Gadu Buku

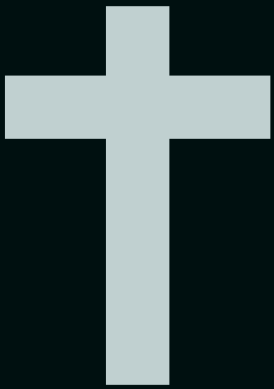

New Testament in Saramaccan (NS:srm:Saramaccan)

Gadu Buku

New Testament in Saramaccan (NS:srm:Saramaccan)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Saramaccan

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Saramaccan

srm

Suriname

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Saramaccan

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
34d0907e-4b31-5f4f-b863-1c52b958344e

Contents

Mateosi 1
Maikusi 99
Lukasi 160
Johanisi 257
Tjabukama 324
Loomë 414
1 Kolenti 454
2 Kolenti 491
Galasia 517
Efeise 532
Filipi 545
Kolosën 555
1 Tesalonika 564
2 Tesalonika 572
1 Timoteo 577
2 Timoteo 590
Titusi 599
Filemon 604
Hebelejën 607
Jakobosi 641
1 Petuisi 651
2 Petuisi 663
1 Johanisi 671
2 Johanisi 680
3 Johanisi 682
Judasi 684
Akoalimbo 689

Dee woto u Masa Jesosi dee Mateosi sikifi

Wan wöutu a fesi.

Söö. Wë andi di pisi u Gadu Buku aki kë taki da u, dee sëmbë? Wë a di fosu kamian nöö de kai ën Mateosi, biga wan womi de kai Mateosi sikifi ën. Di womi aki bi dë wan u dee tuwalufu bakama u Masa Jesosi dee a bi kai a wan apaiti fasi, dee de ta kai Apösutu. Nöö Mateosi abi tu në e. Biga te i lesi soni fëën a dee oto pisi u Gadu Buku, nöö de ta kai ën Leifi.

Nöö de taa Mateosi sikifi di pampia aki kuma 75 jaa baka u di de pali Masa Jesosi. Nöö te joo lesi ën, nöö joo si taa a sikifi ën möön taanga da dee Dju sëmbë. A ta biinga nöömö u de sabi taa Masa Jesosi hën da di Keesitu, di Könu di Gadu bi paamusi dee Dju sëmbë gaanduwe a fesi taa a o manda ko. Biga sömëni pasi i sa si taa a ta hai sondi u dee fesiten tjabukama u dee Dju ko fiti ku dee wooko Masa Jesosi bi ta du, be de sabi taa hën da di Sëmbë di dee fesiten tjabukama bi ta taki.

Ma nöö fa Mateosi ta mëni dee Dju sëmbë möön gaanfa seei, ma na u de wanwan hedi Masa Jesosi ko e. Biga a ko faa tja wan njunjun tii ko da hii libisëmbë, nöö a di pampia aki i sa si fa di njunjun tii naandë dë. Nöö a di kaba pisi u di pampia di Mateosi sikifi aki, nöö a ta taki fa Masa Jesosi manda dee bakama fëën u de go a hii goonliba go paaja di buka fëën da hii mundu.

Nöö di pampia di Mateosi mbei nöö hën disi.

Aki ta konda soni u di lö

u Masa Jesosi.

Luk. 3:23-38

1 Wë nöö dee sëmbë, fa i si woo taki aki, nöö dee gaan sëmbë u ⌊Masa⌋ Jesosi Keesitu dee a abi, nöö de wë woo kai da unu aki e. Biga di de pai Masa Jesosi, nöö de pai ën a di lö u Abahamu, di gaan sëmbë fuu dee Isaëli sëmbë, ufö a dë wan bakamii u Könu Dafiti tu.

2 Wë nöö haika e. Di möön fesiten gaan sëmbë fuu di u Dju sëmbë abi, hën de kai Abahamu,
nöö hën pali Isaki e,
nöö Isaki ko pali Jakopu,
nöö hën Jakopu pali Juda ku dee baaa fëën.
3 Nöö hën Juda tei Tamali nöö hën ku ën pali Pëlëzi ku Zelaki,
nöö hën Pëlëzi toona ko pali Esilon,
nöö hën Esilon ko pali Lam.
4 Nöö Lam ko pali Aminada,

nöö Aminada toona ko pali Nakison,
nöö hën Nakison ko pali Salima.
5 Nöö hën Salima tei Lakabu hën a pali Boasi. Hën Boasi tei
Luti nöö hën a pali Obëti ku ën.
Nöö hën Obëti toona pali Isai.
6 Nöö Isai hën pali Könu Dafiti e,
nöö hën Könu Dafiti toona pali Könu Salumon ku di mujëë u
Ulia di a bi tei.
7 Nöö hën Salumon toona pali Könu Lahabiam,
nöö hën Könu Lahabiam toona pali Könu Abia,
nöö Könu Abia pali Könu Asa.
8 Nöö hën Könu Asa ko pali Könu Josafati,
nöö hën Könu Josafati toona ko pali Könu Jolam,
nöö hën Könu Jolam ko pali Könu Uzia.
9 Nöö hën Könu Uzia pali Könu Jotam,
nöö hën Könu Jotam ko pali Könu Akasi,
nöö hën Könu Akasi ko pali Könu Esikia.
10 Nöö hën Könu Esikia toona ko pali Könu Manase,
nöö hën Könu Manase ko pali Könu Amon,
nöö Könu Amon toona ko pali Könu Josia.
11 Nöö hën Könu Josia ko pali Könu Jekonia ku dee baaa fëën.
Nöö a di ten u Könu Jekonia ala, nëën dee Babilon sëmbë kisi
dee gaan sëmbë fuu tei tja go buta a katibo a Babilon köndë.
12 Söö. Nöö woo kai dee gaan sëmbë u Masa Jesosi go dou.
Nöö hën woo seti ku Könu Jekonia baka.
Könu Jekonia hën toona pali Seatiëli,
nöö hën Seatiëli pali Zebabeli.
13 Nöö hën Zebabeli toona ko pali Abiutu,
nöö hën Abiutu pali Eliakim,
nöö hën Eliakim toona pali Azolu.
14 Nöö hën Azolu toona ko pali Sadoki,
nöö hën Sadoki toona ko pali Akim,
nöö hën Akim ko pali Eliutu.
15 Nöö hën Eliutu toona ko pali Eleesa,
nöö hën Eleesa pali Maatan,
nöö hën Maatan ko pali wan sëmbë de kai Jakopu möön.
16 Nöö di Jakopu dë, hën ko pali Josëfu,
nöö di Josëfu aki, hën wë da di manu u Malia e,
nöö Malia hën pai Jesosi, di da di Keesitu.
⌞Nöö fa u kai ën di Keesitu dë, hën kë taki di Sëmbë di Gadu bi
paamusi taa a o manda ko fu ko tii di goonliba a wan leti fasi.⌟
17 Nöö sö u kai teni-a-fö gaan avo fu Masa Jesosi fu kumutu
a Abahamu te dou a Könu Dafiti. Nöö fu kumutu a Könu Dafiti
te dou a di ten de kisi de buta a katibo a Babilon dë, u toona
kai teni-a-fö gaan avo fëën baka. Nöö fu kumutu a di ten di de
kisi de buta a katibo dë tee dou di ten di de pai di Keesitu, u

toona kai teni-a-fö gaan avo baka. Nöö sö wë dee gaan sëmbë u Masa Jesosi bi waka e.

Aki ta konda fa a waka Malia

ko pai Masa Jesosi.
Luk. 2:1-7

18 Wë nöö fa i si woo taki ën aki, nöö sö de pai Jesosi Keesitu e, dee sëmbë. A dë sö taa Malia hën bi da di kiija mujëë u Josëfu. Nöö de an duumi seei, nöö hën wë de ko si taa di mujëë dë ku bëë gbolo. Nöö fa i si a ko dë ku bëë naandë, nöö di Akaa u Masa Gaangadu hën wë mbei a ko dë ku di bëë.

19 Nöö Josëfu dë wan sëmbë di ta libi leti a pasi kumafa Gadu kë. Nöö di Malia ko dë ku di bëë sö, nöö a kë disëën, ma an kë du ën a wan fasi fu sen kisi di mujëë, ma a kë du ën a wan tjubii fasi sö.

20 Nöö hën wë a dë ta pakisei di soni te wan pisi, nöö hën a duumi. Hën a sunjan wan basia u Masa Gaangadu köndë ko nëën.

Hën a kai ën: "Josëfu, di böngö fu Könu Dafiti aki."

Hën a piki.

A taa: "Ja musu fëëë fii tei Malia fii mujëë buta a i wosu e. Biga di bëë i si a dë ku ën naandë, na libisëmbë dëën. Di Akaa u Masa Gadu, hën wooko sö.

21 Nöö a o pai wan womi mii, nöö woon kai ën Jesosi. Hën kë taki 'di Heepima'. Biga a o heepi dee sëmbë fëën puu de a dee hogilibi u de basu."

22 Nöö fa i si di soni pasa dë sö, nöö a kai makandi ku di buka u Masa Gaangadu di a bi da wan fesiten tjabukama fëën ⌞de kai Jesaaja⌟.

23 A taa:
Un haika e, dee sëmbë.
Di wëndjë mujëë mii di an duumi ku manu wan daka,
hën o tei bëë, nöö a o pai wan womi mii.
Nöö de o kai di mii Imanuwëli.
Hën kë taki "Gadu dë ku u".
Sö di tjabukama bi taki kaa e.

24 Söö. Nöö di Josëfu hopo a duumi, nöö hën a du leti kumafa di basia taki dëën. Biga a töö u ku Malia hën a hoi ën nëën wosu.

25 Ma nöö an sabi ën kuma mujëë fëën möönsö u teefa a pali wan womi mii, nöö hën wë de kai ën Jesosi.

Nöö a sö wan fasi de pali Masa Jesosi e.

2

Aki ta lei fa dee könima

bi ko luku Jesosi.

1 Wë nöö di de pai Masa Jesosi, nöö de pai ën a wan köndë
de kai Betelehem a di pisiwata u Judea naandë. Nöö di juu dë,
wan könu de ta kai Helodi hën bi ta tii di köndë.
Nöö hën de dë te wan pisi, nöö hën wanlö könima ko a di
köndë. Dee könima dë, de ta luku teeja u de sabi andi o ta pasa
a goonliba. Nöö hën de kumutu te a di së u sonu kumutu
ala, hën de waka te de ko dou a Jelusalen. ⌊Biga hën da di
hedikö ndë u dee Dju sëmbë.⌋
2 Nöö fa de ko dou a Jelusalen dë, nöö hën de ta hakisi taa:
"Wë na unsë de pai di njunjun könu fuun dee Dju sëmbë aki?
Biga di u bi dë a u köndë a di së u sonu kumutu hën u si wan
teeja di lei u soni fëën, nöö hën u ko aki fuu ko wai ku ën." Sö
de ta hakisi.
3 Wë nöö di Könu Helodi jei di soni dee könima ta hakisi
naandë, nöö a toobi ën gaanfa, hën ku hii dee sëmbë u
Jelusalen tuu.
4 Nöö hën a kai dee Gaan Begima u Dju ku dee Sabima u Wëti
u de ko nëën. Hën a hakisi de taa: "Unfa di Buku taki? Naasë
de o pai di Keesitu, di o ko dë könu fuu dee Dju sëmbë?"
5 Nöö hën de piki ën taa: "Wë leti a Judea aki a di köndë de
kai Betelehem, ala de o pai di mii. Biga sö Gadu bi manda di
tjabukama fëën faa musu sikifi. A taa:
6 Di köndë de kai Betelehem,
fa i si a dë a di pisiwata u Judea aki,
nöö an dë lagi möön dee oto köndë u Judea,
a dee hedima wojo e.
Biga nëën wan gaan tiima o kumutu.
Hën o tii dee Isaëli sëmbë u mi kuma wan sëmbë ta kiija sikapu
ta tii de fu de an musu kaba a sösö.
Sö a dë sikifisikifi a di Buku e."
Nöö sö dee leima piki Könu Helodi.
7 Nöö di Könu jei sö, hën a kai dee könima ko nëën saapi,
nöö hën a ta fini de tefa a kaba fu de konda dëën gbelingbelin
söndö ganjan ee un longi kaa de bi si di teeja. Hën de konda
dëën tefa de kaba.
8 Nöö hën a manda de taa: "Un musu go a Betelehem e, nöö
un suku finifini tee un go si di mii ka a dë, nöö un toona ko
piki mi baka wantewante. Biga miseei kë go wai ku ën mbei
piizii dëën tu." Sö a taki da de.
9-10 Nöö hën wë di di Könu taki sö kaa, nöö hën de tei pasi
nöö hën de go e. Nöö fa de nango dë, hën de ko si di wan seei
teeja di de bi si a de köndë ala. Nöö di de si ën, nöö de wai seei.
Nöö hën di teeja ta waka a de fesi ta tja de tee a go dou leti a
di wosu ka di mii dë nëën dendu, nöö hën a tan piii a di wosu
liba.
11 Nöö hën dee könima denda go a di wosu dendu, hën de go
si di mii ku ën mama naandë, hën de tjökö kini a goon ta wai

ku di mii ta bigi ën seei. Nöö hën de jabi dee toonpu u de, nöö
hën de tei gaan dii gudu u di ten ala hën de da di mii. De dëën
goutu. De dëën wan pei soni de ta tjuma nöö a ta sumëë suti,
ku wan sumëë suti fatu degidegi kantii sö. Sö de dëën.
12 Nöö di ndeti hën de duumi, hën de sunjan wan sunjan taa
de an musu toona go a di könu möön. Nöö hën de tei wan oto
pasi hën de waka go u de a de köndë.

Aki de tja Jesosi go tjubi

a Egepiti köndë.

13 Nöö hën a baka u di dë, hën wan basia u Masa Gaangadu
köndë ko piki Josëfu a sunjan taa: "Womi, hopo e, nöö i tei di
mii ku ën mama nöö un kule go a Egepiti köndë. Nöö un tan
ala u tee un jei mi piki unu baka, biga di könu o ta suku di mii
faa musu feni ën kii."
14 Nöö hën a di ndeti naandë seei, hën Josëfu hopo hën a tei
di mii ku ën mama hën de fusi go a Egepiti köndë.
15 Hën de fika ala teefa Könu Helodi dëdë bifö de toona ko
baka.
Nöö fa di soni pasa dë, nöö a kai makandi ku wan oto buka
Masa Gaangadu bi da dee tjabukama fëën a fesiten, a taa:
Mi kai di mii u mi puu a Egepiti köndë.
16 Ma nöö fa de bi dë a Egepiti köndë ala, hën di könu jei taa
sö dee könima bi ganjëën, nöö hati fëën ko boonu seei tee an
saanfa faa du. Nöö hën a kai dee sodati ko, hën a taki da de taa:
"Un go a Betelehem e, nöö un go kii hii dee womi mii naandë
tuu, kumutu a tide pai mii te kisi ku dee tu jaa mii." Biga fu di
soni naandë mbei a bi hakisi dee könima ee na un ten de bi si
di teeja.
17 Nöö fa di soni pasa dë, nöö a kai leti ku di buka di Gadu
bi da di tjabukama fëën de kai Jelemia, a taa:
18 A di köndë de kai Lama,
de ta jei wan tumisi wolo,
këë ta piki te na soni.
Mama Lakëli ta këë dëdë ku libi fu dee mii fëën hedi.
An kë sëmbë musu ganjëën möönsö biga dee mii fëën kaba tuu.
Sö wë di Buku bi taki a fesi e. Nöö sö wan gaan hogi pasa a di
köndë di ten dë.

Aki de toona tja Jesosi ko

a Nazalëti.

19 Nöö hën de dë tee fa Könu Helodi dëdë, nöö hën wan basia
u Masa Gadu Köndë toona ko a Josëfu a sunjan möön, te ka a
dë a Egepiti köndë ala. A taki dëën taa:
20 "Womi, hopo, nöö i tei di mii ku ën mama nöö un toona
go a Isaëli köndë baka e. Biga dee sëmbë dee bi ta suku di mii
u kii nöö de an dë ku libi möön."

21 Nöö hën Josëfu hopo, hën a tei di mii ku ën mama hën de
toona go a Isaëli Köndë.
22 Ma nöö di de dou, hën Josëfu ko jei taa di mii fu Könu
Helodi de kai Akelausi ko dë könu u hii di pisiwata fu Judea
nëën tata kamian. Nöö hën di a jei sö kaa, hën a panta seei.
Nöö hën a toona sunjan wan oto sunjan möön taa an musu
go a di pisiwata u Judea ala möön. Nöö hën a bia tei di mii ku
ën mama, hën de go a di pisiwata de kai Galilea.
23 Hën de go libi a wan köndë de kai Nazalëti, ka Josëfu ku ën
mujëë bi ta dë a fesi.
Nöö fa u du dë, nöö a kai ku wan oto soni Masa Gadu bi
manda wan tjabukama fëën faa taki a fesi, u di Paamusi Könu
di Gadu o manda. A bi taa:
De o kai ën sëmbë fu Nazalëti.

3

Aki Johanisi di dopuma ta bai basia a di sabana.
Maik. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Joh. 1:19-28

1 Wë nöö baka sömëni jaa longi, hën wan womi de kai
Johanisi ko dë a di gaan sabana u Judea dendu ta bai basia.
2 A ta bai taa: “Un disa dee hogilibi fuunu e, bia ko libi bunu.
Biga di juu dou kaa fu Gadu musu tii unu a wan njunjun fasi.”
Fa Johanisi ta bai di basia dë, nöö sö a ta taki.
3 Nöö di Johanisi dë, nöö hën wë da di sëmbë di di tjabukama
u Masa Gadu de kai Jesaaja bi taki a fesi di a taa:
De ta jei wan töngö, wan sëmbë ta bai a di sabana taa:
“Un mbei di pasi da Masa ooo,
be a dë limbolimbo gbegedee dëën.
Un seeka dee bendibendi pisi u di pasi,
be de ko dë tololoo.”
Sö Jesaaja bi taki taa wan sëmbë o ko ta bai, nöö di sëmbë a bi
taki dë, nöö di Johanisi aki wë e.
4 Nöö fa Johanisi sai dë, nöö di koosu a ta bisi nëën sinkii,
nöö de mbei ën ku wan mbeti de kai kamëli puuma, nöö di
banti a ta tai nëën mindi nöö ku mbeti kakisa de mbei ën. Nöö
di soni a ta njan, a dë wan pei atiti ta dë a di sabana naandë,
nöö höniwata a ta bebe. Sö wan sëmbë Johanisi dë.
5 Nöö hii dee sëmbë u Jelusalen te kisi hii dee oto köndë u
Judea tuu, te dou ku dee oto pisiwata u di lio de kai Joodan dë,
de tuu seei ta hai ko nëën naandë.
6 Nöö fa a ta bai de a dee hogilibi u de dë, nöö de ta piki. De
ko si taa de an ta libi bunu tuu, nöö hën Johanisi ta dopu de a
di Joodan lio dë.
7 Nöö di juu dë, i abi tu paatëi a di dju keiki. Wan da Sadusei,
wan da Falisei. ⌞Nöö fa dee sëmbë u de tu paatëi sai dë, de ta
mbei deseei gaan hebima u Dju, bumbuu sëmbë.⌟ Nöö di de jei

taa Johanisi ta dopu sëmbë, nöö hën sömëni u de ko nëën faa dopu de tu.

Ma di a si de, nöö hën a gandji da de seei. A taa: “Un dee takuhatima dë, unfa un hai ko gidjii sö naandë kuma wanlö hia sindeki ta lusu kumutu a dokunu ta kule da faja? Ambë bai unu taa fuun kule da di hatiboonu u Gadu fu an kai a unu liba?

8 “Wë nöö ee wan kë Gadu hati boonu ku unu, nöö un musu bia unu libi, be lanti si taa un disa dee hogilibi fuunu tuu e!

9 Wan musu sai naandë ta mbei taa: ‘Fa u dë Abahamu böngö tjika aki, nöö andi seei sa toobi u möön? Gadu sëmbë u dë kaa.’ Wan mëni di soni dë e! Biga mi taki da unu taa ee Gadu kë nöö a sa mbei dee sitonu i si aki kisi libi bia ko Abahamu böngö a unu kamian. ⌞Biga wan ta libi bunu möön de.⌟

10 “Nöö mi taki da unu e, taa fa u dë aki, nöö de seti koti dee pau lutu kaa. Nöö ee wan pau sai dë an ta pai bumbuu njanjan, nöö de o faa ën puu koti tuwë a faja tjuma kaba a sösö.”

Sö Johanisi bai dee hedima u Dju keiki dee ko nëën dë.

11 Nöö hën a toona fan möön taa: “Fa mi ta dopu sëmbë aki, nöö mi ta dopu de ku wata fu di de kë bia disa di hogilibi u de.

“Ma nöö wan oto sëmbë dë ta ko a mi baka, nöö a hebi gaanfa möön mi e. Ma bumbuu tjika seei u mi dë futuboi fëën ta tja saapatu fëën dëën. Nöö fa a o ko dë, nöö a o tja wan oto dopu ko, biga hën o dopu unu ku di Akaa u Masa Gadu, ku faja. ⌞Biga fa a o du ën dë, nöö di Akaa o dë a unu liba kuma faja ta tjuma hogilibi puu a unu hati.⌟

“Sö wë di Sëmbë di o ko aki o abi kaakiti tjika e.

12 “Nöö fa u dë aki, a dë kabakaba këëë faa ko seeka di njanjan fëën. A o tja dee bumbuu njanjan ko lai a suwa, ma dee poipoi wan a o tjuma a di faja di an sa tapa a mundu möönsö.”

Sö Johanisi taki.

Aki Johanisi dopu Masa Jesosi.
Maik. 1:9-11; Luk. 3:21-22

13 Wë nöö di juu dë, hën Masa Jesosi seei kumutu a Galilea ko a Johanisi a Joodan Lio dë, faa musu dopu ën tu.

14 Ma nöö fa a ko dë, hën Johanisi kë tapëën. A taa: “Fa i dë aki, nöö mi bi musu ko a i fii dopu mi, nöö hën i ko a mi nö?”

15 Ma Masa Jesosi piki ën taa: “Nönö, na tapa mi e. Boo du ën nöö. Biga a fiti fuu du hii dee soni dee dë leti a Gadu wojo.”

Nöö di a taki sö kaa, nöö hën Johanisi dopu ën awaa.

16 Nöö di a dopu ën te a kaba, hën Masa Jesosi ta kumutu a di wata. Nöö wantewante dë, hën mundu jabii wajaa gbegedee

nëën liba, hën a si di Akaa u Masa Gadu kuma wan pomba saka ko nëën liba.
17 Hën de jei wan töngö piki te a liba ala taa: “Ja si di sëmbë aki ö? Hën wë da di lobi womi mii u mi. Libi fëën ta kai ku mi.”
Sö wan gaan soni wë pasa di Masa Jesosi dopu e, dee sëmbë.

4

Aki di didibi ta pooba

Masa Jesosi.
Maik. 1:12-13; Luk. 4:1-13

1 Wë nöö baka u di Masa Jesosi dopu, nöö hën di Akaa u Gadu tjëën go a wan gaan sabana dendu, fu di didibi sa ko nëën ko poobëën luku ee a sa mbei a piki ën buka.
2 Nöö hën Masa Jesosi go tan ala föteni daka ndeti ku didia ta begi söndö njan, nöö hangi ko kisi ën seei.
3 Nöö hën di poobasëmbëma de kai didibi go nëën ala. A taki dëën taa: “Wë di i dë di Mii u Gadu tuu, nöö be i fan ku dee sitonu i si aki be de bia sondi u njan da i.”
4 Ma nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Ja jei fa a sikifi a Gadu Buku ö? A taa na soni u njan wanwan nöö ta hoi sëmbë a libi e, ma a hiniwan wöutu fu Gadu di a ta taki, nöö a de libi ta kumutu. Sö di Buku taki e.”
5 Nöö hën di didibi tei ën tja go te a di Wosu u Masa Gadu a Jelusalen naandë, tee a di tölu fëën a liba ala.
6 Hën a taki dëën taa: “Di i da Gadu Mii, nöö vinde i seei tuwë go a goon. Biga di Buku sikifi taa Gadu o manda dee basia fëën u de ko heepi i. De o tja i a maun fu ja musu naki futu a sitonu.”
7 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Ma di Buku taki tu taa ja musu pooba Masa Gadu e. Biga hën da i Gadu.”
8 Nöö hën a baka u di dë möön, nöö hën di didibi tei Masa Jesosi tja go tee a wan hei kununu liba, hën a lei ën hii soni u goonliba palalaa lontu dou. Dee waiti soni nëbai wan u goonliba ku hii dee köndë, de tuu a lei ën.
9 Hën a taki dëën taa: “Ja si ö? Hii dee soni aki tuu mi o da i fii seei, ee i tjökö kini a goon a mi fesi aki begi mi.”
10 Nöö fa di didibi fan te tjika dë, nöö hën Masa Jesosi gandji dëën awaa. A taa: “Hetji pasa kumutu a mi fesi aki, ju didibi Saatan! Biga di Buku u Gadu taki taa ja musu begi na wan oto soni a mundu möön leki Gadu i Masa. Hën tö nöö i musu ta dini.”
11 Nöö fa a fan ku ën naandë, nöö hën di didibi disëën go, nöö hën dee basia u Masa Gadu Köndë ko nëën awaa ko sölugu ën.

Aki Masa Jesosi seti konda di buka u Gadu da sëmbë.
Maik. 1:14-15; Luk. 4:14-15

12 Nöö a baka u di dë, hën Masa Jesosi ko jei taa de kisi
Johanisi di Dopuma buta a dunguwosu. Nöö di a jei sö, hën
a kumutu a Judea go a di pisiwata u Galilea, a Nazalëti ka de
bi kiijëën.
13 Ma nöö an tan dë. A pasa go libi a wan oto köndë u Galilea
de kai Kapenaumi di dë a di ze bandja. Nöö di köndë a go sai
dë, nöö a dë zuntu ku dee köndë ka dee Dju lö de kai Zebulon
ku Nafutali ta libi.
14 Nöö a kai ku wan soni di tjabukama u Gadu de kai Jesaaja
bi sikifi a di Buku di a taa:
15 Un luku dee köndë dë, dee u Zebulon ku Nafutali lö.
De dë leti a di pasi ka i ta waka nango a di ze,
a di oto së banda u di Lio de kai Joodan,
a Galilea seei, ka dee sëmbë na Dju ta libi.
16 Dee lö sëmbë naandë bi dë a suguu,
ma awaa de ko si wan gaan limbo ta ko a de.
Fa de bi ta fëëë dëdë dë,
nöö di limbo dë o ko puu de a di sitaafu dë basu,
leti kuma te didia ta jabi faa jaka di ndeti go.
Sö Jesaaja bi sikifi.
17 Wë nöö di juu dë, nöö hën Masa Jesosi seti ta konda di
buka u Gadu taa: “Dee sëmbë o, un disa dee hogilibi fuunu e,
bia libi bunu. Biga Masa Gaangadu dë kabakaba faa tii unu a
wan hii njunjun fasi awaa.”

Aki Masa Jesosi tei

dee fosu bakama fëën.
Maik. 1:16-20; Luk. 5:1-11

18 Tefa wan daka nöö hën Masa Jesosi ta waka a di ze u
Galilea bandja naandë, hën a ko si wanlö womi ta tuwë nëti a
wata u de kisi fisi. Nöö wan u dee womi de kai Petuisi, hënseei
da Simon. Di otowan da hën baaa womi Andiasi. De tu baaa
aki sö dë höndima ta kisi fisi.
19 Nöö fa Masa Jesosi ta pasa dë, hën a kai de: “Dee womi
aki.”
Hën de piki.
A taa: “Un ko go ku mi e, be mi lei unu fa fuun kisi libisëmbë
⌊tja ko da Gadu⌋.”
20 Nöö fa a fan ku de dë, nöö hën wante de disa hii dee soni
u de de bi ta höndi dë tuu, nöö hën de go ta waka a Masa Jesosi
baka.
21 Nöö hën de waka go möön longi. Nöö hën Masa Jesosi si tu
oto baaa möön, Jakobosi ku Johanisi, nöö deseei dë höndima tu
ta kisi fisi. Nöö de dë ku de tata Zebedeosi a wan boto dendu
ta lapu dee nëti u de. Nöö hën a kai de tu, fu de ko waka nëën
baka.

22 Nöö hën de tu baaa kumutu wante a di boto disa de tata,
nöö hën de go ta waka a Masa Jesosi baka.

Aki Masa Jesosi seti kula sëmbë.
Luk. 6:17-19

23 Nöö hën Masa Jesosi kumutu dë ta waka a hii di pisiwata
u Galilea naandë te dou. A nango a dee keikiwosu u dee Dju
nango ta lei de ta konda di bunu buka u Masa Gaangadu da
de kumafa di Njunjun Tii u Gadu o dë. Nöö a ta kula hii pei
siki tu.
24 Nöö fa u mbei naandë, nöö hën në fëën ko paaja a hii
di pisiwata naandë tuu te kisi Silia köndë, nöö hën de ta tja
peipei sikima ko nëën faa kula de. So sëmbë sinkii ta njan de,
so sëmbë dë ku gadu a hedi, so sëmbë dë ku pikimii siki ta naki
de ta tuwë, so sëmbë dë lanlan, hii dee lö pei sëmbë dë tuu de
ta tja ko nëën nöö a ta kula de.
25 Nöö na sikima wanwan nöö ta ko nëën sö e. Ma hii
sëmbë dee dë a Galilea dë tuu booko seei gililii ta ko nëën,
ku dee sëmbë u di pisiwata de kai Dekapolisi, ku dee sëmbë
u Jelusalen te dou ku dee oto köndë u Judea tuu, te kisi dee
sëmbë ta libi a oto banda u Joodan Lio ala. Hii dee sëmbë dee
jei fëën palalaa dou, de tuu ta booko gililii ta ko nëën.

5

Aki ta lei ambë dë bunu
a Gadu wojo.
Luk. 6:20-23

1 Nöö di Masa Jesosi si dee hia sëmbë ta ko nëën dë, nöö hën
a subi wan kuun te dou nëën mindi, nöö hën a sindo faa lei de.
Hën dee bakama fëën hai ko dë möön zuntu ku ën.
2 Nöö hën a tei dee wöutu aki nöö hën a lei de.
A taa:
3 “Dee sëmbë o, wan fëëë e, ee un ta fii taa söndö Gadu wan
dë wan wojo soni. Un dë bunu e, biga dee sëmbë ta fii sö, nöö
de dë a dendu u di Tii u Gadu kaa.
4 “Nöö un dë bunu e, dee sëmbë, ee un ta këë. ⌊Biga ee un
biibi a Gadu, nöö⌋ Gadu o mbei hati fuunu ko kötö wan daka
nöömö.
5 “Nöö un dë bunu e, dee sëmbë, ee un abi saka fasi. Biga a
bakaten di goonliba aki o ko fuunu nöömö fuun tii.
6 “Nöö un dë bunu e, dee sëmbë, ee un ta kë fu hii soni musu
ta waka tololoo a Gadu wojo. Biga wan daka woon si ën sö
nöömö.
7 “Nöö un dë bunu e, dee sëmbë, ee un abi tjalihati u sëmbë.
Biga Gadu o abi tjalihati fuunu tu.
8 “Nöö un dë bunu e, dee sëmbë, ee hati fuunu dë lim-
bolimbo a Gadu wojo. Biga a a’ wan daka unu ku Gadu o miti
nöömö fesi ku fesi.

9 “Nöö un dë bunu e, dee sëmbë, ee un lo’ u mbei sëmbë ku
sëmbë ko fii ku deseei. Biga sö wan sëmbë o tja di në taa a dë
miii u Gadu gbelingbelin.
10 “Nöö un dë bunu e, dee sëmbë, ee sëmbë ta suku unu a
toobi fu di un ta libi bunu a Gadu wojo hedi. Biga sö wan
sëmbë dë a di Tii u Masa Gadu dendu kaa.
11 “Nöö un dë bunu e, dee sëmbë, ee sëmbë ta kosi unu ta
toobi unu ta mindi hii sootu pei hogi ta buta a unu hedi fu di
un ta waka a mi baka hedi.
12 Un musu ta wai da di dë e. Un musu ta piizii seei, biga a
Masa Gadu Köndë ala woon feni wan gaan paima. Biga leti sö
nöö wë de bi du ku dee tjabukama u Gadu dee bi dë bifö unu.

Aki ta lei fa wan bakama u

Masa Jesosi musu dë kuma satu

ku fa a musu dë kuma limbo.
Maik. 9:50; Luk. 14:34-35

13 “Nöö un haika e, dee sëmbë. Fa un ko nama ku mi aki, nöö
un dë kuma satu da dee sëmbë u di goonliba aki. Nöö i sabi fa
satu ta heepi tjika. Ma nöö ee a bi sa lasi di tesi fëën, nöö an bi
o abi heepi a mundu möönsö e. A sitaati nöö i bi o sa tuwëën
go, ka sëmbë o makisëën ku futu. Nöö un musu luku bunu fu
wan lasi di tesi fuunu, fuun ko kuma satu di lasi ën tesi.
14 “Nöö söseei un dë kuma wan lampu faja tu e, da hii dee
sëmbë u di goonliba aki. Nöö i sabi nö? Te wan köndë dë a
wan hei kununu liba, nöö te dee faja fëën ta sëndë nëën nöö di
köndë dë an sa dë tjubitjubi. Hii sëmbë ta si ën kaa. Nöö söseei
un musu dë tu e. Hii sëmbë musu ta si di libi fuunu fa a limbo
tjika.
15 “Biga na wan sëmbë o sëndë faja nöö a butëën a wan tjubi
kamian te ka sëmbë an sa si limbo ku ën. Nönö. Fa a o sëndëën
dë, nöö a o hopo ën buta a liba be hii sëmbë a di wosu sa si soni
ku di limbo fëën.
16 “Nöö sö nöö di libi fuunu musu dë a di goonliba aki e, dee
sëmbë. A musu dë gbegedee kuma wan faja limbo. Nöö sëmbë
o ko si dee bunu soni un ta du, nöö de o ta gafa di Tata fuunu
di dë a liba ala.

Aki ta taki soni u dee soni dee bi dë sikifisikifi a Gadu Buku kaa.

17 “Dee sëmbë o, fa mi ko ta lei unu aki, ma ko u ko poi dee
wëti Gadu da Mosesi fuu hoi e. Nönö. Nöö ma ko u ko poi dee
soni dee fesiten tjabukama bi sikifi tu. Ma mi ko u ko mbei hii
soni pasa kumafa dee soni dë sikifisikifi dë bi kë taki.
18 “Nöö un si hii dee soni dee dë sikifisikifi a di Buku nö? Wë
mi sa taki da unu gbelin taa solanga dee soni u goonliba aki
ku dee soni u liba ala dë eti, nöö na wan u dee soni sikifi a di

Buku o fika di an o pasa e, te dou ku dee piki pisi fëën tuu. Hii de tuu seei o pasa.

19 "Nöö ee wan sëmbë i ta poi ee wan piki pisi seei u dee soni Gadu taki ta sösö de nöö i ta lei sëmbë u de du sö tu, nöö di sëmbë dë o dë di möön sösö wan a dee sëmbë dee Gadu ta tii dendu.

"Ma ee wan sëmbë i ta hoi i seei a dee wëti dë liba nöö i ta lei otowan andi de kë taki, nöö hën o dë gaan heima a dee sëmbë Gadu ta tii dendu.

20 "Nöö mi taki da unu e, taa ee wan ta libi möön bunu a Gadu wojo möön dee Faliseima ku dee Sabima u Wëti, nöö wan o sa dë a di Njunjun Tii u Gadu dendu möönsö e.

Aki ta lei taa ja musu abi

takuhati u otowan.
Luk. 12:57-59

21 "Wë nöö un bi jei fa de bi fan ku dee gaan sëmbë fuu a fesi taa ja musu kii sëmbë, ma ee i kii sëmbë nöö i musu kisi sitaafu fëën.

22 "Ma nöö mii taki da unu taa di sëmbë di hati fëën boonu ku di otowan fëën kaa, nöö hënseei musu kisi sitaafu tu e, kuma di sëmbë di kii sëmbë. Söseei di sëmbë di kosi di otowan fëën taku kosi nöö hënseei musu kisi sitaafu tu. Nöö di sëmbë di o kosi di otowan fëën taa a lau, nöö a musu mëni ën seei bunu, ee nasö a o go tja sitaafu a didibi faja.

Aki ta lei taa i musu seeka di taki di i ku sëmbë abi.

23 "Nöö mi taki möön e, taa ee i go a di keikiwosu fii tja soni go da Gadu nöö hën i ko mëni taa wan sëmbë ta hoi i a bëë a wan sondi,

24 nöö i musu disa di paima fii leti dë, nöö i go a di otowan go seeka di taki te i kaba bifö nöö i toona ko da Gadu di soni di i bi o dëën awaa.

25 "Nöö ee wan sëmbë ta tja i go a kuutu u wan soni hedi, nöö fa i si un dë a pasi nango naandë kaa, nöö i musu biinga seei be un koti di taki wante. Biga ee i sai dë ta buuja te di felantima fii tja i go a kuutu, nöö soni i miti e. Biga dee kuutuma o buta i a dee sikö utu maun, nöö dee sikö utu o tuwë i go a dunguwosu.

26 Nöö mi taki da i gbelin taa solanga ja paka di möni de o kai da i fii paka teee dou ku di lasiti köpösënsi, nöö ja o sa kumutu dë möönsö.

Aki ta lei fa fii biinga tjika

fii libi bunu a Gadu wojo.
Mat. 19:9; Maik. 10:11-12; Luk. 16:18

27 "Wë nöö un bi jei fa de bi fan ku dee gaan sëmbë fuu taa ja musu duumi ku wan mujëë na mujëë fii u wosu. Na sö de taki nö?

28 Ma nöö mii taa di sëmbë di ta luku wan mujëë kuma a kë
tei ën, nöö nëën hati a tei ën kaa e.
29-30 “Dee sëmbë o, ⌞fa mi ta fan aki, un musu biinga fuun du
fa un sa du fii waka a Gadu pasi e. Boo taki ën sö, taa⌟ ee di fa
i ta luku soni ku di wojo fii hën ta manda i fii du hogi, nöö a
möön bëtë i diki ën puu tuwë e. Nöö söseei tu ee i kë du hogi ku
di leti së maun fii, nöö a bëtë i koti ën tuwë tu. Biga a sa möön
bëtë da i taa wan kamian fii sinkii poi ma i feni di libi u teego
möön leki de hiti i ku telu tuwë go a di didibi faja.
31 “De bi taki taa ee wan sëmbë tuwë di mujëë fëën nöö a
musu dëën wan biifi be lanti si taa a tuwëën.
32 Ma nöö mii taki da unu taa ee wan sëmbë tuwë hën mujëë
ma na manu a tei nëën wosu, nöö a mbei di mujëë naandë
ko jajo mujëë e. Nöö ee wan womi go tei sö wan mujëë, nöö
hënseei booko Gadu wëti tu. Biga a tei wan oto sëmbë mujëë.

Aki ta lei taa ja musu ta soi.

33 “Un bi jei fa de bi fan ku dee gaan sëmbë fuu möön taa te
i tei Gadu në soi, nöö ja musu booko di soi dë möönsö. I musu
du di soni nöömö. ⌞Ma ee i tei wan oto soni soi, nöö di soi dë
an hogi poi fu booko.⌟
34 “Ma nöö mii taki da unu taa wan musu soi möönsö e,
kwetikweti. Wan musu tei liba ala soi ku ën biga ala di
könubangi fu Gadu dë.
35 Nöö wan musu tei di goonliba aki soi ku ën tu, biga aki
di bangi fëën dë ka a ta buta futu. Nöö söseei ja musu tei
Jelusalen soi ku ën biga hën da di köndë u di Gaan Könu.
36 Nöö ja musu tei i hedi soi ku ën tu, biga fa i sai naandë, ja
a’ kaakiti a i seei tjika fii mbei na wan niën u di uwii fii bia ko
weti ee nasö baaka.
“Hën mbei wë mi taki e, taa an dë fii soi möönsö ufö di soni
i taki dë tuu. Ma te joo taki wan soni nöö i fan gbelin, nöö a
bunu kaa.
37 Wë biga te i taki aai, a musu tan aai e. Te i taa nönö, a
musu tan nönö. Ma ee i musu soi ufö de o tei taa tuu, nöö a go
a di së u hogi kaa.

Aki ta lei fa fii libi ku i felantima.
Luk. 6:27-30, 32-36

38 “Nöö un bi jei tu fa de ta taki taa ⌞du ku du na wisi⌟. Ee
wan sëmbë booko wan së wojo fii, nöö i musu toona booko
wan së wojo fëën tu. Ee wan sëmbë naki i booko tanda nöö i
musu toona naki di fëën tanda booko tu. Na sö de ta taki nö?
39 “Ma nöö mii taki da unu taa wan musu puu hatiboonu a
wan sëmbë liba taa te a du i hogi nöö joo du ën hogi baka e. Ee
di sëmbë hogi seei, ma ja musu libi sö ku ën. Ma ee wan sëmbë

naki i baai maun a i bandja jesi, nöö i bia di oto së dëën be a naki möön.
40 Nöö ee wan sëmbë kë tja i go a kuutu fu di a kë di liba bisi
fii hedi, nöö i dëën di liba bisi fii ku di basu wan tuu.
41 Ee wan sëmbë ta duwengi i fii waka ku ën wan hafu juu
langa, nöö i waka ku ën wan hii juu langa e.
42 Ee wan sëmbë hakisi i sondi fii dëën, nöö i dëën. Ee a
hakisi i soni fii leni ën, nöö i leni ën. Na niinga.
43 “Nöö un bi jei de bi taki taa i musu lobi di sëmbë di ta libi
bunu ku i, ma di felantima fii i sa buuse ën.
44 “Ma nöö mii taki da unu taa un musu lobi dee felantima
fuunu e. Un musu ta begi da dee sëmbë dee ta du hogi ku unu.
45 Nöö te un du sö kaa, nöö woon djeesi unu Tata a liba
kuma miii fëën gbelingbelin. Wë biga fa a sai dë, nöö te di
sonu fëën ta jabi, nöö a ta jabi da dee bunu sëmbë ku dee hogi
wan tuu. Te tjuba fëën ta kai, a ta kai te dou a hii sëmbë, dee
ta libi bunu nëën wojo ku dee an ta libi bunu nëën wojo tuu.
46 “Nöö ee i ta lobi dee sëmbë dee ta lobi i nöö, ma ja ta lobi
dee felantima fii, nöö un paima fëën seei joo feni? Biga sö nöö
dee hogisonima u di goonliba aki ta libi u de kaa.
47 Ee i ta fan ku dee sëmbë i ku de ta fii nöö, nöö na wan
apaiti soni i du dë e. Sö nöö dee sëmbë u di goonliba aki ta libi
dee an sabi na wan wojo soni u Gadu möönsö. Ma i musu libi
bunu ku hii sëmbë.
48 “Wë nöö mi taki e, taa un musu biinga be un libi söndö
föutu te dou, leti kumafa unu Tata di dë a liba ala ta libi söndö
föutu te dou.”
Nöö sö Masa Jesosi ta lei dee sëmbë.

6

Aki ta lei taa ja musu du soni

u feni në.

1 ⌞Nöö Masa Jesosi toona nango dou ku di lei fëën eti. A taa:⌟
“Haika e, dee sëmbë, ee woon du wan soni fuun dini Gadu, nöö
wan musu du ën fuun feni në a libisëmbë e. Biga ee i du ën fu
sö hedi, nöö wan o kisi na wan paima a unu Tata a liba. Kaba
u di taki di dë kaa.
2 “Nöö söseei tu, ee joo da wan sëmbë wan soni fii puu ën a
fuka, nöö ja musu tei ën ta bai basia a ganda mindi e, kumafa
dee sëmbë ta pëë deseei u bumbuu sëmbë ta du. Biga de ta
hopo a dee keiki ee nasö a sitaati ta bai ta konda soni u hii
sëmbë musu si de taa sö de du wan gaan bumbuu soni. Nöö
na sö un musu du, dee sëmbë. Biga mi taki da unu taa fa i si de
du ën dë, nöö de an o kisi oto paima fëën a Gadu möönsö, biga
de kisi di paima u de kaa.

3 “Ma te joo puu wan sëmbë a fuka, nöö i musu du ën a wan
tjubi fasi kuma leti maun fii an saandi töötömaun fii ta du,
töötömaun an saandi leti maun ta du.
4 Nöö di Tata fuu di ta si hii soni ee a tjubi seei, nöö hën o si
ën nöö a o da i paima fëën.

Aki ta lei fa fii begi.
Luk. 11:2-4

5 “Nöö söseei tu, te joo begi nöö ja musu ta du ën kumafa
dee sëmbë ta pëë deseei u bumbuu sëmbë ta du. Biga de lobi u
hopo begi a keiki dendu ee nasö a ganda mindi, be hii sëmbë
musu si taa sö de sabi u begi tjika. Mi taki da unu taa fa i si dee
lö sëmbë sai dë, de an o kisi na wan wojo soni a Gadu e. Tuu
fëën seei wë di dë kaa.
6 “Ma te joo begi, nöö be i go fii a i dendu wosu nöö i tapa i
döö, nöö i begi i Tata ka i dë tapatapa döö dë te i kaba. Nöö i
Tata di ta si andi ta pasa a tjubii, hën o da i di paima fii.
7 “Nöö te joo begi tu, nöö ja musu ta hai di fan nango
langalanga nöömö e, kumafa dee sëmbë u di goonliba aki dee
an sabi Gadu ta du. Fa de sai u de dë, de ta mëni taa te de ta
begi longi sö nöö Gadu musu u jei de.
8 Ma na sö un musu begi e. Biga ufö un go u go begi seei, nöö
Gadu sabi gaanduwe kaa andi ku andi un abi fanöudu.
9 “Ma te woon begi, nöö a di fasi aki un musu begi e, dee
sëmbë:
Ke, u Tata a liba o,
hii sëmbë musu lesipeki i e,
sabi taa i dë bumbuu limbolimbo.
10 U begi taa di Tii fii musu paaja a hii goonliba,
be di fii kë pasa a goonliba aki leti kumafa a ta pasa a i a liba
ala.
11 Nöö u begi i tu, fii da u dee soni u abi fanöudu fuu pasa u libi
tide.
12 Nöö u begi i o,
be i puu u a bëë fu dee hogi dee u ta du,
leti kumafa i si u ta puu dee otowan fuu a bëë fu dee hogi de
ta du u.
13 Nöö u begi i,
taa na disa u da dee soni dee sa hai u tja go a di së u hogi e,
ma puu u a di didibi maun.
Sö fuun begi e, dee sëmbë.
14-15 “Biga mi taki e, taa ee un ta hoi sëmbë a bëë u dee hogi
de ta du unu, nöö unu Tata a liba ala o hoi unu a bëë tu e, u
dee hogi dee un ta du. Ma ee un puu di otowan fuunu a bëë,
nöö unu Tata a liba ala o puu unu a bëë tu.

Aki ta lei fa fii begi söndö njan.

16 “Nöö mi taki da unu möön e, taa te woon hoi begi söndö
njan, nöö wan musu dë gudjuu kuma dee sëmbë dee ta mbei
deseei u bumbuu sëmbë. Fa de sai u de dë, de ta gudju fesi fu
hii sëmbë musu si taa aai, de da bumbuu sëmbë, sö de ta hoi
begi tjika söndö njan. Nöö mi taki da unu taa fa i si de ta du
naandë, tuu u de seei di dë kaa e. De an o kisi na wan kodo
soni a Gadu möönsö.
17 “Ma te joo hoi begi söndö njan, nöö be i wasi te i kaba, lo’
fatu a sinkii, kan i uwii te i kaba, seeka,
18 be sëmbë an musu sabi taa sö i ta hoi begi söndö njan. Nöö
di Tata fii di ta si hii soni ee a dë tjubitjubi seei, nöö hën o sabi
nöö a o da i wan paima.

Aki ta lei taa na dee gudu u goonliba aki da di gaan soni.
Luk. 11:34-36, 12:22-31, 33-34, 16:13

19 “Wë nöö mi taki möön e, dee sëmbë, taa wan musu biinga
fuun abi hia gudu a goonliba aki. Biga aki kopikopi sa njan
dee gudu fii, ee nasö sukufu sa poi de. Fufuuma sa ko fufuu
hii dee soni i abi tja go, i fika ku maun tjololoo. Sö di libi a
goonliba aki dë kaa.
20 Hën mbei i musu biinga fii libi a sö wan fasi taa i ta lai
gudu a Masa Gadu Köndë. Biga ala kopikopi an o ko njan mën,
sukufu an o kisi ën, fufuuma an o ko dou dë u fufuu ën tja go.
Nöö ala fii tjubi dee gudu fii e.
21 Biga ka gudu fii dë, nöö naandë di hati fii ta dë tu. Sö wë
a dë e, dee sëmbë.
22 “Boo taki ën sö taa di wojo fii di dë a i sinkii dë, nöö a dë
kuma wan lampu faja fii sa si soni limbolimbo. Nöö te i ta si
soni sö kaa, nöö hii libi fii o dë gbegedee limbolimbo.
23 Ma nöö ee i ta luku dee soni u di goonliba aki ku di wojo
fii söndö i mëni Gadu, nöö joo fika a dungu. Di wojo fii di bi
musu heepi i fii si soni limbolimbo an heepi i möönsö, ma i
fika leti a dungu dë.
24 “Haika e, dee sëmbë, na wan sëmbë sa dini tu masa
makandi e. I musu fu lobi wan möön wan, ee nasö joo hëngi a
wan möön wan. Nöö söseei tu, ja sa waka a Masa Gadu baka
ku dee gudu u goonliba aki baka makandi e, kwetikweti.

Aki ta lei taa Gadu ta sölugu

di sëmbë ta waka nëën baka.

25 “Nöö mi taki da unu taa ja musu ta a’ bookohedi ta hakisi
taa: ‘Maingë, andi seei mi o feni u njan?’ nasö ‘Unsë mi o
feni wata u bebe baa?’ nasö i ta hakisi taa: ‘Naasë seei mi o
feni koosu u mi tapa di sinkii u mi aki?’ Nönö, na sö i musu
ta pakisei e. Biga fa i feni libi a Gadu dë kaa, nöö an bunu
möön soni u njan ku soni u bebe nö? Nöö di sinkii fii wë? An
bumbuu möön di koosu fii bisi nëën nö?

26 Wë nöö di Gadu da i dee gaan soni naandë kaa, nöö an sa
da i dee möön piki soni kuma njanjan ku koosu tu nö?
"Un luku dee fou ta buwa ta lontu a liba ala. Fa de sai
naandë, nöö de aan goon ta paandi fu de sa feni njanjan. De
an abi na wan suwa möönsö ka de sa tjubi njanjan tu. Ma de
ta njan këdë biga di Tata fii di dë a liba ala ta sölugu de. Wë nöö
mi taki da unu taa un bumbuu gaanfa möön dee fou e!
27 "Fa un dë aki sö, undi fuunu sa libi tjë sö seei pasa möön
leki fa Gadu bi buta da i, fu di i ta booko hedi mbei? Na wan
sëmbë e!
28 Wë ee ja sa heepi i seei a dee pikipiki soni dë, nöö andi i
ta booko hedi ku koosu soni u du?
"Un luku dee folo naandë, fa de hanse. Ma na deseei ta mbei
dee bisi u de, nöö de an ta wooko u de bai de tu.
29 Ma nöö mi taki da unu e, taa fa Könu Salumon bi ta bisi
dee gaan waiti bisi fëën seei, ma dee bisi fëën an bi ta hanso
kuma dee folo naandë.
30 "Nöö fa Gadu ta bisi dee sösö uwii ku hanse folo dë, an dë
taa de ta sai dë longi seei. Te mamate i si taa de dë sö hanse,
te u sapate de puu kai dëë u de tja go tjuma. Wë nöö unu wë?
Na möön hesi Gadu o sölugu unu ku soni u bisi tu nö? Ee, dee
sëmbë aki, unfa seei a waka te nöö di biibi fuunu piki sö baa?
31 "Fëën mbei mi taki da unu taa, wan musu ta booko hedi
taa: 'Maingë, unsë woo feni soni u njan? Unsë woo feni wata
u bebe? Unfa woo feni koosu u bisi?'
32 Mi taki da unu taa dee sëmbë an dë ku Masa Gaangadu a
wan së, de ta a' bookohedi a dee lö pei soni dë. Ma unu Tata
a liba bi sabi gaanduwe kaa taa un abi dee lö soni naandë
fanöudu.
33 Ma nöö a di fosu kamian un musu biinga fuun ta dë a di
Tii u Masa Gadu dendu ta libi kumafa a kë, nöö hii dee soni u
taki dë tuu woon feni.
34 "Nöö sö mi ta taki da unu e, dee sëmbë, taa ja musu abi
bookohedi fu dee soni fu amanjan, biga te amanjan dou, nöö a
sa sölugu fëën seei. Nöö hiniwan daka ta abi hën soni fii booko
hedi nëën te tjika kaa."

7

Aki ta lei taa i musu seeka i seei ufö i suku otowan u seeka.
Luk. 6:37-38, 41-42

1 Nöö hën Masa Jesosi ta fan eti, a taa: "Wë nöö mi taki da
unu taa na kuutu sëmbë e, nöö sëmbë an o kuutu i tu.
2 Biga fa i si i ta kuutu sëmbë dë, nöö söseei de o toona kuutu
i baka. Biga ku di wan seei maaka di i tei maaka di otowan fii,
nöö ku ën seei a o toona maaka i baka.
3 "Boo taki ën sö taa i ta si wan sakisi a i baaa wojo, ma nöö
wan gaan gindi baliki dë a i seei wojo, ja ta si ën.

4 Nöö hën i sai dë ta taki da di otowan fii taa: ‘Tan e womi,
be mi puu di sakisi a i wojo da i,’ ma nöö di gaan gindi baliki
dë leti a i seei wojo goboo naandë.
5 I bödjëëma, fa i si i ta mbei i seei gaan bumbuu sëmbë möön
di otowan fii naandë, faandi mbei ja sa puu di gaan baliki di
dë a i seei wojo, nöö joo si möön limbo fii puu di sakisi a di
otowan fii wojo?

Aki ta lei taa i musu sabi

ku ambë i ta fan.

6 “Nöö mi taki möön e, taa ⌊i musu ta mëni i seei ku di sëmbë
di joo ta konda wan bumbuu soni da. Biga⌋ te i tuwë wan
bumbuu soni da dagu, nöö a o disëën dë bia ko kisi i njan tënë
pisipisi. Nöö söseei tu, ee joo tuwë bumbuu soni da hagu, an o
si ën u soni. Ma a o bia makisëën ku futu fiönfiön pasa go fëën.

Aki ta lei taa Gadu o piki

ee i begi ën.
Luk. 11:9-13

7 “Nöö un haika e, dee sëmbë. Un musu ta begi Masa
Gaangadu soni, nöö woon kisi. Un musu ta suku soni nëën,
nöö woon feni. Un musu ta naki ën döö nöömö, nöö a o jabi
döö da unu.
8 Wë biga di sëmbë di ta begi Gadu, nöö hën o kisi. Di sëmbë
di ta suku soni nëën, nöö hën o feni. Di sëmbë ta naki ën döö,
nöö hën a o jabi döö da.
9 Biga kumafa un dë aki, ee di mii fii hakisi i wan pisi bëëë,
undi fuunu o go tei sitonu dëën?
10 Ee a hakisi wan pisi fisi nöö joo go tei wan pisi sindeki tja
ko dëën ö? Wë nönö, ja o du sö e.
11 Biga hii fa i si hati fii an dë bumbuu te dou seei, ma i ta
da dee mii fii bumbuu soni. Nöö di Tata fuunu di dë a liba ala
wë? Na möön hesi a o da unu bumbuu soni te un begi ën nö?
12 “Nöö mi taki e, i musu libi ku sëmbë leti kumafa i seei kë
u de musu libi ku i tu. Biga te i libi sö kaa, nöö hën da i piki di
mama u hii dee wëti dee Gadu bi buta Mosesi ku dee fesiten
tjabukama u de sikifi buta a di Buku fëën.

Aki ta lei tu pasi dee dë

u sëmbë waka.
Luk. 13:24

13-14 “Wë dee sëmbë, fa u dë a goonliba aki, nöö tu döö buka
dë di sëmbë ta denda e, wan gaan wan ku wan piki wan. Nöö
un musu biinga fuun denda a di piki wan. Biga ee i denda a di
gaan wan nöö joo go dou a di didibi faja. Nöö di pasi di ta tja
i go a di döö dë baai e, nöö an taanga u waka. Hia sëmbë ta tei
ën. Ma ee i denda a di piki döö nöö joo feni di libi u teego. Ma

di pasi di ta tja i go dou a di piki döö dë piki tu, nöö a taanga u waka. Nöö biti sëmbë ta waka nëën.

Aki ta lei taa i musu köni ku ganjansëmbëma.
Luk. 6:43-46, 13:25-27

15 "Nöö mi taki e, dee sëmbë, taa un musu mëni unu seei bunu ku dee sëmbë dee ta waka ta ganjan sëmbë taa de ta tja Gadu buka, ma na Gadu hën manda de. Dee lö sëmbë naandë, de dë leti kuma wan takumbeti di bisi sikafu puuma te a kaba, nöö a go a dee sikafu dendu ta mbei kuma hënseei da sikafu tu. Ma hii fu di dë takumbeti hati a abi. Sö dee ganjansëmbëma ta libi.

16 Ma fa de o ko dë seei, joo sabi de e, biga joo si a di libi u de taa ganjansëmbëma de dë.

"Biga ja sa booko bumbuu fuuta a matunga e.

17 Di pau di bi ta pai bumbuu njanjan nöö bumbuu njanjan nöö a o ta pai nöömö, nöö di pau di an bi naa pali bumbuu njanjan nöö an o pai ën möönsö.

18 Wan bumbuu pau an sa pai poipoi njanjan, söseei wan poipoi pau an sa pai bumbuu njanjan.

19 Nöö ee wan pau dë an ta pai bumbuu soni möönsö, nöö de o faa ën gboogboo tuwë a gufalu tjuma puu dë.

20 Hën mbei wë mi taki taa i sa sabi dee sëmbë u bi taki dë a di libi u de.

21 "Biga na hii sëmbë di ta kai mi 'Masa' ta dë a di Tii u Gadu dendu fu de dou nëën köndë e. Ma dee sëmbë dee ta du dee soni dee mi Tata kë, nöö de nöö o dou nëën köndë.

22 "Nöö hën mbei te di gaan kuutu daka dou, nöö mi o jaka sömëni sëmbë puu a mi fesi taa ma sabi de. Nöö de o fia taa: 'Masa, unfa wë? Na u bi da sëmbë buka a i në nö? Na u bi jaka sömëni gadu puu a sëmbë hedi ku di në fii ö? Sömëni hia gaan foondo wooko u bi du a i në, nöö unfa a waka ja sabi u?'

23 "Nöö mi o piki de taa: 'Ambë? Mi? Na wan ten seei mi bi sabi unu möönsö e. Un waka pasa kumutu a mi fesi naandë, un takusëmbëma!' "

Aki Masa Jesosi da di oto u de tu wosu sëmbë ta mbei.
Luk. 6:47-49; Maik. 1:22

24 Nöö hën Masa Jesosi da wan oto möön, a taa: "Ee wan sëmbë i ta jei dee soni mi ta fan ku unu aki nöö i tei de fu tii i libi, nöö sö wan sëmbë mi ta si ën kuma wan gaan fusutan sëmbë di go u go mbei wan wosu fëën. Nöö a seti ën ku wan goonsei taangataanga gingin kuma sitonu.

25 Nöö di a mbei di wosu te a kaba, nöö hën wan gaan tjuba kai a mundu bigi möön hii soni singi di kamian zuuu piii, gaan ventu ko tee ta naki di wosu. Tee a pasa go, di wosu dë fëën gingin a pë naandë eti. An booko kai seei möönsö, biga de seti ën bunu.

26 “Ma nöö di sëmbë di ta jei di lei u mi aki, ma an tei ën
faa libi kumafa mi taki, nöö hën mi ta si kuma wan gaan don
sëmbë di mbei di wosu fëën a sandu liba.
27 Nöö hën wë tjuba kai singi di kamian dë pii, di ventu ta
böö ta naki di wosu te wan pisi hën a booko kai djolou kaba a
sösö fijaa.”
Nöö a sö wan fasi Masa Jesosi lei dee bakama fëën tefa a
kaba.
28 Nöö fa a fan dë, hii sëmbë tuu foondo gaanfa seei.
29 De taa: “Di sëmbë aki sö, an dë kuma dee Sabima u Wëti
e. Biga hën, a ta konda soni da u gbelin seei kuma hënseei da
basi fëën.”

8

Aki Masa Jesosi kula

wan tjinama.
Maik. 1:40-45; Luk. 5:12-16

1 Nöö hën Masa Jesosi bazia di kuun ko a goon, nöö hën dee
gaan hia sëmbë ku ën bi dë ala, hën de dë nëën baka ta ko.
2 Te wan pisi hën wan sëmbë waka ko nëën, hën a tjökö kini
a goon nëën fesi. Di sëmbë aki siki tjina siki hën a begi Masa
Jesosi taa: “Masa o, gaantangi, ee i kë, nöö i kula mi be mi ko
bunu baa.”
3 Hën Masa Jesosi tuwë maun panjëën, hën a taki dëën taa:
“Aai, mi kë. Ko bunu fii e.” Nöö hën wantewante dë hën a ko
bunu. Sinkii fëën limbo gbegedee.
4 Nöö hën Masa Jesosi bai ën taa: “Womi, fa joo go aki, nöö
na konda di soni aki da na wan kodo sëmbë e. Ma be i waka
tololoo go a di begima u keiki be de si taa i ko bunu. Nöö i tja di
paima go paka Masa Gadu kumafa di wëti dë taa te wan sëmbë
i ko bunu u sö wan siki nöö sö i musu du.”

Aki ta lei fa wan sodati hedima biibi Masa Jesosi tjika.
Luk. 7:1-10

5 Nöö a baka u di dë, hën Masa Jesosi toona go a Kapenaumi.
Nöö fa a go dou naandë, hën wan hedima u dee Loomë köndë
sodati ko nëën.
6 Hën a taki dëën taa: “Masa o, mi ko a i aki. Wan u dee
futuboi u mi suwaki teee piki sö fika a dëdë. A dë a wosu
kandikandi, nöö a dë a gaan fuka seei te an sa buli. Nöö hën
mi ko a i ko begi i gaantangi be i kulëën da mi.”
7 Hën a piki ën taa: “Söö, mati mi jei. Mi o go nëën.”
8 Ma nöö hën di sodati hedima toona taki dëën taa: “Wë
Masa o.”
A piki.
A taa: “Ma bumbuu tjika sö e, fii ko a mi wosu. Ma nöö i sabi
nö? Be i fan leti ka i si i sai aki nöö, nöö di futuboi u mi o ko
bunu kaa. Biga sö mi sabi taa i abi taki tjika.

9 “Biga miseei, fa mi dë aki, mi sabi andi da taki. Biga mi dë
a sëmbë basu kaa, nöö miseei abi sömëni sodati a mi basu tu.
Nöö ee mi taki da wan u de taa be a go ala, nöö a o go. Ee mi
taki dëën taa be a ko aki, nöö a o ko. Ee mi manda wan u dee
futuboi u mi faa du wan soni, nöö a o du ën.
“Nöö söseei mi sabi taa i abi taki tu, te a siki liba seei. Nöö
hën mbei mi taa fii fan leti ka i dë aki nöö, nöö di futuboi u mi
o ko bunu kaa.”
10 Nöö di Masa Jesosi jei fa di sodati hedima fan dë, nöö a
bigi dëën tee na soni. Hën a fan ku dee Dju sëmbë dee ta waka
ku ën dë taa: “Dee sëmbë, i si fa di sëmbë aki fan ö? Wë mi taki
da unu seei gbelin taa, fa mi ta waka ta lontu a u Isaëli köndë
aki, nöö ma si di biibi u di sëmbë aki wan daka e. Ma nöö hën
an dë Isaëli sëmbë seei faa musu biibi sö.
11 “Nöö un mëni unu seei e. Biga mi taki da unu taa sömëni
sëmbë na u Dju ⌞kuma di sodati hedima i si aki⌟ o kumutu a
dee peipei köndë u goonliba ko biibi a mi disa unu. Nöö de o
go sindo makandi ku dee gaan sëmbë fuunu, dee Abahamu,
Isaki, Jakopu sö, ka Masa Gaangadu dë könu, ta njan di gaan
piizii.
12 Ma nöö un dee sëmbë bi musu feni di piizii dë, nöö woon
fika söndö ën e. Dee basia u Gadu Köndë o tuwë unu go a döö a
dungudungu ala, nöö na ala woon dë ta bai ta kai olo ta njan
tanda, ma an o heepi möönsö.”
13 Nöö di a bai de sö kaa, nöö hën a bia fan ku di sodati
hedima awaa, a taa: “Mati o.”
Hën a piki.
Hën a taa: “Toona go fii a wosu e. Di soni di i kë, nöö a pasa
leti kumafa i biibi naandë.” Nöö fa a fan dë, nöö hën di juu dë
seei hën di futuboi u di sodati ko bunu kaa.

Aki Masa Jesosi kula Petuisi mai ku sömëni oto sëmbë.
Maik. 1:29-34; Luk. 4:38-41

14 Nöö hën Masa Jesosi kumutu dë, hën a go a di bakama
fëën de kai Petuisi wosu. Nöö hën a go si di mai u Petuisi
sikisiki pëtëëë a bedi naandë. Fëbë nöö kisi ën sö.
15 Nöö hën a tëndë maun panjëën, hën di mujëë ko bëtë
wantewante. Nöö hën a hopo go seeka soni u njan da Masa
Jesosi.
16 Hën di sapate buka dë seei, hën de ta tja wanlö hia sëmbë
ta ko a Masa Jesosi faa musu kula de. Sömëni u dee sëmbë
naandë dë ku soni a hedi, nöö hën Masa Jesosi ta jaka de ta
puu a de. Wan wöutu nöö a ta taki, nöö dee soni ta kumutu
a de liba go kaa. Sö a abi kaakiti tjika, nöö sö a kula hii dee
suwakima de tja ko nëën dë tuu.
17 Nöö fa Masa Jesosi ta du dë, nöö a kai makandi ku di soni
di tjabukama u Gadu de kai Jesaaja bi sikifi a fesi di a taa:

A tei dee suwaki fuu ku dee siki fuu tuu tja go.
A puu de a u liba.

Aki Masa Jesosi ta fan ku tu sëmbë dee kë ko nëën baka.
Luk. 9:57-62

18 Nöö hën de dë te wan pisi, hën Masa Jesosi si fa dee hia
sëmbë ko ta lontu ën, nöö hën a fan ku dee bakama fëën taa:
"Un boo koti wata go a di oto së banda ala ufö e."
19 Ma nöö di juu dë, hën wan u dee Sabima u Wëti ko a Masa
Jesosi.
A kai ën taa: "Mësitë."
A piki.
A taa: "Mi kë ko ta waka ku i o, hii kamian ka i nango."
20 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: "⌞I fan bunu e, mati. Ma
fii waka a mi baka na sösö soni e.⌟ Biga fa dee mbeti ta dë a
sabana dë, nöö de abi baaku ta libi. Söseei dee fou dee ta buwa
ta lontu i si dë, nöö de abi wosu a dee pau hedi. Ma nöö Mi di
ko dë Libisëmbë Mii aki, ma abi kamian ka mi ta duumi e."
21 Nöö hën wan oto sëmbë bi dë ku ën dë tu, hën a taki dëën
taa: "Wë miseei kë waka ku i tu, ma te mi tata dëdë mi bei te
mi kaba bifö."
22 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: "Mati o, be dee sëmbë dee
dë paatipaati ku Gadu bei de na de e. Ma be i ko go ku mi nöö."

Aki Masa Jesosi du wan gaan foondo soni a wata liba.
Maik. 4:35-41; Luk. 8:22-25

23 Nöö hën Masa Jesosi subi a boto, hën ku dee bakama fëën,
24 hën de ta koti nango a di oto së banda. Ma te u de mëni,
hën wan gaan ventu ko, a bigi möön hii soni. Hën di wata ta
seki nango a di boto dendu teee kuma a sa singi di boto. Ma hii
u di dë, Masa Jesosi dë pii a wan kamian u di boto ta duumi.
25 Nöö hën dee bakama fëën kule go nëën go kai ën taa:
"Masa o! Masa!"
Hën a piki.
De taa: "Heepi u o! Woo kaba a wata!"
26 Hën a taki da de taa: "Womi, andi un ta fëëë sö u du? Piki
nöö di biibi fuunu piki sö nö?"
Nöö fa a fan dë, hën a hopo gandji da di ventu ku di wata
taa: "Un tan pii!" Nöö wantewante dë hën di wata kötö piii.
Di ventu kaba.
27 Nöö di dee bakama fëën si sö kaa, nöö a foondo de te na
soni. De luku de na de taa: "Womi, ambë seei da di sëmbë aki,
womi? Te a fan ku ventu ku wata nöö de ta piki. A bigi da u o.
Poosian nöö a abi sö."

Aki Masa Jesosi puu wanlö taku soni a tu sëmbë liba.
Maik. 5:1-20; Luk. 8:26-39

28 Nöö hën de go dou a oto banda a di pisiwata u dee
Galasëni sëmbë. Nöö fa de kumutu a tela naandë, hën de ko

miti ku tu womi ta libi a wan geebi naandë. Dee sëmbë dë, de dë ku wanlö taku soni a de liba, nöö de ta hogi tee na wan sëmbë tjika u ko a di kamian ka de sai dë.

29 Nöö di de si Masa Jesosi kaa, hën de bai kai logologo wolo taa: “Ambë ta ko dë, ju di Mii u Gaangadu dë! I ta ko fii da u sitaafu bifö di daka dou nö?” Sö de bai.

30 Nöö di juu dë, wanlö hia hagu bi dë te ala ta pii soni ta njan.

31 Hën dee taku soni dee dë a dee sëmbë liba naandë begi Masa Jesosi taa: “Wë ee joo jaka u puu aki, nöö gaantangi da u pasi fuu go a dee hagu ala.”

32 Hën Masa Jesosi piki de taa: “Un go!” Nöö fa a fan dë, wantewante hën de kumutu a dee sëmbë liba go a dee hagu. Nöö hën dee hagu kule ku baai gbulululu bazia wan kununu dë teee go kai a wata djolou dëdë tuu fijaa.

33 Ma nöö di dee sëmbë bi ta luku dee hagu si sö, nöö hën de kule go a ganda go konda taa sö wan soni pasa ku dee sëmbë dee bi dë ku dee taku soni a hedi naandë.

34 Nöö hën hii di köndë booko gililii ko miti ku Masa Jesosi. Nöö hën de begi ën taa gaantangi, be a kumutu a di pisiwata u de dë go fëën a oto kamian.

9

Aki Masa Jesosi kula wan lanma.
Maik. 2:1-12; Luk. 5:17-26

1 Wë nöö di dee Galasëni sëmbë taki sö, hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën toona subi a boto. Hën de koti wata toona go a di oto së banda ka de bi kumutu, hën de go a di köndë ka Masa Jesosi ta libi.

2 Nöö fa de ko dou, hën de tja wan lan sëmbë ko nëën faa kulëën. A dë kandikandi a wan kama liba. Nöö di Masa Jesosi si fa dee sëmbë dee tja di womi ko nëën dë ta biibi ën tjika, hën a taki da di womi taa: “Womi, na fëëë e. Masa Gaangadu da i paadon u dee hogi dee i bi du. An o hoi i a bëë möön.”

3 Ma nöö so u dee Sabima u Wëti sai naandë, hën de kuutu ku de na de taki taa: “Womi, un luku fa a ta mbei kuma hën da Gadu.”

4 Ma nöö Masa Jesosi saandi de ta pakisei kaa, hën a piki de taa: “Dee sëmbë o, unfa un ta mëni hogi u mi a unu hati sö?

5 “Be mi hakisi unu wan soni. Fii taki da sö wan sëmbë taa Gadu puu ën a bëë, naa fii taki dëën taa be a hopo waka go, undi u dee tu soni sa möön fukë u taki ku buka? ⌞Na di fosuwan nö? Biga sëmbë an sa go a Gadu faa go hakisi ee di soni i taki dë ee tuu, ee ganjan.⌟

6 “Ma nöö un luku, mi o toona fan ku di womi aki möön. Nöö
joo si fa Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki abi makiti tjika tuu u puu
di sëmbë aki a Gadu bëë.”
Ën a bia fan ku ën taa: “Womi.”
A piki.
A taa: “Mi taki e, hopo taanpu, nöö i tei di kama fii, nöö i go
a wosu.”
7 Nöö fa a fan dë,ën wantewante söën di womi di bi dë
lanlan dë hopo vu taanpu a hii dee sëmbë fesi naandë.Ën a
tei di kama fëënën a waka go fëën nëën wosu.
8 Nöö fa di soni pasa naandë,ën dee hia sëmbë bi sai dë da
Masa Gadu tangi e. De gafëën seei fu di a da libisëmbë sö wan
gaan kaakiti.

Aki Masa Jesosi kai Mateosi

faa ko dë bakama fëën.
Maik. 2:13-17; Luk. 5:27-32

9 Nööën Masa Jesosi kumutu dë,ën a ta waka nango.
Te wan pisi,ën a si mi, Mateosi, dë sindosindo a mi kantoo
naandë ta pii lanti möni.
Ën a kai mi taa: “Mati.”
Ën mi piki.
Ën a taa: “Ko go ku mi e. Ko ta waka a mi baka.”
Ën di a kai mi sö,ën mi hopo wante ko ta waka nëën baka.
10 Nöö baka u di dë, nööën mi kai Masa Jesosi ku dee oto
bakama fëën fu de ko njan ku mi a mi wosu. Nöö fa u go sai
dë, nöö wanlö oto sëmbë ko dë tu, dee ta pii lanti möni kuma
miseei, ku wanlö oto sëmbë lanti ta si kuma poipoi sëmbë u di
köndë, de tuu ko makandi a mi Mateosi wosu naandë.
11 Nööën dee Faliseima ko si u dë,ën de bigi ta buja ku dee
oto bakama u Masa Jesosi taa: “Unfa a waka di mësitë fuunu
ta sindo ku dee pii-lanti-mönima ku dee oto poipoi sëmbë u di
köndë ta njan a wan tafa?”
12 Nöö fa de fan dë,ën Masa Jesosi jei gbolo.Ën a taki da
de taa: “Dee sëmbë un haika, mi o hakisi unu wan soni.”
Ën de taki aai.
Ën a taa: “Ambë un sabi abi data fanöudu, dee sëmbë dee
dë bumbuu naa dee sikima?”
13 Ën a taa: “Mi o tei wan soni fu Gadu Buku konda da unu
e, nöö un musu pakisei bunu ee andi a kë taki. Gadu taki e,
taa:
Fa un ta tja dee mbeti ta ko ta kii da mi aki,
nöö na dee lö soni dë mi kë e.
Ma mi kë fuun abi tjalihati u sëmbë.
Ën nöö wë mi ta suku a unu.
Sö di Buku taki.
“Wë nöö fa mi ko a goonliba aki, nöö ma ko u kai un dee
gaan bumbuu sëmbë e. Nönö. ⌞Biga mi si taa un dë fa un kë

kaa.⌟ Ma mi ko u ko kai dee sëmbë dee sabi taa de an ta libi bunu kuma dee aki, be de bia libi fu mi sa heepi de puu de a dee hogilibi u de.” Sö Masa Jesosi fan ku dee Faliseima.

Aki dee bakama u Johanisi

di Dopuma ko hakisi

Masa Jesosi wan soni.
Maik. 2:18-22; Luk. 5:33-39

14 Nöö baka u di dë, hën dee bakama u Johanisi di Dopuma ko a Masa Jesosi. Hën de taa: “Wë u ko a i aki ko hakisi i wan soni. So juu u ku dee Faliseima ta begi söndö njan kumafa di wëti taki, wë ma wa ta si i ku dee bakama fii ta du sö. Un ta njan ta bebe kodo. Nöö u kë sabi faandi mbei.”

15 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Haika e. Te wan womi ta töö u, nöö te de dë a di piizii dendu nöö dee sëmbë di töö uma bi tei u ta seeka soni dëën, nöö de ta wai biga a dë leti a de dendu naandë. Ma nöö te di juu dou de ko puu ën a de dendu bifö de o dë söndö njan ta kusumi awaa.

“⌞Ma nöö fa mi ta fan ku unu aki, ma a sa toobi unu fuun tei.⌟

16 Biga de an ta tei wan njunjun koosu pisi lapu wan awoo koosu e. Biga te i wasi ën, nöö di njunjun koosu o hai disa di awoo wan, nöö di soni o ko möön hogi.

17 “Sö seei de an ta tei njunjun diingi lai a wan awoo mbeti kakisa saku e. Biga di njunjun diingi o soopu, ma nöö di saku an o sa soopu möön biga a gaandi kaa. Te wan pisi a o basiti gboo latja, tuwë di diingi tuu fiaa. Nöö a ko dë taa di saku ku di diingi tuu kaba a sösö.

“Ma njunjun mbeti kakisa saku fii tei, nöö i lai di njunjun diingi nëën te i kaba e. Nöö te di diingi ta soopu nöö di saku seei o ta soopu tu. Nöö di diingi o dë bumbuu nöö di saku seei o dë bumbuu tu.”

Aki Masa Jesosi heepi wan mujëë ku wan mujëë mii.
Maik. 5:21-43; Luk. 8:40-56

18 Nöö Masa Jesosi an kaba u fan seei, nöö hën wan fesima u Dju keiki ko suti kini a goon nëën fesi. Hën a taki dëën taa: “Mësitë o, mi ko a i aki ko begi i taa wan mujëë mii u mi suwaki teee fa u dë aki a dë seei a dëdë ku libi maun. Nöö hën mi ko hakisi i ee i sa ko buta maun nëën da mi be a toona ko libi.”

19 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Antoobi, mati. Un boo go.”

Nöö hën a hopo, hën ku u dee bakama fëën, hën u nango.

20 Te wan pisi hën wan mujëë waka ko a u baka dë. Nöö di mujëë dë bi abi wan siki, tuwalufu jaa longi soni ta kule nëën an ta koti möönsö. Ma nöö di a si Masa Jesosi ta ko dë, hën a

waka saapi ko nëën baka, hën a panjan di koosu buka fëën tjë
sö.
21 Biga a ta pakisei nëën hati taa: “Ee mi sa nama tjë seei a
di koosu fëën, nöö mi libi kaa.”
22 Nöö fa u taki dë, hën Masa Jesosi bia luku, hën a si di
mujëë. Hën a taa: “Mujëë o, na fëëë e. Di biibi di i abi a mi
liba dë heepi i kaa.” Nöö wantewante seei di mujëë ko bëtë
gbegedee u di siki fëën.
23 Nöö hën Masa Jesosi nango te a di wosu u di hedima u
keiki di bi kai ën dë. Nöö fa a go dou, hën a si wanlö baakuma
sai dë kaa ta böö foloiti, ⌞kumafa di guwenti fuu dee Dju sëmbë
dë te wan sëmbë dëdë⌟. Hia sëmbë sai dë ta bai ta këë tee di
kamian ta mbei wööö seei, biga de si taa di mujëë mii dëdë
kaa.
24 Hën Masa Jesosi taki da de taa: “Dee sëmbë, un hai
kumutu aki da mi pasi. Biga na dëdë di mii dëdë e. Duumi
nöö a ta duumi.” Ma nöö di de jei a taki sö, nöö hën dee hia
sëmbë dë lafu ën mbei ën fa te a bigi.
25 Nöö hën dee sëmbë dee abi di wosu mbei dee sëmbë go a
döö. Hën Masa Jesosi pasa go dou ka di mujëë mii dë, hën a
panjëën a maun. Nöö fa u mbei dë, wantewante naandë hën
di mujëë mii weki hopo taanpu.
26 Nöö fa a du dë, hën di soni bigi da sëmbë tee di buka paaja
dou hii di pisiwata naandë tuu taa sö wan foondo soni Masa
Jesosi du.

Aki Masa Jesosi kula wanlö sëmbë möön.

27 Nöö hën Masa Jesosi kumutu naandë. Hën a ta waka
nango te wan pisi, nöö hën tu bookowojoma ta ko nëën baka
ta bai seei ta kai ën taa: “Na i da di bakamii u Könu Dafiti ö,
⌞di Gadu bi paamusi taa a o manda ko faa heepi u⌟? U begi i
gaantangi, be i a’ tjalihati fuu nöö i heepi u o!” Sö de ta bai
ta ko nëën baka nöömö. Ma Masa Jesosi an piki de möönsö, a
pasa go fëën a wosu.
28 Te wan pisi, hën de go dou nëën ka a dë a wosu dendu
naandë. Nöö hën a hakisi de taa: “Wë dee sëmbë, fa un ko a mi
aki, nöö un ta biibi tuutuu taa mi sa kula unu nö?”
Hën de taa: “Aai, Masa, u ta biibi e.”
29 Hën a taki aai. Nöö hën a nama maun a de wojo hën a taki
da de taa: “Söö. Wë be a pasa ku unu leti kumafa i si un ta
biibi dë e.”
30 Nöö fa u mbei dë, hën wojo u de tu sëmbë dë ko limbo seei
gbegedee.
Ma nöö hën Masa Jesosi bai de taanga taa: “Wan musu
kondëën da na wan sëmbë e!”
31 Ma hii fa a bai de dë seei, ma de paaja di soni a du dë te
dou hii di köndë.

32 Nöö hën Masa Jesosi ku u dee bakama fëën kumutu
naandë. Nöö di u nango, hën de tja wan womi ko nëën faa
musu kulëën da de. Di sëmbë aki abi wan soni nëën hedi ta
tapëën buka te an sa fan.
33 Nöö hën Masa Jesosi bai ën puu nëën liba tefa a kaba, nöö
wantewante dë hën di womi toona ko ta fan baka.
Nöö fa dee gaan hia sëmbë bi sai naandë si di soni pasa dë,
hën de taa: "Hëën, aai maingë, u si foondo soni tide di wa bi si
a u köndë aki wan daka."
34 Ma nöö dee Faliseima bi sai dë tu, hën de bai taa: "Höön,
andi wë! Wan si taa di hedima u didibi hën ta dëën kaakiti faa
jaka dee soni nö?"

Aki ta lei fa Masa Jesosi abi tjalihati u sëmbë tjika.

35 Nöö hën Masa Jesosi ta waka ta lontu a dee gaangaan
köndë ku dee pikipiki köndë fuu dee Dju sëmbë tuu te dou. A
nango a dee keikiwosu fuu ta lei sëmbë soni u Gadu ta konda
di Bunu Buka da de kumafa di Njunjun Tii u Gadu dë. Nöö
hiniwan sooti pei siki di sëmbë abi kaa, de tuu a ta kula.
36 Ma nöö fa a si dee gaan hia sëmbë ta ko nëën nöömö dë,
nöö tjali u de kisi ën teee. Biga a si taa de dë fukafuka weiwei,
kuma wanlö hia sikafu dë a mundu söndö sëmbë u kiija de.
37 Nöö hën a bia fan ku u dee bakama fëën, a taa: "Dee sëmbë
o, a tjali da mi e. Wan si fa dee sëmbë ta ko gidjii nöömö a mi
nö? De dë kuma wan gaan goon njanjan lepilepi fii koti buta
a suwa, ma wookoma biti poi o.
38 Nöö un musu begi di goon Masa, be a manda möön hia
wookoma fu de koti di njanjan buta a suwa."

10

Aki Masa Jesosi lei dee bakama fëën fa de musu wooko.

Maik. 3:13-19, 6:7-13, 9:41, 13:9-13; Luk. 6:12-16, 9:1-6, 12:2-9, 51-53, 14:26-27, 21:12-17

1-4 Söö. Wë a di pisi aki woo kai dee në fuu dee bakama u
Masa Jesosi dee a bi tei a dee otowan mindi, fuu dë dee apaiti
tjabukama fëën de ta kai "apösutu". Di fosu wan hën de kai
Simon, di oto në fëën da Petuisi, ku di baaa fëën de kai Andiasi.
Nöö i abi Jakobosi ku ën baaa Johanisi, dee mii u Zebedeosi.
Nöö a baka u di dë i abi Filipi ku Batolomisi, ku Tomasi, ku
mi Mateosi di bi ta pii lanti möni dë. Ufö joo kisi Jakobosi di
womi mii u Alufasi, ku Tadeosi, ku Simon di bi dë a dendu u
dee sëmbë bi kë puu u dee Dju sëmbë a Loomë köndë basu, ku
Judasi Isikaliotu, di o sei Masa Jesosi da dee felantima fëën fu
de kii.
Nöö u dee tuwalufu sëmbë u kai aki, Masa Jesosi kai u ko
nëën, nöö hën a da u makiti fuu ta jaka dee gadu ta kisi sëmbë a

hedi ta puu. Nöö söseei a da u makiti tu, fuu kula hii pei sikima ko bunu.
5 Nöö hën a o manda u go a köndëköndë fuu ta konda di buka u Gadu. Nöö hën a fan ku u te a kaba fa u musu waka.
A taki da u taa: "Fa woon go aki, nöö wan musu go a dee oto sëmbë na Isaëli e. Nönö. Na a dee Samalia sëmbë seei un musu go.
6 Ma a dee Isaëli sëmbë fuu, dee i si ta dë kuma lasilasi sikafu dë, a de nöö un musu go.
7 "Nöö fa i si woon go dë, nöö un musu ta konda soni da de gbelingbelin, be de fusutan taa abiti möön nöö Gadu o seti di tii fëën a wan hii njunjun fasi.
8 "Nöö fa mi ta manda unu go aki, nöö te un dou a wan köndë nöö un musu kula dee sikima e. Ee wan sëmbë dëdë, nöö un weki ën. Nöö un kula dee sëmbë dee siki tjina nöö un jaka dee gadu puu a sëmbë hedi. Nöö fa un kisi di kaakiti aki, na bai un bai ën e, nöö wan musu mbei sëmbë paka unu fëën tu.
9 "Nöö fa un nango aki, na köpö sensi seei fuun musu tja go ku unu e.
10 Wan musu lai na wan soni a saku tja. Wan musu tei tu djakiti ee nasö tu susu tja go ku unu e. Nöö na tei tu pau fii mbei kokoti, ma i sa tei wan. Biga di sëmbë di i ta heepi, nöö hën musu sölugu i.
11 "Söö. Nöö te un go a wan köndë, ee gaan wan ee piki wan, nöö un musu suku wan sëmbë di de abi lesipeki da a di köndë, nöö unu tuwë lai nëën wosu. Nöö a di wosu naandë, nëën i musu ta libi fu tee i kumutu dë e.
12 "Nöö te woon denda a di wosu, nöö un da dee sëmbë odi taa 'Masa Gadu musu da unu kötöhati e, dee sëmbë.'
13 Nöö mi taki da unu taa ee dee sëmbë u di wosu naandë dë a pasi u kisi di lö bunu dë, nöö Gadu o da de kötöhati tuu. Ma ee de an dë a pasi u de feni ën, nöö de an o feni ën. Di bunu dë o toona ko a unu baka.
14 "Nöö ee un go a wan köndë ee nasö a wan wosu, nöö dee sëmbë an kë tei unu, de an kë jei di buka un ta tja go dë seei, nöö un kumutu dë go fuunu e. Nöö te woon go, nöö un musu puu di susu fuunu a unu futu, nöö un naki ën puu di doti di bi peka nëën tuwë disa da de, nöö un kumutu dë e.
15 Nöö mi taki da unu taa te di daka Masa Gadu o kuutu a libisëmbë liba, nöö di köndë dë o kisi wan möön gaan hebi sitaafu möön leki fa dee hogi köndë de kai Sodom ku Gomola bi kisi.
16 "Nöö un haika e, dee sëmbë. Fa i si mi ta manda unu go aki, nöö a dë leti kuma mi ta manda sikafu go a takumbeti dendu. Nöö un musu dë wekiweki ta wooko ku fusutan e, ma nöö un musu dë ku saapi fasi seei tu kuma pomba.

17 Nöö wojo fuunu musu ta dë limbolimbo nöömö. Un musu
saandi un ta du. Wë biga mi o bai unu a fesi taa de o kisi unu
tei tja go a dee gaan kuutu u de e, nöö de o fon unu a dee
keikiwosu u de seei.
18 De o ta tja unu go a dee hedima u köndë fu di në u mi hedi.
Ma wan musu fëëë, biga naandë woon feni pasi fuun sa konda
soni u mi da hii sëmbë, Dju sëmbë te dou ku dee na Dju sëmbë
tuu.
19 "Nöö te de kisi unu tja go a dee kuutu u de, nöö wan musu
dë pantapanta ta booko hedi ta pakisei taa: 'Unfa woo piki
de?' Nönö. Biga a di juu dë Gadu o da unu di fa fuun piki de.
20 Nöö an o dë taa unu o fan di fan naandë e, ma di Akaa fuu
Tata di dë a unu liba dë, hën o ta fan da unu.
21 "Nöö mi taki e, taa wan baaa o tjëën baaa go könku u de
kii puu fu di a nama ku mi hedi. Söseei tu wan tata o tjëën mii
go könku u de kii puu, fu di di mii ta nama ku mi hedi. Dee mii
o ta hopo ta puu de mama ku de tata a de liba manda go kii fu
di de ta nama ku mi hedi.
22 Boo taa hii sëmbë o buuse unu fu di un ta nama ku mi
hedi. Ma nöö di sëmbë di ta hoi te go dou a di kaba pisi, nöö
hën o feni di heepi u Gadu.
23 "Nöö te un go a wan köndë nöö te de ta toobi unu tumisi,
nöö un kule kumutu dë go a oto köndë e. Biga mi taki da unu
taa wan o sa kaba di wooko a hii dee köndë u dee Isaëli sëmbë
fuu tuu bifö a dë taa mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o toona ko
a goonliba.
24-25 "Ma nöö fa i si de o du ku unu dë, nöö söseei de ta du ku
mi aki kaa e. Hën mbei an musu dë gaan soni da unu. Biga di
sëmbë di ta tei lei an sa hei möön di sëmbë di ta lei ën. Söseei tu,
wan futuboi an sa hei möön hën masa, ma a sa dë kuma hën
masa nöö. Hën mbei fa de ta kosi mi aki taa di didibi hën ta
wooko a mi liba, wë nöö na möönmöön de o kosi un dee sëmbë
ta nama ku mi nö?
26 "Nöö mi taki e, taa fa mi ta manda unu go aki, nöö wan
musu fëëë fuun konda dee soni mi ta manda unu fuun konda.
Biga na wan soni sa dë a tjubi te nöö an o ko a döö. Nöö na wan
soni sa pasa te nöö sëmbë an o ko sabi ën.
27 Nöö fëën mbei dee soni i si mi ta konda da unu sapisapi a
së aki, un musu ta bai ta konda de a lanti dendu.
28 "Nöö wan musu fëëë tu te sëmbë o ta suku unu fu de kii.
Biga de sa kii unu sinkii, ma de an sa kii unu akaa. Ma di
Sëmbë fii fëëë, hën da Masa Gaangadu e. Biga ˽ee ja a' bisi ku
ën, nöö˼ a sa disa i te i kaba a sösö, nöö di sinkii fii ku di akaa
fii tuu o go a didibi faja.
29 "Dee sëmbë o, un luku dee sösö piki fou ta buwa ta lontu
aki. Sëmbë an ta si de u gaan soni, hën mbei de ta sei tu u de u
wan tiisënsi nöö. Ma nöö fa i si de ta buwa dë, na wan kodo u
de sa puu kai a goon ee na u Tata a liba da pasi.

30-31 Wë nöö un dee libisëmbë wë? Wan bumbuu gaanfa möön dee piki fou naandë ö? Nöö te i si wan soni pasa ku unu,
nöö nëën da u Tata dëën pasi fa a pasa sö nö? Nöö hën mbei mi
taa wan musu fëëë. Biga Masa Gaangadu sabi hii soni fuunu
finifini, te dou ku un mëni niën uwii dë a unu hedi.
32 "Nöö mi taki e, taa ee ja fëëë fii piki a lanti fesi taa mi ku i
nama, nöö miseei tu ma o fëëë u piki mi Tata a liba ala taa mi
ku i nama.
33 Ma ee wan sëmbë ja kë piki taa mi ku i nama, nöö miseei
tu, ma o piki mi Tata taa mi ku i nama.
34 "Dee sëmbë o, fa i si mi ko a di goonliba aki, na wata mi tja
ko e, ma faja mi tja.
35 Mi ko u ko paati sëmbë ku sëmbë. Biga fu mi hedi a o pasa
leti kumafa i si Gadu Buku taki. A taa:
Wan womi mii ku ën tata o kisi gaan toobi.
Mujëë mii ku ën mama o kisi gaan toobi.
Mai ku mai o kisi gaan toobi.
36 Nöö dee möön gaan felanti di wan sëmbë o abi,
de o dë dee bëë fëën seei.
Sö a bi sikifi a Gadu Buku kaa e.
37 Ma nöö ee wan sëmbë lobi hën mama ku ën tata möön mi,
ee nasö a lobi ën womi mii ku ën mujëë mii möön mi, nöö di
sëmbë dë an bunu tjika u waka a mi baka.
38 "Un haika e, dee sëmbë. Ja si fa de ta buta wan sëmbë faa
tja hën lakpa pau te de o tjëën go kii ö? Wë sö nöö hiniwan
sëmbë o abi fëën sitaafu di a musu tjai ee a o ko waka a mi
baka. Nöö ee ja kë tja di sitaafu dë, nöö ja fiti fii dë wan
bakama u mi e.
39 "Söseei tu, ee wan sëmbë i kë dë fii seei, nöö ja o feni wan
suti libi kumafa i kë möönsö. Poi nöö libi fii o ta poi. Ma nöö
di sëmbë di ta sakëën libi da mi, hën o feni wan suti libi nöömö
kumafa a kë.
40 "Nöö mi taki e, taa fa mi ta manda unu fuun ta tja di buka
u Masa Gaangadu aki, ee wan sëmbë tei unu buta a wosu nöö
miseei wë a tei dë kaa e. Nöö ee wan sëmbë tei mi, nöö di
Sëmbë di manda mi ko a goonliba aki, nöö hënseei wë a tei dë
tu.
41 Nöö ee i si wan sëmbë ta tja Gadu buka nöö hën i hoi ën
a i wosu fu di a dë tjabukama u Gadu hedi, nöö i seei o feni
paima a Gadu leti kumafa di tjabukama dë seei o feni. Söseei
tu, ee i si wan sëmbë ta libi bunu kumafa Gadu kë, nöö hën i
kisi ën hoi fu di i sabi taa sö a ta libi hedi, nöö joo feni paima
a Gadu leti kumafa di sëmbë dë seei o feni.
42 "Un luku dee sëmbë ta waka a mi baka aki o, dee sëmbë.
Sömëni u de dë lagilagi sëmbë seei a libisëmbë wojo. Ma mi taki
e, taa ee dëëwata kisi wan u de nöö i dëën wan kan kötö wata

faa bebe fu di a ta waka a mi baka hedi, nöö joo feni paima fëën a Gadu nöömö.”

Nöö sö Masa Jesosi leti u dee bakama fëën te a kaba ufö a manda u go.

11

Aki dee bakama u Johanisi

ko a Masa Jesosi.
Luk. 7:18-35

1 Baka u di Masa Jesosi fan ku u sö, hën a kumutu dë, ta waka
ta lontu a dee köndëköndë u Galilea ta konda di buka u Masa
Gaangadu ta lei sëmbë soni fëën finifini.

2 Wë nöö di juu dë, de bi kisi Johanisi di dopuma buta a
dunguwosu kaa. Nöö ala a dë ta jei u hii dee soni dee Masa
Jesosi, di Keesitu, ta du. Nöö hën a kai dee bakama fëën ko
nëën, hën a manda de taa: “Un go a Jesosi e,

3 nöö un hakisi ën ee hën da di sëmbë tuu, di Gadu bi
paamusi u taa a o manda ko, naa u musu luku wan oto sëmbë
möön? Sö fuun hakisi ën e.”

4 ⌞Nöö hën dee bakama u Johanisi nango te de go dou a Masa
Jesosi. Hën de dëën di buka te de kaba.⌟

Nöö hën Masa Jesosi piki de, a taa: “Un toona go a Johanisi
e, nöö un konda hii dee soni dee un si ku dee un jei a mi aki
tuu dëën.

5 Un taki dëën taa ⌞hii dee soni Gadu Buku bi taki u di Sëmbë
Gadu o manda ko, nöö de tuu ta pasa fa u dë aki⌟. Biga
bookowojoma ko ta si soni, lanma hopo ta waka, sikitjinama
ta ko bunu, bookojesima ko ta jei soni, dëdë sëmbë ta weki,
dee möfina sëmbë ta jei di suti Buka u Masa Gadu. Sö fuun taki
dëën e.

6 Nöö un taki dëën tu, taa di sëmbë di an ta mati fu di ma ta
du kumafa a bi mëni, nöö sö wan sëmbë dë bunu e.”

Sö Masa Jesosi piki de te a kaba.

Nöö hën de toona go a Johanisi baka.

Aki Masa Jesosi taki soni u Johanisi di Dopuma.

7 Nöö fa dee bakama u Johanisi nango dë, hën Masa Jesosi
bia fan ku dee hia sëmbë dee ku ën sai dë. A taa: “Fa un bi kule
go a Johanisi a di sabana dë, un sooti sëmbë un go si ala? Un si
wan sëmbë di aan pakisei, kuma wan kambaluwa di ventu ta
böö nango ta ko nö?

8 Ee nasö un si wan sëmbë bisibisi ku gaan waiti koosu nö?
Nönö, Johanisi an bi dë sö e. Biga dee sëmbë ta bisi gaan waiti
koosu, nöö a guduma wosu de ta dë. Na a sabana dendu de ta
libi.

9 “A kandë un bi mëni tu taa fa woon go dë, nöö woon si wan
gaan tjabukama u Gadu ta du gaan foondofoondo soni. Wë mi

taki da unu taa un si wan tjabukama u Gadu tuu, ma a möön hei möön wan tjabukama seei.

10 Biga Johanisi wë da di sëmbë di dee fesiten tjabukama u Gadu bi sikifi soni fëën, taa Gadu o manda wan sëmbë ko faa seeka pasi da di Heepima di o ko.

11 “Nöö mi taki da unu seei gbelin taa fu hii dee libisëmbë mujëë pai, nöö na wan u de hei kuma di Dopuma de kai Johanisi e. Ma fa mi fan dë seei, ma hiniwan sëmbë di dë a di Njunjun Tii u Gadu dendu te dou ku dee möön lagi wan seei, nöö de tuu a’ kölöku möön Johanisi.

12 “Nöö fa mi ta fan soni u di Njunjun Tii u Gadu aki, nöö a ta ko taanga seei kaa e, dee sëmbë, fu kumutu a di ten Johanisi hopo seti konda soni fëën fu te kisi fa u dë aki. Nöö di sëmbë di ta biinga taanga nëën baka nöö hën o dë nëën dendu.

13 Nöö di Njunjun Tii aki, hën da di soni di Mosesi ku hii dee fesiten tjabukama u Gadu tuu bi ta taki, te kisi di ten u Johanisi aki.

14 “Nöö ee un kë piki, nöö woon ko sabi taa Johanisi wë da di sëmbë di bi musu ko a di ten di di tii aki o seti. Hën wë da di Elia di dee oto fesiten tjabukama bi ta taki taa a o toona ko. ⌞Biga di wan seei fasi Johanisi ku Elia abi.⌟

15 Nöö fa i si mi ta fan ku unu aki nöö un pakisei ën bunu e, be un fusutëën.”

16 Nöö hën a bai taa: “Ee, dee sëmbë aki, andi seei mi sa tei maaka ku unu kumafa un dë aki baa? Un dë kuma dee mii ta pëë a sitaati, soni an ta kai ku de möönsö. Fa de sai dë, de ta buja ku de seei taa:

17 ‘U böö tutu da unu te u wei fuun baja, ma wan kë baja. Nöö hën u bia kanda tjali kanda da unu fuun këë, ma wan kë këë.’

“Nöö sö wë nöö un dë tu e, dee sëmbë.

18 Biga Johanisi ko, nöö hën an bi ta njan kuma unu, an bi ta bebe kuma unu, nöö un kosi ën taa a lau, soni dë nëën liba.

19 “Nöö hën Mi di ko Libisëmbë Mii aki ko, nöö hën mi ta njan ta bebe ku unu, nöö hën un ta kosi mi tu taa mi a’ langabëë tumisi, mi dë bebesonima, mi ta hulu takulibisëmbëma u di köndë. Ma mi sabi taa a o ko a döö nöömö u sëmbë musu ko fusutan taa Gadu hën manda mi ku Johanisi tuu ko, biga u tu tuu bi libi leti kumafa Gadu kë.”

Aki Masa Jesosi ta bai helu

da dii köndë.
Luk. 10:13-15

20 Nöö hën Masa Jesosi ko gandji da dee sëmbë u dee köndë awaa ka a bi du dee möön hia wooko fëën, foondofoondo wan, ma töku de an bi bia ko piki ën möönsö fu de disa dee hogilibi u de.

21 A taa: “Mi bai helu da unu e, un dee sëmbë u Kolazin, ku
un dee sëmbë u Betisaida. Biga fa dee köndë de kai Tilusi ku
Sidon sai naandë, dee sëmbë u de hogi tee de hogi. Ma ee de
bi si dee gaan foondo wooko dee un bi si aki, nöö de bi o bia
de libi gaanduwe. Mi taki da unu taa, de bi o buta maun a
mindihedi ta bai ta këë ta tuwë deseei a goon ta logoda ta bisi
djodjo. Sö di hogilibi de bi ta libi dë bi o hati de tjika. Ma un
wan du sö.
22 “Hën mbei mi taki da unu taa a di gaan kuutudaka u
Gadu, nöö di sitaafu di dee sëmbë u Tilusi ku Sidon o kisi an o
bigi kuma di woon kisi e.
23 “Nöö söseei un dee sëmbë u Kapenaumi fa un hei di gaan
hei aki, nöö un ninga taa hën o tja unu go a Gadu Köndë ö? Na
seei. Mi taki da unu taa a di didibi faja a o tja unu go kaba a
sösö. Biga fa dee sëmbë u Sodom bi hogi tjika dë seei, ma ee de
bi si dee gaan foondo wooko dee un si aki, nöö de bi o bia libi
gaanduwe. Nöö Gadu an bi o booko di köndë u de kaba a sösö
te kisi fa u dë aki.
24 “Nöö mi taki da unu taa di sitaafu di Sodom o kisi a di gaan
kuutudaka an o bigi kuma di un dee sëmbë u Kapenaumi aki
o kisi e. Biga wan kë bia unu libi möönsö.”

Aki Masa Jesosi fan ku ën tata

ufö a fan ku

dee sëmbë dee dë ku fuka.
Luk. 10:21-22

25 Nöö hën Masa Jesosi bia fan ku ën Tata awaa. A taa:
“Taata o, i wë da Masa u liba ala ku goon aki tuu. Nöö mi gafa
i o, fu di fa i ta wooko. Biga i ta hoi dee soni fii tjubitjubi da
dee könima u di goonliba aki ku dee sëmbë dee ta mbei taa de
sabi soni poi, nöö hën i ta mbei dee lagilagi sëmbë ko sabi de.
26 Aai Taata, a bigi o, biga wë sö i feni ën bunu fii du.
Gaantangi fii e.”
27 Nöö hën a bia fan ku dee sëmbë hën ku de sai dë möön.
A taa: “Dee sëmbë o, fa mi dë aki, mi Tata buta hii soni a mi
maun e. Nöö na wan sëmbë sabi mi fa mi dë boiti mi Tata nöö,
nöö söseei na wan sëmbë sabi mi Tata tu fa a dë boiti mi di Mii
fëën aki nöö, ku di sëmbë di mi kë mbei a ko sabi ën.”
28 Nöö hën a taa: “Haika e, dee sëmbë, ee wan sëmbë i dë
fukafuka, i ko wei u dee lai dee i ta tja, nöö be i ko a mi e. Nöö
mi o mbei i ko dë böö böö.
29 Dee sëmbë, un saka unu seei da mi o, be mi ta tii unu ta
lei unu soni. Biga fa mi dë aki, mi abi tjalihati, mi a saka fasi,
nöö ee wan sëmbë i ko a mi nöö joo feni böö te dou a i hati.
30 Biga di tii u mi an taanga e, nöö dee lai dee mi o da unu
fuun tjai, de dë fukëfukë.”

Sö Masa Jesosi fan ku dee sëmbë ta haikëën dë tefa a kaba.

12

Aki Masa Jesosi lei taa

hën da basi u saba daka.
Maik. 2:23-28; Luk. 6:1-5

1 Nöö hën u dë te wan saba daka, hën u ku Masa Jesosi ta
waka ta pasa a wanlö goon dendu. Nöö dee goon dë ku wan
pei soni kuma alisi, ma i sa njan mën kuwakuwa. Nöö hangi
bi kisi u, nöö hën u ta booko so taka fëën ta buuka ta njan.
2 Te wan pisi hën dee Faliseima si taa sö u ta du, hën de taki
da Masa Jesosi taa: "Ja si fa dee bakama fii ta wooko a di saba
daka ta poi di tjina nö?"
3 Hën a piki de taa: "Dee sëmbë o, wan bi lesi a di Buku di
soni bi pasa ku Dafiti ku dee mati fëën ö? Hangi bi ta kii de,
4 nöö hën de go a di wosu u Masa Gaangadu hën dee begima
da de di bëëë di de ta buta da Masa Gadu. Wë nöö di bëëë
naandë, dee begima wanwan nöö ta a' pasi u njan mën, na sö
nö? ⌞Ma tökuseei Gadu an tei Dafiti ku dee sëmbë fëën fu hogi
di de njan mën.⌟
5 "Nöö wan ta lesi a di Buku tu nö, taa a a' juu dee begima
musu ta wooko a di saba daka nö? Wë ma tökuseei de an ta du
hogi. ⌞Biga a di Wosu u Gadu de ta wooko, nöö di Wosu hei
möön dee wëti u saba daka.⌟
6 Wë nöö mi taki da unu e, taa Mi di Sëmbë di un ta si dë
taanputaanpu a unu fesi aki, nöö mi hebi gaanfa pasa di Wosu
u Gadu. ⌞Nöö ee ma si taa dee sëmbë aki du hogi, nöö an dë
fuun musu kuutu de e.⌟
7 "Wan jei fa Gadu taki a di Buku fëën ö? A taa:
Fa un ta tja dee mbeti ta ko ta kii da mi dë,
na dee lö soni dë mi kë a unu e.
Ma mi kë fuun abi tjalihati u sëmbë.
Hën nöö mi ta suku a unu.
Sö Gadu taki e. Wë nöö misikuma ee un bi sabi andi di Buku
kë taki dë, nöö wan bi o kuutu dee sëmbë aki sö, ⌞ma un bi o
abi tjalihati u de fa di hangi ta kii de dë.⌟
8 "Nöö mi toona taki da unu möön taa Mi di ko dë Libisëmbë
Mii aki, nöö mi abi taki a saba daka liba e."
Sö Masa Jesosi taki da dee Faliseima di juu dë.

Aki Masa Jesosi kula wan sëmbë

a di saba daka.
Maik. 3:1-6; Luk. 6:6-11

9 Nöö hën u kumutu naandë, hën u go dou a wan keikiwosu
fuu dee Dju sëmbë, hën u denda nëën.
10 Nöö hën u ko si wan sëmbë dë, wan së maun fëën dë
dëëdëë tjakaa sö.

Wë nöö dee felantima u Masa Jesosi bi sai leti dë kaa, nöö
hën de o poobëën luku ee de sa feni föutu nëën. Hën de hakisi
ën taa: “Unfa i mëni? A fiti fu kula wan sëmbë a saba daka nö?”
11 Hën Masa Jesosi piki de taa: “Haika e. Ee i abi wan sikafu
fii ta kiija nöö hën a kai go a baaku dendu a saba daka, nöö ja
o go puu ën fu an musu dëdë ö?
12 Wë nöö wan libisëmbë wë? An bumbuu möön wan mbeti
nö? Nöö ee i kë du wan sëmbë bunu a saba daka nöö aan tjina
e.”
13 Nöö hën a bia fan ku di sëmbë di abi di dëëdëë maun taa:
“Womi, tëndë di maun fii ko i si.”
Nöö fa a tëndë maun taaan naandë kaa, hën di maun fëën
ko bunu gbelingbelin kuma di oto së maun.
14 Ma nöö di dee Faliseima si di soni Masa Jesosi du dë, nöö
an kai ku de seei. Hën de go a döö go ta kuutu fa u de du de kii
ën puu dë.
15 Ma Masa Jesosi sabi kaa taa sö fëën de ta pakisei, nöö hën
a kumutu disa de dë, hën a go fëën. Nöö fa a nango dë, wanlö
hia sëmbë ta waka ta ko nëën baka hën a kula dee sikima u de
tuu.
16 Ma nöö hën a ta bai de taa de an musu mbei lanti ko sabi
soni fëën.

Aki ta lei taa Masa Jesosi hën da di Futuboi u Gadu di bi musu ko.

17 Nöö hii fa Masa Jesosi ta du naandë, nöö a ta pasa leti
kumafa Gadu bi buta di fesiten tjabukama fëën de kai Jesaaja
faa sikifi a di Buku taa:
18 Luku di futuboi u mi aki, di mi tei u miseei vö,
hën wë mi lobi e.
Gaan piizii fëën seei dë a mi hati.
Nëën liba wë mi o buta di Akaa u mi,
nöö a o ta konda da dee peipei sëmbë u goonliba
andi da bunu ku andi da hogi.
19 Fa a o sai dë, nöö an o ta fia ta kai wolo.
Na wan sëmbë seei o jei bai fëën a sitaati möönsö.
Nöö a o abi tjalihati u sëmbë teee.
20 Te a si wan sëmbë booko saka,
kuma wan piki pau de booko pië hëngi buta tëkëë dë,
nöö an o fën ën puu.
Ee a si wan sëmbë abi wan pikii biibi a Masa Gadu liba eti,
kuma wan lampu di oli fëën ta kaba
nöö a ta tapa nango njöiin,
nöö an o böö ën tapa.
Sö a o abi tjalihati u sëmbë tjika e.
Nöö sö a o ta libi fëën fu te a wini hii mundu
buta u de musu libi a wan leti fasi nëën wojo.
21 Nöö hii dee peipei nasiön u di goonliba aki
o buta pakisei nëën liba fu de feni heepi a Gadu.

Sö wë di Buku bi taki fu di Futuboi u Gadu di bi o ko.

Aki dee Faliseima ku Masa Jesosi toosa töngö.
Maik. 3:20-30; Luk. 6:43-45, 11:14-26

22 Nöö di juu dë, hën de tja wan sëmbë ko a Masa Jesosi faa kulëën. Di womi dë, wan soni bi tapëën buka, a booko ën wojo. Nöö hën Masa Jesosi puu di soni nëën liba. Nöö wantewante dë hën buka fëën jabi a ko ta fan, wojo fëën ko limbo a si soni baka.
23 Nöö di soni foondo dee hia sëmbë sai dë te na soni, hën de ko ta hakisi de na de taa: "Maingë, a sa kë di Bakamii u Könu Dafiti di Gadu bi paamusi u taa a o ko, di Heepima, hën disi nö?" Sö dee sëmbë ta hakisi deseei.
24 Ma nöö di dee Faliseima jei fa de ta taki dë, hën de taa: "Höön, andi wë? Di soni dë na gaan soni sö. Fa i si a ta puu dee soni a sëmbë liba dë, nöö di hedima u dee didibi de kai Belisabo hën wë ta dëën di kaakiti faa du sö e. Na oto soni möönsö."
25 Ma nöö Masa Jesosi sabi kaa taa sö fëën dee Faliseima ta pakisei. Hën a fan ku de taa: "Unfa un mëni? Ee wan könu dë nöö hën dee sëmbë dee dë nëën tii hopo ta feti ku de na de, nöö nëën da di tii fëën o booko nö? Söseei tu, ee wan piki köndë ee nasö wan bëë ko paati ta feti ku de na de, nöö na kaba a ta kaba a sösö nö?
26 "Nöö ee di didibi ta feti ku dee otowan fëën ta jaka de na de ta puu a sëmbë liba, nöö nëën da di tii fëën ta kaba a sösö nö?
27 Nöö fa un taki dë, taa mi ta puu dee soni a sëmbë liba ku di didibi kaakiti, nöö dee sëmbë fuunu wë? Ku un kaakiti de ta puu de? Wë de o da unu adjabëë o, biga ku di wan seei kaakiti mi ku de ta puu de.
28 "Ma nöö ee mi ta puu de ku di kaakiti u di Akaa u Gadu, nöö un musu sabi taa di Njunjun Tii u Gadu ko a unu awaa e.
29 Biga ee wan sëmbë i kë go a wan taanga sëmbë wosu u go tei dee gudu fëën, nöö i musu kisi ën tai te i kaba bifö, na sö nö? ⌞Wë nöö hën mi ta du aki.⌟
30 "Nöö ee wan sëmbë ja tuwë gogo ku mi a wan së, nöö hën da i dë felantima u mi e. Ee ja ta wooko makandi ku mi fii hai sëmbë ko a mi, nöö hën da i ta jaka sëmbë puu a mi kaa.
31 "Nöö un haika bunu fa mi o fan aki, dee sëmbë. Mi taki e, taa a dë wan gaan hogi soni fii sösö di Akaa u Masa Gaangadu. Biga hii hogi di wan libisëmbë sa du ku hii pei hogi soni a sa taki ta sösö Masa Gaangadu, de tuu sa puu a Gadu bëë. Ma ee i ta sösö di Akaa fëën, nöö heepi an o dë da i möön e, biga Gadu an o puu i nëën bëë möönsö.
32 Aluwasi ee wan sëmbë i ta mindi soni da Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki ta sösö mi, nöö Gadu o sa puu i a bëë. Ma ee i ta mindi soni da di Akaa fëën ta sösö ën, mi taki da unu

gbelin seei taa Gadu an o puu i a bëë möönsö, na a di ten u dë aki, na a bakaten tu.
33 “Nöö fa un fan di soni dë, nöö wan sabi taa a di pau njanjan nëën i ta sabi un sootu pau a dë nö? Ee di njanjan bunu nöö hën da di pau seei bunu, ma ee di njanjan an bunu nöö di pau seei an bunu tu.”
34 Nöö hën Masa Jesosi kosi dee Faliseima seei awaa, a taa: “Fa un hai ko zunta na dokunu gidjii kuma wanlö hila sindeki naandë, nöö un sa taki bumbuu soni möönsö nö? Nönö, sösö hogi nöö un sa taki. Biga di hogi di dë a unu hati, hën nöö ta kumutu a unu buka te un ta fan.
35 “Nöö un haika e, dee sëmbë. Ee wan sëmbë i dë nöö bumbuu soni dë a i hati, nöö bumbuu fan joo ta fan. Ma ee wan sëmbë i dë nöö hogi wanwan nöö dë a i hati, nöö hogi soni nöö joo ta taki ta tuwë.
36 “Ma nöö mi taki da unu gbelin taa te di gaan kuutu daka u Masa Gaangadu kisi, nöö hiniwan sëmbë o piki fu hiniwan sösö fan di a bi fan söndö pakisei.
37 Dee fan dee i bi ta fan, nöö de Gadu o tei ta kuutu i luku ee a dë faa da i leti, ee a dë fii musu kisi sitaafu fëën.”

Aki dee hedima u Dju ta hakisi wan maaka.
Maik. 8:11-12; Luk. 11:24-32

38 Nöö hën wanlö u dee Sabima u Wëti ku dee Faliseima seei, hën de toona ko a Masa Jesosi möön. Hën de taki dëën taa: “Mësitë, wë fii du wan foondo soni boo si ee a Gadu di taki fii ta kumutu tuu.”
39 Hën Masa Jesosi gandji da de, a taa: “Un dee takulibima aki, fa un disa Gadu dë, nöö un dë leti kuma wan mujëë di bia baka disëën manu go tei oto womi nëën manu wosu. Sö un hogi tjika. Hën mbei un kë u mi lei unu wan maaka ufö un sa biibi. Wë mi taki da unu e, taa ma a’ maaka fu mi lei unu möönsö möön leki di soni di bi pasa ku di tjabukama u Gadu de kai Jona.
40 Biga fa a bi dë dii daka ndeti ku didia a di fisi bëë dendu bifö a kumutu, nöö söseei Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o dë a goon basu dii daka ndeti ku didia ufö mi o kumutu.
41 “Nöö fa wan kë biibi mi aki, nöö mi taki da unu gbelin taa a di gaan kuutu daka u Masa Gaangadu nöö dee sëmbë u Ninifei o hopo da unu adjabëë e. Biga di Jona konda di buka u Gadu da de, nöö hesihesi seei de piki di buka hën de disa di hogilibi u de bia ko begi Masa Gadu faa puu de a bëë. Ma nöö di Sëmbë di ta fan ku unu aki, nöö a hebi möön Jona gaanfa e, ma wan kë piki ën buka möönsö.
42 “Nöö söseei mi taki da unu tu taa di mujëë könu di bi ko a Könu Salumon, hënseei o da unu adjabëë tu a di gaan kuutudaka u Gadu e. Biga a bi kumutu te a longi ko haika

Könu Salumon luku fa a köni tjika. Ma nöö di Sëmbë un ta si aki, a hebi möön Könu Salumon gaanfa e, ma wan ta tei ën u soni möönsö.”
43 Nöö hën Masa Jesosi bai dee sëmbë ta haikëën dë taa: “Un haika e, dee sëmbë. Te wan soni kumutu a wan sëmbë hedi, nöö a o ta waka ta lontu ta suku kamian faa tan te a wei, an feni möönsö.
44 “Nöö a o taa: ‘Söö, antoobi. Mi o toona go a di sëmbë di mi bi kumutu nëën.’
“Nöö a o toona go dou nëën baka, nöö te a si di kamian hooo, oto soni an ko nëën hedi möönsö, nöö a o wai. Biga a dë kuma wan wosu de baí seeka te de kaba buta gbegedee.
45 “Nöö a o taa: ‘Söö, mi böö.’
“Nöö a o go kai sëbën oto gadu möön hogi möön hënseei fu de ko kisi di sëmbë dë a hedi. Nöö mi taki da unu taa di lö sëmbë dë, soni fëën o ko möön hogi möön leki fa a bi dë a fesi.
“Nöö sö wan soni o pasa ku unu e, un dee takulibisëmbëma u di ten aki. ⌊Biga hii fa un taa un ta dini Gadu dë seei, ma wan ta tei mi u soni möönsö.⌋”

Aki dee famii u Masa Jesosi

ko nëën.
Maik. 3:31-35; Luk. 8:19-21
46 Nöö fa Masa Jesosi ta fan ku dee hia sëmbë naandë, nöö a wan wosu dendu a dë ta fan. Te wan pisi, hën hën mama ku dee baa fëën ko nëën u de ko fan ku ën, nöö hën de taanpu a döö buka naandë.
47 Nöö hën wan sëmbë go taki da Masa Jesosi taa: “I mama ku dee baaa fii dë a dööbuka dë e, nöö de kë fan ku i.”
48 Nöö hën a piki taa: “Aai, wë antoobi. Ma un haika e. Ambë sa dë mi mama ku dee baaa u mi tuutuu?”
49 Nöö hën a lei finga a u dee bakama fëën taa: “Ja ta si de naandë nö? Dee sëmbë dë, de da mi mama ku dee baaa u mi.
50 Biga hiniwan sëmbë di ta du kumafa mi Tata a liba ala kë faa du, nöö hën wë da mi baaa ku mi sisa ku mi mama.”

13

Aki Masa Jesosi da di oto

fu di sëmbë ta jaa böngö.
Maik. 4:1-9; Luk. 8:4-8
1 Nöö hën di daka dë seei, hën Masa Jesosi kumutu a di wosu go sindo a bandja wata ala.
2 Nöö hën wanlö gaan hila sëmbë hai go ta lontu hën gilili sö. Hën a hopo go sindo a wan boto bi sai dë dendu, nöö hën dee hia sëmbë dë a tela ala ta haikëën.
3 Nöö hën a tei wanlö oto ta lei de soni, a taa: “Wan daka nöö hën wan sëmbë go nëën goon go ta jaa böngö.

4 Nöö fa a ta jaa ën dë, nöö hafu u di böngö kai a pasi liba,
nöö hën dee piki fou pii ën njan puu dë.
5 Hafu fëën kai a sitonu kamian ka hia doti an dë, nöö hën a
nasi hesi seei.
6 Ma di di sonu ko hati taanga, nöö hën dee lö böngö dë dëë
gbegedee kaba a sösö. De an ko soni möönsö.
7 Nöö hafu u di böngö kai a maka dendu, nöö a nasi ma nöö
hën di maka göö peetëën te an ko soni möönsö.
8 "Ma nöö so u di böngö kai a bunu doti nöö hën a ko soni
seei. So fëën puu diiteni toon möön hia möön fa a bi paandi.
Otowan fëën puu sikisiteni toon möön hia, otowan puu wan
höndö."
9 Nöö di Masa Jesosi taki di oto te a kaba, nöö hën a taa: "Söö.
Wë di woto mi taki aki, nöö un pakisei ën bunu e, dee sëmbë,
be un fusutëën."

Aki ta lei faandi mbei Masa Jesosi ta lei sëmbë ku nöngö.
Maik. 4:10-12; Luk. 8:9-10

10 Nöö hën u dee bakama fëën ko nëën hën u hakisi ën taa:
"Masa o, faandi mbei i ta lei dee sëmbë ku nöngö sö? Biga de
an ta fusutan."
11 Nöö hën Masa Jesosi piki u taa: "Fa un dee bakama u mi
dë aki, unu wë a kai da e, fuun sa ko sabi dee tjubitjubi woto
u Gadu. Biga unu sa fusutan fa di Njunjun Tii fëën dë. Ma na
dee sëmbë naandë e, biga de an kë tei di lei u mi u soni.
12 "Biga ee wan sëmbë i jei wan soni nöö hën i tei ën u gaan
soni, nöö möönmöön seei joo ta sabi ën. Ma ee i jei ën, nöö ja
tei ën u gaan soni möönsö, nöö di pikiwan i bi jei dë, hënseei o
lasi da i tu, joo fika ku sösö maun tjololoo.
13 "Nöö hën wë mbei mi ta lei dee sëmbë dë ku nöngö e. Biga
hii fa de ta si mi aki, ma de an sabi ambë da mi möönsö. Fa mi
ta fan aki, nöö de ta haika ma de an ta fusutan möönsö. Biga
de aan di pakisei u de fusutan soni.
14 Fa de sai u de dë, nöö a ta pasa ku de leti kumafa Jesaaja
di tjabukama bi sikifi buta a Gadu Buku. A taa:
Woon ta si soni ku unu wojo,
ma wan o saandi un ta si.
Woon ta jei soni ku unu jesi,
ma wan o fusutan andi un ta jei.
15 Biga fa un sai dë,
hii un tuu hati dë tapatapa.
Jesi fuunu booko te wan sa jei soni.
Wojo fuunu dë dungudungu pii da dee soni u Gadu.
Ee nasö, fa i si un ta luku soni ku unu wojo dë,
nöö un bi o saandi un ta si.
Un bi o jei soni ku unu jesi,
nöö un bi o abi fusutan a unu hati,

te nöö un bi o ko a mi fu mi kula unu.
⌞Sö wë Gadu bi taki a fesiten u wanlö sëmbë e, nöö dee sëmbë
u di ten aki, sö nöö de dë tu.⌟
16 Ma nöö un dee bakama u mi aki, wan dë sö. Biga un ta si
soni ku di wojo fuunu, un ta jei soni ku di jesi fuunu.
"Nöö Gadu naki unu kölöku tuu o.
17 Biga sömëni u dee fesiten tjabukama u Gadu ku dee oto
sëmbë bi ta libi bunu a Gadu wojo a fesi, de bi hangi seei u si
dee soni un ta si ku dee un ta jei aki, ma de an bi si de o. De an
bi jei de tu."

Aki Masa Jesosi ta puu di nöngö

u di böngö.
Maik. 4:13-20; Luk. 8:11-15

18 Nöö hën Masa Jesosi taa: "Söö. Wë awa mi o puu di hedi
u di woto da unu awaa.
19 "I abi so sëmbë de ta jei di buka u di Njunjun Tii u Gadu
aki, ma nöö de an kë kai ën gaan soni u de fusutëën hoi a de
hati. Nöö te wan pisi di hogihatima de kai didibi hën o ko puu
di buka de bi jei dë a de hati gbegedee. Nöö sö wan sëmbë hën
hati dë kuma di pasi liba ka di böngö bi kai. An ko soni möönsö
⌞biga dee fou bi pii ën njan puu dë⌟.
20 "Nöö ka di böngö kai a di sitonu kamian naandë, nöö hën
da di sëmbë di jei di buka nöö hën a kisi ën seei ku wai.
21 Ma nöö an pakisei ën go dou möönsö. Di fa a jei ën wante
wai dë, nöö a kaba.
"Nöö te wan fuka ko miti ën, ee nasö sëmbë ko suku ën a
toobi fu di wöutu di a bi jei naandë hedi, nöö an o hoi go dou.
A o disëën bia baka da Gadu. Hën wë da di böngö di bi kai a di
sitonu kamian.
22 "Nöö ka di böngö kai a maka dendu naandë, nöö hën da di
sëmbë di jei di buka, ma a abi bookohedi a soni u di goonliba
aki poi, ufö dee gudu u di goonliba aki ta ganjëën ta hai ën
baka te di buka u Gadu an sa ko soni dëën möönsö.
23 "Ma ka di böngö kai a di bunu doti naandë, hën da di
sëmbë di jei di buka nöö a kisi ën seei limbolimbo, nöö a hoi
ën nëën hati. Sö wan sëmbë dë kuma di bunu doti ka di böngö
kai hën a pai dou diiteni toon möön leki fa a bi dë, ee nasö
sikisiteni, ee nasö wanhöndö. Sö di buka ko soni dëën tjika."

Aki Masa Jesosi ta da di oto

u di sëmbë di ta jaa taku sii

a sëmbë goon.

24 Nöö hën Masa Jesosi toona tei wan oto woto möön ta lei
dee sëmbë kumafa di Njunjun Tii u Gadu dë. A taa: "A dë leti
kuma wan sëmbë tei wan bumbuu njanjan böngö tja go jaa
nëën goon te a kaba, nöö hën a go.

25 Nöö tefa ndeti, köndë kötö pii, nöö hën wan felantima fëën
tei wan taku sii hën a go saapi a di goon fu di sëmbë. Nöö hën a
go jaa di taku sii a di goon dendu te a kaba, nöö hën a go fëën.
26-27 "Nöö hën de dë tee juu dou, di njanjan seti nasi. Nöö
hën dee wookoma fëën ko si taa wanlö taku soni dë a di
njanjan dendu.
"Nöö hën de kule go a di sëmbë abi di goon hën de taa: 'Wë
na bumbuu böngö i bi jaa a di goon nö? Wë u si taku uwii ta
nasi ta ko a dee bumbuu wan dendu gidjii. Unsë dee di dë
kumutu?'
28 "Nöö hën a piki de taa: 'Nönö, womi. Bumbuu böngö nöö
mii bi paandi e. Wë a musu dë taa wan felantima u mi du sö
ku mi.'
"Nöö hën de hakisi ën taa: 'Wë nöö unfa fëën i mëni? Ja kë
fuu go hön dee hogi wan puu a dee bumbuu wan dendu nö?'
29 "Nöö hën a taa: 'Nönö e, dee sëmbë. Un boo disa de ufö,
biga ee un go u go hön de, nöö woon hön dee bumbuu wan tu.
30 A möön bëtë un disëën te de tuu lepi, nöö mi o manda
sëmbë go koti dee taku wan tai a bondji tja go tuwë a faja
tjuma. Nöö de go koti dee bumbuu wan awaa, tja go lai a
suwa.' "
Nöö sö wan oto Masa Jesosi tei lei dee sëmbë te a kaba.

Aki Masa Jesosi da wanlö oto

u di uwii de kai mutaadi,

ku di mujëë ta dian boon.
Maik. 4:30-34; Luk. 13:18-21

31 Nöö hën a toona da de wan woto möön, faa lei de kumafa
di Njunjun Tii u Gadu dë. A taa: "A dë leti kuma di uwii de kai
mutaadi di de ta paandi a di köndë fuu aki.
32 Fa a sai dë, di sii fëën piki möön hii soni de ta paandi. Ma
nöö te i paandi ën kaa, nöö a ta ko bigi möön hii dee oto uwii
tuu dee u ta paandi a goon dendu, te fou seei ta ko ta mbei
wosu nëën."
33 Nöö hën a toona da de wan woto möön. A taa: "Fa di Tii u
Masa Gaangadu sai dë, nöö a djei kuma te wan mujëë ta dian
boon. A ta tei wan pikiin sooda sö tuwë nëën, nöö di sooda ta
soopu di boon tee a ko gindii, gaan hia soni möön fa a bi dë."
34 Nöö sö Masa Jesosi ta fan ku dee sëmbë. An ta lei de soni
söndö an taki ën a nöngö da de.
35 Nöö a kai makandi ku di soni wan tjabukama u Gadu bi
sikifi buta a di Buku. A taa:
Mi o koti nöngö da de.
Dee soni bi dë tjubitjubi fu sensi di goonliba mbei,
mi o tei de taki awaa.
Sö Gadu bi taki a fesi e, nöö awaa a ta pasa.

Aki Masa Jesosi ta puu di oto

u di taku sii.

36 Nöö di Masa Jesosi lei de sö te a kaba, hën a toona go a wosu. Nöö hën u dee bakama fëën ko nëën ko begi ën taa gaantangi, be a puu di oto möön limbo da u andi di taku sii ku di bunu böngö dë bi kë taki.

37 Nöö hën a piki u taa: "Antoobi. Un haika e. Di sëmbë di jaa di bunu böngö naandë, nöö Mi wë di ko dë Libisëmbë Mii aki.

38 Nöö di goon doti, hën da hii di goonliba u dë aki. Nöö di bunu böngö naandë, hën da dee sëmbë dee dë a di Njunjun Tii u Gadu dendu. Nöö dee taku sii, de da dee sëmbë dee ta dë a di tii u di didibi dendu.

39 Nöö di gaan felantima di i si jaa di taku sii naandë, hën wë da di didibi seei. Nöö di ten u koti dë, hën da di kaba juu u di ten u ta libi aki. Nöö dee sëmbë dee o koti di njanjan buta a suwa, nöö de da dee basia u Masa Gadu Köndë.

40 "Wë nöö fa i si dee sëmbë bi koti dee taku uwii tai a bondji tja go tjuma dë, nöö sö sondi o waka te di ten di u dë aki o kaba.

41 Biga wan juu o ko, nöö Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o manda dee basia u Gadu Köndë go pii hii dee sëmbë dee ta libi takulibi, ku dee ta lei oto sëmbë u de libi sö tu. De o puu dee lö sëmbë dë a dendu u dee sëmbë dee Gadu ta tii,

42 nöö de o tja de go tuwë a didibi faja. Nöö naandë de o dë ta kai wolo ta bai ta këë ta njan tanda.

43 "Ma nöö dee sëmbë dee bi libi bunu a Gadu wojo, nöö de o dë a di köndë ka Gadu dë könu, nöö hii sëmbë o si fa de bi libi bunu tjika. Biga di bunu libi u de o ko a döö ta sëndë leti kuma sonu u hii sëmbë musu si ën.

"Nöö fa u ta fan aki, nöö un pakisei ën bunu e, be un fusutëën."

Aki Masa Jesosi ta da

wanlö sati oto möön

u lei fa di Tii u Gadu dë.

44 Hën Masa Jesosi toona tei wan oto woto ta lei sëmbë möön kumafa di Njunjun Tii u Gadu dë. A taa: "A dë leti kuma wan gaan gudu bi dë tjubitjubi a wan pisi goon. Nöö hën wan sëmbë go si ën. Nöö fa a si ën dë, hën a toona tjubi ën te a kaba. An piki na wan sëmbë. Nöö hën a kule go ku gaan wai nëën hati, hën a go sei hii dee soni fëën dee a bi abi tuu fiaa. Nöö hën a tei di möni go bai di goon naandë gbom tei, faa feni di gudu di dë nëën dendu. Sö di gudu bumbuu dëën tjika.

45 "Söseei tu, di Njunjun Tii u Gadu dë kuma wan wënkëma ta suku gaan bumbuu djamati sitonu faa musu bai.

46 Hën a ta waka ta lontu tee a ko si wan gaan waiti wan, a
dii te na soni. Nöö hën a go sei hii dee soni fëën dee a bi abi
tuu fiaa, hën a tei di möni tuu hën a go bai di djamati sitonu dë
puu tei. Sö a bumbuu dëën tjika."
47 Hën a toona taki wan otowan da de möön. A taa: "Di
Njunjun Tii u Gadu aki, nöö a dë leti kuma dee sëmbë ta kisi
fisi. De tuwë wan gaan nëti u de a wata. Hën de kisi hii pei fisi,
dee dë u njan ku dee na dë u njan tuu,
48 te di nëti fuu pöö. Hën de hai ën gbulululu puu a tela.
"Nöö hën wë de go sindo, hën de ta pii dee bunuwan ta tei
ta buta a manda, nöö de ta tuwë dee na bunu."
49 Nöö hën a taa: "Nöö sö a o pasa e, dee sëmbë, te di kaba juu
u di ten u ta libi aki dou. Biga Gadu o manda dee basia fëën
köndë u de go pii dee takulibisëmbë puu a dee sëmbë dendu
dee ta libi bunu a Gadu wojo.
50 Nöö de o tuwë de go a di faja dendu ka de o dë ta bai ta
kai wolo ta njan tanda te de wei, de an o kumutu dë möönsö."
51 Nöö hën a hakisi de taa: "Dee sëmbë o, fa mi ta fan ku
unu aki, nöö un ta fusutan mi ö?" Hën de taa: "Aai, Masa, u
ta fusutan i e."
52 Nöö hën a taa: "Wë a bunu. Biga ee wan leima bi sabi dee
awoo lei fu Gadu dee bi dë a di Buku kaa, nöö hën a toona ko
kisi dee njunjun lei u di Tii u Gadu aki, nöö di sëmbë dë hën
abi bumbuu sondi seei te a hia e. A dë leti kuma wan sëmbë di
abi wan kamba fuufuu ku awoo ten ku njunjun ten gudu tuu,
nöö a sa nango ta tei kumafa a kë."
53 Sö Masa Jesosi taki da dee sëmbë tefa a kaba.

Aki Masa Jesosi toona go

a Nazalëti ka a bi kiija.
Maik. 6:1-6; Luk. 4:16-30

Nöö hën a kumutu dë,
54 hën a tei pasi go a Nazalëti ka de bi kiijëën. Nöö hën wë a
go a di keikiwosu u di köndë go ta lei dee sëmbë sai dë. Nöö fa
a ta lei de naandë, hën a foondo de te na soni.
Hën de ta hakisi de na de taa: "Wë dee sëmbë o, naasë di mii
aki sö feni di köni dë ku di kaakiti ta du dee foondo wooko?
55-56 Biga na di mii u di tëmbëma fuu aki disi nö? Jee? Na
Malia da mama fëën nö? Nöö dee baaa fëën, Jakopu, Judasi,
Josëfu, ku Simon, ku dee sisa fëën, na u ku de ta dë aki nö?
Naasë a go feni dee soni dë?"
57 Hën de tei ën fu hogi seei.
Hën Masa Jesosi taa: "Awa, sö a dë tuu o. Wan tjabukama
u Gadu sa feni gafa a hii oto köndë ma boiti nëën seei köndë e,
ku ën wosu dendu ka a bi kiija."
58 Nöö hën mbei wë an du hia foondo wooko a Nazalëti
naandë. Biga dee sëmbë fëën an kë biibi ën.

14

Aki ta lei fa de du ku Johanisi

di Dopuma.
Maik. 6:14-29; Luk. 9:7-9

1 Wë nöö di juu dë, Könu Helodi di ta tii di köndë ko jei fu dee
foondo soni Masa Jesosi ta du a dee köndëköndë.
2 Nöö hën a taki da dee otowan ku ën bi sai dë, taa: “Fa di
sëmbë ta du dee soni naandë, nöö a musu dë taa di dopuma
de kai Johanisi hën di dë e. A toona weki baka a dëdë, nöö hën
mbei wë a abi kaakiti faa du soni gaanfa sö.”
3 Wë nöö di soni mbei di könu fan sö. A dë sö taa a bi tei di
mujëë u wan baaa womi fëën de kai Filipi buta nëën wosu. Di
mujëë hën de kai Helodiasi.
4 Nöö hën Johanisi fan ku ën taa di soni a du dë, an bunu,
aan leti seei kwetikweti. Gadu wëti wë a poi fa a tei di mujëë
fëën baaa dë. Sö Johanisi fan ku di könu tefa a kaba.
5 Nöö di a fan sö, nöö hën di könu hati boonu ku ën seei te
a bi kë kii ën, ma fu di a fëëë hogi në a lanti nöö hën mbei an
kii ën ma a tuwëën a dunguwosu. Biga wë hii sëmbë bi ta si
Johanisi taa a dë wan tjabukama u Gadu.
6 Ma nöö te wan pisi, hën di könu fujai. Nöö di mujëë di a bi
tei dë abi wan mujëë mii fëën di a bi pai ku Filipi. Nöö fa de
dë a di piizii u di könu dendu naandë, nöö hën di mujëë mii ko
baja wan baja a di piizii dendu te a bigi. Nöö di soni suti da di
Könu seei te na soni,
7 nöö hën a kai di mujëë mii ko nëën. Hën a paamusi ën ku
soi a hii sëmbë fesi naandë taa hiniwan soni di a hakisi kaa,
nöö a o dëën.
8 Nöö fa di könu fan dë, hën di mujëë mii kule go piki ën
mama taa sö di könu paamusi ën, nöö ee andi a musu hakisi
ën.
Nöö hën di mama taa: “Wë go taki da Könu taa i kë faa
manda sëmbë go kii di Dopuma de kai Johanisi, nöö a koti hën
hedi buta a wan gaan paabi dendu, nöö a tja ko da i. Sö fii taki
dëën e.” Nöö hën di mujëë mii kule go a di könu go taki di soni
dëën te a kaba.
9 Nöö di di könu jei sö, hën hati fëën latja te na soni. Biga an
bi mëni taa sö wan soni di mujëë mii bi o hakisi. Ma nöö fu di
a bi soi sö a hii lanti fesi kaa, hën mbei an sa piki nönö möön.
10 Nöö hën wante fa u mbei dë, hën a manda sëmbë go a
dunguwosu go koti Johanisi hedi belim puu.
11 Hën de butëën a wan paabi dendu, hën de tjëën ko da di
mujëë mii. Hën di mujëë mii tei, nöö hën a tja go dëën mama.
12 Nöö hën dee bakama u Johanisi go tei di dëdë sinkii fëën
hën de tja go bei. Nöö hën de go piki Masa Jesosi taa sö wan
soni. Johanisi dëdë.

Aki Masa Jesosi da 5000 sëmbë soni u njan.
Maik. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Joh. 6:1-14

13 Nöö fa Masa Jesosi jei di buka dë ⌊nöö a bigi dëën tee⌋. Nöö
hën a kumutu naandë, hën a subi a boto, u ku ën, hën u koti
wata go a di oto së banda ala. Biga a bi kë fuu dë u wanwan
pii ufö.

Ma nöö di dee sëmbë u dee peipei köndë si ka u ta puu nango
dë, hën wë de booko seei gililii kule a futu koti tapa u a fesi ala.
14 Nöö di ten u go dou a lampeesi fuu kumutu a boto go a
tela, nöö dee sëmbë sai dë gidjii kaa ta luku u. Nöö hën tjali u
dee hia sëmbë dë kisi Masa Jesosi tee na soni, nöö hën a ta kula
dee suwakima u de tefa a kaba.
15 Nöö di juu dë, nöö a bi dë ndeti buka kaa. Nöö hën u ko
a Masa Jesosi ko taki dëën taa: "Masa o, luku. Ndeti ta ko. Na
fii manda dee sëmbë go, be de go suku soni bai u de njan nö?
Biga ka u sai aki, kamian u bai soni u njan an dë aki seei."
16 Ma nöö hën a piki u taa: "An dë u de go e. Be unu da de
soni u njan."
17 Hën u mbei: "Huun? Wë Masa, wa a' soni u njan aki
möönsö. Feifi bëëë tö u abi aki, ku tu pikipiki fisi."
18 Hën a taa: "Antoobi. Un tja de ko da mi aki."
19 Nöö hën u tja de ko dëën. Nöö hën a manda dee hia sëmbë
u de go sindo a goon a di ahun liba dë, nöö hën de sindo te
de kaba. Nöö hën a tei dee bëëë ku dee fisi hën a hopo wojo
luku liba, hën a da Masa Gaangadu tangi te a kaba. Nöö hën a
booko dee bëëë ⌊ku dee fisi⌋ pisipisi tefa a kaba, hën a tëndëën
da u.

Hën a taa: "Un tja go paati da dee sëmbë e."
20 Hën u tja go paati da de. Hën de njan teefa bëë u de fuu,
ma tökuseei soni fika eti. Hën u toona pii dee pisipisi dee fika
te u kaba, u feni tuwalufu manda fuufuu. Sö a fika hia tjika u
dee feifi bëëë ku dee tu pikipiki fisi dë.
21 Ma nöö fa u du ën dë, de bi dë feifi dusu womi sëmbë dee
bi njan dë, boiti dee mujëë ku dee mii.

Aki Masa Jesosi waka a wata liba.
Maik. 6:45-54; Joh. 6:15-21

22 Nöö baka u di dë, hën Masa Jesosi manda u taa be u toona
koti wata go ka u bi kumutu, ma nöö hën a o fika naandë ufö
faa manda dee sëmbë toona go a wosu.
23 Nöö di a manda de go kaa, nöö hën a go a wan kununu
kamian naandë go ta begi hën wanwan.

Nöö di juu dë, kamian ko dungu kaa.
24 Nöö u dë te a mindi wata ala nango ku di boto. Te wan pisi
hën wan gaan ventu ko ta seki di wata teee wa sa go möön.

25 Hën u sai dë ta biinga teefa ganian kanda wa sa dou möönsö.
Nöö hën u bia luku te ala. Hën u si wan sëmbë ta waka ku futu tjuwatjuwa a di wata liba ta ko a u. Wë nöö di sëmbë dë, Masa Jesosi wë e, ma nöö wa bi sabi.
26 U mëni taa jooka. Nöö hën u bai kai olo, fëëë nöö u fëëë sö.
27 Nöö hën Masa Jesosi bai da u wante taa: “Dee sëmbë, wan fëëë e. Un tai hati. Mi wë disi e!”
28 Nöö hën Petuisi taa: “Masa, ju nö? Wë ee ju di dë tuutuu, nöö i piki mi be mi waka a di wata liba tu ko a i.”
29 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Antoobi. Waka ko nöö.”
Nöö hën Petuisi kumutu a di boto, hën a ta waka a di wata liba nango a Masa Jesosi.
30 Ma te wan pisi hën a ko ta luku fa di ventu ta böö ku fa di wata ta seki tjika, nöö hën a panta te na soni, hati fëën latja, nöö hën a ta saka nango a basuwata zuuu.
Nöö hën a bai kai wolo taa: “Masa, heepi mi o. Heepi mi!”
31 Nöö hën Masa Jesosi tëndë maun panjëën. Hën a taa: “Womi, unfa i panta sö? Unfa biibi fii piki gaanfa sö?”
32 Nöö fa de mbei dë, hën de ko a di boto dendu. Nöö wantewante dë, hën di ventu saka, di wata ko dë piii.
33 Nöö fa u si dee soni pasa dë, nöö hën u tuu saka tjökö kini a Masa Jesosi fesi dë, hën u taa: “Aai Masa, i da di Mii u Masa Gaangadu tuutuu.”

Aki Masa Jesosi ta kula sikima

a Ganesalëti.
Maik. 6:53-56
34 Nöö hën u go dou a di köndë ka u bi nango. Hën da Ganesalëti.
35 Nöö di dee sëmbë dë si u kaa, hën de sabi taa Masa Jesosi hën ko dë, nöö hën de paaja buka waaa a hii di köndë lontu dou taa hën ko a de dë.
Nöö hën dee sëmbë kisi dee sikima u de, hën de booko gililili ko a Masa Jesosi.
36 Hën de begi ën taa gaantangi, be a da dee sikima pasi u de nama tjë sö seei a di libakoosu fëën buka. Hën Masa Jesosi da de pasi. Nöö fa de ta nama nëën dë, nöö hën hii de tuu fiaa ko bunu u hiniwan siki di de bi abi.

15

Aki Masa Jesosi ta lei de andi sa sundju sëmbë a Gadu wojo.
Maik. 7:1-23
1 Wë nöö di juu dë, hën wanlö Faliseima ku wanlö Sabima u Wëti kumutu te a Jelusalen ala ko a Masa Jesosi ko hakisi ën wan soni.

2 De taa: “Faandi mbei dee bakama fii ta poi dee wëti fuu sö?
Biga de an ta wasi maun a di fa dee gaan sëmbë fuu bi buta fuu
musu wasi maun bifö u njan.” Sö de hakisi.
3 Ma nöö hën a piki de taa: “Dee sëmbë o, faandi mbei un ta
tötö dee wëti u Gadu buta go a wan së, nöö un ta buta dee lei
fuunu a de kamian sö?
4 “Biga Gadu taki taa i musu kai i mama ku i tata gaan soni.
Ee wan sëmbë i dë nöö i ta kosi i mama ku i tata ta wisiwasi
de, nöö di wëti taki taa sëmbë o kii i puu dë. Sö Masa Gadu hei
mama ku tata tjika.
5 “Ma nöö unu taa wan sëmbë sa taki dëën mama ku ën tata
taa: ‘Wë dee sëmbë, heepi an dë. Mi bi abi soni u da unu, ma
mi tei ën buta a wan së kaa u mi da Gadu. Wë ma a’ köni fuunu
möön e.’
6 Nöö un feni taa te wan sëmbë du sö, nöö a bunu poi. Ma na
tuu seei. Hogi a ta du fa an ta sölugu ën mama ku ën tata dë.
“Nöö hën mbei mi taa un ta tötö dee wëti u Gadu nöö un ta
hai dee lei fuunu tja ko buta a de kamian.”
7 Nöö hën a kosi de awaa taa: “Un dee bödjëëma aki, hii fa
un ta pëë unu seei u bumbuu sëmbë naandë, ma unu wë di
tjabukama de kai Jesaaja bi taki e, di a sikifi buta a di Buku
taa:
8 Dee sëmbë aki, ku de buka de ta mbei taa de ta hei mi,
ma mëni u de an dë a mi seei.
9 Hii fa de mbei taa de ta begi mi kuma Gadu u de naandë,
ma söso soni seei de ta du dë e.
Biga na mi wë de ta hei.
Fa de ta mbei taa de ta lei sëmbë Gadu wëti dë,
ma na tuu seei.
Libisëmbë soni tö nöö de ta lei.
Sö Jesaaja bi taki, nöö unu wë a bi taki dë e.”
10 Nöö hën Masa Jesosi kai dee hia sëmbë dee bi sai dë ko
nëën awaa, hën a taa, “Dee sëmbë o, mi o taki wan soni da unu
aki, nöö un musu fusutëën bunu.
11 Mi taki e, taa dee soni i ta njan söndö wasi maun, na de sa
mbei i ko sundju a Gadu wojo e. Ma dee soni dee i ta fan ku i
buka, de wë ta mbei i ko sundju a Gadu wojo.”
12 Nöö di a fan sö te a kaba, nöö hën u dee bakama fëën ko
taki dëën taa: “Masa o, fa i si i fan dë, i sabi taa dee Faliseima
tei i fu hogi ö?”
13 Hën a piki u taa: “An dë fuu a’ toobi ku de e, biga na Gadu
ta manda de a dee soni de ta du. Nöö hii dee soni dee mi Tata
an paandi nöö a o hön de puu.
14 Dee lö sëmbë dë, de dë kuma wanlö bookowojoma ta suku
u de tja oto bookowojoma fu de go pasa ngötö. Nöö na de tuu
o kai go a di ngötö nö? Nöö hën mbei mi bi piki unu taa an dë
fuun a’ toobi ku de.”

15 Nöö hën Petuisi hakisi ën taa: “Wë nöö Masa o, di soni di i
taki fu di njan söndö wasi maun dë, ja sa puu ën möön fini da
u nö?”
16 Hën a piki taa: “Dee sëmbë, unfa a waka wan bi fusutëën?
17 “Wë un haika e. Di soni di wan sëmbë ta njan, nöö hën
nango nëën bëë. Te wan pisi a o kumutu a i bëë baka, na sö
nö? Nöö hën mbei an sa sundju i a Gadu wojo, biga hën da
kaba fëën kaa.
18 “Ma dee soni dee i ta puu a i buka ta taki, nöö na kaba u de
di dë e. Biga a i hati de ta kumutu, nöö de ta mbei i ko sundju
a Gadu wojo.
19 Biga wë a libisëmbë hati dendu hii pei hogi ta kumutu,
kuma kii sëmbë, tei otowan mujëë ku hii oto fanafiti libi a di
së u manu ku mujëë, fufuu, mindi soni, ganjan sëmbë, kosi
sëmbë, njan sëmbë a baka. Hii dee soni dë tuu ta dë a sëmbë
hati u de kumutu ko a döö.
20 Nöö mi taki da unu e, taa dee lö soni dë wë ta sundju
sëmbë a Gadu wojo. Ma fii njan söndö wasi maun a wëti fasi,
sö wan soni an sa sundju i a Gadu wojo e, kwetikweti.” Sö wë
Masa Jesosi fan ku u tefa a kaba.

Aki Masa Jesosi heepi wan mujëë di an dë Dju sëmbë.
Maik. 7:24-30

21 Nöö hën u kumutu a di köndë naandë, hën u go a di
pisiwata fu Tilusi ku Sidon.
22 Nöö fa u go dou dë, hën wan mujëë u di pisiwata naandë
ko a Masa Jesosi. Nöö di mujëë dë, Kaana sëmbë a dë e, na Dju
sëmbë.
Nöö hën a ko ta bai taa: “Masa o, na i da di böngö u Könu
Dafiti di bi musu ko nö? Na i da di Heepima nö? Wë nöö a’
tjalihati u mi o. Biga wan gadu dë a di mujëë mii u mi hedi ta
dëën sitaafu ta kii. Mi begi i baa, gaantangi, heepi mi ku ën e.”
23 Ma nöö fa di mujëë ta bai dë seei, ma Masa Jesosi an piki
ën möönsö.
Nöö hën u dee bakama fëën taki dëën taa: “Masa o, gaan-
tangi, piki di mujëë dë be a disa u baa. A ta bai ta ko a u baka
kodo.”
24 Hën a piki taa: “Haika e. Gadu an manda mi u mi go a oto
pei sëmbë e, ma a dee Isaëli sëmbë fuu nöö mi musu go. Biga
de dë kuma wanlö hia lasilasi sikafu di dë söndö tiima, nöö de
a’ heepi fanöudu.”
25 Ma nöö di juu dë hën di mujëë ko suti kini a goon nëën
fesi, nöö hën a begi ën taanga taa: “Masa o, gaantangi, heepi
mi o. Di mii u mi ta dëdë.”
26 Hën a taa: “⌞Wë mujëë o, na kë ma kë heepi i e, ma ja dë
Isaëli sëmbë,⌟ nöö an fiti u puu bëëë a dee mii maun tuwë da
dagu mii.”

27 Hën di mujëë piki taa: “Aai Masa, wë sö a dë tuu o. Ma
dee pikipiki pisi ta puu ta kai a tafa basu wë? Dee dagu mii an
sa njan de nö?”
28 Wë nöö fa di mujëë fan dë, nöö a suti da Masa Jesosi seei,
hën a taa: “Aai mujëë, i ta biibi mi taanga tuu o. Wë nöö di
soni di i si i ta suku dë, nöö i fendi ën kaa e.”
Nöö an kaba u fan seei, hën di mujëë mii u di mama ko bunu
gbegedee.

Aki Masa Jesosi ta da 4000

sëmbë soni u njan.
Maik. 8:1-10

29 Nöö hën Masa Jesosi kumutu dë, hën u ku ën ta waka a di
ze u Galilea bandja dë ta lontu te u go dou a wan kamian ka
wanlö kuun dë, nöö hën a go sindo.
30 Nöö hën wanlö hia sëmbë booko gililili ko nëën möön, nöö
de tja hia sikima ko tuwë nëën fesi faa musu kula da de. Hën a
kula de tuu fiaa: lanlan sëmbë, bookowojoma, makisamakisa
sëmbë, tapabukama, hii de tuu a kula te a kaba gbegedee.
31 Nöö di dee sëmbë ko si fa dee tapabukama ko ta fan, dee
lanma ko ta waka, dee makisamakisa sëmbë ko bëtë seei, dee
bookowojoma ko ta si sondi, nöö a bigi da de tee. A foondo de
tuutuu, nöö hën de da Masa Gaangadu tangi taa: “Ee, di Gadu
fuu dee Isaëli sëmbë aki, a bigi tuu o.”
32 Nöö baka fëën, hën Masa Jesosi kai u dee bakama fëën te u
piki, a taa: “Tjali u dee hia sëmbë aki kisi mi o. Biga tide mbei
di u dii daka di de dë ku mi aki, nöö de an njan na wan wojo
sondi möönsö. Wë nöö ma sa manda de go söndö njan, biga a
kandë so u de sa faau a pasi.”
33 Nöö hën u piki ën taa: “Aai, u jei, ma nöö unsë woo sa
fendi sö wan hia soni u njan fuu sa da de, ka u dë a sösö
kamian a sabana aki?”
34 Hën a hakisi u taa: “Wë un mëni bëëë un abi dë?”
Hën u piki ën taa: “U abi sëbën bëëë aki ku wantu piki fisi.”
Hën a taa antoobi.
35 Hën a manda dee sëmbë go sindo leti a goon na ahun liba
dë.
36 Nöö hën de sindo te de kaba, hën Masa Jesosi tei dee sëbën
bëëë ku dee pikipiki fisi naandë, hën a da Masa Gadu tangi te
a kaba. Nöö hën a booko de pisipisi, hën a tëndë da u taa: “Un
tja go paati da dee sëmbë.”
37 Nöö hën u tei, hën u ta paati da dee hia sëmbë dë te dou de
tuu.
38 Hën de tuu njan seei teee bëë u de fuu.
Nöö hën u toona go pii dee pisipisi dee de njan fika, te fuu
sëbën gaan manda. Nöö fa di soni pasa dë, de bi dë fö dusu

womi a di kamian ufö i abi dee mujëë ku dee mii. Sö dee sëmbë bi hia tjika.

39 Nöö di de njan tefa de kaba kaa, hën Masa Jesosi manda de go a wosu awaa. Nöö hën u ku ën tei boto hën u koti wata go a di köndë de kai Magidala.

16

Aki dee hedima u keiki hakisi Masa Jesosi wan maaka möön.
Maik. 8:11-13; Luk. 12:54-56

1 Nöö fa Masa Jesosi ko a Magidala dë, hën dee Saduseima ku dee Faliseima ko nëën. Wë de tu keiki paatëi dë, de an kë piki möönsö taa a Gadu Masa Jesosi kumutu. Nöö fa de ko nëën dë, hën de taa de kë faa lei de wan maaka kumutu a Gadu ala, ee nasö de an o piki taa Gadu hën mandëën ko.

2 Ma nöö hën Masa Jesosi piki de. A taa: "Dee sëmbë, a toobi mi poi da unu. Biga te sapate ee un si bundji a liba ala bë njaan, nöö un taa amanjan sonu o hati.

3 Te mamate un si di sonu bë hëii, tjuba ta baaka, nöö woon taa tjuba o kai tide. Sö un sabi u wegi dee maaka u liba ala tjika.

"Wë nöö unfa a waka wan sa wegi dee maaka dee dë leti a unu wojo un ta si aki? Biga ee un luku dee soni ta pasa a di ten u dë aki, de ta kai seei ku dee soni dee tjabukama u Gadu bi sikifi a fesi e. Nöö hën da di ten de bi taki dë, hën dou kaa."

4 Nöö hën a gandji da de awaa, a taa: "Un dee takulibima aki, un dë leti kuma wan mujëë disëën manu go ta waka ta suku oto manu. ⌞Biga Gadu bi da unu dee maaka fëën gaanduwe kaa, nöö hën un disa de go ta suku oto maaka möön.⌟ Nöö mi piki unu taa wan o feni oto maaka a mi möönsö e, möön leki di i si mi bi taki da unu kaa u di tjabukama de kai Jona."

Aki Masa Jesosi ta bai dee bakama fëën a di lei u dee Dju hedima.
Maik. 8:14-21

Nöö di Masa Jesosi fan ku dee hedima u keiki sö kaa, hën wë a disa de dë.

5 Nöö hën u ku ën toona subi a boto möön, hën u ta koti nango a di oto së banda ka u bi kumutu. Ma nöö u bi fëëkëtë u tja bëëë go ku u.

6 Nöö fa u nango dë, hën Masa Jesosi bai u a soni, a taa: "Un mëni unu seei e, dee sëmbë, ku di sooda u dee Faliseima ku dee Saduseima."

7 Ma nöö di a fan sö, hën u pakisei wante taa wë a kandë fu di wa tja bëëë, nöö hën mbei a fan sö.

8 Nöö Masa Jesosi sabi taa sö u ta mëni. Hën a taa: “Dee
sëmbë aki, unfa biibi fuunu piki sö? Unfa un sa mëni taa bëëë
soni mi ta taki?
9 Wan ta fusutan mi möönsö nö? Naasë un bi dë di mi tei
dee feifi bëëë da feifi dusu sëmbë, de njan te de wei toona fika
sömëni manda eti?
10 Nöö naasë un bi dë möön di mi tei dee sëbën bëëë da dee fö
dusu sëmbë, de njan te de wei toona fika sömëni manda möön?
11 “Nöö unfa a waka wan ta fusutan taa ma ta a’ bookohedi
ku soni u njan? Nöö na bëëë soni mi taki dë. Ma mi taki e, taa
un musu mëni unu seei ku di sooda u dee Faliseima ku dee
Saduseima.”
12 Nöö fa a fan dë ufö u ko kisi u seei awaa taa na di sooda di
de ta dian boon, nëën a ta taki, ma di poipoi lei u dee Faliseima
ku dee Saduseima di de ta paaja a hii di goonliba, leti kuma
wan piki sooda ta soopu ta paaja a wan hia boon, hën wë a ta
taki di taki.

Aki Petuisi taki

ambë da Masa Jesosi.
Maik. 8:27-30; Luk. 9:18-21

13 Nöö di u dou a oto banda dë, hën u ta waka te u go dou a
di pisiwata de kai Sesalia Filipi. Nöö hën Masa Jesosi kai u te
u piki, a taa: “Unfa un ta jei de ta taki u Mi di ko dë Libisëmbë
Mii aki?”
14 Nöö hën u piki ën taa: “Wë u ta jei so sëmbë ta taki fii taa
i da di dopuma Johanisi, hën toona weki baka a dëdë. So u de
taa i dë wan u dee oto tjabukama u Gadu bi dë a fesi kuma
Elia, kuma Jelemia sö, hën toona weki baka. Sö u ta jei de ta
taki fii.”
15 Nöö hën a toona hakisi u taa: “Wë unu wë? Ambë un ta
mëni taa mi dë?”
16 Hën Simon Petuisi piki ën taa: “Masa o, i da di Keesitu e,
di Könu Gadu bi paamusi taa a o manda ko. I da di Mii u Masa
Gaangadu seei, di abi libi fu teego.”
17 Nöö di Masa Jesosi jei fa a fan dë, hën a taa: “Aai womi
Simon, ju di mii u Jonasi aki, Gadu naki i kölöku tuutuu. Biga
di soni di i ko sabi dë, nöö na libisëmbë lei i ën. Ma mi Tata a
liba ala hënseei mbei i ko sabi ën.
18 “Nöö fa de ta kai i Petuisi dë, na ‘sitonu’ di në fii kë taki
nö? Wë nöö mi taki da i taa ku di gaan sitonu i si aki mi o seti
di keiki u mi e. Nöö fa mi o seti ën dë, nöö di didibi ku hii di
kaakiti di a abi, ku dëdë köndë seei, an o sa tapëën ën möönsö.
19 “Nöö mi taki da unu taa mi o da unu taki a di Njunjun Tii
u mi dendu, te hiniwan soni di i si un tai a goonliba aki nöö
a o dë taitai a Gadu ala. Söseei tu hiniwan soni di un lusu a
goonliba aki, a o dë lusulusu a Gadu ala.”

20 Nöö di a fan sö te a kaba, hën a bai u tuu seei taa wa musu
konda da na wan sëmbë taa hën da di Könu Gadu bi paamusi
taa a o manda ko.

Aki Masa Jesosi konda di hogi

di o pasa ku ën.
Maik. 8:31-9:1; Luk. 9:22-27

21 Nöö a di ten dë hën Masa Jesosi seti fan ku u, fuu sabi
andi o pasa ku ën a bakaten. A taa: "Te wan pisi nöö woo go
a Jelusalen. Nöö dee Gaan Womi ku dee Gaan Begima ku dee
Sabima u Wëti, de o kisi mi da sitaafu te a tjika de, nöö de o kii
mi. Ma nöö a di u dii daka fëën, nöö mi o toona weki baka a
dëdë e."

22 Nöö fa a fan naandë, hën Petuisi kai ën tja go a së, hën a
fia ku ën taa: "Masa, na taki dee lö soni dë e. Biga de an o sa
pasa ku i seei, kwetikweti."

23 Nöö hën a bia gandji dëën taa: "Waka pasa kumutu a mi
fesi dë e, ju didibi Saatan. I dë kuma wan sitonu a pasi da mi u
mi naki futu kai kumutu a di pasi Gadu buta da mi u mi waka.
Biga fa i fan dë, nöö na Gadu da i di pakisei dë e. Libisëmbë
pakisei nöö di dë."

24 Nöö di a fan ku Petuisi sö te a kaba, nöö hën a bia fan ku
u tuu taa: "Dee sëmbë o, wan mëni fa mi bi fan ku unu nö, taa
hiniwan sëmbë abi sitaafu fëën fu tjai ufö a sa waka a mi baka.
Nöö ee i kë waka a mi baka tuutuu, nöö i musu disa di soni di
i seei ta kë, nöö i tei di sitaafu dë tja.

25 "Biga ee wan sëmbë i ta suku wan suti libi da i seei a di
goonliba aki, nöö ja o feni ën fa i kë möönsö e. Lasi nöö joo
lasi. Ma nöö ee i saka i libi fu mi hedi, nöö joo fendi ën kumafa
i kë nöömö.

26 "Nöö ee i feni hii soni u di goonliba aki tuu te dou, ma i
seei lasi go a di didibi faja, nöö un heepi seei a abi da i? Nöö
andi seei dë a goonliba aki waiti tjika tu, fii tookëën ku di libi
u teego? Soni an dë e, baa.

27 "Biga te wan daka, Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o toona
ko a di goonliba aki nöömö, fu mi kuutu a libisëmbë liba. Nöö
fa mi o ko dë, nöö mi ku dee basia u mi Tata köndë tuu o ko
makandi, nöö ku di gaan hei u mi Tata seei woo ko e. Nöö
mi o paka hiniwan sëmbë kumafa a fiti di libi di a bi libi a di
goonliba aki."

28 Nöö hën a taa: "Mi taki da unu e, taa so fuunu dë aki an o
dëdë möönsö bifö un si Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki toona ko
dou ku di Njunjun Tii u mi."

Sö Masa Jesosi fan ku u tefa a kaba.

17

Aki dee bakama u Masa Jesosi si di Gadu fasi fëën di a abi.
Maik. 9:2-13; Luk. 9:28-36

1 Nöö hën a baka sikisi daka, hën Masa Jesosi tei Petuisi ku
de tu baaa Jakobosi ku Johanisi, nöö hën de subi go te a wan
hei kununu liba.
2 Nöö hën de sai dë te wan pisi, hën Masa Jesosi ko tooka a de
wojo seei. Fesi fëën ko ta koti faja kuma sonu, nöö dee koosu
nëën sinkii ko weti faan te sëmbë wojo an sa kai ku de.
3 Nöö te u de kë mëni, hën de si tu womi ko taanpu nëën
bandja, wan de kai Elia, wan da Mosesi. ⌞De tu womi dë bi
dë awoo tjabukama u Gadu u fesiten, gaan nëbai sëmbë, nöö
de bi dëdë gaanduwe kaa⌟ ma nöö hën de ko a Masa Jesosi dë
ko ta fan ku ën.
4 Nöö fa de ta fan ku ën dë, hën Petuisi taa: "Masa o, a bunu
fa i tja u ko aki. Nöö ee i kë, nöö mi sa mbei dii tjëkë liba da
unu: wan fii, wan u Mosesi, ku wan u Elia."
5 Ma nöö di a fan sö kaa, hën wan gaan limbo wöluku saka
zalalaa ko tapa de buuu. Hën de jei wan töngö ta fan a di
wöluku dendu dë taa: "Un luku di lobi Womi Mii u mi aki. Libi
fëën ta kai ku mi. Nöö hën fuun ta haika e." Sö di töngö piki.
6 Nöö fa de dii bakama u Masa Jesosi jei di fan dë, nöö hën
de fëëë te de kai ku fesi a goon.
7 Hën Masa Jesosi waka go panjan de hën a taa: "Womi o, un
hopo. Wan fëëë sö e."
8 Nöö di de ko jabi wojo, nöö Masa Jesosi wanwan nöö de si.
De an si de tu sëmbë möön.
9 Nöö hën de toona ta bazia di kununu ta saka nango a goon.
Nöö fa de nango dë, hën Masa Jesosi bai de taa: "Un haika e, di
soni di un si a di kununu liba naandë, nöö wan musu taki ën
da na wan kodo sëmbë e. Un musu hoi ën a unu hati ufö. Tee
Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki dëdë toona weki baka ufö un sa
taki ën."
10 Nöö hën de taki dëën taa: "Masa o, u kë hakisi i wan soni.
Faandi mbei dee leima fuu, dee Sabima u Wëti, taa Elia hën
fosu musu ko ufö di könu Gadu bi paamusi o ko a u?"
11 Hën a piki de taa: "Awa, fa de ta lei unu dë, nöö sö a dë
tuu. Elia bi musu ko a fesi fa a seeka pasi da di Könu.
12 Ma nöö mi taki da unu taa a ko kaa e. Ma dee sëmbë an bi
sabi ën, nöö hën de du ku ën kumafa de kë. Nöö söseei de o du
ku Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki tu." Sö Masa Jesosi taki.
13 Nöö fa a fan dë ufö de ko sabi taa Johanisi di Dopuma hën
a ta taki dë. Hën wë bi da di Elia di bi musu ko.

Aki Masa Jesosi kula

wan womi mii bi dë ku miii siki.
Maik. 9:14-29; Luk. 9:37-43a

14 Nöö hën de ta bazia di kuun ta ko te de ko kai a palala
goon, nöö hën de ko si wanlö hia sëmbë naandë ta luku de.
Nöö hën wan womi kule kumutu a dee sëmbë dendu ko kai a
goon a Masa Jesosi fesi.

Hën a begi ën taa:

15 "Masa gaantangi, a' tjalihati fu wan womi mii u mi aki o.
Miii siki dë ku ën seei te na soni. So juu a ta naki ën ta tuwë a
faja, so juu a ta tuwëën a wata. Sö a ta fukëën tjika.

16 Nöö mi bi tjëën ko a dee bakama fii aki u de heepi mi
kulëën, ma de an bi sa heepi mi möönsö. Nöö hën wë i si mi
tjëën ko a i seei."

17 Nöö hën Masa Jesosi djëmë, a taa: "Ee! Andi seei mi feni
a dee sëmbë u di ten aki maun? Fa mi ku de dë aki, de an ta
biibi möönsö. Taangajesi nöö de abi sö. Un longi mi musu dë
ku unu aki ta hoi pasensi da unu ufö un sa biibi mi?"

Nöö hën a taa: "Söö. Wë tja di mii ko a mi aki i si."

18 Nöö hën de tjëën ko dëën. Hën a jaka di soni di bi dë nëën
liba dë puu tuwë go, nöö wantewante dë hën di mii ko bunu
fiaa.

19 Nöö baka u di dë, hën u dee bakama fëën ko nëën. Hën u
hakisi ën taa: "Masa o, andi seei mbei wa bi sa jaka di gadu dë
puu a di mii liba?"

20 Nöö hën a taa: "Awa, wë baaa o, fu di wan ta biibi a di fa
wë mbei e. Biga mi taki da unu taa ee un abi wan piki biibi tëin
sö seei kuma di sii fu di pau de kai mutaadi, nöö i sa go taki da
wan gaan kununu taa 'hopo kumutu dë', nöö a o kumutu dë
go. Biga te di biibi fuunu dë a di fa kaa, nöö na wan soni o dë
di wan o sa du e.

21 "[Ma boiti u di dë, sö wan pei soni, ja sa puu ën a sëmbë
liba ee na i tei ten fii begi Masa Gaangadu gaanfa söndö njan.]"
Sö Masa Jesosi piki u di ten dë.

Aki Masa Jesosi toona fan soni

u di dëdë fëën möön.
Maik. 9:30-32; Luk. 9:43b-45

22 Nöö baka u di dë, hën u ku Masa Jesosi ko makandi a di
pisiwata u Galilea naandë, hën a taki da u taa: "Dee sëmbë, mi
kë taki wan soni da unu aki taa Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki,
nöö wan daka de o buta mi a dee felantima u mi maun.

23 Nöö de o kii mi e. Ma di u dii daka fëën nöö mi o toona
weki baka. Sö wë o pasa ku mi e, dee sëmbë." Nöö fa a fan ku
u dë, nöö a dë wan gaan tjali soni seei da u, a da u fuka te na
soni.

Aki Masa Jesosi ku Petuisi

o paka keiki möni.

24 Nöö hën u toona go a Kapenaumi möön. Nöö hën dee sëmbë ta pii möni da di Gaan Keikiwosu a Jelusalen dë, nöö
hën de ko a Petuisi ko hakisi ën taa: “Wë mati o, fa di mësitë
fuunu sai dë, hën an ta paka di keikimöni nö?”
25 Hën a taa: “Aai höön, a ta paka.” Ma nöö fa de ta fan dë,
nöö Masa Jesosi an sai naandë.
Nöö hën Petuisi go nëën a wosu. Ma nöö fa a denda a di
wosu, an jabi buka fan seei, hën Masa Jesosi kai ën taa: “Womi
Simon.”
Hën a piki.
A taa: “Mi kë hakisi i wan soni. Fa dee könu u di goonliba
aki ta pii lantimöni, nöö na ambë de ta pii ën? A deseei mii,
naa a dee sëmbë dee an dë a di könu famii?”
26 Hën Petuisi piki ën taa: “Wë a dee oto sëmbë dee na famii
u könu.”
Nöö hën Masa Jesosi taa: “Söö. Wë hën da an dë u dee mii u
di könu seei musu paka, na sö nö?
27 Ma nöö un boo paka nöö e, fu de an musu mati u.
“Nöö haika e. Tei di huku fii nöö i go a huku. Nöö di fosu
fisi di i si joo kisi nöö i jabi ën buka luku, nöö joo si wan möni
nëën dendu, nöö i tei ën tja go paka u mi ku i.”

18

Aki ta lei ambë da hei sëmbë
a di tii u Gadu dendu.
Maik. 9:33-37; Luk. 9:46-48

1 Hën u dë te wan daka, nöö hën u dee bakama u Masa Jesosi
ko nëën ko hakisi ën taa: “Masa o, u kë hakisi i wan soni. Undi
fuu sa dë di möön hei wan a di Njunjun Tii u Gadu dendu di
ta ko aki?”
2 Nöö hën Masa Jesosi kai wan piki mii tja ko nëën, nöö hën
a butëën leti a u dendu naandë.
3 Hën a taa: “Wan ta si di mii aki nö? Ee wan sëmbë ja bia ko
abi di fasi di wan piki mii abi, nöö ja o sa dë a di Njunjun Tii
dendu möönsö e.
4 Ma nöö ee i abi sö wan sakafasi, nöö joo dë gaan hei sëmbë
a di Njunjun Tii dendu.”
5 Hën a taki da u möön taa: “Ee i du sö wan piki mii kuma di
i si aki wan bunu fu di a nama ku mi hedi, nöö miseei wë i du
di bunu dë kaa e.
6 “Nöö ee wan mii kuma disi ko biibi a mi liba, nöö hën wan
fuunu mbei a kumutu a Gadu pasi, nöö mi taki e, di sitaafu
fëën di joo kisi a Gadu nöö a o hebi gaanfa e. A bi sa möön bëtë
da i de bi tei wan gaan gindi sitonu tai a i gangaa te de kaba,
nöö de tja i go tuwë a di möön fundu kamian u di ze dubuu
pii. Biga di sitaafu dë an o hebi kuma di i bi o kisi a Gadu, ee i
bi mbei so wan sëmbë kumutu a di pasi u Gadu.”

Aki ta lei fa i musu köni tjika

fii tan a di tii u Gadu.
Maik. 9:42-48; Luk. 17:1-2

7 Hën a taa: “Mi bai helu da di goonliba aki e, da dee soni fëën ta ganjan sëmbë puu a Gadu pasi. A dë sö tuu taa sö di goonliba aki dë kaa, ma tökuseei mi bai helu da dee sëmbë dee ta buta sëmbë fu de du dee soni dee an kai ku Gadu.
8-9 “Nöö mi bai unu taa ee i kë du wan soni ku i maun di o mbei i kumutu a di pasi u Gadu, nöö a möön bunu i koti di maun fii kolon puu a i sinkii tuwë wante.

“Nöö söseei tu, ee ku di wojo fii dë i kë luku wan soni di o puu i a Gadu pasi, nöö a möön bunu i diki ën puu tuwë. Biga a möön bëtë da i i lasi wan kamian fii sinkii ma i feni di libi u teego, möön leki de hiti i ku telu go a di didibi faja.
10-11 “Nöö mi taki da unu möön e, taa un musu mëni unu seei bunu a di fa i ta libi ku dee piki mii kuma di i si aki sö. Wan musu tei de u sösö soni. Biga dee basia u mi Tata köndë dee ta waka nango ta ko nëën fesi nöömö dë, nöö de wë ta watji dee mii aki e. Hën mbei wan musu ta kai de sösö soni.”

Aki Masa Jesosi taki soni u

wan sikapu di bi lasi.
Luk. 15:3-7

12 Nöö hën a tei wan oto konda da u, a taa: “Ee wan sëmbë abi wan höndö sikafu ta kiija, nöö hën wan u de kumutu a dee otowan dendu lasi go te a go pii, nöö unfa i mëni? Na a o disa dee nëigiteni-ku-nëigi ka de ta njan a di sabana dë, nöö a go suku di lasi sikafu dë tee a feni ën nö? Aai, sö a o du.
13 Nöö mi taki da unu, taa te a feni di wan kodo di bi lasi go dë, nöö a o wai ku ën gaanfa seei möön leki dee nëigiteni ku nëigi dee an bi go lasi.
14 “Nöö söseei wë mi Tata di dë a liba ala dë tu e, dee sëmbë. Biga an kë na wan kodo sëmbë fëën musu lasi, te dou ku dee piki mii kuma disi aki seei. Sö a ta kai de gaan soni tjika.

Aki ta lei fa fii du ku wan sëmbë di du hogi ku i.

15 “Nöö mi o taki wan oto soni da unu möön. Ee wan otowan fii du i wan hogi, nöö i musu go nëën i wanwan go fan ku ën, fuun seeka di taki be un ko bunu baka. Nöö ee di otowan fii piki tei di fan fii, nöö hën da i wini ën tja ko buta a pasi.
16 Ma ee i fan ku ën an kë haika möönsö, nöö i musu toona go kai wantu sëmbë, nöö un tuu go nëën makandi nöö un fan ku ën te un kaba. Nöö a o kai ku di Buku u Gadu ka a sikifi taa i musu abi tu ee nasö dii kotoigima ufö de sa sitampu wan soni taa a dë tuu.
17 “Ma nöö ee di otowan fii an kë haika unu möönsö fu di taki musu seeka, nöö be un tja di taki go a dee oto biibima fuunu ka un ta miti makandi a keiki. Nöö ee un go taki ën te

un kaba, ma seei di sëmbë an kë piki möönsö, nöö a ko dë taa heepi an dë. Nöö un luku ën kuma wan sëmbë na sabi soni fu Gadu, kuma wan takulibima.

18 “Nöö mi taki da unu e, taa fa un dee sëmbë u mi ta ko makandi naandë, nöö di soni di i si un sitampu te un kaba taa hën bunu, nöö Gadu seei o nama ku unu nëën taa a bunu. Nöö ee un luku wan soni a goonliba aki tee un kaba sitampu taa an bunu, nöö Gadu seei o taa an bunu tu. Sö taki fuunu a goonliba aki o a’ kaakiti tjika e.

19 “Nöö mi taki e, taa ee wantu fuunu ko miti a wan kamian fuun begi mi Tata a liba faa du wan soni da unu, nöö mi piki unu gbelin taa a o du ën e.

20 Biga ka tu dii fuunu ko makandi fu di un nama ku mi, nöö mi seei o dë leti a unu mindi dë.”

Aki ta lei taa u musu da sëmbë paadon.

21 Nöö hën Petuisi ko nëën, hën a hakisi ën taa: “Wë Masa o, ee wan otowan u mi ta du hogi ku mi nöö hën mi puu ën a bëë te dou sëbën pasi kaa, nöö an tjika nö?”

22 Hën a piki ën taa: “Nönö, womi, an tjika e. I musu ta puu ën a bëë nöömö, ee sëbëntení toon sëbën pasi seei. Ja musu hoi ën a bëë möönsö.”

23 Nöö hën a toona da u wan oto möön faa lei u fa di Njunjun Tii u Gadu dë. A taa: “A dë leti kuma wan könu di abi sömëni wookoma ta juu möni nëën. Nöö hën a dë te wan daka nöö hën a kai de ko fu de pakëën di möni di de bi juu nëën.

24 “Wë nöö di de seti di soni, hën de tja wan sëmbë ko nëën. Di sëmbë naandë bi abi sömëni milion faa pakëën.

25 “Hën di könu taa: ‘Wë mati o, da mi di möni u mi di i musu paka mi.’

“Ma nöö di womi an abi di möni. Nöö hën di könu taa: ‘Wë antoobi. Un sei ën, hën ku ën mujëë ku dee mii fëën ku hii soni a abi tuu, nöö un tja di möni u de ko da mi, be mi feni di möni u mi.’

26 “Ma nöö di di womi jei sö, nöö hën a saka tjökö kini a goon nëën fesi, hën a begi ën taa: ‘Köndë Masa o, i a’ leti, ma mi begi i gaantangi hoi pasensi da mi o. Di möni di mi juu a i, nöö mi o paka i ën nöömö.’

27 “Nöö fa a begi ën te a kaba dë, nöö hën tjali fëën kisi di könu. Nöö hën a taa: ‘Wë mati o, wë an dë fii paka mi di möni möön e. Un boo disa di taki nöö.’ Nöö di a fan ku ën sö tefa a kaba, nöö hën a mandëën go.

28 “Ma nöö fa di womi kumutu dë, hën a go miti ku wan otowan fëën a pasi, di hën ku ën tuu ta wooko makandi da di könu. Nöö di womi aki bi juu kuma wan teni-a-feifi kölu sö a di womi di kumutu a di könu dë. Nöö fa de miti dë, nöö hën a djombo kisi di otowan a gangaa gbolou peeta. Hën a taa: ‘Söö,

womi, wë u miti. Paka mi di möni u mi wantewante, nasö mi
o du ku i tide.'
29 "Nöö hën di womi tjökö kini a goon nëën fesi hën a begi
ën taa: 'Gaantangi baa, hoi pasensi da mi o. Te mi feni di möni
nöö mi o da i ën nöömö.'
30 "Ma nöö di fosu womi naandë, hën an dë a di taki dë seei,
kwetikweti. An haika seei andi di otowan fëën ta taki. Nöö
hën wë a mbei dee sikötu ko tei ën tja go buta a dunguwosu
fu tee a sa paka di paima.
31 "Ma nöö fa di soni pasa dë, nöö dee oto wookoma u könu
sai dë ta si, nöö hën de kule tjalalaa go piki di könu taa sö wan
soni de si pasa, a bigi te an sa taki.
32 "Nöö hën di könu toona kai di wookoma dë ko nëën möön,
hën a gandji dëën seei awaa, a taa: 'Ju hogihatima ju, hii di
gaan hia möni di i bi abi u paka mi nöö hën wë mi disa i fu di
i bi begi mi.
33 Wë nöö an bi bunu da i fii abi tjalihati da di otowan fii nö?
Jee? Sö i dë ö?'
34 "Nöö hati fëën boonu ku ën teee, nöö hën a kai dee sikötu,
a taki da de taa: 'Un kisi di sëmbë dë tja go tuwë a dunguwosu,
be a ta tja sitaafu fu teee a paka hii di möni di a bi musu paka
mi, tee dou ku dee lasiti bësënsi tuu.' "
35 Nöö sö Masa Jesosi taki wan oto da u te a kaba. Hën a taa:
"Un si fa di soni pasa dë ö? Wë nöö leti sö nöö mi Tata di dë
a liba ala o libi ku unu tu e, ee wan puu dee otowan fuunu a
bëë ku hii unu hati a dee hogi de ta du unu."

19

Aki Masa Jesosi ta taki fa

manu ku mujëë an musu tuwë.
Maik. 10:1-12; Luk. 16:18

1 Nöö hën a baka u di dë, hën u ku Masa Jesosi kumutu a
Galilea naandë latja Judea go te a di oto së banda u Joodan
Lio.
2 Nöö fa u ta waka nango dë, wanlö hia sëmbë ta dë a Masa
Jesosi baka ta ko nöömö. Nöö di u dou a di oto së banda u di
lio, nöö hën a kula dee sikima u de tefa a kaba.
3 Nöö di juu dë, hën wanlö Faliseima ko nëën fu de poobëën
luku ee de sa feni föutu nëën u de tjëën go kaagi da lanti. Nöö
hën de hakisi ën taa: "Mësitë o, u kë hakisi i wan soni aki. Unfa
di wëti u Gadu taki? Wan womi sa tuwëën mujëë fu hiniwan
piki soni di hën ku ën abi ö?" Sö de hakisi ën.
4 Nöö hën a piki de taa: "Wan bi lesi a di Buku nö, taa di Gadu
mbei goonliba te a kaba nöö hën a mbei libisëmbë, wan womi
ku wan mujëë.

5 Nöö kumutu a di ten dë te kisi fa u dë aki, wan womi o
kumutu disa hën mama ku hën tata go libi ku ën mujëë, nöö
de o ko dë wan sinkii.
6 De an o dë kuma tu sëmbë möön. Wë nöö fa Masa
Gaangadu buta de ko di wan dë, nöö libisëmbë aan leti u paati
de möönsö e."
7 Hën de hakisi ën taa: "Wë nöö ee a dë sö tuu, nöö faandi
mbei Mosesi bi buta da u Dju sëmbë taa i sa mbei wan pampia
a lanti te i kaba taa i ku di mujëë fii tuwë, nöö i manda di
mujëë fii go? Faandi mbei a taki sö?"
8 Hën a taa: "Awa, wë fa a da unu di pasi dë, fu di un abi
taangajesi wë mbei e. Ma a seti u goonliba nöö an bi dë sö.
9 Nöö mii taki da unu seei gbelin taa ee wan sëmbë i abi wan
mujëë fii nöö i tuwëën ma na manu a tei a i wosu nöö hën i
toona go tei wan oto mujëë, nöö Gadu wëti hën wë i booko dë
e." Nöö sö Masa Jesosi piki dee sëmbë.
10 Nöö di u dee bakama fëën jei a taki sö, hën u taa: "Wë nöö
Masa o, ee sö di wëti fu Gadu dë, nöö an dë fu womi abi mujëë,
an dë u mujëë abi manu tu e. Un boo dë fuu sö nöö."
11 Hën a taa: "Ma na hii sëmbë sa fika sö e. Nönö. Ma dee
sëmbë dee a kai da, nöö de nöö sa dë sö.
12 Biga so sëmbë an sa tei mujëë biga de pai ën sö kaa. So
sëmbë an sa tei mujëë fu di oto sëmbë du hogi ku de. So sëmbë,
deseei feni ën fu bunu fu de dë ku wan hati ta biinga fu di Tii
u Gadu musu paaja a mundu, hën mbei de an tei mujëë.
"Nöö di sëmbë di sa tei di lei aki, nöö be a tei ën e."

Aki de tja dee miii ko

a Masa Jesosi.
Maik. 10:13-16; Luk. 18:15-17

13 Nöö di juu naandë, hën de tja wanlö miii ko a Masa Jesosi
faa musu buta maun a de hedi begi da de. Nöö di u dee
bakama fëën si sö, hën u gandji da dee sëmbë seei.
14 Ma nöö hën Masa Jesosi si taa sö u ta du, hën a bai u taa:
"Nönö womi, wan tapa de e. Be de tja dee mii ko da mi nöö.
Biga dee sëmbë dee abi sö wan ⌞saka⌟ fasi kuma dee piki mii i
si aki, nöö de nöö o dë a di Tii u Gadu dendu e."
15 Hën a buta maun a dee mii hedi, hën a begi da de te a kaba.

Aki Masa Jesosi ta fan

ku wan guduma.
Maik. 10:17-31; Luk. 18:18-30

Nöö baka fëën, hën u kumutu a di kamian dë nango möön.
16 Te wan pisi, hën wan kijoo ko a Masa Jesosi hën a kai ën
te a piki, a taa: "Mësitë, wë mi ko a i aki. Mi ko hakisi i ee un
bumbuu soni dë fu mi sa du nöö mi feni di libi u teego?"

17 Hën Masa Jesosi hakisi ën taa: “Faandi mbei i hakisi mi
soni u bumbuu? Biga Gadu nöö da bumbuu sëmbë, nöö ee i
kë feni libi u teego, nöö i musu hoi i seei a dee wëti fëën.”
18 Hën di womi hakisi taa: “Undi u dee wëti fëën fu mi hoi?”
Hën a taa: “Ja musu kii sëmbë. Ja musu go a wan mujëë na
mujëë fii. Ja musu fufuu sëmbë soni. Ja musu mindi soni da
sëmbë.
19 I musu a’ lesipeki da i mama ku i tata. I musu lobi hii
sëmbë kumafa i lobi i seei.”
20 Hën a taa: “Aaa, dee soni dë nö? Wë hii dee wëti dë tuu
seei mi bi ta hoi kaa, fu sensi mi bi dë miii. Ma nöö ee i si taa
wan soni toobi mi eti, nöö gaantangi be i taki ën da mi o.”
21 Hën Masa Jesosi piki ën awaa, a taa: “Söö, wë antoobi.
Wë ee i kë ko dë wan bumbuu sëmbë te dou, nöö i go sei hii
dee gudu fii dee i abi tuu te i kaba, nöö i tei di möni paati da
dee möfina sëmbë u di köndë. Nöö te i du sö kaa, nöö joo abi
gudu a Masa Gaangadu köndë te a hia e. Nöö te i kaba, nöö i
ko bakama u mi ta waka a mi baka.”
22 Wë nöö fa Masa Jesosi fan ku ën te a kaba dë, nöö hën di
kijoo bia go ku gaan tjali nëën hati, biga a abi hia gudu tuu.
23 Nöö fa a go dë, hën Masa Jesosi bia fan ku u dee bakama
fëën, a taa: “Womi, a dë wan taanga soni tuu fu sö wan
guduma musu ko a di Tii u Gadu dendu e.
24 Ja si fa di mbeti de kai kamëli bigi ö? Ee i luku ën te i kaba,
nöö ja sa maakëën seei taa a sa pasa na aguja baaku. Ma mi
piki unu taa, di soni dë möön fukë möön leki fu wan guduma
sa ko a di Tii u Gadu dendu.”
25 Nöö di u jei sö kaa, nöö a toobi u seei. Hën u hakisi ën
taa: “Wë ee sö a taanga ⌞da wan sëmbë di Gadu heepi sö te a
ko gudu⌟, nöö ambë seei sa feni di libi u teego baa?”
26 Hën a luku u diin sö, hën a taa: “Ee a nama a di kaakiti
u libisëmbë, nöö na wan sëmbë sa feni ën e. Ma a di kaakiti u
Masa Gadu a nama, nöö soni seei an dë di hën an sa du.”
27 Nöö hën Petuisi taa: “Wë Masa o, uu bi disa hii soni seei
ko ta waka a i baka, nöö un paima u o feni?”
28 Hën a taa: “Haika e. Te a dou di juu fu hii soni musu ko
njunjun, nöö Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o go sindo a di könu
sutuu u mi ku hii di hei u Gadu di a abi. Nöö di juu dë, nöö un
dee tuwalufu sëmbë bi ta waka a mi baka aki, nöö woon ko
sindo a tiima sutuu tu, ta kuutu dee tuwalufu lö u Isaëli.
29 “Nöö na unu wanwan o feni paima e. Ma hii dee sëmbë
dee disa de wosu, ee nasö de baaa, ee nasö sisa, tata, mama,
miii, pandasi kamian, hiniwan soni fu di a kë waka a mi baka
hedi, mi taki da unu taa dee lö sëmbë dë an o lasi. Biga de o
toona feni dee soni naandë höndö toon baka, nöö te fu kaba
fëën nöö de o feni di libi u teego a Gadu tu.

30 “Nöö di juu dë, nöö sömëni sëmbë dee de bi ta tei u heihei
sëmbë a goonliba aki, de tuu o ko dë lagi sëmbë. Nöö sömëni
sëmbë dee bi dë lagima a goonliba aki o ko hei sëmbë awaa.”
Sö Masa Jesosi taki da u tefa a kaba.

20

Aki da wan oto fu wanlö wookoma bi wooko a wan goon.

1 Nöö hën wë Masa Jesosi konda wan oto woto da u möön,
faa lei u fa di Njunjun Tii u Gadu dë. A taa: “Wan guduma abi
wan gaan goon fëën. Nöö hën di mamate biten hën a hopo go
suku sëmbë fu de heepi ën wooko di goon.
2 Nöö di a feni sëmbë, hën a mbei buka ku de te a kaba taa
a o paka de wan daka wooko möni. Hën de taki aai, a bunu.
Nöö hën wë a manda de go a di goon.
3 “Nöö hën a sai dë te kuma nëigi juu sö, hën a toona go suku
sëmbë möön u de musu heepi ën wooko di goon. Nöö hën a go
si wanlö sëmbë taanputaanpu pii a wojowojo naandë, de aan
soni seei u du möönsö.
4 “Nöö hën a taki da de taa: ‘Un ko go wooko da mi a mi goon,
nöö mi o paka unu kumafa a fiti.’ Hën de taki aai, nöö hën a
manda de go.
5 “Nöö hën a dë te kuma tuwalufu juu, hën a toona go suku
sëmbë möön fu de heepi ën wooko di goon. Hën a feni sëmbë
möön.
“Nöö a di dii juu, hën a toona go suku möön.
6 “Hën a dë tee sapate feifi juu hën a toona go möön. Hën
a go si wanlö sëmbë dë taanputaanpu a wan kamian, na soni
seei de ta du möönsö.
“Hën a hakisi de taa: ‘Andi mbei un dë taanputaanpu aki di
wan hii daka nöömö sö?’
7 “Hën de taa: ‘Wë nönö, wa feni wooko seei möönsö e.’
“Nöö hën a taa: ‘Söö. Wë mi o manda unu be un go wooko a
mi goon ala. Un kë ö?’
“Hën de taki aai. Hën a manda de go a di wooko.
8 “Nöö hën de ta wooko tee fa juu kisi u de kumutu a di
wooko. Nöö hën di sëmbë abi di goon hën a go fan ku di basi
taa: ‘Wë go kai dee wookoma tja ko, nöö i paka de da mi. Nöö
joo seti ku dee bi ko lasiti dë te kisi dee fosu sëmbë dee bi ko di
mamate e.’
9 “Nöö hën di a go u go paka de, nöö hën a seti ku dee
bakawan hën a paka de wan hii daka möni. Nöö sö a paka de
tuu te dou.
10 “Ma nöö di a paka dee sëmbë bi ko a fesi, nöö de bi mëni
taa de o kisi möön hila möni möön dee ko a baka dë. Ma nöö
de ko si taa di wan möni nöö de tuu feni.
11 Nöö di soni an kai ku de seei, nöö hën de sai dë ta guunjan
di sëmbë abi di goon.

12 “Te wan pisi hën de go nëën gbolo, hën de hakisi ën taa:
‘Unfa di soni waka? Di mamate hën u ko dë ta pena a di sonu
mindi tefa di ndeti aki, ma nöö dee sëmbë dee wooko di wan
kodo juu langa dë, u ku de tuu kisi di wan seei möni. A bunu
sö nö?’
13 “Nöö hën di goon masa kai wan u de, a taa: ‘Mati.’
“Hën a piki.
“A taa: ‘Fa un taki dë, nöö ma du hogi ku unu e. Biga na mi
ku unu bi mbei buka taa mi o paka unu wan daka möni nö?
Wë nöö un mëni dë a i maun naandë? Na wan daka möni mi
da i dë nö?
14-15 “ ‘Nöö unfa i pakisei? Di soni di mi abi, ma sa du ku ën
kumafa mi kë nö? Sö nöö mi bi kë da dee sëmbë dee ko lasiti
dë, nöö fu di mi abi bunuhati u de fëën mbei un ta haun sö
nö?’ ”
16 Sö wan oto Masa Jesosi tei konda da de. Hën a taa: “Sö
nöö a o dë a di Njunjun Tii u Gadu e. Dee sëmbë i mëni taa o dë
a fesi, nöö de sa ko dë a baka e. Nöö dee sëmbë i sabi taa o dë
a baka, nöö de sa ko fesima.”

Aki Masa Jesosi taki soni

u di dëdë fëën möön.
Maik. 10:32-34; Luk. 18:31-34

17 Nöö a baka u di dë, hën Masa Jesosi o go a Jelusalen. Nöö
hën a kai u dee tuwalufu bakama fëën a së.
Hën a fan ku u te a kaba taa:
18 “Dee sëmbë, un haika e. Woo go a Jelusalen awaa. Nöö
fa i si woo go dë, nöö wan gaan soni o pasa ku Mi di ko dë
Libisëmbë Mii aki e. De o sei mi da dee Gaan Begima ku dee
Sabima u Wëti, nöö de o kuutu ku de na de te de kaba fiti buka
taa mi musu dëdë.
19 Nöö de o tja mi go buta a dee oto köndë sëmbë maun dee
na dë Dju sëmbë, u de ta sösö mi ta mbei mi fa. Nöö de o fon
mi te a tjika de ufö de o tei mi tja go peka a lakpa pau kii. Ma
nöö a di u dii daka, nöö mi o toona weki baka e.” ⌞Sö wë a fan
ku u gbelingbelin tjika.⌟

Aki wan mama ta hakisi hei kamian da dee womi mii fëën.
Maik. 10:35-45

20 Ma nöö baka di Masa Jesosi fan sö, hën di mama u
Jakobosi ku Johanisi, dee mii u Zebedeosi, ko nëën ko tjökö
kini a goon nëën fesi taa: “Masa o, mi kë begi i wan soni.”
21 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Antoobi, mujëë. Andi i
kë?”
Hën a taa: “Wë ja si dee tu womi mii u mi aki ö? Wë mi ko
begi i taa te joo subi a di könu bangi fii, fii tii di köndë, nöö mi
kë i mbei de sindo a i bandja, wan u de a i leti maun së, di
otowan a i töötömaun së.”

22 Hën Masa Jesosi hakisi ën taa: “Wë mujëë o, fa i ko begi
mi di soni aki, ma nöö i saandi i ta begi mi nö?”
Hën a bia fan ku de tu baaa, a taa: “Womi, di soni di de lai
da mi u mi bebe aki, nöö un sa bebëën tu ö?”
Nöö hën de taa: “Aai, Masa, u sa bebëën.”
23 Hën a taa: “Awa, wë woon bebe wan pikiwan fëën tuu o.
Ma haika e. Ee a dë taa fii ko sindo a dee hebi kamian a mi
bandja dë, nöö an dë a mi aki fu mi sa mbei buka ku unu nëën
e. Biga dee sëmbë dee mi Tata a liba ala buta, nöö de nöö sa
feni dee lö kamian naandë.” Sö Masa Jesosi piki de.

Aki ta lei ambë o hei a di tii u Gadu dendu.
24 Wë nöö di u otowan ko jei fa de tu baaa bi fan dë, nöö hati
fuu ko boonu ku de seei.
25 Nöö hën Masa Jesosi kai hii u tuu ko nëën makandi, hën a
fan ku u taa: “Womi, un haika e. Fa dee hedima u di goonliba
aki ta tii köndë, nöö de ta masa sëmbë ta buta de a de basu,
nöö dee sëmbë dee dë a de basu dë seei ta masa oto sëmbë tu
ta buta a de basu. A sö wan fasi wë dee hedima u goonliba aki
ta tja köndë.
26 “Ma nöö unu, wan musu dë sö e. Nönö. Biga ee wan fuunu
kë ko heima a di Njunjun Tii u Gadu aki, nöö i musu saka i seei
da di otowan fii.
27 Ee i kë ko fesima u dee otowan, nöö i musu ko dë kuma
futuboi seei da de.
28 A di soni dë un musu ta djeesi mi e, dee sëmbë. Biga fa
i si Mi di ko dë Libisëmbë Mii ko a goonliba aki, nöö ma ko fu
sëmbë musu dini mi e, ma mi ko u miseei musu dini sëmbë. Mi
ko u mi lasi mi libi seei paka paima fu sömëni hia sëmbë sa ko
bunu ku Gadu.” Sö Masa Jesosi taki da u a di ten dë.

Aki Masa Jesosi kula

tu bookowojoma.
Maik. 10:46-52; Luk. 18:35-43
29 Nöö hën u ku ën ta waka nango tefa u go dou a wan köndë
de kai Jelikou. Nöö fa u nango dë, na u wanwan e. Wanlö
gaan hia sëmbë ta waka a Masa Jesosi baka gidjii kumafa de
bi guwenti kaa, nöö hën u ta kumutu a di köndë.
30 Nöö di juu dë tu bookowojoma bi dë leti a bandja pasi
naandë. Nöö di de jei taa Masa Jesosi hën ta pasa dë, nöö hën
de seti bai dëën taa: “Masa gaantangi, na i da di bakamii u
Könu Dafiti di bi musu ko nö? Saa u ooo, saa u!” Sö de ta bai.
31 Ma nöö dee hia sëmbë dee ta waka ku u dë ta gandji da
dee bookowojoma taa: “Un kabuka naandë!” Ma de an haika
seei. Awaa de ta bai taa: “Masa, ju di Heepima dë, u begi i
gaantangi, saa u ooo! Heepi u!”
32 Nöö hën Masa Jesosi taanpu piii, hën a kai de.
Hën de ko dou.

Hën a hakisi de taa: “Andi un kë fu mi musu du da unu?”
33 Hën de taa: “Masa, u kë fii heepi u be u ko ta si soni.”
34 Nöö fa de fan dë, hën tjali u de kisi Masa Jesosi tee na soni,
hën a tëndë maun nama a de wojo. Nöö hën wantewante dë,
hën wojo u de limbo, de ko si soni gbegedee. Nöö hën de ta
waka nango a Masa Jesosi baka, de ku dee hia sëmbë dë.

21

Aki dee sëmbë ta wai ku Masa Jesosi kuma wan könu.
Maik. 11:1-11; Luk. 19:28-40; Joh. 12:12-19

1 Nöö u ku Masa Jesosi nango tefa u ko dou a wan köndë de
kai Betifaigi. Di köndë dë dë zuntu ku Jelusalen, leti a di kuun
de kai Oleifi Kuun bandja naandë.
Nöö hën Masa Jesosi kai tu fuu dee bakama fëën,
2 hën a taki da de taa: “Womi, un go a di köndë a u fesi
naandë e. Nöö te un go dou nöö woon si wan buliki dë taitai
ku ën mii nëën bandja. Nöö un lusu de tja ko da mi.
3 “Nöö ee a ko dë sö taa wan sëmbë ko hakisi unu taa: ‘Unsë
un nango ku dee mbeti?’ nöö un piki ën taa: ‘Di Masa fuu, hën
abi de fanöudu,’ nöö de o disa de da unu.” Sö Masa Jesosi fan
ku de tu bakama te a kaba.
4 Wë nöö fa i si di soni o pasa aki, nöö a o kai ku di soni wan
tjabukama u Gadu bi sikifi gaanduwe a fesi, a taa:
5 Un go taki da dee sëmbë u Jelusalen naandë,
leti a Sion dë seei, taa:
“Un luku di könu fuunu ta ko a unu a wan saapi fasi dë.
A dë sindosindo a wan buliki liba ta waka ta ko,
a wan buliki mii seei.”
Sö wë di tjabukama bi taki fu di könu Gadu o manda ko, nöö
awaa a ta pasa.
6 Nöö hën de tu bakama du leti kumafa Masa Jesosi manda
de. Biga de nango te de go dou, hën de go si di buliki taitai ku
ën mii nëën bandja.
7 Hën de lusu de hën de tei tja ko da Masa Jesosi. Nöö hën de
jabi koosu a de baka, nöö hën Masa Jesosi subi ⌞a di miii wan
liba⌟ ta waka nango a Jelusalen.
8 Nöö di juu dë, hën dee hia sëmbë dee ta waka ku u naandë,
hën de tei koosu jabi a di pasi liba, so sëmbë ta koti palo maun
ta tuwë a di pasi u di buliki di Masa Jesosi dë nëën liba musu
waka a de. Bigi nöö de ta bigi ën sö.
9 Nöö hën de ta waka nëën baka ta waka nëën fesi, te wan
pisi hën de seti bai dëën taa:
Ke baa, u böö!
Di Gaan Könu fuu dou,
di Bakamii u Könu Dafiti di Gadu bi paamusi u.
Masa Gaangadu musu dë ku i e!

Fa i si a manda i ko aki,
në fii musu bai te dou a Gadu Köndë ala!
Sö dee hia sëmbë ta bai ta wai ta mbei piizii dëën.
10 Nöö fa u mbei dë, nöö Masa Jesosi dou a Jelusalen kaa,
nöö di juu dë köndë ta booko seei, sëmbë ta mbei wajawajawa-
jawaja. Sëmbë ta hakisi taa: "Maingë, ambë ko aki?"
11 Hën de taa: "Ja jei ö? Jesosi u Nazalëti wë, di tjabukama u
Gadu di ta dë a di pisiwata u Galilea, hën ko aki e, hën wë u ta
wai ku ën sö."

Aki Masa Jesosi jaka sëmbë puu

a di wosu fëën Tata.
Maik. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Joh. 2:13-22

12 Nöö fa Masa Jesosi ko dou a Jelusalen naandë, nöö hën a
go wante a di Wosu u Gadu. Nöö di a go dou, hën a si wanlö
hia sëmbë sai naandë ta sei soni da dee wakama ta ko dë. De
ta sei dee mbeti ku dee pomba sö dee de ta kii da Gadu ta paka
paima. So sëmbë sai dë ta tooka möni. Nöö sö de buta di pisi
kamian ko dë kuma wojowojo ta wooko möni te a hia a dee
sëmbë ta ko dë.
Nöö hën di Masa Jesosi si sö kaa, hën hati fëën boonu seei.
Hën a jaka dee sëmbë puu dë, a kandi dee tafa u de tuwë djolou
a goon, a tötö dee bangi u dee sëmbë ta sei pomba dë tuwë ku
baka a goon.
13 Hën a gandji da de taa: "Wan bi jei fa Masa Gaangadu bi
taki a di Buku ö? A taa di wosu fëën dë wan kamian ka sëmbë
musu ta ko ta begi ën. Ma nöö unu tei ën buta ko tan kamian
u fufuuma!"
14 Nöö a baka u di dë, hën dee bookowojoma ku dee lan
sëmbë u di köndë ko nëën naandë a di Wosu u Gadu, nöö hën
a kula de te a kaba.
15 Nöö di juu dë, wanlö mii sai dë eti ta kanda ta bai taa:
"Gaantangi u di Bakamii u Könu Dafiti di Masa Gadu manda
da u aki ooo!"
Ma nöö di dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ko si dee
foombo wooko Masa Jesosi ta du dë, ku di fa dee mii ta kanda
ta bai dëën a di Wosu, nöö hati u de ko boonu.
16 Hën de taki dëën taa: "Fa dee mii ta bai ta kai olo dë, ja ta
jei fa de ta taki ö? Ja o tapa de be de kabuka nö?"
Hën a piki de taa: "Awa, mi ta jei. Ma nöö wan bi lesi a di
Buku u Gadu ö, taa Gadu ta buta dee piki mii u de gafëën, te
dou ku dee mii a bobi tuu."
Nöö hën di a taki sö,
17 hën a kumutu disa de dë, nöö hën a go a di köndë de kai
Betania. Naandë a duumi di ndeti dë.

Aki Masa Jesosi fan ku wan pau.
Maik. 11:12-14, 20-26

18 Nöö di dobooko fëën, hën u ku Masa Jesosi kumutu a
Betania fuu toona go a Jelusalen möön. Nöö di u dë a pasi
nango, hën hangi ko kisi Masa Jesosi.
19 Nöö hën a si wan fuuta pau leti a bandja pasi dë de kai
figa, hën a go suku njanjan nëën faa musu njan. Ma nöö an
feni. Uwii nöö di pau abi nëën hedi. Nöö hën a fan ku di
pau taa: "Fa i si ma feni njanjan a i aki, nöö ja musu pai a di
goonliba aki möön e." Nöö di a fan sö, hën wantewante dë hën
di pau uwii lenguwa waaa fiaa.
20 Nöö di u dee bakama ko si di pau taa a dëë, nöö soni fëën
toobi u tumusi. Hën u hakisi Masa Jesosi taa: "Masa o, unfa a
waka i fan ku di pau dë hën a dëë hesi sö?"
21 Nöö hën a piki u taa: "Dee sëmbë, un haika e. Ee i ta biibi
Masa Gadu ku hii i hati, nöö unu seei sa du sö tu e. Nöö na di
dë nöö, ma möön gaan soni seei un sa du. Biga ee hën i taki
da di kuun aki taa: 'Hopo kumutu fii aki go a di ze,' nöö a o du
leti kumafa i taki dëën.
22 Biga ee i abi biibi a Masa Gadu tjika, nöö hiniwan soni di
i begi ën nöö i sa feni ën nëën."

Aki Masa Jesosi tai dee Dju hedima ku fan.
Maik. 11:27-33; Luk. 20:1-8

23 Nöö hën u toona go a di Wosu u Masa Gadu möön, nöö hën
Masa Jesosi seti ta lei sëmbë. Te wan pisi hën dee Gaan Womi
ku dee Gaan Begima ko nëën möön.
Hën de hakisi ën taa: "Ambë da i taki fii du dee soni i ta du
aki?"
24 Hën a piki de taa: "Wë fa un hakisi di soni dë, nöö miseei
o hakisi unu wan soni tu. Nöö te un piki mi, nöö miseei o piki
unu unsë mi feni di taki."
25 Hën a hakisi de taa: "Di dopu Johanisi bi ta dopu sëmbë,
ambë bi butëën a ta du di lö wooko dë, Masa Gadu naa
libisëmbë?"
Wë nöö fa a hakisi de naandë, hën de go a së go pakisei di
soni go, de pakisei di soni ko, te de wei, hën de taa: "Wë unfa
woo taki di soni aki? Biga ee u piki taa Masa Gaangadu hën
mandëën, nöö a o hakisi u ee faandi mbei wa bi piki ën buka?
Wë nöö woo peka.
26 Ma nöö ee u taki taa libisëmbë hën mandëën nöö u musu
fëëë, biga hii dee sëmbë u di köndë aki tuu tei Johanisi fu wan
gaan tjabukama di Gadu seei manda ko. Möön bëtë fëën nöö
un boo piki ën taa wa sabi."
27 Nöö hën de go a Masa Jesosi hën de piki ën taa: "Wë di soni
i hakisi u dë, nöö wa feni u piki i e."
Hën a taki da de taa: "Wë di wan feni, nöö miseei tu, më sa
konda da unu ambë da mi di taki u mi ta du dee soni mi ta du
aki e."

Aki Masa Jesosi da wan oto

fu tu baaa.

28 Hën a toona fan ku de möön taa: “Un haika, mi o taki wan
woto da unu aki, nöö un pakisei ën bunu e.
“Wan tata bi abi tu womi mii fëën. Nöö hën a go a di möön
gaan wan hën a taki dëën taa: ‘Womi o, baa, wë mi kë fii go a
u goon tide go wooko e.’
29 “Nöö hën a taa: ‘Ambë? Mi ö?’ A taki aai. A taa: ‘Nönö, ma
o go e.’
“Ma nöö hën a sai dë te wan pisi, di soni ko hati ën fu di a bi
piki hën tata gaan buka sö, nöö hën a hopo go a di goon dendu
go wooko.
30 “Ma nöö söseei di tata bi go a di oto womi mii fëën tu, hën
a taki dëën taa: ‘Womi, mi kë fii go a u goon dendu go wooko
tide e baa.’
“Nöö hën a piki ën taa: ‘Söö. Wë antoobi Taata, mi o go e.’
Wë ma nöö hën an go möönsö.”
31 Nöö hën Masa Jesosi taa: “Wë nöö mi hakisi unu, de tu mii
u di tata, di a fan ku de undi u de piki ën buka?”
Nöö hën de piki taa: “Wë di gaan wan, hën du kumafa di
tata bi kë.”
Nöö hën Masa Jesosi taki da de taa: “Awa, sö a dë tuu. Nöö
un haika e. Dee fufuuma u di köndë aki, ku dee jajo mujëë
dee un ta mbei fa, nöö dee lö sëmbë dë sa ko a di Njunjun Tii
u Gadu dendu möön hesi möön unu e. Biga de sabi kaa taa
de an ta libi bunu. Ma nöö unu, un ta mbei kuma un ta piki
Gadu buka, un dë bumbuu sëmbë kaa, nöö hën mbei a taanga
da unu fuun saka unu seei a di tii u Gadu basu.
32 “Biga di Johanisi ko, nöö a bi ta lei unu unfa fuun libi
ufö un sa ko bunu ku Gadu, ma nöö wan bi kë piki. Nöö hën
dee sëmbë dee bi a’ poi në a di köndë, nöö de bia piki Johanisi
hesihesi. Ma nöö unu, hii fa un si taa sö de ta piki, ma tökuseei
wan bia piki ën buka möönsö. Un mbei taangajesi go dou te
kisi fa u dë aki eti.”

Aki Masa Jesosi da wan oto fu wanlö hogihati wookoma.
Maik. 12:1-12; Luk. 20:9-19

33 Nöö hën a tei wan woto konda da de möön, a taa: “Wan
guduma bi dë e. Nöö hën a koti wan gaan goon hën a paandi
di fuuta de kai doloifi nëën te a kaba faa musu ta mbei win.
Hën a mbei wan peni te a kaba lomboto di goon. Nöö hën a
diki wan baaku te a kaba mbei baki nëën, fu te di doloifi lepi
nöö a di baki dë dendu de o ta makisëën ta mbei di win. Nöö
hën a mbei wan hei wosu buta a di peni dendu u dee wakitima
musu ta watji fufuuma.
“Nöö di a mbei hii dee soni tefa a kaba, hën a kai wanlö
sëmbë ko nëën. Nöö hën a mbei buka ku de tefa a kaba taa

de o ta wooko a di goon, nöö te juu kisi di fuuta lepi, nöö de o ta mbei win nöö hën ku de o ta paati ën.

“Nöö di di goon masa mbei di buka ku dee sëmbë te a kaba, hën a mbei wan lëisi go tee a wan oto köndë.

34 “Nöö hën a go dë ala teee juu dou di fuuta lepi. Nöö hën wë a kai wanlö futuboi fëën manda go a di goon, fu de go tei di win fëën a dee sëmbë tja ko dëën.

35 “Nöö hën wë de nango tefa de go dou. Ma nöö di dee sëmbë dee ta wooko a di goon si taa de ta ko, hën de buta ku de. Wan u de de fon tee a fika a dëdë ku libi maun. Di otowan hën de fon kii. Di otowan hën de naki ën ku sitonu kii.

36 “Nöö hën a baka u di dë, hën di goon masa toona manda oto sëmbë u de go möön go suku di win tja ko dëën. Nöö hën de nango tefa de go dou. Hën dee sëmbë dee dë a di goon du ku de leti kumafa i si de bi du ku dee fosuwan.

37 “Nöö a baka u di dë, nöö hën di goon masa taa: ‘Söö. Wë mi o manda di womi mii u mi seei go awaa. A kandë te dee sëmbë si ën, nöö de o abi lesipeki fëën, di a dë mi mii.’

“Nöö hën a manda di womi mii fëën go gbolo.

38 Ma di dee sëmbë dee dë a di goon si taa hën ta ko dë, nöö hën de taa: ‘Söö. Wë di sëmbë a’ di goon, luku di womi mii fëën ta ko dë e.’

“Nöö hën de kuutu ku deseei taa: ‘Te di masa dëdë nöö di mii i si naandë, hën o ko tei di goon aki puu a u maun. Nöö un sabi nö? Un boo kii ën puu aki wante, nöö di goon o fika da u wanwan.’

39 “Nöö hën wë di womi mii ko dou. Nöö hën dee sëmbë kisi ën tja go a dööse u di djai, hën de kii ën gbegede puu dë.”

Sö wan woto Masa Jesosi konda da de te a kaba.

40 Hën a taa: “Wë nöö fa dee soni pasa dë, nöö te di goon masa ko, andi un mëni taa a o du ku dee sëmbë naandë?”

41 Hën de taa: “Höön, wë di soni naandë dë u taki ö? A o sitaafu de ku wan gaan hogi sitaafu di fiti de nöö a o kii de. Nöö a o da oto sëmbë di goon di a sabi taa a sa feni wini fu di goon fëën a de.”

42 Nöö hën Masa Jesosi hakisi de, a taa: “Wan sabi fa de taki a di Buku u Gadu nö? De taa:
Dee sëmbë ta mbei sitonu wosu,
de si wan sitonu taa an bunu,
nöö hën de tuwëën a kapëë.
Ma nöö bakaten,
hën di sitonu dë ko di mama posu u di wosu.
Masa Gadu seei wë du di soni sö,
nöö a dë wan gaan foondo soni da u.
Sö wë di Buku taki.

43 “Nöö mi taki da unu taa Masa Gadu an o biinga ku unu möön e, faa buta unu a di Tii fëën basu möön. Nönö. A o disa

unu, nöö a o tei wanlö oto sëmbë buta a di Tii fëën di a o sa feni
wini a de.
44 “⌞Biga di soni Gadu buta taa a bunu, nöö hën un feni taa
an bunu kwetikweti, leti kuma di sitonu de bi tuwë dë.⌟ Nöö
un sabi fa di sitonu naandë dë nö? Ee un kai nëën liba nöö
woon booko pisipisi, ma ee di sitonu hën kai a unu liba nöö
lala a o lala unu finufinu kaba a sösö fiaa.”
45 Wë nöö fa Masa Jesosi fan dë, nöö dee Gaan Begima ku
dee Faliseima jei, nöö de sabi taa de wë a tjökö ku di fan a fan
dë, nöö hati u de boonu teee.
46 Nöö de kë kisi ën tja go buta a dunguwosu, ma fu di de fëëë
lanti hën mbei de an du sö. Biga hii sëmbë ta tei Masa Jesosi u
wan gaan tjabukama u Gadu seei.

22

Aki Masa Jesosi da wan oto

*fu wan töö*u *wosu.*
Luk. 14:15-24

1-2 Nöö hën Masa Jesosi toona tei wan woto möön konda faa
lei u fa di Njunjun Tii u Gadu dë.
A taa: “Wan könu abi wan womi mii fëën o töö*u*, nöö hën a
kai sëmbë a fesi fu te di daka dou nöö de ko a di töö*uwosu*. Nöö
hën a seeka soni te a kaba këë.
3 Nöö hën a manda dee futuboi fëën fu de go piki dee sëmbë
dee a bi kai dë taa wë aan soni, di daka hën a dou. Be de ko a
di töö*uwosu* ko njan di gaan piizii.
“Nöö hën dee futuboi go, hën de da di buka te de kaba. Ma
nöö dee sëmbë a bi kai dë, de an kë ko. De an dë a di soni dë
seei.
4 “Nöö hën di könu manda wanlö oto futuboi fëën möön taa
be de toona go taki da de taa a seeka hii soni tuu kaa. Dee gaan
kau, ku dee kau mii dee a bi kiija buta naandë fu de fatu tjika
u de njan di daka, nöö a kii de tuu kaa seeka boi. Nöö be de ko
a di piizii. Sö a manda taki da de.
5 “Ma nöö fa dee futuboi go da di buka te de kaba naandë,
hën dee sëmbë tjëkë ahwa maun da de taa de an dë a di soni
dë. Hën wan u de hopo go fëën nëën goon dendu, di otowan
go fëën a möni wooko.
6 Nöö dee sëmbë dee fika, hën de hopo, hën de kisi dee
futuboi u di könu hën de du hogihogi ku de te a tjika de, hën
de kii de puu dë gbelin.
7 “Nöö hën di könu jei taa sö wan soni, nöö hën hati fëën
ko boonu seei tee na soni. Hën a kai wanlö sodati fëën, hën
a manda de go kii dee sëmbë dee bi kii dee futuboi fëën, hën
de booko di köndë, de suti faja nëën tjuma gbegedee.
8 “Nöö hën wë di könu toona kai wanlö oto futuboi u de ko
nëën, hën a taa: ‘Wë un luku. Dee soni u seeka buta dë fuu

njan di piizii, nöö u kaba u seeka de gaanduwe kaa e, ma dee sëmbë dee mi kai u de ko nöö de hogi poi. An fiti u de ko njan di piizii aki möön.

9 “ ‘Wë nöö un sabi nö? Un go a di köndë nöö un paaja waka a hii dee sitaati tuu, gaan wan ku piki wan. Nöö hiniwan sëmbë di un si, nöö un kai ën taa be a ko a di töö uwosu aki ko njan.’

10 “Nöö hën de paaja hii di köndë. Nöö hën de kai hii sëmbë dee de si kaa, bunuwan ku hogiwan tuu, hën de tja de ko a di piizii te di wosu fuu pöö ku sëmbë.

11 “Ma nöö di töö u bi abi wan wëti taa di könu seei o buta di koosu fii bisi ko a di töö uwosu. Nöö hën de dë a di piizii dendu te wan pisi nöö hën könu ko u ko da de wodi. Nöö fa a ta da de wodi ta lontu dë, te wan pisi hën wojo fëën ko kai a wan sëmbë ko naandë. A dë fëën ku fëën seei koosu nëën sinkii gbolo. An bisi di koosu könu bi dëën möönsö.

12 “Hën könu luku ën diin, a kai ën: ‘Womi.’

“A piki.

“A taa: ‘Unfa a waka i ko aki söndö i bisi di koosu di mi da i fii musu bisi?’

“Hën di womi dë pii. An sa piki na wan soni.

13 “Nöö hën di könu manda dee futuboi fëën taa: ‘Un kisi di sëmbë dë tai ën maun ku ën futu te un kaba, nöö un vindëën go a döö a dungudungu ala, ka sëmbë dë a sitaafu ta bai ta këë ta djëmë nöömö.’ ”

14 Sö wan oto Masa Jesosi taki da de naandë e. Hën a taa: “Nöö sö wë a dë e, dee sëmbë. Masa Gadu kai hia sëmbë u de ko, ma nöö biti sëmbë nöö ta ko nëën a di fasi di a buta faa tei de.”

Aki Masa Jesosi ta taki soni

u lanti möni.
Maik. 12:13-17; Luk. 20:20-26

15 Nöö fa Masa Jesosi fan te a kaba dë, hën dee Faliseima go a së go kuutu ku de na de unfa u de du de feni ën kisi tai ku dee fan a ta fan.

16 Nöö hën de feni wan soni fu de hakisi.

Nöö hën de kai dee bakama u de, ku wanlö sëmbë u Könu Helodi paatëi, hën de manda de go a Masa Jesosi go hakisi ën di soni de pakisei dë.

Nöö hën de naki te de go dou. Hën de kai ën: “Mësitë o.”

Hën a piki.

De taa: “Wë u ko a i aki.”

A taki aai.

“Wë u sabi taa fa i dë aki, nöö i dë gaan bumbuu sëmbë. Biga i ta konda dee soni u Gadu gbelingbelin da u leti kumafa de dë. Ja a’ toobi ku di fa sëmbë ta pakisei fii, hën mbei ja ta kwei di fan da u. Wë nöö hën i si u ko a i aki ko hakisi i wan soni, nöö di fa a dë nöö i piki u.

17 “Fa di Gaan Könu a Loomë ta duwengi u fuu ta paka lanti möni aki, wë nöö unfa i si ën? A fiti fuu pakëën naa an fiti?” Sö de hakisi ën.
18 Ma nöö Masa Jesosi sabi kaa taa politiki wë de ta naki ën sö, hën a piki de taa: “Un dee bödjëëma aki, andi mbei un ta suku mi fuun tai ku fan sö?
19 Wë un da mi wan kwëngëlë möni i si.”

Nöö hën de tei wan kwëngëlë möni tja ko dëën.

20 Nöö hën a hakisi de taa: “Wë ambë abi di në ku di fesi dë a di möni liba aki?”
21 Hën de piki taa: “Di Gaan Könu.”

Hën a taa: “Nasö nö?”
De taki aai.
Hën a taki da de taa: “Wë nöö di soni di dë u könu nöö un da könu ën e, nöö di soni di dë u Masa Gaangadu nöö un da Masa Gaangadu ën.”
22 Nöö fa a piki de dë, nöö a bigi da de seei. De an bi mëni taa sö a bi o piki de a sö wan köni fasi te de an sa feni soni u taki möön. Nöö hën de kumutu disëën dë, hën de go u de.

Aki dee Saduseima ko hakisi Masa Jesosi soni u di dëdë weki baka.
Maik. 12:18-27; Luk. 20:27-40

23 Nöö hën di daka dë seei, hën wanlö sëmbë u di keiki paatëi de kai Sadusei ko a Masa Jesosi. Wë dee lö pei sëmbë naandë, de an kë biibi taa te sëmbë dëdë nöö di akaa fëën ta fika ku libi faa toona ko a di sëmbë sinkii a bakaten, be a weki baka.

Nöö fa de ko nëën dë, hën de hakisi ën taa:
24 “Mësitë o, de taa te sëmbë dëdë nöö a o toona weki baka. Wë nöö u ko hakisi i wan soni fëën fii piki u.

“Wë Mosesi bi da u wan wëti. A taa ee wan womi ku ën mujëë libi te nöö hën di womi dëdë söndö a pali ku ën, nöö di baaa fëën musu hoi ën suwagi, be a pali miii ku ën fu di baaa fëën böngö an musu kaba. Na sö nö?

25 “Söö. Wë nöö de bi dë sëbën baaa womi a u mindi aki. Nöö hën di gaan wan u de tei wan mujëë. Hën de dë te wan pisi hën dëdë kii di womi gbolo, hën ku di mujëë an pai möönsö. Nöö hën di oto baaa hoi di mujëë.
26 Te di womi dë seei dëdë, an pali ku ën möönsö. Hën di u mbei dii hoi di mujëë. Tefa a dëdë an pai ku ën möönsö. Nöö sö hii dee sëbën baaa womi tuu libi ku di mujëë, ma na wan u de pali miii ku ën möönsö.
27 Nöö a baka u di dë, hën di mujëë seei ko dëdë tu.

28 “Wë nöö di soni u kë hakisi i, hën da ee sëmbë dëdë de ta weki baka, nöö unfa di soni o pasa te de tuu weki baka? Undi u dee sëbën baaa o abi di mujëë? Biga de tuu bi libi ku ën.”

29 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Wë un ta tei di taki a
wan föutu fasi poi e, fu di wan saandi Gadu Buku taki, nöö
wan sabi un kaakiti Gadu abi tu.
30 Biga tee sëmbë dëdë weki nöö manu ku mujëë soni an
o dë möön e, ma hii sëmbë tuu o dë kuma dee basia u Masa
Gaangadu köndë.
31 “Ma nöö fuu taki a di fa sëmbë ta dëdë weki baka dë, nöö
wan ta lesi a di Buku u Gadu fa Gadu bi fan ku Mosesi a di faja
dendu ö?
32 A taa: ‘Mi da di Gadu di dee gaan sëmbë fii ta begi, de
Abahamu ku Isaki ku Jakopu.’
“Wë wan jei ö? An taa, ‘Mi da di Gadu di de bi ta begi,’ ma a
taa ‘Mi da di Gadu de ta begi.’ Wë nöö Masa Gaangadu an dë
di Gadu u dëdëdëdë sëmbë e, ma a dë di Gadu u libilibi sëmbë.
Wë nöö hën da Abahamu ku Isaki ku Jakopu, di akaa u de dë
ku libi a wan kamian eti, nasö nö? Nöö faandi mbei wan kë
piki taa tee sëmbë dëdë nöö de dë ku libi eti?”
33 Wë nöö di dee hia sëmbë sai dë jei fa Masa Jesosi piki dee
Saduseima, nöö a bigi da de te na soni.

Aki Masa Jesosi ta lei undi u dee wëti u Gadu da di möön hebi wan.
Maik. 12:28-34; Luk. 10:25-28

34 Nöö di dee Faliseima ko jei taa sö Masa Jesosi wini dee
Saduseima a fan, nöö hën de toona hai ko makandi möön ko
ta suku soni möön u de go kisi ën.
35 Te de kaba nöö hën de go nëën.
Nöö de bi abi wan fiafia lei wan a de dendu di sabi Dju wëti
finifini, nöö hën o fan di fan.
36 Nöö hën a kai ën taa: “Mësitë.”
A piki.
A taa: “Wë nöö fa Mosesi sikifi dee wëti u Gadu buta a di
Buku, nöö undi u de da di möön hebi wan u de tuu?”
37 Hën a piki de taa: “Di möön hebi wan ö? Hën da i musu
lobi Gadu i Masa te dou ku hii i hati ku hii i akaa ku hii di
pakisei fii di i abi.
38 Hën da di möön hebi wan u hii dee wëti tuu.
39 Ma nöö wan otowan dë leti nëën baka, hën da i musu lobi
di otowan fii leti kumafa i lobi i seei.
40 De tu wëti dë, de dë a fesi u hii dee otowan tuu. Biga hii
dee wëti Mosesi ku dee tjabukama bi kisi a Gadu tuu, de tuu
ta hëngi a de tu wëti naandë e.”
Sö Masa Jesosi piki de.

Aki Masa Jesosi tai dee Faliseima ku wan hakisi.
Maik. 12:35-37; Luk. 20:41-44

41 Wë nöö di dee Faliseima dë a Masa Jesosi dë kaa, nöö hën
a bia hakisi de wan soni awaa.

42 A taa: “Wë miseei o hakisi unu wan soni. Unfa un ta mëni
u di Könu de kai Keesitu, di Gadu bi paamusi taa a o manda
ko? Ambë bakamii a musu dë?”
Hën de taa: “Wë a musu dë wan bakamii u Könu Dafiti.”
43 Hën a taa: “Na sö nö? Wë nöö unfa a waka Dafiti seei kai
ën ‘Masa’, ee bakamii fëën nöö a o dë? Biga i sabi fa di Buku
taki. Di Akaa u Gadu ko a Dafiti liba nöö hën a taki wan soni
u di Paamusi Könu taa:
44 Masa Gadu taki da mi Masa taa:
‘Ko sindo a mi letimaun së aki
ta luku te mi buta dee felantima fii a i basufutu.’
Na sö Dafiti bi taki ö?
45 “Wë nöö andi Dafiti kë taki ku di soni dë? Biga ee di
Paamusi Könu o dë hën bakamii nöö, unfa a o sa dë hën Masa
möön?” Hën di soni dë Masa Jesosi hakisi dee Faliseima.
46 Ma nöö fa a hakisi de di soni dë, na wan u de saanfa u piki
ën möönsö. Nöö hën mbei fu kumutu a di ten naandë, nöö na
wan sëmbë abi hati u go hakisi Masa Jesosi soni u de sa kisi ën
möön.

23

Aki Masa Jesosi bai helu da dee hedima u keiki ku dee Faliseima.
Maik. 12:38-40; Luk. 11:37-52, 20:45-47

1 Nöö a baka u di dë, hën Masa Jesosi fan ku u dee bakama
fëën ku dee hia sëmbë dee sai dë tuu. A taa:
2 “Un haika e, dee sëmbë. Wan si fa dee Sabima u Wëti ku
dee Faliseima ta libi ö? De buta deseei a di kamian di Mosesi
bi abi ta lei sëmbë dee wëti u Gadu.
3 Nöö fa un jei de ta fan dë, nöö un musu piki de tuu. Ma nöö
wan musu suku u djeesi de a di fa de ta libi e. Nönö, biga de
an ta libi kumafa dee wëti ta taki.
4 Nöö de ta lai wëti tee a hia da unu fuun musu ta tjai, ma de
seei an ta tja wan pikiwan fëën seei.
5 “Nöö fa dee lö sëmbë dë sai dë, nöö hiniwan soni di de o
du kaa nöö de ta du ën fu sëmbë wojo musu si de taa de dë
bumbuu sëmbë. Biga Gadu bi taki taa i musu sikifi dee wëti
fëën buta a i mindifesi ku i maun fu ja musu fëëkëtë de. Ma
nöö dee lö sëmbë dë, de ta mbei gaan gindi dosu te de kaba ta
sikifi Gadu wëti te a hia lai nëën ta tai buta a de mindi fesi ku
de maun te de kaba fu sëmbë musu si de taa aai, sö de ta biibi
Gadu tjika.
“Söseei Masa Gaangadu bi taki taa te de o nai di koosu u de,
nöö de musu nai ën ku jëkëjëkë a buka. Ma nöö de ta nai gaan
langalanga jëkëjëkë te pasa maaka fu hii sëmbë musu si taa sö
de ta biibi Gadu hebi tjika. Ma an dë sö a de hati. Un si ö?
6 “Nöö fa i si de sai dë, ee de o go a wan piizii ee nasö de go a
keiki, nöö de lobi u sindo a dee möön hei kamian fu hii sëmbë
wojo musu ta kai a de.

7 Nöö te de o go a wojowojo ee nasö a wan oto kamian a lanti
dendu, nöö de lobi u sëmbë musu ta da de wodi a lanti dendu
dë ta kai de 'Munëli, Munëli.' A ta suti da de seei.
8 "Wë ma nöö mi taki da unu taa na sö un musu libi e, dee
sëmbë. Biga un tuu dë baaa ku baaa makandi.
9-10 Nöö wan musu buta unu seei hei möön sëmbë fu de ta ko
ta kai unu 'Munëli' ee nasö 'Taata,' ee nasö 'Masa.' Di fa dë an
bunu e! Biga wan kodo Masa nöö un abi, ku wan kodo Tata,
hën da Masa Gaangadu di dë a liba. Nöö wan kodo Mësitë nöö
un abi hën da di könu di Gadu bi paamusi taa a o manda ko.
Nöö wan musu tei libisëmbë buta a dee lö kamian dë e, nöö
wan musu hopo unu seei buta a dee lö kamian dë tu. Nönö.
11 "Ma nöö ee wan fuunu kë dë fesima, nöö i musu saka i
seei ko dë kuma futuboi u dee otowan fii.
12 Biga ee wan sëmbë i ta suku u hopo i seei, nöö Gadu o
booko i saka. Ma ee i saka i seei, nöö Gadu o buta i möön hei."
13 Nöö hën Masa Jesosi gandji da dee hedima u Dju awaa, a
taa: "Mi bai helu da unu e, un dee Sabima u Wëti ku un dee
Faliseima aki, un bödjëëma unu! Fa un sai naandë, wan ta ko
a di Njunjun Tii u Gadu dendu möönsö, nöö dee sëmbë dee dë
fa u ko nëën nöö un ta tapa di pasi da de tu. Un ta tapa di döö
seei a de fesi u de an musu denda ko a dendu.
[
14 "Nöö mi toona bai helu da unu möön e, un dee Sabima u
Wëti ku un dee Faliseima naandë, un bödjëëma unu! Biga te
un si wan mujëë manu fëën dëdë a fika a ganda, nöö un ta tei
dee gudu fëën ku hii dee soni dee dë nëën wosu tuu ko fuunu.
Nöö naandë seei un ta dë ta begi gaan langa begi, ta mbei taa
un dë bumbuu sëmbë poi. Fa un ta du dë, nöö mi taki da unu
taa woon kisi wan gaan sitaafu fëën a Gadu e.]
15 "Nöö mi bai helu da unu möön e, un dee Sabima u Wëti ku
dee Faliseima aki, un bödjëëma unu! Biga fa i si un sai dë, nöö
un ta waka hii di mundu fuun feni ee wan kodo sëmbë seei hai
tja ko a unu së. Nöö te un wini ën kaa, nöö un ta butëën ko tu
toon didibi möön leki fa un sai dë.
16 "Nöö mi bai helu da unu möön e, un dee bookowojoma
dë. Biga fa un sai dë, un ta suku u ta lei otowan pasi ma unu
seei wan ta si di pasi möönsö.
"Biga un taa ee wan sëmbë i tei di Wosu u Masa Gadu soi,
nöö di soi dë aan kaakiti. Ee i poi ën seei nöö an o kisi i. Ma ee
i tei di goutu di dë a di Wosu soi, nöö hën a' kaakiti tjika fu di
soi kisi i. Sö di lei fuunu di un abi, sö a dë.
17 Wë un dee bookowojoma dë, unfa un du don sö? Biga di
goutu ku di Wosu u Masa Gadu, undi u de möön hebi? Na di
Wosu nö? Nöö fu di di goutu dë a di Wosu dë, hën mbei a ko
dë wan hebi soni, na sö nö?

18 “Söseei tu, un ta lei sëmbë taa ee de tei di begitafa soi, nöö
di soi aan kaakiti tjika. Ma ee i tei di soni de tja ko buta a di
tafa dë soi, nöö hën abi kaakiti, di soi o kisi i ee i booko ën. Na
sö un ta taki ö?
19 Wë nöö un wisiwasi di dë? Biga di soni de tja ko buta a di
tafa, nöö nëën hebi e. Ma di begitafa hën hebi, nöö te i tja di
soni ko buta a di tafa liba ufö a o ko wan hebi soni.
20 Nöö mi taki da unu taa, ee i tei di begitafa dë soi, nöö hën
da i soi ku ën ku hii dee soni dee dë nëën liba tuu.
21 “Nöö söseei tu, ee i tei di Wosu u Masa Gaangadu soi nöö
hën da i ta soi ku ën ku hii dee soni dee nama ku ën tuu, te dou
ku Masa Gaangadu seei tu di ta dë a di Wosu.
22 Nöö te i tei liba ala soi, nöö hën da i tei di könubangi u Masa
Gaangadu a liba ala ku Masa Gadu seei di dë sindosindo nëën.
Sö di soi fuunu hebi tjika.
23 “Nöö mi bai helu da unu möön e, un dee Sabima u Wëti,
ku un dee Faliseima, un bödjëëma unu! Biga hii dee soni un ta
paandi fuun njan te dou ku dee pikipiki sii tuu, nöö de tuu un
ta paati a teni pisi finifini nöö i ta da Gadu fëën pisi. Sö un ta
mbei taa un ta hoi Gadu wëti fini tjika. Ma nöö dee gaan wëti
u Gadu kuma fii wegi soni luku a wan leti fasi, ee nasö fii abi
tjalihati da otowan, ee nasö fii libi a wan leti fasi fu sëmbë sa
futoou i, dee di dë wan ta kai de gaan soni möönsö. Nöö an
bunu e! Biga ee i lobi u hoi wëti sö, nöö dee wëti dë tuu i bi
musu hoi makandi söndö i disa hafu u de.
24 “Nöö mi bai helu da unu möön, un dee bookowojoma ta
lei otowan pasi naandë. Biga un dë leti kuma wan sëmbë ee
wan piki sundju kai a di wata fëën di a ta bebe, nöö a o hopo
wante go maani ën puu te a kaba bifö a o bebëën. Ma ee wan
gaan gindi mbeti dë a di wata nöö an o si ën möönsö. A o bebe
di wata wiö. Nöö sö wan sabi u wegi soni tjika.
25 “Nöö mi bai helu da unu möön, un dee Sabima u Wëti ku
un dee Faliseima, un bödjëëma unu! Biga un ta wasi paabi
fuunu ee nasö kan fuunu finifini a wëti fasi, ufö de sa limbo da
unu tjika. Ma hii fu di dë, hati dendu fuunu an dë limbolimbo.
A lai ku söso giii ku langahati ku takufasi.
26 Un dee bookowojo Faliseima aki, un haika e! Un mbei
hati fuunu ko dë limbolimbo, nöö hii dee döösë soni fuunu o
dë limbolimbo tu.
27 “Nöö mi bai helu da unu möön e, un dee Sabima u Wëti
ku un dee Faliseima aki, un bödjëëma unu! Fa un sai dë, un
dë leti kuma dee geebi de ta seeka feifi a döösë tee de ko dë
wetiweti faan limbolimbo. Ma dendu u de lai ku dëdë sëmbë
pondipondi fika bonu.
28 Sö un dë e, fa i si un sai dë. Biga un ta mbei unu seei kuma
gaan bumbuu sëmbë, ma hati dendu fuunu lai ku sösö ganjan
ku bödjëë fasi ku hii pei hogi.

29 “Nöö mi bai helu da unu möön e, un dee Sabima u Wëti
ku un dee Faliseima, un bödjëëma unu! Fa un sai naandë, un
ta seeka dee geebi u dee fesiten tjabukama u Gadu, ku dee u
dee oto sëmbë dee bi libi bunu a Masa Gaangadu wojo. Un ta
bisi de te de hanso möön hii soni.
30 Sö un ta du e, nöö hën wë un sai dë ta taki taa ee unu bi dë
a di ten u de ala, nöö wan bi o kii de kumafa dee gaan sëmbë
fuunu bi kii de.
31 “Ma nöö hii fa un taki dë seei, ma ee sëmbë wegi di fa un
ta libi te de kaba, nöö de musu si taa un dë lalalala bakamii u
dee gaan sëmbë fuunu dee bi kii dee tjabukama dë. Un djei de
tumisi ku di hogilibi fuunu.
32 Nöö mi taki e, taa be un libi di hogilibi fuunu go dou nöö
e, te nöö a o kisi di maaka di dee gaan sëmbë fuunu bi buta da
unu.
33 “Nöö fa un hai ko zunta gidjii kuma sindeki lolulolu na
akata dë, nöö un sabi taa un sa lusu kule go te de an o kisi unu
tuwë a di didibi faja nö?
34 Wë nönö e! Un haika, mi o toona manda wanlö oto
tjabukama ko a unu möön, ku fusutan sëmbë. Bumbuu leima
seei mi o manda da unu leti kumafa Masa Gadu bi manda ko
da dee gaan sëmbë fuunu a fesiten. Nöö hafu u de woon peka
a lakpa pau kii, hafu u de woon kii a oto fasi, hafu u de woon
fon a dee keikiwosu fuunu, hafu u de woon ta buta ku de ta
jaka ta puu a köndëköndë kuma dagu. Sö woon du ku de tjika.
35 “Nöö hën mbei mi taki da unu taa hii dee bumbuu sëmbë
u Gadu dee de bi kii a goonliba aki tuu kaa, de tuu o fika a unu
liba e, kumutu na Abeli te dou a Sakaliasi di mii u Belekia di
de bi kii a di Wosu u Masa Gadu ganda mindi.
36 Hii di hebi u de tuu o kai a un dee hogi sëmbë ta libi a di ten
aki liba e.” Sö Masa Jesosi fan ku dee hedima u Dju naandë.

Aki Masa Jesosi ta këë

da Jelusalen.
Lk. 13:34-35

37 Nöö di a fan sö te a kaba, nöö hën wan gaan tjali kisi ën u di
köndë. Hën a taa: “Ee aai, Jelusalen, Jelusalen, a i ganda mindi
aki de vinde sitonu naki dee sëmbë kii, dee Gadu bi manda.
Hii dee tjabukama tuu de kii a i aki. A tjali e. Sömëni pasi mi
bi hangi fu mi kai dee sëmbë fii ko a mi, kumafa wan ganian
mama ta kai hën miii fu de ko nëën hanza basu faa tjubi de.
Ma nöö de an bi kë ko möönsö.
38 Da a ko dë taa wë heepi an dë. Nöö mi o disa unu be un libi
kumafa un kë e, be di kamian fuunu aki booko kaba a sösö.
“Biga mi disa unu fuun bai sabi sö.
39 Nöö mi taki e, te di daka dou u mi toona ko möön, nöö
woon dë kabakaba fuun tei mi awaa. Nöö woon toona bai

kumafa un bi bai dë kaa taa: ‘Gaantangi u Gadu u di sëmbë a manda da u aki. Gadu musu dë ku ën.’ ”

Sö Masa Jesosi fan te a kaba di ten dë.

24

Aki ta lei dee maaka u te

di ten u dë aki o kaba.
Maik. 13:1-31; Luk. 21:5-33

1 Nöö hën di a ta kumutu a di Wosu u Masa Gadu a Jelusalen
dë faa go, nöö hën u dee bakama fëën ko nëën ko hakisi ën taa:
“Masa o, ja si fa dee wosu fu di keikipisi aki waiti nö?”

2 Nöö hën a taa: “Awa, ma fa i si de hanso seei, ma wan daka
ta ko di na wan u dee gaan sitonu i si aki o fika oto a oto liba
möön e. De tuu de o booko tuwë a goon paaja fanjanfanjan.”

3 Nöö hën a kumutu dë, hën a go a di kuun de kai Oleifi Kuun
go sindo. Nöö hën u ko nëën naandë u wanwan hën u hakisi
ën taa: “Masa, wë di soni i taki dë, na un juu ten a o ko pasa?
Nöö un maaka joo lei u tu, fuu sa sabi di juu di joo toona ko
baka ku di juu di ten u dë aki o kaba?”

4 Nöö hën Masa Jesosi piki u taa: “Söö. Wë a bunu fuun sabi
ën tuu e, fu sëmbë an sa ganjan unu.

5 Biga di juu dë, nöö sömëni sëmbë o hopo ta tei mi në taa de
da di Paamusi Könu, nöö a di fasi dë de o ta kisi sömëni sëmbë
ta ganjan.

6 “Nöö un haika e. Te di juu ta kisi, nöö woon ta jei taa: ‘Feti
dë aki,’ te wan pisi, ‘Feti dë ala.’ Nöö wan musu panta e, biga
dee lö soni dë musu ko pasa ufö. Ma nëën da di kaba eti e.

7 Di juu dë, nöö wan köndë o hopo go feti ku di oto köndë,
wan könu o hopo go feti ku wan oto könu, gaan hangi o ko,
goonliba o ta seki, kamian o ta bai ta latja.

8 Nöö di dë hën da di seti nöö fu di gaan fuka ten di dë u ko.
A o dë leti kuma te bëë seti njan wan mujëë faa pai. Sö dee
fuka dë o ta lei taa di juu zuntu fu di ten u dë aki musu kaba.

9 “Nöö di juu dë, de o seti du ku un dee sëmbë u mi tu. De o
buta unu a sëmbë maun u de sitaafu kii. Hii sëmbë o ta buuse
unu fu di un nama ku mi hedi.

10 Hën wë mbei hia sëmbë o bia baka, de an o a’ biibi a mi
liba möön. Nöö di juu ten dë, di libi o hogi tee. Sëmbë o ta tja
de na de go sei, de o ta buuse deseei te na soni.

11 Nöö sömëni sëmbë o hopo ta konda taa de da tjabukama u
Gadu, nöö de o ta ganjan hia sëmbë ta kisi ta hai tja ko a de së.

12 “Nöö fa dee sëmbë u di ten dë o libi hogi ku deseei tjika dë,
nöö gaan së u de an o lobi de na de möön e.

13 Ma nöö dee sëmbë dee o tai hati ta biibi a Gadu tee dou di
kaba pisi, nöö de o feni di libi u teego.

14 Ma nöö di bunu buka u di Njunjun Tii u Gadu musu paaja
te dou hii goonliba e, be hii föluku musu jei. Nöö baka u di dë
ufö di ten u dë aki o kaba.
15 “Nöö te wan pisi, nöö woon si di gaan hogi di di
tjabukama u Gadu de kai Daniëli bi taki e. Di hogi dë, Masa
Gaangadu an sa si ën a wojo seei, kwetikweti, biga hën ta
biinga u poi hii bumbuu soni kaba a sösö gbegedee. Nöö di
hogi dë o hopo ën seei buta leti a di kaba apaiti kamian u Masa
Gaangadu Wosu, ka hën wanwan bi musu dë. Sö a o hopo ën
seei tjika. (Nöö fa u sikifi ën aki, nöö di sëmbë di ta lesi, nöö be
a buta mëni nëën bunu faa musu fusutëën.)
16 “Nöö te di soni u taki dë pasa, nöö dee sëmbë dee dë a
Judea köndë aki nöö de musu kule hesihesi go tjubi a dee gaan
kununu liba e.
17 Ee wan sëmbë i dë a i wosu a baiko a liba ala, nöö i musu
bazia wante kai a goon kule go tjubi. Ja musu bia go a i wosu
dendu seei taa i nango tei soni fii tja go ku i. Nönö. Sö i musu
biinga kule hesi tjika.
18 Nöö dee sëmbë dee dë a goon dendu, sö nöö de musu kule
wantewante go tu. De an musu go a wosu go tei koosu u de
tjai.
19 Nöö a o tjali möönsö o, dee sëmbë, da dee mujëë dë ku bëë
ku dee dë ku miii a maun. Biga dee daka naandë o dë wan
hebi daka seei da de.
20 “Nöö un musu ta begi Gadu taanga e, be di juu naandë an
kisi i a kötö ten, ee nasö a saba daka ⌞di a’ tjina fii kule⌟.
21 Biga mi taki da unu taa, fu sensi di Masa Gadu mbei
goonliba, nöö di lö gaan fuka dë an bi ko pasa wan daka eti.
Nöö söseei tu an o pasa ufö di ten dë dou. Nöö fa a o pasa
naandë, nöö an o pasa möön tu e.
22 Ka soni o hogi tjika dë, mi taki da unu taa ee Masa
Gaangadu an tapëën hesi, nöö na wan sëmbë o dë ku libi a
goonliba möön. Hii sëmbë seei tuu fiaa o dëdë kaba. Ma fu
dee sëmbë dee Masa Gaangadu tei ko sëmbë fëën, nöö fu de
hedi wë a o tapëën möön hesi.
23 “Söö. Nöö di juu dë, nöö wan sëmbë o ko taki da i taa:
‘Luku di Paamusi Könu leti naandë!’ Ma wan musu piki e.
24 Biga sömëni sëmbë o ta hopo ta ganjan sëmbë taa de da
tjabukama u Gadu ee nasö de da di Paamusi Könu. De o ta du
gaan foondo soni ta bia sëmbë hedi ta hai tja ko a de së. Mi taki
da unu taa ee a bi sa, nöö de bi o ganjan dee sëmbë fu Gadu seei
tu, dee a bi tei kaa ko sëmbë fëën seei. Un si ö?
25 Nöö fa mi ta taki dee soni da unu aki, nöö mi ta taki de a
fesi da unu fu buuja an musu kisi unu. Biga un bi jei de kaa.
26 “Nöö mi o toona bai unu wan pasi möön, kumafa i si mi bi
bai unu dë kaa taa ee de ko taki da i taa: ‘Di Paamusi Könu ko

e! A dë leti a sabana dendu ala!' nöö wan musu kule go luku
e. Biga na tuu. Ee de taa: 'Haika, a dë leti tjubitjubi a wosu
dendu dë,' ma wan musu piki e.
27 Biga te mi ko, nöö an o dë wan tjubitjubi soni sö. Nönö.
A o dë limbolimbo u hii sëmbë u goonliba sa si, leti kuma te
gaangadu koti faja a di së u sonu kumutu nöö i ta si ën te a di
së u sonu go tu. Sö nöö di ko u Mi di ko Libisëmbë Mii aki o dë
e. An o dë seei u oto pena taki da oto, biga hii sëmbë o si mi
kaa.
28 "Ja sabi fa a dë te soni dëdë pondi a wan kamian nö? Te
wan pisi nöö joo si hia tingifou ta hai ta ko gidjii dë u de ko
njan di soni. Wë sö nöö di ko u mi o dë u hii sëmbë sa si tu. An
o dë a tjubi.
29 "Nöö a baka u di fukaten u bi taki dë, nöö wanlö gaan soni
o pasa, leti kumafa di tjabukama u Gadu bi taki ën. A taa:
Di sonuwojo o dungu kankan.
Nöö di libawojo an o tuwë limbo möön tu.
Nöö dee teeja dee dë a liba ala,
de o ta kumutu a de kamian ta puu ta kai.
Hii soni u mundu kaa o ta seki.
Sö di tjabukama bi taki, nöö sö a o ko pasa a di ten u ta taki
aki.
30 "Nöö di juu ten dë, de o si di maaka fu Mi di ko dë
Libisëmbë Mii aki te a liba ala, nöö hii sëmbë u di goonliba aki
tuu o ta bai ta këë te na soni. Biga de o si mi ta koti faja ta ko a
dee bundji dendu ala ku gaan kaakiti.
31 Nöö fa mi o ta ko dë, nöö wan tutu o piki taanga. Nöö
dee basia fu Masa Gaangadu köndë o ta waka ta pii hii dee
sëmbë u Gadu tuu hai tja ko buta a wan kamian. De o pii de a
hii kamian ka de bi dë, ee a sonu go, ee a sonu kumutu, ee a
basusë, ee a libasë. Sö dee basia o hai de ko makandi.
32 "Söö dee sëmbë, be mi lei unu wan soni a di fuuta pau de
kai figa. Te un si di pau dë toona ta buta njunjun uwii ta ko,
nöö un sabi taa a deewei buka u dë, na sö nö?
33 Wë nöö so seei tu, te un si dee soni mi bi taki da unu aki ta
pasa, nöö un musu sabi taa di juu kisi u Mi di ko dë Libisëmbë
Mii aki toona ko.
34 Nöö mi taki da unu seei gbelin taa dee lö sëmbë u di ten u
dë aki, na de tuu o dëdë e, bifö hii dee soni mi taki dë tuu o ko
pasa.
35 "Nöö fa mi ta fan ku unu aki, nöö mi taki e, taa hii soni u
goonliba aki ku hii soni a liba ala tuu sa kaba a sösö, ma dee
wöutu dee mi ta taki da unu aki, na wan u de seei o lasi kaba
a sösö möönsö. Sö de dë tuutuu soni tjika.

Aki ta lei taa i musu dë

seekaseeka da di kaba u di ten

u dë aki.
Maik. 13:32-37; Luk. 12:41-48, 17:26-30, 34-36

36 "Ma nöö fa mi taki dee soni dë seei, ma na wan sëmbë sabi
na un juu ten de o pasa e. Dee basia u Gadu Köndë an sabi,
nöö Mi di Mii u Gadu aki seei, ma sabi tu. Ma mi Tata a liba
wanwan tö nöö sabi un juu de o pasa.
37 "Nöö leti kumafa un jei soni bi waka a di ten u Noa, nöö
sö nöö soni o dë a di ten Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o toona
ko a goonliba.
38 Biga dee sëmbë u di ten naandë bi dë ta njan u de ta bebe
ta tei mujëë ta da mujëë manu, tee dou di daka Noa go a di
gaan sipi.
39 De an bi mëni seei taa sö wan hogi dë u ko miti de. Ma te u
de kë mëni, nöö hën tjuba kai gbulululu singi di goonliba piii,
sawa de tuu fia tja go kii puu dë.
"Nöö mi taki da unu taa leti sö nöö a o dë a di juu ten mi o
toona ko a goonliba.
40 Biga tu sëmbë sa dë u de a goon dendu ta wooko, te wan
pisi mi o ko tei wan u de tja go, di otowan o fika naandë.
41 Tu mujëë o dë u de ta puu fania, te wan pisi mi tei wan u
de tja go, di otowan fika.
42 Nöö hën mbei mi ta bai unu aki taa be un ta dë setiseti
ta mëni mi e. Biga wan o sabi na un juu di Masa fuunu aki o
toona ko a unu."
43 Nöö hën Masa Jesosi toona taki wan oto soni u di ko fëën
möön taa: "Di ko u mi o dë leti kuma te wan fufuuma go booko
wan wosu a ndeti. Wë nöö di sëmbë di abi di wosu, ee a bi sabi
un juu di fufuuma bi o ko, nöö a bi o dë ku wojo setiseti ta watji
ën fu an ko booko di wosu fëën. Na sö nö?
44 Nöö hën mbei un musu ta dë setiseti e. Biga tee wan daka
nöö mi o dou a unu liba vau sö, a wan juu di wan bi mëni seei
taa mi ta ko."
45-46 Hën a taa: "Di juu dë o dë kuma te wan guduma o go a
wan kamian. Nöö a o kai wan u dee futuboi fëën ko nëën faa
musu butëën basi a dee otowan fëën liba. Hën o ta seeka de
ta da de njanjan kumafa a dë fanöudu, fu tee di juu kisi fu de
masa toona ko.
"Wë nöö a o bunu seei da di lö futuboi dë e, ee a dë taa a ta
du di wooko fëën a wan bunu fasi ku fusutan.
47 Biga tee di juu dou u di masa fëën toona ko, nöö a o si taa
a wooko bunu. Nöö a o wai ku ën seei te a o buta hii gudu fëën
tuu nëën maun faa musu ta seeka dëën nöömö.
48 "Ma ee di futuboi dë wan hogi sëmbë, nöö kandë a o
pakisei nëën hati taa: 'Wë fa di masa u mi ta hoi longi tjika
aki, nöö kandë an o ko eti.'
49 Nöö a o seti ta fon dee oto futuboi kuma hën ta du
hogihogi ku de. Nöö a o ta waka ku dee mati fëën ta njan ta
bebe soni a kamiankamian ta döön gö.

50 Nöö i sabi andi o pasa ö? Te wan pisi nöö di masa fëën o
ko dou a wan juu di an bi mëni ën seei.
51 Nöö mi taki da unu taa a o sitaafu di futuboi fëën naandë
wan gaan hogi sitaafu e. Biga a o tuwëën go a di kamian ka
dee bödjëëma ta dë, nöö naandë a o dë ta tja fuka ta bai ta kai
olo ta njan tanda fu nöömö."

Sö wë Masa Jesosi taki da u di juu dë.

25

Disi da di oto u dee

teni mujëë mii.

1 Nöö hën Masa Jesosi taa: "Mi o konda wan oto woto da unu
aki möön u lei unu fa di Njunjun Tii u Gadu dë."

Hën a taa: "⌞Wë un sabi fa di guwenti dë kaa, u te wan womi
ku wan mujëë o töö u. Dee wëndjë mujëë mii o go miti ku di
womi fu de tei ën tja go töö u ku di mujëë. Na sö nö?⌟

"Wë nöö hën wë de o hoi wan töö u, nöö teni mujëë mii bi
musu go miti ku di womi a wan kamian, fu de tjëën ko a di
mujëë. Hën wë de seeka te de kaba, hën de tei de lampu faja
hën de nango.
2-3 Ma nöö feifi u dee mujëë mii waka a wan don fasi. Biga
de an tja oli möön leki di dë a de lampu kaa.
4 Ma nöö de feifi otowan, de waka ku fusutan. Biga di de
kumutu fu de go, nöö hën de tja oli go ku de.
5 "Nöö hën wë de go sai dë ta luku di womi o töö u di töö u faa
ko. Ma nöö a waka lati seei, hën de sai dë tefa ndeti, hën wë
duumi tja de gbolo.
6 "Hën de dë te tuwalufu juu u ndeti, te u de kë mëni hën de
jei bai taa: 'Un hopo! Un hopo seeka! Di womi ta ko e!'
7 "Nöö hën de teni mujëë mii panta hopo vu, hën de kisi
lampu u de valai seeka hesihesi.
8 "Ma nöö dee feifi dee bi waka a don fasi dë, hën de pidi dee
otowan taa: 'Mujëë gaantangi, u begi unu un da u wan piki oli
fuu munjan maaun, biga faja fuu ta tapa.'
9 "Ma nöö de piki de taa: 'Wë nönö, mujëë, di fuu an hila
tjika fuu da unu e. Be un go bai a dee wënkëma.'
10 "Nöö hën wë de feifi mujëë mii hën de go u go bai oli. Nöö
fa de go dë, hën di womi ko miti ku de feifi mujëë mii dee bi
fika dë, nöö hën de tjëën go a di töö uwosu. Nöö di de go dou, hën
de tapa döö gbalai söötö, biga di juu pasa kaa u sëmbë musu
ko a di piizii. Nöö hën de dë a di piizii wante.
11 "Nöö hën de sai dë tee wan pisi hën de feifi mujëë mii dee
bi fika baka dë ko dou ko ta naki di döö ta bai taa: 'Gaantangi
o, dee sëmbë. Un ko jabi döö da u baa.'

12 “Nöö hën di womi di abi di töö u hakisi taa: ‘Ambë da dee
sëmbë ta bai ta kai mi dë?’ Hën a gandji da de taa: ‘Un go
kumutu dë e! Ma sabi unu seei!’ ”
Sö wan oto wë Masa Jesosi tei konda da u te a kaba.
13 Nöö hën a taa: “Hën wë mbei mi ta bai unu e, taa be un dë
seei kabakaba hiniwanten. Biga wan sabi di juu di mi o toona
ko a goonliba.”

Aki da di oto u wanlö sëmbë di bi musu wooko ku möni.
Luk. 19:11-27

14 Nöö hën a toona tei wan oto woto konda da u möön, faa
lei u fa di Tii u Gadu dë. A taa: “Wan guduma bi dë nëën köndë,
nöö hën wë a o go a waka a wan oto köndë. Nöö di a o go, hën
a kai dii futuboi fëën ko nëën, nöö hën a tei möni hën a paati
da de fu de musu wooko ku ën dëën.
15 “Wë nöö di fosuwan a buta feifi dusu nëën maun. Di u
mbei tu a buta tu dusu. Di u mbei dii hën a buta wan dusu.
Nöö fa a da de di möni peipei dë, nöö a da de ën leti kumafa a
sabi taa de abi köni tjika fu de sa wooko ku ën. Hën a baka u
di dë, hën a tei pasi hën a go.
16 “Nöö fa di masa go dë, hën di futuboi di feni di feifi dusu
dë, hën a ta wooko ku ën tefa a toona feni feifi dusu möön buta
nëën liba, a ko teni dusu. Sö di sëmbë dë wooko ku di fëën tjika.
17 Nöö söseei di u tu, a wooko ku di fëën tee a feni tu dusu
möön buta a di fëën liba, a ko fö dusu.
18 “Ma nöö di u mbei dii, hën a tei di wan dusu fëën dë nöö
hën a go diki baaku te a kaba, hën a bei ën buta a goon basu
dë.
19 “Wë nöö di masa u de go tan longi seei ufö a toona ko. Nöö
di a toona ko, nöö hën a kai dee futuboi fu de ko konda dëën
unfa de wooko ku di möni tjika.
20 “Nöö hën di fosuwan ko. Nöö hën a taki dëën taa: ‘Masa
o.’ A piki. A taa: ‘Wë di feifi dusu i bi disa da mi aki nöö mi
wooko ku ën e, tee nöö hën mi feni feifi dusu toona buta nëën
liba möön. Nöö ja ta si ën aki nö? Mi tjëën ko da i.’
21 “Hën di masa fëën wai ku ën seei. A taa: ‘Aai, womi, i dë
wan sëmbë u futoou e. I dë wan bumbuu futuboi u mi seei.
Wë nöö di i wooko sö bunu ku di piki soni mi bi buta a i maun
dë, nöö mi o toona buta wan möön gaan soni a i maun awaa.
Nöö be i fika ku mi aki e, be u tuu ta wai makandi.’
22 “Nöö baka u di dë, hën di u mbei tu hën a ko. Nöö hën
a taa: ‘Wë, Masa.’ Hën a piki. A taa: ‘Wë i bi da mi tu dusu.
Wë nöö mi wooko ku ën te nöö hën mi toona feni tu dusu buta
nëën liba möön. Ja ta si ën aki nö? Mi tjëën ko da i.’
23 “Hën di masa fëën taki dëën taa: ‘Aai, womi, i dë wan
sëmbë u futoou e. I dë wan bumbuu futuboi u mi seei. Wë
nöö di i wooko sö bunu ku di piki soni mi bi buta a i maun dë,
nöö mi o toona buta wan möön gaan soni a i maun awaa. Nöö
be i fika ku mi aki e, be u tuu ta wai makandi.’

24 “Nöö hën di u mbei dii nöö hën a ko dou. Hën a taa: ‘Wë
Masa, wë fa i dë aki, wë nöö mi bi sabi taa i dë wan hogi sëmbë.
I ta koti soni ka ja bi paandi. I ta pii ka ja bi jaa tuwë.
25 Nöö di mi sabi sö fii kaa, nöö mi fëë e. Nöö hën wë mbei
mi go diki baaku te mi kaba hën mi bei di möni fii. Nöö ja ta si
ën këdë aki, mi tjëën ko da i.’
26 “Nöö di di sëmbë fan sö te a kaba, nöö hën di masa
fëën hati boonu. Hën a gandji dëën te na soni, a taa: ‘Ju
hogisonima, malëngëma ju! Di i bi sabi taa mi ta koti soni ka
ma bi paandi, mi ta pii soni ka ma bi jaa tuwë,
27 wë nöö i bi sa tja di möni u mi tololoo go buta a banku.
Biga mi bi sa feni wan piki wini nëën te mi ko.’
28 “Nöö hën a manda dee oto futuboi fëën taa: ‘Un go puu di
wan dusu nëën maun naandë e, nöö un da di sëmbë di abi teni
dusu ën.
29 Biga di sëmbë di bi abi te a hila kaa, nöö hën o toona feni
te pasa maaka. Ma nöö di sëmbë di abi wan pikiwan nöö, nöö
nëën maun de o puu di pikiwan a abi dë, be a fika ku sösö
maun tjololoo.’
30 “Hën a taa: ‘Un go tei di sösö futuboi naandë puu a mi aki,
nöö un tuwëën go a dungudungu ala, ka sëmbë ta tja fuka ta
bai ta kai olo ta njan tanda fu nöömö.’ ”

Nöö sö wan woto Masa Jesosi tei lei u e.

Aki ta lei fa Masa Jesosi o kuutu sëmbë a bakaten.

31 Hën a toona fan ku u möön, a taa: “Te wan daka nöö Mi
di ko dë Libisëmbë Mii aki o toona ko a goonliba e, mi ku dee
basia u Gadu Köndë tuu. Nöö fa mi o ko dë, nöö ku hii di hei u
Masa Gadu di a abi, ku hën wë mi o ko e. Biga mi o ko fu mi ko
sindo a di könubangi u mi, nöö di waiti u Gadu o ta koti faja a
hii di kamian.
32-33 “Nöö di juu ten dë, nöö de o kai hii sëmbë u goonliba
kumutu a hii dee köndëköndë tuu fia tja ko a mi fesi, nöö mi o
paati de a tu pei. Hafu u de o dë a mi letimaun së, hafu u de o
dë a mi töötömaun së, leti kumafa dee sëmbë ta kiija mbeti ta
paati dee mbeti u de, sikapu dë a wan së, kaabita dë a wan së.
34 “Nöö mi o taki da dee sëmbë dee dë a mi letimaun së taa:
‘Söö, wë un dee sëmbë Gadu limbo fesi da aki, un pasa ko tei
di kamian fuunu a mi Tata köndë aki e, di i si a bi seeka buta
dë gaanduwe da unu kaa bifö a seti mbei goonliba.
35 Biga di mi bi dë da hangi ta kii, nöö hën un da mi soni mi
njan. Di dëëwata bi ta kii mi, hën un da mi wata mi bebe. Di
mi bi dë wakama, nöö hën un tei mi buta a unu wosu seeka.
36 Mi bi dë pënëpënë söndö soni a sinkii, hën un tei koosu da
mi, mi bisi. Di mi bi siki hën wë un sölugu mi. Nöö di de bi tja
mi go söötö a dunguwosu nöö hën un ko luku mi e.’

37 “Nöö fa mi o fan dë, nöö a o bigi seei da de. Nöö de o hakisi
mi taa: ‘Wë Masa o, na un juu u bi si i a kamian hangi bi ta kii
i, hën u da i soni fii njan? Na un juu u bi si dëëwata ta kii i, hën
u da i wata i bebe?
38 Na un juu u bi si i kuma wakama a wan kamian hën u tei
i buta a wosu? Na un juu u bi si i söndö koosu a sinkii hën u da
i soni u bisi?
39 Na un juu u si i suwakisuwaki ee nasö a dunguwosu, hën
u bi ko luku i?’
40 “Nöö mi o piki de taa: ‘Haika e. Hii dee bunu dee i si un
bi ta du dee sëmbë u mi tee dou ku dee kaba lagiwan tuu ala,
nöö mi seei wë un bi ta du dee bunu dë e.’ Sö mi o piki de.
41 “Nöö baka u di dë, nöö mi o bia fan ku dee dë a mi
töötömaun së taa: ‘Un waka pasa kumutu a mi fesi dë! Fa di
siba u Gadu kisi unu dë, nöö un kaba a sösö e! Nöö un go a di
faja di ta kisi u nöömö, di de bi seeka da di didibi ku dee basia
fëën.
42 Biga mi bi dë ku hangi ma wan bi da mi soni u njan.
Dëëwata bi kisi mi, ma wan bi da mi wata mi bebe.
43 Mi bi dë wakama a unu mindi ma wan tei mi buta a wosu.
Mi bi dë pënëpënë ma wan da mi soni mi bisi. Mi bi siki, mi bi
dë a dunguwosu, ma wan ko sölugu mi.’
44 “Nöö de o piki mi taa: ‘Aan, ma Masa o, a bigi da u poi. Na
un juu seei u bi si i ku hangi, ma wa bi da i soni u njan? Na un
juu u bi si i dëë wata ta kii, ma wa bi da i wata fii bebe? Na un
juu u bi si i kuma wakama ma wa bi tei i buta a wosu? Na un
juu u bi si i söndö koosu a sinkii ma wa da i koosu fii bisi? Na
un juu seei i bi dë suwakisuwaki ee nasö a dunguwosu, ma
wa bi sölugu i?’ Sö de o hakisi mi.
45 “Nöö hën mi o piki de taa: ‘Mi taki da unu seei gbelin, taa
fa i si wan bi heepi dee sëmbë u mi te dou ku dee kaba lagiwan
seei, nöö mi seei wë i si wan bi heepi dë e.’ Sö mi o piki de.
46 “Wë sö wë i ta si taa dee takulibima o feni gaan sitaafu fu
teego, ma nöö dee sëmbë ta libi bunu a Gadu wojo, de o feni di
libi u teego.”

Nöö sö wan oto Masa Jesosi taki dë.

26

Aki dee felantima u Masa Jesosi ta kuutu u de kii ën.
Maik. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Joh. 11:45-53

1 Nöö a baka u di dë, hën Masa Jesosi kai u dee bakama fëën
te u piki. Hën a fan ku u taa:
2 “Dee sëmbë, fa u dë aki tu daka nöö fika e, nöö di Pasika o
kai. Nöö a dee daka ta ko aki de o kisi Mi di ko Libisëmbë Mii
aki tja go buta a sëmbë maun u de musu peka mi a lakpa pau
kii.” Sö wan soni Masa Jesosi taki da u.

3 Wë nöö di juu dë kaa, nöö dee Gaan Begima ku dee Gaan
Womi bi go dë a di wosu u di Kaba Hei Begima de kai Kajafasi.
4 Nöö naandë wë de go sindo ta kuutu unfa de sa du de feni
Masa Jesosi tja go kii.
5 Ma so u de dë a di kuutu taa: “Dee sëmbë, un haika e. Ee
woo du di soni aki, nöö wa musu du ën a di Pasika daka, biga
di köndë o mbei wajawaja da u poi nöö woo abi hogi në a
lanti.” Sö so u de taki a di kuutu dendu.

Aki wan mujëë du Masa Jesosi wan gaan bunu.
Maik. 14:3-9; Joh. 12:1-8

6 Nöö di juu dë, u ku Masa Jesosi dë a di köndë de kai Betania.
Nööën u go a di wosu u wan womi de kai Simon di bi siki
tjinasiki, go njan.
7 Nööën u ta njan te wan pisi,ën wan mujëë ko dou ku
wan hanse bata nëën maun ku wan gaan dii sumëësuti fatu
nëën dendu. Nööën a waka tololoo ko a Masa Jesosi ka a dë
a tafa naandë,ën a tutu di fatu nëën hedi te di fatu kaba këëë
a di bata.
8 Nöö fa a du ën dë, nöö di soni an bunu da u dee bakama
u Masa Jesosi seei, nööën u sai dë ta guunjan di mujëë taa:
“Wë andi a du dë maingë? Di gaan dii fatu dë söën a poi kaba
a sösö nö?
9 Biga a bi sa sei ën puu gaan hila möni, nöö de tei di möni
paati da dee penama u di köndë.”
10 Ma fa u ta fan dë, Masa Jesosi sabi kaa.Ën a hakisi u taa:
“Ma dee sëmbë o, andi mbei un sai dë ta guunjan di mujëë u
du? An du wogi e. Wan gaan bumbuu soni seei wë a du da mi
aki.
11 Biga dee pootima o dë aki nöömö fuun ta sölugu, ma mi,
ma o dë ku unu longi möön e.
12 “Ma nöö boiti u di dë, i si fa di mujëë du dë ö? Fa a tutu di
fatu a mi sinkii aki, nöö mi sinkii wë i si a seeka sö a fesi e, da
di bei di de o bei mi abiti möön aki.
13 “Nöö mi taki da unu taa a hii kamian u goonliba ka de o
ta konda di buka u mi kaa, nöö sö de o ta konda di bumbuu
soni di mujëë aki du da mi tu.”

Aki Judasi go a dee felantima

u Masa Jesosi.
Maik. 14:10-11; Luk. 22:3-6

14 Nöö fa u mbei dë,ën wan fuu de kai Judasi Isikaliotu
hopo vu disa u, nööën a waka tololoo go a dee Gaan Begima
ka de ta kuutu dë, dee felantima u Masa Jesosi.Ën a go hakisi
de taa: “Wë ee mi mbei möiti fuun sa feni Jesosi kisi, nöö andi
woon paka mi?”

15 Hën de taa: “Sö nö womi? Wë ee u da i diiteni pisi soofu möni, nöö a o tjika ö?”
Hën a taki aai.
Hën de tei di möni konda kpaakpaa te de kaba gbelin, hën de tëndë dëën. Hën a tei ën nöö hën a go.
16 Nöö fu seti a di ten dë, hën a ta suku pasi nöömö unfa a sa du buta Masa Jesosi a dee felantima fëën maun.

Aki Masa Jesosi ku dee bakama fëën ta njan di Pasika.
Maik. 14:12-26; Luk. 22:7-23; Joh. 13:21-30; 1 Kol. 11:23-25

17 Wë nöö di gaan piizii de kai Pasika dë, nëën de ta njan di bëëë di de ta jasa söndö sooda, ⌞nöö sömëni daka longi de ta njan mën. Nöö a di fosu daka fëën de ta kii di sikafu mii njan.⌟ Nöö hën mbei u hakisi Masa Jesosi taa: “Masa o, naasë i kë fuu seeka kamian fuu ku i sa njan di daka?”
18 Hën a taki da u taa: “Wë un haika. Un go a di köndë di dë leti a u fesi aki, nöö woon si sö wan womi. Nöö un taki dëën taa: ‘Di Mësitë taki e, a taa di juu Gadu buta dëën nöö a ko zuntu kaa. Nöö a taa a kë ko njan di Pasika aki a i wosu.’ Sö fuun taki da di womi e.”
19 Nöö hën so fuu go hën de feni di wosu, hën de seekëën te de kaba fuu go njan.
20 Nöö hën di sapate hën u go sindo a tafa ta njan, Masa Jesosi ku u dee tuwalufu bakama fëën tuu.
21 Hën u dë te wan pisi, hën a fan ku u taa: “Mi taki e, taa wan fuunu dë leti a u dendu aki o tja mi go sei da dee felantima u mi.”
22 Nöö di a fan sö tefa a kaba, hën a hati u tee, a da u gaan pakisei. Nöö hën u ta hakisi ën taa: “Masa o, fa i fan dë, nöö a sa kë taa mi ö?” Sö u ta hakisi oto a oto baka.
23 Hën a piki taa: “Wan fuunu di i si mi ku ën ta munjan bëëë a di wan kodo baafu paabi aki, hën wë o sei mi sö e.
24 Nöö a dë sö tuu taa dee tjabukama bi sikifi sömëni soni a fesi u Mi di ko Libisëmbë Mii aki, nöö de tuu musu pasa. Ma helu u di sëmbë di o sei mi aki. A bi möön bëtë hën mama an bi pai ën wan daka ko a di goonliba aki.”
25 Nöö fa a fan dë, hën Judasi seei hakisi ën awaa taa: “Wë Mësitë, ambë da di sëmbë? Mi nö?”
Hën a piki ën taa: “Leti kumafa i si i taki ën dë, nöö sö a dë e, womi.”
26 Nöö fa u dë a tafa ta njan naandë, te wan pisi hën Masa Jesosi tei wan bëëë hën a da Gadu tangi te a kaba. Nöö hën a booko ën hën a tëndëën da u. Hën a taa: “Ja si fa mi booko di bëë aki ö? Hën da di sinkii u mi ⌞di o booko fu libisëmbë hedi⌟. Un tei ën nöö un njan e.”
27 Nöö a baka u di dë, hën a tei wan kan win hën a toona da Gadu tangi möön te a kaba, hën a tëndëën da u.

28 A taa: “Un tei nöö un bebe e. Hën da di gadjabia u mi
di mi o tuwë a goon fu Gadu sa mbei wan njunjun buka ku
libisëmbë. Biga fa de o kii mi aki, nöö hën o mbei Gadu o puu
hia sëmbë a bëë u dee hogi de bi du.”
29 Hën a taa: “Mi taki da unu e, taa te mi ku unu bebe win a
di fasi aki möön, nöö di Njunjun Tii fu mi Tata hën seti kaa e.”
30 Nöö di u njan te u kaba kaa, hën u kanda wan kanda da
Masa Gaangadu te u kaba, hën wë u hopo kumutu naandë ta
waka nango a di kuun de kai Oleifi Kuun.

Aki Masa Jesosi ta taki da Petuisi andi o pasa.
Maik. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Joh. 13:36-38

31 Hën Masa Jesosi fan ku u, a taa: “Dee sëmbë o, a di ndeti i si
aki seei nöö na wan fuunu o abi biibi a mi liba möön e. Un tuu
o go disa mi. Biga a o pasa leti kumafa dee fesiten tjabukama
bi sikifi buta a di Buku taa de o fon di sëmbë di ta luku dee
sikafu, nöö hii dee sikafu tuu o kule paaja fanjanfanjan.
32 “Ma nöö mi taki e, te mi weki baka kumutu a dëdë, nöö
mi o go dë a Galilea ta luku unu.” Nöö sö Masa Jesosi fan ku u
tefa a kaba.
33 Ma nöö fa a fan dë, hën Petuisi piki ën wante taa: “Ambë,
Masa! Aluwasi hii dee otowan aki tuu go disa i ma mi, aan juu
seei di mi o disa i möönsö.”
34 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Womi, fa mi o fan aki,
nöö tuutuu soni mi o taki e. A di ndeti aki seei, ganian an o
kanda ufö joo fia dii toon taa ja sabi mi, womi.”
35 Wë nöö Petuisi an sa jei di soni dë. A taa: “Aluwasi ee mi
ku i musu dëdë makandi seei, ma ma o fia möönsö taa ma sabi
i. Na seei.” Nöö fa Petuisi taki dë, nöö sö nöö u dee oto bakama
tuu taki.

Aki Masa Jesosi dë a di djai

de kai Gëtiseimani.
Maik. 14:32-42; Luk. 22:39-46

36 Nöö hën u ku Masa Jesosi nango tefa u go dou a wan djai
de ta kai Gëtiseimani. Nöö hën a taki da u taa: “Un sindo aki
ufö e, nöö mi o go ala go begi.”
37 Nöö hën a tei Petuisi ku de tu mii u Zebedeosi, hën de ta
waka nango te de go dou a wan kamian u di djai. Nöö hën
gaan pakisei ko a Masa Jesosi liba te an saanfa u du. A ko dë
seei fukafuka tee na soni.
38 Hën a taki da de taa: “Womi, fuka ku tjali fuu mi hati tee
kuma a sa tja dëdë kii mi. Nöö un tan aki ta da mi taanga e.”
39 Nöö hën a waka go a fesi abiti sö, hën a kai tapa fesi a goon
dë wante. Nöö hën a begi taa: “Ke Taata o, gaantangi mi begi
i, di soni di i lai da mi u mi bebe aki, ee i sa puu ën da mi u ma
bebëën nöö be i puu ën o. Ma nöö fa mi fan aki seei, ma na du
di soni di mi kë e, ma be a pasa kumafa i kë.”

40 Nöö di a begi sö tefa a kaba, hën a hopo toona go a de dii
womi dee a bi disa dë, nöö hën a si taa de ta duumi.
Hën a kai Petuisi te a piki a taa: “Womi, wan sa tan ku wojo
ku mi di wan kodo juu langa aki seei nö?
41 Wë un weki hoi wakiti e, nöö un begi taanga be di didibi
an wini unu. Ma mi sabi taa hati fuunu kë du kumafa a fiti,
ma wan taanga sö.”
42 Nöö hën a toona go begi di wan seei begi baka. A taa:
“Taata, di soni di i lai da mi u mi bebe, nöö ee an sa puu, nöö
heepi mi be mi bebëën nöö. Biga di soni di i kë, nöö hën musu
pasa.”
43 Nöö hën a toona ko a de dii bakama fëën möön, hën a si
taa de toona ta duumi möön. Duumi nöö hebi a de wojo sö.
44 Nöö hën a disa de dë, hën a toona go begi di u mbei dii
pasi, di wan seei begi te a kaba.
45 Nöö hën a toona ko a de dii bakama dë möön. Hën a fan
ku de taa: “Duumi nöö un ta duumi ta böö sinkii sö nö baa?
Wë ma nöö di juu kisi o. De sei Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki
da dee hogihatima kaa.
46 Nöö un hopo boo go e, biga di sëmbë di sei mi hën wë ta
waka ta ko dë.”

Aki de kisi Masa Jesosi.
Maik. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Joh. 18:3-12

47 Nöö Masa Jesosi an kaba u fan seei, nöö hën wë Judasi
dou, hën ku wanlö gaan hila sëmbë. De ko ku feti lai e, de ko
ku ufangi, de dë ku kodjo a maun. Nöö fa de ko dë, nöö dee
Gaan Begima ku dee Gaan Womi wë bi manda de e.
48 Wë nöö Judasi di könkuma bi taki da de kaa taa: “Haika,
mi o da unu wan maaka. Fa i si woo go dou naandë, nöö di
sëmbë di i si mi o bosi, nöö hën da di sëmbë di un musu kisi e.”
Sö wan buka a bi mbei ku de te a kaba.
49 Nöö fa de go dou naandë, hën a waka go a Masa Jesosi
wante, hën a dëën odi taa: “Mësitë, odi o.” Hën a bosi ën a
bandjajesi naandë ⌞kumafa di guwenti u di köndë bi dë te joo
da wan sëmbë fii odi⌟.
50 Hën Masa Jesosi taa: “Mati o, di soni di i ko aki fii ko du,
nöö be i du ën nöö e.” Nöö fa a fan dë, hën dee sëmbë kule voo
ko kisi ën gbalau panjan gingin wante u de tja go.
51 Nöö hën wan fuu dee bakama u Masa Jesosi hai di ufangi
fëën valau puu a dosu hën a hiti go dë. Nöö hën a koti di
futuboi u di Kaba Hei Begima jesi belim puu tuwë a goon
naandë.
52 Ma nöö hën Masa Jesosi taa: “Nönö womi, toona tuusi di
ufangi fii nëën dosu e. Biga di sëmbë di hopo ufangi a liba nöö
ju ufangi o kii.”

53 Hën a toona taa: “Unfa i mëni, baa? I sa’ taa ma abi kaakiti
fu mi sa hakisi mi Tata faa heepi mi nö? Biga a sa manda möön
un mëni dusudusu basia fëën köndë u ko puu mi a dee sëmbë
aki maun.
54 Ma nöö ee mi du sö, nöö dee soni dee fesiten tjabukama
bi sikifi buta a di Buku, nöö de an o pasa möön.”
55 Nöö hën a bia fan ku dee hia sëmbë ko nëën naandë, a taa:
“Dee sëmbë, faandi mbei un ko a mi aki ku feti soni ku kodjo
ku ufangi, fuun ko kisi mi kuma mi da wan toobisëmbëma a di
köndë? Biga hiniwanten mi bi dë a di Wosu u Masa Gadu ta lei
sëmbë, ma tökuseei wan bi kisi mi.
56 “Ma seei mi sabi taa dee soni ta pasa aki, nöö de musu fu
ko pasa, be dee soni dee fesiten tjabukama bi sikifi musu ko
tuu.”
Nöö fa a fan dë, nöö hën hii u dee bakama fëën tuu fiaa kule
go disëën. A fika hën wanwan ku dee sëmbë dee ko kisi ën dë.

Aki de tja Masa Jesosi go a kuutu.
Maik. 14:53-65; Luk. 22:54-55, 63-71; Joh. 18:13-14, 19-24

57 Nöö hën de tei ën tja go tee a di wosu fu di Kaba Hei
Begima u bi taki dë de kai Kajafasi. Biga naandë dee Sabima
u Wëti ku dee Gaan Womi tuu bi hai ko makandi ta luku u de
tja Masa Jesosi ko.
58 Ma nöö fa dee sëmbë ta tjëën go dë, nöö Petuisi bi dë te a
baka ala ta waka sapisapi ta ko. Nöö hën a nango tee go dou
a di djai dendu. Nöö hën a sindo ku dee watjima u di wosu ta
luku ee unfa de o du ku Masa Jesosi.
59 Nöö di juu dë, hën di Kaba Hei Begima ku dee tiima ku
hii dee oto kuutuma u dee Dju tuu sai dë kaa ta mindi soni ta
buta a Masa Jesosi hedi. De ta suku föutu nëën nöömö fu de
feni tja go konda da dee lanti u Loomë dee ta tii di köndë, be
gaan lanti sa piki taa a musu dëdë.
60 Ma nöö hii fa de ta pii soni ta mindi dëën seei, ma na wan
soni de si bigi tjika faa musu dëdë.
61 Te wan pisi, hën tu u dee mindisonima hopo taanpu. Hën
de taa: “Lanti, un haika e. Di womi i si aki sö, hën bi taki taa
a sa booko di Wosu u Masa Gadu tuwë a goon, nöö a dii daka
dendu nöö a sa toona mbei ën baka. Sö wë a bi taki e, fa i si un
ta si ën aki.”
62 Nöö hën di Kaba Hei Begima hopo vu taanpu a pë. Nöö
hën a fan ku Masa Jesosi, a taa: “Wë di soni fii de ta taki aki,
andi fëën joo taki? Soni de ta mindi da i, naa sö i taki tuu?”
63 Ma Masa Jesosi dë fëën pii. An piki ën na wan töngö seei.
Nöö hën di Kaba Hei Begima fan ku ën möön taa: “Mi manda
i e, fii soi da mi a di libilibi Gadu fesi aki, taa di soni joo piki
mi, a o dë tuutuu soni. Nöö mi hakisi i taa ee ju da di Könu di
Gadu bi paamusi taa a o manda ko? Ju da di Mii u Gadu nö?”

64 Nöö hën Masa Jesosi piki ën awaa, a taa: “Wë leti kumafa
i si i taki dë, nöö sö nöö mi dë e. Nöö di juu o dou, nöö woon
si Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki sindosindo leti a letimaun
së u Masa Gaangadu di abi hii kaakiti a mundu. Woon si mi
kumutu a liba ala ta saka ta ko e, a dee bundji dendu.” Sö a
piki ën.
65 Wë nöö fa a fan dë, nöö hën di Kaba Hei Begima tënë dee
koosu fëën sinkii seei zaaa, ⌞hati fëën nöö boonu sö⌟. Hën a
taa: “Dee sëmbë, andi un kë jei möön? An dë fuu suku kotoigi
möön e. Biga wan jei fa a mindi soni da Masa Gaangadu nö?
66 Andi un pakisei fuun du ku ën?”
Hën de tuu bai piki a di kuutu taa: “Aan soni u du möönsö,
dëdë nöö a musu dëdë e!”
67 Nöö fa u mbei dë, hën de bigi u du hogihogi ku Masa Jesosi
awaa. De ta tunta nëën fesi, de ta naki ën ku böö, ⌞de tai ën
wojo⌟ hën de ta naki ën baai maun a bandjajesi ta mbei ën fa
taa:
68 “Di i taa i da di Paamusi Könu, i ku Gadu ta fan, nöö konda
da u ee ambë naki i di naki?” Nöö sö dee sëmbë ta du ku Masa
Jesosi di juu naandë.

Aki Petuisi fia taa an sabi

Masa Jesosi.
Maik. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Joh. 18:15-18, 25-27

69 Ma nöö fa dee soni ta pasa dë, Petuisi hën a dë pii
sindosindo ku dee watjima a di djai dendu. Te wan pisi hën
wan mujëë futuboi fu di wosu ko nëën, hën a hakisi ën taa:
“Wë womi, na i bi dë ku di Jesosi fu Galilea naandë nö?”
70 Nöö hën Petuisi fia a hii dee sëmbë dë fesi taa: “Ambë? Mi?
Nönö! Ma saandi i ta taki dë.”
71 Hën a hopo kumutu dë waka go a di djai döö buka ala.
Nöö hën wan oto mujëë mii ko nëën möön, hën a fan ku dee
sëmbë taa: “Di womi i si aki, a bi dë ku Jesosi u Nazalëti tu e.”
72 Hën Petuisi toona fia möön, a soi seei taa: “Ma sabi di
sëmbë un ta taki dë e!”
73 Te wan pisi, hën wanlö sëmbë bi dë taanputaanpu dë, hën
de ko a Petuisi möön taa: “Womi, an dë fii pena fia taa ja dë
sëmbë u di womi dë e. Biga u ta jei a di töngö tatai fii taa i da
wan Galilea sëmbë.”
74 Höön, wë Petuisi an bi fia eti e. Hën a ta konda sondi a
buka ta sibëën seei ta fia tee, a taa: “Mi taki da unu e, taa di
womi dë ma sabi ën seei wan daka, kwetikweti!” Nöö fa a fan
dë, wante nöö hën wan ganian bai kanda te a koti.
75 Nöö hën Petuisi ko mëni di fan di Masa Jesosi bi fan ku ën
taa: “A di ndeti aki seei, ganian an o kanda bifö joo fia dii pasi
taa ja sabi mi.” Nöö di a ko mëni di soni dë, hën a kule go a döö
go këë te a bigi. Hati nöö a hati ën sö.

27

Aki de tja Masa Jesosi go

a Gaama Pilati.
Maik. 15:1; Luk. 23:1-2; Joh. 18:28-32

1 Nöö hën di dobooko fëën mamate biten, hën dee Gaan
Begima ku dee Gaan Womi kai kuutu u de taki unfa de sa du
buta Masa Jesosi a dee gaan lanti fu Loomë maun. ⌞Biga de an
sa manda sëmbë go kii ee na dee Loomë lanti dë da de pasi.⌟
Hën de kuutu tefa de ko feni wan baaku.
2 Nöö hën de go tei Masa Jesosi, hën de bui ën te de kaba. Hën
de tjëën go tee a di gaama de kai Pilati, di dee Loomë lanti bi
buta faa tii dee Dju sëmbë.

Aki ta lei andi pasa ku Judasi.
Tjab. 1:18-19

3 Wë nöö di juu dë, hën Judasi ko si taa fa a sei Masa Jesosi
dë nöö de o kii ën tuu. Nöö di sondi ko hati ën tee an saanfa
u du möön. Nöö hën a tei de diiteni pisi soofu möni dee de bi
pakëën dë, hën a go a dee Gaan Begima ku dee Gaan Womi.
4 Hën a taki da de taa: "Dee sëmbë, ma du bunu e. Sö wan
bumbuu sëmbë mi sei fu de kii ën tuwë buuu fëën a goon. Biga
fa i si a sai dë, na hogi a du möönsö e."
Ma nöö hën de piki ën taa: "Ambë? Wa a' soni fëën u taki
möön e. A fika da i."
5 Nöö di de piki ën sö kaa, nöö hën a hiti di möni tuwë djolou
a goon leti a di Wosu u Masa Gadu dendu naandë, hën a kule
go hëngi hënseei kii.
Nöö sö wë di soni dë pasa ku Judasi e.
6 Nöö hën dee Gaan Begima go pii di möni te de kaba. Hën
de taa: "Wë di möni aki an bunu u buta a di keiki kasi möön.
An o kai ku di wëti fuu, biga hën da möni di de paka u de kii
sëmbë."
7 Nöö hën de kai pakisei te de kaba ee unfa u de du ku di
möni. Nöö hën de ko fendi taa de o go a dee sëmbë ta mbei
dee soni kuma agban sö go bai wan pisi goon a de fu de ta bei
wakama.
8 Hën mbei de ta kai di goon dë Buuu Goon te kisi fa u dë aki.
9 Wë nöö fa di soni pasa naandë, nöö a kai makandi ku wan
soni di tjabukama u Gadu de kai Jelemia bi taki a fesi, a taa:
"De tei dee diiteni soofu möni di dee Isaëli sëmbë bi si taa a hia
tjika fu paka u di sëmbë dë,
10 nöö hën de go bai wan goon ku ën a dee sëmbë ta tëmbë ku
doti, kumafa Masa Gadu manda mi." Sö a bi dë sikifisikifi a di
Buku kaa e.

Aki de dë a Gaama Pilati pisi.
Maik. 15:2-15; Luk. 23:3-5, 13-15; Joh. 18:33-19:16

11 Wë nöö di juu dë, de bi tja Masa Jesosi go a Gaama Pilati
kaa. Nöö hën di Gaama hakisi ën taa: “Wë ju da di könu u dee
Dju sëmbë tuu nö?”
Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “A dë leti kumafa i si
Gaama taki naandë.”
12 Di juu dë, dee Gaan Begima ku dee Gaan Womi ta pii soni
ta mindi ta buta a Masa Jesosi hedi tee a hia, ma Masa Jesosi
an ta piki. A dë fëën pii nöö.
13 Nöö hën di Gaama hakisi ën taa: “Wë ja ta jei dee hia hogi
fii de ta konda dë nö? Nöö ja o piki nö?”
14 Ma Masa Jesosi an taki na wan soni möönsö. Nöö di soni
ko bigi da Gaama seei fu di a dë fëën pii, an ta piki.
15 Wë nöö a bi dë sö taa te di Pasika daka dou, nöö Gaama
bi guwenti u puu wan sëmbë di lanti kë a dunguwosu da de.
16 Nöö di ten dë, wan gaan hogihatima de ta kai Balabasi bi
dë a dunguwosu.
17 Nöö hën Gaama bia fan ku dee hia sëmbë dee bi hai ko dë
taa: “⌞Wë lanti, un saanfa di guwenti fuunu dë taa mi musu
lusu wan sëmbë da unu.⌟ Wë nöö undi u dee sëmbë aki un kë
fu mi lusu da unu: Balabasi, naa Jesosi di un ta kai di Paamusi
Könu fuunu aki?”
18 Wë fa a hakisi di soni naandë, nöö a sabi taa dee Dju
hedima bi tja Masa Jesosi ko nëën fu di de ta haun ku ën. ⌞Hën
wë mbei na de a hakisi di soni ma a hakisi dee sösö sinkii
sëmbë.⌟
19 Nöö fa Gaama ta fan ku dee sëmbë dë, nöö a bi dë
sindosindo a di kuutubangi fëën. Te wan pisi, hën wan sëmbë
tja wan buka ko dëën taa hën mujëë taki taa an musu dë a
dendu fu di kuutu u di gaan bumbuu sëmbë naandë. Biga a di
ndeti dë a bi sunjan wan sunjan, nöö a dëën fuka seei gaanfa
nëën hati. Sö wë di mujëë u Gaama manda taki dëën.
20 Nöö di juu ten Gaama ta haika di buka fëën mujëë
naandë, nöö dee Gaan Begima ku dee Gaan Womi ta tuusi
dee sösö sinkii sëmbë a baka ta duwengi de taa: “Un piki taa
Balabasi faa lusu e! Un piki taa Balabasi un kë. Jesosi nöömö
de musu kii.” Sö dee felantima u Masa Jesosi ta manda de u
de taki.
21 Nöö hën aan soni möön. Gaama bia hakisi de taa: “Wë
andi un feni fuun piki?”
Nöö hën de tuu bai wöööö ku wan töngö taa: “Balabasi hën u
kë e! Balabasi hën i musu lusu!”
22 Hën a hakisi taa: “Wë andi un kë u mi du ku Jesosi di de
ta kai di Paamusi Könu fuunu aki?”
Hën de bai piki taa: “De musu pekëën a lakpa pau kii e!”
23 Nöö hën Gaama toona hakisi de taa: “Ma wë un hogi seei
wë a bi du?”

Hën de ta bai möön taanga nango taa: “Un pekëën nöö, un pekëën a lakpa pau kii e!”
24 Nöö fa de ta bai dë, nöö Gaama ta luku de diin. A si taa an sa tapa de te a heepi möönsö. Ee an piki fa de kë, nöö de o mbei toobi booko di köndë.
Nöö hën a tei wata nöö hën a wasi maun te a kaba a hii dee sëmbë fesi dë. Hën a taa: “Söö, mi kaba e. Mi wasi maun puu miseei a dendu fu di buuu u di bumbuu sëmbë aki an fika a mi hedi. Soni fëën fika da unu e.”
25 Nöö hën hii dee Dju sëmbë sai naandë tuu bai taa: “Aai, be a fika a u ku dee mii fuu tuu hedi e, taa u kii ën. Wa a’ toobi!”
26 Nöö hën wë Gaama lusu Balabasi puu a dunguwosu da de. Hën a manda dee sodati fëën u de fon Masa Jesosi te de kaba, hën a butëën a de maun u de pekëën a lakpa pau kii.

Aki dee sodati ta mbei

Masa Jesosi fa.
Maik. 15:16-20; Joh. 19:2-3

27 Nöö hën dee sodati tei Masa Jesosi hën de tjëën go a di wosu u Gaama dendu. Nöö hën de bai da dee otowan u de taa: “Un ko lontu ën e!”
Nöö hën hii dee sodati u di lö dë tuu ko lomboto ën gililii sö.
28 Hën de puu dee koosu fëën nëën sinkii di a bi bisi, hën de bisi ën wan langa djapona bëëë sö, ⌞kumafa könu ta bisi⌟.
29 Nöö hën de tei wan agbago maka hën de lolu ën te de kaba mbei kuma könu kaapusa, hën de tuusi ën nëën hedi. Nöö hën de tei wan baluma hën de butëën nëën maun kuma könu pau. Nöö hën de ta mbei ën fa ta tjökö kini a goon ta bai taa: “Wodi o, könu u dee Dju! Wodi o, könu!”
30 Nöö de ta tunta nëën fesi. Te wan pisi nöö hën de puu di pau nëën maun nöö hën de ta naki ën ku ën a hedi gboogboo sö sömëni pasi.
31 Nöö di de du ku ën sö tefa de kaba, hën de toona puu di könu djapona nëën sinkii, hën de tei dee fëën koosu toona bisi dëën baka. Nöö awaa de o tjëën go ka de o pekëën a di lakpa pau.

Aki de peka Masa Jesosi

a lakpa pau.
Maik. 15:21-32; Luk. 23:26-43; Joh. 19:17-27

32 Nöö fa de ta tja Masa Jesosi nango dë, te wan pisi nöö hën de miti ku wan womi de kai Simon. A dë wan sëmbë u di köndë de kai Sileni, wan Afiikan köndë. Nöö fa de si ën dë, hën de duwengi ën faa tei di lakpa pau u Masa Jesosi tja dëën, biga hënseei an sa tjëën möön.
33-34 Nöö hën de nango te de go dou a di kamian de kai Golugata, hënseei da Hedibonu Kamian. Nöö hën de tei win

mökisi ku bita hën de da Masa Jesosi faa bebe. Ma di a tesi ën kaa nöö an këën. Nöö hën de kandi ën a di lakpa pau a goon dë peka ku peegu tefa de kaba.

35 Nöö di dee sodati pekëën tefa de kaba kaa, hën de hopo ën ku di lakpa pau taanpu a pë. Nöö hën de tei dee bisi fëën dee bi dë nëën sinkii, hën de tuwë lötu luku ambë ku ambë o wini dee koosu fëën te de kaba, nöö hën de paati de puu.

36 Nöö di de du sö kaa te de kaba, nöö hën de sindo u de naandë ta watji Masa Jesosi.

37 Ma nöö de bi tei wan paanga hën de sikifi soni nëën te de kaba taa DISI DA JESOSI DI KÖNU U DEE DJU SËMBË, hën de pekëën leti a di lakpa pau hedi. Biga sö dee Loomë lanti bi guwenti u piki sëmbë faandi mbei de peka di sëmbë a di lakpa pau.

38 Nöö fa de ta kii Masa Jesosi a lakpa pau dë, nöö de ta kii tu oto sëmbë a lakpa pau tu. Wan dë nëën letimaun së, wan dë nëën töötömaun së, nöö Masa Jesosi dë a mindi. Wë de tu oto sëmbë naandë, de bi dë fufuuma ta watji sëmbë ta kisi fon u de tei soni fii tja go, nöö hën de peka de ku Masa Jesosi a di wan ten dë.

39 Nöö fa u du dë, nöö sömëni sëmbë ta waka ta pasa a di kamian. Nöö te de si Masa Jesosi a di lakpa pau, nöö de ta kosi ën ta mbei ën fa ta seki hedi,

40 ta taki taa: "Wë ju bi taa joo booko di Wosu u Masa Gadu puu nöö a dii daka dendu joo toona mbei ën baka. Sö i bi mbei taa i a' kaakiti tjika. Wë nöö andi mbei ja sa puu i seei a di lakpa pau dë? Ee i da di Mii u Gadu tuutuu, nöö saka kumutu a di lakpa pau boo si e." Sö de ta taki fa i si de ta pasa dë.

41 Nöö söseei dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ku dee Gaan Womi ta mbei ën fa ta lafu ën tu. De ta taki taa:

42 "Höön, wë a bi ta heepi oto sëmbë. Andi mbei an sa heepi ën seei? Jee? Ee hën da di Paamusi Könu fuu tuu, wë nöö be a saka kumutu a di lakpa pau ko a goon, nöö woo biibi ën.

43 Fa a sai dë, a taa a ta buta futoou fëën a Gadu liba. Wë nöö be Gadu heepi ën biga a taa Gadu dëën tata."

44 Nöö söseei dee hogi sëmbë dee dë pekapeka nëën bandja dë ta kosi ën ta mbei ën fa tu, fa de ku ën sai naandë.

Aki Masa Jesosi dëdë.
Maik. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Joh. 19:28-30

45 Ma nöö fu kumutu a tuwalufu juu sonuati u tee kisi dii juu sapate, nöö hii di köndë tuu ko zuguu pii. Hii dii juu langa a tan sö dungudungu kankan.

46 Nöö a di dii juu ten dë, hën Masa Jesosi bai taanga ⌞a di töngö fuu⌟ a taa: "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Di dë kë taki: "Gadu e, di Gadu u mi, andi mbei i bia baka disa mi sö?"

47 Nöö dee sëmbë dee sai taanputaanpu naandë nöö de jei
ën, ma nöö de an sabi andi a taki. Nöö hën de taa: “Dee sëmbë,
un haika. Elia në wë a ta kai dë sö e, faa musu ko heepi ën.”
48 Nöö hën wan u de kule go tei wan sipönsu, hën a munjëën
ku wan gandjigandji win te a kaba, hën a butëën a wan pau
buka tëndë dëën faa bebe.
49 Ma dee otowan taa: “Nönö, un tan. Un disëën boo luku ee
Elia o ko heepi ën tuu.”
50 Nöö fa u mbei dë, nöö hën Masa Jesosi bai wan taanga bai
möön, hën a manda di akaa fëën go awaa. A dëdë pii, böö fëën
koti.
51 Nöö di juu dë seei, hën sömëni gaan foombo soni ko pasa.
Biga di gaan degi koosu bi dë a di Wosu u Masa Gadu di bi tapa
di möön hebi kamba u Masa Gaangadu fu libisëmbë an sa dou
ala, hën tënë seei zalalaa kumutu a liba te kisi goon, di kamian
fika jabijabi hooo. Goonliba ta seki ta bai. Gaangaan sitonu ta
bai ta latja.
52 Nöö sömëni u dee geebi u di köndë booko jabi, nöö wanlö
hia sëmbë dee bi ta biibi Gadu toona weki ko ku libi baka.
53 Hën de kumutu a dee geebi, ma nöö de an go a di köndë
ganda u Jelusalen eti. Tefa baka di Masa Jesosi seei toona weki
baka a dëdë bifö de go a Jelusalen awaa. Nöö sömëni sëmbë si
de e, fa de toona weki baka dë.
54 Söö. Wë nöö dee sodati ku di hedima u de, di de si fa di
goonliba seki, dee gaangaan soni pasa dë, nöö hati u de latja
te na soni. De taa: “Wë di soni aan soni. Di sëmbë aki, a bi
musu dë Miii u Masa Gaangadu tuutuu.”
55 Nöö hii fa i si de bi ta du ku Masa Jesosi naandë, nöö
wanlö mujëë bi dë taanputaanpu te a longi ala ta luku. Dee
mujëë naandë, fu sensi a di ten di Masa Jesosi bi seti di wooko
fëën a Galilea, nöö de bi ta sölugu fëën nöömö.
56 Wan u de da Malia u Magidala, di otowan da Malia di
mama u Jakobosi ku Josëfu, ku di mama u de tu womi mii u
Zebedeosi. Sö de bi dë te ala ta luku andi de ta du ku Masa
Jesosi.

Aki de tja Masa Jesosi sinkii

go bei.
Maik. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Joh. 19:38-42

57 Nöö hën u dë tefa sapate buka. Nöö wan guduma de kai
Josëfu bi dë a Jelusalen dë, nöö di köndë de kai Alimatea hën
da köndë fëën. Nöö hënseei bi dë wan sëmbë ta biibi a Masa
Jesosi tu.
58 Nöö di a si taa Masa Jesosi dëdë, hën a go a Gaama Pilati
go hakisi ën pasi faa go tei di dëdë sinkii fëën tja go bei. Hën
Gaama taa antoobi, hën a manda sodati fu de puu ën a di lakpa
pau dëën.

59 Nöö hën Josëfu tei di dëdë, hën a lolu ën a wan gaan langa
weti koosu tefa a kaba.
60 Nöö a bi abi wan sitonu baaku di de bi seeka njunjun u
bei sëmbë, nöö hën a tja di dëdë go buta a di baaku dë dendu.
Hën de logoda wan gaan gindi sitonu tuwë ko tapa di baaku
buka te de kaba, nöö hën de go.
61 Nöö fa de ta du dë, nöö Malia fu Magidala ku di oto Malia
bi dë leti dë sindosindo a di oto së u di geebi ala ta luku.

Aki dee sodati ta watji di geebi.

62 Nöö di juu dë, di daka de ta seeka da di saba pasa kaa. Ma
hii fu di dë, dee Gaan Begima ku dee Faliseima, hën wë de go
a Gaama gbolo.
63 Hën de kai ën: "Köndë Masa."
A piki.
De taa: "Wë u ko a unu aki. U ko taki wan oto ku unu taa di
ten di di bödjëëma naandë bi dë ku libi, nöö a ta taki kodo taa
te a dëdë nöö a di u dii daka fëën nöö a o toona weki ko ku libi
baka. Sö a bi ta taki e.
64 "Wë nöö u kë begi Gaama fuun buta sëmbë a di geebi be
de watji ën dii daka longi fu sëmbë an musu ko dë. Biga ee
wan du sö, nöö dee bakama fëën o go fufuu di sinkii fëën tja
go, nöö de o go ta ganjan sëmbë taa a weki baka a dëdë. Nöö di
lö ganjan dë o hogi möön leki fa de bi ta ganjan sëmbë a fesi e.
Nöö hën wë tja u ko a Gaama aki, u ko begi ën faa musu heepi
u a di lö pisi dë."
65 Nöö hën Gaama taa: "Wë un go tei wanlö sodati tja go
buta, nöö un seeka di geebi tapa kumafa un sa tapëën."
66 Nöö di a da de pasi sö, nöö hën de go tapa di geebi tee de
kaba naki sitampu nëën fu sëmbë an ko dë. Hën de tei sodati
buta a di kamian ta watji da de, nöö hën de go u de.

28

Aki Masa Jesosi weki baka.
Maik. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Joh. 20:1-10

1 Wë nöö hën u dë teefa di saba daka pasa. Nöö di oto daka
di o ko dë möön, hën da di fosu daka u di wiki. ⌞Hën da sonde.⌟
Hën di daka dë, hën Malia fu Magidala ku di oto Malia hopo
hën de tei pasi nango a di geebi ka de bi bei Masa Jesosi. Nöö
di juu dë, sonu seti kumutu kaa.
2 Wë nöö wan gaan soni bi pasa a di ndeti dë. Goonliba bi
seki tee na soni, hën wan basia u Masa Gadu Köndë kumutu a
liba ala bazia ko a di geebi ka de bi bei Masa Jesosi. Nöö hën a
puu di gaan gindi sitonu di de bi tapa di baaku buka, hën a go
sindo leti a di sitonu dë liba.

3 Nöö fa a sai naandë, fesi fëën ta sëndë teee kuma te
gaangadu koti faja, nöö dee koosu fëën sinkii dë wetiweti
faan.
4 Nöö hën dee sodati dee bi sai dë ta watji di geebi, di de si di
soni pasa sö kaa, nöö hën de fëëë tee de ta tëëmë tjatjatja tombi
kai a goon gbolou dë pii kuma de dëdë. Sö de panta tjika.
5 Wë nöö hën de tu mujëë waka go dou a di geebi. Nöö di de
si di basia fu Gadu dë, hën de fëëë te na soni.
Nöö hën a kai de taa: "Dee mujëë aki."
De piki.
A taa: "Wan fëëë sö e. Mi sabi ambë un ta suku kaa. Jesosi
di de kii a di lakpa pau, hën wë un ta suku.
6 Wë an dë aki möön e. A weki baka leti kumafa i si a bi taki
da unu ufö a dëdë. Un ko luku di kamian ka de bi butëën. Wan
si ö? Sëmbë an sai dë möön. A go.
7 "Nöö mi taki e, un bia toona, nöö un kule go a dee bakama
fëën go piki de taa a weki baka a dëdë nöö a o waka a de fesi
go a Galilea. Ala de ku ën o miti kumafa a bi taki. Un jei bunu
fa mi taki da unu ö? Mi fan ku unu kaa e."
8 Nöö hën dee mujëë toona kumutu dë. De ta panta möönsö
ma etiseei de ta wai. Hën de ta kule nango u de tja di bunu
buka dë go konda da u dee bakama u Masa Jesosi.
9 Ma nöö fa de nango dë, te u de kë mëni, hën de ku Masa
Jesosi seei miti a pasi. Hën Masa Jesosi da de odi taa: "Dee
mujëë aki, un weki nö?"
Nöö di sondi bigi da de teee. Hën de saka tjökö kini a goon
nëën fesi, hën de ta kisi ën a futu dë ta baasa.
10 Ma nöö hën Masa Jesosi taki da de taa: "Dee mujëë, wan
fëëë e. Un go taki da dee otowan u mi taa be de go a Galilea,
nöö ala mi ku de o miti kumafa mi bi taki da de."

Aki de buta dee wakitima

u de mindi soni.

11 Wë nöö di juu dë, so u dee sodati kumutu ka de bi ta watji
di geebi naandë, hën de kule go a ganda go a dee Gaan Begima.
Hën de go konda da de kumafa hii soni bi pasa ka de bi ta watji
a di geebi ala.
12-13 Nöö di dee begima jei sö kaa, nöö hën de kai dee Gaan
Womi tuu ko a de. Hën de go sindo a kuutu fu de taki ee andi
de sa feni fu di soni di pasa naandë.
Nöö di de kuutu tefa de kaba, hën de toona kai dee sodati
ko a de möön, hën de taki da de taa: "Wë un haika e. Woo
paka unu wan gaan möni aki, nöö wan musu konda taa weki
di womi weki e. Ma un musu piki sëmbë taa un bi duumi, nöö
hën dee bakama fëën ko fufuu ën tei tja go. Sö un musu taki.
Nöö wan musu fëëë e.

14 Biga ee di taki dë dou a di Gaama jesi, nöö woo heepi unu
fan ku ën tee nöö hati fëën o kötö.”
15 Nöö hën wë dee watjima tei di möni naandë, nöö hën de
ta konda leti kumafa dee hedima manda de. Nöö fa de ta taki
ën dë, nöö sö nöö dee Dju sëmbë ta kondëën te kisi fa u dë aki
eti.

Aki Masa Jesosi ta manda dee sëmbë fëën u de go paaja di buka.
Maik. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Joh. 20:19-23; Tjab. 1:6-8

16 Nöö hën wë dee mujëë ko dou a u dee ëlufu bakama u
Masa Jesosi, hën de da u di buka te de kaba. Nöö di u jei sö
nöö aan soni möön, hën wë u go a Galilea. Hën u nango tefa u
go dou a di kuun ka Masa Jesosi bi taki da u a fesi fuu go, nöö
hën u go si ën ala.
17 Nöö di u si ën, hën u tjökö kini a goon nëën fesi ta bigi ën.
Ma nöö so fuu an saandi seei fuu pakisei, a bigi da u poi.
18 Nöö hën Masa Jesosi waka ko a u awaa, hën a taki da u
taa: “Söö, wë dee sëmbë, un haika e. Mi kisi hii makiti a liba
ala ku goon aki tuu.
19 Nöö un musu ta waka a dee köndëköndë u goonliba ta
paaja di buka u mi da hii sëmbë, be de bia ko dë bakama u
mi kuma unu. Nöö un musu dopu de a di në u mi Tata ku di
në u mi di Mii fëën aki ku di në u di Akaa fu mi Tata tu.
20 Nöö un musu ta lei de u de piki hii dee soni tuu dee mi
manda unu fuun musu ta du kaa. Nöö fa woon nango dë, nöö
mi taki da unu taa mi o dë ku unu hiniwanten e, u tee a kaba
u di goonliba aki.”
Sö wë Masa Jesosi fan ku u dee bakama fëën a di kuun liba
ala e.
A kaba.

Dee woto u Masa Jesosi dee Maikusi sikifi

Wan wöutu a fesi.

Söö. Wë andi di pisi u di buku aki o taki da u, dee sëmbë?

Wë a di fosu kamian, nöö di pisi aki de kai Maikusi, biga hën da di në u di womi di de taa sikifi ën. Nöö a so pisi u Gadu Buku de ta kai di womi aki Johanisi Maikusi. Di womi aki an bi dë wan u dee tuwalufu bakama ta waka ku Masa Jesosi hiniwanten e, ma a bi dë wan biibima nöö u di ten dë.

Nöö fa Maikusi sikifi sondi u Masa Jesosi aki, nöö a sikifi andi a bi jei fëën a oto sëmbë, ku andi hënseei bi sabi tu. Biga di dee bakama u Masa Jesosi seti di wooko ta tja di buka ta konda a köndëköndë, nöö di Maikusi aki bi dë ku de a di wooko. Nöö so sëmbë si kuma Petuisi hën bi konda sömëni u dee sondi dëën, biga a ta fan hia sondi u Petuisi a di pampia aki.

Wë nöö dee fö sëmbë dee bi sikifi soni u di libi u Masa Jesosi a goonliba aki, nöö so u de bi sikifi möön fini a dee soni dee a bi ta lei. Ma Maikusi, hën a sikifi möön fini a dee soni dee a du, be sëmbë sabi taki aai, Masa Jesosi bi abi gaan kaakiti ku gaan taki tuu.

Nöö di a o tapa di pampia, hën a taki finifini fa de kii Masa Jesosi. Ma nöö fu di a taki a di weki baka a dëdë fëën kölö poi, hën mbei wanlö oto sëmbë taki di pisi dë go möön longi.

Nöö dee leima ta mëni kuma Maikusi sikifi di pampia aki kuma 70 jaa baka di Masa Jesosi ko pali a goonliba aki. Nöö fa a sikifi ën, nöö a sikifi ën da dee oto köndë sëmbë dee an dë Dju sëmbë, be de sabi dee soni dee Masa Jesosi bi du di a bi dë a goonliba aki.

Aki ta lei fa di Bunu Buka

u Masa Jesosi seti.
Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Joh. 1:19-28

1 Söö dee sëmbë, leti kumafa woo taki aki, nöö sö nöö di Bunu Buka u Masa Jesosi di Paamusi Könu seti e. Jesosi Keesitu hën da di Mii u Masa Gaangadu seei, nöö di pampia aki o lei i fa a dë.

2 Nöö a bi ko pasa leti kumafa di sëmbë de kai Jesaaja bi sikifi buta a di Buku u Gadu. Biga Jesaaja bi dë wan tjabukama u Gadu u fesiten, hën a sikifi wan soni u di Könu Gadu bi paamusi taa a o manda ko a dee Dju sëmbë. A taa, Gadu o manda wan sëmbë waka a di Paamusi Könu dë fesi faa musu buta sëmbë a pasi dëën.

3 Nöö di sëmbë dë o dë a di sabana dendu ta bai basia ta taki taa:
Un seeka di pasi da Masa ooo,
be a dë limbolimbo gbegedee dëën.
Un seeka dee bendibendi pisi u di pasi,
be de ko dë tololoo.
Sö Jesaaja bi sikifi taa sö wan sëmbë o ko sai dë ta bai.
4 Wë nöö da sö a ko pasa tuu leti kumafa Gadu bi taki dë e.
Biga wan womi de kai Johanisi di Dopuma, hën Gadu manda ko. Nöö fa a ko naandë, nöö a ta libi a di sabana dendu u di pisiwata de kai Judea. Naandë a ta bai di basia ta dopu sëmbë. Nöö sömëni sëmbë ta ko nëën nöömö, nöö a ta bai ta taki: "Un bia disa di hogilibi fuunu oo, nöö unu ku Masa Gaangadu o ko bunu. Gaangadu an o hoi dee hogi du fuunu a bëë möön." Sö a ta bai ta taki.
5 Nöö hii dee sëmbë u di pisiwata u Judea naandë, ku di mama köndë fëën de kai Jelusalen, nöö de tuu ta ko a Johanisi naandë ta ko ta haika fa a ta bai di basia. Nöö hën de ko ta piki taa: "Awa, wa ta libi bunu tuu." Nöö te wan sëmbë i piki sö kaa, nöö Johanisi ta dopu i a di lio de kai Joodan dë.
6 Söö. Wë nöö di koosu fu Johanisi di a ta bisi nëën sinkii, a mbei ku di puuma u di mbeti de ta kai kamëli. Atiti ku höniwata da sondi u njan fëën. Sö wan sëmbë a bi dë e.
7-8 Nöö Johanisi toona ta fan ku dee sëmbë. A taa: "Un haika e, dee sëmbë. Wan oto Sëmbë o ko a mi baka nöö a hebi möön mi gaanfa e. Ma bumbuu tjika seei u sa bendi lusu di susu fëën puu nëën futu. Fa mii dë aki, mi ta dopu unu ku wata, ma di Sëmbë di o ko dë, nöö hën a o dopu unu ku di Akaa u Masa Gaangadu. ⌞Biga a o mandëën ko a unu liba.⌟"

Di pisi aki o lei fa Johanisi

dopu Masa Jesosi.
Mat. 3:13-17; Luk. 3:21-22

9 Wë nöö di juu dë, hën Masa Jesosi kumutu a di köndë de kai Nazalëti u di pisiwata de kai Galilea, nöö hën a ko a Joodan Lio naandë fu Johanisi musu dopu ën. Nöö hën Johanisi dopu ën te a kaba.
10 Nöö fa Masa Jesosi ta kumutu a di wata dendu ta ko a tela, nöö hën a luku nëën liba ala hën a si liba jabi hooo. Nöö hën a si di Akaa u Gadu kuma wan pomba bazia ko nëën liba.
11 Nöö hën wan töngö piki a liba ala taa: "I da mi lobi Womi Mii. Libi fii ta kai ku mi e."
Sö wan soni pasa di Masa Jesosi dopu.

Aki di didibi ta biinga ku Masa Jesosi faa du hogi.
Mat. 4:1-11; Luk. 4:1-13

12 Söö. Wë nöö a baka u di dë, nöö hën di Akaa u Gadu tja Masa Jesosi go a wan sabana kamian.

13 Nöö hën a go dë ala hii föteni daka. Nöö a dee föteni daka
dendu dë, nöö di didibi ta mbei möiti ku ën nöömö faa musu
piki ën buka a soni, ma nöö Masa Jesosi an du kumafa a kë
möönsö.
Nöö fa Masa Jesosi dë a di sabana dee hia daka naandë, nöö
dee mbeti u di sabana bi sai dë tu, ma dee basia u Gadu Köndë
bi dë ku ën ta tjubi ën.

Aki o lei fa Masa Jesosi kai

dee fosu bakama fëën.
Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15, 5:1-11

14 Hën de dë te wan daka, nöö hën de kisi Johanisi di
Dopuma söötö a dunguwosu. Nöö baka u di dë, hën Masa
Jesosi toona go a Galilea, nöö hën a seti ta waka ta lontu ta
konda di Bunu Buka u Gadu da dee sëmbë u di pisiwata dë.
15 A ta taki da de taa: "Di juu ko zuntu e, u Masa Gadu musu
tii unu a wan njunjun fasi. Nöö ee wan sëmbë i kë ko a di
Njunjun Tii u Gadu dendu, nöö i musu bia disa di hogilibi fii,
nöö i piki di Bunu Buka u Gadu di mi ta konda aki." Sö Masa
Jesosi ta taki da de.
16 Nöö wan piki ze bi dë a di pisiwata u Galilea naandë. Te
wan daka nöö hën Masa Jesosi go ta waka a di ze dë bandja,
nöö hën a ko miti ku tu womi. Dee womi aki dë baaa ku baaa.
Wan de kai Simon, ⌞hënseei de ko ta kai Petuisi⌟. Di otowan da
Andiasi. De dë ta tuwë nëti u de kisi fisi biga hën da wooko u
de de ta du.
17 Nöö hën Masa Jesosi kai de tu baaa dë te de piki. A taa:
"Un ko dë ku mi ta waka a mi baka e, nöö mi o lei unu fuun
kisi libisëmbë ⌞tja ko a mi së⌟."
18 Nöö wantewante naandë, hën de tu womi disa dee nëti u
de hën de go ta waka a Masa Jesosi baka.
19-20 Nöö hën Masa Jesosi waka go möön longi, nöö hën a ko
si tu oto baaa möön. De seei dë höndima tu ta kisi fisi. Nöö fa
Masa Jesosi ta pasa dë, nöö de bi dë ku de tata a boto ta seeka
wanlö nëti u de. Wan u dee baaa de ta kai Johanisi, di otowan
da Jakobosi, nöö di tata u de hën de kai Zebedeosi.
Nöö di Masa Jesosi si de tu baaa dë, hën a kai de taa: "Un
ko go ku mi e." Nöö hën wante dë, hën de disa de tata ku dee
wookoma u de naandë, nöö hën de go ta waka a Masa Jesosi
baka.

Aki ta lei fa Masa Jesosi abi taki

a dee gadu liba tjika.
Luk. 4:31-37

21 Nöö hën Masa Jesosi kumutu naandë, hën ku dee bakama
fëën, hën de go a wan u dee köndë u Galilea de ta kai Kape-
naumi. Nöö hën de dë te di saba daka, hën Masa Jesosi go a

di keikiwosu u di köndë go ta lei dee sëmbë dee bi ko dë di lei fëën.
22 Nöö fa a ta lei de naandë, a bigi da hii sëmbë tee na sondi.
Biga an ta lei de kumafa dee Sabima u Wëti bi guwenti u lei de
Gadu wöutu, ma a ta lei de seei a wan apaiti fasi kuma hënseei
abi di lei.
23 Wë nöö di daka dë gbolo, wan womi bi dë a di keikiwosu
naandë, a dë ku wan soni nëën liba. Nöö hën wë a bai ko a
hedi ko ta fan. A taa:
24 "Jesosi u Nazalëti, andi seei u ku i abi? I ko aki fii kaba u a
sösö nö? Wë mi sabi ambë da i. I wë da di apaiti Sëmbë u Gadu
di a manda ko a di goonliba aki."
25 Nöö hën Masa Jesosi bai ën taa: "Kabuka naandë! Ku-
mutu a di sëmbë liba wante."
26 Nöö fa a fan dë, hën di soni ko möön taanga a di sëmbë liba
te hii sinkii fëën ta tëëmë tjatjatjatja. Hën a bai taanga bifö a
kumutu nëën awaa.
27 Wë nöö fa di soni pasa naandë, a ko foondo dee sëmbë
tumisi. Hën de ko ta taki da de na de taa: "Dee sëmbë, andi u
ta si aki? Njunjun lei ko a u nö? Di sëmbë aki abi taki a dee
soni ta kisi sëmbë a hedi liba tee de ta piki hën buka a sondi
seei."
28 Nöö hën di soni Masa Jesosi du naandë paaja a hii dee
köndëköndë u Galilea tuu paliii dou. Sö a bigi da sëmbë tjika.

Aki ta lei fa Masa Jesosi

kula wanlö hia sëmbë.
Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41

29 Nöö hën Masa Jesosi kumutu a di keikiwosu naandë, hën
ku Jakobosi ku Johanisi, nöö hën de go a di wosu u Simon ku
ën baaa Andiasi.
30 Di juu dë di mai u Simon bi dë ku gaan fëbë. A dë leti a
bedi naandë. Hën de kondëën da Masa Jesosi.
31 Nöö hën wë Masa Jesosi go a di mama, hën a panjëën a
maun hopo ën sindo. Nöö hën wantewante di fëbë go, a ko
bunu seei te a hopo seeka soni da de.
32 Nöö hën de dë tefa sonu go, hën dee sëmbë u di köndë tja
sëmbë te a hia ko a Masa Jesosi naandë. Dee sëmbë de tja ko
dë, de dë ku peipei siki ufö i abi dee sëmbë dee dë ku soni a
hedi.
33 Hii sëmbë u di köndë tuu fiaa hai ko a di döö buka naandë,
34 nöö hën Masa Jesosi kula hii dee sëmbë ku dee peipei siki
naandë te a kaba. Söseei a jaka dee soni ta kisi sëmbë a hedi.
An da de pasi u de fan möönsö, biga an kë u de konda ambë
dëën.

Aki ta lei fa Masa Jesosi lei dee sëmbë u di pisiwata u Galilea.
Luk. 4:42-44

35 Nöö hën di mamate biten, ganian an kanda seei, nöö hën
Masa Jesosi hopo. Hën a kumutu a di köndë ganda go dë a wan
kamian piii hën wanwan ta begi Masa Gaangadu.
36 Te wan pisi hën Simon ku dee otowan fëën ko hopo, de an
si Masa Jesosi a wosu dë, hën de go ta suku ën te fa de ko si ën.
37 Nöö hën de hakisi ën taa: “Andi pasa? Dee sëmbë ta hakisi
fa fii poi.”
38 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Nönö, na soni. Ma un
boo go a dee oto köndë ala tu e, go tja di Bunu Buka u Gadu go
paaja. Biga wë hën mbei mi ko a goonliba.”
39 Nöö hën de kumutu ala, hën de ta waka a dee köndëköndë
u Galilea tuu. Fa de ta waka dë, nöö Masa Jesosi ta konda di
Bunu Buka u Gadu da dee sëmbë a hii dee keikiwosu u dee Dju
sëmbë. Nöö a ta jaka dee soni ta kisi sëmbë a hedi ta puu a de
liba.

Aki ta lei fa Masa Jesosi kula

wan sëmbë ku tjinasiki.
Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16

40 Hën de dë te wan daka, nöö hën wan sëmbë dë ku tjinasiki
ko a Masa Jesosi. Nöö hën a tjökö kini a goon nëën fesi begi ën
taa: “Ee, Masa o, mi sabi taa ee i kë i sa kula mi o.”
41 Nöö hën tjali u di sëmbë kisi Masa Jesosi, nöö hën a tëndë
maun panjëën. Hën a taa: “Aai mati, mi kë e. Be i ko bunu
wante!”
42 Nöö fa a fan dë, hën di sëmbë ko bunu wantewante
naandë, di tjinasiki an dë u si nëën sinkii möön seei.
43-44 Nöö hën Masa Jesosi mandëën taa be a go. Ma nöö a
bai ën tu taa: “Na konda di sondi pasa ku i aki da sëmbë e! Ma
waka tololo go a di begima di ta dë a di keikiwosu, be a si taa i
ko bunu. Nöö i tja di paima go tuwë da Gadu kumafa Mosesi bi
taki.” ⌞Biga gaanduwe Gadu bi da wan tiima u dee Dju sëmbë
de kai Mosesi dee wëti fëën. A taa te wan sëmbë i ko bunu u sö
wan siki, nöö i musu tja paima go da Gadu bifö i sa toona go a
wosu baka.⌟
45 Ma nöö fa di sëmbë kumutu naandë, an tapëën buka
möönsö. Ma a go ta paaja di taki naandë te dou hii di köndë, te
Masa Jesosi an bi sa ko a dee köndë ganda möön u sëmbë si ën.
Nöö hën a fika a döösë ka sëmbë an ta dë hia, ma töku sëmbë ta
kumutu a hii së nango nëën ala eti.

2

Aki Masa Jesosi kula wan sëmbë.
Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26

1 Baka wan tu daka sö, hën Masa Jesosi toona go a Kapenaumi. Nöö an dou seei, hën di njunsu paaja taa sö wan soni,
Masa Jesosi toona ko nëën wosu.
2 Nöö hën dee sëmbë u di köndë booko gulululu ko fuu di
kamian naandë pöö te kamian an dë u denda go a wosu dendu
möön seei.
3 Di juu dë, Masa Jesosi dë a di wosu dendu ta konda di Buka
u Gadu da dee sëmbë.
Te wan pisi hën fö womi ko dou ku wan lanlan sëmbë di de
ta tja a wan kama liba ko dëën faa kula.
4 Ma nöö fa sëmbë hia a di kamian tjika dë, nöö de fö womi
an sa feni pasi u pasa go dou a Masa Jesosi. Nöö hën de subi a
wan sikada go a di wosuliba. ⌞Biga dee wosuliba u di köndë bi
dë paatapaata.⌟ Nöö hën de fula wan baaku leti a Masa Jesosi
liba dë, hën de saka di womi a di kama liba zëngëë ku tatai te
go buta leti a Masa Jesosi fesi a goon dë.
5 Nöö hën di Masa Jesosi si fa dee womi ta biibi ën tjika te
de mbei sö wan gaan möiti, nöö hën a taki da di lan womi taa:
"Na fëëë, womi. Mi da i paadon u dee hogi dee i bi du. Masa
Gadu an ta hoi i a bëë möön e!"
6 Ma nöö wanlö Sabima u Wëti bi dë sindosindo leti naandë
ta haika soni. Nöö di fa Masa Jesosi fan dë an bunu a de seei,
kwetikweti. Nöö hën de ta guunjëën a de hati taa:
7 "Unfa di womi dë sa a' hati u taki sö wan gaan soni? Na
sösö a ta sösö Masa Gadu nö? Biga ambë sa puu sëmbë a Gadu
bëë boiti Masa Gadu seei nöö?"
8 Ma nöö Masa Jesosi sabi taa sö de ta pakisei, nöö hën a
hakisi de taa: "Dee sëmbë o, unfa un ta mëni hogi u mi a unu
hati sö?
9 Wë mi hakisi unu e, taa ee fii taki da sö wan sëmbë taa Gadu
puu ën a bëë, ee nasö fii taki dëën taa, be a hopo waka go, nöö
undi u de tu soni dë sa möön fukë u taki ku buka? ⌞Na di fosu
wan nö? Biga sëmbë an sa go a Gadu go hakisi ën ee a puu di
sëmbë a bëë tuu.⌟
10 "Ma nöö un luku. Mi o lei unu taa Mi di ko Libisëmbë Mii
aki, na fan nöö mi sa fan, ma mi abi makiti tu a di goonliba
aki fu mi sa puu sëmbë a Gadu bëë."
11 Nöö hën a bia fan ku di womi taa: "Mati, hopo taanpu! Tei
i kama nöö i go fii a wosu!"
12 Nöö fa a fan dë, hën di womi hopo vu taanpu a pë a dee
hia sëmbë fesi naandë, nöö hën a tei ën kama hën a waka go
fëën a wosu.
Nöö di soni naandë bigi da hii sëmbë tee de ko ta gafa Gadu
taa: "Hoo, wa si sö wan gaan sondi wan daka."

Aki Masa Jesosi kai Leifi

faa ko waka nëën baka.
Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32

13 Nöö hën Masa Jesosi kumutu hën a go a di piki ze u Galilea
bandja. Nöö sëmbë ta ko nëën naandë te a hia, nöö a ta da de
di lei fëën.
14 Nöö hën a ta waka nango. Te wan pisi, hën a si wan womi
de kai Leifi. ⌞Hën seei da Mateosi.⌟ A dë fëën sindosindo a wan
piki wosu a bandja pasi dë ta pii lantimöni, biga hën da wooko
fëën kaa. Nöö di Leifi aki, wan womi de kai Alufasi hën pai ën.
Nöö di Masa Jesosi si ën, hën a kai ën faa musu ko bakama fëën.
Nöö wantewante hën Leifi hopo ko ta waka nëën baka.
15 Wë nöö a ko pasa sö taa Leifi kai Masa Jesosi ku dee
bakama fëën fu de musu ko njan ku ën nëën wosu. Nöö hën
de go sindo u de njan. Nöö sömëni u dee pii-lanti-mönima ku
sömëni oto sëmbë dee abi poi në a di köndë, nöö sö de ko dë ta
njan ku de a wan tafa makandi. Biga hia u dee lö pei sëmbë
naandë bi ta waka a Masa Jesosi baka kaa.
16 Te wan pisi nöö hën wë dee Sabima u Wëti ko ta pasa
naandë gbolo, dee u di Dju paatëi de kai Falisei. Nöö hën de ko
si Masa Jesosi dë sindosindo ku dee pii-lanti-mönima ku dee
oto nëpoima u di köndë dë ta njan makandi, nöö di sondi an
bunu a de seei, kwetikweti.
Nöö hën de hakisi dee bakama u Masa Jesosi taa: "Faandi
mbei di mësitë fuunu go dë ta njan ku dee lö pei sëmbë naandë
a wan tafa u du?"
17 Nöö di Masa Jesosi jei di hakisi u de, nöö hën a piki de a
nöngö taa: "Dee sëmbë o, unfa un mëni? Wan sëmbë di siki ku
wan sëmbë di dë bumbuu, undi u de abi data fanöudu? Na di
sikima nö? Wë nöö ma ko u kai dee sëmbë dee dë bumbuu
sëmbë kaa e, ma mi ko u kai dee sëmbë dee an ta libi bunu a
Gadu wojo, fu mi heepi de." Nöö sö a piki de.

Aki ta lei faandi mbei Masa Jesosi

ku dee bakama fëën an ta disa

u njan a di fasi u Dju.
Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39

18 Hën de dë te wan pisi. Nöö di juu dë, dee bakama u
Johanisi di Dopuma ku dee u dee Faliseima ta hoi deseei söndö
njan. Biga sö dee Dju sëmbë abi wan guwenti taa so juu de ta
tja hangi u wan pisiten fu begi hedi. Nöö hën wan tu sëmbë ko
a Masa Jesosi, hën de hakisi ën taa: "Faandi mbei dee bakama
u Johanisi ku dee u dee Faliseima ta tja hangi fu begi hedi, ma
i ku dee bakama fii wan ta du sö?"
19 Nöö hën Masa Jesosi piki de a wan nöngö fasi, a taa: "Fa u
dë aki, ee wan sëmbë o töö u, nöö a o kai sömëni sëmbë ko a di

piizii, na sö nö? Wë nöö solanga di tööuma dë ku de naandë, nöö de an sa ta kusumi ta tja hangi. Wai nöö de o ta wai.
20 Ma te di juu dou de ko puu ën a de mindi bifö de o sa ta kusumi ta tja hangi awaa."
21 Nöö hën a taa: "⌞Fa mi ta fan ku unu aki, ma a sa toobi unu fu un tei.⌟ Biga na wan sëmbë o tei wan njunjun koosu pisi u lapu wan awoo koosu. Biga te i wasi ën nöö di njunjun pisi o hai kumutu disa di awoo wan, nöö di baaku o ko möön bigi möön leki fa a bi dë kaa.
22 "Söseei tu, ja sa tei wan njunjun win lai a wan awoo mbeti kakisa saku. Biga di awoo saku gaandi kaa, an ta hai möön. Nöö ee i lai di njunjun win go nëën dendu, nöö te di win soopu nöö di saku o tënë tuwë di win fiaa. Da a ko dë i lasi di win fii ku di saku tuu.
"Ma nöö i musu tei wan njunjun saku nöö i lai di njunjun win nëën, nöö de tuu o dë bunu kumafa a fiti."

Aki ta lei taa Masa Jesosi

hën da basi u di saba daka.
Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5

23 Nöö hën de dë te wan saba daka, nöö hën wë Masa Jesosi ku dee bakama fëën ta latja ta pasa a wan goon dendu. Di goon naandë, de paandi wan pei soni kuma alisi nëën, ma i sa njan mën kuakua. Nöö hën wë dee bakama ta booko dee taka dee bendi ko a di pasi naandë ta gili a maun ta njan.
24 Di juu dë wanlö sëmbë u di Faliseima kulupu si de, hën de ko hakisi Masa Jesosi taa: "Fa dee bakama fii ta du dë, na Gadu wëti de ta poi nö? Biga de ta wooko a saba daka."
25-26 Nöö hën a piki de taa: "Wan bi lesi a Gadu buku nö, di soni bi pasa ku Dafiti a di ten u di Kaba Hei Begima de kai Abiata? Hangi bi ta kii hën ku dee mati fëën, nöö hën a go a di wosu u Gadu, hën dee begima da de di bëëë di de ta buta da Gadu naandë. Nöö hën Dafiti njan mën, hën ku dee mati fëën tuu. Wë nöö di bëëë naandë, dee begima wanwan nöö bi a' pasi u njan mën, na sö nö? ⌞Ma tökuseei Gadu an tei Dafiti ku dee sëmbë fëën fu hogi di de njan mën o.⌟"
27 Nöö hën a taki da de taa: "Haika e, dee sëmbë. Masa Gaangadu an mbei libisëmbë fu de hoi saba tjina hedi e, ma a mbei di saba faa heepi libisëmbë.
28 Nöö mi taki da unu, taa Mi di i si ko Libisëmbë Mii aki, nöö mi dë Masa a hii soni liba e te dou ku di saba tuu."
Sö wan soni Masa Jesosi taki da dee Faliseima a di ten dë.

3

Aki ta lei fa Masa Jesosi kula

wan sëmbë a saba daka.
Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11

1 Wë nöö a wan oto saba möön, hën Masa Jesosi toona go a di keikiwosu. Nöö di a go dou, nöö wan womi sai naandë, wan së maun fëën dë dëëdëë tjakaa.
2 Ma nöö sëmbë dë leti dë ta watji Masa Jesosi ee a o kula di womi a di saba daka naandë, biga de kë feni föutu nëën u de tjëën go kaagi.
3 Nöö hën wë aan soni. Hën Masa Jesosi taki da di womi di dë ku di dëëdëë maun naandë taa be a hopo taanpu a dee hia sëmbë fesi dë. Nöö hën a hopo taanpu.
4 Nöö hën Masa Jesosi bia hakisi dee sëmbë dee sai naandë taa: "Unfa Gadu Buku taki, dee sëmbë? Undi möön bunu? Fii du bunu a saba, naa fii du hogi? Fii musu puu sëmbë a dëdë buka, naa fii disëën faa dëdë? Unfa Gadu wëti sikifi fëën?" Ma nöö fa a hakisi de naandë, na wan sëmbë piki ën möönsö, de tuu ko dë pii.
5 Nöö hën a luku de ku hatiboonu. Ma nöö a hati ën tu, fu di de abi sö wan taangajesi da Gadu te tjali u sëmbë an ta kisi de möönsö.
Nöö hën a bia fan ku di womi taa: "Mati, tëndë di maun fii i si." Nöö hën di womi tëndëën maun, nöö hën wantewante di maun ko bunu leti kumafa a bi musu dë.
6 Nöö hën wë dee Faliseima kumutu dë, hën de waka go langalanga tee a di kulupu u di Könu u di köndë, hën da Helodi. Nöö hën de ko ta kuutu makandi unfa u de du de kisi Masa Jesosi kii.
⌞Sö di soni Masa Jesosi du dë hati de tjika.⌟

Aki ta lei fa dee sëmbë ta ko hia a Masa Jesosi liba.

7 Wë nöö wan daka möön, hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën hën de go a di piki ze u Galilea bandja.
8 Nöö fa de ko dou dë, hën wanlö hia sëmbë hai ko nëën gidjii, dee sëmbë u Jelusalen ku hii dee oto köndë u Judea, ku dee u di pisiwata de kai Idumea, ku dee sëmbë dee ta dë a di oto së banda u Joodan Lio, ku dee u dee köndëköndë u dee pisiwata de kai Tilusi ku Sidon. Sö dee sëmbë hai ko a Masa Jesosi tjika, biga de bi jei u dee foondo wooko a ta du.
9 Nöö di de ko hia sö kaa, nöö hën Masa Jesosi taki da dee bakama fëën taa be de seeka wan boto buta a bandja wata naandë dëën. Biga fa a ta kula sëmbë dë, nöö awaa seei de ta pusa ta ko nëën liba.
10 Biga de ta si taa ee de nama nëën, nöö de sa ko bunu nöömö.
11 Di juu dë, dee sëmbë dë ku soni a hedi, te de ko dou a Masa Jesosi nöö de ta bai kai olo seei kai a goon. Nöö de ta taki dëën taa: "⌞U sabi ambë da i e!⌟ I da di Mii u Masa Gaangadu."

12 Ma nöö hiniwanten te de taki sö kaa, nöö Masa Jesosi ta
gandji da de taa de an musu taki di soni dë.

Aki ta lei ambë ku ambë Masa Jesosi tei u ko bakama fëën.
Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16

13 Wë nöö te wan pisiën Masa Jesosi go a wan kamian ka
wanlö hia kuun dë, nööën a kai sömëni sëmbë u de ko nëën.
14 Nööën a pii tuwalufu womi a de dendu tei u de fika ku
ën ta lei nëën nöömö, nöö de de kai "apösutu". Nöö a o manda
de go a köndëköndë u de paaja di Bunu Buka u Gadu,
15 nöö a o da de makiti tu u de ta jaka dee gadu ta kisi sëmbë
a hedi puu a de liba.
16 Söö. Wë nöö dee në u de tuwalufu womi dee a tei dë, nöö
di fosu wanën da Simon,ën Masa Jesosi ta kai Petuisi.
17 Nöö joo kisi Jakobosi ku ën baaa Johanisi, de da de tu
womi mii u di womi de kai Zebedeosi. Nöö Masa Jesosi da de
wan në, a ta kai de Boanëgësi, nöö di në dëën kë taki "Mii u
Döndö", ⌞biga sö de tu baaa fasi bi dë⌟.
18 Nöö baka u dee baaa dë, nöö joo kisi Andiasi, Filipi,
Batolomisi, Mateosi, Tomasi ku wan oto Jakobosi.Ën tata da
Alufasi. Nöö joo kisi Tadeosi ku wan oto Simon, nöö di womi
aki,ën bi dë a di paatëi u dee sëmbë dee ta suku u puu Loomë
lanti a de liba.
19 Ufö joo kisi Judasi Isikaliotu,ën o sei Masa Jesosi buta a
dee felantima maun.
Nöö sö wanlö sëmbë Masa Jesosi tei u de dë ku ën makandi
e.

Aki dee Dju hedima taa Masa Jesosi ta wooko ku didibi kaakiti.
Mat. 12:22-32, 46-50; Luk. 8:19-21, 11:14-23, 12:10

20 Te wan daka möönën Masa Jesosi go dë a wan wosu, nöö
ën sëmbë booko ko nëën naandë teeën ku dee bakama fëën
an sa fendi pasi u njan seei.
21 Te wan pisiën dee mama bëë fëën ko jei taa sö ta pasa,
ën de taa de o ko tei ën tja go. Biga de ta si kuma tja sondi
kamian fëën an dë bunu möön.
22 Nöö di juu dë, wanlö Sabima u Wëti u Jelusalen bi dë a
Masa Jesosi naandë,ën di de si andi ta pasaën de taa: "Wë
di sondi aki an dë u taki oto fasi möönsö e.Ën di gaan hedima
u dee didibi de kai Belisaboën wë kisi ën a hedi sö.Ën ta
dëën di taanga faa ta jaka dee gadu puu a dee sëmbë liba."
23 Nöö Masa Jesosi ⌞sabi taa sö de ta taki,ën a⌟ kai de ko,
ën a taki da de taa: "Dee sëmbë, unfa di didibi sa jaka dee
otowan fëën puu a wan kamian? A sa booko di tii fëën seei sö
nö?
24 Biga ee dee sëmbë u wan köndë hopo feti ku deseei, nöö
na booko di köndë dë o booko nö?

25 Söseei ee wan bëë hopo ta feti ku deseei, nöö na booko di
bëë naandë ta booko kaba a sösö nö?
26 Wë nöö ee di didibi ta feti ku ën seei sö, nöö nëën da a ta
kaba di tii fëën a sösö nö? Ma nöö di soni ta pasa aki, na di soni
un ta taki dë e.
27 "Ma mi o taki da unu andi da di soni ta pasa aki. Te joo
go tei gudu a wan taanga womi wosu, nöö i musu kisi ën tai
gingin ufö i sa go tei dee gudu fëën awaa. Wë nöö hën u ta du
aki e.
28 Nöö un dee leima u wëti aki, un haika. Fa i si un fan dë,
un musu mëni unu seei e. Biga fu hii dee hogi dee sëmbë ta du,
ee de ta kosi Masa Gaangadu seei ta sösö ën ta poi ën në, Gadu
sa puu de nëën bëë eti.
29 Ma ee wan sëmbë i ta kosi di Akaa u Gadu ta wisiwasi ën,
di sëmbë naandë an o kisi paadon a Gadu möönsö a mundu."
30 Nöö sö Masa Jesosi fan ku dee sëmbë, fu di de taki taa di
hedima u dee didibi hën dë nëën liba ta du dee foondo wooko.
31 Te wan pisi Masa Jesosi mama ku dee baaa fëën ko dou a
döö buka dë gbolo, hën de manda kai ën.
32 Nöö di juu dë, sömëni sëmbë bi sindo lontu Masa Jesosi a
di wosu dendu. Nöö hën sëmbë taki dëën taa: "Masa o, dee
sëmbë fii ko aki, i mama ku dee baaa fii, nöö de ta kai i e. De
dë leti a döö buka dë."
33 Nöö hën a taa: "Dee sëmbë u mi nö?"
34-35 Nöö hën a luku dee sëmbë sindosindo lontu ën naandë,
hën a taa: "Un dee sëmbë aki dee ta du kumafa Gadu kë, nöö
unu wë da mi mama ku mi baaa ku mi sisa e."

4

Aki Masa Jesosi da di oto

u di sëmbë ta jaa böngö.
Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8

1 Wë nöö te wan oto daka möön, hën Masa Jesosi toona ko
dë a di piki ze u Galilea bandja möön ta lei sëmbë Gadu wöutu.
Nöö hën sömëni sëmbë booko seei gililili ko nëën naandë, nöö
hën a subi a wan boto bi dë a lampeesi dë, nöö hën a sindo.
Nöö dee hia sëmbë dë a tela liba dë,
2 nöö hën a tei wanlö woto ta lei de sömëni sondi a wödu fasi.
3 A taa: "Wan goonma go ta jaa böngö nëën goon dendu.
4 Nöö fa a ta jaa ën naandë, nöö so fëën ta kai a di pasi liba
nöö dee piki fou ta ko ta pii ën ta njan.
5 "So u di böngö ta kai a sitonu kamian ka doti an dë hia, nöö
a nasi hesi seei.
6 Ma nöö hën di sonu ko hati, hën a kii ën, biga di sitonu
kendi di lutu fëën.

7 “Nöö so u di böngö kai a maka dendu, nöö di böngö ku dee
maka tuu ta göö makandi, ma dee maka ta peeta di njanjan te
an sa ko sondi.
8 “Ma nöö dee otowan kai a bunu goon doti, nöö hën a göö
ko puu njanjan e. Biga so puu diiteni toon möön hia möön fa a
bi dë, so puu sikisiteni toon möön hia, otowan puu wanhöndö.
Nöö sö di pisi dë ko njanjan tjika.”
9 Sö wan woto Masa Jesosi da dee sëmbë te a kaba, nöö hën
a taa: “Wë fa mi fan ku unu aki, nöö un pakisei ën bunu e, be
un fusutëën.”

Aki Masa Jesosi puu andi

di oto kë taki.
Mat. 13:10-23; Luk. 8:9-18

10 Nöö hën de dë te wan pisi, Masa Jesosi dë ku wantu sëmbë
ku de tuwalufu bakama fëën, nöö hën de hakisi ën taa: “Masa
o, faandi mbei i ta lei dee sëmbë a tjubi fasi sö?”
11 Nöö hën a piki de taa: “Haika e. Unu wë Gadu naki kölöku
fuun sa ko sabi dee tjubitjubi soni u di tii fëën. Ma dee oto
sëmbë naandë ⌞de an ta kë saka deseei a di Tii u Gadu basu
möönsö, nöö fëën mbei⌟ mi ta lei de a tjubi fasi sö.
12 Nöö a ko dë taa de ta si kodo ma de an ta fusutan, de ta
haika kodo ma de an ta jei möönsö. Biga ee nasö de bi o bia de
libi ko a Gadu, nöö a bi o puu de a bëë.”
13 Nöö hën a hakisi dee bakama fëën taa: “Wan bi fusutan
di woto di mi lei dee sëmbë ö? Wë nöö unfa woon du fusutan
dee oto sondi mi o toona lei sëmbë möön?”
14 Hën a taa: “Söö. Wë nöö un haika e, mi o puu ën da unu.
Di goonma mi bi taki naandë, hën da di bosikopuma u Gadu
e, nöö di böngö hën da di wöutu u Gadu di a ta tja ta paaja.
15 Nöö ka di böngö kai a pasi liba, dee piki fou ko pii ën njan
dë, hën da dee sëmbë ta jei di wöutu u Gadu, ma te de jei ën,
nöö wantewante di didibi ta ko puu ën a de pakisei djee, de
an ta mëni ën möön.
16 “Nöö ka di böngö kai a di doti ku sitonu a basu, hën da dee
sëmbë dee jei di wöutu u Gadu hën de tei ën seei ku wai,
17 ma de an ta hoi dou. Biga te sëmbë ta hoi de u felanti, fuka
ku toobi ko miti de u di wöutu hedi, nöö de ta kumutu disa di
biibi djee. Biga di wöutu an bi go fundu a de hati tjika.
18 “Nöö di goon ka di böngö kai a maka dendu dë, hën da dee
sëmbë ta jei di wöutu
19 ma de ta abi bookohedi ku dee sondi u goonliba aki poi.
Dee gudu u di goonliba aki ta ganjan de, de ta kë peipei sondi
te de an ta a’ ten u di wöutu u Gadu, nöö an sa göö ko sondi a
de libi möönsö.
20 “Ma nöö ka di böngö kai a di bunu goon, hën da dee sëmbë
tei di wöutu u Gadu nöö de ta dëën pasi faa wooko a de hati.

Nöö Gadu ta fendi wini a dee lö sëmbë naandë seei te a hia,
leti kuma di böngö di puu diiteni toon möön hia möön fa a bi
dë, ku sikisi toon, ku wan höndö toon."

21 Nöö hën Masa Jesosi taa: "⌞Fa i si di womi jaa di böngö
naandë, nöö sö a musu du e, biga di wöutu u Gadu an musu
fika tjubitjubi. Biga⌟ ee wan sëmbë tja wan faja ko a wan wosu
dendu, nöö an o butëën a sondi basu. Ma a o butëën a wan
kamian be hii sëmbë sa si limbo ku ën, na sö nö?

22 "Nöö un haika e, dee sëmbë. ⌞Dee soni mi ta lei a di fasi
aki, de an o fika sö tjubitjubi u nöömö e. De o ko a döö wan
daka nöömö u sëmbë musu ko sabi de. Biga⌟ hiniwan soni di
dë tjubitjubi musu u ko a döö wan daka nöömö."

23 Hën a taa: "Söö. Wë nöö fa mi fan ku unu aki, nöö un
pakisei ën bunu e, be un fusutëën."

24 Nöö hën a taa: "Dee sëmbë, un buta pakisei a dee soni mi
ta taki e. Biga di wan seei maaka joo tei u maaka soni, nöö ku
hënseei de o toona maaka da i tu, nöö möön hia seei joo kisi a
liba.

25 Biga ee wan sëmbë i kisi wan piki soni, nöö hën i wooko
ku ën, nöö joo toona kisi möön hia. Ma nöö ee ja wooko ku ën
möönsö, nöö di pikiwan di i bi kisi naandë joo lasi ën fiaa."

Sö Masa Jesosi taki di ten dë.

Aki Masa Jesosi konda wan woto fu di fa njanjan ta waka ko soni.
Mat. 13:31-34; Luk. 13:18-19

26 Nöö hën wan oto toon, hën Masa Jesosi tei wan oto woto
toona lei dee sëmbë möön fa di Njunjun Tii u Gadu dë. A
taa: "A dë leti kuma wan goonma go nëën goon dendu go jaa
njanjan böngö te a kaba, nöö hën a go fëën a ganda.

27 Nöö fa a go dë, a fëëkëtë di oto naandë. A dë fëën nöö ta
duumi ta weki.

28 "Ma nöö fa di böngö sai a di goon naandë, te wan pisi a tja
aguja ko a döö. Hën a ta göö fëën ta ko, teee a ko dë ku bëë ko
puu jakajaka seei ko abi njanjan.

29 Te wan pisi a lepi, juu fëën dou, hën di goonma ko koti.
Ma nöö hii fa di njanjan waka ko sö naandë, ma di sëmbë di
paandi ën an saanfa a du ufö a ko sö. Wë nöö leti sö nöö a ta
pasa a di Njunjun Tii u Gadu dendu e."

Sö wan oto Masa Jesosi da di juu dë.

30 Nöö hën a taa: "Un oto mi o toona tei u mi lei unu möön
fa soni ta waka a di Njunjun Tii u Gadu dendu?"

31 Hën a taa: "Wë a dë sö leti kuma di uwii de kai mutaadi di
u ta paandi a di köndë fuu aki. Fa a sai dë, nöö di sii fëën piki
möön hii dee oto sii de ta paandi, na sö nö?

32 Ma nöö te a göö, nöö a ta ko bigi pasa hii dee oto uwii tuu
dee u ta paandi a goon dendu, te piki fou seei ta ko ta mbei
wosu a dee maun fëën.
"Nöö sö nöö sondi dë a di Njunjun Tii u Gadu dendu e."
33-34 Wë nöö te Masa Jesosi ta konda di wöutu u Gadu da
sëmbë, nöö dee lö oto aki a lobi u tei konda. Biga a ta fan ku de
a wan fasi kumafa de sa fusutan soni nöö. Ma te hën ku dee
bakama fëën dë de wanwan, nöö a ta puu sondi da de möön
fini.

Aki Masa Jesosi du wan gaan foondo soni a wata liba.
Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25

35 Wan daka hën Masa Jesosi dë ta konda di wöutu u Gadu
da dee gaan hia sëmbë naandë tefa sapate, nöö hën a fan ku
dee bakama fëën taa: "Womi, un boo koti go a di oto së banda
ala ufö." Hën de taki aai.
36 Nöö aan soni, hën de disa dee hia sëmbë naandë, nöö hën
de tei Masa Jesosi leti fa a sai dë, nöö hën de subi a boto, hën
de ta aba di piki ze naandë nango. Ma nöö wanlö oto boto ta
faaka de.
37-38 Nöö fa de nango dë, hën Masa Jesosi go a di boto gogo
ala wante go kandi buta hedi a wan kunsu liba, hën a duumi
pii. ⌞Wei nöö a wei sö.⌟
Nöö hën de nango te wan pisi, hën wan gaan ventu ko bigi
möön hii soni ta seki di wata teee, di wata nango a di boto
dendu seei djululuu, kuma de sa singi. Nöö dee bakama fëëë
te na soni hën de kule go a Masa Jesosi go weki ën taa: "Masa,
ja si taa woo dëdë kaba a di wata aki ö? Ja a' toobi nö?"
39 Nöö hën Masa Jesosi weki, hën a hopo. Hën a bai di
ventu ku di sekiwata taa: "Un tan pii e!" Nöö fa a fan dë,
wantewante hën di ventu ku di wata tan piii.
40 Nöö hën Masa Jesosi hakisi dee bakama taa: "Andi mbei
un fëëë sö? ⌞Wan a' futoou a mi liba eti nö?⌟"
41 Nöö hën dee bakama panta te na soni, de ko dë ta luku
deseei diin ta hakisi de na de taa: "Womi, ambë da di sëmbë
aki di abi sö wan poosian te gaan ventu ku sekiwata seei ta
piki ën buka a soni?"

5

Aki Masa Jesosi jaka wanlö taku soni puu a wan womi liba.
Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39

1 Wë nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën aba di piki ze
go tjökö a di pisiwata u dee Galasëni sëmbë.
2-4 Nöö fa de ta kumutu a boto dë, nöö hën de ko miti ku wan
womi di wanlö taku soni dë nëën liba gbolo. Di womi aki ta
libi a dee sitonu baaku u di köndë ka de ta bei sëmbë, nöö a
dë sö taanga tee na wan sëmbë seei sa kisi ën hoi buta a wan

kamian pii. Biga sömëni pasi de bi pooba bui ën nëën maun ku ën futu tuu, ma nöö a ta koti dee këti seei wökötökö kule go fëën.

5 Nöö a ndeti ku didia di womi aki ta dë a di geebi naandë ta sanga nango ta ko ta bai ta kai wolo ta koti ën seei ku sitonu pisi hii ën sinkii.

6 Nöö fa a dë a di kamian naandë te wan pisi hën a si Masa Jesosi te ala, nöö hën a kule ko kai a goon nëën fesi holou sö.

7 Nöö hën a ta bai taanga seei ta fan ku ën taa: “Andi tja i ko aki, Jesosi, i di Womi Mii u di möön hei Gadu u mundu? Andi u ku i abi eee? Mi begi i taa be i soi a Masa Gadu fesi taa ja o da mi sitaafu e!”

8 Nöö sö a taki, biga Masa Jesosi bi fan ku di soni nëën liba naandë taa a musu go kumutu dë.

9 Nöö hën Masa Jesosi hakisi di womi taa: “Un në fii?”

Hën a taa: “Mi de kai A-Hia-Möön-Hii, biga u dë seei te a hia.”

10 Nöö hën de ta begi Masa Jesosi seei nöömö, taa: “Gaantangi, na jaka u puu a di pisiwata aki e, u begi i.”

11 Nöö zuntu ku di kamian naandë i abi wan kununu, nöö wanlö hia hagu bi sai nëën ta pii sondi ta njan.

12 Nöö hën dee taku soni begi Masa Jesosi taa: “Ee joo puu u a di sëmbë aki liba, nöö gaantangi da u pasi fuu go a dee hagu e.”

13 Hën Masa Jesosi da de pasi.

Hën de tuu kumutu a di sëmbë go a dee hagu. Fa u mbei naandë hën dee hagu tei kule seei ta bazia di kununu naandë gililili te a di ze u Galilea dubuu piii. Dee hagu dëdë a wata fiaa. Nöö de bi dë kuma tu dusu hagu sö.

14 Nöö di dee sëmbë bi dë ta watji dee hagu naandë si di soni, nöö hën de kule go a ganda go konda taa sö wan sondi pasa ku dee hagu.

Nöö hën dee sëmbë u di köndë booko seei gililili ko a Masa Jesosi.

15-16 Fa de ko dou, hën de si di sëmbë di bi dë ku dee hia taku soni nëën liba sindosindo pii ku koosu a sinkii, ku bunu fusutan seei. Nöö dee sëmbë dee bi sai dë, hën de konda da dee otowan te de kaba kumafa de si soni pasa ku di womi ku dee hagu.

17 Nöö hën dee sëmbë u di köndë begi Masa Jesosi taa gaantangi be a kumutu a di pisiwata u de go fëën.

18 Nöö Masa Jesosi an fia ku de. A piki, hën a go a boto wante faa go.

Ma nöö hën di womi a bi jaka dee taku soni puu nëën liba dë begi ën taa: “Masa, gaantangi, be mi go ku i e.”

19 Ma nöö Masa Jesosi an dëën pasi faa go ku ën. A taki dëën
taa: “Mati o, toona go a dee sëmbë fii ku dee mati fii e, nöö i go
konda da de di bunu Gadu du da i aki, ku di fa a saa i tjika.”
20 Nöö hën di womi go e, hën a ta konda di sondi pasa ku ën a
hii di pisiwata naandë tuu palalaa te dou, kumafa Gadu heepi
ën tjika. Baa nöö di sondi dë foondo sëmbë e.
Nöö da sö wan gaan wooko Masa Jesosi du a di pisiwata de
kai Dekapolisi naandë.

Aki Masa Jesosi heepi wan mujëë ku wan mujëë mii.
Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56

21 Wë nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën toona aba go
a di oto së banda ala, nöö fa de go dou dë hën sëmbë ko lontu
ën seei te a hia buta a mindi.
22 Nöö di juu dë, hën wan womi de kai Jailusi ko dou. Di
womi aki, a dë wan u dee hedima u keiki u di köndë naandë.
Nöö di a si Masa Jesosi hën a kai ku kini a goon.
23 A taki dëën taa: “Gaantangi mi begi i, nama maun a wan
mujëë mii u mi da mi. A siki seei te fu dëdë.”
24 Nöö hën de tei pasi u de go a di hedima wosu, nöö dee hia
sëmbë naandë ta bondji Masa Jesosi seei gililili sö nango ku
ën.
25 Wë nöö di juu dë wan mujëë bi dë a dee sëmbë dendu
naandë, sondi ta kule nëën tuwalufu jaa longi kaa.
26 A bi go a sömëni data, de kulëën te de wei. Hii möni fëën
tuu kaba këëë, ma ka u di siki bëtë awaa a ta ko möön hogi.
27-28 Nöö hën di mujëë ko jei u Masa Jesosi gbolo, nöö hën a
taa a o ko nëën ko suku heepi tu. Biga a taa: “Ee mi sa nama
tjë söseei a di koosu fëën, nöö mi si kuma mi sa ko bëtë nöömö.”
Sö di mujëë ta taki nëën hati.
Nöö hën a ta tuusi hënseei a dee sëmbë mindi dë tefa a ko
nama maun a di koosu u Masa Jesosi kumafa a bi taki.
29 Nöö di a nama nëën, wantewante dë a fii taa a ko bëtë
djeee, di soni an ta kule nëën möön. A ko böö u di sitaafu dë.
30 Nöö Masa Jesosi seei fii taa wan poosian kumutu nëën
kula wan sëmbë, nöö hën wante a bia hakisi dee hia sëmbë ta
waka nëën baka naandë taa: “Ambë panjan di koosu u mi?”
31 Nöö hën dee bakama fëën piki taa: “Masa, dee gaan hia
sëmbë ta bondji i gililili aki, hën i taa ee ambë nama a i nö?”
32 Ma nöö Masa Jesosi ta tuwë wojo a dee hia sëmbë dendu
naandë, faa si ee ambë bi panjëën.
33 Nöö hën di di mujëë ko sabi taa sö wan gaan sondi pasa ku
ën, nöö hën a ko fëëë seei. Hën a ko tuwëën seei a goon a Masa
Jesosi fesi naandë, hën a konda hii di sondi te a kaba kumafa
a bi waka.

34 Nöö hën Masa Jesosi fan ku ën taa: “Mujëë, di fa i si i biibi
a mi tjika dë, hën wë mbei i fendi heepi e. Nöö go fii, i böö u di
siki bi ta sitaafu i dë.”
35 Nöö an kaba u fan ku di mujëë seei, nöö hën wanlö sëmbë
ko dou dë. De kumutu a di wosu u Jailusi, di hedima u keiki
di bi ko begi Masa Jesosi faa ko kula di mujëë mii fëën dëën.
Nöö hën de fan ku Jailusi taa: “Mati o, gaan sondi. An dë u di
mësitë ko a i wosu möön e, biga di mujëë mii fii lasi libi kaa.”
36 Nöö hën Masa Jesosi jei fa de fan, ma nöö an dë gaan sondi
dëën seei. Nöö hën a fan ku Jailusi taa: “Na fëëë e, mati. Ta
biibi a mi nöömö.”
37 Nöö hën de nango a di wosu ka di mujëë mii dë dëdëdëdë
ala. Ma nöö Masa Jesosi an mbei dee hia sëmbë go ku ën möön.
Petuisi, ku Jakobosi, ku ën baa Johanisi, de nöö a mbei go ku
ën.
38 Nöö di de naki tefa de go dou a di wosu, nöö sömëni sëmbë
sai naandë kaa ta mbei wajawaja ta bai ta këë ta kai olo te a
bigi.
39 Nöö hën Masa Jesosi denda go a di wosu, hën a hakisi dee
sëmbë taa: “Andi un ta du a di kamian aki sö? Biga na dëdë di
mujëë mii dëdë e. Duumi a ta duumi.”
40 Nöö fa a fan dë, hën de lafu ën te a bigi, biga de sabi bunu
taa di mujëë mii dëdë tuu.
Nöö hën a buta dee sëmbë naandë tuu go a döö, nöö hën a
kai di tata ku di mama u di mujëë mii, ku de dii bakama fëën
naandë, nöö hën de go a di kamba ka di dëdë dë.
41 Nöö hën Masa Jesosi go panjan di dëdë a maun, hën a taa:
“Talita kumi,” dati wan taki: “Mujëë mii, hopo taanpu fii e!”
42 Nöö fa a taki naandë, hën di mujëë mii hopo taanpu a pë.
Hën a ta waka ta lontu a di wosu dendu, biga a abi tuwalufu
jaa kaa. Baa nöö di soni pasa dë, a bigi da dee sëmbë e.
43 Nöö hën Masa Jesosi bai de taa: “Di sondi i si pasa aki,
wan musu taki ën da sëmbë e. Nöö un da di mujëë mii soni u
njan.”
Nöö sö wan gaan soni Masa Jesosi du möön e, ka a dë a di
pisiwata naandë.

6

Aki Masa Jesosi toona go

a Nazëlëti.
Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30

1 Wë nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën kumutu
naandë, nöö hën de go a di köndë ka a bi kiija. ⌞Hën da
Nazëlëti.⌟
2 Nöö a di saba daka, hën a go a di keikiwosu go ta lei dee
sëmbë u di köndë dee lei fëën.

Nöö fa a ta fan dë, a ta bigi da de seei, nöö hën de bia ta hakisi de na de taa: “Naasë a kumutu ko aki ku dee lei fëën dë? Unsë a feni sö wan köni? Ambë dëën kaakiti faa ta du dee foondo wooko u ta jei a ta du?

3 Biga na di tëmbëma bi dë aki nëën disi nö? Na di mii aki Malia bi pali nö? Dee baaa fëën u sabi de bunu: Jakobosi, Josëfu, Judasi, ku Simon. Dee sisa fëën, na u ku de ta dë aki nö?” Nöö hën de tei ën u hogi te na soni.

4 Nöö hën Masa Jesosi taki da de taa: “Un haika e, dee sëmbë. Wan tjabukama u Gadu an ta fuka u nëbai a oto köndë e, boiti a di köndë ka a bi kiija, ku dee bëë fëën. A de nöö an ta fendi gafa.”

5-6 Ma fa a fan dë seei, ma a bigi dëën fa dee sëmbë an kë biibi ën. Nöö fëën mbei an du foondo wooko naandë möönsö, boiti wantu sëmbë nöö a kula, di a buta maun a de liba.

Nöö hën a kumutu naandë hën a go a dee oto köndë u di pisiwata dë go ta lei sëmbë.

A di pisi aki Masa Jesosi manda

dee bakama fëën go

a dee köndëköndë.
Mat. 10:1, 5-15; Luk. 9:1-6

7 Te wan daka hën Masa Jesosi kai de tuwalufu bakama fëën ko nëën. Nöö hën a taki da de taa: “Un haika e, mi o manda unu go tu ku tu a dee köndëköndë, ⌞nöö woon go konda taa Masa Gadu ta hopo wan njunjun tii⌟. Nöö mi o da unu makiti fuun sa jaka dee soni ta ko a sëmbë hedi puu a de liba.

8-9 “Ma nöö fa woon go aki, wan musu tja soni e. Wan musu tja bëëë. Wan musu tja tu susu, di fuunu futu dë tjika kaa. Wan musu tja tu koosu tu, di dë a unu sinkii dë tjika kaa. Wan musu tja möni e. Nöö di kokoti a i maun dë, hën nöö fii tja.

10 “Nöö fa woon go aki, nöö te un dou a wan köndë, nöö di sëmbë di o kisi unu buta nëën wosu, nöö naandë un musu tan fu te un kumutu a di köndë dë e. Wan musu kumutu dë go tan a oto wosu möönsö.

11 “Nöö te un go a wan köndë ka de an kë unu, de an kë jei di lei fuunu, nöö un kumutu disa di köndë dë go e. Ma bifö un go un musu feki di basufutu sandu fuunu tuwë a di köndë kuma wan maaka u de si taa di hebi fika da de.”

Nöö sö Masa Jesosi fan ku dee bakama fëën te a kaba.

12 Nöö hën dee bakama go e. Hën de go ta konda da dee sëmbë a dee köndëköndë taa be de bia disa dee hogilibi u de.

13 Nöö fa de go dë, nöö de heepi sëmbë e. Biga de jaka sömëni soni bi ta kisi sëmbë a hedi puu a de liba, de tutu fatu a sömëni sikima sinkii kula de ko bunu.

Aki ta lei andi pasa ku Johanisi

di Dopuma.
Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9

14-16 Nöö fa Masa Jesosi ta du dee foondo wooko a di pisi-
wata u Galilea naandë, nöö në fëën ta bai ta paaja nango a
dee köndëköndë. De ta taki nëën liba seei.
So sëmbë taa: "Un haika, dee sëmbë. Johanisi di Dopuma di
di könu bi manda dee sodati kii, hën wë toona weki a dëdë e,
hën a tei oto në ta tja."
Otowan taa: "Nönö, di fesiten Tjabukama u Gadu de kai
Elia, hën di dë e. Hën toona weki ta tja oto në."
Otowan a dendu taa: "Nönö e, na weki di sëmbë aki weki a
dëdë, ma a dë wan hebi Tjabukama u Gadu nöö, kuma dee bi
dë a fesi." Nöö sö dee sëmbë ta fan peipei soni u Masa Jesosi.
Te nöö di könu u di köndë de kai Helodi seei ko jei u Masa
Jesosi. Hën a taa: "Awa, Johanisi di Dopuma di mi bi manda
sëmbë kii, hën toona weki tuu. Biga hën nöö sa du dee lö
foondo wooko mi ta jei di sëmbë naandë ta du dë." Sö hën a
taki.

17-20 Wë nöö fa di Könu fan dë, a bi kii di Dopuma tuu o, biga
a bi manda sodati go koti ën hedi puu. Nöö di sondi mbei a du
sö. Di Könu bi abi wan baaa fëën de kai Filipi, nöö di baaa bi
abi wan mujëë de kai Helodiasi. Nöö hën di Könu tei di mujëë
u di baaa fëën aki buta a wosu gbolo. Nöö hën di a du sö, hën
wë Johanisi bai ën taa an du bunu, biga a booko Gadu wëti fa
a tei ën suwagi dë.
Nöö hën di di mujëë jei taa sö Johanisi bai di manu fëën, nöö
a tei Johanisi fu hogi. A hoi ën a bëë seei, a kë kii ën nöömö.
Ma nöö di Könu an dëën pasi faa musu kii ën, biga a ta lesipeki
Johanisi, a ta si taa a dë wan bumbuu sëmbë ta libi kumafa
Gadu kë. Ma nöö u di Könu musu du di mujëë fëën wan piizii,
hën a manda sodati buta Johanisi a dunguwosu. Ma so juu di
könu ta kai Johanisi faa fan ku ën, nöö a lobi u ta haikëën, hii
fa dee fan u Johanisi ta toobi ën seei.

21 Wë nöö hën de dë te wan daka gbolo, di mujëë kisi pasi
faa du ku Johanisi kumafa a bi kë. Biga a ko pasa sö taa di
Könu fujai, nöö hën a hoi wan gaan piizii. A kai hii dee bigima
u di pisiwata naandë tuu ko a di piizii: dee lanti hedima, ku
dee hedima u sodati, ku dee guduma.

22 Nöö hën de dë a di piizii dendu tee wan pisi. Nöö di baa
mujëë fëën di a tei dë bi abi wan mujëë mii fëën. Nöö hën
di mujëë mii ko baja wan gaan ⌊dëë wojo⌋ baja bigi möön hii
sondi. Baa nöö a suti da di Könu ku hii dee bigima sai naandë
te na soni, fa di mujëë mii baja dë.

23 Nöö hën di könu kai di mujëë mii ko nëën, hën a taa: "Wë
mii, di baja i baja aki a suti poi, nöö mi kë paka i e. Ma nöö i
musu piki mi andi i kë, nöö mi soi a hii dee bigima aki fesi tuu

taa hiniwan sondi di i hakisi mi mi o da i ën kaa. Ee hafu u di köndë mi ta tii aki seei i kë, mi o da i ën.” Sö di Könu taki da di mujëë mii.

24 Nöö di a taki sö, hën di mii kule seei hesihesi go nëën mama taa: “Maama o, sö di Könu taki da mi e, nöö andi mi musu hakisi ën?”

Nöö hën di mama piki di mujëë mii taa: “Go piki di könu e, taa i kë u de tja di hedi u Johanisi di Dopuma a wan paatu dendu ko da i.”

25 Nöö hën di mii kule hesihesi go a di könu. A taa: “Wë Köndë Masa, mi ko piki di sondi mi kë e. Mi kë fii da mi di hedi u Johanisi di Dopuma a wan paatu dendu hesihesi seei.”

26 Wë nöö di di Könu jei sö, nöö hati fëën ko latja, biga a hati ën faa musu du sö wan sondi ku di Dopuma. Ma nöö fu di soi a bi soi a dee bigima naandë fesi da di mujëë mii kaa, fëën mbei an sa puu di buka dë möön.

27 Nöö aan köni, hën a manda wan sodati faa go koti Johanisi hedi buta a wan paatu tja ko. Nöö hën di sodati go koti Johanisi hedi belim puu,

28 hën a tei buta a di paatu tja ko da di mujëë mii. Nöö hën di mii tei tja go nëën mama.

29 Wë nöö di dee bakama u Johanisi jei di taki dë, nöö a hati de e, ma heepi an dë. Nöö hën de ko tei di dëdë sinkii fëën tja go bei.

Nöö da sö wan gaan hogi Könu Helodi du e.

Aki ta lei fa Masa Jesosi bi da

hia sëmbë soni u njan.
Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Joh. 6:1-14

30 Wë nöö hën dee bakama u Masa Jesosi, dee a bi manda go a köndëköndë, hën de toona ko nëën baka, nöö hën de konda dëën te de kaba fa de lei dee sëmbë ku fa de du di wooko tjika.

31 Nöö hën Masa Jesosi taki da de taa: “Un sabi nö? Un boo go a wan pii kamian u wanwan ka sëmbë an dë, fuu sa böö abiti sö.” Nöö di sondi mbei a taki sö, biga hia sëmbë ta kumutu a dee köndëköndë ta ko nëën nöömö ta suku heepi te hën ku dee bakama fëën an sa fendi pasi u njan, bamba u de böö seei.

32 Nöö hën de kai a boto ta puu nango a di kamian ka de o go dë de wanwan.

33 Ma nöö wanlö hia sëmbë si de, nöö de sabi kaa taa a sö wan kamian de nango. Nöö hën de kule lontu a bandja wata u de go miti ku de a di oto së banda ala.

34 Nöö di Jesosi ku dee bakama fëën go tjökö, hën de si dee hia sëmbë naandë ta luku de kaa. Nöö aan soni, hën Masa Jesosi go ta lei de sömëni soni möön, biga tjali u de kisi ën.

A si taa de dë kuma wanlö hia sikafu söndö tiima ta waka ta daama nango ta ko.

35-36 Nöö fa u mbei dë, nöö sapate ta ko kaa, nöö hën dee bakama taki da Masa Jesosi taa: “Masa o, i sabi nö? A tjika fii manda dee sëmbë go, be de go suku sondi u njan bai a dee köndëköndë a u bandja aki. Biga sëmbë an ta libi ka u dë aki, nöö sondi u njan an dë aki u fendi tu.”

37 Ma nöö hën Masa Jesosi taa: “Nönö e, unu musu da de sondi u njan.”

Hën de taki dëën taa: “Unfa i mëni? Dee sömëni sëmbë aki, u o da de sondi u njan nö? Biga di möni di u musu puu bai sondi u njan da de, nöö a musu dë aiti liba wooko möni.” Sö dee bakama fëën piki ën.

38 Nöö hën Masa Jesosi hakisi de taa: “Un mëni bëëë un abi aki? Un go luku i si.”

Nöö hën de go luku te de ko, hën de ko piki ën taa: “U abi feifi bëëë ku tu fisi nöö.”

39 Nöö hën a manda de taa: “Un go mbei dee sëmbë sindo a dee ahun liba aki na alö e.”

40 Nöö hën de go mbei dee sëmbë sindo a hipihipi, feifiteni ku feifiteni a wan hipi, wan höndö ku wan höndö a wan hipi.

41 Nöö hën di de sindo sö kaa, hën Masa Jesosi tei de feifi bëëë ku de tu fisi, nöö hën a hopo wojo luku liba da Masa Gadu tangi te a kaba, hën a booko de pisipisi te a kaba. Nöö hën a tëndë da dee bakama taa be de paati da dee sëmbë. Nöö hën de tei paati da dee sömëni sëmbë naandë tee lontu ko kai.

42 Nöö hii dee sëmbë tuu seei njan te bëë u de fuu, de an kë möön.

43-44 Wë nöö di mëni sëmbë njan di ten dë, feifi dusu womi sëmbë de konda e, ⌞ufö i abi dee mujëë ku dee mii⌟. Nöö di de njan te de kaba, hën dee bakama go pii di bëëë ku di fisi dee fika nöö a dou hii tuwalufu manda fuufuu eti.

Nöö da sö wan gaan foondo wooko Masa Jesosi du a di lö kamian dë e.

Aki ta lei fa Masa Jesosi waka

a wata liba.
Mat. 14:22-33; Joh. 6:15-21

45 Nöö di dee sëmbë njan te de kaba naandë kaa, hën Masa Jesosi kai dee bakama ko nëën, hën a taa: “Un go tei di boto, nöö un puu go a Betisaida ala.” Sö Masa Jesosi taki da de. Ma nöö hën a o fika dë faa manda dee sëmbë go.

46 Nöö hën dee bakama fëën go. Nöö di Masa Jesosi manda dee oto sëmbë go kaa, hën a go a wan kuun kamian naandë hën wanwan go ta begi Masa Gaangadu.

47 Nöö hën di sapate, di boto u dee bakama fëën dë tee a mindiwata ala.

48 Te wan pisi hën Masa Jesosi tuwë wojo luku, a si taa de dë
a gaan toobi seei. Biga de ta puu kodo ma de an nango fesi.
Wan gaan ventu wë ko ta kii de sö. Nöö a gaan ndeti seei di
sondi dë ta pasa, biga fosu ganian an kanda eti.

Nöö di Masa Jesosi si sö, hën a bazia di kuun ko a di wata
bandja hën a ta waka seei tjuwatjuwa ta ko a dee bakama
fëën.

Nöö hën di a ko zuntu ku de hën a mbei kuma a ta pasa.

49-50 Di juu dë dee bakama wojo ko kai a di sëmbë ta waka a
di wata liba naandë, nöö hati u de latja te na soni, de bai kai
wolo, biga de mëni taa jooka de si dë.

Nöö hën Masa Jesosi kai de taa: "Kijoo, wan fëëë sö e. Un tai
hati. Mi wë disi."

51 Nöö hën a subi a di boto dendu. Fa a subi dë, nöö wante
hën di ventu kötö pii.

Wë nöö di sondi dë bigi da dee bakama fëën te na soni.

52 Biga wë hii fa de bi si Masa Jesosi tei de feifi bëëë hën a
da dee gaan hia sëmbë, de njan dë seei, ma töku de an bi buta
mëni nëën fu de sabi ambë dëën.

Aki ta lei fa Masa Jesosi kula sömëni sikima.
Mat. 14:34-36

53 Nöö hën de puu go tjökö a di pisiwata u dee Genesalëti
sëmbë ala, nöö hën de tai di boto u de te de kaba.

54 Nöö fa de ko dou dë, hën sëmbë si de sabi wante kaa.

55 Nöö hën de kule go paaja di njunsu te dou hii dee köndë
naandë, taa: "Jesosi di kulama dë a di köndë fuu." Nöö hën
dee sëmbë kule go tei dee sikima buta a kama ta tja ko a Masa
Jesosi seei gililili sö.

56 Wë nöö sö. Hii ka Masa Jesosi nango kaa, a dee gaangaan
köndë ku dee pikipiki köndë te dou ku dee pandasi kamian
tuu, dee sëmbë ta tja dee sikima u de ko buta a sitaati dëën faa
musu kula de da de. Nöö de ta begi ën taa be a da de pasi u de
ta nama a di jëkëjëkë u di koosu buka fëën, nöö hii dee sëmbë
dee nama sö kaa, de tuu ko bëtë.

Nöö da sö Masa Jesosi kula dee sëmbë u di pisiwata dë tjika.

7

Aki ta lei fa dee Faliseima

ku dee Sabima u Wëti ta kuutu

Masa Jesosi.
Mat. 15:1-9

1 Wë nöö hën de dë te wan daka, hën so u dee Faliseima ku
dee Sabima u Wëti kumutu a Jelusalen ko a Masa Jesosi dë.

2 Te wan pisi hën de ko si taa te dee bakama u Masa Jesosi ta
njan, nöö de an ta wasi maun a di fa dee Dju sëmbë guwenti u
wasi maun.
3 Biga wan tuutuu Dju sëmbë an o njan ee na a wasi maun
kumafa a lei a dee gaan sëmbë fëën,
4 taa te a kumutu a wojowojo ko, nöö a musu wasi a wan
apaiti fasi bifö a sa njan. Nöö a musu wasi dee paabi lai fëën a
wan apaiti fasi tu, kuma dee kan u bebe wata, gansë, paabi
u njan. Biga de ta mëni taa ee de an du sö nöö de an o dë
limbolimbo a Gadu wojo.
5 Nöö hën mbei dee Faliseima ku dee Sabima u Wëti hakisi
Masa Jesosi taa: "Faandi mbei dee bakama fii an ta hoi dee
wëti dee dee gaan sëmbë fuu buta da u?"
6 Nöö hën Masa Jesosi fan ku de, a taa: "Un dee bödjëëma i si
aki, un haika e. Gadu bi da di tjabukama fëën de kai Jesaaja
wan buka u wanlö sëmbë, nöö a bi a' leti e. Biga a taa:
Dee sëmbë i si aki sö,
de ta lesipeki mi ku de buka,
ma hati u de an dë a mi seei.
7 Fa de ta bai taa de ta hei mi naandë, na tuu.
Sösö sondi seei de kai në ta du dë.
Biga na dee wëti u mi de ta lei sëmbë möönsö.
Libisëmbë wëti nöö de ta lei.
Sö Jesaaja bi taki, nöö dee sëmbë a taki dë, unu wë e."
8 Nöö hën a taa: "Dee lei libisëmbë buta, de un ta tei u gaan
soni seei, ma nöö dee lei Gadu buta, de un ta disa a wan së
ala."
9 Hën a taa: "Aai, un köni seei baa, fa un saanfa u buta dee
lei u dee gaan sëmbë fuunu a dee lei u Gadu kamian tjika.
10 Biga a fesiten di Gadu bi da Mosesi dee wëti, hën a taa i
musu lesipeki i mama ku i tata. Ee wan sëmbë i ta kosi i mama
ku i tata ta wisiwasi de, nöö de musu kii i puu. Sö Gadu hei
mama ku tata tjika.
11 "Ma nöö un biëën ko wan hii oto soni. Biga wan sëmbë sa
taki dëën mama ku ën tata taa: 'Dee sëmbë, mi si taa un dë a
fuka. Ma nöö di sondi mi bi musu tei u heepi unu, mi butëën
a wan së da Gadu kaa. Da a ko heepi fëën an dë. Ma a' soni u
da unu möön.'
12 Nöö fa di sëmbë fan dë, nöö un ta si taa a fan bunu poi.
Nöö sö un sai dë ta tapa sëmbë u de an sa puu de mama ku de
tata a fuka möön.
13 "Wë nëën da un puu dee lei u Gadu buta dee lei u dee gaan
sëmbë fuunu a de kamian nö? Nöö di soni mi taki dë, hën da
wan kodo nöö, u dee hia sösö lei fuunu dee un ta lei sëmbë."

Aki ta lei dee soni ta sundju sëmbë a Gadu wojo.
Mat. 15:10-20

14 Nöö hën Masa Jesosi mbei dee hia sëmbë dee bi ko dë hai
ko möön zuntu ku ën, nöö hën a taa: “Un haika bunu fa mi o
fan aki, be un fusutëën.
15 Mi taki e, dee sondi ta kumutu a döö së nango a i sinkii, na
de ta mbei i ko sundju a Gadu wojo e. Ma dee sondi ta kumutu
a i hati ko a döö, de ta sundju i a Gadu wojo. [
16 Nöö fa mi fan ku unu aki, nöö un pakisei ën bunu e, be un
fusutëën.]”
17 Nöö hën a disa dee sëmbë naandë, hën a go a wosu.
Nöö hën dee bakama fëën ko hakisi ën taa: “Masa o, andi di
soni i lei dee sëmbë naandë kë taki?”
18 Nöö hën a taa: “Fa mi fan dë, unu seei tu wan fusutan nö?
Wan sabi nö, taa di sondi di i njan tuwë go a i bëë an sa mbei
i ko sundju a Gadu wojo?
19 Biga te wan pisi a ta toona kumutu a i sinkii baka.” (Nöö
ku di lei aki i sa si taa Masa Jesosi puu tjina a hii soni u njan.)
20-21 Hën a fan go möön longi, a taa: “Di sondi di ta kumutu
a wan sëmbë hati ko a döö, nöö hën ta sundju ën a Gadu wojo,
kuma te i ta libi fanafiti a manu ku mujëë soni, kuma te i ta
fufuu, i ta kii sëmbë, i ta tei sëmbë mujëë ee nasö sëmbë manu,
22 i a’ langahati u sëmbë soni, i ta a’ hogihati u sëmbë, i ta
ganjan sëmbë, i ta du fanafiti soni, i ta haun ku sëmbë, i ta tja
sëmbë go sei a baka, i abi gaan fasi, i abi wisiwasi fa.
23 Hii dee lö sondi naandë tuu, a libisëmbë hati de ta kumutu
ko a döö, nöö de ta mbei i ko sundju a Gadu wojo. Un jei bunu
fa mi taki aki nö? Söö.”

Aki Masa Jesosi heepi

wan mujëë di an dë Dju.
Mat. 15:21-28

24 Nöö hën Masa Jesosi kumutu a di köndë naandë, hën a go a
di pisiwata zuntu ku di köndë de kai Tilusi, nöö hën a denda go
a wan wosu. Ma nöö an kë u sëmbë sabi taa sö a ko sai naandë.
Ma di soni an sa tjubi, sëmbë ko sabi gbolo taa a dë a di köndë.
25 Nöö wan mujëë bi sai dë bi abi wan piki mujëë mii, nöö
wan taku soni dë a di mujëë mii liba. Nöö sö hesi di di mujëë
ko sabi taa Masa Jesosi sai dë, nöö hën a waka seei langalanga
ko nëën naandë. Nöö hën a tjökö kini nëën fesi
26-27 ta begi ën gaanfa seei taa: “Masa, gaantangi, ko jaka
wan sondi puu a di mujëë mii u mi liba da mi. Biga a ta penëën
te na soni.”
Ma nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Mujëë o, an fiti fii musu
puu bëëë a de mii maun tuwë da dagu mii e. Biga dee mii
fosu musu njan.” ⌞Nöö fa a fan dë, a kë taki taa dee Dju sëmbë
fëën fosu musu fendi heepi⌟ biga wë di mujëë aki sö an dë Dju
sëmbë, oto köndë sëmbë a dë. De pai ën a Finisia u Silia köndë.

28 Nöö di Masa Jesosi piki ën sö, nöö hën di mujëë hakisi ën
taa: “Wë Masa o, dee sakasaka dee ta puu a di tafa liba ta kai
a goon, nöö dee dagu mii an sa pii de njan nö?”
29 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Aai mujëë, i hakisi bunu
o, nöö i fendi heepi kaa. Toona go fii a wosu, biga di taku soni
kumutu disa di mujëë mii fii e.”
30 Nöö hën di mujëë toona go a wosu. Nöö fa a go dou dë,
hën a si di mii fëën dë kandikandi pii, biga di taku soni disëën
go kaa.
Nöö da sö Masa Jesosi heepi di mujëë naandë e.

Aki Masa Jesosi kula

wan bookojesima.

31 Nöö hën a kumutu a di pisiwata u Tilusi naandë nöö hën
a o toona go a di ze u Galilea. Nöö fa a nango dë, hën a latja
Sidon pasa go dou a di pisiwata de kai Dekapolisi möön.
32 Nöö di a dou, nöö hën de tja wan womi ko nëën. Di womi
aki sö an ta jei soni, an ta fan bunu tu. Nöö hën de ko begi
Masa Jesosi taa gaantangi, be a buta maun nëën liba faa sa ko
bunu.
33 Nöö hën Masa Jesosi puu di womi a dee sëmbë naandë
mindi nöö hën a tjëën go a wan së. Nöö hën a buta finga a di
womi jesi toona puu. Hën a tunta nëën finga buta a di womi
töngö.
34 Nöö hën a luku liba nöö a hai böö taanga. Nöö hën a taa:
“Efata,” dati wan taki: “Un jabi.” Di töngö Masa Jesosi ta fan
hën taki sö e.
35 Nöö fa u mbei naandë, nöö hën di womi ko ta fan
limbolimbo, a ko ta jei soni seei gbegedee.
36 Nöö hën Masa Jesosi bai dee sëmbë taanga taa de an musu
konda di soni di pasa naandë da na wan sëmbë. Ma nöö di
möön a ta bai de, möönmöön seei de ta paajëën nango.
37 Nöö hën di soni bigi da hii mundu. De sai dë ta taki taa:
“Aai oo, hii dee soni di sëmbë aki ta du, de tuu bunu e. Biga dee
tapabukama ku dee sëmbë dee an ta jei soni seei a ta mbei de
ta ko ta jei soni ta fan.”

8

Aki Masa Jesosi da fö dusu sëmbë soni u njan.
Mat. 15:32-39

1 Wë nöö hën a ko pasa sö a di ten naandë taa wanlö hia
sëmbë ko dë ku Masa Jesosi möön ta haika di lei fëën. Hën de
sai ku ën dë te nöö hangi ko kisi de poi, soni an dë u de njan.
Nöö hën Masa Jesosi kai dee bakama fëën ko nëën, hën a taa:
2 “Un haika e. Tjali kisi mi da dee sëmbë aki, biga disi mbei
dii daka di de dë ku mi aki, nöö hangi kisi de poi.

3 Ma nöö ee mi manda de go a wosu söndö njan, nöö so u de
o faau a pasi, biga ka de ta libi ku aki longi poi."
4 Nöö hën dee bakama piki taa: "Wë ma sëmbë an ta libi a di
kamian aki, nöö unsë u sa feni sondi u njan tjika u da dee hia
sëmbë aki?"
5 Nöö hën a hakisi de taa: "Un mëni bëëë un abi aki?"
Nöö hën de piki taa: "Sëbën nöö u abi."
6 Nöö hën a taa antoobi. Hën a mbei dee sëmbë sindo leti a
goon naandë. Nöö hën a tei de sëbën bëëë, hën a begi da Gadu
tangi te a kaba. Nöö hën a booko dee bëëë pisipisi, hën a tëndë
da dee bakama u de paati da dee sëmbë. Nöö hën dee bakama
tei, hën de paati da dee hia sëmbë dë te lontu ko kai.
7 Nöö de bi abi wantu fisi naandë tu, nöö hën de tei de tja
ko da Masa Jesosi. Nöö hën a toona begi Gadu te a kaba dëën
tangi, nöö hën a tëndë da dee bakama fëën. Nöö hën de tei
toona paati da dee sëmbë te de kaba.
8-9 Nöö hën hii sëmbë njan te bëë u de fuu. Nöö dee sëmbë bi
njan di njan naandë bi dë fö dusu e.
Nöö di de njan te de kaba, hën dee bakama go pii dee
njanjan fika naandë te de kaba zunta, nöö a fuu hii sëbën
manda. Nöö hën Masa Jesosi ko manda dee sëmbë go a wosu
awaa.
Nöö da sö wan gaan foondo wooko Masa Jesosi du möön a
di pisi kamian dë e.

Aki dee Faliseima hakisi

Masa Jesosi wan maaka.
Mat. 16:1-4
10 Nöö a baka u di dee sëmbë go, hën Masa Jesosi ku dee
bakama fëën subi a boto kumutu dë. Nöö hën de hai go a di
pisiwata de kai Damanuta.
11 Nöö di de ko dou, nöö wantewante hën dee Faliseima ko a
Masa Jesosi ko ta suku ën buka a sondi. Nöö hën de fan go, de
fan ko, nöö hën de hakisi ën taa a musu du wan foondo wooko
u lei de taa a Gadu di kaakiti fëën ta kumutu tuutuu.
12 Nöö di de hakisi sö, hën Masa Jesosi djëmë hun. Hën a taa:
"A bigi a mi, di a dë taa dee sëmbë u di ten aki ta suku foondo
wooko nöömö ufö de sa piki taa Gadu hën manda mi ko."
Nöö hën a piki de, a taa: "Ma o du na wan foondo wooko lei
unu kumafa un kë möönsö e."
13 Sö a piki de, nöö hën a disa de naandë go fëën. Hën ku dee
bakama fëën toona subi a boto fu de go a di oto së banda u di
ze ala baka.

Aki Masa Jesosi ta bai dee bakama u de mëni deseei ku dee poipoi lei u dee Dju hedima.
Mat. 16:5-12

14-16 Ma nöö fa Masa Jesosi ku dee bakama fëën dë a di boto
nango dë, de bi fëëkëtë u tja bëëë. Nööën de nango te wan
pisi,ën Masa Jesosi bai de a wan sondi a nöngö fasi sö, a taa:
"Un mëni unu seei e, be wan tei di sooda u dee Faliseima ku di
u Könu Helodi."
Ma nöö fa a fan dë, dee bakama an fusutan andi a kë taki
da de. Nööën de ta fan ku deseei taa: "Awa womi, wan kodo
bëëë tö nöö u tja ku u a di boto, nööën mbei wë i si a bai u sö
e."
17 Ma nöö Masa Jesosi sabi taa sö de ta taki, nööën a gandji
da de, a taa: "Dee sëmbë o, unfa un sa taki sö wan soni taa u di
wa tja bëëëën mbei mi ta fan sö ku unu? Wan fusutan fa mi
dë eti nö? Unfa un sa don sö?
18 Biga misikuma un abi wojo ma wan ta si sondi, un abi jesi
ma wan ta jei sondi. Wan sabi möön andi bi pasa
19 di mi bi tei de feifi bëëë booko pisipisi,ën un paati da de
feifi dusu sëmbë nö? Di de njan te bëë u de fuu, unfa di bëëë
bi fika hia tjika?"
Nööën de piki taa: "Tuwalufu manda."
20 Nööën a hakisi taa: "Wë di mi booko de sëbën bëëë un
bi paati da de fö dusu sëmbë wë? Un mëni manda bi fika?"
Nööën de piki taa: "Sëbën."
21 Ën a taa: "Wë nöö an tjika fuun sabi taa fa mi dë aki, ma
ta abi bookohedi ku njanjan sondi nö?"

Aki Masa Jesosi kula

wan bookowojoma.

22 Nööën de tjökö a di köndë de kai Betisaida. Nöö di de ko
dou,ën wanlö sëmbë tja wan bookowojoma ko a Masa Jesosi,
nööën de begi ën faa musu nama maun a di womi be a ko ta
si sondi.
23 Nööën a panjan di womi a maun tja puu a di köndë
ganda. Nööën a tunta a di womi wojo,ën a nama maun
nëën.
Nööën a hakisi ën taa: "I ta si sondi ö?"
24 Ën di womi piki taa: "Wë mi ta si sëmbë ta waka ma de
djei pau."
25 Nööën Masa Jesosi toona lobi maun nëën wojo wan pasi
möön, nööën a hakisi ën taa: "Unfa i ta si sondi möön?"
Nööën di womi luku sondi möön. Fa u mbei dë, a ko ta si
sondi gbegedee seei awaa.
26 Nööën Masa Jesosi bai ën taa an musu toona go a di
köndë naandë.Ën a mandëën go a wosu.

Aki de taki ambë da Masa Jesosi.
Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21

27 Wë nööën Masa Jesosi ku dee bakama fëën,ën de tei
pasi nango a dee köndëköndë dee dë zuntu ku di gaan köndë

de kai Sesalia Filipi. Nöö fa de dë a pasi nango dë, nöö hën
Masa Jesosi hakisi dee bakama fëën, a taa: “Womi, ambë un
ta jei de ta taki taa mi dë?”
28 Nöö hën de piki taa: “Wë de ta taki taa i da wan u dee
nëbai Tjabukama u Gadu di toona weki a dëdë, kuma Johanisi
di Dopuma, kuma de Elia sö. Sö lanti ta mëni fii e.”
29 Nöö hën a bia hakisi de taa: “Wë unu wë? Ambë uun taa
mi dë fa mi ku unu ta lontu aki?”
Nöö hën Petuisi piki taa: “Masa, i da di Keesitu e, di Paamusi
Könu di bi o ko.”
30 Nöö hën Masa Jesosi bai de taa: “Fa Petuisi taki dë, nöö
wan musu kondëën da na wan sëmbë e. Un musu hoi ën
tjubitjubi ufö.”

Aki Masa Jesosi ta taki u di hogi di o pasa ku ën.
Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27

31 Nöö hën a seti fan ku de soni fëën seei limbolimbo awaa.
A taa: “Mi o taki wan soni da unu aki e, taa Mi di ko dë
Libisëmbë Mii aki, mi o tja sömëni pei sitaafu a dee Gaan Womi
ku dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti maun. Biga de an
kë tei mi u soni möönsö. Te wan pisi nöö de o kii mi. Ma nöö a
di u dii daka, nöö mi o toona weki ko ku libi baka.”
32 Nöö sö a fan ku dee bakama fëën limbolimbo.
Ma nöö hën Petuisi kai ën a së, hën a taa: “Haika, di fan i
fan dë, ja musu taki sö e. Sö wan soni an musu pasa ku i seei,
kwetikweti.”
33 Nöö di a fan sö, hën Masa Jesosi bia luku dee oto bakama
naandë, nöö hën a gandji da Petuisi. A taa: “Pasa kumutu a mi
fesi dë, Didibi Saatan ju, biga fa i fan dë, na sö Gadu ta mëni
soni. Libisëmbë pakisei nöö di dë.”

Aki Masa Jesosi taki andi

wan sëmbë musu du

faa waka nëën baka.

34 Nöö hën a kai dee oto bakama fëën, ku wanlö hia sëmbë
bi sai dë, u de hai ko möön zuntu ku ën. Nöö hën a taa: “Un
haika e, dee sëmbë. Ee wan sëmbë i kë ko dë bakama u mi, nöö
i musu disa di soni di i seei kë du, nöö i musu dë kabakaba fii
tei hiniwan sondi di ko a i liba fu di i ta nama ku mi hedi, te
dou ku dëdë seei. Ja musu hai baka möönsö.” Sö a fan ku de.
35 Nöö hën a taa: “Fa mi fan dë, di soni mbei mi taki sö. Biga
ee wan sëmbë i ta suku fii hoi i libi kumafa i kë, nöö joo lasi di
suti libi Gadu kë da i. Ma ee wan sëmbë i ta saka i libi fu mi
hedi nasö fu di Bunu Buka u Gadu musu paaja hedi, nöö di
sëmbë dë o fendi libi a Gadu nöömö.
36 “Nöö unfa un mëni, dee sëmbë? Ee wan sëmbë i fendi di
goonliba aki njan kumafa i kë, ma i lasi go a di didibi faja fu
teego, nöö andi seei a heepi i?

37 Nöö andi seei dë a di goonliba aki waiti tjika tu fii sa lasi
i seei fëën hedi?
38 “Nöö wan ta si fa dee sëmbë u di ten u dë aki ta disa Gadu
ta libi dee hogilibi u de nö? Wë nöö ee hën wan sëmbë sen ta
kisi i fii piki a dee lö sëmbë dë dendu taa i ta nama ku mi, ee
nasö sen kisi i fii piki dee soni mi ta taki da unu aki, nöö söseei
sen o kisi mi da i tu, a di daka di mi o ko.
“Biga di juu o dou, nöö Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o toona
ko a goonliba aki, mi ku dee basia u mi Tata köndë tuu. Nöö fa
i si woo ko dë, ku hii di gaan hei u mi Tata ku di waiti fëën tuu
mi o ko e. Nöö a di juu dë, mi o piki seei gbelin taa ma sabi i di
lö sëmbë naandë tu.”
Nöö da sö Masa Jesosi bai dee sëmbë te a kaba.

9

1 Hën a taki da dee bakama fëën taa: “Dee sëmbë o, mi piki
unu seei gbelin taa, so fuunu dë aki an o dëdë bifö un si di Tii
u Gadu ko a goonliba ku kaakiti e.”

Aki dee bakama si di Gadu fasi

u Masa Jesosi di a abi.
Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36

2 Nöö hën a baka sikisi daka u di a fan ku dee bakama fëën
sö kaa, nöö hën a tei Petuisi, Jakobosi, ku Johanisi, hën de subi
wan gaan hei kununu go te nëën liba ala, de wanwan. Nöö
hën de sai dë te wan pisi, hën de ko si Masa Jesosi tooka gaanfa
seei a de wojo.
3 Dee koosu fëën sinkii ko weti faan. Ka de weti tjika dë, na
wan libisëmbë tjika u mbei koosu ko weti kuma di dë e.
4 Nöö hën de ko si tu sëmbë ta fan ku Masa Jesosi dë. Mosesi
ku Elia wë e, ⌞de tu gaan nëbai tjabukama u Gadu u fesiten, de
wë ko fan ku ën sö, ma de bi dëdë gaanduwe kaa⌟.
5 Nöö hën Petuisi taki da Masa Jesosi, a taa: “Mësitë o, a suti
fa u dë aki. Nöö i sabi nö, woo mbei dii tjëkëliba da unu, wan
fii, wan u Mosesi, ku wan u Elia.”
6 Ma fa a fan dë seei, ma na ku fusutan e, biga di ten dë hën
ku dee otowan fëën bi fëëë te de an sa fa u taki.
7 Di juu dë, hën de si wan bundji saka zaaa ko tapa de buuu.
Nöö hën de jei wan töngö ta piki a di bundji dendu taa: “Di
sëmbë aki, hën wë da di lobi Womi Mii u mi e. Nöö hën un
musu ta haika.” Sö di töngö taki.
8 Nöö te u de Petuisi kë mëni, de an si de tu sëmbë dë möön.
Masa Jesosi wanwan tö nöö de si fika dë.

Aki Masa Jesosi ku de dii bakama ta bazia di kuun ta ko.

9 Nöö hën de bia kumutu a di kununu liba ta saka nango a
goon. Te wan pisi hën Masa Jesosi taki da de, a taa: “Un haika
e, dee sëmbë. Di sondi un si a di kununu liba ala, wan musu

taki ën da na wan sëmbë e. Ma un hoi ën fuunu wanwan ufö. Te mi di ko dë Libisëmbë Mii aki weki baka a dëdë bifö fuun sa kondëën.” Sö a bai de.

10 Nöö hën mbei de an kondëën da sëmbë tu. Ma di de ta bazia di kuun nango, hën de ta taki a di sondi dë liba de na de nöö. Nöö de ta hakisi deseei taa: “Fa a taki soni u dëdë weki baka dë, andi a kë taki ku di dë?”

11 Nöö hën de bia hakisi Masa Jesosi taa: “Masa o, faandi mbei dee Sabima u Wëti ta lei u taa Elia fosu bi musu ko bifö di Paamusi Könu ko?”

12-13 Nöö hën a piki de taa: “Awa, sö a dë a Gadu Buku tuu e, taa Elia fosu musu ko lei sëmbë buta a pasi bifö di Paamusi Könu ko. Ma nöö mi taki da unu taa Elia ko kaa e, nöö hën de du ku ën kumafa de kë, leti kumafa di Buku bi taki taa de bi o du.”

⌞Nöö fa a fan dë, hën dee bakama ko fusutan taa Johanisi di Dopuma a ta taki dë. Hën wë bi dë di Elia di bi musu ko.⌟

Hën a taa: “Wan oto soni dë sikifisikifi a di Buku tu, taa te di Sëmbë di ko Libisëmbë Mii o ko, nöö de an o si ën u wan wojo sondi. De o sitaafu ën te a tjika de. Sö di Buku taki. Nöö unfa un mëni u di dë?” Sö a hakisi de. ⌞Ma de an sabi unfa u piki ën.⌟

Aki Masa Jesosi puu wan taku soni a wan mii liba.
Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43a

14 Nöö hën de ta saka ta ko tefa de kai a palala goon, ka dee oto bakama bi dë a di kununu futu dë. Nöö di de ko dou, hën de ko si sömëni sëmbë a di kamian ta fan nango ta ko kuma de dë a wan gaan buja, nöö dee Sabima u Wëti seei bi dë a dendu tu.

15 Nöö te u dee sëmbë kë mëni, hën de si Masa Jesosi gbegedee ta ko, nöö de ko foondo gaanfa seei. Hën de kule go nëën go dëën odi.

16 Nöö hën a hakisi de taa: “Andi ta pasa a di kamian aki mbei un ta fan hia sö?”

17 Nöö hën wan womi piki ën taa: “Mësitë o, mi bi ko a i aki. Wan soni dë a wan womi mii u mi liba ta biinga seei u kii ën. A ta tapëën buka te an sa fan,

18 nöö te a ta ko nëën liba, nöö a ta kisi ën ta tuwë a goon holou, sukuma ta puu nëën buka fukuu, a ta tai ën tanda gingin, sinkii fëën ta ko gagagaa sö. Nöö di ja bi dë, hën wë i si mi begi dee bakama fii u de musu jaka di soni puu a di mii liba da mi. Ma nöö de biinga seei te de wei, de an sa du na wan sondi da di mii. Nöö sö e baa.”

19 Nöö hën Masa Jesosi piki taa: “Ee maingë, andi seei mi fendi a dee sëmbë u di ten aki maun di a dë taa wan ta biibi möönsö? Un longi seei mi musu dë ku unu aki eti bifö woon biibi? Un longi mi musu hoi pasensi ku unu?”

Nöö hën a taa: “Un go tei di mii tja ko aki i si.”

20 Nöö hën de go tei di mii. Ma fa de ta ko ku ën dë, nöö hën di
sondi di dë nëën liba si Masa Jesosi gbegedee, nöö aan sondi,
hën a kisi ën ta du sondi te na sipootu. Biga a tuwë di mii a
goon holou, a ta logoda a goon, ta puu sukuma a buka seei
fukuu.
21 Nöö hën Masa Jesosi hakisi di tata u di mii taa: "Un longi
di sondi dë ku di mii kaa?"
Hën a piki taa: "Wë u sensi di a dë piki mii a maun,
22 hën a ta ko nëën te kisi fa u dë aki. Nöö sömëni pasi seei a
ta biinga u kii ën, te a wata ku faja tuu a ta hiti ën go. Wë nöö
Mësitë, ee i sa heepi u, nöö gaantangi mi begi i tei tjalihati fuu
nöö i heepi u." Sö di tata u di mii taki.
23 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: "Wë na a mi a dë e, ma a
i a dë. Biga ee wan sëmbë ta biibi Gadu, nöö sondi seei an dë
di Gadu an sa du dëën."
24 Nöö di a taki sö hën di tata u di mii bai taanga taa: "Mësitë
o, mi ta biibi e. Ma nöö fii heepi mi be mi biibi tjika."
25 Nöö di juu dë, hën Masa Jesosi si taa sömëni sëmbë ta
booko ta ko a de naandë. Nöö hën a bai di soni di dë a di mii
liba taa: "Ju di sondi ta dë a di mii aki liba ta tapëën jesi ku ën
buka, mi taa, hetji pasa kumutu disëën! Nöö na toona ko nëën
möön a mundu!"
26 Nöö fa a bai ën dë kaa, hën di soni bai kai wan hogi olo.
Nöö hën a kisi di mii wan pasi möön, di mii ta seki ta du soni,
sinkii fëën ko kakakaa. Nöö hën a kumutu go disa di mii djee
awaa. Ma nöö di mii fika a goon pii, nöö hën dee sëmbë sai
naandë taa: "Awa, dëdë a dëdë e."
27 Ma nöö hën Masa Jesosi panjëën a maun hopo taanpu,
biga a ko bunu kaa.
28 Nöö hën a kumutu dë ku dee bakama fëën hën de toona go
a wosu. Nöö di de dou, hën dee bakama hakisi ën taa: "Masa
o, faandi mbei wa bi sa puu di soni a di mii liba?"
29 Nöö hën a piki de taa: "Sö wan taku soni ja sa jakëën puu
go söndö begi e."

Aki Masa Jesosi taki soni

u di dëdë fëën möön.
Mat. 17:22-23; Luk. 9:43b-45

30 Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën kumutu a di
köndë naandë. Nöö fa de nango dë, de ta latja ta pasa a di
pisiwata de kai Galilea. Nöö di ten dë Masa Jesosi an kë u lanti
sabi naasë a dë,
31 biga a kë lei dee bakama fëën a wantu soni liba.
Nöö hën de nango te wan pisi, hën a kai de te de piki, hën
a taa: "Un haika e. De o könku Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki
buta a sëmbë maun e, nöö de o kii mi. Ma nöö a di u dii daka
nöö mi o toona weki baka." Sö a fan ku de.

32 Ma nöö dee bakama an ta fusutan di sondi a ta taki da de
dë, nöö de fëëë u hakisi ën tu.

Aki ta lei ambë o dë hei sëmbë

a di tii u Gadu dendu.
Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48

33 Nöö hën de nango te de dou a Kapenaumi nöö hën de go
denda a wosu. Nöö hën Masa Jesosi hakisi de taa: "Fa u bi dë
a pasi ta ko dë, andi un bi fendi ta fia ku unu seei sö?"
34 Ma nöö de an piki ën, de dë piii seei. Biga di soni de bi ta
fia, de bi ta hakisi de na de taa tee Masa Jesosi ko könu, nöö ee
undi u de o dë möön hei möön dee oto.
35 Nöö hën Masa Jesosi sindo te a kaba, hën a kai de
tuwalufu bakama fëën tuu ko nëën. Nöö hën a fan ku de, a
taa: "Söö. Wë un kë ko fesima a di könu tii u mi dendu ö? Wë
be mi taki da unu, taa di fuunu di o saka hënseei tei di möön
lagi kamian ta dini dee otowan fëën, hën wë o dë di möön hei
sëmbë fuunu tuu e." Sö a piki de.
36 Nöö hën a kai wan piki mii ko a de fesi dë. Hën a hopo ën
tei.
37 Hën a taa: "Haika e. Ee wan sëmbë i tei sö wan lagi sëmbë
kuma di mii aki sö u gaan sondi fu di i nama ku mi hedi, nöö
miseei i tei dë e. Nöö fa i tei mi dë, nöö na mi wanwan i tei, ma
i tei Masa Gaangadu tu di manda mi ko a goonliba aki." Nöö
sö Masa Jesosi fan ku dee bakama fëën te a kaba.

Aki ta lei ambë ku Masa Jesosi

dë a wan së.
Luk. 9:49-50; Mat. 10:42

38 Nöö baka u di dë, hën Johanisi taki wan sondi da Masa
Jesosi, a taa: "Masa o, u bi si wan sëmbë ta tei di në fii ta jaka
dee soni ta kisi sëmbë a hedi puu a de liba. Nöö hën u fan ku
ën faa disa, biga an dë a di kulupu fuu."
39 Nöö hën Masa Jesosi piki, a taa: "Wë an bi dë fuun tapëën
e. Biga na wan sëmbë sa tei di në u mi du foondo wooko, nöö
a bia sö hesi ta kosi mi.
40 Nöö boiti di dë, fa a ta du foondo wooko a mi në dë, hën
da an dë felantima fuu. Nöö ee wan sëmbë an dë felanti fuu,
nöö hën da u ku ën dë a wan së." Nöö sö Masa Jesosi piki.
41 Nöö hën a taa: "Mi o taki wan sondi aki da unu gbelin
seei. Di sëmbë di o du wan sëmbë bunu a di në u mi di Paamusi
Könu, ee wan gangaa wata seei a dëën, nöö Gadu o dëën paima
nöömö."

Aki ta lei fa a dë gaan soni tjika

u wan sëmbë fika a Gadu pasi.
Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2

42 Hën Masa Jesosi fan ku dee bakama fëën go möön longi,
a taa: “Ja si fa di mii aki dë nö? ⌞An kisi fusutan fu soni fu mi
wan bëtë eti.⌟ Nöö ee sö wan sëmbë ko biibi a mi, nöö hën i
mbei a du wan soni faa kumutu a Gadu pasi, nöö gaan hogi
seei i du dë e. A bi sa möön bëtë da i de bi tai wan gaan gindi
sitonu a i gangaa te de kaba, nöö de tja i go tuwë a di möön
fundu kamian u di ze dubuu piii. Biga mi taki da unu taa di
sitaafu naandë an hogi kuma di joo kisi ee i mbei wan lagi
sëmbë kuma di i si aki kumutu a Gadu pasi.
43 “Nöö mi taki e, i musu biinga seei fii fika a Gadu pasi. Fëën
mbei ee wan gaan soni fii kuma di letisë maun fii kë puu i a
Gadu pasi, nöö a bëtë i koti ën puu tuwë e. Biga a dë möön
bunu da i fii dou a Gadu Köndë ku wan së maun, möön leki de
tuwë i a didibi faja ku telu. [
44 Biga di faja ala an ta tapa möönsö, söseei dee bitju ta njan
sëmbë ala de an ta dëdë möönsö tu.]
45 “Nöö ee di futu fii ta suku u puu i a Gadu pasi tu, nöö fii
koti ën puu tuwë e. Biga a dë möön bunu ee i dou a Gadu Köndë
ku wan së futu, möön leki i dou a didibi faja ku de tu së futu
fii, fii go ta tja sitaafu u nöömö. [
46 Biga di faja ta tjuma sëmbë ala, an ta tapa möönsö, söseei
dee bitju ta njan sëmbë ala, de an ta dëdë tu.]
47 “Söseei, ee di letisë wojo fii kë puu i a Gadu pasi, nöö fii
diki ën puu tuwë e. Biga a dë möön bunu da i i dou a Gadu
Köndë ku wan së wojo, möön leki i dou a didibi faja ku tu së
wojo go ta tja sitaafu u nöömö.
48 Biga di faja ta tjuma sëmbë ala an ta tapa möönsö, söseei
dee bitju ta njan sëmbë ala, an ta dëdë möönsö tu e.”
49-50 Nöö hën Masa Jesosi fan möön, a taa: “Un haika e, dee
sëmbë. Satu dë wan bumbuu soni da u a goonliba aki. Ma ee
a lasi ën kaakiti, nöö sondi an dë u toona dëën kaakiti möön e.
⌞Nöö sö un sa luku di libi fuunu. A musu a’ kaakiti tu, kuma
satu. Ma bifö a sa ko sö,⌟ nöö i musu tai hati pasa sömëni soni
dee ta pooba i ufö. ⌞Ma ee nasö, nöö joo dë kuma di satu u taki
dë di lasi ën kaakiti, ja o abi wan wojo heepi da sëmbë möön.⌟
“Nöö sö e baa, wan musu lasi unu kaakiti, ma un musu ta
libi fiifii ku unu seei nango nöömö.”

10

Aki Masa Jesosi ta taki fa manu ku mujëë an musu tuwë.
Mat. 19:1-12; Luk. 16:18

1 Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën kumutu a di
kamian naandë, nöö hën de toona go a Judea. Hën de koti
Joodan Lio aba go a di oto së banda. Nöö di de go dou, nöö
sömëni sëmbë ko a Masa Jesosi, nöö hën a seti u lei de kumafa
a bi guwenti.

2 Te wan pisi hën wanlö sëmbë u dee Faliseima kulupu ko nëën naandë, nöö hën de ko hakisi ën soni fu de sa feni ën kisi.
Biga de hakisi ën taa: “Mësitë o, unfa di wëti u Gadu dë? Wan
womi sa tuwë di mujëë fëën nö?”
3 Nöö hën hënseei toona hakisi de wan soni. A taa: “Unfa
Mosesi bi sikifi u di soni dë buta a di buku u Gadu?”
4 Hën de piki taa: “Wë a sikifi buta taa ee wan womi o tuwë
di mujëë fëën, nöö a musu sikifi wan pampia te a kaba u taki
di soni mbei an këën möön ufö a mandëën go.”
5 Nöö hën a taa: “Awa, sö a sikifi tuu. Ma fu di taangajesi
fuunu mbei Mosesi da unu sö wan pasi. Ma un haika e.
6 A seti di Masa Gaangadu mbei hii soni u goonliba, nöö hën
a mbei wan womi ku wan mujëë nöö.
7 Nöö fëën mbei wan womi o kumutu disa hën mama ku ën
tata nöö a go dë ku ën mujëë,
8 nöö de an o dë tu sëmbë paatipaati möön, ma de o ko dë di
wan sinkii.
9 Nöö dee sëmbë Gadu tja ko makandi sö kaa, nöö na wan
sëmbë abi leti u paati de e.” Sö Masa Jesosi piki dee Faliseima.
10 Nöö di de toona ko a wosu, hën dee bakama hakisi ën a di
manu ku mujëë soni liba di a bi taki naandë.
11 Nöö hën a piki de taa: “Mi taki da unu e, taa ee wan womi
tuwëën mujëë go tei oto mujëë, nöö Gadu wëti seei a booko dë.
12 Söseei tu ee wan mujëë tuwëën manu go tei oto manu, nöö
Gadu wëti di mujëë dë booko tu.” Sö a piki de.

Aki ta lei fa Masa Jesosi tei pikimii u gaan soni.
Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17

13 Wan daka hën wanlö sëmbë ta tja dee mii u de ko a Masa
Jesosi faa musu buta maun a de liba. Nöö di dee bakama si sö,
hën de gandji seei da dee sëmbë taa de an musu tja dee mii ko
nëën.
14 Nöö hën di Masa Jesosi si sö kaa, nöö hati fëën boonu. Hën
a bai de taa: “Wan tapa dee mii u de an ko a mi e. Biga di fasi
i si wan piki mii abi, hën da di fasi di dee sëmbë dee dë a di Tii
u Masa Gadu musu abi.
15 Biga mi taki da unu gbelin taa ee wan sëmbë an sa
futoou hënseei a Masa Gaangadu maun kumafa wan piki mii
ta futoou hënseei a dee gaan sëmbë fëën maun, nöö soni an o
mbei te a sa dë a di Tii u Gadu dendu möönsö.”
16 Nöö di a fan sö te a kaba, hën a tei dee mii nëën maun, hën
a begi Masa Gaangadu da de.

Aki ta lei fa a dë gaan soni da

wan guduma faa ko

a di Tii u Gadu dendu.
Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30

17 Nöö hën Masa Jesosi kumutu a di pisi kamian naandë ta
waka nango. Te wan pisi hën wan womi ko tjökö kini a goon
nëën fesi, hën a hakisi ën taa: “Di bumbuu mësitë aki o, andi
seei mi sa du u mi feni di libi u teego a Gadu?”
18 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Fa i taa mi bumbuu dë,
na wan sëmbë dë bumbuu boiti Masa Gaangadu tö.
19 “Ma nöö fu piki a di hakisi fii naandë, nöö ja sabi dee
wëti Gadu buta da sëmbë u de libi ku de nö? A taa ja musu
kii sëmbë, ja musu tei oto sëmbë mujëë, ja musu ta fufuu, ja
musu ta mindi soni buta a sëmbë hedi, ja musu ganjan sëmbë
a köni fasi njan, i musu lesipeki i mama ku i tata, na sö nö?”
20 Nöö hën di womi piki ën taa: “Aai, ma sensi di mi bi dë
piki mii, nöö hën mi ta hoi miseei a dee wëti naandë liba te
kisi fa u dë aki.”
21 Hën Masa Jesosi luku di womi nöö a lobi ën seei. Nöö hën
a taki dëën taa: “Wë ma wan soni toobi i eti. Go, nöö i sei hii
dee gudu fii dee i abi te i kaba, nöö i tei di möni nöö i paati ën
da dee pootima, nöö joo abi gudu a Gadu Köndë ala e. Nöö ko
fika ku mi ta waka a mi baka.”
22 Nöö di di womi jei fa a fan naandë, nöö hën a saka hedi a
goon ko dë pii. Nöö ku gaan tjali a hati a go a wosu biga a abi
gudu te a hia a di goonliba aki.
23 Hën Masa Jesosi bia luku dee bakama fëën, hën a taa: “Un
si ö? A taanga e, fu wan guduma musu ko a di Tii u Gadu
dendu.”
24 Fa Masa Jesosi taki naandë, nöö a bigi da dee bakama fëën
te na soni.
Nöö hën a taa: “A taanga tuu e, dee mii. Mi taki da unu seei
taa fu wan guduma musu ko a di Tii u Gadu dendu, an dë sösö
soni e.
25 Leti kumafa di gaan mbeti de kai kamëli an sa pasa a wan
aguja baaku, nöö söseei a taanga da wan guduma faa ko a di
Tii u Gadu dendu.”
26 Nöö fa a taki naandë, awaa seei di sondi ko foondo dee
bakama fëën biga de an bi mëni sö. Nöö hën de bia ko ta hakisi
deseei taa: “Wë nöö ee sö a dë, nöö hën da na wan sëmbë sa
feni libi u teego e.”
27 Nöö hën Masa Jesosi luku de diin, hën a taa: “Ee a nama
a di kaakiti u libisëmbë nöö na wan sëmbë sa feni ën tuu. Ma
a nama a di kaakiti u Masa Gadu, nöö soni an dë di hën an sa
du.”
28 Nöö hën Petuisi hakisi ën taa: “Wë nöö u wë Masa? Fa u
disa hii soni ko ta waka a i baka aki, un wini fëën woo feni.”
29 Nöö hën Masa Jesosi piki taa: “Aai, sö a dë tuu. Ma nöö
mi taki da unu taa di sëmbë di o disa hën baaa, ku ën sisa, ku
ën mama, ku ën tata, ku ën mii, ku dee pandasi kamian fëën

fu di a ko nama ku mi, ee nasö fu di a kë paaja di bunu buka u Gadu, nöö an o lasi e.
30 Biga a o toona feni hii soni wan höndö toon baka: ee sisa, ee baaa, mama, tata, pandasi kamian, ku köndë tuu seei a o feni a di ten u dë aki, ma nöö a o kisi sitaafu tu o. Ma nöö a di ten di ta ko, nöö a o feni di libi u teego a Gadu.
31 "Nöö a di ten dë tu, sömëni sëmbë dee bi dë heima a goonliba aki o ko lagi sëmbë e. Nöö sömëni sëmbë dee an bi dë wan wojo soni a libisëmbë wojo aki, nöö de o ko fesima seei."
Nöö sö Masa Jesosi fan ku dee bakama fëën di ten dë.

Aki Masa Jesosi taki di dëdë soni fëën wan pasi möön.
Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34

32 Nöö di juu dë, Masa Jesosi nango a Jelusalen. Nöö a dë a pasi nango seei, ma nöö dee bakama fëën dë nëën baka ta waka, ma na ku wai. Biga de dë fëëëfëëë pantapanta. Söseei dee oto sëmbë ta waka ku de, deseei dë fëëëfëëë tu, ⌞biga de ta sinti taa soni o pasa ku ën ala⌟.
Te wan pisi, hën a kai de tuwalufu bakama fëën a së, nöö hën a toona fan ku de möön kumafa a bi fan ku de a fesi kaa.
33 A taa: "Womi, un haika e. Fa u nango a Jelusalen aki, nöö de o du ku Mi di ko Libisëmbë Mii aki e. Biga de o sei mi buta a dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti maun, nöö de o tei mi tja go a kuutu te de kaba buta taa mi musu dëdë. Nöö baka u di dë, nöö de o tja mi go buta a dee oto köndë sëmbë dee ta tii di köndë i si aki maun.
34 Nöö de o mbei mi fa seei, de o tunta a mi, de o fon mi ku wipi. Te u kaba fëën de o kii mi. Ma nöö a di u dii daka nöö mi o toona weki baka ko ku libi e."
Nöö sö Masa Jesosi piki dee bakama fëën gbelin möön.

Aki tu u dee bakama u Masa Jesosi ko suku hei kamian nëën.
Mat. 20:20-28

35 Wë nöö baka u di dë hën Jakobosi ku ën baaa Johanisi, dee mii u Zebedeosi, kai Masa Jesosi a së. De taa: "Masa o, u ko begi i wan soni aki."
36 Hën a hakisi de taa: "Wë andi un kë sö baa?"
37 Hën de taa: "Wë Masa, u kë begi i fii buta da u taa te i tei di könu kamian fii, nöö wan fuu o dë a i leti maun së, di otowan o dë a i töötömaun së ta heepi i tii di köndë. Nöö hën da di soni u ko begi i."
38 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: "Ma kijoo, di soni un hakisi mi aki, ma un sabi andi un ta hakisi ö? Di kan de lai da mi u mi bebe aki, woon sa bebëën tu nö? Di sitaafu mi o tja aki, woon sa tjëën nö?"
39 Nöö hën de piki taki taa: "Aai Masa, woo sa tjëën."
Nöö hën a taa: "Awa, woon tja sitaafu tuu,

40 ma fuun feni dee hei kamian dë, di dë ma sa paamusi unu
e, biga an dë a mi. Gadu nöö a fika da, faa da dee sëmbë ku dee
sëmbë dee a bi buta fu de feni sö wanlö hei kamian.”
41 Wë nöö di dee oto bakama ko jei taa sö de tu baaa naandë
go suku sö wan hei kamian a Masa Jesosi, nöö hën de tei de fu
hogi seei.
42 Ma nöö hën Masa Jesosi kai hii de tuu makandi ko nëën,
hën a taa: “Un haika e, kijoo. Dee goonliba hedima dee an ta
biibi a Gadu, un sabi fa de ta libi kaa. De tuu ta kë pëë basi a
oto sëmbë liba te dou a deseei liba tu.
43 Ma nöö unu, na sö un musu libi e. Di fuunu di kë dë heima
nöö a musu sakëën seei ta dini dee otowan fëën.
44 Nöö di sëmbë di kë ko di möön hei wan fuunu tuu, nöö a
musu dë kuma saafu da dee otowan.
45 Biga fa mi ko dë Libisëmbë Mii aki, ma ko u sëmbë musu
dini mi e. Ma mi ko u mi dini sëmbë. Mi ko seei u mi paka mi
libi kuma paima fu sömëni hia sëmbë sa ko bunu ku Gadu.”

Aki Masa Jesosi kula

wan bookowojoma.
Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43

46 Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën ko a wan köndë
de kai Jelikou tefa de nango. Nöö di de ta kumutu a di köndë,
nöö wanlö hia sëmbë nango ku de.
Di juu dë, nöö wan bookowojoma bi dë leti a di pasi
bandja naandë sindosindo ta pidi möni. Di womi aki de kai
Balitimeosi. A di töngö u de, hën kë taki, di mii u Timeosi.
47 Nöö hën di a ko jei taa di nëbaima u Nazalëti de kai Jesosi,
hënseei ta pasa dë wante, nöö hën a seti ta bai ta kai ën taa:
“Jesosi, na i da di bakamii u Könu Dafiti di bi o ko di Heepima
nö? Gaantangi mi begi i o, saa mi, saa mi e!”
48 Nöö fa a ta bai dë, hën sömëni u dee sëmbë ta waka a Masa
Jesosi baka naandë gandji dëën taa: “Womi, kabuka naandë
e!” Ma nöö an haika de seei. Möönmöön a ta bai eti taa:
“Jesosi, di bakamii u Könu Dafiti dë, saa mi, saa mi e!”
49 Nöö hën Masa Jesosi taanpu piii hën a taa: “Un kai di
sëmbë ta bai dë da mi.”
Nöö hën de go a di womi, de taa: “Söö. Be hati fii kötö e,
womi. A ta kai i. Nöö fii hopo boo go.”
50 Nöö di a jei sö kaa, hën a feki ën liba koosu vau tuwë go
ala, hën a hopo vu taanpu, hën de tjëën go dou a Masa Jesosi.
51 Nöö di Masa Jesosi si ën a taa: “Mati, andi i kë u mi du da
i?”
Hën a taa: “Mësitë, mi kë i heepi mi be mi ko ta si soni e.”
52 Hën Masa Jesosi taa: “Wë fa i ta biibi a mi tjika aki, mati,
nöö i feni heepi kaa e.” Nöö fa u mbei naandë, hën di womi ko

si soni gbegedee, nöö hën a ta waka nango a Masa Jesosi baka mökisi ku dee oto sëmbë.

11

Aki ta lei fa de ta wai ku Masa Jesosi kuma wan könu.
Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Joh. 12:12-19

1 Wë nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën ta waka nango te de ko dou a di pisiwata ka dee köndë de kai Betifaigi ku Betania dë, ka di kununu de kai Oleifi dë tu. Hën da de ko zuntu ku Jelusalen.

Nöö hën Masa Jesosi kai tu u dee bakama fëën ko nëën. Hën a taki da de taa:

2 "Un go langalanga a di köndë a u fesi dë e, nöö te un denda nëën, nöö woon si wan njönku buliki taitai a bandja pasi dë, di sëmbë an sindo nëën liba waka wan daka. Nöö un lusu ën tja ko da mi.

3 "Nöö ee wan sëmbë hakisi unu taa: 'Faandi mbei un ta lusu di buliki?' nöö un musu piki ën taa: 'Masa abi ën fanöudu.' " Nöö sö Masa Jesosi manda de te a kaba.

4 Nöö hën de tu bakama naandë go a di köndë. Nöö fa de go dou, hën de si di buliki taitai a wan dööbuka a bandja pasi naandë tuu, leti kumafa Masa Jesosi bi taki. Hën de go ta lusu ën.

5 Nöö wanlö sëmbë bi dë taanputaanpu dë, nöö di de si taa sö de ta lusu di buliki, hën de hakisi de taa: "Andi un ta lusu di buliki u du?"

6 Hën de piki de leti kumafa Masa Jesosi bi taki da de taa: "Masa abi ën fanöudu." Nöö fa de fan dë, hën dee sëmbë an tapa de möön.

7 Nöö hën de tja di buliki ko da Masa Jesosi hën de jabi koosu nëën liba. Nöö hën Masa Jesosi subi a di buliki liba.

8 Nöö hën sömëni sëmbë ko ta jabi koosu a di pasi liba, otowan ta denda a kapëë ta koti uwii tja ko tuwë a di pasi a Masa Jesosi fesi, nöö di buliki ta waka a dee uwii ku dee koosu liba. Bigi nöö de ta bigi Masa Jesosi sö.

9 Nöö fa de nango dë, sëmbë ta waka a fesi, sëmbë ta waka a baka, Masa Jesosi dë a mindi.

Di juu dë, hii sëmbë ta bai taanga taa:

"Hosana e! Hosana! Gadu dë ku di sëmbë aki!"
Otowan ta bai taa:
"Aai, Gadu dë ku di sëmbë di a manda ko a u aki!"
10 Otowan taa:
"Ke baa! Gadu o toona seti di tii u Könu Dafiti baka!"
Otowan taa:
"Aai, hosana! Di bai aki a musu go dou seei te a Masa Gaangadu köndë!"
Sö dee sëmbë ta bai ta taki.

11 Nöö hën Masa Jesosi go dou a Jelusalen dendu gbolo, nöö
hën a go wante a di Wosu u Masa Gadu nöö hën a denda nëën.
Nöö hën a tuwë wojo luku hii sondi naandë finifini te a kaba.
Ma nöö fu di a ko lati kaa an sa du soni möön, nöö hën hën
ku dee tuwalufu bakama fëën hën de toona go a Betania go
duumi.

Aki Masa Jesosi fan ku wan pau.
Mat. 21:18-19

12 Di dobooko fëën hën de kumutu a Betania u toona go a
Jelusalen baka, nöö hangi ko kisi Masa Jesosi.
13 Nöö hën a tuwë wojo go te ala hën a si wan fuuta pau de
kai figa, nöö a si taa a dë ku uwii seei tjentjen. Nöö hën a go
suku njanjan nëën. Ma nöö di a go dou, an feni na wan kodo,
biga an bi dë ten u di pau pai njanjan eti.
14 Nöö hën a taki da di pau taa: "Na wan ten sëmbë o feni
njanjan a i njan möön e." Nöö fa a fan dë, dee bakama bi
haikëën nöö hën de pasa go.

Aki Masa Jesosi jaka sëmbë

a di Wosu u Masa Gaangadu.
Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Joh. 2:13-22

15 Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën ta waka te de go
dou a Jelusalen, nöö hën de toona go wante a di Wosu u Masa
Gadu möön. Nöö di de go dou, hën de si taa sëmbë sai naandë
gidjii te a hia, so u de ta sei soni, so u de ta tooka möni da dee
wakama dee ta ko naandë ta feni hia wini a de. Nöö hën wë
di soni an bunu da Masa Jesosi seei, nöö hën a jaka dee sëmbë
puu dë. A kandi dee tafa u dee sëmbë ta tooka möni naandë
tuwë djolou a goon. Nöö i bi abi wanlö sëmbë ta sei pomba da
sëmbë u de sa paka paima da Gadu, nöö hën Masa Jesosi kandi
dee bangi u de tuwë tu.
16 Nöö hën a tapa pasi da dee sëmbë dee ta waka ta pasa a
di keikipisi naandë kuma gaan pasi, be de an waka naandë
möön ku dee soni de ta sei dë.
17 Nöö hën a bai dee sëmbë dë taa: "Wan bi jei fa Gadu Buku
taki nö? A taa: 'Mi wosu musu dë wan kamian u hii pei nasiön
sëmbë ta ko ta begi Mi,' ma uun tei ën ko buta wan kamian u
ta tjubii fufuuma."
18 Nöö hën dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ko jei taa
sö Masa Jesosi du, nöö an bunu da de seei kwetikweti, nöö hën
de ta suku wan fasi u de sa kisi ën kii. Ma da töku de fëëë biga
wë hii mundu tei ën u gaan soni u di fasi fa a ta lei de soni u
Gadu.
19 Nöö hën de fika dë te di ten sonu go a goon, hën Masa
Jesosi ku dee bakama fëën toona kumutu a Jelusalen go.

Aki Masa Jesosi lei dee bakama fa de musu begi Gadu ku biibi tjika.
Mat. 21:20-22

20 Di dobooko möön, hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën ta toona go a Jelusalen baka. Te wan pisi hën de dou a di figa pau di a bi siba naandë, nöö hën dee bakama luku, de si taa dee uwii fëën ko laulau. Di pau dëdë seei te dou a lutu.

21 Nöö hën Petuisi ko mëni fa Masa Jesosi bi fan ku di pau, nöö hën a kai ën te a piki, a taa: "Mësitë, luku di figa pau di i bi siba jeside aki, a dëdë tuu o."

22 Hën Masa Jesosi piki ën taa: "Awa, sö a dë tuu, nöö fëën mbei un musu ta biibi Gadu e.

23 Aai, mi taki da unu taa ee un ta futoou Gadu tuutuu söndö panta a unu hati, nöö sondi an o dë di Gadu an o sa du da unu. Biga ee i taki da di kununu aki sö taa be a hopo kumutu naandë go tuwëën seei a ze, nöö a o du sö tuu.

24 "Fëën mbei mi taki da unu taa, ee woon hakisi Gadu wan soni nöö un ta biibi a unu hati taa un abi di soni kaa, nöö woon kisi ën e."

25 Nöö hën a fan ku de möön a taa: "Haika e, te un ta begi, nöö ee i ko mëni taa i ku sëmbë a' soni, nöö i musu puu di sëmbë a bëë ufö i go dou ku di begi e, nöö Masa Gaangadu o puu i a bëë tu u dee hogi dee i ta du. [

26 Ma nöö ee wan ta puu sëmbë a bëë u dee hogi dee de ta du unu, nöö unu Tata a liba an o puu unu a bëë tu u dee hogi dee un ta du.]"

Aki Masa Jesosi tai dee hedima

u Dju keiki.
Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8

27 Nöö hën de ko dou a Jelusalen awaa, nöö hën de toona go a di Wosu u Masa Gadu möön. Nöö fa Masa Jesosi ta waka ta lontu naandë, nöö hën wë a ko miti ku dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ku dee Gaan Womi.

28 Nöö hën de kai ën te a piki, de taa: "Wë u ko hakisi i wan sondi. Dee soni dee i du a di Keikiwosu aki, unsë i feni di leti fii du sö? Ambë da di sëmbë di manda i fii du sö wanlö soni?"

29 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: "Wë antoobi. Ma mi o hakisi unu wan sondi tu. Nöö ee un piki mi, nöö mi o piki unu ambë manda mi.

30 "Wë mi taki e, taa Johanisi di Dopuma, ambë bi mandëën faa dopu sëmbë: libisëmbë, naa Masa Gadu?"

31-32 Nöö di a hakisi de sö, hën de hai go a së go ta kuutu nango ta ko te de wei, de taa: "Ee u taa Gadu hën bi mandëën, nöö a o hakisi u ee faandi mbei wa bi piki ën? Ma nöö wa sa piki taa libisëmbë mandëën." Nöö di soni mbei de taki sö, biga

de fëëë lanti, fu di sömëni sëmbë bi biibi taa Johanisi bi dë wan tjabukama u Gadu tuutuu.

33 Nöö hën de toona ko a Masa Jesosi, hën de piki ën taa: “Wa sabi ambë bi mandëën e.”

Nöö hën a piki de taa: “Ee wan sa piki mi, nöö miseei ma sa piki unu tu.”

Nöö hën de disa di oto.

12

Aki ta lei di oto u wan goon masa.
Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19

1 Nöö hën Masa Jesosi tei wan oto ta lei dee sëmbë a wödu fasi. A taa: “Wan womi bi dë, nöö hën a koti wan gaan goon fëën te a kaba, nöö hën a paandi di pau de kai doloifi a di goon, faa ta mbei win u bebe ku di njanjan fëën. Nöö hën a mbei wan sitonu peni te a kaba lontu di goon. Nöö hën a toona mbei wan goon mata ku sitonu ka de o ta fon di doloifi ta mbei di win. Nöö a baka u di dë, hën a mbei wan wakiti wosu tjongoo sö go a liba.

“Nöö di a kaba u du dee lö soni dë kaa, nöö hën a buta di goon a wanlö sëmbë maun fu de musu ta wooko ën dëën. Nöö hën a kumutu dë go a wan oto köndë.

2 “Nöö hën a dë ala tee a sabi taa di juu dou u di fuuta lepi de mbei di win kaa. Nöö hën a kai wan futuboi fëën ko nëën, hën a mandëën taa be a go a dee wookoma go tei di fëën pisi u di win di a bi musu feni u di goon, tja ko dëën.

3 “Ma nöö di di futuboi dë naki te a go dou a di goon, nöö hën dee wookoma kisi ën hën de fon mën te a fon, nöö hën de mandëën go ku sösö maun.

4 “Nöö a baka u di dë, hën di womi toona manda wan oto futuboi go möön. Nöö di dee wookoma si di futuboi ko dou, hën de kisi ën, hën de fon mën a hedi te a fon nöö hën de toona du sömëni oto hogihogi soni ku ën te a tjika de.

5 “Nöö hën di goon masa manda wan oto futuboi go möön, hën de toona kisi di dë kii. Nöö hën a ta puu futuboi ta manda nango a dee wookoma kodo, so u de de ta fon, so u de de ta kii,

6 teee a fika wan kodo sëmbë tö di a sa manda möön, hën da di wan kodo womi mii fëën di a lobi te na soni.

“Hën a taa: ‘Wë mi o manda di womi mii u mi aki go. A kandë te dee wookoma si ën nöö de sa abi lesipeki fëën fu di a dë miii u mi.’

7 “Nöö hën a manda di womi mii fëën go. Ma nöö di dee wookoma si di womi mii u di tata ta ko, nöö hën de taki da de na de taa: ‘Söö, ja ta si di womi mii u di sëmbë abi di goon aki ta ko naandë nö? Hën wë o kisi di gudu fëën tata a bakaten.

Wë nöö un sabi nö? Un böö kisi ën kii, nöö di goon aki o fika a u maun.'
8 "Nöö hën de kisi di womi mii, nöö hën de kii ën wante-wante naandë, hën de puu ën a di djai dendu tuwë go a kapëë ala. De an bei ën seei."
9 Nöö hën Masa Jesosi hakisi taa: "Wë nöö fa dee soni pasa dë, nöö di sëmbë di bi disa di goon da dee wookoma naandë, unfa i mëni taa a o du? Na a o manda sëmbë go kii dee hogihatima dë puu dë nö? Awa, nöö a o buta di goon fëën a oto sëmbë maun.
10 "Nöö wan bi lesi fa Masa Gadu Buku taki nö? A taa:
Dee sëmbë ta mbei sitonu wosu dë,
de si wan sitonu taa an bunu,
nöö hën de tuwëën a kapëë.
Ma nöö bakaten,
hën di sitonu dë ko di mama posu u di wosu.
11 Masa Gadu seei wë du di soni sö e,
nöö a dë wan gaan foondo soni seei da u.
Na sö di Buku taki ö?"
12 Nöö di Masa Jesosi fan sö hën a tapa dë. Ma nöö dee keikihedima u Dju dee sai naandë, hën hati u de boonu seei te de kë kisi ën kii. Biga de sabi limbolimbo taa de a fan tjökö ku di oto naandë. Ma nöö töku de fëëë taa lanti o du ku de ee de kisi Masa Jesosi a wajaa naandë. Nöö hën mbei de disëën, nöö hën de go.

Aki de ta hakisi Masa Jesosi

soni u lanti möni.
Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26

13 Baka u di dë, nöö hën dee keikihedima dë go puu wanlö sëmbë u di Faliseima kulupu, ku di u könu Helodi, hën de manda de go a Masa Jesosi go luku ee de sa kisi ën ku fan.
14 Nöö fa de ko dou dë, hën de kai ën te a piki, hën de taa: "Mësitë, u sabi taa i dë wan leti sëmbë di an ta ganjan sëmbë. Fa i dë aki nöö libisëmbë an sa ta hai i nango ta ko ku di u de pakisei. Biga ja a' toobi ku di fa de ta pakisei soni. Nönö. Fa i sai dë, i ta lei sëmbë Gadu wöutu seei gbegedee kumafa Gadu kë u sëmbë musu sabi, nöö hën i si u ko a i aki ku wan hakisi.
"Wë fa di gaan könu u Loomë köndë ta duwengi u fuu musu ta paka lanti möni aki, nöö unfa i feni fëën?
15 A fiti fuu pakëën, naa an fiti? Unfa i si ën?"
Ma nöö Masa Jesosi sabi taa bödjëë de ko ta pëë u de musu kisi ën, nöö hën a taki da de taa: "Baja, mi un kë kisi sö nö? Wë un da mi wan kpëngëlë möni i si."
16 Nöö hën de tei wan kpëngëlë möni tja ko dëën, nöö hën a luku ën, a taa: "Ambë abi di në ku di fesi dë a di möni liba aki?"
Hën de piki taa: "Wë di Gaan Könu u Loomë."

17 Hën a taa: “Na sö nö? Wë nöö un da di Gaan Könu di soni
di da fëën e, nöö un da Masa Gadu di soni di dë fëën.” Sö a piki
de.
Nöö fa a piki dë, nöö a foondo de seei, ⌞biga de an bi mëni
taa sö a bi o piki de a sö wan köni fasi⌟.

Aki dee Saduseima pooba u kisi Masa Jesosi ku wan hakisi möön.
Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40

18 Nöö hën sëmbë u di Saduseima kulupu ko a Masa Jesosi
awaa. Wë nöö fa dee Saduseima sai dë, de an kë piki taa te
wan sëmbë dëdë nöö a o toona weki baka. ⌞Biga de an ta biibi
seei taa di akaa u wan sëmbë ta fika ku libi baka u di a dëdë.⌟
19 Nöö fa de ko a Masa Jesosi dë, hën de kai ën te a piki, de
taa: “Mësitë, u kë hakisi i wan soni aki. Wë i sabi fa Mosesi bi
sikifi buta da u, taa ee wan womi tei wan mujëë ma nöö an
pai ku di mujëë, nöö te a dëdë nöö wan baaa fëën musu hoi ën
suwagi faa musu pai ku ën, be hën baaa böngö an kaba. Na sö
a dë nö?
20 “Wë nöö a pasa sö taa de bi dë sëbën baaa, nöö hën wan u
de tei wan mujëë. Te a dëdë an pai ku ën möönsö,
21 nöö hën wan oto baaa fëën hoi suwagi. Te di baaa naandë
seepi dëdë tu, an pai ku di mujëë tu. Te dou di u dii, hën seepi
ko dëdë tu, an pai ku di mujëë möönsö.
22 Nöö sö a go tee dou dee sëbën baaa tuu. Hii de tuu libi ku
di mujëë ma na wan kodo pai miii ku ën möönsö. Baka u di dë,
hën di mujëë seepi ko dëdë tu.
23 “Wë nöö di de ta bai taki taa te wan sëmbë dëdë nöö a o
toona weki baka, wë nöö u kë hakisi i wan soni. Te sëmbë weki
baka a dëdë, undi u dee sëbën baaa naandë o abi di mujëë?
Biga de tuu bi libi ku ën.” Nöö sö dee Saduseima hakisi Masa
Jesosi.
24 Hën a piki de taa: “Wë awa mi jei, ma di hakisi fuunu föutu
tumisi fu di wan sabi Masa Gaangadu Buku, hën tu wan sabi
di kaakiti di Masa Gadu abi tu.
25 Biga te sëmbë weki baka a dëdë kaa, nöö manu ku mujëë
soni an o dë möön e. Womi an o tei mujëë möön, mujëë an o
tei manu möön tu, ma de o dë kuma dee basia u Gadu Köndë.
26 “Ma nöö boiti u di dë, wan jei fa Mosesi bi sikifi buta a di
Buku nö? Di ten a bi si di faja ta kisi a di uwii ma di uwii an ta
tjuma, nöö hën Gadu fan ku ën. A taa: ‘Mi da di Gadu di dee
gaan sëmbë fii ta begi: de Abahamu, Isaki, Jakopu sö.’ Na sö a
taki nö? ⌞Wë nöö fa a fan dë, an taa mi bi dë di Gadu u dee lö
sëmbë dë e, ma a taa mi da di Gadu u de.⌟
27 Wë nöö Masa Gadu an dë Gadu u wan sëmbë di an dë ku
libi e. ⌞Nöö hën da de Abahamu sö dë ku libi a wan kamian eti,
hii fa de bi dëdë a sinkii fasi gaanduwe kaa.⌟ Nöö hën mbei mi
taa wan a’ leti seei a di soni un hakisi dë.”

Nöö sö Masa Jesosi piki dee Saduseima di ten dë.

Aki ta lei undi u dee wëti u Gadu da dee möön hebi wan.
Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28

28 Wë nöö fa Masa Jesosi ku dee Saduseima fan te de kaba naandë, nöö wan Sabima u Wëti bi sai leti naandë ta haika. Nöö di a si taa Masa Jesosi piki de sö bunu hën a hakisi ën taa: "Mësitë o, dee hia wëti Gadu buta da u fuu ta hoi aki, undi u de da di möön hebi wan u de tuu?"

29 Nöö hën a piki ën taa: "Di möön hebi wan u de nö? Wë hën da disi:
Un dee sëmbë u Isaëli aki, un haika e.
Masa Gaangadu di Gadu fuunu,
hën wanwan tö da Masa u mundu.
30 Nöö un musu lobi ën ku hii unu hati
ku hii unu akaa
ku hii unu pakisei,
te dou ku hii di kaakiti di un abi.
31 Nöö di otowan dë sö taa,
I musu lobi oto sëmbë leti kumafa i lobi i seei.
Nöö de tu wëti aki, de da dee möön hebi wan u dee wëti u Gadu tuu."

32 Nöö hën di Sabima u Wëti piki Masa Jesosi taa: "Aai Mësitë, fa i si i taki dë, sö a dë tuu. Biga Masa Gaangadu hën tö nöö da Gadu u mundu, otowan an dë möönsö.

33 Nöö hën nöö fuu lobi ku hii u hati ku hii u pakisei ku hii u akaa, ku hii di kaakiti di u abi. Wë nöö söseei u musu lobi oto sëmbë leti kumafa u lobi u seei tu. Wë nöö misikuma ee wan sëmbë i ta libi sö kaa, nöö di dë dë möön bunu möön leki hii dee mbeti i ta tja ko ta tjuma da Masa Gaangadu, ku hii dee oto soni u ta tja ko ta tuwë dëën, na sö nö?"

34 Nöö di Masa Jesosi jei fa di womi piki ku fusutan, nöö hën a taki dëën taa: "Aai mati, misikuma ja dë longi poi fii sa ko a di Tii u Masa Gaangadu dendu."

Wë da sö Masa Jesosi fan ku di Sabima u Wëti naandë. Nöö di dee hia sëmbë jei fa a ta piki ku fusutan tjika dë, nöö na wan u de abi hati u hakisi ën soni möön.

Aki Masa Jesosi tai sëmbë

ku wan hakisi.
Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44

35 Nöö fa Masa Jesosi dë a di Wosu u Masa Gadu ta lei sëmbë naandë, te wan pisi hën hënseei bia hakisi wan soni. A taa: "Dee sëmbë, faandi mbei dee Sabima u Wëti ta lei unu taa di Paamusi Könu o dë wan baka mii u Dafiti nöö?

36 Biga wë di Akaa u Gadu seei bi ko a Dafiti liba. Hën a taki soni u di Paamusi Könu di o ko. A taa:
Masa Gadu taki da mi Masa taa:
'Ko sindo a mi letisë maun aki,
u tee mi buta hii dee felantima fii a i basufutu.'

Na sö Dafiti sikifi nö?
37 “Wë nöö ee Könu Dafiti ta kai di Paamusi Könu Masa fëën,
nöö unfa a sa dë hën bakamii nöö?”
Nöö sö wan soni Masa Jesosi hakisi dee sëmbë naandë, ma
de an saanfa u piki. ⌞Nöö fa a fan köni tjika dë te a tai hii sëmbë
te dou ku dee hedima u Dju,⌟ nöö a ta suti da dee sösö sinkii
sëmbë naandë tee na soni.

*Aki ta lei fa Masa Jesosi ta puu dee hedima u keiki gogo a
döö.*
Mat. 23:1-36; Luk. 11:37-54, 20:45-47

38 Nöö hën a fan go möön longi. A bai dee sömëni sëmbë
naandë taa: “Un haika e, dee sëmbë. Un musu mëni unu seei
bunu ku dee Sabima u Wëti e. Aai. Biga fa i si de sai dë, nöö de
lo’ u ta waka ta poolo a lanti dendu ku dee gaan langa djakiti
u de zëëë, be hii sëmbë musu ta saka ta da de odi a wan gaan
lesipeki fasi.
39 De lobi u ta sindo a dee möön gaan hedima kamian a dee
keiki fuunu. Te de go a wan sëmbë wosu u de go njan, nöö de
nango ta sindo a dee möön gaan heima bangi. Sö de ta mbei
de seepi u bumbuu sëmbë tjika.
40 “Ma na bumbuu sëmbë de dë e. Biga fa i si de sai dë, nöö ee
de si wan mujëë manu fëën dëdë a fika tjököö a ganda naandë,
nöö de o ko njan dee gudu fëën wosu puu nëën maun fiaa seei.
Nöö ku ën sö de o ta ko ta taanpu a lanti wojo ta begi wanlö
gaan langa begi u de, ta mbei deseei bumbuu sëmbë a sëmbë
wojo.
“Wë nöö mi taki da unu taa dee lö sëmbë i si naandë, de o kisi
wan gaan sitaafu a Gadu maun e, te a o ko kuutu libisëmbë.”
Sö Masa Jesosi bai dee sëmbë naandë.

*Aki ta lei ambë bi tuwë di möön gaan hia möni da Gadu.
Luk. 21:1-4*

41 Nöö fa Masa Jesosi ku dee bakama fëën dë a di gaan
keikiwosu naandë, te wan pisi nöö hën a waka go sindo zuntu
ku di kamian ka de ta tja möni ta ko ta tuwë da Gadu a
di keikiwosu. A ta luku fa de ta tuwë dee möni. Nöö di
ten naandë, nöö dee guduma ta tja möni ta ko ta tuwë seei
djolodjolo sö.
42 Te wan pisi hën wan pooti mujëë waka ko naandë. Di
mujëë aki, hën manu bi dëdë disëën, nöö hën a ko tuwë tu
kpëngëlë möni da Gadu, an dou wan bësënsi seei.
43 Nöö hën Masa Jesosi kai dee bakama fëën te de piki, a taa:
“Un si di pooti mujëë dë nö? Hën tuwë di möön gaan hia möni
möön hii de tuu da Gadu e. Aai.
44 Biga fa i si dee guduma ta tja möni u de ta ko ta tuwë dë,
nöö wan pikiwan nöö de ta tuwë u dee gaan hia wan de abi.
Ma nöö di mujëë naandë, di soni a abi faa tei heepi ën seei,

hën i si a tei tuwë tuu dë kaa. Nöö fëën mbei mi taki da unu taa hën tuwë di möön hia möni.”

Nöö sö Masa Jesosi taki da dee bakama fëën di daka dë.

13

Aki Masa Jesosi ta lei dee maaka u di ten goonliba o kaba.
Mat. 24:1-35; Luk. 21:5-33

1 Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën kumutu a di
Wosu u Masa Gadu ko kai a döö. Nöö hën wan u dee bakama
kai ën te a piki, a taa: “Mësitë o, ja si fa dee wosu u di keikipisi
aki waiti nö? Luku fa dee sitonu u de bigi!”

2 Nöö hën a piki taa: “Sö a dë tuu o, ma fa i ta si dee wosu dë
sitampusitampu aki seei, ma nöö mi taki da unu taa wan daka
o dou, hii dee sitonu i si aki tuu o booko kai paaja fanjanfanjan
sö. Na wan u de o fika oto a oto liba möön e.” Sö a piki de.

3 Nöö hën de kumutu naandë waka go a Oleifi Kununu. Nöö
hën Masa Jesosi go sindo a di kununu bandja ta luku go a
Jelusalen, nöö a ta si di Wosu u Masa Gadu seei gbegedee.

Te wan pisi hën Petuisi, ku Jakobosi, ku Johanisi ku Andiasi
hën de ko nëën. Hën de taa:

4 “Wë Masa o, fa i bi taki di booko u di Gaan Keikiwosu di u
bi dë ala, un juu dee lö soni dë o pasa? Un maaka joo da u fuu
sa sabi taa di ten dë dou?” Sö de hakisi ën.

5 Nöö hën a piki de taa: “Awa, a dë fuun dë ku mëni fëën tuu,
fu sëmbë an musu ganjan unu.

6 Biga mi taki da unu taa sömëni sëmbë o hopo tei mi në ta
taki taa de da di Paamusi Könu kaa. Nöö ku di fan u de dë, de
o ta ganjan sömëni sëmbë hai tja ko a de së. Hën mbei un musu
mëni unu seei e.

7 “Söö. Wë nöö di ten dë, nöö woon ta kisi njunsu taa gaan
feti ta pasa a sömëni köndë u goonliba aki. Nöö te un jei sö, nöö
an musu buuja unu e, biga dee lö soni naandë tuu musu pasa.
Ma nëën da di kaba u goonliba eti e.

8 Mi taki da unu taa wan nasiön sëmbë ku wan oto nasiön
sëmbë o ta hopo ta feti ku deseei. Wan könu o manda dee
sodati fëën u de ta miti ta feti ku dee sodati u wan oto könu.
Goon o ta seki ta jabi a kamiankamian, gaan hangi o ko a
sömëni köndë ta kii sëmbë. Nöö fa dee lö soni dë o pasa, de o dë
leti kuma te bëë ta njan wan mujëë, juu fëën zuntu faa pali.
⌞Sö dee fuka u kai dë o lei taa di juu zuntu fu di goonliba aki
musu kaba.⌟

9 “Söö. Nöö di juu dë, un musu luku bunu ku unu seei taa un
dë tololoo a Gadu pasi. Biga sëmbë o ta kisi unu tja go a kuutu
e, de o ta fon unu a dee keikiwosu fuunu. De o ta tja unu go a
dee gaama ku dee könu u de kuutu unu. Dee lö soni dë tuu de
o du ku unu fu di un ta nama ku mi hedi. Ma nöö töku a bunu

o, biga a di fa dë woon kisi okasi fuun musu taki soni u mi da de.
10 Nöö mi taki e, taa hii nasiön sëmbë u goonliba musu ko jei di bunu njunsu u Gadu, biga te a dë sö kaa ufö di kaba u goonliba sa dë.
11 “Söö. Nöö haika. Te sëmbë kisi unu tja go a kuutu fu mi hedi kaa, nöö wan musu sai dë ta booko hedi taa: ‘Andi woon taki ee?’ Nönö, un fan go nöö. Biga na unu o fan ma di juu dë di Akaa u Gadu seepi o da unu andi fuun taki.
12 “Nöö di ten dë sëmbë o hogi e, dee sëmbë. Biga wan baaa womi o tei ën baaa tja go könku u de kii ën, söseei wan tata o könku ën mii da de u de kii. Dee mii o ta biinga u puu dee gaan sëmbë u de a de liba, de o ta könku de da sëmbë seei u de kii. Sö libisëmbë o hogi tjika e.
13 Di juu dë, hii sëmbë o buuse unu fu di un nama ku mi hedi. Ma nöö di sëmbë di o tai hati fika a di pasi u Gadu go dou, nöö hën o feni di libi u teego a Gadu.”
Nöö sö Masa Jesosi fan ku dee bakama fëën di ten dë.
14 Wë nöö gaanduwe a fesi kaa wan tjabukama bi taki u wan gaan hogi soni o ko pasa a di Gaan Wosu u Masa Gaangadu dendu, nöö di sëmbë di ta lesi Gadu buku nöö be a buta pakisei faa fusutan andi di soni aki kë taki.
Hën Masa Jesosi fan ku dee bakama fëën go möön longi, a taa: “Te un si di Gaan Hogi Soni ko taanpu a di kamian ka an bi musu dë ta poi Masa Gaangadu tjina, nöö aan soni u taki möön. Un dee sëmbë a di pisiwata u Judea aki musu kule go tjubi a dee gaan kununu liba e.
15 “Ee wan sëmbë dë nëën liba wosu a baiko dë, nöö a musu saka kai a goon wante kule go ka a sa go. An musu denda a wosu go tei soni.
16 Ee wan sëmbë dë a goon dendu ta wooko, a musu kule go wante ka a o go. An musu go tei koosu a gangasa seei.
17 Nöö mi taki da unu e, taa dee mujëë dee dë ku bëë, ku dee o dë ku miii a maun, a o dë gaan fuka soni da de o. Aai.
18 Nöö un musu begi Gadu be di soni aki an musu pasa a gaan kötö ten, nasö a gaan tjuba ten.
19 Biga mi taki da unu taa fu sensi Masa Gadu mbei goonliba, nöö di lö gaan fuka dë an bi ko pasa wan daka eti, nöö baka u di ten naandë nöö an o pasa möön tu.
20 “Nöö hën mbei mi taki da unu taa ee Masa Gaangadu an sati di ten puu hafu u dee daka naandë, nöö na wan sëmbë o fika ku libi möön e. Ma fu dee sëmbë dee Masa Gaangadu tei ko sëmbë fëën, fu de hedi mbei an o disa di hogi naandë go dou, ma a o koti ën hafu.
21 “Söö. Nöö a di ten naandë, ee de ko taki da unu taa di Paamusi Könu dë a sö wan kamian, wan musu piki e.

22 Biga sömëni sëmbë o ta hopo ta mindi soni taa de da di
Paamusi Könu, de o ta mindi soni taa Gadu hën ta wooko a de
liba, nöö de o ta du gaan foondo wooko seei. Nöö a sö wan
fasi de o ta biinga u kisi dee sëmbë u Gadu ta ganjan puu nëën
pasi, ee de sa.
23 Hën mbei mi taa un musu ta luku bunu ku unu seei.
"Un si, mi taki hii soni da unu a fesi kaa e, nöö be un köni."
24 Nöö hën Masa Jesosi taki möön a taa: "Nöö baka u di gaan
fuka ten u taki dë, nöö wanlö oto gaan soni o ko pasa tu e,
kumafa di tjabukama bi taki a fesi. A taa:
Di sonuwojo o dungu kankan,
nöö di libawojo an o tuwë limbo möön tu.
25 Dee teeja dee dë a liba ala,
de o ta kumutu a de kamian ta puu ta kai.
Hii kaakiti u mundu kaa o ta seki.
26 Nöö di juu dë, sëmbë o si Mi di ko Libisëmbë Mii aki kumutu
a liba ala ta ko a dee wöluku dendu. Nöö ku gaan kaakiti mi o
ko e, ku waiti seei, ta koti faja ta ko.
27 Nöö di ten naandë nöö mi o manda dee basia u mi go ta pii
hii dee sëmbë dee mi tei ko sëmbë u mi kaa kumutu a hii dee
peipei kamian u mundu ka de dë tuu, tja ko a mi.
28 "Nöö fa mi ta fan ku unu aki, nöö un tei wan lei a dee figa
pau u di köndë aki. Te i si taa de ta buta njunjun uwii, nöö i
sabi taa deewei zuntu kaa, na sö nö?
29 Nöö söseei a dë ku dee soni dee mi ta taki aki. Te i ta si
taa de ta pasa sö kaa kumafa mi taki de dë, nöö un musu sabi
taa di juu dou fu Mi di ko Libisëmbë Mii aki musu toona ko a
goonliba. Mi dë leti a baka huku naandë ta ko e.
30 Nöö mi taki da unu taa dee lö sëmbë u di ten u dë aki, de
an o dëdë kaba tuu bifö dee soni dee i jei mi taki aki o ko pasa.
31 "Nöö fa i si dee soni u di goonliba aki ku dee u mundu sai
dë, nöö de tuu sa pasa go kaba a sösö e. Ma dee wöutu dee mi
ta konda da unu aki, nöö de an o kaba a sösö möönsö. Sö de dë
tuutuu soni tjika."

Aki ta lei taa i musu dë
seekaseeka da di daka di
Masa Jesosi o toona ko.
Mat. 24:36-44

32 Nöö hën a taa: "Di juu ku di ten di mi o toona ko a
goonliba, na wan sëmbë sabi ën e. Dee basia u Masa Gaangadu
köndë an sabi ën, nöö miseei di ko Libisëmbë Mii aki an sabi ën
tu. Gadu u Tata wanwan tö nöö sabi di juu ku di ten dë.
33 Hën mbei un musu dë kabakaba këëë ta watji mi. Biga
wan sa na un juu mi o ko.
34 "Mi o kondëën da unu a wan fasi aki taa a dë leti kuma
wan bigima di o go a oto köndë go waka. Nöö hën a kai dee

wookoma fëën go buta wooko a de maun te a kaba u de ta du, hiniwan sëmbë ku ën wooko. Nöö hën a fan ku di sëmbë ta watji a di döö*buka* taa: 'I musu dë kabakaba ta luku mi e.'

35 "⌞Nöö mi wë da di bigima mi taki dë.⌟ Nöö un musu dë kabakaba ta luku mi. Biga wan o sabi di ten nasö di juu di mi o ko e, ee a sapate buka, ee a gaan ndeti, ee a ganian kanda, ee te kamian ta limbo, wan o sabi.

36 Te fii sabi nöö mi dou kaa, nöö na be a dë taa i dë kuma i ta duumi di juu dë e.

37 "Nöö sö e. Fa i si mi ta fan ku unu aki, nöö sö nöö mi ta fan ku hii sëmbë. Un musu dë kabakaba ta luku mi e, dee sëmbë."

14

Aki wan mujëë du Masa Jesosi wan gaan bunu.
Mat. 26:1-13; Luk. 22:1-2; Joh. 11:45-12:8

1 Wë nöö fa Masa Jesosi ta fan ku dee bakama fëën dë, nöö a fika tu daka nöö de o njan di gaan piizii daka u dee Dju de kai Pasika. ⌞A di daka dë, de ta mëni fa dee gaan sëmbë u de bi kumutu a saafu a Egepiti köndë,⌟ nöö de ta njan wan pei bëëë de ta jasa söndö sooda.

Söö. Nöö di juu dë, dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti sai dë ta watji Masa Jesosi u de kisi kii a wan köni fasi.

2 Ma de ta kuutu ku deseei taa: "Wa musu kisi ën a di gaan daka e, biga ee nasö dee hia sëmbë o mbei toobi ku u, nöö di köndë o seki poi." So de ta taki.

3 Nöö di ten dë, Masa Jesosi dë a di köndë de kai Betania a di wosu u wan womi de kai Simon. Di womi aki bi abi tjinasiki, nöö nëën wosu Masa Jesosi ku dee bakama fëën dë ta njan.

Te wan pisi hën wan mujëë waka ko dou naandë. A dë ku wan sitonu bata nëën maun, ku wan sumëë suti fatu nëën dendu. Di fatu aki, de mbei ën ku di lutu u wan pei uwii nöö a dii te na soni. Nöö fa di mujëë ko denda a wosu dë, nöö hën a waka tololoo go a Masa Jesosi, nöö hën a booko di bata a buka naandë kpö, hën a ta tutu di fatu a Masa Jesosi hedi te hii di fatu kaba këëë a di bata.

4 Ma nöö fa a du dë, nöö so u dee sëmbë sai naandë an tei di soni u bunu seei, nöö hën de ta guunjëën taa: "Faandi mbei a poi di fatu sö u du baa? Jee?

5 Biga di fatu dë, ee de bi sei ën, nöö wan hii jaa möni a bi o puu, nöö de bi sa tei di möni paati da dee pootima u di köndë. Nöö hën a poi ën sö." Sö de ta guunjëën.

6 Ma Masa Jesosi bai de taa: "Un disa di mujëë e. Andi mbei un ta guunjëën u du? Mi taki da unu taa wan gaan bumbuu soni a du da mi aki.

7 Biga ee un kë da dee pootima möni, nöö un sa ta da de hiniwanten. Ma mi, ma o dë ku unu aki fu nöömö e.

8 Nöö fëën mbei di mujëë aki ta du andi hën a sa du da mi
wante. Un si? Biga fa a du di soni aki, nöö a du ën da di dëdë mi
o dëdë abiti möön, leti kumafa de ta tuwë fatu a sëmbë sinkii
u de tja go bei.
9 "Nöö mi taki gbelin seei da unu taa te de ta tja di bunu buka
u Gadu ta paaja a goonliba da sëmbë, nöö de o ta taki di soni
di di mujëë du aki nöömö. De an o fëëkëtëën möönsö."

Aki Judasi go a dee felantima

u Masa Jesosi.
Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6

10 Nöö fa Masa Jesosi fan naandë kaa, nöö hën di bakama
fëën de kai Judasi Isikaliotu, nöö hën a kumutu a dee otowan
dendu naandë, nöö hën a waka go tololoo a dee Gaan Begima,
dee felantima u Masa Jesosi. Hën a go taki da de taa a sa heepi
de u de kisi Jesosi.
11 Nöö di de jei sö nöö de wai e, nöö hën de paamusi ën taa
de o pakëën ee a du sö.
Nöö fu kumutu a di ten naandë, nöö di Judasi aki ta suku
wan okasi nöömö faa sa buta Masa Jesosi a dee Dju hedima
naandë maun.

Aki de ta seeka u njan di Pasika.
Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14, 21-23; Joh. 13:21-30

12 Nöö baka u di dë, hën di fosu daka u di Pasika piizii dou.
Nöö a di daka dë, nëën de ta njan di bëëë de ta mbei söndö
sooda. Nöö de ta kii wan sikapu u de njan tu, nöö ku di sikapu
dë de ta mëni fa Gadu bi puu de a saafu a fesiten. Nöö hën
mbei de ta seeka da di daka dë seei gaanfa.
Söö. Nöö hën dee bakama u Masa Jesosi hakisi ën taa:
"Masa, naasë i kë fuu musu seeka fuu njan di daka?"
13 Hën a kai tu u de taa: "Un haika, mi kë manda unu go
a Jelusalen ganda. Nöö fa woon nango te un go dou dë, nöö
woon si wan womi ta waka ta ko ku wan djogu wata, nöö un
faakëën.
14 Nöö te un si taa a denda a wan wosu, nöö woon go fan ku
di sëmbë abi di wosu taa ee naasë di kamba dë di di Mësitë ku
dee bakama fëën musu ko njan di daka.
15 Nöö te un hakisi ën sö kaa, nöö a o lei unu wan gaan
kamba a di wosu a liba, ka hii soni dë di un abi fanöudu. Nöö
di kamba dë, hën un musu seeka te un kaba e." Nöö sö Masa
Jesosi manda dee bakama fëën, nöö hën de go.
16 Nöö di de naki te de go dou a di köndë, nöö hën de si hii
sondi leti kumafa a bi taki da de, nöö hën de seeka te de kaba.
17 Nöö hën di sapate buka, nöö hën Masa Jesosi ku dee oto
bakama ko dou a di wosu.
18 Hën de go sindo a tafa u de njan.

Aki Masa Jesosi pindja dee

bakama fëën a wan hogi sondi

o pasa.

Te wan pisi hën Masa Jesosi kai de te de piki, a taa: “Un haika e, dee sëmbë. Wan fuunu ta njan ku mi aki o könku mi e.”

19 Fa a taki dë, a booko dee bakama hati seei, hën de ta hakisi ën wan fu wan taa: “Masa, mi a o sa dë nö?”

20 Hën a toona piki de taa: “Mi taki seei gbelin da unu taa wan fuun dee tuwalufu i si ta nama di bëëë ku mi a di wan kodo baafu paabi aki, o du sö ku mi e.

21 Nöö a o pasa ku mi leti kumafa a bi sikifi a Masa Gadu buku kaa, taa di Sëmbë di o ko Libisëmbë Mii musu dëdë. Ma nöö mi taki da unu taa helu u di sëmbë di o könku mi e. A bi sa möön bëtë de an bi pali ën ko a di goonliba aki wan daka.” Sö Masa Jesosi fan ku de te a kaba.

Aki Masa Jesosi njan di lasiti njan ku dee bakama fëën.
Mat. 26:26-30; Luk. 22:15-20; 1 Kol. 11:23-25

22 Nöö fa de ta njan makandi dë, te wan pisi hën Masa Jesosi tei wan bëëë nöö hën a da Gadu tangi te a kaba, nöö hën a booko ën.

Nöö hën a langa da dee bakama fëën, taa: “Disi da di sinkii u mi e. Un tei njan.”

23 Söseei a tei di kan ku di win nëën dendu, hën a da Gadu tangi te a kaba. Hën a langëën da dee bakama taa: “Un bebe tjëntjën te lontu ko kai.” Hën de bebëën lontu dou te de kaba.

24 Nöö hën a taa: “Fa i si un bebe di win aki, hën da di buuu u mi di o kai a goon ˻fu Gadu sa mbei wan njunjun buka ku libisëmbë˼. Biga fa mi o dëdë aki, hën o paka puu sömëni hia sëmbë a Gadu bëë u dee hogi du u de.”

25 Nöö hën a taa: “Mi taki da unu tuutuu seei, taa ma o bebe di win a di fasi aki möön e. Biga tee i si mi bebëën möön, nöö Gadu ko ku di Njunjun Tii fëën a libisëmbë mindi.”

26 Nöö baka u di dë, hën de kanda wan kanda te de kaba da Gadu tangi, nöö hën de kumutu naandë. Nöö hën de nango a di kununu de kai Oleifi Kununu.

Aki Masa Jesosi fan ku Petuisi

a wan soni o pasa ku ën.
Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Joh. 13:36-38

27 Nöö fa Masa Jesosi ku dee bakama fëën dë a pasi nango dë, hën a kai de te de piki, a taa: “A di ndeti aki hii unu tuu o paaja go disa mi fiaa. A o pasa leti kumafa a sikifi a di Buku u Gadu, taa de o fon di sikafuma nöö dee sikafu o paaja fanjanfanjan go u de.”

28 Nöö hën a taa: “Ma te mi weki baka a dëdë, nöö mi o waka
a unu fesi go a Galilea e. Ala mi ku unu o toona miti.”
29 Nöö hën Petuisi piki taa: “Masa, ee dee otowan aki tuu
disa i go seei ma mi, ma o disa i möönsö e.”
30 Ma nöö Masa Jesosi toona piki ën taa: “Womi, haika. Mi
taki da i taa a di ndeti aki ganian an o kanda dou tu pasi bifö
joo fia dii pasi taa ja sabi mi a goonliba wan daka.”
31 Wë nöö Petuisi an sa jei di soni dë. Hën a taa: “Ambë,
Masa! Ee u mi dëdë ku i seei, nöö mi dë kabakaba kaa. Ma
sa piki wan daka taa ma sabi i e.” Nöö sö nöö dee otowan tuu
ta piki tu.

Aki de dë a di djai de kai Gëtiseimani.
Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46

32 Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën nango te de go
dou a wan kamian de kai Gëtiseimani. Nöö hën a taki da de taa:
“Un dë aki ta luku mi e. Mi o go begi ala.”
33 Ma nöö a tei Petuisi ku Johanisi ku Jakobosi fu de musu
go ku ën möön fundu a di kamian.
Te wan pisi hën Masa Jesosi ko dë fukafuka te na soni.
34 Nöö hën a fan ku de dii bakama naandë taa: “Wan gaan
fuka ko a mi liba seei tee kuma mi sa dëdë. Nöö un tan aki ufö
ta da mi taanga e.”
35 Nöö hën a waka go wan pikiwan möön longi, nöö hën a
tuwëën seei a goon.
36 Nöö hën a begi Masa Gaangadu taa: “Ke Taata o, mi sabi
taa i sa du hii soni. Nöö di kan di i lai da mi u mi bebe aki, nöö
a hebi da mi o. Nöö mi begi i, ee a sa, nöö be i tei ën puu a mi.
Ma nöö fa mi fan aki seei, ma na du kumafa mi kë e, ma du
kumafa i kë.”
37 Nöö di a begi sö te a kaba nöö hën a toona ko a de dii
bakama fëën, hën a si taa de duumi piii.
Nöö hën a kai Simon Petuisi te a piki, a taa: “Simon, duumi
i ta duumi sö nö, womi? Wan sa dë ku wojo di wan kodo juu
aki ta da mi taanga nö?”
38 Hën a toona taa: “Be un dë ku wojo ta begi e, dee sëmbë, be
di didibi an wini unu. Ma mi sabi taa hati fuunu kë du kumafa
a fiti, ma sinkii fuunu an taanga sö.”
39 Nöö fa a taki dë, hën a toona go a di begi baka. A begi di
wan seei begi di a bi begi te a kaba,
40 nöö hën a toona ko a dee bakama fëën möön. Awaa seei
de dë ta duumi, biga duumi nöö hebi a de wojo sö. Nöö di a
weki de, nöö a ko bigi da de te de an saanfa u fan ku ën möön.
41 Nöö hën a toona go begi te a kaba di u dii pasi, nöö hën a
toona ko a de möön. Hën a taa: “Duumi nöö un ta duumi ta
böö sinkii fuunu sö nö baa? Aai. Wë di juu dou e, u de buta Mi
di ko Libisëmbë Mii aki a dee takuhatima maun.

42 Biga di sëmbë di sei mi, nöö a dou kaa. Nöö un hopo boo
go.”

Aki de kisi Masa Jesosi.
Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Joh. 18:3-12

43 Wë nöö Masa Jesosi an kaba u fan seei, nöö hën Judasi
dou. Hii fa a bi dë wan u dee tuwalufu bakama u Masa Jesosi
seei, ma töku a ko dou ku wanlö hia sëmbë. De dë ku kodjo ku
ufangi a maun u de ko kisi Masa Jesosi. Dee Gaan Begima, ku
dee Sabima u Wëti, ku dee Gaan Womi, de wë manda de.
44 Wë nöö Judasi bi mbei buka ku dee sëmbë dë kaa taa: “Te
i si mi bosi wan sëmbë, nöö di sëmbë dë hën fuun kisi tei e. Nöö
un musu panjëën taanga, fu an sa kumutu.” Sö Judasi bi fan
ku dee sëmbë a fesi.
45 Nöö di de ko dou, nöö hën Judasi waka go miti ku ën nöö
hën a taa: “Odi o, Mësitë.” Nöö hën a baasëën bosi.
46 Fa u mbei naandë, hën dee sëmbë kisi Masa Jesosi gbalau
panjan gingin wante.
47 Ma nöö wan u dee bakama dë a dendu naandë hai ën
ufangi valau, hën a djafu wan futuboi u di Kaba Hei Begima
jesi belim puu tuwë a goon naandë.
48 Nöö hën Masa Jesosi hakisi dee sëmbë dee ko naandë taa:
“Dee sëmbë, a mi liba un ko sö nö, ku pau ku kodjo ku ufangi,
kuma mi da wan sëmbë ta booko di köndë nö?
49 Wë nöö un bi ta si mi hiniwanten a di Wosu u Masa
Gaangadu ta lei sëmbë Gadu wöutu, nöö unfa wan bi kisi mi
ala?
“Ma mi sabi taa fa un ta du aki, nöö a ta pasa leti kumafa a
bi sikifi a Gadu Buku kaa.”
50 Fa u mbei naandë, hii dee bakama u Masa Jesosi paaja
kule go disëën fiaa.
51 Ma nöö wan kijoo bi dë a de dendu naandë, a bi dë ku wan
gaan koosu nëën sinkii lolulolu, nöö hën dee felantima tuwë
maun kisi ën wante.
52 Nöö hën a feki di gaan koosu valau puu nëën sinkii disa,
hën a kule pënëpënë go.

Aki de tja Masa Jesosi go

a dee gaan kuutuma.
Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-55, 63-71; Joh. 18:13-14, 19-24

53 Wë nöö fa dee sëmbë bi ko kisi Masa Jesosi naandë, nöö
hën de tjëën go tee a di wosu u di Kaba Hei Begima. Nöö di ten
naandë hii dee hedima u Dju tuu, dee Gaan Begima ku dee
Gaan Womi ku dee Sabima u Wëti, sö de tuu hai ko makandi
naandë.
54 Di juu dë Petuisi bi dë te a baka ala ta waka sapisapi ta ko.
Nöö hën a ko dou a di djai dendu naandë, nöö hën a go sindo
ku dee wakitima bi sai dë ta köndë faja ku de makandi.

55 Nöö di ten naandë, dee Gaan Begima ku hii dee kuutuma
u dee Dju sëmbë, nöö de seti ta kuutu a Masa Jesosi liba kaa.
Nöö de ta suku u tja kaagi fëën ko a fesi u de sa feni wan soni
fu de sa buta taa a musu dëdë, ma de an sa feni soni möönsö.
56 Biga hii fa dee sëmbë ta tja sömëni soni ko ta mindi dëën,
ma de an ta kai a di wan baaku möönsö.
57 Te wan pisi hën wanlö sëmbë hopo taki wan soni, taa:
58 "Dee sëmbë aki, un haika wan soni u seei bi jei ku u seei
jesi. Di womi aki bi taki taa a o booko di Wosu u Masa Gadu di
de mbei ku libisëmbë maun tuwë a goon, nöö a dii daka dendu
nöö a o toona mbei ën baka söndö libisëmbë maun. Sö a bi taki
e."
59 Ma fa dee sëmbë fan dë seei, ma dee fan u de an ta kai a
wan möönsö.
60 Nöö hën di Kaba Hei Begima hopo taanpu a dee oto
kuutuma fesi naandë, nöö hën a hakisi Masa Jesosi taa: "Wë
dee soni fii de ta taki aki, nöö ja o piki de möönsö nö, ee tuu
soni de ta mindi da i. Unfa i taki?"
61 Ma Masa Jesosi an jabi ën buka piki na wan soni. Nöö hën
di Kaba Hei Begima hakisi ën baka taa: "I da di Könu di Masa
Gaangadu bi paamusi taa a o manda ko nö? I da di Mii u di
möön hei Gadu u mundu nö?"
62 Nöö hën Masa Jesosi piki awaa taa: "Leti kumafa i taki
dë, nöö sö a dë. Nöö wan daka o dou, nöö woon si mi di ko
dë Libisëmbë Mii aki dë sindosindo a di letisë maun u Gadu di
abi hii makiti u mundu. Söseei woon toona si mi ta saka ta ko
a dee bundji dendu ala." Sö Masa Jesosi piki.
63 Wë nöö di di Kaba Hei Begima jei fa a piki ën naandë, nöö
hati fëën boonu e, tee a hai di koosu nëën sinkii naandë tënë
zaan sö.
64 Nöö hën a hakisi hii dee kuutuma dee sai naandë taa:
"Dee sëmbë aki, un ta suku kaagi a di womi aki möön nö? Wan
jei fa a piki dë nö? A butëën seei makandi ku Gadu. Nöö unfa
un mëni fëën?"
Nöö hën de tuu piki a di kuutu taa: "An dë u taki möön e.
Dëdë nöö a musu dëdë."
65 Nöö fa u mbei dë, nöö di kamian ko ta fanjanfanjan kaa.
Hën de bigi ta tunta a Masa Jesosi fesi, te wan pisi de tai ën
wojo ku hangisa, hën de ta naki ën ta dëën baaimaun, ta hakisi
ën taa: "Wë di i taa Gadu ta lei i soni, wë nöö piki u, ambë naki
i dë?" Dee wakitima u di kamian seei ta naki ën ku böö tu.

Aki di soni Masa Jesosi taki da Petuisi ko pasa ku ën.
Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Joh. 18:15-18, 25-27

66 Wë nöö fa de ta du ku Masa Jesosi dë, nöö Petuisi dë a di
djai dendu a goon ala.

Te wan pisi nöö hën wan mujëë futuboi u di Kaba Hei
Begima waka ko dou.

67 Nöö hën a si Petuisi sindosindo ta këndë faja ku dee sëmbë
naandë. Hën a luku ën diin. A taa: "Womi, na i seei bi dë
makandi ku di Jesosi u Nazalëti dë nö?"
68 Nöö hën Petuisi piki taa: "Ma saandi i ta taki dë e. Ma
fusutan seei." Nöö hën a kumutu dë go taanpu zuntu ku di
djai döö buka. Ma nöö fa a taki dë, nöö hën wan womi ganian
kanda kënkënjënkëën.
69 Te wan pisi, nöö hën di mujëë mii toona si ën möön, hën a
fan ku dee sëmbë dee ku ën sai dë taa: "Di womi aki da wan u
dee sëmbë u di womi de ta kuutu dë e."
70 Nöö hën Petuisi toona fia taa: "Mi taki e, ma sabi di sëmbë
naandë."
Hën de sai dë te wan pisi, nöö hën dee sëmbë ku Petuisi
taanpu naandë taa: "Womi, i musu dë wan sëmbë fëën, biga
i da Galilea sëmbë e."
71 Nöö hën Petuisi fia awaa taa: "Dee sëmbë aki, ee mindi
mi ta mindi soni nöö Masa Gaangadu seei musu sitaafu mi
e. Biga mi ta soi da unu taa ma sabi di sëmbë un ta taki dë,
kwetikweti."
72 Di a fan sö kaa, hën wantewante di ganian toona kanda di
u tu pasi. Nöö hën Petuisi ko mëni fa Masa Jesosi bi taki dëën
taa: "Ganian an o kanda dou tu toon bifö joo fia dii pasi taa ja
sabi mi." Nöö di a ko mëni sö kaa, nöö hën a bia go ta këë seei
te a bigi. Hati nöö a hati ën sö.

15

Aki de ta tja Masa Jesosi go

a Gaama Pilati.
Mat. 27:1-2, 11-26; Luk. 23:1-5, 13-25; Joh. 18:28-19:16

1 Wë nöö di juu dë, dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti
ku dee Gaan Womi, ku dee oto kuutubasi u dee Dju sëmbë bi
sai naandë ta kuutu makandi nöömö unfa u de du ku Masa
Jesosi. Nöö hën de ta kuutu tefa di ganian kanda, nöö hën de
kai a wan pakisei. Hën de toona kisi Masa Jesosi tai gingin.
Nöö hën de tjëën go a di sëmbë di dee Loomë lanti bi buta faa
ta kuutu sondi da dee Dju sëmbë. Hën da Gaama Pilati.
2 Nöö hën de go a di kuutu wante. Hën di gaama hakisi Masa
Jesosi taa: "Fa de ta taki fii aki, ju da di könu u dee Dju tuu nö?"
Nöö hën Masa Jesosi piki taa: "Kumafa Gaama taki dë nöö."
3 Nöö di ten dë, dee Gaan Begima ta pii sömëni sondi ta kaagi
Masa Jesosi da di gaama.
4 Nöö hën di gaama toona bia fan ku Masa Jesosi möön. A
taa: "Haika dee hia hogi de ta konda taa i du aki. Ja o piki ee
sondi de ta mindi da i nö?"
5 Ma nöö Masa Jesosi an piki na wan soni seei.

Nöö di sondi dë bigi da Gaama Pilati e, di Masa Jesosi an ta piki ta fia ku dee sëmbë a dee sondi de ta kaagi ën dë.
6 Wë nöö wan guwenti bi dë taki taa te di Pasika piizii o dou, nöö dee Dju sëmbë o hakisi di gaama faa puu wan sëmbë a dunguwosu da de.
7 Nöö di juu dë wan womi de kai Balabasi ku wanlö otowan fëën bi dë a dunguwosu söötösöötö. Biga de bi kii wanlö sëmbë a wan wajawaja dendu, di ten de ta feti u puu dee Loomë lanti a de liba. Nöö hën mbei de bi söötö de.
8 Di juu dë, hën dee hia sëmbë dee bi ko a Masa Jesosi baka di de ta tjëën go a Gaama Pilati dë, hën de hai ko möön zuntu ku di wosu hën de bai taa: “Du da u kumafa i bi guwenti e, Gaama.”
9 Nöö hën Gaama hakisi de taa: “Ambë un kë mi musu lusu da unu? Un kë mi lusu di könu fuunu aki nö?”
10 Fa a hakisi de di soni dë, a hakisi sö biga a sabi taa ⌞na dee sösö sinkii sëmbë dë bi tja Masa Jesosi ko dë⌟. Ma dee Gaan Begima bi tjëën ko fu di de ta haun ku ën hedi.
11 Ma nöö di juu dë, dee Gaan Begima dë a dee sëmbë dendu naandë ta da de faja taa: “Un ta piki taa Balabasi e! Un piki taa Balabasi, hën a musu lusu.”
Nöö hën dee sëmbë seti ta bai ta taki da di gaama taa: “Balabasi hën i musu lusu e!”
12 Nöö hën di gaama hakisi taa: “Nöö andi mi musu du ku di sëmbë un ta kai di könu fuunu aki?”
13 Hën de bai taa: “Pekëën a lakpa pau! Pekëën a lakpa pau kii e!”
14 Hën Gaama toona hakisi taa: “Faandi mbei un taki sö? Un hogi a du?”
Hën de bai möön taanga taa: “Pekëën a lakpa pau kii e!”
15 Wë nöö di gaama kë u dee sëmbë hati musu kötö, hën a lusu Balabasi puu a di dunguwosu da de. Nöö hën a manda dee sodati hën de wipi Masa Jesosi wan gaan taku wipi te de kaba. Nöö hën Gaama butëën a dee sodati maun awaa fu de tjëën go peka a lakpa pau.

Aki dee sodati ta mbei

Masa Jesosi fa.
Mat. 27:27-31; Joh. 19:2-3

16 Nöö hën dee sodati tei Masa Jesosi hën de tjëën go a wan apaiti kamba u di wosu u di gaama. Nöö hën de kai hii di sodati lö u de tuu ko makandi.
17 Nöö hën de tei wan baaubaau koosu sö kumafa könu ta bisi, hën de bisi Masa Jesosi te de kaba. Nöö hën de tei wan tatai ku maka hën de lolu ën te de kaba mbei kuma könu kaapusa, tuusi nëën hedi.
18 Nöö hën de ta hoi ën a sipootu awaa. De ta wai maun dëën ta taki taa: “Odi o, könu! Odi o, könu u dee Dju!”

19 Nöö hën de tei wan pau, hën de ta naki ën a hedi. Nöö de
ta tunta nëën fesi, de ta saka ta tjökö kini nëën fesi a goon ta
mbei kuma de ta dëën lesipeki.
20 Nöö di de kaba u mbei ën fa sö kaa, nöö hën de toona puu
di koosu de bi bisi nëën sinkii, nöö hën de bisi di fëën seei
koosu dëën baka. Nöö hën de tjëën puu a di köndë ganda go
a döösë u de go pekëën a lakpa pau awaa.

Aki de tja Masa Jesosi go peka

a lakpa pau.
Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Joh. 19:17-27

21 Nöö hën de nango ku ën te wan pisi, hën de miti ku wan
womi de kai Simon. A kumutu a kamian ta ko a ganda. Di
womi aki, a dë u wan köndë u Afiikan de kai Sileni, nöö a dë
di tata u Lufusi ku Alekesani. Nöö fa a ta pasa naandë, hën
dee sodati duwengi ën faa musu tja di lakpa pau u Masa Jesosi
dëën, biga Masa Jesosi ko suwaki te an sa tjëën möön.
22 Nöö hën dee sodati ta tja Masa Jesosi go tee a wan kamian
de kai Golugata, hën da Hedibonu Kamian, sö de kai di
kamian naandë.
23 Nöö di de ko dou, nöö hën de mökisi win ku wan pei deesi
dëën faa musu bebe, ⌞be di sinkii hati fëën musu bösö,⌟ ma nöö
Masa Jesosi an kë bebëën.
24 Nöö hën dee sodati kandi ën a di lakpa pau peka awaa,
hën de hopo di pau taanpu a pë. Nöö a baka u di dë, hën de ta
tuwë lötu luku ambë o wini dee koosu u Masa Jesosi di de bi
puu nëën sinkii buta dë. Nöö sö de paati dee koosu fëën te de
kaba.
25 Nöö di ten de peka Masa Jesosi a di lakpa pau dë, nöö a bi
dë wan pisiten u nëigi juu mamate sö.
26 Nöö de bi sikifi wan soni a wan paanga pisi peka a di
lakpa pau hedi naandë, de sikifi taa JESOSI, DI KÖNU U DEE
DJU, HËN DISI. Biga sö dee Loomë lanti bi guwenti u piki
sëmbë faandi mbei de peka di sëmbë a di lakpa pau.
27 Wë nöö fa de du ku Masa Jesosi dë, nöö de peka tu oto
sëmbë buta nëën bandja, wan dë nëën leti maun së, di otowan
dë nëën töötömaun së. Dee sëmbë dë, de bi ta kii sëmbë ta tei
soni u de, hën mbei de ta kii de a sö wan fasi. [
28 Nöö sö a ko pasa leti kumafa Masa Gaangadu Buku bi taki
gaanduwe u di Sëmbë di Gadu o manda ko taa: “De o kondëën
makandi ku dee takulibima.”]
29 Nöö sëmbë ta waka ta pasa naandë, nöö de ta lafu Masa
Jesosi seei, de ta seki hedi ta lei finga nëën ta taki taa: “Luku, i
bi ta taki taa joo booko di Wosu u Gadu nöö a dii daka dendu
joo toona mbei ën baka. Na sö i bi taki nö?
30 Wë nöö be i saka kumutu a di lakpa pau di i a’ makiti sö!”

31 Söseei dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ta taki tu.
De taa: “Fa a sai naandë, a bi ta heepi oto sëmbë ta puu de a
sitaafu, na sö nö? Wë nöö andi mbei an sa heepi ën seei?
32 Biga ee hën da di Paamusi Könu tuu, nöö be a saka
kumutu a lakpa pau ko a goon be u si, nöö woo biibi nëën
liba.” Söseei de tu womi dee dë pekapeka ku ën naandë ta taki
soni ta tjökö ën tu.

Aki ta lei fa Masa Jesosi dëdë

ku andi pasa di ten dë.
Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Joh. 19:28-30

33 Wë nöö a di sonuati tuwalufu juu, nöö hën wan gaan
dungu ko kai a goonliba kankan, nöö a dë sö teee dii juu
sapate.
34 Nöö hën Masa Jesosi bai taanga, a taki a di töngö fëën taa:
“Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Hën kë taki: “Gadu e, di Gadu u
mi, andi mbei i bia baka disa mi sö?”
35 Nöö dee sëmbë dee dë taanputaanpu naandë, de jei fa
a bai “Eloi,” hën so u de taa: “Un haika, a ta kai di fesiten
tjabukama fuu de kai Elia e, faa ko puu ën a di lakpa pau.”
36 Nöö hën wan sëmbë sai dë kule go tuusi wan sipönsu a wan
asin mbeimbei di de abi naandë, hën a fingëën a wan papai
tëndë go a Masa Jesosi buka faa tjupa. Nöö hën a taa: “Söö. Un
boo tan luku ee Elia o ko puu ën a di lakpa pau tuu.”
37 Ma nöö hën Masa Jesosi bai wan pasi möön a wan taanga
töngö te a kaba, nöö hën böö fëën koti awaa. A dëdë piii.
38-39 Nöö di oposii, di hedima u dee sodati, a sai leti taan-
putaanpu a Masa Jesosi fesi naandë. Nöö di a jei fa a bai, a si
di fasi fa a dëdë naandë, nöö hën a taa: “Aai, di sëmbë i si de
kii aki, Mii u Gadu wë a bi dë tuu e.”
Di juu dë, nöö de bi abi wan gaan degi gaan koosu a di Wosu
u Masa Gadu a Jelusalen naandë ⌞ta tapa di kamian u di wosu
ka di Kaba Hei Begima ku Gadu ta miti wan pasi a wan jaa, fu
sëmbë an sa go nëën dendu⌟. Nöö fa Masa Jesosi böö koti dë,
hën wantewante di gaan degi koosu dë tënë a tu pisi kumutu
a liba ala zalalaa te kisi goon, disa di kamian hooo. Sö wan
gaan soni pasa a di ten naandë.
40 Nöö wanlö mujëë bi dë taanputaanpu te a longi ala ta
luku fa Masa Jesosi ta dëdë. Wan u dee mujëë de kai Salome,
wan da Malia, di u di köndë de kai Magidala, ku wan oto Malia,
di mama di bi pali Josëfu ku di piki baaa fëën de kai Jakobosi.
41 De dii mujëë aki sö bi ta waka a Masa Jesosi baka a di
pisiwata de kai Galilea ta sölugu ën a sömëni fasi. Nöö wanlö
oto mujëë bi ko ku de tu, fa de bi ko a Jelusalen naandë, nöö
sö de tuu bi sai naandë ta luku dee soni de ta pasa.

Aki ta lei fa de bei Masa Jesosi.
Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Joh. 19:38-42

42 Nöö fa dee soni ta pasa aki, nöö saba ta kisi kaa. Biga fa
i si sonu o go dë, nöö saba kai a goon, nöö de an o sa du soni
möön. Nöö dee Dju sëmbë ta seeka gaanfa da di lö saba dë, fu
di a ta kai a di ten u di Pasika.
43 Nöö di juu dë wan womi de kai Josëfu u di köndë de kai
Alimatea bi dë a Jelusalen naandë. Di womi aki, a dë wan
u dee möön hebi kuutuma u dee Dju sëmbë. Nöö a dë wan
sëmbë ta dini Masa Gaangadu seei, biga a dë ta luku di ten di
di Njunjun Tii fëën o ko a goonliba. Sö wan sëmbë di Josëfu aki
bi dë. Wë nöö di a si taa Masa Jesosi dëdë, di saba ta ko saaa sö
seei, hën mbei a tei hati waka langalanga go a Gaama Pilati.
Nöö hën a hakisi ën taa, gaantangi be a dëën di dëdë sinkii u
Masa Jesosi faa tja go bei.
44 Wë nöö fa Josëfu hakisi di soni dë, nöö a foondo di gaama
möönsö, biga an kë piki taa Masa Jesosi dëdë sö hesi. Nöö hën
a kai di oposii hakisi ën ee a dëdë kaa, nöö hën di oposii piki
ën taa aai, a dëdë tuu.
45 Nöö di Gaama jei sö, hën a da Josëfu pasi faa musu go tei
di dëdë sinkii fëën tja go bei.
46 Nöö hën Josëfu kumutu dë, hën a go bai wan pei finu weti
wojo koosu. Nöö hën de go puu di dëdë sinkii u Masa Jesosi a
di lakpa pau, hën de lolu ën te de kaba ku di weti koosu. Nöö
hën de tjëën go buta a wan sitonu baaku dendu di de bi diki
seeka u bei sëmbë. Biga a di fasi dë dee Dju bi ta bei dëdë. Nöö
di de du sö te de kaba, hën de lola wan gaan gindi sitonu tapa
di baaku buka buuu.
47 Nöö di juu naandë, de tu Malia dee u bi taki dë, de dë leti
naandë ta luku ka de buta di sinkii u Masa Jesosi.

Nöö da sö wanlö gaan soni pasa a di daka naandë.

16

Aki wanlö mujëë ko jei taa

Masa Jesosi weki baka.
Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Joh. 20:1-10

1 Nöö hën de njan di saba daka te de kaba, nöö hën Malia
u Magidala, ku Salome, ku di oto Malia, di mama u Jakobosi,
nöö hën de go bai peipei sumëë suti soni u de musu go sakwi
a di dëdë sinkii u Masa Jesosi kumafa di guwenti u dee Dju
sëmbë dë.
2 Nöö hën di dobooko fëën, a di fosu daka u di wiki dë,
nöö hën dee mujëë tei pasi ta waka nango a di geebi. Di ten
naandë, sonu bi ta ko kaa.
3 Nöö fa de ta waka nango, nöö de ta hakisi deseei taa:
“Mujëë, fa woo go aki, nöö ambë seei woo feni heepi u lola

di gaan gindi sitonu puu a di baaku buka, fuu sa go nëën dendu?”
4 Nöö hën de naki tee de ko zuntu ku di geebi. Hën de ko si
taa di gaan sitonu di bi dë a di baaku buka, a dë te a wan së
ala. Di baaku fika hooo.
5 Hën de denda go a di baaku. Nöö hën de si wan basia u
Masa Gaangadu köndë leti naandë kuma wan njönku kijoo sö,
a dë sindosindo a letimaun së a di baaku dendu. Fa a sai dë,
a dë bisibisi ku wan langa djakiti zëëë sö, wetiweti faan. Nöö
dee mujëë panta seei.
6 Nöö hën di basia fan ku de, a taa: “Wan panta sö e, dee
mujëë. Na Jesosi u Nazalëti un ta suku ö, di sëmbë di de bi peka
a di lakpa pau kii? Wë an dë aki möön e. A weki baka a dëdë.
Un luku ka de bi bei ën aki. Un si taa a dë aki möön nö?”
7 Hën a taki da de taa: “Un toona go, nöö un go piki dee
bakama fëën te dou ku Petuisi tu e, taa a o go a Galilea. Nöö
ala unu ku ën o miti kumafa a bi taki da unu. Sö fuun taki da
de.”
8 Nöö di dee mujëë jei a taki sö, nöö a toobi de. De fëëë seei.
Nöö hën de kumutu a di baaku dendu ko a döö, hën de kule
vililili go. De panta tee de an konda da na wan sëmbë andi de
bi si dë.

Aki sömëni sëmbë si taa

Masa Jesosi weki baka.
Mat. 28:9-10, 16-20; Luk. 24:13-53; Joh. 20:11-23; Tjab. 1:6-11
[
9 Wë nöö fa Masa Jesosi bi weki baka a dëdë dë a di fuuku
mamate u di fosu daka u di wiki, nöö Malia u Magidala hën bi
da di fosu sëmbë di si ën ku wojo taa a weki baka tuu. Di mujëë
dë, a fesi a bi dë ku sëbën gadu nëën hedi, nöö hën Masa Jesosi
bi jaka de puu.
10 Nöö hën fa di mujëë si ën naandë, nöö hën a kule go wante
a dee bakama u Masa Jesosi ka de bi go ta kusumi ta këë. Nöö
hën a go konda da de taa sö a si Masa Jesosi gbolo, a weki baka
a dëdë.
11 Ma fa dee bakama jei taa Masa Jesosi dë ku libi dë, Malia
seei si ën, ma töku de an biibi.
12 Nöö hën a baka u di dë, hën Masa Jesosi tjëën seei go lei tu
oto sëmbë möön. Dee sëmbë aki bi ⌞kumutu a Jelusalen ganda⌟
ta waka nango, nöö hën Masa Jesosi ko a de ko ta fan ku de
kuma wan hii oto sëmbë. ⌞Ma nöö te u kaba fëën nöö hën de
ko si taa hën di dë tuu, a weki baka a dëdë.⌟
13 Nöö hën de toona go a Jelusalen wante go konda da dee
bakama taa sö Masa Jesosi weki baka a dëdë tuutuu, de bi si
ën. Ma tökuseei dee bakama an kë piki.

14 Nöö baka u di dë, hën dee ëlufu bakama bi dë a tafa ta
njan a wan kamian. Te u de kë mëni, hën Masa Jesosi dou a
de dendu naandë kaa. Nöö hën a gandji da de fu di de an bi ta
biibi. A bai de fu di de bi abi taangajesi sö te de an kë piki dee
sëmbë dee bi konda di soni da de taa sö a weki baka a dëdë.
15 Nöö hën a fan ku de taa: "Söö. Wë nöö awaa un musu
paaja go a hii köndë u goonliba e, go konda di Bunu Buka u mi
da hii sëmbë.
16 Nöö di sëmbë di o biibi tei dopu, nöö hën Gadu o da libi
u teego. Ma nöö di sëmbë di an biibi möönsö, nöö hën o kisi
sitaafu a Gadu fu teego."
17 Nöö hën a taki da de möön taa: "Dee soni aki sö o ta pasa
a dee sëmbë dendu dee o biibi mi tuutuu. De o kisi kaakiti a
Gadu u de ta du peipei foondo wooko. Biga de o ta jaka dee
gadu ta kisi sëmbë a hedi. De o ta fan a wanlö oto töngö di de
an bi sabi wan daka.
18 Ee de panjan hogi sindeki ku maun, ma soni an o du de.
Ee de bebe taku soni seei, ma an o du de hogi. De o buta maun
a dee sikima hedi begi da de, nöö de o ko bëtë. Hii dee soni aki
sö o ta pasa a dee biibima dendu u lei taa di wöutu de ta konda
dë, a Gadu a kumutu tuu."
19 Nöö sö Masa Jesosi fan ku dee bakama fëën te a kaba. Nöö
di a manda de sö kaa, nöö hën Gadu hopo ën tja go a liba, hën
a go sindo a di letisë maun u Gadu.
Nöö hën dee bakama waka go a hii köndë go konda di Buka.
20 Nöö Masa heepi de seei, a da de maun a di wooko. Biga de
du sömëni foondofoondo wooko u lei taa di buka de ta konda
naandë, a Gadu a kumutu tuutuu.
Da sö.]

Dee woto u Masa Jesosi dee Lukasi sikifi

Wan wöutu a fesi.

Wë dee sëmbë, wan womi de kai Lukasi hën mbei di pampia aki e. A bi dë data, nöö hën a ko dë wan mati u di tjabukama u Masa Jesosi de kai Paulosu. A ta waka ta lontu ku ën ta paaja di Buka u Gadu.

Nöö Lukasi mbei di pampia aki manda da wan mati fëën de ta kai Teofilusi, be a sabi soni u Masa Jesosi. Ma hii fa a mbei ën apaiti da Teofilusi seei, ma a mbei ën a wan fasi fu hii sëmbë musu sa fusutëën. Dee Isaëli sëmbë ku dee sëmbë dee an dë u Isaëli, ku dee biibima u Masa Jesosi ku dee sëmbë dee an dë biibima, de tuu sa lesi ën fusutan. Biga sömëni sëmbë bi jei di Buka kaa ma de an bi jei ën ku telu, nöö hën a kë fu de jei ën finifini be de sabi seti fëën te go dou a kaba fëën.

Nöö hën da di pampia aki.

Aki Lukasi seti di fan fëën.

1 Wë, mi mati Teofilusi, mi, Lukasi, manda gaan odi da i. Nöö mi kë taki da i kumafa soni bi pasa ku Masa Jesosi. Ma nöö fa mi o taki aki, na mi da fosu sëmbë di mbei ën buta a pampia e. Biga sömëni sëmbë bi sikifi soni fëën kaa.

2-3 Nöö dee bakama u Masa Jesosi ku sömëni oto sëmbë bi si dee soni aki ku deseei wojo kumutu a seti fëën te kaba fëën, nöö de fika ta konda da sëmbë kumafa a bi pasa. Nöö leti fa de ta kondëën dë, nöö sö nöö dee sëmbë ta sikifi ën buta a pampia. Nöö miseei jei ën finifini tu, biga mi nango ta hakisi sëmbë, de ta kondëën da mi. Nöö di mi jei ën sö, nöö mi si taa a bunu fu mi mbei di pampia aki manda da i

4 fii seei musu jei ën finifini tu taa na lëgëdë. Dee soni de bi lei i dë, de tuu dë tuutuu soni.

Aki di oto u Johanisi

di Dopuma seti.

5 Wë a di juu ten di di sëmbë de kai Helodi bi dë könu u Judea Köndë, nöö hën wan begima bi dë de kai Sakaliasi. A bi dë a wan feleniki u dee begima de kai Abia. Nöö hën mujëë de ta kai Elizabëti, nöö hënseei dë famii u dee Begima tu.

6 Nöö de tu sëmbë dë tuu bi ta libi kumafa Masa Gaangadu kë. De ta hoi dee wëti fëën te na wan sëmbë bi feni föutu a de.

7 Ma wan soni nöö bi makei de, hën da de an bi abi miii, biga Elizabëti an bi pai wan daka, nöö de tu sëmbë tuu ko gaan sëmbë kaa.

8 Nöö hën de dë te wan daka, nöö hën Sakaliasi ku dee oto
begima musu go du di wooko u de a di Gaan Wosu u Masa
Gaangadu ⌞a Jelusalen naandë⌟.
9 Nöö hën de dë a di wooko te wan pisi, nöö hën de tuwë lötu
kumafa di guwenti u de bi dë, fu de luku ee ambë o go tjuma
sumëë suti soni da Masa Gadu nëën Wosu dendu dë. Nöö hën
de tuwë tefa de kaba, nöö hën di lötu kai a Sakaliasi. Nöö hën
de mandëën go.
10 Nöö di a go a di wosu faa go tjuma di soni, nöö hii dee oto
sëmbë tuu dë taanputaanpu a dööbuka ta begi Masa Gadu.
11 Nöö hën Sakaliasi dë a di Wosu dendu te wan pisi, hën
wan basia u Gadu ko nëën ko taanpu a letimaun së u di tafa
ka de ta tjuma di sumëë suti soni.
12 Nöö di Sakaliasi si ën, nöö hën hati fëën latja. A panta tee
na sipootu.
13 Hën di basia taki dëën taa: "Na fëëë e, Sakaliasi. Masa
Gaangadu jei dee begi fii, nöö di mujëë fii, Elizabëti, o pai wan
womi mii. Nöö i musu kai ën Johanisi.
14 Nöö te i pai di mii, nöö joo abi gaan piizii ku ën. Söseei hii
sëmbë o wai ku di mii.
15 Nöö fa joo pai ën dë, nöö a o dë wan hei sëmbë a Masa
Gadu wojo. Hiniwan taanga diingi di sa döön gö sëmbë nöö an
musu bebëën. Nöö sensi nëën mama bëë dendu seei di Akaa
u Masa Gadu o dë ku ën, nöö di mii o ta dë nëën leiki.
16 Nöö a o mbei sömëni sëmbë u Isaëli Köndë aki bia de libi
toona ko a Masa Gaangadu, di Gadu u de.
17 "Nöö di mii di woon pai dë o dë wan sëmbë kuma di
fesiten tjabukama de kai Elia. Biga kumafa di kaakiti u Masa
Gadu bi dë a Elia liba, nöö sö a o dë a di mii liba tu. Nöö leti
kumafa Elia bi dë a di Akaa u Masa Gadu leiki, nöö söseei di
mii o dë tu. Nöö a o waka a Masa fesi faa seeka hii soni dëën.
A o ta bia sëmbë hati, tata ku mii o ko ta libi bunu ku deseei. A
o mbei dee sëmbë dee an bi ta piki Gadu buka musu bia ko abi
bunu fusutan, kuma dee sëmbë dee ta libi bunu a Masa Gadu
wojo. Leti kumafa mi taki aki, nöö sö a o seeka sëmbë hati da
Masa."
18 Nöö hën Sakaliasi hakisi di basia taa: "Wë fa un taki dë,
wë nöö un maaka un o da mi fu mi sa sabi taa a sa dë sö tuu?
Biga mi ko gaandi kaa, nöö di mujëë u mi seei ko gaandi tu."
19 Nöö hën di basia piki ën taa: "Mi da Gabiëli, di basia u
Masa Gadu di ta dë hiniwanten leti nëën bandja. Hën wë
manda mi ko a i fu mi tja di bunu buka aki ko da i.
20 Ma nöö fu di ja kë biibi, nöö di maaka mi o da i hën da
buka fii o tapa. Ja o fan möön u te di mujëë dë ku bëë te a pai
bifö joo fan möön. Biga dee soni mi taki da i aki, te di daka dou
nöö de tuu o pasa sö tuu."

21 Nöö di juu dë, dee hia sëmbë bi dë a dööbuka ta luku
Sakaliasi. Hën de tuu foombo. De taa: “Wë unfa a tan longi
a di Wosu dendu sö?”
22 Te wan pisi, hën Sakaliasi kumutu ko a döö. Nöö buka
fëën tapa, an sa fan ku dee sëmbë möön. Nöö de ko si wante
taa wan soni a si a di Wosu dendu, biga a ta biinga u kondëën
da de ku maun.
23 Nöö hën Sakaliasi ta wooko a di Wosu u Masa Gadu tefa
juu fëën kisi faa go a wosu, nöö hën a go.
24 Nöö an longi möön seei, hën di mujëë fëën, Elizabëti, tei
bëë. Nöö hën a tjubi feifi liba longi a wosu dendu.
25 Hën a da Gadu tangi seei taa: “Masa Gadu, gaan tangi fii.
I du mi wan gaan bunu fu di i mëmbë mi ku i bunuhati. Biga
awaa ufö i puu sen a mi wojo a hii sëmbë fesi.”

Aki Masa Gadu manda Gabiëli go a Malia.

26 Nöö baka u di dë, hën Elizabëti dë ku di bëë tee a a’ sikisi
liba, nöö hën Masa Gadu toona manda di basia dë seei go a
wan wëndjë mujëë mii de ta kai Malia. A ta libi a di pisiwata
de kai Galilea a di köndë de ta kai Nazalëti.
27 Nöö di mujëë aki an sabi womi wan daka, ma wan womi
de kai Josëfu bi pidi ën ta kiija. Ma an bi tei ën eti. Nöö Josëfu
bi dë wan sëmbë u di lö u di fesiten könu de kai Dafiti.
28 Wë nöö fa di basia go dou a Malia naandë, nöö hën a dëën
odi taa: “Tia, odi oo. I a’ bunuhedi möön hii mujëë e. Biga
Masa Gaangadu dë ku i. A o naki i kölöku möön hii mujëë u
goonliba.”
29 Wë di Malia jei di odi hën a panta teee, biga a toobi ën. Hën
a hakisi ën seei taa: “Wë un sooti odi disi? Andi a kë taki?”
30 Hën di basia taki dëën taa: “Malia, na fëëë e! Masa Gadu
seei tei i apaiti kaa faa lei i di bunuhati fasi fëën.
31 Biga joo dë ku bëë, nöö joo pai wan womi mii. Nöö i musu
kai ën Jesosi.
32 Nöö di mii di joo pai dë, a o hebi möön hii sëmbë. Biga di
në fëën o dë ‘di Mii u di möön hei Gadu a liba.’ Nöö Masa Gadu
o butëën ko könu nëën gaan avo Dafiti kamian,
33 nöö a o dë könu u dee bakamii fuunu gaan avo Jakopu u
nöömö. Taki fëën an o kaba möönsö a mundu.”
34 Hën Malia hakisi di basia taa: “Unfa mi sa du dë ku bëë?
Biga ma sabi womi wan daka.”
35 Hën di basia piki ën taa: “Di Akaa u Masa Gadu hën o ko
a i e, nöö di taanga u Gadu hën o du di soni naandë. Nöö hën
mbei di mii di joo pai, de o kai ën Gaangadu Mii. A o dë wan
apaiti sëmbë u Masa Gadu limbolimbo.
36 “Nöö haika e, i sisa Elizabëti dë ku gaan bëë a di gaandi-
gaandi ten fëën aki. Fa u dë aki, a dë ku bëë sikisi liba longi
kaa. Di wan seei mujëë di hii sëmbë bi sabi taa an sa pai mii,
hën wë ko dë ku bëë e.

37 Biga na wan soni dë a goonliba aki di Masa Gaangadu an
sa du.”
38 Hën Malia piki ën taa: “Wë mi dë a mi Masa maun dendu.
Be a pasa ku mi kumafa i taki dë.” Hën di de fan sö te de kaba,
hën di basia go fëën.

Aki Malia go a Elizabëti.

39 Nöö a baka u di di basia fan ku Malia sö kaa, nöö an longi
möön seei, nöö hën Malia hopo tei pasi. Hën a waka hesihesi
go tee a wan köndë u di pisiwata de kai Judea a dee kuun
mindi.
40 Hën di a go dou, hën a denda go a Sakaliasi wosu, hën a
da Elizabëti odi.
41 Nöö hën di Elizabëti jei di odi u Malia, hën di mii dë nëën
bëë dendu dë buli seei.
Nöö hën di Akaa u Masa Gadu ko a Elizabëti liba
42 hën a bai taa: “Keee, mujëë, i a’ bunuhedi möön hii mujëë.
Gadu dë ku i. Söseei di mii di dë a i bëë dendu dë tu, Masa Gadu
a’ gaan piizii ku ën.
43 Unfa mi du ufö mi a’ bunuhedi sö tee di mama u mi Masa
seei ko haika mi?
44 Wë biga di mi jei di odi fii, nöö di mii dë a mi bëë dendu
aki wai te a buli.
45 “Wë nöö fa i si i piki Gadu buka dë, mujëë, nöö joo si bunu
fëën e. Biga dee soni a taki da i dë, nöö de tuu o pasa sö tuu.”
46 Nöö hën Malia seei bia gafa Gadu tu. A taa:
“Mi gafa Masa tee dou ku mi akaa tuu.
47 Mi ta wai seei a mi hati ku di Gadu u mi.
Hën da mi Heepima.
48 Biga a bi luku mi möfina sëmbë
te a buta mi ko hei sëmbë a goonliba.
Nöö di hei a hei mi aki, mi abi ën fu teego.
Hii sëmbë u goonliba o ta kai mi në
taa sö Masa bi dë ku mi.
49 Wë biga di Sëmbë di abi kaakiti a hii mundu liba
nöö hën wë du mi di gaan bunu aki.
Di Sëmbë di abi limbo hati möön hii sëmbë a goonliba
nöö hën du mi ën.
50 An ta wei möönsö
fu du dee sëmbë dee ta lesipeki ën gaan bunu.
A ta heepi dee lö sëmbë dë nöömö fu teego.
Biga a a’ tjalihati u libisëmbë.
51 Nöö a taanga, a a’ makiti u du soni.
Biga a jaka dee gaanfasi sëmbë ku dee bigimëmbë wan paaja.
52 Dee gaan könu u goonliba
a ta hai puu a de könu bangi.
Ma dee sakafasi sëmbë
a ta hopo fu de musu ko dë hei sëmbë.

53 A ta paati dee gudu fëën da dee pena sëmbë,
dee ta kë Masa Gadu.
Ma dee guduma dee aan fanöudu fëën,
a ta mbei de go ku söso maun.
54-55 A ta a' tjalihati nöömö
ta heepi dee sëmbë fëën u Isaëli,
leti kumafa a bi paamusi u tata Abahamu ku dee bakamii fëën.
Fa a bi fan dë,
nöö an fëëkëtë möönsö.
A heepi u tuu.
Nöö a o ta heepi u nöömö."
Sö Malia fan te a kaba gafa Gadu.

56 Nöö hën a fika ku Elizabëti naandë te a abi dii liba, nöö hën a toona go fëën nëën köndë.

Aki de pai Johanisi di Dopuma.

57 Nöö hën de dë te di ten u Elizabëti dou faa pai, nöö hën a pai wan womi mii.

58 Nöö di dee famii fëën ku dee sëmbë a di pisiwata dë jei taa sö Gadu du ën sö wan gaan bunu, nöö hën de tuu wai ku ën seei.

59 Hën de dë tefa di mii abi aiti daka, hën de ko u ko koti di mii buta di maaka faa dë taa sëmbë u Gadu disi, kumafa di guwenti u dee Dju sëmbë bi dë. Nöö de bi kë tei ën tata në ta kai di mii Sakaliasi.

60 Ma hën mama taa: "Nönö, u musu kai ën Johanisi."

61 Hën de piki ën taa: "Wë nönö mujëë, biga na wan sëmbë dë a di famii fuunu de ta kai Johanisi."

62 Hën de go fan ku ën tata ku maun hakisi ën ee un në a kë fu de musu kai di mii.

63 Nöö hën a mbei de dëën wan piki böutu sö, nöö hën a sikifi nëën taa di në u di mii da Johanisi.

Hën de taa: "Hmmm, di soni aki, a foombo."

64 Nöö a di juu dë seei, Sakaliasi buka jabi, töngö fëën lusu, hën a seti u fan baka. Nöö di a si sö, hën a gafa Gadu seei.

65 Nöö hii dee sëmbë u di pisiwata naandë foombo te na soni. Nöö hën di woto dë ko paaja a hii Judea a dee kuun mindi naandë.

66 Nöö di hii sëmbë jei fa di soni pasa naandë, nöö hën de ta pakisei a de hati taa: "Wë unfa seei di mii naandë o dë?" Biga de si taa Masa Gadu dë ku ën.

Aki Sakaliasi ta gafa Gadu.

67 Nöö hën di Akaa u Masa Gadu ko a Sakaliasi di tata u di mii liba, nöö hën a konda wan buka u Masa Gadu taa:
68-69 Gaantangi u Masa Gadu,
di Gadu fuu dee Isaëli sëmbë aki,

fu di a ko puu u dee sëmbë fëën a sitaafu.
Biga ⌊fa i si di wëndjë mujëë mii o pai di mii dë⌋
nöö Gadu o da u wan taanga Heepima
a di lö fu di futuboi fëën de kai Dafiti.
70 A o da u ën leti kumafa a bi mbei dee fesiten tjabukama fëën
bi paamusi dee gaan sëmbë fuu gaanduwe kaa
71 taa hën sa ko puu u a dee felantima fuu basu.
Nöö dee sëmbë dee an lobi u, nöö de an o feni u ta sitaafu
möön.
72-75 Biga Gadu taa a o ta a' tjalihati da dee gaan sëmbë fuu
faa ta heepi de.
Nöö a ta mëni di buka di a bi mbei ku de nöömö.
Biga a bi mbei wan buka ku u tata Abahamu
te a djula dëën taa a o puu u dee bakamii fëën a dee felantima
fuu basu
fuu musu sa dini ën ta libi gbelingbelin kumafa a kë
söndö fëëë fu tee u dëdë.
76 Wë nöö, di mii u mi aki sö,
de sa kai i Tjabukama u di möön hei Gadu a u liba.
Biga joo waka a Masa fesi go fan ku lanti
be de seeka hatiböö u de dëën.
77 Joo taki da de taa
de musu bia de libi be Masa Gadu heepi de,
be an hoi di hogilibi u de a bëë möön.
78-79 Biga Masa Gadu a' tjalihati u libisëmbë.
An kë u de ta dë a dungudungu da dëdë ta sitaafu.
Hën mbei a tuwë di limbo fëën ko a goonliba
kuma te sonu ta booko ta ko,
fu de sa kumutu a dungu ko ta libi fiifii a di limbo u Gadu.
Sö Sakaliasi fan te a kaba.
80 Nöö hën di mii sai dë ta göö ta ko. Nöö fusutan fëën ta göö
tu biga di Akaa u Gadu ta heepi ën.

Nöö hën a sai dë teefa a ko bigi tjika, hën a kumutu go ta libi a sabana dendu hën wanwan, teefa a dou di juu faa konda di Buka u Gadu da dee Isaëli sëmbë.

2

Aki Lukasi ta konda soni

u di pai u Masa Jesosi.
Mat. 1:18-25

1 Wë nöö a di ten dë, di Gaan Könu u dee Loomë sëmbë de kai Këisë Aukesi bi ta tii, nöö hën a manda wan buka go a hii köndë ka a abi taki taa hii sëmbë musu go sikifi de në buta a lanti buku. Biga de ta konda sëmbë.

2 Di konda aki, hën bi dë di fosu toon de o konda sëmbë. Nöö di juu dë, di gaama de kai Sileni bi dë gaama fu Silia Köndë.

3 Nöö hën hiniwan sëmbë nango a di kamian ka de bi pai hën
avo fu de musu tei hën në sikifi a lanti buku.
4-5 Nöö söseei Josëfu fu di köndë de kai Nazalëti a di pisiwata
fu Galilea dë hopo tu, hën ku ën kiija mujëë Malia di bi dë ku
di bëë. Hën de go tee a di köndë de kai Betelehem a di pisiwata
u Judea ala. Biga hën da di köndë fu dee gaan lö fu di fesiten
könu de kai Dafiti, nöö Josëfu bi dë bakamii u Dafiti. Nöö hën
de go fu de sikifi de në.
6 Wë nöö di de dou a Betelehem naandë, nöö ten u Malia kisi
faa pai.
7 Nöö hën a pai wan womi mii. Hën da fosu mii fëën. Hën a
dimboli ën a koosu, hën a kandi ën buta a wan këdë dendu ka
sëmbë ta buta ahun da dee mbeti ta njan. Biga a mbeti wosu
de bi buta de fu de duumi, fu di kamian an bi dë a di lantiwosu
möön.

Aki dee basia u Gadu ko konda

da dee sikafuma taa sö de

pai Masa Jesosi.

8 Wë nöö sëmbë u di pisiwata naandë ta kiija di mbeti de ta
kai sikafu. Nöö a di ndeti di de pai di mii dë seei, nöö wanlö
womi bi dë a sabana ta luku sikafu fu soni an musu du de.
9 Hën de dë te wan pisi, nöö te u de kë mëni hën wan basia
u Masa Gadu Köndë bazia ko a de a di ndeti dë. Nöö hën
kamian ko limbo gbegedee kuma didia, biga a Masa Gadu seei
di limbo kumutu. Nöö fa di soni pasa dë, nöö dee womi ta luku
sikafu dë tuu panta seei. De ko fëëë tee kuma de sa dëdë.
10 Ma di basia taki da de taa, "Nönö dee womi, wan fëëë sö e.
Biga fa mi ko aki, nöö mi tja wan gaan bunu buka, piizii wan
seei, ko da unu. Nöö di piizii an o dë fu wan kodo sëmbë, ma a
o dë u hii sëmbë u goonliba.
11 Biga mi ko taki da unu taa tide de pai di Heepima fuunu
da unu awaa, di i si un bi ta jei soni fëën nöömö taa a o ko a
goonliba. Hën de ta kai di Keesitu, di Paamusi Könu. Hën da
di Masa fuunu. Nöö tide de pai ën a di köndë u Könu Dafiti de
ta kai Betelehem.
12 "Wë nöö mi o lei unu wan maaka e. Te un go nöö woon si
wan mii dimbolidimboli a koosu pisi. De kandi ën buta a wan
këdë dendu ka de ta da mbeti soni u njan. Nöö te un si sö, nöö
hën di mii di dë e."
13 Nöö hën wantewante dë, nöö hën wanlö oto basia u Gadu
köndë ko gidjii ko mökisi ku di bi sai dë. Hën de ta gafa Gadu
tee a bigi taa:
14 "Masa Gadu, u ku hii dee sëmbë fii Köndë ala tuu
ta bai i në.
U ta gafa i o,
biga gaan fii ko a goonliba

da dee sëmbë Gadu ta wai ku de.”
Sö de ta bai ta taki.
15 Nöö di de konda di soni te de kaba, hën de toona go u de a
Masa Gadu Köndë ka de bi kumutu.
Nöö di dee basia go, hën dee sëmbë fan ku deseei taa: “Wë
womi, di buka Masa Gadu manda ko da u aki, nöö un boo go
a Betelehem go luku di soni.”
16 Nöö de seeka hesihesi, hën de hopo go a Betelehem.
Nöö hën de go si Malia ku Josëfu ku di mii tuu. Di mii dë
kandikandi a wan këdë de ta da mbeti njanjan dendu.
17 Nöö di de si ën sö kaa, hën de go konda di woto u di mii da
hii sëmbë leti kumafa di basia bi taki ën da de.
18 Nöö hii dee sëmbë dee jei di soni u di mii, nöö de tuu
ko foondo te na soni, fu di buka dee sikafuma ko taki da de
naandë.
19 Nöö hën Malia tei dee soni a bi jei u di mii ku dee soni dee
bi pasa tuu hoi nëën hati ta pakisei de nöömö.
20 Nöö hën dee sikafuma bia toona go a di sabana baka. Nöö
de ta gafa Masa Gaangadu ta bai ën në ta wai fu hii dee soni
dee de bi jei ku dee de bi si ku de wojo. Biga de bi dë leti
kumafa di basia bi taki da de.
21 Nöö hën de dë tee di mii abi aiti daka hën de koti ën buta
di maaka kumafa di wëti u Masa Gadu bi dë. Hën de dëën në.
De kai ën Jesosi leti kumafa di basia u Masa Gadu bi kai ën kaa
bifö hën mama bi tei bëë fëën.

Aki de tja di mii go

a di wosu u Gadu.

22-24 Nöö hën Malia ku Josëfu sai dë te di juu dou fu Malia
musu seeka puu di pai sundju. Nöö hën a tei tu piki pomba faa
tja go tjuma da Masa Gaangadu a di Gaan Wosu fëën, kumafa
Gadu bi da Mosesi di wëti. Nöö hën de hopo, hën de tei di mii,
hën de tjëën go a Jelusalen go butëën a wan apaiti fasi da Gadu
kumafa di wëti taki u wan fosupai womi mii, ufö Malia tjuma
dee pomba puu di pai sundju awaa.
25 Nöö di juu dë, wan womi bi ta dë a Jelusalen de ta kai
Simion. A bi dë wan gaan bumbuu sëmbë ta libi kumafa Gadu
kë ta hoi dee wëti fëën. Fa a sai dë a ta luku Masa Gadu nöömö
faa musu puu dee Isaëli sëmbë fëën a dee sitaafu u de, be de
feni böö. Nöö di Akaa u Gadu dë ku di womi aki ta tjëën nëën
leiki.
26 Nöö di Akaa bi taki dëën kaa taa an o dëdë ufö a si di
sëmbë de kai di Keesitu, di Paamusi Könu di Masa Gadu taa
a o manda ko da de u heepi de.
27 Nöö di juu di de ta tja di Mii ko, hën di Akaa manda Simion
faa go a di Wosu u Masa Gadu dendu. Hën fa a go dou dë, hën
a si di mama ku di tata ta tja di mii ko, fu de seekëën kumafa
di wëti u Masa Gadu taki.

28 Hën di a si de, hën a tei di mii puu a de maun. Hën a gafa
Gadu, taa:
29-30 “Ke, Masa, awaa mi sa dëdë waiwai.
Mi hati ko kötö.
Biga mi seei wojo si di Heepima
kumafa i bi paamusi mi.
31-32 I mandëën ko da u dee Isaëli sëmbë
faa heepi u ku hii dee oto sëmbë u goonliba tuu.
A o puu u a di së u dungu buta ko a di së u limbo,
nöö a o lei u di bunu pasi fuu waka.
Nöö fëën hedi sëmbë o bai u Isaëli sëmbë në taa:
‘Di mii u Isaëli Köndë hën heepi hii sëmbë u goonliba.’ ”
Sö Simion fan te a kaba.
33 Nöö fa a fan dë, nöö a toobi Josëfu ku di mama u di mii. A
foombo de seei.
34-35 Hën Simion begi Gadu da de te a kaba. Hën a taki da
Malia, di mama u di mii, taa: “Di mii i si aki sö, a o mbei sömëni
u dee Isaëli sëmbë aki booko saka e. Nöö söseei a o mbei sömëni
u de ko hei tu. Nöö a o puu sömëni sëmbë gogo a döö, be de si
dee pakisei u libisëmbë dee dë a de hati awaa. Biga a ko a u
kuma wan maaka di Gadu da u. Di soni de an si wan daka,
hën de o ta si nëën. Di soni de an bi jei wan daka, hën de o ta
jei nëën. Fëën mbei na hii sëmbë o lobi ën. De o ta kosi ën. Nöö
söseei tu, wan daka ta ko, nöö di soni di o pasa ku di mii aki
o hogi da i kuma de suti i ku ufangi a i hati. Sö a o hogi da i
tjika.”
36-37 Nöö di juu dë, wan m’ma bi sai naandë tu di Masa Gadu
ta fan nëën liba. Hën de ta kai Hana. Wan tata de kai Fanuëli
hën pai ën nöö gaan lö fëën dë Asë. Nöö a bi dë wan gaandi
mujëë kaa. Fa a sai dë, a bi libi sëbën jaa ku di fosu manu fëën
di a bi tei nëën njönku ten, nöö hën di womi dëdë. Nöö hën a
dë a ganda te a dou aititeni-ku-fö jaa söndö manu. Nöö a ta dë
a di Wosu u Masa Gadu nöömö, an ta kumutu dë möönsö. A
sai dë ta begi Gadu ta hopo ën në ndeti ku didia te so juu an ta
njan seei.
38 Nöö a di juu Simion ta fan dë, hën di mujëë aki seei ko
dou tu, hën di a si di mii nöö hën a da Gadu tangi. Nöö hën a
sai dë ta konda soni u di mii da hii dee sëmbë u Jelusalen dee
bi ta mëni Masa Gadu faa manda di Heepima ko u ko puu de
a sitaafu.
39 Nöö hën Malia ku Josëfu seeka hii soni kumafa di wëti
u Masa Gadu taki te de kaba, nöö hën de toona go u de a de
köndë, a Nazalëti a di pisiwata u Galilea.
40 Nöö hën di mii sai dë ta göö ta ko. A dë seei gaagaa.
Möönmöön a ta a’ fusutan u dee soni u Masa Gadu ku libisëmbë
tuu. Nöö Masa Gadu seei ta dë ku ën tu ta tjëën a bunu liba.

Aki Jesosi bi fika a di

Gaan Wosu u Gadu dendu.
41 Wë nöö dee gaan sëmbë fëën bi guwenti fu go a Jelusalen
hiniwan jaa u de go njan di gaan piizii de ta kai Pasika.
42 Nöö hën di Jesosi abi tuwalufu jaa, nöö hën de ku ën go a
Jelusalen a di piizii.
43 Nöö di dee piizii daka pasa kaa, nöö hën de toona nango
a wosu baka. Ma nöö di juu dë Jesosi bi fika a Jelusalen, ma
dee sëmbë fëën an bi sabi taa sö a fika ala.
44 Biga de bi ninga taa sonte a waka ku dee oto sëmbë u de
dee bi go a di piizii. Fëën hedi de waka wan hii daka te ndeti
bifö de ko mëni u de suku ën. Hën de suku ën a dee famii u de
ku dee mati u de dendu tefa de wei.
45 Hën di de an si di mii, nöö hën de toona go a Jelusalen
baka go suku ën.
46 Nöö a di u dii daka dendu u di de ta suku ën ufö de go si ën
a di Wosu u Masa Gadu dendu sindosindo a dee mësitë mindi.
A ta haika fa de ta lei sëmbë soni u Masa Gadu, nöö a ta hakisi
de soni tu, de ta konda dëën.
47 Nöö hii dee sëmbë dee ta jei di fan u di mii, nöö a ta
foondo de te na soni. Biga de an sabi unfa a waka a abi sö
wan bumbuu fusutan te a ta piki dee sëmbë dee ta fan ku ën
dë kuma na piki mii a dë.
48 Nöö söseei di soni toobi Josëfu ku Malia tu tee de foondo.
Nöö di de go si di mii, nöö hën hën mama hakisi ën taa: "Ma
di mii aki o, andi mbei i du sö ku u? Tide mbei dii daka di mi
ku i tata ta booko hedi ta suku i."
49 Hën a toona hakisi de taa: "Wë andi mbei un ta suku mi
sö? Wan sabi taa mi dë aki a mi Tata wosu nö?"
50 Ma fa di mii fan dë, hën tata ku hën mama an bi saandi a
kë taki da de. De an fusutëën seei.
51 Nöö hën de tei ën nöö hën de toona go u de a Nazalëti baka.
Nöö hën Jesosi toona sakëën seei a dee gaan sëmbë fëën basu.
Ma hën mama tei hii dee soni u di mii buta nëën hati dendu ta
pakisei nöömö.
52 Nöö hën di mii sai dë ta göö ta ko. Nöö möönmöön a ta a'
fusutan u soni, nöö Masa Gadu ku libisëmbë tuu lobi ën.

3

Aki Lukasi ta konda dee soni

u Johanisi.
Mat. 3:1-12; Maik. 1:1-8; Joh. 1:19-28
1 Wë nöö a di teni-a-feifi jaa u di tii u di Gaan Könu de kai
Këisë Tibelia, nëën Johanisi seti di wooko fëën. Nöö a di ten
dë sömëni tiima bi dë a di Gaan Könu dë basu. Biga Gaama
Pontuisi Pilati bi ta tii di köndë de kai Judea. Könu Helodi bi
ta tii di köndë de kai Galilea. Nöö di baaa fëën de kai Filipi

bi ta tii de tu köndë de kai Idumea ku Takonitisi. Nöö Gaama
Lisamiasi bi ta tii di köndë de kai Abilene.
2 Nöö a di ten dë, Ananiasi ku Kajafasi bi dë dee Kaba Hei
Begima u dee Dju sëmbë.
Nöö hën Masa Gadu kai di mii u Sakaliasi de kai Johanisi ka
a dë a sabana dendu ala.
3 Nöö hën a hopo ta waka ta lontu a hii dee köndë a di
pisiwata u di lio de kai Joodan, ta konda da sëmbë taa de musu
bia de libi ko dopu, be Masa Gadu an hoi dee hogilibi u de a
bëë möön.
4 Nöö fa a ta du dë, a kai ku di soni di fesiten tjabukama u
Gadu de kai Jesaaja bi sikifi a di Buku u Gadu taa:
Wan sëmbë ta bai a di sabana taa:
“Un mbei di pasi da Masa ooo,
be a ko dë tololoo.
5 Hii dee hei liba ku dee kuun,
te dou ku dee sakasaka kamian tuu
musu ko dë palalaa.
Nöö dee bendibendi u di pasi musu ko dë tololoo.
Söseei dee baaku dee dë a di pasi,
de musu tapa de tuu ko buta palalaa.
6 Nöö te a dë sö kaa,
nöö hii sëmbë o si di heepi di Masa Gaangadu abi awaa.”
7 Nöö fa Johanisi ta bai dë, nöö wanlö gaan hia sëmbë ta ko
nëën faa dopu de.
Hën a taki da de taa: “Unu takuhatima kuma sindeki, un
ko tei dopu nö? Ambë taki da unu taa un sa kumutu a di
hatiboonu u Gadu ⌞söndö un bia unu libi⌟?
8 Un musu libi bunu e, be hii sëmbë si taa libi fuunu tooka.
Wan musu sai dë ta taki taa fu di di gaan avo fuunu de kai
Abahamu ku Masa Gadu bi dë gaan mati, nöö Gadu an o
sitaafu unu e! Nönö, wan mëni sö. Biga ee Gadu kë, a sa mbei
dee sitonu aki bia ko böngö u Abahamu ⌞a unu kamian⌟.
9 Biga luku, de seti koti dee pau lutu kaa. Nöö ee wan pau sai
dë an ta pai bumbuu njanjan, nöö de o faa ën puu koti tuwë a
faja tjuma kaba a sösö.” Sö Johanisi ta bai.
10 Nöö hën de hakisi ën taa: “Wë nöö andi u musu du möön?”
11 Hën a piki de taa: “Ee wan sëmbë i abi tu hëmpi, nöö i musu
tei wan nöö i da di sëmbë di na abi. Söseei ee wan sëmbë i abi
njanjan, nöö i musu da di sëmbë di na abi.”
12 Nöö a baka fëën, nöö hën dee pii-lanti-mönima ko nëën
tu faa musu dopu de. Hën de hakisi ën taa: “Mësitë o, andi
u musu du möön?”
13 Nöö hën a taki da de taa: “Un haika e. Te un ta pii möni,
nöö wan musu hakisi möön hia möön leki fa lanti buta.”
14 Nöö hën dee sodati ko nëën tu, hën de hakisi ën taa: “Wë
andi uu musu du?”

Nöö hën a taki da de taa: “Wan musu suku toobi ku sëmbë
ta musu de ta tei möni a de e. Söseei wan musu mindi soni da
sëmbë tu fii tja de go a kuutu fu möni hedi. Ma un musu dë
tifihedi ku di möni un ta kisi a lanti.”
15 Nöö fa dee sëmbë ta jei di fan u Johanisi dë, hën de pakisei
taa: “Wë ambë da di sëmbë naandë, maingë? A sa kë di
Keesitu, di Paamusi Könu di Masa Gadu bi taa a o manda ko da
u a goonliba aki nö?” Biga de bi kë fu di Paamusi Könu musu
ko.
16 Fëën hedi Johanisi piki de taa: “Nönö, dee sëmbë, nëën disi
e. Ma hebi kuma ën. Ma di Sëmbë dë hën ta ko nöömö. Fa mi
dë aki, ma hei tjika u mi lusu di susu fëën puu nëën futu seei.
Biga mii ko u mi dopu sëmbë ku wata nöö, ma nöö te hën a ko
nöö a o dopu unu ku di Akaa u Masa Gadu, ku faja. ⌞Biga di
Akaa o limbo unu hati puu dee hogilibi dee bi dë a unu, kuma
te faja ta tjuma goon puu dee soni fika di goon doti.⌟
17 Nöö fa di Sëmbë o ko dë, nöö a dë kabakaba këëë faa seeka
di njanjan fëën. Dee bumbuu njanjan a o tei tjubi a gaan suwa,
ma dee poipoi wan a o tuwë a di faja di an sa tapa a mundu
möönsö, be de tjuma kaba a sösö.”
18 Nöö sö Johanisi ta wasiköi dee sëmbë nöömö ta konda di
Bunu Buka u Masa Gadu da de.
19 Ma Johanisi bi gandji da Könu Helodi tu fu di di könu bi tei
hënseei baaa mujëë, ufö a du sömëni oto hogi tu.
20 Nöö hën di Könu hopo hën a go du wan möön gaan hogi
eti. A kisi Johanisi söötö a dunguwosu.

Di pisi aki ta konda fa Masa Jesosi ko dopu.
Mat. 3:13-17; Maik. 1:9-11

21 Ma bifö de söötö Johanisi a dunguwosu, nöö sömëni hia
sëmbë bi ta ko nëën faa dopu de. Nöö Masa Jesosi seei bi kisi
dopu nëën tu. Nöö fa a bi dë a di dopu, nöö a ta begi. Tee wan
pisi, hën di mundu jabi waaa sö nëën liba.
22 Hën di Akaa u Masa Gadu saka ko kuma wan pomba ko
tan nëën liba, nöö hën wan töngö piki a liba ala taa: “I da mi
lobi Womi Mii. Libi fii ta kai ku mi te.” Sö wan soni pasa a di
dopu u Jesosi e.

Aki Lukasi kai dee gaan lö

u Josëfu da u.
Mat. 1:1-17

23 Nöö Jesosi bi abi diiteni jaa di a seti lei sëmbë. Nöö
hiniwanten de bi ta luku ën kuma wan mii u Josëfu.
Nöö Josëfu, hën da di mii u Eli.
24 Nöö Eli, hën da di mii u Mataati.
Nöö Mataati, hën da di mii u Leifi.
Nöö Leifi, hën da di mii u Mëtji.
Nöö Mëtji, hën da di mii u Janai.

Nöö Janai, hën da di mii u Josëfu.
25 Nöö Josëfu, hën da di mii u Matatiasi.
Nöö Matatiasi, hën da di mii u Amosi.
Nöö Amosi hën da di mii u Naum.
Nöö Naum, hën da di mii u Esili.
Nöö Esili, hën da di mii u Nagai.
26 Nöö Nagai, hën da di mii u Maati.
Nöö Maati, hën da di mii u Matatiasi.
Nöö Matatiasi, hën da di mii u Semei.
Nöö Semei, hën da di mii u Joseki.
Nöö Joseki, hën da di mii u Joda.
27 Nöö Joda, hën da di mii u Joanan.
Nöö Joanan, hën da di mii u Lesa.
Nöö Lesa, hën da di mii u Zebabeli.
Nöö Zebabeli, hën da di mii u Seatëli.
Nöö Seatëli, hën da di mii u Neli.
28 Nöö Neli, hën da di mii u Mëtji.
Nöö Mëtji, hën da di mii u Adi.
Nöö Adi, hën da di mii u Kosan.
Nöö Kosan, hën da di mii u Elimadon.
Nöö Elimadon, hën da di mii u Eli.
29 Nöö Eli, hën da di mii u Josua.
Nöö Josua, hën da di mii u Eleise.
Nöö Eleise, hën da di mii u Jolim.
Nöö Jolim, hën da di mii u Mataati.
Nöö Mataati, hën da di mii u Leifi.
30 Nöö Leifi, hën da di mii u Simion.
Nöö Simion, hën da di mii u Juda.
Nöö Juda, hën da di mii u Josëfu.
Nöö Josëfu, hën da di mii u Jonam.
Nöö Jonam, hën da di mii u Eliakim.
31 Nöö Eliakim, hën da di mii u Mëlia.
Nöö Mëlia, hën da di mii u Mëna.
Nöö Mëna, hën da di mii u Mataata.
Nöö Mataata, hën da di mii u Naatan.
Nöö Naatan hën da di mii u Dafiti.
32 Nöö Dafiti, hën da di mii u Isai.
Nöö Isai, hën da di mii u Obëti.
Nöö Obëti, hën da di mii u Boasi.
Nöö Boasi, hën da di mii u Salima.
Nöö Salima, hën da di mii u Nakison.
33 Nöö Nakison, hën da di mii u Aminada.
Nöö Aminada, hën da di mii u Adimin.
Nöö Adimin, hën da di mii u Alini.
Nöö Alini, hën da di mii u Esilon.
Nöö Esilon, hën da di mii u Pëlëzi.
Nöö Pëlëzi, hën da di mii u Juda.
34 Nöö Juda, hën da di mii u Jakopu.

Nöö Jakopu, hën da di mii u Isaki.
Nöö Isaki, hën da di mii u Abahamu.
Nöö Abahamu, hën da di mii u Teela.
Nöö Teela, hën da di mii u Naako.
35 Nöö Naako, hën da di mii u Seluku.
Nöö Seluku, hën da di mii u Leu.
Nöö Leu, hën da di mii u Pëlëki.
Nöö Pëlëki, hën da di mii u Ebeli.
Nöö Ebeli, hën da di mii u Sela.
36 Nöö Sela, hën da di mii u Kainan.
Nöö Kainan, hën da di mii u Apakasa.
Nöö Apakasa, hën da di mii u Semi.
Nöö Semi, hën da di mii u Noa.
Nöö Noa, hën da di mii u Lamëki.
37 Nöö Lamëki, hën da di mii u Metusela.
Nöö Metusela, hën da di mii u Enöku.
Nöö Enöku, hën da di mii u Jeleti.
Nöö Jeleti, hën da di mii u Mahalali.
Nöö Mahalali, hën da di mii u Kainan.
38 Nöö Kainan, hën da di mii u Enösi.
Nöö Enösi, hën da di mii u Seti.
Nöö Seti, hën da di mii u Adam.
Nöö Adam, hën da di mii u Masa Gadu.
⌞Dati wan taki Masa Gadu seepi bi mbei ën ku ën seei maun.⌟

4

Di pisi aki ta lei u kumafa di didibi pooba Masa Jesosi.
Mat. 4:1-11; Maik. 1:12-13

1 Nöö di Masa Jesosi kumutu a Joodan Lio ka Johanisi bi dopu ën dë, nöö di Akaa u Masa Gadu bi dë nëën liba, hën a tei ën tja go a sabana dendu.

2 Nöö ala di didibi go poobëën luku ee a o piki ën buka a soni. Hën Masa Jesosi tan föteni daka ku föteni ndeti a di sabana dë söndö njan, nöö hën hangi ko kisi ën.

3 Nöö hën di didibi taki dëën taa: “Luku, di i dë di Mii u Gadu kaa, nöö i fan ku di sitonu aki be a bia ko bëëë da i, fii feni soni u njan.”

4 Ma Masa Jesosi piki ën taa: “Nönö e. Biga di Buku u Gadu taa: ‘Na njanjan wanwan ta hoi sëmbë a libi.’ ”

5-7 Nöö hën di didibi tjëën go a wan hei kamian, hën a lei ën kölö sö hii dee köndë tuu fu goonliba aki. Hën a taki dëën taa: “Luku, hii dee soni aki tuu dë u mi. Gadu da mi de, nöö ee mi kë da sëmbë, nöö mi sa da. Nöö de tuu mi sa da i ku di kaakiti u de ku hii dee gudu u de tuu, be i dë takima u de ta njan di bunu ku di waiti u de. Ma i musu tjökö kini a goon a mi fesi begi mi ufö.”

8 Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Nönö e, biga a dë a Masa
Gadu Buku taa: ‘Masa Gadu wanwan tö i musu ta begi. Hën
wanwan nöö i musu ta dini, biga hën nöö da i Masa.’ ”
9 Nöö a baka u di dë, hën di didibi tjëën go a Jelusalen, tee a
di Gaan Wosu u Masa Gadu liba a di tölu hedi ala. Hën a taki
dëën taa: “Di i dë di Mii u Gadu, nöö hiti i seei puu aki tuwë go
a goon, nöö soni an o du i.
10 Biga a dë a Gadu Buku taa: ‘Masa Gadu o manda dee basia
fëën ko heepi i fu soni an musu du i.
11 De o tja i a maun fu ja musu naki futu a sitonu.’ ”
12 Hën Masa Jesosi toona piki ën taa: “Ma a dë a di Buku tu
taa: ‘Ja musu pooba Masa Gadu e, biga hën da i Gadu.’ ”
13 Nöö sö di didibi pooba Masa Jesosi a hii soni te a wei, an
sa wini ën möönsö. Nöö a baka fëën hën a disëën dë, hën a go
fëën ufö.

Aki Masa Jesosi seti wooko a

di pisiwata u Galilea.
Mat. 4:12-17, 13:53-58; Maik. 1:14-15, 6:1-6

14 Nöö a baka fëën, hën Masa Jesosi toona ko a di pisiwata u
Galilea. Nöö di kaakiti u di Akaa u Gadu bi dë ku ën te në fëën
bai a hii di kamian.
15 Nöö a nango ta lei de di oto u Masa Gadu a dee keikiwosu
u de, nöö hii sëmbë ta gafëën taa a sabi soni.
16 Nöö hën a sai dë te wan pisi hën a toona ko a Nazalëti ka
de bi kiijëën. Nöö hën a dë tefa saba daka dou, hën a go a di
keikiwosu kumafa a bi guwenti. Hën a hopo taanpu faa lesi
Gadu Wöutu da de.
17 Hën wan u dee tiima u di keiki tei di pampia di di fesiten
tjabukama u Masa Gadu de kai Jesaaja bi sikifi, hën a tëndëën
dëën. Hën a jabi ën te a dou a wan kamian ka a de sikifisikifi
taa:
18-19 Di Akaa u Masa Gadu dë a mi liba.
Masa Gadu tei mi fu mi konda di Bunu Buka fëën da dee
pootima ku dee möfina sëmbë.
A tei mi u mi konda da dee sëmbë dee dë taitai,
taa mi sa puu de a di fuka de sai dë fu de ko feni böö.
A tei mi u mi konda da dee bookowojoma
taa dee wojo u de sa ko bunu fu de ko si soni baka.
A tei mi u mi konda da dee sëmbë dee ta dë a sitaafu ta kaba a
söso
taa de sa kumutu a di sitaafu dë basu.
A tei mi u mi konda da hii sëmbë tuu
taa di juu dou awaa fu Masa Gadu limbo fesi da libisëmbë.
20 Nöö di Masa Jesosi kaba u lesi di pampia hën a tapëën, hën
a toona tëndëën da di tiima baka. Nöö hën a go bazia sindo.
Nöö hii dee sëmbë dë a di keikiwosu tuu ko ta luku ën diin.

21 Nöö hën a taki da de taa: “Wë di pisi u di Buku di i si u lesi
aki, nöö di Sëmbë di Gadu taa a o manda ko dë nöö hën wë disi
e.”
22 Nöö di a fan sö te a kaba nöö di fan fëën suti da dee sëmbë
tee a foombo de. Ma tökuseei de an gafëën kaba. Biga so u
de toona kosi ën taa: “Wë ambë da di sëmbë di ta fan di fan
naandë? Na di mii u Josëfu nö?”
23 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Aai, a bunu. Un sa koti
wödu da mi kumafa un kë e. Un sa taki da mi taa: ‘Data o,
heepi i seei. Biga un bi jei dee soni i bi ta du a Kapenaumi,
nöö di i ko a i seei köndë aki nöö be i heepi dee sëmbë fii tu,
boo si.’
24 “Ma un haika e, mi o taki wan soni da unu. Wan
tjabukama u Gadu an ta a’ në nëën seei köndë e.
25 Biga luku di tjabukama de kai Elia. Di ten a bi dë, nöö sö
de an bi tei ën u soni tu. A bi tapa di tjuba hii dii jaa ku sikisi
liba longi nëën köndë Isaëli aki. Tjuba seei an bi kai möönsö,
nöö hën wan gaan hangi ko. Nöö Isaëli köndë bi abi sömëni
mujëë di manu u de bi dëdë disa de.
26 Ma tökuseei ⌞fu di dee sëmbë fëën seei köndë an bi biibi ën
tjika⌟, hën mbei Gadu puu ën manda go tee a wan oto köndë
de kai Salepita te a di pisiwata u Sidon Köndë ala go ta heepi
wan oto köndë mujëë di hën manu bi dëdë disa.
27 “Nöö söseei a di tjabukama de ta kai Elisa ten, Isaëli köndë
aki bi abi hia sikitjinama, ma Elisa an bi kula na wan kodo u
de ⌞fu di de an biibi ën tjika⌟. Ma wan oto sëmbë de kai Naaman
kumutu te a wan oto köndë de kai Silia nöö hën a feni kula.”
Nöö sö Masa Jesosi fan ku dee sëmbë te a kaba.
28 Nöö dee sëmbë dee bi dë a di keikiwosu dendu, di de ko jei
fa Masa Jesosi fan, nöö hën hati u de ko boonu tee na sipootu.
⌞Biga de sabi taa de a ta taki.⌟
29 Hën de hopo vu hën de kisi ën hai tja go a döö. Hën de tjëën
go a di kuun buka fu de tuusi ën tuwë go a goon. Biga di köndë
bi dë a wan kuun liba.
30 Ma te u de kë si, hën a pasa a de mindi dë go fëën.

Aki Masa Jesosi jaka wan gadu puu a wan sëmbë liba.
Maik. 1:21-28

31 A baka u di dë, nöö hën Masa Jesosi toona go a Kape-
naumi, a di pisiwata u Galilea dë seei. Nöö hën a dë tefa di
saba dou, hën a go a keiki go ta lei sëmbë.
32 Nöö fa a ta lei de dë, nöö a foombo de seei. Biga te a ta fan,
i ta si taa hën abi di taki.
33 Nöö fa de dë a keiki naandë nöö wan oto sëmbë bi ko dë
tu. A bi dë ku wan gadu nëën hedi. Nöö di a si Masa Jesosi, hën
a bai kai olo taa:

34 “Disa u ooo, disa u, Jesosi u Nazalëti. Andi tja i ko aki? I
ko fii ko kii u wante nö? Mi sabi i. Ju da di Sëmbë u Masa Gadu
seei apaiti.”
35 Ma hën Masa Jesosi gandji dëën taa: “Kabuka dë! Andi
joo feni taki? Kumutu a di sëmbë dë liba e!” Nöö hën di gadu
hiti di sëmbë tuwë a goon a dee oto sëmbë fesi dë, ma an du ën
soni. Nöö hën a kumutu disëën go.
36 Hën dee sëmbë tuu ko fëë teee de taki ku deseei taa:
“Maingë, andi u ta si aki! Dee soni a ta lei dë, andi seei da de?
Biga ku di makiti ku di taanga fëën a puu di gadu a di sëmbë
liba. Fa a fan dë, wante di soni disa di sëmbë.”
37 Nöö hën oto fëën paaja a hii di köndë naandë.

Aki Masa Jesosi kula di mai u Simon ku wanlö oto sëmbë möön.
Mat. 8:14-17; Maik. 1:29-39

38 Nöö hën Masa Jesosi kumutu a keiki, hën a go a di wosu u
di womi de kai Simon. Hën a go si Simon mai sikisiki naandë.
Wan taanga fëbë kisi ën. Nöö hën de begi Masa Jesosi faa
kulëën da de.
39 Nöö hën a bendi go a di mujëë liba hën a gandji da di fëbë.
Nöö hën wantewante dë, hën di fëbë pasa di mujëë, hën a hopo
go seeka soni da de de njan.
40 Hën de sai dë tefa sapate buka, sonu nango. Nöö hën dee
sëmbë u di köndë naandë tja wanlö hia sikima peipei wan ko
a Masa Jesosi, nöö hën a buta maun a de kula de tuu ko bunu.
41 Nöö söseei a puu hia soni a sëmbë liba tu, dee ta kisi sëmbë
a hedi. De ta bai taa: “Ju da di Womi Mii u Masa Gadu,” nöö
a ta gandji da de taa: “Un kabuka dë! Wan fan dë möön e.”
Biga de tuu bi sabi ën tuutuu taa hën da di Keesitu, di Paamusi
Könu.
42 Hën di dobooko fëën, mamate biten, hën Masa Jesosi hopo
go a döö, hën a go dë a wan kamian hën wanwan. Nöö hën dee
hia sëmbë go ta suku ën teefa de go si ën naandë. Hën de begi
ën taa gaantangi, be a tan ku de naandë. An musu go disa de.
43 Ma Masa Jesosi taki da de taa: “Wë ma mi musu fu go a
dee oto köndë tu u mi konda di Bunu Buka u Masa Gadu da
de, be de jei kumafa a ta hopo di Njunjun Tii fëën fa u dë aki.
Biga fu di soni dë hedi mbei a manda mi ko a goonliba aki.”
44 Nöö hën a ta waka a hii dee köndëköndë u dee Dju tuu ta
konda di Bunu Buka u Gadu da de a dee keiki u de.

5

Aki dee fosu bakama ko ta waka a Masa Jesosi baka.
Mat. 4:18-22; Maik. 1:16-20

1 Wan daka hën Masa Jesosi bi dë a di ze de ta kai Genesalëti
bandja, nöö hën sömëni sëmbë ta ko nëën fu de jei Masa Gadu
oto. De ko hila tee kamian an dë faa taanpu möön.
2 Nöö hën a si tu boto a lampeesi dë. Wanlö sëmbë bi kumutu
a höndi ko ta wasi dee nëti u de.
3 Nöö hën a go subi a di boto u di womi de ta kai Simon. ⌞Hën
seei da Petuisi.⌟ Hën a taa be a tuusi di boto go a wata abiti sö.
Nöö hën a sindo a di boto ta lei dee sëmbë dee dë a tela liba ala.
4 Nöö di a kaba u lei de, nöö hën a taki da Simon taa: "Womi,
tuusi di boto go a mindiwata, nöö un tuwë dee nëti fuunu be
un kisi fisi."
5 Nöö hën Simon piki taa: "Wë Mësitë o, hii di ndeti u ta dëdë
ta tuwë nëti te u wei, wa kisi na wan wojo soni. Ma töku di i
taki sö, nöö u sa tuwë luku."
6 Nöö hën de tuwë dee nëti a wata, hën de kisi fisi teee a fika
piki sö nëti u de bi tënë.
7 Nöö hën de bai kai dee oto sëmbë a di oto boto ala, dee ku
de ta wooko makandi, u de ko heepi de hai dee fisi. Nöö hën
de ko a de, hën de ta kisi dee hia fisi ta buta a de tu boto teee a
fika piki sö möön nöö de tu boto tuu bi singi.
8 Nöö di Simon Petuisi si sö, hën a tuwëën seei a goon a Masa
Jesosi fesi. Hën a taa: "Masa, kumutu a mi aki e! Biga mi dë
wan hogilibi sëmbë. ⌞Ma bumbuu tjika fii ko a mi bandja.⌟"
9 Di soni mbei a taki sö. Fa de kisi dee hia fisi di wan pasi dë,
nöö a foombo ën te a ko fëëë, hën ku dee oto sëmbë dee ku ën
sai naandë.
10 Nöö Johanisi ku Jakobosi, de da dee sëmbë dee ta wooko
ku Simon makandi. De dë mii u wan tata de ta kai Zebedeosi.
Nöö di soni foondo de tu.
Hën Masa Jesosi taki da Simon taa: "Na fëëë, womi. I bi ta
kisi fisi, ma fa u dë aki mi o mbei i ko ta kisi libisëmbë ⌞ta tja
ko u de musu sabi mi⌟."
11 Hën de tja dee boto u de go buta, hën de disa hii soni u de
dë, hën de go ta waka a Masa Jesosi baka.

Aki Masa Jesosi kula wan sëmbë di bi siki tjina siki.
Mat. 8:1-4; Maik. 1:40-45

12 Wë nöö a baka u di dë, nöö hën Masa Jesosi go a wan
köndë. Nöö wan sëmbë bi sai naandë, sinkii fëën lai ku
tjinasiki. Nöö di a si Masa Jesosi, hën a kai ku fesi a goon begi
ën taa: "Masa, ee i kë nöö i sa kula di tjinasiki u mi da mi."
13 Nöö hën Masa Jesosi tëndë maun nama nëën, hën a taa:
"Wë mi kë. Ko bunu e!" Nöö hën wante dë, di sëmbë ko bunu
kaa.
14 Nöö hën Masa Jesosi bai ën taa an musu konda da na wan
sëmbë, ma be a go a di begima ⌞a Masa Gaangadu Wosu dë⌟ be
a si taa a ko bunu. Nöö be a tja paima go da Gadu kumafa di
wëti taki. Biga da sö Gadu bi taki da di fesiten hedima u dee

Dju de kai Mosesi taa sö sëmbë musu du te de ko bunu u di lö siki dë, fu hii sëmbë sabi taa i ko bunu tuu.
15 Ma hii fa a bai ën dë seei, ma tökuseei soni u Masa Jesosi paaja a hii di kamian dë. Nöö hii sëmbë ta ko nëën gidjii u de jei dee soni a ta taki, söseei faa heepi de a dee siki u de tu.
16 Ma Masa Jesosi lobi u nango a sabana dendu go begi hën wanwan.

Aki Masa Jesosi kula

wan lan sëmbë.
Mat. 9:1-8; Maik. 2:1-12

17 Wë nöö wan oto daka möön hën Masa Jesosi ta lei sëmbë ⌊a wan wosu dendu⌋. Nöö wanlö sëmbë u di keiki paatëi de kai Falisei ku dee Sabima u dee Djuwëti seei dë sindosindo naandë tu. De bi kumutu a hii dee köndëköndë u Galilea ku Judea, te dou ku Jelusalen. Nöö di juu dë, di kaakiti u Gadu bi dë a Masa Jesosi faa kula dee sikima.
18 Te wan pisi hën wanlö womi ko dou ku wan lan sëmbë a wan kama liba ko suku heepi a Masa Jesosi.
19 Hën di de ko dou a di wosu ka Masa Jesosi dë, nöö sëmbë sai dë teee a hia. De an sa feni kamian seei u de tja di sëmbë go dou a Masa Jesosi. Nöö hën de subi go a di wosu liba, ⌊biga dee wosu liba u di köndë bi dë palalaa sö⌋. Nöö hën de go booko di wosu a liba ala. Nöö hën de saka di womi a di kama go a dee hia sëmbë dendu dë, go buta a Masa Jesosi fesi.
20 Nöö hën di Masa Jesosi si fa dee sëmbë biibi tjika, hën a taki da di sikima taa: “Womi, wë Masa Gadu puu i a bëë e. An ta mëni dee hogi i bi du möön.”
21 Nöö di dee Faliseima ku dee Sabima u Wëti jei fa Masa Jesosi taki, nöö hën de ta kuutu ën a de hati taa: “Huun? Unfa wan libisëmbë sa fan sö? Ambë da di sëmbë naandë di ta hoi Gadu a sipootu sö? Ambë tjika u puu sëmbë a Gadu bëë boiti hënseei nöö?”
22-23 Wë nöö Masa Jesosi sabi di pakisei de abi, nöö hën a piki de taa: “Dee sëmbë, andi mbei un musu ta pakisei dee soni dë u du? Andi seei mi musu du fuun sabi taa mi abi taki a di goonliba aki? Ee mi taa Gadu puu di sëmbë nëën bëë, ee nasö mi taki dëën taa be a hopo waka go nëën wosu, undi u de mi musu du fuun sabi taa mi abi taki a goonliba?
24 Ma nöö un luku e, mi o lei unu taa Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki, na fan nöö mi sa fan, ma mi abi makiti tuú a goonliba aki fu mi sa puu sëmbë a Gadu bëë.”

Nöö hën a bia fan ku di sikima taa: “Mi taki e, hopo, nöö i tei di kama fii nöö i waka go fii a wosu.”
25 Hën wante dë, hën di sëmbë hopo a hii dee sëmbë tuu fesi. Hën a tei hën kama hën a ta waka ta gafa Masa Gaangadu nango nëën wosu.

26 Nöö hii sëmbë ko foondo. A bigi da de te na soni, hën de
taa: “Aai, dee sëmbë, Masa Gaangadu bigi e. A bumbuu. U si
foombo soni tide.”

Aki Masa Jesosi kai Leifi faa ko dë bakama fëën.
Mat. 9:9-13; Maik. 2:13-17

27 A baka u di dë, hën Masa Jesosi go si wan sëmbë de kai
Leifi sindosindo nëën kantoo ka a ta pii lanti möni, nöö hën a
kai ën faa ko dë bakama fëën.
28 Hën di womi hopo disa hii soni fëën dë, hën a waka go a
Masa Jesosi baka.
29 Nöö hën de dë te wan daka, nöö hën Leifi mbei wan gaan
piizii nëën wosu da Masa Jesosi. Nöö sömëni u dee sëmbë dee
ta pii lanti möni ku sömëni oto sëmbë bi dë a di piizii ta njan ku
de tu.
30 Te wan pisi hën dee Faliseima, ku dee Sabima u Wëti dee
ta nama ku dee Faliseima, ko si Masa Jesosi ku dee lö sëmbë
dë sindosindo ta njan makandi, hën hati u de boonu. Hën
de hakisi dee bakama u Masa Jesosi taa ee faandi mbei de ta
njan ta bebe ku dee sëmbë dee ta pii lanti möni dë ku dee oto
takulibi sëmbë u di köndë? ⌞Biga bumbuu sëmbë an bi musu ta
hulu dee lö sëmbë dë.⌟
31 Hën Masa Jesosi koti wan nöngö da de taa: “Ee wan sëmbë
ja siki, nöö ja abi data fanöudu.
32 Nöö un haika e. Ma ko aki fu bumbuu sëmbë hedi e, ma u
dee takulibi sëmbë hedi, u mi kai de u de bia de libi ko a Masa
Gadu.”

Aki Masa Jesosi ta konda soni u

di njunjun lei ku di awoo lei

da de.
Mat. 9:14-17; Maik. 2:18-22

33 Nöö hën dee Faliseima ku dee Sabima u Wëti toona hakisi
ën taa: “Wë Mësitë o, andi mbei dee bakama fii an ta disa
u njan fu begi hedi kumafa u ta disa? Biga dee bakama u
Johanisi di Dopuma ta begi söndö njan hiniwanten, söseei dee
bakama fuu ta begi söndö njan tu. Ma dee bakama fii ta njan
ta bebe kodo. Unfa a waka?”
34 Nöö hën Masa Jesosi da de wan oto. A taa: “Ee wan sëmbë
o töö u, nöö dee mati fëën o ko nëën a di töö u. Nöö fa hën ku de
o sai dë, nöö de o ta njan ta piizii makandi.
35 Ma tee di daka dou de puu ën a de mindi ufö de o ta
kusumi ta tja hangi awaa.”
36 Nöö hën a toona da de wanlö oto möön ⌞ta lei de kumafa
di awoo lei u de ku di njunjun lei fëën an ta kai⌟. A taa: “Dee
sëmbë, un haika e. Na wan sëmbë o tei wan njunjun koosu pisi
go lapu wan awoo koosu. Wë biga ee a du sö, nöö a o poi di
njunjun wan nöö di awoo wan an o kai ku ën tu.

37 “Nöö söseei na wan sëmbë sa buta wan njunjun diingi a
wan awoo mbeti kakisa saku. Biga a ko taanga kaa. Nöö te di
diingi o soopu, nöö di awoo saku o bai latja. Di diingi o kaba
a söso nöö di saku seei o kaba a söso tu.
38 Ma te i buta di diingi a wan njunjun saku, nöö di saku dë
diaan eti. Nöö te di diingi soopu, nöö di saku o tëndë, an o bai
latja tuwë di diingi. Nöö di njunjun diingi ku di njunjun mbeti
kakisa saku tuu o dë bunu.
39 “Ma nöö na wan sëmbë ta bebe awoo diingi nöö i kë bebe
njunjun wan möön, biga joo si taa di awoo diingi suti möön di
njunjun wan.”

6

Aki Masa Jesosi lei dee

Faliseima kumafa hën ku

saba daka dë.
Mat. 12:1-8; Maik. 2:23-28

1 Wë nöö a wan saba, hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën
ta waka ta pasa a wan goon dendu. Nöö wan sootu pei soni
kuma alisi sö dë a di goon ma de sa njan mëën kuakua, nöö
hën dee bakama ta booko ën ta buuka ta njan.
2 Nöö hën so u dee Faliseima hakisi de taa: “Faandi mbei un
ta booko di soni a di saba daka u du? Nëën da un ta booko di
wëti nö?”
3 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Ja bi lesi a di Buku u Gadu
andi Dafiti bi du nö, di ten hangi bi ta kii hën ku dee oto sëmbë
ku ën bi ta waka?
4 De bi ta lontu te de go dou a di wosu u Gadu dendu, hën
Dafiti si dee bëëë de bi tja go buta da Gadu naandë. An bi dë
soni u de musu njan, biga dee begima wanwan tö nöö bi sa
njan mën. Ma tökuseei Dafiti njan mën, hën ku dee otowan fëën
tuu. ⌞Ma Gadu an bi tei de u hogi fu di fuka u de hedi.⌟
5 “Ma ⌞boiti u di dë⌟, un musu sabi taa mi di ko dë Libisëmbë
Mii aki dë Masa u saba.”

Aki Masa Jesosi kula wan sëmbë a wan saba daka.
Mat. 12:9-14; Maik. 3:1-6

6 Nöö hën wan oto saba möön, hën Masa Jesosi go lei sëmbë
a keiki. Nöö hën wan sëmbë ko naandë di wan së maun fëën
doba fika dëëdëë.
7 Nöö wanlö Sabima u Wëti ku dee Faliseima bi sai dë kaa,
nöö hën de ta luku ee a o heepi di sëmbë naandë a di saba, u
de feni föutu nëën fu de tja go kaagi.
8 Ma nöö Masa Jesosi bi sabi kaa andi de ta mëni a de hati,
hën a kai di sëmbë taa: “Womi, hopo ko taanpu a u fesi aki.”
Nöö hën di sëmbë hopo hën a ko taanpu naandë.

9 Hën Masa Jesosi hakisi dee sëmbë sai dë taa: “Andi möön
bunu fuu du a saba, hogi naa bunu? Fuu musu puu sëmbë a
dëdë maun, naa fuu disëën faa dëdë? Unfa di wëti taki?”
10 Hën a luku dee sëmbë tuu lontu dou. Nöö hën a taki da di
sëmbë taa: “Womi, tëndë di maun fii i si.” Nöö hën di di womi
mbei kuma a kë tëndë di maun fëën, nöö hën wante hën a ko
bunu djee kumafa a bi dë.
11 Nöö hën dee sëmbë hati ko boonu ku Masa Jesosi tee kuma
de sa lau sö, nöö hën de seti kuutu ku deseei ee unfa u de du
ku ën.

Aki Masa Jesosi tei tuwalufu sëmbë ko bakama fëën vö.
Mat. 10:1-4; Maik. 3:13-19

12 A di pisiten dë, hën Masa Jesosi go a wan kuun liba go begi
Masa Gadu, nöö hën a tan dë begi wan hii ndeti.
13 Te di mamate fëën, hën a kai dee sëmbë dee bi ta waka
nëën baka u de ko nëën. Nöö hën a tei tuwalufu sëmbë a de
mindi, dee o dë apaiti tjabukama fëën de ta kai apösutu.
14 Nöö haika dee në u de. Di fosuwan de kai Simon, hënseei
da Petuisi, ku ën baaa Andiasi, ku Jakobosi ku Johanisi ku
Filipi ku Batolomisi,
15 Mateosi ku Tomasi, ku Jakobosi wan mii u Alufasi, ku
Simon di bi dë wan sëmbë u di paatëi de kai Zeloti,
16 ku Judasi wan mii fu Jakobosi, ku Judasi Isikaliotu di sei
Masa Jesosi.

Aki wanlö hia sëmbë ko suku heepi a Masa Jesosi.
Mat. 4:23-25

17 Nöö hën Masa Jesosi ku dee tuwalufu bakama dee a bi tei
dë ku dee otowan dee fika, hën de saka go a goon a wan palala
kamian. Nöö sëmbë u Jelusalen te dou ku dee oto kamian u
Judea, ku sëmbë u de tu köndë ta dë a di ze bandja de kai Tilusi
ku Sidon tuu sai dë kaa.
18 De ko u jei di lei fëën. So sëmbë ko faa kula de. So sëmbë bi
abi soni a de liba ta toobi de, nöö hën de ko a Masa Jesosi faa
puu de da de. Nöö hën a puu de tuu.
19 Hii sëmbë bi ta mbei möiti u de nama nëën, biga di kaakiti
u Masa Gaangadu ta kumutu nëën ta kula de tuu.

Aki Masa Jesosi ta lei dee

bakama fëën fa u de libi

nöö de dë bunu.
Mat. 5:1-12

20 Nöö hën Masa Jesosi hopo wojo luku dee bakama fëën,
nöö hën a taa:
“Un dee möfina sëmbë aki, un dë bunu e, biga woon njan di
bunu u di Njunjun Tii u Masa Gaangadu.

21 “Nöö un dee sëmbë dee ta hangi fuun ko kumafa Masa
Gadu kë, nöö un dë bunu e, biga woon feni ën sö tuu.
“Nöö un dee sëmbë dee ta këë, un dë bunu, biga di këë fuunu
o bia ko lafu.
22 “Nöö un dë bunu e, un dee sëmbë oto sëmbë an sa si a wojo
fu di un ta biibi a Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki hedi. Fa de ta
puu unu a de mindi ta kosi unu ta poi unu në a köndëköndë,
nöö un dë bunu e.
23 Nöö un musu piizii, un musu wai seei, biga a Masa Gadu
Köndë woon kisi wan gaan paima. Biga söseei dee fesiten
sëmbë fuunu bi du ku dee fesiten tjabukama u Masa Gadu.
24 “Ma un dee sëmbë dee taa: ‘U abi gudu, ⌞nöö wa abi
Masa Gaangadu fanöudu möön,⌟’ mi bai helu da unu, biga te
bakaten te di gudu fuunu kaba, nöö wan o a’ soni möön. Biga
un bi njan di bunu fuunu tuu a fesi kaa.
25 “Nöö un dee sëmbë dee ta mbei taa un dë fa un kë, ⌞wan
abi Masa Gadu fanöudu möön,⌟ mi bai helu da unu biga a
bakaten wan o dë kumafa un kë möön.
“Nöö un dee sëmbë dee ta wai ta lafu fu di un feni andi un
kë, mi bai helu da unu biga a bakaten këë nöö woon ta këë.
26 “Nöö un dee sëmbë ta kisi gafa a köndë ⌞fu di un ta libi
kumafa dee sëmbë dee an dë a Masa Gadu së kë⌟, mi bai helu
da unu. Biga söseei dee fesiten sëmbë dee bi ta ganjan taa de
ta tja Gaangadu buka bi kisi gafa tu.”

Aki Masa Jesosi ta lei dee bakama fëën fa u de libi ku dee felantima u de.
Mat. 5:38-48, 7:12a

27 Hën Masa Jesosi toona taki da de taa: “Ma un dee sëmbë
dee kë jei mi tuutuu aki, un haika. Mi taki e, un musu lobi
dee felantima fuunu, nöö un du bunu da dee sëmbë dee abi
hogihati fuunu.
28 Nöö söseei un musu wensi bunu da dee sëmbë dee ta siba
unu ta kosi unu. Nöö un musu begi da dee sëmbë dee ta du
hogihogi ku unu tu.
29 “Nöö ee wan sëmbë naki i baaimaun a bandjajesi, nöö i
bia di oto së dëën be a toona naki e. Nöö ee wan sëmbë tei di
liba koosu fii, nöö ja musu tapëën fu an tei di basu koosu fii tu.
30 Nöö söseei ee wan sëmbë hakisi i wan soni, nöö ja musu
niingëën. Ee wan sëmbë tei soni fii, nöö ja musu toona tei ën
nëën baka.
31 “Nöö leti kumafa i kë fu sëmbë musu libi ku i, nöö sö seei
i musu libi ku sëmbë tu.”
32 Hën a taki da de möön taa: “Un haika e, dee sëmbë. Ee i ta
lobi dee sëmbë dee ta lobi i nöö, nöö ja o feni gafa naandë e.
Biga na wan apaiti soni i ta du dë. Biga dee sëmbë dee an dë
ku Masa Gadu a wan së, sö deseei ta libi tu.

33 “Nöö söseei ee i ta du dee sëmbë bunu dee ta du i bunu
wanwan, nöö ja o feni gafa fëën tu. Biga sö nöö dee sëmbë dee
an dë ku Masa Gaangadu a wan së ta libi u de kaa.
34 “Nöö ee i juu wan sëmbë soni fu di i sabi taa a o toona da
i ën baka, nöö ja du wan apaiti soni fii kisi gafa e. Biga sö nöö
dee sëmbë dee an dë ku Masa Gadu a wan së ta du tu. Nöö un
musu libi bunu möön de.
35 “Biga un musu lobi dee felantima fuunu. Un musu du de
bunu. Ee joo juu sëmbë soni, nöö i musu juu di sëmbë di ja abi
pakisei taa joo feni soni nëën baka. Nöö te i du sö, nöö joo kisi
wan gaan paima a Gadu e. Nöö a di fasi dë woon djeesi unu
Tata Masa Gadu tu, biga sö a ta libi. A abi bunuhati u sëmbë,
biga dee sëmbë an ta dëën tangi seei a ta heepi te kisi ku dee
hogihati sëmbë tuu.
36 “Nöö un musu ta abi tjalihati u sëmbë e, leti kumafa Masa
Gadu abi tjalihati.”

Aki Masa Jesosi ta bai de taa de an musu kuutu de na de.
Mat. 7:1-5

37 Nöö hën Masa Jesosi toona taki da de taa: “Ja musu ta
kaagi sëmbë e, dee sëmbë, nöö de an o kaagi i tu. Ja musu kuutu
de u de musu kisi sitaafu, nöö Masa Gadu an o kuutu i tu, fii
kisi sitaafu. Ja musu ta hoi otowan a bëë nöö Masa Gaangadu
an o hoi i a bëë tu.
38 I musu ta da sëmbë soni, nöö i seei o kisi tu. Nöö möön hia
seei joo kisi e. Biga Gadu o lai ën a wan gaan manda ta zin ta
fugu tee di manda an sa tei möön, nöö a hopo ën da i. Biga ku
di wan seepi maaka di i ta maaka da otowan, nöö ku ën seei
de o maaka da i tu.”
39 Nöö hën a koti wanlö nöngö da de, a taa: “Bookowojoma
an sa tja bookowojoma a maun e. Biga de tuu o go kai a ngötö
dendu kaba a sösö.
40 Nöö söseei wan sikööö mii an o sabi soni kuma di mësitë
fëën e, ma te a ta lei te a ko sabi ufö a o ko dë kuma di mësitë.”
41-42 Nöö hën a taa: “Dee sëmbë o, unfa i ta si di piki sundju
a di otowan fii wojo fii taki dëën taa: ‘Womi, be mi puu di
sundju a i wojo dë da i,’ ma di gaan wan a i seei wojo dë, ja
ta si ën? I bödjëëma, i musu puu di gaan sundju di dë a i seei
wojo te i kaba, nöö i sa si bunu fii puu di u di otowan dëën.”

Aki Masa Jesosi ta lei fa i sa

du sabi ee wan pau bunu.
Mat. 7:16-20, 12:33-35

43 Nöö hën a taa: “Ee wan pau ta pai sösö njanjan, nöö an dë
wan bumbuu pau e. Söseei wan pau di ta pai bumbuu njanjan
an dë wan sösö pau tu.

44 Biga hiniwan pau i sa sabi ën nëën njanjan. Ja o feni
apeesina naa alandja pau, nöö söseei ja o feni mamaun a
panpantii.
45 Dati wan taki ee i dë hogihatima, nöö ja o taki bumbuu
soni. Nöö ee i dë bumbuu sëmbë, ja o taki hogihatima soni.
Ma kumafa di hati fii dë, nöö sö di buka fii o ta fan."

Aki ta taki u tu sëmbë

dee mbei wosu.
Mat. 7:24-27

46 Nöö hën Masa Jesosi toona lei dee sëmbë soni möön. A taa:
"Dee sëmbë o, faandi mbei un ta kai mi 'Masa' ma wan ta du
dee soni dee mi ta taki da unu fuun du?
47-48 "So sëmbë ta ko a mi ta ko ta jei di lei u mi, nöö te de go
nöö de ta du kumafa de jei dë. Nöö sö wan sëmbë, a dë kuma
wan sëmbë di o mbei wan wosu fëën, nöö hën a seti ën ku
wan goonsei taangataanga gingin kuma sitonu. Hën a mbei
di wosu te a kaba. Nöö hën a bakaten, hën wan gaan tjuba kai
tee na soni, singi di kamian pii. Ma töku di wosu an booko kai
möönsö. A fika taanputaanpu apë fu di de seti ën bunu sö.
49 "Ma di sëmbë di ta jei di lei u mi ma an ta du kumafa
mi ta lei ën, nöö a dë kuma wan sëmbë di ta mbei wan wosu
fëën, nöö hën a seti ën a sandu liba mbei te a kaba. Nöö hën a
baka, hën wan gaan wata ko sawa di wosu tja go fiaa. Biga di
goonsei an bi dë gingin tjika."

7

Aki Masa Jesosi kula wan wookoma u wan oposii.
Mat. 8:5-13

1 A baka u di Masa Jesosi kaba u lei dee sëmbë naandë, nöö
hën a toona go a Kapenaumi.
2 Nöö wan oposii u dee Loomë Köndë sodati bi dë a di köndë
dë. Nöö a abi wan futuboi fëën di a lobi gaanfa, ma nöö hën di
futuboi siki tee a dë a maunmaun.
3 Nöö hën di di oposii jei u Masa Jesosi, nöö hën a go a wanlö
Gaan Womi u dee Dju sëmbë go hakisi de ee de sa go a Masa
Jesosi go begi ën faa ko kula di futuboi fëën dëën.
4-5 Nöö hën dee sëmbë hopo go a Masa Jesosi, hën de begi
ën seei taa be a ko heepi di womi da de, mbei di futuboi fëën
ko bunu. De taa: "Di womi aki, a dë wan sëmbë di lobi u Dju
sëmbë e. Biga di keiki fuu seei a heepi u mbei fiaa. Wë nöö hën
u si taa a fiti fii sa du ën di bunu aki da u."
6 Nöö hën Masa Jesosi hopo wante faa go ka di oposii ta libi.
Nöö hën de ta waka nango. Ma nöö di de ko zuntu, hën di
oposii manda sëmbë u de taki dëën taa: "Ma bumbuu tjika fii
musu ko a mi wosu e.

7 Hën mbei miseei an ko a i tu. Ma be i taki wan wöutu nöö,
nöö di sëmbë u mi o ko bunu kaa.
8 “Wë biga miseei, fa mi dë aki nöö mi dë a sëmbë basu, nöö
mi abi sodati a mi basu tu. Nöö ee mi taki da wan u de taa be a
go ala, nöö a o hopo go. Ee mi taki da wan otowan taa be a ko
aki, nöö wante a dou kaa. Ee mi taki da di futuboi u mi taa be
a du di dë, nöö wantewante a ta du ën. Nöö söseei mi sabi taa
ee i, Masa Jesosi, taki ee wan wöutu seei, nöö a o pasa sö kaa.”
9 Nöö hën dee sëmbë go, hën de da Masa Jesosi di buka te de
kaba.
Nöö di a jei fa di oposii taki, nöö a bigi dëën tee na sondi.
Hën a bia luku hii dee sëmbë dee bi ta waka ku ën naandë. Hën
a taa: “Dee sëmbë, a bigi da mi e. Biga di wakama dë ko ta biibi
mi möön leki un dee Isaëli sëmbë u di köndë aki seei.”
10 Nöö hën dee sëmbë dee bi tja di buka ko dë toona go. Nöö
di de go dou a wosu, hën de si taa di futuboi u di oposii ko bunu
kaa.

Aki Masa Jesosi weki wan

kijoo mii a dëdë.

11 Nöö baka u di dë, hën Masa Jesosi go a wan köndë de kai
Nain, hën ku dee bakama fëën ku wanlö hia oto sëmbë.
12 Nöö di de go dou a di döö buka u di peni di lontu di köndë,
nöö hën de si wanlö sëmbë kumutu ta waka ta ko ku wan dëdë
de ta tja go bei. Di sëmbë naandë bi dë di wan kodo womi mii
tö fëën mama, nöö di mama manu bi dëdë disëën kaa. Nöö di
mama ku sömëni sëmbë ta waka ta ko.
13 Nöö di Masa Jesosi si di mama u di mii, nöö tjali fëën kisi
ën. Hën a fan ku di ën taa: “Mujëë o, kabuka.”
14 Nöö hën a waka go panjan di daagi, nöö hën dee sëmbë ta
tja di dëdë taanpu pii. Nöö hën a taa: “Womi, hopo.”
15 Nöö hën wantewante dë, hën di dëdë sëmbë weki. Hën
a hopo sindo, hën a seti fan. Nöö hën Masa Jesosi taki da di
mama taa: “Luku di mii fii aki. Ko tei i soni.”
16 Wë nöö di soni di pasa dë, a bigi da dee sëmbë tee na soni.
De taa: “Masa Gadu bigi e, dee sëmbë. A ko heepi u dee sëmbë
fëën te a manda wan gaan tjabukama fëën ko da u.”
17 Nöö hën di oto dë paaja a hii Judea te dou ku dee oto köndë
tuu dee dë zuntu dë.

Aki Johanisi di Dopuma manda wan buka go da Masa Jesosi.
Mat. 11:2-19

18 Wë nöö di dee bakama u Johanisi di Dopuma jei hii dee
oto u Masa Jesosi dë, hën de go konda de da Johanisi ka a dë a
dunguwosu dë.
Nöö hën Johanisi kai tu u dee bakama fëën ko nëën
19 faa manda de go a Masa Jesosi. A taki da de taa: “Wë un
sabi taa Masa Gadu bi paamusi taa a bi o manda wan sëmbë
ko da u ⌊faa puu u a dee fuka fuu⌋. Nöö un go a Jesosi e, go

hakisi ën ee hën da di sëmbë dë, naa a dë a baka ta ko eti.” Sö Johanisi manda di buka.

20 Nöö hën dee bakama u Johanisi nango tefa de go dou a Masa Jesosi. Nöö hën de taki dëën taa: “Wë Johanisi di Dopuma manda u fuu musu ko hakisi i ee i da di sëmbë di Masa Gadu bi paamusi taa a bi o manda ko da u, naa a dë a baka ta ko eti?”

21 Nöö a di ten dë seei, Masa Jesosi bi dë ta kula wanlö hia sëmbë. De bi ko nëën ku peipei siki, ku gadu a hedi, so u de dë bookowojo sëmbë, nöö de ko faa heepi de. Hën a ta kula de te a kaba.

22 Hën a fan ku dee bakama u Johanisi taa: “Wë un toona go, nöö un konda dee soni dee un si aki dëën e, ku dee soni dee un jei aki. Un taki dëën taa bookowojo sëmbë ko ta si soni, lan sëmbë ko ta waka, tjinama ta ko bunu, bookojesima ko ta jei soni, dëdë sëmbë ta weki baka a dëdë, dee möfina sëmbë ta jei di buka u Masa Gadu ⌞leti kumafa di tjabukama bi taa sö a o dë te di Paamusi Könu ko⌟.

23 “Nöö i taki da Johanisi tu taa di sëmbë di ta futoou mi te an ta mati fu di ma ta du kumafa a bi mëni, nöö sö wan sëmbë dë bunu e. Sö fuun taki dëën.”

Aki Masa Jesosi taki soni u Johanisi di Dopuma.

24 Hën di dee bakama u Johanisi go kaa, nöö hën Masa Jesosi bia ko ta hakisi dee sëmbë dee sai dë taa: “Dee sëmbë aki, fa un bi go a Johanisi a di sabana ala, un sooti sëmbë un go si ala? Un si wan sösö sëmbë di na a’ pakisei fëën seei nö, kuma wan kambaluwa di di ventu ta tja nango ta ko?

25 Andi un bi si? Un si wan sëmbë di bisi wan gaan hanso bisi ta wai ta njan ta bebe nö? Nönö e! Dee sëmbë ta libi di lö libi dë, a guduma wosu de ta dë, na a sabana dendu.

26 Naa un si wan gaan tjabukama u Masa Gadu? Aai, hën un si dë tuu. Ma Johanisi bigi möön wan tjabukama seei e.

27 Biga hën da di sëmbë di Buku u Gadu bi taki taa a o manda ko a di Heepima fesi, faa seeka di pasi dëën.

28 “Nöö mi taki da unu e, taa fu dee sëmbë de bi pai a fesiten te kisi fa u dë aki, nöö Johanisi di Dopuma hei möön de tuu. Ma tökuseei fa Masa Gadu ta hopo di Njunjun Tii fëën aki, nöö dee möön lagi sëmbë dee ta dë a di Tii fëën dendu, nöö de a’ bunu hedi möön Johanisi e.” Sö Masa Jesosi taki.

29 Wë nöö fa Johanisi bi ko dë, nöö dee sösö sinkii sëmbë u di köndë ku dee sëmbë ta pii lanti möni, de bi piki di buka fëën. Biga de ko si taa Masa Gadu a’ leti. Nöö hën de bia de libi hën de mbei Johanisi dopu de.

30 Ma dee fesima u keiki kuma dee Faliseima ku dee Sabima u Wëti, de an bi kë di heepi Masa Gadu bi o heepi de möönsö. Biga de bi niinga u bia de libi fu Johanisi dopu de.

31 Nöö hën mbei Masa Jesosi taki da de taa: “Wë nöö ambë
seei mi sa tei maaka ku dee sootu pei sëmbë aki?
32 De djei dee mii ta pëë a sitaati. Ee i mbei fofio da de u de
baja, de an o baja. Ee i kanda këë kanda da de u de këë, de an
o këë. ⌞Nöö sö dee fesima u keiki dë tu. Ja sa du soni te a kai
ku de möönsö.⌟
33 Wë biga di Johanisi di Dopuma ko, nöö an ta njan dee
njanjan u di köndë, an ta bebe dee soni u di köndë, hën de feni
taa didibi dë nëën liba.
34 Nöö hën Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki ko, nöö hën mi
ta njan ta bebe kuma dee otowan. Nöö hën de feni taa mi a’
langabëë, mi dë bebesonima, mi ta hoi mati ku dee sëmbë ta
pii lanti möni ku dee oto hogilibi sëmbë u di köndë.
35 “Ma antoobi. Fa de ta taki dë seei, ma töku dee sëmbë u
Masa Gadu o sabi di köni fëën. ⌞De o sabi taa mi ku Johanisi
tuu ta libi bunu.⌟”

Aki wan Faliseima kai Masa

Jesosi faa ko njan ku ën

nëën wosu.

36 Hën de dë te wan daka, hën wan u dee Faliseima de kai
Simon kai Masa Jesosi faa ko nëën wosu ko njan ku ën. Nöö
hën Masa Jesosi hopo, hën a go a Simon wosu. Nöö hën a sindo
a wan langa bangi ⌞tëndë futu buta nëën liba, kumafa guwenti
u de dë a di köndë te de o sindo a tafa u njan⌟.
37 Nöö wan mötjö mujëë bi dë a di köndë. Nöö di a jei taa sö
Masa Jesosi dë a Simon wosu, nöö hën a o go ala tu. Nöö di a
nango, hën a tja wan gaan dii bata sumëësuti fatu.
38 Nöö hën a go dou. Hën a go taanpu leti a Masa Jesosi futu
së, nöö hën a seti këë. Hën a ta bosi Masa Jesosi futu ta këë tefa
di wojowata fëën munjëën futu pëtëëë, nöö hën a dëë ën ku di
uwii u hedi fëën. Nöö hën a tei di sumëë suti fatu hën a tutu ën
a Masa Jesosi futu.
39 Nöö di Simon si di sondi, nöö hën a ta guunjëën nëën hati
taa: “Wë, ee di sëmbë aki dë wan tjabukama u Masa Gadu tuu,
nöö a musu u sabi taa di mujëë naandë dë wan jajo mujëë. An
bi musu nama nëën seei.”
40 Nöö hën Masa Jesosi kai ën, “Simon.”
Hën a piki.
A taa: “Wë, mi kë taki wan soni da i.”
Hën a taa: “Andi wë, Mësitë?”
41 Hën a taa: “De bi dë tu womi bi juu möni a wan sëmbë.
Wan u de juu teni dusu kölu, di otowan juu feifi höndö kölu.
42 Nöö hën de dë a di taki dë ta bia nango ta ko biga de an sa
feni di möni u de paka di womi.

“Te wan pisi hën di womi ko taki da de taa an dë u de paka di möni möön. Be de disa di möni dë soni seei ku piizii.”

Sö wan oto Masa Jesosi taki te a kaba, nöö hën a hakisi Simon taa: “Wë de tu sëmbë dë, undi u de o lobi di sëmbë möön taanga?”

43 Hën Simon taa: “Wë misikuma di womi di bi juu möön hia möni.”

Hën a taa: “Wë awa, i piki bunu.

44-46 Nöö luku, fa i kai mi, mi ko a i wosu aki.”

A taki aai.

“Ja da mi wata fu mi wasi futu, ja bosi mi, ja tutu fatu a mi hedi, ja du na wan wojo soni da mi kumafa di guwenti dë. Ma nöö luku di mujëë aki. Fu sensi di a ko aki, hën a ta këë ta munjan mi futu ku ën wojowata ta dëë mi futu ku di uwii u hedi fëën. A bosi mi futu seei, hën a tei wan gaan dii sumëësuti fatu lobi a mi futu.

47 “Nöö mi taki e, di mujëë i si aki sö, nöö Masa Gadu puu ën a bëë u hii dee hogilibi fëën tuu dee a bi ta libi. Hën mbei wë i si a lobi mi ta wai ku mi sö.

“Biga di sëmbë di sabi taa a du hia hogi hën Gadu puu ën a bëë, nöö di sëmbë dë hën o lobi Gadu möön taanga. Ma di sëmbë di pakisei taa wan piki hogi sö nöö a bi du nöö Gadu puu ën a bëë, nöö di sëmbë dë o lobi Gadu wan pikiwan nöö.”

48 Nöö hën Masa Jesosi bia fan ku di mujëë taa: “Mujëë, i kisi paadon e. Masa Gadu an hoi dee hogi fii i bi du nëën bëë möön!”

49 Nöö hën dee oto sëmbë ku Masa Jesosi bi sindo a tafa naandë, hën de ta fan ku deseei taa: “Wë ambë da di sëmbë aki di ta puu sëmbë a Gadu bëë?”

50 Hën Masa Jesosi taa: “Mujëë, di biibi fii heepi i e. Nöö i go fii a wosu ku piizii.”

8

Aki Lukasi ta taki soni u wanlö

mujëë dee bi ta waka

ku Masa Jesosi ta lontu.

1 A baka u di dë, hën Masa Jesosi go ta waka a dee köndëköndë ta tja di Bunu Buka ta konda da lanti taa Gadu tja di Njunjun Tii fëën ko a goonliba awaa. Nöö de tuwalufu bakama fëën bi dë ku ën,

2 ku wanlö mujëë tu. A fesi nöö dee mujëë dë bi dë ku siki, nöö hën a kula de ko bunu. So u de, soni bi kisi de a hedi hën a jaka de puu. Wan u dee mujëë de ta kai Malia u di köndë de kai Magidala, hën bi abi sëbën gadu nëën hedi hën Masa Jesosi puu de tuu dëën.

3 Wan otowan möön de kai Johana, hën manu de kai Kusasi,
wan hedima u Könu Helodi wosu, ku wan de kai Susana, ku
sömëni otowan möön bi dë ku Masa Jesosi ku dee bakama fëën
ta waka ku de ta lontu. De ta heepi de a dee soni dee de bi abi
fanöudu u de sa libi, ta puu de a fuka a di së u möni soni.

Aki Masa Jesosi da wan woto

u wan sëmbë di ta jaa böngö.
Mat. 13:1-23; Maik. 4:1-20

4 Wan daka hën sömëni sëmbë kumutu a dee köndëköndë ta
ko a Masa Jesosi te a hila. Nöö hën a tei wan oto faa lei de soni.
A taa:
5 "Wan daka hën wan sëmbë go nëën goon go ta paandi wan
soni ⌊kuma alisi⌋. Nöö di a ta jaa di sii, nöö hafu kai a pasi liba,
nöö sëmbë ta waka dë ta makisëën ku futu te an sa ko soni, ufö
dee piki fou ta pii ën ta njan tu.
6 "Nöö hafu u di sii kai a sitonu goon. Nöö di a booko wojo
ko nöö hën a toona dëdë, fu di di kamian aan doti tjika nöö an
ta feni wata kumafa a dë fanöudu.
7 "Nöö so fëën kai ka maka dë, nöö hën di maka göö ko
peetëën kii. An sa ko soni möönsö.
8 "Ma nöö hafu u di sii kai a bunu goon, nöö hën a göö tee a
puu njanjan te a hila."
Sö wan oto Masa Jesosi taki te a kaba. Nöö hën a taa: "Fa mi
fan ku unu aki, nöö un pakisei ën bunu e, be un fusutëën."
9 Nöö baka u di dë, hën dee bakama fëën ko hakisi ën faa
puu di hedi u di oto da de.
10 Nöö hën a taa: "Wë un haika e. Dee tjubitjubi soni u di
Njunjun Tii u Masa Gadu, unu musu sabi de tuu. Ma dee oto
sëmbë, ⌊de dë kuma dee sëmbë Esaja bi taki taa:⌋
De ta luku ma de an ta si soni.
De ta haika ma de an ta fusutan.
Hën mbei mi ta fan ku de a nöngö."
11 Hën a taki da de taa "Wë di puu u di oto dë sö taa: di sii,
hën da di Wöutu u Gadu.
12 Nöö di ka di sii kai a di pasi, hën da te wan sëmbë jei di
Wöutu, nöö di didibi ko puu ën nëën hati wante fu an fika ta
biibi u Gadu heepi ën.
13 "Nöö di ka a kai a sitonu goon, nöö hën da di sëmbë di kisi
di Wöutu seei ku wai, ma te toobi miti ën faa poobëën luku ee
a biibi Gadu tuutuu, nöö a ta toona tuwëën disa biga aan lutu
wan bëtë.
14 "Nöö di ka a kai a maka kamian, nöö hën da di sëmbë di
tei di Wöutu tuu, ma a a' bookohedi u dee soni u di goonliba
aki tumisi. A ta pakisei dee peipei libi u di goonliba aki, hogi
wan ku bunu wan tuu, ta suku gudu ku piizii. Dee lö soni dë
ta fuu di sëmbë hati te nöö di Wöutu an sa ko soni möönsö.

15 “Ma nöö ka di sii kai a bunu goon, hën da a kai a wan bumbuu sëmbë hati. Nöö di a jei di Wöutu, nöö a ta hoi ën nëën hati ta pakisei ën tee a ko soni seei nëën libi.”

Aki Masa Jesosi ta taki

andi limbo ta du.
Maik. 4:21-25

16 Nöö hën a taki möön taa: “⌞Di Wöutu u Masa Gadu dë kuma wan faja e.⌟ Nöö na wan sëmbë o sëndë faja te a kaba, nöö a butëën a wan bungu dendu, nasö a soni basu. Ma a o butëën a wan heihei kamian ka hii dee sëmbë dë a di wosu sa si soni ku ën.
17 Nöö te di limbo fëën kai ko dë, nöö na wan soni o fika tjubitjubi tee nöö sëmbë an o si ën e, nöö na wan soni sa danga tee an o sa ko a limbo.
18 “Nöö un seti jesi be un jei bunu e, dee sëmbë. Biga di sëmbë di bi jei soni kaa, nöö a o sa jei möön hia. Ma di sëmbë di an kë jei seei, nöö di piki soni di a bi mëni taa a jei, hën a o toona lasi.”

Aki Masa Jesosi mbei de ko sabi ambë da famii fëën.
Mat. 12:46-50; Maik. 3:31-35

19 Wan daka hën Masa Jesosi dë a wan wosu ta lei sëmbë. Te wan pisi hën hën mama ku dee baaa fëën ko u ko luku ën, ma dee sëmbë bi hia a di kamian tee de an sa feni pasi u go dou nëën.
20 Nöö hën wan sëmbë go taki da Masa Jesosi taa: “Mësitë o, i mama ku dee baaa fii ko a i aki. De dë a döö dë, nöö de kë si i.”
21 Hën a taa: “Sö nö baa? Wë nöö dee sëmbë i si mi ku de dë aki, nöö de da mi mama ku mi baaa e. Wë biga dee sëmbë dee ta jei Gadu buka ta piki ën, de da mi bëë kaa.”

Aki Masa Jesosi mbei di ventu ku di wata ko kötö.
Mat. 8:23-27; Maik. 4:35-41

22 Wan daka hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën dë a wata bandja dë, hën a taki da de taa: “Un boo subi a boto koti wata go a di oto së banda ala.” Nöö hën wante hën de subi a boto tuusi go a mindi wata.
23 Nöö hën Masa Jesosi go kandi ta duumi.

Hën de nango te wan pisi, hën wan gaan ventu ko ta seki di wata tee di boto ta biinga seei u singi.
24 Hën de go kai ën weki taa: “Masa hesi, hopo ooo, hopo! Woo dëdë a wata tuu kaba!”

Nöö hën Masa Jesosi hopo, nöö hën a gandji da di wata ku di ventu. Nöö hën wantewante dë hën di wata ku di ventu tuu ko kötö piii.

25 Nöö hën Masa Jesosi hakisi de taa: “Dee sëmbë aki, andi
mbei un fëëë sö? Naasë di biibi fuunu dë? ⌞Wan sabi taa mi
ku unu dë aki nö?⌟”
Ma nöö fa a du dë, nöö a foondo de te de ko fëëë. Hën de ta
hakisi de na de taa: “Wë ambë seei da di sëmbë aki, dee sëmbë?
Biga ventu ku wata tuu ta piki ën buka.”

Aki Masa Jesosi puu wanlö hia taku soni a wan sëmbë liba.
Mat. 8:28-34; Maik. 5:1-20

26 Nöö baka u di dë, hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën
nango teefa de go tjökö a di pisiwata u dee Galasëni sëmbë, leti
a oto banda u Galilea dë.
27-29 Nöö di a nango a tela, hën wan sëmbë u di köndë ko miti
ku ën. Di lö sëmbë dë, a abi wanlö hia taku soni nëën liba, nöö
de dë nëën liba longi kaa. An ta bisi koosu a sinkii, an ta libi
a wosu, an ta libi seei kumafa libisëmbë ta libi möön, ma a ta
dë fëën a dee sitonu baaku ka de ta bei dëdë. Dee sëmbë u di
köndë mbei möiti a hii fasi te de wei. De ta tai ën ku bui, ma
a ta booko dee bui kölökölö seei lusu puu, nöö dee taku soni
nëën liba ta hai ën ta tja go a dee sabana kamian. Na tide oto
de ta penëën sö.
Nöö hën di a si Masa Jesosi, nöö hën a kai olo tuwëën seepi
a goon a Masa Jesosi fesi. Nöö hën a taa: “Jesosi, i di Mii u di
Möön Hei Gadu a liba, andi mi ku i abi? I ko aki fii ko pena mi
nö? Mi begi i, na sitaafu mi e!” Biga Masa Jesosi bi bai ën kaa
taa a musu kumutu a di sëmbë liba.
30 Nöö hën Masa Jesosi hakisi ën taa: “Un në fii?”
Hën a taa: “Mi da A-Hila-Möön-Hii.” Biga de bi dë hia te
sëmbë an sa konda de.
31 Nöö hën de begi Masa Jesosi fa an musu tuwë de go a di
sitaafu kamian u de eti.
32 Nöö wanlö hagu bi dë a wan kuun bandja ta pii soni ta
njan. Nöö hën dee soni taa be Masa Jesosi da de pasi fu de go
a dee hagu dë. Nöö hën a taa: “Un go!”
33 Nöö hën de kumutu a di womi, hën de go a dee hagu. Nöö
fa u ta taki aki, hën dee hagu kumutu kule gililili go kai a wata
djulululu dëdë fiaa.
34 Hën dee sëmbë dee bi ta luku dee hagu, hën de kule go a
ganda go paaja di buka te dou a hii kamian u di köndë dë tuu
taa sö wan soni de si.
35 Nöö hën hii dee sëmbë tuu booko kumutu a dee kami-
ankamian ko luku andi pasa. Nöö hën de go si di womi di
dee soni bi dë nëën liba dë, sindosindo a Masa Jesosi bandja
a goon dë piii. A dë ku koosu a sinkii, ku ën bumbuu fusutan.
Nöö hën de tuu ko fëëë.
36 Nöö hën dee sëmbë dee bi si di soni, hën de konda da dee
otowan fa Masa Jesosi bi puu dee soni a di sëmbë liba.

37 Nöö hën di fëëë de fëëë dë, hën mbei hii dee sëmbë u di
pisiwata dë begi Masa Jesosi taa, gaantangi be a kumutu a di
köndë u de go. Nöö hën Masa Jesosi subi a di boto faa go.
38 Nöö hën di sëmbë di Masa Jesosi bi puu dee soni nëën liba
naandë, hën a taki da Masa Jesosi taa a kë go ku ën.
Ma Masa Jesosi taki dëën taa:
39 "Wë, nönö, mati. Toona go a i köndë, nöö i go konda da dee
sëmbë kumafa Gadu du i bunu tjika."
Hën di sëmbë piki, nöö hën a go nëën köndë go ta paaja di
buka ta konda da hii sëmbë di bunu di Gadu du ën.
40 Hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën toona koti go a di oto
së banda ka de bi kumutu. Nöö di de go dou, nöö hën dee hia
sëmbë bi sai dë wai ku de, biga de bi dë ta luku Masa Jesosi faa
toona ko.

Aki Masa Jesosi heepi wan mujëë ku wan mujëë mii.
Mat. 9:18-26; Maik. 5:21-43

41 Nöö a di ten dë seei, hën wan hedima u keiki de kai Jailusi
ko a Masa Jesosi. Nöö hën a tjökö kini a goon nëën fesi begi ën
taa gaantangi be a ko nëën wosu.
42 Biga a abi wan kodo mujëë mii fëën tö nöö a abi tuwalufu
jaa, ma nöö a siki seei tee a dë a dëdë ku libi maun.
Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa, "Söö. Wë antoobi, mati. Un
boo go."
Nöö hën de tei pasi nango, nöö hën wanlö hia sëmbë ta waka
ku ën ta peetëën seei tee na soni.
43 Nöö di juu dë, hën wan mujëë bi sai a di köndë naandë, a
bi dë ku wan siki tuwalufu jaa longi kaa, soni ta kule nëën an
ta tapa möönsö. A go a data seei te a wei, ma an sa ko bunu
möönsö.
44 Hën di a jei taa Masa Jesosi ko dë, nöö hën wë a waka
saapisaapi nëën baka go panjëën a dee jëkëjëkë u di koosu
buka fëën. Nöö hën wante, hën a ko bunu kaa.
45 Ma nöö hën Masa Jesosi bia hakisi taa: "Ambë panjan
mi?"
Nöö hën de tuu ta piki taa: "Na mi." Disi taa: "Na mi." Disi
taa: "Na mi."
Nöö hën Petuisi taa: "Wë Masa, luku fa dee sömëni hia sëmbë
ta peeta i aki. Nöö unfa joo du sabi ambë panjan i?"
46 Hën Masa Jesosi taa: "Aai, ma seei mi sabi taa wan sëmbë
panjan mi. Biga mi fii wan kaakiti kumutu a mi sinkii go kula
wan sëmbë."
47 Nöö hën di mujëë si taa wë di soni an sa tjubi möön. Nöö
hën a ko ku panta seei ko tjökö kini a goon a Masa Jesosi fesi
a hii dee sëmbë wojo dë. Nöö hën a konda hii soni dëën, andi
mbei a waka ko panjan di koosu jëkëjëkë fëën, ku fa a ko bunu.
De tuu a pii konda dëën.

48 Nöö hën Masa Jesosi taa: “Mujëë, na fëëë möön e. Di biibi
fii aki, nöö a heepi i kaa. Go fii a i wosu ku piizii.”
49 Nöö di juu dë seei, hën wan u dee sëmbë u di hedima u
keiki di bi ko kai Masa Jesosi faa ko kula di mujëë mii fëën
dëën, ko dou. Hën a taki dëën taa: “Mati, gaan soni. An dë fii
mbei di Mësitë ko möön e, biga di mii fii dëdë kaa.”
50 Ma nöö hën Masa Jesosi seei taki da di tata u di mii taa:
“Na fëëë e, mati. Hoi di biibi fii a mi liba nöömö, nöö joo si. Di
mii fii o toona ko bunu.”
51 Nöö hën de nango te de go dou a di wosu. Nöö Masa Jesosi
an kë oto sëmbë go ku ën a di wosu ka di mii dë möön leki
Johanisi, Petuisi, Jakobosi, ku di mii tata ku ën mama nöö.
52 Nöö di a go dou a di wosu dendu, hën a taki da dee sëmbë
dee ta bai ta këë naandë taa be de an këë möön. Wë biga di
mii na dëdë a dëdë, duumi a ta duumi.
53 Nöö hën de lafu ën mbei ën fa, biga de bi sabi tuutuu taa
di mii dëdë.
54 Nöö hën a pasa go dou a di mujëë mii. Nöö hën a panjëën
a maun, hën a kai ën taa: “Mujëë mii, hopo e.”
55 Nöö hën wantewante dë, hën di mujëë mii weki hën a
hopo. A libi baka. Nöö hën Masa Jesosi taa be de dëën soni
u njan.
56 Nöö di soni foondo di mama ku di tata u di mii te na soni.
Ma Masa Jesosi taki da de taa: “Di soni i si pasa aki, nöö wan
musu taki ën da sëmbë e.”

9

Aki Masa Jesosi manda dee bakama fëën go a dee köndëköndë.

Mat. 10:5-15; Maik. 6:7-13

1 A baka u di dë, hën Masa Jesosi kai dee tuwalufu bakama
fëën ko nëën. Hën a da de kaakiti ku taki fu de ta jaka dee gadu
ta puu a sëmbë hedi. Söseei a da de kaakiti tu u de ta kula hii
sootu pei siki u sëmbë.
2 Nöö hën a manda de u de go ta lontu a dee peipei köndë ta
konda da sëmbë taa Masa Gadu ta hopo di Njunjun Tii fëën fa
u dë aki. Nöö söseei tu de musu kula dee sikima ko bunu.
3 Hën a taki da de taa: “Fa woon go aki, nöö wan musu tja
soni go ku unu e. Wan musu tja wakatiki. Wan musu tja saku.
Wan musu tja njanjan. Wan musu tja möni. Nöö dee koosu dë
a unu sinkii dë, nöö ku de nöö un musu go.
4 Nöö te wan sëmbë hoi unu nëën wosu, nöö naandë un
musu dë fu tee un kumutu a di köndë dë.
5 “Nöö te un go a wan köndë, nöö te de an kë haika di buka
fuunu, nöö un musu feki di sandu u di köndë di bi peka a unu
basufutu puu tuwë da de e, be a fika kuma wan maaka taa un
bi konda di buka da de ma de an bi këën. Nöö a fika da de.”

6 Nöö hën de go. De ta waka a dee köndëköndë ta konda di
Bunu Buka u Masa Gadu ta kula sömëni sikima.

Aki lei fa dee soni u Masa Jesosi ta danga Könu Helodi.
Mat. 14:1-12; Maik. 6:14-29

7 Di juu dë, hën Könu Helodi, di ta tii Galilea Köndë, ko jei hii
dee soni Masa Jesosi ta du. Nöö a toobi ën tee na soni, biga de
an sabi ambë ta du dee soni dë. So sëmbë taa wë Johanisi di
Dopuma ⌞di di könu bi kii⌟ hën hopo baka a dëdë ko ta du dee
soni.
8 So sëmbë taa di fesiten tjabukama u Masa Gadu de kai Elia
hën toona ko, ee nasö wan u dee oto awoo fesiten tjabukama
hën weki baka.
9 Hën Könu taa: "Wë Johanisi miseei bi kii, nöö ma sabi
ambë da di sëmbë dë." Nöö hën a ta mbei möiti nöömö faa
musu si ën.

Aki Masa Jesosi da feifi dusu sëmbë soni u njan.
Mat. 14:13-21; Maik. 6:30-44; Joh. 6:1-14

10 Nöö hën a baka wan pisiten, nöö hën dee tjabukama
toona ko a Masa Jesosi, hën de konda dëën fa soni bi waka di
de tja di Buka go a dee köndëköndë. Nöö hën Masa Jesosi tei
de, nöö hën de ku ën go a ⌞wan sabana kamian zuntu ku⌟ wan
köndë de kai Betisaida, de wanwan.
11 Nöö di lanti jei taa Masa Jesosi go a di kamian dë, nöö hën
de faakëën. Nöö di a si de, hën a kisi de ku wai. Nöö hën a ta
konda da de kumafa Masa Gadu ta hopo di Njunjun Tii fëën
fa u dë aki. Hën a ta kula dee sikima u de tu.
12 Nöö hën de dë te di sapate buka, hën dee bakama u Masa
Jesosi ko nëën. Hën de taki dëën taa: "Masa o, fa u dë a di
kamian aki, nöö a lati kaa. Nöö na fii manda dee sëmbë go nö,
be de go a dee boiti ku dee köndë dee dë a zuntu aki go suku
soni u njan ku kamian u duumi."
13 Nöö hën Masa Jesosi taki da de taa: "Wë nönö, wan musu
mbei dee sëmbë go e. Un da de soni u njan."
Hën de taki dëën taa: "Wa abi soni u njan aki möön leki feifi
bëëë ku tu fisi tö. Ee na i kë fuu go bai soni u njan da de, ma
de hia e!"
14 Nöö hën Masa Jesosi taki da de taa: "Wë un mbei dee
sëmbë sindo a hipihipi u feifiteni sö te dou." Biga dee sëmbë
bi dë kuma feifi dusu womi sö bifö i abi mujëë ku mii.
15 Nöö hën dee bakama go seeka dee sëmbë buta te de kaba.
16 Nöö hën Masa Jesosi hopo wojo a liba, nöö hën a da Masa
Gadu tangi. Hën a booko dee bëëë ku dee fisi pisipisi, hën a da
dee bakama fëën. Nöö hën de tja go paati da dee sëmbë,
17 hën de njan tee bëë u de fuu. Nöö hën dee bakama go pii
dee pisi dee fika te de kaba, de fuu tuwalufu gaan manda.

Aki Petuisi taki ambë da
Masa Jesosi.
Mat. 16:13-19; Maik. 8:27-29

18 Wan daka möön, hën Masa Jesosi go dë a wan kamian hën
wanwan ta begi. Te wan pisi hën dee bakama fëën ko nëën,
hën a hakisi de taa: "Wë fa mi ku unu ta waka ta lontu aki,
ambë lanti ta taki taa mi dë? Andi u mi de ta pakisei?"
19 Hën de taa: "Wë u ta jei de ta taki taa i da Johanisi di
Dopuma di de bi kii, hën toona weki. So sëmbë taa i da Elia, di
fesiten tjabukama u Masa Gadu, hën toona weki ko a goonliba
baka. Ee nasö wan u dee oto fesiten tjabukama kuma ën, hën
toona weki. Sö de ta mëni."
20 Nöö hën Masa Jesosi hakisi de taa: "Wë unu wë, fa mi ku
unu ta waka ta lontu aki, ambë un mëni da mi?"
Nöö hën Petuisi piki ën taa: "Masa o, i da di Paamusi Könu
e, di Keesitu di Gadu bi paamusi taa a o manda ko da u ⌞faa
heepi u⌟."
21 Nöö hën Masa Jesosi bai de taa de an musu konda di soni
dë da na wan sëmbë.

Aki Masa Jesosi ta konda da de kumafa de o kii ën.
Mat. 16:20-28; Maik. 8:30-9:1

22 Nöö hën a taki da de taa: "Un haika e, dee sëmbë. Mi di ko
dë Libisëmbë Mii aki musu tja sömëni sitaafu e. Fa dee Gaan
Womi ku dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti sai dë, de an
dë a mi du nöö de o tja mi go kii. Ma a di u dii daka fëën nöö
mi o toona weki baka a dëdë e."
Sö Masa Jesosi taki da de te a kaba.

Aki Masa Jesosi konda da de fa de musu du bifö de sa waka nëën baka.

23 Hën a taki da de möön taa: "Ee wan sëmbë i kë ko a mi
baka, nöö dee du fii an musu hati i fii disa e. Nöö hiniwan
daka i musu ta tja di sitaafu di o ta miti i fu di i ta waka a mi
baka, leti kumafa wan sëmbë ta tja wan lakpa pau u de pekëën
kii.
24 Biga ee wan sëmbë i ta suku fii hoi i libi ku dee du fii, nöö
ja o feni ën kumafa i kë möönsö e. Ma di sëmbë di hopo ën seei
ku telu da mi, nöö hën o feni ën kumafa a kë.
25 Wë biga ee wan sëmbë i feni hii bunu u di goonliba aki tuu
ma i dëdë go a didibi faja, nöö andi i wini? ⌞Nëën da i sei i hedi
bai kaapusa nö?⌟
26 "Biga ee wan sëmbë sen ta kisi i fii piki taa i nama ku mi
ta tei dee lei u mi a goonliba aki, nöö söseei tu te mi go te mi
ko u mi ko tei di könu bangi u mi, nöö sö sen o kisi mi da i tu.
Biga wan daka o dou di mi o ko ku di gaan waiti u mi ku di u
mi tata, ku di u dee basia u Gadu Köndë ala tuu. Nöö di juu dë,
sen o kisi mi tu fu mi nama ku di sëmbë naandë.

27 “Nöö dee sëmbë, un haika bunu e. Fa mi ta fan ku unu aki,
nöö so u dee sëmbë dë aki an o dëdë bifö de o si fa Masa Gadu
o hopo di Njunjun Tii fëën.”

Aki Masa Jesosi ko tooka

a dee bakama fëën wojo.
Mat. 17:1-8; Maik. 9:2-8

28 A baka u aiti daka fu di Masa Jesosi taki dee oto dë, nöö
hën a tei Johanisi ku Petuisi ku Jakobosi go a wan kuun liba
go ta begi.
29 Nöö di a ta begi tee wan pisi, nöö hën fesi fëën ko tooka.
Dee koosu nëën sinkii tuu ko ta sëndë kuma te Gadu ta koti
faja.
30-31 Te wan pisi, hën tu sëmbë ko naandë ko ta fan ku Masa
Jesosi. Dee sëmbë dë seei sinkii ta sëndë te na soni tu, kumafa
dee sëmbë ta libi a Masa Gadu Köndë sinkii ta sëndë. Nöö fa de
ko ta fan ku ën naandë, de dë wanlö fesiten tjabukama u Masa
Gadu dee bi dëdë gaanduwe kaa. Wan de kai Mosesi, wan da
Elia. De ko ta fan ku Masa Jesosi u di wooko di Masa Gadu bi
mandëën ko a goonliba faa du. Biga de ta taki soni u di fa a o
dëdë a Jelusalen.
32 Di juu dë, nöö Petuisi ku dee otowan fëën bi ta duumi. Te
wan pisi, nöö hën de weki. Nöö hën de bia luku, de si Masa
Jesosi sinkii ta sëndë seei, nöö de si de tu sëmbë tu dee ku hën
ta fan dë.
33 Nöö hën di de tu sëmbë o toona go, nöö hën Petuisi taa:
“Wë Masa o, a suti fa u dë aki. Nöö ee i kë, nöö u sa mbei
dii tjëkëliba, wan fii, wan u Mosesi, ku wan u Elia.” (Ma wë
fa Petuisi ta fan dë seei, nöö a dë kuma an saandi a ta taki e.)
34 Nöö an kaba u fan seei, hën de si wan bundji saka zaaa ko
tapa de. Nöö dee bakama ko fëëë.
35 Nöö hën de jei wan töngö a di bundji dendu taa: “Di sëmbë
aki sö, hën da di Womi Mii u mi di mi tei manda ko a goonliba.
Nöö hën fuun musu haika e.”
36 Nöö di de jei di fan sö kaa, hën de ko si taa Masa Jesosi
wanwan tö nöö fika naandë.
Nöö sö wan soni dee sëmbë si pasa e. Ma nöö fa de si ën seei,
ma de an kondëën da na wan sëmbë möönsö di ten dë.

Aki Masa Jesosi puu wan soni

a wan mii liba.
Mat. 17:14-21; Maik. 9:14-27

37 Di dobooko fëën, hën de kumutu a di kuun liba saka ko a
goon, nöö sömëni sëmbë ko miti ku de.
38 Nöö hën wan sëmbë a de mindi bai taa: “Mësitë, gaan-
tangi, heepi mi ku di wan kodo womi mii u mi aki o.

39 Wan soni ta ko nëën liba, nöö a ta bai ta tuwëën a goon,
nöö sukuma ta kumutu nëën buka. Ee fuu taki, an ta disëën
möönsö. Möönmöön a ta kabëën a sösö.
40 Nöö mi bi begi dee bakama fii fu de puu ën da mi, ma de
an sa puu ën."
41 Hën Masa Jesosi taa: "Huun? Andi seei mi feni a dee
sëmbë u di ten aki maun? Fa mi ku de ta dë aki, de an ta biibi
möönsö. Taangajesi nöö de abi sö. Fu un longi ten mi musu
dë ku unu ta hoi pasensi da unu ufö woon biibi mi?"
Hën a taki da di sëmbë taa: "Tja di mii ko da mi aki."
42 Nöö hën di sëmbë ta waka ta ko ku di mii a Masa Jesosi. Ma
nöö de an dou seei, hën di soni kisi di mii tuwë a goon dobëën
buta kakakaa.
Nöö hën Masa Jesosi bai ën taa, "Hetji pasa kumutu a di mii
liba e!" Nöö hën a kumutu wante, di mii ko bunu. Nöö hën
Masa Jesosi tei di mii hën a dëën tata.
43 Nöö di soni foondo dee sëmbë tee de taa: "Maingë, mi fëëë
di kaakiti u Masa Gadu e! Aai, a a' poosian tuu."

Aki Masa Jesosi taki soni

u di dëdë fëën möön.
Mat. 17:22-23; Maik. 9:30-32

Fa dee sëmbë ta fan dë, hën Masa Jesosi taki da dee bakama
fëën taa:
44 "Un haika e, dee sëmbë. Mi o taki wan soni da unu aki, nöö
un musu hoi ën fu wan fëëkëtëën. ⌞Fa i si dee sëmbë ta gafa mi
aki seei,⌟ ma wan ten o dou nöö de o tja Mi di ko dë Libisëmbë
Mii aki go sei da sëmbë fu de kii mi puu."
45 Ma nöö di fan a fan dë, a dë wan foombo soni da dee
bakama fëën. De an fusutëën möönsö, biga a dë wan tjubitjubi
soni da de. Ma seei de bi fëëë u de hakisi ën andi da di soni.

Aki Masa Jesosi ta lei ambë

da fesima.
Mat. 18:1-5; Maik. 9:33-37

46 Wë nöö di juu dë, hën wan gaan toobi hopo a dee bakama
dendu. De ko ta hakisi deseei taa: "Undi fuu seei dë di möön
hei wan a di wooko aki?"
47 Nöö hën Masa Jesosi saandi de ta pakisei, hën a go tei wan
mii tja ko buta nëën bandja naandë.
48 Hën a taki da de taa: "Dee sëmbë o, un si di mii aki sö?
⌞An dë wan hei sëmbë, ma tökuseei⌟ di sëmbë di ta tei ⌞sö wan
lagilagi sëmbë kuma⌟ di mii aki fu mi hedi, nöö hën da a ta tei
miseei tu. Nöö di sëmbë di ta tei mi, nöö hën ta tei di Sëmbë di
manda mi ko aki.
"Nöö di sëmbë di a' sakafasi te a ta butëën seei a hii dee
otowan fëën basu, nöö hën da di möön hei sëmbë a Masa Gadu
wojo e, dee sëmbë."

Aki ta lei ambë ku Masa

Jesosi dë a wan së.
Maik. 9:38-40

49 Nöö hën wan u dee bakama u Masa Jesosi de kai Johanisi
taki dëën taa: “Masa, u bi si wan sëmbë ta puu soni a sëmbë
liba ku i në, ma di sëmbë dë an bi ta nama ku i kumafa u ku i
nama aki. Nöö hën u tapëën taa be an musu du sö.”
50 Hën Masa Jesosi taa: “Wë nönö womi, wan musu tapëën
e. Biga ee wan sëmbë an dë feantima fuunu, nöö hën da unu
ku ën dë a wan së.”

Aki wan köndë an kë da Masa Jesosi kamian u duumi.

51 Wë nöö di juu dë, Masa Jesosi ten ko zuntu faa toona go a
Gadu Köndë ka a bi kumutu. Nöö di a sabi sö kaa, hën a buta
taa a o go a Jelusalen.
52 Nöö hën a manda wantu u dee bakama fëën go a fesi u de
go suku kamian u de duumi a pasi.
Nöö hën dee bakama fëën go te de go dou a wan u dee köndë
u dee Samalia sëmbë, hën de go hakisi wanlö sëmbë dë kamian
u de ku Masa Jesosi duumi.
53 Ma nöö dee sëmbë sabi taa a Jelusalen de nango, nöö hën
mbei de piki de taa de aan kamian da de u de duumi.
54 Nöö hën dee sëmbë bia toona ko piki Masa Jesosi baka.
Nöö hën di Johanisi ku Jakobosi jei di soni, hën de hakisi
Masa Jesosi taa: “Masa o, ja kë fuu kai faja kumutu a liba ko
kaba dee sëmbë dë a sösö nö?”
55 Nöö hën Masa Jesosi bai de taa: “Nönö womi, un sooti pei
pakisei da di dë? Un kaba ku dee soni dë!”
56 Nöö hën de pasa go suku kamian a oto köndë duumi.

Aki Masa Jesosi ta leti dee sëmbë kë waka nëën baka.
Mat. 8:19-22

57 Nöö fa de dë a pasi nango dë, hën wan sëmbë ko a Masa
Jesosi ko taki dëën taa: “Mi kë go ku i aluwasi naasë i nango.”
58 Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Wë a bunu, ma i sabi nö? Dee
mbeti abi baaku ka de ta kandi duumi, nöö söseei dee piki fou
abi wosu tu. Ma Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki, ma abi kamian
ka mi ta dë e. ⌞Ma ee i kë sö, nöö i ko boo go.⌟”
59 Nöö hën wan oto daka möön, hën Masa Jesosi kai wan
womi faa musu ko dë bakama fëën. Hën di womi taa: “An-
toobi, mi sa ko, ma mi kë begi i wan soni ufö. Mi kë dë te mi
tata dëdë mi bei te mi kaba, nöö mi ko e.”
60 Hën Masa Jesosi taa: “Wë nönö womi, be dee sëmbë dee
an dë a mi du bei dee dëdë sëmbë u de e. Ma ju, be i ko go ku
mi go paaja di Buka, be sëmbë ko sabi taa Masa Gadu ta hopo
di Njunjun Tii fëën fa u dë aki.”

61 Nöö hën wan oto daka möön, hën wan womi taki da Masa
Jesosi taa a kë ko bakama fëën. Ma a kë faa dëën pasi be a go
da dee sëmbë fëën wosu adjoisi ufö a ko.
62 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Aai, wë mi jei, ma i sabi
nö? Ee wan sëmbë ta du wan wooko ku tu hati nöö di wooko
dë an o ko bumbuu soni möönsö. Nöö ee wan sëmbë ta wooko
a di lö fasi dë, nöö an bumbuu tjika faa ko dë wan wookoma
a di Tii u Gadu dendu e.”

10

Aki Masa Jesosi manda wanlö

hia bakama fëën u de go

paaja di Buka.

1 Wan oto daka möön, hën Masa Jesosi kai sëbënteni-ku-tu
u dee bakama fëën ko nëën. Nöö hën a manda de tu ku tu u
de musu go a dee pikipiki köndë ku dee gaangaan köndë ka
hënseei bi pakisei faa musu go, ⌞be de konda da dee sëmbë taa
Gadu ta hopo di njunjun tii fëën⌟.
2 Nöö hën a taki da de taa: “Un haika e, dee sëmbë. Di goon
bigi nöö di njanjan lepi u koti, ma wookoma biti poi. Nöö un
begi Masa Gadu e, faa puu hia sëmbë manda go a di wooko
fëën.”
3 Nöö hën a toona taa: “Fa mi ta manda unu aki, mi ta manda
unu leti kuma sikafu mii nango a pëndë mbeti dendu. Ma un
go nöö. Mi ta manda unu.
4 Nöö fa woon go dë, wan musu tja möni e, wan musu tja
saku. Nöö dee susu un tuusi a unu futu dë, nöö ku de nöö un
musu go. Nöö te un nango, wan musu ta buuja ta da oto ku
sëmbë a pasi.
5-6 “Nöö ee de kai unu a wan wosu fuun go duumi, nöö un
musu begi da di sëmbë abi di wosu taa: ‘Masa Gadu musu dë
ku i e.’ Nöö fa woon taki dë, nöö ee wan bumbuu sëmbë sai
naandë di fiti u feni di bunu i begi dëën dë, nöö di bunu o tan
a di wosu. Ma ee di sëmbë an fiti di lö bunu dë, nöö di bunu o
toona ko a unu baka.
7 “Nöö fa de o tei unu a di wosu dë, nöö naandë un musu tan
e. Wan musu kumutu ku unu lai go libi a oto wosu. Nöö te de
da unu soni u njan, nöö un musu njan mën. Sen an musu kisi
unu. Biga wan wookoma musu feni hën paima fu di wooko di
a ta du.
8 “Nöö te un go a wan köndë nöö ee de kisi unu ku piizii, nöö
di soni i si de seeka da unu fuun njan nöö hën un musu njan
e.
9 “Nöö un kula dee sikima dee sai a di köndë dë. Nöö un taki
da hii dee sëmbë taa di ten kisi u Masa Gadu hopo di Njunjun
Tii fëën awaa, ⌞nöö be de seeka u ko nëën⌟.

10 “Ma te un go a wan köndë, nöö ee dee sëmbë dë nëën an
kë haika unu, nöö un musu go taanpu a sitaati u di köndë, nöö
un taki da de taa:
11 ‘Di doti u di köndë aki di bi peka a u futu, nöö u feki ën
puu tuwë disa da unu e, kuma wan maaka taa Masa Gadu o
sitaafu unu. Biga u bi ko fuu konda da unu taa Masa Gadu ta
hopo di Njunjun Tii fëën fa u dë aki, ma wan këën. Nöö di hebi
fëën fika da unu e. U, u nango.’ ”
12 Nöö hën a toona taki möön taa: “Nöö un musu sabi taa a di
daka di Masa Gadu o kuutu hii mundu, nöö di sitaafu di köndë
dë o kisi o möön hogi möön leki di hogi köndë de kai Sodom bi
kisi e.”

Aki Masa Jesosi bai helu

da wanlö köndë.
Mat. 11:20-24

13 Nöö hën Masa Jesosi taa: “Mi bai helu da un dee sëmbë
ta libi a Kolazin ku dee u Betisaida e. Wë biga ee dee köndë
de kai Sidon ku Tilusi bi si dee gaan foombo wooko dee mi ta
du a unu mindi aki, nöö de bi o bia de libi gaanduwe kaa. Di
hogilibi u de bi o hati de tee de bi o bisi djodjo go sindo a goon
ta tuwë sindja a de sinkii. Sö a bi o hati de tjika. Ma un dee
sëmbë u Kolazin ku Betisaida si dee foondo wooko u mi, ma
töku wan a’ toobi möönsö fuun disa dee hogilibi fuunu.
14 “Nöö hën mbei mi taki taa tee Masa Gadu o kuutu goon-
liba, nöö di sitaafu woon kisi o hogi möön di Sidon ku Tilusi o
kisi.
15 “Nöö un dee sëmbë u Kapenaumi tu, unfa un mëni? Un
mëni taa di hei fuunu aki o tja unu go a Gadu Köndë nö? Nönö
e, na seei. Ma a didibi faja a o tja unu go! ⌞Biga mi ko a unu
ma wan tei di lei u mi u soni möönsö.⌟”
16 Nöö hën Masa Jesosi taki da dee bakama fëën taa: “Ee wan
sëmbë ta piki unu buka, hën da a ta piki di buka u mi kaa. Ma
ee wan sëmbë an tei unu, nöö hën da an tei mi tu, söseei an tei
di Sëmbë di manda mi ko aki tu.”

Aki Masa Jesosi ta lei

dee bakama fëën

andi de musu wai da.

17 Nöö hën de sëbënteni-ku-tu bakama u Masa Jesosi go tefa
de toona ko, nöö de ta wai seei. De taki dëën taa: “Masa o, fa
u go dë, nöö dee gadu bi saka a u basu seei, di u tei di në fii bai
de.”
18 Hën Masa Jesosi taki da de taa: “⌞Awa, sö de o saka da
unu tuu.⌟ Biga miseei bi si fa di kaakiti u didibi bi booko saka
gaanduwe kaa. Mi si ën, a kumutu a liba ala pasa a mi wojo

valau sö, kuma liba koti faja go a goon. Nöö fa dee gadu saka
a unu basu dë, nöö sö de o ta saka.
19 “Biga mi ta da unu makiti a di gaan felantima fuu liba e,
ku hii dee hogi soni dee a o manda ko a unu, te dou ku sindeki
ku kukutulabu tuu. De an o sa du unu hogi.
20 “Ma tökuseei na fu di soni dë hedi un musu ta wai e. Na fu
di dee gadu ta saka a unu basu mbei un musu ta wai tu. Ma
un musu ta wai seei fu di un sabi taa në fuunu dë sikifisikifi a
Masa Gadu Köndë ala.”

Aki Masa Jesosi konda da dee bakama fëën kumafa de abi bunuhedi tjika.

Mat. 11:25-27, 13:16-17

21 Nööën di Akaa u Gadu mbei Masa Jesosi ko wai tee na
soni.Ën a taa: “Masa Gadu, gaantangi fii o. I da Masa u liba
ala ku goonliba aki tuu. Nöö mi da i tangi u di a dë taa i tjubi
dee soni fii da dee könima ku dee sabisonima u di goonliba aki
te de an sa sabi de möönsö. Nööën i toona mbei dee lagilagi
sëmbë aki dee ta piki i buka, ko sabi de. Aai Taata, gaantangi
fii e. Biga sö i feni ën taa a bunu. Wë nöö i bigi e, Taata.”
22 Ën a taa: “Dee sëmbë o, mi Tata buta hii soni a mi maun e.
Nöö na wan sëmbë sabi kaba u di Mii boiti di Tata nöö. Söseei
na wan sëmbë sabi kaba u di Tata tu boiti di Mii nöö, ku di
sëmbë di di Mii kë faa ko sabi ën.”
23 Nööën a bia luku dee bakama fëën, nööën a taki da de
taa: “Un dee sëmbë aki, un abi bunuhedi e, fu dee soni dee un
ta jei ku dee un ta si aki.
24 Biga sömëni u dee fesiten tjabukama ku dee könu tuu bi
hangi u de si dee soni un ta si aki. De bi hangi tu u de jei dee
soni dee un ta jei aki, ma de an bi sa jei de.”

Aki Masa Jesosi konda di oto u wan bunuhati Samalia sëmbë.

25 Te wan daka,ën wan u dee sabima u wëti hopo go a Masa
Jesosi u go poobëën luku. Nööën a hakisi ën taa ee andi faa
musu du te nöö a sa feni di teego libi u Masa Gadu.
26 Ën Masa Jesosi hakisi ën taa: “Andi sikifi a Gadu Buku?
Andi i ta lesi nëën?”
27 Ën a taa: “Wë mi ta lesi taa i musu lobi Masa Gadu ku hii
i hati ku hii i akaa ku hii i taanga ku hii pakisei fii. Nöö i musu
lobi di otowan fii leti kumafa i lobi i seei.”
28 Nööën Masa Jesosi taa: “Wë fa i piki dë, nöö i piki bunu.
Sö fii libi tuu, nöö joo dou a Masa Gadu Köndë.”
29 Ma di di womi si taa di soni a hakisi dë nëën a feni,ën a
toona hakisi Masa Jesosi taa: “Wë ambë da di otowan u mi di
mi musu lobi kuma miseei?”
30 Nööën Masa Jesosi tei wan oto konda dëën. A taa: “Wan
sëmbë bi kumutu a Jelusalen nango a Jelikou. Nööën a nango
te wan pisi,ën wanlö fufuuma ko kisi ën panjan.Ën de fon
mën te a fon.Ën de tei dee soni fëën dee a bi tja tuu, te kisi

ku dee koosu dee bi dë nëën sinkii.Ën de disëën a goon dë a
dëdë ku libi maun,ën de go u de.
31 “Nööën a sai dë te wan pisi,ën wan u dee begima di ta
wooko a Masa Gadu Wosu ko ta pasa. Nöö di a si di womi a
goon dë,ën a koti lontu a oto së pasa go fëën.
32 “Nöö a baka u di dë,ën wan u dee bakamii u Leifi di ta
wooko a Masa Gadu Wosu ko ta pasa tu. Nöö di a ko si di womi
a goon dë,ën a luku ën diin te a kaba. An du wan wojo soni
möönsö.Ën a koti lontu a oto së pasa go fëën.
33 “A baka fëënën wan Samalia sëmbë ko ta pasa dë tu. Nöö
di a si di womi a goon naandë, nööën tjali fëën kisi ën te a taa:
‘Wë di sëmbë aki, ⌞fa u ku dee lö sëmbë aki dë feanti seei⌟ ma
tjali fëën kisi mi, nöö ma sa disëën aki go. Mi musu heepi ën.’
34 “Nööën a go a di womi go lobi deesi a dee koti buka fëën
ën a tai de te a kaba.Ën a hopo ën buta a di mbeti fëën liba,
ën a ta tjëën te a wan lantiwosu. Nöö naandë a go sölugu ën.
35 “Nöö di mamateën a hopo, nööën a go a di sëmbë di abi
di wosu. Nööën a tei möni,ën a dëën.Ën a taki dëën taa:
‘Womi o, gaantangi baa, luku di sëmbë aki bunu da mi, nöö ee
di möni an tjika nöö te mi toona nöö mi o paka i dou.’ ” Sö wan
oto Masa Jesosi taki te a kaba.
36 Nööën a bia hakisi di womi di bi ko nëën dë taa: “Wë
mati, andi i pakisei u de dii sëmbë naandë? Undi u de libi ku
di womi kuma di otowan fëën di a ta lobi kumaënseei?”
37 Ën di womi taa: “Wë misikuma di sëmbë di bi a’ tjalihati
fëën dë.”
Ën Masa Jesosi taa: “Wë nöö i piki bunu. Nöö i go e, nöö i
libi kumafa di womi dë libi dë.”

Aki Masa Jesosi dë

a Maita ku Malia wosu.

38 Nöö di Masa Jesosi ku dee bakama fëën dë a pasi nango ⌞a
Jelusalen dë,⌟ te wan pisiën de go dou a wan köndë. Nööën
wan mujëë de kai Maita kai ën faa ko nëën wosu. Nööën a
go.
39 Wë nöö Maita bi abi wan sisa fëën de ta kai Malia. Nöö fa
Masa Jesosi ko a de dë,ën Malia go sindo leti nëën fesi a goon
naandë ta haika dee soni a ta taki.
40 Ma Maita bi dë ku bookohedi ta seeka soni u njan da Masa
Jesosi ku dee bakama fëën.Ën de dë te wan pisi, an sa tjëën
möön. Nööën a fan ku Masa Jesosi taa: “Masa o, ja si nö? Fa
i si i ko aki, nööën Malia disa mi wanwan tö fu mi seeka hii
soni da unu. Ja sa mandëën fa a ko heepi mi nö?”
41 Ën Masa Jesosi piki ën taa: “Wë Maita o, mujëë, haika e.
I dë ku gaan pakisei ta booko hedi a sömëni soni.

42 Ma wan soni nöö dë fanöudu e, mujëë. Fa i si Malia ko
sindo ta haika mi aki, nöö hën du di möön bunu soni, nöö ma
o puu ën nëën.”

11

Aki Masa Jesosi lei dee bakama fëën fa u de begi Gadu.
Mat. 6:9-13, 7:7-11

1 Wan daka hën Masa Jesosi bi dë a wan kamian ta begi. Hën
a begi teefa a kaba, nöö hën wan u dee bakama fëën hakisi
ën taa: “Masa o, andi mbei ja sa lei u fa fuu begi tu, kumafa
Johanisi lei dee bakama fëën?”
2 Hën a taki da de taa: “Antoobi. Mi o lei unu. Te woon begi,
nöö sö fuun musu taki:
Ke, u Tata a liba, hii sëmbë musu lesipeki i e.
De musu sabi taa i dë bumbuu limbolimbo.
U begi taa di Tii fii musu paaja a hii goonliba.
3 Nöö u begi i fii da u dee soni u abi fanöudu fuu pasa u libi
tide.
4 Nöö u begi i tu, be i puu u a bëë u dee hogi dee u ta du,
leti kumafa u seei ta puu dee otowan fuu a bëë fu dee hogi de
ta du u.
Nöö u begi i taa na disa u da dee soni dee sa hai u tja go a di së
u hogi e.
Sö fuun ta begi e, dee sëmbë.”
5-6 Hën a toona taki da de taa: “Ee wan sëmbë i a’ wan bunu
mati, nöö hën wan sëmbë ko a i a mindi ndeti, nöö joo go a
di mati fii. Nöö joo taki dëën taa: ‘Mati, gaantangi baa, mi ko
begi i soni. Wan mati u mi kumutu a kamian ko a mi, nöö ma
a’ sondi u njan fu mi dëën. Gaantangi, juu mi dii bëëë.’
7 “Nöö di sëmbë o piki i taa: ‘Haika, na toobi mi a di juu aki e.
Mi söötö döö go kandi kaa. Mi ku dee mii u mi dë a kamba aki,
de ta duumi. Ma sa hopo go tei bëëë da i möön e.’ Ma nöö fu
di di fuka fii bigi, nöö joo ta naki di döö kodo ta begi ën nango
nöömö.
8 “Nöö mi taki e, kandë an o jabi di döö da i fu di un dë mati
hedi. Ma fu di i ta naki di döö nëën hedi nöömö te an sa feni
pasi duumi, nöö hën mbei a musu hopo tei di bëëë da i kuma
di mëni i abi fanöudu.
9 “Fëën mbei mi taki da unu taa i musu ta begi Masa Gadu
nöömö e, nöö a o da i di soni di i ta begi ën. I musu ta suku di
soni i abi fanöudu nëën, nöö joo feni ën. I musu ta naki di döö
fëën, nöö a o jabi ën da i.
10 Biga di sëmbë di ta begi ën, nöö hën a ta da. Di sëmbë di ta
suku nëën, nöö hën o feni. Nöö di sëmbë di ta naki di döö fëën,
hën a o jabi ën da.
11 “Wë nöö fa un dë aki, ee di mii fii pidi i wan pisi fisi nöö i
sa tei wan sindeki pisi dëën nö? Na seei.

12 Nöö ambë dë a unu mindi aki tu di o tei kukutu labu da
hën mii ee a pidi i obo. Nönö, sëmbë an dë e.
13 “Wë nöö fa un ta du hogi so juu seei, ma un sabi taa un
musu da dee mii fuunu bumbuu soni, wë nöö unu Tata a liba
wë? An sa da unu di Akaa fëën tu nö, te un ta begi ën.”

Aki Masa Jesosi ta taki soni fëën ku dee didibi.
Mat. 12:22-30, 43-45; Maik. 3:20-27

14 Te wan oto daka möön, hën Masa Jesosi puu wan soni bi
dë a wan womi liba. Di soni bi tapa di womi buka nöö di Masa
Jesosi jakëën puu, nöö wantewante a ko ta fan bumbuu baka.
Nöö di soni foombo hii sëmbë.
15 Ma seei so u dee sëmbë kosi Masa Jesosi. De taa: “Fa i si a
ta puu dee soni a sëmbë liba aki, nöö na ku wan oto kaakiti
möönsö, ma ku di kaakiti u di hedima u dee didibi de kai
Belisabo, ku ën wë a ta du ën e.”
16 Nöö hën wanlö sëmbë sai dë kë poobëën luku. Hën de
hakisi ën taa: “Wë dee soni dee i ta du aki, nöö ee i da sëmbë u
Masa Gadu tuu, nöö lei u wan maaka be u sa sabi taa Gadu dë
ku i tuu.”
17 Ma Masa Jesosi sabi fa de ta pakisei ⌞taa na sëmbë u Gadu a
dë, ma a dë sëmbë u didibi⌟. Nöö hën a taki da de taa: “Hiniwan
köndë di hopo ta feti ku ën seei, nöö an sa tan e. A o booko.
Söseei hiniwan famii di hopo ta feti ku ën seei o kaba a sösö tu.
18 “Wë nöö ee dee didibi hopo ko ta feti ku deseei, nöö unfa
i mëni de o du? Na kaba de o kaba a sösö nö? Didibi sa jaka
dee otowan fëën go nö?
“Wë nöö di un bai taa ku kaakiti u di hedima fu dee didibi
mi ta puu dee otowan fëën,
19 nöö dee sëmbë fuunu dee ta puu soni a sëmbë liba wë?
Ambë kaakiti de tei ta du ën? Biga di wan puu nöö u tuu ta
puu de. Nöö naandë a o waka mbei dee sëmbë fuunu seei o da
unu adjabëë.
20 “⌞Nöö un mëni unu seei ku dee lö pakisei dë e.⌟ Biga ku di
kaakiti u Masa Gadu wë mi ta du dee soni aki. Wë nöö di mi
ta du de ku di kaakiti u Masa Gadu, nöö hën da Gadu hopo di
Njunjun Tii fëën a unu mindi awaa.”
21 Hën a toona taki da de möön taa: “Un haika. Solanga wan
taanga sëmbë dë fëën seekaseeka ku ën feti lai ta luku ën wosu,
nöö na wan kodo sëmbë seei sa ko fufuu soni fëën tja go e.
22 Ma te wan oto sëmbë ko di taanga möön hën, nöö a o sa ko
kisi ën panjan feti ku ën tee a wini ën. Nöö a o tei hii dee feti
lai fëën dee a bi ta mëni u heepi ën seei, ku dee gudu fëën tuu,
tja go paati da dee otowan.”
23 Nöö hën Masa Jesosi taki da de möön taa: “Fa u taki
dee soni aki, nöö di sëmbë di an kë nama ku mi, nöö hën da

felantima u mi kaa e. Söseei di sëmbë di an ta suku sëmbë tja
ko da mi, nöö hën ta jaka sëmbë puu a mi."
24 Nöö hën a taa: "Te wan gadu dë a wan sëmbë hedi, nöö te
a kumutu disëën go, nöö a o ta waka ta lontu ta suku kamian
ka dee otowan fëën ta libi te a wei. Nöö a o taa: 'Wë, nönö, ma
feni kamian aki u mi tan.'
"Nöö a o bia toona ko a di sëmbë hedi ka a bi kumutu dë seei.
25 Nöö te a ko naandë nöö a o si di kamian limbolimbo hooo.
⌞Di sëmbë an feni wan bumbuu soni buta nëën möönsö.⌟
26 Nöö paa, tjala! A toona ko a di sëmbë hedi baka. Nöö a o
go kai sëbën gadu hogiwan möön leki ën seei, nöö de o ko lai a
di sëmbë naandë hedi. Nöö di lö sëmbë naandë, tan fëën o ko
dë möön hogi gaanfa möön fa a bi dë a fesi."

Aki Masa Jesosi ta konda ambë da dee sëmbë sa feni di möön
gaan bunu.

27 Nöö fa Masa Jesosi ta fan dë, nöö hën wan mujëë bi sai
a dee sëmbë mindi dë hopo bai fan ku ën. A taa: "Womi, di
mama fii di pai i, a abi kölöku e, fu di Gadu feni taa hën musu
pai i."
28 Hën Masa Jesosi piki ën taa: "⌞Aai, mujëë,⌟ ma fa i si u dë
aki, nöö dee sëmbë dee ta jei di Wöutu u Masa Gadu ta piki ën
buka, nöö de ta feni di möön gaan bunu möön leki di sëmbë di
pai mi e."

Aki Masa Jesosi ta taki soni

u dee sëmbë fëën ten.
Mat. 12:38-42; Maik. 8:12

29 Nöö fa de dë ala, nöö sëmbë ta ko a Masa Jesosi naandë
gidjii sö. Hën a taa: "Dee sëmbë u di ten aki, de abi takuhati-
böö. Na biibi de kë biibi sö e, ma de ta ko a mi u de feni maaka
a mi. Ma ma abi oto maaka u lei de möön leki di maaka u di
fesiten tjabukama de ta kai Jona e.
30 "Wë biga leti kumafa Jona bi dë wan maaka da dee sëmbë
u Ninifei, nöö söseei Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki dë wan
maaka da dee sëmbë u di ten u dë aki tu.
31 "Nöö un haika e. Gaanduwe a fesiten, wan mujëë könu bi
kumutu tee a wan longi köndë ko a Jelusalen faa ko jei di köni
u Könu Salumon. Ma nöö un dee sëmbë u di ten aki abi wan
sëmbë a unu dendu kaa di hei gaanfa möön di fesiten könu dë
e, ma tökuseei wan kë haikëën.
"Wë nöö woon si fa a o waka a di Gaan Kuutu Daka di Masa
Gadu o kuutu hii sëmbë. Biga di mujëë u taki dë, hënseei o hopo
ta kuutu unu e, taa: 'Mi wë bi kumutu a sö wan longi kamian
ko haika di fan u di könu, ma unu bi dë leti a wan möön hebi
Sëmbë bandja, ma wan bi kë haikëën möönsö.'
32 "Nöö söseei dee sëmbë u Ninifei dee bi piki di buka u Jona
o hopo a di Daka dë fu de kuutu unu tu. Biga de bi bia de libi

wantewante fu di de jei di fan fu Jona. Ma aki un ta si wan Sëmbë a unu mindi di hei möön Jona gaanfa, ma töku wan kë piki ën buka.”

Aki Masa Jesosi toona ta lei de ku di oto u di faja möön.
Mat. 5:15, 6:22-23

33 Hën a toona taki da de taa: “Na wan sëmbë o sëndë wan faja te a kaba, nöö a tjubi ën a soni basu e. Ma a o sëndëën buta a wan kamian fu hii sëmbë di o ko a di wosu musu sa si limbo ku ën.
34 “Nöö ee i sëndë wan faja, nöö ee wojo fii bunu nöö i ta si limbo ku ën fii saandi i ta du. Biga di wojo hën da di faja fii sinkii. Ma nöö ee wojo fii booko nöö ee i sëndë faja buta naandë seei, töku ja o si soni. A sösö dungu nöö joo ta dë. Ja o saandi i ta du.
35 “Hën mbei i musu ta köni ku i wojo fu an musu ko dungu. ⌞Nöö söseei i musu ta köni fu hogi pakisei an musu dë a i hati.⌟
36 Biga leti kumafa i ta si soni bunu te wojo fii dë limbolimbo, nöö söseei ee hati fii dë limbolimbo fii tei Gadu wöutu ta hoi, nöö i o ko dë bumbuu sëmbë te dou.”

Aki Masa Jesosi ta bai helu da

dee Faliseima ku dee

Sabima u Wëti.
Mat. 23:1-36; Maik. 12:38-40; Luk. 20:45-47

37 Di Masa Jesosi fan sö tefa a kaba, hën wan Faliseima kai ën faa ko njan nëën wosu. Nöö hën a go ku ën.
38 Nöö di juu de sindo u de njan, nöö soni u Masa Jesosi toobi di Faliseima. Biga an wasi ⌞maun kumafa dee Faliseima ta wasi maun⌟.
39 Nöö di Masa Jesosi si taa di soni dë toobi di Faliseima, hën a taki dëën taa: “Un dee Faliseima aki, andi mbei un ta biinga fu sinkii fuunu musu ta dë limbolimbo, ma hatiböö fuunu lai te dou ku hii sootu pei hogi.
40 Un wisiwasi di dë? Un ninga taa Masa Gadu kë fu di sinkii fuunu wanwan nöö musu ta dë limbolimbo nö? Wë di hatiböö fuunu wë?
41 “Wë un musu biinga be hati fuunu dë limbolimbo e, be un ta libi bunu ku hii sëmbë ta heepi dee penama. Biga te un libi sö, nöö an o dë fuun suku fuun ta wasi soni a dee peipei fasi dë möön. Biga hii soni fuunu o ta dë limbolimbo kaa.”
42 Nöö di a taki sö da de te a kaba, hën a taa: “Un dee Faliseima aki, mi bai helu da unu e. Fa un sai dë, un ta mbei taa un dë bumbuu möön hii sëmbë. Un ta paati hii soni fuunu, fii da Gadu di fëën së te dou ku dee pikipiki goon njanjan fuunu tuu kumafa di wëti dë. Nöö di naandë bunu tuu, ma an tjika. Biga wan ta libi bunu ku sëmbë, nöö wan lobi Gadu tu.”

43 Hën a toona taa: “Mi bai helu da unu wan pasi möön e, un
dee Faliseima. Biga te un go a keiki, nöö un lobi u sindo a di
möön hei kamian u di wosu. Te un ta waka a sitaati, nöö un ta
kë hii sëmbë musu ta da unu odi a lanti dendu, kuma un hei
möön hii sëmbë.
44 “Nöö mi bai helu da unu e. Un dë leti kuma wan awoo
geebi, sëmbë ta waka ta pasa nëën liba söndö de sabi taa ku sö
wan hogi soni de ta nama dë.”
45 Nöö di Masa Jesosi taki sö kaa, hën wan u dee Sabima u
Wëti hakisi ën taa: “Wë Mësitë o, fa i taki aki, na u i ta kosi tu
nö?”
46 Nöö hën Masa Jesosi bia fan ku de awaa, a taa: “Mi bai
helu da unu tu, un dee Sabima u Wëti. Biga fa un ta lei lanti
dee wëti u Mosesi dë, un ta suku u lai hebi soni a de liba fu
de musu tjai, ma unu seei wan ta pooba u tjëën wan pikiwan
seei.
47 “Nöö mi bai helu da unu möön e. Biga un ta seeka dee
geebi fu dee fesiten tjabukama u Masa Gadu te de hanso. Dee
gaan sëmbë fuunu wë bi kii de, nöö unu ta seeka dee geebi.
48 Nöö di soni dë mbei hii mundu ko ta si gbelin taa fa dee
gaan sëmbë fuunu bi kii dee tjabukama dë, nöö a bunu a unu.
Dee gaan sëmbë bi kii, nöö dee mii ta seeka dee geebi.
49 “Ma antoobi, Masa Gadu sabi fa fuunu. Biga a bi taki a
fesi taa a o manda dee tjabukama ku dee futuboi fëën ko da
unu, nöö so u de woon kii. So u de woon sitaafu.
50 Fëën mbei, un dee sootu pei sëmbë aki, unu wë Masa Gadu
o sitaafu fu hii dee tjabukama fëën tuu dee de bi kii tuwë buuu
a goon, fu sensi goonliba seti.
51 Fu kumutu a Abeli te dou ku Sakaliasi di de bi kii a di
Wosu u Masa Gadu dendu, leti a di begi tafa ku di möön hebi
kamba mindi dë, nöö u de tuu woon kisi sitaafu e.”
52 Nöö hën Masa Jesosi taki da de möön taa: “Mi bai helu
da unu möön, un dee Sabima u Wëti. Biga un ta tei dee oto u
Masa Gadu tuu ta tapa buta dë fu sëmbë an musu sabi de. Unu
seei, wan kë mbei möiti fuun musu sabi de, nöö ee wan sëmbë
kë sabi de nöö un ta tapa pasi da de. ⌊Biga wan kë lei de a di
fasi.⌋”
53-54 Nöö hën di Masa Jesosi fan ku de sö te a kaba, hën a
kumutu go fëën. Nöö a baka u di dë, hën dee Faliseima ku
de Sabima u Wëti seti ta ko nëën ku hatiboonu fasi nöömö ta
hakisi ën peipei soni. De ta seti taapu dëën faa musu taki wan
soni fu de sa feni ën tja go kaagi da lanti.

12

Aki Masa Jesosi ta wasiköi dee

bakama fëën a di ganjan libi

u dee Faliseima.
Mat. 10:26-27

1 Nöö di juu Masa Jesosi ta fan dë, nöö dusudusu sëmbë ta
ko nëën naandë tee kamian an dë u de tan, nöö de ta peeta
deseei.
Nöö hën Masa Jesosi seti wasiköi dee bakama fëën, a taki da
de taa: "Womi, un mëni unu seei ku di sooda u dee Faliseima
e. Dati wan taki wan musu tei di ganjan libi u de. Biga de ta
mbei taa de dë bumbuu sëmbë ma na tuu. Nöö hën mbei wan
musu djeesi de e.
2 "Biga na wan soni sa tjubi te nöö an ko a döö. Nöö na wan
soni sa danga tu te nöö sëmbë an o ko sabi ën.
3 Fëën mbei di soni di i si un ta taki a ndeti a dungudungu,
nöö de o jei ën a gaan didia. Nöö di soni di un ta konda
sapisapi da unu seei a kamba dendu, nöö hën de o feni ta bai
basia a di köndë."

Aki Masa Jesosi ta taki taa libisëmbë an dë u fëëë.
Mat. 10:28-33, 12:32; 10:19-20

4 Nöö hën a taki da dee bakama fëën möön taa: "Un dee mati
u mi aki, wan musu fëëë dee sëmbë dee o sa kii unu e. Wë biga
ee wan libisëmbë kii i, nöö an sa du oto soni ku i möönsö. Biga
an sa du soni ku di akaa fii, hën mbei wan musu ta fëëë de.
5 Ma Masa Gadu hën un musu ta fëëë e. Biga tee a kii wan
sëmbë te a kaba, nöö a sa toona sitaafu ën a bakaten. Biga hën
abi di faja ka didibi o go, nöö hën mbei hën un musu ta fëëë.
6-7 "⌊Nöö un musu ta mëni Masa Gadu tuu e, dee sëmbë, biga
hën ta sölugu fuunu.⌋ Wë biga luku dee piki fou ta buwa aki. De
ta sei feifi u de u wan bangunötu nöö, ma töku Gadu ta mëni
de. Wë nöö un dee libisëmbë wë? An möönsö nö? Nöö Masa
Gadu sabi unu finifini te kisi ku dee uwii u hedi fuunu tuu."
8 Nöö di a fan sö te a kaba, hën a taki da de taa: "Mi taki da
unu e, taa dee sëmbë dee ta piki a libisëmbë fesi taa de sabi Mi
di ko dë Libisëmbë Mii aki, nöö a bakaten nöö miseei o piki a
dee basia u Masa Gadu fesi taa mi sabi de tu.
9 "Ma ee wan sëmbë an kë piki taa a sabi mi a libisëmbë fesi
aki, nöö a bakaten nöö ma o piki taa mi sabi ën tu, a dee basia
u Masa Gadu fesi ala."
10 Hën a toona taa: "Ee wan sëmbë kosi Mi di ko dë Libisëmbë
Mii aki, nöö Gadu sa puu ën a bëë eti. Ma ee wan sëmbë ta kosi
di Akaa fëën, nöö an o puu ën a bëë möönsö e."
11 Hën a toona taki da de möön taa: "Haika, dee sëmbë. Te
de kisi unu u tja go a kuutu a dee keiki u de, ee nasö de tja unu
go a dee gaan sëmbë ku dee gaama u köndë u de kuutu unu,
nöö wan musu ta pakisei taa: 'Ee maingë, unfa woo du? Andi
seei woo taki?'
12 Biga te di juu dou, nöö di Akaa u Masa Gadu seei o lei unu
andi fuun musu taki e."

Aki Masa Jesosi ta bai de taa de an musu suku hia gudu a goonliba aki.

13 Nöö di juu naandë seei, nöö hën wan sëmbë bi dë a de
mindi naandë taki da Masa Jesosi taa: "Mësitë o, mi kë begi
i wan soni. Di tata fuu dëdë disa di gudu fëën naandë. Nöö mi
kë i taki da di baaa u mi taa be a paati dee gudu, be a da mi u
mi së."
14 Hën Masa Jesosi piki ën taa: "Womi, na di wooko dë mi ko
aki u ko du e. Ma ko u ko kuutu soni fuunu ta paati gudu da
unu."
15 Nöö hën a taki da dee sëmbë sai dë tuu taa: "Dee sëmbë aki,
un musu mëni unu seei fu wan abi langawojo a soni e. Biga na
gudu ta mbei sëmbë ta libi gaandi, söseei an ta mbei sëmbë libi
suti tu."
16 Hën a konda wan oto da de, a taa: "Wan guduma bi dë,
hën a ta koti goon ta wooko ta paandi njanjan nöömö tefa a
feni hia njanjan.
17 Hën a sindo pakisei taa: 'Wë unfa mi o du? Biga ma a'
wosu tjika fu mi lai dee njanjan dee mi abi.'
18 "Hën a sai dë te wan pisi, hën a taa, 'Söö. Wë mi saandi
mi o du. Mi o booko dee wosu aki tuwë, nöö mi o mbei wanlö
gaan gindi wan. Nöö a de mi o lai dee njanjan ku dee gudu u
mi tuu,
19 nöö mi o dë kumafa mi kë awaa. Dee gudu dee mi abi,
nöö de o tja mi sömëni jaa. An o dë u mi wooko möön. Mi o ta
njan ta bebe ta mbei piizii ta libi suti kumafa mi kë.'
20 "Ma nöö te faa mëni, hën Masa Gadu taki dëën taa: 'I
lauma ju! A di ndeti aki seei de o ko tei di akaa fii puu a i tja
go. Nöö dee gudu i abi dë ku dee njanjan i tjubi buta dë, ambë
seei de o fika da?' "
21 Nöö hën Masa Jesosi taa: "Wan si ö? Nöö sö a ta pasa ku
dee sëmbë dee ta suku gudu u goonliba aki, söndö de ta suku
u libi kumafa Masa Gadu kë, fu de feni gudu nëën ala."

Aki Masa Jesosi ta konda da dee

bakama andi dë fanöudu

u de suku.
Mat. 6:25-34

22 Hën Masa Jesosi bia fan ku dee bakama fëën awaa. A taa:
"Fëën mbei wan musu abi bookohedi tumisi taa andi woon
njan, nasö andi woon bisi.
23 Biga di libi ⌞di Masa Gadu da unu dë, nöö⌟ a dë gaan soni
möön leki dee njanjan fuun njan. Nöö di sinkii ⌞Masa Gadu da
unu dë⌟, a dë gaan soni möön leki dee koosu fuun bisi nëën.
⌞Nöö di a da unu libi ku sinkii kaa, nöö an sa toona da unu
njanjan ku koosu u bisi tu nö?⌟

24 “Wë biga fa dee fou sai dë, de an ta diki goon paandi
njanjan. De an ta diki alisi. De an a’ këdë ee nasö gaan suwa
ta tjubi njanjan möönsö, ma Masa Gadu hën ta sölugu de. Wë
nöö unu libisëmbë wë? Wan bumbuu gaanfa möön dee fou
nö? Nöö an sa sölugu fuunu tu nö?

25 “Nöö un sëmbë sa libi ee wan juu langa seei möön fa Gadu
bi buta dëën, fu di a ta booko hedi mbei? Di libi fii an o pusa
pasa di daka a bi da i möönsö.
26 Wë nöö ee di bookohedi fii an sa heepi i a di piki soni dë,
nöö ee i ta bookohedi a gaangaan soni seei nöö a sa heepi ö?

27 “Nöö luku dee folo dee ta nasi a peipei kamian, fa de
hanse. De an ta wooko, nöö de an ta nai soni u bisi tu. Ma nöö
mi taki da unu taa, fa di gaan könu de kai Salumon bi dë ku hii
dee gaan waiti bisi fëën seei, ma an bi ta bisi hanso kuma dee
folo dë e.
28 “Ma nöö fa i si dee folo hanse seei ma te sapate de puu
kai pökö. De kaba a sösö kaa. Wë nöö di Masa Gadu ta bisi
dee sösö uwii ku so wanlö hanse folo, nöö an sa da unu koosu
fuun bisi tu nö? Ke dee sëmbë aki, luku fa di biibi fuunu piki.
Biga wan ta buta mëni a Masa Gadu tjika.

29 “Dee sëmbë o, mi taki e, wan musu a’ bookohedi fu
njanjan ku soni u bebe. Wan musu ta kai dee soni naandë
gaan soni poi.
30 Biga a dee lö soni dë, dee sëmbë dee an ta dë ku Masa Gadu
a wan së ta booko hedi. Ma unu Tata sabi dee soni un abi
fanöudu kaa e.
31 Nöö be un suku nöö fuun dë a di Tii fëën basu, nöö hënseei
o da unu hii dee soni dee un abi fanöudu.”

Aki Masa Jesosi lei taa ja musu tjubi gudu a di goonliba aki.
Mat. 6:19-21

32 Nöö hën a toona taki da dee bakama fëën möön taa: “Dee
sëmbë u mi aki, fa un dë biti seei, ma wan musu fëëë e. Biga
unu Tata Masa Gadu bi feni ën u bunu faa buta unu u di
Njunjun Tii fëën dendu, fuun sa njan dee bunu fëën.

33 “Nöö fa i si un dë aki, ⌞wan musu lai hia gudu a wosu te
poi⌟. Ma un musu sei de, nöö un paati di möni da dee pena
sëmbë. Nöö hën da un ta lai möni a wan saku di an sa gaandi
möönsö. Biga di lö möni dë an o kaba a sösö möönsö ka a dë
a Gadu Köndë ala. A o dë u teego. Fufuuma an o sa go ala go
fufuu ën möönsö, nöö bitju an o sa go ala go njan mën tu. Nöö
naandë fii lai di gudu fii buta e, dee sëmbë, ma na a goonliba
aki.
34 Biga ka di gudu fii dë, naandë hati fii ta dë tu.” Nöö sö
Masa Jesosi taki da dee bakama fëën di ten dë.

Aki Masa Jesosi ta konda da de taa de musu ta dë seekaseeka.
Mat. 24:45-51

35 Nöö hën a toona taki da de taa: “Dee sëmbë o, un musu
dë kabakaba e, ku faja sëndësëndë a unu maun. Un musu bisi
wooko koosu, be i dë kabakaba ta luku di Masa fuunu.
36 “Nöö woon dë leti kuma wanlö futuboi de Masa go a
kamian a wan piizii. Nöö de o dë a wosu dë pii kabakaba ta
luku ën, fu te a ko dou naki di döö nöö de musu hopo jabi di
döö dëën wantewante.
37 Nöö te di Masa u dee futuboi ko si taa de dë kabakaba kaa,
nöö de o feni paima. Biga hënseei o puu ën koosu nëën sinkii
buta a wan së, nöö a o hopo tafa sölugu de te a kaba.
38 “Wë nöö hën da bunu u dee futuboi seei te de Masa ko
baka a wosu nöö a ko si taa de dë kabakaba. Biga wë hiniwan
juu di a ko dou, nöö de musu dë kabakaba, ee a ganian kanda,
ee a mindi ndeti seei.
39 “Nöö un musu pakisei di soni dë bunu e. Biga ee wan
sëmbë sabi a fesi taa a sö wan juu fufuuma o ko nëën, nöö a
o dë ku wojo ta watji bunu fu an musu ko booko di wosu fëën
fufuu soni.
40 Nöö fëën mbei un musu hoi unu seei bunu fuun dë
kabakaba tu. Biga Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o toona ko
a goonliba a wan juu di sëmbë an o mëni taa nëën mi o ko.”
41 Nöö di Masa Jesosi fan sö te a kaba, nöö hën Petuisi hakisi
ën taa: “Wë Masa o, fa i ta da u dee oto ta lei u dee soni aki, a
dë fuu wanwan nö? Naa a dë u hii sëmbë?”
42 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Wë mi ta fan di fan
aki da dee sëmbë dee abi bumbuu fusutan, ku dee lanti sa a’
futoou a de liba. Biga sö wan sëmbë hën di masa o tei buta
hedima nëën wosu, fu te di juu dou hën musu paati njanjan
da dee otowan.
43 Nöö te di Masa fëën toona ko, nöö ee a ko si taa a dë wan
bumbuu futuboi, a ta du di wooko fëën bunu, nöö a o kisi wan
gaan paima.
44 Mi taki da unu e, taa nëën maun hën masa o buta hii dee
gudu fëën.
45 “Ma ee di futuboi dë bi taki nëën hati taa: ‘Wë mi masa
an o ko eti,’ nöö hën a hopo ta fon dee otowan fëën, womi ku
mujëë tuu, ta njan ta bebe ta piizii ta döögö,
46 nöö te hën masa toona ko baka a wan daka di an sabi ku
wan juu di an bi mëni, nöö a sa sitaafu ën wan hogi sitaafu e.
A o du ku ën seei kumafa a ta du ku dee oto sëmbë dee an ta
piki ën buka.
47 “Biga di sëmbë di ta du soni ku sabi, nöö hën o kisi wan
möön hogi sitaafu.
48 Ma di sëmbë di ta du hogi söndö a saandi a ta du, nöö hën
an o sa kisi sö wan hogi sitaafu kuma di sëmbë di ta du hogi

ku sabi. Biga di sëmbë di i bi du bunu, nöö nëën i ta pakisei u feni bunu baka. Söseei di sëmbë di i bi da möön hia, nöö nëën joo ta mëni taa joo feni möön hia.”

Di pisi aki ta lei u taa

sëmbë ku sëmbë sa paati

fu Masa Jesosi hedi.
Mat. 10:34-36

49 Nöö hën Masa Jesosi toona taa: “Fa i si mi ko a goonliba
aki, nöö mi ko u ko suti faja kumafa sëmbë ta suti faja a goon.
Ma dee sëmbë o, mi bi kë u di faja dë bi suti kaa e.
50 Biga di sitaafu mi musu tja bifö mi kaba di soni di mi ko
u ko du aki, a hebi da mi o.
51 “Nöö unfa un pakisei, dee sëmbë? Un ninga taa mi ko aki
u tja fii ko a di goonliba aki nö? Nönö e, ma mi ko u paati sëmbë
ku sëmbë.
52 Biga ee feifi sëmbë dë a wan wosu dendu, nöö de o ta kisi
toobi ku deseei fu mi hedi. Dii o dë ku mi a wan së, tu dë a wan
oto së. Ee nasö, tu o dë ku mi a wan së, dii dë a wan oto së.
53 Wan tata o poi ku di womi mii fëën fu mi hedi e, nöö wan
womi mii o poi ku ën tata. Wan mama o poi ku di mujëë mii
fëën. Wan mujëë mii o poi ku ën mama. Mai ku mai o poi ku
de seei. Hën mbei mi taa na u piizii mi ko e.”

Aki Masa Jesosi taki da

dee sëmbë taa de musu sabi

na un juu de dë.
Mat. 16:2-3, 5:25-26

54 Hën Masa Jesosi ko ta fan ku dee hia sëmbë ko nëën dë
awaa. A taki da de taa: “Dee sëmbë aki o, unfa un du ta sabi
dee maaka dë a liba ala, ma dee u goonliba aki wan ta sabi de?
Biga te un hopo wojo luku liba, nöö ee un si taa di bundji bë
njaaan a di së ka sonu ta kumutu, nöö un taa tjuba o kai. Nöö
a ta kai tuu.
55 “Nöö te un hopo wojo luku a di së u libasë, nöö te di ventu
ta ko nöö un taa: ‘Ma di ventu di ta ko di ko aki, di sonu o hati
e.’ Nöö sonu ta hati tuu.
56 “Wë nöö dee soni u liba ala, de un dë aki ta sabi. Wë nöö
dee soni ta pasa a unu fesi a goonliba aki wë? Unfa wan ta si
de fuun sabi na un juu u dë, un bödjëëma?
57 “Biga un saandi da di leti soni fuun du, nöö faandi mbei
wan ta seeka soni fuunu buta a pasi?
58 Te i ku i felantima a’ soni nöö i si taa a kë tja i go a kuutu
u di soni dë hedi, nöö ⌊te i si taa i a’ föutu⌋ nöö be i dëën leti
wante e, be di taki koti bifö un dou a di kuutuma. Ma ee nasö,
te di kuutu kaba, nöö dee siköutu o kisi i buta a dunguwosu,

59 fu teee i paka di lasiti bë sënsi u di paima de kai da i fii
paka.”

13

Aki Masa Jesosi ta bai dee

sëmbë u de disa dee

hogilibi u de.

1 Nöö di juu naandë, hën wanlö sëmbë ko konda da Masa
Jesosi taa wanlö Galilea sëmbë bi ta kii wan mbeti u de tjuma
da Masa Gadu. Nöö fa de dë ta seeka di paima naandë, nöö de
an kaba seei, hën dee sodati u Gaama Pilati ko kii de tuwë leti
dë a di paima liba.
2 Hën Masa Jesosi piki de taa: “Wë dee sëmbë o, unfa un mëni
u dee Galilea sëmbë dee sodati kii naandë? Un mëni taa de dë
möön hogi möön hii dee oto sëmbë u Galilea mbei di soni dë
miti de nö?
3 Wë nönö, na di soni dë mbei e. Ma nöö mi taki da unu taa
ee wan bia unu libi, nöö sö unu seei sa dëdë kaba a sösö tu.
4 “Nöö di di tölu u Siloam bi kai kii dee teni-a-aiti sëmbë,
nöö unfa fëën un pakisei? Un mëni taa dee teni-a-aiti sëmbë
naandë bi hogi möön hii dee sëmbë u Jelusalen, mbei di soni
dë miti de nö?
5 Nönö e, ma mi taki da unu taa ee wan bia unu libi, nöö
söseei un sa dëdë kaba a sösö tu.”

Aki Masa Jesosi ta konda di oto u di fuuta pau.

6 Nöö hën a toona da de wan oto möön. A taa: “Wan sëmbë
bi abi wan goon fëën, nöö hën a paandi di fuuta pau de ta kai
figa nëën. Nöö hën a dë te wan daka, nöö hën a go a di goon go
suku njanjan a di pau. Ma nöö an feni na wan kodo njanjan
nëën.
7 “Nöö hën a taki da di sëmbë di ta luku di goon taa: ‘Wë i sabi
nö? Dii jaa longi kaa mi ta ko ta suku njanjan a di pau aki, ma
ma ta feni möönsö. Nöö fii faa ën e. Andi a dë a di goon ta du?’
8 “Nöö hën di sëmbë di ta luku di goon taa: ‘Wë un boo disëën
di jaa aki möön, nöö mi o diki wan ngötö lontu ën buta deesi
dëën.
9 Nöö te di oto jaa ee an pai njanjan, nöö te i toona ko nöö i
sa faa ën awaa.’ ”

Aki Masa Jesosi kula wan mujëë a saba daka.

10 Nöö hën Masa Jesosi dë teefa wan saba, hën a go a wan
keiki go ta lei sëmbë.
11 Nöö wan mujëë sai naandë bi dë ku wan siki teni-a-aiti
jaa longi kaa. Wan gadu wë bi du ku ën sö te sinkii fëën bendi
doba fika sö, an sa hopo luku liba.

12 Nöö di Masa Jesosi si di mujëë hën a kai ën ko nëën. Hën
a taki dëën taa: “Mujëë o, i ko bunu e. I böö u di siki fii.”
13 Nöö hën a buta maun a di mujëë liba. Nöö wantewante
dë hën di mujëë ko bunu leti kumafa a bi dë. Nöö hën a da
Masa Gadu tangi taa: “Ke! Masa o, i bumbuu e. Gaantangi fii.
Mi böö.”
14 Wë nöö di di hedima u di keiki si sö, nöö hën a mati. Hati
fëën boonu te na soni, fu di kula Masa Jesosi kula di mujëë a
di saba. Hën a hakisi dee oto sëmbë dë taa: “Na sikisi daka u
abi fuu wooko nö? Wë a dee sikisi daka dë dendu un musu ko
suku kula, ma na a saba e!”
15-16 Ma Masa Jesosi piki taa: “Un dee bödjëëma aki, hiniwan
saba un ta lusu dee kau ku dee buliki fuunu ta tja de go bebe
wata. Nöö di mujëë aki wë? Fa a dë wan bakamii fu Abahamu
nöö a dë wan apaiti sëmbë u Gadu kaa, ma töku di didibi
sitaafu ën teni-a-aiti jaa longi kaa. Wë nöö di tatai di tai ën
aki, ee a saba seei an musu lusu nö?”
17 Nöö di Masa Jesosi fan sö teefa a kaba, nöö hën sen kisi
dee felantima fëën te na soni. Ma hii dee oto sëmbë tuu ta wai
seei ku hii dee gaan wooko dee a ta du.

Aki Masa Jesosi ta konda soni

u di Njunjun Tii u Masa Gadu.
Mat. 13:31-33; Maik. 4:30-33

18 Nöö hën Masa Jesosi toona seti lei de baka. A taki da de
taa: “Andi mi sa tei taki da unu tee nöö a djeesi di Njunjun Tii
u Gadu?
19 Wë a dë kuma wan sii de kai mutaadi di wan sëmbë tei
paandi nëën goon. Di sii piki tee kuma wojo an sa si ën. Ma te
i paandi ën, nöö a ta nasi ta göö tee a ko pau seei. A ta paaja
maun tee fou seei ta feni kamian a dee maun fëën ta mbei
wosu. Nöö sö di Njunjun Tii u Masa Gadu dë e.”
20 Hën a toona taa: “Andi mi sa tei möön fu mi lei unu fa di
Njunjun Tii u Gadu dë?
21 Wë a dë leti kuma wan piki sooda di wan mujëë tei tuwë
a wan hia boon, nöö di sooda ta soopu hii di boon te dou. Sö
di Njunjun Tii u Masa Gadu dë e.”

Aki Masa Jesosi taa i musu biinga fii pasa a di piki döö.
Mat. 7:13-14, 21-23

22 Nöö a baka u di dë, hën Masa Jesosi toona tei pasi nango
a Jelusalen. Nöö fa a nango dë nöö a ta pasa a sömëni köndë,
nöö a ta lei sëmbë a dee peipei köndë nango.
23 Nöö hën wan sëmbë ko nëën ko hakisi ën taa: “Masa o, biti
së u sëmbë nöö o dou a Gadu Köndë nö?”
Hën Masa Jesosi piki ën taa:
24 “Un sabi nö? Na suku di soni dë e. Ma biinga be i dë wan
u dee sëmbë di sa pasa a di piki döö go a dendu. Biga mi taki e,

taa a a' wan juu ta ko dë, nöö sëmëni fuunu o kë biinga fu de
pasa go a di piki döö ma wan o sa feni ën.
25 Woon sai dë te di sëmbë di abi di köndë o hopo tapa di döö.
Nöö woon go taanpu a di döö buka ta naki di döö ta begi di
sëmbë taa: 'Masa o, gaantangi jabi di döö da u.' Ma a o piki
unu taa: 'Un disa mi. Ma sabi unu. Unsë un kumutu?'
26 "Nöö di juu dë woon piki taa: 'Wë nönö, Masa, i sabi u.
U ku i bi ta njan ta bebe makandi. A u köndë seei i bi ta lei u
hiniwan juu.'
27 "Ma nöö a o piki unu taa: 'Mi taki e, ma sabi unu e.
Ma sabi naasë un kumutu. Un kumutu a mi fesi dë, un
takusëmbëma.'
28 "Nöö naandë woon fika ta si dee fesiten sëmbë fuunu te
a Gadu Köndë ala, de Abahamu, Isaki, ku Jakopu, ku hii dee
tjabukama u Masa Gadu. Woon ta si de ma wan o sa dou a de.
Nöö naandë woon dë ta du soni ta kai olo te un wei.
29 Nöö sëmbë o kumutu a hii së u di goonliba go a Gadu
köndë ala, nöö de tuu o go sindo a tafa ala, ⌊ma wan o sa dou
a de⌋.
30 Nöö hën mbei mi ta taki da unu limbolimbo taa dee sëmbë
dee bi dë fesiwan aki sa ko bakawan ala. Dee bi dë bakawan
aki sa bia ko dë fesiwan ala. Da sö."

Aki u ta si fa Masa Jesosi

lobi Jelusalen.
Mat. 23:37-39

31 A di wan seei daka naandë, hën wanlö Faliseima ko a
Masa Jesosi ko taki dëën taa: "Mësitë, a bëtë i kumutu aki go
e, biga Könu Helodi ta suku i faa kii."
32-33 Ma nöö Masa Jesosi piki de taa: "Un go taki da di
bödjëëma naandë taa mi dë aki ta jaka dee didibi ta puu a
sëmbë liba, mi ta kula dee sikima ko bunu. Nöö mi o wooko
di wooko u mi wantu daka eti. Ma fu go, mi musu fu go a
Jelusalen nöömö. Biga de an ta kii wan tjabukama u Masa
Gadu a wan oto kamian möön leki a Jelusalen."
34 Hën a bia ta fan soni u Jelusalen. A taa: "Aai baa, di köndë
de kai Jelusalen, dee sëmbë fëën nöö ta kii dee tjabukama u
Masa Gadu sö. Dee sëmbë a ta manda da de tuu de ta naki ku
sitonu ta kii. Nöö a tjali möönsö, un dee sëmbë a Jelusalen dë.
Biga fa un sai dë, un sabi un mëni pasi mi kai unu fuun ko a
mi nö, leti kumafa wan ganian mama ta kai dee mii fëën fu de
ko tjubi nëën hanza basu. Ma wan bi kë.
35 "Hën mbei fa u dë aki, nöö di köndë fika da unu awaa. Biga
mi, ma o dë ku unu möön. Mi o go. Ma te wan ten dë, woon
toona si mi möön. Nöö woon ⌊kisi mi ku wai awaa⌋ ta bai taa:
'Gaantangi u Gadu fu di sëmbë di ko a u a di në u Masa.' "

14

Aki Masa Jesosi kula wan sikima a saba daka.

1 A wan saba daka hën wan u dee fesima u dee Faliseima kai
Masa Jesosi faa ko njan nëën wosu. Nöö di a ko, nöö ⌞wanlö
Faliseima ku wanlö Sabima u Wëti⌟ dë leti dë ta watji ën ⌞u de
feni wan soni nëën di an bunu, u de tjëën go kaagi⌟.
2 Nöö wan womi sai dë tu ku wan siki fëën. Di sëmbë bi siki
taanga te hii sinkii fëën soi.
3 Nöö hën Masa Jesosi hakisi dee Faliseima ku dee Sabima
u Wëti dee sai dë taa: "Wë dee sëmbë aki o, mi kë hakisi unu
wan soni. Te saba daka, a bunu fii kula wan sëmbë ko bunu,
naa i musu disëën? Unfa di wëti u Mosesi taki?"
4 Ma nöö na wan sëmbë piki ën. De an taki aai, de an taki
nönö. Nöö hën Masa Jesosi tëndë maun panjan di womi. Nöö
hën a kulëën te a kaba, hën a mandëën go.
5 Nöö hën a toona hakisi de möön taa: "Ee wan sëmbë i abi
wan womi mii fii ee nasö wan kau, nöö hën a kai a tobo wata,
nöö fu di a dë saba daka nöö joo disëën faa dëdë nö, naa joo
go puu ën?"
6 Ma nöö de an piki ën na wan wojo soni möönsö.

Aki Masa Jesosi taa na wan sëmbë musu suku hei fëën seei.

7 Nöö fa de dë sindosindo a tafa naandë, nöö hën Masa Jesosi
luku dee sëmbë dee ko a di piizii dë te a kaba lontu dou. Nöö
hën a si taa sëmbë sai dë kë sindo a dee möön hebi kamian fu
di tafa, biga de ta suku hei u deseei tumisi. Nöö hën a konda
wan oto da de.
8 A taki da de taa: "Te wan sëmbë kai i fii ko a wan piizii nëën
wosu, nöö te i go, nöö ja musu suku u go sindo a di möön hei
kamian wante e. Ma i musu sindo te a wan së buka ala. Biga
kandë sö, di sëmbë di kai i ko dë, bi kai wan oto sëmbë tu di hei
möön i.
9 Nöö a o ko taki da i taa: 'Wë mati o, saka ko sindo a baka
aki, be di otowan sindo a i kamian.' Nöö di juu naandë, ku
gaan sen joo hopo go sindo a di möön lagi kamian.
10 "Ma ee wan sëmbë kai i fii ko a wan piizii nëën wosu, nöö
te i go, nöö go sindo a di möön lagi kamian e. Nöö te di juu a
ko, nöö ee a si taa wë di kamian i sindo ala an fiti i, nöö a o kai
i taa: 'Mati o, na sindo ala baa. Ko sindo aki.' Nöö a o tei i tja
go buta a wan möön hei kamian. Nöö fa joo hopo ka i bi sindo
dë fii waka go sindo a di möön hei kamian, nöö dee oto sëmbë
o si taa aai, i dë wan hei sëmbë tuu.
11 "Biga di sëmbë di ta hopo ën seei, nöö hën de o saka. Ma
di sëmbë di ta sakëën seei, nöö hën de o hopo."

Aki Masa Jesosi taki da di

Faliseima ambë faa musu ta

kai a piizii.

12 Nöö hën Masa Jesosi taki da di sëmbë di kai ën a di piizii
naandë taa: “Mati o, te joo kai sëmbë möön fu de ko njan ku i,
nöö na kai dee bëë fii e, ku dee bunu mati fii, ee nasö dee gudu
sëmbë dee ta libi a i bandja dee sa du i bunu baka. Wë biga ee
i kai dee sëmbë dë wanwan, nöö te de o njan nöö de o toona
kai i tu. Nöö te de kai i, i go njan te i hopo, nöö hën di njanjan i
njan dë, hën nöö da di paima i feni fu di i bi kai de ko njan ku
i. Nöö a kaba.

13 “Ma te joo kai sëmbë u de ko a i wosu ko njan, nöö i musu
suku dee pootima e. Ee wan sëmbë aan möni, ee wan sëmbë
wojo booko, ee wan sëmbë lan, nöö de i musu ta kai be de ko
njan a i wosu.

14 Nöö joo feni bunu fëën. Biga dee lö sëmbë dë, de an sa
toona paka i baka. Ma wan daka ta ko Masa Gadu o weki dee
sëmbë a dëdë dee bi libi bunu nëën wojo, nöö a di daka dë joo
feni di paima fii e.”

Aki Masa Jesosi ta konda di oto u di gaan piizii.
Mat. 22:1-10

15 Nöö hën di Masa Jesosi fan sö te a kaba, nöö hën wan u
dee sëmbë ku ën dë sindosindo a tafa dë taki dëën taa: “Wë di
sëmbë di o feni kamian go sindo a di tafa u Masa Gadu nëën
köndë ala, nöö a a’ bunuhedi e!”

16 Nöö hën Masa Jesosi piki ën, a konda wan oto dëën taa:
“Wan womi bi dë, nöö hën a kai hia sëmbë u de ko nëën. Nöö
hën a seeka soni u njan te a hia u de musu ko njan ku ën.

17 “Nöö di di juu kisi, nöö hën a manda wan wookoma fëën
u go taki da dee sëmbë taa di juu dou, be de ko. Biga hii soni
dë seekaseeka kaa.

18 “Ma nöö di di wookoma go kai de, hën de tuu ta pii soni
ta konda. Wan u de taa: ‘Wë fa mi dë aki, nöö ma sa ko e. Biga
mi bai wan goon, nöö mi musu go luku ën. Nöö taki da i masa
taa an musu tei mi u hogi.’

19 “Di otowan taki taa: ‘Wë mi bai teni kau, nöö mi musu go
wooko ku de luku. Nöö hën mbei ma o feni pasi u ko. Nöö taki
da i masa taa be an tei mi u hogi.’

20 “Di otowan taki möön taa: ‘Wë djunsu aki mi tei wan
mujëë, nöö ma o sa ko.’

21 “Hën di wookoma toona ko dëën masa dee bosikopu. Nöö
hën di masa hati boonu seei, hën a taki dëën taa: ‘Wë nöö
toona go hesihesi e, nöö i waka a dee gaangaan sitaati ku dee
pikipiki sitaati dee dë a di köndë aki tuu, nöö i suku dee lanlan
sëmbë ku dee sëmbë dee an sa wooko, ku dee bookowojo
sëmbë ku dee pena sëmbë, nöö i tja de tuu ko.’

22 “Hën di wookoma go tefa a ko, hën a taa: ‘Wë Masa, wë mi
feni dee sëmbë nöö de ko kaa, ma misikuma kamian dë eti.’

23 “Hën a taa: ‘Wë nöö toona go a dee pandasi kamian ku dee
boiti ku dee sabana dendu, nöö te i feni sëmbë nöö i panjan de
a maun hai tja ko. Biga di wosu u mi musu fuu.
24 Ma nöö mi taki da unu taa dee fosu sëmbë dee mi bi kai
dë, nöö na wan u de sa feni di njanjan u mi aki njan möön e.’
”

Aki Masa Jesosi ta lei dee sëmbë andi de musu du ufö de sa dë bakama fëën.

Mat. 5:13, 10:37-38; Maik. 9:50

25-26 Nöö fa Masa Jesosi ta waka nango dë, nöö wanlö hia
sëmbë ta waka ku ën nango. Tee wan pisi, hën a bia luku de.
Hën a taki da de taa: “Ee wan sëmbë ja sa kai mi gaan soni
möön i mama ku i tata ku i mujëë ku dee mii fii ku dee baaa
fii ku dee sisa fii ku hii dee libi dee i abi tuu, nöö ja sa dë wan
bakama u mi e. Biga i musu sa tja sitaafu u mi hedi. Ee i dëdë
seei fu mi hedi, ja musu a’ toobi.
27 Biga ee wan sëmbë i kë waka a mi baka, nöö ja musu abi
kë fii seei e. Ma di soni di mi kë, hën nöö i musu du, nöö joo dë
wan bakama u mi tuutuu.
28 “Wë nöö un musu pakisei di soni bunu e. Biga ee wan
fuunu kë mbei wan wosu nöö unfa joo du? Ja o go sindo
pakisei te i kaba luku ee di möni fii tjika u du di wooko bifö
i go seti mbei ën ö?
29 “Wë biga ee i go seti ën nöö hën di möni fii kaba, nöö te
wan sëmbë ko dë ko si ën nöö a o taa:
30 ‘Di womi aki, luku wan gaan wosu a seti mbei disa aki.
Na mbei wë an kë mbei ën e, ma di möni fëën wë kaba.’ Nöö
di juu dë nöö de o ta mbei i fa.
31 “Nöö söseei ee wan könu abi teni dusu sodati nöö hën a
pakisei taa a o go feti ku wan oto könu di abi tuwenti dusu
sodati, nöö bifö a go a musu pakisei bunu ee a sa feti ku ën.
32 “Ma ee a luku te a kaba nöö a si taa: ‘Wë di könu di abi
tuwenti dusu sodati dë, ma sa wini ën,’ nöö an musu luku te
di könu ko zuntu poi e. Ma a musu manda sëmbë a fesi go begi
ën te a kaba, be di taki koti bifö de ko miti.
33 “Wë nöö söseei hiniwan fuunu musu sindo pakisei ee i sa
disa dee soni dee i abi, nöö ee ja sa disa de fii ko ta waka a mi
baka nöö ja sa dë bakama u mi e.
34 “Wë biga un luku, dee sëmbë. Satu dë wan suti soni u njan
tuu, ma ee di satu kaba a sösö te an sa kisi gansë möön, nöö
andi i sa du ku ën möön?
35 A kapëë nöö i sa tei ën tuwë, biga aan heepi a goonliba
möön. ⌞Nöö söseei joo dë tu e, ee ja waka ku hii i hati a mi
baka.⌟
“Nöö fa mi fan ku unu aki, nöö un pakisei ën bunu e, dee
sëmbë, be un fusutëën.”

15

Aki Masa Jesosi ta konda soni

u wan lasi sikapu.
Mat. 18:12-14

1 Wan daka hën dee sëmbë ta pii lanti möni ku dee oto
takulibima u di köndë, hën de go a Masa Jesosi faa musu konda
Gadu oto da de.
2 Nöö hën dee Faliseima ku dee Sabima u Wëti ko si Masa
Jesosi ku dee sëmbë naandë makandi. Nöö hën de taa: "Ee!
Aai baa. Di sëmbë aki, a ta butëën seei kuma bumbuu sëmbë,
ma a ta hulu dee gaan takulibima u di köndë. So juu hën ku de
ta njan makandi seei. A bunu nö?"
3 Nöö Masa Jesosi sabi taa sö de ta guunjëën, nöö hën a da
de wan oto. A taa:
4 "Un haika e, dee sëmbë. Ee wan fuunu abi wan höndö
sikafu nöö wan u de kumutu a dee otowan dendu go lasi, nöö
unfa joo du? Ja o seeka dee nëniteni-ku-nëni naandë disa a
sabana dë, nöö i go suku di lasi wan te i feni ën nö?
5-6 Nöö te i feni ën kaa, nöö joo wai seei hopo ën buta a
gangaa baaku tja ko a ganda. Nöö te i ko dou ku ën kaa, nöö
joo kai dee mati fii ku dee sëmbë dë a i bandja naandë taa: 'Un
ko mbei piizii ku mi e, dee sëmbë. Biga di mbeti u mi bi lasi,
nöö mi feni ën baka.'
7 "Wë nöö fa i si hii sëmbë ta wai naandë, nöö söseei a dë a
Gadu Köndë tu te wan takulibima biëën libi ko ta waka a Masa
Gadu baka. De ta piizii ku ën möön leki dee oto nëniteni-ku-
nëni sëmbë dee bi dë seekaseeka dë kaa."

Aki Masa Jesosi ta konda di oto u di kpëngëlë möni di bi lasi.

8 Nöö hën a toona taki da de möön taa: "Nöö söseei tu, ee
wan mujëë abi teni kpëngëlë möni nöö hën wan u de lasi, nöö
an o sëndë faja nöö a ta bai di wosu köniköni ta suku ën teefa
a feni ën baka nö?
9 Nöö te a feni ën kaa, nöö a o kai dee mati fëën ku dee sëmbë
dë nëën bandja tuu ko. Nöö a o taki da de taa: 'Dee sëmbë o, mi
bi abi teni kpëngëlë möni nöö wan u de bi lasi, hën mi ta suku
ën tefa u dë aki hën mi feni ën. Nöö un ko wai mbei piizii ku
mi makandi.'
10 "Wë nöö fa i si dee sëmbë ta wai u di wan kodo kpëngëlë
möni bi lasi de feni dë, nöö söseei dee basia u Masa Gadu ta
wai tu e, ee wan kodo takulibima seei biëën libi ko ta waka a
Masa Gadu baka."

Aki Masa Jesosi ta konda di oto u di mii di bi lasi.

11 Nöö hën a toona taki da de möön taa: "Wan tata bi dë e,
nöö a bi abi tu womi mii fëën.
12 Nöö hën wan daka hën di piki wan ko nëën. Hën a taki
dëën taa: 'Taata o, mi kë fii paati dee gudu fii, nöö i da mi di u

mi së di mi bi o feni wante.’ Nöö hën di tata paati di gudu fëën
da dee womi mii fëën te a kaba.
13 “Nöö an longi möön, hën di piki wan sei dee gudu fëën.
Hën a tei di möni. Hën a go a wan longi köndë, nöö naandë a
poi di möni fëën tuu ku jajo libi.
14 Nöö hën a sai dë te wan pisi, hën wan gaan hangi ko a di
köndë. Nöö hën pena ko ta kii ën a hii fasi, biga di möni fëën bi
kaba gaanduwe kaa.
15 “Nöö hën a go a wan sëmbë u di köndë go suku wooko. Nöö
hën di sëmbë dëën wan wooko, a mandëën faa musu go ta luku
dee hagu fëën dëën.
16 Nöö hangi ko ta kii di womi mii tee dee hagu njanjan seei
a bi kë feni njan fu bëë fëën fuu, ma na di dë seei de dëën. Na
wan sëmbë dëën soni u njan a di köndë möönsö.
17 “Nöö hën a sai dë tee wan pisi, nöö hën wojo fëën ko limbo.
Hën a taa: ‘Luku fa mi dë aki. Sömëni wookoma mi tata abi ta
da njanjan, de ta njan te tjika de, nöö hën mi ko dë aki ta pena
da hangi ta kii.
18 Nöö mi sabi andi mi o du. Mi o toona go a mi tata, nöö mi
o go taki dëën taa: “Taata, wë mi du hogi ku i tee dou ku Masa
Gadu tuu.
19 Nöö ma waiti möön seei fii musu tei mi kuma mii fii e, ma
tei mi kuma wan wookoma fii nöö.” ’
20 “Nöö hën a hopo ta waka nango nëën tata.
“Nöö di tata bi dë a wosu naandë. Te wan pisi, hën a tuwë
wojo go te ala, hën a si wan sëmbë ta ko. Hën a si taa di womi
mii fëën hën ta ko naandë. Nöö hën tjali fëën kisi ën tee. Hën
a hopo vu kule go kisi ën baasa, a bosi ën wai ku ën te a bigi.
21 “Nöö hën di womi mii taa: ‘Taata o, wë ma waiti tjika
möön fii tei mi kuma miii fii e, biga mi du i hogi tee dou ku
Masa Gadu seei tu.’
22 “Ma di tata an haika di mii seei. A taki da dee wookoma
fëën taa: ‘Un hesi go tei di möön waiti wojo koosu tja ko bisi
dëën. Nöö un go tei andelu tja ko tuusi nëën finga, nöö un tja
saapatu ko dëën be a bisi.
23 Nöö un go kii di fatu kau tja ko, boo boi njan mbei piizii.
24 Biga di womi mii u mi aki bi go kaba a sösö, ma a toona
ko a u baka.’ Hën de seti mbei di piizii.
25 “Nöö a di ten dë seei, di gaan baaa fëën bi dë a goon
dendu. Nöö hën di a kumutu a goon ta ko, hën a jei de ta wai
ta pëë ta mbei piizii te a bigi.
26 Nöö hën a kai wan u dee wookoma fëën tata ko, hën a
hakisi ën taa: ‘Andi ta pasa bigi di bigi aki sö?’
27 “Hën a piki ën taa: ‘Wë di piki baaa fii di bi go, hën wë
toona ko a wosu. Nöö hën i tata kii di fatu kau ta wai ku ën fu
di a toona ko ku libi a wosu baka.’

28 “Nöö di di gaan baaa jei sö, hën hati fëën boonu tee a taa
an o go a wosu.
“Nöö hën di tata ko jei, hën a go nëën a döö go begi ën taa:
‘Womi, gaantangi, ko boo go a wosu.’
29 “Hën a taa: ‘Wë nönö Taata, më o ko a wosu. Wë biga
sömëni jaa longi mi ku i dë aki, mi ta du hii soni da i dee i ta
manda mi fu mi musu du. Na wan daka seei mi pasa i buka.
Mi ta wooko da i kuma mi da wan sitaafuma fii, ma na wan
daka i da mi wan u dee kaabita seei fu mi mbei piizii ku dee
mati u mi.
30 Ma di womi mii fii aki di go poi dee gudu fii ku di jajo libi
fëën, tefa a toona ko aki nöö hën i ta mbei sö wan gaan piizii
te i kii di fatu kau dëën. ⌞Nöö ma sa ko a wosu. A hati mi poi.⌟’
31 “Hën di tata taa: ‘Wë mii o, wë fa mi ku i ta libi makandi
aki, nöö hii dee soni dee mi abi aki tuu dë fii, na sö nö?
32 Ma di baaa fii di bi go sömëni longi te u mëni taa a dëdë
kaba a sösö, hën wë toona ko a u ku libi baka. Nöö an fiti fuu
wai mbei piizii ku ën nö?’ ”

16

Aki Masa Jesosi ta konda taa i musu seeka da di bakaten libi fii.

1 Nöö hën Masa Jesosi toona taki wan oto woto möön da
dee bakama fëën. A taa: “Wan guduma bi dë, nöö ⌞a a’ hia
wookoma. Hën a tei wan sëmbë buta basi a dee wookoma fëën
liba faa ta seeka di wooko ta luku hii dee gudu fëën dëën.⌟
“Nöö hën a dë tee wan daka, nöö hën wan sëmbë ko nëën ko
taki dëën taa: ‘Mati o, haika e. Di basi i buta a dee wookoma
fii liba dë, an ta wooko bunu e. A ta njan di möni fii.’
“Hën di guduma taa: ‘Sö nö?’ Hën a taki aai. Hën a taa: ‘Wë
antoobi.’
2 “Nöö hën a manda kai di basi ko nëën. Hën a taki dëën taa:
‘Womi, mi jei wan soni. Wë nöö hën mi kai i ko hakisi fii musu
konda da mi. De taki da mi taa i ta njan di möni u mi tuu. Wë
nöö i musu taki da mi unfa i wooko ku di möni, biga abiti möön
mi o puu i. Ja o dë basi fu di wooko u mi möön.’
3 “Nöö hën di basi taki nëën hati taa: ‘Ee maingë, di soni aki,
a bigi da mi. Wë nöö ee di masa u mi ko puu mi a wooko,
nöö andi seei mi o du? Biga ma sa wooko a goon dendu te
tja heepi ko da mi fu mi feni soni njan. Nöö fu mi ta waka ta
pidi njanjan a sëmbë wosu, mi a’ sen fëën. Ma sa du ën.’
4 “Hën a sai dë te wan pisi, hën a taa: ‘Söö. Wë mi saandi mi
o du u te de puu mi a di wooko, nöö oto sëmbë sa hoi mi a de
wosu. Nöö pena an o kii mi.’
5 “Hën di a pakisei sö kaa, nöö hën a kai hii dee sëmbë dee bi
juu soni nëën masa söndö paka. Nöö hën di de ko nëën, hën a

taki da di fosuwan taa: ‘Womi o.’ A piki. A taa: ‘Un mëni i bi abi fii paka di masa u mi?’

6 “Hën a piki ën taa: ‘Wë basi, mi abi wan höndö bali fatu dee mi bi tei fu mi musu paka.’

“Hën a taki aai. Hën a tei di pampia a bi sikifi dee soni a bi juu, hën a tënëën tuwë. Hën a dëën wan oto pampia taa: ‘Luku wan oto pampia aki. Go sindo, nöö i toona sikifi ën. Ma te joo sikifi, na sikifi wan höndö möön e. Sikifi feifiteni bali nöö.’ Hën a tei, hën a go sindo hën a sikifi.

7 “Hën a kai wan otowan, di u mbei tu. Hën a taa: ‘Womi o, fa u ta wooko aki, nöö dee soni mi bi juu i, un mëni i abi fii musu paka?’

“Hën a piki ën taa: ‘Wë basi, mi abi wan dusu saku boon fu mi musu paka.’

“Hën a tei di biifi hën a tënëën. Hën a taki dëën taa: ‘Go sindo, nöö i sikifi otowan. Ma te joo sikifi, nöö i sikifi aiti höndö nöö. Na sikifi wan dusu möön.’ ⌞Nöö sö a saka di möni da de tuu.⌟

8 “Nöö hën di di guduma si fa di basi du dë, hën a taa: ‘Aai, di sëmbë aki, ⌞hii fa a hogi⌟ ma a sabi u du soni e. A köni tuu. ⌞A sabi fa u heepi ën seei fu te di fuka ko nëën a bakaten, nöö a sa libi.⌟’ ”

Nöö hën Masa Jesosi toona taa: “Luku fa di guduma gafa di sëmbë. Nöö mi taki e, dee sëmbë u di goonliba aki dee an ta waka a Masa Gadu baka, de ta libi a wan fasi u tja wini ko da de a bakaten möön leki dee sëmbë dee ta waka a Gadu baka e.”

9 Nöö hën a toona taki da de taa: “⌞Un si fa di basi du aki nö? A seeka di soni faa musu toona heepi ën seei a bakaten.⌟ Nöö sö unu seei musu du tu e, dee sëmbë. Dee möni un si un ta wooko a goonliba aki, nöö un musu ta wooko ku de a wan fasi fu te di daka un kumutu a di goonliba aki, nöö de o kisi unu ku piizii seei te un dou a Gadu köndë ala ka woon dë fu teego.

10 “Nöö a dë sö taa ee wan sëmbë ja sa seeka wan piki soni te a ko bumbuu soni, nöö söseei ja o sa seeka gaan soni tu. Nöö ee i ta fufuu piki soni, nöö söseei joo ta fufuu gaan soni tu.

11 “Nöö ee wan sëmbë ja ta seeka di gudu i ta feni a goonliba aki a wan bumbuu fasi, ja ta njan mën kumafa a fiti, wë nöö unfa Masa Gadu o sa futoou i faa da i gaan gudu nëën köndë fii seeka?

12 Nöö ee wan sëmbë ja ta seeka oto sëmbë soni te de butëën a i maun, nöö unfa de o da i soni fii seei, fii seeka?

13 “Nöö na wan sëmbë sa dini tu masa makandi e, dee sëmbë. Biga joo lobi wan möön wan. Ee i hëngi a wan, nöö ja o sa hëngi a di otowan möön. Wë nöö i sa dë a Gadu baka, ee nasö i sa dë a gudu baka, ma nöö ja sa dë a de tuu baka makandi e.”

14 Nöö di Masa Jesosi taki dee oto aki teefa a kaba, nöö hën
dee Faliseima jei, nöö hën de an kë sö. Biga deseei a' langabëë
u möni tumusi. Nöö hën de bia ta sösö Masa Jesosi ta mbei ën
fa.
15 Hën Masa Jesosi taki da de taa: "Wë unu wë mi ta taki tuu
e. Biga a sëmbë wojo un ta mbei taa un dë bumbuu sëmbë, ma
Masa Gadu hën sabi unu hati e. Nöö di soni libisëmbë ta si u
gaan bumbuu soni, nöö a Masa Gadu wojo an dë wan wojo
soni."

Aki Masa Jesosi ta konda soni u

di awoo tii ku di Njunjun Tii

u Masa Gadu.

16 Nöö hën a taki da dee Faliseima möön taa: "Un haika e,
dee sëmbë. Fu sensi di ten u Mosesi te kisi di ten u Johanisi
di Dopuma, nöö dee wëti Mosesi ku dee tjabukama bi kisi a
Gadu bi ta konda da libisëmbë fa u de waka a Gadu baka. Ma
nöö fa u dë aki, wan njunjun buka ko taa Masa Gadu hopo
wan Njunjun Tii. Nöö hia sëmbë ta biinga a di Njunjun Tii dë
baka kaa.
17 Ma tökuseei an dë taa dee awoo wëti an bunu e. Mundu ku
goonliba sa kaba, ma na wan piki wan u dee wëti seei o kaba
a sösö möönsö."

Aki Masa Jesosi ta lei fa

manu ku mujëë an musu tuwë.
Mat. 5:31-32; Maik. 9:42

18 Hën a toona taki möön taa: "Ee wan sëmbë i go tei wan
mujëë te nöö hën i tuwëën disa nöö i toona go tei wan otowan,
nöö di wëti u Masa Gadu hën i booko dë kaa e. Nöö söseei tu,
ee wan sëmbë i go tei wan tuwë mujëë fu wan oto womi, nöö
i seei booko di wëti u Gadu tu."

Aki Masa Jesosi ta konda di oto u di guduma ku Lazalosi.

19 Nöö hën a toona taki da de möön taa: "Wë un haika e, dee
sëmbë. Wan guduma bi dë a wan köndë. Nöö a gudu tee na
sipootu. Hiniwan juu a ta libi fëën kumafa a kë ta bai dee gaan
dii koosu ta bisi ta mbei gaan piizii.
20 "Ma nöö wan sëmbë bi dë a di köndë naandë tu de ta kai
Lazalosi. A pena te an saanfa u du ku ën seei. Kasikaasi kisi ën
hii ën sinkii. Na hopo seei a ta hopo ta waka. Nöö de ta hopo
ën ta tja nango ta buta a di guduma döö buka
21 fu te di guduma njan nöö a kandë a sa feni so u dee
sakasaka u dee njanjan fëën dee ta kumutu nëën tafa ta kai
a goon. Nöö dee dagu u sitaati ta ko ta lëmbë dee kasikaasi
fëën nëën sinkii.
22 "Nöö hën de dë te wan pisi nöö hën di penama dëdë.
Hën dee basia u Masa Gadu ko tei ën tja go nëën gaan sëmbë

Abahamu bandja. ⌞Nöö a sai dë ta wai ta piizii ta libi suti kumafa di libi dë ala.⌟

“Nöö a baka fëënën di guduma dëdë tu, hën de tjëën go bei.

23 Ma nöö fa a dëdë dë, nöö hën a go a didibi faja. Hën a go sai dë a di faja dendu ta tja sitaafu ta bai ta kai olo.

“Tee wan pisi, nöö hën a hopo wojo luku te ala, a si Lazalosi a Abahamu bandja dë.

24 “Hën a bai kai Abahamu taa: ‘Taata oo, Taata, gaantangi, tei tjali u mi nöö i manda Lazalosi be a tuusi finga fëën a wata tja ko munjan mi töngö. Biga ka mi dë aki, di faja ta kendi mi tumusi.’

25 “Nöö hën Abahamu piki ën taa: ‘Ke, aai mii, wë mi jei e. Ma mëni taa di ten di i bi dë a goonliba ala, i bi ta libi bunu kumafa i kë. Soni seei an bi ta fuka i. I bi njan di bunu libi fii a goonliba ala tuu bifö i dëdë ko aki. Nöö Lazalosi, di a bi dë a goonliba ala, nöö hii fuka a bi ta tjai. Wë nöö fa u dë aki i ko ta tja sitaafu, ma Lazalosi hën ko feni böö awaa.

26 “ ‘Ma haika, boiti u di dë, pasi an dë fu dee sëmbë u mi aki aba ko a unu ala e. Söseei pasi an dë a unu ala tu fu un sa aba ko a u aki. Biga wa sa pasa di gaan fundu ngötö a u mindi aki fuu ko miti ku u seei.’

27 “Nöö hën di guduma taa: ‘Aai, wë mi jei. Ma nöö i sabi nö? Mi begi i Taata, gaantangi, manda Lazalosi be a go a mi tata wosu,

28 nöö a o si wanlö baaa u mi naandë. De dë feifi. Nöö gaantangi be a wasiköi de da mi taa de an musu libi kumafa mi bi libi a goonliba ala möön, fu de ko a di sitaafu kamian aki.’

29 “Nöö hën Abahamu piki ën taa: ‘Sö nö, womi?’ Hën a taki aai. Hën a taa: ‘Wë, mi jei. Ma i sabi nö? Dee sëmbë a goonliba ala, de abi dee buku fu Mosesi ku dee u dee tjabukama u Masa Gadu kaa. Nöö be dee baaa fii haika andi dee buku ta taki nöö de waka a de baka.’

30 “Hën di guduma taa: ‘Aai, Taata, sö a dë tuu. Ma di dë wanwan an tjika. Ma ee wan dëdë sëmbë hopo go wasiköi de, nöö de o bia de libi.’

31 “Hën Abahamu piki ën taa: ‘Ma haika e, mati. Ee de an sa tei dee sikifi a dee buku naandë, nöö ee wan sëmbë hopo kumutu a dëdë köndë go fan ku de seei, de an o jei möönsö e.’ ”

Sö wan gaan oto Masa Jesosi konda dë e.

17

Aki Masa Jesosi bai dee bakama

fëën u de an ganjan sëmbë

puu a Gadu pasi.
Mat. 18:6-7, 21-22; Maik. 9:42
1 Hën Masa Jesosi taki da dee bakama fëën taa: “Un musu
sabi taa dee soni ta hai sëmbë puu a Gadu pasi an o sa kaba a
di goonliba aki möönsö. Ma mi bai helu da dee sëmbë dee o ta
tja dee lö soni dë ko a sëmbë.
2 Biga ka fii du sö wan soni, nöö a möön bunu de tai wan
gaan gindi sitonu a i gangaa, nöö de tja i go tuwë a ze mindi
be i dëdë kaba a söso wante, fu ja du di hogi di i bi pakisei dë.
Di sitaafu dë hogi, ma an hogi kuma di i bi o feni ee i bi feni
pasi puu sëmbë a Gadu pasi.
3 Un musu luku bunu ku di soni naandë fu an musu miti
unu e.”

Aki Masa Jesosi ta lei de

fa u de libi ku dee sëmbë

dee ta du de hogi.

Hën a toona taa: “Wë nöö ee i si taa di otowan fii du i hogi,
nöö i musu fan ku ën be an du sö ku i möön. Nöö ee i si taa a
piki disa di hogi du fëën dë, nöö i musu disëën. Ja musu hoi ën
a bëë.
4 Ee a du i hogi sëbën toon a wan daka seei nöö hën a ko a
i sëbën toon ko begi i fii dëën paadon, nöö i musu disëën. Na
hoi ën a bëë möön e.”

Aki Masa Jesosi konda taa

ee di biibi fii piki seei

ma a sa du gaan wooko.

5 Nöö hën dee bakama taki da Masa Jesosi taa: “Wë Masa o,
u ta biibi a Masa Gadu liba, ma di biibi fuu an tjika. Nöö u begi
i gaantangi, heepi u be di biibi fuu ko möön taanga.”
6 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Aai. Wë womi, ee i abi
wan piki biibi a Gadu liba kuma ahun sii seei, hën i taki da di
pau i si aki sö taa: ‘Hön kumutu aki go paandi i seei a ze,’ nöö
a o piki i buka e.”

Aki Masa Jesosi ta konda da de kumafa di wooko u de dë.

7 Nöö hën a taki da de möön taa: “Undi fuunu o abi wan
wookoma, nöö te a go a wooko a goon dendu nasö a go luku
dee mbeti a sabana tee a ko, nöö i taki dëën taa: ‘Ko sindo
njan’?
8 “Na tuu fii. Ma joo taki dëën taa: ‘Wë luku, di i ko kaa, nöö i
seeka hesihesi nöö i go boi njanjan seti tafa da mi be mi njan.
Nöö te mi njan te bëë u mi fuu kaa, nöö i seei sa njan tu.’
9 “Wë nöö unfa un pakisei u di soni naandë? Un pakisei taa
di basi u di wookoma musu da di wookoma fëën apaiti tangi

fu di a wooko dëën taanga sö nö? Nönö. An dë faa dëën tangi
e. Wë biga fa a wooko naandë, sö nöö a bi musu wooko.
10 "Wë nöö unu seei tu e, te un wooko da Masa Gadu kumafa
a da i di wooko, nöö an dë fuun suku tangi nëën e. Biga sö nöö
di wooko fuunu dë kaa."

Aki Masa Jesosi kula teni sëmbë dee bi siki tjinasiki.

11 Nöö fa Masa Jesosi nango a Jelusalen dë, nöö hën a ta pasa
a di pisiwata u Samalia ku Galilea mindi.
12 Nöö hën a go dou a wan piki köndë. Hën teni sëmbë ko
miti ku ën naandë, nöö dee sëmbë dë tuu siki tjina siki. Hën de
taanpu te ala,
13 de bai taanga kai Masa Jesosi taa: "Jesosi, Masa o, ke
gaantangi, tei tjalihati fuu nöö i heepi u baa!"
14 Nöö di Masa Jesosi jei di bai, nöö hën a bia luku. Hën a si
dee sëmbë. Hën a taki da de taa: "Ee, aai mii. Wë un sabi nö?
Un pasa go a dee begima be de si unu fa un dë."
Nöö di de seti nango, te wan pisi hën de tuu ko bunu djee.
15 Nöö di wan u de si taa a ko bunu, hën an go möön ma a
bia toona. Nöö hën a ta bai taanga ta gafa Gadu ta dëën tangi
u di bunu a du ën naandë.
16 Nöö hën a kule go kai a Masa Jesosi fesi a goon naandë.
Hën a taki dëën taa: "Ke Masa, gaantangi fii e, fu di bunu i
du mi aki. A bigi. Nöö mi si ën!" Nöö di sëmbë dë bi dë wan
Samalia sëmbë. ⌞An bi dë Isaëli sëmbë seei kuma dee oto nëigi,
faa bi musu da Gadu tangi sö.⌟
17-18 Nöö hën Masa Jesosi hakisi ën taa: "Wë womi o, fa i ko
i wanwan aki, na teni sëmbë un bi dë ko bunu nö? Unsë dee
otowan fii dë? Na wan u de toona ko fu de ko da Gadu tangi
möönsö möön leki di döösë sëmbë aki nö? Wë a bigi a mi."
19 Hën a taki dëën taa: "Wë womi o, hopo go fii e. Di biibi di
i abi a mi liba, nöö a heepi i kaa."

Aki Masa Jesosi ta konda soni u di ten di a o toona ko a goonliba.

Mat. 24:23-28, 37-41

20 Wan daka, hën wanlö Faliseima ko a Masa Jesosi ko hakisi
ën taa: "Mësitë o, na un ten Masa Gadu o ko a goonliba ko tei
di Könu Tii fëën, faa taki a hii sëmbë liba?"
Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: "Wë un haika e. ⌞Di tii u
Gadu an ta ko kumafa un ta mëni ën dë e. Biga⌟ dee könu u di
goonliba aki te de o ko u tii dee köndë, nöö hii sëmbë ta sabi
taa de ta ko. ⌞Biga de ta wai ta pëë doon, tutu ta piki.⌟ Ma di ko
u di tii u Masa Gadu hën an o dë sö e.
21 "Biga te a o ko, nöö na wan sëmbë o sa taki taa: 'Luku ën
aki.' Ee nasö: 'Luku ën ala.' De an o sa lei sëmbë sö. Biga di Tii
fëën ta dë a dee sëmbë dee ta waka nëën baka hati."

22 Nöö hën a taki da dee bakama fëën taa: “Fa mi o disa unu
go aki, nöö wan ten o ko nöö un tuu o hangi u si ee wan u dee
daka seei di Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o dë nëën könubangi
ta taki a hii mundu liba. Ma wan o sa si ën eti.
23 Sëmbë o taki da unu taa: ‘Un luku ën aki!’ Ee nasö: ‘Un
luku ën ala.’ Ma wan musu go luku e. Wan musu piki möönsö.
24 “Biga te di daka di Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o toona
ko, nöö a o dë leti kuma te liba koti faja walau sö, hii sëmbë
ta si ën. Biga liba ala o limbo gbegede te kisi ku goon aki tuu.
Nöö söseei di ko u mi o dë tu.
25 Ma bifö mi toona ko aki a sö wan fasi, nöö mi musu tja
sitaafu ku pena tee bifö. Biga dee lö sëmbë u di ten u dë aki,
de an dë a mi du. Kwetikweti.
26 “Ma di ten di Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o toona ko a
goonliba, nöö a o dë leti kumafa di ten u Noa bi dë. Biga leti
kumafa soni bi ko miti dee sëmbë a di ten dë, nöö söseei a o
miti dee sëmbë u di ten di mi o ko tu.
27 Biga a Noa ten de bi ta njan ta bebe, dee womi bi ta tei
mujëë, dee mujëë bi ta tei manu. De bi ta libi u de kumafa
de kë söndö mëni Gadu möönsö, tefa di daka Noa go a di sipi
dendu. Hën di tjuba seti kai, gaan wata ta ko te a kii de tuu fia
puu dë.
28 “Nöö söseei tu a bi miti dee sëmbë a di ten u Lotu. Dee
sëmbë bi sai dë ta njan ta bebe, de bi ta bai soni ta sei, de bi ta
koti goon ta paandi njanjan, de bi ta mbei wosu,
29 tee di daka di Lotu kumutu a Sodom go. Nöö hën di wan
seei daka naandë faja kumutu a liba mökisi ku di soni de kai
zuwalufu kai ko a goon tjuma dee sëmbë u Sodom kii tuu fiaa
puu dë.
30 Wë nöö söseei a o pasa tu te Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki
o toona ko a goonliba fu sëmbë musu si mi.”
31 Nöö hën a taki da de möön taa: “A di daka dë nöö ee wan
sëmbë dë nëën baiko, nöö an musu tei ten faa go tei soni fëën
nëën wosu dendu e. A musu bazia ko a goon wante nöö a
kule go tjubi. Nöö söseei ee wan sëmbë dë nëën goon dendu
ta wooko, nöö an musu kule go a ganda go tei soni nëën wosu,
ma a musu kule go tjubi nöö.
32 “Nöö fa mi ta fan aki, un mëni di soni di bi pasa ku di
mujëë fu Lotu e.
33 Biga di sëmbë di ta biinga faa hoi ën libi kumafa a këën ku
dee soni fëën dee a abi a goonliba aki, nöö a o lasi ën nöömö.
Ma di sëmbë di aan toobi faa lasi ën, nöö hën o feni ën fa a kë.”
34 Hën a taki möön taa: “A di daka di Mi di ko dë Libisëmbë
Mii aki o ko, nöö tu sëmbë sa dë a wan bedi ta duumi, nöö wan
u de Gadu o tei tja go nöö di otowan a o disëën.
35 Nöö tu mujëë o dë makandi a wan kamian ta mbei boon,
nöö wan u de Gadu o tei tja go, nöö di otowan a o disëën. [

36 Söseei tu sëmbë sa dë makandi ta wooko a goon dendu,
nöö wan u de Gadu o tei tja go, nöö di otowan a o disëën dë.]”
37 Nöö hën dee bakama u Masa Jesosi hakisi ën taa: “Wë,
Masa o, na unsë u di goonliba di soni naandë o pasa?” Nöö
hën a koti wan nöngö da de taa: “Ka wan mbeti dëdë fika, nöö
naandë dee opete ta ko.”

18

Aki Masa Jesosi taki fa u musu ta begi nöömö söndö wei.

1 Nöö hën Masa Jesosi taki wan woto da dee bakama fëën faa
lei de kumafa de an musu ko wei u begi Gadu, ma de musu ta
begi ën hiniwanten söndö lasi hati.
2 A taa: “Wan fisikai bi dë a wan köndë, nöö a bi hogi tee an
ta fëëë Gadu, nöö aan toobi ku libisëmbë tu.
3 Nöö wan mujëë bi ta dë a di köndë dë tu, manu fëën bi dëdë.
Nöö a bi ta ko a di fisikai nöömö ta ko ta begi ën taa: ‘Fisikai
o, mi kë i heepi mi. Mi ku wan sëmbë a’ sondi, nöö mi begi i
fii kuutu di soni da u. Da mi di leti u mi nöö i dëën di adjabëë
fëën.’
4 “Nöö a fesi di fisikai an bi kë heepi di mujëë. Ma a baka
fëën a ko pakisei tee a kaba, hën a taa: ‘Wë aluwasi fa ma ta
fëëë Gadu, nöö ma a’ toobi ku libisëmbë tu,
5 ma tökuseei di mujëë aki ta ko a mi nöömö, an ta disa mi ku
di taki möönsö. Nöö mi o heepi ën be a feni di leti fëën, be mi
böö fëën. Biga ee nasö, a o ta ko ta kaakei mi ku di taki fëën dë
nöömö.’ ”
6 Nöö hën Masa Jesosi taa: “Un haika fa di fisikai taki dë. A
abi hogihati, ma tökuseei, a piki di mujëë buka.
7 Wë nöö Masa Gadu di abi sö bunuhati wë? Ee wan sëmbë
fëën ta begi ën nöömö a ndeti ku didia, an sa heepi ën nö? Biga
a bi pii de puu a oto sëmbë dendu tei ko fëën sëmbë kaa, nöö a
o buuja ufö a ko a de nö? Nönö, an o buuja e.
8 Mi taki e, a o ko hesihesi a de ko kuutu soni da de.
“Ma nöö fa mi fan dë seei, ma ⌊fa de o du ku dee sëmbë u mi
a di goonliba aki tjika dë, nöö⌋te Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki
toona ko ⌊u mi ko heepi de⌋, nöö mi o feni sëmbë möönsö di ta
biibi a mi eti nö?”

Aki Masa Jesosi da wan oto

u wan Faliseima

ku wan pii-lanti-mönima.

9 Nöö hën Masa Jesosi da de wan oto u dee sëmbë dee ta
wisiwasi otowan ta mbei deseei taa de dë bumbuu sëmbë.
10 A taa: “Wan daka nöö hën tu sëmbë hopo, hën de go a
Masa Gaangadu Wosu fu de go begi Gadu. Nöö wan u dee

sëmbë bi dë Faliseima nöö di otowan bi dë wan sëmbë di ta pii lanti möni.
11 “Nöö hën di de go naandë, hën di Faliseima go taanpu te
a wan së ala, hën wanwan. Nöö hën a begi taa: ‘Masa Gadu,
gaantangi fii e, fu di ma dë kuma dee takusëmbëma, kuma dee
fufuuma, kuma dee sëmbë dee ta tei sëmbë mujëë, kuma di
sëmbë ta pii lanti möni aki.
12 Tu toon hiniwan wiki mi ta disa u njan ta begi i. Hiniwan
soni mi abi nöö mi ta paati, nöö mi tja fii së ko da i a keiki
kumafa di wëti dë. Sö mi ta libi.’ Sö di Faliseima begi.
13 “Ma di sëmbë ta pii lanti möni naandë, nöö a sabi taa an
ta libi bunu tuu. Nöö sen kisi ën tee an sa hopo wojo luku liba
möön. A fika a baka ala ta naki maun nëën hati taa: ‘Ke, Masa
Gadu, a’ tjalihati u mi nöö i heepi mi o. Biga mi sabi taa mi dë
wan gaan takusëmbëma tuu.’ ”
14 Nöö hën Masa Jesosi taa: “Wë mi taki da unu taa fa di
sëmbë ta pii lanti möni go a wosu dë, nöö Masa Gadu an hoi dee
hogi du fëën nëën bëë möön e, ma a tei ën ko sëmbë fëën. Ma di
Faliseima dë, Gadu disëën a go fëën a wosu nöö. Biga hiniwan
sëmbë di hopo hënseei, nöö Gadu o sakëën. Ma hiniwan sëmbë
di saka hënseei, nöö hën Gadu o hopo.”

Aki de tja dee mii ko

a Masa Jesosi.
Mat. 19:13-15; Maik. 10:13-16

15 A di juu dë seei, nöö hën de ta tja dee piki mii ko a Masa
Jesosi faa musu buta maun a de liba ⌊begi da de⌋. Ma di dee
bakama u Masa Jesosi si sö, nöö hën de gandji da de taa: “Wan
musu tja dee piki mii dë ko aki e.”
16 Ma di Masa Jesosi jei fa dee bakama taki, hën a taa: “Nönö.
Wan tapa de e! Un be dee mii ko a mi nöö. Biga sëmbë kuma
dee mii aki, de ta dë a di Njunjun Tii u Masa Gadu dendu ta
feni di bunu fëën.
17 Nöö mi taki e, ee wan sëmbë i kë ko dë a di Tii u Gadu
dendu, nöö i musu abi sakafasi ta futoou Masa Gaangadu
kumafa wan mii ta abi sakafasi ta futoou dee gaan sëmbë
fëën.”

Aki Masa Jesosi ta konda

soni u gudu da de möön.
Mat. 19:16-30; Maik. 10:17-31

18 Nöö hën wan hedima u dee Isaëli sëmbë ko a Masa Jesosi.
Hën a hakisi ën taa: “Mësitë o, mi sabi taa i dë wan bumbuu
sëmbë, nöö hën mi ko hakisi i andi mi musu du fu mi feni di
libi u teego.”

19 Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Womi, fa i ta kai mi bumbuu sëmbë aki, ma i saandi i ta taki dë nö? Bumbuu sëmbë an dë
boiti Gadu wanwan nöö.
20 Ma nöö fii feni di libi u teego, nöö ja sabi dee wëti u Masa
Gadu eti ö, taa ja musu go a oto mujëë möön leki di mujëë fii u
wosu. Ja musu kii sëmbë. Ja musu fufuu sëmbë soni. Ja musu
mindi soni da sëmbë. I musu ta lesipeki i tata ku i mama.”

21 Hën di hedima piki taa: “Wë, hii dee wëti dë tuu mi ta hoi
fu sensi di mi dë piki mii.”

22 Nöö hën Masa Jesosi toona taki dëën taa: “Wë, mi jei. Ma
ee fuu taki ën gbelin kumafa a dë, wan soni nöö toobi i eti. Hën
da i musu go sei hii dee soni fii dee i abi te i kaba, nöö i paati di
möni da dee pena sëmbë. Nöö te i du sö kaa, nöö i ko ta waka
a mi baka. Nöö a bakaten nöö joo feni wan möön bunu gudu
a Gaangadu Köndë.”

23 Nöö di di sëmbë jei sö, hën tjali ko kisi ën tee kuma a sa
këë, biga a abi hia gudu tuu.

24 Nöö di Masa Jesosi si fa tjali kisi di womi fu dee gudu fëën
hedi, nöö hën a taki taa: “Aai, di soni aki, a taanga e. Fu wan
guduma butëën seei a di Tii u Masa Gaangadu basu, a dë wan
taanga soni tuu.

25 A dë leti kuma te wan gaan mbeti ta biinga faa pasa a wan
aguja baaku. Sö a taanga tjika.”

26 Nöö di de jei sö, hën de hakisi ën taa: “Wë, ee a taanga da
wan sëmbë ˹di Gadu seei heepi sö te a ko gudu˺, nöö ambë seei
o sa go a Gadu Köndë?”

27 Hën Masa Jesosi piki de taa: “Di soni dë, na wan libisëmbë
a’ taanga u du ën, ma Gaangadu hën a sa du hii soni.”

28 Nöö hën Petuisi taki dëën taa: “Wë Masa, luku. U disa hii
soni tuu, fuu ko ta waka a i baka.”

29 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Wë sö a dë tuu. Ma haika
e. Ee wan sëmbë i kë dë a di Njunjun Tii u Gadu dendu te nöö
hën i disa i wosu ee nasö i tata ku i mama ee nasö dee baaa fii
ee nasö i mujëë ku dee mii fii,

30 nöö mi taki e, taa hii dee soni naandë tuu joo toona feni
baka möön leki fa i bi abi a goonliba aki, nöö a bakaten nöö
joo feni di bunu libi u teego tu a Gadu Köndë.”

Aki Masa Jesosi konda soni u di dëdë fëën da de möön.
Mat. 20:17-19; Maik. 10:32-34

31 A baka u di dë, hën Masa Jesosi kai de tuwalufu bakama
fëën a së. Hën a taki da de taa: “Un haika e. Fa u dë aki, nöö u
nango a Jelusalen. Nöö hii dee soni dee tjabukama u Gadu bi
sikifi u Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki, nöö de tuu o pasa ku mi
awaa.

32 Dee feantima u mi o tja mi go a dee döösë sëmbë dee abi
taki a di köndë aki, nöö de o ta mbei mi fa ta kosi mi ta tunta a
mi.
33 Nöö de o wipi mi te de kaba ufö de o kii mi awaa. Ma nöö
di u mbei dii daka fëën, nöö mi o toona weki hopo baka."
34 Ma fa Masa Jesosi fan ku dee sëmbë fëën dë, nöö de an
fusutëën. A dë wan tjubitjubi soni da de, biga de an saandi a
ta taki dë.

Aki Masa Jesosi kula wan bookowojoma.
Mat. 20:29-34; Maik. 10:46-52

35 Nöö hën de nango tefa de ko zuntu ku di köndë de
ta kai Jelikou. Nöö wan bookowojoma bi dë sindosindo a
bandjapasi naandë ta pidi möni.
36 Nöö di a ta jei dee hia sëmbë ta fan ta ko dë hën a hakisi
taa: "Sëmbë hën ta ko hia naandë sö nö? Andi ta pasa?"
37 Hën de taki dëën taa: "Di sëmbë de ta kai Jesosi u Nazalëti,
hën wë ta pasa aki e."
38 Nöö di a jei sö, nöö hën a bai taanga taa: "Jesosi eee, i di
bakamii u Dafiti dë, ⌞na i da di Heepima nö?⌟ Gaantangi mi
begi i, a' tjali u mi, nöö i heepi mi ooo."
39 Ma di dee sëmbë dee bi ta waka a Masa Jesosi fesi jei di
bai, hën de gandji dëën taa a musu kabuka dë. Ma tökuseei an
disa. A bai möön taanga eti taa: "Jesosi eee, di mii u Dafiti dë,
saa mi ooo, heepi mi, gaantangi!"
40 Nöö di Masa Jesosi seei jei di bai, nöö hën a taanpu pii.
Hën a taki da dee sëmbë taa be de go tei di sëmbë naandë tja
ko nëën.
Nöö hën de tjëën ko. Hën Masa Jesosi hakisi ën taa:
41 "Mati o, wë andi i kë u mi du da i?"
Hën di bookowojoma piki ën taa: "Masa, mi kë ta si soni
baa."
42 Hën Jesosi taki dëën taa: "Wë antoobi. Be wojo fii ko limbo
e. Biga di biibi i ta biibi a Masa Gadu dë heepi i kaa."
43 Nöö wantewante dë, hën wojo fëën ko limbo gbegedee.
Nöö hën a ta waka nango a Masa Jesosi baka ta gafa Gadu u
di bunu a du ën dë. Nöö fa hii dee sëmbë dee bi sai dë si andi
pasa dë, nöö hën de tuu gafa Gadu seei.

19

Aki Masa Jesosi go

a Zakeosi wosu.

1 Nöö hën di Masa Jesosi kula di bookowojoma te a kaba,
nöö hën a pasa go dou a Jelikou. Nöö a ta latja pasa a di köndë
ganda ⌞faa go a Jelusalen⌟.
2 Nöö wan guduma de kai Zakeosi bi ta dë a di köndë. A dë
wan hedima u dee sëmbë ta pii lanti möni.

3-4 Nöö fa Masa Jesosi ta pasa naandë, nöö Zakeosi bi kë si
ën faa sabi ën. Ma an bi sa si ën a dee hia sëmbë dendu, biga a
dë wan sati sëmbë. Nöö hën a kule go a fesi go subi a wan pau
go dë a liba ala, fu te Masa Jesosi ta pasa dë nöö a musu u si
ën.
5 Te wan pisi hën Masa Jesosi ko ta pasa, nöö hën a hopo
wojo a liba hën a si Zakeosi. Hën a kai ën: "Mati Zakeosi!" Hën
a piki. Hën a taa: "Saka hesi ko a goon. Biga a dë fanöudu fu
mi ko a i wosu tide."
6 Nöö hën Zakeosi saka hesihesi ko a goon, nöö ku gaan
piizii seei a tei Masa Jesosi tja go nëën wosu.
7 Ma nöö di dee oto sëmbë si sö, hën de mati. De tei Masa
Jesosi fu hogi seei fu di a de taa a go a wan takusëmbëma wosu.
8 Ma nöö hën Zakeosi hopo taanpu ⌞a dee sëmbë dendu⌟ nöö
hën a fan ku Masa Jesosi. A taki dëën taa: "Masa o, wë luku,
te kuma tide nöö mi o paati dee gudu u mi leti mindi, nöö mi
o da dee pootima u di köndë wan së. Nöö ee mi bi fufuu wan
sëmbë, nöö mi o dëën fö toon möön hia möön fa mi bi tei."
9 Hën Masa Jesosi piki taa: "Wë un dee sëmbë u di wosu aki,
un a' bunuhedi e. Biga tide Masa Gadu heepi unu. Nöö di
sëmbë di a' di wosu aki, a bi dë fanöudu u mi ko nëën, biga
hënseei da wan bakamii u Abahamu di gaan sëmbë fuu tu. Wë
nöö luku, a bi poi seei te kaba a sösö, ma tide a toona ko a Gadu
baka.
10 Nöö fu dee lö sëmbë aki hedi mbei Mi di ko dë Libisëmbë
Mii aki ko a goonliba e. Biga mi ko fu mi suku dee sëmbë dee
kaba a sösö u mi tja de ko da Gadu."

Aki Masa Jesosi konda di oto u di guduma di bi paati möni da dee wookoma fëën.
Mat. 25:14-30

11 Nöö di juu Masa Jesosi ta fan ku dee sëmbë naandë, nöö
de bi dë zuntu ku Jelusalen. Nöö dee Dju sëmbë bi ta mëni
taa naandë nöömö Masa Gadu o bazia ko a goonliba faa ko tei
di Könu Tii fëën a hii sëmbë wojo. Nöö dee sëmbë ta waka ku
Masa Jesosi dë, de ta mëni taa wantewante di soni dë o pasa.
Nöö fëën mbei Masa Jesosi da de wan oto, fu de musu sabi taa
an o pasa kumafa de ta mëni ën dë.
12 Nöö hën a taki da de taa: "Wan hebima bi o go a wan longi
köndë fu de butëën ko könu, bifö a o toona ko ta tii di köndë
awaa.
13 "Nöö fëën mbei di juu a o go, nöö hën a kai teni u dee
wookoma fëën ko nëën. Hën a da hiniwan u de wan dusu kölu.
A taki da de taa: 'Un wooko ku di möni aki fu mi sa feni wini
nëën te mi toona ko.' Nöö di a taki sö kaa, nöö hën a go fëën.
14 "Ma dee sëmbë u di köndë fëën bi buuse ën te de manda
buka go da dee sëmbë u di köndë ka a nango ala taa: 'Wa kë di
sëmbë aki ko könu fuu e.'

15 Ma tökuseei de butëën ko könu.
“Nöö hën a baka fëën hën a toona ko a di köndë ko seti di
könu tii fëën awaa. Nöö di a ko, hën a manda buka kai dee
wookoma fëën dee a bi da di möni fu de musu wooko dëën, be
de musu piki ën unfa de bi wooko ku di möni.
16 “Nöö hën di fosuwan ko nëën nöö hën a tja di möni ko
dëën. Hën a taa: ‘Masa o, luku, i bi da mi wan dusu kölu. Nöö
hën mi ta wooko ku ën tefa i ko aki, mi feni dusu kölu buta
nëën liba. Nöö hën mi tjëën ko da i.’
17 “Nöö hën di masa fëën taa: ‘Aai womi, wë i wooko bunu
e. Wë nöö fu di i wooko a sö wan futoou fasi ku di piki soni
aki, nöö mi o da i wan gaan wooko awaa. Mi o buta i be i dë
hedima u teni köndë.’
18 “Nöö hën di u mbei tu ko. Nöö hën a taki dëën taa: ‘Masa,
luku, i bi da mi wan dusu kölu, nöö hën mi wooko ku ën tee mi
wini feifi dusu kölu buta nëën liba. Nöö ja si ën aki, mi tjëën
ko da i.’
19 “Nöö hën di masa fëën taki dëën taa: ‘Söö. Wë nöö fu di i
wooko sö, nöö hën mbei mi o buta i fii dë hedima u feifi köndë.’
Nöö hën a taki aai.
20-21 “Nöö hën di u mbei dii ko nëën. Hën a taki dëën taa:
‘Masa, ja ta si di möni fii aki nö. I bi da mi wan dusu kölu. Nöö
u di mi sabi taa i dë wan taangalibi sëmbë, langahatima, i ta
tei soni ka ja bi buta, i ta koti soni ka ja bi paandi, nöö mi fëëë
i. Hën mbei mi tai di möni fii a di hangisa aki fu an musu kaba
a sösö, nöö hën mi tja i soni ko da i.’
22-23 “Hën di masa fëën taki dëën taa: ‘Womi, sö i hogi
gaanfa wë nö? Wë di i sabi taa mi dë wan taangalibi sëmbë,
langahatima di ta tei soni ka ma bi buta, mi ta koti soni ka
ma bi paandi, nöö faandi mbei ja bi tei di möni u mi tja go
buta a banku, fu te mi toona ko nöö a möön hia. A bi sa göö
a di banku. Ma fa i du ku ën aki, nöö andi seei mi wini? Wë
antoobi.’
24 “Nöö hën a taki da dee oto sëmbë sai dë taa: ‘Un hesi ko
puu di möni aki nëën maun e, nöö un da di sëmbë di abi teni
dusu kölu dë, be disi fika ku sösö maun.’
25 Hën de bai: ‘Huun? Wë Masa, di sëmbë ala, hën a feni teni
dusu kölu kaa.’
26 A taki: ‘Aai, mi sabi sö. Ma di sëmbë di abi hia, nöö hën o
feni möön hia eti. Ma di sëmbë di na abi, nöö nëën maun de o
puu di pikiwan di a abi, be a fika ku maun.
27 “ ‘Nöö dee felantima u mi, dee na bi kë u mi dë könu u de,
nöö un musu tja de tuu ko kii a mi fesi aki.’ ”

Aki de ta wai ku Masa Jesosi

fa a dë a di buliki liba.
Mat. 21:1-11; Maik. 11:1-11; Joh. 12:12-19

28 Nöö di Masa Jesosi taki di soni dë tefa a kaba, nöö hën
hën ku dee bakama fëën tei pasi nango a Jelusalen, nöö Masa
Jesosi hën dë a de fesi.
29 Nöö hën de nango tefa de ko zuntu ku de tu köndë de ta kai
Betifaigi ku Betania, leti a di gaan kuun de ta kai Oleifi Kuun
naandë. Nöö hën Masa Jesosi manda tu u dee bakama fëën fu
de waka a fesi.
30 A taki da de taa: "Un nango te un go dou a di köndë a unu
fesi ala, nöö woon si wan buliki mii taitai naandë. Sëmbë an
sindo nëën liba waka wan daka. Nöö un lusu ën tja ko da mi
e.
31 Ma a kandë sö, wan sëmbë o ko hakisi unu taa: 'Wë faandi
mbei un ta lusu di mbeti u du?' Nöö un musu taki dëën taa:
'Masa abi ën fanöudu.' "
32 Nöö hën de tu bakama go, hën de go si hii soni leti kumafa
Masa Jesosi bi taki da de.
33 Hën di de go seti lusu di buliki, hën sëmbë ko hakisi de taa:
"Wë, faandi mbei un ta lusu di mbeti u du?"
34 Hën de piki taa: "Masa abi ën fanöudu."
35 Nöö hën de tei ën tja go da Masa Jesosi. Hën de jabi koosu
a di buliki baka mindi, hën de mbei Masa Jesosi sindo nëën
liba.
36 Hën de seti u waka go. Nöö hën dee sëmbë ku ën ta waka
nango dë ta jabi koosu a di gaan pasi liba fu di buliki musu
waka a dee koosu liba. ⌞Sö de ta hei Masa Jesosi tjika.⌟
37 Nöö hën de nango tefa de dou ka de o seti bazia di kuun
fu de go a goon, nöö hën dee hia sëmbë ta waka nëën baka
naandë tuu seti mbei piizii. De ta bai taanga ta gafa Gadu fu
dee gaan bunu de bi si Masa Jesosi du a goonliba.
38 De taa:
"Gaantangi u Masa Gadu ooo.
A manda di Könu fëën ko da u.
Masa Gadu musu dë ku ën e.
Gadu, gaantangi fii!
I mbei i ku libisëmbë toona ko fii!
Di në fii musu bai te dou a di möön hei kamian a liba ala!"
39 Ma di dee Faliseima jei fa de ta bigi Masa Jesosi nöö de an
kë sö. Hën de taki dëën taa: "Mësitë o, bai dee sëmbë fii be de
kabuka dë."
40 Hën a taki da de taa: "Un haika e. Ee dee sëmbë u mi
kabuka, nöö dee sitonu a bandjapasi aki seei o bia bai a dee
sëmbë dë kamian. ⌞Biga di bai aki musu u bai.⌟"

Aki tjali u Jelusalen kisi

Masa Jesosi.

41 Nöö hën Masa Jesosi nango te a ko dou ka a sa si Jelusalen,
nöö hën a hopo wojo luku di köndë. Nöö hën tjali fëën kisi ën
te a bai këë.

42 A taa: “Un dee sëmbë u Jelusalen aki, ee a di ten aki un bi
sabi di soni di bi sa heepi unu fuun sa feni böö, nöö wan bi o
libi sö e. Ma luku, kumafa u dë aki, a poi da unu kaa, ma wan
sa si ën biga a tjubi da unu.
43 Nöö wanlö hogi daka ta ko, nöö a dee daka dë dee
felantima fuunu o ko lontu di köndë fuunu tapa buta a djegi,
nöö woon fika a di köndë ganda naandë. Na wan fuunu o sa
pasa ko a döö.
44 “Nöö naandë woon dë ta pena ta tja sitaafu fu te de kii
unu ku dee miii fuunu tuu. Nöö dee gaan sitonu de tei mbei
wosu a unu naandë, na wan u de o fika oto a oto liba möön e.
De tuu de o booko tuwë a goon paaja fanjanfanjan. Sö de o
booko di köndë fuunu tjika, fu di wan bi kë sabi di juu di Gadu
bi ko faa ko heepi unu.”

Aki Masa Jesosi jaka sëmbë puu a di Wosu u Gadu.
Mat. 21:12-17; Maik. 11:15-19; Joh. 2:13-22

45 Nöö hën Masa Jesosi go dou a Jelusalen awaa, hën a dendu
go a di Gaan Wosu u Masa Gadu. Nöö wanlö sëmbë bi sai
naandë ta sei soni a di wosu dendu. Nöö hën Masa Jesosi jaka
de tuu puu tuwë a döö.
46 Hën a taki da de taa: “A sikifi a Gadu Buku taa: ‘Di wosu
u mi aki, a dë wan wosu fuun ta ko ta begi mi.’ Ma un dee
bödjëëma aki tei ën buta ko fufuuma kamian ta du kumafa un
kë.”
47 Nöö di juu dë, hën Masa Jesosi ta lei sëmbë a di Wosu u
Masa Gadu dendu hiniwan daka. Ma dee Gaan Begima ku dee
Sabima u Wëti ku dee oto fesima u di köndë tuu bi ta suku wan
fasi fu de musu kii ën.
48 Ma de an saafa u du u de sa feni ën kii, biga hii sëmbë lobi
u go nëën go jei dee soni a ta taki.

20

Aki dee sëmbë ko hakisi Masa
Jesosi ambë dëën taki faa
du dee soni a ta du.
Mat. 21:23-27; Maik. 11:27-33

1 Wan daka hën Masa Jesosi bi dë a di Wosu u Masa Gaan-
gadu dendu ta lei sëmbë ta konda di Bunu Buka u Gadu da de.
Nöö hën dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ku dee Gaan
Womi u di köndë ko nëën.
2 Hën de hakisi ën taa: “Wë dee soni i ta lei sëmbë aki, ku
hii dee oto soni i ta du tuu, ambë seei manda i fii ta du de?
Kondëën da u.”
3 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Söö. Wë antoobi. Ma
miseei o hakisi unu wan soni tu. Nöö te un kondëën da mi,

nöö mi o piki unu di Sëmbë di manda mi fu mi ta du dee soni aki.”
4 Hën a hakisi de taa: “Di dopu Johanisi bi ta dopu sëmbë,
naasë a kumutu, a Masa Gadu naa a libisëmbë? Ambë un sabi
mandëën? Un kondëën da mi.”
5 Nöö hën de kuutu ku deseei tefa de wei, de taa: “Wë ee u
piki ën taa Masa Gadu hën mandëën, nöö a kandë a o hakisi u
taa: ‘Andi mbei wan bi kë biibi ën?’
6 Ma ee u piki ën taa a bi dë u libisëmbë, nöö lanti o kë
naki u ku sitonu kii.” Biga hii lanti bi tei Johanisi kuma wan
tjabukama u Gadu.
7 Fëën mbei de piki ën taa: “Wë wa sa naasë a kumutu.”
8 Hën Masa Jesosi taki da de taa: “Wë da miseei tu, ma sa
konda da unu ambë manda mi fu mi du dee soni aki.”

Aki Masa Jesosi konda di oto u

di guduma ku di pandasi

kamian fëën.
Mat. 21:33-46; Maik. 12:1-12

9 Nöö hën a toona da de wan oto möön. A taa: “Wan sëmbë bi
koti wan gaan goon fëën faa mbei pandasi kamian. Nöö hën a
paandi wan fuuta de ta kai doloifi nëën tefa a kaba. Nöö fu di
a o go a wan oto köndë go tan te a longi, nöö hën a suku wanlö
sëmbë tja ko buta a di pandasi kamian u de ta luku ën dëën.
Nöö hën wë a go fëën.
10 “Hën a go dë ala teefa a sabi taa di fuuta u di goon sa lepi.
Nöö hën a manda wan u dee wookoma fëën go a dee sëmbë, fu
de musu dëën hafu u dee njanjan u di goon faa tja ko dëën.
“Ma di di wookoma go dou a di pandasi kamian, nöö hën
dee sëmbë kisi ën. Hën de fon mën tee a fon, hën de mandëën
go nëën masa ku sösö maun.
11 “Hën di masa u di goon toona manda wan oto wookoma
go luku möön, nöö söseei de du ku ën tu. De kisi ën fon dëën sen
tee a tjika de, hën de mandëën go nëën masa ku sösö maun tu.
12 “Nöö hën di masa u di goon toona manda wan otowan u
dee wookoma fëën go möön, di u mbei dii. Ma söseei de du
ku ën tu. De naki ën koti hii ën sinkii, hën de jakëën puu a di
pandasi kamian. Hën a toona go nëën masa ku sösö maun.
13 “Hën di masa u di goon taa: ‘Wë andi seei mi musu du
möön? Wë nöö mi o manda di lobi mii u mi aki go. Kandë sö
de sa a’ lesipeki fëën fu di a dë mi mii.’
14 Nöö hën wë a mandëën go.
“Ma di de si di mii u di masa ta waka ta ko, nöö hën de fiti
buka makandi taa: ‘Söö. Luku di mii fëën ta waka ta ko dë.
Hën wë di tata o disa di goon aki da e. Nöö un boo kii ën wante,
nöö woo feni di goon ku dee soni dee dë nëën tuu ko fuu seei.’

15 “Nöö hën di di mii ko dou, hën de kisi ën. Hën de puu ën a
di pandasi kamian ganda, hën de kii ën.”
Nöö hën Masa Jesosi hakisi dee sëmbë taa: “Wë nöö fa de kii
ën dë, nöö andi di sëmbë di abi di pandasi kamian o du ku dee
sëmbë dee kii di mii fëën dë?
16 Na a o ko kii de tuu puu a di pandasi kamian fëën nö? Nöö
a o suku oto sëmbë tja ko buta dë fu de ta luku di kamian fëën
dëën.”
Wë nöö di dee Isaëli sëmbë dee sai dë jei a fan sö, nöö de an
këën. Hën de taa: “Nönö, di sondi aki an musu pasa sö e!”
17 Hën Masa Jesosi luku de diin sö te a kaba, hën a taki da de
taa: “Wë a o pasa tuu. Biga ja jei fa de sikifi a Gadu Buku nö?
De koti wan nöngö taa:
Di sitonu dee tëmbëma bi feni taa an bunu
te de tuwë a kapëë,
hën wë ko dë di mama posu ta hoi di wosu.”
18 Hën a taa: “Ee wan sëmbë i kai a di sitonu dë liba, nöö a o
booko hii i sinkii. Ma ee di sitonu seei hën kai a i liba, nöö ja o
a’ pisi möön. Biga a o lala i finufinu.”

Aki de go hakisi Masa Jesosi

soni u lanti möni.
Mat. 22:15-22; Maik. 12:13-17

19 Nöö fa Masa Jesosi da de di oto naandë, nöö dee Gaan
Begima ku dee Sabima u Wëti bi kë kisi ën tja go söötö
wantewante, biga de sabi taa de a tjökö ku di oto. Ma de fëëë
dee hia sëmbë bi sai naandë.
20 Nöö hën de sai dë ta watji ën nöömö tefa de feni wanlö
sëmbë. Hën de taki da de taa: “Wë u kë begi unu wan soni fuun
heepi u, nöö u paka unu.”
Hën dee sëmbë taa: “Söö, wë antoobi.”
Hën de taa: “Un go a Jesosi kuma bumbuu sëmbë. Nöö un
hakisi ën soni a köni fasi fuun feni wan töngö nëën fuu sa tjëën
go kaagi da di gaama.” Nöö hën dee sëmbë go.
21 Nöö hën de go a Masa Jesosi, hën de hakisi ën taa: “Mësitë
o, u ko a i aki. U kë hakisi i wan soni e, ma na u gaan womi
fasi. Biga u sabi taa di fan fii dë bumbuu soni. I ta lei sëmbë di
pasi u Masa Gadu bunu. I ta luku hii sëmbë di wan fasi nöö, ta
konda fa Gadu kë u sëmbë musu libi söndö ganjan.
22 “Nöö hën wë u ko a i aki ko hakisi i wan soni. Fa u ta paka
di Gaan Könu lanti möni aki, nöö a bunu fuu pakëën nö, naa
an bunu? Unfa a dë a di wëti u Gadu?”
23 Ma fa de taki dë, nöö Masa Jesosi sabi kaa taa de kë kisi
ën, hën a taa:
24 “Un tja wan kpëngëlë möni ko i si.”
Hën de tei wan möni hën de tja ko dëën.

Hën a hakisi de taa: “Wë ambë fesi dë a di möni? Un në un si dë sikifisikifi nëën?”
Hën de taa: “Wë di u di Gaan Könu.”
25 Hën a taa: “Wë, ee a dë u di Gaan Könu, nöö un dëën hën soni e. Nöö un da Masa Gadu di soni di dë fëën.”
26 Nöö fa a fan dë, a foondo de tee. Hën de taa: “Aai, di sëmbë aki, wa a’ möiti fuu mbei te nöö u sa kisi ën möönsö.” Nöö hën de disëën.

Aki Masa Jesosi piki dee Saduseima taa sëmbë ta weki baka a dëdë tuu.
Mat. 22:23-33; Maik. 12:18-27

27 Ma a baka u di dë, hën so u dee sëmbë u di keiki paatëi de ta kai Sadusei ko a Masa Jesosi. Dee sëmbë naandë an kë biibi möönsö taa dëdë sëmbë sa weki baka. Hën de hakisi ën taa:
28 “Wë Mësitë o, Mosesi bi sikifi wan wëti da u taa ee wan womi libi ku wan mujëë nöö ee di womi dëdë disa di mujëë söndö de pai miii, nöö wan u dee baaa u di womi musu tei di mujëë hoi, be de pai mii fu di böngö u di baaa di dëdë dë an musu kaba.
29 “Wë wan tata ku wan mama bi abi sëbën womi mii. Nöö hën di gaan wan tei wan mujëë. Hën de dë te wan pisi, hën di womi dëdë disa di mujëë söndö de pai miii.
30 Nöö hën di baaa di waka nëën baka tei di mujëë hoi, ma a dëdë disa di mujëë möön söndö de pai miii.
31 Hën di baaa di u mbei dii toona tei ën, hën a dëdë disëën tu. Nöö sö a pasa ku hii dee sëbën baa tuu fiaa. Na wan u de pai miii ku di mujëë möönsö.
32 A baka u di dë hën di mujëë ko dëdë tu.
33 “Wë te dee dëdë sëmbë o toona weki ko ku libi, nöö undi u de sëbën baa o abi di mujëë? Biga de tuu bi libi ku ën kaa.”
34 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “⌞Dee sëmbë aki, wan fusutan di soni bunu e.⌟ Biga a goonliba aki nöö, womi ta tei mujëë, mujëë ta tei manu.
35-36 Ma a Gadu ala dee lö libi dë an dë ala e. Biga dee sëmbë dee ta dë a Gadu Köndë ala, nöö de ko dë kuma dee basia fëën köndë kaa, de an ta dëdë möön.
“Nöö di soni mbei sëmbë an ta dëdë ala. Biga dee sëmbë ta dë ala, de dë Masa Gadu mii, nöö de dëdë weki ko feni di libi u teego kaa. Nöö dee sëmbë dee Masa Gadu si taa de dë bumbuu nëën wojo, nöö de a o weki tei tja go u de feni di lö libi dë e.”
37 Nöö hën a toona taki da dee Saduseima taa: “⌞Unfa wan kë piki taa te sëmbë dëdë nöö akaa fëën ta fika ku libi eti, faa toona ko nëën sinkii möön a bakaten?⌟ Biga luku di Buku u Gadu, ka Mosesi bi sikifi kumafa a bi si di faja a di uwii. A bi sai dë ta luku di soni te wan pisi, hën a jei wan töngö a di faja dendu taa: ‘Mi da di Gadu di dee gaan sëmbë fuunu, Abahamu, ku Isaki, ku Jakopu ta begi. Di Gadu u de wë disi.’

38 “Wë fa Gadu fan dë, hën kë taki taa dee sëmbë a kai dë, de
dë ku libi eti. Biga Gadu an dë wan Gadu u dëdë sëmbë e. Nöö
hën da hii dee sëmbë dee Gadu mbei tuu dë ku libi eti nëën
wojo.”
39-40 Nöö hën wanlö Sabima u Wëti piki ën taa: “Mësitë, i abi
leti e, i taki bunu.” Nöö a baka u di dë, nöö na wan sëmbë abi
hati u hakisi Masa Jesosi na wan soni möön.

Aki Masa Jesosi hakisi dee sëmbë soni u di Paamusi Könu.
Mat. 22:41-46; Maik. 12:35-37

41 Nöö hën Masa Jesosi taki da de taa: “Wë mi o hakisi unu
wan soni awaa. Dee mësitë ta lei unu di Buku u Gadu taa di
Paamusi Könu o dë Dafiti bakamii, na sö nö?
42 Wë nöö sö a dë tuu. Ma Dafiti seei sikifi soni fëën a di
Kanda Buku. A taa:
Masa Gadu taki da mi Masa taa:
‘Ko sindo a mi letimaun së aki.
43 Nöö i dë aki fu tee mi buta dee felantima fii tuu a i basu futu.’
44 Wë nöö di Dafiti ta kai ën ‘mi Masa’, nöö unfa a sa dë
bakamii fëën nöö?”

Aki Masa Jesosi ta bai lanti u de

musu luku bunu ku dee

Sabima u Wëti.
Mat. 23:1-36; Maik. 12:38-40; Luk. 11:37-54

45 Nöö leti a hii dee hia sëmbë dendu naandë Masa Jesosi
taki da dee bakama fëën taa:
46 “Un musu luku bunu ku dee Sabima u Wëti e. Biga fa de
sai dë, de lobi u tapa gaan langa bandjakoosu ta waka ta lontu
u de a köndë ganda mindi nango a wojowojo, fu hii sëmbë
musu ta si de ta da de odi a lesipeki fasi a hii sëmbë fesi. Nöö
söseei tu, te de go a keiki, ee nasö tee de o go fu de go sindo
a tafa a wan piizii, nöö de lobi u go sindo a dee möön hei
kamian.
47 “Ma nöö hii fa de ta mbei taa de bumbuu dë, ma de an
bumbuu e. Biga dee mujëë söndö manu dee aan heepi u
deseei, nöö de dee Sabima ta njan hii soni de abi te kisi ku
de wosu tuu. Nöö ku di fasi dë seei, de ta kumutu u de nango
ta begi wanlö gaan langa begi u sëmbë musu sabi taa de dë
bumbuu sëmbë. Nöö dee lö sëmbë dë, de o kisi di möön gaan
hebi sitaafu a Gadu e.”

21

Aki Masa Jesosi ta luku fa

de ta tja möni ko da Gadu.
Maik. 12:41-44

1 Nöö hën Masa Jesosi dë a di Wosu u Gadu te wan pisi, hën
a hopo wojo luku ala hën a si fa dee guduma ta tuwë möni a di
möni këdë u di keiki.
2 Nöö hën a si wan pena mujëë, manu fëën bi dëdë, hën a tja
tu köpö sensi fëën ko tuwë a di këdë.
3 Nöö hën Masa Jesosi luku ën te a kaba, hën a taki da dee
bakama fëën taa: "Un si ö? Fa de ta buta möni a di këdë aki,
nöö di pena mujëë i si naandë buta gaan möni möön de tuu e.
4 Biga di wan piki möni dë, hën nöö a bi abi faa njan. Aambi
a wosu möönsö. Ma dee guduma abi hia möni a wosu eti."

Aki Masa Jesosi ta konda dee

soni o pasa a bakaten da

dee bakama fëën.
Mat. 24:1-22; Maik. 13:1-19

5 Wë nöö fa de dë a di Wosu dë, hën so u dee bakama u Masa
Jesosi taa: "Ja si fa di Wosu u Gadu aki waiti nö? De tëmbëën
te a hanso. Nöö hën de bisi ën seei ku dee soni dee de ta tja ko
ta da Masa Gadu."
Nöö hën Masa Jesosi taki da de taa:
6 "Aai, sö a dë tuu. Ma i si fa di Wosu dë aki nö? Fa i si de
mbei ën hanso seei, ma wan ten o ko de o booko ën fiaa tuwë
a goon. Dee sitonu i si dë, na wan u de o dë oto a oto liba möön.
De tuu o booko paaja."
7 Nöö hën de hakisi ën taa: "Wë mësitë o, u kë fii lei u wan
maaka fuu sabi na un ten di soni dë o pasa."
8 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: "Un musu luku bunu a
di ten u ta taki aki fu sëmbë an musu ko ganjan unu. Biga
hia sëmbë o ta ko a unu ku mi në. So u de o taa: 'Mi wë da
di Paamusi Könu,' nöö di otowan o taa: 'Di ten dou kaa.' Ma
wan musu piki e. Wan musu haika dee soni de ta taki da unu
möönsö.
9 "Nöö te un ta jei taa takitaki, toobi, feti, buja ta pasa a
kamiankamian, nöö wan musu fëëë e. Biga dee lö soni dë
musu ko pasa ufö, ma di kaba u di goonliba nëën di dë eti.
10 Wan könu o ta suku di otowan a toobi ta feti ku ën tee a
bigi. Nöö söseei wan köndë o hopo ta suku di oto köndë a toobi,
de o ta feti te a bigi.
11 "Nöö di juu dë, goon o ta seki ta latja a sömëni kamian u
di goonliba ta kii sëmbë. Gaan hangi o ta ko tee soni seei an
o ta dë u njan. Nöö taku siki o ko a mundu ta kii piki mii ku
gaan sëmbë tuu. Gaangaan soni seei o ta pasa a goonliba tee
dou a mundu a liba ala tu. Gaangaan maaka o ta pasa dee ja
bi mëni, te hii sëmbë o ko ta fëëë a di ten dë.
12 "Ma bifö hii dee soni aki ko, nöö de o buta unu da sikötu
kisi. De o sitaafu unu ta du hogihogi ku unu te a tjika de. De o
tja unu go kuutu a dee keikiwosu u de. De o tja unu go söötö

buta a dunguwosu. De o tja unu go a dee könu ku dee gaama go kuutu unu fu di un ta waka a mi baka.
13 Ma nöö te a pasa sö kaa, nöö woon feni pasi fuun konda di Bunu Buka u Masa Gadu da dee sëmbë awaa.
14 "Ma nöö fa woon go a dee kuutu dë, nöö an dë fuun booko hedi a di soni woon taki e.
15 Biga miseei o da unu dee wöutu dee fuun taki. Mi o da unu fusutan fuun sabi unfa fuun piki de. Nöö te un fan te un kaba kaa, nöö na wan u dee felantima fuunu o feni soni u piki möön e.
16 "Unu tata ku unu mama ku dee baaa fuunu ku dee famii fuunu ku dee mati fuunu, de tuu o tja unu go kaagi da lanti fu de musu sitaafu unu. Nöö sömëni fuunu de o kii puu.
17 Nöö hii sëmbë o buuse unu, fu di un ta biibi a mi hedi.
18-19 Ma tökuseei wan musu fëëë. Biga ee un hoi a di biibi go dou, nöö na wan u dee uwii a unu hedi seei sa lasi. Ee un dëdë seei, ma woon toona weki fuun feni di bunu libi fu teego."

Aki Masa Jesosi ta konda soni

u di fa Jelusalen o booko.
Mat. 24:15-21; Maik. 13:14-19

20 Hën a taki möön taa: "Te un si sodati lontu Jelusalen buta a djegi, nöö un musu sabi taa di ten dou fu de booko ën puu dë e.
21 Nöö dee sëmbë dee dë a Judea a di ten dë, nöö de musu kule go tjubi a dee gaan kuun mindi. Nöö dee sëmbë dee dë a köndë ganda, nöö de musu kule kumutu dë. Dee sëmbë dee dë a goon dendu, de an musu toona go a köndë ganda möön.
22 Biga a di daka dë Gadu o sitaafu dee sëmbë u Jelusalen fu hii dee hogi du u de, kumafa di Buku fëën bi taki a fesi.
23 "Nöö a tjali fu dee mujëë dee dë ku bëë a di lö ten naandë e, ku dee mujëë dë ku miii a maun. Biga sö wan gaan hebi sitaafu o ko a di köndë. Masa Gadu hati o boonu tee na sipootu.
24 Nöö hafu u dee sëmbë de o kii ku sëufangi, hafu u de de o kisi tja go paaja a hii köndë. Nöö dee döösë sëmbë o ko tei Jelusalen ko u de nöö de o ta du ku ën kumafa de kë, fu tee dou di ten Masa Gadu bi buta da de pasa."

Aki Masa Jesosi ta konda soni

u di toona ko fëën a goonliba.
Mat. 24:29-35; Maik. 13:24-31

25 Nöö hën a toona taki da de möön taa: "Di ten u ta taki soni fëën aki, nöö de o ta si gaangaan maaka a di sonu ku di libawojo, ku dee teeja tuu a gaangadu ala. Nöö a goonliba aki, nöö di ze o ta seki ta giinta tee hii sëmbë a dee köndëköndë o ko fëëë.

26 De o ta panta tee. Biga de o si taa de dë a dëdë ku libi
maun, fu di de an saandi o ko a di goonliba. Di mundu a liba
ala o ta seki te na soni, nöö hii dee soni ala tuu o pusa kumutu
a de kama ka de bi dë.
27 "Nöö di juu dë, Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o kumutu a
liba ala ta bazia ta ko a goon a wan bundji dendu, ku di gaan
kaakiti u mi ku di limbo u mi kuma sonuwojo.
28 Nöö te un si dee soni naandë seti ko, nöö un musu dë
waiwai awaa. Biga di juu zuntu fuun kumutu a di fuka di un
dë aki."
29-30 Nöö hën a da de wan oto taa: "Un luku. Te i si di pau
de kai figa ku dee oto pau buta folo, nöö i musu sabi taa de o
buta njanjan.
31 "Wë nöö söseei tu, te un si taa hii dee soni mi ta taki da
unu aki tuu seti ko, nöö un musu sabi taa Masa Gadu juu dou
faa ko a di goonliba ko tei di Könu Tii fëën ta taki a hii mundu
liba awaa.
32 "Nöö mi taki da unu tuutuu taa dee lö sëmbë u di ten u dë
aki, de an o dëdë kaba bifö hii dee soni u taki aki ko pasa.
33 Nöö fa mi ta fan aki, nöö di mundu a liba ala ku di
goonliba u dë aki tuu sa lasi go kaba a sösö, ma dee wöutu u
mi aki na wan u de sa lasi möönsö."
34-35 Ën a taki da de möön taa: "Dee sëmbë o, un mëni unu
seei e, fu wan booko unu hedi ku dee sölugu u di goonliba aki
ku dee jajo libi fëën, te nöö un fëëkëtë di Daka dë e. Wan musu
ta sai dë ta döönngö ta poi ten te nöö di daka kisi unu söndö un
mëni. Biga a o ko kai a hii sëmbë tuu liba kuma aviti. Aan fa fii
köni te nöö an o kisi i.
36 Ën mbei un musu dë ku wojo ta begi Gadu nöömö fuun
sa pasa dee soni u ta taki aki söndö un lasi di biibi di un abi a
mi liba. Nöö un sa ko taanpu a Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki
fesi söndö fëëë."
37 Nöö sö Masa Jesosi ta lei dee sëmbë nöömö a di Wosu u
Masa Gadu dendu. Mamate a ta lei de tee sapate, ma a ndeti
a ta dë a di Kuun de ta kai Oleifi Kuun.
38 Nöö te mamate biten, nöö dee sëmbë u di köndë ta toona
ta ko a di Wosu u Gadu naandë möön fu de jei andi a o ko taki
da de möön.

22

Aki Judasi taki da dee hedima u

Dju taa a sa heepi de u de

kisi Masa Jesosi.
Mat. 26:1-5, 14-16; Maik. 14:1-2, 10-11; Joh. 11:45-53

1 Wë nöö di ten dë, di daka u dee Isaëli Sëmbë ko zuntu kaa di
de ta njan bëëë söndö sooda. ⌞Di daka dë,ën de ta kai Pasika.⌟

2 Nöö dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ta suku wan köni fasi nöömö fa de sa du de feni Masa Jesosi kii. Biga ee
lanti ko sabi, a kandë de o mbei gaan toobi ku de.
3 Di juu naandë, hën di didibi go a di womi de kai Judasi
Isikaliotu hati. Nöö di womi aki bi dë wan u dee tuwalufu
bakama u Masa Jesosi.
4 Nöö hën a hopo go a dee Gaan Begima ku dee hedima u
dee sodati dee ta hoi wakiti a di Wosu u Masa Gadu naandë.
Hën a taki da de taa ee de kë nöö a sa mbei möiti da de fu de
sa kisi Masa Jesosi.
5 Nöö di dee sëmbë jei sö, hën de wai seei. De taa de sa
pakëën möni ee a heepi de sö.
6 Nöö hën di Judasi jei sö kaa, hën a ta suku fa fu de sa feni
Masa Jesosi kisi a wan fasi fu lanti an musu sabi.

Aki Masa Jesosi ku dee bakama fëën njan di Pasika.
Mat. 26:17-30; Maik. 14:12-26; Joh. 13:21-30; 1 Kol. 11:23-25

7 Nöö hën de dë tefa di daka dou u de kii di sikapu mii fu de
njan di daka.
8 Nöö hën Masa Jesosi manda Petuisi ku Johanisi a wan soni.
A taki da de taa: "Wë un go, nöö un seeka boi soni fuu njan di
Pasika."
9 Hën de hakisi ën taa: "Wë Masa o, unsë i kë fuu go seeka?"
10 Hën a taa: "Un go a di köndë ganda, nöö woon si wan
womi ta waka nango ku wan djogu wata, nöö un waka go
nëën baka. Nöö te un si a denda a wan wosu, nöö unu seei
musu go denda naandë tu.
11 Nöö un musu taki da di sëmbë abi di wosu taa: 'Di mësitë
manda u fuu ko hakisi i ee naasë di kamba dë ka hën ku dee
bakama fëën sa ko njan di piizii?'
12 Nöö a o lei unu wan gaan kamba a liba dë ku hii dee soni
dee un a' fanöudu. Nöö naandë un musu go seeka soni te un
kaba."
13 Nöö hën dee sëmbë go. Hën de go si hii soni tuu leti
kumafa Masa Jesosi bi taki da de. Nöö hën de go seeka soni.
14 Nöö hën de sai dë tee di juu kisi, hën Masa Jesosi ku dee
oto bakama fëën ko dou. Hën de tuu go sindo a tafa u de njan.
15 Nöö hën a taki da de taa: "Wë mi bi hangi seei fu mi njan
di daka aki ku unu e baa, ufö di juu dou fu mi tja di sitaafu di
mi musu tjai.
16 Wë biga ma o njan sö wan daka ku unu möön eti e, u tee
dee soni u ta mëni ku di piizii aki tuu pasa, nöö Masa Gadu seti
di Njunjun Tii fëën a libisëmbë mindi."
17 Nöö hën a tei di kan hën a da Masa Gadu tangi te a kaba.
Nöö hën a taki da de taa: "Un tei ën nöö un tuu bebe lontu ko
kai.

18 Wë biga fa i si u ta bebe di win aki sö, nöö ma o bebëën
möön eti e. Ma te Masa Gadu tja di Njunjun Tii fëën ko bifö mi
o toona bebëën möön.”
19 Nööën a tei di bëëëën a da Gadu tangi te a kaba.Ën a
booko ën paati da dee bakama fëën. Nööën a taki da de taa:
“Di bëëë i si aki,ën da di sinkii u mi di o dëdë fuunu hedi. Nöö
kumafa i si u ta njan mën aki, sö nöö un musu ta du nöömö,
fuun ta mëni di dëdë di mi o dëdë da unu.”
20 Nöö di de njan te de kaba,ën a tei di kan,ën a taa: “Di
win un ta si a di kan aki, nööën da di njunjun buka Masa
Gadu mbei ku unu fu di mi o tuwë di buuu u mi a goon, ⌞dëdë
fuunu hedi⌟.”
21 Nööën a taa: “Ma un haika e, dee sëmbë. Wan fuunu di
mi ku ën dë sindosindo ta njan a tafa aki o tja mi go könku fu
de musu kii mi.
22 Nöö sö nöö a musu pasa e. Biga Mi di ko dë Libisëmbë Mii
aki musu u dëdë kumafa Masa Gadu bi butëën. Ma helu u di
sëmbë di o könku mi sö e, biga di sitaafu di a o kisi, a o bigi.”
23 Nöö di Masa Jesosi taki sö, nööën dee bakama seti hakisi
de na de taa: “Wë undi fuu seei dë aki di sa du sö wan soni
baa?”

Aki Masa Jesosi lei de u de

musu saka deseei.

24 A di ten dë seeiën dee bakama u Masa Jesosi kisi toobi
ku deseei. De ta fia ku de na de ta hakisi taa fa de sai dë undi
u de sa dë möön hei möön dee oto.
25 Ma Masa Jesosi taki da de taa: “Dee sëmbë aki, un haika
e. Dee könu u di goonliba aki dee ta tii köndë, de ta duwengi
sëmbë fu de musu du dee soni de kë. Nöö de ta suku u sëmbë
musu buta de hei möön oto sëmbë.
26 Ma di lö libi naandë an musu dë a unu mindi e. Biga di
sëmbë di dë di möön hei wan fuunu,ën musu dë di möön
sakafasi sëmbë. Nöö di hedima fuunuën musu dë kuma wan
wookoma a unu mindi.
27 “Biga di sëmbë di ta sindo ta njan a tafa ku di sëmbë di ta
buta njanjan a di tafa, undi u de möön hei? Na di sëmbë ta
sindo a tafa nö? Ma luku mi fa mi dë kuma wan wookoma a
unu mindi aki, kuma di sëmbë di ta buta njanjan a tafa da dee
otowan. Nöö söseei unu musu dë tu e.”
28 Nööën a taa: “Wë un haika e baa. Unu bi da dee sëmbë
dee bi dë ku mi sömëni longi, ku dee pena u mi ku dee fuka libi
u mi te kisi fa u dë aki.
29 Wë nöö fëën mbei mi paamusi unu taa te mi subi a di Könu
Tii u mi, nöö mi o da unu taki a sëmbë liba e. Wë biga sö mi
Tata bi paamusi mi taa a o da mi taki a sëmbë liba, nöö söseei
mi toona paamusi unu tu.

30 Nöö un sa sindo a tafa ta njan ta bebe a di köndë u mi
ka mi dë könu. Nöö un sa sindo a dee könubangi ta kuutu dee
tuwalufu lö u dee Isaëli sëmbë.
“Sö mi paamusi unu e, dee sëmbë.”

Aki Masa Jesosi wasiköi Petuisi taa di didibi o poobëën.
Mat. 26:31-35; Maik. 14:27-31; Joh. 13:36-38

31 Nöö hën Masa Jesosi kai Petuisi, a taa: “Simon o.”
Hën a piki.
Hën a taa: “Haika e, mi o taki wan soni da i. Di didibi Saatan
hakisi pasi faa pooba unu e. Nöö a o pooba unu leti kuma te
wan sëmbë ta fon alisi ta böö, faa musu sabi undi da di kakisa,
undi da di njanjan.
32 Ma haika Simon, mi begi da i kaa e, fu ja musu disa di
biibi fii di i abi. Biga joo disa mi. Ma te i toona ko a mi baka
nöö i musu heepi dee otowan fii tu, fu de ko möön taanga a di
biibi.”
33 Hën Petuisi taa: “Höön, Masa, nönö! Mi, fa mi dë aki, nöö
hiniwan kamian ka i nango mi sa go ku i. Ee a dunguwosu
seei mi sa go. Ee te a dëdëköndë seei mi sa go ku i. Ma o disa i
möönsö.”
34 Hën Masa Jesosi taki dëën taa: “Womi Petuisi, mi taki e,
taa tide seei bifö ganian kanda joo fia dii pasi nöömö taa ja
sabi mi, mi ku i na mati.”

Aki Masa Jesosi konda da de andi ku andi de musu tjai te de nango a kamian.

35 Nöö hën a toona taki da de möön taa: “A fesi mi bi ta
manda unu go a kamian söndö möni, söndö tasi, söndö susu
a futu. Wë nöö di un bi nango un bi ta pena nö?”
Nöö hën de tuu piki ën taa: “Wë nönö, Masa, soni an bi ta
fuka u e.”
36 Nöö hën a taa: “Söö. Wë un haika e. Fa u dë aki, te woon
go a kamian möön nöö ee wan sëmbë abi saku nöö be a tjëën e.
Ee wan sëmbë a’ möni nöö be a tjëën. Nöö ee wan sëmbë aambi
sëufangi, nöö be a sei di gaan koosu fëën nöö a bai sëufangi.
37 “Wë biga wan soni u mi dë sikifisikifi a Gadu Buku taa de
ta si mi ku dee takusëmbëma di wan fa. Nöö hii dee soni di
Buku bi taki u mi, nöö fa u dë aki de tuu musu ko pasa e.”
38 Hën de taki dëën taa: “Masa o, luku. U abi tu ufangi aki
kaa.”
Hën Masa Jesosi taki da de taa: “Aaa, wë un boo disa di oto
ufö.”

Aki Masa Jesosi ta begi.
Mat. 26:36-46; Maik. 14:32-42

39 A baka u di dë, hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën go a
döö. Hën de nango tefa de go dou a di kuun de ta kai Oleifi
Kuun, kumafa de bi guwenti.

40 Nöö di de go dou a di kamian, hën a taki da de taa: “Un
begi e, dee sëmbë, be di tesi di ta ko a unu aki an musu wini
unu.”
41 Nöö hën a waka kumutu dë go a wan së buka. A go longi
tjika kuma ka wan sëmbë sa hiti kodjo dou.
Nöö hën a tjökö kini a goon dë begi Masa Gadu. A taa:
42 “Taata o, gaan tangi mi begi i, luku di soni dë a mi liba aki.
Nöö ee i feni ën bunu nöö un boo du ën a wan oto fasi. Biga a
hebi da mi poi. Ma fa mi taki aki seei, na du kumafa mi kë e,
ma du kumafa i kë.”
43 Nöö di juu dë hën a si wan basia u Masa Gadu Köndë ko
nëën ko dëën kaakiti.
44 Ma nöö hën di soni ko hebi nëën liba möön tee an saanfa
faa du. Hën a ko begi möön taanga eti tee di suwa fëën ko dë
kuma buuu ta koti ta kai a goon.
45 Nöö di a kaba u begi, hën a hopo toona go a dee bakama
fëën. Nöö di a go dou, hën a si de tuu ta duumi. Biga tjali bi
kisi de poi.
46 Nöö hën a taki da de taa: “Duumi un ta duumi sö nö,
womi? Wë un hopo e, nöö un begi Masa Gadu faa musu heepi
unu fu di soni di ta ko a unu aki an musu wini unu.”

Aki de ko kisi Masa Jesosi.
Mat. 26:47-56; Maik. 14:43-50; Joh. 18:3-11

47 Nöö an kaba u fan seei, hën de bia luku hën de si wanlö
hia sëmbë ta ko. Nöö fa de ta ko dë, Judasi di bakama u Masa
Jesosi dë a fesi, nöö hën a waka ko zuntu ku Masa Jesosi faa
musu bosi ën.
48 Hën Masa Jesosi hakisi ën taa: “Womi Judasi, andi wë,
baa? Ku bosi i ta sei Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki nö?”
49 Nöö hën dee bakama fu Masa Jesosi hakisi ën taa: “Masa
o, andi u musu du? U musu tei sëufangi heepi i kii dee sëmbë
aki ö?”
50 Nöö fa u mbei dë, nöö hën wan u dee bakama koti di letisë
jesi u wan u dee futuboi u di Kaba Hei Begima belim puu.
51 Nöö hën Masa Jesosi taa: “Womi, nönö. Na du sö e.” Nöö
hën a go panjan di jesi u di sëmbë hën a ko bunu baka.
52 Nöö hën a fan ku dee Gaan Begima ku dee hedima u dee
sodati dee ta luku di Wosu u Gadu, ku dee Gaan Womi dee ko
dë, a taa: “Dee sëmbë, faandi mbei un ko a mi aki ku ufangi ku
kodjo kuma un ta ko kisi wan bookoköndëma di ta kii sëmbë?
53 Biga mi ku unu bi ta dë hiniwan daka a di Wosu u Masa
Gadu, ma na wan daka un buta maun a mi taa woon kisi mi
tja go a kuutu. Nöö hën un ko a mi aki tide sö nö?
“Ma wë antoobi, awaa di juu fuunu ku didibi dou, biga hën
a’ taki a di mindi aki.”

Aki Petuisi fia taa an sabi

Masa Jesosi.
Mat. 26:57-58, 69-75; Maik. 14:53-54, 66-72; Joh. 18:12-18, 25-27

54 Wë nöö di Masa Jesosi fan sö te a kaba, hën de kisi ën
gbolou panjan. Hën de tjëën go tee a di Kaba Hei Begima pisi.
Nöö fa de nango dë, hën Petuisi seei ta waka saapisaapi nango
a de baka.
55 Nöö hën de nango tefa de go dou hën de tja Masa Jesosi go
a wosu dendu.
Ma nöö de bi mbei wan gaan faja a di djai dendu, nöö hia
sëmbë bi sindo naandë ta këndë faja. Nöö di Petuisi ko dou,
hën a go sindo a dee sëmbë bandja ta këndë faja tu.
56 Nöö hën a sai dë te wan pisi. Hën wan mujëë ta wooko
a di wosu ko si ën a di faja bandja naandë, nöö hën a luku ën
diin sö. Hën a taa: "Huun, di womi aki, mi si kuma di sëmbë
de tja ko aki dë sëmbë fii."
57 Hën Petuisi fia taa: "Ambë? Mi? Di sëmbë dë, ma sabi ën!"
58 Te wan pisi hën wan oto sëmbë ko dou dë möön. Hën a taa:
"Wë womi, di fasi mi si i aki, i musu u dë wan u dee sëmbë u
di womi naandë."
Hën Petuisi toona fia möön taa: "Nönö womi, di sëmbë un ta
taki dë, ma sabi ën e! Na kai mi në mökisi ku ën."
59 Nöö kuma baka wan juu langa sö, hën wan otowan ko dou
dë möön. A taa: "Huun? Di womi aki, a musu dë sëmbë u di
womi dë, biga a dë Galilea sëmbë."
60 Hën a taa: "Nönö e, dee sëmbë. Mi taki e, di sëmbë dë ma
sabi soni fëën e! Un disa mi ku soni fëën!" Nöö di a taki sö, nöö
hën wë di ganian bai kandaënkënjënkëën.
61 Di juu dë, hën Masa Jesosi bia luku ën diin. Nöö Petuisi ko
pakisei di woto di a bi taki dëën taa: "Womi, a di ndeti aki seei
ufö ganian kanda, nöö joo fia dii pasi taa ja sabi mi."
62 Nöö hën wë a kule kumutu go a döö, hën a go bai këë te a
bigi. ⌞Di disa di a disa Masa Jesosi dë, nöö hën wë hati ën sö.⌟

Aki dee hedima u dee Isaëli sëmbë kuutu Masa Jesosi.
Mat. 26:59-68; Maik. 14:55-65; Joh. 18:19-24

63 Ma nöö fa de kisi Masa Jesosi tja go buta naandë, nöö hën
dee sëmbë sai dë ta watji ën. De ta hoi ën a sipootu ta naki ën
wanwan böö.
64 Nöö hën de tei wan koosu hën de tai ën wojo tapa. Hën de
ta naki ën ta hakisi ën taa: "Ee Gadu ta fan ku i tuu, nöö i taki
da u ambë naki i?"
65 Nöö hën de ta kosi ën peipei takutaku kosi tefa a tjika de.
66 Nöö hën di dobooko fëën, mamate biten, nöö hën dee
Gaan Womi ku dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti, hën
de ko makandi fu de kuutu a Masa Jesosi liba awaa. Nöö hën
de go tei ën tja ko.

67 Nöö hën de hakisi ën taa: “Wë unfa i ta pakisei fii seei, fa
i dë aki? I da di Paamusi Könu nö? Taki da u.”
Hën a piki de taa: “Wë ee mi taki da unu seei, wan o kë biibi
mi e.
68 Nöö ee mi hakisi unu wan soni tu, nöö wan o piki mi.
69 Ma wan soni nöö mi sa taki da unu taa, fu kumutu a di
ten aki nöö Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o dë sindosindo a
letimaun së u Masa Gadu ka a dë ku di gaan kaakiti fëën.”
70 Nöö hën de tuu hakisi ën taa: “Wë womi, fa i fan dë, nöö i
da di Mii u Gadu nö?”
Hën a taki da de taa: “Wë, leti kumafa un taki dë, nöö sö nöö
a dë e.”
71 Nöö hën de tuu bai taa: “Söö. Un toobi u abi fu de tja kaagi
fëën ko da u möön? Biga u seei jei nëën seei buka fa a taki. A
taa hën da Masa Gadu Mii. U feni soni fuu kii ën awaa.”

23

Aki de tja Masa Jesosi go a Gaama Pilati ku Könu Helodi.
Mat. 27:1-2, 11-14; Maik. 15:1-5; Joh. 18:28-38

1 Nöö hën hii dee sëmbë tuu hopo vu taanpu. Hën de tei
Masa Jesosi, hën de tjëën go a Gaama Pilati, di hedima u di
köndë.
2 Nöö di de ko dou, hën de seti kaagi ën taa: “Di sëmbë i si
aki sö, a ta tja gaan toobi ko a di köndë e, ta bia sëmbë hedi
ku dee lei fëën. A taa wa musu paka di Gaan Könu lanti möni
möön. Nöö a taki taa hën da di Keesitu, di Paamusi Könu di
Masa Gadu bi taa a o manda da u.”
3 Nöö hën Pilati hakisi ën taa: “Womi, i da di könu u dee Dju
sëmbë tuu nö?”
Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Leti kumafa i taki dë, sö nöö a
dë.”
4 Nöö hën Pilati taki da dee Gaan Begima ku hii dee oto
sëmbë dee ko naandë taa: “Wë di sëmbë aki, ma feni föutu nëën
u mi sitaafu ën e.”
5 Ma nöö hën dee sëmbë tuu ta piki nöömö taa: “A ta tja gaan
toobi ko a hii di köndë ku di lei fëën e. Biga a seti a Galilea hën a
ta waka ta lontu hii dee köndë teefa a ko dou ku ën a u a Judea
aki.”
6 Wë nöö di Pilati jei sö, hën a hakisi ee Jesosi dë sëmbë u
Galilea.
7 Biga ⌊Pilati seei aan taki a Galilea, ma⌋ Könu Helodi hën abi
taki ala. Nöö hën de piki ën taa: “Aai, a dë sëmbë u Galilea.”
Nöö di Pilati ko jei sö, hën a mandëën go a Könu Helodi
be hën kuutu soni fëën. Biga a di juu dë di könu bi dë leti a
Jelusalen dë tu.
8 Wë nöö di Könu Helodi si Masa Jesosi ko dou, hën a wai.
Biga a bi ta jei fëën nöömö, ma hën ku ën an bi miti wan daka.

Nöö fa de miti dë nöö a bunu dëën, biga kandë a sa du wan foombo soni dëën be a si.
9 Nöö hën di könu hakisi Masa Jesosi wanlö hia soni faa konda dëën, ma Masa Jesosi an piki ën. A dë fëën pii.
10 Nöö hën dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti djombo tei fesi ta konda sömëni soni fëën ku hatiboonu da di könu.
11 Hën di könu ku dee sodati fëën, hën de lafu Masa Jesosi te a bigi, ta wisiwasi ën ta mbei ën fa. Hën de bisi wan gaan waiti koosu dëën kumafa könu ta bisi, hën de toona mandëën go a Gaama Pilati baka.
12 Nöö a di daka naandë seei Gaama Pilati ku Könu Helodi ko mati, ma a fesi de bi dë felantima.

Aki de piki taa Masa Jesosi

musu dëdë.
Mat. 27:15-26; Maik. 15:6-15; Joh. 18:39-19:16
13 Nöö hën Pilati kai hii dee Gaan Begima ku dee hedima u Isaëli ku hii dee oto sëmbë ko nëën makandi.
14 Hën a taki da de taa: “Wë un tja di sëmbë aki ko a mi taa a du hogi. Un taa a ta tja gaan toobi ko a di köndë. Ma fa mi luku ën ta hakisi ën soni a unu fesi aki, nöö ma si taa a du dee soni un ta konda dë e. Nöö ma si föutu nëën.
15 Nöö Könu Helodi seei an bi feni föutu nëën tu, biga a toona mandëën ko a u aki baka. An du wan wojo hogi tjika faa musu dëdë e.
16 Fëën mbei mi o sitaafu ën nöö, nöö mi o toona puu ën da unu.” [
17 Wë biga hiniwan jaa a di piizii aki dendu di Gaama bi guwenti u puu wan sëmbë a dunguwosu da dee Isaëli sëmbë.]
18 Ma nöö di a taki taa a o puu Masa Jesosi da de, nöö hën hii dee sëmbë tuu fiaa bai taa: “Nönö e, nönö! Kii ën puu dë! Balabasi, hën i musu puu da u.”
19 (Wë nöö di Balabasi aki, hën de bi buta a dunguwosu fu wan gaan toobi a bi tja ko a di köndë, bifö a bi kii sëmbë tu.)
20 Ma Pilati bi kë puu Masa Jesosi. Nöö hën a taa: “Jesosi, hën mi o puu e, biga ma si di föutu di a du!”
21 Ma de ta bai nango nöömö taa: “Kii ën! Pekëën a lakpa pau kii!”
22 Nöö hën a toona hakisi de möön di u mbei dii pasi taa: “Wë un hogi seei a bi du? Biga ma feni na wan kodo soni nëën fu mi mandëën go kii. Fëën mbei mi o sitaafu ën nöö, nöö mi o puu ën be a go.”
23 Ma dee sëmbë ko bai möön taanga eti taa de musu pekëën a lakpa pau kii. De ta bai ta kai olo teee kamian ta mbei wajawaja. Nöö Pilati an ko saanfa u du möön.
24 Nöö hën mbei a taki da de taa: “Söö. Wë ma sabi möön e. Fa un kë du nöö un du.”

25 Nöö hën a puu di sëmbë di de kë da de. Di sëmbë dë, hën de
bi buta a dunguwosu fu di a bi kii sëmbë nöö a bi tja gaan toobi
ko a di köndë tu. Ma di hën de kë, hën a puu ën a dunguwosu.
Ma Masa Jesosi, hën a disa da de fu de du ku ën kumafa de kë.

Aki de peka Masa Jesosi

a di lakpa pau.
Mat. 27:32-44; Maik. 15:21-32; Joh. 19:17-27

26 Nöö hën de ta tja Masa Jesosi nango tee wan pisi hën de
miti ku wan sëmbë de ta kai Simon fu di köndë de ta kai Sileni.
A bi kumutu a kamian ta ko a ganda, hën de miti ku ën a pasi.
Nöö hën de kisi ën panjan taa a musu tja di lakpa pau u Masa
Jesosi dëën. Hën de hopo ën buta nëën baka, hën a ta tjëën
dëën.
27 Wë nöö di juu dë, nöö sömëni sëmbë ta waka nango a Masa
Jesosi baka, womi ku mujëë tuu. Nöö tjali fëën kisi de tee dee
mujëë ta bai ta këë.
28 Nöö hën Masa Jesosi bia luku de, hën a taki da de taa: "Un
dee mujëë mii u Jelusalen aki, wan këë u mi hedi e. Ma un
musu këë fuunu seei ku dee mii fuunu hedi.
29 Biga abiti möön nöö wan sitaafu ten o ko, nöö sëmbë o dë
ta taki taa: 'Ee maingë, di ten di u dë aki, a bunu da dee mujëë
dee an pai mii wan daka, ku dee mujëë mii dee na a' miii a
maun.'
30 Biga a di lö ten dë, nöö hia sëmbë o dë ta bai taa: 'Dee gaan
kuun aki eee, gaantangi, un kai ko a u liba ooo.' Nöö de o taki
da dee piki kuun taa: 'Gaantangi, un kai ko tapa u, be soni fuu
an dë a di goonliba aki möön. Biga di ten aki hogi tumusi.'
31 "Wë biga ee ku di kuwakuwa pau de ta du sö, nöö di
dëëdëë pau wë?" Sö Masa Jesosi taki da dee mujëë.
32 Wë nöö fa de ta tja Masa Jesosi nango dë, nöö de ta tja tu
oto sëmbë tu fu de go kii ku ën makandi. De tu sëmbë naandë
bi du gaan hogi a di köndë.
33 Nöö hën de nango te de ko dou a di kamian de ta kai
Hedibonu. Nöö hën de peka Masa Jesosi ku de tu hogi sëmbë
dë a lakpa pau, nöö hën de hopo de taanpu a pë, wan dë
a Masa Jesosi letimaun së, di otowan dë nëën töötömaun së,
Masa Jesosi dë a de mindi.
34 Nöö hën Masa Jesosi taa: "Taata o, na hoi dee sëmbë ta kii
mi aki a bëë e, biga de an saandi de ta du."
Nöö hën dee sodati tuwë lötu paati dee koosu fëën.
35 Nöö sömëni sëmbë bi sai dë taanputaanpu ta luku dee soni
ta pasa. Dee hedima u di köndë seei dë a dendu tu, nöö de ta
wisiwasi ën ta mbei ën fa. De taa: "A bi heepi oto sëmbë ta
du de gaangaan bunu, nöö be a heepi ën seei tu, ee hën da di
Keesitu, di Paamusi Könu." Sö dee hedima ta taki.

36 Nöö söseei dee sodati ta mbei ën fa tu. De tja gandji win u
ko dëën fa a bebe.
37 Hën de taa: “Ee i da di könu u dee Dju sëmbë tuu, nöö i
heepi i seei be i kumutu naandë.”
38 Nöö de sikifi wan soni peka a di lakpa pau hedi taa: DISI
DA DI KÖNU U DEE DJU SËMBË.
39 Nöö söseei wan u dee sëmbë di de peka ku Masa Jesosi a
di lakpa pau naandë ta kosi ën tu. A taki dëën taa: “Womi, ee
i dë di Paamusi Könu di Masa Gadu manda da u aki, nöö i puu
i seei a di lakpa pau e, nöö i ko puu u tu.”
40-41 Ma di otowan gandji dëën taa: “Womi, fa i si mi ku i ta
kisi di sitaafu aki, u ta kisi ën leti kumafa a fiti, biga u bi du
hogi tumusi. Ma di sëmbë aki sö, hën an bi du hogi möönsö.
Nöö fa i ta kosi ën dë, ja ta fëëë Gadu nö? Ja sabi taa u tuu o
dëdë aki nö?”
42 Nöö hën a bia fan ku Masa Jesosi taa: “Jesosi o, gaantangi
mi begi i, te i tei di Könu Tii fii nöö i mëni mi e.”
43 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Antoobi. Mi taki da i
gbelin taa tide seei mi ku i o dë makandi a di waiti kamian u
Masa Gadu de ta kai Paladëisi.”

Aki Masa Jesosi dëdë.
Mat. 27:45, 56; Maik. 15:33-41; Joh. 19:28-30

44 Hën de sai dë te tuwalufu juu sonuati, nöö hën kamian
ko dungu tee a dë kuma ndeti. Nöö hën a tan sö tee di dii juu
sapate,
45 sonu seei an jabi möönsö.
Nöö hën di gaan koosu di bi tapa di Kaba Hebi Kamian u di
Wosu u Masa Gadu tënë leti mindi puu tu pisi.
46 Nöö hën Masa Jesosi bai ku taanga töngö taa: “Taata o,
gaantangi, tei di Akaa u mi e. Mi disëën da i.” Nöö fa a fan dë,
hën böö fëën koti. A dëdë pii.
47 Nöö di di oposii si fa hii soni pasa, nöö a bigi dëën te na
soni. Hën a bia gafa Gadu taa: “Aai oo dee sëmbë, di sëmbë i si
aki sö, a bi dë wan gaan bumbuu sëmbë a Gadu wojo e.”
48 Nöö di dee hia sëmbë dee bi ko naandë si fa hii soni pasa,
hën de naki maun a de hati taa: “Ee, aai maingë, di soni pasa
aki, a hogi. A tjali da u.” Nöö hën de paaja go a wosu.
49 Nöö dee mati u Masa Jesosi ku dee mujëë dee bi kumutu
a Galilea ko ku ën a Judea dë, de bi dë taanputaanpu te a wan
së ala ta luku fa hii soni ta pasa ku ën.

Aki de bei Masa Jesosi.
Mat. 27:57-61; Maik. 15:42-47; Joh. 19:38-42

50-51 Nöö wan gaan kuutuma u dee Isaëli sëmbë bi dë de ta
kai Josëfu, nöö a di köndë de kai Alimatea a ta libi. Nöö a dë
wan bumbuu sëmbë, hii sëmbë ta lesipeki ën. Nöö a dë wan

sëmbë ta luku fu Masa Gadu musu ko hopo di Tii fëën a di köndë. Nöö di ten de ta kuutu u kii Masa Jesosi dë, nöö hën an bi dë wan ku de a dee soni de ta taki dë.
52 Nöö di di womi aki si taa Masa Jesosi dëdë, nöö hën a go a
Pilati go begi ën faa dëën di dëdë go bei.
53 Nöö hën a dëën pasi.

Nöö hën a go puu Masa Jesosi a di lakpa pau, hën a lolu ën ku wan gaan limbo koosu. Nöö a bi abi wan njunjun baaku de bi diki a sitonu dendu u de bei sëmbë, ma de an bi bei sëmbë nëën wan daka eti. Nöö naandë a tja Masa Jesosi go bei.

54 Wë nöö a di daka naandë de ta seeka soni u de njan di saba, biga a di sapate juu dë di saba o kai a goon.
55 Nöö dee mujëë u Galilea dee bi ko ku Masa Jesosi naandë, hën de go ku Josëfu fu de musu luku unsë de buta di dëdë sinkii u Masa Jesosi.
56 Nöö hën di de si kaa, nöö hën de bia toona. Nöö hën de go seeka sumëë suti soni, u de tja go lobi a di dëdë sinkii u Masa Jesosi ⌞kumafa di guwenti bi dë te wan sëmbë dëdë⌟. Ma di de si taa saba kai a goon kaa, nöö hën de disa hii soni, hën de go dë pii ta böö, kumafa di wëti u dee Isaëli sëmbë bi dë.

24

Aki Masa Jesosi weki a dëdë.
Mat. 28:1-10; Maik. 16:1-8; Joh. 20:1-10

1 Nöö hën a di sonde mamate biten, hën dee mujëë hopo. Hën de tei dee soni de bi seeka buta naandë fu de tja go sakwi a di dëdë sinkii u Masa Jesosi, nöö hën de go a di kamian ka de bi bei Masa Jesosi.
2 Ma nöö di de go dou, hën de si di baaku jabijabi hooo. Di gaan sitonu de bi tapa di geebi bi logoda kumutu a di baaku buka.
3 Nöö hën de denda go a di baaku dendu, ma nöö de an si di dëdë sinkii u Masa Jesosi naandë möön.
4 Hën de bai: “Huun? Wë andi pasa maingë? Unsë de tjëën go?”

Nöö fa de ta fan dë, te u de kë mëni, hën de si tu womi sëmbë dë taanputaanpu leti a de bandja naandë. De dë ku gaan limbo koosu a de sinkii ta koti faja te na soni.
5 Nöö hën de panta tee, de saka kai ku kini tapa de fesi a goon.

Nöö hën dee basia taki da de taa: “Dee mujëë, andi mbei un ko suku wan libisëmbë a geebi dendu?
6 Di sëmbë un ta suku an dë aki e. A hopo kumutu a dëdë. Wë nöö un pakisei dee oto a bi taki da unu, di unu ku ën bi dë a Galilea ala.

7 Biga a bi taki da unu taa de o tja di Sëmbë di ko dë Libisëmbë
Mii go sei da dee hogihati sëmbë. Nöö de o pekëën a lakpa pau
kii, ma nöö a di u dii daka fëën a o toona weki hopo baka. Na
sö a bi taki nö?"
8 Wë nöö di dee basia taki sö kaa, hën dee mujëë ko mëni fa
Masa Jesosi bi taki awaa. Hën de taa: "Aai, sö a bi taki da u
tuu."
9 Nöö hën de bia toona go. Hën de nango tee a de ëlufu
bakama u Masa Jesosi ku dee oto sëmbë fëën, nöö hën de
konda di soni da de taa sö wan soni de go si.
10 Wë nöö dee mujëë dee konda di soni naandë, wan u de de
ta kai Malia Magidala, di otowan da Johana, di otowan möön
da Malia di mama u Jakobosi, ku wanlö oto mujëë möön dee
bi dë ku de naandë. De wë go konda di buka da dee tjabukama
u Masa Jesosi.
11 Ma dee sëmbë an kë biibi, biga de feni taa dee soni de ta
taki dë, na bumbuu soni. Sösö soni de ta taki.
12 Ma nöö hën Petuisi hopo, hën a kule go a di geebi. Nöö di a
go dou, hën a bendi luku a di baaku dendu, hën a si dee koosu
dee bi dë a Masa Jesosi sinkii leti dë. Nöö hën a bia toona go a
wosu. Di soni foombo ën tee a taa: "Ee maingë, andi seei miti
u aki? Andi pasa?"

Aki Masa Jesosi miti ku tu sëmbë nango a Emausu.
Maik. 16:12-13

13 Wë nöö a di daka dë seei, hën tu u dee sëmbë bi ta waka
a Masa Jesosi baka kumutu a Jelusalen dë nango a wan köndë
de kai Emausu. An longi ku Jelusalen tumusi, ma a sa dë
kuma wan teni-a-fö kilomëti sö fu waka.
14 Nöö di de nango, hën de ta da oto u de a pasi ta taki dee
soni dee bi pasa ku Masa Jesosi.
15 Nöö hën de nango te wan pisi, nöö hën de si wan sëmbë
ko ta waka ku de a di pasi. De si di sëmbë, ma de an sabi taa
Masa Jesosi hën di dë.
16 A bi dë kuma wojo u de bi tapa u de an si ën sabi.
17 Te wan pisi, hën di sëmbë hakisi de taa: "Wë, dee sëmbë,
un oto un ta da a pasi taangataanga sö? Andi du unu?" Hën
de taanpu pii ku tjali.
18 Nöö hën wan u de de ta kai Kelopasi mbei: "Huun? Wë
nöö ja jei di gaan soni di bi pasa a Jelusalen a dee daka aki
nö? A sa kë taa wakama i dë mbei ja jei ën nö?"
19 A taa: "Andi pasa?"
De taa: "Ja jei di soni fu di sëmbë de kai Jesosi u Nazalëti nö?
A bi dë wan tjabukama u Masa Gadu ta du foombo wooko ta
lei sëmbë ku kaakiti leti kuma hën abi di lei. Masa Gadu ku hii
sëmbë bi feni ën taa a dë wan gaan hei sëmbë a goonliba.

20 Ma dee Gaan Begima ku dee hedima fuu tjëën go a di
Gaama faa kuutu ën, nöö hën wë Gaama piki taa a musu dëdë.
Nöö hën de pekëën a lakpa pau kii.
21 Wë u bi pakisei taa hën sa dë di sëmbë di bi o puu u dee
Isaëli sëmbë a dee fuka fuu, ma nöö tide mbei dii daka kaa di
de kii ën.
22 "Ma na di dë nöö, ma tide wanlö mujëë sëmbë fuu ko taki
wan foondo soni da u. De taa a di mamate biten, de go a di
baaku ka de bi bei ën.
23 Ma nöö di de go luku, de an si di dëdë sinkii fëën naandë
möön. Hën de toona ko taki da u taa de si basia u Masa Gadu
Köndë naandë. Nöö dee basia taki da de taa Jesosi dë ku libi,
a weki baka.
24 Nöö wantu sëmbë fuu kule go a di geebi go luku tu. Hën
de go si di baaku hooo leti kumafa dee mujëë bi taki da de, ma
de an si Jesosi."
25 Nöö hën Masa Jesosi taki da de taa: "Ma dee sëmbë aki,
unfa un don gaanfa sö? Andi mbei a taanga da unu sö fuun
biibi dee soni dee tjabukama u Masa Gadu bi taki? Biga hii
dee soni aki tuu de bi taki a fesi kaa.
26 Nöö un bi musu sabi taa di Paamusi Könu bi musu fu pena
sö bifö a sa go sindo a di könubangi fëën."
27 Nöö hën a seti taki a dee soni liba, dee Mosesi ku dee
oto tjabukama u Masa Gadu bi sikifi buta dë. A mbei de ko
fusutan hii dee soni fëën seei tuu dee bi dë sikifisikifi a Gadu
Buku.
28 Nöö hën de ta fan di fan nango tefa de ko zuntu ku di
köndë ka dee sëmbë nango, nöö hën Masa Jesosi mbei kuma
a kë pasa go fëën.
29 Hën dee sëmbë begi ën taa: "Mati o, gaantangi, tan ku u
aki. Na pasa go, biga a ko lati kaa. Ndeti." Nöö hën a piki hën
a waka go ku de a wosu.
30 Nöö hën de ko sindo a tafa fu de njan. Nöö hën Masa Jesosi
tei di bëëë, hën a da Masa Gadu tangi te a kaba, nöö hën a
booko di bëëë paati da de.
31 Nöö di juu dë, hën wojo u de ko limbo gbegedee awaa. De
ko sabi taa di sëmbë i si de ta si aki, nöö Masa Jesosi wë. Ma te
u de kë mëni, nöö de an si ën möön. A go djee.
32 Nöö hën de taki ku deseei taa: "Hooo, aai baa, luku fa hati
fuu bi fii piizii di a ta fan ku u a di pasi ta puu Gadu Buku da
u."
33 Nöö di juu dë seei, hën de hopo bia toona go a Jelusalen
baka. Nöö naandë de go miti ku dee ëlufu bakama u Masa
Jesosi ku dee otowan makandi.
34 Nöö di de dou, hën dee sëmbë taki da de taa: "Dee sëmbë
aki o, Masa Jesosi hopo kumutu a dëdë tuu, biga Simon seei si
ën."

35 Nöö hën dee sëmbë seei toona konda hii soni da de wante.
De seti ku dee soni bi pasa ku de a pasi, di de nango a Emausu
tefa de dou a wosu. Hën de toona konda fa de go sindo u njan,
ku di fa Masa Jesosi booko di bëëë paati da de nöö hën wojo u
de ko limbo fu de sabi taa hën di dë.

Aki Masa Jesosi ko a dee bakama fëën, be de si ën.
Mat. 28:16-20; Maik. 16:14-18; Joh. 20:19-23; Tjab. 1:6-8

36 Ma nöö dë an kaba u fan seei, nöö te u de kë si nöö Masa
Jesosi dë taanputaanpu a de mindi dë piii. Nöö hën a da de
odi, a taa: "Dee sëmbë, Masa Gadu musu dë ku unu ta da unu
böö e."
37 Ma nöö fa de si ën dë, nöö de panta seei. De fëëë biga de
mëni taa jooka de ta si dë.
38 Nöö hën a hakisi de taa: "Wë andi du unu un ta panta
gaanfa sö? Andi mbei wan kë biibi?
39 Biga luku mi maun ku mi futu aki ⌞ka de bi peka mi⌟. Mi
seepi wë disi e. Nöö un ko panjan mi fii luku. Biga jooka an ta
abi mbeti, an ta a' bonu kumafa un si mi abi aki."
40 Wë nöö di a taki sö da de kaa, nöö hën a lei de hën maun
ku hën futu.
41 Nöö di soni bigi da de te na soni. A da de piizii te kuma de
an sa biibi ën.
Nöö hën a hakisi de taa: "Wan abi soni u njan aki nö?"
42 Hën de taki aai. Nöö hën de tei wan pisi fisi jasajasa hën
de dëën.
43 Nöö hën a tei ën njan leti a de wojo dë, be de si.
44 Nöö hën a taki da de taa: "Wë hii dee soni aki tuu mi bi
taki da unu di ten mi ku unu bi dë e, taa sö dee soni o pasa ku
mi leti kumafa de dë sikifisikifi a dee buku u Mosesi ku dee
tjabukama, ku di Kanda Buku."
45 Nöö hën a mbei de wojo ko limbo fu de musu fusutan di
Buku u Gadu.
46 A taki da de taa: "Sö nöö a dë a di Buku e, taa di Paamusi
Könu musu pena te a dëdë, ma a di u dii daka fëën a o weki
hopo baka a dëdë.
47 Nöö di Buku taki tu taa de musu konda soni fëën da hii
sëmbë, be de bia de libi ko ta waka nëën baka, be Gadu an hoi
dee hogilibi u de a bëë möön. Nöö a Jelusalen fosu de musu
seti konda di Buka, nöö de musu kondëën da hii pei nasiön
sëmbë u goonliba. Sö a dë sikifisikifi a di Buku kaa.
48 "Wë nöö unu wë da dee sëmbë dee musu kondëën e. Biga
unu da dee kotoigima dee si hii dee soni pasa aki tuu.
49 Ma nöö fa mi ta da unu di wooko aki, nöö un musu luku
te di kaakiti di mi Tata bi paamusi unu ko ufö. Biga mi o
mandëën ko da unu. A Jelusalen aki un musu dë ta luku ën
e, fu te Gadu mandëën ko a unu liba."

Aki Masa Jesosi hopo go a liba.
Maik. 16:19-20; Tjab. 1:9-11

50 Nöö a baka u di dë, nöö hën de ta waka nango te de ko
zuntu ku di köndë de kai Betania. Nöö hën a hopo maun a de
liba hën a begi da de.
51 Nöö an kaba seei, hën Masa Gadu tei ën tja go a liba.
52 Nöö hën de fika dë ta wai ku ën ta gafëën te wan pisi, nöö
hën de bia toona go u de a Jelusalen baka ku gaan wai.
53 Nöö hën de go sai dë a di Wosu u Masa Gadu ta gafa Gadu
ta dëën tangi nöömö.

Dee woto u Masa Jesosi dee Johanisi sikifi

Wan wöutu a fesi.

Söö. Wë disi da di u fö pampia di ta taki u di libi u Masa Jesosi ku dee soni dee a fan di a bi dë a goonliba aki. Nöö wan u dee möön gaan mati fëën di bi ta waka ku ën hiniwanten, hën sikifi ën.

Nöö fa Johanisi mbei di pampia aki, nöö a tooka gaanfa ku di u Mateosi ku di u Maikusi ku di u Lukasi. Biga sömëni gaan soni de oto dii sëmbë taki Johanisi an taki, kuma di fa Masa Jesosi bi go a di sabana hën didibi ko tesi ën, ku di fa hën ku de dii bakama fëën bi go a di kununu liba hën a ko tooka a de wojo. An taki di fa Masa Jesosi ku dee bakama fëën bi sindo njan di lasiti njan. An taki andi di diingi ku di bëëë kë taki di de bi njan a di Pasika daka dë. An taki kumafa a bi go begi a di djai de kai Gëtiseimani. Dee lö oto naandë an dë a di pampia u Johanisi aki seei.

Ma a di pampia aki nöö i sa lesi fa Masa Jesosi bi fan ku Nikodemusi di bi ko nëën a ndeti, ku di fa a fan ku di Samalia mujëë a di baaku wata. A di pampia aki i sa si fa a weki Lazalosi a dëdë. Di pampia aki ta konda finifini tu dee soni ku dee soni Masa Jesosi taki da dee bakama fëën bifö a dëdë, faa kötö de hati.

Nöö a 20:31 u di pampia aki, Johanisi seei taki faandi mbei a sikifi ën. A taa a sikifi ën fu te sëmbë lesi ën, nöö de musu biibi taa Masa Jesosi hën da di Könu di Gadu paamusi taa a o manda ko a goonliba faa heepi libisëmbë. Hën da di Womi Mii u Gadu seei. Biga te i biibi sö kaa, nöö joo feni di libi u teego a Gadu.

A di pisi aki, de o taki soni u di Sëmbë de kai Di Wöutu u Gadu.

⌞Söö. Wë dee sëmbë, mi da unu piimisi e, taa mi kë konda wan gaan soni da unu aki.⌟ 1-2 A dë sö taa bifö hii soni u mundu bi seti, nöö di Sëmbë de ta kai di Wöutu u Gadu bi dë gaanduwe kaa. Nöö di Sëmbë dë ku Gadu bi dë makandi. Hën seei wë bi da Gadu e.

3 Hën mbei hii dee soni dee dë a mundu tuu. Biga na wan soni seei dë di ko fëën seei, söndö hën mbei ën.

4 Hën abi libi, nöö te wan sëmbë i feni libi nëën kaa, nöö i kumutu a dungu ko a limbo. Biga hënseei da di limbo.

5 Nöö di limbo dë ta sëndë seei a di dungu. Hii fa i si di dungu ta mbei möiti u tapëën, ma an sa tapëën möönsö.

6 Söö. Wë u dë te wan pisi, hën wë Masa Gadu manda wan womi de kai Johanisi ko,

7 faa konda soni a fesi u di Limbo di o ko abiti möön. Nöö fa
a o konda soni fëën dë, a o kondëën fu hii sëmbë musu jei, be
de biibi dee soni a o taki.
8 Ma nöö di Johanisi dë, nëën da di Limbo eti e, ma ko a ko
nöö faa konda dee soni dee a sabi u di Sëmbë di da di Limbo.
9 Biga di Sëmbë di o ko dë, hën da di tuutuu Limbo di sa limbo
hiniwan sëmbë wojo. Nöö abiti möön nöö a o ko a lanti wajaa
u si.
10 Nöö di Sëmbë di u ta konda soni fëën aki, nöö a ko a di
goonliba aki tuu e, di goonliba di hënseei bi mbei. Ma dee
sëmbë bi dë a di ten dë, de an bi sabi ambë dëën.
11 Dee Dju sëmbë dee bi musu dë sëmbë fëën seei an tei ën u
soni.
12 Ma tökuseei sëmbë bi dë dee bi tei ën u soni, hën de ko biibi
nëën liba. Nöö hiniwan sëmbë di tei ën sö kaa, nöö sö wan
sëmbë a da i di leti fii ko miii u Gadu.
13 Ma na kumafa de ta pali miii a libisëmbë fasi e. Nönö. Ma
fu di Gadu hën o wooko sö a i, nöö hën mbei joo ko miii fëën.
14 Nöö di Sëmbë u ta konda soni fëën aki di de ta kai di Wöutu
u Gadu dë, a ko wan libisëmbë tuu e, nöö hën a ko libi a u mindi
fu wan pisiten. Nöö u seei bi si di waiti fëën di a abi. Nöö di
waiti u si nëën naandë, a dë di waiti di di wan kodo womi mii u
Masa Gaangadu tö nöö sa abi. Biga fa a libi a u mindi aki, nöö
nëën u si fa Gadu abi bunuhati u libisëmbë tjika. Nöö nëën u
si tu kumafa a sabi hii soni gbelingbelin tjika, ⌞leti kumafa a
dë a Gadu wojo⌟.
15 Nöö kumafa u taki dë, Johanisi hën bi ta konda soni fëën.
Nöö hën di a si ën, hën a bai taa: “Söö. Un si di Sëmbë dë nö?
Hën wë mi bi ta konda da unu taa o ko a mi baka di hebi gaanfa
möön mi. Mi, djunsudjunsu aki ufö de pali mi, ma hën a bi dë
gaanduwe kaa a mundu. Nöö hën wë i si di dë e!”
16 Nöö di Sëmbë di i si Johanisi taki dë, nöö u seei ko sabi
ën tu e, dee sëmbë. ⌞Hën da Masa Jesosi Keesitu.⌟ Nöö fa di
bunuhati fasi u Gadu dë nëën tjika dë, nöö u tuu ta feni sömëni
bunu nëën baka na baka te a hia.
17 Biga a Mosesi Gadu bi manda dee wëti ko da u fuu hoi. Ma
a Jesosi Keesitu a mbei u ko sabi di bunuhati fasi fëën di a abi.
Hën a mbei u ko sabi soni gbelingbelin tu, ⌞leti kumafa a dë a
Gadu wojo. Sö wanlö gaangaan bunu u feni a Masa Jesosi e.⌟
18 Dee sëmbë, fa Masa Gadu sai dë, na wan daka seei
libisëmbë si ën ku wojo möönsö e. Ma di wan kodo Womi Mii
fëën dë, di hën ku ën dë wan makandi te wata an sa pasa a de
mindi, hën mbei u ko sabi ën awaa.

A di pisi aki de manda sëmbë go fini Johanisi di Dopuma.
Mat. 3:1-12; Maik. 1:1-8; Luk. 3:1-18

19 Wë nöö di juu Johanisi ko dë, nöö dee gaan hedima u Dju
bi ta dë a di köndë de ta kai Jelusalen. Nöö hën dee hedima dë

manda wanlö begima u Dju ku wanlö oto sëmbë ta wooko ku de makandi a di Gaan Wosu u Masa Gaangadu a Jelusalen dë, u de go hakisi Johanisi ee ambë dëën.

20 Nööën dee sëmbë dë nango tefa de go dou a Johanisi,ën de hakisi ën eeën da di Keesitu, di Heepima di Gadu bi paamusi taa a o manda ko a goonliba.

Nöö Johanisi an ganjan de. A piki de gbelin taa: “Nönö, na mi da di sëmbë dë e.”

21 Nööën de toona hakisi ën möön taa: “Wë a sa kë taa i da Elia di tjabukama u Gadu,ën weki toona ko nö?”Ën a piki taa: “Nönö, nëën disi e.”

Ën de taa: “Wë di oto Tjabukama di Gadu bi o manda ko wë,ën da i nö?”

Ën a toona piki de möön taa: “Nönö, nëën da mi e.”

22 Ën de taa: “Wë nöö ambë seei da i? Taki da u bumbuu, fuu sa toona go piki dee sëmbë dee manda u ko a i aki. Andi i ta taki fii seei?”

23 Nööën a taa: “Wan bi jei fa di tjabukama u Gadu de kai Jesaaja bi sikifi buta a di Buku u Gadu nö? A taa:

U ta jei wan töngö kuma wan basia ta bai a di sabana taa,

‘Un seeka di pasi oo, be a ko dë tololoo da Masa!

⌞Un seeka di libi fuunu buta a tatai liba!⌟’

Wë di sëmbë di Jesaaja bi taki abi di töngö dë, nööën wë disi e. Awaa di soni ta pasa kumafa Jesaaja bi taki.” Sö Johanisi piki dee sëmbë.

24 Nöö fa de ko ta hakisi Johanisi dee soni dë, nöö wanlö sëmbë u di Dju keiki paatëi de kai Falisei bi dë a dendu tu.

25 Nööën de toona hakisi ën taa: “Wë ja dë di Keesitu. Ja dë Elia. Ja dë di oto Tjabukama tu. Nöö andi mbei i ta dopu sëmbë u du?” Sö de hakisi ën.

26 Ën a taa: “Wë nönö, fa mi ta dopu sëmbë aki nöö an bigi sö e. Biga ku wata nöö mi ta dopu de. Ma wan sëmbë dë a unu mindi di wan sabi, nööën o du wan möön gaan wooko.

27 Ën wë mi ta taki da unu taa mi ta seeka di pasi da. Nöö fa a sai dë, a hei teee ma hei tjika fu mi sa dë futuboi fëën seei. Na di susu fëën seei mi sa lusu puu nëën futu.”

28 Nöö di kamian ka de ko ta fini Johanisi dee soni dë, a dë zuntu ku di köndë de kai Betania, a di oto së banda u di lio de kai Joodan Lio. Ala wë Johanisi ta dopu dee sëmbë.

A di pisi aki Johanisi ta taki soni u di Sikapu Mii u Gadu.

29 Nöö di dobooko fëën, nööën Johanisi si Masa Jesosi ta waka ta ko nëën.Ën a taa: “Un luku di Sikapu Mii u Gadu dë e.Ën wë Gadu manda faa ko paka fu dee hogi du fu hii libisëmbë ⌞kumafa de ta kii sikapu ta paka paima⌟.

30 Nöö hën wë mi bi ta konda da unu taa mi ta seeka di pasi
da. Nöö a hebi möön mi e. Biga a bi dë gaanduwe kaa bifö de
pali mi.
31 “Nöö mi seepi tu, ma bi o sabi ën. Ma nöö fu soni fëën
musu ko wajaa a limbo da u dee Isaëli sëmbë aki, hën mbei i
si mi ko ta dopu sëmbë a di wata aki.” Sö Johanisi taki u Masa
Jesosi.
32 Nöö un haika bunu fa Johanisi konda fëën e. A taa: “Mi
seepi si di Akaa u Masa Gaangadu saka ko kuma wan pomba
ko tan a di Sëmbë dë liba e.
33 “Nöö ma bi o sabi ën, ma Masa Gadu di manda mi fu mi
dopu sëmbë aki, nöö hën bi taki ën da mi a fesi. A taa di sëmbë
di mi o si di Akaa fëën saka ko fika nëën liba, nöö hën da di
Sëmbë di o dopu sëmbë ku di Akaa u Gadu.
34 “Nöö di soni Gadu taki da mi dë, mi si ën tuu e. Nöö fëën
mbei wë mi ta konda da unu gbelingbelin taa di Sëmbë i si dë,
hën da di Womi Mii u Masa Gaangadu.” Sö Johanisi taki da de
di ten dë.

A di pisi aki sëmbë ta o seti waka

a Masa Jesosi baka.

35 Di dobooko möön, hën Johanisi ku tu u dee bakama fëën
dë taanputaanpu a di wan seei kamian naandë.
36 Te wan pisi hën Johanisi si Masa Jesosi ta waka ta pasa,
hën a taa: “Un luku di Sikapu Mii u Gadu, hën wë di dë e.”
37 Nöö di de tu sëmbë dë jei a taki sö, nöö hën de tei nëën
baka wante ta faakëën.
38 Te wan pisi hën Masa Jesosi bia luku, hën a si de ta ko nëën
baka. Nöö hën a hakisi de taa: “Andi un kë sö baa?”
Hën de piki taa: “Wë Labi, wë u kë ko sabi unsë i ta dë.”
(“Labi” hën da “Mësitë” a de töngö.)
39 Hën a taa: “Wë antoobi. Un ko luku nöö woon si.”
Nöö hën wë de go. Nöö a di juu ten de go dë, nöö a bi dë
kuma fö juu sapate, hën de fika ku ën dë tefa ndeti.
40 Wë nöö de tu sëmbë dee go ku Masa Jesosi naandë, wan u
de de kai Andiasi, nöö a abi wan baaa fëën de kai Simon.
41 Nöö hën wë di de kumutu a Masa Jesosi dë, hën Andiasi go
nëën baaa Simon wante. Hën a taki dëën taa: “Womi e, womi,
u feni di sëmbë baa, di Gadu bi paamusi taa a o manda da u
faa ko Könu fuu.”
42 Nöö hën a tjëën baaa Simon go a Masa Jesosi. Nöö hën
wë di Masa Jesosi si de ko nëën, nöö hën a fan ku Simon taa:
“Di mii u Jonasi aki, fa u dë aki de ta kai i Simon. Ma bakaten
nöö de o bia ta kai i Kefasi e.” (Nöö Kefasi, hën kë taki “gaan
sitonu.” Hën seei da “Petuisi”.)

Aki Nataniëli ko sabi

Masa Jesosi.

43 Nöö di dobooko fëën möön, nöö hën Masa Jesosi kë go a di
pisiwata de kai Galilea. Hën a suku wan womi de ta kai Filipi
tefa a si ën. Hën a taa: "Womi, mi kë i ko go ku mi e, baa."
44 Nöö di soni mbei a kai Filipi. Biga a dë sëmbë u wan köndë
u Galilea de kai Betisaida. Hën da di köndë u Andiasi ku ën
baaa Petuisi tu.
45 Ma nöö ufö de go, nöö hën Filipi seei go a wan womi de
kai Nataniëli, hën a fan ku ën taa: "Womi, u feni di sëmbë di
Mosesi ku dee fesiten tjabukama bi sikifi soni fëën e. Di sëmbë
dë, hën da Jesosi, di Mii u Josëfu u di köndë de kai Nazalëti."
46 Nöö hën Nataniëli hakisi ën taa: "Ma wan bumbuu soni
sa kumutu a Nazalëti nö, womi?"
Hën a piki ën taa: "Wë ko luku nöö joo si." Hën de hopo
nango a Masa Jesosi.
47 Nöö hën wë di Masa Jesosi si Nataniëli ta waka ta ko nëën,
hën a taa: "Un luku wan sëmbë ta ko aki. Bumbuu Isaëli sëmbë
e. Biga aan ten seei a ta ganjan sëmbë möönsö."
48 Nöö hën Nataniëli hakisi ën taa: "Wë unfa i du sabi mi
baa?"
Hën a piki ën taa: "Mi bi si i sabi gaanduwe kaa a di ten i bi
dë a di figa pau basu, ufö Filipi ko kai i."
49 Nöö di soni bigi da Nataniëli tee, hën a taa: "Ee, aai Mësitë,
i da di Mii u Gadu tuu e. I da di Könu fu u dee Isaëli sëmbë."
50 Nöö hën Masa Jesosi taki dëën taa: "Awa, wë di mi taki sö
da i taa mi bi si i a di figa pau basu, hën mbei i biibi sö nö? Wë
joo si möön gaan foombo soni möön di dë e.
51 Biga mi taki da unu gbelin, taa a a' wan ten woon si
mundu jabi wajaa, nöö dee basia u Masa Gadu Köndë o
kumutu a Mi di ko Libisëmbë Mii aki ta subi nango a Gadu ta
saka ta ko." Sö Masa Jesosi fan ku ën.

2

Aki Masa Jesosi go a wan toou.

1 Nöö baka tu daka u dee soni u taki dë, nöö hën de hoi wan
töö u wosu a di köndë u Galilea de kai Kana, nöö di mama u
Masa Jesosi ko a di piizii.
2 Nöö de bi kai Masa Jesosi ku u dee bakama fëën tu, fuu ko
a di piizii.
3 Nöö hën wë u dë te wan pisi, hën di win u ta bebe ko kaba.
Hën Masa Jesosi mama go nëën go taki dëën taa: "Wë Baa o,
gaan soni, di win u dee sëmbë kaba."
4 Hën Masa Jesosi piki ën taa: "Faandi mbei i ko a mi? Juu u
mi an kisi eti e."
5 Ma nöö hën di mama bia fan ku dee futuboi dee ta wooko
a di wosu taa: "Haika e. Di soni di i si a o taki da unu, nöö hën
fuun du e."

6 Nöö de bi abi sikisi gaan sitonu djogu naandë. A dee djogu
dë de bi guwenti u lai wata u wasi kumafa di wëti u dee Dju bi
dë, nöö hiniwan u dee djogu ta hoi kuma wan höndö liti wata
sö.
7 Nöö hën Masa Jesosi fan ku dee futuboi taa be de go ba
wata lai a dee djogu naandë tuu. Nöö hën de go ta tja di wata
ta tuwë a dee sikisi gaan gindi djogu dë te de fuu pöö.
8 Hën a taa: "Un go ba so u di wata tja go da di hedima u di
piizii be a tesi ën luku."
Nöö hën de ba di wata tja go da di hedima,
9 nöö hën di hedima tesi ën te a kaba. Ma nöö bifö de bi
tjëën go dëën, nöö di sösö wata dë bi bia ko win kaa. Nöö fa di
hedima tesi ën dë, an sabi naasë di win kumutu. Dee futuboi
wanwan nöö sabi, biga de bi tja di wata lai a dee djogu.
Nöö hën di hedima u di piizii kai di töö uma a së.
10 A taa: "Womi, unfa di soni waka? Biga hii sëmbë lobi u da
di suti win a fesi, nöö te dee sëmbë bebe te a tjika de ufö de o ta
da de di möön sösö wan awaa. Ma nöö i ja du sö. I hoi di suti
win a baka hën i buta de bebe di sösö wan fosu, ufö i ko ta da
di möön suti wan awaa. Mi kë sabi faandi mbei."
11 Wë nöö fa di soni pasa dë a Kana a di pisiwata u Galilea
naandë, nöö hën da di fosu foondo wooko Masa Jesosi du e.
Ku ën a mbei sëmbë si di Gadu fasi fëën di a abi, nöö hën u dee
bakama fëën ko biibi möön taanga nëën liba.
12 Nöö hën a baka u di dë, hën Masa Jesosi ku ën mama ku
dee baaa fëën ku u dee bakama fëën tuu, hën u go a di köndë
de kai Kapenaumi, hën u tan ala wantu daka.

Aki Masa Jesosi go a di Wosu

u Gadu a Jelusalen.
Mat. 21:12-13; Maik. 11:15-17; Luk. 19:45-46

13 Nöö di ten dë, di gaan daka fuu dee Dju de kai Pasika, juu
fëën ko zuntu faa kai. Nöö hën Masa Jesosi tei pasi, nöö hën a
go a Jelusalen.
14 Nöö hën a nango tefa a go dou a di gadii u di Gaan Wosu
u Masa Gadu. Nöö hën a luku, hën a si hia sëmbë sai dë ta sei
kau, ta sei sikapu, ta sei pomba. So sëmbë dë sindosindo ta
tooka möni da dee sëmbë dee ta ko dë.
15 Nöö di a si dee soni de ta du a di Wosu, hën a tei wanlö
tatai mbei wipi tefa a kaba. Nöö hën a buta ku dee sëmbë ta
jaka de ku dee kau u de ku dee sikapu u de tuu ta puu a di
gadii dë. Hën a ta du soni a di kamian teee, ta tombi dee tafa
u dee tookamönima ta tuwë djolou a goon ta paaja dee möni
fanjaaan a goon dë.
16 Nöö hën a bai dee sëmbë ta sei pomba dë taa: "Un hopo
kumutu aki ku dee soni fuunu dë, biga di wosu u mi Tata aki
na wojowojo a dë e!"

17 Nöö fa a du dë, nöö hën wë u dee bakama fëën ko fusutan
wan soni bi dë a Gadu Buku sikifisikifi taa: “Di biinga di mi ta
biinga da di wosu fii, Gadu, a o njan di kaakiti u mi tuu fiaa.”
18 Wë nöö di soni Masa Jesosi du naandë an kai ku dee
hedima u Dju seei. Hën de hakisi ën taa: “Womi, ambë manda
i fii du di soni naandë? Un maaka joo da u fuu sabi taa Gadu
da i leti u du sö.”
19 Hën Masa Jesosi piki de taa: “Un sa booko di Wosu u Masa
Gadu aki, nöö baka dii daka mi o toona hopo ën baka.”
20 Hën de taa: “Höön, föteni-ku-sikisi jaa longi de tei kaa ta
mbei di Wosu aki, nöö hën i taa i sa hopo ën a dii daka dendu
nö?”
21 Ma nöö fa Masa Jesosi ta fan naandë, na di wosu dë a ta
mëni. Ma a ta mëni hënseei sinkii. ⌞Biga hën da di Wosu u Gadu
kaa ka Gadu ta dë. Nöö Masa Jesosi sabi taa a bakaten nöö de
o kii ën, ma a di u dii daka fëën nöö a o toona hopo baka.⌟
22 Nöö hën u dë te a bakaten di a hopo baka a dëdë tuu, bifö
u dee bakama fëën ko mëni taa sö wan soni a bi taki. Nöö hën
u ko biibi hii dee soni dee dë sikifisikifi a Gadu Buku ku dee
soni dee Masa Jesosi seei bi fan ku u tuu awaa.
23 Wë ma nöö di juu ten dë di Masa Jesosi dë a Jelusalen
faa njan di Pasika dë, nöö a du sömëni foombofoombo soni
e, nöö fëën mbei sömëni sëmbë ko biibi nëën liba taa Gadu hën
mandëën.
24 Ma hii fa de biibi ën dë seei, ma Masa Jesosi an ta futoou
de möönsö. An hopo hënseei tuwë da de, biga a sabi libisëmbë
fasi fa de dë.
25 Fa a sai dë, an bi a’ fanöudu u sëmbë musu konda soni u
libisëmbë dëën, biga a sabi gbelin hii soni di dë a de hati kaa.

3

A di pisi aki Masa Jesosi ku Nikodemusi ta fan.

1 Nöö di juu dë, wan Faliseima bi dë de ta kai Nikodemusi,
nöö a bi dë wan u dee kuutuma u dee Dju.
2 Nöö hën wë a ko a Masa Jesosi a wan ndeti gbolo. A kai ën:
“Mësitë o.” Hën a piki.
A taa: “Wë u sabi taa i da wan leima di Gadu seei manda ko.
Biga na wan sëmbë sa du dee gaan foombo wooko dee i ta du,
ee na Gadu dë ku i.”
3 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “⌞Wë a bunu di i taki sö,
mati. Ma mi o taki wan soni da i,⌟ nöö tuutuu soni seei a dë.
Mi taki e, ee wan sëmbë i dë, nöö de an toona pai i fii feni wan
njunjun libi baka, nöö ja o sa dë a dendu u dee sëmbë Gadu ta
tii.”
4 Nöö hën Nikodemusi hakisi ën taa: “Wë nöö unfa de o du
pai wan sëmbë möön di ko gaangaan sëmbë kaa? A o toona go
nëën mama bëë dendu, faa pai ën di u tu pasi nö?”

5 Hën a piki ën taa: “Be mi taki wan soni da i gbelin, mati.
Fa de pai i a libisëmbë fasi aki, nöö an tjika eti e. Ma di Akaa u
Gadu hën musu toona pai i a wan hii oto fasi baka. A musu da
i wan njunjun libi a i akaa ufö joo sa dë a dendu u dee sëmbë
Gadu ta tii.
6 Biga te de pai i a libisëmbë fasi, nöö i ta feni libi a i sinkii
nöö. Ma te di Akaa u Gadu pai i, nöö i ta feni libi a i akaa.

7 “Nöö fa mi ta fan ku i aki, taa de musu toona pai i baka,
nöö an musu dë gaan soni da i sö e.
8 Biga na hii soni mbei fii sa fusutëën wantewante.

“Luku fa u dë aki, di ventu ta böö nango ka a kë. Fa a ta
mbei vuuu dë, di bai fëën nöö i ta jei, ma ja sabi naasë a ta
kumutu, ja sabi naasë a nango tu. Wë sö nöö a dë tu ku hii
dee sëmbë dee di Akaa u Gadu mbei ko pai baka fu de toona
feni di njunjun libi u ta taki aki. ⌞Ja o fusutëën, ma joo sabi
nöö taa sö a dë.⌟”
9 Ma nöö fa Masa Jesosi ta fan dë, di soni toobi Nikodemusi
eti. Hën a hakisi taa: “Unfa seei di soni dë o sa waka maingë?”

10 Hën Masa Jesosi toona piki ën taa: “Wë mati o, fa i dë wan
gaan leima u Isaëli aki, nöö hën ja fusutan dee soni u ta taki
aki eti ö?
11 “Wë haika e. Mi o taki da i gbelin taa uu sabi andi u ta taki
e. Biga dee soni dee u si nöö de wë u ta konda. Ma nöö wan kë
piki dee fan fuu.
12 Wë nöö ee wan kë piki te mi ta konda soni u di goonliba
aki da unu, nöö unfa woon du piki te mi ta konda soni u Gadu?
13 Biga na wan sëmbë go ka Masa Gadu ta dë wan daka, boiti
mi wanwan tö di kumutu nëën ala ko dë Libisëmbë Mii aki.
14 “Luku di soni di bi pasa a fesiten a di sabana. Gadu
manda Mosesi faa mbei wan köpö sindeki hopo buta a liba,
nöö hiniwan sëmbë di luku di sindeki dë ku biibi, nöö a ko
bunu kaa. Wë nöö söseei de o hopo Mi di ko dë Libisëmbë Mii
aki a liba tu e.
15 Nöö ee wan sëmbë i ta biibi a mi, nöö joo feni libi a Gadu
fu teego.

16 “Wë biga Masa Gadu lobi libisëmbë sö tee a da de di wan
kodo Womi Mii fëën di a abi. Nöö ee wan sëmbë i ta biibi a di
Mii fëën aki liba, nöö ja o lasi go kaba a sösö möönsö, ma i abi
di libi u teego kaa.
17 Biga fa Masa Gadu manda di Mii fëën ko a goonliba aki,
nöö an mandëën ko faa kuutu sëmbë tuwë go da sitaafu e. Ma
a mandëën ko faa hai sëmbë puu a didibi basu, be de feni di
libi u teego.

18 “Nöö ee wan sëmbë i ta biibi a di Mii u Gadu aki liba, nöö
ja o kisi sitaafu a Gadu e. Ma ee ja kë biibi ën, nöö Gadu kuutu

i kaa fii kisi di sitaafu dë. Biga ja kë piki taa di Sëmbë aki, hën da di wan kodo mii u Gadu di a manda ko.
19 “Nöö di soni aki sö, hën da di soni mbei sö wan sëmbë musu kisi sitaafu. A dë sö taa Gadu manda limbo ko a goonliba u limbo libisëmbë wojo, ma nöö de an këën. Fa de sai dë, de lobi di dungu möön di limbo. Biga de an kë disa di hogilibi u de fu de ko a di së u limbo.
20 Biga di sëmbë di ta du hogi, hën ta buuse limbo. An o ko seei ka di limbo sa kai nëën, fu di an kë u sëmbë si dee hogi a ta du.
21 “Ma nöö ee wan sëmbë ta libi leti, nöö hën aan toobi ee di limbo kai nëën. Biga a kë u de si taa Gadu dë ku ën a dee soni a ta du.”
Sö Masa Jesosi fan ku Nikodemusi di ndeti dë.

A di pisi aki sö, Johanisi di Dopuma ku dee bakama fëën ta taki soni u Masa Jesosi.

22 Nöö a baka u di dë, nöö hën Masa Jesosi ku u dee bakama fëën kumutu ⌞a Jelusalen dë⌟ nöö hën u go a wan oto kamian u Judea, fuu ku ën sa dë u wanwan ufö. Nöö hën u go dë ala te wan pisi, hën sëmbë ta ko a u ala fuu dopu de.
23-24 Wë nöö di juu dë, nöö de an bi buta Johanisi a dungu-wosu eti e. Nöö hënseei dë a wan kamian de kai Anon ta dopu sëmbë tu. Nöö di Anon dë, a dë zuntu ku di köndë de kai Salim, nöö naandë bi abi hia wata, hën mbei Johanisi ta dopu sëmbë ala. Nöö sömëni sëmbë ta ko nëën tu faa dopu de.
25 Te wan pisi hën dee bakama u Johanisi ku wan oto sëmbë u Dju ko ta fia wan gaan fia a unfa i musu wasi ufö i sa ko limbo a Gadu wojo.
26 Nöö hën dee bakama u Johanisi ko nëën, hën de taki dëën taa: “Wë Mësitë, ja jei nö? Di sëmbë u bi si ku i a di oto së banda ala, di i bi ta konda soni fëën nöömö dë, a dë leti a wan kamian ala ta dopu sëmbë seei tee a hia. Hii sëmbë nango nëën ala gililili sö ta disa i.”
27 Nöö hën Johanisi piki de taa: “Un haika e, dee sëmbë. Na wan sëmbë sa feni sö wan hei ee na Gadu hën hei ën sö e.
28 Nöö wan bi jei fa mi bi fan ku unu kaa nö, taa na mi da di Paamusi Könu, ma Gadu manda mi ko nëën fesi nöö.
29 “Wë nöö fa di soni un taki ta pasa dë, nöö a dë leti kuma te wan womi o töö u ku wan mujëë, a o abi wan mati fëën ta seeka soni dëën. Nöö te di mati seeka te a kaba kaa, nöö a o go dë fëën pii, ta haika ee unfa soni ta waka. Nöö ee a si taa a ta waka bunu, nöö a o wai seei gaanfa. Na sö nö? Wë nöö di wai di mati u di töö uma ta wai dë, nöö hën da di wai di miseei ta wai aki e.
30 Biga di Sëmbë dë hën musu ta hei nango nöömö, ma mi musu ta saka nango möönmöön.

31 “Biga wë di sëmbë di kumutu a Gadu nöö hën hei möön
hii sëmbë. Mi, a goonliba aki de pai mi e. Hën mbei goonliba
sëmbë nöö mi dë, nöö te mi ta fan mi ta taki soni nöö kumafa
goonliba sëmbë sa fusutan soni. Ma di Sëmbë dë, fa a sai
dë, hën a musu hei möön hii sëmbë biga a Masa Gaangadu a
kumutu.
32 Nöö fa a kumutu nëën dë, nöö a ta konda dee soni dee a
si ku dee a jei a Gadu ala, ma tökuseei libisëmbë an kë tei dee
soni a ta taki.
33 “Ma ee wan sëmbë i ta piki taa dee soni a ta taki dë, de dë
tuu, nöö hën da i ta sitampu taa dee soni Gadu seei ta taki, de
dë tuu.
34 Biga di Sëmbë dë, fa i si a sai dë, nöö Gadu wë mandëën e,
nöö a ta konda soni leti kumafa Gadu ta dëën. Nöö i si fa Masa
Gadu dëën di Akaa fëën dë nö? An dëën hafuhafu e, ma a dëën
tuu seei ku telu faa sa ta wooko nëën liba nöömö.
35 “Di sëmbë i si u ta taki aki sö, nöö Masa Gadu seei Mii a dë
e, dee sëmbë. Nöö hën Tata lobi ën tee, nöö hën a buta hii soni
nëën maun faa ta tii.
36 Nöö ee wan sëmbë i ta biibi a di Womi Mii u Gadu i si dë,
nöö i abi di libi u teego kaa. Ma ee wan sëmbë ja kë biibi ën,
nöö ja o feni di libi dë möönsö, biga di hatiboonu u Gadu dë a
i liba kaa.”
Sö Johanisi fan ku dee bakama fëën di daka dë te a kaba.

4

Aki Masa Jesosi ta fan ku

wan mujëë u Samalia.

1 Wë nöö di juu dë, hën dee Faliseima ko jei taa sëmbë ta ko
a Masa Jesosi te a hia faa dopu de. Nöö de ta fika ku ën dë ta
ko bakama fëën, teefa dee bakama u Masa Jesosi ko hia möön
dee u Johanisi seei.
2 Ma nöö fa u ta taki aki seei, na Masa Jesosi ta dopu dee
sëmbë e, ma u dee bakama fëën, u ta dopu de.
3 Nöö hën wë di Masa Jesosi ko jei taa sö dee Faliseima ko
sabi fëën kaa, nöö hën a kumutu a Judea dë wante faa toona
go a Galilea.
4 Ma nöö a musu latja pasa a di pisiwata de kai Samalia ufö
a sa go dou.
5 Nöö hën u nango te u go dou a wan köndë u Samalia de ta
kai Sikali. A dë zuntu ku wan pisi goon di di gaan sëmbë fuu
de kai Jakopu bi da hën mii Josëfu.
6 Naandë Jakopu bi diki wan baaku wata fëën, nöö a sai dë
eti. Wë nöö di juu dë, Masa Jesosi ko wei u waka, nöö hën a go
sindo a di baaku bandja dë. Nöö a bi dë wan soni u tuwalufu
juu sö u didia.

7 Te wan pisi nöö hën wan mujëë u di köndë naandë ko u ko
ba wata. Hën Masa Jesosi hakisi ën taa: “Mujëë o, mi begi i, da
mi wan piki wata mi bebe.”
8 (Di juu dë, u dee bakama fëën bi go a di köndë ganda u go
bai sondi u njan.)
9 Nöö hën di mujëë hakisi ën taa: “Wë womi, unfa i sa hakisi
mi wata u mi da i fii bebe? Na i da wan Dju nö? Wë mi da
wan Samalia mujëë.” (Biga dee Dju ku dee Samalia sëmbë an
ta koti.)
10 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Wë mujëë, ee i bi sabi di
bunu di Gadu kë da i, ku ee i bi sabi di Sëmbë ta hakisi fii dëën
wata aki, nöö i bi o bia begi ën faa da i kuwakuwa wata fii sa
feni libi nëën.”
11 Nöö hën di mujëë piki ën taa: “Wë womi, fa i ta fan dë, nöö
ja abi na wan wojo sondi naandë fii kisi wata, ufö di baaku aki
fundu poi tu. Nöö naasë joo feni di wata dë u da mi?
12 Fa i sai dë, i hei möön di gaan sëmbë fuu de kai Jakopu nö?
Biga di baaku i si aki, nöö hën wë diki ën da u, nöö hën seepi
bi ta bebe di wata fëën, hën ku dee mii fëën ku dee mbeti fëën
tuu.”
13 Nöö hën Masa Jesosi toona taki taa: “Wë di sëmbë ta bebe
di wata aki sö, nöö dëëwata ta toona kisi ën.
14 Ma di sëmbë di o bebe di wata di mi o dëën, nöö hën
dëëwata an o kisi möönsö a mundu. Biga di wata di mi o dëën,
nöö a o dë nëën dendu kuma wan kiikihedi ta kule wata ta
ko nöömö. An o kaba möönsö. Nöö so wan sëmbë abi di libi u
teego e.”
15 Nöö hën di mujëë taki dëën taa: “Wë womi o, wë mi kë di
wata dë e baa, fu dëëwata an musu kisi mi möön. Nöö an o dë
u mi ta ko aki ta ko ta ba wata hiniwanten möön.”
16 Hën Masa Jesosi taki dëën taa: “Wë antoobi. Go kai i manu
be i ku ën ko.”
17 Hën di mujëë taa: “Ambë? Mi nö? Ma a’ manu e!”
Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Söö mujëë, fa i piki naandë, ja
ganjan e. Ja a’ manu tuu.
18 Biga feifi womi i tei tuwë kaa. Nöö di i ku ën sai naandë fa
u dë aki, nöö an dë manu fii tu. Hën mbei mi taa i piki bunu.”
19 Nöö hën di mujëë taa: “Aai, womi, awaa mi si taa i da wan
tjabukama u Gadu tuu.
20 “Wë nöö dee gaan sëmbë fuu bi ta begi Gadu a di kuun aki
sö. Ma un dee Dju taa Jelusalen ala da di möön bunu kamian
fuu ta begi Gadu. Nöö unfa i ta taki u di soni dë?”
21 Hën Masa Jesosi taki dëën taa: “Mujëë, mi o taki wan soni
da i aki, nöö i biibi mi e, taa wan ten ta ko, nöö na a di kununu
i si aki, na a Jelusalen tu woo go u go begi Gadu di Tata fuu
möön. ⌞Biga di kamian ka fuu begi ën, nëën o dë di gaan soni
möön.⌟

22 “Ma nöö haika e. Fa i si un dee Samalia sëmbë ta begi Gadu
aki sö, ma an dë taa sabi un sabi ën ufö un ta begi ën e. Ma nöö
u dee Dju uu sabi ën kaa bifö u ta begi ën, biga a u di heepi u
Gadu ta kumutu ta paaja go a oto sëmbë.
23 “Ma mi taki e, di soni dë seei an o dë gaan soni möön tu.
Biga wan ten o ko, nöö a dë kaa tu, taa te sëmbë o begi Gadu
u Tata, nöö ku hii de akaa de o ta begi ën ta hopo ën në a wan
gbelingbelin fasi söndö ganjan. Nöö te i begi ën sö kaa, nöö
hën da i ta begi ën a wan leti fasi. Nöö sö wanlö sëmbë Gadu
ta suku u ta begi ën e.
24 “Biga fa Gadu sai dë an dë libisëmbë ku sinkii e, ma a dë
akaa. Nöö ee wan sëmbë i kë begi ën, nöö ja musu begi ën a
wan döösë fasi nöö e, ku ganjan. Nönö. Ma i musu ta hopo ën
në ta begi ën a wan tuutuu fasi ku hii i akaa.”
25 Nöö hën di mujëë taa: “Wë i sabi nö? Un boo disa di oto
ufö e, baa. Biga di Könu di Gadu bi paamusi u taa a o manda
ko, nöö te a ko, nöö a o lei u hii soni möön fini.”
26 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Mujëë o, di Sëmbë i taki
dë, hën wë i si ta fan ku i aki kaa e.”

A di pisi aki dee bakama u

Masa Jesosi toona ko.

27 Nöö di juu dë, nöö u dee bakama u Masa Jesosi toona ko
nëën. Nöö di u si taa a ta fan ku wan ⌞Samalia⌟ mujëë nöö a
bigi da u seei. Ma tökuseei na wan fuu hakisi ën ee andi a ta
taki, ee nasö un oto de ta da naandë.
28 Nöö fa u mbei dë, hën di mujëë tuwë di djogu fëën disa dë,
hën a kule go a köndë ganda. Nöö hën a go kai dee sëmbë ala
taa:
29 “Un ko luku wan womi ala, dee sëmbë. A konda hii sondi
dee mi bi du tuu da mi. A sa kë hën da di Könu di Gadu bi o
manda da u nö?”
30 Nöö fa a fan dë, nöö hën dee sëmbë hopo gililili nango a
Masa Jesosi.
31 Nöö di juu dë, u dee bakama bi dë a di baakuwata dë ta
begi Masa Jesosi taa: “Mësitë o, wë fii ko njan.”
32 Hën a piki u taa: “Mi abi wan njanjan aki ta njan di wan
sabi e, ⌞nöö hën ta da mi kaakiti kaa⌟.”
33 Nöö hën u ta hakisi u seei taa: “Wë a sa kë fa u go ala, nöö
hën wan sëmbë tja soni u njan ko dëën aki a njan nö?”
34 Nöö hën Masa Jesosi piki u taa: “Di njanjan u mi, hën da
te mi ta du dee soni di Sëmbë manda mi ko aki kë fu mi du, be
di wooko fëën go dou.
35-37 “Wan jei fa de taki nö? De taa a fika fö liba nöö dee
njanjan u dee goon o lepi u koti. Ma mi taki da unu taa, un
hopo wojo luku dee njanjan u dee goon. De lepi tjika u koti

kaa. ⌞Biga ja ta si dee sëmbë ta ko gidjii ala nö?⌟ De lepi kaa e, fuu heepi de feni di libi u teego wantewante aki. U sa hai de tja ko buta a suwa seei. Nöö hën da u dee kotima ta feni u paima kaa.

"Nöö aki sö di nöngö ko tuu taa wan sëmbë ta paandi, di otowan ta koti. Nöö te di njanjan u di goon lepi, nöö di sëmbë di bi paandi ku di sëmbë di ta koti tuu ta wai makandi.

38 "Fa mi bi manda unu go dë, dee sëmbë, mi bi manda unu go fuun koti dee soni dee oto sëmbë bi paandi. Dee otowan dë, de bi waka a unu fesi, nöö de bi wooko taanga ta konda di buka, nöö hën un ko a baka aki ko ta feni di wini. Biga awaa ufö dee sëmbë ta piki di buka."

A di pisi aki hia sëmbë u

Samalia ko biibi a Masa

Jesosi liba.

39-40 Nöö di juu dë, dee Samalia sëmbë ko dou gidjii dë kaa. Nöö hën de begi Masa Jesosi faa tan ku de naandë. Nöö hën a fika ku de tu daka.

Wë nöö fa de bi ko nëën naandë, nöö sömëni u de bi ko biibi nëën kaa, fu di fan di di mujëë bi fan ku de taa, "A konda hii dee soni mi bi du tuu da mi."

41 Ma nöö fa Masa Jesosi fika ku de dë, nöö hën sömëni oto sëmbë ko biibi nëën möön, fu dee wöutu u Gadu dee a tei ta lei de hedi.

42 Nöö hën de piki di mujëë taa: "U bi ta biibi fu di i bi fan ku u, ma nöö fa u dë aki u seepi jesi ko jei dee soni dee a taki. Nöö hën mbei u ko sabi tuutuu taa di Sëmbë i si aki, hën da di Paamusi Könu, di Heepima di Gadu manda ko u heepi hii sëmbë u goonliba."

A di pisi aki Masa Jesosi kula wan womi mii u wan sëmbë.

43 Wë nöö kumafa u taki dë, Masa Jesosi fika dë tu daka a Samalia ala, nöö hën u kumutu dë. Hën u go dou a Galilea awaa.

44 Wë nöö Masa Jesosi bi taki taa wan tjabukama an ta feni nëbai nëën seei köndë.

45 Ma nöö ⌞di pasi aki⌟ di a ko dou a Galilea, nöö dee sëmbë kisi ën seei ku wai. Biga sömëni u de bi dë a Jelusalen ta njan di Pasika piizii, nöö de bi si fa Masa Jesosi bi du sömëni gaan foombofoombo soni ala. Hën wë mbei de wai ku ën gaanfa sö.

46-47 Nöö hën a toona go a Kana ka a bi mbei di wata bia ko win. Nöö di a go dou, hën wan womi kumutu a Kapenaumi ko nëën. Di sëmbë aki, a dë wan lantima ta wooko da di Könu. Nöö di a jei taa sö Masa Jesosi kumutu a Judea ko a Kana dë, nöö hën a go nëën wante go begi ën faa ko kula wan womi mii fëën dëën, biga a siki te a fika piki a dëdë.

48 Nöö hën Masa Jesosi taki dëën taa: “Söö, wë fa un dë aki,
ee na un si foombo wooko, nöö wan o biibi mi möönsö nö?”
49 Ma nöö tökuseei hën di womi fan ku ën taa: “Mësitë o,
gaantangi mi begi i baa, ko go heepi mi ku di mii u mi bifö
a dëdë.”
50 Hën Masa Jesosi taki dëën taa: “Wë antoobi. Go fii a wosu
e. Di mii fii an o dëdë, a libi kaa.” Nöö fa a fan ku di sëmbë dë,
nöö a biibi, nöö hën a go fëën.
51 Nöö fa a tei pasi nango dë, te wan pisi hën dee futuboi fëën
ko miti ën a pasi. Hën de tja buka ko dëën taa di mii libi, a bëtë
kaa.
52 Nöö hën a hakisi de taa: “Wë nöö na un juu u di daka di
mii ko bëtë?”
Hën de taa: “Jeside a di sonuati a di wan juu ten, nöö hën di
fëbë an kisi ën möön e.”
53 Nöö hën di tata kai pakisei diin. Hën a si taa a kai leti a di
ten Masa Jesosi bi fan ku ën dë taa di mii libi, an o dëdë. Nöö
hën di de ko sabi sö kaa, nöö hën di womi ku hii dee sëmbë fëën
wosu dendu tuu fiaa ko biibi a Masa Jesosi.
54 Nöö di soni di i si pasa naandë, hën mbei di u tu gaan
foombo wooko di Masa Jesosi du a Kana, nöö a du ën di a
kumutu a Judea toona ko a Galilea baka.

5

Aki Masa Jesosi kula wan suwakima a wan petiwata bandja.

1 Nöö a baka u di dë, hën wan oto piizii u dee Dju o dë. Hën
Masa Jesosi tei pasi hën a toona go a Jelusalen.
2 Wë nöö di juu dë, wan peti wata bi dë a Jelusalen ganda,
zuntu ku di djai döö buka ka de ta tja dee sikapu ko a di köndë
dendu. Di peti naandë sö, dee Dju bi ta kai ën Batesita, nöö de
mbei feifi baiko lontu ën.
3 Nöö a dee baiko naandë sömëni sikima sai dë kandikandi:
bookowojoma, sömëni lanlan sëmbë, de tuu sai dë [ta luku di
ten di wata o seki.
4 Biga de taa a ta a’ juu nöö wan basia u Gadu Köndë ta saka
ko naandë ko seki di wata, nöö ee wan sëmbë i fosu go nama
a di wata, nöö i sa ko bunu nöömö aluwasi un sootu siki i bi
abi].
5 Wë nöö wan womi bi sai naandë, diiteni-ku-aiti jaa longi
a siki, an sa hopo waka.
6 Nöö di Masa Jesosi go si ën kandikandi dë, nöö a sabi taa a
bi sai dë longi kaa. Nöö hën a hakisi ën taa: “Wë womi, unfa
wë? Ja kë ko bëtë nö?”
7 Hën a piki ën taa: “Wë awa, mi kë bëtë, ma ma abi sëmbë u
tja mi go a di wata. Biga te a ta seki, nöö ufö mi penapena go
dou nëën nöö wan oto sëmbë bi go a mi fesi gaanduwe kaa.”

8 Nöö hën Masa Jesosi taki dëën taa: “Wë antoobi. Hopo, nöö
i tei di kama fii, nöö i waka go fii a wosu.”
9 Nöö fa i si a taki dë, wantewante hën di womi ko bunu kaa.
Hën a tei ën kama hën a go. Ma nöö di soni aki pasa leti a wan
saba daka u dee Dju.
10 Nöö di a nango te wan pisi hën wanlö hedima u Dju ko si
taa a ta waka ta tja di kama fëën. Hën de hakisi ën taa: “Womi,
unfa i du ta tja di kama fii a di saba daka aki? Ja sabi di wëti
taa ja musu wooko a saba ö?”
11 Hën a piki de taa: “Wë nönö, di sëmbë di kula mi, hën taki
da mi taa mi musu hopo tei mi kama nöö mi go a mi wosu.”
12 Nöö hën de hakisi ën taa: “Ambë da di sëmbë di manda i
sö?”
13 Ma nöö di sëmbë an bi sabi Masa Jesosi seei. Biga hia
sëmbë bi dë a di kamian, nöö di a kulëën te a kaba, hën a fusi
go fëën.
14 Ma nöö te wan pisi hën Masa Jesosi ko si di womi möön
a di Wosu u Masa Gadu. Hën a fan ku ën taa: “Womi.” A piki.
A taa: “Fa i si i ko bunu aki, nöö i musu kaba ku hogilibi e, ee
nasö wan möön gaan soni o miti i.”
15 Nöö di di womi ko sabi Masa Jesosi, hën wë a go konda
wante da dee Dju hedima taa Jesosi hën wë kulëën mbei a ko
bunu.

Aki ta lei fa Masa Jesosi piki

dee Dju hedima.

16 Nöö di dee Dju hedima jei sö kaa, hën de bia buta ku Masa
Jesosi taa a ta poi tjina fu di saba.
17 Nöö hën a piki de taa: “Wë mi tata an ta disa bunu fëën
u du fu di a dë saba daka hedi e, nöö hën mbei miseei di Mii
fëën aki, më sa disa bunu u du a saba tu.”
18 Wë nöö fa a piki de dë, nöö an bunu da dee hedima, nöö
hën hati u de boonu seei te de ta suku köni u de feni ën kii. Biga
na di tjina u di saba nöö a poi, ma a kai Gadu hën eigi tata ta
mbei taa hën ku Gadu dë pei.
19 Nöö hën Masa Jesosi fan ku de, a taa: “Söö. Wë mi o taki
wan soni da unu aki, nöö a tuu möön hii soni. Mi taki da unu
e, taa fa mi ku mi Tata dë di wan tjika aki, ma sa du na wan
soni mi wanwan möönsö söndö ën. Di soni mi si a ta du nöö
hën nöö mi seei ta du tu, biga u tuu ta du di wan soni.
20 “Fa mi dë aki, mi Tata lobi mi e, nöö hii dee soni a ta du
kaa tuu a ta lei mi. Nöö a o lei mi möön gaan soni eti u mi du
möön leki dee un si aki kaa, nöö a o foombo unu seei.
21 Biga fa i si mi Tata ta weki dëdë sëmbë toona da de libi,
nöö sö nöö mi di Mii fëën aki sa da hiniwan sëmbë di mi kë
libi tu.

22 “Nöö na mi Tata ta kuutu libisëmbë e. Ma hii kuutu tuu a
buta a mi maun.
23 Nöö di soni mbei a du sö, fu hii sëmbë musu sa hei mi di
Mii fëën aki leti kumafa de ta hei mi Tata.
“Nöö sö e. Ee wan sëmbë an kai di Mii fëën aki gaan soni,
nöö söseei an kai mi Tata di manda mi ko aki gaan soni tu.
24 “Nöö tuutuu mi o taki wan oto soni da unu, taa ee wan
sëmbë i tei dee fan mi ta fan aki taa tuu nöö i ta biibi a di Sëmbë
manda mi ko aki liba, nöö i abi di libi u teego kaa. De an o sa
kuutu i tuwë go da di sitaafu u teego, biga i kumutu a di së u
dëdë ko a di së u libi.
25 “Nöö mi taki da unu e, taa wan juu o dou nöö a dë kaa tu,
taa dee sëmbë dee an bi feni di libi u Gadu eti o jei di fan u mi
di Mii u Gadu aki. Nöö ee de piki mi, nöö de o feni libi.
26 Biga leti kumafa Gadu hën abi libi, nöö sö nöö mi di Mii
fëën aki abi libi tu. Sö a butëën da mi kaa.
27 Nöö hën a da mi di leti tu fu mi kuutu libisëmbë fu di mi
seei ko dë libisëmbë miii.
28 “Dee soni mi ta fan aki nöö de an musu bigi da unu poi e,
dee sëmbë. Biga wan juu o dou, nöö hii dëdë sëmbë tuu o jei mi
di Mii u Gadu aki ta kai de u de musu ko a kuutu, nöö de tuu
o weki kumutu a geebi toona ko ku libi baka.
29 Dee bi libi bunu a Gadu wojo, de o weki fu de libi ku Gadu
fu teego. Ma nöö dee bi libi hogi a Gadu wojo, nöö de o toona
weki fu de feni di sitaafu u teego. Sö mi o kuutu a de liba e.
30 “Nöö te mi ta kuutu a sëmbë liba, nöö di kuutu u mi ta dë
leti. Biga ma ta du na wan kodo soni mi wanwan, ma kumafa
mi ta jei a mi Tata nöö sö nöö mi ta kuutu buta. Nöö ma ta du
na wan wojo soni tu faa kai ku miseei e, ma mi ta du dee soni
dee ta kai ku mi Tata di manda mi ko aki.”

Aki Masa Jesosi ta lei dee fesima u Dju taa a abi kotoigima

ta taki soni fëën.

31 Hën a taa: “Un haika e. Ee mi ta konda soni u miseei da
unu kumafa mi dë, nöö wan o kë piki mi e.
32 Ma nöö wan oto sëmbë ta konda soni u mi, hën da mi Tata,
nöö a ta kondëën leti kumafa a dë.
33 “Nöö Johanisi seei tu bi ta konda soni u mi. Unu seei bi
manda sëmbë go fini ën u dee soni a bi ta konda, nöö fa i si a
piki dë an ganjan unu e. Ma a piki unu leti kumafa a dë.
34 “Ma nöö fa mi ta fan aki seei, ma an dë taa mi ta langi a
dee soni libisëmbë ta taki u mi e. Ma mi taki ën sö nöö fuun
musu piki, be un feni libi u teego.
35 Biga Johanisi bi dë kuma wan lampu sëndësëndë ta lei
sëmbë di pasi, nöö a bi suti da unu fu wan pisiten. Di juu dë
un bi kë jei ën seei.
36 “Ma nöö wan oto soni möön dë eti di ta konda u mi, nöö
a möön hebi möön dee fan u Johanisi seei. Hën da dee wooko

dee mi Tata manda mi ko u mi ta du aki. Biga fa i si mi ta du
dee foombo wooko aki, nöö de ta sitampu gbelin taa mi Tata
Masa Gadu hën manda mi ko aki tuu.
37 "Nöö fa a manda mi ko aki, hënseei bi ta taki soni u mi tu.
Ma kumafa un dë aki, un wan jei fan fëën wan daka. Wan si
ën sabi wan daka tu.
38 Fa un ta jei dee wöutu fëën dë, de an ta fika a unu hati
möönsö. Biga wan kë piki mi, di Sëmbë di a manda ko da unu
aki."
39 Hën a taki da de möön taa, "Wan oto soni dë möön di ta
konda soni u mi, hën da di Buku u Gadu. Nöö un ta hulu di
Buku dë ta bia nango ta ko kodo, fu di un sabi taa nëën un sa
feni di libi u teego. ⌞Wë nöö sö a dë tuu.⌟ Ma fu mi wë di Buku
ta taki di taki e,
40 ma wan kë ko a mi möönsö fuun sa feni di libi dë.
41 "Ma nöö fa mi ta fan aki, dee sëmbë, wan musu mëni taa
pena mi ta këë e, fu di un libisëmbë wan kë hei mi. Nönö. Biga
a Gadu nöö mi ta suku hei.
42-43 Ma nöö fa un sai dë, mi sabi unu taa wan lobi Gadu.
Biga ee un bi lobi ën, nöö un bi o tei mi u soni. Biga fa mi ko
aki, a Gadu në mi ko. Hën da mi Tata, nöö hën manda mi ko
aki tuu. Ma nöö wan ta tei mi u soni möönsö. Ma te wan oto
sëmbë hopo ko nëën seei në, nöö hën un ta tei u soni waiwai
seei.
44 "Ma nöö fa mi fan dë, unfa un sa biibi mi? An foombo mi
tu. Biga a libisëmbë nöö un ta suku u feni nëbai, ma wan a' bisi
möönsö fuun feni nëbai a di wan kodo Gadu u mundu.
45 "Ma nöö hii fa i si mi ta fan ku unu aki seei, dee sëmbë,
ma wan musu mëni taa mi o tja unu go kaagi da mi Tata e. Ma
wan sëmbë dë kabakaba kaa u kaagi unu. Hën da Mosesi di
i si un ta buta mëni fuunu sö gaanfa nëën liba taa woon feni
heepi a dee soni a sikifi buta dë.
46 Ma ee un bi biibi Mosesi tuu nöö an bi o toobi unu fuun
sa biibi mi e, biga soni u mi wë a bi sikifi buta dë.
47 Nöö sö wë i si taa wan ta biibi dee soni a sikifi dë, nöö unfa
un sa biibi dee soni mi ta fan ku unu aki?"
Sö Masa Jesosi fan ku dee hedima u Dju dë te a kaba.

6

A di pisi aki Masa Jesosi ta da feifi dusu sëmbë soni u njan.
Mat. 14:13-21; Maik. 6:30-44; Luk. 9:10-17

1 Hën u dë te wan daka hën u ku Masa Jesosi koti di ze u
Galilea de kai Tibelia, go te a di oto së banda.
2-4 Hën u subi go sindo a wan kununu bandja. Nöö di ten dë,
di gaan daka fuu dee Dju de kai Pasika ko zuntu faa kai.
Nöö di juu dë, wanlö gaan hila sëmbë ta lontu a futu ta faaka
Masa Jesosi ta ko, fu di de bi si a du sömëni foombofoombo
soni ta kula sömëni sikima.

5 Nöö fa u ku Masa Jesosi dë sindosindo naandë, te wan pisi
hën a hopo wojo hën a si dee hia sëmbë ta ko.
Nöö hën a hakisi Filipi taa: “Wë womi, dee sëmbë ta ko dë,
naasë woo feni soni u njan u da de?”
6 Ma fa a hakisi ën dë seei, ma a ta poobëën luku ee unfa di
biibi fëën bigi tjika. Wë biga a bi saandi a o du kaa.
7 Hën Filipi piki ën a taa: “Wë Masa o, ee u bi wooko tu höndö
daka seei, ma töku möni fëën an o tjika fuu bai soni u njan da
dee hia sëmbë gidjii dë e. Aan fa fuu paati ën pikipiki te nöö a
sa tjika de.”
8 Nöö hën Andiasi di baaa u Simon Petuisi taa:
9 “Wan mii dë aki abi feifi piki bëëë ku tu pikipiki fisi tö, ma
nöö unfa dee soni dë sa du heepi dee hia sëmbë aki?”
10 Nöö di a taki sö, hën Masa Jesosi taa: “Antoobi.” Hën a
manda u taa u musu mbei dee sëmbë sindo a goon, biga di
kamian naandë bi dë ku hia ahun.
Nöö hën dee sëmbë saka sindo. Nöö fa de bi ko hia dë, nöö
de dë feifi dusu womi ⌞söndö de konda dee mujëë ku dee mii⌟.
Sö dee sëmbë bi hia tjika.
11 Nöö hën Masa Jesosi tei dee bëëë ku dee fisi dë, hën a da
Gadu tangi te a kaba. Nöö hën a booko de pisipisi te a kaba,
hën a tëndëën da u dee bakama fëën fuu paati da dee sëmbë.
12 Nöö hën u tja go paati da de, hën de njan tefa de bëë fuu.
Nöö di de kaba u njan, nöö hën Masa Jesosi manda u taa:
“Söö. Wë nöö be un go pii dee pisipisi dee fika e, be de an poi
kaba a sösö.”
13 Nöö hën u go pii te a fuu tuwalufu gaan manda. Sö a fika
hia tjika u dee feifi bëëë dee sëmbë njan.
14 Wë nöö di dee sëmbë si di gaan soni Masa Jesosi du dë, nöö
a bigi da de te na soni. Hën de taa: “Söö. Wë di soni aki an dë
u fia. Di sëmbë i si aki, hën da di Tjabukama di i si Masa Gadu
paamusi taa a o manda ko a goonliba.”
15 Nöö hën di de taki sö kaa, hën de kë kisi ën ku taanga
buta könu u de wante. Ma nöö di Masa Jesosi sabi sö kaa, nöö
hën a fusi kumutu a de mindi, hën a go a dee kununu ala hën
wanwan.

A di pisi aki Masa Jesosi waka

a wata liba.
Mat. 14:22-33; Maik. 6:45-52

16-17 Nöö hën u sai dë tefa di ndeti buka, Masa Jesosi an ko
möönsö, nöö hën u dee bakama fëën go subi a di boto fuu aba
go a Kapenaumi. Nöö di juu dë kamian ko ta dungu kaa.
18 Nöö hën di u nango te wan pisi, hën wan gaan ventu ko ta
böö teee, di wata ta seki te na sondi.
19 Hën u ta puu ku taanga nango te u go kuma wan feifi
kilomëti longi ku ka u bi kumutu, nöö hën u bia luku. Hën u si

wan sëmbë ta waka ku futu a di wata liba ta ko a u. Nöö hën u ko fëëë te, u ta tëëmë tjatjatjatja sö, biga wa saandi da di soni ta ko a u dë. Nöö hii u di dë, Masa Jesosi wë gbolo, ma wa bi sabi.

20 Nöö hën a fan ku u taa: "Dee sëmbë, wan fëëë e. Mi wë disi."

21 Nöö di u jei sö kaa, hën hati fuu ko kötö, nöö wa fëëë möön faa ko a di boto. Ma nöö fa i si a subi a di boto dë kaa, nöö te fuu mëni hën u dë a di oto së banda ala piii, ka u bi nango.

22 Di dobooko fëën möön, hën dee hia sëmbë dee bi dë a di oto së banda ka u kumutu ala, hën de ko foondo tee. De an sa naasë Masa Jesosi bi go. Biga oto boto an bi sai dë möönsö möön leki di fuu boto, nöö de sabi taa na u ku Masa Jesosi bi go di go.

23 Nöö di juu dë wanlö gaan boto fu Tibelia Köndë ko tjökö naandë zuntu ku di kamian ka Masa Jesosi bi tei dee bëëë da Gadu tangi paati da de de njan.

24 Nöö hën di dee sëmbë ko sabi taa Masa Jesosi an sai dë möön, u dee bakama fëën seei wa sai dë möön tu, hën de subi a dee gaan boto hën de koti ko a Kapenaumi.

A di pisi aki Masa Jesosi ta fan ku dee sëmbë taa hën da di bëëë di ta da sëmbë libi u teego.

Hën dee hia sëmbë ta suku Masa Jesosi

25 teefa de ko si ën. Nöö hën de hakisi ën taa: "Mësitë o, na un ten seepi i ko aki baa?"

26 Nöö hën Masa Jesosi taki da de taa: "Fa i si mi o fan ku unu aki, nöö tuutuu soni a dë e. Wan ta kule a mi baka fu di un ta fusutan dee foombo wooko mi ta du hedi e, ma fu di a dë taa mi bi da unu di bëëë un njan te bëë fuunu fuu.

27 "Nöö mi taki e, taa wan musu ta biinga fuun feni di njanjan di ta hoi unu fu wan pisiten nöö e, dee sëmbë. Ma be un biinga fuun feni di njanjan di sa mbei un feni libi u teego. Di njanjan dë, Mi di ko Libisëmbë Mii aki nöö sa da unu ën e. Biga mi nöö Gadu si taa fiti faa da mi di taki fu da unu sö wan soni."

28 Nöö hën de piki ën taa: "Wë nöö unfa u musu du te nöö u sa du dee wooko Gadu kë fuu du?"

29 Hën a piki de taa: "Di wooko Gadu kë nö? Hën nöö da fuun musu biibi a Mi di Sëmbë di a manda ko aki."

30 Hën de toona hakisi ën taa: "Wë nöö un maaka joo lei u fuu sabi taa a i u musu biibi?

31 I sa du foombo wooko kuma Mosesi nö? Biga hën bi ta da dee fesiten sëmbë fuu di njanjan de kai 'mana' hibiwan daka, u de njan a di gaan sabana kumafa di Buku taki taa: 'Gadu Köndë bëëë a da de de njan.' Nöö i sa du sö wan soni tu nö?"

32 Hën Masa Jesosi piki de taa: "Dee sëmbë, be mi taki wan tuutuu soni da unu e. Na Mosesi bi da de di mana dë e, ma mi

Tata seei bi da de ën. Ma nöö fa mi taki dë seei, ma nëën bi da di tuutuu njanjan di ta kumutu a Gadu ala eti.
33 Biga awaa ufö a ta da libisëmbë di tuutuu njanjan awaa. Hën da di Sëmbë aki di kumutu nëën ala, nöö hën bumbuu möön di mana. Biga hën sa mbei sëmbë feni di tuutuu libi di dë u teego.”
34 Hën de taa: “Wë nöö Mësitë o, tide wante fii seti da u di njanjan dë, fuu sa ta njan mën nöömö.”
35 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Un haika e. Mi wë da di njanjan di i si mi ta taki dë, di ta da sëmbë libi u teego. Biga ee wan sëmbë i ko a mi, nöö hati fii an o hangi na wan soni möön. Ee i ta biibi a mi liba, nöö dëëwata seei an o kisi i möön. ⌞Biga joo dë bööböö.⌟
36 “Ma nöö a dë leti kumafa mi bi taki da unu dë kaa. Un ta si mi fa mi dë, ma wan ta kë piki taa Gadu hën manda mi ko aki.
37 Ma fa mi fan dë seei, ma hii dee sëmbë dee mi Tata Gadu ta da mi, nöö de tuu o ko a mi nöömö, nöö di sëmbë di ko a mi ma o jakëën möönsö.
38 “Biga fa mi kumutu a liba ala ko aki, dee sëmbë, ma ko u mi du kumafa mi kë e. Ma mi ko u mi du dee soni dee di Sëmbë manda mi ko kë u mi du.
39 Nöö andi da di kë fëën? Hën wë da ma musu lasi na wan u dee sëmbë dee a da mi, ma mi musu weki de a dëdë a di kaba lasiti daka.
40 “Tuu wë e, dee sëmbë, disi da di soni mi Tata kë, taa hiniwan sëmbë di ta si mi di Mii fëën aki nöö i biibi a mi liba, nöö di sëmbë dë i abi di libi u teego kaa. Nöö sö wan sëmbë mi o weki a di kaba lasiti daka.” Sö Masa Jesosi taki da dee hia sëmbë dee ko nëën dë.
41 Nöö fa de jei di fan fëën naandë taa hën da di njanjan di kumutu a liba, hën so u de tei ën fu hogi seei. Hën de ta guunjëën,
42 taa: “Wë di mii aki sö, nëën da di mii u Josëfu de kai Jesosi nö? U sabi hën mama ku ën tata, nöö unfa a sa taki da u taa a kumutu a liba?”
43 Nöö hën Masa Jesosi taa: “Dee sëmbë o, un disa di guunjan un ta guunjan mi naandë e.
44 Biga na wan sëmbë sa ko a mi ee na mi Tata di manda mi ko aki hën hai ën ko. Nöö sö wan sëmbë, hën mi o weki a dëdë a di kaba lasiti daka.
45 “Wan jei fa dee tjabukama sikifi buta a di Buku u Gadu nö? De taa hii sëmbë tuu o kisi lei a Gadu. Wë nöö ee wan sëmbë i jei di lei u Gadu dë, nöö i tei ën tja go a i hati, nöö a mi joo ko nöömö.
46 Biga fa sëmbë ta kisi lei a Gadu seei, ma na wan sëmbë bi si ën ku wojo wan daka, boiti mi tö di kumutu nëën ala. ⌞Hën mbei a mi i musu ko fii sabi soni fëën.⌟

47 Nöö fëën mbei mi taki da i tuutuu taa di sëmbë di ko biibi
a mi, nöö hën feni di libi a Gadu di dë u teego.
48 “Mi taki da unu möön e, taa mi da di njanjan di ta da sëmbë
gbelingbelin libi.
49 Dee fesiten sëmbë fuunu, de bi njan di mana a di sabana
tuu, ma töku de bi dëdë.
50 Ma aki sö di njanjan dë awaa di kumutu a Gadu ko, nöö
ee wan sëmbë i njan mën nöö ja o dëdë, ma joo feni di libi a
Gadu di dë fu teego.
51 “Mi taki da unu möön e, dee sëmbë, taa mi da di njanjan
ta da sëmbë libi. A Gadu mi kumutu, nöö di sëmbë di ta njan di
njanjan aki hën abi di libi u teego. Nöö di njanjan di mi ta taki
aki, nöö hën wë da di sinkii u mi aki, di mi o da fu hii goonliba
sëmbë musu sa feni libi.”
52 Nöö di dee hedima u Dju jei a fan sö, hën de bigi ta fia ku
deseei makandi taa: “Unfa di sëmbë aki sa da u hën sinkii fuu
njan, maingë?”
53 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Tuutuu soni seei mi o
taki da unu aki, dee sëmbë, taa ee wan sëmbë ja tei di sinkii u
Mi di ko Libisëmbë Mii aki kuma njanjan fii, nöö ee ja tei di
buuu u mi kuma wata di i ta bebe, nöö ja feni libi seei eti e.
54 Ma ee wan sëmbë i tei di sinkii u mi kuma njanjan fii u
njan, nöö i tei di buuu u mi kuma wata fii u bebe, nöö i abi di
libi u teego kaa, nöö mi o weki i a dëdë a di kaba lasiti daka.
55 “Biga di sinkii u mi aki, hën da di tuutuu njanjan fii njan
ee i kë libi. Nöö di buuu u mi, hën da di tuutuu wata fii bebe.
56 Nöö ee wan sëmbë tei di sinkii u mi aki kuma njanjan fëën
a ta njan, nöö a tei di buuu u mi kuma wata fëën a ta bebe, nöö
mi ku di sëmbë dë ko di wan. Wa o paati ku u seei möönsö.
57 “Dee sëmbë o, fa mi Tata sai dë, nöö hën wë abi libi e, nöö
hën toona da mi ën fu mi abi ën tu. Nöö hën manda mi ko aki.
Nöö ee wan sëmbë tei mi kuma njanjan fëën a ta njan, nöö di
sëmbë dë hën mi o da di libi dë tu e.
58 Fëën mbei mi taa mi da di njanjan di kumutu a Gadu ala
di ta da sëmbë libi. An dë kuma di mana di dee fesiten sëmbë
fuunu bi njan, biga wë de bi dëdë, ma ee wan sëmbë njan di
njanjan aki sö, hën o abi di libi u teego.”
59 Nöö a sö wan fasi Masa Jesosi ta lei dee sëmbë e, a di
keikiwosu u dee Dju a Kapenaumi.

Aki sëmbë bia go disa

Masa Jesosi.

60 Nöö fa dee sëmbë dee bi ta waka a Masa Jesosi baka jei di
fan a fan dë, nöö hën sömëni u de taa: “Maingë, andi da dee
soni a ta lei dë? Ambë tjika u tei de?”

61 Ma nöö Masa Jesosi sabi kaa taa sö de ta fan, nöö hën a
fan ku de taa: “Wë di soni mi taki dë, hën taanga da unu fuun
tei sö nö?
62 Wë nöö unfa seei a o dë da unu te un si Mi di ko dë
Libisëmbë Mii aki toona go a liba ka mi bi kumutu?
63 Dee soni dee mi fan ku unu dë, na a sösö sinkii fasi un
musu fusutan de e. Biga sinkii soni an sa heepi i fii feni di lö
libi dë. Ma Akaa soni mi fan naandë, nöö ee i tei ën, nöö joo
feni di libi u teego.
64 Ma nöö fa mi ta biinga ku unu aki seei, so fuunu an kë piki
mi.” Biga Masa Jesosi bi sabi gaanduwe kaa ambë ku ambë an
o kë biibi ën, nöö a sabi di sëmbë di o sei ën a bakaten tu.
65 Nöö hën a toona taki da de taa: “Di soni aki wë mbei mi
taki da unu taa na wan sëmbë sa ko a mi ee na mi Tata da i
taanga.”
66 Nöö kumutu a di ten naandë, hën sömëni u dee sëmbë bi
ta waka nëën baka kumutu go disëën, de an dë ku ën möön.
67 Nöö hën a bia hakisi u dee tuwalufu bakama fëën dee a bi
pii tei apaiti taa: “Unfa un pakisei baa? Un kë go tu nö?”
68 Nöö hën Simon Petuisi piki ën taa: “Masa o, na ambë seei
u sa go möönsö? Biga i nöö abi dee wöutu dee ta da sëmbë libi
u teego.
69 Nöö u ta biibi a i liba, biga u sabi taa i da di Paamusi Könu,
di Mii u Gadu gbelingbelin di a manda ko.”
70 Nöö hën a piki de taa: “Awa, sö un ta piki tuu. Ma nöö a
dendu fuun dee tuwalufu womi mi pii tei aki, wan fuunu dë
didibi e.”
71 Fa a taki naandë, nöö di mii u Simon Isikaliotu de kai
Judasi, hën wë da di sëmbë a ta taki. Biga hii fa i si a dë a dendu
fuu dee tuwalufu bakama u Masa Jesosi seei, ma hën o sei ën
a bakaten.

7

Aki Masa Jesosi o go a wan piizii u dee Dju sëmbë.

1 Nöö a baka u di dë, hën Masa Jesosi ta waka a dee
köndëköndë fu Galilea. An nango a dee köndë u Judea ala
möön, fu di dee hedima u Dju ta watji ën fu de feni ën kii.
2 Ma nöö di juu dë, wan oto piizii fuu dee Dju sëmbë de ta
njan bi zuntu faa kai. A dee daka dë, u ta mbei tjëkëliba ⌞ta
toona mëni fa dee gaan sëmbë fuu bi libi a di sabana hii föteni
jaa longi⌟.
3 Nöö hën dee baaa u Masa Jesosi ko ta kaakei ën taa: “Womi,
andi i ta fika aki u du? Na a Judea ala fii go nö, fu dee sëmbë
dee lo’ u nama ku i si dee foombo wooko i ta du.
4 Biga ee wan sëmbë ta suku nëbai, nöö an o ta dë tjubitjubi,
ma a o go lei ën seei a lanti wajaa be hii mundu si ën. Wë nöö
di i ta du dee soni aki kaa, nöö fii go a lanti ala e, be de si i.”

5 Biga wë hii fa de dë baaa fëën seei, ma de an ta biibi ën.
Hën wë mbei de fan sö.
6-8 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Awa, mi sa go, ma di
ten u mi an kisi eti e. Ma be un go nöö. Biga hiniwan juu uun
kë, nöö un sa go ala. Fa un dë aki, dee sëmbë u di goonliba aki
an ta buuse unu, ma mi de ta buuse. De an sa si mi a wojo seei,
fu di mi ta konda da de gbelingbelin taa de an ta libi bunu a
Gadu wojo. Nöö be unu wanwan go a di piizii e.”
9 Nöö di a fan ku de sö kaa, hën de de go, ma hën a fika a
Galilea naandë ufö.
10 Ma baka u di de go, nöö hën a tei pasi faa go a di piizii
awaa. Ma fa a nango naandë, an waka u lanti si ën. A waka a
wan tjubi fasi sö.
11 Nöö di juu dë, fa de dë a di piizii dendu a Jelusalen
naandë, nöö dee hedima u Dju ta watji ën ta hakisi taa: “Naasë
a dë? Unsë di womi dë?”
12 Nöö dee hia sëmbë dee ko a di piizii naandë, nöö deseei
ta taki soni fëën tu. So u de ta gafëën taa a dë bumbuu
sëmbë. Otowan taa: “Nönö huun, a dë wan ganjansëmbëma,
politikima.”
13 Ma hii fa de ta fan naandë seei ma na wajaa a lanti, biga
de ta fëëë dee hedima u Dju.

A di pisi aki, Masa Jesosi ko

dou a di piizii.

14 Nöö dee daka dee de buta u de njan di piizii nöö de pasa
mindi kaa bifö Masa Jesosi ko dou awaa. Hën a go fëën wante
a di gadii u di Wosu u Masa Gaangadu, nöö hën a seti lei sëmbë.
15 Nöö dee hedima u Dju ko sai dë ta haikëën tu, nöö de ko
foondo seei teee, de taa: “Wë unfa di lagilagi sëmbë aki ko sabi
soni sö, ma na a dee siköö fuu a go?”
16 Hën Masa Jesosi bia piki de. A taa: “Dee sëmbë, un haika
e. Di lei i si mi ta lei aki, nöö na a mi a kumutu e. Ma di Sëmbë
di manda mi ko aki, nëën a kumutu.
17 Nöö ee wan sëmbë i ta hangi fii du fa Gadu kë nöö joo sabi
ee a Gadu di lei u mi ta kumutu, ee miseei sondi mi ta tei ta
taki.
18 “Ma nöö ee wan sëmbë hopo ta konda soni fëën seei, nöö
nëbai nöö a ta suku, na sö a dë nö? Ma ee a ta suku nëbai da di
sëmbë di mandëën ko, nöö di sëmbë dë dë bumbuu sëmbë kaa.
Na politiki a ta naki.”
19 Nöö hën a taa: “Dee sëmbë, na Mosesi bi tja dee wëti u
Gadu ko da unu nö? Hën mbei un ta hei ën sö. Ma töku na
wan fuunu kë hoi dee wëti dë, biga un kë kii mi. Nöö mi kë sa
faandi mbei.”
20 Nöö hën de piki ën taa: “Soni hën ko a i hedi nö, womi?
Ambë da di sëmbë di kë kii i?”

21 Nöö hën a taa: “Fa mi dë aki, wan kodo foondo wooko tö
mi du a saba, hën wë a bigi da unu te wan saanfa fuun du.
22 Ma nöö unu, hiniwanten un ta poi saba. Biga Mosesi bi da
unu wan wëti taa un musu koti di maaka u Dju a dee womi mii
fuunu sinkii, te de abi aiti daka u di de pai ën. Ma nöö tökuseei
na a Mosesi ten wë di wëti dë kumutu e, ma sensi a dee oto
gaan sëmbë fuunu dee bi dë ufö ën.
23 Nöö ee wan sëmbë ko a unu fuun koti di maaka a di mii
fëën sinkii dëën, nöö ee a kai a saba daka seei ma un ta koti ën
waiwai fu di di wëti musu hoi. Wë nöö na wooko un ta wooko
a di saba dë nö?
“Wë nöö faandi mbei un musu ta guunjan mi u di mi heepi
wan sëmbë ko bumbuu ku telu a saba daka?
24 I si ö? Wan musu ta kuutu soni hesihesi sö e, dee sëmbë,
ma un musu ta wegi soni luku fini ufö un kuutu, nöö di kuutu
fuunu o dë leti.” Sö Masa Jesosi fan ku dee hedima naandë.

Di pisi aki ta lei i kumafa sëmbë ta mëni u Masa Jesosi.

25 Nöö fa dee sëmbë u Jelusalen dë ta haika di fan u Masa
Jesosi, nöö so u de ta hakisi taa: “Wë di sëmbë aki, nëën dee
hedima fuu bi ta suku u kii nö?
26 Nöö hën a ko dë aki ta fan a lanti dendu wajaa sö. Ma
na wan sëmbë dë aki ta suku u tapëën seei. Wë a sa kë sonte
dee hedima fuu ko si taa hën da di Paamusi Könu di Gadu bi o
manda ko nö?
27 Ma ee de ta mëni sö seei, ma u sabi naasë di sëmbë aki
kumutu. U sabi ën bumbuu. Ma te di Paamusi Könu ko, sëmbë
an o sabi naasë a kumutu.”
28 Nöö di de fan sö, hën Masa Jesosi bai fan möön taanga ka
a dë a di djai dendu dë taa: “Awa, un sabi mi tuu, di da un taa
un sabi naasë mi kumutu. Ma tökuseei wan sabi fini fëën eti e.
Biga fa mi ko aki, ma ko u mi seepi ma wan Sëmbë hën manda
mi ko. Nöö di Sëmbë dë an ta ganjan sëmbë. Ma fa uun sai dë,
wan sabi di Sëmbë mi ta taki aki möönsö.
29 Ma nöö mii sabi ën biga nëën ala mi kumutu. Hën manda
mi ko aki.”
30 Nöö fa a fan dë, nöö di fan fëën an kai ku dee hedima seei,
nöö hën de kë kisi ën tja go. Ma tökuseei na wan sëmbë panjëën,
biga di juu fëën an dou eti.
31 Ma nöö hii fa dee hedima bi ta suku ën u kisi seei, ma
wanlö hila sëmbë sai dë ko ta biibi nëën. Biga de taa: “Wë
mi hakisi e, te di Paamusi Könu ko, nöö a o sa du möön gaan
foombo wooko möön fa di sëmbë aki ta du nö?”
32 Nöö fa dee lanti ta fan kusikusi naandë, nöö dee Fali-
seima an kë jei seei taa sö de ta mëni u Masa Jesosi taa hën
da di Paamusi Könu. Nöö hën de go a dee Gaan Begima dee ta
dë a di Gaan Keikiwosu dë, hën de fiti buka makandi. Nöö hën
de manda dee wakitima dee ta watji di Wosu taa be de go kisi
Jesosi tja ko da de.

33 Di juu dë, Masa Jesosi ta fan ku dee sëmbë eti. A taa: “Wan
sati pisiten nöö mi o dë ku unu möön eti e, nöö mi o toona go
a di Sëmbë di bi manda mi ko aki.
34 A di juu dë woon ta suku mi te un wei, ma wan o feni mi
möönsö. Biga ka mi o go dë, wan o sa ko dou ala e.”
35 Nöö hën dee Dju hedima hakisi deseei taa: “Wë nöö naasë
di womi aki sa go maingë te nöö wa o sa si ën möön? A sa kë
taa a o go a dee oto köndë ka dee Dju sëmbë fuu paaja go, faa
musu go ta lei dee oto köndë sëmbë nö?
36 Andi da di oto a ta taki naandë taa woon suku mi te un
wei, wan o si mi möön, nöö ka mi o go nöö wan o sa dou ala?”
37 Nöö di kaba lasiti daka u di piizii dë, hën bigi möön hii dee
oto daka tuu. Nöö a di daka dë, hën Masa Jesosi hopo taanpu
hën a bai taa: “Ee wan sëmbë dëëwata kisi i nöö be i ko a mi e,
ko tei wata fii bebe.
38 Biga a sikifi a Masa Gadu Buku taa, di sëmbë di ko biibi
a mi nöö a o dë nëën hati dendu kuma wan kiiki hedi ta kule
wata ta ko nöömö, ta tja di libi u teego ta paaja.”
39 Wë nöö fa a fan naandë, a ta taki u di Akaa u Gadu di dee
sëmbë ta biibi nëën o kisi a bakaten. Biga di juu dë, sëmbë an bi
kisi di Akaa eti fu di Masa Jesosi an bi toona go a Gadu Köndë
faa feni di nëbai fëën eti.
40 Nöö di dee sëmbë jei fa a bai dë, hën so u de taa: “Maingë,
di sëmbë dë, a musu u dë di Tjabukama di Gadu bi o manda ko
e.”
41 Otowan taa: “Hën di Paamusi Könu seei di dë wante.”
Otowan taa: “Hun? Nönö, na a Galilea di Paamusi Könu bi o
kumutu e.
42 Biga Gadu Buku taki taa a o dë wan bakamii u Dafiti, nöö
a Betelehem a o kumutu, ka Dafiti bi ta libi.”
43 Nöö da sö dee sëmbë ko paati fu Masa Jesosi hedi.
44 So u de kë go kisi ën seei fu de tja go a kuutu, ma tökuseei
na wan sëmbë panjëën möönsö.

Aki ta lei fa dee Dju hedima buuse Masa Jesosi tjika.

45 Nöö fa de mbei dë, hën wë dee wakitima toona go a dee
Faliseima ku dee Gaan Begima, dee bi manda de ko. Hën dee
hedima hakisi de taa: “Unfa wë? Wan kisi ën tja ko nö?”
46 Hën de taa: “Wë nönö. Fa u jei di fan fëën te u kaba dë, nöö
a bigi da u poi. Biga wa jei na wan sëmbë fan sö wan daka.”
47 Nöö hën dee Faliseima taa: “Ambëë? A ganjan unu kisi tu
nö?
48 Fa u dë aki, un jei wan daka taa wan fuu dee takima ku
dee Faliseima aki ko biibi nëën ö?
49 Wan sabi taa dee lagilagi sëmbë sösö wan dë, dee na sabi
wan wojo soni u Gadu wëti, de nöö ta biibi ën nö? Helu u de
tu!”

50 Nöö fa de fan dë, nöö Nikodemusi di bi go fan ku Masa
Jesosi a wan ndeti, nöö hënseei dë wan u dee hedima tu. Nöö
hën a hakisi de taa:
51 "Wë nöö unfa di wëti fuu dë? U sa kuutu wan sëmbë da
sitaafu söndö u dëën pasi faa fan, fuu sabi taa hogi a du tuu
nö?"
52 Nöö hën de piki ën taa: "Aa, fa u dë aki, nöö i seei dë a di
së u dee Galilea sëmbë tu nö? Wë go suku a di Buku luku ee
unsë joo si taa wan tjabukama u Gadu kumutu a Galilea wan
daka."
[
53 Nöö fa de fan dë, nöö hën hii sëmbë booko paaja go u de a
wosu.

8

1 Ma nöö Masa Jesosi hën a go a di kununu de kai Oleifi
Kununu.

A di pisi aki de tja wan mujëë ko a Masa Jesosi di de bi kisi ku waka manu.

2 Nöö di dobooko fëën mamate biten, hën Masa Jesosi toona
ko a di Wosu u Masa Gadu möön. Nöö fa a ko dë, nöö hën hii
sëmbë hai ko wante nëën naandë, hën a seeka sindo faa lei de.
3 Nöö di juu dë, dee Sabima u Wëti ku dee Faliseima tja wan
mujëë ko nëën naandë. A dë sö taa de kisi di mujëë dë ku wan
womi, hën de tjëën ko buta taanputaanpu leti a dee hia sëmbë
fesi dë.
4 Hën de taki da Masa Jesosi taa: "Wë Mësitë o, di mujëë aki,
hën wë u kisi ku womi djunsu dë nöö hën wë u tjëën ko a i.
5 Wë nöö a dee wëti Mosesi bi da u, nöö a taa te u kisi wan
mujëë sö nöö u musu naki ën ku sitonu kii. Nöö unfa ii taki u
di soni dë?" Sö de hakisi ën.
6 Ma nöö fa de ta hakisi ën dë, taapu tö nöö de ta seti dëën sö
fu de feni föutu nëën u de tjëën go kaagi. Ma nöö Masa Jesosi
an piki de, hën a bendi ta sikifi soni ku ën finga a goon.
7 Hën de ta buta ku ën nöömö faa musu taki wan soni.
Te wan pisi hën a hopo taanpu. Hën a taa: "Luku, di fuunu
di si taa a dë söndö föutu a Gadu wojo, nöö be a hiti di fosu
sitonu naki di mujëë."
8 Hën di a fan sö kaa, hën a toona bendi ta sikifi soni ku finga
a goon möön.
9-10 Nöö di dee sëmbë bi tja di mujëë ko dë jei sö, nöö hën de
bia ta fusi nango u de oto a oto baka, seti a dee gaan wan te
dou a dee möön njönku wan. Biga de tuu ko si taa de an dë
söndö föutu a Gadu wojo.
Nöö hën Masa Jesosi hopo taanpu, nöö an si na wan
kodo sëmbë dë möön boiti di mujëë wanwan tö sai dë taan-
putaanpu. Hën a hakisi ën taa: "Wë mujëë o, unsë dee sëmbë
dee tja i ko aki dë? De an da i sitaafu möön nö?"

11 Hën a taa: “Wë nönö, Mësitë.”
Nöö hën a taa: “Söö, wë antoobi. Nöö miseei, ma o da i sitaafu tu. Nöö i toona go fii, ma te i go nöö na du hogi möön e, mujëë.”]

A di pisi aki dee hedima u dee Dju ta fia ku Masa Jesosi.

12 Nöö hën Masa Jesosi toona seti fan ku dee sëmbë dee bi ko nëën naandë. A taa: “Mi da di limbo u di goonliba aki e. Hën mbei ee wan sëmbë i ta waka a mi baka nöö ja o waka a dungu möönsö, ma fusutan fii o dë limbolimbo gbegedee. Biga i kisi di libi u Gadu kaa.”
13 Nöö di a taki sö, hën dee Faliseima buta ku ën wante. De taa: “Haika fa i ta fan fii seei naandë. Ja abi na wan sëmbë u dë kotoigima da i, hën mbei sëmbë an sa piki di fan fii taa tuutuu soni i ta taki.”
14 Hën Masa Jesosi piki de taa: “Ee soni u miseei mi ta konda seei, ma nöö tuutuu soni mi ta taki e. Biga mii sabi naasë mi kumutu, nöö mi sabi naasë mi nango tu. Ma fa un sai dë, un wan sabi dee soni dë.
15 “Nöö fa un ta kuutu mi aki, un ta kuutu mi a libisëmbë fasi nöö. Ma fa mi dë aki, ma ta kuutu na wan sëmbë.
16 Ma te mi o kuutu, nöö di kuutu u mi o dë leti e, biga na mi wanwan o kuutu ën. Ma mi ku mi Tata di manda mi ko aki tuu o kuutu ën makandi.
17 “Nöö unfa a dë a di wëti fuunu, dee sëmbë? Na tu sëmbë musu taki di wan soni ufö de sa piki taa tuu nö?
18 Wë nöö mi dë wan sëmbë ta kotoigi da miseei kaa, nöö di otowan hën da mi Tata di manda mi ko aki.”
19 Nöö hën de hakisi ën taa: “Sö nö? Wë naasë di tata fii dë?”
Hën a piki de taa: “Wë di wan sabi mi, hën mbei wë wan sabi mi Tata. Ma ee un bi sabi ambë da mi, nöö un bi o sabi ambë da mi Tata tu.”
20 Nöö dee fan Masa Jesosi ta fan naandë, nöö a fan de leti a di Wosu u Masa Gaangadu dendu, zuntu ku di kamian ka de ta tja möni ko u da Gadu. Ma nöö fa hii sëmbë bi dë gidjii dë seei, ma töku na wan sëmbë kisi ën panjan, biga di juu fëën an dou eti.

A di pisi aki Masa Jesosi ku dee hedima u Dju ta fan eti.

21 Nöö hën a toona fan ku de möön taa: “Mi o go, nöö woon suku mi te un wei ma wan o sa dou ka mi nango e. Nöö woon dëdë söndö Gadu puu unu a bëë u dee hogidu fuunu.”
22 Nöö hën di a taki sö, hën dee hedima u Dju taa: “Wë unsë a o go di a taa ka a o go wa o sa dou ala? A sa kë a o go kii ën seei nö, maingë?”
23 Ma nöö hën a taki da de taa: “Un haika e, uun dë u goonliba aki, ma nöö mii dë u Gadu.
24 Nöö fa mi taki da unu taa woon dëdë söndö Gadu puu unu a bëë u dee hogi du fuunu aki, nöö tuu e. Biga ee wan kë piki

mi taa mi da di Sëmbë di mi taki da unu taa mi dë aki, nöö woon dëdë a dee hogi du fuunu liba söndö Gadu puu unu a bëë.”
25 Nöö hën de hakisi ën taa: “Wë fa i ta fan dë, ambë seei da i?”
Nöö hën a piki de taa: “Mi da di Sëmbë di mi ta taki da unu nöömö kaa taa mi dë. Hën nöö mi dë eti.
26 Nöö fa mi dë aki, mi abi sömëni soni u mi sa tei kuutu unu, ma nöö ma o du sö e. Biga di Sëmbë di manda mi ko aki, nöö dee sondi dee a ta taki da mi nöö de nöö mi ta tei ta taki. Nöö tuutuu sondi a ta taki e, dee sëmbë. I sa futoou ën.”
27 Ma nöö fa Masa Jesosi ta fan naandë, de an ta fusutan taa soni fëën Tata Masa Gadu a ta taki.
28 Fëën mbei a taki da de taa, “Te di daka woon hopo Mi di ko Libisëmbë Mii aki buta a liba bifö woon ko sabi ambë da mi awaa. Nöö a di ten dë, nöö woon ko si taa ma ta du na wan wojo sondi u mi seei, söseei tu ma ta fan wan soni u miseei, ma dee soni mi Tata lei mi, nöö de mi ta taki.
29 Nöö fa a manda mi ko aki, nöö a ta dë ku mi tu e. An ta disa mi wanwan möönsö, biga hiniwan juu mi ta du dee sondi dee ta kai ku ën.”
30 Nöö di dee hia sëmbë bi sai dë jei fa a fan, nöö sömëni u de bia ko biibi nëën, ⌞te kisi so u dee hedima u Dju⌟.

A di pisi aki Masa Jesosi ta taki da de taa de an dë tuutuu bakamii u Abahamu.

31 Nöö hën Masa Jesosi fan ku dee ⌞hedima u⌟ Dju dee ko biibi ën dë taa: “Ee un ta hoi dee lei mi ta lei unu aki nango nöömö, nöö woon ko dë bakama u mi tuutuu.
32 Nöö woon ko sabi sondi gbelingbelin, leti kumafa a dë a Gadu wojo. Nöö te un ko sabi sondi sö kaa, nöö a o mbei un ko fii kumutu a di saafu un sai dë.”
33 Nöö hën de piki ën taa: “Ambëë? Fa uu dë aki, u da Abahamu böngö. Hën da gaan sëmbë fuu. Na wan ten u bi dë saafu a sëmbë basu wan daka. Nöö unfa i sa taa woo ko fii kumutu a saafu?”
34 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Fu tuutuu mi taki da unu taa ee wan sëmbë i ta du hogi nango nöömö, nöö saafu wë i dë a hogi du basu e.
35 “Nöö ee i dë saafu ta wooko da wan famii, nöö ja a’ wan tan kamian a di famii dë möönsö. Biga saafu nöö i dë. Ma nöö di sëmbë di dë miii u di famii, nöö hën o dë a di famii nöömö, nöö ⌞hën o abi taki a di wosu dendu⌟.
36 Wë nöö ee di Mii u Gadu aki, hën puu i a saafu mbei i ko fii, nöö i ko fii tuutuu seei.
37 “Dee sëmbë, fa un sai dë, mi sabi taa unu da dee böngö u Abahamu, ma nöö wan ta djei ën e. Biga un dë kabakaba u kii mi fu di wan kë tei dee soni mi ta lei unu aki. Ee Abahamu wë, an bi o du sö o.

38 Fa mi dë aki, mi ta lei unu dee sondi dee mi si ku dee mi
jei a mi Tata, ma nöö unu ta du dee sondi dee un si a di tata
fuunu.”
39 Nöö hën de piki ën taa: “Un tata fuu i ta taki dë? Na di
böngö u Tata Abahamu u dë nö?”
Hën a piki de taa: “Ee un bi dë dee gbelingbelin böngö u
Abahamu, nöö un bi o libi kuma hën.
40 Ma un dë kabakaba u kii mi, hii fa mi da di Sëmbë di ta lei
unu dee tuutuu soni u Gadu dee miseei jei nëën. Abahamu an
bi o du sö wan soni e.
41 Ma uun ta du dee soni dee un si a unu tata, hën mbei un
kë kii mi.”
Nöö hën de piki ën taa: “Wë nöö fa i ta fan dë, i kë mbei taa
u da oto tata mii nö? Nönö. Masa Gaangadu mii seei u dë. Hën
nöö da u Tata.”
42 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Ee Gadu hën bi da unu
tata, nöö un bi o lobi mi e, biga nëën ala mi kumutu ko aki.
Hën seei wë manda mi ko aki.
43 Nöö faandi mbei wan ta fusutan dee soni mi ta taki aki?
A dë fu di wan dë a di fa fuun tei de, hën wë mbei e.
44 “Di didibi seei wë da unu tata e, dee sëmbë. Biga dee soni
dee a lo’ u du, nöö deseei wë un ta kë du dë kaa. Fa a sai dë,
sensi a di seti u mundu a bi ta kii sëmbë kaa. An nama wan
daka seei a tuu soni möönsö, biga di soni de kai tuu, an dë nëën
hati seei. Mindi soni, hën da di hiniwan daka fan fëën di a ta
fan kaa, biga nëën mindi soni ku lëgëdë kumutu.
45 Nöö fu di un nama ku ën, hën wë mbei wan kë piki mi a
dee tuutuu soni mi ta lei unu aki.
46 “Fa un dë aki, na wan fuunu sa lei finga a mi taa mi du
hogi wan daka möönsö. Wë ee wan sa lei sö, nöö hën da tuutuu
soni nöö mi ta taki. Nöö faandi mbei wan kë piki mi?
47 Na fu di wan dë sëmbë u Gadu nö? Aai, hën wë mbei. Wë
biga di sëmbë di dë u Gadu nöö hën ta haika Gadu woto.”
48 Nöö hën de piki ën taa: “Söö. Wa bi taki leti o, taa ju da
wan takusëmbëma, ju Samalia sëmbë ju? Wan hogi soni wë dë
a i liba ta fan dee lö fan naandë!”
49 Hën Masa Jesosi piki de taa: “Nönö e, dee sëmbë. Na soni
hën dë a mi liba e, ma mi Tata në hën nöö mi ta suku u bai. Ma
unu ta wisiwasi mi.
50 Ma nöö ma a’ toobi, biga ma ta suku nëbai da miseei. Ma
nöö wan Sëmbë dë di ta suku ën da mi, nöö hën ta kuutu buta
ambë fiti nëbai ku ambë an fiti.
51 ⌞Nöö ka a hei mi tjika aki,⌟ nöö fu tuutuu mi taki da unu
taa ee wan sëmbë ta hoi dee soni mi ta fan aki, nöö an o dëdë
kaba a sösö möönsö.”
52 Nöö hën dee Dju hedima piki ën taa: “Söö. Awaa u ko
si gbelin taa wan didibi hën dë a i liba tuu, ⌞fa i ko ta fan
dee laulau fan naandë⌟. Biga Abahamu dëdë gaanduwe kaa,

söseei dee fesiten tjabukama tu. Ma nöö ii ko dë aki ta bai taa ee wan sëmbë ta hoi a dee lei fii nöö an o dëdë möönsö.
53 Fa i sai dë, i hei möön Abahamu ku dee oto tjabukama u Gadu dee dëdë kaa nö? Unfa seei i ta mëni fii seei?”
54 Hën Masa Jesosi piki de taa: “Ee miseei ta hei miseei, nöö an dë wan wojo sondi. Ma mi Tata di un taa hën da Gadu fuunu, hën ta hei mi e.
55 Nöö hii fa un taa a dë unu Gadu ma töku wan sabi ën, ma nöö mii sabi ën. Ee mi taa ma sabi ën, nöö hën da mi dë wan lëgëdëma kuma unu. Ma nöö mii sabi ën e, nöö mi ta hoi dee taki fëën tu.
56 Nöö Abahamu, di gaan sëmbë fuunu, bi wai tumusi e, di a sabi taa a o si di daka di mi o ko a goonliba aki. Wë nöö a si ën tu, nöö a wai seei.”
57 Fa a fan dë, hën de mbei: “Höön, andi i ta taki dë? Fa I sai naandë, ja gaandi dou feifiteni jaa eti, hën i bai taa i si Abahamu nö?”
58 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Tuutuu mi taki da unu taa bifö de pai Abahamu, nöö mi bi dë gaanduwe kaa.”
59 ⌞Nöö fa a piki dë, nöö de jei seei gbelin taa a taki taa hënseei da Gadu.⌟ Nöö hën de kule go kisi sitonu mii u de naki ën kii. Ma nöö Masa Jesosi fusi a de dendu pala kumutu a di Wosu dë go fëën.

9

A di pisi aki Masa Jesosi kula wan bookowojoma a wan saba daka.

1 Nöö hën fa Masa Jesosi nango dë, te wan pisi hën a si wan bookowojoma di de bi pali sö.
2 Nöö hën u dee bakama fëën hakisi ën taa: “Wë Mësitë o, fa de pali di sëmbë bookobookowojo aki, hogi hën tata ku ën mama du mbei de pali ën sö nö, naa nëën seei a kumutu?”
3 Nöö hën a piki u taa: “Nönö, na hogi di womi aki du e, na hogi hën mama ku ën tata du tu. Ma a ko pasa sö u di kaakiti u Masa Gadu musu ko a limbo nëën libi.
4 Fa u dë aki, nöö u abi ten eti fuu ta wooko da di Sëmbë di manda mi ko aki, biga didia dë eti. Ma te wan pisi ndeti o ko, nöö na wan sëmbë o sa wooko möön.
5 Hën mbei solanga mi dë a goonliba aki, nöö mi da di Limbo di ta limbo sëmbë u di goonliba aki wojo.”
6 Nöö fa a fan naandë, hën a tunta a goon wante. Nöö hën a mbei ën pötöpötö, hën a lobi a di bookowojoma naandë wojo.
7 Nöö hën a taki dëën taa be a go wasi a di tobo de kai Siloam. (Nöö di “Siloam” dë, hën kë taki “de mandëën”.)
Nöö hën di sëmbë go, hën a go wasi te a kaba. Nöö fa a du naandë, hën wojo fëën limbo gbegedee, a ko ta si soni, nöö hën a toona go fëën a wosu.

8 Wë nöö di a dou a wosu, hën dee sëmbë ku ën ta libi bandja
ku bandja naandë, ku dee oto sëmbë dee bi naa si ën ta pidi
möni, hën de ko si ën naandë.
Hën de ta hakisi taa: “Wë nöö di sëmbë aki, nëën u bi ta si
sindosindo ta pidi möni nö?”
9 Otowan taa: “Hën seei wë di dë e.”
Otowan taa: “Nönö, nëën. Oto sëmbë nöö wë djei ën sö.”
Ma nöö hënseei piki taa: “Mi seei wë disi wante e, dee
sëmbë!”
10 Hën de taa: “Wë nöö unfa a waka wojo fii jabi te i ko ta si
soni baa?”
11 Hën a piki de taa: “Wan womi de kai Jesosi hën wë mbei
wan pötöpötö lobi a mi wojo, hën a manda mi u mi go wasi a
di tobo de kai Siloam. Nöö hën di mi go wasi, nöö hën mi ko ta
si soni.”
12 Hën de hakisi ën taa: “Wë nöö naasë di sëmbë dë?”
Hën a taa: “Wë nönö, ma sabi.”
13 Nöö hën wanlö sëmbë bi sai naandë tei ën tja go a dee
Faliseima.
14 Wë biga di daka di i si Masa Jesosi kulëën naandë, nöö a
bi dë leti a wan saba.
15 Hën dee Faliseima hakisi ën taa: “Wë womi, unfa i du ko
ta si soni? Kondëën da u.”
Hën di sëmbë piki taa: “Wë di sëmbë tei doti mbei pötöpötö
lobi a mi wojo, hën mi go wasi. Hën wë wojo u mi ko limbo,
mi ko ta si soni e.”
16 Nöö hën so u dee Faliseima taa: “Hön, di sëmbë naandë,
na a Gadu a kumutu e. Biga an hoi di saba.”
Ma dee otowan u de taa: “Ma wan hogi sëmbë an bi o sa
du sö wan gaan foondo soni e.” Hën de kisi toobi ku deseei
naandë.
17 Nöö hën de toona bendi ko a di sëmbë di wojo bi booko
naandë baka, hën de taa: “Wë ju a bi kula mbei i ko ta si sondi.
Nöö unfa fëën ii taki?”
Hën a taa: “Wë mi si taa a dë wan tjabukama u Gadu.”
18 Ma nöö de an kë piki seei taa de bi pai ën bookobookowojo
ma nöö fa u dë aki a ko ta si soni. Nöö hën de dë a di taki tee,
hën de kai hën tata ku ën mama ko.
19 Hën de hakisi de taa: “Wë di sëmbë aki sö, miii fuunu nö?
Nöö bookobookowojo un bi pai ën nö? Nöö unfa a waka ufö a
ko ta si soni fa u dë aki? Un piki u boo jei.”
20 Nöö hën di tata ku di mama piki de taa: “Wë u sabi
taa a dë miii fuu, nöö u sabi gbelingbelin tu taa u bi pali ën
bookobookowojo.
21 Ma nöö fa a waka ufö a ko ta si soni, nöö di dë wa sabi.
Nöö wa sabi tu ambë da di sëmbë di kulëën te a ko ta si soni.
Ma nöö di a dë gaangaan sëmbë kaa, nöö a kandë un sa hakisi
ën seei i si, be hënseei fan ku unu.”

22 Nöö sö di tata ku di mama u di womi piki, u di de fëëë dee
hedima u Dju. Biga wë de bi buta taa ee wan sëmbë ta piki taa
Jesosi hën da di Paamusi Könu, nöö de o puu i a keiki.
23 Hën mbei de piki a di lö fasi dë taa: "Un hakisi hënseei biga
a ko gaan sëmbë kaa."
24 Nöö hën de toona kai di womi di u tu pasi ko a de.
Hën de taki dëën taa: "Wë womi, fa i fan dë, u kë jei ën möön.
Ma nöö i musu hopo maun a liba soi a Gadu fesi taa tuutuu
soni gbelin joo taki awaa. Biga u sabi taa di sëmbë di i taa hën
kula i dë, nöö takulibima a dë e."
25 Nöö hën di sëmbë piki de taa: "Wë ee a dë takulibima nöö
di dë ma sabi. Ma wan kodo soni nöö mi sabi. Hën da mi bi dë
bookowojoma, ma nöö fa u dë aki mi ko ta si soni."
26 Nöö hën de hakisi ën möön taa: "Wë andi ku andi seei a
du da i baa, ufö i ko ta si soni. Piki u boo jei."
27 Nöö hën a piki de taa: "Wë mi bi taki di soni da unu kaa
ma nöö wan kë piki. Andi fëën seei un kë jei a mi möön? A sa
kë taa unu seei kë bia ko bakama fëën tu nö?"
28 Nöö fa a piki de naandë, hën de kisi faja awaa. Hati u de
boonu ku ën tee hën de kosi ën te a bigi. De taa: "Höön, wë nöö
i kë dë bakama u sö wan lagilagi sëmbë nö? U dee sëmbë aki,
bakama u Mosesi uu dë,
29 biga u sabi taa ku Mosesi wë Gadu bi fan. Ma di lö sëmbë
dë, hën wa sabi naasë seei a kumutu ko aki."
30 Nöö hën di sëmbë taa: "Aa, wë a foombo mi tumisi o, di un
taa wan sabi naasë a kumutu, ma nöö a kula mi te mi ko ta si
soni.
31 Wë u sabi taa fa Gadu sai dë, an ta haika di begi u wan
takulibima. Ma di sëmbë di ta lesipeki ën ta du dee soni dee a
ta taki, nöö te hën begi ën nöö a ta jei.
32 Wë nöö fu sensi di goonliba mbei te kisi tide, nöö wa jei
taa de mbei wan sëmbë di de pali bookobookowojo ko si soni
wan daka.
33 Ee di sëmbë dë an bi dë u Gadu, nöö an bi o sa du sö wan
soni e."
34 Nöö fa di womi piki naandë, hën dee hedima kosi ën tee,
de taa: "Ju! Fa i si de pali i bookobookowojo dë, nöö ja sabi taa
hogilibi mbei de pali i sö nö? Nöö andi i abi u lei u?" Nöö hën
de jakëën puu a di keikiwosu dë buta go a döö.
35 Nöö di Masa Jesosi ko jei taa sö de jaka di womi, hën a ko
miti ku ën. Hën a hakisi ën taa: "Unfa wë baa? I ta biibi a di
Mii u Gadu di ko libisëmbë mii nö?"
36 Nöö hën di womi piki ën taa: "Wë nöö Mësitë o, unsë seei
a dë baa? Mi kë biibi nëën."
37 Nöö hën a piki ën taa: "Hën wë i si disi kaa e. Hën seei wë
ta fan ku i aki."
38 Nöö hën di womi taa: "Aaa, wë Masa, mi ta biibi o." Hën
a saka tjökö kini a goon dëën.

39 Nöö di soni pasa dë, hën mbei Masa Jesosi taki wan soni
aki sö. A taa: “Fa mi ko a goonliba aki, nöö mi ko fu mbei
libisëmbë musu kuutu paati ku deseei. Dee bookowojoma, de
o ko a mi fu mi limbo de wojo be de fusutan soni. Ma nöö dee
sëmbë dee taa wojo u de an booko, de ta si soni kaa, nöö de o
ko fika bookowojoma awaa.”
40 Nöö fa a fan naandë, nöö wanlö Faliseima bi sai naandë
ta jei, nöö de sabi taa de a ta tjökö. Hën de taa: “Ee? Unfa i
taki? I kë taa u dë bookowojoma nö?”
41 Hën a piki de taa: “Wë ee un bi piki taki wojo fuunu
booko, nöö wan bi du hogi e. Ma nöö di un taa soni an du unu,
un ta si soni kaa, nöö fëën mbei föutu fika a unu liba.”

10

Aki Masa Jesosi ta taki soni u sikafu ku di sëmbë ta kiija de.

1 Nöö hën Masa Jesosi ta lei dee sëmbë möön, a taa: “⌞I sabi
fa a dë te wan sëmbë o kiija sikafu. A o mbei wan sitonu peni
ta tjubi de fu hogi mbeti an sa ko kisi de kii. Na sö a dë nö? Wë
nöö fa a o mbei di peni dë, nöö wan kodo dööbuka tö a o abi.⌟
Nöö mi o konda wan soni da unu aki, nöö tuutuu soni seei a
dë e. Ee wan sëmbë an kë waka a di dööbuka, ma a ta subi fëën
a wan oto kamian fu go a di peni dendu, nöö di sëmbë dë nöö
fufuuma e, hogihatima gbelin seepi a dë wante.
2 “Ma di sëmbë di o waka a di dööbuka ko a di peni dendu,
nöö hën da di kiijama u dee sikafu seei.
3 Nöö fa i si a ko dou dë, nöö wantewante di wakitima o jabi
di döö dëën, faa pasa go a dendu. Nöö te a go a dendu kaa, nöö
hiniwan u dee sikafu a o kai de në, nöö de o jei ën biga de sabi
ën töngö. Nöö a o tja de kumutu a di peni dendu go a döö faa
sölugu de.
4 Nöö fa de o go a döö dë, nöö di sikafuma o ta waka a de
fesi, nöö de o dë nëën baka, biga de ta sabi ën töngö.
5 “Ma ee wan oto sëmbë di nëën ta kiija de ko a de naandë,
nöö de an o go nëën baka e. De o kule seei dëën, biga de an
sabi wan oto sëmbë töngö möön leki di sëmbë ta kiija de.”
6 Sö wan woto Masa Jesosi tei lei dee sëmbë a nöngö fasi, ma
nöö de an saandi a ta taki da de möönsö.
7 Nöö di a si taa de an ta fusutan, hën a toona fan ku de möön.
A taa: “Mi taki e, dee soni i si mi o fan ku unu aki, nöö tuutuu
soni seei de dë e. Mi seepi wë da di dööbuka, di fii waka go dou
a dee oto sikapu.
8 Hii dee sëmbë dee bi buta deseei a di kamian di i si mi abi
aki, nöö fufuuma söso nöö de bi dë e. Fëën mbei dee sikafu
dee dë u mi tuutuu an bi ta piki de buka.
9 “Mi taki da unu e, taa mi da di dööbuka da hiniwan sëmbë
di sa kë pasa go a di peni dendu faa feni di heepi u Gadu. Nöö

sö wan sëmbë i dë fii bööböö seei. I sa ta waka fii nango a döö toona ko, ta feni di sölugu u Gadu.

10 “Dee fufuuma dee mi bi taki dë, de ko u de ganjan dee sikapu kii poi kaba a sösö. Ma mii ko u ko da de gbelingbelin libi seei ku telu.”

11 Hën a toona taki möön taa: “Mi da di möön bumbuu sikafuma u sikafu e. Biga fa mi dë aki, mi dë kabakaba u mi dëdë da dee sikafu u mi.

12 Ma di sëmbë de ta juu u luku sikafu u de pakëën, nöö hën an o dë sö e, biga nëën abi dee sikafu. Nöö te a si taa hogi mbeti ta ko, nöö a o kule disa de naandë go fëën fiaa. Nöö di hogi mbeti o booko ko a de ko paaja de fanjanfanjan. Wan si ö?

13 Di sëmbë de ta juu ta paka dë, a go fëën gaanduwe biga aan toobi ku dee sikafu. Möni nöö a ta wooko fëën. Ma mi, ma dë sö e.

14 “Mi taki da unu möön e, taa mi da di möön bumbuu kiijama u sikafu. Mi sabi dee sikafu u mi, nöö dee sikafu u mi seei sabi mi tu.

15 Leti kumafa i si mi ku mi Tata sabi u seei bunu aki, nöö sö mi ku dee sikafu u mi sabi u seei tu, hën mbei wë mi o dëdë da de.

16 “Nöö mi abi oto sikafu dee an dë a di hipi aki dendu eti e, nöö deseei mi musu tja ko mökisi ku dee disi tu. Biga de o jei di töngö u mi, nöö te de jei ën nöö de o piki ko a mi, nöö woo dë wan kodo hipi sikapu ku wan kodo sikafuma.

17 “Nöö fu di soni i si mi fan naandë, fëën hedi mbei mi Tata lobi mi sö e, fu di mi o lasi mi libi da dee sikafu u mi, fu mi toona feni ën baka.

18 Nöö fa mi o lasi mi libi dë, na sëmbë hën o puu ën a mi e. Nönö. Ma ku miseei kë mi o lasi ën. Nöö mi abi leti fu mi lasi mi libi, mi abi leti fu mi sa toona feni ën baka tu, biga sö mi Tata buta da mi kaa u mi musu du.”

Sö Masa Jesosi fan ku dee sëmbë ta haikëën dë te a kaba.

19 Nöö fu di fan u Masa Jesosi naandë hedi mbei dee hedima u Dju kisi toobi buja te a bigi paati ku deseei.

20 So u de taa: “Di sëmbë naandë, didibi dë nëën hedi e. Hën wë poi ën sö. Faandi mbei un sai naandë ta haikëën eti?”

21 Otowan taa: “Wan sëmbë di didibi dë nëën hedi, nöö a sa fan sö wan fan nö? Unfa wan didibi sa kula wan sëmbë di de pali bookobookowojo te a ko ta si soni?”

Aki ta lei fa dee hedima u Dju

an ta biibi tjika.

22 Nöö di juu dë, de ta njan wan gaan piizii a Jelusalen möön, di de ta mëni kumafa de bi toona wëi di Gaan Keikiwosu da Gadu. Nöö di ten dë da di möön kötö ten u di jaa.

23 Nöö hën wë Masa Jesosi ta waka a di baiko u di Wosu u Masa Gadu de ta kai di Baiko u Salumon.

24 Nöö hën wë aan soni, hën dee hedima u Dju ko lontu ën
naandë wante.
Hën de hakisi ën taa: “Womi, un longi seei joo ta bia u ta
daama nango ta ko? Fan ku u limbolimbo awaa. Ee i da di di
Paamusi Könu, nöö i piki u gbelin boo sabi awaa.”
25 Hën Masa Jesosi piki de taa: “Wë mi bi taki ën da unu kaa,
ma nöö wan bi kë biibi. Biga sömëni gaan wooko mi du a mi
Tata në, nöö de ta konda gbelin ambë da mi.
26 Ma wan kë piki möönsö. Nöö di soni mbei, fu di wan dë a
dee sikafu u mi dendu.
27 “Fa dee sikafu u mi sai dë nöö de sabi mi töngö e, nöö mi
seei sabi de tu. Nöö de ta waka ta ko a mi baka,
28 nöö mi ta da de di libi u teego. Soni an o mbei te de sa
lasi go kaba a sösö möönsö e, nöö de an sa puu de a mi maun
dendu tu.
29 Biga mi Tata hën da mi de, nöö hën abi di möön gaan
kaakiti u mundu. Hën mbei de an sa puu de nëën maun
möönsö, ⌞nöö de an sa puu de a mi maun möönsö tu⌟.
30 Biga mi ku mi Tata dë di wan.”
31 Nöö fa i si Masa Jesosi fan dë, nöö hën dee hedima hati
boonu wante, te de kisi sitonu mii möön u de naki ën kii.
32 Nöö hën Masa Jesosi fan ku de taa: “Sömëni gaan foondo
wooko mi du a unu mindi u lei unu di kaakiti u mi Tata. Wë
nöö fu undi u de hedi mbei un kë naki mi ku sitonu kii?”
33 Hën de taa: “Nönö e! Fa i si u kë naki i aki, na u dee foondo
wooko fii hedi e. Ma fu di i ta sösö Masa Gaangadu, hën mbei.
Biga fa i dë aki, nöö i da wan sösö libisëmbë leti kuma u, ma
nöö hën i sai naandë ta pëë i seei taa i dë Gadu. Hën mbei wë
u kë naki i ku sitonu kii.”
34-35 Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Wë nöö di soni dë hën
bigi da unu sö nö? Wan sabi fa a sikifi a di Buku u Gadu di
un taa hën ta tii libi fuunu naandë nö? A taa, Gadu bi kai so
sëmbë ‘gadu’ fu di a buta de fu de kuutu nëën kamian. Sö di
Buku taki, nöö ja sa puu na wan soni a di Buku.
“Wë nöö ee dee sösö sinkii sëmbë dë a kai ‘gadu,’
36 nöö mi wë? Unfa un sa taki taa mi ta sösö Gadu te mi
taa mi da Mii fëën? Andi mbei a ta bigi da unu sö? Biga mi
Tata seei wë tei mi apaiti fëën seei vö, hën a manda mi ko a
goonliba aki.
37 “Ma nöö fa i si mi ta fan ku unu aki seei, ma an dë fuun
piki e, ee na un si mi ta du dee lö wooko dee mi Tata nöö bi sa
du.
38 Ma ee un si mi ta du de, nöö be un biibi fu de hedi e, ee
wan kë piki fa mi ta fan aki. Biga te un biibi u de wooko hedi
kaa, nöö woon ko fusutan taa di Tata dë a mi tuu, nöö mi dë a
di Tata. Mi ku ën, sö u dë di wan.”

39 Nöö fa Masa Jesosi fan dë, hën de kë kisi ën panjan tja go
wante, ma nöö hën a fusi kumutu a de dendu go fëën.
40 Nöö hën a koti go a di oto së banda u Joodan Lio ka
Johanisi bi ta dopu sëmbë a fesi,
41 nöö naandë sëmbë ta ko nëën seei te a hia.
Hën de taa: "A dë sö tuu, taa Johanisi an bi du na wan
foondo wooko möönsö. Ma Gadu bi dë ku ën e, biga hii dee
soni dee a bi taki u di sëmbë aki, de tuu dë tuu." Sö de ta fan
ku deseei.
42 Nöö fu di soni dë hedi mbei hia sëmbë ko biibi a Masa
Jesosi a di kamian dë.

11

Aki ta konda fa Masa Jesosi weki Lazalosi a dëdë.

1-2 Wë nöö di juu dë, nöö hën wan womi bi dë de kai
Lazalosi, nöö hën a kai a siki. Nöö a abi tu sisa fëën: wan da
Maita, di otowan da Malia. Nöö de dii sëmbë dë tuu ta dë a di
köndë de kai Betania. Nöö di Malia aki sö, hën da di mujëë di
o tutu di sumëë suti fatu a Masa Jesosi futu te a kaba nöö a o
dëë ën ku di uwii u hedi fëën.
3 Nöö hën wë de tu sisa manda buka da Masa Jesosi ka a dë
ala taa Lazalosi di mati fëën di a bi lobi di gaan lobi, nöö a siki
teee na soni.
4 Nöö di Masa Jesosi jei di buka dë kaa, hën a taa: "Awa,
ma di siki fëën i si aki, na dëdë o dë kaba fëën e, ma fu Masa
Gaangadu kisi nëbai. Biga di Mii fëën aki o feni gaan nëbai a di
soni di o pasa aki."
5 Wë nöö Masa Jesosi lobi de dii sëmbë dë gaanfa: Maita, ku
Lazalosi, ku Malia.
6 Ma tökuseei fa a jei di buka naandë seei, ma a tan tu daka
eti ufö a o go haika dee sëmbë awaa.
7 Nöö hën a taki da u dee bakama fëën taa: "Un seeka, boo
toona go a Judea awaa e." ⌞Biga Betania da wan köndë fu
Judea.⌟
8 Nöö hën u taa: "Wë ma Mësitë o, djunsudjunsu dë dee
hedima bi kë naki i ku sitonu kii ala, nöö hën i kë fuu toona
go ala möön nö?"
9 Nöö hën Masa Jesosi piki u a wan nöngö fasi, a taa:
"Hiniwan didia ta limbo tuwalufu juu langa, nöö di sëmbë di
ta waka a dee juu dë an sa naki futu kai. Biga di sonu ta tuwë
limbo dëën.
10 Ma nöö di sëmbë di ta waka a ndeti nöö hën sa naki futu
biga limbo an dë. I si?"
11 Nöö hën a fan ku u taa: "Di mati fuu de kai Lazalosi duumi
e. Ma mi o go weki ën baka."
12 Nöö hën u taa: "Wë Masa o, wë ee a dë sö nöö an hogi poi.
Biga ee duumi a duumi, nöö hën da a o bëtë."

13 Ma nöö fa Masa Jesosi fan dë, a taki ën fu di a si taa
Lazalosi dëdë kaa, ma u dee bakama fëën ta mëni taa sösö
duumi nöö a ta taki.
14 Nöö hën a fan ku u limbolimbo awaa taa: “Lazalosi böö
koti e.
15 Ma nöö mi wai fuunu hedi u di a dë taa ma bi dë ala, biga
di soni ta pasa aki hën o mbei un ko biibi möön taanga. Nöö
un hopo seeka, boo go haika di dëdë.”
16 Nöö hën Tomasi, di de kai Tumii, taki da u dee otowan taa:
“Womi, un boo go nöö e, be dee hedima kii u ku Masa Jesosi
tuu makandi, ⌞be de böö fuu⌟.”
17 Nöö fa de fan dë, nöö hën de hopo, hën de nango teefa de
go dou a di köndë. Nöö hën de ko sabi taa Lazalosi dëdë, de bei
te a abi fö daka kaa.
18 Nöö di köndë de kai Betania dë, hën ku Jelusalen an bi dë
longi tumisi. Dii kilomëti nöö de bi dë,
19 nöö hën mbei sömëni u dee hedima u Dju kumutu a
Jelusalen ko a Betania u de ko këë pena ku Maita ku ën sisa
Malia.
20 Nöö hën di Maita ko jei taa sö Masa Jesosi dë a pasi ta ko,
hën a hopo wante waka go faa go miti ën a pasi. Ma Malia nöö
hën a fika a wosu ala eti.
21 Nöö fa Maita ko dou a Masa Jesosi naandë, hën a taki dëën
taa: “Ee Masa o, ee i bi dë aki, nöö di baaa u mi an bi o dëdë e.
22 Ma nöö mi sabi taa hiniwan soni di i hakisi Gadu kaa, nöö
Gadu o da i ën.”
23 Nöö hën Masa Jesosi taa: “Mujëë, na fëëë e. Di baaa fii o
toona weki baka.”
24 Hën a taa: “Aai, wë mi sabi taa a di kaba lasiti daka teee
hii sëmbë o toona weki nöö hënseei o weki tu.”
25 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Mujëë o, miseei wë disi
kaa e, di ta weki sëmbë a dëdë ta da de libi. Nöö di sëmbë di
ta biibi a mi, ee hën sinkii dëdë seei ma nëën da kaba u di libi
fëën eti e. Biga a abi di libi u teego kaa.
26 Nöö hiniwan sëmbë di biibi a mi te a feni di libi dë, nöö na
wan ten seei a o dëdë kaba a sösö möönsö. I ta piki di soni dë
nö, mujëë?”
27 Hën a taa: “Aai Masa, mi ta biibi tuu taa i da di Mii u Masa
Gaangadu. I da di Könu Gadu bi paamusi taa a o manda ko a
di goonliba aki.”
28 Nöö fa de fan te de kaba naandë, nöö hën Maita toona go
a wosu. Hën a kai ën sisa Malia tja go a wan së, hën a taki dëën
taa: “Di Mësitë ko e, nöö a hakisi fa fii.”
29 Wë nöö di Malia jei sö taa Masa Jesosi ko, nöö hën a hopo
wante nango nëën.
30 Biga fa Masa Jesosi bi ko dë, nöö an bi dou a di köndë
ganda eti. A fika a hafu pasi ka i si Maita bi go miti ku ën
naandë.

31 Nöö di dee ⌞hedima u⌟ Dju dee bi ta këë pena ku Malia
dë ko si fa a hopo hesihesi go a döö ala, nöö hën de mëni taa
kandë a nango këë a di geebi ka de bei Lazalosi ala. Nöö hën
de nango nëën baka.
32 Nöö hën Malia waka te go dou a Masa Jesosi. Nöö di a si
ën, hën a hiti hënseei tuwë a goon nëën fesi dë. Hën a taa: "Ee,
Masa, ee i bi dë aki nöö di baaa u mi an bi o dëdë."
33 Nöö di Masa Jesosi si fa Malia ku dee ⌞hedima u⌟ Dju ta
këë, nöö a fukëën nëën hati gaanfa te a fika piki an sa hoi ën
seei möön.
34 Hën a hakisi de taa: "Wë naasë un bei di dëdë?"
Hën de taa: "Masa, ko go luku nöö joo si."
35 Nöö di ten naandë, nöö wata ta pasa a Masa Jesosi wojo.
36 Hën dee Dju ⌞hedima⌟ taa: "Dee sëmbë, un luku fa a bi lobi
ën!"
37 So u de taa: "Wë nöö ma di sëmbë aki, nëën bi heepi di
bookowojoma te a ko ta si soni nö? Nöö faandi mbei an bi
heepi di womi aki be an dëdë?"
38 Nöö di de fan sö, hën Masa Jesosi toona ko dë ku fuka
möön te na soni, nöö hën a waka go dou a di geebi. Nöö di
geebi dë wan baaku di de bi diki a sitonu, nöö hën de logoda
wan gaan sitonu tapa di geebi buka.
39 Nöö hën Masa Jesosi taki da de taa: "Un logoda di sitonu
puu a di baaku buka e."
Nöö hën Maita, di sisa u di womi di dëdë naandë, taki taa:
"Masa, nönö e. A ta tingi kaa, biga disi mbei fö daka di a dëdë."
40 Nöö hën Masa Jesosi taki dëën taa: "Mujëë o, ma bi taki
da i taa ee i ta biibi a mi, nöö joo si fa Gadu bigi nö?"
41 Nöö fa a fan dë, nöö hën de logoda di sitonu puu a di
baaku buka awaa.
Hën Masa Jesosi hopo wojo luku liba, hën a taa: "Taata o,
gaantangi fii e, fu di a dë taa i ta jei mi kaa.
42 Nöö mi sabi tu taa hiniwanten te mi ta fan ku i nöö i ta
jei mi. Ma nöö fu dee sëmbë dee taanpu aki hedi mbei mi ta
fan sö e, fu de sa ko biibi tuu taa i wë manda mi ko a goonliba
aki."
43 Nöö fa i si a begi te a kaba dë, nöö hën a bai kai Lazalosi
ku wan taanga töngö taa: "Lazalosi, hopo kumutu ko a döö!"
44 Nöö hën di sëmbë di i si a kai dë, hën a hopo kumutu ko e,
ku dee geebi koosu lolulolu nëën sinkii eti te dou ku ën maun
ku ën futu. Fesi fëën seei dë taitai ku wan hangisa.
Nöö hën Masa Jesosi taki da dee sëmbë taa: "Un lusu dee
koosu puu nëën sinkii, be a go."

A di pisi aki dee hedima ta

kuutu unfa de o du ku

Masa Jesosi möön.
Mat. 26:1-5; Maik. 14:1-2; Luk. 22:1-2

45 Wë nöö di dee ⌊hedima u⌋ Dju dee bi sai dë si di soni Masa
Jesosi du naandë, nöö hën sömëni u de ko biibi nëën.
46 Ma nöö so u de kule go konda da dee Faliseima taa sö wan
gaan soni Masa Jesosi toona du möön.
47 Nöö hën wë aan soni, hën dee Gaan Begima u dee Dju ku
dee Faliseima kai wan gaan kuutu hakisi ee andi de musu du
möön.
De taa: "Wë wa ta du. Wan si fa di bödjëëma dë ta du dee
foondo wooko fëën nango nöömö nö?
48 Wë nöö ee wa tapëën, nöö hii sëmbë o ko biibi nëën taa
hën da di könu di bi musu ko. Nöö dee sëmbë u Loomë dee ta
tii u, nöö de o ko booko di köndë fuu puu u a di kamian i si u
dë aki." Nöö sö de taki.
49 Nöö wan womi de kai Kajafasi, hën bi da di Kaba Hei
Begima a di lö ten naandë, nöö hën a taki da dee otowan taa:
"Dee sëmbë aki, unfa un don sö?
50 Wan sabi taa a möön bunu di wan kodo sëmbë aki dëdë,
möön leki hii di nasiön fuu aki tuu fiaa musu dëdë kaba a sösö
nö?"
51 Ma nöö fa a fan dë, nöö na fan fëën seei a fan e, ma fu
di hën da di Kaba Hei Begima a di ten naandë, nöö hën mbei
Masa Gaangadu seei dëën di fan naandë faa konda fa Masa
Jesosi o dëdë a hii Dju sëmbë kamian.
52 Ma na Dju sëmbë wanwan nöö e, ma a o dëdë da hii dee
sëmbë tuu dee o ko miii u Gadu. Fa de dë paajapaaja a hii
goonliba, ma nöö a o tja de ko a di wan.
53 Nöö fa Kajafasi fan te a kaba dë, nöö hën dee hedima tuu
piki ku ën makandi. Nöö fu kumutu a di ten naandë, nöö de
ta suku fu de sa kisi Masa Jesosi tja go kii nöömö.
54 Hën mbei Masa Jesosi an ta waka wajaa a dee Dju sëmbë
dendu möön, ma a hai go fëën te a wan kamian zuntu ku di
sabana. Naandë sö a go a wan köndë de kai Efalaim ufö, hën
ku u dee bakama fëën.
55 Nöö di juu dë, di ten ko zuntu u de toona njan di Pasika.
Nöö sömëni hia sëmbë u dee boiti kamian hai ko dë a Jelusalen
naandë, u de wasi a wëti fasi be de dë kabakaba fu de njan di
daka.
56 Nöö fa de ko dë, nöö de ta tuwë wojo ta suku Masa Jesosi
ee a ko. De taanpu a di Wosu u Masa Gadu ta hakisi de na de
taa: "Wë dee sëmbë, unfa un mëni fëën? A o ko a di piizii aki
möönsö nö?"
57 Nöö di soni mbei de ta hakisi sö, fu di dee Gaan Begima
ku dee Faliseima bi buta kaa taa ee wan sëmbë i sabi naasë a
dë, nöö i musu piki de be de kisi ën tja go a kuutu.

12

A di pisi aki

Malia tutu sumëësuti fatu

a Masa Jesosi futu.
Mat. 26:6-13; Maik. 14:3-9

1 Wë nöö di a fika sikisi daka ufö di Pasika kai, nöö hën Masa
Jesosi toona ko a Betania ka a bi weki Lazalosi a dëdë naandë.
2 Nöö di a ko, nöö hën dee sëmbë wai te de hopo tafa dëën.
Nöö Maita bi dë wan u dee sëmbë ta seeka soni u njan da dee
sëmbë ko dë. Nöö fa de sindo a tafa naandë, nöö Lazalosi seei
dë sindosindo ku de dë tu.
3 Hën de sai dë te wan pisi hën di oto sisa u Lazalosi de kai
Malia hopo go tei wan bata sumëësuti fatu. Nöö di fatu dë, de
mbei ën ku wan sootu pei pau lutu nöö a dii te na soni. Nöö
hën Malia tutu hii di fatu a Masa Jesosi futu te a kaba këë, nöö
hën a ta dëë hën futu ku di hediuwii fëën. Nöö fa a du ën dë,
nöö hii di wosu ta sumëë suti te na soni.
4 Nöö hën di soni dë fuka Judasi Isikaliotu te na soni. Wë di
sëmbë dë, hën o sei Masa Jesosi, hii fa a dë wan bakama fëën.
Nöö hën a ta guunjan taa:
5 "Na poi a poi di fatu dë nö? Faandi mbei de an bi sei ën, nöö
de tja di möni ko da u fuu paati da dee penama u di köndë?"
Biga di fatu bi dë kuma wan hafu liti sö, nöö i bi musu wooko
wan hii jaa ufö i sa feni möni tjika fii bai ën.
6 Ma nöö fa i si Judasi fan dë, na pootima seei a ta mëni sö
e, ma fu di a dë wan fufuuma nöö hën wë mbei a taki sö. Biga
hën ta tja di mönisaku fuu, nöö a ta fufuu hafu u dee möni dee
sëmbë ta da u.
7 Nöö hën Masa Jesosi taki dëën taa: "Nönö womi, un disa
di mujëë e. A bi dë fanöudu faa tjubi di fatu dë tuwë a mi futu
ufö di daka dou u de bei mi.
8 Biga dee pootima o dë ku unu nöömö fuun sölugu, ma mi,
ma o dë aki ku unu nöömö e."
9 Nöö di juu dë, nöö sömëni u dee Dju ko jei taa Masa Jesosi
dë a Betania, nöö hën de booko gililili kumutu a Jelusalen ala
ko luku ën. Ma na Masa Jesosi nöö de ko u ko luku e, ma de kë
si Lazalosi tu, di a bi weki a dëdë.
10 Nöö di soni dë mbei dee Gaan Begima fiti buka u de musu
kii Lazalosi tu.
11 Biga fëën hedi mbei sömëni u dee Dju sëmbë ta paati ku de
ta biibi a Masa Jesosi.

A di pisi aki, dee sëmbë ta bigi Masa Jesosi tee na soni.
Mat. 21:1-11; Maik. 11:1-11; Luk. 19:28-40

12 Nöö di dobooko möön, hën dee hila sëmbë bi ko a
Jelusalen naandë u de ko njan di Pasika ko jei taa Masa Jesosi
dë a pasi ta ko.
13 Nöö hën de go booko palomaun te a hila, hën de kule
gililili go kisi Masa Jesosi a pasi ta wai dee palomaun dëën.
De ta bai a de töngö taa:
Hosana! Di sëmbë ta ko a u aki,
Gadu dë ku ën e!
Hën da di könu fuu dee Isaëli sëmbë
di u bi ta luku nöömö faa musu ko.
Hën wë i si ta ko aki awaa a di në u Masa!
14 Nöö Masa Jesosi bi feni wan njönku buliki, hën a subi nëën
liba. Nöö di buliki ta tjëën leti kumafa de bi sikifi a Masa Gadu
Buku taa:
15 Wan fëë, un dee sëmbë u Sion.
Un luku, hën di könu fuunu wë ta ko a unu dë e.
A dë sindosindo a wan njönku buliki liba ta waka ta ko a unu.
Sö di Buku bi taki kaa, nöö hën wë i si ko pasa dë.
16 Ma nöö di juu dë, u dee bakama u Masa Jesosi wa bi
fusutëën eti. A bakaten di a dëdë weki ko feni di hei di a bi
musu feni a Gadu ufö u ko sabi awaa taa sö wan soni fëën bi
sikifi a di Buku gaanduwe kaa, nöö hën wë i si pasa leti a u
wojo dë.
17 Wë nöö dee sëmbë dee bi dë ku Masa Jesosi a di ten a bi
weki Lazalosi a dëdë naandë, nöö de bi ta konda di soni nango
nöömö teefa hii lanti ko jei ën.
18 Hën mbei i si dee hia sëmbë kule go miti ku Masa Jesosi
naandë, fu di de bi jei taa sö wan gaan foombo soni a du.
19 Nöö hën dee Faliseima hai go dë a wan së gudjuu ala, go
ta taki ku deseei taa: “Wë di soni aki, wa ta du seei möönsö.
Biga hii mundu seei ta kule gililili nango nëën baka.”

A di pisi aki Masa Jesosi ta

taki fu di dëdë fëën.

20 Nöö fa dee hia sëmbë ko a Jelusalen naandë, nöö wanlö
pei sëmbë de ta kai Giiki ko tu. De ko fu de ku dee Dju musu
begi Gadu makandi, nöö de kë si Masa Jesosi tu.
21 Nöö hën de go a wan fuu dee bakama u Masa Jesosi de kai
Filipi. Biga di Filipi aki, a kumutu a Betisaida, di dë wan köndë
u Galilea. ⌞Nöö hia Giiki sëmbë bi dë a Galilea di ten dë.⌟
Nöö hën wë de go fan ku ën taa: “Wë mati, u ko a i aki e baa.
U ko fuu si Jesosi, ee u sa si ën.”
22 Nöö di Filipi jei sö, nöö hën a go a Andiasi. Hën de tu sëmbë
dë, Andiasi ku Filipi, hën de go a Masa Jesosi go piki ën taa:
“Masa o, wanlö Giiki sëmbë ko aki nöö de kë si i.”

23 Nöö hën a piki taa: “⌞Wë awa, di juu dou tuu e, fu dee
oto köndë sëmbë sa ko a mi tu. Biga⌟ awaa ufö di Sëmbë di ko
Libisëmbë Mii aki o feni di hei di a musu feni a Gadu.
24 Nöö fu tuutuu mi taki da unu seei gbelin taa ee wan kalu
sii an kai a goon te a pondi, nöö a o fika hën wanwan tö logoo
dë. Ma te a kai a goon pondi toona nasi ufö a sa feni otowan
kuma hënseei te a hia.
25 “Nöö söseei a dë ku unu tu e, dee sëmbë. Biga ee wan sëmbë
ja kë saka i seei kuma di kalu sii di kai a goon naandë, ma i kë
libi fii seei kumafa i kë, nöö ja o feni ën fa i kë möönsö e. Ma
ee di libi fii a goonliba aki an dë gaan soni da i ⌞i ta saka i seei
da Gadu,⌟ nöö joo feni ën fa i kë tee dou ku di libi u teego tuu.
⌞Nöö hii fa mi ta taki u di kalu sii aki, nöö sö wan soni o pasa
ku mi fa u dë aki.⌟
26 “Nöö ee wan sëmbë i kë ko futuboi u mi, nöö i musu ta
waka a mi baka a hii futu, ⌞te dou ku di dë tu⌟. Biga hiniwan
kamian ka mi nango nöö naandë di sëmbë ta dini mi musu go
tu. Nöö ee wan sëmbë ta dini mi a sö wan fasi, nöö mi Tata o
hei ën gaanfa seei.”
27 Nöö di Masa Jesosi fan sö te a kaba, hën a taa: “Dee sëmbë,
hati u mi nöö dë ku fuka sö, fu di soni di o pasa ku mi aki. Wë
andi seei mi musu taki maingë? Mi musu begi mi Tata faa puu
mi nëën nö? Wë nönö, ma sa begi ën sö, biga fu di soni dë hedi
mi dë te kisi di ten aki.
28 “Taata o, be sëmbë si di hei ku di kaakiti di i abi e, be di në
fii bai.”
Nöö fa a fan dë, nöö hën wan töngö piki kumutu a liba ala
wante taa: “Mi feni në a i liba kaa e, nöö mi o toona feni në a
i möön eti.”
29 Nöö dee sëmbë dee bi taanpu lontu ën naandë jei, hën so
u de taa: “Wë maingë, liba hën bai sö nö?”
Otowan taa: “Nönö, wan basia u Masa Gadu Köndë wë fan
ku ën sö e.”
30 Nöö di Masa Jesosi jei de taki sö, hën a taa: “Dee sëmbë, fa
i si un jei di töngö naandë, nöö na u mi hedi a fan e, ma fuunu
hedi wë.
31 Biga di juu dou kaa u di soni di Gadu o tei fu kuutu hii
sëmbë u goonliba musu pasa. Awaa di takulibima di ta tii
goonliba musu lasi ën kamian awaa.
32 Ma nöö mi, fa de o hëngi mi kii aki, nöö hën o mbei mi o
sa hai hii pei föluku ko a mi.”
33 Nöö fa Masa Jesosi ta fan dë, nöö pindja wë a ta pindja
dee sëmbë fu de sabi un pei dëdë o kii ën.
34 Nöö di soni a fan dë bigi da dee sëmbë te na soni. Hën de
hakisi ën taa: “Wë fa i taa i da di Sëmbë di ko Libisëmbë Mii dë,
na di Paamusi Könu i ta taki nö? Wë nöö unfa i sa taki taa de o
hëngi i kii? Biga a sikifi a di Buku u Gadu taa di Paamusi Könu

o libi u teego. Ambë da di Sëmbë di ko Libisëmbë Mii i ta taki naandë?”
35 Hën Masa Jesosi piki de taa: “Un haika e, dee sëmbë. Fa mi
dë a unu mindi aki, mi ta limbo unu wojo a dee soni u Gadu
eti. Nöö be un waka a di limbo dë e, biga na sö a o dë nöömö.
Biga abiti möön nöö di dungu o ko, nöö di sëmbë di o ta waka
a dungu an o sabi naasë a nango.
36 “Fëën mbei fa i si mi dë aki ta limbo unu wojo eti, nöö be
un biibi a mi liba e, nöö unu seei o ko dë sëmbë di sa limbo oto
sëmbë wojo a Gadu soni tu.”
Nöö di a fan ku dee sëmbë dë sö te a kaba, hën a kumutu a
de dendu go tjubi da de.

Di pisi aki ta lei fa dee hedima u Dju abi taangajesi tjika.

37 Nöö sö i ta si taa hii fa dee sëmbë si dee hia foondo wooko
Masa Jesosi bi du a de fesi dë seei, ma de an kë biibi möönsö
taa Gadu hën mandëën ko.
38 Nöö hën da a pasa sö leti kumafa di fesiten Tjabukama u
Gadu de kai Jesaaja bi fan di a taa:
Masa o, fa u ta konda di Buka fii aki,
nöö ambë seei ta piki ën?
Ambë seei ta si di gaan kaakiti fii fu de fusutëën möönsö?
39 Nöö sö a ko dë taa dee sëmbë dee Jesaaja taki dë, de an bi sa
biibi möön e.
40 Biga a toona taki a wan oto kamian möön taa:
Gadu bi dungu de wojo
fu de an musu si soni fëën möön.
A mbei de aan fii a de hati möön
u de sa fusutan soni fëën.
Nöö hën Gadu taa:
Fa u dë aki, de an sa piki fu de bendi ko a mi möönsö,
u mi kula de puu a hogi du.
Sö Masa Gadu bi manda Jesaaja fa a fan.
41 Nöö di soni mbei Jesaaja fan sö e. A bi si di Gadu fasi u Masa
Jesosi gaanduwe kaa, ku di gaan waiti fëën di a o abi, hën mbei
a këë pena a di fasi dë sö.
42 Ma töku fa u taki ën dë seei, ma sömëni u dee hedima u
Dju ko biibi nëën, ma de an kë ta tjëën wajaa a lanti u sëmbë
sa sabi. Biga de fëëë dee Faliseima taa ee de jei nöö de o puu
de a keiki.
43 Nöö sö wë i si de bi kë abi bunu në a libisëmbë möön leki
fu de abi bunu në a Gadu.
44 Nöö a wan ten naandë, Masa Jesosi bi bai fan ku de a wan
taanga töngö, a taa: “Ee wan sëmbë i ta biibi a mi, nöö na a mi
wanwan nöö i ta biibi e. Ma i ta biibi a di Sëmbë di manda mi
ko aki tu.
45 Nöö di sëmbë di ta si mi, nöö di Sëmbë di manda mi ko aki
hënseei a ta si dë tu.

46 “Fa mi ko a goonliba aki, mi ko kuma wan faja ta tuwë
limbo a dungu, nöö ee wan sëmbë ta biibi a mi nöö an sa fika
a dungu e.”
47 Nöö hën a taa: “Ee wan sëmbë ta jei dee lei mi ta lei aki ma
an kë piki de, nöö di sëmbë dë nöö ma ta kuutu ën e. Biga fa mi
ko a goonliba aki, nöö ma ko u ko kuutu libisëmbë da sitaafu,
ma mi ko u ko heepi de puu de a hogi basu.
48 Ma ee wan sëmbë an kë mi ku dee lei mi ta lei aki möönsö,
nöö hii fa mi taa ma ta kuutu ën dë, ma an dë taa an o feni
kuutu e. Nönö. Di kuutu fëën hën a dë kaa. Biga dee lei i si a
bi jei a mi aki, deseei o kuutu ën a di kaba lasiti daka.
49 “Biga dee soni mi ta lei unu aki, nöö an dë taa soni u mi
seei mi ta tei ta konda e. Nönö. Ma mi Tata di manda mi ko
aki, hën ta buta da mi andi u mi musu taki ku unfa mi musu
taki ën.
50 Nöö mi sabi gbelin taa dee soni dee a ta manda mi u mi
konda aki, nöö de sa heepi i fii feni libi u teego. Hën wë mbei
mi ta konda de gbelingbelin leti kumafa mi Tata taki da mi u
mi konda.”
Nöö sö Masa Jesosi fan di ten dë.

13

A di pisi aki Masa Jesosi wasi dee bakama fëën futu.

1 Nöö di juu dë, nöö di Pasika daka bi zuntu kaa faa kai. Nöö
Masa Jesosi sabi taa di ten fëën ta kisi faa musu kumutu a di
goonliba aki toona go nëën Tata. Wë nöö a bi lobi u dee sëmbë
fëën dee bi nama ku ën apaiti, ma awaa a o lei u fa a lobi u
gaanfa tjika.
2 Nöö hën wë di sapate woo njan makandi. Nöö di juu dë, di
didibi bi buta di pakisei a Judasi di mii u Simon Isikaliotu hati
kaa, faa musu sei Masa Jesosi.
3 Nöö fa u ko a tafa dë, nöö Masa Jesosi bi sabi taa hën Tata
bi dëën taki a hii soni liba kaa. A sabi taa a Gadu a bi kumutu
nöö a Gadu a o toona go baka.
4 Nöö hën a hopo hën a puu dee liba koosu fëën nëën sinkii
buta go a wan së ala, hën a tei wan duku tai nëën mindi.
5 Hën a tombi wata tuwë a wan gaan paabi te a kaba faa
wasi u futu. Nöö hën a ta wasi u futu ta lontu ta dëë ku di duku
di a bi tai nëën mindi dë.
6 Te wan pisi hën a go dou a Simon Petuisi faa wasi ën futu.
Hën Petuisi taa: “Ambë, Masa! Na tuu fii! Ja sa wasi mi futu.”
7 Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Di soni di mi ta du aki, ja o
fusutëën eti e, ma bakaten ufö joo fusutëën.”
8 Hën a taa: “Kwetikweti! Ja o feni mi futu wasi e!”
Hën Masa Jesosi taki dëën taa: “Womi, haika. Ee ma wasi i
futu, nöö mi ku i an o sa nama möön e.”

9 Nöö di Petuisi jei sö kaa, hën a bia piki ën awaa, taa: “Masa
o, di a dë sö, nöö na mi futu wanwan fii wasi e, ma be i wasi
mi futu te dou ku mi maun ku mi hedi tuu.”
10 Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Wë nönö, womi. Ee wan
sëmbë i bi wasi kaa, nöö an dë fii toona wasi hii sinkii fii möön
e, ma futu fii nöö dë u wasi ee a sundju. Nöö fa un dë aki, uun
dë limbolimbo kaa, ma nöö na hii unu tuu e.”
11 Nöö di soni mbei a taa na u tuu dë limbolimbo, biga a sabi
undi fuu o sei ën.
12 Nöö hën di a wasi u futu te a kaba, hën a toona go tei dee
koosu fëën bisi baka, hën a go sindo a tafa awaa.
Hën a hakisi u taa: “Wë dee sëmbë o, di soni mi du aki, un
saandi nö?
13 Wë un haika e. Fa un dë aki, un ta kai mi ‘Mësitë’ ku
‘Masa,’ nöö un a’ leti biga sö mi dë tuu.
14 Wë nöö ee mi dë di Masa ku di Mësitë fuunu, nöö hën mi
saka miseei sö te mi wasi futu fuunu, wë nöö unu wë? Na sö
fuun du tu nö?
15 Biga di soni mi du da unu dë, nöö mi du ën fuun sa djeesi
mi ta du sö tu.
16 “Biga mi taki da unu gbelin taa wan futuboi an sa hei
möön hën masa. Söseei tu wan bosikopuma an sa hei möön
di sëmbë di dëën di buka.
17 Wë nöö te un ko sabi dee soni mi ta lei unu aki ta du de
kaa, nöö Gadu o ta dë ku unu e.

A di pisi aki Masa Jesosi taki kumafa wan u dee bakama

fëën o sei ën.

Mat. 26:20-25; Maik. 14:17-21; Luk. 22:21-23

18 “Ma fa mi ta fan aki seei, nöö na hii unu tuu o dë a di fan
mi ta fan aki dendu e. Biga mi sabi unu tuu hati fa un dë. Ma
töku mi bi pii unu tei nöö, fu di soni di sikifi a di Buku u Gadu
musu ko tuu taa:
Di sëmbë mi ku ën sindo ta njan a wan tafa,
hënseei hopo ën futu makisa mi.
Sö di Buku taki.
19 Nöö mi ta kondëën da unu a fesi, fu te a ko pasa nöö woon
biibi taa mi da di Sëmbë di mi bi ta konda da unu nöömö taa
mi dë.
20 “Nöö un haika e. Mi o manda unu kuma tjabukama u mi,
nöö mi taki da unu tuutuu taa di sëmbë di tei unu nöö miseei
a tei dë e. Nöö di sëmbë di tei mi kaa, nöö a tei di Sëmbë di
manda mi ko a goonliba aki tu.”
21 Nöö fa Masa Jesosi fan naandë, nöö hën wan gaan fuka
ko nëën liba, hën a fan ku u limbolimbo. A taa: “Un haika e.
Wan tuutuu soni mi o fan ku unu aki, dee sëmbë. Wan fuunu
dë leti aki o tja mi go sei.”
22 Nöö di a taki sö kaa, nöö hën u tuu luku u seei lontu ko
kai. Nöö a bigi da u poi, biga wa sabi undi fuu a ta taki.

23 Nöö wan fuu bi dë gaan mati u Masa Jesosi möön de oto,
nöö a dë sindosindo leti a Masa Jesosi bandja dë.
24 Nöö hën Simon Petuisi njan wojo dëën faa hakisi Masa
Jesosi ee undi fuu a ta taki.
25 Hën di womi pusa ko möön zuntu ku ën hën a taa: "Masa,
undi fuu seei dë aki sa du di soni dë baa?"
26 Nöö hën a piki ën taa: "Fa i si mi o tuusi di bëëë a di baafu
aki, nöö di sëmbë di mi o tëndëën da, nöö hën dëën e."

Nöö hën a tei di bëëë hën a tuusi ën a di baafu nöö hën a
tëndëën da Judasi Isikaliotu, di mii u wan tata de kai Simon.
27 Nöö fa Judasi tei di bëëë dë, nöö wante hën di didibi subi
nëën.

Nöö hën Masa Jesosi taki dëën taa: "Womi, di soni di i si i ta
pakisei fii du dë, nöö hopo go du ën wante e."
28 Ma nöö fa u dee oto bakama dë sindosindo dë, nöö na wan
fuu sabi faandi mbei Masa Jesosi fan ku ën sö.
29 So fuu mëni taa, awa, wë di Judasi hën ta tja di mönisaku da
u, nöö a kandë Masa Jesosi mandëën faa go bai soni fuu njan
di daka. Ee nasö kandë a musu tja möni go da dee penama u
di köndë. Sö u bi pakisei.
30 Nöö di Judasi tei di bëë, nöö hën a hopo go a döö wante.
Nöö di ten naandë ndeti ko kaa.

Aki Masa Jesosi ta fan ku Petuisi u wan soni a o du.
Mat. 26:31-35; Maik. 14:27-31; Luk. 22:31-34

31 Nöö di Judasi go kaa, hën Masa Jesosi fan ku u dee otowan
fika ku ën naandë taa: "Söö. Wë dee sëmbë, awaa di juu dou
e, fu Mi di ko Libisëmbë Mii aki musu feni nëbai. Nöö na di
dë nöö, ma a di soni di o pasa ku mi aki, nöö Gadu seei o feni
nëbai tu.
32 Nöö fu di a o feni nëbai a mi, nöö hënseei o buta mi di Mii
fëën aki ko feni möön hia nëbai eti, nöö wantewante seei a o
du ën."
33 Nöö hën a taa: "Dee mii o, a fika wan sati ten nöö fu mi
ku unu dë aki eti. Woon ta hangi mi, ma wan o si mi möön. A
o dë leti kumafa mi bi fan ku dee hedima kaa, nöö söseei mi o
toona fan ku unu aki taa ka mi o go nöö wan o sa ko dë.
34 "Nöö fa mi nango aki, nöö mi o manda unu a wan njunjun
soni e. Wan si fa mi lobi unu nö? Wë nöö sö un musu lobi unu
seei tu.
35 Biga te un ta lobi sö kaa, nöö hii sëmbë o si taa bakama u
mi gbelin un dë e."
36 Nöö hën Simon Petuisi hakisi ën taa: "Wë Masa o, naasë
seei joo go disa u baa?"

Hën a piki ën taa: "Ka mi o go di pasi aki, nöö ja o sa ko ku
mi eti, ma te bakaten ufö."

37 Nöö hën Petuisi toona hakisi ën möön taa: “Ma wë Masa,
faandi mbei ma sa ko ku i wante? Biga mi dë seei kabakaba
fu mi lasi mi libi da i.”
38 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Awa, i taa i sa lasi i libi
da mi. Ma nöö haika. Fu tuutuu mi taki da i womi, taa ganian
an o bai kanda seei di ndeti aki, ufö joo fia dii toon taa ja sabi
mi.”
Sö Masa Jesosi fan ku Simon Petuisi te a kaba.

14

Aki Masa Jesosi ta kötö dee bakama fëën hati.

1 Nöö hën Masa Jesosi bia fan ku hii u dee bakama fëën tuu
awaa, a taa: “Dee mii o, wan musu dë fukafuka e. Un ta futoou
Gadu kaa, nöö un musu futoou mi tu.
2 Biga ka mi Tata ta dë nöö kamian u libi sai dë te a hia. Ee
an bi dë sö, nöö mi bi o taki ën da unu.
3 Nöö mi o go ala go seeka kamian da unu te mi kaba, nöö
mi o toona ko tei unu, be mi ku unu dë makandi ala.
4 Nöö fa mi ta fan aki, un sabi di pasi u go dou ka mi nango,
nasö nö?”
5 Nöö hën Tomasi piki ën taa: “Wë Masa o, wa sabi naasë i
nango seei, nöö unfa u sa du sabi di pasi baa?”
6 Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Womi, miseei wë da di pasi
ku di tuu, ku di libi. ⌞Biga a mi nöö i sa feni di libi u teego ku
dee tuutuu soni dee an dë ganjan.⌟ Nöö na wan sëmbë sa dou
a mi Tata e, ee na mi tja i go nëën.
7 Nöö ee un bi sabi mi tuu kumafa mi dë, nöö un bi o sabi mi
Tata tu. Nöö fu kumutu a di ten aki, un sabi ën e, biga un si ën
kaa.”
8 Nöö hën Filipi taa: “Masa o, lei u di Tata nöö a tjika kaa.”
9 Hën Masa Jesosi taa: “Ma womi Filipi, fu di ten mi dë ku
unu aki, nöö ja sabi mi eti nö? Ja sabi taa di sëmbë di si mi,
nöö mi Tata a si naandë kaa nö? Unfa i sa taki taa mi musu lei
i di Tata möön?
10 Ja kë biibi taa mi ku mi Tata dë di wan nö? Biga dee lei mi
ta lei aki, nöö na mi abi de e, ma mi Tata hën abi de, nöö hën
dë a mi ta wooko a mi liba.
11 “Biibi mi e baa, taa mi ku mi Tata dë di wan. Ma nöö ee
di fan u mi taanga da i poi fii piki, nöö be i biibi mi nöö u dee
foondo wooko dee i bi si mi ta du.
12 “Nöö tuutuu soni mi ta taki da unu aki e, taa ee un abi
biibi a mi liba nöö unu seei o ta du dee wooko mi ta du tu.
Nöö möön gaan wooko seei woon sa du eti, biga mi nango a
mi Tata.
13 Nöö fa mi nango aki, nöö hiniwan soni di un ta hakisi mi
Tata a mi në, nöö mi o ta du ën da unu. Nöö a di fasi dë mi, di
Mii fëën aki, o tja nëbai ko da mi Tata.

14 “Nöö mi taki da unu wan pasi möön e, taa hiniwan soni
di un hakisi mi a mi në nöö mi o du ën da unu e, dee sëmbë.

Aki Masa Jesosi taki soni u di Akaa di a o manda ko.

15 “Nöö un haika e. Ee wan sëmbë i lobi mi, nöö joo du dee
soni dee mi ta manda i fii du.
16 Nöö fa mi o go aki, nöö mi o begi mi Tata be a manda wan
oto Sëmbë ko da unu, faa taanpu ku unu ta heepi unu. Nöö
di Sëmbë i si dë, hën an o disa unu möönsö. Unu ku ën o dë fu
nöömö.
17 Nöö i sabi ambë dëën nö? Di Akaa u Gadu wë e, di ta lei
unu soni gbelin kumafa a dë tuutuu, nöö hën wë mi o manda
da unu.
“Ma nöö fa i si a o ko dë, nöö dee sëmbë u di goonliba aki dee
an dë ku mi a wan së, nöö de an o tei ën u soni e. Biga de an o
si ën u de fusutëën seei, de an o sabi ën. Ma uun sabi ën kaa,
biga a ta dë ku unu fa u dë aki nöö abiti möön a o dë a unu hati
ta tii unu. Un si?
18 “Nöö fa mi nango aki, ma o disa unu a zengezenge kuma
miii di na a’ mama ku tata e, ma mi o toona ko a unu baka.
19 A fika wan sati ten eti, nöö dee sëmbë u di goonliba aki an
o si mi möön, ma unu woon toona si mi baka. Nöö fu di mi o
toona libi baka nöö söseei unu seei o toona libi baka tu.
20 Nöö a di ten dë ufö woon ko fusutan gbelin taa mi ku mi
Tata an dë paatipaati möönsö, di wan nöö u dë. Söseei tu woon
ko si taa mi ku unu an dë paatipaati, di wan nöö u dë.
21 “Nöö mi taki e, di sëmbë di sabi andi ku andi mi mandëën
faa du nöö a ta piki mi buka, nöö di sëmbë dë, hën lobi mi e.
Nöö ee wan sëmbë i lobi mi sö, nöö söseei mi Tata o lobi i tu.
Nöö miseei o lobi i, nöö mi o hopo miseei da i fii sa ko sabi
mi.”
22 Nöö fa a fan dë, hën Judasi hakisi ën soni, ma na di de kai
Isikaliotu e. A hakisi taa: “Wë Masa o, faandi mbei u nöö joo
hopo i seei da, ma ja o hopo i seei da hii mundu?”
23 Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Di soni mbei nö? Haika e. Di
sëmbë di lobi mi, nöö hën o ta piki mi buka a soni, nöö hën mi
Tata o lobi. Nöö mi ku mi Tata o ko tan ku ën nöö woo hopo u
seepi dëën.
24 Ma nöö ee wan sëmbë an lobi mi, an ta piki mi buka, ⌊unfa
mi sa du hopo miseei dëën? Biga hën da a ta söso mi, nöö na
mi wanwan nöö a ta söso, ma a ta söso mi Tata tu. Biga⌋ dee
soni mi ta konda aki, de an dë soni u mi e, ma de dë u mi Tata
di manda mi ko aki.
25 “Nöö hii dee soni aki sö tuu mi ta fan ku unu e baa, fu di
mi dë ku unu aki eti.
26 Ma te mi go, nöö mi Tata o manda di Akaa fëën ko da unu
a mi në. Nöö hën o ta lei unu hii soni. Fa i si a o ko dë, hii dee

soni dee mi ta fan ku unu aki tuu kaa a o toona mbei un ko sabi de baka.
27 “Nöö fa mi nango aki, di soni di mi ta disa da unu aki, hën da kötöhati. Nöö an o dë kuma di kötöhati i ta feni a goonliba aki e. Nönö. Ma a o dë wan gbelingbelin kötöhati kuma di miseei abi aki. Hën mbei wan musu ta dë fukafuka fëëëfëëë e, baa.
28 “Wë dee sëmbë, un jei fa mi bi taki da unu naandë taa mi o go ma mi o toona ko a unu baka. Wë ee un lobi mi tuutuu, nöö misikuma a sa suti da unu fu di a dë taa mi nango a mi Tata. Biga mi Tata hei möön mi.
29 “Nöö mi ta konda dee soni aki da unu a fesi e, fu tee di juu dou de ko pasa, nöö woon ta biibi möön taanga.
30 Ma nöö ma sa fan ku unu möön longi e baa, biga di hedima u di goonliba aki ta ko kaa, faa ko du ku mi. Ma fa i si a ta ko dë seei, ma an o feni na wan wojo soni a mi faa musu a’ leti a mi liba.
31 Ma nöö fu di dee sëmbë u di goonliba aki musu ko sabi gbelin taa mi lobi mi Tata, fëën mbei baa ma ta biinga u mi puu miseei, ma mi ta hoi miseei tololoo a dee soni dee mi Tata buta da mi fu mi du. Da sö e, dee sëmbë.
“Wë nöö un hopo boo kumutu aki go.”

15

Aki Masa Jesosi ta taki soni u wan pau ku dee maun fëën ku di fuuta a ta pai.

⌞Nöö di juu u ku Masa Jesosi ta waka nango, nöö hën a taki wan oto da u a wödu fasi. A taa: “Wan sabi fa wan doloifi pau ta dë nö? A abi sömëni maun nëën sinkii. Wë sö nöö a dë a mi ku unu tu e.⌟
1 “Biga mi da di tuutuu doloifi pau, nöö mi Tata hën da di sëmbë di abi di goon.
2 Nöö unu da dee maun u di pau. Wë nöö ee wan u dee maun u mi an ta pai, nöö mi Tata o djafu ën puu. Ma hiniwan maun di ta pai, nöö a o ta seekëën djafu faa musu toona pai möön hia njanjan. Sö e.
3 “Ma nöö fa u dë aki, uun dë seekaseeka kaa e, fu di un tei dee fan mi bi fan ku unu. Nöö mi taki e baa, taa un fika namanama ku mi nöömö ⌞u di kaakiti u mi musu dë a unu⌟.
4 Biga un sabi taa ee wan paumaun an dë namanama a di pau sinkii nöö an o sa pai. Nöö sö nöö a dë ku unu tu e. Ee wan fika namanama ku mi, nöö wa o pai dee fuuta dee un musu pai.
5 “Mi taki e, mi da di doloifi pau, nöö unu da dee maun u mi. Di sëmbë di i si ta fika namanama ku mi u di kaakiti u mi musu feni pasi wooko nëën, nöö a o dë kuma wan fuuta pau di ta pai

njanjan te a hia. Biga söndö mi ja sa du na wan bumbuu soni möönsö.
6 “Ee wan sëmbë an fika namanama ku mi, nöö a dë leti
kuma wan paumaun di an ta pali. Dee lö maun dë, de ta djafu
de puu tuwë go a wan së ala be de dëë. Nöö te wan pisi nöö de
ta pii de tuwë a faja tjuma.
7 “Ma ee un fika namanama ku mi fu di lei di mi ta lei unu
aki ta feni pasi wooko a unu libi, nöö un sa hakisi hiniwan
soni di un kë nöö woon feni ën e.
8 Nöö a di fasi dë mi Tata o feni gaan nëbai e, dee sëmbë, ee
di libi fuunu ta pai hia fuuta dëën. Nöö sëmbë o si tu taa unu
wë da bakama u mi tuutuu.
9 “Wë nöö mi taki da unu e, taa leti kumafa i si mi Tata lobi
mi aki, nöö sö nöö miseei lobi unu tu e baa. Nöö be un ta fika
a di kamian ka di lobi u mi sa dou a unu.
10 Nöö un sabi fa fuun sa du fuun fika sö nö? Un musu ta
piki mi buka a dee soni mi ta manda unu. Nöö ee un du sö,
nöö woon ta si di lobi u mi nöömö, leti kumafa mi ta si di lobi
u mi Tata, fu di mi ta piki ën buka a dee soni a ta manda mi.
Sö e.
11 “Nöö di soni mbei mi ta fan dee soni aki ku unu, fu di mi
kë u di wai mi abi a mi hati aki musu dë a unu hati tu. Nöö mi
kë u di wai dë musu dë ku telu fu nöömö.
12 “Nöö mi o manda unu a wan soni aki, dee sëmbë. Un musu
ta lobi unu na unu e, leti kumafa i si mi ta lobi unu aki.
13 Biga na wan sëmbë sa lobi sëmbë ku sö wan gaan lobi
kuma di sëmbë di o lasi ën libi fëën mati hedi. Un si?
14 Nöö mi ku unu o dë mati, ee un ta du dee soni dee mi ta
manda unu fuun ta du.
15 “Fa u dë aki ma ta kai unu futuboi möön e. Biga wan
futuboi an ta sabi soni fëën masa wan bëtë. Ma mati mi ta kai
unu. Biga hii dee soni dee mi jei a mi Tata tuu mi tei konda da
unu finifini.
16 Nöö fa i si un ko dë mati u mi aki, na unu wë bi tei mi e,
ma mi bi pii unu tei. Nöö mi buta unu fu di libi fuun musu pai
hia fuuta di o tan fu nöömö. Nöö te a dë sö kaa, nöö hiniwan
soni di un hakisi mi Tata a mi në, nöö a o da unu ën.

Aki Masa Jesosi ta bai dee bakama fëën a di fa sëmbë

o du ku de.

17 “Nöö mi ta manda unu taa be un ta lobi unu na unu e, baa.
18 Biga fa dee sëmbë u goonliba sai dë, de an dë ku Gadu a
wan së, nöö de an o lobi unu möönsö. De o buuse unu seei. Ma
nöö an musu dë gaan soni da unu e, biga un musu mëni taa mi
fosu de bi buuse kaa bifö unu.
19 Ee un bi dë ku de a wan së, nöö de bi o lobi unu seei kuma
sëmbë u de. Ma wan dë sö, biga mi pii unu puu a de dendu tja
ko buta a mi së, nöö hën mbei de an sa si unu a wojo seei.

20-21 “Wan mëni fa mi bi fan ku unu möön nö, taa wan
futuboi an hebi möön hën Masa. Wë nöö leti kumafa i si sëmbë
ta sitaafu mi aki, nöö sö nöö de o ta sitaafu unu tu fu mi hedi.
Nöö di soni mbei de o du sö, fu di de an sabi taa Masa Gadu hën
manda mi ko a goonliba aki. Ma nöö kumafa i si so sëmbë dë
a de dendu ta piki mi buka, nöö sö nöö de o ta piki unu buka
tu e.
22 “Fa dee sëmbë dee an dë ku Gadu a wan së sai dë, ee ma bi
ko a goonliba aki ko fan ku de, nöö an bi o dë taa de du hogi.
Ma nöö fa u dë aki, de an sa fia. Biga mi fan ku de kaa, nöö
hën de buuse mi seei.
23 Nöö ee wan sëmbë buuse mi, nöö mi Tata seei a buuse tu
e.
24 Ee ma bi du gaan foombo soni a de dendu di na wan
sëmbë u goonliba aki bi sa du, nöö an bi o dë hogi sö ee de an
kë piki mi. Ma mi du de, de si, ma tökuseei de ta buuse mi ku
mi Tata tuu. Fëën mbei di zöndu u de hebi sö.
25 “Ma nöö fa i si di soni ta pasa aki sö, nöö a kai ku di soni
di dë sikifisikifi a di Buku u Gadu, di de taa de ta tei ta tii libi
u de naandë. Biga a taa:
De ta buuse mi seei, ma an dë taa soni wë mi du de e.
26 “Ma nöö te mi o go a mi Tata, nöö mi o manda di Sëmbë mi
bi taki dë da unu e, faa ko taanpu ku unu. Hën da di Akaa di ta
mbei sëmbë ko sabi hii soni gbelingbelin leti fa a dë. A Gadu
seei a o kumutu, nöö a o ta konda soni u mi.
27 Nöö unu seei o ta konda soni u mi tu, biga a seti u di wooko
hën mi ku unu bi dë kaa fu te kisi fa u dë aki.”

16

Aki Masa Jesosi ta fan soni möön u di Akaa fëën di
a o manda ko.

1 Hën Masa Jesosi ta fan ku u dee bakama fëën eti, a taa:
“Dee sëmbë o, mi ta konda dee soni aki da unu a fesi e, fu
bakaten wan musu buuja te un disa u biibi a mi liba.
2 Biga dee hedima o puu unu a dee keiki u de. A o ko dë sö
taa kii seei de o ta kii unu, nöö de o ninga taa Gadu wë de ta
heepi fa de ta du dë.
3 Ma di soni mbei de o du sö, fu di de an sabi mi Tata, nöö de
an sabi ambë da mi tu.
4 Nöö mi ta konda dee soni aki da unu a fesi, fu te di juu dou
de ko pasa nöö an o bigi da unu poi. Biga woon toona mëni
taa sö mi bi taki da unu kaa.
“Nöö ma bi ta konda dee soni aki da unu fu di mi bi dë ku
unu eti.
5 Ma awaa mi o toona go a di Sëmbë di manda mi ko aki baka.
Ma nöö na wan fuunu ta hakisi mi möönsö ee naasë mi nango.
6 Ma fu di mi ta fan dee soni aki ku unu, nöö mi si taa hati
fuunu dë fukafuka te na soni.

7 “Ma mi taki da unu gbelin, dee sëmbë, taa a dë wan gaan
heepi da unu fa i si mi nango aki. Biga ee ma go, nöö di Akaa
u Gadu di mi o manda u ko taanpu ku unu, nöö an o sa ko e.
Ma te mi go kaa, nöö mi o mandëën da unu.
8 Nöö te a ko, nöö a o ta lei dee goonliba sëmbë aki taa de an
saandi da hogilibi e, de an saandi da letilibi, de an sabi u wegi
soni kuutu tu.
9 “Nöö di soni mbei mi taa de an saandi da hogilibi, biga de
an kë biibi mi möönsö.
10 Nöö di soni mbei mi taa de an saandi da letilibi, biga
mi libi leti tee mi sa toona go a mi Tata ka dee libisëmbë u
goonliba aki an sa si mi möön seei. Sö mi libi leti tjika, ma
de an si ën möönsö.
11 Nöö di soni mbei mi taa de an sabi u wegi soni. Wë biga
Gadu kuutu di hedima u de te a buta dëën taa a o feni sitaafu
u nöömö, ⌞ma töku de ta waka nëën baka eti⌟.
12 “Wë mi abi hia soni möön u konda da unu e, dee sëmbë,
ma wan o sa fusutan de eti.
13 Ma te di Akaa ko, di ta lei soni leti kumafa a dë ⌞a Gadu
wojo⌟, nöö a o mbei i ko sabi hii soni kumafa a dë. Biga fa a o
ko naandë, an o tei soni fëën seei konda, ma dee soni dee a jei
a mi ku mi Tata, nöö de a o ta taki. Nöö a o fan ku unu a dee
soni liba dee dë u ko eti.
14 “Fa a o ko dë, nöö a o mbei un si di hei ku di nëbai di mi abi
e. Biga a o ta tei dee soni u mi ta konda da unu finifini fuun
sabi de.
15 Nöö hii soni di mi Tata abi dë u mi kaa, hën mbei mi taa
di Akaa o tei a dee soni u mi faa lei unu.”
16 Hën Masa Jesosi toona taki da u möön taa: “Abiti möön
wan o si mi möön baa, ma nöö te wan pisi woon toona si mi
baka.”
17-18 Nöö hën di u jei a taki sö, hën u bia ta hakisi u na u
makandi taa: “Womi, andi da di soni di a ta fan naandë taa
abiti möön wa o si ën möön, ma te wan pisi nöö woo toona si
ën baka? Andi a ta fan dë taa a nango nëën Tata? Andi seei a
kë taki di a taa ‘Abiti möön’? Wa saandi a ta taki e.”
19 Nöö hën Masa Jesosi si taa u kë hakisi ën soni fëën, hën a
taa: “Fa un ta fan ku unu seei sapisapi naandë, fu di mi taki
taa abiti möön wan o si mi möön, nöö te wan pisi woon toona
si mi baka, hën ta toobi unu sö nö?
20 Wë un haika e. Fu tuutuu mi taki da unu gbelin taa dee
sëmbë dee an dë ku mi a wan së, de o ta wai seei, ma unu, woon
dë ku gaan fuka ta këë ta kusumi te na soni. Ma nöö wan fëëë
e. Di fuka i si woon ta fuka naandë o bia ko wan gaan wai seei
da unu.
21 “Wan sabi fa a dë te wan mujëë dë ku bëë nö? Te di juu
fëën kisi faa pali, nöö di bëë ta njan mën seei, ma te a pai kaa

nöö an ta mëni di fuka naandë möön. Wai nöö a ta wai fu di a pai wan mii.

22 “Nöö sö nöö a o dë ku unu tu e baa. Fa i si un sai naandë, nöö un dë ku gaan fuka seei a unu hati fu di mi taa mi nango. Ma mi o toona si unu baka e, nöö di juu dë woon bia ta wai seei. Nöö na wan sëmbë o sa puu di wai dë a unu hati möön.

23 Nöö di juu naandë, nöö wan o ta hakisi dee lö hakisi dë möön tu.

“Nöö mi taki e baa, taa hiniwan soni di woon begi mi Tata a mi në, nöö woon feni ën e.

24 Te kisi kumafa u dë aki, wan hakisi na wan soni a mi në eti. Ma nöö fuun seti hakisi awaa nöö woon feni, nöö di wai fuunu o ko dë telutelu awaa.

25 “Dee sëmbë o, fa mi ta fan ku unu aki, nöö mi ta fan ku unu a nöngö fasi nöö. Ma nöö wan juu o ko di ma o ta konda soni da unu a sö wan fasi möön. Ma mi o ta fan ku unu limbolimbo seei awaa ta lei unu soni u mi Tata.

26 Nöö di juu dë, nöö unu seei o ta begi ën soni awaa a mi në. An o dë u mi nöö musu ta begi ën da unu möön.

27 Biga mi Tata lobi unu, fu di un lobi mi nöö un ta biibi taa nëën mi kumutu ko aki.

28 Nöö sö a dë tuu e. Biga a mi Tata mi kumutu ko a goonliba aki, nöö awaa mi o toona go nëën baka.”

29 Nöö di a fan sö, nöö hën u taa: “Aaa, u si taa i ta fan ku u limbolimbo awaa tuu. Ja ta fan ku u a nöngö fasi möön.

30 Nöö u ko si tu taa an dë fanöudu fu wan sëmbë musu hakisi i soni biga i sabi hii soni kaa. Hën mbei u ta biibi taa a Gadu i kumutu ko.”

31 Hën a piki u taa: “Awa, un ta biibi tuu.

32 Ma nöö un haika e. Wan juu o ko nöö a ta ko seei zaaa kaa, di unu tuu seei o paaja disa mi wanwan tö. Hiniwan fuunu o go fëën nëën wosu. Ma nöö ma ta dë mi wanwan möönsö e, biga mi Tata ta dë ku mi nöömö.

33 “Sö wë e, dee sëmbë. Mi tei dee soni aki konda da unu baa, fuun sa abi kötöhati fu di un nama ku mi. Biga a di goonliba aki fuka ku sitaafu dë nëën. Ma wan lasi hati e, biga mi wini hii soni a di goonliba aki kaa.”

17

Aki Masa Jesosi ta begi.

1 Nöö di Masa Jesosi fan sö ku u te a kaba kaa, nöö hën a hopo wojo luku liba. Hën a taa: “Wë Taata o, ja si di juu dou. Nöö mi begi i taa a di soni di o pasa aki, nöö fii mbei dee sëmbë u goonliba aki ko si di waiti di dë a di Mii fii aki e, nöö di waiti di i seei abi o ko a döö tu.

2 Wë biga i da mi taki a hii sëmbë liba kaa, fu mi sa da dee sëmbë dee i da mi di libi u teego.

3 Nöö andi da di libi u teego? Hën da u de ko sabi i, di wan
kodo tuutuu Gadu u mundu ku mi, Jesosi Keesitu, di i manda
ko a goonliba aki.
4 “Nöö fa i manda mi ko aki, nöö mi mbei libisëmbë si di hei
ku di waiti di i abi o. Biga di wooko di i da mi u mi du nöö mi
kabëën.
5 Wë nöö di i si a dë sö kaa, nöö be mi toona ko a i e, Taata,
u mi sa toona feni di hei ku di waiti baka di mi ku i bi abi
makandi ufö di goonliba aki mbei.
6 “Wë nöö luku dee sëmbë aki dee i tei a dee oto sëmbë u
goonliba dendu da mi. Mi mbei de ko sabi fa i dë e. De bi dë fii
kaa, nöö hën i tei de hën i da mi de. Nöö de an disa dee wöutu
fii e, Taata. De piki de hoi seei.
7 Nöö hën mbei de ko sabi gbelin taa hii dee soni dee i da mi,
nöö a i de tuu kumutu.
8 Biga mi konda dee wöutu fii da de, nöö de tei de. Nöö hën
wë de ko sabi gbelingbelin taa aai, a i mi kumutu. De biibi seei
taa i manda mi ko aki.
9 “Nöö fa mi ta begi i aki, Taata, nöö mi ta begi da dee sëmbë
dee i da mi aki. Ma ta begi da dee oto sëmbë u goonliba dee an
dë ku u a wan së e. Nönö. Biga dee i si aki, nöö de wë da fii.
10 Biga hii dee soni mi abi, nöö de dë fii, nöö hii soni i abi
nöö de dë fu mi. Nöö fa i si dee disi dë aki, nöö de o ta mbei
oto sëmbë si di waiti di mi abi, ⌞hën wë mbei mi ta begi da de
sö⌟.
11 Biga ma o dë a goonliba aki möön. Mi ta ko a i kaa, ma de
o dë aki eti. Taata, fa i si i dë fii limbolimbo söndö föutu dë, nöö
i tjubi dee sëmbë dee i da mi aki ku di kaakiti u di në fii o, be
de dë di wan makandi leti kumafa mi ku i dë di wan aki.
12 “Hii di ten mi bi dë ku dee sëmbë aki, nöö mi bi ta tjubi
de ku di kaakiti fii në. Mi bi ta luku de seei fu de an kumutu
a di pasi. Fëën mbei na wan u de lasi, boiti di hogi wan di i si
fasi fëën tjëën go kaba a sösö naandë, u di soni di Buku fii taki
musu ko tuu.
13 “Ma nöö awaa mi ta ko a i, Taata. Nöö mi ta fan dee soni
aki fu di mi dë a goonliba eti. Biga mi kë u dee sëmbë aki musu
abi di wai di mi abi aki tuu ku telu a de hati.
14 Hii di juu ten mi dë ku de aki, nöö mi bi ta da de dee wöutu
fii, hën mbei dee oto sëmbë u di goonliba aki ta buuse de sö.
Biga de an dë ku de a wan së a dee hogi de ta du, leti kumafa
i si miseei an dë ku de a wan së tu.
15 “Ma nöö ma ta begi fii puu de a goonliba e. Nönö. Ma mi
kë fii tjubi de be di didibi an musu wini de.
16 Biga na sëmbë u di goonliba aki de dë möön e, leti kumafa
mi seei an dë sëmbë u di goonliba aki tu.
17 Nöö mi begi i, Taata, fii lei de di Wöutu fii, be de si soni
gbelingbelin kumafa a dë tuutuu, nöö de o ko dë apaiti da i
söndö föutu. Biga di Wöutu fii hën da di Tuu.

18 “Nöö leti kumafa i si i manda mi ko a goonliba aki, nöö sö
nöö mi ta manda dee sëmbë aki go a goonliba tu, ⌞fu de ta lei
sëmbë soni fii⌟.
19 Nöö fu de hedi mi ta buta miseei ku telu a i maun fu de si,
nöö deseei o buta deseei ku telu a i maun tu söndö ganjan.
20 “Ma nöö na dee sëmbë aki nöö mi ta begi da e, Taata. Ma
mi ta begi da dee sëmbë tu dee o jei di buka a de nöö de bia ko
biibi.
21 Taata o, mi begi i gaantangi, be de tuu ko dë wan makandi
e, leti kumafa mi ku i dë wan aki. Sö u ku de tuu musu dë wan
makandi. Biga ee a dë sö kaa, nöö dee oto sëmbë u goonliba o
ko sabi awaa taa aai, i manda mi ko aki tuu.
22 “Fa mi ku i dë aki, i bi da mi sö wan hei taa mi ku i sa dë
di wan. Nöö mi ta toona da dee i si aki di wan seei hei dë tu,
fu de dë di wan makandi.
23 Nöö mi o dë a de dendu, nöö joo dë a mi dendu, nöö sö
u tuu o dë di wan makandi. Nöö te a ko sö kaa, nöö dee oto
sëmbë u goonliba o ko sabi gbelingbelin taa i manda mi ko aki.
Nöö de o ko si tu taa i lobi dee sëmbë fii naandë leti kumafa i
lobi mi aki.
24 “Nöö Taata, fa mi ta begi i aki, nöö mi kë dee sëmbë i buta a
mi maun aki musu ko dë ku mi ka mi dë e, be de sa si di waiti
ku di hei di i da mi. Biga i bi lobi mi bifö i mbei di goonliba
seei.
25 “Taata, fa i ta du soni ku leti tjika naandë, nöö dee oto
sëmbë u di goonliba aki an sabi i e. Ma nöö mii sabi i. Nöö dee
sëmbë i da mi aki nöö deseei ko sabi taa i manda mi ko aki.
26 Fa mi ku de bi dë aki, mi mbei de ko sabi i gbelin kumafa i
dë, nöö mi o ta mbei de ko sabi i möönmöön eti. Biga te de sabi
i kumafa i dë kaa, nöö de o ta lobi deseei ku di wan seei lobi
di i si i ta lobi mi aki. Nöö miseei o dë a de dendu tu ta tii de.”
Sö Masa Jesosi fan ku ën Tata tefa a kaba.

18

Aki de kisi Masa Jesosi.
Mat. 26:47-56; Maik. 14:43-50; Luk. 22:47-53

1 Nöö hën di Masa Jesosi begi sö te a kaba, hën u ku ën
kumutu dë, hën u pasa di kiiki de kai Gidilon go a di oto së
tela. Nöö ala wan djai dë ku wanlö hia pau, nöö hën u go a di
djai dë dendu.
2 Ma nöö Judasi, di sëmbë di o sei Masa Jesosi, nöö a bi sabi
di kamian naandë bunu kaa, biga u ku Masa Jesosi bi lobi u
ko makandi naandë.
3 Nöö hën u sai dë te wan pisi, hën u si Judasi ta ko ku wanlö
hia sodati, ku wanlö sikö̈utu dee ta wakiti a di Wosu u Gadu a
Jelusalen dë. Nöö fa de ta ko dë, nöö dee Gaan Begima ku dee
Faliseima, de wë manda de nöö de ta ko ku feti soni a maun,

so sëmbë ta tja falambo, so sëmbë dë ku lampu, biga a bi dë ndeti.
4 Ma nöö Masa Jesosi bi sabi hii dee soni dee o pasa ku ën kaa, nöö hën a waka go miti ku de. Hën a hakisi de taa: “Ambë un ta suku sö?”
5 Hën de taa: “Jesosi u di köndë de kai Nazalëti.”
Hën a piki de taa: “Wë mi disi kaa.” (Nöö fa dee sëmbë ta fan dë, nöö Judasi di könkuma bi dë leti dë.)
6 Nöö di Jesosi piki de sö, nöö hën de tuu hai baka naki de na de tuwë a goon.
7 Hën a toona hakisi de möön taa: “Ambë da di sëmbë un ta suku?”
Hën de taa: “Jesosi u Nazalëti.”
8 Hën a piki de taa: “Wë mi bi piki unu kaa taa miseei disi wante. Nöö ee mi un ta suku, nöö un disa dee oto sëmbë aki be de go u de.”
9 Nöö da sö di wöutu ko leti kumafa a bi taki taa:
Dee i bi da mi, na wan u de mi lasi möönsö.
10 Nöö wan u dee sëmbë ko dë de kai Malikusi. A dë wan futuboi u di Kaba Hei Begima. Nöö fa i si u mbei dë, nöö hën Petuisi hai di sëufangi fëën valau puu nëën dosu, hën a koti wan së jesi u di sëmbë dë belim puu tuwë a goon dë.
11 Hën Masa Jesosi bai ën taa: “Nönö womi. Tuusi di ufangi fii nëën dosu baka. Di sondi di mi Tata da mi u mi bebe aki, ma musu bebëën tuu ku telu nö?”

Aki de tja Masa Jesosi go a

di Gaan Begima.
Mat. 26:57-58; Maik. 14:53-54; Luk. 22:54
12 Nöö di juu dë, hën dee hia sodati ku di hedima u de ku dee siköutu u dee Dju hedima, hën de kisi Masa Jesosi awaa. Hën de tai ën maun te de kaba.
13 Hën de tjëën go a di wosu u wan tata de kai Ananasi. Nöö di Ananasi dë, hën bi dë di Kaba Hei Begima a fesi ufö Kajafasi, nöö Kajafasi töö u ku wan mujëë mii fëën.
14 (Nöö Kajafasi hën wë bi da di sëmbë di bi da dee hedima u Dju lai a di kuutu taa, ka u hii di nasiön tuu kaba a sösö nöö a möön bunu wan kodo sëmbë nöö dëdë.)

Aki Petuisi fia taa an sabi

Masa Jesosi.
Mat. 26:59-75; Maik. 14:55-72; Luk. 22:55-71
15 Nöö fa de kisi Masa Jesosi tja go naandë, nöö Simon Petuisi ku wan oto bakama bi dë tee a baka ala ta waka ta ko. Nöö di bakama naandë, di Kaba Hei Begima bi sabi ën kaa, fëën mbei de dëën pasi faa go ku Masa Jesosi a di djai dendu. Ma Petuisi hën a fika a döö naandë.

16 Nöö hën wë di oto bakama dë toona go fan ku di mujëë
mii ta watji a di dööbuka, nöö hën a mbei Petuisi pasa ko a di
djai dendu tu.
17 Nöö hën di mujëë mii hakisi Petuisi taa: “Womi, na i da
wan u dee bakama u di sëmbë de tja ko aki nö?”
Hën Petuisi piki taa: “Nönö, na mi e.”
18 Nöö fa de dë a di djai dendu a di ndeti dë, nöö kamian bi
kötö, hën de mbei wan faja buta dë ta këndë. Dee wookoma ku
dee siköutu tuu sai naandë, hën Petuisi seei go ta këndë faja ku
de tu.
19 Nöö di juu naandë, de bi tja Masa Jesosi go a di awoo Kaba
Hei Begima de kai Ananasi kaa. Nöö hën Ananasi ta hakisi ën
peipei soni fuu dee bakama fëën, ku di lei a abi ta lei sëmbë a
di köndë.
20 Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Wë fa i ta hakisi mi dee soni
aki, wë hibiwan juu mi bi ta lei sëmbë a lanti wajaa. Biga mi
bi nango a hii dee keikiwosu te dou ku di Wosu u Masa Gadu
tuu, ka hii dee Dju sëmbë ta ko makandi. Nöö na tjubitjubi mi
bi ta du ën.
21 Wë nöö na mi i musu hakisi. Hakisi dee sëmbë dee bi ta
haika dee fan u mi naandë, biga misikuma de musu sabi andi
da dee soni mi bi ta lei de.”
22 Nöö fa a fan dë, hën wan u dee wakitima di bi dë zuntu
ku ën dë, hën a dëën wan baaimaun a bandjajesi dë kpaa taa:
“Sö joo piki di Kaba Hei Begima nö?”
23 Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Womi, ee mi taki wan hogi
soni, nöö lei mi di hogi mi taki. Ma ee mi fan leti, nöö andi
mbei i naki mi u du?”
24 Nöö fa a fan naandë, nöö hën de disa di taki, hën Ananasi
mandëën taitai maun go a Kajafasi awaa.
25 Nöö di juu dë, Simon Petuisi dë fëën taanputaanpu
naandë ta këndë di faja eti. Te wan pisi hën de bia ko ta hakisi
ën möön taa: “Wë womi, na i da wan u dee bakama u di sëmbë
naandë nö?” Hën a fia taa: “Nönö, nönö, na mi e!”
26 Nöö wan futuboi u di Kaba Hei Begima sai dë. A dë famii
u Malikusi di Petuisi bi koti ën jesi, nöö hën a hakisi ën taa:
“Tan. Wë womi o, na i ku ën mi bi si a di djai ala ö?”
27 Nöö hën Petuisi toona fia möön taanga taa: “Nönö hön, na
mi da di sëmbë di i bi si dë e!”
Nöö hën wantewante dë hën ganian bai kanda.

Aki de tja Masa Jesosi go

a Gaama Pilati.
Mat. 26:59-66, 27:1-2, 11-14; Maik. 14:55-66, 15:1-5; Luk. 22:66-23:5

28 Nöö hën baka u di dë, hën de kumutu a Kajafasi. Hën de
tja Masa Jesosi go a di kuutuwosu u dee Loomë sëmbë dee ta tii
di köndë. Naandë wan Gaama de kai Pilati ta dë, di dee Loomë

lanti buta ta tii di köndë. Nöö di juu dë a bi dë mamate biten.
Nöö abiti möön di Pasika o kai, nöö fëën mbei dee hedima u
Dju an sa go a di kuutuwosu, biga an dë wosu u dee Dju. Nöö
de an kë poi di tjina taa de go a wan wosu na u Dju sëmbë, biga
de kë hoi deseei limbolimbo u de sa njan di daka.
29 Fëën mbei Gaama Pilati musu ko a de a döö.
Nöö di a ko dou, hën a hakisi de taa: "Wë un hogi di sëmbë
aki du mbei un tjëën ko a mi aki?"
30 Nöö hën de piki ën taa: "Hön, nönö. Wë di soni dë an dë u
hakisi. Wë biga ee an bi dë wan sëmbë di ta du hogi, nöö wa
bi o tjëën ko da i aki."
31 Nöö hën di Gaama taa: "Sö nö? Wë nöö di a dë sö kaa, nöö
be unu seei tei ën tja go kuutu ku dee wëti fuunu."
Nöö hën de piki ën taa: "Wë nönö, wa sa kuutu ën e, biga un
dee Loomë lanti an ta da u pasi u kii sëmbë!"
32 Nöö di soni mbei a musu pasa sö. Biga Masa Jesosi bi
pindja de kaa taa de an o kii ën kumafa dee Dju sëmbë ta kii
sëmbë, hën mbei de bi musu tjëën go da di Loomë Gaama fu
hën musu mandëën go kii.
33 Nöö hën Pilati toona go a di kuutuwosu, hën a kai Masa
Jesosi ko nëën. Hën a hakisi ën taa: "Wë nöö i da di könu u dee
Dju sëmbë tuu nö, ⌞kumafa de ta taki taa i taki⌟?"
34 Hën a piki ën taa: "Wë fa i ta hakisi mi aki, na un fasi i ta
mëni ën? A di fasi i seei ta mëni u könu, naa a di fasi dee Dju ta
mëni ën?"
35 Hën Gaama taa: "Hön, ambë? Mi da Dju nö? Unfa mi sa
mëni ën a Dju fasi? Na dee sëmbë fii seei ku dee Gaan Begima
fii tja i ko a mi aki nö? Nöö hën mi ko hakisi i andi da di soni
di i du mbei de tja i ko aki?"
36 Hën a piki ën taa: "⌞Wë de taa mi ta mbei miseei könu.⌟
Wë ma di Könu Tii u mi an dë wan tii kuma di u dee sëmbë u
di goonliba aki e. Biga ee a bi dë sö, nöö dee futuboi u mi bi
o hopo heepi mi feti fu dee Dju hedima an bi musu kisi mi tja
ko aki. Ma nöö di tii u mi, na a di goonliba aki a kumutu e."
37 Nöö hën Gaama piki ën taa: "Söö. Wë nöö hën da i ta piki
taa i dë könu."
Hën Masa Jesosi taa: "Awa, mi da wan könu tuu. I a' leti a
di dë. Ma boiti di dë, di soni mbei de pai mi ko a di goonliba
aki, fu mi sa lei sëmbë andi da tuu ⌞ku andi da ganjan⌟. Nöö
hibiwan sëmbë di kë jei tuutuu soni, nöö a o haika andi mi ta
fan."
38 Nöö hën di gaama taa: "Ambë tjika u sabi andi da di tuu?"
Nöö fa de fan naandë, nöö hën Gaama Pilati toona go a döö
a dee hedima u Dju ala, hën a taa: "Wë mi suku föutu a di womi
te mi wei. Ma feni soni nëën möönsö u mi musu kuutu ën.

39 Ma nöö un sabi nö? Un bi guwenti fu te Pasika kai, nöö
mi lusu wan sëmbë di dë a dunguwosu da unu. Nöö unfa fëën
un mëni? Un kë mi lusu di könu fuunu aki da unu nö?”
40 Nöö fa a fan dë, nööën de tuu kai olo taa: “Ambëë? Nëën
i musu lusu e! Balabasi,ën fii lusu!”
Nöö di Balabasi dë, a bi dë a dunguwosu fu di a bi dë wan
sëmbë ta tja toobi ko a di köndë.

19

Aki de manda Masa Jesosi go kii.
Mat. 27:15-31; Maik. 15:6-20; Luk. 23:13-25

1 Nööën Gaama Pilati manda sëmbë, de wipi Masa Jesosi
wan hogi wipi.
2 Nöö baka u di dë,ën dee sodati tei wan tatai ku maka
kuma agbago maka djangadjangaën de lolu ën mbei kuma
könu kaapusa te de kaba,ën de tuusi ën a Masa Jesosi hedi.
Nööën de tei wan baau djakiti langa wan kumafa könu ta
bisi,ën de bisi ën dëën te de kaba.
3 Nööën de nango nëën ta mbei ën fa taa: “Odi o, könu u
dee Dju, odi o!”Ën de ta naki ën nëën bandjajesi ku ën fesi
tuu.
4 Nööën di gaama toona go a döö a dee hedima u Dju,ën
a taa: “Wë un haika, mi o toona tja di sëmbë ko da unu e. Biga
mi, ma feni na wan föutu nëën möönsö fu mi sa dëën sitaafu.”
5 Nöö fa a fan dë, nööën a mbei de tja Masa Jesosi ko a döö
da de. A dë ku di langa djakiti nëën sinkii, ku di maka kaapusa
nëën hedi.
Ën di gaama taki da de taa: “Un luku di womi.Ën wë disi
e.”
6 Ma nöö di dee Gaan Begima ku dee siköutu u de si ën,ën
de bai kai wan gaan wolo taa: “Un kii ën oo! Un pekëën a lakpa
pau kii! Un pekëën a lakpa pau kii!” ⌞Biga a sö wan fasi dee
Loomë sëmbë bi guwenti u kii dee sëmbë ta du hogi a di köndë
a di ten dë.⌟
Nööën di gaama piki taa: “Mi? Na mi e! Ee a lakpa pau un
kë kii ën, nöö be unu seei tjëën goëngi kii, biga ma feni föutu
nëën möönsö.”
7 Ën dee Dju bai piki taa: “Ja feni föutu nëën nö? Wë haika,
u abi wan wëti nöö di wëti taa ee wan sëmbë ta mbei ënseei
Gadu nöö a musu dëdë. Wë nöö di womi aki taaën da Miii u
Gadu, nööën mbei a musu dëdë e!”
8 Wë nöö di di gaama jei de fan sö, nöö a ko möön fëëë seei.
9 Ën a toona go a di kuutuwosu dendu,ën ku Masa Jesosi,
ën a hakisi ën taa: “Wë, ambë seei da i? Naasë i kumutu ko
aki?” Ma Masa Jesosi an piki ën na wan soni.

10 Hën Gaama taa: “Ja kë piki mi nö? Ja sabi di makiti di mi
abi aki nö, taa mi sa lusu i be i go, ee nasö mi sa mbei de peka
i a lakpa pau kii?”
11 Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Wë nönö, ja sa abi sö wan
makiti a mi liba, ee na Gadu hën da i ën. Fëën mbei di sëmbë
di i si tja mi ko da i aki, hën du di möön gaan hogi.”
12 Wë nöö di di gaama jei a fan sö, nöö hën a ta suku wan
baaku nöömö faa sa lusu ën. Ma nöö dee hedima u Dju an dë
nëën. De ta bai wolo seei taa: “Kaba! Ee i lusu di sëmbë aki go,
nöö i ku di Gaan Könu a Loomë o ko a wan gaan toobi e. Biga
ee wan sëmbë ta mbei hënseei könu nöö hën ku di Gaan Könu
dë gaan felantima!”
13 Wë nöö di Gaama Pilati jei fa de fan dë, hën a mbei de
toona tja Masa Jesosi ko a di djai möön. Hën a go sindo a di
kuutubangi fëën awaa faa koti di taki. Nöö di kuutubangi dë
a wan hei sitonu liba. Mbei de mbei di kamian dë, nöö a di
Dju töngö de kai ën Gabata.
14 Nöö di ten di soni aki ta pasa, nöö a bi dë kuma nëigi juu
mamate sö. Nöö de ta seeka seei u de njan di Pasika daka di o
kai dë.
Nöö hën di gaama taki da dee hedima u Dju taa: “Wë un
luku di könu fuunu aki e!”
15 Ma nöö de an sa jei di soni dë. Hën de bai taa: “Un tjëën
puu dë. Un tjëën puu dë. Un pekëën a lakpa pau kii!”
Hën a taa: “Di könu fuunu, hën u musu peka a lakpa pau kii
nö?”
Hën dee Gaan Begima bai piki taa: “Wa a’ oto könu a u liba
möönsö e, möön leki di Gaan Könu a Loomë!”
16 Nöö di Gaama Pilati jei de taki sö, nöö hën a da de Masa
Jesosi awaa fu de tja go peka kii.

Aki de peka Masa Jesosi

a di lakpa pau.
Mat. 27:32-44; Maik. 15:21-32; Luk. 23:26-43

Nöö hën dëë sodati tei ën, hën de ku ën ta waka nango.
17 Nöö fa de nango dë, hënseei ta tja di lakpa pau fëën ku
taanga nango ka de o pekëën kii. Nöö hën de nango te de
go dou a di kamian de kai Hedibonu. A Dju töngö de kai ën
Golugata.
18 Nöö naandë sö de go pekëën a di lakpa pau te de kaba.
Nöö de peka tu oto sëmbë a lakpa pau di daka dë tu. Hën de
hopo de taanpu a pë nöö Masa Jesosi dë a de mindi.
19-20 Ma nöö di gaama bi mbei de sikifi wan soni peka a di
lakpa pau u Masa Jesosi, nöö de sikifi ën a dii pei töngö: a dë
a di Alamaiki töngö di u dee Dju sëmbë ta fan, a dë a Latein,
a dë a Giiki, a taa: JESOSI FU NAZALËTI, DI KÖNU U DEE DJU

SËMBË, HËN DISI. Nöö di kamian ka de peka Masa Jesosi a di lakpa pau naandë, a dë zuntu ku Jelusalen, nöö sömëni u dee Dju sëmbë ta waka ta pasa dë, nöö de ta lesi di sikifi di dë a di lakpa pau.

21 Nöö hën dee Gaan Begima go ta mbei toobi ku Gaama Pilati taa: "Ja bi musu sikifi ën sö taa hën da di könu fuu dee Dju sëmbë e. Ma i bi musu sikifi taa, hën bi ta mbei taa a dë könu fuu."

22 Nöö hën di Gaama bai de taa: "Un disa mi e! Di soni mi sikifi naandë, a fika sö."

23 Wë nöö di dee sodati peka Masa Jesosi te de kaba kaa, hën de tei dee bisi fëën hën de paati de a fö pei, hiniwan sodati ku fëën. Ma nöö di gaan djapona fëën di de bi mbei ku telu söndö miti, hën nöö fika.

24 Hën de taa: "Wan boo tënë di djapona aki e, ma un boo tuwë lötu luku ee undi fuu o feni ën."

Nöö sö wë i si taa a kai ku di soni di bi sikifi a Gadu Buku taa Dee bisi u mi de paati da de na de;
de tuwë lötu da di koosu u mi.
Nöö leti sö dee sodati du e.

25 Nöö fa Masa Jesosi dë a di lakpa pau dë, nöö hën mama ku ën mama sisa dë taanputaanpu naandë, ku wan mujëë de kai Malia di da di mujëë u Kelopasi, ku Malia fu Magidala. Sö de tuu sai dë makandi.

26 Nöö hën Masa Jesosi bia luku, hën a si hën mama dë ku di bakama fëën di dë gaan mati fëën. Hën a taki dëën mama taa: "Mujëë o, luku di womi i si dë. Hën wë da miii fii e."

27 Hën a fan ku di bakama tu taa: "Womi, luku i mama dë."

Nöö kumutu a di ten dë, hën di bakama naandë tei Masa Jesosi mama buta nëën wosu ta sölugu.

Aki Masa Jesosi dëdë.
Mat. 27:45-56; Maik. 15:33-41; Luk. 23:44-49

28 Ma nöö Masa Jesosi sabi taa hii dee soni hën Tata bi buta dëën faa du nöö de tuu pasa kaa, boiti wan oto soni nöö di bi sikifi a di Buku u Gadu. Hën a taa: "Dëëwata kisi mi."

29 Nöö wan gandjigandji win kuma asin bi dë a wan paniki dendu dë, hën de tei sipönsu tuusi nëën. Hën de tei wan maun u di piki pau de kai hisopu hën de tuusi di sipönsu nëën hën de tëndëën buta nëën buka.

30 Nöö di a tjupëën te a kaba hën a bai taa: "A kaba!" Hën a saka hedi hën a manda di akaa fëën go. Böö fëën koti.

31 Nöö di juu dë, dee Dju bi ta seeka seei u de njan di daka, biga fa a o kai dë, a dë wan gaan apaiti saba. Nöö hën mbei de go begi Gaama Pilati faa mbei sëmbë go booko dee sëmbë dee dë a dee lakpa pau tuu futu, be de dëdë möön hesi fu de sa puu de. Biga de an kë di sinkii u de musu fika hëngihëngi naandë kisi di saba.

32 Nöö hën dee sodati go booko di fosu sëmbë futu te de kaba.
Hën de go booko di u tu.
33 Ma nöö di de dou a Masa Jesosi fu de booko ën futu, hën
de ko si taa a dëdë kaa. Nöö hën de an booko ën futu möön.
34 Ma wan u dee sodati tei wan lanza hën a suti ën nëën
bandja, nöö hën gadjabia ku wata ta kule ta kumutu nëën
bandja dë tjölölölö ta kai a goon.
35 Nöö di sëmbë i si ta taki dee soni aki, hën seepi si de ku
wojo e. Nöö fa a ta fan aki, na soni a ta mindi e. Tuutuu soni
seei a ta taki, fu te i jei nöö i musu bia ko biibi a Masa Jesosi
tu.
36 Biga hii dee soni i si pasa aki, de pasa sö fu dee soni dee
dë a di Buku u Gadu tuu musu ko tuu. Biga di Buku bi taa:
Na wan kodo bonu fëën o booko möönsö.
37 Ufö a taki a wan oto kamian taa:
De o ko si di sëmbë sabi di de bi suti di suti naandë.

Aki de bei Masa Jesosi.
Mat. 27:57-61; Maik. 15:42-47; Luk. 23:50-56

38 Nöö di juu dë, i bi abi wan womi de kai Josëfu u di köndë
de kai Alimatea. Nöö a bi dë wan bakama u Masa Jesosi tu,
ma a tjubitjubi fasi fu di a bi fëëë dee hedima u Dju.
Nöö di Josëfu aki go a Gaama Pilati go hakisi ën pasi faa sa
go tei di dëdë sinkii u Masa Jesosi tja go bei. Hën di Gaama
dëën pasi.
39 Nöö hën ku di womi de kai Nikodemusi di bi ko a Masa
Jesosi a wan ndeti, hën de ko tei ën. Nöö fa Nikodemusi ko dë,
a tja sumëë suti sondi te a hila mökisimökisi faa seeka di dëdë
sinkii u Masa Jesosi. Dee soni dee a tja ko naandë, de sa hia
kuma wan feifiteni kilo sö, sö de hia tjika.
40 Nöö hën wë de tu sëmbë dë lolu di dëdë sinkii u Masa
Jesosi ku wanlö weti koosu pisi mökisi ku dee sumëë suti soni
dë te de kaba, kumafa dee Dju sëmbë guwenti fu seeka wan
dëdë bei.
41 Wë nöö zuntu ku ka de bi peka Masa Jesosi kii naandë,
wan djai bi dë ku wan sitonu kununu ka de bi seeka wan gaan
baaku u de ta bei sëmbë. Ma de an bei sëmbë nëën wan daka
eti.
42 Nöö fa di gaan daka o kai dë, nöö dee sëmbë ta biinga seei.
Nöö fu di di geebi bi dë zuntu naandë kaa, hën de tei Masa
Jesosi sinkii tja go bei a di baaku dë te de kaba. Nöö hën de go
u de.

20

Aki Masa Jesosi weki baka.
Mat. 28:1-8; Maik. 16:1-8; Luk. 24:1-12

1 Söö. Wë nöö a di fosu daka u di wiki di hopo dë, hën da
sonde, mamate biten, kamian an limbo eti, nöö hën Malia u

Magidala hopo go a di geebi ka de bi bei Masa Jesosi. Nöö fa i si de bei Masa Jesosi naandë, nöö de bi logoda wan gaan gindi sitonu tapa di baaku buka. Ma nöö di Malia go dou, nöö hën a si taa di sitonu an dë a di baaku buka möön.
2 Nöö hën a kule toona go konda da Simon Petuisi ku di oto bakama u Masa Jesosi di hën ku ën dë gaan mati taa: "Dee sëmbë, u go a di geebi di mamate aki e, ma nöö wa si Masa naandë. De puu ën dë tja go, nöö wa sa naasë de tjëën go buta."
3 Nöö hën di de tu bakama naandë jei sö, hën de hopo tei pasi ta kule nango a di geebi u de go luku.
4 Nöö fa de ta kule dë, hën di oto bakama kule go pasa Petuisi, nöö hën fosu go dou a di geebi.
5 Hën a bendi luku a di baaku dendu, nöö hën a si dee koosu de bi lolu Masa Jesosi ala, ma nöö hën an go a di baaku dendu.
6 Nöö hën Petuisi ko dou, nöö hën a denda go a di baaku dendu wante. Hën a si dee koosu de bi lolu Masa Jesosi sinkii a wan kamian dë,
7 ma nöö di hangisa de bi tai ën hedi, hën a si ën dobadoba te a wan së ala.
8 Nöö hën di oto bakama ku ën ko dë, hën a denda go a di baaku dendu awaa, go luku dee soni te a kaba, nöö hën a ko biibi awaa.
9 Ma nöö fa a ko biibi naandë seei, ma de an fusutan eti taa sö Masa Gadu Buku bi taki gaanduwe taa di Paamusi Könu musu toona weki baka.
10 Nöö hën de tu bakama toona go a wosu.

Aki Malia si Masa Jesosi.
Mat. 28:9-10; Maik. 16:9-11

11 Ma nöö Malia bi toona ko dë möön. Hën a ko taanpu leti a di geebi naandë ta këë nöömö. Te wan pisi, hën a bendi luku a di baaku dendu.
12 Nöö hën a si tu basia u Masa Gaangadu köndë sindosindo naandë gbolo, leti ka Masa Jesosi sinkii bi dë. Wan dë nëën hedi së, wan dë nëën futu së ala, nöö de tuu bisi weti koosu faan a de sinkii.
13 Nöö hën de hakisi ën taa: "Mujëë, andi seei du i, i ta këë sö baa?"
Hën a taa: "Wë nönö, de puu di Masa u mi aki e, nöö ma sa naasë de tjëën go buta."
14 Nöö fa a fan dë, nöö hën a bia luku, hën a si Masa Jesosi taanputaanpu leti naandë, ma hii fu di dë an sabi taa hën di dë.
15 Nöö hën Masa Jesosi hakisi ën taa: "Mujëë o, andi seei du i, i ta këë sö? Ambë fii lasi i ta suku?"
Ma nöö Malia bi mëni taa di sëmbë ta luku di djai wë ta fan ku ën dë, hën a taa: "Wë baa, ee i puu ën aki tja go a wan oto

kamian, nöö gaantangi mi begi i, lei mi ka a dë be mi go tei ën.”
16 Nöö fa a fan dë, hën Masa Jesosi kai ën nëën në awaa taa:
“Malia!”
Nöö hën di mujëë bia vau luku ën hën a kai ën: “Laboni!”
(Hën da Mësitë a di Alamaiki töngö di de ta fan.) Hën a go u go
panjëën.
17 Nöö hën Masa Jesosi fan ku ën taa: “Nönö mujëë, na
panjan mi e, biga ma go a mi Tata eti. Ma nöö bia toona go
piki dee otowan u mi taa mi nango a mi Tata di dë Tata fuunu
tu, ku mi Gadu di dë di Gadu fuunu tu. Sö fii taki da de e.”
18 Nöö di de fan te de kaba, nöö hën Malia tja di buka ko
konda da u dee bakama u Masa Jesosi taa: “Dee sëmbë, mi si
Masa e!” Hën a da u di buka di a manda nëën da u.

Aki Masa Jesosi ko a dee

bakama fëën.
Mat. 28:16-20; Maik. 16:14-18; Luk. 24:36-49

19 Nöö a di sapate dë seei, hën u ko dë a wan wosu makandi,
hën u söötö di döö fu di u fëëë dee hedima u Dju. Nöö te fuu
kë mëni hën Masa Jesosi ko taanpu leti a u mindi naandë.
Hën a da u odi taa: “Un dë nö? Be hati fuunu kötö e, dee
sëmbë.”
20 Nöö hën a lei u dee peegu maaka nëën maun dendu ku di
lanza buka nëën bandja, be u si taa hënseei di dë kaa. Nöö hën
u wai te na soni.
21 Hën a toona taki da u möön taa: “Un musu dë ku kötöhati
e, dee sëmbë.”
Hën a taa: “Wë un haika e. Leti fa i si mi Tata bi manda mi
ko a dee sëmbë u goonliba aki, nöö söseei mi ta manda unu go
a de tu e.”
22 Nöö fa a fan naandë, nöö hën a böö u vuuu ku buka hën a
taa: “Un tei di Akaa u Gadu a unu liba e.
23 Nöö fa woon tei ën dë, nöö di sëmbë woon puu a bëë fu dee
hogi du fëën, nöö Gadu puu ën a bëë tu. Ma nöö dee sëmbë dee
un hoi a bëë fu dee hogi du u de hedi, nöö Gadu o hoi de a bëë
tu e.” Sö a taki da u.

Aki Tomasi si Masa Jesosi.

24 Ma nöö wan otowan fuu de kai Tomasi, hënseei de kai
Tumii, hën an bi sai naandë di daka dë.
25 Nöö di u si ën, hën u fan ku ën taa: “Womi, u seei si Masa
Jesosi e.”
Hën a piki u taa: “Un disa mi e, womi. Mi, fa mi dë aki, ee na
mi seei si dee peegu maaka nëën maun dendu u mi buta finga
a de, ee nasö mi tuusi maun a di lanza buka nëën bandja, ma
o piki möönsö e!” Sö Tomasi fia ku u tjika.
26 Nöö baka aiti daka fëën, hën u toona ko makandi a di
wosu möön, nöö Tomasi seei bi ko tu. Nöö hën u dë söötösöötö

döö naandë, te wan pisi hën u si Masa Jesosi dë taanputaanpu leti a u mindi dë.

Hën a da u odi taa: “Un musu dë ku kötöhati e, dee sëmbë.”

27 Nöö hën a bia fan ku Tomasi wante taa: “Söö. Wë Tomasi, luku mi maun dendu aki ku dee peegu maaka. Nöö tëndë di finga fii ko buta a de e. Tëndë di maun fii ko buta a di lanza buka a mi bandja aki.”

Nöö hën a fan ku ën taa: “Womi o, di fasi di i abi taa ja ta kë ta biibi, nöö i musu disëën e, nöö i bia ko ta biibi awaa.”

28 Nöö hën Tomasi piki awaa taa: “Aai o, Masa. I da mi Masa ku mi Gadu tuu.”

29 Hën Masa Jesosi taa: “Womi, di i si nöö hën mbei i biibi nö? Ma nöö Gadu ta wai ku dee sëmbë dee ta biibi söndö de si.”

30 Nöö fa u sikifi dee soni aki, dee sëmbë, nöö sömëni oto foombo soni dë di Masa Jesosi bi du eti e, faa mbei u dee bakama fëën ko si taa sö wan sëmbë a dë, ma dee di dë wa sikifi de buta a di buku aki.

31 Ma nöö dee aki, u sikifi de fuun musu biibi taa Masa Jesosi hën da di Keesitu, di Könu di Masa Gadu bi paamusi taa a o manda ko. Hën da di Womi Mii u Masa Gaangadu seei gbelingbelin. Nöö te un biibi sö kaa, nöö woon feni di libi u teego fu di un nama ku ën.

Da sö.

21

Aki dee bakama u Masa Jesosi toona si ën möön.

1 Wë nöö a baka u di dë, hën Masa Jesosi tjëën seei ko lei u dee bakama fëën wan pasi möön, a di piki ze de kai Tibelia.

Wë di oto aki, a pasa sö taa

2 Simon Petuisi ku Tomasi, di de kai Tumii naandë, ku Nataniëli u Kana fu di pisiwata u Galilea, ku u de tu womi mii u Zebedeosi, ku tu otowan fuu möön, sö u bi dë makandi a wan kamian.

3 Te wan pisi hën Simon Petuisi taki da u dee otowan taa: “Wë mi o go tuwë nëti luku e baa.”

Hën u piki taa: “Antoobi. Woo go ku i tu e, womi.”

Nöö hën u hopo, hën u go tei boto wante, nöö hën wë u go e. Ma nöö fa u go dë, hii di ndeti tefa didia wa kisi na wan wojo soni möönsö.

4 Nöö hën di mamate biten, kamian ta mbei bëëë sö, hën wë Masa Jesosi ko dë taanputaanpu leti a bandja wata naandë, ma nöö wa bi sabi taa hën di dë.

5 Nöö hën a bai hakisi u taa: “Dee kijoo dë e, andi un kisi baa?”

Hën u bai piki taa: “Nönö, wa feni e.”

6 Nöö hën a taki da u taa: “Wë un sabi nö? Un hiti di nëti fuunu go a di letimaun së u di boto, nöö woon kisi.”

Nöö di u jei sö, nöö hën u puu di nëti a di së dë hiti go a di oto së. Nöö wantewante naandë hën u kisi fisi te a hila seei, tee wa sa hai di nëti ko a di boto dendu.
7 Nöö hën di bakama di hën ku Masa Jesosi dë gaan mati taki da Petuisi taa: "Womi, Masa Jesosi wë i si di dë e!"

Nöö di Petuisi jei sö kaa, hën a bia kisi koosu bisi, biga an bi dë ku bumbuu soni a sinkii. Hën a djombo kai a wata djubuu sun go a Masa Jesosi.
8 Ma nöö u otowan fika a di boto dendu ta diipi ta ko ku dee gaan hia fisi u kisi dë, biga wa bi dë longi ku lampeesi poi. A bi dë kuma wan höndö mëti sö nöö.
9 Nöö di u ko tjökö kumutu a di boto nöö hën u ko si zonka hëii naandë kaa, ku fisi a faja liba. Hën u si bëëë naandë tu.
10 Hën Masa Jesosi taki da u taa: "Wë un go tei so u dee fisi un kisi ala tja ko."
11 Nöö hën Simon Petuisi go ta hai di nëti ta tja ko a tela. Nöö dee fisi u kisi dë dë wan höndö ku feifiteni-ku-dii, nöö de tuu bi dë gaangaan fisi. Ma nöö hii fa de hia seei, ma na wan tatai u di nëti koti möönsö.
12 Nöö hën Masa Jesosi kai u taa: "Wë un ko boo njan."

Ma nöö hii fa i si di soni ta pasa dë, nöö u dee bakama fëën ta wegi ën ta luku. Nöö a bigi da u, u ta si kuma nëën ma da hën. Ma nöö na wan fuu bi a' hati u hakisi ën ee ambë dëën.
13 Nöö hën Masa Jesosi tei di bëëë ku di fisi di bi dë a faja liba dë, hën a paati da u.
14 Wë nöö disi mbei dii pasi di Masa Jesosi tjëën seei ko lei u dee bakama fëën, baka u di a weki a dëdë.

Aki Masa Jesosi toona tei Petuisi a wooko baka.

15 Nöö di u njan te u kaba, hën Masa Jesosi fan ku Simon Petuisi, a kai ën: "Simon o." A piki.

A taa: "Ju di mii u Jonasi aki, i lobi mi möön dee disi ö?"

Hën Petuisi piki taa: "Wë aai Masa, i seei sabi taa mi lobi i e."

Nöö hën a taa: "Antoobi. Wë nöö fii ta da dee njunjun sëmbë dee ko biibi a mi liba di buka u mi e. Sölugu de da mi leti kumafa wan kiijama u sikapu ta sölugu dee sikapu mii."
16 Nöö hën a toona hakisi ën di u tu pasi taa: "Simon, ju di mii u Jonasi aki, i lobi mi nö?"

Nöö hën a piki ën di wan seei fasi taa: "Aai Masa, i seei sabi taa mi lobi i."

Nöö hën a taki dëën taa: "Antoobi. I musu sölugu dee sikapu u mi da mi e."
17 Hën a toona hakisi ën di wan seei soni di u mbei dii pasi taa: "Simon, di mii u Jonasi aki, i lobi mi nö?"

Nöö di a jei a hakisi ën di u dii pasi ee a lobi ën, nöö a ko hati
ën seei. Hën a taa: “Masa o, wë i seei sabi hii soni kaa. I sabi
taa mi lobi i.”
Nöö hën Masa Jesosi taki dëën taa: “Söö. Wë nöö i musu
sölugu dee sikapu u mi da mi e.”
18 Nöö hën a toona fan ku ën taa: “Womi, mi o taki wan soni
da i aki e, nöö a dë tuu möön hii soni. Fa i dë njönku aki, nöö
i seei ta bisi koosu da i seei te i kaba, nöö i ta waka fii nango
ka i kë, nasö nö? Ma nöö haika e. Te i ko gaandi, nöö joo tëndë
maun fii da oto sëmbë be de bisi koosu da i, nöö de o tja i go a
wan kamian ka ja o kë go.”
19 Nöö ku di fan naandë, Masa Jesosi ta pindja Petuisi
kumafa dëdë fëën o waka, nöö di dëdë fëën naandë o tja gaan
nëbai da Masa Gaangadu.
Nöö hën Masa Jesosi taki dëën taa: “Womi o, Petuisi, be i ta
waka a mi baka nöö e.”
20 Ma nöö fa de ta fan dë, te wan pisi hën Petuisi bia luku,
hën a si di bakama di hën ku Masa Jesosi dë gaan mati ta waka
ta ko a de baka. (Di bakama aki, hën wë da di sëmbë di bi sindo
hëngi a Masa Jesosi, di de bi ta njan di Pasika. Hën bi hakisi
taa: “Undi fuu o könku i di könku?”)
21 Nöö fa Petuisi si ën dë, hën a hakisi Masa Jesosi taa: “Wë
di sëmbë aki wë? Andi fëën i ta taki?”
22 Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Wë womi, ee mi kë faa fika
ku libi fu te mi toona ko a goonliba aki baka seei, nöö andi
fëën i kë? Be i ta waka a mi baka nöö e.”
23 Wë nöö fu di soni dë hedi mbei dee biibima seti ta mindi
soni taa di bakama naandë hën an o dëdë möönsö. Ma nöö fa
i jei dë, Masa Jesosi hën an taki sö e. Ma a bi taa: “Ee mi kë faa
fika ku libi u te mi toona ko, nöö andi fëën i kë?” Sö a bi taki
di taki.
24 Wë da sö e, dee sëmbë. Di bakama u taki naandë, nöö hën
wë i si ta sikifi hii dee soni aki, nöö u sabi taa de dë tuu.
25 Nöö sömëni oto soni möön Masa Jesosi du tu, ma
misikuma ee fuu sikifi de tuu buta a buku, nöö di mundu aki
seei an o bigi tjika u hoi hii dee buku naandë e.
A kaba.

Dee woto u dee Tjabukama u Masa Jesosi

Wan wöutu a fesi.

Söö. Wë andi seei di pisi u Gadu Buku aki ta taki da u, dee sëmbë? Wë a di fosu kamian nöö di pampia aki hën ta waka a di de kai Lukasi baka e, biga di data de kai Lukasi hën bi sikifi de tu tuu da wan mati fëën de kai Teofilusi. Nöö de taa a bi sikifi de kuma baka 80 te go miti 90 jaa u di de pai Masa Jesosi.

Nöö di pisi u di Buku aki ta lei u fa dee bakama u Masa Jesosi bi ta paaja di Bunu Buka a köndëköndë ku di kaakiti u di Akaa di bi ko a de liba. De seti a Jelusalen ku dee oto köndë u Judea naandë, nöö hën de go a Samalia köndë, ufö de go a dee oto köndë u goonliba dee de bi sabi a di ten dë. (Luku Tjab. 1:8.)

Nöö di në de da di pampia aki, nöö ee i luku ën te i kaba, nöö an fiti ën ö. A bi möön bunu de kai ën Di Woto u di Akaa u Gadu. Biga na dee Tjabukama bi ta du dee wooko dë, ma di Akaa hën wë du dee wooko a de liba. Nöö an taki soni u hii dee tjabukama tuu e, ma a taki soni u Petuisi ku Paulosu möön taanga.

Nöö dee oto u di pampia aki, nöö de paati a tu gaan pisi. Biga a kapitë 1 te go miti 12 nöö Petuisi në hën ta ko a fesi möön gaanfa. Ma nöö kumutu a kapitë 13, nöö Paulosu në hën ta ko a fesi möön gaanfa. Biga di Akaa u Gadu bi buta Petuisi ta paaja di Buka a Judea köndë da dee Dju sëmbë, nöö hën a toona buta Paulosu ta paaja di Buka da dee sëmbë dee an dë Dju.

Nöö dee soni Lukasi sikifi aki, de dë dee soni a bi jei sëmbë bi ta konda, ku dee hënseei bi ta hakisi sëmbë tu. Ma so juu i sa si taa hënseei bi dë a dendu tu a so u dee soni a sikifi aki.

Aki Lukasi seti di biifi.

1-2 Mati Teofilusi, ⌞mi Lukasi manda gaan odi da i e, taa mi dë bumbuu⌟. Womi, mi bi mbei wan fosu pampia manda da i kaa, hën mi toona ta mbei disi u mi manda da i möön, di u mbei tu.

Wë nöö di fosu pampia di mi bi mbei dë, nöö mi bi sikifi sömëni soni u Masa Jesosi da i, u di fa a bi libi a goonliba aki ku di fa a bi ta lei sëmbë soni u Gadu bifö Masa Gadu tei ën tja go a liba. Ma bifö a go, nöö a bi lei dee sëmbë a bi pii tei u de musu ko tjabukama fëën apaiti, fa u de musu du di a o go. Leti kumafa di Akaa u Masa Gadu mandëën, nöö so a lei de.

3 Biga baka u di a dëdë ⌞toona weki baka⌟, a nango a de ta ko nöömö te kai föteni daka, ta du peipei soni u de musu sabi taa

a toona weki baka tuutuu. De seei ta si ën ku deseei wojo, nöö a ta fan ku de ta lei de fa di Njunjun Tii u Gadu dë.

4 Nöö hën de dë te wan daka, hën a kai de te de piki, a taa: "Un haika e, dee sëmbë. Wan musu kumutu a Jelusalen aki eti e. Un musu tan aki ta luku di soni Masa Gadu o du da unu. Biga a o da unu wan gaan bunu, leti kumafa mi bi paamusi unu kaa.

5 Fa i si Johanisi di Dopuma bi sai dë, a bi ta dopu sëmbë ku wata, ma abiti möön nöö Masa Gadu o dopu unu ku di Akaa fëën. ⌞Biga a o mandëën ko a unu liba.⌟" Sö wan soni Masa Jesosi fan ku dee bakama fëën te a kaba.

6 Nöö hën de sai dë tee wan daka, nöö hën de hakisi ën taa: "Wë Masa, unfa joo du? Joo puu dee Loomë sëmbë a u dee Isaëli sëmbë liba awaa, fuu sa toona tii u seei baka nö?"

7 Hën a piki de taa: "Wë nönö, an dë fuun biinga fu un ko sabi dee soni dë e. Biga mi Tata Masa Gadu nöö abi di taki faa buta di daka ku di juu di de o pasa.

8 "Ma unu, a o da unu di Akaa fëën. Nöö fa di Akaa o ko a unu liba dë, nöö a o da unu kaakiti fuun sa tei dee soni u mi dee un sabi konda da lanti be de jei. A Jelusalen aki woon seti konda di buka, nöö woon ta kondëën te dou hii Judea köndë te kisi Samalia köndë, nöö woon toona ta kondëën be a paaja a hii dee köndëköndë u goonliba tuu ka sëmbë dë. Sö woon ta waka ta paaja di buka tjika." Sö Masa Jesosi taki da dee bakama fëën di ten dë.

Aki Masa Jesosi toona go a liba di a weki a dëdë.

9 Nöö hën de dë te wan pisi, hën Masa Gadu tei ën tja go a liba gbolo leti a de wojo dë. A tjëën go tee bundji tapëën, de an sa si ën möön.

10 Hën dee bakama fëën sai dë ta luku ka a go a liba ala diin. Hën te u de kë mëni, hën de si tu sëmbë taanputaanpu a de bandja dë, ku wetiweti bisi faan a de sinkii.

11 Hën de tu sëmbë hakisi dee bakama taa: "Dee sëmbë u Galilea aki, andi mbei un taanpu ta luku liba diin sö? Di wan seei sëmbë di un si Masa Gadu tja go a liba dë, Masa Jesosi, te wan ten a o toona ko a goonliba baka e. Nöö a di wan seei fasi kumafa i si a go dë, sö nöö a o toona ko baka." Sö de tu sëmbë taki da de.

12 Wë nöö di juu dë, de bi dë a di kuun de kai Oleifi Kuun. Nöö di di soni pasa sö kaa, nöö hën de kumutu dë hën de toona go a Jelusalen. Biga di kuun an longi ku di köndë, a sa dë kuma wan kilomëti sö nöö.

13 Nöö di de go dou a Jelusalen, hën de toona go a di wosu ka de bi guwenti u go, a wan kamba a liba ala.

Nöö dee sëmbë ku dee sëmbë dee go dë, de da dee tjabukama u Masa Jesosi: Petuisi, Johanisi, Jakobosi, Andiasi, Filipi, ku

Tomasi, Batolomisi, Mateosi, Jakobosi di da di womi mii u
Alufasi, ku Simon di womi di bi kë puu Loomë lanti a dee Dju
liba. Ufö i abi di oto Judasi, di womi mii u wan tata de kai
Jakobosi.
14 Dee lö sëmbë dë, sö de bi guwenti u ta ko makandi fu de
ta begi Gadu nöömö, de ku Malia di mama u Masa Jesosi, ku
wanlö oto mujëë, ku dee baaa fu Masa Jesosi.

Aki de ta kuutu u buta sëmbë
a Judasi kamian.

15 Nöö hën de dë te wan daka, hën wanlö hia sëmbë ko dë
makandi a di kamian. De dë wan höndö ku tuwenti sëmbë,
biibima u Masa Jesosi wanwan.
Te wan pisi, hën Petuisi hopo taanpu a de mindi.
16-17 Hën a taki da de taa: "Dee sëmbë u mi aki, wë un sabi
fa di Akaa u Masa Gadu bi ko a Dafiti liba gaanduwe a fesi,
faa sikifi soni u di soni Judasi du aki. Wë ee wan soni sikifi a
di Buku kaa, nöö a musu pasa nöömö, nöö hën i si a pasa ku
Judasi a u mindi aki. Biga Judasi bi dë wan fuu. Masa Jesosi bi
tei u ku ën tuu fuu musu dë a di wooko u Masa Gadu makandi.
Nöö hën wë i si a tja dee sëmbë ko kisi Masa Jesosi kii."
18 Wë nöö fa Judasi bi du di hogi dë, nöö dee felantima u
Masa Jesosi bi pakëën. Nöö hën a tei di möni, hën a go bai wan
goon. Nöö a di goon di a bai dë, naandë seei a kai gbolo dëdë
pii. Bëë fëën latja puu tiipa a döö. Sö wan soni pasa ku Judasi
e.
19 Nöö hën hii dee sëmbë u Jelusalen ko jei taa sö a dëdë a di
goon dendu, nöö hën de ko ta kai di goon Akelidama, hën da
Buuu Goon.
20 Hën Petuisi taki möön taa: "A bi dë sikifisikifi a di pisi u
Gadu Buku de kai Kanda Buku taa:
Di wosu fëën ka a bi ta dë,
a musu fika söndö sëmbë.
Na wan sëmbë musu go libi nëën möön.
Hën a toona sikifi taa:
Oto sëmbë musu subi a di wooko nëën kamian.
21-22 "Wë nöö hën da wan sëmbë musu ko a Judasi kamian e,
fu toona heepi u a di wooko. Nöö di sëmbë di woo tei, a musu
dë wan sëmbë di bi dë ku u a bigi fu di soni, kumutu a di daka
di Johanisi bi dopu Masa Jesosi tee dou di daka di Masa Gadu
tei ën tja go a liba. A bi musu si taa Masa Jesosi dëdë toona
weki baka. Sö wan sëmbë wë u musu tei buta a Judasi kamian
e."
23 Nöö di Petuisi taki sö te a kaba, nöö hën de kai tu womi
ko buta. Wan u de de kai Josëfu. Hën da Basabasi, hënseei da
Jusitusi. Nöö di otowan de kai Matiasi.
24-25 Nöö hën de begi te de kaba taa: "Masa Gadu o, wë u ko
a i. Biga i sabi hiniwan libisëmbë hatiböö fa a dë.

"Wë nöö fu di Judasi an dë aki möön, fëën hedi wan oto sëmbë musu subi a di wooko nëën kamian ko tjabukama fii. Nöö hën i si u tja de tu womi aki ko da i, fii lei u undi u de i kë. Biga Judasi disa u hën a go a di kamian di fiti ën." Sö wan begi de begi.

26 Nöö di de begi sö te de kaba, hën de tuwë lötu. Nöö hën Matiasi wini, hën a ko mökisi ku dee ëlufu Gaan Tjabukama u Masa Jesosi dee bi fika mbei tuwalufu.

2

Aki ta lei fa di Akaa u Gadu ko

a dee Tjabukama liba.

1 Hën de dë te wan daka, dee Dju sëmbë o njan di daka de kai Pensiti, nöö hën dee biibima u Masa Jesosi tuu hai ko makandi a wan wosu möön.

2 Hën de sai dë te u de kë mëni, hën de jei wan soni kuma gaan ventu kumutu a liba ta ko te a ko dou a di wosu dendu vooo sö, ka de dë sindosindo.

3 Hën de si wan soni kuma faja töngö paaja fingafinga go nama a hiniwan u de.

4 Hën di Akaa u Masa Gadu wë i si ko a de liba sö e. Nöö a tja wan köni ko da de, hiniwan u de ko ta taki oto töngö.

5 Nöö di juu dë, wanlö hia Dju sëmbë fu dee peipei köndë u goonliba bi dë a Jelusalen. De tuu ta biibi Masa Gadu, nöö de bi ko a Jelusalen dë u de njan di daka.

6 Nöö di de jei di bai, hën de booko gililii ko a dee sëmbë u Masa Jesosi, ko haika. Nöö hën de ko ta jei de ta fan peipei töngö, hiniwan sëmbë ta jei di töngö fëën seei di a ta taki.

7 Hën de taa: "Wooo maingë, andi da di soni aki? A bigi da u. Naasë dee Galilea sëmbë aki lei dee töngö sabi sö? Biga na deseei töngö de ta fan dë.

8 Unfa a waka de ko sabi hii dee töngö fuu tuu ta taki.

9 Biga a sömëni peipei köndë u kumutu nöö u ta fan di töngö u di köndë ka u kumutu: Paatia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Kapadosia, Pontusi, Asia,

10 Fiigia, Panfilia, Egepiti, dee köndëköndë u Libië dee dë zuntu ku Sileni, ufö i abi Loomë, ku Keeta, ku Alabia. A dee köndë dë tuu u kumutu.

11 So fuu dë Dju sëmbë, so fuu an dë Dju sëmbë, ma u ko ta biibi Masa Gadu kuma de, nöö hën u ko ta jei dee sëmbë aki ta konda dee foondofoondo soni u Masa Gadu da u a dee töngö dee u sabi. Nöö a bigi da u e!"

12 Nöö hën de fika ta hakisi de na de nöömö taa: "Andi disi maingë? Wa fusutëën e!"

13 Ma nöö otowan a de dendu dë mbei dee Tjabukama u
Masa Jesosi fa taa: “Maingë, wan piki e! Dööngö nöö de
dööngö sö.”

Aki Petuisi ta fan ku dee sëmbë.

14 Nöö di dee Tjabukama jei de taki sö, hën Petuisi hopo, hën
ku dee otowan fëën tuu. Hën a bai taki da dee hia sëmbë dë taa:
“Dee sëmbë aki, un haika e. Un dee Dju sëmbë u Jelusalen aki
ku hii un dee wakama tuu, un haika bunu fa mi o fan ku unu
aki. Mi kë lei unu andi ta pasa aki.
15 “Wë fa un taa u dööngö aki, nöö na tuu e, dee sëmbë. Fa
di nëigi juu mamate u dë aki, a tjika u sëmbë bebe soni dööngö
kaa nö? Nönö.
16 Ma di soni pasa aki, a dë di soni di di fesiten tjabukama u
Gadu de kai Joëli bi taki a fesi. A taa:
17 Masa Gadu manda wan buka ko taa:
‘A di kaba ten u goonliba mi o du wan soni.
Mi o da hii pei sëmbë di Akaa u mi.
Dee womi mii fuunu ku dee mujëë mii fuunu o ta kisi fan a
Gadu ta konda da sëmbë.
Dee kijoo mii fuunu o ta si soni u mi ku wojo limbo.
Dee gaan womi o ta sunjan soni u mi.
18 Di juu dë, di Akaa u mi o ko a dee sëmbë dee ta wooko da mi
liba,
womi ku mujëë tuu.
Nöö de o ta kisi fan a mi u de konda da sëmbë.
19 Nöö mi o du foombofoombo soni a liba ala.
Mi o du bödjëë soni a goonliba aki tu, kuma maaka sö.
Biga sëmbë o si buuu, de o si faja, de o si sumuku baakabaaka.
20 Di sonuwojo o dungu pii,
nöö di libawojo o ko bëëë sö kuma buuu.
Sö o pasa bifö di Gaan Hebi Daka u Masa Gadu o dou.
21 Ma nöö hiniwan sëmbë di o kai Masa Gadu në faa feni heepi
nëën,
hën Gadu o puu fu an feni sitaafu.’
Sö Masa Gadu bi fan a Joëli liba, nöö hën i si ta pasa aki e, dee
sëmbë.”
22 Hën Petuisi toona taki da de möön, a taa: “Dee sëmbë fu
Isaëli aki, un haika mi bunu e.
“Di sëmbë de kai Jesosi fu di köndë de kai Nazalëti, hën bi ta
du sömëni foombofoombo soni a unu dendu, leti kumafa un
tuu sabi kaa. Masa Gadu wë dëën di kaakiti faa ta du sö e, be
un musu sabi taa hën mandëën.
23 Ma nöö di Jesosi dë, hën Masa Gadu bi buta a fesi taa a o
da unu pasi fuun kii ën. A bi sabi kaa taa woon tjëën go da dee
hogihati sëmbë fu de pekëën a lakpa pau kii. Sö a bi sabi a fesi
kaa.

24 “Ma fa un kii ën dë, nöö Gadu an disëën a dëdë köndë e. A
puu ën a di sitaafu dë, toona weki ën baka. Biga Dëdë Köndë
aan di kaakiti u tapëën buta dë u nöömö. Nöö hën i si a toona
weki baka.
25 “Wë nöö Dafiti bi sikifi wan soni. ⌞Buka da fëën ma wöutu
na fëën. Biga Masa Jesosi hën abi di wöutu.⌟ A taa:
Fa mi dë aki, ma ta fëëë na wan soni,
biga mi sabi taa Masa Gadu dë leti a mi bandja aki.
Nöö a o ta dë ku mi nöömö.
26 Fa i dë ku mi tjika aki, Masa Gadu,
nöö mi ta wai seei te dou a mi hati dendu.
Dee wöutu dee mi ta tei ta taki,
nöö waiwai soni de dë.
Biga fa i si mi dë ku mi sösö sinkii aki seei,
ma ma ta fëëë dëdë möönsö,
biga mi sabi taa joo tja mi.
27 Nöö mi sabi tu taa ja o disa mi a dëdë köndë.
Di futuboi fii di dë apaiti da i vö,
ja o disëën sinkii a dëdë köndë faa lulu poi kaba a sösö.
28 I lei mi di pasi kaa, ka fu mi go mi feni libi,
nöö joo dë ku mi, hën mbei mi o dë waiwai.
Sö Dafiti bi sikifi a fesiten e.
29 “Wë nöö dee sëmbë u mi aki, ⌞be mi puu di soni a sikifi dë
da unu. Biga fa Dafiti taki dë, nöö na hënseei soni a tei taki e⌟.
A bi dë wan gaan sëmbë fuu, nöö a dëdë te de bei gaanduwe
kaa. Geebi fëën sai leti dë eti.
30 “Ma nöö fa Dafiti fan naandë, nöö a bi dë wan tjabukama
u Gadu, nöö a bi ta konda u wan soni o pasa a bakaten. Biga a
bi sabi taa Masa Gadu bi paamusi ën wan soni ku soi seei taa
wan u dee bakamii fëën o ko tei di könu sutuu fëën fu nöömö.
31 “Wë nöö di Dafiti sabi sö kaa, hën mbei a taki di lö soni dë
fu di sëmbë di Masa Gadu o manda ko. Hën de kai di Keesitu.
A o dëdë ma a o toona weki baka. A taa Masa Gadu an o disëën
a dëdë köndë fu hën sinkii musu poi. Sö Dafiti bi taki.”
32 Nöö hën Petuisi taa: “Un haika e, dee sëmbë. Di sëmbë
Dafiti taki dë, hën da Jesosi e. Biga a bi dëdë, ma nöö Masa
Gadu an disëën a dëdë köndë, a weki ën baka a dëdë. U dee
sëmbë i si aki tuu seepi bi si ën ku u wojo taa sö a pasa tuu.
33 Nöö fa u dë aki, a dë leti a di letimaun së fëën Tata Masa
Gadu a liba ala, ka a tjëën go buta a di möön kaba hebima
kamian.
“Nöö fa i si Masa Jesosi go ala, nöö hën di tata fëën dëën di
Akaa fëën kumafa a bi paamusi ën taa a o dëën. Nöö hën Masa
Jesosi toona da u ën. Nöö fa i si u ta taki dee peipei töngö fuunu
aki, nöö di Akaa u Gadu hën mbei e. Sö Masa Jesosi toona da
u ën tjika.
34 “Nöö i sabi fa Dafiti bi sikifi möön, a taa:
Masa Gadu taki da mi Masa taa:

‘Sindo fii a mi letimaun së aki,
35 ta luku fa mi o buta dee felantima fii a i basufutu.’
Sö wan soni Dafiti sikifi. Wë nöö fa a sikifi dë, ma na Dafiti bi
go a Masa Gadu a liba ala e. ⌞Fa a taki dee soni dë, na hënseei
soni a ta taki, ma Masa Jesosi soni a taki.⌟
36 “Nöö dee sëmbë u Isaëli aki, un musu sabi taa di Jesosi di
un peka a di lakpa pau kii dë, hën wë Masa Gadu tei buta ko
Masa fu hii mundu e. Hën da di Könu di a bi paamusi u kaa, di
Keesitu.”
Sö Petuisi taki da dee sëmbë.
37 Nöö di dee hia sëmbë jei fa a taki dë, nöö hën hati u de latja
te na soni. A go a de sinkii. Hën de bai hakisi Petuisi ku dee
oto Tjabukama u Masa Jesosi taa: “Woolo, dee sëmbë fuu dë,
unfa woo du möön?”
38 Hën Petuisi piki de taa: “Un musu disa di hogilibi fuunu,
be hiniwan fuunu go dopu a di në u Jesosi Keesitu. Nöö te un
du sö kaa, nöö Masa Gadu an o hoi dee hogilibi fuunu a bëë
möön. Nöö a o da unu di Akaa fëën tu, faa wooko a unu liba.
39 “Wë biga Masa Gadu bi paamusi unu kaa taa sö a o da unu
di Akaa fëën. Unu, ku dee mii fuunu, ku hii dee böngö fuunu,
ku hii dee sëmbë dee ta dë a dee longi köndë dee a ta kai fu ko
sëmbë fëën, de tuu a bi paamusi.” Sö Petuisi taki da de.
40 Nöö hën a tei sömëni oto soni möön ta bai de. A ta biinga
ku de kodo u de musu piki di fan fëën, be de an musu feni di
sitaafu ta tja kumafa dee hogihatima u di köndë o feni ën.
41 Nöö di a taki sö kaa, nöö hën sömëni sëmbë piki tuu. Biga
di daka dë, nöö kuma wan dii dusu sëmbë sö piki di buka go
dopu. Nöö hën de ko mökisi ku dee sëmbë u Masa Jesosi dee bi
biibi kaa.
42 Nöö fa de ko biibi dë, hën de nango ta lei soni u Masa
Jesosi a dee Tjabukama nöömö. De ta libi suti ku deseei ku
piizii, ta begi Masa Gadu, ta njan makandi fu di de tuu ta biibi
a Masa Jesosi.
43 Nöö di juu dë, dee Tjabukama u Masa Jesosi ta du sömëni
foombofoombo soni e, te hii lanti ko ta fëëë.
44 Nöö fa dee sëmbë ko biibi Masa Jesosi dë, de ta libi
makandi seei. De an ta mömbi deseei soni. Te wan sëmbë abi,
a ta da di otowan.
45 Nöö ee wan sëmbë dë ku fuka, nöö di otowan o sei wan
goon fëën, ee nasö wan oto soni di a abi, nöö te a feni di möni
nöö a tja ko paati da dee otowan puu de a fuka.
46 Nöö hiniwan daka de ta ko ta mökisi a di djai u di Wosu
u Masa Gadu a Jelusalen naandë. Nöö sö de ta waka ta njan
makandi a dee wosu u de ku piizii, ku limbohati seei.
47 Nöö de ta gafa Masa Gadu nöömö.
Nöö fa de ta libi dë, hii sëmbë u di köndë tuu ta luku de taa:
“Aai maingë, dee sëmbë aki, bumbuu sëmbë de dë e.”

Nöö hiniwan daka Masa Jesosi ta tja oto sëmbë ko nama ku de, dee sëmbë dee ta ko a Gadu fu de feni di heepi fëën.

3

Aki Petuisi kula wan lan sëmbë ku di në u Masa Jesosi.

1 Nöö hën de dë te wan daka, nöö hën Petuisi ku Johanisi nango a di Wosu u Masa Gadu a wan dii juu sapate. Biga hiniwan daka sëmbë bi guwenti u go begi Gadu a di lö ten dë.

2 Nöö di djai u di Wosu u Masa Gadu bi abi wan döö fëën de kai Hanse Nëngë Döö, nöö naandë de ta tja wan sëmbë ko buta. Di sëmbë dë bi lan sensi nëën mama bëë dendu, nöö hiniwan daka de ta tjëën go buta naandë faa musu ta pidi möni a dee sëmbë ta pasa nango a di Wosu u Gadu.

3 Nöö hën di di sëmbë si Petuisi ku Johanisi ta pasa nango a di Wosu, nöö hën a pidi de möni.

4 Nöö hën de luku ën diin. Hën Petuisi taki dëën taa: "Womi, hopo wojo luku i si."

5 Hën a luku de. A a' di pakisei taa de o dëën wan soni.

6 Hën a taki dëën taa: "Ma a' möni e, ma di soni di mi abi nöö hën mi o da i. A di në u Jesosi Keesitu fu Nazalëti mi taki da i taa hopo waka e!"

7 Nöö hën a panjëën a leti maun faa hopo ën taanpu. Fa u du dë, hën futu u di womi ko taanga,

8 hën a hopo vu taanpu apë. Hën a denda go ku de a di djai dendu. Hën a ta waka ta djombo ta bai ta gafa Masa Gadu ta dëën tangi u di bunu di a du ën dë.

Aki Petuisi ta fan ku dee sëmbë bi dë a di Keikiwosu.

9 Nöö di juu dë, sömëni sëmbë bi dë a di Keikiwosu kaa, nöö de tuu si di womi fa a ta waka ta gafa Masa Gadu ta dëën tangi.

10 Nöö de sabi taa hën da di sëmbë bi dë sindosindo a di Hanse Nëngë Döö̈buka ta pidi möni, nöö hën a ko hopo taanpu ta waka.

11 Nöö hën de kule go a Petuisi ku Johanisi ka de sai dë a di pisi u di Keikiwosu de kai Salumon Baiko. Nöö di womi di bi lan dë, a dë ku de maun ku maun panjanpanjan. Nöö a bigi da de te na soni.

12 Hën di Petuisi si dee hia sëmbë ta kule ta ko a de, hën a taki da de taa: "Dee Isaëli sëmbë u mi aki, andi bigi da unu sö? Fa di womi ko bunu aki, un ninga taa ku u seei kaakiti u kulëën nö? Ee na un mëni taa fu di hati fuu limbo möön oto sëmbë mbei Masa Gadu da u kaakiti sö? Nönö e! Nëën mbei.

13 "Ma Masa Gadu, di dee fesiten sëmbë fuu bi ta begi kaa, dee Abahamu, Isaki, Jakopu sö, hën wë kë da Masa Jesosi gaan nëbai, nöö hën mbei a kula di sëmbë aki, be un sabi taa sö wan sëmbë Jesosi dë. Biga Jesosi bi dë di Futuboi u Gadu seei di a manda ko da u, ma nöö unu tjëën go da dee tiima u di köndë

fuu aki u de musu kii. Hën di un tjëën go, nöö Gaama Pilati an bi si na wan föutu nëën faa musu dëdë e. Hën a taa an o kii ën, a o disëën be a go. Ma di a taki sö, nöö hën un ko ta bai taa an musu disëën go.

14 "Di apaiti sëmbë u Masa Gadu, ku hën wë i si un du sö e, dee sëmbë. A bi bunu te Masa Gadu seei an feni na wan föutu nëën wan daka, ma unu taa wan këën. Hën un begi di gaama faa musu puu wan oto sëmbë a dunguwosu da unu nëën kamian. Hën un kai di sëmbë dëën. Wan gaan hogi sëmbë di bi ta kii sëmbë, hën un mbei a puu da unu.

15 Ma di bumbuu Sëmbë di ta da hii mundu libi, nöö hën un kii puu.

"Ma fa un du dë seei, ma Masa Gadu toona weki ën baka e. Biga u seepi si ën ku u seei wojo.

16 Nöö hën di kaakiti fëën wë i si kula di sëmbë bi lan aki. Fu di u ta biibi nëën liba, hën mbei di sëmbë ko dë tjentjen a unu fesi aki kumafa un tuu ta si ën kaa.

17 "Nöö haika e, dee sëmbë u mi aki. Mi sabi taa fa un ku dee hedima fuu kii Masa Jesosi dë, wan bi sabi taa sö wan gaan hogi un bi ta du e.

18 "Ma nöö gaanduwe a fesi Masa Gadu bi da dee tjabukama fëën wan buka taa di sëmbë fëën di a o manda ko a goonliba, di Keesitu, a musu tja sitaafu nöömö. Nöö hën wë i si pasa aki.

19 "Nöö dee sëmbë o, dee hogilibi fuunu musu hati unu te nöö un bia disa de e, ko a Masa Gadu. Nöö an o hoi unu a bëë möön. Nöö te un du sö kaa, nöö a o ta da unu böö.

20 Nöö a o toona manda Jesosi Keesitu ko da unu möön e. Biga a bi buta a fesi taa sö a o toona mandëën da u kaa.

21 Ma nöö fa u dë aki a musu fika a Masa Gadu köndë ala ufö. Te dou di juu fu Masa Gadu musu puu hogi a goonliba buta hii soni ko bunu baka ufö a o toona ko. Biga sö wan soni Masa Gadu bi paamusi dee gaan sëmbë fuu a dee tjabukama fëën taa sö a o du.

22 "Nöö Mosesi bi taki da dee gaan sëmbë fuu taa:

Fa i si Masa Gadu manda mi ko da unu aki,
nöö söseei a bakaten a o manda wan oto Tjabukama ko da unu.
Nöö di sëmbë di o ko dë,
a o dë di wan köndë sëmbë kuma unu.
Nöö te a ko, nöö dee soni dee a o taki da unu,
nöö de tuu un musu piki e.

23 Biga ee wan sëmbë ja kë piki di buka u di Tjabukama dë,
nöö joo kumutu a dee sëmbë u Masa Gadu dendu go kaba a sösö.
Sö wë Mosesi bi taki da dee gaan sëmbë fuu e, dee sëmbë.

24 "Nöö hii dee tjabukama u Gadu, kumutu a Samueli te dou ku hii dee otowan dee bi ta konda soni u Gadu da sëmbë, de

tuu kisi di wan seei buka taa sö wanlö soni o pasa, nöö hën de ko ta pasa a di ten u dë aki.

25 De bi konda taa sö wanlö bunu Masa Gadu o du sëmbë. Nöö unu wë da dee sëmbë dee musu kisi dee bunu dë e. Masa Gadu ku dee gaan sëmbë fuu bi abi di buka, ma unu wë ta feni dee bunu de bi taki.

"Biga a bi taki da u gaan sëmbë Abahamu taa a di böngö fëën hii pei sëmbë u goonliba o feni heepi. ⌞Wë nöö di böngö di a taki dë, Masa Jesosi wë e, dee sëmbë.⌟

26 Hën a manda ko kuma Futuboi fëën. Nöö fa a mandëën ko dë, u dee Isaëli sëmbë fosu a mandëën da e. Biga a kë faa heepi unu mbei un disa dee hogilibi fuunu." Sö wë Petuisi taki tuwë da dee hia sëmbë a di Keikiwosu dë.

4

Aki de kisi Petuisi ku Johanisi tja go a kuutu.

1 Nöö di juu dë, Petuisi ku Johanisi an kaba u fan seei hën dee begima ku di hedima u dee sikötu dee ta watji a di Wosu u Gadu, ku dee sëmbë u di keiki paatëi de kai Sadusei, hën de ko dou a de.

2 Hati u de boonu ku de te na soni, biga de ta konda da dee otowan taa Masa Jesosi dëdë toona weki baka. ⌞Biga dee Saduseima an sa jei taa sëmbë sa dëdë toona weki baka.⌟

3 Nöö hën de kisi Johanisi ku Petuisi panjan gingin tja go söötö a dunguwosu. Nöö de o luku te amanjan bifö de o kuutu de, biga ndeti kaa.

4 Ma nöö fa dee Tjabukama bi fan ku dee sëmbë dë, nöö wanlö hia sëmbë bia piki di buka bendi ko a di së u Masa Jesosi. Nöö fa de go mökisi ku dee oto biibima u Masa Jesosi naandë hën de ko dë kuma feifi dusu sëmbë sö.

5 Nöö hën de dë te mamate, hën dee Dju hedima, ku dee Gaan Womi, ku dee Sabima u Wëti, de tuu hai ko mökisi a Jelusalen naandë u de kuutu.

6 Di awoo hedima u dee begima de kai Ananasi, ku di Kaba Hei Begima de kai Kajafasi, wan oto sëmbë de kai Johanisi, ku Alekesani, ku hii dee oto famii u Ananasi, sö de ko a di kuutu.

7 Nöö hën de manda sëmbë u de go tei de tu Tjabukama u Masa Jesosi, Petuisi ku Johanisi, tja ko a de.

Nöö di de ko dou, hën de hakisi de taa: "Ku un kaakiti un kula di lan sëmbë dë? Un sëmbë në un kai ufö un du sö wan soni?"

8 Nöö di juu dë di Akaa u Masa Gaangadu bi dë a Petuisi liba hebi seei. Nöö hën a piki de gbelin taa: "Gaan lanti, un piimisi fuunu e.

9 Un kë sabi unfa u du ufö u heepi di lan sëmbë ö?

10 Wë be mi taki ën da unu, biga a dë fanöudu fuun musu sabi. A dë fanöudu fu hii un dee sëmbë u Isaëli tuu musu sabi

taa Jesosi Keesitu u Nazalëti hën kulëën ku ën kaakiti. Hën mbei i si a ko taanpu telutelu a unu fesi aki. Di sëmbë di un bi peka a di lakpa pau naandë kii, nöö hën kulëën e. Unu wë bi kii ën, ma Masa Gaangadu weki ën baka.

11 "Wë wan sabi fa de sikifi ën buta a Masa Gaangadu Buku nö? De taa:
Dee sëmbë ta mbei sitonu wosu,
hën de si wan sitonu taa an bunu,
nöö hën de tuwëën a kapëë.
Ma nöö bakaten,
hën di sitonu dë ko mama posu u di wosu.
Wë di sitonu dë, Masa Jesosi wë e, dee sëmbë.
12 Hën nöö sa puu sëmbë a hogi basu fii sa dou a Masa Gaangadu fesi. Oto në an dë a goonliba aki möönsö di u libisëmbë sa kai fuu feni di heepi u Gadu."

13 Wë nöö di dee kuutuma jei fa Petuisi ku Johanisi ta fan söndö fëëë sö, hën de taa: "Maingë, dee sëmbë aki, na sösö sinkii sëmbë de dë nö? Biga de an go a sikköö wan bëtë, ma nöö hën de ko ta fan ku u söndö fëëë sö." Di soni bigi da de, nöö hën de ko si taa di fa dee Tjabukama bi ta dë ku Masa Jesosi, hën wë mbei de sabi u fan sö.
14 Nöö soni an dë u fia möön tu. Biga di lan womi di de bi kula sai leti dë taanputaanpu ku de.

15 Nöö hën de manda Petuisi ku Johanisi ku di womi di bi lan taa be de kumutu a di kuutu kamba ufö. Nöö hën de kumutu go. Nöö hën dee kuutuma fika dë ta hakisi taa:
16 "Wë unfa woo du ku dee sëmbë? Biga hii sëmbë fu Jelusalen aki tuu sabi fa de bi kula di lan sëmbë dë. A dë wan gaan foondo soni da hii mundu, nöö wa sa fia, biga a bödjëë tuu.
17 Ma nöö un boo bai de nöö taa de an musu tei di në u Jesosi ta paaja a di köndë möön."

18 Nöö di de kuutu tefa de kaba, hën de toona kai Petuisi ku Johanisi taa be de ko. Hën de ko dou. Hën de buta ku de seei taa de an musu ta kai di në u Jesosi ta lei sëmbë soni fëën möön a mundu.
19 Nöö hën Petuisi ku Johanisi piki de taa: "Lanti, fa un taki da u aki, nöö u jei. Un bai u taa wa musu konda soni u Masa Jesosi. Ma Masa Gaangadu manda u fuu musu konda. Nöö unfa un mëni? Undi u dee buka un si kuma Masa Gaangadu o kë fuu musu piki?
20 Wë nöö wa sa tjubi dee soni u wojo bi si ku dee u jesi bi jei. U musu konda de nöömö." Sö de piki de.

21 Hën dee kuutuma toona bai de seei gbelin taa de an musu konda de, nöö hën de manda de go. De an saanfa u de du fu

de musu da de sitaafu, biga hii sëmbë ta gafa Masa Gaangadu ta bai ën në fu di gaan soni di bi pasa dë.
22 Biga di sëmbë di de bi kula a di gaan foondo fasi dë, nöö a bi abi jaa pasa föteni, ma an bi waka wan daka.

Aki dee Tjabukama u Masa Jesosi ku dee oto biibima ta begi.

23 Nöö fa dee kuutuma manda Petuisi ku Johanisi go dë, nöö hën de go a dee oto biibima u Masa Jesosi go taki da de unfa dee Gaan Begima ku dee Gaan Womi bi taki da de. Hën de konda te de kaba.
24 Nöö di dee otowan u de jei sö, nöö hën de tuu ko ta gafa Masa Gaangadu taa: "Masa Gadu oo, i mbei hii soni a liba ala, ku goon aki tuu, te dou ku di ze.
25 Nöö hën i manda di Akaa fii faa fan a di futuboi fii liba, u gaan avo Dafiti, taa:
Andi du dee peipei sëmbë u goonliba mbei hati u de boonu sö?
Faandi mbei de ta suku pasi sö te de wei,
u de du hogi ku Masa Gaangadu?
26 Dee könu u goonliba ku dee oto tiima tuu
ta hai ko fiti buka u de feti ku Masa Gaangadu
puu hën ku di Könu fëën di a buta, a de liba.
Sö Dafiti taki.
27 "Wë nöö Masa Gaangadu, di soni Dafiti bi taki dë hën wë i si ta pasa fa u dë aki. Biga dee hedima u goonliba, Helodi ku Pontuisi Pilati, ku dee Isaëli sëmbë fuu, ku dee oto köndë sëmbë tuu ko mökisi leti a Jelusalen aki fu de du hogi ku Masa Jesosi, di Futuboi fii di dë apaiti da i. Di Sëmbë di i bi da taki a hii mundu liba, nöö hën de bi sitaafu sö e.
28 Nöö hën de du hii dee soni dee i bi buta a fesi taa sö o pasa. Wë Masa, sö i seei abi di kaakiti tuu, fu buta hii soni fu de musu pasa leti kumafa i bi kë.
29 "Nöö fa u dë aki ja si o? Dee sëmbë bai u taa de o du ku u. Nöö hën u begi i, Masa, fii da u dee futuboi fii degihati, be u sa ta konda di Buka fii nöömö söndö fëëë.
30 Masa Gaangadu, i musu kula dee suwakima, be sëmbë si di kaakiti fii di i abi. Be u tei di në u Masa Jesosi ta du foondofoondo soni, be hii sëmbë si di kaakiti di a abi. Biga hën wanwan tö dë di apaiti Futuboi fii di i buta. Nöö da sö u begi i, Masa."
31 Nöö di de begi sö te de kaba, hën di kamian ka de dë ko ta seki seei te na soni. Hën di Akaa u Masa Gaangadu toona ko taanga a de liba, hën de ko ta konda di buka u Gadu seei söndö fëëë.

Aki ta lei fa dee biibima u Masa Jesosi bi ta libi makandi tjika.

32 Nöö di juu dë, hii dee biibima u Masa Jesosi tuu bi dë ku
wan hati. Na wan sëmbë ta hoi ën gudu buta nëën wosu fëën
wanwan, ma de tuu ta abi soni makandi.
33 Hën dee Tjabukama u Masa Jesosi ta konda da lanti
nöömö fa Masa Jesosi weki a dëdë. Nöö fa de ta fan dë, di fan u
de abi kaakiti, nöö a dë u si tuutuu taa Masa Gaangadu ta tja
de ku ën bunuhati seei.
34 Fa de sai dë, na wan sëmbë bi dë a de dendu ta pena. Biga
ee wan sëmbë i dë ku pena nöö dee otowan ee dee a' goon ee
nasö wosu, nöö de ta sei ën
35 nöö de tei di möni tja ko da dee Tjabukama u Masa Jesosi.
Nöö dee Tjabukama tei di möni nöö de paati da dee penama
puu de a fuka. Sö de bi ta libi di ten dë.
36 Nöö hën wan sëmbë bi dë de kai Josëfu. Dee Tjabukama
u Masa Jesosi ta kai ën Banabasi; hën kë taki "wan sëmbë di
ta da sëmbë hati." Nöö a dë u di lö u Isaëli de kai Leifi, nöö a
kumutu a di köndë de kai Sipuusi.
37 Nöö hën di womi aki bi abi wan goon, hën a sei ën. Hën a
tei hii di möni fëën tuu tja ko da dee Tjabukama u Masa Jesosi
u de paati da sëmbë.

5

Aki ta lei andi pasa ku Ananiasi ku hën mujëë.

1 Di juu dë, hën wan womi bi dë de kai Ananiasi, nöö hën
mujëë de kai Safila. Nöö de bi abi wan goon u de. Nöö hën de
sei di goon.
2 Nöö hën di womi tei hafu u di möni hoi buta dë, hën a tei di
fika tja go da dee Tjabukama u Masa Jesosi ⌞taa tuu u di möni
di a sei di goon hën di dë⌟. Nöö fa a du dë, hën mujëë seei dë a
dendu tu.
3 Nöö di a du sö, hën Petuisi gandji dëën taa: "Womi
Ananiasi, unfa i du bifö di didibi subi a i liba sö, te i kë ganjan
di Akaa u Masa Gadu?
4 Andi mbei i du sö? I seei bi abi di goon, nöö di i sei ën kaa,
nöö i bi sa hoi hii di möni. Ma nöö hën i tjubi hafu fëën buta
dë, hën i tei di fika tja ko da u taa ⌞tuu fëën di dë⌟. Wë na ku
libisëmbë i du di hogi e, ma ku Masa Gadu i du ën."
5 Nöö di Ananiasi jei di fan wante, nöö hën a tombi kai a
goon dëdë pii, böö fëën koti.
Nöö fa di soni pasa dë, dee oto sëmbë jei nöö hati u de latja
seei.
6 Nöö hën wanlö kijoo mii hopo hën de ko dimboli di dëdë
tefa de kaba, hën de tei ën tja go bei.
7 Hën de dë te baka dii juu langa sö, hën di mujëë u di womi
ko dou. An bi sabi taa sö wan soni bi pasa ku ën manu.

8 Nöö di a ko dou, hën Petuisi hakisi ën taa: “Mujëë, haika.
Fa di manu fii bi tja di möni u di goon ko aki, tuu fëën a tja nö?”
Hën a piki taa: “Aai, tuu fëën di dë e.”
9 Hën Petuisi toona taki dëën taa: “Faandi mbei i ku i manu
tuu fiti buka makandi taa woon pooba di Akaa u Masa Gadu
luku sö? Wë dee womi mii dee bi tja di manu fii go bei, haika
futu u de a döö buka dë. Nöö de o tja i go bei tu e.”
10 Hën di a taki sö, di mujëë jei. Hën a kai gbolo a Petuisi fesi
dë dëdë pii. Hën dee kijoo ko dou, hën de si ën dë dëdëdëdë.
Hën de toona hopo ën tei tja go bei nëën manu bandja.
Sö wan gaan soni pasa di juu dë.
11 Nöö di dee biibima u Masa Jesosi ku dee oto sëmbë jei,
nöö hën hii de tuu fëëë te na soni. ⌞De si taa libi u de musu
dë tololoo a pasi seei.⌟

Aki ta lei fa dee Tjabukama u Masa Jesosi ta kula sëmbë.

12 Di juu dë, dee Tjabukama u Masa Jesosi ta du hia soni,
foondofoondo wan kuma maaka sö, ⌞nöö sëmbë ta si taa Gadu
dë ku de tuu⌟. Nöö dee sëmbë dee ta biibi a Masa Jesosi ta ko
a di kamian u di Keikiwosu de kai Salumon Baiko nöömö ta
mökisi makandi.
13 Ma fa de ta ko dë, na de ku oto sëmbë e. Biga dee oto sëmbë
dee an ta biibi a Masa Jesosi liba, de ta fëëë seei u de ko mökisi
ku de, hii fa de ta gafa de nöömö taa bumbuu sëmbë de dë.
14 Nöö dee sëmbë u Masa Jesosi ta ko möön hia seei. Hiniwan
juu oto sëmbë ta ko biibi, womi ku mujëë tuu, ta mökisi ku dee
otowan bi biibi a fesi.
15 Nöö fa Gadu ta da dee Tjabukama kaakiti tjika dë, nöö
sëmbë ta tja dee suwakima u de ta ko ta buta a bandja pasi.
De ta tja de ta buta a kama liba a goon dë, so u de dë a bedi,
nöö de dë ta luku Petuisi faa pasa dë, sonte di jeje fëën sa kai
a de nöö de sa ko bunu.
16 Gaan hia sëmbë seei ta kumutu a dee köndëköndë a
Jelusalen bandja dë ta tja dee suwakima u de ta ko, ku dee
sëmbë dee dë ku soni a hedi ta sitaafu de ta kii. Nöö de tuu
dee Tjabukama kula ko bunu.

Aki wan basia u Masa Gadu Köndë ko heepi dee Tjabukama.

17 Nöö fa dee Tjabukama u Masa Jesosi ta du dee foombo
soni sö, nöö hën di Kaba Hei Begima u dee Isaëli sëmbë ku dee
mati fëën u di Sadusei paatëi, de ko ta haun ku de te na soni.
18 Te wan daka, hën de go kisi de tja go söötö a dunguwosu.
19 Ma a di ndeti dë seei, hën wan basia u Masa Gadu Köndë
ko jabi dee döö u di dunguwosu puu dee Tjabukama tja ko a
döö.
20 Hën a taki da de taa: “Un go taanpu a di Wosu u Masa
Gadu e, nöö un ta konda da lanti nöömö taa wan njunjun libi
dë u feni a Masa Gadu. Un puu hii soni fëën da de be de sabi.”

21 Nöö hën dee Tjabukama piki. Biga di dobooko fëën, hën
de toona go dë a di Wosu go ta lei lanti leti kumafa di basia bi
taki da de.

Aki dee Isaëli hedima kai dee Tjabukama u Masa Jesosi a kuutu möön.

Di mamate dë seei, hën di Kaba Hei Begima ku dee mati
fëën ko makandi u de kuutu di soni u dee Tjabukama u Masa
Jesosi. Hën de kai hii dee hedima u dee Isaëli sëmbë ku hii dee
oto kuutuma u Isaëli tuu taa be de ko a kuutu.

Hën di de ko, hën de manda buka da dee wakitima u di
dunguwosu taa be de go tei dee Tjabukama tja ko da de.

22 Nöö hën dee wakitima go. Ma nöö di de go dou nöö pii,
djee. Dee sëmbë an sai dë.

Hën de toona go a dee kuutuma go taa:

23 "Dee sëmbë aki, wë u dou e. Nöö gaan soni. Dee sëmbë dee
un manda u fuu go tei, wa si de e. U go a di dunguwosu, u si
dee döö tuu dë söötösöötö ku dee sikö̈utu dë a dee döö̈buka ta
hoi wakiti tuu u si. Ma nöö di u go dou hën u jabi di döö, wa si
sëmbë. De an sai dë e. Wa sabi naasë de go."

24 Nöö di di Kaba Hei Begima ku dee Gaan Begima ku di
hedima u dee wakitima u di Wosu u Gadu jei sö, nöö a toobi
de tumisi. De an saandi pasa.

25 Te wan pisi, hën wan sëmbë ko dou, a taa: "Un haika e,
dee sëmbë. Dee womi un bi buta a dunguwosu, de dë leti a di
Wosu u Gadu dë ta lei sëmbë e."

26 Nöö di de jei sö, hën di hedima u dee wakitima kai dee
otowan fëën, hën de kule go tei dee Tjabukama tja ko. Ma na
ku taanga e, biga de fëëë taa a kandë dee lanti hati o boonu ku
de te de o naki de ku sitonu kii.

27 Nöö hën de tja dee Tjabukama ko, hën de ko taanpu a dee
kuutuma fesi.

Hën di Kaba Hei Begima taki da de taa:

28 "Dee sëmbë aki, u bi bai unu kaa e, taa wan musu ta lei
lanti dee soni u Jesosi möön. Jetiseei wan disa möönsö. Un ta
lei sëmbë kodo, tefa hii sëmbë u Jelusalen tuu jei kaa. Nöö fa
un ta du ën dë, un ta biinga kodo fu un buta a u hedi taa u kii
ën."

29 Hën Petuisi ku dee oto Tjabukama toona piki ën taa: "Aai,
wë u jei, dee sëmbë. Ma Masa Gadu buka hën u musu piki
möön gaanfa möön libisëmbë buka e.

30 Nöö unu wë bi kii Masa Jesosi tuu. Un pekëën a di lakpa
pau, ma Masa Gadu seei, di dë di Gadu di dee gaan sëmbë fuu
bi ta begi gaanduwe kaa, nöö hën toona weki ën baka.

31 Nöö hën a tjëën go buta te a di möön hei kamian nëën
letimaun së a liba ala, be a ko dë di kaba Fesima u mundu.
Nöö fa a ko dë Fesima dë, nöö a dë di Heepima tu, di sa puu u
a hogilibi basu.

“Fa Masa Gadu sai dë, dee sëmbë, an kë hoi di hogilibi fuu Isaëli sëmbë a bëë möön e. A kë fuu tuu musu bia libi, be a sa puu dee hogi du fuu a u liba. Sö a kë heepi u tjika.

32 Nöö u abi fu konda di buka aki da lanti be de jei e. Biga u seei dë kotoigima u dee soni u Masa Jesosi u ta taki aki, u ku di Akaa u Gadu di a ta da dee sëmbë dee ta piki ën buka.”

33 Nöö hën di dee kuutuma jei fa dee Tjabukama fan, hën de kisi faja seei. Nöö hën de taa de o kii de puu a goonliba nöömö.

34 Ma nöö wan sëmbë bi dë a de dendu de kai Gamalijëi. A bi dë wan sëmbë u di keiki paatëi de kai Faliseima di ta lei sëmbë dee wëti dee Gadu bi da dee Isaëli sëmbë. Nöö hii sëmbë abi gaan lesipeki dëën. Nöö hën a hopo taanpu a di kuutu. Hën a manda sëmbë taa be de tja dee Tjabukama go a döö ufö. Hën de tja de go a döö.

35 Nöö hën Gamalijëi fan ku dee kuutuma taa: “Dee Isaëli sëmbë aki, un musu mëni unu seei e, ku andi woon du ku dee womi dë.

36 Wan saandi bi pasa ku di womi de kai Teodasi nö? Di soni pasa wan pisiten kaa taa a bi kë buta hënseei fesima u di köndë. Nöö hën fö höndö womi go nama ku ën. Hën de dë te wan pisi hën wanlö sëmbë kii ën puu dë, nöö hën hii dee sëmbë fëën paaja tuu. Nöö hën di soni u Teodasi kaba.

37 “Nöö baka fëën hën wan oto sëmbë de kai Judasi, di u Galilea pisiwata, ko hopo a di ten lanti bi ta konda sëmbë ta sikifi sëmbë në buta a buku. Nöö sömëni sëmbë nama ku ën tu, kumafa de bi nama ku di fosu sëmbë u taki dë. Ma söseei sëmbë kii ën tu, nöö hën dee bakama fëën paaja. Kaba u di oto di dë.

38 “Nöö hën mbei mi kë taki da unu taa wan musu du soni ku dee sëmbë aki e. Un disa de be de go. Biga ee libisëmbë soni nöö de ta du, nöö a o kaba a sösö.

39 Ma ee a Masa Gaangadu a kumutu, nöö wan o sa wini de. Te wan pisi un o ko si taa ku Gadu wë un ta du.” Sö Gamalijëi taki da dee kuutuma te a kaba.

Nöö di de jei fa a fan dë, hën de piki ku ën makandi.

40 Nöö hën de toona kai dee Tjabukama u Masa Jesosi ko. Hën de buta sëmbë fon de ku wipi te de kaba. Hën de toona gandji da de möön taa de an musu ta kai Masa Jesosi në ta lei sëmbë soni fëën möön.

Nöö di de bai de te de kaba, hën de manda de go.

41 Nöö hën dee Tjabukama kumutu a di kuutu seei ku wai, fu di Masa Gadu bi si taa de bumbuu tjika u de tja sen fu Masa Jesosi në hedi.

42 Nöö hën de nango hiniwan daka a di Wosu u Masa Gadu kumafa de bi guwenti kaa, ku sëmbë wosu tuu, ta konda di Bunu Buka da lanti taa Jesosi hën da di Paamusi Könu di Masa Gadu bi o manda ko.

6

Aki de tei sëmbë u heepi

dee Tjabukama.

1 Nöö hën dee biibima u Masa Jesosi sai dë e, nöö hiniwan
daka de ta hia nango möönmöön. Di gaan së u de bi dë Dju
sëmbë, ma de dë tu pei. Biga hafu u de ta fan Giiki töngö, hafu
u de ta fan wan oto töngö de kai Alamaiki. Nöö de tuu bi abi
pooti mujëë söndö manu a de dendu.
Hën de dë te wan daka, hën de tu pei sëmbë dë ko kisi toobi
ku deseei. Dee Giiki töngö wan ta guunjan dee otowan taa de
an ta da dee pooti mujëë u de soni u njan tjika kumafa de ta
da dee u deseei mujëë.
2 Nöö hën de tuwalufu Tjabukama ko jei. Hën de kai dee
biibima u Masa Jesosi tuu ko makandi u de fan. Nöö hën de
ko.
Hën de taki da de taa: "Un haika e, dee sëmbë fuu aki. U dee
Tjabukama aki, wa musu disa di buka u Masa Gadu u konda
fuu go ta seeka njanjan soni e.
3 Nöö u kë fuun suku sëbën sëmbë a unu dendu, fu de heepi
u ku di soni dë. Dee lö sëmbë dë, de musu abi në a hii sëmbë
taa de abi bunu fusutan, nöö de musu dë ku telu a di Akaa u
Masa Gadu leiki. Dee lö pei sëmbë dë fuun tei buta e.
4 Nöö u seei sa dë ku telu a di fuu wooko ta begi Masa Gadu
ta konda di Buka u Masa Jesosi da sëmbë."
5 Nöö fa dee Tjabukama fan dë, nöö dee oto biibima piki ku
de. Nöö hën de go suku sëmbë. Nöö dee sëmbë de pii tei, wan u
de de kai Sitefani. A dë wan sëmbë ta abi taanga biibi a Masa
Gaangadu, nöö a dë ku telu a di Akaa leiki. Söseei de tei Filipi,
ku Pokolu, ku Nikanou, ku Timon, ku Paamenasi, ku Nikolasi.
Nöö Nikolasi bi dë wan sëmbë u di köndë de kai Antiokia. An
dë Isaëli sëmbë, ma a ko ta biibi Masa Jesosi kuma de.
6 Nöö sö de pii dee sëbën womi dë tei, hën de tja de ko da dee
Tjabukama. Hën dee Tjabukama buta maun a de liba hën de
begi Masa Gadu da de te de kaba, buta de a di wooko.
7 Nöö di juu dë, di wöutu u Gadu ta paaja seei möönmöön.
Dee biibima a Jelusalen ta ko möön hia seei, nöö wanlö hia
begima piki di Buka tu ko dë a de dendu.

Aki de mindi soni da Sitefani.

8 Nöö di sëmbë de kai Sitefani dë, a bi dë wan sëmbë Masa
Gadu dë ku ën a wan apaiti fasi. Biga a ta dëën kaakiti seei, a
ta du gaangaan soni, foombofoombo wan, sëmbë ta si.
9 Ma nöö te wan pisi, hën wanlö sëmbë hopo ta fia ku ën. Dee
lö sëmbë dë, de dë u wan Dju keiki de kai "Fiima." Isaëli sëmbë
de dë, ma fu wanlö oto köndë de kai Sileni ku Alekesania, nöö
de bi kumutu a de köndë ko fika a Jelusalen dë. Nöö hën de ku

wanlö oto Dju sëmbë u Silisia ku Asia tuwë gogo a wan së ta fia ku Sitefani.
10 Ma di Akaa u Masa Gadu da Sitefani köni tefa dee sëmbë an sa wini ën a di fia.
11 Nöö hën dee sëmbë kumutu dë, hën de go suku sëmbë saapi u de ko mindi soni da Sitefani taa a bi kosi Mosesi, di gaan sëmbë u de, ku Masa Gadu tuu. De seei jesi jei ën. Sö de taki.
12 Nöö hën de paaja di taki dë go a hii lanti te dou ku dee Gaan Womi ku dee Sabima u Wëti. Nöö di dee sëmbë jei sö, nöö hën hati u de boonu te na soni. Hën de kule go kisi Sitefani hai tja go a gaan kuutu.
13 Nöö hën de tja sëmbë ko fu de musu mindi soni dëën möön. Hën de ko taki taa: "Di sëmbë i si aki, a ta kosi di Gaan Keikiwosu u Masa Gadu kodo, tee dou ku dee wëti u Gadu tuu. An ta disa möönsö.
14 Biga a taa di womi de kai Jesosi u Nazalëti o ko booko di Keikiwosu fuu, nöö a o puu dee wëti fuu dee Gadu da Mosesi fuu musu libi ku de. Sö u seepi jei ën ku u seei jesi di a taki sö." Sö dee mindisonima taki a di kuutu.
15 Hën hii dee kuutuma bia luku Sitefani diin. Hën de si taa fesi fëën djei wan basia u Masa Gadu Köndë. ⌞Sö a limbo tjika.⌟

7

Aki Sitefani ta fan ku dee sëmbë.

1 Hën di Kaba Hei Begima hakisi Sitefani taa: "Womi, fa dee sëmbë ta taki aki, nöö sö i bi taki tuu nö?"
2 Hën Sitefani piki ën taa: "Dee sëmbë u mi aki, un piimisi fuunu e. Mi kë toona mëni unu a wanlö soni bi pasa ku dee gaan sëmbë fuu a fesiten.
"Masa Gadu, di Gadu fuu di hei tee libisëmbë wojo an sa kai ku ën, hënseei bi ko a di gaan sëmbë fuu de kai Abahamu, ka a bi ta dë a Mesopotamia köndë. Di juu dë, Abahamu an bi foloisi go a Halan eti.
3 Nöö di Masa Gadu ko nëën, hën a taki dëën taa: 'Womi, foloisi kumutu disa di köndë fii ku dee sëmbë fii aki, nöö i go a wan oto köndë ka mi o lei i fii go.'
4 "Nöö hën Abahamu kumutu a Kalidea naandë go a di köndë de kai Halan. Hën a ko sai dë teefa hën tata dëdë, a bei. Hën Masa Gadu puu ën dë manda go a di köndë ka i si u ta libi aki. ⌞Ma nöö a di ten dë de bi ta kai di köndë Kaana.⌟
5 "Ma nöö fa Masa Gadu tja Abahamu ko a Kaana aki seei, ma an dëën di köndë fëën seei eti bifö a dëdë. Na wan kodo pisi fëën a dëën. Ma a bi paamusi ën taa a o dëën di köndë nöömö, nöö a o ko köndë fëën ku dee bakamii fëën dee a o pai. Wë nöö di juu di Masa Gadu paamusi Abahamu di soni dë, Abahamu an bi pai na wan kodo mii eti.

6 “A di fasi aki wë Gadu fan ku ën e. A kai ën taa: ‘Mati.’ A piki. A taa: ‘Dee bakamii fii o go ta dë a wan oto köndë kuma wakama e. Nöö dee sëmbë u di köndë dë o buta de a sitaafu seei. De o ta du hogihogi ku de tee dou fö höndö jaa.

7 Ma bakaten mi o sitaafu dee sëmbë ta du hogihogi ku de awaa, nöö dee bakamii fii o kumutu a di köndë ka de bi ta sitaafu de. Nöö de o toona ko a di së aki baka, fu de sa toona begi mi a di kamian aki möön.’ Sö Gadu bi fan ku Abahamu.

8 “Nöö baka di a fan ku ën sö, hën a dëën wan wëti taa a musu koti wan maaka nëën sinkii faa dë taa hën ku hën a’ buka. Nöö di maaka fika fu hiniwan womi mii di de o pai, de musu koti ën nëën sinkii. Hën mbei di a pai Isaki, baka aiti daka hën a koti di maaka nëën sinkii. Tefa bakaten, hën Isaki toona pai Jakopu hën a koti ën. Hën teefa Jakopu ko pai dee tuwalufu gaan sëmbë fuu, sö seei a toona koti de tu, fu di maaka musu fika nango nöömö a u Isaëli sëmbë sinkii.”

9 Hën Sitefani toona taki möön, a taa: “Wë kumafa i sabi kaa, dee gaan sëmbë fuu bi ta haun ku di otowan u de de kai Josëfu, hën de sei ën da wanlö sëmbë. Hën dee sëmbë dee bai ën dë tjëën go a Egepiti köndë go buta a sitaafu. Tökuseei Masa Gadu bi dë ku ën e.

10 A puu ën a hii dee fuka fëën tuu.

“Hën de dë te dou wan ten, hën di gaan könu fu Egepiti köndë de kai Falao manda kai Josëfu. Nöö di Josëfu go a di könu, nöö Masa Gadu bi dë ku ën eti ta dëën bumbuu fusutan ku köni seei. Nöö hën di könu si taa a dë bumbuu sëmbë, nöö hën a tei ën buta ko takima fëën könuwosu te dou ku hii Egepiti köndë tuu.

11 “Nöö hën de dë tee wan gaan hangi ko. Hii dee sëmbë a Egepiti köndë ku dee dë a Kaana tuu ta tja fuka ta dëdë ku di hangi. Dee gaan sëmbë fuu seei an sa feni soni u njan.

12 Nöö hën Josëfu tata Jakopu, hën a sai dë te nöö hën a jei taa wë di köndë de kai Egepiti hën abi soni u njan. Nöö hën a manda dee gaan sëmbë fuu, dee womi mii fëën, hën de go bai soni u njan. Nöö hën bi da di fosu pasi di Jakopu manda de go a Egepiti köndë.

13 “Nöö di de go di u tu pasi, hën Josëfu kai de ko nëën, hën a piki de awaa taa: ‘Hën di baaa fuunu disi e. Mi wë disi, Josëfu.’ Nöö di juu dë ufö Könu Falao ko sabi fa u Josëfu taa dee famii fëën dee di dë.

14 “Baka u di dë, hën Josëfu manda kai hën tata Jakopu taa hii di wosu dendu fëën ku ën seei tu musu ko a Egepiti köndë, nöö a o sölugu de. Nöö di juu dë, de bi dë sëbënteni-ku-feifi sëmbë.

15 “Nöö hën di Jakopu kisi di buka, nöö hën de tei pasi go te a Egepiti köndë. Hën de sai dë teee nöö hën Jakopu ku hii dee mii fëën tuu ko dëdë.

16 Nöö fa de bi ta dëdë dë, nöö dee mii u de ta tei de ta tja ko
a di së aki a di köndë de kai Sikëm go bei. Di geebi Abahamu
bi bai a dee bakamii u Hamolu, nëën de ta tja de go bei.
17 “Nöö da sö dee bakamii fu Jakopu fika dë a Egepiti köndë.
De ta pai teee de ko gaan hia sëmbë. Nöö di ten dë, di juu
ta zuntu fu Masa Gadu da de di köndë Kaana kumafa a bi
paamusi Abahamu.
18 “Nöö di juu dë, hën wan oto könu ko dë ta tii Egepiti köndë.
Nöö di könu dë aan bisi ku Josëfu biga an bi sabi ën.
19 Nöö hën a ganjan dee gaan sëmbë fuu ta du hogihogi ku
de teee. A taa de musu tja dee njunjun pai miii u de go buta a
döö be de dëdë kaba a sösö.
20 “Nöö a di ten dë, de pai Mosesi. A bi dë wan apaiti mii,
biga Gadu seei si taa a hanse. Nöö hën de ta kiijëën tjubitjubi
a wosu te a a’ dii liba. Nöö di de si taa de an sa tjubi ën möön
hën de tjëën go ⌞buta a wan kamian ka sëmbë sa si ën tei kiija⌟.
21 Nöö hën di mujëë mii u Könu Falao ko si ën, hën a tei ën tja
go kiija kuma hënseei mii.
22 Dee Egepiti sëmbë ta lei ën hii dee köni dee de abi, ku hii
dee sabi dee de abi tuu de lei ën. A ko dë wan hebi sëmbë u di
köndë seei. Biga a sa’ u fan, nöö a sa’ u du soni tu.
23 “Nöö hën Mosesi sai dë te a abi föteni jaa, nöö hën a taa a
o go luku dee sëmbë fëën, dee Isaëli sëmbë, ⌞dee ta libi a wan
së u di köndë⌟.
24 Nöö di a go dou, hën a si wan u dee Egepiti sëmbë ta du
hogihogi ku wan u dee Isaëli sëmbë fëën. Hën a naki di Egepiti
sëmbë kii pii, fu di a bi du hogihogi ku di fëën sëmbë.
25 Fa a du dë, a bi ninga taa dee Isaëli sëmbë fëën o sabi taa
Masa Gadu hën ta wooko nëën liba faa puu de a di sitaafu de
sai dë. Ma de an si ën sö.
26 “Di dobooko möön, hën a toona go si tu u dee Isaëli sëmbë
ta feti ku deseei. Hën a paati de puu. A taa: ‘Womi, faandi
mbei un ta libi sö? Biga un dë baaa ku baaa. Faandi mbei un
ta du sö ku unu seei u du?’
27 “Hën di sëmbë di abi adjabëë tuusi Mosesi puu dë. A taa:
‘Ambë buta i fii musu dë hedima ta kuutu a u liba?
28 Kii i kë kii mi kumafa i bi kii di Egepiti sëmbë jeside nö?’
29 “Nöö di Mosesi jei sö, hën a panta. A si taa di soni di a bi
du, a ko a döö. Nöö hën a kule kumutu dë fusi go tee a wan oto
köndë de ta kai Midian. Hën a go sai dë te a tei mujëë pai miii.
A pai tu womi mii.
30 “Nöö hën a dë a Midian föteni jaa longi. Te wan daka hën
a go a di sabana dendu, zuntu ku wan gaan hei kuun de kai
Sinai. Nöö hën a bia luku, hën a si wan faja ta kisi a wan uwii
nöömö, an ta tapa möönsö. Wan Sëmbë u Masa Gadu Köndë wë
ko a Mosesi a di faja dë e.

31 Nöö di Mosesi si di faja ta kisi nöömö, nöö a bigi dëën. Hën
a waka go zuntu ku di uwii go luku ën bunu ee andi.

"Nöö di a go dou, hën a jei Masa Gadu töngö fan ku ën a di
faja dendu taa:
32 'Womi, mi wë disi e. Di Gadu di dee gaan sëmbë fii ta begi,
de Abahamu, Isaki, Jakopu, hën wë disi e.' Nöö di Mosesi jei
di töngö sö kaa, nöö hën a panta te a ta tëëmë tjatjatjatja, aan
hati u toona luku di faja möön.
33 "Hën Masa Gadu toona taki dëën taa: 'Puu di susu fii a i
futu. Biga ka i taanpu dë, nöö a dë wan apaiti kamian u mi,
nöö i musu a' lesipeki dëën.'
34 "Hën a taki möön taa: 'Haika e. Mi si fa de ta sitaafu dee
sëmbë u mi a Egepiti köndë ala. Mi ta jei djëmë u de, nöö hën
mi ko awaa u ko puu de. Nöö hën mi ko kai i taa i musu toona
go a Egepiti köndë.' "
35 Nöö Sitefani ta fan nango eti. Hën a taa: "Wë di Mosesi dë,
hën da di sëmbë di dee Isaëli sëmbë an bi kë. De bi dëën gaan
buka taa ee ambë mandëën faa ko takima ta kuutu a de liba.
Ma nöö awaa Masa Gadu seei toona mandëën da de baka faa
musu ko dë takima u de, faa puu de a di fuka di de sai dë. Di
Sëmbë di dë a di faja dendu ta fan ku ën, hën wë mandëën sö.
36 "Nöö hën Mosesi hopo hën a go a Egepiti Köndë. Hën a go
du peipei foombo soni ala, te a puu dee sëmbë fëën a di köndë
tja de go pasa di ze de kai Bë Ze, tja go buta a di sabana dendu
ala. Hën de go sai a di sabana te dou föteni jaa. Nöö hii di ten
dë, Masa Gadu dë ku Mosesi ta du sömëni gaan foondo soni
nëën liba.
37 "Wë nöö di Mosesi u ta taki aki, nëën liba wë Gadu
wooko sö e, nöö hënseei wë bi fan ku dee gaan sëmbë fuu
taa: 'A bakaten Masa Gadu o manda wan Tjabukama da unu,
kumafa a manda mi da unu aki. A o dë wan Isaëli sëmbë leti
kuma unu seei.'
38 "Wë nöö sö Gadu bi abi futoou a Mosesi liba tjika e. Hën
mbei a dëën di taki faa musu tii dee gaan sëmbë fuu a di
sabana sö. Hën seei bi dë di sëmbë di Masa Gadu bi fan ku ën
a di sabana, di a bi dë a Sinai dë, nöö hën a kisi fan a Gadu faa
musu toona da u ën. Nöö ee u tei dee soni a fan dë, nöö woo
feni libi a de e.
39 "Ma nöö hii fu dati, dee gaan sëmbë fuu an bi kë piki
Mosesi buka möönsö. De an bi kë di fan fëën. De kë toona go
u de a Egepiti köndë baka.
40 Hën de ko taki dëën baaa Alon taa: 'Womi, u kë begi i fii
musu mbei wanlö gadu da u. Nöö dee lö gadu dë, de woo ta
begi fu te u nango a kamian de musu tja u. Biga wa saandi
pasa ku di womi de kai Mosesi dë, di bi tja u kumutu a Egepiti
köndë ko aki.'

41 “Nöö hën de mbei wan pindigadu kuma wan kau mii sö
te de kaba. Hën de hoi wan gaan piizii da di soni deseei mbei
ku deseei maun dë, ta tuwë soni dëën.
42 Nöö hën Masa Gadu disa de be de libi kumafa de kë. Hën
de ko ta begi di sonu, di libawojo, dee teeja, dee soni dë tuu de
ko ta begi.
“Fa de du ën tjika dë, hën mbei Masa Gadu bi fan a dee
fesiten tjabukama liba, a taa:
Dee sëmbë u Isaëli, un haika mi e.
Fa un bi ta kii dee mbeti fuunu
ta begi a di sabana te dou föteni jaa dë,
mi un bi ta kii de da nö?
43 Nönö, na mi un bi ta kii de da e.
Biga di wosu u di gadu de kai Mölökö,
hën un bi ta tja ta lontu ku unu.
Nöö di teeja u di gadu de kai Lomfa,
hën u bi ta hei.
De wë da dee soni un bi ta begi e.
Nöö hën mbei mi o disa unu,
be de tja unu go buta a sitaafu a di köndë de kai Babilon.
Sö Masa Gadu taki a dee tjabukama fëën.
44 “Wë fa dee gaan sëmbë fuu bi sai dë, nöö de bi dë ku di
Wosu u Masa Gadu di de bi ta tja a di sabana. Te de ta si di
Wosu nöö de ta sabi taa Gadu dë ku de. Di wosu dë, de mbei
ën leti kumafa Masa Gadu bi lei Mosesi taa a sö wan fasi de
musu mbei ën.
45 “Hën de dë te bakaten nöö hën Josua ko a Mosesi kamian
ta tii dee Isaëli sëmbë. Hën tja de go feti ku dee köndëköndë.
Nöö fa de ta feti dë, nöö de ta tja di Wosu ta lontu ku de. Nöö
hën de ta feti tefa Gadu puu dee peipei sëmbë bi dë a di köndë
da de, fu de sa go libi a di köndë u de. Hën di Wosu fika ku de
dë tefa de ko pai Könu Dafiti.
46 Nöö hën Könu Dafiti libi a wan fasi tee Masa Gadu seei tei
ën fu wan bumbuu sëmbë.
“Nöö hën de dë te wan pisi, hën Könu Dafiti taki da Masa
Gadu taa a kë mbei wan wosu dëën. Fa a bi dë di Gadu u
Jakopu ta tja dee Isaëli sëmbë fëën te kisi di ten fëën Könu Dafiti
seei dë, nöö a kë mbei wan wosu dëën faa ta libi.
47 Ma fa Könu Dafiti taki dë seei, ma nëën seei mbei di wosu
e. Di mii fëën de kai Salumon, hën mbei di wosu.
48-49 “Ma nöö hii fa u ta taki aki, dee sëmbë, ma Masa Gadu
hei poi fu libi a wan wosu di libisëmbë mbei e. Wan fesiten
tjabukama bi taki ën kaa. A taa:
Masa Gadu taki e, taa:
‘A gaangadu a liba aki di könubangi u mi dë
di mi ta sindo.
Nöö goonliba da mi piki bangi
di mi ta buta futu te mi sindo.

Nöö un wosu seei i sa mbei da mi
fu mi feni kamian u mi böö sinkii?
50 Biga mi mbei hii dee soni tuu kaa.'
Sö di tjabukama bi sikifi u Masa Gadu."

51 Nöö hën Sitefani fan taanga ku dee sëmbë awaa, a taa: "Dee sëmbë aki, unfa un mbei? Misikuma jesi fuunu taanga kuma sitonu. Hati fuunu dë leti kuma dee sëmbë dë a goonliba aki dee an sabi soni u Masa Gadu. Biga te di Akaa u Gadu kë lei unu soni, nöö wan ta kë piki möönsö, leti kumafa i si dee gaan sëmbë fuunu an bi ta kë piki ën. Sö nöö un dë eti.

52 "Dee gaan sëmbë fuunu bi ta sitaafu hii dee fesiten tjabukama u Masa Gadu tuu. Na wan u de fika. Hii dee sëmbë Gadu bi manda da de tuu de kii, te dou ku dee sëmbë dee bi ta konda taa sö wan Futuboi fëën o ko. Nöö di Futuboi fëën dë, Masa Gadu an feni föutu nëën wan daka. Nöö tefa di juu dou hën a mandëën ko tuu. Nöö di a ko, hën un könku ën kii.

53 Un dee Isaëli sëmbë aki, unu wë Masa Gadu bi manda dee basia fëën köndë da fu de tja dee wëti fëën ko da unu, ma wan ta hoi dee wëti möönsö. Biga un kii sö wan bumbuu sëmbë."

Aki de naki Sitefani kii.

54 Nöö di a taki sö, nöö hati u dee sëmbë boonu te de an sa tjëën möön.

55 Ma nöö di juu dë, hën di Akaa u Gadu ko taanga a Sitefani liba. Hën a hopo wojo luku liba. Hën a si di waiti u Masa Gadu kuma sonuwojo. Hën a si Masa Jesosi dë a di letimaun së u Masa Gadu taanputaanpu.

56 Hën di a si sö, nöö hën a bai taa: "Wë un luku, mi si Masa Gadu Köndë jabijabi ala, nöö mi si di Sëmbë di ko Libisëmbë Mii leti a Masa Gadu letimaun së taanputaanpu."

57 Nöö di de jei sö kaa, hën de tei de maun hën de tapa de jesi fu de an musu jei andi a ta taki. Hën de tuu bai kai wan gaan olo. Nöö hën de kule ku baai go a Sitefani,

58 nöö hën de kisi ën panjan. Hën de hai ën gulululu tja go tuwë a wan së u di köndë. Hën de kisi sitonu mii ta naki ën u de kii ën.

Nöö fa de go a di du dë, hën de puu koosu a sinkii disa da wan kijoo de kai Saulosu faa hoi da de.

59 Nöö hën de ta naki Sitefani te wan pisi, hën a bai taa: "Masa Jesosi, gaantangi, tei di akaa u mi hoi e."

60 Nöö hën a kai ku kini a goon begi taa: "Masa, fa dee sëmbë ta du ku mi aki, nöö na hoi de a bëë e." Hën di a fan sö te a kaba, hën a dëdë. Böö fëën koti.

8

Nöö Saulosu sai leti dë ta luku fa de ta kii Sitefani, nöö a bunu dëën. A kai ku ën seei.

Aki de sitaafu dee biibima te de paaja go a oto köndë.

1 Di daka dë seei, hën dee sëmbë u di köndë ko ta buta ku dee
biibima u Masa Jesosi a Jelusalen dë te a bigi, tee de kule paaja
go a kamiankamian. So u de go a dee oto köndë u Judea, so u
de go a Samalia. Dee Gaan Tjabukama u Masa Jesosi nöö fika
a Jelusalen dë.
2 Nöö wanlö sëmbë sai dë dee lobi Masa Gadu, nöö hën de
go tei di dëdë sinkii u Sitefani. Hën de këë dëën te a bigi, biga
a hati de. Hën de tjëën go bei.
3 Ma Saulosu kë kaba dee biibima u Masa Jesosi seei gbelin
puu dë. Hën a nango ta denda a dee wosuwosu u de ta pii de
ta tja go söötö a dunguwosu, womi ku mujëë tuu.

Aki Filipi go a Samalia Köndë.

4 Nöö fa dee biibima ta kumutu a Jelusalen ta kule ta paaja
dë, nöö de ta tja di buka u Masa Jesosi ta paaja tu a dee
köndëköndë nöömö be sëmbë jei.
5 Di juu dë, hën Filipi ⌊di bi dë wan u dee sëbën womi de bi
pii tei dë⌋ hën a go a Samalia Köndë. Hën a ta konda di buka da
sëmbë taa Masa Jesosi hën da di Keesitu, di Heepima di Gadu
bi paamusi taa a o manda da libisëmbë.
6 Nöö fa a ta fan ku dee sëmbë dë, nöö de tuu ta haikëën, biga
a ta du gaan foombofoombo soni.
7 Dee gadu dee ta dë a sëmbë liba ta bai ta kai olo ta kumutu,
nöö a ta kula sömëni lan sëmbë ko bunu tu.
8 Nöö dee soni Filipi ta du dë tuu ta mbei de ta wai a di köndë
te na soni.

Aki ta taki u wan tofuma

de kai Simon.

9 Nöö wan sëmbë bi dë a di köndë dë de kai Simon. A bi sai dë
longi kaa ta du wanlö tofu soni fëën a di köndë tee a ta foondo
hii dee Samalia sëmbë tuu. Nöö a ta njan buka ta mbei ën seei
bigima.
10 Nöö fa a ta du dë, nöö hii dee sëmbë u di köndë, sösö sinkii
sëmbë ku nëbai sëmbë tuu, tei ën u soni. De ta tei ën fu wan
gadu seei taa: “Di sëmbë aki hën de kai Taanga Gadu, Poosian
Gadu.”
11 Wë biga a ta foombo de nöömö ku dee tofutofu soni fëën.
12 Nöö hën Filipi ko a di köndë ko ta konda di Bunu Buka ta
taki taa Gadu tja wan Njunjun Tii ko da de. A ta konda taa
Masa Gadu manda Jesosi Keesitu da libisëmbë faa heepi de.
Nöö hën de ta piki di buka seei nango ta dopu, womi ku mujëë
tuu.
13 Nöö Simon di tofuma seei piki di buka tu, hën a go dopu te
a kaba. Nöö hën a fika ta waka ku Filipi hii ka a nango. Hii dee
foombofoombo soni Filipi ta du tuu a ta si, nöö de bigi dëën.

14 Nöö hën wë dee Gaan Tjabukama u Masa Jesosi dë a
Jelusalen ala ko jei taa sö dee sëmbë u Samalia Köndë ko ta piki
di buka u Masa Gadu. Nöö hën de manda Petuisi ku Johanisi
go haika.
15 Nöö di de go dou, hën de begi Masa Gadu faa musu manda
di Akaa fëën da dee njunjun biibima dë.
16 Biga fa de biibi Masa Jesosi naandë, nöö de dopu a di në
u Masa Jesosi ma di Akaa an ko a de eti.
17 Nöö hën Petuisi ku Johanisi buta maun a de, hën di Akaa
u Masa Gadu ko a de awaa.
18 Nöö fa u du dë, Simon sai leti dë ta luku. A si taa te dee
Tjabukama buta maun a sëmbë, nöö di Akaa ta ko a de. Hën a
go tei möni tja ko faa paka Petuisi ku Johanisi.
19 A taa: "Dee sëmbë aki, mi begi unu fuun da mi di poosian
di un abi dë, fu te mi buta maun a sëmbë di Akaa sa ko a de tu."
Hën Petuisi gandji dëën te na soni. A taa:
20 "Waka pasa kumutu aki ku di möni fii dë! I ku di möni fii
tuu musu kaba a sösö, i takuhatima ju! I ninga taa möni i sa
tei paka Gadu faa da i wan soni fëën di a ta da ku ën bunuhati
ö?
21 Ja o feni ën möönsö, biga di hati fii di i abi an bunu da
Masa Gadu.
22 I musu disa di hogilibi fii, nöö i begi ën fu an hoi di pakisei
fii dë a bëë möön.
23 Biga misikuma di hati fii dë fuufuu pöö ku haun. Di
hogilibi fii kaba i a sösö."
24 Fa a fan dë, hën Simon panta. Hën a begi de taa: "Dee
sëmbë, gaantangi mi begi unu, un begi Masa Gadu da mi o, be
dee soni un taki dë an musu pasa ku mi."
25 Nöö hën Petuisi ku Johanisi fika a Samalia dë wan pisiten
eti ta konda di Buka u Masa Jesosi ku dee soni de sabi fëën da
sëmbë. Nöö hën de toona go a Jelusalen. Nöö di de nango, de
ta latja dee peipei köndë u Samalia ta konda di Bunu Buka u
Masa Gaangadu nango tefa de go dou a Jelusalen baka.

Aki Filipi ku wan Etiopia

sëmbë miti.

26 Nöö hën Filipi sai dë te wan pisi, nöö hën wan basia u
Masa Gadu Köndë ko nëën ko taki dëën taa: "Womi, hopo
seeka. Gadu manda i fii go a di së u libasë, a di sabana pasi
di kumutu a Jelusalen go a Gaza."
27 Nöö di Filipi jei sö, hën a hopo seeka wante hën a go. Nöö
fa a nango dë, hën a go si wan sëmbë u di köndë u Afiikan de
kai Etiopia ta pasa dë. Di sëmbë dë, a dë wan hei sëmbë nëën
köndë ta seeka hii di möni u di mujëë könu u de de kai Kandasi.
Nöö di womi dë bi go a Jelusalen go begi Masa Gadu te a kaba,

28 nöö awaa a ta toona nango nëën köndë. A dë nëën wagi
sindosindo ta lesi wan buku nango. Nöö di buku di a ta lesi
dë, nöö a dë wan pisi u Gadu Buku di di fesiten tjabukama u
Gadu de kai Jesaaja bi sikifi.
29 Nöö hën Filipi go si ën dë, hën di Akaa u Gadu taki dëën
taa: “Womi, go waka a di wagi bandja e.”
30 Nöö hën Filipi kule go a di wagi bandja. Hën a jei di sëmbë
ta lesi di soni di di tjabukama bi sikifi.
Hën a hakisi ën taa: “Mati o, dee soni i ta lesi dë, i ta fusutan
de nö?”
31 Hën a taa: “Wë nönö mati, unfa mi sa du fusutan de? Biga
ma a’ sëmbë u puu de da mi.” Hën a taa: “Ja sa ko sindo ku mi
a di wagi dendu aki nö?” Nöö hën Filipi subi go sindo.
32 Nöö hën di womi ta lesi nango, nöö di pisi u Gadu Buku a
ta lesi dë, a dë wan soni kuma nöngö sö taa:
Di sëmbë dë,
a dë kuma wan sikafu de ta tja go kii.
A dë pii seei kuma wan sikafu mii
de ta limba puuma fëën puu nëën sinkii.
An ta bai möönsö.
33 Fa de ta sösö ën ta mbei ën fa dë,
nöö de an ta da pasi u na wan sëmbë heepi ën möönsö.
Ambë sa taki soni u dee bakamii fëën?
Biga de kii ën puu a goonliba aki.
Sö wan soni di womi ta lesi.
34 Nöö di a lesi te a kaba, hën a hakisi Filipi taa: “Wë mati,
ambë de ta taki a di pampia aki? Di sëmbë di bi mbei di
pampia, naa oto sëmbë?”
35 Nöö di a hakisi ën sö kaa, nöö hën Filipi tei di Buku hën a
seti ku di pisi di womi bi lesi dë, hën a konda di Bunu Buka u
Masa Jesosi dëën. A taa: “Di sëmbë de ta taki a di pampia aki,
hën da Masa Jesosi e.” Hën a puu ën dëën te a kaba.
36 Nöö hën de nango te wan pisi, de ko dou a wan wata. Hën
di sëmbë taki da Filipi taa: “Mati, wë wata dë aki. Na u mi dopu
wante nö?”
[
37 Hën Filipi piki ën taa: “Ee i ta biibi di buka u Masa Jesosi
ku wan hati, nöö i sa dopu.”
Hën a piki taa: “Aai, mi ta biibi taa Jesosi Keesitu hën da di
Womi Mii u Masa Gadu.”]
38 Hën a manda di sëmbë ta tja di hasi taa be a tapa di wagi.
Nöö hën de kumutu. Nöö hën ku Filipi, hën de go a di wata hën
Filipi dopu ën te a kaba.
39 Nöö di de kumutu a di wata, hën wante di Akaa u Masa
Gadu tei Filipi tja go, di Etiopia sëmbë an si ën möön. Ma aan
toobi, a go fëën nëën köndë ku wai.

40 Nöö di Filipi kisi ën seei baka, hën a si taa a dë a wan köndë de kai Azotusi. Nöö hën a ta lontu a dee peipei köndë nango ta konda di Bunu Buka u Masa Jesosi tefa a go dou a di köndë de kai Sesalia.

9

Aki ta lei fa Saulosu bia hën libi.
Tjab. 22:6-16; 26:12-18

1 Di juu dë, di sëmbë de kai Saulosu bi ta dë ku di libi fëën ta toobi dee biibima u Masa Jesosi nöömö. A ta waka ta konda taa a o du ku de te kaba fëën seei a o kii de tuu nöömö puu a goonliba. Nöö hën a go a di Kaba Hei Begima u Isaëli,
2 hën a go hakisi ën pampia faa sa ta tja go a dee Dju keikiwosu u di köndë de kai Damasikusi. Nöö di pampia o dëën pasi faa sa kisi dee biibima u Masa Jesosi tja go a Jelusalen go söötö, womi ku mujëë tuu. Sö wan pampia a hakisi di Gaan Begima. Nöö hën a dëën di pampia, nöö hën a go.
3 Hën a nango tefa a go zuntu ku Damasikusi. Nöö tefa a kë mëni hën wan faja kumutu a liba ala valau tuwë limbo lontu ën ko kai.
4 Hën a pasa kai a goon.
Hën a jei wan töngö kai ën tu pasi taa: “Saulosu! Womi Saulosu!”
Hën a piki.
Hën a taa: “Andi mbei i ta sitaafu mi sö u du?”
5 Hën a hakisi taa: “Ee Masa o, ambë ta fan ku mi di fan aki?”
Hën a piki ën taa: “Mi, Jesosi wë, di Sëmbë di i si i ta sitaafu sö, mi ta fan ku i aki e.
6 Nöö hopo go a di köndë a i fesi ala, nöö te i go, nöö de o konda da i andi ku andi fii musu du.”
7 Di juu dë, dee sëmbë ku Saulosu bi nango dë nöö de dë pii. De an saandi ta pasa. Biga de ta jei wan töngö ma de an ta si sëmbë.
8 Nöö hën Saulosu hopo, hën a jabi wojo te a wei, an sa si soni möön. Wojo fëën dungu piii. Hën de panjëën a maun tja go dou a Damasikusi.
9 Hën a go sai dë. A abi dii daka an sa si soni, an ta njan, an ta bebe wata. A de fëën nöö.

Aki Gadu manda Ananiasi

faa go a Saulosu.

10 Nöö di ten dë, wan womi bi dë a Damasikusi de kai Ananiasi. A dë wan biibima u Masa Jesosi. Nöö hën a dë nëën wosu, te wan pisi hën a sunjan wan sunjan, ma ku wojo limbo. Masa Jesosi ko fan ku ën. A kai ën taa: “Ananiasi!”
A piki.

11 A taa: “Womi, hopo seeka, nöö i go a di sitaati de kai
Tololoo Sitaati. Nöö i go a di wosu u di sëmbë de kai Judasi,
12 go hakisi fa u di sëmbë de kai Saulosu u di köndë de kai
Taasusi. A sai leti a di wosu dë ta begi Masa Gadu. Nöö a
sunjan wan sunjan ku wojo limbo taa a si wan womi de kai
Ananiasi ko nëën ko nama maun nëën mindihedi, hën di wojo
fëën toona ko bunu kumafa a bi dë. Sö a bi si a di wojo limbo
sunjan fëën kaa.”
13 Hën Ananiasi piki ën taa: “Wë Masa, mi jei. Ma nöö mi jei
hia soni fu di sëmbë dë di a ta du. Sëmbë konda da mi taa a ta
du hogihogi tumisi ku dee sëmbë fii dee ta dë a Jelusalen.
14 Nöö fa a ko a Damasikusi aki, nöö a ko faa ko du ku u tu.
Biga mi jei taa dee Gaan Begima seei dëën di taki faa ko aki ko
kisi u dee sëmbë dee ta kai i në tja go söötö a dunguwosu.”
15 Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Antoobi, go nëën nöö. Biga
mi tei ën kaa faa dë wan wookoma u mi. A o tja di buka u mi
go konda da dee Isaëli sëmbë ku dee sëmbë na u Isaëli tuu, te
dou ku dee könu u de seei.
16 Nöö fa mi o mandëën go a de dë, nöö miseei o taki dëën a
fesi fa de o sitaafu ën tjika fu di a ta konda soni u mi hedi.”
17 Nöö hën di Ananiasi jei sö kaa, nöö hën a hopo, hën a go a
di wosu. Hën a denda go nama maun a Saulosu hedi.
Hën a kai ën taa: “Mati Saulosu, mi baaa.”
A piki.
A taa: “Womi, Masa Jesosi seepi, di Sëmbë di bi ko a i a pasi
ala di i bi ta ko aki, hën wë manda mi ko a i aki fu di wojo fii
sa ko bunu baka. A manda mi tu, be di Akaa u Masa Gadu ko
a i liba.”
18 Hën di a fan sö te a kaba, nöö hën wante wan soni kumutu
a Saulosu wojo kuma fisi kakisa sö. Hën wojo fëën ko limbo
gbegede, hën a hopo go dopu wante.
19 Hën a go njan te a kaba, hën sinkii fëën ko taanga baka.

Aki Saulosu dë a Damasikusi.

Nöö fa Saulosu ko ta biibi Masa Jesosi dë, hën a fika a
Damasikusi sömëni daka ku dee biibima u Masa Jesosi ala.
20 Nöö wantewante dë, hën a bia ta fan a dee keikiwosu u
dee Isaëli sëmbë u di köndë, ta konda taa Jesosi da di Womi
Mii u Masa Gaangadu tuu.
21 Nöö fa a ta fan dë, nöö a foondo hii mundu. De taa:
“Maingë, wa ta fusutan di libi u di sëmbë aki. Nëën da di sëmbë
di bi dë a Jelusalen ta sitaafu dee biibima u Masa Jesosi ta kii
nö? Nöö fa a ko aki, na ku pampia a ko faa kisi de tei tja go da
dee Gaan Begima u de sitaafu de nö? Soni fëën ta toobi u.”
22 Ma nöö di fan u Saulosu an saka möönsö. A fika ta fan ku
dee Dju sëmbë u Damasikusi nöömö, ta buta ku de u de piki
taa Jesosi hën da di Keesitu di Masa Gadu bi paamusi taa a o

manda ko. Nöö di fan fëën ta a' kaakiti möönmöön, biga a ta
wini dee sëmbë nöömö dee ta fia ku ën dë.
23 Nöö hën de dë te bakaten, dee Dju sëmbë an ko a' peesa ku
ën möön. Hën de ko kuutu fa fu de sa du de feni ën kii.
24 Nöö hën de ko dë a dee nëngë döö u di köndë ta watji ndeti
ku didia fu te a o ko pasa dë, nöö de feni ën kii.
Te wan pisi, hën Saulosu ko jei taa sö de ta watji ën.
25 Hën a dë te wan ndeti. Hën dee sëmbë dee nama ku ën,
hën de tei ën tja go a di sitonu peni di de tapa di köndë, ka wan
baaku bi dë. Hën de butëën a wan manda sakëën go a goon.

Aki Saulosu dë a Jelusalen.

26 Hën Saulosu fusi kule kumutu dë, hën a toona go a
Jelusalen. Nöö di a go dou, hën a kë go nama ku dee oto
biibima u Masa Jesosi, ma de fëëë ën poi. Hii fa a ta taki da
de nöömö taa hënseei da wan bakama u Masa Jesosi kuma de,
ma de an kë piki. De ninga taa a ta ganjan de faa du hogihogi
ku de möön.
27 Nöö hën di sëmbë de kai Banabasi heepi ën. Biga a tjëën
go da dee Gaan Tjabukama taki da de taa: "Un piki di sëmbë
aki e, dee sëmbë. Biga a bi si Masa Jesosi tuu di a bi dë a pasi
nango a Damasikusi. Masa seei wë fan ku ën. Nöö fa a bi dë
a Damasikusi dë, a bi ta konda dee soni u Masa Jesosi seei da
hii mundu. An ta fëëë de u konda."
28 Nöö di Banabasi fan sö, hën de biibi ën awaa. Hën Saulosu
fika ku de a Jelusalen wan hii pisiten ta waka ta lontu hii di
köndë söndö fëëë, ta konda dee soni u Masa Jesosi da sëmbë.
29 Ma nöö so u dee sëmbë a bi ta fan ku de dë bi dë Dju sëmbë
ma de ta fan Giiki töngö. Nöö Saulosu bi ta fan ku de ta biinga
ku de u de piki di buka u Masa Jesosi. Ma de an kë di fan fëën.
Te wan pisi hën de ko ta suku ën u kii.
30 Nöö di dee biibima u Masa Jesosi ko jei sö, hën de tei ën tja
go a di köndë de kai Sesalia, di dë a di ze bandja. Hën de butëën
a boto manda go a di köndë de kai Taasusi ⌞ka a bi kiija⌟.

Aki Petuisi du tu foombo soni.

31 Nöö baka u di dë, nöö hën dee biibima u Masa Jesosi u
Judea naandë ku Galilea tuu te kisi Samalia, de feni böö a di
mindi dë. Di juu dë, di keiki u Masa Jesosi ko abi kaakiti seei.
Biga di Akaa u Gadu dë ku de ta da de degihati, nöö sömëni oto
sëmbë ta ko ta nama ku de nöömö. Nöö fa de sai dë, de ta libi
a pasi seei ta lesipeki Masa Gadu.
32 Nöö hën Petuisi ta waka ta haika dee sëmbë u Masa Jesosi
dee dë a dee peipei köndë, tefa a go dou a wan köndë de kai
Lida.
33 Hën a go si wan lan womi de kai Eneasi. A dë suwak-
isuwaki na amaka aiti jaa longi kaa.
34 Hën Petuisi ko kai ën taa: "Mati Eneasi."

Hën a piki.

A taa: “Womi, Jesosi Keesitu kula i kaa e. Nöö i hopo seeka di kama fii.”

Hën di womi hopo wante.

35 Nöö fa di soni pasa dë, hën hii dee sëmbë u Lida ku dee sëmbë ta dë a di köndë de kai Salon tuu ko si fa di womi ko bunu naandë, nöö hën de tuu bendi ko a di së u Masa Jesosi.

36 Nöö a wan oto köndë de kai Jopa, wan mujëë bi dë de kai Tabita, Giiki töngö kai ën Doluka. Hën da “mbata”. Nöö di mujëë dë wan bumbuu sëmbë, wan biibima u Masa Jesosi. Hiniwan juu a ta puu sëmbë a fuka ta heepi dee pootima.

37 Ma nöö hën a ko suwaki tefa a dëdë. Hën de wasi ën te de kaba, hën de tjëën go buta a wan kamba a liba.

38 Wë nöö di köndë de kai Jopa dë, a bi dë zuntu ku Lida ka Petuisi dë. Nöö di dee biibima a Jopa jei taa sö Petuisi dë a Lida, hën de puu tu womi manda go kai ën taa be a hesi ko a de.

39 Nöö hën Petuisi hopo hën a go a di köndë. Nöö di a go dou, hën de tjëën go a di kamba a liba ka di dëdë dë. Di juu dë, hii dee pooti mujëë u di köndë manu u de dëdë, de tuu dë ala ta këë. Hën de tei dee peipei koosu tja ko lei Petuisi taa: “Luku dee soni aki di di mujëë mbei da u, di a bi dë ku u eti. Bumbuu sëmbë a bi dë e.”

40 Nöö hën Petuisi taki da de taa be de kumutu a di kamba ufö. Hën de go. Hën a tjökö kini a goon begi Masa Gadu te a kaba. Hën a bia luku di dëdë. Hën a kai ën taa: “Tabita, hopo.”

Hën di mujëë jabi wojo gbolo. Hën di a si Petuisi, nöö hën a hopo sindo.

41 Nöö hën Petuisi tëndë maun panjëën hën a hopo ën taanpu a pë. Nöö hën a kai dee mujëë ku dee oto bakama u Masa Jesosi taa be de toona ko. Hën de ko. Hën a tei di mujëë hën a da de. Biga a toona ko libi baka.

42 Nöö fa di gaan soni pasa dë, hii sëmbë u di köndë jei, nöö hën wanlö hia sëmbë bendi ko a di së u Masa Jesosi.

43 Hën Petuisi fika a Jopa dë wan pisiten ta libi a di wosu u Simon, wan sëmbë ta dëë mbeti kakisa ta sei.

10

Aki Gadu ko fan ku Konelisi.

1 Di juu dë, i bi abi wan womi de ta kai Konelisi ta libi a di köndë de kai Sesalia. Nöö a dë di hedima u wan kulupu u dee Loomë köndë sodati de ta kai Italia Lö.

2 Nöö di womi dë, a ta biibi Masa Gadu ta lesipeki ën, hën ku hii ën wosu dendu tuu. Hii fa an dë Isaëli sëmbë seei, ma a ta dini Masa Gaangadu ta begi ën hiniwanten. Nöö a ta libi bunu ku sëmbë ta puu dee penama a fuka. Sö wan sëmbë a bi dë e.

3 Nöö hën a dë te wan daka a wan didia kuma dii juu ten sö, hën Gadu lei ën wan soni a wan wojo limbo sunjan. A si wan basia u Masa Gadu Köndë ko nëën ko kai ën taa: “Womi Konelisi!”
4 Hën Konelisi ta luku di basia diin. A fëëë poi. Hën a piki ën taa: “Abii, Masa.”

Hën di basia taki dëën taa: “Womi, di fa i ta begi Masa Gadu ku di fa i ta heepi dee penama ta puu de a fuka, nöö Gadu si ën e. Nöö a ko piki i awaa.

5 “Nöö haika e. Wan sëmbë de kai Simon Petuisi dë a Jopa ala.
6 A ta libi a di wosu u wan womi de kai Simon, wan sëmbë ta dëë mbeti kakisa ta sei. Wosu fëën dë a ze bandja. Nöö i musu manda sëmbë go tei di womi dë tja ko da i.”
7 Sö di basia fan ku ën te a kaba, nöö hën a go.

Nöö hën Konelisi kai tu futuboi fëën ku wan futoou sodati. Nöö di sodati ta biibi Masa Gadu ta lesipeki ën tu.
8 Hën a konda da de dii sëmbë dë taa sö wan soni a si. Hën a manda de taa be de go a Jopa go tei Petuisi tja ko dëën.

Aki Gadu lei Petuisi wan

foondo soni.

9 Nöö hën dee sëmbë tei pasi hën de nango a Jopa.

Di ten dë, Petuisi dë a di sëmbë wosu a Jopa dë. Hën a dë tefa sonuati hën a subi go a di wosu liba u go begi Gadu. ⌞Biga dee wosu u di köndë mbei paatapaata fii sa go sindo a de liba.⌟
10 Hën a dë te nöö hangi ko kisi ën, a ta luku u de seeka soni u njan dëën. Hën Gadu lei ën wan soni a wan wojo limbo sunjan.
11 Biga a si kuma mundu jabi hooo, hën a si wan soni kumutu a liba ala ta ko kuma wan gaan koosu sö. De ta hoi ën a dee fö së buka fëën tuu ta sakëën ta ko a goonliba.
12 Nöö di Petuisi luku a di gaan koosu dendu, hën a si hii pei mbeti, hii pei fou, ku dee soni ta hai ku bëë a goon, de tuu dë a di gaan koosu dë dendu.
13 Hën Petuisi jei wan töngö taki dëën taa: “Womi Petuisi, hopo. Kii dee soni aki nöö i njan.”
14 Hën a taa: “Wë nönö, Masa, ma sa njan dee lö soni dë e, kwetikweti. U a tjina u de. Ma njan de wan daka.”
15 Hën a toona taki dëën taa: “Nönö womi. Te Masa Gadu taa wan soni bunu u njan, nöö ja musu fia taa i a’ tjina fëën.”
16 Sö wan soni Petuisi si, nöö hën a si ën dii pasa baka na baka ufö di gaan koosu hai go a liba baka ka a bi kumutu.
17 Nöö hën Petuisi sai dë ta pakisei taa: “Maingë, andi di lö soni dë kë taki?”

Aki Petuisi go a Konelisi.

Nöö di juu dë dee sëmbë u Konelisi ko dou a di wosu. De bi ta lontu ta suku ën tefa de ko si ën. Nöö hën de sai dë taanputaanpu a di djai buka.
18 Hën de kai sëmbë te de piki. Hën de hakisi de taa: "Di sëmbë de kai Simon Petuisi, aki a ta dë nö?"
Hën de piki taki: "Aai, a dë aki."
19 Wë nöö di juu dë, Petuisi dë a wosu liba ala eti ta pakisei di soni di a bi si dë. Hën di Akaa u Masa Gadu taki dëën taa: "Womi, haika. Dii womi dë leti a basu ala ta suku i.
20 Nöö hopo saka go a goon. Nöö te de kai i fii go ku de, an dë fii buuja. Go ku de nöö, biga miseei manda de fu de ko kai i."
21 Hën Petuisi hopo, hën a saka go a goon. Hën a go piki de taa: "Dee sëmbë o, di sëmbë un ta suku nöö hën disi e. Andi un bi kë?"
22 Hën de taa: "Wë wan sodati hedima de kai Konelisi, hën manda u taa fuu musu ko a i. A dë wan bumbuu sëmbë ta biibi Masa Gadu fëën Gadu. Biga hii dee Dju sëmbë fu ala ta kai bunu në fëën. Nöö wan basia u Masa Gadu Köndë ko nëën ko taki dëën taa be a manda kai i fii ko nëën wosu be a jei andi i abi u taki dëën."
23 Nöö di Petuisi jei fa de fan dë, hën a kai de taa be de ko a wosu. Hën de ko a wosu.
Nöö hën de duumi dë tefa di mamate. Nöö hën de ku Petuisi, ku wanlö oto bakama u Masa Jesosi u Jopa dë, nöö hën de tei pasi u go a Sesalia.
24 Dobooko fëën, hën de dou a Sesalia. Nöö Konelisi bi kai dee famii fëën ku wanlö mati fëën u de ko nëën, nöö hën de tuu ko sai dë ta luku Petuisi faa ko.
25 Nöö di Petuisi ko dou, hën Konelisi go nëën go tjökö kini a goon nëën fesi ta lesipeki ën.
26 Ma Petuisi tapëën, a taa: "Nönö mati, na du sö e. Hopo taanpu fii. Mi dë libisëmbë nöö leti kuma i seei."
27 Nöö di a fan ku ën sö, nöö hën a hopo. Hën de ta fan nango te de go denda a di kamba ka dee hia sëmbë dë, dee Konelisi bi kai ko dë.

Aki Petuisi ta fan ku dee sëmbë a Konelisi wosu.

28 Nöö di Petuisi si de, hën a kai de te de piki, a taa: "Dee sëmbë aki o, unu seei sabi taa u Dju sëmbë abi wan wëti taa wa musu hulu oto sëmbë möön leki Dju sëmbë nöö. Wa musu denda a de wosu seei. Ma Masa Gadu lei mi taa ma musu a' tjina fu hulu na wan oto sëmbë.
29 "Nöö hën di un manda sëmbë ko kai mi, nöö ma niinga. Nöö hën mi ko wante. Wë di mi ko kaa, nöö hën mi hakisi unu taa andi da di soni mbei un kai mi?"
30 Hën Konelisi piki ën taa: "Söö. Wë sö mi manda kai i tuu. Wë biga wan soni pasa ku mi. Nöö fö daka fëën disi di a pasa. A wan dii juu sapate kuma di juu aki mi bi dë a mi wosu aki ta

begi Masa Gadu. Te u mi sabi hën mi si wan sëmbë a mi fesi. Dee koosu dë a di sëmbë sinkii tuu ta koti faja te wojo u mi an sa kai ku de.
31 “Nöö hën a kai mi: ‘Konelisi.’ Hën mi piki. A taa: ‘Dee begi i ta begi Masa Gaangadu ku dee soni i ta da dee pootima, nöö Masa Gadu si de e.
32 Nöö i musu manda sëmbë go a Jopa go kai wan sëmbë de ta kai Simon Petuisi tja ko da i. A dë a di wosu u wan womi ta dëë mbeti kakisa de kai Simon. Wosu fëën dë a di ze bandja. Nöö i musu manda sëmbë go kai ën da i.’ Sö di basia u Gadu Köndë taki da mi.
33 “Hën i si mi manda sëmbë ko kai i wante. Nöö di mi kai i, i ko a mi, nöö hën da i du mi wan gaan bunu kaa. Nöö hën i si u ko makandi aki u ko jei hii dee soni dee Masa Gadu manda i fii taki da u. Nöö fa u ko aki, misikuma Gadu seei dë aki tu.” Sö Konelisi taki da Petuisi.
34 Nöö hën Petuisi toona taki da de taa: “Aai, wë dee sëmbë, mi jei. Nöö awaa mi ko sabi taa Masa Gadu an ta luku fesi. A ta si hii sëmbë di wan fasi.
35 Biga ee wan sëmbë i ta lesipeki ën ta libi bunu nëën wojo, nöö a o tei i ko sëmbë fëën kaa, ⌞ee i dë Isaëli sëmbë, ee ja dë Isaëli sëmbë⌟.
36 “Wë nöö di bunu buka di Masa Gadu manda da u Isaëli sëmbë, hën da disi: Jesosi Keesitu hën da Masa u hii mundu. Nöö hën seeka di pasi da u fuu ku Masa Gadu sa toona ko fii baka.
37-38 “Nöö misikuma un bi jei fa soni bi pasa wi a Isaëli köndë. Di womi de kai Johanisi, hën ko ta konda di buka u Masa Gadu da sëmbë ta dopu de. Te wan pisi, hën Jesosi u di köndë de kai Nazalëti hën a ko a Johanisi ko dopu, nöö hën Gadu manda di Akaa fëën ko nëën liba. A dëën gaan kaakiti, nöö hën a seti di wooko fëën a Galilea te kisi hii Isaëli köndë tuu. A ta waka ta lontu a hii kamian ta kula sëmbë ta puu dee sëmbë a fuka dee dë a di didibi basu. Biga Masa Gadu bi dë ku ën.
39 “Nöö fa u taki ën aki, u seei bi dë leti dë ta si dee soni a ta du a dee peipei köndë fuu dee Isaëli sëmbë, te dou ku di gaan köndë fuu de ta kai Jelusalen. Ku u seei wojo u si ën.
“Nöö hën u dë te wan daka, nöö hën dee sëmbë tei ën peka a lakpa pau kii.
40 “Ma nöö a di u dii daka fëën, nöö hën Masa Gadu toona weki ën baka e, tja ko lei u.
41 Na hii sëmbë si ën, ma u wojo si ën biga Masa Gadu buta a fesi taa u musu si ën. Nöö di a toona weki baka, nöö u ku ën bi toona njan bebe makandi.
42 Nöö fa a hopo baka a dëdë dë, hën a taki da u taa u musu konda di buka fëën da lanti taa hën Masa Gadu buta faa kuutu a hii mundu liba, dëdë wan ku libi wan tuu.

43 “Wë nöö gaanduwe hii dee fesiten tjabukama u Masa
Gadu tuu bi ta taki soni fëën kaa taa sö wan Sëmbë o ko a di
goonliba nöömö. Nöö di Sëmbë dë, ee i piki ën buka ko a di së
fëën, nöö Masa Gadu an o hoi dee hogilibi fii a bëë möön e. A
o da i paadon fu di i nama ku di Sëmbë dë ta kai ën në. Da sö a
dë e, dee sëmbë.”

Aki di Akaa u Gadu ko

a dee sëmbë liba.

44 Nöö Petuisi an kaba u fan seei, hën di Akaa u Gadu ko a
hii dee sëmbë dë tuu liba, dee ta jei di buka.

45 Nöö dee oto biibima u Masa Jesosi, dee Isaëli wan fu Jopa
dee tja Petuisi ko dë, di de si taa di Akaa u Gadu ko a dee sëmbë
dë liba, nöö a bigi da de te na soni. Biga de an bi sabi taa Masa
Gadu o paati di Akaa fëën da oto sëmbë ee na Isaëli sëmbë i dë.

46 Ma nöö hën de ko si dee sëmbë aki ta gafa Gadu ta taki oto
pei töngö di dë an bi sabi, nöö hën de si taa di Akaa ko a de liba
tuú.

47 Nöö hën Petuisi taa: “Wë Masa Gadu manda di Akaa da
dee sëmbë aki kaa, kumafa a bi mandëën da u seei. Na fuu
dopu de wante nö?”

48 Nöö hën a taki da dee oto biibima u Masa Jesosi dë taa be
de dopu de wante a di në u Masa Jesosi Keesitu. Hën de dopu
de te de kaba.

Nöö hën Konelisi ku dee otowan fëën tapa Petuisi taa be a
fika ku de wantu daka ufö a go.

11

Aki Petuisi fan ku dee

Isaëli biibima.

1 Hën de dë te wan pisi, nöö hën dee oto Tjabukama u Masa
Jesosi ku dee oto biibima dee dë a Isaëli köndë ala ko jei taa sö
dee sëmbë na u Isaëli ko piki di buka u Masa Gadu. ⌞Wë nöö di
juu dë, dee biibima bi ta mëni taa ee wan sëmbë an ta hoi dee
wëti u Isaëli te dou ku di maaka de ta koti a sinkii, nöö Gadu
an o limbo fesi da i. Sö de ta mëni.⌟

2 Nöö hën di Petuisi ko dou a Jelusalen, hën dee sëmbë ko
buta ku ën.

3 De taa: “Womi, faandi mbei i go a oto sëmbë wosu dee na
Isaëli sëmbë? Dee sëmbë ala, de an koti di maaka a de sinkii da
Masa Gadu wan daka, ma töku i go sindo njan ku de. Nöö ja
du bunu.”

4 Di de taki sö, hën Petuisi tei di soni konda da de tefa a kaba,
kumafa a bi pasa.

5 A taa: “Dee sëmbë aki, un haika e. Mi bi dë u mi a di köndë
de kai Jopa ta begi Masa Gadu. Te wan pisi hën Gadu lei mi
wan soni a wan wojo limbo sunjan. Mi si wan soni kumutu a

liba kuma gaan koosu sö. De panjëën a dee fö së buka ta saka, hën a ta ko te a ko dou a mi fesi.
6 "Hën mi luku ën dendu diin. Hën mi si hii pei mbeti u
goonliba ku fou ku dee soni ta waka ta hai ku bëë a goon tuu
nëën dendu.
7 Hën mi jei wan sëmbë taki da mi taa: 'Womi Petuisi, hopo
kii dee soni aki njan.'
8 "Hën mi taa: 'Wë nönö, Masa, ma sa njan dee lö soni dë,
kwetikweti. U tjina. Ma njan de wan daka.'
9 "Hën di töngö toona taki da mi möön taa: 'Wë nönö, womi.
Te Masa Gadu taa wan soni bunu u njan, nöö ja musu fia ku
ën taa an bunu.'
10 "Nöö sö mi si di soni nango ta ko a mi te dou dii pasi, ufö
a toona hai go a liba baka.
11 "Nöö di juu dë seei, hën dii womi dou a di wosu ka mi bi
dë. Wan sëmbë fu Sesalia hën bi manda de ko a mi.
12 Nöö hën di Akaa u Masa Gadu taki da mi taa be mi go
ku de wante, ma musu buuja seei. Nöö hën mi ku de sikisi
biibima u Masa Jesosi fu Jopa i si aki, sö u go ku de. Nöö hën u
nango te u go dou a Sesalia a di wosu u di womi di bi manda
kai mi.
13 "Nöö hën di womi taki da u taa a bi si wan basia u Masa
Gadu Köndë taanputaanpu nëën wosu dë. Hën di basia taki
dëën taa a musu manda sëmbë go a Jopa go kai mi, Simon
Petuisi, ko nëën.
14 Hën di basia taki da di womi taa, fa mi o ko nëën dë, nöö
mi o taki dëën fa Masa Gadu sa puu ën ku dee sëmbë fëën a bëë
u dee hogi u de de bi du.
15 "Nöö di mi jei sö, nöö hën mi seti fan ku di womi ku dee
sëmbë fëën, hën wantewante dë di Akaa u Masa Gadu ko a de
liba. Leti kumafa a bi ko a u a fesi, sö a ko a de liba tu.
16 "Nöö fa mi si di soni pasa ku dee sëmbë dë, nöö mi mëni di
soni Masa Jesosi bi taki da u taa: 'Johanisi bi ta dopu unu ku
wata, ma Masa Gadu o dopu unu ku di Akaa fëën.'
17 "Wë nöö fa i si mi si di soni pasa dë, nöö ma a' soni u taki
möön. Masa Gadu ta du ën wooko. Biga a da dee oto köndë
sëmbë di wan seei soni di a bi da u di u piki di buka u Masa
Jesosi Keesitu. Wë nöö ma tjika u tapa Gadu a di soni di a ta
du e." Sö Petuisi piki dee sëmbë.
18 Nöö di dee sëmbë dee bi ta fia ku ën dë jei sö kaa, nöö hën
de kabuka pii awaa. Nöö hën de bia ko ta gafa Masa Gadu taa:
"Ke baa, awaa u ko sabi taa na u Isaëli sëmbë wanwan Masa
Gadu jabi pasi da e, ma a ta da hii sëmbë pasi u de disa dee
hogilibi u de ko feni di libi u teego!"

Nöö sö wan gaan soni dee sëmbë dë ko fusutan di ten dë.

Aki ta taki u dee sëmbë u Masa Jesosi dee dë na Antiokia.

19 Wë nöö ⌊kumafa u bi taki kaa taa⌋ di juu ten de bi kii
Sitefani, nöö hën de toona ko ta sitaafu dee oto biibima u Masa
Jesosi tee nöö hën dee biibima bi kule kumutu a Jelusalen
paaja go a sömëni oto köndë. So u de go te a dee longi köndë,
kuma Finisia, kuma Sipuusi, te kisi di köndë de kai Antiokia.
Nöö fa de go dë, nöö de ta konda di buka u Masa Jesosi nöömö,
ma Isaëli sëmbë wanwan de ta kondëën da.
20 Ma nöö te wan pisi, hën wanlö biibima u Masa Jesosi fu
Sipuusi köndë ku wan oto köndë de kai Sileni, hën de go na
Antiokia go ta konda di buka da dee sëmbë na u Isaëli.
21 Nöö fa de ta du dë, nöö Masa Gadu dë ku de nëën te sömëni
hia sëmbë piki di buka bendi ko a di së u Masa Jesosi.

22 Hën de dë te wan pisi, nöö hën dee biibima u Masa Jesosi
dë a Jelusalen jei taa sö wan soni ko pasa a Antiokia. Nöö hën
de manda Banabasi go haika.

23 Nöö hën Banabasi go dou. Nöö di a go dou, hën a si taa
Masa Gadu dë ku dee sëmbë tuú, ta tja de ku di bunuhati fëën.
Nöö hën a wai ku de te na soni. Hën a da de taanga taa: "Dee
sëmbë aki, un musu fika a Masa Jesosi leiki nöömö ta biibi ën
ku wan hati nango."

24 Wë nöö di Banabasi aki, a bi dë wan bumbuu sëmbë seei
ta biibi taanga a Masa Jesosi liba. Nöö a dë ku telu a di Akaa
u Masa Gadu leiki. Nöö fa a ko na Antiokia dë, hën sömëni oto
sëmbë u di köndë möön bia ko a di së u Masa Jesosi.

25 Nöö hën de sai dë te wan pisi, hën Banabasi kumutu a
Antiokia go a Taasusi go suku Saulosu.
26 Hën a go ta suku ën tefa a ko si ën, nöö hën hën ku ën toona
ko na Antiokia baka. Nöö hën de tu womi fika wan hii jaa ku
dee hia biibima naandë ta lei de dee soni u Masa Jesosi.

Nöö a Antiokia dë, ala fosu sëmbë seti ta kai dee biibima u
Masa Jesosi Keesitu sëmbë. De an bi ta kai de sö a fesi.

27 Nöö di juu ten dë, wanlö sëmbë dee ta kisi fan a Gadu, hën
de kumutu a Jelusalen ko na Antiokia.
28 Nöö wan u de de kai Agabusi, di Akaa u Gadu bi dë nëën
liba, hën a hopo konda taa abiti möön nöö wan gaan hangi o
ko. (Nöö sö a pasa tuu a di juu ten Kalaudio bi dë di Gaan Könu
a Loomë.)

29 Nöö di de jei sö kaa, hën dee biibima u Masa Jesosi taa de
kë heepi dee otowan u de a Judea Köndë pasa di hangi. Nöö
hën de pii möni te de kaba. Hiniwan u de da kumafa a sa da,
hën de tja di möni ko mökisi.
30 Hën de buta di möni a Banabasi ku Saulosu maun u de
tjëën go da dee tiima u dee biibima u Masa Jesosi, dee ta dë a
Jelusalen. Nöö hën de go.

12

Aki wan basia u Gaangadu köndë ko puu Petuisi a dunguwosu.

1 Nöö di juu dë, wan oto Helodi bi ko dë könu, nöö a ta buuse dee sëmbë u Masa Jesosi tee na soni. Nöö hën a manda sëmbë go kisi so u de söötö a dunguwosu faa da de sitaafu a bakaten.

2 Ma nöö di baaa u Johanisi de kai Jakobosi, hën di könu manda sëmbë kii ën ku së ufangi wantewante dë.

3 Nöö fa di könu du dë, nöö a suti seei da dee Dju sëmbë dee an ta biibi a Masa Jesosi. Nöö di a si taa a suti da de, hën a toona manda sëmbë go kisi Petuisi söötö a dunguwosu. (Nöö di juu dë, a bi dë di ten u di jaa di dee Dju sëmbë ta njan dee gaan daka u de de kai Pasika. Nöö a dee lö daka dë, de ta njan bëëë söndö sooda.)

4 Nöö hën de tja Petuisi go söötö a dunguwosu. Hën de kai teni-a-sikisi sodati fu de musu ko watji ën fu an musu kumutu. Hiniwan ten fö u de ta dë ku ën ta watji ën, te dee disi kumutu, otowan ko. Hën Könu Helodi taa: "Te dee daka u Pasika pasa kaa, nöö mi o tja Petuisi go a kuutu a hii lanti fesi, ⌞be de si fa mi o mandëën go kii⌟."

5 Nöö fa Petuisi dë a dunguwosu dë, nöö dee oto biibima u Masa Jesosi dë a wan kamian ta begi Masa Gaangadu dëën nöömö taangataanga seei.

6 Nöö hën de dë wan daka tefa ndeti, nöö kuma amanjan sö de o tja Petuisi go a di kuutu. Hën Petuisi sai dë ta duumi. De bui ën ku tu sodati mökisi maun ku maun, dee oto sodati dë a dööbuka ta watji ën.

7 Te u Petuisi mëni, hën wan basia u Masa Gaangadu köndë ko a di kamba dë. Fa a ko dou, nöö hii di kamian ko limbo gbegede kuma de sëndë faja nëën.

Hën di basia tuwë maun seki Petuisi weki. Hën a taki dëën taa: "Womi, hesi, hopo!" Hën Petuisi weki, hën dee këti bi dë nëën maun lusu wante kai a goon.

8 Hën di basia toona taki dëën taa: "Womi, hopo bisi dee koosu fii, nöö i tuusi i susu a i futu." Hën a hopo bisi.

Hën di basia taa: "Söö. Tei di gaan koosu fii tapa i sinkii, nöö i ko boo go."

9 Hën de go. Di basia dë nëën fesi, Petuisi dë a baka. Hën de ta waka nango u de kumutu a di dunguwosu. Ma Petuisi an sabi taa di basia dë tuutuu soni, a ninga taa soni a ta sunjan ku wojo limbo.

10 Hën de ko dou a di fosu lö u dee sodati. Hën de pasa. Hën de go dou a di u tu lö, hën de pasa. Hën de ta waka tefa de go dou a di gaan felu nëngë döö di i ta jabi fii ko kai a döö.

Nöö di de ko dou nëën, hën a jabi ën seei da de, hën de pasa kai a sitaati. Hën de ta waka langalanga te de go dou a wan

kamian. Hën djee, Petuisi an si di basia möön. A go disëën a sitaati dë.
11 Hën wante dë, hën Petuisi wojo ko limbo. Hën a taa: “Aaaa, mi saandi pasa awaa. Masa Gaangadu hën manda wan u dee basia fëën ko puu mi a Könu Helodi maun. Dee Dju sëmbë an o feni mi fu de du ku mi kumafa de kë möön.”
12 Nöö di a sabi sö kaa, hën a pasa go dou a di wosu u Malia, di mama u Johanisi Maikusi, ka sömëni sëmbë bi ko mökisi ta begi Masa Gaangadu dëën.
13 Hën a go naki di döö kökökökö.

Te wan pisi hën wan mujëë saafu de ta kai Looda ko u ko jabi di döö,
14 hën a jei Petuisi töngö. Hën a sabi taa hën. Ma nöö a wai te a fëëkëtë u jabi di döö dëën. Hën a toona kule go taki da dee sëmbë taa: “Dee sëmbë o, Petuisi ko aki e! A dë leti a dööbuka dë.”
15 Ma dee sëmbë dë a di wosu dendu an kë biibi. De taki da di mujëë mii taa: “Lëgëdë fii. Soni i ta mindi.”

Hën di mujëë mii toona taki taa: “Nönö, na lëgëdë. A sai dë tuu.” Hën de ta fia ku ën tee nöö hën de taa: “Na Petuisi i ta jei. Di akaa fëën, hën i ta jei dë taa hën.”
16 Di juu dë, Petuisi sai dë ta naki di döö nöömö, te nöö hën de ko jabi dëën awaa. Hën de ko si ën këdë.

Hën de taa: “Wooo maingë, di soni aki bigi da u. Petuisi tuu.”
17 Hën Petuisi tapa maun da de taa: “Wan fan taanga e, dee sëmbë.” Hën a konda da de fa Masa Gaangadu puu ën a di dunguwosu. Hën a taki da de taa de musu piki Jakobosi ku dee oto biibima u Masa Jesosi taa sö Gadu puu ën a dunguwosu. ⌞Biga di juu dë wan baaa u Masa Jesosi de kai Jakobosi, hën ko dë wan fesima u dee biibima a Jelusalen.⌟

Nöö di Petuisi fan sö te a kaba, nöö hën a kumutu dë go tjubi.
18 Di dobooko fëën hën dee sodati dë a di dunguwosu ko fanjaan. Hati u de latja biga de an si Petuisi möön, nöö de an saandi pasa ku ën möönsö tu.
19 Nöö di Könu Helodi ko jei, hën a manda sëmbë u de go suku Petuisi. Hën de suku ën te de wei, de an si ën möönsö. Nöö hën di könu manda kai dee sodati dee bi ta watji Petuisi. Hën hën ku de kuutu di soni te de kaba, de an sabi fa u piki ën. Nöö hën di könu toona kai oto sodati u de ko kii dee di dë puu.

Sö Könu Helodi du tefa a kaba, nöö hën a kumutu a Judea go a Sesalia go tan wan pisiten.

Aki ta taki andi pasa ku

Könu Helodi.
20 Wë nöö di juu dë, hën dee sëmbë fu di köndë de kai Tilusi ku di de kai Sidon, de ku Könu Helodi bi a’ soni te a bigi. Nöö

hën dee sëmbë u de tu köndë dë fiti buka makandi u de go fan ku di könu be hati fëën kötö. Biga a di köndë u di könu dee sëmbë bi ta bai njanjan ta libi, hën mbei de kë toona ko bunu ku ën baka.

Nöö hën de waka te de ko dou a Könu Helodi köndë. Nöö hën de go mbei guwenti ku wan sëmbë de kai Balitusi. Hën bi dë wan futoou futuboi u di könu ta seeka soni dëën nëën wosu. Hën mbei de go mbei guwenti ku ën. Nöö bakaten bifö de o go a di könu.

21 Nöö hën de buta wan daka. Hën di di daka dou, hën di könu bisi dee könu bisi fëën tee a kaba. Hën a go sindo fëën nëën könu sutuu a hii sëmbë fesi. Hën a fan ku lanti.

22 Hën di a fan tefa a kaba, hën dee sëmbë dee haikëën dë bai taa: "Wooolo maingë, di sëmbë di fan di fan aki, na libisëmbë möön e! Wan gadu hën fan di fan aki!"

23 Nöö fa de bai dë, nöö a kai ku di könu seei. Hën wante dë hën wan basia u Masa Gaangadu Köndë tjökö maun nëën. Biga a tei di hei di Gadu nöö musu feni. Hën a buta bitju kisi ën a bëë ta njan mën tefa a kii ën piii. Sö wan soni pasa ku Könu Helodi fu di a hopo hënseei sö.

24 Ma nöö di buka u Masa Gaangadu hën a dë ta paaja nango nöömö. Möönmöön sëmbë ta jei ën ta piki këdë.

25 Nöö hën Banabasi ku Saulosu tja di möni di de bi pii naandë go da dee Jelusalen sëmbë tefa de kaba. Nöö hën de tei di kijoo de kai Johanisi Maikusi hën de toona go na Antiokia baka ka de bi kumutu.

13

Aki di Akaa u Gadu kai

Banabasi ku Saulosu.

1 Nöö dee biibima u Masa Jesosi fu Antiokia, de abi wanlö sëmbë a de dendu ta kisi fan a Gadu, ku wanlö otowan ta lei sëmbë soni fu Masa Jesosi. Wan da Banabasi, ku wan baakama de kai Simion, ku wan de kai Lusia u Sileni köndë, ku wan de kai Manën. Hën ku Könu Helodi bi kiija a wan wosu. Ufö i abi Saulosu. Sö de feifi sëmbë bi dë a dee Antiokia biibima dendu ta heepi de.

2 Nöö hën de dë te wan daka, hën de ko miti u begi Masa Gadu. De dë ta begi ën ta hopo ën në söndö njan. Te wan pisi nöö hën di Akaa u Gadu ko taki da de taa be de buta Banabasi ku Saulosu apaiti dëën faa manda de go a wan wooko.

3 Nöö hën de begi go dou söndö njan tefa de kaba. Nöö hën de tei Banabasi ku Saulosu hën de buta maun a de wëi de da di wooko tefa de kaba. Hën de manda de go.

Aki de dë a di paati de

kai Sipuusi.

4 Nöö fa di Akaa u Gadu kai Banabasi ku Saulosu a di wooko
dë, nöö hën de go a wan köndë de kai Selusia. Hën de tei
zeboto, hën de pasa go a di gaan paati de ta kai Sipuusi.
5 Hën de go tjökö a wan köndë u di paati de ta kai Salami.

Nöö hën de go a dee keikiwosu u dee Dju sëmbë u di köndë
go konda di buka u Masa Gadu da de be de jei. Nöö fa de ta du
dë, nöö di kijoo de kai Johanisi Maikusi bi dë ku de ta heepi
de.
6 Nöö hën de kumutu dë. Hën de ta waka langalanga hii di
paati ⌞ta konda di buka u Masa⌟.

Te wan pisi hën de go dou a di oto së u di paati a wan köndë
de ta kai Pafosi. Hën de go si wan tofuma de ta kai Baliesosi.
Hën da Elimasi. A dë wan Dju sëmbë ta mbei hënseei kuma
wan tjabukama u Masa Gadu, ma na tuu seei.
7 Nöö di tofuma aki bi nama ku di gaama u di paati. Hën de
kai Seligiusi Paulosu. Nöö di gaama dë, a dë wan sëmbë abi
bunu pakisei. Nöö fa de tu tjabukama u Masa Jesosi ko dë,
nöö hën di gaama jei, hën a kai de taa be de ko nëën ko konda
di buka u Masa Gadu dëën.
8 Nöö hën de go u go konda di buka dëën. Ma nöö hii fa de
ta kondëën, di tofuma sai leti dë ta suku u poi di buka. An kë
di gaama piki seei.
9 Nöö hën di Akaa u Masa Gadu ko hebi a Saulosu liba. (Hën
seei da Paulosu e.) Nöö hën a luku di tofuma diin.
10 A taa: “Mi ku i miti aki tide, i didibi womi mii, ju felantima
u hii bunu u mundu. I ta ganjan sëmbë ku dee köni tofu fii di i
abi tumisi. Faandi mbei i ta bia di buka u Masa Gadu ta mindi
soni dëën?
11 “Wë Masa Gadu o seeka i. Wojo fii o booko, nöö joo tan
wan pisiten möön bifö joo si soni ku di wojo fii dë möön.” Nöö
fa Paulosu fan dë, hën wantewante di tofuma si wan bundji
baakabaaka ko tapëën wojo, a fika a ta waka ta tuwë maun ta
suku sëmbë fu de musu panjëën a maun tja.
12 Nöö hii fa de du dë, di gaama sai leti dë ta luku. Hën di a si
sö kaa, nöö a biibi awaa. Biga dee soni u Masa de bi taki dëën
dë, de foondo ën.

Aki de tja di Buka ko a Antiokia u Pisidia Köndë.

13 Nöö hën Paulosu ku dee sëmbë fëën, hën de tei wan boto a
Pafosi pasa go dou a di pisiwata de ta kai Panfilia a wan köndë
fëën de kai Peliga. Nöö di de go dou dë, hën Johanisi Maikusi
kumutu disa de toona go fëën a Jelusalen baka.
14 Hën de kumutu a Peliga pasa go a di pisiwata de ta kai
Pisidia. Hën de go dou a wan köndë de kai Antiokia möön, ma
disi dë fu Pisidia Köndë. Hën de dë tefa di saba daka, hën de
go sindo a di keikiwosu u dee Isaëli sëmbë.

15 Di juu dë, dee keiki tiima ta lesi di Buku u Gadu da dee
sëmbë ko dë kumafa de bi guwenti. De ta lesi a di pisi u dee
wëti dee Mosesi bi kisi a Gadu ufö de toona ta lesi di u dee
fesiten tjabukama tu.
Nöö baka u di dë, hën de manda sëmbë hakisi Paulosu ku
Banabasi taa: "Dee sëmbë, fa un ko mökisi ku u aki, ee un a'
wan soni u taki di sa da u hati, nöö un tuwë ko boo jei."
16 Nöö hën di de kai de sö kaa, hën Paulosu hopo taanpu a
pë. Hën a seti ta fan ku de ta tuwë maun taa, "Dee sëmbë, mi
da unu piimisi e, un dee Isaëli sëmbë kuma miseei ku un dee
oto lö sëmbë dë aki tuu, hiniwan fuunu di ta biibi Masa Gadu
ta lesipeki ën. Mi o fan wan fan ku unu aki nöö un haika bunu
o.
17 "Wë kumafa un sabi kaa, di Gadu fuu di u ta dini aki, hën
bi tei dee gaan sëmbë fuu u de ko hën sëmbë. De bi dë a Egepiti
köndë, nöö hën a kiija de tefa de ko gaan hia sëmbë. Hën a puu
de a di köndë dë ku di gaan kaakiti fëën tja go a di sabana.
18 Aluwasi fa de hogi seei ma a ta tai hati ta tja de a di sabana
te dou hii föteni jaa.
19 Hën a ta heepi de ta feti da de te de wini hii dee sëbën pei
sëmbë dee bi dë a di köndë de kai Kaana. A puu de dë, nöö hën
a da dee gaan sëmbë fuu di köndë fu de libi nëën.
20 "Nöö hën de libi ala te dou kuma föhöndö-ku-feifiteni jaa
longi. Hii di ten dë, Gadu ta da de tiima ta heepi de. Nöö hën
de dë tefa de pai Samueli, hën a ko dë wan tjabukama u Masa
Gadu.
21 "Te wan pisi, hën dee gaan sëmbë fuu ko a Samueli, hën
de begi ën taa be a da de wan könu u tii de. Hën Gadu da
de Saulosu, di womi mii u di tata de kai Kisi, sëmbë u di lö u
Benjamin. Hën Saulosu tii de föteni jaa longi.
22 "Hën Masa Gadu puu ën, hën a buta Dafiti ko könu nëën
kamian. Nöö fa Dafiti sai dë, Gadu bi kai ën soni e. A taa:
Di womi mii u di tata de kai Isai,
fasi fëën ta kai ku mi a hii futu.
Hën o piki mi buka
ta du hii soni kumafa mi kë.
Sö Masa Gadu taki fu Dafiti.
23 "Ma nöö Gadu bi paamusi taa a o manda wan Heepima
da u dee Isaëli sëmbë faa puu u a hogi basu. Hën o dë wan
bakamii u Dafiti. Nöö hën i si u dë te di ten u dë aki, hën di
Heepima ko tuu. Hën da di bakamii u Dafiti de kai Jesosi.
24 "Ma nöö bifö Jesosi ko, nöö Johanisi di Dopuma bi ko kaa,
hën a ta bai basia ta konda da hii dee sëmbë u Isaëli köndë taa
de musu disa di hogilibi u de bia ko tei dopu.
25 "Nöö hën de dë te Johanisi dë fa u kaba di wooko fëën, hën
a taki da de taa: 'Andi un ninga? Un ninga taa di Heepima di
Gadu bi paamusi taa a o ko, hën disi nö? Nönö, nëën disi eti e.

Ma wan fëëë, a o ko a mi baka nöömö. Nöö te a ko, nöö a o hei möön mi gaanfa. Ma bumbuu tjika seei u sa lusu di susu fëën puu nëën futu.' Sö Johanisi taki.

26 "Wë nöö dee sëmbë u mi aki, un dee bakamii u Abahamu kuma mi seei, ku un dee oto sëmbë dee ta biibi Masa Gadu ta lesipeki ën aki, un tuu haika mi e. Di buka di Masa Gadu manda ko taa sö a sa puu sëmbë a hogi basu, nöö u wë a manda di buka da e.

27 "Nöö dee oto sëmbë fuu a Jelusalen dë ku dee hedima fuu, de an bi sabi taa Masa Jesosi hën da di Heepima e. Fa de ta lesi dee pampia u dee fesiten tjabukama u Masa Gadu hiniwan saba dë seei, ma töku de an bi sabi ën. Nöö hën de du hogihogi ku ën leti kumafa dee tjabukama bi taki a fesi.

28 Biga hii fa de an sa feni na wan föutu nëën fu de musu kii ën, ma töku de begi Pilati faa kii ën nöö.

29 "Leti kumafa di Buku u Masa Gadu taki ën dë, nöö sö de du ku ën tefa de kaba këë, hën de puu ën a di lakpa pau tja go bei.

30 "Ma Masa Gadu toona weki ën baka e, dee sëmbë.

31 Nöö hën dee bakama fëën toona si ën baka ku deseei wojo. A nango ta ko a de te dou sömëni daka. Hën ku dee lö sëmbë dë bi kumutu a Galilea ta waka ta lontu makandi te dou a Jelusalen. Nöö fa u dë aki, dee lö sëmbë dë fika ta konda dee soni fëën nöömö da u dee oto Isaëli sëmbë be u jei.

32 "Nöö hën awaa u seei ko a unu aki ko tja di bunu buka u Masa Gadu dë ko konda da unu

33 taa dee soni dee a bi paamusi dee gaan sëmbë fuu, de ko pasa awaa da u dee bakamii u de. Biga Masa Gadu puu Jesosi a dëdë toona weki ën baka tuu.

"Wë wan sabi fa de bi taki a di Buku u Gadu nö? De taki ën a di u tu kanda u di Kanda Buku, taa:

Tide mi tja i ko buta a lanti fesi,
be de si taa ju da mi Mii, mi da i Tata.
Sö Gadu bi taki u di Heepima di o ko.

34 Nöö a wanlö oto pisi u di Buku a taki u di fa a o weki ën puu a dëdë fu sinkii fëën an musu poi kaba a sösö. Biga a taa:

Dee gaan bunu dee mi bi paamusi Dafiti ku mi bunu hati,
mi o da unu de nöömö.

35 Hën a taa:

Di Sëmbë fii di dë apaiti da i,
ja o disëën a dëdë köndë fu sinkii fëën poi kaba a sösö.
Könu Dafiti wë sikifi sö e.

36 Ma nöö fa a taki ën dë, na hënseei a taki dë e. Nönö. Biga fa a bi sai dë, a bi ta libi ku dee oto sëmbë u di ten ala ta du dee soni Masa Gadu kë tefa juu fëën dou a dëdë. Hën de tjëën go bei a dee gaan sëmbë fëën bandja. Sinkii fëën sai dë tefa a poi kaba a sösö.

37 “Ma di Sëmbë Masa Gadu bi weki puu a dëdë köndë u ta
taki aki, sinkii fëën an bi poi möönsö e. Hën wë da di sëmbë
Dafiti bi taki.
38 “Nöö dee sëmbë u mi aki, un haika mi bunu. Fa mi ta fan
ku unu aki, un musu fusutan mi. A Masa Jesosi di pasi jabi da
u fu Masa Gadu an hoi u a bëë möön e.
39 Dee wëti u kisi a Mosesi an sa mbei u ko limbo a Gadu
wojo möönsö, biga de an sa puu u te dee hogilibi fuu an fika
a u liba. Ma awaa a ko dë taa hiniwan sëmbë di ta biibi Masa
Jesosi ta piki ën buka, nöö Gadu sa puu dee hogilibi fëën nëën
liba. Boo taa hii dee soni di dee wëti an bi sa du da u, Masa
Jesosi sa du da u fa u dë aki.
40 “Nöö un musu mëni unu seei fu di soni an musu pasa ku
unu di dee tjabukama u Gadu bi taki a fesi e. De bi taa:
41 Haika, dee sëmbë dë.
Fa un ta mbei tjö da di buka u Masa Gadu dë,
un ko luku wan soni aki di o toobi unu,
nöö un go kaba a sösö.
Biga di soni di mi o du a di ten fuunu aki,
nöö wan o biibi.
Ee sëmbë puu ën da unu seepi, wan o piki.
Sö dee fesiten tjabukama bi sikifi. Ma na sö a musu pasa ku
unu e.” Sö Paulosu fan ku dee sëmbë tefa a kaba.

Aki ta lei fa sëmbë piki di Buka, ku fa de an piki.

42 Nöö di de kumutu a keiki, hën dee sëmbë hakisi Paulosu
ku Banabasi taa te saba möön, nöö be de toona ko a de ko lei
de di soni möön fini.
43 Nöö hën de go. Nöö di de nango, hën wanlö hia Dju sëmbë
ku wanlö otowan na Dju ma de ko ta begi Masa Gadu tu, hën
de ko ta waka a Paulosu ku Banabasi baka.
Hën Paulosu ku Banabasi fan ku de. De da de hati taa fa de
ta libi dë ta mëni Masa Gadu faa tja de ku di bunuhati fëën dë,
nöö be de ta libi sö go dou.
44 Hën de dë tefa saba daka möön. Nöö hën gaan së u di
köndë hai ko makandi u ko haika di buka u Masa Gadu.
45 Ma nöö fa dee oto Dju sëmbë u di köndë ko si fa dee hia
sëmbë ta haika di buka, nöö hën de ko ta haun seei. Hën de sai
dë ta fia ku Paulosu ta kosi ën.
46 Ma Paulosu ku Banabasi an fëën seei. Hën de taki da de
taa: “A bi fiti fuu konda da unu Isaëli sëmbë fosu di buka u
Masa Gadu. Ma di wan këën hën un buta unu seei sösö fasi te
wan sa feni di libi u teego, wë nöö woo disa unu go a dee oto
köndë sëmbë na u Isaëli e.
47 “Biga Masa Gadu fan ku u kaa, a taa:
Mi buta unu kuma wan lampu faja
u limbo di pasi da dee oto köndë sëmbë,
be hii pei sëmbë u goonliba feni di heepi u Gadu.”
Nöö sö Paulosu taki da de te a kaba.

48 Nöö di dee oto köndë sëmbë na u Isaëli jei fa a fan, nöö
hën de wai. Hën de ko ta hei di buka u Masa Gadu taa a dë
wan bumbuu buka. Nöö hën dee sëmbë dee a kai da u de feni
di libi u teego, hën de piki bendi ko a di së u Masa Jesosi.
49 Nöö baka u di dë, hën di buka u Masa paaja a hii dee
köndëköndë u di pisiwata dë.
50 Nöö hën dee Dju sëmbë hati boonu, hën de hopo go a dee
hedima ku wanlö nëbai mujëë u di köndë, dee ko ta biibi Masa
Gadu. Nöö hën de taki da de taa dee sëmbë dee ta tja di buka
dë, na bumbuu sëmbë de dë.
Nöö hën dee hedima ku dee oto sëmbë dë piki, hën de buta
ku dee Tjabukama u Masa Jesosi jaka puu a di pisiwata dë.
51 Nöö hën di de jaka de sö kaa, hën Paulosu ku Banabasi
naki dee susu u de puu di sandu u di köndë tuwë disa dë da
de, ⌞fu dee sëmbë u di köndë si taa ee Masa Gadu o sitaafu di
köndë dë, nöö na de mbei möön. Biga de konda di Buka fëën da
de kaa.⌟ Nöö hën de go u de. Hën de pasa go dou a wan köndë
de ta kai Ikonium.
52 Nöö dee biibima u Masa Jesosi dee fika a di pisiwata dë,
nöö de dë ku wai seei. Biga di Akaa u Masa Gadu ta wooko a
de liba.

14

Aki Paulosu ku Banabasi dë

a Ikonium.

1 Nöö kumafa u taki dë, Paulosu ku Banabasi bi go a di köndë
de kai Ikonium. Nöö hën de go a di Dju keikiwosu kumafa de
bi guwenti. Hën de go konda di buka u Masa Jesosi da de. Nöö
fa de kondëën tjika dë, hën sömëni sëmbë ko piki di buka bendi
ko a di së u Masa Jesosi, Dju sëmbë ku na Dju sëmbë tuu.
2 Ma wanlö Dju sëmbë dë a di köndë tu, de an kë piki di buka.
Nöö de ta poi dee biibima u Masa Jesosi da dee oto sëmbë u di
köndë dee an dë Dju sëmbë.
3 Ma nöö fa dee sëmbë ta du ku de dë seei, ma töku Paulosu
ku Banabasi fika a di köndë dë longi ta konda di buka söndö
fëëë. De ta taki da de nöömö taa Masa Jesosi an ta libi ku u
ku di fuu libi, ma a ta libi ku u ku di fëën bunuhati. Nöö hën
Masa Gadu nama ku de, a da de kaakiti u de du peipei soni,
foombofoombo wan, be sëmbë sabi taa fa de ta konda di buka
dë nöö tuutuu soni de ta taki.
4 Nöö hën de dë te nöö hën dee sëmbë u di köndë ko paati a
tu. Hafu dë a di së u dee Dju sëmbë, hafu u de dë a di së u dee
Tjabukama.
5 Nöö hën dee Dju sëmbë ku dee otowan na bi kë di buka,
ku dee hedima u de, de tuu fiti buka taki taa de o buta ku dee
Tjabukama naki de ku sitonu kii.

6 Ma nöö hën di dee Tjabukama jei sö, nöö hën de kule
kumutu dë go. Hën de ta waka ta lontu a dee köndëköndë u
di pisiwata de kai Likonia dë, kuma Lisita ku Deebi. A hii di
pisiwata dë tuu de ta waka ta lontu,
7 ta konda di bunu buka u Masa Jesosi nöömö da sëmbë.

A di pisi aki de kai Paulosu ku Banabasi gadu.

8 Nöö a di köndë de kai Lisita dë, nöö wan lan womi bi sai
dë. Söseei de pai ën, an hopo waka wan daka a goonliba.
9 Hën a dë sindosindo ta haika di fan u Paulosu. Te wan pisi
hën Paulosu bia luku ën diin, nöö hën a si taa a abi biibi tjika
fu Gadu sa kulëën be a ko bunu wante.
10 Hën a bai taa: "Womi, hopo taanpu a pë!" Hën a hopo vu
taanpu, hën a ko ta waka ta lomboto. A ko bunu gbegede.
11 Wë nöö dee sëmbë u di köndë dë an sabi Masa Gadu. De
abi wanlö oto gadu u de de ta begi. Nöö fa de si di soni Paulosu
du dë, nöö hën de ko ta bai a di Likonia töngö u de taa: "Dee
sëmbë aki eee, dee gadu fuu bia ko libisëmbë saka ko a u ooo!"
12 Nöö hën de seti ta kai Banabasi Jupitë. Hën da di hedima
u dee gadu u de. Nöö Paulosu de ta kai Mekui, biga hën da
di basia u dee gadu u de. Biga Paulosu hën ta fan möön di
otowan.
13 Nöö di gaduwosu u di gadu u de de kai Jupitë dë leti a wan
së u di köndë. Nöö hën di basi fëën jei di dee sëmbë ta bai taa
sö Jupitë ko, hën a go tei wanlö kau ku wanlö hia folo tja ko
buta a di nëngë dööbuka u di köndë. Hën ku hii dee sëmbë u di
köndë o kii dee mbeti dë tjuma tuwë da Paulosu ku Banabasi
kumafa de ta tuwë njanjan da dee gadu u de.
14 Te wan pisi, nöö hën Banabasi ku Paulosu ko jei taa sö
wan soni de o du. Nöö a hogi a de tee de tënë de koosu kule go
a dee sëmbë mindi
15 ta bai taa: "Dee sëmbë aki, andi u ta du aki eee! Un disa
ooo, gaantangi un disa! U seei da söso sinkii sëmbë kuma unu
tu! Ma u ta tja wan bunu buka ko da unu taa be un disa dee
sösö soni un ta begi aki, nöö un bia ko ta begi di libilibi Gadu
di mbei hii soni, wata ku tela, goon ku liba, fou ku mbeti ku
libisëmbë, hii soni a mbei. Nöö hën fuun biibi e.
16 "Nöö a fesi Gadu bi disa sëmbë fu de ta libi u de kumafa
de kë.
17 Ma tökuseei a bi seti dee soni fëën buta fu sëmbë musu si
sabi taa wan bunuhati Gadu dë nöömö. Nöö wan si ën nö?
Biga te juu dou, a ta da unu tjuba. Te juu dou, a ta mbei dee
soni i paandi göö fuun ta feni soni u njan. Un dë ku wai. ⌞Da a
dë taa un musu sabi taa di lö Gadu dë hën da di tuutuu Gadu
u mundu.⌟"
18 Ma fa Paulosu ta taki dë seei, ma ku gaan möiti ufö hën u
Banabasi tapa dee sëmbë fu de an kii dee mbeti da de.

19 Hën de dë te wan pisi, nöö hën wanlö Dju sëmbë kumutu
a di köndë de kai Antiokia u Pisidia Köndë naandë, ku di oto
köndë de kai Ikonium, ⌞ka de Paulosu bi go a fesi,⌟ hën de go
dou a Lisita. Hën de ko ta fan ku dee sëmbë u di köndë ta poi
dee Tjabukama u Masa Jesosi da de, tefa dee sëmbë tuu disa
Paulosu ku Banabasi djee bia ko ta buuse de. Hën de naki
Paulosu ku sitonu tee wan pisi, de ninga taa a dëdë. Nöö hën
de hai ën gulululu a goon tja go tuwë a bandja së u di köndë.
20 Nöö hën dee biibima fu di köndë ko taanpu lontu ën. Hën
a weki. Hën a hopo toona go a di köndë baka.
Di dobooko fëën, hën hën ku Banabasi kumutu dë pasa go a
di köndë de kai Deebi.

Aki de Paulosu toona go

a Antiokia.

21 Hën di de go dou a Deebi, hën de ta konda di bunu buka
u Masa Jesosi da dee sëmbë u di köndë dë tee wanlö hia sëmbë
piki di buka bendi ko a di së u Masa Jesosi. Nöö hën de kumutu
dë, hën de bia toona go a dee köndëköndë ka de bi waka kaa.
De go a Lisita, Ikonium, ku Antiokia u Pisidia Köndë.
22 Nöö fa de ta waka nango dë, nöö de ta da dee biibima u
Masa Jesosi taanga taa de musu tai hati ta biibi a Masa Jesosi
nöömö. De ta taki da de taa: “Sö nöö a dë e, dee sëmbë. Ee
wan sëmbë i kë dë a di Tii u Gadu dendu ku telu, nöö i o tja hia
sitaafu a goonliba aki.”
23 Nöö a hiniwan u dee keiki ka de Paulosu ta waka, de ta
buta tiima. Nöö fa de ta buta de dë, nöö de ta du ën ku begi
seei te de an ta njan. De ta begi da de ta buta de a Gadu maun
fu di nëën de ta biibi.
24 Nöö hën Paulosu ku Banabasi kumutu a di pisiwata u
Pisidia dë pasa go dou a di pisiwata de kai Panfilia baka.
25 Hën de toona go a Peliga. De go konda di buka u Masa
Jesosi da dee sëmbë u di köndë dë te de kaba, nöö hën de
kumutu dë. Hën de go a wan köndë de kai Atalia ⌞di dë a di
ze bandja⌟.
26 Hën de go subi a boto. Nöö hën de pasa go dou a Antiokia
di u Silia Köndë baka, ka de bi kumutu. Naandë dee sëmbë bi
buta de a Gadu maun faa musu tja de ku di bunuhati fëën ta
heepi de a di wooko. Nöö di di wooko kaba ufö, hën mbei de
toona go ka de bi kumutu.
27 Nöö di de ko dou a Antiokia dë, hën de kai hii dee biibima
u Masa Jesosi tuu u de musu ko mökisi be de jei unfa de bi
waka. Nöö di de ko, hën de konda hii dee soni Masa Gadu bi
du a de liba, fa a jabi di pasi da dee oto sëmbë dee na Isaëli
sëmbë u de sa ko biibi a Masa Jesosi liba tu.

28 Nöö hën de fika wan hii pisiten ku dee biibima u Masa
Jesosi na Antiokia naandë.

15

Aki i ko a Antiokia.

1 Nöö di juu dë wanlö sëmbë kumutu a Judea Köndë ⌞ko a
Antiokia, ka Paulosu ku Banabasi dë⌟. Hën de tja wan lei ko
ta lei dee sëmbë fu Masa Jesosi taa ee ja koti i sinkii buta di
maaka u Isaëli, nöö ja o feni di heepi u Gadu. Biga sö Gadu da
Mosesi di wëti dë faa da dee sëmbë u Gadu. Sö de taki.
2 Ma di Paulosu ku Banabasi ko jei taa sö de ta lei, hën de
ta fia ku de ta taki da de taa di soni an dë sö. ⌞Biga ee i ko ta
biibi a Masa Jesosi liba kaa, nöö an dë fanöudu fii musu hoi
dee peipei wëti u Isaëli ufö Gadu o limbo fesi da i.⌟
Nöö hën di fia ko wan gaan soni. Te wan pisi hën de ko si taa
di taki musu koti. Hën de puu sëmbë u de manda go a Jelusalen
go piki dee Gaan Tjabukama u Masa Jesosi ku dee oto tiima u
keiki taki sö wan soni. Nöö unfa de musu du ku sö wan taki?
Nöö Paulosu ku Banabasi ku wanlö oto biibima fu Antiokia
dë, nöö de da dee sëmbë de puu fu go jei di taki da de.
3 Hën dee oto biibima u Masa Jesosi u di köndë tja de go buta
a pasi. Hën de go. Nöö di de nango, hën de ta latja Finisia
ku Samalia ta pasa. Nöö de ta piki dee Isaëli biibima a dee
köndëköndë u dee pisiwata dë taa dee sëmbë na u Isaëli ko ta
piki di buka awaa. Nöö di dee oto sëmbë u Masa Jesosi jei sö
kaa, nöö de ta wai seei.

Aki de hoi wan gaan kuutu

a Jelusalen.

4 Nöö hën de ko dou a Jelusalen. Nöö di de dou, hën dee Gaan
Tjabukama u Masa Jesosi, ku dee tiima u keiki, ku hii dee oto
biibima u Masa Jesosi u Jelusalen tuu wai ku de. Hën de sindo
kai kuutu. Hën de Paulosu konda da de hii dee soni dee bi
pasa, kumafa Masa Gadu bi wooko a de liba di de bi ta tja di
buka fëën ta konda.
5 Ma nöö i bi abi wanlö Faliseima a dee biibima dendu dë.
Nöö di de jei taa sëmbë dee na u Isaëli sëmbë ko ta biibi Masa
Jesosi, nöö hën de hopo. Hën de taa: “Fa dee oto köndë sëmbë
ta ko ta biibi dë, nöö de musu koti di maaka a de sinkii e, ta hoi
dee wëti u kisi a Mosesi. A musu dë sö nöömö. De musu abi
sëmbë ta buta ku de be de hoi dee wëti dë.” Sö dee Faliseima
taki.
6 Nöö di de fan sö te de kaba, nöö hën dee Gaan Tjabukama
ku dee tiima u keiki toona kai kuutu baka fu de taki di soni u
dee Isaëli wëti, ee a dë u de disa de, nöö de disa. Ee a dë u de
hoi de, nöö de hoi.
7 Nöö hën de ta kuutu di soni nango ta ko tee, nöö hën Petuisi
hopo. Hën a fan ku de. A taa: “Un dee sëmbë u mi aki, an dë

u mi piki unu möön di fa Masa Gadu bi kai mi apaiti fu mi
musu go konda di bunu buka fëën da wanlö oto köndë sëmbë
na u Isaëli, be de ko ta biibi a Masa Jesosi liba.
8 “Nöö fa mi bi go dë, hën mi konda di buka da dee sëmbë.
Nöö Masa Gadu sabi hii sëmbë hatiböö. A si taa de ko ta biibi
ën tuutuu, hën a tei di Akaa fëën hën a da de kumafa a bi da u
ën a fesi. Nöö fa a da de di Akaa fëën dë, hën da a tei de kaa.
⌞An dë taa de hoi dee wëti u Mosesi möönsö ufö a tei de.⌟
9 “Nöö fa dee sëmbë sai dë, Masa Gadu ta luku u ku de tuu ku
di wan wojo sabi taa fa u bi biibi ën a fesi, nöö sö nöö de ko ta
biibi ën tu. Nöö hën a da de wan njunjun limbo hati kumafa a
bi da u kaa.
10 Nöö hën un ko ta taki taa de musu hoi dee Isaëli wëti fuu.
Wë nëën da pooba un ta pooba Gadu nö? Wë biga dee gaan
sëmbë fuu a bi da dee wëti u hoi, nöö hën wë de an bi sa hoi
de. Nöö söseei tu, u dee bakawan aki bi ta biinga u hoi de te u
wei. Nöö hën un kë ko da dee njunjun biibima u Masa Jesosi
dee wëti dë fu de hoi. Kwetikweti. Ma dë nëën e.
11 “Biga fa u ko a biibi aki, u sabi taa Masa Jesosi Keesitu
hën nöö sa mbei u feni di heepi u Gadu. Na di hoi u ta hoi
wëti, nëën o tja u pasa, ma Jesosi Keesitu nöö sa tja u ku hën
bunuhati.
“Nöö söseei a dë ku dee sëmbë dee na Isaëli sëmbë tu. An dë
u de hoi dee wëti ufö Gadu sa heepi de e.” Sö Petuisi taki da
de.
12 Nöö baka fëën, hën Banabasi ku Paulosu konda da de fa
Masa Gadu bi ta wooko a de liba di de bi go a dee sëmbë na u
Isaëli. A bi du sömëni foombofoombo soni kuma maaka, u de
sa si taa Gadu buka de ta tja tuu. Nöö fa de ta fan dë, hën dee
hia sëmbë naandë ko dë pii ta haika.
13 Nöö di de fan tefa de kaba, hën Jakobosi ⌞di da wan u dee
gaan tiima⌟, hën a tei. A taa: “Un dee sëmbë u mi aki, un haika
mi.
14 Wë u jei fa Petuisi fan dë kaa. A konda da u fa Masa Gadu
seti pii sëmbë a dee sëmbë na u Isaëli sëmbë dendu u de ko
sëmbë fëën.
15 Nöö fa a fan dë, a kai ku dee soni Masa Gadu bi buta dee
fesiten tjabukama u de taki, taa:
16 Te wan pisi möön, nöö mi o toona ko a unu e.
Nöö mi o ko seeka dee bakamii u Könu Dafiti.
Biga de kaba a sösö
kuma te wan wosu booko ja abi ën möön.
Sö di lö u Könu Dafiti kaba a sösö tjika.
Ma mi o toona hopo ën baka e,
be a ko kumafa a bi dë.
17 Nöö fa mi o du ën dë,
nöö dee oto sëmbë u goonliba o si,
nöö de o suku u de ko sëmbë u mi tu.

Dee oto köndë sëmbë na u Isaëli,
dee mi tei u ko sëmbë u mi,
de tuu o suku di pasi fu de sa ko a mi.
18 Sö Masa Gadu bi taki.
Di Sëmbë di ta mbei sëmbë ko sabi dee soni
dee a bi buta gaanduwe a fesi faa du,
hën wë taki sö e.
Sö di tjabukama bi sikifi, dee sëmbë.
19 “Wë nöö fa mi wegi di soni luku te kaba aki, nöö ma si kuma u musu toobi dee oto köndë sëmbë e, dee ko ta biibi Masa Gadu dë, fu de musu ta hoi dee wëti fuu Isaëli sëmbë.
20 Ma un boo mbei wan pampia manda piki de taa:
Be de an njan njanjan di dee oto sëmbë ta tuwë da dee gadu u de.
De an musu libi fanafiti a di së u manu ku mujëë.
De an musu njan wan mbeti di dëdë sitaafu dëdë, buuu an kumutu nëën sinkii.
De an musu njan soni buuu.
⌞Dee disi, de da wëti de sa hoi, ma wan boo toobi de fu de hoi dee oto wëti u Isaëli.⌟
21 “Nöö ee de kë sabi soni möön fu dee wëti dee u kisi a Mosesi, nöö be de go a dee leima fuu go lei. Biga de ta taki soni u dee wëti dë a hii dee köndëköndë tuu, ka Isaëli keikiwosu dë. Gaanduwe de bi dë ku ën a fesi kaa te tide, hiniwan saba sëmbë ta dë a dee keikiwosu fuu ta lesi dee wëti ta puu da sëmbë u de musu sabi. Nöö ala fu de go ee de kë sabi de.”

Aki de mbei wan biifi manda

go na Antiokia.

22 Nöö di Jakobosi fan sö te a kaba, nöö hën dee Gaan Tjabukama u Masa Jesosi, ku dee tiima u keiki, ku dee oto biibima u Masa Jesosi tuu mökisi, de feni taa a taki bunu. Hën de taa a fiti fu de tei wantu fesima a de dendu manda go na Antiokia ku Banabasi ku Paulosu, ⌞go piki de unfa de kuutu buta⌟.
Nöö hën de tei tu sëmbë dee dë fesima u de. Wan u de da Judasi, hënseei de ta kai Basabasi. Di otowan de kai Silasi.
23 Hën de mbei wan pampia fu de manda go da dee biibima u Antiokia taa:

U dee Tjabukama u Masa Jesosi, ku dee oto tiima u keiki, dee sëmbë fuunu a Jelusalen aki, u ta mbei di pampia aki manda da un dee sëmbë na u Isaëli ta biibi Masa Jesosi na Antiokia, ku dee oto köndë u Silia, ku dee köndë u Silisia tuu. ⌞U ta manda gaan odi da unu taa u dë.⌟
24 Nöö u jei taa wanlö sëmbë fuu ko a unu dë ko ta toobi unu ku di lei u de ⌞taa un musu koti sinkii buta di maaka u Isaëli ufö Gadu o limbo fesi da unu⌟. Fa de tja di lei ko a unu

dë, nöö a mbei un ko ta pakisei fasifasi te nöö wan saandi
fuun tei. Wë dee soni de taki dë, na u manda de e, fu de fan
sö ku unu.
25 Nöö di u jei sö kaa, nöö hën u ko fiti buka puu wantu
sëmbë a u dendu aki manda ko piki unu unfa u si di soni.
Nöö ku de tu lobi mati fuu, Banabasi ku Paulosu, ku de dee
sëmbë fuu o waka.
26 Wë un sabi Banabasi ku Paulosu kaa fa de dë, dee
sëmbë. De dë wanlö sëmbë ta sei de hedi fu di në u Masa
Jesosi Keesitu musu paaja.
27 Nöö dee otowan u ta manda da unu aki, de da Judasi
ku Silasi. Nöö de da kotoigima u di soni di u ta sikifi manda
da unu aki taa u taki sö.
28 Nöö a di së u di soni di ta toobi unu dë, nöö di Akaa u
Masa Gadu ku u seei tu feni ën taa a bunu fu wa buta oto
wëti da unu möönsö möön leki dee fanöudu wan u ta kai da
unu aki taa:
29 Be wan njan dee soni de ta tuwë da dee gadu u de.
Na be un njan soni buuu.
Na be un njan wan mbeti buuu an kumutu nëën sinkii.
Na be un libi fanafiti a di së u manu ku mujëë.
Ee un hoi de fö wëti aki, nöö woon du bunu. Hën nöö u kë
taki da unu. U ta manda gaan odi da unu.

30 Nöö di de mbei di biifi te de kaba, hën de manda dee
sëmbë go. Hën de go dou na Antiokia. Hën de kai dee biibima
u Masa Jesosi tuu ko makandi, nöö hën de da de di pampia di
dee hedima a Jelusalen bi mbei da de.
31 Nöö di dee sëmbë lesi di biifi te de kaba, hën de wai. A da
de hati seei. ⌞Biga de si taa an dë u de buta deseei a dee hia
Isaëli wëti basu.⌟
32-33 Nöö Judasi ku Silasi seei bi dë sëmbë ta kisi fan a Masa
Gadu da sëmbë. Hën de fika na Antiokia dë wan hii pisiten ta
fan ku dee sëmbë u Masa Jesosi, ta da de taanga u de tai hati
ta hoi a di biibi nöömö.
Nöö di de o toona go a Jelusalen baka a dee sëmbë dee bi
manda de ko, nöö hën dee biibima u Masa Jesosi tja de go buta
a pasi ku kötö hati. [
34 Ma Silasi kai pakisei taa an o go möön, a o fika na Antiokia
ufö.]
35 Nöö Paulosu ku Banabasi fika dë tu. Nöö de ku wanlö hia
oto sëmbë ta konda di buka nöömö, ta lei dee sëmbë u di köndë
soni u Masa Jesosi.

Aki Paulosu ku Banabasi paati.

36 Hën de dë te wan pisi, hën Paulosu taki da Banabasi taa:
“Mati, un boo toona go ka u bi ta konda di buka, go haika dee
sëmbë fuu a dee köndëköndë luku fa de ta du.”

37 Nöö di a taki sö, hën Banabasi taa a kë toona tja Johanisi
Maikusi go ku de tu.
38 Ma Paulosu an kë faa musu go. Wë biga a bi disa de a
Panfilia köndë kaa, an bi kë dë ku de a di wooko möön, hën
mbei Paulosu an kë faa go.
39 Nöö hën di soni ko wan gaan fia da de te de paaja.
Banabasi tei Maikusi hën de subi a boto hën de go a Sipuusi.
40 Nöö Paulosu kai Silasi fëën ku ën waka. Nöö di de o go,
hën dee sëmbë u de a Antiokia, de begi Masa Gadu da de faa
tja de ku ën bunuhati. Nöö di de begi sö tefa de kaba, nöö hën
de go.
41 Hën de waka a dee pisiwata u Silia ku Silisia. Nöö fa de ta
waka nango dë, Paulosu ta fan ku dee biibima fu Masa Jesosi
dee ta ko makandi a dee peipei köndë ta da de taanga.

16

A di pisi aki Timoteo seti

wooko ku de.

1 Nöö hën Paulosu ku Silasi ta waka te de go dou a dee köndë
de kai Deebi ku Lisita ⌞ka Paulosu ku Banabasi bi konda di
Buka kaa⌟. Nöö hën de go si wan biibima u Masa Jesosi dë de
kai Timoteo. Hën mama da Isaëli sëmbë, nöö hënseei ta biibi
Masa Jesosi tu. Ma hën tata an dë Isaëli sëmbë, a dë wan Giiki
sëmbë.
2 Nöö fa Timoteo sai dë, a abi bunu në a dee otowan fëën ta
biibi Masa Jesosi a Lisita ku di oto köndë de kai Ikonium, de
tuu ta gafëën fa a ta libi.
3 Nöö di hën ku de Paulosu ko miti, hën Paulosu kë faa musu
go ku de. Hën a mandëën fu de koti di maaka nëën sinkii
kumafa Dju sëmbë ta koti. Wë nöö di soni mbei a mandëën,
fu di an kë Timoteo musu abi hogi në a dee Dju sëmbë a dee
köndë dë. Biga de tuu sabi taa hën tata da Giiki sëmbë, nöö an
bi koti di maaka.
4 Nöö hën de ta waka nango a dee köndëköndë. Nöö hii fa de
nango dë, nöö di buka di dee Gaan Tjabukama u Masa Jesosi
ku dee oto tiima u keiki a Jelusalen bi da de, hën de ta tja go
da dee biibima fu de musu jei, be de hoi di taki kumafa de bi
kuutu buta.
5 Nöö fa de ta du dë, nöö a ta heepi dee sëmbë u Masa Jesosi
gaanfa, dee ta miti makandi a dee köndëköndë. Biga de ta kisi
kaakiti nango fesi seei a di biibi, nöö hiniwan daka möön hia
sëmbë ta piki di buka ta ko ta nama ku de.

Aki Paulosu si wan sëmbë u Masadonia a wan

wojolimbo sunjan.

6 Nöö di ten dë, de Paulosu bi kë go a di pisiwata de kai Asia
go konda di buka. Ma nöö hën di Akaa u Masa Gaangadu bai
de taa de an musu go ala. Nöö di a bai de sö kaa, hën de bia
latja di pisiwata de kai Fiigia kisi Galasia.
7 Nöö di de ko zuntu ku di pisiwata u Misië, hën de ta suku
unfa de sa du go dou a Bitinia köndë, ma di Akaa u Masa Jesosi
toona tapa de möön fu de an go ala.
8 Nöö hën de go a oto köndë. De latja Misië kisi di köndë de
kai Toasi.
9 Te wan ndeti, hën Paulosu si wan soni a wan wojolimbo
sunjan. A si wan womi u wan pisiwata de kai Masadonia ko
taanpu nëën fesi ta kai ën taa: "Gaantangi, aba ko a di së fuu
aki ko heepi u baa."
10 Nöö di Paulosu si di soni, nöö hën u ta seeka fuu go wante.
Biga u sabi taa Masa Gaangadu hën ta manda u fuu go konda
di bunu buka fëën da dee sëmbë fu Masadonia.

Aki wan mujëë de kai Lidia

ko a di biibi.

11 Hën u kumutu a Toasi waka tololoo ku sipi go dou a di
köndë de kai Samotaake. Hën u duumi. Tefa di mamate hën u
go nama a di köndë de kai Niapolisi.
12 Hën u kumutu a di sipi. Hën u waka a futu go dou a di
köndë de kai Filipi. Hën da di gaan nëbai köndë u di së pisi u
Masadonia ala, ma dee Loomë köndë sëmbë de ta libi nëën ta
tii ën. Hën u tan sömëni daka ala.
13 Tefa di saba dou, hën u kumutu a di köndë go dë a wan lio
bandja ka u sa' taa sëmbë o ko begi Masa Gaangadu. Nöö di u
go dou, hën u si wanlö mujëë bi ko makandi dë kaa. Hën u go
sindo ku de ta konda di buka u Gaangadu da de.
14 Nöö wan u dee mujëë hën de kai Lidia. A dë wan sëmbë ta
mbei baau koosu ta sei, nöö di köndë fëën hën de kai Tiatila.
Di mujëë dë ta biibi a Masa Gaangadu. Nöö fa a dë pii ta haika
di woto u Masa Jesosi, nöö hën Masa heepi ën faa tei dee soni
dee Paulosu taki dë nëën hati.
15 Nöö di a ko biibi kaa, hën de dopu ën ku dee sëmbë fëën
wosu dendu tuu. Hën a begi u gaantangi taa: "Ee un feni taa
mi ta biibi Masa tuutuu, nöö be un ko tan ku u a u wosu." Nöö
hën a ta begi u nöömö tefa u du kumafa a hakisi u.

Aki de buta Paulosu ku Silasi

a dunguwosu.

16-17 Nöö di juu dë wan mujëë mii dë a di köndë ku wan gadu
a hedi ta konda a fesi andi o pasa amanjan. Hën wanlö sëmbë
u di köndë tei ën buta saafuma u de, nöö de ta wooko gaan
hia möni a dee soni dee di gadu ta konda da sëmbë. Nöö di u
nango a di kamian ka woo begi, hën di mujëë mii dë ko miti

ku u. Hën a ta ko a u ku Paulosu baka ta bai nöömö taa: “Dee
sëmbë dee dë a mi fesi aki, de da futuboi fu di kaba hei Gadu
u mundu e. De ta lei unu di pasi di fuun waka nöö Gaangadu
sa heepi unu puu a hogi basu.” Sö a ta bai a u baka nöömö.

18 Hën a ta bai seei nöömö te dou sömëni daka. A ko ta toobi
Paulosu gaanfa. Nöö hën a bia luku ën, hën a fan ku di gadu
nëën hedi taa: “Mi tei di në fu Jesosi Keesitu bai i taa, hetji
pasa kumutu a di mujëë mii liba e!”

19 Nöö wantewante dë hën a kumutu nëën liba wala. Wojo
fëën ko limbo.

Nöö di dee basi u di mujëë mii si taa de lasi di wini fëën di
de bi ta feni, hën hati u de boonu. Hën de panjan Paulosu ku
Silasi dë gbalau hai gbululuuu tja ko a di köndë ganda mindi
ka dee takima fu di köndë ta dë.

20 Nöö hën de tja kaagi u de go da dee Loomë sëmbë dee ta
tii di köndë taa: “Dee Dju sëmbë i si aki tja toobi ko a u e, te hii
di köndë ta mbei seei wajawaja.

21 Biga de ta tja peipei wëti ta ko ta da u a u köndë. Ma wa
musu tei de biga u dë Loomë köndë sëmbë, nöö dee wëti an ta
kai ku dee fuu wëti.” A di fasi dë de kaagi de Paulosu.

22 Nöö di de taki sö te de kaba, nöö hën hii dee sösö sinkii
sëmbë u di köndë piki ku de. Nöö hën dee hedima hai dee
koosu u Paulosu ku Silasi puu a de sinkii, hën de manda sëmbë
fon de taku fon.

23 Nöö hën de tja de go söötö a dunguwosu. Hën de piki di
wakitima taa a musu hoi de bumbuu fu de an musu kumutu.

24 Nöö di di wakitima jei sö, nöö hën a tja de go buta seei a di
kaba lasiti kamian a di dunguwosu gogo. Hën de tuusi de tu
së futu u de a kaapa bui söötö gingin fu de an musu kumutu.

25 Nöö hën de dë te wan juu ten kuma tuwalufu juu ndeti
sö, Paulosu ku Silasi dë a di dunguwosu ta begi Gaangadu ta
kanda dëën ta gafëën. Nöö dee oto sëmbë dee dë söötösöötö dë
tuu sai dë ta haika.

26 Te u de kë si hën di goonliba ko ta seki seei te dou ku dee
dunguwosu posu. Hii dee döö tuu ko dë jabijabi hooo, nöö hii
dee sëmbë bi dë a di dunguwosu söötösöötö ku bui dë, de tuu
lusu.

27 Hën di wakitima u di wosu panta weki a duumi. A ko si
taa dee dunguwosu döö tuu dë jabijabi. Hën a hai ën së ufangi
faa kii ën seei. Biga a ninga taa hii dee sëmbë dë söötösöötö a
wosu dë, de tuu kule go. Nöö hën mbei a o kii ën seei.

28 Ma di Paulosu si taa sö a o du, hën a bai taki dëën taa:
“Nönö mati, na kii i seei e! U tuu dë aki eti. Wa go!”

29 Hën di wakitima bai kai sëmbë taa be de tja faja ko. Hën
de tja ko dëën. Hën a kule vou go kai a goon a de Paulosu fesi
gbolou. Nöö a ta tëëmë tjatjatjatja. Hati fëën nöö latja sö.

30 Hën a tja de go a döö. Hën a hakisi taa: “Mati, andi mi
musu du ufö mi sa feni di heepi u Gadu?”
31 Hën de piki ën taa: “I musu biibi Masa Jesosi Keesitu fii
Gadu, i ku i wosu dendu tuu, nöö wan o lasi go kaba a sösö.”
32 Hën de konda di woto u Masa Jesosi dëën ku hii dee sëmbë
fëën wosu tuu.
33 Nöö wante a di gaan ndeti dë seei, hën di wakitima tja
de Paulosu go wasi dee wipi buka u de te a kaba. Nöö hën de
Paulosu dopu ën ku hii dee sëmbë fëën wosu dendu ⌞fu di de
ko ta biibi a Masa Jesosi liba⌟.
34 Hën di wakitima tei Paulosu ku Silasi tja go nëën wosu,
hën a da de soni u njan. Fa hën ku hii dee sëmbë fëën wosu ko
ta biibi a Masa Gaangadu liba dë, nöö de ta wai tee na soni.
35 Hën di mamate fëën, hën dee gaan lanti u di köndë manda
siköutu taa be de lusu Paulosu ku Silasi be de go u de.
36 Nöö hën di wakitima ko fan ku Paulosu taa sö wan buka
dee gaan lanti manda, nöö be de kumutu go ku kötöhati awaa.
37 Ma nöö hën Paulosu toona piki de taa: “Ambëë? U da
goon mii u Loomë. Wa bi du soni möönsö ufö de manda
sëmbë ko fon u a lanti dendu söötö a dunguwosu. Na kuutu
de kuutu di soni möönsö. Nöö awaa de ko manda u fuu musu
go tjubitjubi. Wa o go e. Be deseei ko tja u go, ee de kë fuu go.”
38 Hën dee siköutu go a dee gaan lanti go piki de taa sö wan
soni Paulosu taki. Nöö di de jei sö kaa, nöö de panta. De ko
fëëë. Biga de an bi sabi taa de da goon mii u Loomë.
39 Hën de ko fan ku de da de leti te de kaba. Hën de tei de tja
go a döö awaa. Hën de begi de gaantangi taa be de kumutu a
di köndë.
40 Nöö di Paulosu ku Silasi kumutu a di dunguwosu, hën de
toona go a Lidia wosu. Hën de go si dee oto sëmbë u de dë, dee
ta biibi Masa Jesosi kuma de. Hën de fan ku de te de kaba da
de hati ufö de tei pasi kumutu a di köndë awaa.

17

Aki de mbei toobi ku de Paulosu a Tesalonika.

1 Nöö di Paulosu ku Silasi kumutu a Filipi, hën de latja
wanlö köndë de kai Amfipoli ku Apolonia, hën de pasa go dou
a di köndë de kai Tesalonika. Nöö dee Dju sëmbë fu ala abi wan
keikiwosu a di köndë dë.
2 Nöö hën Paulosu go a di keikiwosu kumafa a guwenti. Nöö
a go dii saba baka na baka. A nango ta lesi di Buku u Masa
Gadu da dee Isaëli sëmbë fu de musu jei, nöö a ta toona puu ën
da de be de fusutan.
3 A ta taki da de taa: “Kumafa un sabi kaa, Masa Gadu
paamusi taa a o manda wan Heepima di de kai di Keesitu ko a

goonliba. Nöö de o sitaafu ën te de kii, ma nöö a o toona weki baka. Sö a dë sikifisikifi a di Buku e.

"Wë nöö di Sëmbë di Buku taki dë, hën da Jesosi e. Hën da di Keesitu Gadu bi o manda ko." Hën di soni dë Paulosu ta konda da dee sëmbë nöömö fu de musu biibi.

4 Nöö di dee Dju jei sö kaa, nöö so u de ko biibi hën de nama ku Paulosu ku Silasi. Nöö i abi wanlö hia Giiki sëmbë a de dendu bi ta biibi Masa Gadu kaa, nöö deseei ko piki di buka tu, ku sömëni u dee gaan nëbai mujëë u di köndë.

5 Ma di dee oto Dju sëmbë u di köndë ko si taa dee otowan ko nama ku de Paulosu, nöö hën de ko ta haun seei. Hën de pii wanlö wisiwasi sëmbë bi dë a sitaati hën de manda de fu de kule go mbei toobi a di köndë. Nöö a ko gaan soni. De kule gililili ko a di wosu fu wan womi de kai Jason, biga de mëni taa naandë de Paulosu dë, nöö de kë tja de ko buta a lanti fesi.

6 Ma di de go dou a di womi wosu, de an si de dë. Ma de si wanlö oto biibima u Masa Jesosi, hën de panjan de ku Jason tuu hai tja ko a dee hedima dee ta taki u di köndë.

Hën de bai taa: "Un si dee sëmbë aki ö? De ta waka a mundu ta toobi hii köndë ku dee fan u de nöömö, hën wë i si de ko dou a u aki tu.

7 Nöö Jason fuu köndë, hën ta hoi de nëën wosu. Nöö fa de dë u de dë, nöö de tuu ta sösö dee wëti fu di Gaan Könu fuu a Loomë taa wan oto könu dë de kai Jesosi." Hën di soni dë de taki.

8 Hën di de jei de taki sö, nöö hën hii dee sösö sinkii sëmbë u di köndë te kisi dee hedima tuu ko ta mbei seei wajawaja sö.

9 Hën dee hedima naki Jason ku dee otowan butu ufö de disa de go.

Aki Paulosu tja Gadu wöutu

go a Belia.

10 Nöö di ndeti dë seei, hën dee biibima fu di köndë manda Paulosu ku Silasi go a wan oto köndë de kai Belia. Nöö di de go dou, nöö hën de go a di keikiwosu u dee Dju sëmbë fu naandë.

11 Nöö dee sëmbë u Belia bi abi bunu pakisei möön dee sëmbë fu Tesalonika. Biga di Paulosu fan ku de, nöö de haikëën ku piizii seei. De an tuwë dee fan fëën a kapëë. Nöö hiniwan daka de ta lesi Gadu Buku finifini ta wegi ta luku ee di soni Paulosu ta taki dë ee a ta kai ku di Buku. Nöö di de si taa tuu soni de ta taki dë,

12 nöö hën sömëni u dee Dju sëmbë fu Belia ko piki di buka ko dë biibima u Masa Jesosi. Sömëni womi dee an dë Dju, ku wanlö gaan nëbai mujëë u de tu, ko a di biibi tu.

13 Ma nöö te wan pisi hën dee Dju sëmbë a Tesalonika ala ko jei taa sö Paulosu ko ta konda Gadu buka a Belia. Nöö hën de hopo hën de go a Belia go ta fon faja a dee sëmbë u di köndë fu

de an musu piki di buka. Fa de du dë, nöö hën dee sösö sinkii sëmbë u di köndë piki ku de ta du soni wajawaja.

14 Nöö di dee sëmbë u Masa Jesosi si sö taa lanti o mbei toobi ku Paulosu, hën de mandëën go wantewante a di ze bandja. Ma Silasi ku Timoteo, de de an o go eti. De o fika a Belia ufö.

15 Fa Paulosu ko dë a Belia tefa di a nango, hën wantu sëmbë o tjëën go buta a pasi. Hën de ta tjëën te de go dou a di köndë de kai Atene. Nöö hën di de ta toona go baka, hën Paulosu manda buka da Silasi ku Timoteo taa de an musu tan a Belia ala longi poi. Te de sa ko, nöö be de ko nëën wante.

Hën dee Belia sëmbë toona go ka de bi kumutu. Paulosu fika na Atene dë.

Aki Paulosu dë na Atene.

16 Nöö fa a dë na Atene ta luku dee otowan fëën dë, a ko ta si dee pindigadu gidjii hii di köndë. Nöö a toobi ën gaanfa, a ta fukëën seei.

17 Nöö di ten dë, a nango a di Dju keikiwosu u di köndë nango ta ko. Dee Dju sëmbë ku wanlö oto sëmbë na Dju ma de ta biibi a Masa Gadu tu, sö de ta miti dë. Nöö fa Paulosu nango a de dë, nöö hën ku de ta taki u Masa Jesosi nango ta ko.

Nöö hiniwan daka Paulosu nango a di gaan sitaati u di köndë tu. ⌞Biga naandë hii sëmbë u di köndë ta ko ta haika njunsu.⌟ Nöö Paulosu ta fan ku dee sëmbë ta ko dë ta taki soni u Masa Jesosi da de.

18 Te wan daka hën dee leima fu wan pei feleniki de ta kai Epikuli ku wan otowan de ta kai Sitoiki ko ta da woto ta fia ku ën. Fa de ta fia dë, so u de ta kosi ën taa: "Di fanhiama aki, andi da di sösö a ta fan dë? An saandi a ta taki."

Otowan taa: "Misikuma a feni wanlö oto köndë gadu soni tja ko ta konda da u." Wë biga Paulosu ta konda dee soni u Masa Jesosi da de, be de sabi taa sëmbë sa dëdë weki baka.

19 Hën de tei Paulosu tja go a wan gaan kuutu gangasa u de de kai Aleopakusi. Hën de kai ën taa: "Womi." Hën a piki. Hën de taa: "Wë andi da di njunjun soni i ta tja ta lei sëmbë. Kondëën da u boo jei.

20 Biga wë dee soni i ta fan, u jesi an bi jei de wan daka a goonliba. Nöö u kë sabi andi."

21 Di soni mbei de hakisi sö. Wë biga dee Atene sëmbë ku dee oto sëmbë dee ko ta libi ku de dë tuu, na soni seei de ta suku möönsö möön leki njunjun soni fu de sa feni tja go konda.

Aki Paulosu ta fan ku dee sëmbë a di kuutuwosu.

22 Nöö hën Paulosu hopo taanpu a pë a hii dee kuutuma naandë fesi. Nöö hën a taa: "Dee Atene sëmbë aki, fa mi ko dou aki, nöö mi ta si tuutuu taa un ta dini dee gadu fuunu a hii fasi.

23 Biga wë fa mi ta lontu di köndë fuunu aki, nöö mi ta luku
dee sonisoni fuunu dee un ta begi a dee kamiankamian. Nöö
hën mi si wan gadu tafa, a abi wan soni nëën sikifisikifi taa DI
TAFA AKI, A DË FU DI GADU DI WA SABI.

"Wë nöö di Gadu dë di un taa wan sabi soni fëën, ⌞ma töku
un mbei wan tafa dëën fu hati fëën an musu boonu ku unu,⌟
nöö hën soni wë i si mi o konda da unu aki.

24 "Di Gadu di i si mi ta taki aki, hën un musu dini e, dee
sëmbë. Biga wë hën mbei goonliba ku hii dee soni dë nëën tuu.
An ta libi a wosu di libisëmbë mbei ku maun e, biga hën da
Masa u hii soni, dee u liba ala ku goon aki tuu.

25 An a' fuka fu libisëmbë musu heepi ën. Biga hënseei ta da
hii sëmbë libi. Hën ta da i böö, a ta da i hii soni.

26 "Di Gadu i si mi ta taki aki sö, a seti ku wan kodo sëmbë
tö, nöö di wan sëmbë dë böngö paaja dou goonliba tefa i si hii
dee peipei sëmbë ko fika a goonliba aki. Hën seei buta di ten
da de di de o libi, nöö hënseei paati dee köndëköndë tu, buta
libisëmbë peipei ka u de musu ta dë.

27 "Nöö di soni mbei a buta libisëmbë sö, fu de suku ën ee de
sa feni ën. Töku an dë longi poi ku hibiwan fuu e. Ee i kë sabi
soni fëën, nöö i sa sabi.

28 Biga hën ta da u libi, mbei u ta dë ta buli.

"Fa dee kandama fuunu sai dë, de mindi wan kanda taa:
U dee disi tuu da böngö fëën.

29 "Wë di u dë böngö fëën kaa, nöö wa musu mëni taa Masa
Gadu dë wan soni kuma goutu, sitonu, soofu soni, kumafa
wan sëmbë sa tëmbë ku di köni fëën. An dë sö e.

30 "Masa Gadu si fa libisëmbë bi ta du ma nöö an bi ta tei de
fu hogi. Wë biga de an bi sabi soni fëën wan bëtë. Ma fa u dë
aki, nöö u ko sabi soni fëën. Nöö hën a ko ta bai hii sëmbë a hii
kamian taa de musu disa di hogilibi u de bia ko nëën.

31 "Biga a buta daka kaa faa kuutu a libisëmbë liba kumafa
a fiti. Hën a tei wan Sëmbë buta faa dë fesima u di kuutu. Hën
di Sëmbë di a tei dë, a weki ën baka a dëdë e, be sëmbë si taa
dee lö soni a ta taki dë o pasa a mundu nöömö." Sö Paulosu
taki da dee Atene sëmbë.

32 Nöö fa a ta fan dë, nöö de bi dë pii ta haika. Ma di de jei a
taa sëmbë dëdë weki baka, hën so u de lafu ën mbei ën fa seei
taa di soni dë na tuu. Ma so u de taa: "Antoobi. Te wan pisi,
nöö woo toona ko a i möön ko jei di soni aki."

33 Hën Paulosu kumutu a de dendu.

34 Nöö hën so u dee sëmbë dee bi haikëën dë ko nama ku
ën. Wan u de da Dionisi, hënseei da wan u dee kuutuma fu
di Aleopakusi kuutu wosu. Wan otowan da wan mujëë de
kai Damalisi ku wanlö otowan möön. De tuu ko dë biibima
u Masa Jesosi.

18

Aki Paulosu tja Gadu wöutu go a di köndë de kai Kolenti.

1 Hën Paulosu kumutu na Atene hën a go a wan köndë de kai
Kolenti.
2 Nöö di a go dou, hën a ko miti ku wan womi de kai Akila,
wan Dju sëmbë. Nöö hën mujëë hën de kai Pesila. Wan köndë
de kai Pontusi, hën da Akila mama köndë, ma hën ku ën mujëë
bi ta dë a di gaan köndë u Italia de kai Loomë. Ma nöö te wan
pisi hën di Gaan Könu u Loomë de kai Kalaudio jaka hii Dju
sëmbë puu nëën köndë, nöö hën Akila ku ën mujëë ko a Kolenti
ko libi. Nöö hën Paulosu ko a de dë.
3 Nöö hën a fika ku de naandë ta wooko makandi ku de.
Wë biga de tuu ta du di wan wooko ta mbei wan soni kuma
pelawosu ku mbeti kakisa ta sei.
4 Nöö fa Paulosu ko a Kolenti dë, nöö hiniwan saba a nango
a di keikiwosu u dee Dju sëmbë nango ta fan ku dee sëmbë
dee ta ko dë, Dju sëmbë ku dee oto sëmbë dee na Dju tuu. A
ta biinga ku de nöömö fu de musu piki di buka u Masa Jesosi.
5 Hën a dë te wan pisi, hën Silasi ku Timoteo kumutu a
Masadonia köndë ko nëën. Nöö di de ko dou, hën Paulosu
disa di tëmbë wooko fëën go a di wooko u Masa Gadu ku telu.
A ta fan ku dee Dju sëmbë nöömö taa Masa Jesosi hën da di
Paamusi Könu de bi ta luku, nöö awaa Gadu mandëën ko.
6 Nöö fa a ta fan ku de dë, nöö dee Isaëli sëmbë ta fia ku ën ta
kosi ën ta dëën gaan buka. De an kë piki dee fëën.

Nöö hën Paulosu hopo. Hën a sakwi di koosu nëën sinkii
bugubugu da de. Hën a taa: "Buuu fuunu fika a unu liba e!
Biga ee un dë fuunu aki ta du sösö te wan sa dou a Masa Gadu
köndë, an o fika a mi hedi e. Mi nango a dee sëmbë dee na Dju
go fan ku de."
7 Nöö hën a kumutu a de dendu. Hën a go a wan wosu u
wan womi de kai Titiusi Jusitusi. A dë wan sëmbë ta biibi Masa
Gadu, nöö di wosu fëën ku di keikiwosu u dee Dju sëmbë dë
bandja ku bandja.
8 Nöö di hedima u di Dju keiki hën de kai Keesipusi, nöö hën
seei ku hii dee sëmbë fëën wosu tuu bia ko ta biibi Masa Jesosi.
Sömëni u dee oto sëmbë u di köndë dee bi jei di buka ko ta biibi
tu ta tei dopu.
9 Nöö hën de dë te wan ndeti, hën Masa Jesosi ko fan ku
Paulosu a wan wojolimbo sunjan taa an musu disa u ta konda
di buka möönsö. Be a ta fan ku dee Kolenti sëmbë nango
nöömö kumafa a ta du dë kaa.
10 A taa: "Fa mi ta fan ku i aki, nöö na panta e. Mi ta dë ku i.
Nöö na wan sëmbë o du soni ku i a di köndë i si aki e. Biga mi
abi hia sëmbë aki eti dee o bia ko ta biibi mi."

11 Nöö di Paulosu jei sö kaa, hën a fika a Kolenti dë wan hii
jaa ku hafu eti ta lei de u de fusutan Gadu wöutu.
12 Te wan pisi hën di Gaan Könu a Loomë manda wan womi
de kai Galion ko a Kolenti faa musu tii di köndë. Hën de dë
te wan daka, hën dee Dju sëmbë u di köndë fiti buka ko kisi
Paulosu tja go a kuutu gangasa.
Hën de tjëën go kaagi da Galion taa:
13 "Di womi i si aki ta fan ku sëmbë ta suku u puu de fu de
begi Gadu a wan oto fasi möön leki di fuu wëti di u abi aki."
14 Nöö fa de fan dë, Paulosu bi dë leti fa u piki. Ma Galion an
dëën pasi. A fan ku dee sëmbë tja Paulosu ko dë taa: "Dee Dju
sëmbë aki, un haika mi. Ee wan gaan hogi un bi ta tja ko taki
da mi, nöö mi bi dë u jei ën.
15 Ma di soni un tja ko aki, an dë gaan soni e. Soni fuunu
nöö un ta pii ta fia, soni u dee lö fuunu, kuma dee wëti fuunu
soni. Nöö ma dë nëën u piki unu. Unu seei sa kuutu dee soni
naandë. Na soni u tja go a gaan lanti di dë e."
16 Hën a manda sëmbë jaka de puu a di gangasa.
17 Nöö fa di kuutu booko dë, hën de kisi wan womi de kai
Sositeni gbulu gingin, di sëmbë di bi ko hedima u di Isaëli
keikiwosu a di otowan kamian. Hën de fon mën a di gangasa
döö buka dë te a fon. Galion sai leti dë ma aan toobi ku di fa de
ta du ku di sëmbë dë.

Aki Paulosu toona nango a Silia.

18 Nöö hën Paulosu fika a Kolenti dë wan hii pisiten eti.
Hën a da dee otowan fëën adjoisi taa a o toona go a Silia
köndë ka a bi kumutu. Hën ku Akila ku ën mujëë Pesila, sö
de o waka makandi.
Nöö hën de nango te de dou a di köndë de kai Kenkelea. Nöö
naandë Paulosu mbei de koti di uwii fëën hedi te de kaba puu.
Nöö fa sëmbë o si ën dë, nöö de o sabi taa a bi mbei buka ku
Gadu faa du wan soni.
19 Nöö hën de subi a boto go a di köndë de kai Efeise. Nöö
Pesila ku Akila a di köndë naandë de o fika.
Paulosu seei go a tela go denda a di keikiwosu u dee Dju
sëmbë go ta fan ku de. De ku ën ta öndösuku ⌞soni u Gadu⌟
makandi.
20-21 Nöö hën de begi ën faa musu tan ku de möön longi. Ma
nöö a da de adjoisi taa: "Dee sëmbë, mi o go. Ma wan fëëë. Ee
Masa Gadu kë, nöö mi o toona ko a unu baka." Hën de taki aai.
Hën a go.
22 Hën di boto kumutu a Efeise dë ta waka teee fa a nama
a Sesalia. Hën Paulosu kumutu a di boto hën a tei pasi ⌞go a
Jelusalen⌟ go da dee biibima u Masa Jesosi naandë odi. Nöö
di a da de odi te a kaba, hën a kumutu dë waka go dou na
Antiokia ka a bi kumutu awaa. Di lö waka dë kaba.

23 Hën Paulosu sai na Antiokia wan hii pisiten, hën a toona kumutu dë möön. Hën a ta waka a dee köndëköndë fu Galasia ku Fiigia ta lontu. A nango ta haika dee biibima u Masa Jesosi a hii dee peipei köndë ka a bi go, ta da de taanga.

Aki de taki soni fu Apolo.

24 Nöö di ten dë, hën wan Dju sëmbë de kai Apolo ko dë a Efeise. Di köndë de kai Alekesania hën dëën köndë. Nöö a dë wan sëmbë a goonliba di lei soni tee, nöö a di së u Gadu buku nöö a sabi soni finifini tu.

25 Di womi aki sö, sëmbë bi lei ën di pasi u Masa kaa, fa faa waka a dou nëën. Nöö a ta lei sëmbë dee soni fëën fajafaja seei ku hii ën hati. Ma wan soni du ën. Di dopu di Johanisi bi ta dopu sëmbë, hën nöö a sabi a di së u dopu soni.

26 Nöö fa di womi aki ko a Efeise dë, a ta fan söndö fëë a di keikiwosu u dee Dju sëmbë. Nöö Pesila ku Akila dë leti dë sindosindo ta haikëën andi a ta taki. Hën de si taa an sabi di soni dou. Nöö hën de tjëën go a wosu go fan ku ën butëën a pasi faa sa sabi soni u Gadu möön fini.

27 Te wan pisi hën Apolo kë go a Giiki Köndë. Hën dee biibima u Masa Jesosi a Efeise, hën de heepi ën. De mbei pampia manda da dee otowan u de a Giiki Köndë ala, dee ta biibi Masa Jesosi kuma de, taa de musu hoi Apolo kuma sëmbë u de.

Nöö di Apolo kisi di pampia, nöö hën a go. Hën a go ta heepi dee Giiki sëmbë seei, dee ko dë biibima fu di Masa Gadu abi bunuhati u libisëmbë.

28 Wë biga a ta taki di wöutu u Gadu da dee Dju sëmbë u di köndë ta kuutu ku de nango ta ko a hii mundu fesi naandë. A ta tei Gadu Buku ta puu da de, be de si taa sö Masa Jesosi dë di Könu di Masa Gadu bi o manda ko a goonliba. Nöö fa a ta fan dë, nöö dee Dju sëmbë an saanfa u de du de toona piki ën baka. Wë biga dee fan fëën abi kaakiti.

Aki wanlö sëmbë fu Efeise kisi

di Akaa u Gadu.

19

1 Wë nöö di juu ten Apolo dë a Kolenti dë, nöö Paulosu ta waka a dee köndëköndë dee dë longi ku di ze. Hën a ta ko tefa a ko dou a Efeise, hën a ko si wanlö biibima naandë.

2 Hën a hakisi de taa: “Fa un ko ta biibi aki, di Akaa u Masa Gadu hën ko a unu liba nö?”

Hën de piki ën taa: “Wë nönö, wa bi jei soni u di Akaa dë wan daka.”

3 Hën a taa: “Wë fa de dopu unu dë, andi da di dopu de dopu unu?”

Hën de piki ën taa: “Kumafa Johanisi bi ta dopu sëmbë, nöö sö de dopu u.”

4 Hën a taa: “Wë fa i si Johanisi bi ta dopu sëmbë dë, nöö di
sëmbë di kë di dopu bi musu kë disa hogilibi bifö Johanisi bi o
dopu ën. Ma wan oto soni möön Johanisi bi ta taki tu. Fa a bi
ta bai basia a di lio bandja dë, nöö fu wan Sëmbë di bi o ko nöö
hii mundu musu biibi a di Sëmbë o ko dë liba. Nöö di Sëmbë di
i si a bai basia taki dë, hën wë da Jesosi Keesitu e.” Sö Paulosu
taki da de.
5 Nöö di de ko jei sö, nöö hën de toona dopu de a di në u Masa
Jesosi.
6 Hën Paulosu buta maun a de, nöö hën di Akaa u Gadu ko
a de liba. De ko ta taki peipei töngö, nöö de ta kisi fan a Masa
Gadu ta fan.
7 Nöö dee sëmbë aki bi dë kuma tuwalufu womi sö.

Aki hia sëmbë ko lei soni u

Masa Jesosi a Paulosu.

8 Nöö dii liba longi Paulosu fika a di köndë dë nango ta fan
ku sëmbë a di keikiwosu u dee Isaëli sëmbë. Nöö fa a ta fan ku
de dë, an ta fan fëëëfëëë. A ta fan gbelingbelin ta biinga ku de
kodo fu de sa ko ta fusutan taa Masa Gadu ko ta tii libisëmbë
a wan hii njunjun fasi.
9 Ma so u dee sëmbë ta ko dë, de abi taangajesi tumisi. De ko
ta sösö di fa Gadu buta taa sëmbë sa feni heepi a Masa Jesosi ta
kosi ën a hii sëmbë dendu. Nöö hën Paulosu ku dee oto biibima
u Masa Jesosi kumutu a de dendu go disa de.

Nöö di juu dë wan womi de kai Tilanusi bi abi wan wosu
fëën ka lanti ta ko ta lei soni. Nöö ala Paulosu ku dee otowan
fëën go. Nöö hibiwan daka hën ku dee sëmbë ta ko a di wosu
ta fan soni u Masa Jesosi makandi.
10 Nöö sö Paulosu ta du te dou tu jaa longi, tefa hii dee sëmbë
fu Asia pisiwata dë tuu ko jei di buka u Masa Jesosi, Dju sëmbë
ku na Dju sëmbë tuu.

Aki dee sëbën womi mii u Sikefasi pooba u jaka wanlö gadu ku di në u Masa Jesosi.

11 Nöö Masa Gadu ta dë ku Paulosu ta dëën kaakiti seei faa
sa du foondofoondo soni.
12 De ta tei dee saka angisa fëën ku dee koosu bi nama nëën
sinkii tja go nama a dee suwakima, nöö de bëtë kaa. Ee soni
bi kisi sëmbë a hedi, a ta kumutu.
13 Nöö wanlö Dju sëmbë bi dë kaa ta waka ta lontu ta jaka
dee soni ta kisi sëmbë a hedi ta puu a de liba. Hën de taa de o
kai Masa Jesosi në luku ee a sa puu dee gadu a sëmbë liba da
de. Ma töku de ku Masa Jesosi an dë a di wan së.

Nöö hën de fan ku so u dee gadu taa: “Mi tei di në fu Jesosi
di Paulosu ta konda soni fëën manda i taa, hetji kumutu a di
sëmbë liba e!”

14 Nöö dee sëmbë dee ta pooba di soni aki luku, de dë sëbën
womi mii fu wan tata de kai Sikefa. Hën da wan u dee Gaan
Begima fu dee Dju sëmbë.
15 Nöö di de taki sö kaa, nöö hën di gadu taki da de taa:
"Jesosi mi sabi, nöö mi sabi Paulosu tu. Ma un dee sëmbë ta
fan ku mi aki, ambë da unu?"
16 Nöö hën di womi dë ku di gadu nëën hedi djombo vu kisi
de gbolou. Hën a ta feti ku de a di wosu tee tënë koosu u de a
de sinkii fon de tee hii de tuu kule kumutu a di wosu ko a döö
pënëpënë. Sinkii u de koti fanjanfanjan.
17 Fa di soni pasa dë, hii dee Dju sëmbë u Efeise tuu te kisi
dee otowan na u Dju, de tuu ko jei. Hën de panta. De ko fëëë
seei u de kai Masa Jesosi në fu sösö. Nöö di në u Masa Jesosi ta
hei nango nöömö fu di soni dë hedi.
18 Nöö sömëni u dee sëmbë dee bi ta biibi ën kaa ko ta pakisei
dee hogi soni de bi ta du. Nöö hën de ko ta puu deseei gogo a
döö taa sö de bi ta du hogi.
19 Nöö sömëni u dee obiama tja dee obia pampia u de go
mbei gufalu tjuma gbegede a lanti fesi dë. Nöö di de konda di
mëni dusu de bi sa feni fu dee pampia dë, nöö a pasa feifiteni
dusu soofu möni.
20 Nöö sö di buka u Masa Jesosi ko ta a' poosian nango fesi
nöömö a Efeise köndë dë.

Aki Dëmëtusi mbei wan wajawaja hopo a Efeise.

21 Te wan pisi hën Paulosu ko kai pakisei taa a o ta waka a
dee köndëköndë fu Masadonia te kisi dee fu Giiki ta konda di
Buka, ufö a o toona go a Jelusalen. Nöö a taa baka u di dë nöö
a o waka go te a Loomë.
22 Nöö hën a manda Timoteo ku wan womi de kai Elatusi fu
de waka nëën fesi go a Masadonia. Wë biga de tu womi dë ta
heepi ën a di wooko. Ma Paulosu seei o fika a di pisiwata u
Asia dë wan pisiten möön bifö a o go.
23 Nöö di juu dë, wan gaan wajawaja ko a Efeise fu di sömëni
sëmbë ko ta waka a Masa Jesosi baka hedi.
24 Di soni mbei, fu di wan womi bi dë a di köndë de kai
Dëmëtusi, nöö a dë wan gaan tëmbë basi ta mbei pikipiki
gaduwosu ku soofu ta sei da sëmbë. Dee gaduwosu a ta mbei
dë, nöö de ta djei di gaan wosu u di mujëë gadu u de de kai
Diana. Nöö Dëmëtusi abi sömëni otowan ta wooko dëën ta
tëmbë ku soofu, nöö de tuu ta kisi gaan möni fu di wooko.
25 Nöö hën Dëmëtusi kai dee otowan ku ën ta wooko, ku dee
oto tëmbëma ta mbei dee lö soni dë a di köndë tuu, be de ko
sindo a kuutu.
Hën a taki da de taa: "Womi, di wooko aki u ta wooko mbei
wë u ta feni möni sö e.
26 Ma unu tuu ta jei dee soni di wisiwasima dë de kai
Paulosu ta fan. A ko ta bai sëmbë taki taa dee gadu u ta mbei

ku maun aki, de an dë gadu. Nöö di fa a ta fan dë, nöö na u köndë sëmbë nöö jei ën e. A fika piki nöö dee fëën dou hii köndë u Asia.

"Nöö fa a ta fan dë, nöö sëmbë pakisei a ta bia tuu. Biga sömëni sëmbë ko piki ën buka kaa.

27 "Wë nöö fa a ta lontu ta taki ën dë, abiti möön në fuu o poi taa u ta mbei söso soni ta ganjan sëmbë. Fa u dë aki, hii Asia köndë sëmbë ku hii mundu tuu ta begi di gaan mujëë gadu fuu de kai Diana. Ma fa Paulosu ta du dë, nöö di gaduwosu u Diana an o abi waiti da sëmbë möön. Nöö di nëbai di a bi abi, nöö a o saka." Sö Dëmëtusi taki da dee tëmbëma dë.

28 Nöö di dee sëmbë jei fa a fan ku de, nöö aan soni. Hati u de boonu te na sipootu. Nöö hën de seti ta bai taangataanga taa: "Diana fuu Efeise sëmbë a a' gafa e! Diana fuu Efeise sëmbë a a' gafa e!" Sö de ta bai nöömö.

29 Hën de ko ta taki ën wajawaja seei paaja te dou hii lanti u di köndë. Hën de kule go kisi tu u dee sëmbë dee ku Paulosu ta waka. Wan u de de kai Gajusi, di otowan da Alisitakusi. Nöö de tu tuu da sëmbë fu Masadonia köndë. Hën de kisi de tu sëmbë dë kule ku de gilili tja de go a wan pisi u di köndë ka sëmbë ta hai ko luku pëë.

30 Paulosu seei kë go fan ku lanti, ma dee oto biibima u Masa Jesosi u di köndë tapëën taa an musu go. ⌞Biga de si taa ee a go a dee hia sëmbë dendu dë, nöö de o du soni ku ën.⌟

31 So u dee takima fu Asia köndë, dee mati u Paulosu, deseei manda go tapëën tu taa be an go a di kamian naandë.

32 Di juu dë, de ta fan seei wajawaja sö a di kamian ta bai ta kai hii soni, ma di fan an ta kai a di wan baaku, biga hiniwan sëmbë ta taki fëën nango ka a kë. Nöö gaan së u dee sëmbë dee sai dë an saandi mbei de ko hia naandë sö.

33 Hën de dë te wan pisi. Nöö wan Dju sëmbë de kai Alekesani bi dë a de dendu. Hën dee Dju sëmbë tuusi ën go a fesi faa musu fan ku dee hia sëmbë da de. Nöö a bi o fan ku de suku leti a de da dee Dju sëmbë fëën taa na de mbei di soni ko wajawaja sö. Hën a hopo maun da de taa be de kabuka.

34 Ma di de si ën taa hën da wan Dju sëmbë, nöö hën de an kë jei andi a o taki. Nöö hën de tuu bai makandi tapëën taa: "Diana fuu Efeise sëmbë a a' gafa e! Diana fuu Efeise sëmbë a a' gafa e!" Sö de bai tu juu longi söndö böö.

35 Hën wan basia u di köndë ta penapena ku de ta fan ku de tefa de ko kabuka. Hën a fan ku de taa: "Dee sëmbë fu Efeise aki, mi kë fan ku unu. Hii sëmbë sabi kaa taa di köndë fuu hën ta hoi di wosu fu di gaan mujëë gadu fuu de kai Diana. U ta hoi di pindi fëën di bi kumutu a liba kai ko a goon.

36 Na wan sëmbë sa fia ku u a dee soni dë e. Nöö un dë fuunu pii. An dë fuu ta mbei toobi a di köndë sö. Biga di Diana fuu a' gafa kaa.

37 “Nöö un haika e. Dee sëmbë un tja ko aki, nöö de an fufuu
soni a gaduwosu wan daka e. De an kosi di mujëë gadu fuu
wan daka tu, ma töku un tja de ko a u fesi aki.
38 “Wë ee Dëmëtusi ku dee oto tëmbëma fëën, ee de ku sëmbë
a’ soni, nöö be de go a dee kuutuma go taki ën e. Biga dee
kuutuma ta dë leti a dee kuutuwosu naandë hiniwanten. Ee
un kë da kaagi u wan sëmbë, nöö be un go a de ala.
39 “Nöö ee un a’ wan soni u taki möön eti, nöö be un go a
kuutu be lanti seeka di taki.
40 Ee nasö dee hedima fu Loomë dee ta taki a u liba, de o kai
u a kuutu nöö wa o saanfa fuu taki. Biga di soni ko a u aki a
pasa wajawaja poi, nöö aan hedi.”
41 Hën di a taki sö kaa, hën de tuu paaja waaa djeee go a de
pisi.

20

Aki Paulosu ku wanlö hia sëmbë dë a wan lëisi.

1 Nöö baka u di wajawaja dë, hën Paulosu manda kai dee
biibima u Masa Jesosi u di köndë fu de musu ko nëën. Hën a
fan ku de te a kaba da de hati a di biibi. Hën a da de adjoisi faa
pasa go a Masadonia köndë awaa.
2 Nöö di a nango, hën a ta waka a dee köndëköndë u Masado-
nia ta fan ku dee sëmbë dee ta biibi a dee köndë dë ta da de hati
fu de hoi di biibi dou. Hën a nango tefa a go dou a Giiki köndë.
3 Nöö hën a fika dë dii liba longi. A bi ta seeka faa toona go
ku boto a Silia Köndë, ma nöö hën de ko konda dëën taa dee
Dju sëmbë ta suku köni u de kisi ën a pasi du wogi ku ën. Nöö
di a jei sö kaa, nöö hën a bia pakisei taa an o go ku boto möön.
A o bia toona nëën bakafutu, fula a Masadonia lontu go kisi
Silia.
4 Nöö fa Paulosu o go dë, nöö sömëni sëmbë o go ku ën. Wan
womi fu Belia de kai Sopate, di fu Piilusi mii, o go ku ën. Tu
womi fu Tesalonika, wan da Alisitakusi, wan da Sekundi, o go
ku ën. Wan womi fu Deebi de kai Gajusi o go ku ën. Timoteo
o go ku ën. Tu womi fu Asia köndë, wan de kai Tikikusi, di
otowan da Toofimusi, o go ku ën tu. Hii dee sëmbë dë tuu o
waka ku ën makandi go a Silia Köndë.
5 Nöö hën dee sëmbë aki tei pasi hën de waka a u fesi go dë
a Toasi ta luku u, fuu ku de go makandi a Silia.
6 Nöö uu go a Filipi. Nöö di ten dë, dee Isaëli sëmbë o njan
dee gaan daka u de di de ta njan bëëë söndö sooda. Nöö hën
u tan a Filipi pasa dee daka dë. Nöö hën u tei boto nöö baka
feifi daka hën u go dou a Toasi ka dee otowan fuu dë ta luku
u. Nöö hën u tan ala sëbën daka.
7 Nöö a di fosu daka fu di wiki jabi dë, hën u tuu hai ko miti
fuu booko bëëë paati njan. Nöö hën Paulosu ta konda Gadu

woto da dee sëmbë dë te dou tuwalufu juu fu ndeti. Di soni mbei a du sö. A di mamate fëën, nëën woo go, hën mbei a fan ku de longi sö.

8 Nöö u dë a wan libawosu ku sömëni faja sëndësëndë ta haika Paulosu.

9 Nöö wan kijoo de kai Etikusi bi dë a di fënsë buka sindosindo. Nöö fa Paulosu ta fan nango dë, nöö hën duumi kisi di kijoo mii, a ta djönkö. Te fuu sabi a duumi pii puu viin kai go a goon. Hën de kule go tei ën. A dëdë pii. Biga di kamian di a puu kai dë bi dë dii södö hei ku goon.

10 Hën Paulosu saka go nëën a goon ala. Hën a go kisi ën baasa. Hën a taa: "Dee sëmbë, wan fëëë. A dë ku libi eti."

11-12 Hën de toona tjëën go a wosu. De wai tee. Hati u de toona kisi goon baka.

Hën u ku Paulosu, hën u toona subi go a di kamba ka u bi dë. Hën u go tei di bëëë hën u booko, hën u njan tefa u kaba. Hën a toona ta fan ku u tefa didia gbegede. Nöö hën u kumutu a di köndë awaa.

13 Nöö hën u ku Paulosu o paati fu wan sati ten. U seei o waka a boto lontu go nama na Asusi. Nöö Paulosu o waka a futu ko a u na Asusi ufö a subi a di boto, biga da sö a bi seeka kaa taa sö a o du.

14 Nöö hën di u ku ën go miti na Asusi, hën a subi a di boto hën u nango te u go nama a di köndë de kai Mitilene.

15 Hën u kumutu a Mitilene hën di oto daka möön hën u go zuntu ku di paati de kai Kiosi. Dobooko fëën hën u aba go a Samosi. Hën di dobooko fëën möön hën u go dou a Milete.

Aki Paulosu kai dee hedima

u Efeise ko fan.

16 Nöö fa u nango, wa nama a Efeise möönsö. Paulosu pakisei fuu pasa a wata liba. Wë biga a ta biinga faa sa go dou a Jelusalen faa njan di Pensiti Daka ala, hën mbei an kë hoi na Asia köndë poi.

17 Nöö hën mbei tu, di u ta ko tefa u dou a Milete, nöö hën a manda kai dee tiima u keiki fu Efeise taa be de ko nëën.

18 Nöö di de ko dou, nöö hën a fan ku de taa: "Womi, mi kai unu taa sö mi ta pasa aki, nöö mi bi kë fan ku unu. Wë nöö wan si fa mi bi ta libi ku unu a Efeise nö? Sensi di mi bi ko na Asia köndë njunjun, sö nöö i si mi bi ta libi tefa di mi kumutu a unu, ma bia möönsö.

19 Hii di ten dë, mi dini Masa Jesosi kuma wan futuboi fëën, nöö ma du ën ku gaan fasi o. A bi a' juu di wooko ta da mi fuka, a ta da mi këë, a ta da mi sitaafu fu di dee Dju sëmbë ta suku mi u kisi fu di mi ta konda di buka.

20 "Fa mi ku unu bi libi dë, dee sëmbë, ma hoi na wan soni a baka di sa heepi unu a unu libi e. Mi konda dee wöutu u Masa

da unu a lanti fesi te kisi ku unu wosu dendu tuu. Sö mi bi ta lei unu tjika fuun sa fusutan.

21 Mi bi ta bai hii sëmbë a unu dë, dee Dju sëmbë ku dee na Dju tuu, taa be de disa dee hogilibi u de bia ko a di së u Masa Gadu, be de ko biibi a u Masa Jesosi Keesitu liba. Sö mi bi ta fan nöömö.

22 "Nöö awaa di Akaa u Masa Gadu ta manda mi go a Jelusalen. Ma nöö fa mi nango aki, ma saandi o pasa ku mi ala e.

23 Ma a hiniwan köndë ka mi nango, di Akaa ta piki mi kodo taa de o kisi mi bui buta a sitaafu.

24 "Ma fa mi dë aki ma a' toobi. Biga mi libi an dë wan gaan soni da mi. Wan soni nöö a dë da mi. Di wooko di Masa Jesosi da mi fu mi du dëën, nöö mi kë du ën te dou. Mi kë ta konda di bunu buka fëën nöömö da sëmbë ta lei de kumafa Masa Gadu abi bunuhati fuu libisëmbë tjika. Sö nöö di libi u mi dë da mi.

25 "Nöö fa i si mi bi ta lontu a unu dendu dë ta lei unu fa di Njunjun Tii u Gadu dë, nöö ma o du ën möön e. Biga mi sabi bunu taa fa mi nango aki, wan o si mi ku unu wojo möön.

26 "Nöö hën mbei mi piki unu gbelin taa di buuu fuunu an dë a mi liba. ⌜Ee wan sëmbë i lasi pasi te ja go dou a Masa Gadu, nöö ma o tei hebi fii tjai e.⌟

27 Biga ma hoi baka möönsö fu konda da unu fa Masa Gadu kë heepi libisëmbë tjika.

28 "Nöö awaa di Akaa u Gadu tei unu buta fuun ko hedima u dee sëmbë fëën u Efeise dë. Nöö un musu buta mëni taanga a di fa un ta libi e, ku di fa un ta tii dee sëmbë dee dë a unu maun. Leti kumafa wan sikafuma ta abi sikafu ta luku de ta seeka, nöö sö nöö un musu ta luku dee sëmbë fuunu ta hoi de a pasi bumbuu e. Wë biga de da sëmbë u di keiki u Masa Gadu di Masa Jesosi dëdë paka da ku di fëën seei buuu.

29 "Nöö mi sabi taa fa mi o go disa unu aki, nöö sëmbë o ko a unu dendu kumafa takumbeti ta denda a sikafu mindi ta paaja de ta kisi ta kii. Sö sëmbë o ko a unu, nöö de an o a' tjalihati fuunu möönsö.

30 "A unu dendu aki seei, sëmbë o hopo ta bia di buka tee an o dë tuutuu soni möön. Nöö a di fasi dë, de o ta biinga u ganjan dee oto biibima fu Masa Jesosi hai ko a de së.

31 "Hën mbei un musu ta dë ku köni nöömö e, dee sëmbë. Un musu ta mëni kumafa mi bi ta bai unu a di së u Masa Jesosi soni hii dii jaa longi, ta fan ku hibiwan fuunu a ndeti ku didia. Mi bi ta tja fuka ku wata a wojo seei, ma ma disa u fan ku unu möönsö.

32 "Nöö fa mi nango aki, mi ta disa unu da Masa Gaangadu ku di Wöutu fëën fu de tja unu. Biga di Wöutu fëën ta lei u taa Gadu an ta libi ku u kumafa u dë, ma a ta libi ku u ku di fëën bunuhati. Nöö fa un ta piki di Wöutu dë kaa, nöö a o sa ta heepi

unu möönmöön, be un sa ko kumafa Masa Gadu kë. Nöö a o sa heepi unu tu, fuun feni hii dee bunu fëën dee a ta da dee sëmbë fëën dee ko bunu nëën wojo kaa.

33 "Fa mi bi libi ku unu dë, dee sëmbë, ma bi abi giii hati wan daka fu mi sa tei möni a unu, ee nasö dee koosu fuunu a unu sinkii.
34 Unu seei sabi taa ku miseei maun mi bi ta wooko ta sölugu mi seei ku dee sëmbë mi ku de bi sai dë tu.
35 "Nöö mi bi ta du sö fuun sa si taa un musu wooko taanga ta heepi dee otowan dee suwaki möön unu. Un musu ta mëni nöömö fa Masa Jesosi bi taki taa dee sëmbë ta da sëmbë soni, de dë waiwai möön leki dee sëmbë ta feni." Nöö a sö wan fasi Paulosu fan ku dee Efeise hedima u keiki te a kaba.
36 Nöö di a taki sö kaa, hën a tjökö kini a goon, hën ku dee otowan tuu, hën a begi Masa Gadu da de.
37 Nöö hën de tuu ta bai ta këë ta baasëën ta bosi ën.
38 Tjali nöö kisi de sö fu di a bi taki da de taa de an o si ën möön. Hën de tjëën go buta a boto.

21

Aki Paulosu dë a pasi nango

a Jelusalen.

1 Nöö di u ku dee hedima u keiki fu Efeise paati, hën u buta a mindi. Hën u nango tefa u dou a di paati de kai Koosi, hën u nama nëën. Hën di u kumutu dë, hën di dobooko möön hën u go dou a Lodosu, hën u nama naandë. Hën u kumutu a Lodosu hën u go dou a Patala.

2 Nöö di u ko dou a Patala, hën u si wan oto boto namanama naandë di o go a Finisia. Hën u subi nëën. Tefa di juu dou hën u tötö buta a mindi.
3 Hën u nango tefa u pasa Sipuusi a u töötömaun së. Hën u nango tefa u nama a di köndë u Silia de kai Tilusi, nöö naandë de o puu lai a di boto.

4 Hën u go a tela go suku dee biibima u Masa Jesosi naandë tefa u si de. Hën u tan ku de dë sëbën daka. Nöö fa u sai ku de dë, nöö di Akaa u Masa Gadu ta wooko a de liba hën de ta bai Paulosu nöömö taa be an go a Jelusalen.

5 Hën u dë tefa di juu dou fuu go. Nöö hën dee biibima u Masa Jesosi te dou ku mujëë ku mii u de tuu tja u go buta a pasi. U ku de kumutu a di köndë nöö hën u waka go dou a ze buka. Nöö hën u tuu tjökö kini a goon leti a sandu liba dë, hën u begi Masa Gadu te u kaba.
6 Nöö hën u toona hopo taanpu, hën u da adjoisi te u kaba. Hën u subi a di boto, hën dee sëmbë toona go a wosu.

7 Hën u kumutu a Tilusi ku di boto nango tefa u go dou a
Tolemaisi. Hën u go da dee biibima u di köndë dë odi. U dë ku
de dë wan daka te ndeti.

Aki lei andi pasa a Sesalia.

8 Dobooko möön hën u pasa. Hën u nango tefa u go dou
a Sesalia, nöö hën u go a di wosu u Filipi. Hën da wan
tjabukama u Masa Jesosi ta konda di buka fëën da sëmbë
nöömö fu de sa biibi nëën liba. Di de bi pii dee sëbën womi tei
a Jelusalen dë fu de musu ta sölugu dee biibima u Masa Jesosi,
nöö di Filipi aki hën bi dë wan u de. Nöö hën u tan ku ën nëën
wosu.
9 Wë nöö Filipi abi fö mujëë mii de aan manu wan daka, nöö
dee mujëë mii tuu ta kisi fan a Gadu fu de konda da sëmbë.
10 Nöö hën u dë sömëni daka. Hën di womi de kai Agabusi
kumutu a Judea köndë ko a u. Nöö hënseei dë wan sëmbë di ta
kisi fan a Gadu tu.
11 Nöö di a ko dou a u dë, hën a tei di banti u Paulosu, hën
a tai ën seei futu ku maun te a kaba. Hën a taki da u taa:
"Di Akaa u Gadu taki e, a taa a sö wan fasi dee Dju sëmbë fu
Jelusalen o kisi di sëmbë abi di banti aki, tai ën maun ku ën
futu te de kaba. Nöö de o tjëën go da dee oto sëmbë na Dju."
Sö Agabusi taki.
12 Wë nöö di u jei sö kaa, nöö u ku dee otowan dë tuu ta begi
Paulosu gaantangi taa be an go a Jelusalen.
13 Hën a taki da u taa: "Dee sëmbë aki, andi seei ta bigi da
unu un ta këë ta fuka mi hati? Fa mi dë aki, nöö ee de tai
mi maun ku mi futu ma a' toobi. Biga ee mi musu dëdë a
Jelusalen fu Masa Jesosi hedi seei, nöö mi dë kabakaba fëën
kaa."
14 Wë di u si taa wa a' köni fëën, u bai ën te u wei hën a nango
fëën, nöö hën u disa. Hën u taa: "Wë antoobi. Fa i si i nango
naandë, nöö di soni Masa Gadu kë, hën musu pasa ku i e."
15 Nöö hën u seeka, hën u tei pasi fuu go a Jelusalen.
16 Nöö fa u nango dë, so u dee biibima fu Sesalia go ku u.
Hën u ta waka tefa u go dou. Hën de tja u go a wan wosu u
wan womi de kai Naason. Hën da wan u dee fosu sëmbë ko ta
biibi Masa Jesosi a fesi. A dë wan sëmbë u Sipuusi ma a ko ta
libi a Jelusalen. Nöö hën u tuwë lai nëën wosu.
17 Nöö di u ko dou a Jelusalen kaa, nöö hën dee otowan fuu
dë, dee biibima u Masa Jesosi, de wai ku u tee na soni.

Aki dee tiima u keiki

da Paulosu lai.

18 Di dobooko fëën, hën u ku Paulosu, hën u go haika
Jakobosi. Nöö di u go dou, hën u si dee oto tiima u keiki tuu
nëën ala.

19 Hën Paulosu da de odi, hën de piki. Hën a sindo. Hën a pii
dee soni tuu fia konda da de, dee Masa Gadu bi du nëën liba
di a bi dë a dee sëmbë dendu na u Isaëli.
20 Nöö di de jei dee soni Paulosu taki dë, nöö hën de ta wai
seei ta gafa Masa Gadu fu dee soni dee a du.

Hën de taki da Paulosu taa: "Wë u jei. Wë ma womi, u kë
taki wan soni da i aki. I sabi taa fa u dë aki nöö dusudusu Dju
sëmbë ko ta biibi a Masa Jesosi liba, ma awaa de dë ku dee wëti
u Mosesi gaanfa eti.
21 "Nöö de ta jei fii taa i ta lei dee oto Dju sëmbë dee ta libi a
dee oto köndë taa de musu disa dee wëti u Mosesi. De ta jei taa
i ta taki taa de an musu koti dee womi mii sinkii buta di maaka
möön. De ta jei taa i ta taki taa de an musu hoi dee wëti dee de
bi guwenti möön. Sö fii de ta jei.
22 "Wë unfa woo du? Biga de o jei nöömö taa i ko dou aki,
nöö de o kë sabi ee dee soni fii dee de bi ta jei, ee de dë sö
tuu.
23 "Wë u abi wan pakisei fëën taa hën di soni aki fii du e. U
a' fö womi aki, de mbei buka ku Masa Gadu kaa fu de du wan
soni.
24 Nöö de musu go a Gadu wosu go puuma de hedi kumafa
di wëti u Mosesi dë. Nöö be i go ku de e, go seeka unu sinkii
be un dë limbolimbo a Gadu fesi kumafa di wëti taki. Nöö joo
paka di paima da de, nöö baka fëën de o puuma unu hedi. Nöö
te sëmbë si sö kaa, nöö kumafa de bi jei fii nöö de o tei ën taa
lëgëdë. Soni de ta mindi da i. Biga i seepi ta hoi dee wëti tu.
25 "Ma a di së u dee otowan na Isaëli sëmbë dee ta biibi a
Masa Jesosi liba dë, nöö u bi manda pampia da de kaa u di
taki di u bi sitampu dë taa de an musu njan di njanjan di dee
oto sëmbë ta tuwë da dee gadu u de. De an musu njan soni
buuu. De an musu njan wan mbeti ee buuu an kumutu nëën
sinkii. De an musu libi fanafiti a di së u manu ku mujëë. Dee
na Isaëli sëmbë, nöö dee fö wëti aki nöö fu de musu hoi."
26 Nöö di dee hedima fan sö te de kaba, nöö hën Paulosu du
kumafa de taki dëën. Di dobooko fëën, hën a go nama ku de
fö womi nöö hën de go seeka de sinkii kumafa di wëti bi dë
fu de sa dë limbolimbo a Gadu fesi. Hën de go a di Wosu u
Masa Gadu dendu go piki dee begima taa a sö wan daka de o
ko limbo fu de sa tja paima ko da Gadu. Biga a bi musu dou
sëbën daka bifö de limbo.

Aki de kisi Paulosu a

di Wosu u Gadu.

27 Nöö a fika piki dee sëbën daka kaba, hën Paulosu go a di
Wosu u Masa Gadu. Hën wanlö Dju sëmbë fu Asia köndë ko si
ën naandë. Hën de ko kisi ën gbolou panjan.

28 Hën de bai kai olo kai hii mundu taa: “Un Isaëli sëmbë un hesi ko a u oo! Di womi di ta sösö u Isaëli sëmbë da hii mundu u si ën. A dë aki. Di sëmbë aki ta waka ta lontu ta konda taa dee wëti fu Mosesi an bunu, di wosu aki da sösö soni a goonliba. Sö a ta taki. Nöö awaa a ta tja dee oto köndë sëmbë ta ko a di Wosu u Masa Gadu aki ta poi ën.”

29 Wë di soni mbei de taki sö. Biga de bi si ën a di köndë ganda mindi ku di womi de kai Toofimusi, di fu Efeise. An dë Isaëli sëmbë. Nöö hën de ninga taa a bi tjëën ko ku ën a di Wosu u Gadu ko booko di wëti u Isaëli.

30 Nöö di de jei de bai sö, nöö hën de kule seei gililili ko gidjii. Hii di köndë ta mbei wajawajawajawaja. Hën de hai Paulosu vooo puu tuwë ko a döö. Hën de hai dee döö u di Wosu tapa gbaa.

31 De ta biinga u kii ën wante fu di de ninga taa a booko di wëti.

Nöö fa de ta du dë, nöö hën sëmbë manda buka go a di gaan hedima u dee Loomë sodati dee dë a di köndë kaa taa hii Jelusalen ko ta mbei seei wajawaja sö.

32 Nöö di di hedima jei sö, hën a kai wanlö sodati fëën ku dee kabiteni u de taa de musu go ku ën wantewante. Hën de kule tjalalaa go dou. Di juu dë, de bi seti ta fon Paulosu kaa, ma nöö di de si dee sodati ta ko, hën de disëën u fon.

33 Hën di hedima ko dou. Hën a panjan Paulosu puu a dee sëmbë ta fon mën dë maun. Nöö hën a manda sëmbë söötö ën ku tu bui buta dë, faa sa ko sabi andi da di soni ta pasa.

Hën a hakisi dee sëmbë taa: “Ambë da di sëmbë un ta fon di fon aki? Un hogi a du ufö un ta fon mën sö?”

34 Nöö hën de ta bai ta konda di soni kpatjakpatja ma di fan u de an ta kai a di wan kamian. Hibiwan sëmbë ta taki fëën tee di hedima u sodati an ta jei di soni bunu möönsö andi bi pasa. Nöö hën a manda dee sodati taa be de tja Paulosu go a dee sodati wosu ka sëmbë an sa kisi ën möön.

35 Nöö di de go dou a di sikada buka fu de subi go a liba, nöö dee hia sëmbë dë gidjii a de baka. Hën dee sodati hopo Paulosu a liba tja fu de an musu sa dou nëën.

36 Nöö hën de ta waka a de baka ta ko ta bai ta manda de taa: “Un kii ën, un kii ën, un kii ën.”

37 Nöö di dee sodati dou fu de tja Paulosu go a di wosu u de, nöö hën Paulosu kai di hedima taa: “Wë piimisi fii, mi sa fan ku i ö?”

Hën a mbei: “Hun? Sö i sabi u fan Giiki töngö nö?

38 Na i bi dë di Egepiti sëmbë di bi kë buta sëmbë feti ku lanti nö? Na i bi tja dee fö dusu hogihatima bi ta kii sëmbë go a di gaan sabana nö? Mi ninga taa i wë bi da di sëmbë.”

39 Hën Paulosu piki ën taa: “Nönö, mi da wan Dju sëmbë fu di köndë de kai Taasusi, wan köndë u Silisia. Nöö di köndë u

mi na sösö köndë e. Nöö mi kë begi i gaantangi be i da mi pasi be mi fan wan soni ku lanti aki be de jei.”

40 Hën a dëën pasi. Hën Paulosu taanpu a di sikada dë. Hën a hopo maun da de be de kabuka. Hën de kabuka pii u de haikëën. Hën a fan ku de a di Isaëli töngö taa:

22

Aki Paulosu ta fan ku dee Isaëli sëmbë dee bi kisi ën.

1 “Un haika, un dee Isaëli sëmbë u mi aki, mi kë taki wan soni da unu, be un si taa na hogi mi du e.”

2 Nöö di de jei a ta fan a di Isaëli töngö ⌞di de seei ta fan⌟, nöö hën de kabuka seei pii sö ta haikëën andi a o taki.

Hën a taa:

3 “Mi wë da wan Dju sëmbë tu e, kuma unu. De pai mi a Taasusi a Silisia köndë, ma nöö a Jelusalen aki seei de kiija mi. Nöö di womi de kai Gamalijëi, hënseei lei mi finifini a di së u hii dee wëti u dee gaan sëmbë fuu. Nöö mi seepi tu, mi bi ta biinga seei a dee soni u Masa Gadu leti kumafa unu seei ta biinga nëën tide tu.

4 Biga a fesi nöö mi bi ta pena dee sëmbë dee ta libi a di njunjun biibi aki ta kii de. Mi seei bi ta kisi de ta buta a dunguwosu. Sö mi bi ta du ku de tjika. Womi ku mujëë tuu mi bi ta da sitaafu.

5 “Nöö fa mi ta taki aki, dee kuutuma fuu ku di Kaba Hei Begima fuu, tuu da kotoigima taa sö mi bi ta du e. Biga deseei mbei pampia da mi fu mi tja go da dee oto Isaëli sëmbë fuu dee dë a Damasikusi, fu go kisi dee biibima u Jesosi dee dë a di köndë ala bui tja ko a Jelusalen aki fu da de sitaafu. Hën wë mi bi nango a Damasikusi u go du.

6 “Ma nöö di mi dë a pasi nango, mi bi ko zuntu ku di köndë, nöö a bi dë kuma tuwalufu juu, sonuati. Hën te u mi kë si hën wan gaan limbo kumutu a gaangadu kai ko lontu mi tapa.

7 “Hën mi panta kai a goon. Hën mi jei wan töngö kai mi tu pasi taa: ‘Saulosu, Saulosu, faandi mbei i ta sitaafu mi sö u du?’

8 “Hën mi hakisi ën taa: ‘Masa ee, ambë ta fan ku mi dë?’

“Hën a piki mi taa: ‘Mi, Jesosi fu Nazalëti, di sëmbë di i ta sitaafu sö, hën wë ta fan ku i aki.’

9 “Nöö di juu dë, dee sëmbë mi ku de bi nango dë, de an saandi ta pasa. De si di limbo ma de an jei di töngö u di Sëmbë di ta fan ku mi di fan.

10 “Hën mi toona hakisi taa: ‘Masa, andi i kë fu mi musu du?’

“Hën a piki mi taa: ‘Hopo, nöö i go dou a Damasikusi. Nöö te i dou nöö sëmbë o ko konda da i dee soni ku dee soni dee Masa Gadu buta da i fii musu du.’ Sö a fan ku mi te a kaba.

11 “Nöö di mi hopo fu mi go, hën ma ta si soni möön. Di
gaan limbo dungu mi wojo. Nöö hën dee sëmbë ku mi bi sai
dë panjan mi a maun tja go dou a Damasikusi go buta a wosu.
12 “Nöö di juu dë, nöö wan womi de kai Ananiasi bi dë a di
köndë. Nöö di womi dë, a dë wan sëmbë ta libi a dee wëti fuu
Dju sëmbë gaanfa. An ta misi de. Hii dee Dju sëmbë fuu u di
köndë tuu ta gafëën seei taa a dë wan gaan bumbuu sëmbë.
13 “Nöö hën di womi dë waka ko taanpu a mi bandja. Hën
a kai mi: ‘Mi baa Saulosu.’ Hën mi piki. A taa: ‘Wojo fii musu
limbo e.’
“Di juu dë, hën mi hopo wojo luku ën. Mi si soni gbegedee.
14 “Hën a taki da mi taa: ‘Di Gadu fu dee gaan sëmbë fuu, hën
tei i buta fii musu ko sabi dee soni dee a kë du. A tei i buta fii
sa si di Gaan Bumbuu Sëmbë fëën di na poi ën wëti wan daka,
söseei tu fii sa jei ën töngö.
15 Nöö joo dë kotoigima u dee soni dee i bi si ku dee i bi jei
ta konda de da hii mundu.
16 “ ‘Nöö fa i si u dë aki, an dë fii buuja möön e. Hopo be de
dopu i. Kai Masa Jesosi në be a puu dee hogi dee i bi du a i
liba.’ Sö Ananiasi fan ku mi di daka dë.
17 “Nöö hën mi dë tee wan daka, hën mi toona ko a Jelusalen
aki, hën mi go a di Wosu u Masa Gadu go ta begi ën. Te fu mi
kë si, wan soni ko a mi a di wosu kuma mi ta sunjan. Ma na
sunjan.
18 Masa Jesosi seei ko fan ku mi.
“A taa: ‘Womi hesi, kumutu a Jelusalen aki e. Fa i ko ta fan
ku dee sëmbë u di köndë aki ta konda dee soni u mi da de, de
an o jei möönsö u de piki i buka.’
19 “Hën mi taa: ‘Masa, unfa a waka de an o jei? Biga de
bi sabi tuutuu taa mi wë bi da di sëmbë di bi nango a dee
keikiwosu fuu Isaëli sëmbë ta kisi dee biibima fii ta fon ta söötö
a dunguwosu.
20 Nöö di dee sëmbë bi ta kii Sitefani fu di a bi ta konda soni
fii da de hedi, nöö mi bi sai leti dë ta hoi dee koosu u dee sëmbë
dee kii ën dë. Di di buuu fëën bi ta kule ta kai a goon dë, mi bi
dë taanputaanpu dë ta da de leti fu di kii de ta kii ën dë.
“ ‘⌞Nöö fa de si di libi u mi ko tooka sö aki, ma dë kuma fa mi
bi dë möön, nöö unfa de an o sa piki mi?⌟’ Sö mi hakisi ën.
21 “Hën a piki mi taa: ‘Tei pasi go nöö, womi. Mi ta manda i
go a dee sëmbë na u Isaëli dee ta dë a dee longi köndë, fii tja di
buka u mi go da de.’ ”

Aki de jei taa Paulosu da

goon mii u Loomë.

22 Wë nöö fa Paulosu ta fan dë, dee gaan hia sëmbë naandë
tuu dë pii ta haika andi a ta taki. Ma di de jei sö taa Masa
mandëën faa go a dee sëmbë na u Isaëli, nöö aan soni. Hati

u de boonu te na soni. Hën de tuu bai taanga taa: “Di sëmbë aki an fiti faa musu libi möön. Un kii ën puu a goonliba e!”

23 Hën de ta bai ta kai wolo nöömö ta wai dee koosu u de ta hiti gudugudu a liba ta du soni. Hati u de nöö boonu sö.

24 ⌞Wë nöö di hedima u sodati an saandi mbei dee Isaëli sëmbë hati boonu sö, biga an dë Isaëli sëmbë faa fusutan soni u de.⌟ Nöö hën a manda dee sodati taa de musu tja Paulosu go buta a di sodati wosu, nöö de musu hupi ën faa sa konda di soni mbei de ta bai taanga sö.

25 Hën de tjëën go seeka tai fu de hupi.

Hën Paulosu hakisi di kabiteni u sodati taanputaanpu dë taa: “Unfa di wëti dë? Un sa hupi wan goon mii u Loomë ufö un kuutu soni fëën ö?”

26 Nöö di di kabiteni jei sö kaa, nöö hën a ko fëëë. Hën a go a di gaan hedima taa: “Wë di soni di i manda u fuu musu du aki, ma i sabi andi u ta du nö? Di sëmbë di i si u ta du di soni ku ën aki, a dë wan goon mii u Loomë.”

27 Nöö hën di hedima ko a Paulosu. Hën a ko hakisi ën taa: “Tuu nö? I da goon mii u Loomë nö?”

Hën a piki taa: “Aai, sö mi dë e.”

28 Hën di hedima taa: “Fa mi dë aki, mi paka möni tee a hia fu mi musu ko goon mii u Loomë e.”

Hën Paulosu piki ën taa: “Wë mi, an bi dë u mi paka. Wë biga dee sëmbë dee pai mi bi dë goon mii u Loomë kaa.”

29 Nöö di dee sëmbë bi o hupi ën dë jei sö kaa, hën de hai kumutu wantewante nëën sinkii. Di hedima seei panta tu. Biga fa Paulosu bi dë goon mii u Loomë seei ma töku de bi söötö ën ku bui fu de hupi.

30 Di dobooko fëën, nöö hën di hedima u sodati manda de taa be de lusu Paulosu puu di bui. Hën a manda kai dee Gaan Begima u Isaëli ku hii dee oto kuutuma u de be de ko miti kuutu, biga a kë sabi andi de ku Paulosu abi. Nöö di a kai di kuutu te de ko sindo, hën a tja Paulosu ko fu de fan fesi ku fesi.

23

Aki Paulosu dë a di kuutu.

1 Hën Paulosu luku dee kuutuma diin. Hën a seti fan taa: “Dee sëmbë u mi aki, sensi di mi dë piki wan, nöö hën mi ta libi kumafa mi hati ta pakisei taa Masa Gadu kë fu mi musu libi te kisi fa u dë aki.”

2 Di a taki sö kaa, nöö di Kaba Hei Begima de kai Ananiasi manda dee sëmbë dë a Paulosu bandja dë taa be de naki ën a buka.

3 Hën Paulosu taa: “Gadu o sitaafu i tu, i poipoi soni kuma wan bookowosu bandja de bi feifi ala. I sindo dë ta kuutu a mi liba a di së fuu Isaëli wëti, ma i seei booko di wëti fu di i manda sëmbë u de naki mi a buka.”

4 Hën dee sëmbë taanpu a Paulosu bandja dë hakisi ën taa:
“Sö i ta kosi di Kaba Hei Begima u Masa Gadu nö?”
5 Hën a taa: “Dee sëmbë, un piimisi fuunu. Ma bi sabi taa
hën da di Kaba Hei Begima e. Un a’ leti tuu. Biga Gadu Buku
taki taa ja musu kosi di sëmbë di dë a i liba ta tii i.”
6 Nöö di juu dë, Paulosu sabi taa fa dee kuutuma sai dë, nöö
de dë a tu keiki paatëi. Hafu u de dë Saduseima. Hafu u de dë
Faliseima. Nöö de tu pei sëmbë dë an ta biibi di wan soni. Hën
Paulosu fan möön taanga bai da de taa: “Dee sëmbë u mi aki,
miseei dë wan Faliseima e, söseei dee gaan sëmbë u mi bi dë
tu. Nöö fu di mi ta biibi kuma de taa dëdë sëmbë sa weki baka,
hën mbei de tja mi ko a kuutu aki.”
7 Nöö di a taki sö kaa, nöö hën de tu paatëi bia ko ta fia ku
deseei.
8 Wë biga dee Saduseima an ta biibi taa sëmbë sa dëdë toona
weki. De an ta biibi taa Gadu abi basia nëën köndë. De an ta
biibi taa sëmbë abi wan soni de kai akaa di ta libi u nöömö. De
dii soni dë de an ta biibi. Ma dee Faliseima ta biibi dee soni dë
tuu.
9 Hën dee kuutuma ta bai ta fia ku de na de nango ta ko. Nöö
so u dee Faliseima dë bi dë Sabima u Wëti. Te wan pisi, nöö
hën de hopo ta fia ku hatiboonu taa: “Di womi aki, Paulosu,
wa ta feni wan föutu nëën möönsö. Kandë wan akaa ee nasö
wan basia u Masa Gadu Köndë bi ko nëën tuu ko fan ku ën.”
10 Nöö hën di fia u de ko gaan buja seei, te di hedima u sodati
di bi kai di kuutu ko fëëë taa dee kuutuma o kisi Paulosu hai
tënë pisipisi. Hën a manda dee sodati go a goon ka de ta kuutu
dë go puu ën ku taanga a de dendu tja go a dee sodati wosu,
fu dee kuutuma an sa dou nëën möön.
11 Hën di ndeti dë seei, Masa Jesosi ko taanpu a Paulosu
bandja. Hën a fan ku ën taa: “Womi, tai hati e. Kumafa i si
i bi dë kotoigima u mi ta konda soni u mi a Jelusalen aki, nöö
söseei i o dë a Loomë ta konda de tu.”

Aki wanlö sëmbë fiti buka

u kii Paulosu.

12 Hën di dobooko fëën, hën dee Dju sëmbë fiti buka djula
taa de an o njan möön, de an o bebe wata möön tu ee na de kii
Paulosu.
13 Nöö dee sëmbë dee djula di djula dë, de pasa föteni womi.
14 Nöö hën de go a dee Gaan Begima ku dee Gaan Womi u
Isaëli taa sö de djula u de kii Paulosu, ee nasö de an o njan
möön, de an o bebe.
15 Hën de taa: “Nöö fa u ta fan ku unu aki, nöö u kë unu
ku dee oto gaan kuutuma manda wan buka da di hedima u
sodati mbei taa un kë kai Paulosu a kuutu, fuun fan di soni
fëën möön fini seeka. Nöö tefa a bazia dou a unu, nöö woo
feni ën kii ufö a dou.” Sö de fan ku de te de kaba.

16 Ma di ten dë, nöö hën wan sisa mii u Paulosu jei taa sö de
ta fiti buka fu de kii ën tio. Hën a go denda a dee sodati wosu
go piki Paulosu taa sö dee sëmbë o du fu de feni ën kii.
17 Nöö di di kijoo fan ku ën sö te a kaba, hën Paulosu kai wan
u dee sodati kabiteni taa: “Kabiten, ja ta si wan kijoo aki. A kë
go a di gaan hedima u sodati. Hën mi kai i ko begi fii tjëën go
nëën, ee a sa dou nëën. A a’ wan soni fu hën ku ën musu taki.”
18 Hën di kabiteni tjëën go da di hedima. Hën a taa: “Di womi
de kai Paulosu di dë söötösöötö dë, hën manda mi taa be mi tja
di kijoo aki ko a i. A abi wan soni faa taki ku i be i jei.”
19 Hën di hedima tja di kijoo a maun go a së go hakisi ën taa:
“Andi da di soni i abi u fan ku mi, kijoo? Fan be mi jei.”
20 Hën a taa: “Dee Dju sëmbë ko fiti buka ku deseei makandi.
Nöö de o begi i fu amanjan nöö i tja Paulosu go a di gaan kuutu
u de. De o mbei taa de kë kuutu soni fëën möön fini.
21 “Nöö na piki e. Möön föteni womi ta seeka fu de kisi ën kii.
De bi soi makandi taa ee de an kii ën, nöö de an o njan möön,
de an o bebe tu. Nöö de dë kabakaba fëën kaa e. I nöö de ta
luku fii mandëën ko da de nöö de kii.”
22 Hën di hedima bai di kijoo taa be an konda da na wan
sëmbë taa sö a bi ko nëën ko fan di soni ku ën. Hën a toona
mandëën go.

Aki de manda Paulosu go

a Sesalia.

23 Hën a kai tu sodati kabiteni taa: “Un musu seeka tuhöndö
sodati fu de go a Sesalia e. Nöö un tja sëbënteni sëmbë ku hasi
ku tuhöndö sëmbë ku lanza. A nëigi juu fu ndeti, nëën un musu
dë kabakaba seei pii fuun go.
24 “Nöö un musu seeka wan hasi di sa tja Paulosu nöö un
tjëën ku köni e, go a Gaama Felikisi.” ⌞Biga Sesalia, hën bi da
di köndë u di gaama u di pisiwata di ten dë.⌟
25-26 Nöö hën a mbei wan pampia manda da di gaama taa:
Mi, Kalaudio Lisiasi, mbei di pampia aki manda gaan odi
da di gaan lesipeki Gaama Felikisi taa mi dë.
27 Nöö di womi i si mi ta manda da i aki, a dë wan womi
di dee Dju sëmbë bi kisi panjan ta biinga seei u kii, nöö hën mi
ko ku dee sodati u mi ko puu ën a de maun. Biga mi bi jei taki
taa a dë wan goon mii u Loomë.
28 Nöö fa mi denda a di taki u de dendu aki, nöö mi bi kë
jei andi de ku ën abi mbei de kë kii ën. Hën mi ko tei ën tja go
a di gaan kuutu u dee Dju sëmbë.
29 Ma di mi ko luku di soni u de te mi kaba, nöö mi ko si
taa a dë wan soni de ta fia a di së u dee wëti u Dju. Di soni an
bi dë gaan soni sö fu de kii ën, ee nasö söötö a dunguwosu.
30 Nöö baka fëën, hën mi ko jei taa wanlö sëmbë fiti buka
fu de kii ën. Hën mbei i si mi mandëën da i wantewante aki

sö. Nöö mi o manda dee sëmbë dee ku ën a' soni fu de musu tja kaagi fëën ko da i ala. ⌞Na soni möönsö möön leki gaan odi.⌟ Sö wan pampia di hedima u sodati manda da Gaama Felikisi.

31 Nöö hën dee sodati seeka tefa de kaba kumafa de bi manda de, hën de tei Paulosu a di ndeti dë tja go te na Antipatisi.

32 Hën di dobooko fëën möön, hën de paati baka ku baka. Dee sodati söndö hasi toona go a de wosu,

33 hën dee dë ku hasi tja Paulosu go dou a Sesalia.

Nöö di de dou, hën de tja Paulosu go a di gaama. Hën de tei di pampia hën de da Gaama faa lesi.

34 Nöö di a lesi di pampia te a kaba, hën a hakisi Paulosu taa: "Wë un köndë fii?" Hën a piki Gaama taa "De pali mi a di pisiwata u Silisia."

35 Hën a taa: "Antoobi. Te dee sëmbë ku i a' soni ko dou, nöö mi o jei di soni fii." Hën a manda sëmbë tjëën go buta a Könu Helodi wosu, nöö de musu tei wakitima buta fu de koti wakiti dëën.

24

Aki dee Isaëli sëmbë ta kuutu Paulosu a Gaama Felikisi fesi.

1 Hën de dë te de a' feifi daka, hën di Kaba Hei Begima Ananiasi ku wanlö Gaan Womi u Isaëli hën de faaka Paulosu ko a Sesalia. Nöö fa de ko dë, de tja wan afokati de kai Tetulusi faa fan ku Gaama da de. Nöö sö de ko u tja di kaagi u Paulosu ko da Gaama.

2 Nöö di de ko dou, hën de manda kai Paulosu tja ko, hën de ko sindo. Nöö hën Tetulusi seti di fan, a taa: "Mati Köndë Masa, kumaa."

Hën a piki.

Hën a taa: "Wë u ko a i aki. Wë di köndë fuu soni di i ta seeka da u, nöö u si bunu fëën. Biga u dë söndö kisi toobi longi kaa. Nöö di köni di i, Gaama, abi a i hati, nöö hën mbei sömëni soni a di köndë fuu ko ta waka bunu.

3 Nöö hii fa i si un du dë, nöö hii u tuu ta si ën. U ta tei ën fu gaan soni. Nöö hën i si u ko piki i da i tangi, Köndë Masa.

4 "Nöö fa i si u ta fan ku i aki, nöö wa kë pena i. Ma u begi i gaantangi be i hoi pasensi da u pala sö be u fan te u kaba, nöö u go.

5 "Wë nöö di womi di i si u tja kaagi fëën ko da i aki, a dë seei wan gaan kaakeisëmbëma u goonliba. A ta suti faja a hii dee Dju sëmbë u goonliba tuu mindi tefa dee sëmbë ko ta mbei gidigidi a hii dee köndëköndë. Nöö a dë wan gaan nëbai sëmbë u di njunjun keiki de kai Nazaleni, nöö di keiki dë an ta kai a pasi ku di lei u Masa Gadu möönsö.

6 “Nöö hën a ko seei ko biinga u poi di Wosu u Masa Gadu a
Jelusalen dë, nöö hën u kisi ën panjan. [Nöö u bi o kuutu ën ku
dee fuu wëti,
7-8 ma nöö hën di hedima u sodati Lisiasi ko puu ën a u maun
ku taanga tei tja go gbolo.
“Nöö hën wë a taa dee sëmbë a’ kaagi fëën musu ko a i.] Nöö
hën i si u ko a i aki, Gaama. Nöö te i seei fan ku ën te i kaba,
nöö dee soni u ta fan ku i aki, nöö joo si taa u a’ leti a de.”
9 Nöö fa Tetulusi ta fan dë, hii dee Dju hedima ku ën ko dë
tuu ta piki ku ën taa aai, sö a dë tuu.

Aki Paulosu seei ta fan.

10 Nöö di di afokati fan te a kaba, nöö hën Gaama tuwë
maun da Paulosu, faa musu fan. Nöö hën di a o fan, hën a kai
ën: “Gaama, mi wai fu di i da mi pasi fu mi seepi fan tu. Biga
sömëni jaa kaa di i ta kuutu da u Isaëli sëmbë a u köndë aki.
11 “Nöö te i luku fini, nöö joo sabi taa an pasa tuwalufu
daka eti fu di mi go a Jelusalen u mi go begi Gadu a di Gaan
Keikiwosu.
12 Nöö fa mi go ala, na wan daka mi ku sëmbë kisi takitaki
fia wajawaja a di Wosu u Masa Gadu. Na a dee oto keikiwosu
u Isaëli, na a ganda mindi seei, mi buta faja a sëmbë möönsö
fu de ko ta mbei gidigidi.
13 “Dee soni de ta kaagi mi aki, ja sa suku fini a de te i si taa
de dë tuu möönsö. Wë biga na wan ten de bi si ën sö wan daka
a mi.
14 “Ma wan soni nöö mi sa piki taa tuu. Hën da di taki de taki
dë taa mi dë wan sëmbë fu wan njunjun biibi, nöö sö mi go a
di Pasi dë tuu. Ma fa de konda dë taa an ta kai ku di lei u Masa
Gadu, nöö na tuu e. Mi ta begi di wan seepi Gadu di dee gaan
sëmbë fuu bi ta begi a fesi. Nëën nöö mi dë eti. Dee soni dee
Masa Gadu bi buta Mosesi ku dee oto tjabukama fu de sikifi
dëën, nöö de tuu mi ta piki eti.
15 “Nöö mi ta biibi tu taa tee sëmbë dëdë de o toona weki
baka, dee bi libi bunu a Masa Gadu wojo ku dee an bi libi bunu
tuu. Nöö söseei dee sëmbë ta kaagi mi aki, söseei de ta biibi tu.
16 Nöö fu di mi ta biibi dee soni dë, nöö hën mbei mi ta biinga
nöömö fu mi dë ku limbohati a Masa Gadu fesi ku libisëmbë
fesi tuu.
17 “Wë nöö sömëni jaa u mi disi fu di mi kumutu a Jelusalen.
Nöö di soni mbei mi toona ko, fu di mi tja möni ko fu de da dee
penama u dee Isaëli sëmbë fuu. Nöö mi bi kë tja paima go buta
da Masa Gadu tu. Dee soni dë mbei mi toona ko a Jelusalen.
18 “Nöö di mi dou, nöö hën mi o go a di Wosu u Masa Gadu u
go du dee soni dë. Mi bi seeka sinkii u mi kaa buta limbolimbo
kumafa di wëti taki. Nöö fa mi go dë, sëmbë an bi hia a di
Wosu. Wajawaja an dë.

19 “Ma nöö wanlö Dju sëmbë fu Asia bi sai dë, ⌞nöö hën wë de
ko si mi dë, nöö hën de mbei toobi ku mi. Ma nöö fa de mbei
toobi ku mi seei,⌟ ma de an ko a i aki möönsö. Ee mi ku de bi
a’ soni, nöö misikuma de wë bi musu tja di kaagi u mi ko da i.
20 “Ma ee nasö, nöö mbei dee otowan aki konda da i andi
de feni di de bi kuutu soni u mi a dee gaan kuutuma fesi a
Jelusalen.
21 Wë biga ma saandi u mi de sabi u de ko konda da i möönsö
möön leki di wan kodo soni tö di mi bi fan ku de taa fa de ta
kuutu a mi liba dë, de ta kuutu da mi fu di mi ta biibi taa sëmbë
sa dëdë toona weki. Hën nöö da di soni di mi taki ala fu de sa
tja kaagi u mi ko taki da i aki.”
22 Fa Paulosu ta fan dë, nöö Gaama Felikisi ta haikëën. Wë a
sabi soni bunu u dee sëmbë dee ta waka a di Pasi u Masa Jesosi,
fa de ta libi.
Hën a taki da dee kuutuma taa: “Woo luku di sodati hedima
Lisiasi be hën konda da u andi a bi si, bifö woo kuutu di soni
dou.”

Aki ta lei fa Paulosu bi dë

a Sesalia.

23 Hën a manda di sodati kabiteni taa a musu buta wakitima
da Paulosu. Ma an dë taa hiniwan juu de musu ta dë nëën
liba. De musu ta dëën pasi be a ta feni wan piki böö. Nöö de
an musu tapa dee mati fëën tu fu de an sa sölugu ën.
24 Baka sömëni daka, hën Gaama Felikisi toona ko a di
kuutuwosu möön, ku di mujëë fëën de kai Duusila, di dë Isaëli
sëmbë. Hën Gaama toona manda kai Paulosu ko nëën möön.
A kë jei di fan fëën andi a ta taki. Hën Paulosu fan ku de di fa
sëmbë musu ta biibi a Masa Jesosi Keesitu liba.
25 Hën a ta fan ku Gaama ku ën mujëë ta bai de taa de musu
libi bunu a Masa Gadu wojo. De musu sabi u tai hati disa soni.
De an musu libi kumafa de hati kë a di së u hogi. Hën a bai de
taa: “Woo dë te wan daka, nöö Masa Gadu o kuutu a libisëmbë
liba kumafa de bi libi.” Sö Paulosu ta fan ku de gbelingbelin
tjika.
Nöö fa a ta fan dë, nöö Gaama ta haika, hën a ko fëëë. Wë
biga an ta libi bunu. Hën a taki dëën taa: “Wë womi, fa i fan
aki, mi jei. Nöö toona go fii ufö. Te mi feni pasi möön nöö mi
o manda kai i, be i toona ko fan ku u möön.”
26 Baka u di dë, sömëni pasi Gaama ta manda sëmbë ta kai
Paulosu nöömö, a ta ko ta fan ku ën. Nöö Gaama ninga taa te
Paulosu ko nëën, nöö a o pakëën gaan möni fu Gaama sa puu
ën a dunguwosu.
27 Baka tu jaa hën Gaama Felikisi kumutu a gaama, hën de
buta wan otowan de kai Polisiusi Fesitu fu tja di köndë. Nöö
fa Felikisi kumutu dë, a disa Paulosu leti a dunguwosu dë fu

di a kë abi bunu në a dee Dju sëmbë hedi. Hën mbei an puu ën möönsö.

25

Aki dee Isaëli sëmbë ku Paulosu ta fan a Gaama Fesitu fesi.

1 Baka dii daka u di Gaama Fesitu ko a Sesalia faa subi a gaama, hën a go a Jelusalen go waka.

2 Nöö di a go dou, nöö hën a ta fan ku dee Gaan Begima ku dee oto tiima u dee Dju sëmbë. Hën de tja kaagi u Paulosu ko dëën wantewante.

3 Hën de begi Gaama taa gaantangi be a du de wan bunu, be a manda Paulosu ko a Jelusalen da de. Nöö fa de ta begi ën dë, nöö de ta seeka u te a mandëën da de, nöö de tapëën a pasi kii.

4 Hën Gaama piki de taa: "Wë fa Paulosu dë a Sesalia dë, a dë a wakitima kaa, nöö be a dë fëën nöö. Abiti möön nöö mi seei o toona go ala.

5 Nöö te mi nango, nöö un sa manda so u dee fesima fuunu ko ku mi. Ee Paulosu bi du wan hogi nöö un sa tja kaagi fëën go kuutu ala." Sö a piki de.

6 Hën Gaama fika a Jelusalen kuma teni daka sö ufö a pasa go a Sesalia awaa. Tefa di dobooko hën a ko sindo a kuutu. Hën a manda sëmbë taa be de tja Paulosu ko nëën.

7 Nöö di de tja Paulosu ko dou, nöö hën dee Dju sëmbë dee kumutu a Jelusalen lontu ën buta a djegi. Hën de tja sömëni kaagi fëën ko konda da Gaama taa a ta du gaan hogi. Ma fa de ta fan dë seei, ma de an saanfa u taki ën te Gaama sa si taa sö Paulosu bi du tuu.

8 Paulosu seepi piki de taa: "Fa mi Paulosu dë aki, ma buuse na wan u dee Isaëli wëti fuu. Ma du soni di na bunu a di Wosu u Masa Gadu wan daka. Ma du soni na bunu ku di Gaan Könu u Loomë wan daka tu. Fa mi dë aki, na wan u dee soni dë mi du wan daka."

9 Di Gaama haika tefa a kaba, nöö a kë feni bunu në a dee Dju sëmbë. Nöö hën a hakisi Paulosu taa: "Wë i sa go a Jelusalen be de go kuutu dee soni de ta taki aki a mi fesi ala ö?"

10 Hën Paulosu piki Gaama taa: "Ka mi dë taanputaanpu aki a wan u dee kuutuwosu u di Gaan Könu u Loomë, mi dë aki kaa, nöö de sa kuutu mi leti aki. Biga ma du dee Dju sëmbë hogi wan daka, leti kumafa i seepi sabi dë, fu de puu mi aki tja go ala.

11 "Ee mi bi du wan gaan hogi tjika fu de kii mi, nöö ma bi o fëëë sitaafu fëën. Ma dee soni dee sëmbë ta kaagi mi aki, nöö ee de aan leti nöö na wan sëmbë a' pasi fu de tei mi buta a de maun fu de du hogi ku mi. Fa mi dë aki, mi kë go a di Gaan Könu a Loomë e, be a kuutu da mi."

12 Di Paulosu taki sö te a kaba, Gaama jei. Nöö hën hën ku
dee oto kuutuma fëën dee ku ën ta tja di köndë, go a së go kuutu
te de kaba. Hën Gaama piki Paulosu taa: “Wë antoobi. Di i taa
i kë go a di Gaan Könu, nöö mi o manda i go nëën.” Nöö di a
taki sö kaa, nöö hën di taki dë kaba.

Aki Könu Agiipa ku Gaama Fesitu ta fan.

13 Hën de dë tefa wan daka. Hën di Isaëli könu de kai Agiipa
hën ku ën sisa Benisi ko a Sesalia ko wai ku Gaama Fesitu fu
di de butëën Gaama u di köndë.
14 Nöö di de ko, hën de sai naandë sömëni daka. Hën Gaama
Fesitu fan soni u Paulosu ku Könu Agiipa, a taa: “Di womi di bi
dë gaama a mi fesi de kai Felikisi, di a kumutu a gaama, hën a
disa wan womi söötösöötö a dunguwosu aki.
15 “Nöö hën di mi go a Jelusalen, hën dee Gaan Begima ku
dee gaan womi u Dju tja kaagi u di womi ko da mi ko begi mi
gaantangi taa mi musu da di womi adjabëë da de.
16 “Hën mi piki de taa an dë guwenti fuu dee Loomë sëmbë
fu da wan sëmbë adjabëë söndö na kuutu u kai fu hënseei musu
piki dee sëmbë ku ën a’ soni.
17 “Nöö di mi taki sö kaa, hën de ko a Sesalia aki. Nöö ma
buuja. Di dobooko fëën wante, hën mi go sindo a kuutu fu mi
kuutu da de. Hën mi manda sëmbë taa be de tjëën ko a mi.
18 “Hën dee felantima fëën hopo taanpu a pë fu de kaagi
ën konda dee soni fëën da mi. Ma de an taki gaan hogi fëën
kumafa mi bi mëni taa de bi o taki.
19 Ma de ta fia ku ën a di së u di biibi u de soni. De ta fia ku ën
fu wan dëdë sëmbë de kai Jesosi, ma Paulosu ta piki de kodo
taa a dë ku libi eti.
20 “Nöö fa de ta fia ta fan dë, mi ta jei, ma ma saanfa u kuutu
möönsö a di së u dee keiki soni u de. Hën mi hakisi Paulosu ee
a kë go a Jelusalen fu de tja dee kaagi fëën go kuutu ala.
21 “Ma a taa a kë fuu sa hoi ën aki fu te u sa mandëën go da
di Gaan Könu a Loomë be hën kuutu di taki seeka dëën. Hën
mi manda dee wakitima taa de musu hoi ën da mi. Te mi feni
okasi, nöö mi o mandëën go da di Gaan Könu.”
22 Di Gaama Fesitu taki sö kaa, hën di könu taki dëën taa:
“Wë miseei kë jei fa di womi ta fan.”
Hën a taa: “Wë antoobi. Amanjan wante nöö joo jei ën.”

Aki de seti kuutu Paulosu baka.

23 Hën di dobooko fëën hën Könu Agiipa ku Benisi ko dou.
Nöö di de ko dou, hën dee sëmbë u di köndë ta wai ta mbei piizii
da de te na soni. Hën de denda a di kuutuwosu ku dee hedima
u sodati ku dee tiima u di köndë. Hën de ko sindo. Hën Gaama
Fesitu manda sëmbë taa de musu tja Paulosu ko da de. Hën de
tjëën ko.
24 Hën Gaama Fesitu seti di kuutu taa: “Wë Köndë Masa,
hedima u köndë ku föluku, ja si di womi u tja ko taanpu a u fesi

aki. Wë nöö hii dee Dju sëmbë fu Jelusalen te dou ku Sesalia aki tuu tja kaagi fëën ko da mi. De bai taa a musu dëdë, an musu dë a libi möön. Nöö hën di womi wë i si disi.

25 "Nöö fa mi wegi soni fëën luku tefa mi kaba aki, ma si a du soni tjika faa musu dëdë e. Ma di hën seepi taki taa a kë go a di Gaan Könu faa kuutu dëën, nöö hën mi piki taa mi o mandëën go a Loomë kumafa a kë.

26 "Ma nöö wan soni toobi mi. Ma sabi di soni fëën fini tjika fu mi mbei pampia manda da di Gaan Könu taa sö wan soni a du. Hën mbei mi manda kai ën faa ko a u aki, be un kuutuma tuu musu jei fa a o taki, ma u kë be Könu musu haika möön fini. Nöö fa a o taki te a kaba aki, i musu feni piki mi fu mi manda pampia da di Gaan Könu.

27 "Biga an bunu da mi u mi manda wan sëmbë buibui da di Gaan Könu söndö pampia e. Mi musu piki ën di soni di u ku ën abi te mi mandëën go."

26

Aki Paulosu ta fan ku Gaama Fesitu ku Könu Agiipa.

1 Wë nöö di di Gaama taki sö te a kaba, hën Könu Agiipa taki da Paulosu taa: "Womi, wë da di soni aan soni. I sa piki kumafa di soni fii dë, boo jei."

Hën Paulosu hopo maun a liba da de faa fan ku de.

2 Hën a taa: "Köndë Masa, kölöku tja mi fu di mi ko dou a i aki, fu ko piki i fu hii dee soni dee Dju sëmbë tja mi ko kaagi da unu.

3 Wë biga i sabi hii dee guwenti fuu Isaëli sëmbë finifini, te dou ku dee soni dee u ta fia ta taki. Nöö fa i si mi o fan ku i aki, nöö mi begi i hoi pasensi haika mi.

4 "⌞Fa dee Dju hedima tja kaagi u mi ko da i aki, an bi dë fanöudu fu de du sö e.⌟ Biga fu sensi di mi bi dë pikiwan ta libi a mi köndë te kisi Jelusalen fu tefa u dë aki, hii dee Dju sëmbë tuu bi sabi fa mi ta libi.

5 Biga de sabi mi longi kaa. Nöö ee de bi kë, nöö de bi sa taki da i taa Faliseima mi bi dë. Nöö dee sëmbë fuu dee dë u di paatëi dë, de ta hoi dee wëti u Dju möön hii dee oto sëmbë fuu tuu. Nöö söseei miseei bi ta hoi de tu.

6-7 "⌞Nöö kumafa i seei sabi kaa,⌟ Masa Gadu bi paamusi dee fesiten sëmbë fuu taa te wan daka dëdë sëmbë sa weki baka. Nöö, Köndë Masa, di soni Masa Gadu paamusi dë, nöö hii u dee tuwalufu lö sëmbë fu Dju, u tuu këën. Hën mbei u ta lesipeki Gadu ta begi ën a ndeti ku didia nöömö fuu tuu musu feni ën. Ma tökuseei dee Dju sëmbë seei ta kuutu a mi liba fu di mi ta piki di soni dë taa a dë sö tuu.

8 "Köndë Masa, faandi mbei un Isaëli sëmbë wan sa piki taa Masa Gadu sa weki sëmbë puu a dëdë köndë?

9 “Ma wë sö mi seepi bi dë tu o. Biga mi bi abi di pakisei taa
mi musu ta biinga u tapa dee soni u Jesosi fu Nazalëti, fu në
fëën an musu kisi gafa.
10 Nöö hën wë da di soni di mi bi ta du a Jelusalen. Dee Gaan
Begima fuu seei da mi taki taa sö mi musu kisi dee sëmbë u
Jesosi tja go söötö a dunguwosu. Nöö fa de bi ta manda sëmbë
u de kii de dë, nöö mi seepi bi dë a dendu tu.
11 “Sömëni pasi mi bi ta denda a dee keikiwosu fuu go kisi
dee biibima fu Jesosi ta sitaafu. Mi bi ta buta ku de seei fu de
musu poi hën në taa de an dë ku ën möön. Mi bi dë fajafaja a
di soni dë tee mi ta kule ta suku de te dou a dee köndëköndë na
u Isaëli ka de bi kule go, fu mi sa sitaafu de.
12 “Nöö a di soni dë mi bi nango a Damasikusi e. Fa mi nango
dë, nöö dee Gaan Begima fuu bi da mi pampia ta da mi pasi a
dee hogi mi nango du dë.
13 Ma nöö Köndë Masa, fa mi bi nango dë, a wan juu ten
fu sonuati, hën mi si wan gaan limbo kumutu a gaangadu,
a sëndë möön sonu lontu u koti zaaa tapa, mi ku dee sëmbë
nango ku mi dë.
14 Hën u tuu panta te u tombi kai a goon.
“Hën mi jei wan töngö kuma sëmbë. A fan ku mi a u Isaëli
töngö hakisi mi taa: ‘Womi Saulosu, faandi mbei i ta sitaafu
mi sö? Ja ta si taa ku i seei i ta du hogihogi nö?’
15 “Hën mi hakisi ën taa: ‘Ee Masa, ambë ta fan ku mi aki?’
“Hën a taa: ‘Mi wë e, Jesosi, di sëmbë di i si i ta sitaafu sö.
16 “ ‘Nöö hopo taanpu e. Biga mi ko a i fu tei i ko futuboi u
mi. Nöö fa mi ko a i tide aki, nöö i musu taki ën da sëmbë, te
dou ku hii dee oto soni dee mi o toona lei i möön.
17 “ ‘Nöö fa i si mi ta manda i aki, nöö na fëëë. Mi o taanpu
ku i a hii së ka mi o ta manda i go, fu dee Dju sëmbë ku dee
sëmbë na Dju tuu an o sa feni i kii.
18 “ ‘Biga mi ta manda i fii musu ta fan ku de e, be wojo u de
ko limbo, be de kumutu a di së u dungu ko a di së u limbo. I
musu fan ku de puu de a di kaakiti u di didibi basu, be de feni
di heepi u Gadu. Nöö fa de o piki i buka dë, nöö ma o hoi dee
hogi du u de a bëë möön. Nöö mi o konda de a dee otowan u
mi dendu dee ko dë apaiti da Gadu fu di deseei bi biibi a mi
tu.’ Sö a taki da mi e.
19 “Nöö Köndë Masa, wë di soni di ko a mi dë, nöö Masa Gadu
soni wë. Nöö ma niingëën. Mi piki leti kumafa a taki da mi.
20 Biga mi go a Damasikusi hën mi go konda di buka da dee
sëmbë fu ala te mi kaba. Hën mi toona go a Jelusalen go fan ku
dee sëmbë a Jelusalen te dou ku dee oto Dju sëmbë u hii Judea
köndë tuu. Nöö hën mi toona fan ku dee sëmbë na Dju. Fa mi
ta konda di buka da dee sëmbë a dee köndëköndë dë, nöö mi
ta taki da de taa de musu disa di hogilibi u de bia ko a di së u

Masa Gadu. De musu libi bunu be hii sëmbë sa si taa hati u de bia tuu.
21 “Nöö fu di mi ta waka ta konda di buka da dee Dju sëmbë ku dee na u Dju tuu dë, nöö fëën hedi dee Dju sëmbë kisi mi a di Wosu u Masa Gadu a Jelusalen dë ta biinga u de kii mi.
22 “Ma Masa Gadu heepi mi mbei de an kii mi. Nöö hën i si mi dë ku libi te tide eti, ta taanpu aki ta konda dee soni u Gadu nöömö da sösö sinkii sëmbë ku hedima tuu. Ma ta taki wan oto soni möön leki dee soni Mosesi ku dee oto fesiten tjabukama fuu bi ta taki.
23 Biga de bi ta konda taa a bakaten di sëmbë de kai di Keesitu o ko, nöö de o dëën sitaafu kii. Hën o dë di fosu sëmbë o dëdë weki a goonliba faa feni libi u teego. Nöö a o jabi pasi da dee Dju sëmbë fëën ku dee na Dju sëmbë tuu u de sa ko a di së u limbo. ⌞Sö dee fesiten sëmbë bi taki e, nöö fa u dë aki nöö a ko pasa tuu.⌟”
24 Di ka Paulosu fan dou dë, nöö hën Gaama Fesitu bai taa: “Paulosu, i lau e. Dee hia soni fii i lei dë mbei i ta fan laulau sö.”
25 Hën a piki taa: “Mi lesipeki Köndë Masa, ma lau e. Dee soni mi ta taki aki nöö tuutuu soni de dë e, fii musu sa pakisei.
26 Nöö mi sabi taa di Könu sabi de kaa, biga de an pasa a wosu dendu tjubitjubi fu sëmbë an sa sabi de. De tuu pasa a lanti wojo wajaa. Hën mbei ma ta fëëë u taki de.”
27 Hën a bia hakisi di Könu taa: “Könu o, dee soni dee fesiten tjabukama u Masa Gadu bi sikifi buta dë, ja ta piki de nö? Mi sabi taa i ta piki de.”
28 Hën Könu piki ën taa: “Wë ma womi, fa i ta fan ku mi aki, i mëni taa i sa mbei mi ko biibi a Jesosi wantewante aki sö nö?”
29 Hën Paulosu piki ën taa: “Ee wantewante i sa ko, ee te bakaten seei, ma a’ toobi. Ma mi ta begi Masa Gadu da i ku dee otowan ta haika mi aki tuu taa un sa ko kuma mi, boiti di fa mi dë buibui a maun aki.”
30 Di Paulosu taki sö kaa, nöö hën Könu Agiipa ku Gaama Fesitu hopo, de ku Benisi ku hii dee otowan tuu dee bi dë sindosindo dë, hën di kuutu booko.
31 Nöö fa de nango dë, hën de ta fan ku deseei taa: “Di womi aki an du hogi möönsö fu de musu kii ën e. An musu dë a dunguwosu seei.”
32 Hën di könu fan ku di gaama taa: “Ee an bi hakisi i kaa fii mandëën go a di Gaan Könu u Loomë, nöö u bi sa puu ën a dunguwosu. Wë ma di a hakisi i sö kaa, nöö wa sa puu ën möön.”

27

Aki de ta tja Paulosu go a Loomë.

1 Hën de dë te wan daka, hën de buta taa de o manda
Paulosu ku wanlö oto sëmbë söötösöötö ku bui go a Loomë.
Nöö hën de tei wan sodati kabiteni de kai Julisi buta faa musu
tja dee sëmbë dë go a di Gaan Könu. Nöö di kabiteni dë ta
wooko da di Gaan Könu seei.
2 Nöö di juu dë, wan zeboto bi kumutu a di köndë de kai
Adamitia ⌞ko tjökö a Sesalia dë⌟ ufö a o go a Italia Köndë. Nöö
a di boto dë de o tja Paulosu, biga a Italia Köndë Loomë dë.
Nöö di boto o ta nama a dee köndëköndë fu di ze bandja u Asia
nango te a dou a Italia.

Hën u subi a di boto dë tefa u kaba. Hën u wai buta a
mindi. Nöö fa u nango dë, nöö di womi u Masadonia de kai
Alisitakusi di ta dë a Tesalonika hën o go ku u tu.

3 Hën di dobooko fëën hën u nango tefa u nama a Sidon. Nöö
di sodati kabiteni libi bunu ku Paulosu. Biga a dëën pasi faa
go a tela a dee mati fëën fu de sa sölugu ën.

4 Hën u toona ko subi a boto. Hën u buta a mindi. Ma di
ventu ta hai u baka taanga te wa sa go. U musu ta waka a
bandja së u di paati de kai Sipuusi nango ka di ventu an ta
hai u baka sö möön.

5 Baka fëën möön, hën u waka a di ze langalanga ta pasa dee
köndë u Silisia ku Panfilia, hën u go nama a di köndë de kai
Mila u Lisia köndë.

6 Hën di u ko dou, hën di sodati kabiteni ko si wan boto fu di
köndë u Afiikan de kai Alekesania nango a Italia. Hën a mbei
u tei di boto dë.

7 Nöö di u kumutu a Mila, wa sa waka hesi. U ta waka
teigiteigi ta ko nöömö te dou sömëni daka ufö u ko zuntu ku
di köndë de kai Kinidusi. Tökuseei wa dou möönsö. Di ventu
ta hai u baka kodo te wa sa go a di pasi di u bi musu go möön.
Hën u ko pasa di paati de kai Saamoni kisi di gaan paati de kai
Keeta, nöö hën u ta waka a di së bandja fëën ka di ventu an ta
naki u sö möön.

8 Ma nöö fa u ta waka zuntu ku di bunu së u di paati nango
dë seei, ma tökuseei di ventu ta tja u nango baka eti. Nöö hën
u ta waka ku taanga nango, tefa u go nama a wan kamian u
Keeta de kai Bumbuu Lampeesi. A dë zuntu ku di köndë de
kai Lasea.

9 Nöö fa u ta du dë, u ta lasi ten seei. Biga di gaan begi daka
u dee Dju sëmbë di de ta begi söndö njan pasa kaa, nöö te di
daka dë pasa nöö an bunu u waka a di ze möön.

Te wan pisi hën Paulosu hopo bai de taa:

10 “Womi, mi si taa ee u kumutu aki go möön, nöö di boto o
booko nöö woo kisi makei. A kandë lai fuu o go. A kandë so
fuu o dëdë tu.”

11 Fa Paulosu fan dë, hën di sëmbë abi di boto ku di sëmbë di ta tjëën, piki taa de sa go. Hën di sodati kabiteni nama ku de, an piki di fan u Paulosu.

12 Nöö di gaan së u dee sëmbë dee dë a di boto, deseei tu an kë tan a Bumbuu Lampeesi dë. Biga di kamian an bunu da di kötö wei, nöö de kë biinga luku ee de sa go dou a di köndë de kai Fenikisi go tan ala tefa di kötö ten pasa. Biga Fenikisi hën da wan bunu lampeesi u Keeta. Di ventu an ta kisi taanga ala a hii së kumafa a ta kisi a Bumbuu Lampeesi.

13 Hën u dë te wan pisi. Hën wan ventu kumutu a di ze ko a u, an bigi. Nöö di lö ventu dë, hën de mëni taa de kë. Nöö di a ko wante, nöö hën de hai di hanka u di boto. Nöö hën u tuusi buta a mindi. Hën u ta waka langalanga a bandja së fu di paati kumafa u sa waka zuntu ku tela tjika.

14 Ma fa u nango dë te fuu kë mëni, nöö hën wan gaan ventu kumutu a di oto së u di paati dou a u. Nöö di ventu dë, hën da di gaan ventu u di ze.

15 Hën a kisi u a wataliba dë vuuu ku di boto. Hën a bia u viooo go a di ze mindi piii. De biinga u tii di boto te de wei hën de disa. Hën di ventu ta tja u go ka a kë a sösö kamian.

16 Te wan pisi hën u ko zuntu ku wan piki paati de kai Kalauda, ka di ventu an ta kisi u taanga sö möön. Nöö hii fa u nango dë, u ta hai wan piki boto ta tja ku u,

17 nöö hën u hopo ën hai ku taanga tuwë ko a di boto dendu gbogolou. Hën baka fëën hën de tei köödëi hën de tai di gaan boto lontu hii ën sinkii ko dou fu di ventu an musu tjëën go booko.

Nöö hën de fëëë taa di boto o tjökö a di gaan sandu de kai Siite. Nöö hën de saka di zei di dë a di boto zaaa ko basu fu di ventu an sa tja u go hesi sö möön. Nöö di de seeka sö te de kaba, nöö hën di boto dë a di wata liba ta diipi nango ta ko ta tja u go ka di ventu kë.

18 Di dobooko fëën, hën di gaan ventu ta kisi u eti ta seki di boto taanga kuma a sa singi u. Hën de puu hafu u dee lai a di boto tuwë go a wata.

19 Di u dii daka fuu di u kumutu a lampeesi, hën dee wookoma u di boto seei tei dee wooko lai u di boto tuwë go a wata.

20 Hën u dë a di boto dendu sömëni daka. U hopo wojo luku liba te u wei, wa ta si teeja möönsö. Wa ta si sonuwojo. Di gaan ventu an ta saka möönsö, te nöö na wan fuu ta mëni möön taa woo kumutu ku libi.

21 Nöö di ten dë, dee sëmbë bi dë longi söndö njan. Biga de bi dë ku gaan pakisei te na wan u de ta mëni soni u njan möön.

Hën u dë te wan pisi, nöö hën Paulosu hopo taanpu a u mindi. Hën a taki da de taa: “Womi, hën di soni aki wë mi

bi taki da unu taa wan boo kumutu a Keeta e. Ee u bi tan ala di soni aki an bi o miti u, nöö dee lai fuunu an bi o kaba a sösö.
22 "Ma nöö haika, un tai hati e. Di boto hën a o booko kaba a sösö, ma na wan fuu o lasi u libi. U tuu o kumutu.
23 "Nöö di soni mbei mi taki sö. A di ndeti, hën di Gadu di mi ta dini aki, a puu wan basia fëën köndë manda ko taanpu a mi bandja ko fan ku mi, biga mi dëën sëmbë.
24 Hën a taki da mi taa: 'Womi Paulosu, na panta e. I musu nango te i dou a di Gaan Könu fesi nöömö faa kuutu soni fii. Nöö Gadu dë ku i. A o da i hii dee sëmbë ku i ta waka a di boto aki, de tuu o kumutu. Na wan u de o dëdë.'
25 "Wë nöö womi, mi ta futoou Masa Gadu e. Di soni i si a manda ko piki mi aki, sö nöö a o pasa nöömö. Hën mbei mi ko fan ku unu taa un tai hati e. Woo libi.
26 Ma fa i si u nango aki, di ventu o tja u go naki a wan paati, ma u tuu o kumutu." Sö Paulosu fan ku u.
27 Nöö hën u dë tee di u teni-a-fö ndeti fuu, di ventu ta tja u nango zaaa eti a di pisi u di ze de kai Adiia. Nöö hën kuma a di tuwalufu juu fu ndeti, hën dee tiima u di boto ko ta fii taa u ta zuntu ku së tela.
28 Nöö hën de maaka di wata luku. A fundu föteni mëti. Hën di u go wan pisi möön hën de toona maakëën möön, hën a ko diiteni mëti.
29 Hën de ko panta taa di boto o go naki booko a wan sitonu kamian. Hën de saka fö hanka tuwë go a wata djolou a di boto gogo. Hën de ta begi soni fu didia musu ko.
30 Nöö di juu dë dee sëmbë ta tii di boto, de kë fusi go. Nöö hën de go puu di piki boto u bi ta tja a di boto dendu dë tuwë a wata. De ta ganjan u otowan mbei taa de kë tuwë hanka a di boto hedi së. Ma möiti wë de ta mbei fu de go disa u otowan a di boto dendu.
31 Ma Paulosu si de. Nöö hën a piki di kabiteni ku dee oto sodati sai dë taa: "Ee dee tiima u di boto kumutu go disa u, nöö wan o libi möön e. Woon dëdë."
32 Nöö di dee sodati ko jei sö kaa, hën de hopo kisi de ufangi hën de koti dee tatai u di piki boto tuwë. Di boto diipi go fiaa.
33 Hën di ganian kanda, hën Paulosu fan ku de taa: "Un haika e, dee sëmbë. Tide mbei teni-a-fö daka un dë aki ku bookohedi. Hati fuunu ta latja te wan ta njan.
34 Nöö mi begi unu be un njan wan pikiwan. Biga ee wan njan nöö woon dëdë. Wan panta tumisi e. Biga na wan niën fuunu hedi uwii seei o lasi."
35 Hën di a taki sö kaa, hën a tei wan bëëë. Hën a da Masa Gadu tangi a de tuu fesi te a kaba. Nöö hën a booko wan pisi, hën a ta njan.
36 Nöö di de tuu si sö kaa, nöö hën de tai hati, hën deseei njan tu.

37 Nöö u dë tuhöndö ku sëbënteni-ku-sikisi womi a di boto dë
e, sö u bi hia tjika.
38 Nöö di u njan te u kaba, hën u bigi puu lai möön ta tuwë
a wata fu di boto musu möön fukë. Dee lai u ta puu ta tuwë a
wata dë, de dë sakusaku u di soni de ta mbei boon.
39 Tefa kamian limbo, hën de ta si tela ma de an sabi di
kamian. Hën de luku ën hën de si taa di kamian abi wan godo
dë ku sandu balalaa. Nöö hën de taa de o biinga luku ee de sa
tjökö di boto nëën.
40 Hën de koti dee tatai ta hoi dee hanka tuwë disa a di ze.
Hën de lusu dee tatai ta hoi dee pada. Hën de hopo di zei seeka
faa sa kisi di ventu möön taanga be a tja u go a fesi möön hesi.
Nöö di de seeka sö te de kaba, nöö hën u nango zaaaa faa tja
u go dou a di sandu.
41 Nöö di u nango, te fuu kë sabi hën di sipi hedi tjökö a di
sandu djoo ka tu ze buka ta kule ko miti. U peka gingin. Fa u
peka dë, nöö di boto hedi hën peka, an sa buli. Ma di wata ta
naki di boto gogo nango ta ko djugudjugu tefa a booko pisipisi.
42 Nöö di dee sodati si sö kaa, de panta taa dee sitaafuma o
sun go kumutu, nöö de kë kii de wante.
43 Ma di sodati kabiteni an kë u de kii Paulosu, hën a bai de
taa be de disa dee sëmbë, be de an kii de. Hën a taa, dee sëmbë
dee sa' u sun nöö be de fosu djombo go a wata sun go a së.
44 Nöö dee sëmbë na sabi u sun, nöö de musu subi a dee
paanga liba ku dee bookobooko boto pisi liba, nöö de hai go a
së.
Nöö di u du sö kaa, hën u tuu dou a tela. U libi.

28

Aki Paulosu dë a Malita.

1 Nöö di u nango te u go dou ku libi a tela ufö u ko sabi taa
di paati u naki dë hën de kai Malita.
2 Nöö dee sëmbë u di köndë kisi u ku wai, de hoi u bunu, de
mbei u sëmbë. Fa di tjuba ta kai ta fon u dë u ta kötö, hën de
zunta faja da u, u ta këndë.
3 Paulosu seei ta pii udu ta tja ko zunta faja. Te wan pisi hën
di faja kendi wan sindeki a di udu dendu, hën a kumutu ko
njan mën a maun gaa peka gingin.
4 Hën di dee sëmbë u di köndë si di sindeki pekapeka nëën
maun, hën de taa: "Wë di sëmbë di sindeki njan peka nëën
maun aki, goonliba si taa an dë fa a libi möön e. Biga de singi
a ze kumutu, an dëdë, nöö hën di sindeki njan mën. Wë nöö di
sëmbë dë musu dë wan hogisonima." Sö de taki.
5 Hën Paulosu sakwi di sindeki vau puu tuwë a faja. Fa a
njan mën dë seei, töku na wan soni du ën.

6 Di juu dë, dee sëmbë dë pii ta luku. Biga de ta mëni taa ka
a njan mën tjika dë, nöö te wan pisi maun fëën o soi ee nasö
a tombi kai dëdë. Hën de luku ën te de wei, soni seei an du ën
möönsö. Hën de bia pakisei taa: "Wë di sëmbë dë, a musu u dë
wan gadu. ⌞Biga di sindeki aki an sa njan sëmbë sö, nöö a fika
ku libi.⌟"
7 Nöö di hedima fu di paati dë hën de kai Pubiisi. Nöö a abi
wan gaan pisi u di köndë zuntu ka di sindeki njan Paulosu dë.
Nöö hën a tja u go nëën. Hën a sölugu u bunu hoi u seei dii daka
longi.
8 Nöö di tata u di hedima bi dë suwakisuwaki. Fëbë ku bëë
dë ku ën te na soni. Nöö hën Paulosu go nëën go begi dëën te a
kaba, hën a nama maun nëën. Hën di tata bëtë gbegede. A ko
bunu.
9 Nöö di dee sëmbë ta libi a di paati jei sö, hën de go piki hii
dee sikima u de a hii dee köndëköndë u di paati, hën de tuu ko
a u ko suku heepi nöö hën de tuu fia ko bunu.
10 Hën de bigi u a sömëni fasi seei. Tefa di daka woo kumutu
dë, hën de buta dee soni u a' fanöudu a boto da u.
11 Nöö u bi a' dii liba naandë. Nöö di woo go, hën u tei wan
boto fu Alekesania de kai "De Tumii u Liba". A bi sai dë ta luku
fu di kötö wei musu pasa. Hën u subi nëën wai buta a mindi.

Aki Paulosu go dou a Loomë.

12 Nöö di u kumutu a Malita hën u go nama a wan köndë de
kai Silakuse. Nöö u hoi dii daka dë,
13 hën u kumutu. Hën u waka langalanga a di ze bandja.
Hën u go nama a di köndë de kai Legiun. Dobooko fëën, hën
wan ventu kumutu a u baka ta ko, nöö hën u kumutu ku ën.
Hën di dobooko hën u nama a Puteoli.
14 Nöö di u ko nama a Puteoli, hën u ko si wanlö biibima u
Masa Jesosi dë, hën de begi u fuu tan ku de sëbën daka. Hën u
tan tefa di sëbën daka dou, hën u kumutu dë go dou a Loomë.
15 Wë nöö di u bi ta waka a futu fuu go dou a Loomë, nöö hën
dee sëmbë u Masa Jesosi fu ala jei taa sö u ta ko. Hën de kai a
pasi waka ko miti u. Hafu u de waka te dou a di wojowojo fu
di gaan pasi de kai Apii. Hafu u de fika a di kamian de kai Dii
Wakama Wosu ta luku u.
Nöö di Paulosu si taa sö de du, nöö hën a dëën taanga. Hën
a da Masa Gadu tangi fu di piizii de mbei ku ën dë. Wë da sö
di waka fuu waka bifö u dou a Loomë.
16 Nöö di u go dou a Loomë, hën de da Paulosu pasi fëën
wanwan sa libi, ma a abi wan sodati ta watji ën.

Aki Paulosu ta fan ku dee Dju sëmbë a Loomë.

17 Nöö baka dii daka fëën fu di a dou, hën a kai dee hedima
u Dju dee dë a Loomë taa be de ko nëën be a fan ku de. Nöö
di de ko dou, hën a fan ku de taa: "Dee Isaëli sëmbë u mi aki, a

Jelusalen wë mi kumutu. Ma fa mi dë buibui aki seei, ma na dee wëti u dee gaan sëmbë fuu mi poi e. Ma du hogi ku dee otowan fuu fu Isaëli tu, ma tökuseei de wë kisi mi a Jelusalen ala tja go da dee Loomë lanti fu ala.

18 "Nöö di dee lanti hedima ko öndösuku mi libi luku tefa de kaba, de an si föutu a mi seei möönsö fu de musu kii mi, nöö hën de kë puu mi a dunguwosu.

19 Ma nöö dee Dju sëmbë an kë piki. Nöö di ma si na wan oto baaku möönsö, hën mi taa mi kë ko a di Gaan Könu aki faa kuutu da mi. Ma fa mi ko aki seei, an dë taa mi kë tja kaagi u dee sëmbë fuu u Isaëli ko da di Könu e.

20 "Hën mbei mi kai unu fu mi fan ku unu, fuun saandi da di soni mbei mi dë buibui aki. Fu di mi ta biibi taa di Heepima u Isaëli di u bi ta mëni faa ko nöö a ko kaa, fëën hedi mbei mi dë söötösöötö ku di këti aki."

21 Nöö di dee Isaëli sëmbë jei sö, hën de toona piki ën taa: "Wë nöö dee Isaëli sëmbë fuu a Judea ala an sikifi soni fii a pampia manda da u aki möönsö e. Na wan u dee sëmbë fuu dee kumutu ala tja kaagi fii ko da u aki tu.

22 "Ma nöö ee joo fan ku u a di soni di i, Paulosu, ta biibi, nöö fan ku u boo jei. Wë biga wan soni fu di biibi fii nöö u ta jei nöömö taa a hii kamian ka i ta taki a di njunjun biibi dë liba kaa, nöö a ta tja fia. Nöö u kë sabi soni fëën finifini e."

23 Di de fan sö kaa, nöö hën de buta daka. Tefa di daka dou, nöö hën de ko a Paulosu te a hia nëën wosu. Hën a ta fan ku de wan hii daka fu tefa sapate, ta leti de fa Masa Gadu ko ta tii libisëmbë a wan hii njunjun fasi. Nöö fa a ta fan dë, a ta tei Gadu buku ta lesi dee soni Mosesi ku dee fesiten tjabukama u Masa Gadu bi sikifi, ta puu da de. A ta biinga ku de nöömö fu de musu biibi taa dee soni de bi sikifi buta dë, soni u Masa Jesosi wë de bi ta taki nöö awaa de ko pasa.

24 Nöö fa a ta fan ku de dë, de jei di fan. So u de piki taa tuu. Ma nöö so u de an kë tei ën seei.

25 Te wan pisi hën de hopo u de go. Hën Paulosu fan ku de wan pasi möön ufö de go taa: "Di Akaa u Masa Gadu bi abi leti e, di a bi ko a di tjabukama fëën de kai Jesaaja liba. Biga a fan ku dee gaan sëmbë fuunu taa:

26 Go fan ku dee Isaëli sëmbë aki taa:
'Woon ta haika soni nöömö
ma wan o ta fusutan.
Woon ta luku soni nöömö
ma wan o ta si soni möönsö.'
27 Biga dee sëmbë dee i si u ta fan ku de aki,
de a' taanga hati te de an sa bia pakisei möönsö.
De a' taangajesi poi.
De tapa de wojo seei u de an si soni.
Ee de an bi tapa wojo,

nöö de bi o si soni ku de wojo,
nöö de bi o jei soni ku de jesi,
de bi o a' fusutan a de hedi dendu,
nöö de bi o bia ko a mi.
Nöö mi bi sa kula de.
Ma de an kë.
28 ⌞Sö Gadu bi fan ku dee gaan sëmbë fuunu, nöö mi kë mbei
un sabi taa sö un dë te tide eti.⌟
"Wë nöö di wan ta kë piki di buka u Masa Gadu aki faa heepi
unu, nöö mi taki da unu taa a ta manda di Buka go da dee
sëmbë dee na Isaëli e, nöö de o piki."
[
29 Di Paulosu fan sö tefa a kaba, hën dee Dju sëmbë kumutu
dë. Nöö fa de nango dë, hën de ta fia wan gaan fia nango fu di
fan a fan ku de dë hedi.]
30 Baka u di dë, hën Paulosu libi a di wosu hii tu jaa longi,
ta paka di wosu hënseei. Nöö a ta kisi hii dee sëmbë dee ta ko
nëën tuu ku wai.
31 A ta konda nöömö fa Masa Gadu tja wan njunjun tii ko,
nöö a ta lei dee sëmbë ta ko nëën dë dee soni u Masa Jesosi
Keesitu nöömö. An ta fëëë seei u taki de. Nöö sëmbë an ta
tapëën tu fu an taki de.
A kaba.

Di biifi Paulosu manda da dee biibima u Loomë

Wan wöutu a fesi.

Söö. Wë di pisi u Gadu Buku aki sö, nöö di tjabukama u Masa Jesosi de kai Paulosu hën sikifi ën manda da wanlö biibima u Masa Jesosi a di köndë de kai Loomë. Nöö fa a sikifi ën da de dë, nëën bi tja de ko a biibi e. Ma a buta taa a kë mbei wan lëisi faa go haika dee sëmbë u Loomë naandë. Nöö hën mbei a sikifi di biifi aki da de u de sabi ambë dëën, ku andi da di buka di a ta konda.

Nöö a di biifi aki, Paulosu ta lei gbegedee seei dee soni ku dee soni dee dë a di Buka u Masa Jesosi dendu. Nöö di mama sondi a taki a di biifi dë taa: Libi u teego fii fendi, nöö an dë sondi di wan sëmbë sa kisi ku ën seei kaakiti möönsö. Ma Gadu hën ta da u ën ku ën bunuhati te u nama ku Masa Jesosi.

Nöö Paulosu ta taki a sömëni oto soni liba tu, a di biifi aki dendu. A ta lei fa hii sëmbë dë a wogi du basu, nöö de tuu o kisi sitaafu a Gadu ee na de biibi a Masa Jesosi liba. Hën tö sa mbei i ko limbo a Gadu wojo. Hën a toona ta lei fa di Akaa u Gadu tö nöö sa puu wan sëmbë fu an musu libi hogilibi möön.

Nöö a ta lei andi dee wëti u Gadu kë taki, ku fa dee Dju sëmbë ku dee sëmbë an dë Dju tuu dë a dendu u dee sondi Gadu buta faa du. Sömëni oto soni a lei dee sëmbë u Loomë u de fusutan di Buka möön bunu.

Nöö di a o tapa di biifi, nöö hën a lei fa biibima ku biibima musu ta libi ku deseei makandi, ku fa de musu ta libi ku lanti. Nöö hën a tapa di biifi ku odi apaiti.

Nöö te joo lesi di biifi aki, nöö joo si fa Paulosu bi abi fusutan tjika fu dee soni Gadu du da u a Masa Jesosi. Nöö i seei o ko abi möön bunu fusutan u de tu.

Aki di pampia seti.

1 ⌞Wë dee sëmbë u Loomë dë,⌟ mi ta manda gaan odi da unu. Nöö di sëmbë di ta mbei di biifi aki, nöö mi da Paulosu, wan futuboi u Jesosi Keesitu di hënseei kai buta apaiti fasi taa mi musu dë wan tjabukama fëën ta konda di Bunu Buka u Gadu da sëmbë.

2 Nöö di Buka mi ta konda aki sö, nöö Gadu bi paamusi ën gaanduwe a fesi e. Biga a bi taki ën da dee fesiten tjabukama fëën, nöö hën de sikifi ën buta a di Buku fëën.

3 Nöö di Buka aki, a nama a di Mii fëën de kai Jesosi Keesitu, di dë di Masa fuu.

Fa Jesosi sai dë, dee sëmbë, a libisëmbë fasi nöö a bi dë di bakamii fu Könu Dafiti,

4 ma nöö te i luku ën te i kaba, nöö i ta si gbegedee taa
Gaangadu Mii seei di dë. Biga libi fëën bi dë limbolimbo söndö
föutu, ufö a weki baka a dëdë a wan kaakiti fasi. Sö di Akaa u
Gadu bi dë nëën tjika.
5 Nöö di Mii u Gadu di u ta taki aki, hën wë libi ku u ku ën
bunuhati. Hën a da u di wooko fuu sa ta tja di Buka fëën ta
paaja da dee peipei sëmbë u goonliba, be de sa biibi ën nöö de
o sa piki ën buka.
6 Nöö un dee biibima u Loomë seei dë a dendu tu e, u dee
sëmbë dee Gadu kai fuun ko dë sëmbë u Jesosi Keesitu.
7 Nöö hën i si mi ta mbei di biifi aki da unu.
Masa Gadu lobi unu e, dee sëmbë. A kai unu fuun ko dë
apaiti sëmbë dëën. Nöö mi ta manda gaan odi da unu taa u
Tata Masa Gaangadu ku Masa Jesosi Keesitu tuu musu ta tja
unu ku de bunuhati. De musu da unu böö.

Aki Paulosu taki di fa a kë go haika dee biibima u Loomë tjika.

8 Wë nöö a di fosu kamian nöö mi ta da di Gadu fuu di mi ta
dini aki tangi da unu tuu a Jesosi Keesitu në. Biga de tei di fa
un ta biibi ën naandë tja go paaja a hii kamian.
9 Nöö fa mi ta dini ën ku hii mi hati ta konda di Bunu Buka
fëën Mii aki, nöö hënseei dë kotoigima u mi e. A sabi taa ma
ta fëëkëtë unu a di begi u mi möönsö. Hiniwanten mi ta mëni
unu.
10 Nöö mi ta begi ën nöömö, a kandë mi sa feni pasi fu mi
dou a unu ala awaa, ee Gadu kë.
11 Biga wë mi hangi u si unu gaanfa seei, dee sëmbë, u mi
musu tja wan soni u di Akaa u Gadu ko paati ku unu, be di
biibi fuunu ko möön taanga.
12 Boo taki ën sö taa mi kë fu mi ku unu tuu musu miti fuu
da u seei taanga, fa u ta biibi Gadu makandi aki.
13 Tuu e, dee sëmbë, mi kë mbei un ko sabi taa sëmëni pasi mi
buta kaa fu mi sa ko a unu. Mi kë ko wini sëmbë a unu mindi
naandë da Gadu, leti kumafa mi bi wini sëmbë a sëmëni u dee
köndë ka dee sëmbë na Dju ta libi, ka mi bi ta waka. Ma nöö
hën mi ta biinga te tide, soni ta tapa mi nöömö.
14 Fa mi ta konda di Buka u Masa Jesosi aki, dee sëmbë, nöö
mi musu u kondëën da hii sëmbë e, dee sëmbë dee kisi lei ku
dee an kisi lei wan bëtë, dee sëmbë dee ta fusutan soni bunu
ku dee sëmbë dee an ta fusutan soni wan bëtë, de tuu mi musu
ta konda di Buka da.
15 Hën mbei mi kë ko a unu a Loomë ala, be mi kondëën ala
tu.
16 Nöö fa mi ta konda di Bunu Buka u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu
aki, nöö sen an ta kisi mi dëën wan pikiwan seei. Kwetikweti.
Biga mi sabi taa hën ta tja di kaakiti u Gadu ko da hii dee sëmbë
dee ta biibi ën fu de feni di heepi u Gadu, u de an lasi go kaba
a sösö.

Nöö di Buka aki sö, fosufosu a bi dë fuu dee Dju sëmbë, ma
fa u dë aki a ko dë da hii sëmbë tuu.
17 Hën ta lei u di fasi fuu sa ko bumbuu a Gadu wojo. Nöö di
fasi u ta taki aki, a Gadu a kumutu. Nöö ku biibi a ta seti, nöö
ku biibi nöö a nango dou tu, leti kumafa de sikifi a di Buku u
Gadu taa:
Di sëmbë di dë bumbuu a Gadu wojo,
hën ta libi ku biibi nöömö nango.

Aki ta lei fa Gadu hati boonu ku dee sëmbë dee na a' bisi ku ën.

18 Dee sëmbë o, di hatiboonu u Masa Gaangadu a liba ala ta
kai a so sëmbë liba kaa e, biga de an ta mëni Gadu seei. Fa de
sai u de dë, nöö de ta biinga u tapa dee soni dee dë leti, fu di
de kë libi di takuhatilibi u de go dou.
19 Wë biga ee fu de sabi soni u Gadu nöö de sa sabi ën o.
Gadu seei wë mbei de sa sabi ën limbolimbo.
20 Biga fa Gadu sai dë, ja sa si ën ku wojo e. Ma te i luku dee
wooko fëën te i kaba, nöö i sa si di kaakiti fëën di dë u teego,
ku di Gadu fasi fëën di a abi. Biga fu sensi di a mbei goonliba,
dee soni dee a bi mbei dë limbolimbo u hii sëmbë sa si, hën
mbei na wan sëmbë sa puu ën seei taa an bi sa sabi ën.
21 Ma hii fa dee lö sëmbë dee u bi taki dë sabi Gadu seei, ma
nöö de an ta lesipeki ën ta dëën di hei di a abi taa a dë Gadu.
Na tangi seei de ta dëën. Nöö fëën mbei de ko ta pakisei sösö
soni, hati u de ta mëni wisiwasi te de an abi bumbuu fusutan
möön.
22 Hii fa de ta mbei taa de köni seei, ma di soni dë mbei de
toon gaan wisiwasima.
23 Biga de tei di waiti u di Gadu fuu di an ta dëdë möönsö hën
de tuwë go a kapëë. Nöö hën de bia mbei pindi u dee soni dee
sa poi kaba a sösö buta nëën kamian, kuma libisëmbë, kuma
fou, mbeti, ku dee soni dee ta hai ku bëë a goon. Dee lö soni
dë de go pii tja ko ta dini a Masa Gadu kamian.
24 Nöö fa de du ën tjika dë, nöö hën mbei Gadu disa de be de
go du andi de kë ku dee hogihatilibi u de, tee nöö fa u dë aki
de ko ta du dee soni dee na fiti libisëmbë u de du ku deseei a
di së u manu ku mujëë soni. De ta poi deseei sinkii ta kaba a
sösö.
25 De tuwë dee leti soni u Gadu tuu fiaa a kapëë go tei
ganjanganjan soni. Ka u de ta dini Masa Gaangadu di mbei
hii soni u mundu, nöö hën de tei dee soni dee a mbei buta ta
begi nëën kamian. De disa di bumbuu Gadu dë di u musu ta
begi ta gafa nango nöömö söndö kaba. A tan sö.
26 Nöö hën mbei Gadu disa de tu, be de libi söndö sen
kumafa de ta hangi a de hati, tee nöö dee mujëë seei an ta libi
a di fa Gadu buta u de ta libi ku womi möön. De bia ko ta du
soni dee na fiti fu libisëmbë musu du.

27 Söseei dee womi tu, de disa fa Gadu buta de u de libi ku
mujëë, nöö hën de ko ta kë de na de. Hën dee lö giii dë ko dë
kendikendi a de hati tee de go ta libi fanafiti ku de seepi kuma
manu ku mujëë. Nöö hën wë i si taa de ko feni di sitaafu ta tja
di fiti di lö takulibi di de ta libi naandë.
28 Fa dee sëmbë sai u de dë, dee soni u Gadu de bi sabi
naandë, hën de feni taa an dë fanöudu u de hoi de a de pakisei
möön. Nöö fëën mbei Gadu disa de, be de du dee poipoi soni
de ta pakisei dë go dou, be de ta du dee soni möönmöön dee
na fiti fu libisëmbë du.
29 Nöö hën hati u de ko fuu ku hii sootu pei hogifasi. Fa de
sai u de dë, sösö hogihati ku langahati de ta abi. De aan toobi
ku na wan wëti a dee hogi de ta du. De ta haun, de ta kii sëmbë,
de lo' feti, de ta ganjan sëmbë, de a' hogihati u otowan, de ta
tja sëmbë go sei,
30 de ta guunjan sëmbë a baka. Fa de sai dë, de ta buuse Gadu
seei, de ta saanti sëmbë ta wisiwasi otowan, de abi gaan fasi ta
njan buka. De ta boi köni seei unfa de sa du hogi nango nöömö.
De an ta piki mama ku tata buka möönsö.
31 Fa dee lö sëmbë sai u de dë, de aan bumbuu fusutan möön
e. Ja sa futoou de a na wan soni. De aan tjalihati möön, nöö
de an ta saa sëmbë möön tu.
32 Nöö hii fa de sabi taa Gadu a' leti di a buta taa dee sëmbë
dee ta du dee lö soni naandë musu dëdë paati ku ën fu nöömö,
ma nöö de aan toobi. De ta du sö nango nöömö. Nöö na di dë
nöö, ma de ta da oto sëmbë taanga u de du sö tu. Sö dee sëmbë
dë hogi tjika e.

2

Aki ta lei fa Gadu o kuutu

a wan leti fasi.

1 Wë nöö a kandë kumafa un jei dee soni u taki dë, nöö un
ta kuutu a dee sëmbë liba dee ta libi sö. Ma mi kë un sabi taa
fa un ta kuutu dee oto sëmbë dë, ma nöö unu seei un ta kuutu
tu e, dee sëmbë. Na wan fuunu sa puu hënseei a dendu, biga
hii unu tuu ta du dee lö wogi naandë tu.
2 Nöö u sabi taa Gadu abi leti te a ta kuutu a dee sëmbë liba
dee ta libi a dee lö fasi dë. Na sö nö?
3 Ma nöö fa i ta suku u kuutu dee oto sëmbë dë, nöö i seei ja
dë wan libisëmbë ta du dee soni dë tu nö? Nöö unfa i pakisei?
I mëni taa di kuutu u Gadu an o kai a i liba tu nö? A o kai a i
liba e!
4 Fëën mbei ja musu hei i seei fu di Gadu ta libi bunu ku i sö.
Biga fa a abi gaan pasensi ku taihati da i dë, nöö a kë fu hati
fii musu bia, fëën mbei a ta libi bunu ku i sö te kisi fa u dë aki.
5 Ma nöö fa i si i ta mbei taangajesi da Gadu naandë, hati fii
an kë bia, ma i saandi i ta du ö? I ta pii di hatiboonu u Gadu

buta dë faa musu kai a i liba a di daka di Gadu buta faa kuutu libisëmbë. Nöö a di daka dë, a o ko a limbo gbegedee fa Gadu ta kuutu leti tjika.

6 Biga a di juu dë, nöö a o paka hiniwan sëmbë a di sondi di a bi du.

7 Dee sëmbë dee bi ta libi bunu nöömö fu de feni gafa a Gadu ku di hei di a abi u da de, dee an bi kë dëdë, nöö dee lö sëmbë dë Gadu o da de libi fu teego.

8 Ma nöö dee sëmbë dee ta suku soni da deseei nöö, de aan bisi ku dee leti soni u Gadu möönsö, de ta waka a hogilibi baka nöömö, nöö a dee sëmbë naandë liba di hatiboonu u Gadu o ko e.

9 Nöö fa i si dee sëmbë sai dë, nöö toobi ku fuka o miti hiniwan u de, ee i dë Dju sëmbë, ee ja dë Dju sëmbë.

10 Ma ee wan sëmbë i ta libi bunu a Gadu wojo, nöö joo feni gafa a Gadu e, ku nëbai, ku kötöhati, ee i dë Dju, ee ja dë Dju.

11 Biga fa Masa Gadu sai dë, an ta luku ambë da i.

12 Ma haika e, dee sëmbë. Ee wan sëmbë i ta du hogi ma ja sabi dee wëti u Gadu dee a bi da u dee Dju, nöö Gadu an o kuutu i ku dee lö wëti dë e. Ma seei joo kisi sitaafu, biga hogi i du. Ma ee wan sëmbë i sabi dee wëti ma jetiseei i ta du hogi, nöö ku dee wëti dë seei a o kuutu i da sitaafu.

13 Biga an dë taa te i jei dee wëti nöö Gadu o luku i u bumbuu sëmbë nëën wojo e, ma te i piki de ufö.

14 Dee sëmbë o, fa i si dee oto sëmbë dee na dë Dju sai dë, de an sabi dee wëti dee Gadu da u Dju sëmbë e. Ma te i luku de te i kaba, nöö so juu i ta si kuma de ta libi leti kuma de sabi dee wëti. Hii fa de an abi dee wëti dë seei, ma a dë kuma de ta buta deseei a de basu.

15 Nöö hën mbei i ta si taa dee soni dee wëti ta taki, nöö de tuu dë sikifisikifi a libisëmbë hati kaa. Biga te de ta poi de, nöö hati u de ta fon de. Fa de sai dë, hiniwan u de ta kuutu ku ën seei ta dëën seei leti ee nasö adjabëë, leti kuma a bi sabi dee wëti u Gadu kaa.

16 ⌞Nöö fëën mbei na wan sëmbë o fika söndö Gadu kuutu ën e.⌟ Biga wan daka o ko, nöö Gadu o buta Jesosi Keesitu faa kuutu hii dee tjubitjubi soni tuu dee dë a libisëmbë hati, leti kumafa di Buka di mi ta konda aki ta taki.

Aki ta lei taa aan heepi ee i dë Dju sëmbë ma ja ta hoi dee wëti.

17 Söö. Wë awaa mi o fan ku un dee sëmbë dee ta hopo unu seei naandë fu di un dë Dju hedi. Fa un sai dë, un ta langi a dee wëti dee Masa Gaangadu bi da dee fesiten sëmbë fuu taa de o tja unu go a Gadu. Un taa un dë wan apaiti sëmbë di Gadu ta luku fëën seei. Sö un sai dë ta njan buka ta taki.

18 Un taa un sabi hii soni Gadu kë kaa, un lei dee wëti fëën tee sabi andi da dee möön bumbuu soni u goonliba. Sö un ta taki.

19 Un taa un sa leti dee sëmbë seei dee an bi sabi soni u Gadu
wan daka, be wojo u de ko limbo. Un ta taki taa un sa heepi
de, be de kumutu a dungu ko a limbo.
20 Un taa ee wan sëmbë aan fusutan, nöö un sa heepi ën be
a ko sabi unfa faa musu libi. Un ta lei sëmbë seei kuma unu
da mësitë nöö de da miii. Biga unu abi dee wëti dee ta mbei
sëmbë ko sabi andi da tuu ku andi da ganjan. Na sö un ta taki
nö?
21 Ma nöö mi hakisi unu e, taa fa un ta lei oto sëmbë dë, un
ta lei unu seei tu ö? Fa un ta konda taa sëmbë an musu fufuu,
wë nöö unu seepi wë? Wan ta fufuu ö?
22 Un sai dë ta bai sëmbë taa ja musu tei wan mujëë di an
dë mujëë fii. Wë nöö unu wë, wan ta du ën nö? Un taa un ta
buuse dee pindigadu u dee oto sëmbë, ma nöö mi hakisi unu
taa wan ta feni njan a dee pindigadu wosu u de nö?
23 Un si? Fa un ta njan buka naandë ta mbei unu seei hei taa
unu abi dee wëti u Gadu, ma nöö wan ta poi de ta sösö Gadu
nö, dee sëmbë?
24 Wan sabi fa di Buku bi taki nö? A taa: "Fu un dee Dju
sëmbë i si aki hedi mbei dee oto köndë sëmbë ta kosi Gadu në
e."
25 ⌞Dee sëmbë o, fa un dë Dju sëmbë tjika aki, nöö un abi di
maaka a unu sinkii kaa taa un dë apaiti sëmbë da Gadu. Na
sö nö?⌟ Wë nöö ee un ta hoi dee wëti dee Gadu bi da, nöö di
maaka dë abi waiti. Ma nöö ee un ta booko dee wëti fëën nöö
di maaka dë an abi wan wojo heepi. Biga di maaka nëën da
di gaan soni. Nöö fa i ta booko Gadu wëti dë, nöö i ko dë leti
kuma dee sëmbë dee na abi di maaka.
26 Haika e, ee wan sëmbë an abi di maaka u Dju nëën sinkii,
ma nöö libi fëën ta kai ku dee wëti u Gadu, nöö na Gadu o luku
ën apaiti leti kuma a abi di maaka nëën sinkii, na sö nö?
27 Nöö di lö sëmbë dë sa kuutu i o. Biga hii fa i abi dee wëti
u Gadu sikifisikifi ku di maaka a i sinkii dë tuu seei, ma töku i
ta booko dee wëti.
28 Nöö sö wan Dju, an dë wan leti Dju a Gadu wojo e. Nöö sö
seei tu di maaka a i sinkii dë, nëën da di tuutuu maaka di a ta
si. Kwetikweti.
29 Biga di sëmbë di dë wan leti Dju a Gadu wojo, nöö hati fëën
hën tooka, na sinkii fëën. Nöö fa di hati fëën tooka dë, an dë
fu di a abi dee wëti u Gadu sikifisikifi a pampia e, ma fu di di
Akaa u Gadu hën du ën wooko nëën hati. Nöö sö wan sëmbë
an ta feni gafa fëën a libisëmbë e, ma a ta feni ën a Gadu.

3

Aki ta lei fa Gadu dë u futoou

u nöömö.

1 Më a kandë fa mi taki dë, nöö so fuunu dee Dju sëmbë o
hakisi taa: “Më ee a dë sö, nöö un heepi seei a abi ee u dë Dju?
Un heepi a abi fa u abi di maaka a u sinkii aki?”
2 Aai, më a abi heepi seei te a hila e. Nöö di fosu wan, hën da
a u dee Dju sëmbë maun më Gadu bi futoou dee wöutu fëën.
3 Ma nöö i abi so Dju sëmbë de an kë biibi Gadu, nöö unfa un
pakisei? Fu di de an kë biibi, nöö hën da Gadu disa dee soni a
bi taki ö? Sö un pakisei nö?
4 Nönö, kwetikweti! Gadu hën a o dë u futoou nöömö. Fa u
dë aki, hii sëmbë u goonliba tuu sa ta lëgëdë ta mindi soni u de,
ma Gadu hën an o du sö. A o du dee soni dee a taki nöömö.
Wan bi jei fa Dafiti bi taki a di Buku di a fan ku Masa nö? A
taa:
Joo feni leti a dee fan fii dee i ta fan.
Fa de ta kuutu i dë, a bakaten i o wini de nöömö.
Sö a sikifi a di Buku.
5 Nöö a kandë wan sëmbë sa taa: “Më ee di hogilibi fuu ta
tja di bunulibi u Gadu ko a döö, nöö unfa a sa kuutu u te u ta
du hogi? Naa fuu ta du wogi nango möönmöön nö, be në fëën
bai.” Sö wan libisëmbë o fan.
6 Ma di lö fan dë, an bunu e. Biga ee sö a dë, nöö hën da Gadu
an o sa kuutu a libisëmbë liba möönsö fu dee hogi de ta du.
7 A kandë tu wan sëmbë o taa: “Më mi o ta mindi soni ta
lëgëdë, biga hën o ta mbei di fa Gadu an dë mindisonima o ko
möön limbo u sëmbë si. Nöö Gadu an o sa kuutu mi tu, biga mi
ta heepi ën fu sëmbë sa si fa a bumbuu tjika.
8 Un boo ta du hogi nango nöömö, biga a ta tja bunu ko.” Sö
wan soni so sëmbë ta mindi da u e, taa sö u ta lei sëmbë. Ma
dee sëmbë dee ta fan dee lö soni dë, a fiti u de feni wan gaan
sitaafu seei a Gadu e.

Aki ta lei taa hii sëmbë dë

a hogidu basu.

9 Më nöö fa u taki dë taa Gadu bi hei u dee Dju sëmbë, nöö
andi u lei a di dë? U dë bumbuu sëmbë möön dee sëmbë an dë
Dju nö? Kwetikweti. Biga më u bi taki kaa taa ee i dë Dju, ee
ja dë Dju, ma hii u tuu ta dë a hogidu basu makandi a Gadu
wojo.
10 Hën di soni dë më de sikifi buta a di Buku u Gadu taa:
Na wan sëmbë dë di ta libi bunu a Gadu wojo e.
Na wan kodo seepi.
11 Na wan sëmbë dë tu di abi fusutan.
Na wan dë di ta suku Gadu.
12 Hii de tuu fia bia disa Gadu,
de ko dë kaba-a-sösöma u mundu.
Na wan sëmbë ta suku u du wan bunu soni möönsö.
Na wan kodo seei.
13 Ee i haika di fan u de te i kaba
nöö a dë gaan poipoi soni,

leti kuma te i jabi wan baaku ka de bei sëmbë.
Nöö a de töngö, sösö ganjan tö nöö dë nëën.
14 Dee soni de ta puu a de buka ta taki,
de dë hogi kuma te sindeki njaan i.
Fa i si de sai dë,
buka dendu u de fuu ku siba ku bita fasi.
15 Hiniwanten de ta dë setiseti u de kule go kii sëmbë.
16 Hii ka de ta waka,
soni nöö de ta poi ta tja fuka ko da sëmbë.
17 Nöö di soni de kai fii ku sëmbë,
de an sabi ën seei.
18 Di fa libisëmbë musu fëëë Gadu,
de an saandi de kai sö.
Sö di Buku taki e, dee sëmbë.

19 Ma nöö fa di Buku u Gadu ta taki dë, nöö ambë a ta taki tuwë da? Na u dee Dju sëmbë nö? U wë a ta taki e. Biga u sabi taa u dee sëmbë dee dë a dee wëti u Dju basu, nöö u di Buku sikifi da. Wa sa puu u seei a dendu.

Ma na u dee Dju sëmbë nöö Gadu o kuutu e. Ma hii sëmbë u goonliba tuu o hai ko a Gadu makandi faa kuutu de. Nöö fa woo dë a di kuutu dë, na wan sëmbë seei o feni soni u piki. U tuu o kabuka pii.

20 Biga na wan sëmbë sa hoi wëti te nöö a ko bumbuu sëmbë a Gadu wojo möönsö e. Nöö boiti u di dë, na u di soni dë hedi tu mbei Gadu da u dee wëti, ma a da u de faa lei u fa u dë hogi tjika. Nöö sö e.

Aki ta lei fa i sa ko bunu

a Gadu wojo.

21 Ma nöö fa u dë aki, dee sëmbë, awaa ufö a ko a döö di fa Gadu bi buta fu libisëmbë sa ko bunu nëën wojo. Nöö ee i bi lesi dee buku u Mosesi ka a sikifi dee wëti buta, ku dee soni dee oto tjabukama u Gadu bi sikifi tu, nöö i bi o si taa de bi taki soni u di fasi aki gaanduwe kaa.

22 Nöö di fasi fa i sa ko bunu a Gadu wojo di u ta taki aki, na a wëti a nama e, ma a nama a biibi. Biga Gadu buta taa hiniwan sëmbë di ta biibi a Jesosi Keesitu liba, nöö a ko bumbuu sëmbë a Gadu wojo kaa, ⌞ee i dë Dju, ee ja dë Dju⌟. Aan toobi un pei sëmbë i dë.

23 Haika e, dee sëmbë. Hii libisëmbë tuu du hogi a Gadu wojo. Na wan kodo seei kumutu a dendu. Di fa a mbei u fuu dë waiti kuma hën, nöö u tuu misi ën.

24 Ma nöö fa u dë aki, u tuu Gadu du wan gaan soni da, kuma wan kado di a da u waiwai ku ën bunuhati. Biga a mbei u tuu sa ko bunu nëën wojo fu di Jesosi Keesitu dëdë paka faa puu u a hogi basu.

25 Masa Jesosi hën wë Gadu bi da e, kuma wan paima a paka
fu tja u ko bunu ku ën. Nöö ee wan sëmbë i ta buta biibi a di fa
a dëdë tuwëën buuu da u dë, nöö ii ko bunu a Gadu wojo e.

Nöö fa u ta taki ën aki, dee sëmbë, nöö di soni mbei Gadu
buta Masa Jesosi faa paka paima da u, faa lei u taa a dë wan
leti kuutuma. Biga a bi dë sö kuma Gadu an bi a' leti, biga an
bi ta sitaafu sëmbë u dee hogi de bi ta du. A bi ta hoi pasensi
ku de ta tai hati ku de te kisi fa u dë aki.
26 Ma nöö a di ten aki nöö a ko lei u taa a dë wan leti
kuutuma. Biga a mbei Masa Jesosi dëdë da u. Nöö a di fasi dë
a lei u taa sö a ta du soni ku leti tjika, nöö sö a sa mbei sëmbë
ko bumbuu nëën wojo tu, ee i ko biibi a Masa Jesosi.
27 Wë nöö fa u jei dee soni te u kaba aki, dee sëmbë, nöö u
sa njan buka möön nö? Kwetikweti! Faandi mbei? Wë biga u
si gbelin taa di ko bunu ku Gadu an nama seei a di fa i ta hoi
wëti. Nönö. Ma a biibi nöö a nama.
28 Mi taki e, dee sëmbë, ee wan sëmbë i kë ko bunu a Gadu
wojo, nöö be i biibi nöö. A di fa dë nöö Gadu o luku i u bumbuu
sëmbë, na te i ta hoi wëti ufö.
29 Wë nöö mi hakisi e, taa Masa Gadu dë fuu Dju sëmbë
wanwan nöö nö? An dë Gadu u dee oto föluku tu ö? Wë aai,
a dë Gadu u de tu,
30 biga hën wanwan tö nöö da Gadu u mundu. Nöö hën ta
mbei u dee sëmbë dee abi di maaka u Dju a u sinkii, ku dee
sëmbë dee na abi di maaka tuu, sa ko bumbuu sëmbë nëën
wojo. Ma nöö a o luku ee i ta biibi ufö, biga ku di wan seei
biibi nöö a ta tei u tuu.
31 Wë nöö a kandë i sa taki taa: "Wë nöö di a dë sö kaa, nöö
nëën da u tuwë dee wëti a kapëë nö?" Na mëni sö e, dee sëmbë.
Biga fa i si u ko ta biibi aki, nöö awaa ufö u ta hoi dee wëti u
Gadu awaa.

4

Aki ta lei fa Abahamu ko bunu

a Gadu wojo.

1 Wë dee sëmbë, fa u ta taki di soni aki, nöö un boo luku andi
pasa ku di gaan sëmbë fuu dee Dju de kai Abahamu.
2 Abahamu bi ko wan bumbuu sëmbë a Gadu wojo e. Nöö
ee soni a bi du mbei a ko sö, nöö a bi sa njan buka, na sö nö?
Ma nöö u sabi taa na wan sëmbë sa njan buka a Gadu fesi e.
3 Ma nöö unfa di Buku u Gadu taki? A taa:
Abahamu bi biibi Gadu.
Hën mbei Gadu luku ën kuma wan bumbuu sëmbë nëën wojo.
I si?
4 Wë nöö sö a dë e. Ee wan sëmbë du wan soni te a kaba, nöö
an dë gaan soni te de pakëën. Biga wooko nöö a wooko ën.

5 Ma ee wan sëmbë na soni a du, ma biibi nöö a biibi Gadu
taa a ta kai dee takulibima fu de ko bumbuu sëmbë nëën wojo,
nöö di sëmbë dë hën Gadu ta tei u bumbuu sëmbë e, fu di biibi
fëën hedi.
6 Nöö Dafiti seei bi taki u dee lö sëmbë dë, dee Gadu ta luku
u bumbuu sëmbë ma na u dee du u de hedi. A taki u di kölöku
di de kisi. Biga a taa:
7 Kölöku u dee sëmbë dee Gadu puu a bëë
u di fa de bi poi ën wëti.
Kölöku u de di Gadu an ta si dee hogi
de bi du möön e.
8 Hën a toona taki möön taa:
Kölöku u di sëmbë di Gadu an o mbei a paka u dee hogi dee a
du möön.
Sö Dafiti bi taki e.
9 Wë nöö di kölöku dee sëmbë naki naandë, nöö unfa i mëni?
A dë u dee sëmbë wanwan dee abi di Dju maaka a de sinkii ö?
An dë u dee oto föluku tu nö? Aai e, a dë u de tuu. Biga wë u bi
taki kaa taa fu di Abahamu biibi hën mbei Gadu tei ën fu wan
bumbuu sëmbë nëën wojo.
10 Ma nöö na un ten Gadu bi tei ën sö? A baka u di a kisi di
maaka, naa bifö a kisi ën? Wë bifö a kisi ën e!
11 Nöö hën a kisi di maaka, nöö di maaka hën ta lei taa ufö a
kisi ën seei Gadu bi tei ën kaa fu di a biibi ën hedi.
Nöö sö i si taa Abahamu ko dë gaan sëmbë fuu na akaa fasi,
biga u ko ta waka nëën baka a di fa a bi ta biibi. Ee ja abi di
maaka u Dju a i sinkii seei ma i ta waka a Abahamu baka ta
biibi Gadu, nöö Abahamu ko gaan sëmbë fii kaa. Nöö Gadu ta
tei i u bumbuu sëmbë nëën wojo.
12 Nöö fa u taki dë, Abahamu dë gaan avo tuu u dee sëmbë
dee abi di maaka, ma töku na de tuu e, ma dee ta waka nëën
baka ta biibi Gadu leti kumafa hënseei bi ta biibi bifö a kisi di
maaka naandë.
13 Wë u sabi taa Gadu bi paamusi Abahamu ku dee böngö
fëën wan soni taa de o feni di goonliba a de maun a bakaten.
Nöö di paamusi naandë, Abahamu an kisi ën fu di a bi hoi wëti
e, ma a kisi ën fu di a biibi Gadu hën Gadu tei ën u bumbuu
sëmbë. Hën mbei a paamusi ën sö wan gaan soni.
14 Wë nöö ee a bi dë sö taa di gaan bunu dë sëmbë sa feni
ën fu di de ta hoi wëti hedi, nöö hën da biibi aan heepi e. Nöö
söseei di paamusi Abahamu bi kisi a Gadu dë an bi sa dë wan
wojo soni tu, ee wëti i bi musu hoi ufö i feni ën. Ma na sö a dë
e, dee sëmbë. Wëti an sa tja di lö bunu dë ko.
15 Ma i saandi wëti ta tja ko nö? Sitaafu wë a ta tja e. Biga ka
wëti an dë nöö sëmbë an ta feni ën poi faa tja sitaafu ko da de.
Ma ka a dë, nöö naandë sëmbë ta poi ën nöö i kisi sitaafu.
16 Nöö fëën mbei ee Gadu paamusi i wan soni, nöö an o da i
ën fu di i ta hoi wëti e. Ma fu di i ta biibi, hën mbei joo feni ën.

Di bunuhati u Gadu hën nöö sa mbei di paamusi fëën ko tuu. Nöö di paamusi u Gadu di u taki dë, a dë sitampusitampu da hii u dee böngö u Abahamu tuu fu di u ta biibi Gadu, ee i dë Dju ee ja dë Dju. Biga Abahamu da di gaan sëmbë fuu tuu.

17 A dë leti kumafa Gadu bi taki da Abahamu a di Buku. A taa:
Mi tei i buta fii ko dë di gaan sëmbë fu hia föluku.
Sö wë Gadu bi taki da Abahamu. Nöö sö wan fasi i si taa Gadu ta luku u kuma böngö u Abahamu. Fa Abahamu bi biibi tjika dë, a bi sabi taa Gadu hën ta weki dëdë sëmbë seei toona da de libi baka, hën ta si dee soni dee an dë u si leti kuma de dë kaa.

18 Nöö fa Abahamu bi ta biibi Gadu dë, a bi ta pakisei di soni di Gadu bi paamusi ën taa a o ko di gaan sëmbë u hia föluku. Ma an bi dë faa mëni sö wan soni seei, biga di ten faa pai miii bi pasa gaanduwe kaa. Ma fu di Gadu hën bi paamusi ën taa dee böngö fëën o ko hia kuma dee teeja dë a liba, hën mbei a fika dë ta mëni ën nöömö.

19 Nöö di juu di Gadu bi paamusi ën di soni dë, nöö Abahamu bi ko gaandi seei kaa tee a fika piki a tapa höndö jaa, nöö hën mujëë Sala tu ko gaandi tee bëë fëën bi tapa. Na wan u de bi dë a di fa u pai miii möön e.

20 Ma nöö Abahamu an luku di dë. An bi pakisei seei taa dee soni dee Gadu paamusi ën dë an sa pasa. Ma a ta biibi Gadu nöö. Nöö fa a ta biibi nango dë, nöö di biibi fëën ko gingin te a ta wai ku Gadu seei,

21 taa a abi kaakiti tjika faa du leti kumafa a bi paamusi ën dë. Biibi nöö a biibi sö.

22 Nöö hën di soni dë wë mbei de sikifi fëën a di Buku u Gadu taa Gadu bi tei ën u bumbuu sëmbë nëën wojo.

23 Ma nöö fa de sikifi ën dë, na u Abahamu wanwan hedi mbei de sikifi ën e, dee sëmbë,

24 ma fuu hedi tu. Biga u ta biibi Masa Gadu taa a bi weki Jesosi u Masa a dëdë tuu, nöö fëën mbei u seei ko dë bumbuu sëmbë nëën wojo tu.

25 Fa Gadu buta Masa Jesosi a dee sëmbë maun de kii ën dë, nöö hën da di paima a paka fu dee hogi du fuu. Nöö di i si taa Gadu toona weki ën baka, nöö hën da a tei di paima, nöö a ta luku u kuma u dë söndö föutu awaa e, dee sëmbë.

5

Aki ta lei andi u kisi

a Masa Jesosi.

1 Wë kumafa u taki dë, dee sëmbë, u ku Gadu ko fii awaa e. Nöö di soni mbei, fu di u biibi ën hedi hën u ko bumbuu sëmbë nëën wojo. Jesosi Keesitu u Masa, hën wë i si heepi u sö e.

2 Hën jabi di pasi da u fuu dë a di kamian ka i si u dë aki.
Biga fa u ta biibi ën aki, hën mbei i si Gadu ta libi ku u ku ën
bunuhati. Nöö u ko ta wai seei fu di u sabi taa woo feni di
waiti u Gadu nöömö di Gadu bi kë fuu feni.
3 Ma nöö na di dë nöö u ta wai da e, ma u ta wai tu da dee
sitaafu dee u ta tja. Biga u sabi taa sitaafu ta heepi u fuu abi
degihati.
4 Nöö te u abi degihati, nöö woo ko möön bumbuu sëmbë.
Nöö te u dë bumbuu sëmbë kaa, nöö wa o dë pantapanta, biga
woo ta biibi nöömö taa Gadu o du kumafa a bi taki.
5 Nöö an o dë fuu panta möönsö e, dee sëmbë, taa di fa u ta
biibi ën o dë u sösö. Biga u sabi fa Gadu lobi u tjika. Di Akaa
fëën di i si a manda ko da u aki, hën ta mbei u ta fii di gaan lobi
fëën taanga seei a u hati. Wan si nö?
6 Un kë sabi fa Masa Gaangadu lobi u tjika nö, dee sëmbë?
Wë haika e. A di leti juu di a buta, nöö hën a mbei ⌞Masa Jesosi⌟
Keesitu dëdë da u. A di ten dë wa bi a' kaakiti u du na wan
kodo soni di bunu nëën wojo. Gaan takulibima u bi dë, ma
tökuseei Masa Jesosi dëdë da u e.
7 Wë nöö un pakisei ën bunu. Ee wan sëmbë i ta libi leti seei,
ma a sa taanga fu wan oto sëmbë musu mëni faa dëdë da i. Na
sö nö? Ee i abi bunuhati, nöö a kandë de sa kë dëdë da i fu di i
abi bunuhati hedi.
8 Ma nöö Gadu lei u taa di lobi fëën pasa di dë gaanduwe.
Biga na bumbuu sëmbë a manda ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu ko dëdë
da e, ma u dee takulibima aki wë. ⌞Dee sëmbë, a bigi o!⌟
9 Wë nöö un luku di soni di Masa Jesosi du dë. A dëdë tuwëën
buuu paka da u fuu sa ko bunu a Gadu wojo. Wë nöö ee sö
wan gaan soni a du da u kaa, nöö an dë fuu mëni seei taa di
hatiboonu u Gadu o kai a u liba e!
10 Nöö ee di Mii u Gadu dë dëdë da u a di ten di u ku ën bi dë
gaan felantima hën a mbei u ko fii ku Gadu, nöö unfa i mëni?
Na awaa a o möön fukë dëën faa heepi u te dou nö, dee sëmbë,
fa a dë a libi aki. Biga u ku ën ko bunu kaa.
11 Fa u dë aki u ta wai seei ku Gadu fu di soni di u Masa Jesosi
Keesitu du da u naandë e. Biga a bigi o, dee sëmbë, di fa a tja
u ko bunu ku Gadu aki.

Aki ta lei fa di soni Adam tja ko

ku di Masa Jesosi tja ko

tooka tjika.

12 Söö. Wë un boo luku di soni aki a di sëmbë de kai Adam.
Adam hën tja hogi du ko da hii sëmbë a goonliba aki e, nöö di
hogi du tja dëdë ko. Hën wë mbei dëdë ko ta kii hii sëmbë te
kisi tide, biga hii sëmbë tuu ta du hogi.
13 Un boo taki ën sö taa bifö Gadu da dee fesiten sëmbë fuu
dee wëti, nöö hogi du bi dë kaa e. Ma nöö de an bi kai ën sö,

biga dee wëti an bi dë eti. Nöö ka wëti an dë nöö sëmbë an ta sabi taa de pasëën fu de kisi sitaafu fëën.

14 Ma nöö hii fa dee wëti an bi dë seei eti, ma hogi du bi dë kaa, biga kumutu a di ten u Adam te kisi di ten u Mosesi nöö hii sëmbë bi ta dëdë. Hii fa de an bi poi wëti a di wan seei fasi fa Adam bi poi ën, ma töku de bi du hogi, biga de tuu dëdë.

Nöö di soni u Adam dë, nöö a bi dë kuma wan peentje fuu luku nöö woo fusutan soni. ⌞A ta lei u u wan Sëmbë bi dë a pasi u ko a bakaten. Nöö di Sëmbë dë, Masa Jesosi wë e.

15 Fa a sai dë, hën ku Adam djei a wan soni.⌟ Biga Adam, di wan kodo sëmbë dë, nëën wan soni kumutu paaja ko a sëmbë. Nöö söseei Masa Jesosi tu, di wan kodo Sëmbë dë, nëën wan soni kumutu paaja ko a sëmbë.

Ma di soni di Adam tja ko, ku di Masa Jesosi tja ko, nöö de tooka gaanfa e. De an djei seei. Biga Adam pasa Gadu buka hën a tja dëdë ko ta kii hii sëmbë u goonliba aki. Ma nöö Masa Jesosi hën a piki Gadu buka hën a tja wan kado ko. Hën da a mbei u sa ko fii ku Gadu. Nöö unfa i mëni? Di soni Jesosi Keesitu du da u ku ën bunuhati aki, aan möön hia kaakiti nö? Aai a abi. Hën a tja bunu ko da sömëni sëmbë. Sö wan soni Gadu du da u ku ën bunuhati e.

16 Nöö un boo luku wan oto soni möön u di fa de tooka gaanfa ku deseei. Di wan kodo pasi naandë Adam du hogi, nöö hën a tja sitaafu ko da hii sëmbë. Ma nöö di wan kodo soni Gadu du da u aki, a du ën a baka u sömëni hia hogi di libisëmbë bi du, ma tökuseei a tjika u puu dee hogi du tuu fiaa a u liba mbei u ko bunu nëën wojo.

17 Di pasa Adam pasa Gaangadu buka dë, dee sëmbë, hën buta dëdë ko tiima. Nöö unfa i mëni? Di fa Gadu libi ku u ku ën bunuhati tjika aki te a sa mbei u ko bumbuu sëmbë nëën wojo, nöö aan kaakiti gaanfa möön di hogi du u di sëmbë dë nö? Nöö ee u tei ën, nöö a o mbei u ko tiima a dëdë kamian fu di u abi di libi u Gadu di dë u teego kaa.

Nöö sö wë i si taa di soni di di wan kodo Sëmbë du di ko a baka aki, Jesosi Keesitu, a pasa di hogi du u di oto sëmbë dë gaanduwe e.

18 Wë dee sëmbë, un boo toona mëni dee soni u bi taki aki möön. Fa i si di wan kodo hogi du fu di wan kodo sëmbë dë bi mbei sitaafu musu ko a hii sëmbë liba, nöö sö nöö di wan kodo leti du u di wan kodo Sëmbë aki sa mbei hii sëmbë ko bunu a Gadu wojo tu, fu de feni di libi u teego.

19 Nöö leti kumafa di wan kodo sëmbë dë bi pasa Gadu buka te a mbei hii sëmbë ko takulibima a Gadu wojo, nöö söseei di wan kodo Sëmbë aki piki Gadu buka, te a mbei sömëni sëmbë ko bumbuu sëmbë a Gadu wojo.

20 Nöö fa dee Dju wëti sai dë, dee sëmbë, de ko a baka e, fu
mbei sëmbë si fa dee hogi du u de hia tjika. Ma nöö hii fa
hogilibi hia söseei, ma nöö di bunuhati u Gadu dë möön hia
gaanfa eti u heepi u.
21 Leti kumafa i si di hogi du bi dë ta pëë basi a u liba te fa a
bi ta kii u kaba aki, sö nöö di bunuhati u Gadu ko basi a dëdë
kamian fa u dë aki. Hën a mbei u ko bunu nëën wojo fuu sa
feni di libi u teego. Sö wan soni Gadu du da u e, dee sëmbë, fu
di Jesosi Keesitu u Masa dëdë da u.

6

Aki ta lei taa u musu luku u seei kuma u dëdë da hogilibi.

1 Wë fa u jei soni te u kaba naandë, nöö unfa un fusutan
fëën? Un ninga taa u taa fuun du hogi go dou, fu di di bunuhati
u Masa bigi gaanfa te pasa dee hogilibi fuu ö? Sö u taki nö, dee
sëmbë?
2 Kwetikweti, wa taki sö e. ⌞Biga fa u nama ku Masa Jesosi
aki,⌟ nöö hën da u ku hogilibi paati kaa. A dë seei leti kuma u
dëdë dëën, biga wa dë nëën soni möön. Nöö unfa u sa du toona
go nëën möön? Nönö e, wa sa du sö baa!
3 Wan sabi andi di dopu di u dopu aki kë taki nö, dee sëmbë?
A kë taki taa fa Jesosi Keesitu dëdë dë, nöö u seei dëdë tu da di
awoo libi fuu u bi dë.
4 Fa de bei ën dë, nöö u ku ën wë de bei makandi e. Nöö fa
i si hën Tata weki ën a sö wan foondo fasi ku di gaan kaakiti
fëën dë, tja go a wan njunjun libi dendu, nöö sö u seei tu toona
ko ta libi wan hii njunjun libi fa u dë aki.
5 Biga ee u ku ën bi dëdë makandi tuu, nöö na u ku ën toona
weki makandi tu nö ⌞fuu libi wan hii njunjun libi⌟?
6 Dee sëmbë o, fa Masa Jesosi dëdë a di lakpa pau dë, nöö a dë
kuma di awoo fasi fuu u bi ta libi, hën wë dëdë ku ën makandi
e. Nöö di soni mbei a pasa sö, fu dee hogi du di di hati fuu ta
kë ta du an musu a' kaakiti a u liba möön. An dë fuu dë saafu
a de basu möön e.
7 Biga te wan sëmbë dëdë, nöö a kumutu a hogilibi basu ko
fii.
8 Wë nöö fa u ku Keesitu dëdë makandi dë kaa, dee sëmbë,
nöö u a' di biibi taa u ku ën o ta libi makandi tu.
9 Biga u sabi taa Masa Gadu toona weki ën, nöö an o sa toona
dëdë möön e. Dëdë an abi kaakiti nëën liba möön seei.
10 Fa i si a dëdë di wan pasi dë kaa, nöö dee hogidu u
libisëmbë wë a dëdë da. Ma nöö fa a dë ku libi aki, nöö Masa
Gadu wanwan nöö a ta libi da.
11 Wë nöö sö a dë ku unu tu e, dee sëmbë. Un musu si unu
seei ⌞kuma hogilibi aan na wan kaakiti a unu liba möön e⌟. Un
dëdë dëën gbegedee kaa. Un musu sabi taa Gadu tö nöö un ta
libi da, biga unu ku Masa Jesosi Keesitu nama kaa.

12 Nöö fu di un dë sö kaa, nöö dee hogi soni dee i hati ta kë
du, wan musu da de pasi u de tii unu sinkii möön e. Wan musu
haika de seei.
13 Biga wan musu da hogilibi pasi faa sa wooko a na wan
pisi fuunu sinkii u du fanafiti soni ku ën. Nönö. Ma un
musu hopo unu seei ku telu tuwë da Gadu. Un musu buta
dee kamiankamian fuunu sinkii tuu nëën maun kuma wooko
felu, faa sa du dee leti wooko fëën ku de. Biga un dëdë da di
awoo libi fuunu, fuun toona ko a wan hii njunjun libi dendu.
14 Di ten di un bi dë a dee wëti basu dë, dee sëmbë, nöö wan
bi sa hoi de tjika te un ko bumbuu sëmbë a Gadu wojo. Ma fa
u dë aki, Gadu naki unu kölöku te a tei unu u bumbuu sëmbë
nëën wojo. Hën mbei nöiti hogilibi musu dë basi fuunu möön
e.

Aki ta lei ambë saafuma

u musu dë.

15 Wë dee sëmbë, fa un jei dee soni dë, nöö kandë woon taki
taa awa, wë di wa dë a dee wëti basu möön nöö da u sa du
hogi, biga Gadu ta luku u ku ën bunuhati kaa. Sö nö? Na sö e.
16 Wan sabi taa te i tuwë i seei da wan sëmbë, nöö i dë
saafuma u di sëmbë naandë nö? Hën buka nöö joo ta piki a
soni. Wë aki i sa tei de tu sondi. Ee i kë dë saafu a hogidu basu,
nöö joo dëdë. Ma nöö ee i kë dë saafu a Gadu basu ta piki ën
buka, nöö joo ta libi wan leti libi nëën wojo.
17 Ma fa mi taki dë seei, mi ta da Gadu tangi fuunu hedi e,
dee sëmbë. Biga un bi dë saafuma a hogidu basu tuu, ma nöö
di un kisi di lei u Gadu hën un piki tuwë unu seei dëën ku hii
unu hati.
18 Fa u dë aki, un ko fii kumutu a hogilibi basu. Hën un ko
saafu seei da Gadu fuun ta libi wan leti libi nëën wojo.
19 Fa mi ta fan dee soni aki, dee sëmbë, nöö mi ta taki de a
libisëmbë fasi fu un musu sa fusutan. Biga wë libisëmbë nöö
un dë, hën mbei a taanga da unu fuun fusutan andi Gadu kë.
Nöö mi taki e, a fesi dee kamiankamian fuunu sinkii bi ta du
fanafiti soni. Hii fan sootu pei hogi un bi ta du ku de nango
nöömö. Ma fa un ko sabi Gadu aki, nöö un musu buta de tuu
nëën leiki kuma saafu fëën, be de ta du dee letileti soni dee ta
kai ku ën. Sösö gbelingbelin soni i musu ta du ku de e, dee soni
dee dë limbolimbo a Gadu wojo.
20 Haika e, dee sëmbë. Di ten un bi dë saafuma a hogidu basu
naandë, nöö wan bi a' toobi seei fuun libi leti a Gadu wojo e.
Na seei!
21 Wë ma mi hakisi unu, un wini seepi un bi feni u dee lö libi
dë? Na dëdë nöö de bi o tja ko da unu nö? Nöö fa u dë aki de
ko ta tja sen ko da unu. Un si ö?

22 Ma fa un ko fii kumutu a hogilibi basu naandë hën un ko
dë saafu u Gadu aki, nöö awa ufö un abi wini. Biga un dë a
pasi awaa fuun ko gbelingbelin da Gadu söndö föutu, nöö di
kaba fëën hën da woon libi ku Gadu fu teego.
23 Dee sëmbë o, hogilibi abi hën paka, hën da dëdë. Ma nöö
Gadu, na paka a ta paka u. Soni a ta da u fu sösö, hën da di libi
u teego di u sa feni a Jesosi Keesitu u Masa.

7

Aki Paulosu ta lei taa biibima kumutu a wëti basu.

1 Wë fa mi ta fan aki, dee sëmbë, nöö mi ta fan ku un dee
sëmbë fuu, dee sabi dee Dju wëti kaa. Wë nöö wan sabi nö, taa
wëti ta abi kaakiti a wan sëmbë liba solanga a dë ku libi. Ma
tee a dëdë kaa, nöö aambi kaakiti nëën liba möön.
2-3 Nöö un boo luku ën a wan futu aki i si. Wan mujëë te a
tööu nöö a dë a wan wëti basu taa solanga di womi dë ku libi
nöö an sa abi oto manu. Na sö a dë nö? Ee a tei oto manu nëën
manu wosu, nöö de o kai ën wan puta mujëë. Biga a booko di
tööu. Ma te di womi dëdë kaa, nöö di mujëë an dë a di wëti dë
basu möön. Ee a ko abi oto manu seei, ma an du wogi.
4 Wë nöö dee sëmbë, söseei a dë ku unu tu e. A wan juu dë
un bi dë a wëti basu. Ma fa i si unu ku ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu ko
nama naandë kaa, nöö wan dë a wëti basu möön e. Un ko abi
wan oto masa awaa. Hën da di Sëmbë di bi weki baka a dëdë,
faa sa ta wooko a u liba u tja wini ko da Gadu.
5 A wan ten dë dee hogi pakisei dee bi dë a u hati bi ta wooko
a u liba fu de hai u tja go a di së u dëdë. Biga wa sa hoi dee wëti
u Gadu.
6 Ma nöö fa u dë aki, di awoo fa u bi ta libi dë an dë wan wojo
soni da u möön. A dë leti kuma u dëdë kumutu nëën basu ko
fii. Biga wa ta dini Gadu a di awoo fasi dë möön, ta biinga u
hoi wëti sikifisikifi a pampia e. Nönö. U ko ta dini ën a wan hii
njunjun fasi. Nöö di njunjun fasi u ta taki aki, hën da di Akaa
u Gadu seei dë a u hati ta tii u.

Aki ta lei fa hogilibi ta fia ku dee wëti u Gadu.

7 Wë unfa u sa taki u di sondi dë baa? Dee wëti dë, de hogi
nö? Nönö, de an hogi e. Biga ma bi o sabi andi da hogilibi ee
na dee wëti bi lei mi ën. Mi o taki ën sö, dee sëmbë. Bifö mi ko
sabi dee wëti u Gadu, nöö di wëti bi dë kaa taa ma musu abi
langahati u na wan soni. Ma nöö di mi ko jei di wëti dë ufö mi
ko fusutan taa sö wan libi da hogilibi.
8 Ma nöö andi pasa? Fa mi jei di wëti dë, nöö hën mi ko si
taa sömëni soni dë a mi hati mi ta kë dee an ta kai ku Gadu. Ee
i luku te i kaba, nöö a ta djei taa ka wëti an dë nöö hogilibi dë
duumiduumi.
9 A fesi di ma bi sabi dee wëti u Gadu eti, nöö mi bi dë ta libi
u mi seei waiwai. Soni an bi ta toobi mi. Ma di mi ko sabi dee

wëti kaa, nöö mi ko si fa dee hogi pakisei dë hia a mi hati tjika. Nöö di lö libi di mi bi ta libi fiifii söndö soni ta toobi mi dë, nöö a ko kaba gbelin.

10 Nöö hën mi ko si taa dee wëti dee bi musu heepi mi u mi feni libi a Gadu, nöö de tja gaan paati ko a mi ku Gadu. Biga ma sa hoi de möönsö.

11 Ee i luku ën te i kaba, nöö a djei taa dee hogifasi dee dë a mi hati tei dee wëti u Gadu ganjan mi. Biga mi bi mëni taa mi sa hoi de fu mi feni libi a Gadu, ma hii u di dë ma sa hoi de. Dëdë nöö mi bi o feni.

12 Ma nöö fa mi taki ën dë seei, an dë taa dee wëti an bunu e. De bunu, biga de dë u Gadu. De dë wan leti soni gbelingbelin.

13 Wë nöö hën wë mi ta hakisi, dee sëmbë, dee bumbuu wëti naandë, de poi mi ku Gadu sö nö? Nönö e, na de. Ma di hogi di dë a mi hati aki kaa, hën wë tja mi ko a di lö sitaafu dë, faa musu ko a limbo taa gaan hogi logologo seei a dë. Biga a tei dee bumbuu wëti u Gadu dë kisi mi ku de, fu tja mi go kaba a sösö. Nöö di soni mbei a pasa sö, fu mi musu ko sabi di fasi di dë a u libisëmbë hati aki, fa a hogi tjika.

Aki ta lei fa di hogilibi fuka Paulosu tjika.

14 Wë nöö u sabi taa dee wëti dee i si u ta taki aki, de kumutu a di Akaa u Masa Gaangadu. Ma nöö andi da di toobi? Wë di toobi dë a mi aki. Biga ma ta dë a di leiki u di Akaa u Gadu. A dë kuma dee hogi fasi u libisëmbë dee dë a mi hati aki, de bai mi tei ko saafuma u de.

15 Nöö andi mbei mi taki sö? Wë biga ma ta fusutan seei andi mi ta du. Biga di soni di mi ta kë du, nöö nëën mi ta du e, ma di soni di mi buuse gaan buuse, nöö te u mi mëni nöö mi du ën kaa. Ja si nö?

16 Wë dee sëmbë, di ma kë du dee hogi soni dee mi ta du naandë, nöö hën da mi ta tei dee wëti u Gadu u gaan bumbuu soni.

17 Nöö hën wë mi ko si taa na mi seepi ta du möön e, ma dee hogifasi dee dë a u libisëmbë hati aki, de wë ta buta mi u mi ta libi di lö libi dë. I si nö?

18 Nöö mi ko sabi taa fa mi dë aki, ma sa du na wan bumbuu soni möönsö a mundu e. Di lö soni dë an dë a di fasi u mi seei. Fu mi du bumbuu soni mi dë kabakaba, ma di kaakiti an dë a mi u mi du ën.

19 Biga di bunu di mi kë du nöö nëën mi ta du, ma di hogi di ma kë du seei nöö hën nöö mi ta du nöömö.

20 Hën mbei mi taki taa na mi wë ta du. Ma di hogi pakisei u libisëmbë di dë a mi hati aki, nöö hën wë i si buta mi u mi musu libi a sö wan wisiwasi fasi.

21 Wë sö a dë e, dee sëmbë. Wan soni ta wooko a mi liba hebi fu te mi go u go du wan bumbuu soni nöö hogi nöö mi ta du.

22 Fa mi dë aki, mi sa wai tumisi fu mi ta du kumafa dee wëti
u Gadu taki.
23 Ma nöö mi ta si taa wan oto soni dë ta wooko a hii dee
pisipisi u mi sinkii tuu. A ta feti taanga ku dee wëti u Gadu
dee dë a mi pakisei, ta hoi mi gingin a hogidu basu.
24 Ee maingë, unfa seei mi o du te mi kumutu a di fuka aki
basu? Ambë seei o puu mi a dee fasi u di sinkii u mi aki, fu ma
musu paati ku Gadu?
25 Wë gaantangi u Gadu di a dë taa a manda heepi ko a Jesosi
Keesitu u Masa.
Wë da sö e, dee sëmbë. Fa mi dë aki, a mi hati mi ta kë dë
saafu u Gadu ta piki dee wëti fëën, ma di fasi u mi ta buta mi
saafu a hogilibi basu.

8

Aki ta lei fa di Akaa u Gadu sa puu u a hogilibi basu.

1 ⌞Wë dee sëmbë, hii fa i si u këë di pena dë seei, ma an dë
fuu panta.⌟ Biga fa u ku Masa Jesosi Keesitu nama tjika aki,
nöö wa dë a pasi fu Gadu musu kuutu u tuwë go da sitaafu
möön e.
2 Biga di soni mbei. Di Akaa di u feni a Jesosi Keesitu, nöö
hën abi libi. Nöö hën wë i si lusu u puu a hogilibi basu, be an
feni u paati ku Gadu.
3 ⌞Fa i si Gadu bi da u dee wëti fëën dë, dee sëmbë, nöö de bi
musu heepi u mbei libi fuu kai ku Gadu.⌟ Ma nöö de an bi sa
heepi u sö e, biga dee fii ku dee kë fuu hati tapa u fu wa sa feni
di heepi dë.
Nöö hën wë i si Gadu manda di Womi Mii fëën ko a goonliba
aki. Nöö fa a ko dë, nöö sinkii fëën bi djei di fuu libisëmbë di ta
du hogi aki, nöö ku ën a paka paima da u fu dee hogi du fuu.
Nöö a sö wan fasi a kuutu di hogi di dë a u hati puu ën a u liba,
be aan kaakiti a u liba möön.
4 Nöö fëën mbei libi fuu sa kai ku dee wëti u Gadu awaa a
hii futu e, ee wa dë a di leiki u dee kë fuu hati möön ma u dë a
di leiki u di Akaa u Gadu.
5 Dee sëmbë, un haika e. Ee di sösö kë fuu hati ta tii u, nöö a
dee soni fëën woo ta buta pakisei. Ma ee di Akaa u Gadu ta tii
u, nöö a dee fëën soni woo ta buta pakisei.
6 Nöö te i dë a di tii u di Akaa kaa nöö i feni libi u teego e,
söseei i feni kötöhati tu.
Ma nöö ee di kë fuu libisëmbë hati ta tii i, nöö i ku Gadu paati
kaa e. Ja abi di libi u teego.
7-8 Biga sö wan sëmbë i ku Gadu dë felantima. Fa i sai dë, ja
kë saka i seei da dee wëti fëën. Nöö boiti di dë, ja o sa saka i
seei da de tu, te i dë a sö wan fasi. Nöö ja o du wan bumbuu
soni möönsö tu fu Gadu sa wai ku i.

9 Ma nöö ee di Akaa u Gadu hën ta dë a i naandë, nöö na dee
sösö fii ku dee kë fii hati o ta tii i möön e. Di Akaa wë o tii i.
Ma nöö ee wan sëmbë ja abi di Akaa u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu
dë, nöö ja dë sëmbë fëën tu.
10 Ma ee Keesitu ta dë a i hati, nöö an dë fii panta e. Biga
hii fa hogidu mbei sinkii fii o dëdë nöömö wan daka, ma töku
di akaa fii hën abi di libi u Gadu kaa, biga Gadu mbei i ko
bumbuu sëmbë nëën wojo.
11 ⌞Fa Gadu sai dë, dee sëmbë, na sösö kaakiti a abi e!⌟ Biga
hën bi weki ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu a dëdë toona dëën libi. Nöö
ee di Akaa fëën dë a i hati, söseei tu a sa weki di sinkii fuunu
naandë ⌞di aan kaakiti, mbei a kisi kaakiti faa libi kumafa
Gadu kë.⌟
12 Dee sëmbë fuu dë, un haika e. Soni dë fuu musu du tuu,
ma na fuu musu piki dee fii fuu hati möön e. Nönö.
13 Biga ee un libi a dee lö fii naandë, nöö woon dëdë paati
ku Gadu fu teego. Ma ee un da di Akaa pasi faa tapa dee lö libi
naandë, nöö woon feni di libi u Gadu.
14 Biga dee sëmbë dee ta libi a di leiki u di Akaa u Gadu, nöö
de wë da miii u Gadu e.
15 Nöö di Akaa di i si un kisi dë, an dë wan akaa di ta
toona buta unu a katibo möön e, dee sëmbë, fuun musu ta dë
fëëëfëëë hiniwanten kumafa un bi dë a fesi. Nönö. Ma a dë di
Akaa u Gadu seei, di buta unu ko miii u Gadu. Nöö hën mbei
u ta kai Gadu "Taata".
16 Biga di Akaa fëën ta piki ku di fuu akaa taa u da miii fëën
seei gbelin.
17 Nöö di u dë miii u Gadu kaa, nöö hën da u dë a pasi fuu
feni dee gudu fëën a bakaten. U ku ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu tuu o
feni de makandi e. Biga ee u hoi a dee sitaafu dee u ta tja aki
go dou, leti kumafa hën seepi bi hoi a dee fëën sitaafu a bi tja,
nöö woo dë a dendu u di waiti fëën di a abi nöömö.

Aki ta taki u di waiti

di woo feni a bakaten.

18 Dee sëmbë o, fa mi wegi soni luku te mi kaba aki, nöö mi
ko sabi gbelin taa dee sitaafu u ta tja aki an sa maaka seei ku
di gaan waiti di dë a u aki u booko ko a döö a bakaten.
19 Un boo taki ën sö taa hii dee soni dee Gadu mbei kaa tuu
dë setiseti ta luku di ten di Gadu o tja u dee sëmbë fëën ko a
limbo ta lei taa u dë miii fëën.
20-21 Biga te di juu dë kisi, nöö woo feni di gaan waiti fuu di
u musu abi. Woo kumutu a dëdë basu ko fii, nöö hii dee soni
Gadu mbei tuu o feni di fii naandë tu.

Ma nöö fa u dë aki, dee soni Gadu mbei an sa ko wan wojo
soni möönsö, dee sëmbë. Biga di soni mbei. De dë a wan hebi
siba basu taa de o dëdë wan daka nöömö. An dë taa ku deseei

kë wë de ko sö e. Gadu hën buta de sö, ma nöö a du ën ku wan pakisei taa a bakaten de tuu o toona kumutu a di siba dë basu.

22 Dee sëmbë, ee i luku soni u mundu te i kaba, nöö a djei kuma hii soni tuu ta dë a gaan fuka ta djëmë seei, leti kuma te bëë ta njan wan mujëë faa pai. Sensi a fesi te kisi tide a dë sö eti.

23 Ma an dë taa dee soni dë nöö ta fuka e, ma u seei ta djëmë a u hati te na soni tu. U kë di ten ko poi, di Gadu buta faa tja u ko a lanti ko lei taa u da miii fëën. Biga te di juu dë kisi, nöö Gadu o tooka dee sinkii fuu aki puu u a dëdë basu. Nöö u sabi taa a o du ën tu, biga di Akaa fëën di i si a da u aki hën da di fosuwan fu hii dee bunu dee a abi faa da u a bakaten.

24 Nöö di soni u ta taki aki, a bi dë a dendu u di heepi di u feni a Gadu, ma tökuseei an pasa sö eti. Hën mbei u fika ta mëni ën nöömö. Biga na wan sëmbë dë di te a si wan soni kaa, nöö a o fika ta mëni ën eti taa a o si ën. Biga a si ën kaa.

25 Ma te u sabi taa u abi di soni kaa, hii fa wa si ën eti seei, ma woo dë ku gaan pasensi ta luku di juu faa dou fuu feni ën.

26 Nöö wan oto gaan heepi dë möön. Hën da di Akaa u Gadu di ta heepi u a dee suwaki fasi fuu libisëmbë aki. Biga so juu wa ta sabi unfa fuu musu begi, ma di Akaa hën ta begi da u ku djëmë seei tee pasa di fan fu wan libisëmbë.

27 Nöö Masa Gaangadu di sabi dee hati fuu finifini kaa ta fusutan andi di Akaa ta mëni te a ta begi da u. Biga a ta begi a wan fasi di ta kai gbelin ku dee soni Gadu seei ta kë a u.

Aki ta taki fa u dë winima

a Masa Jesosi tjika.

28 Dee sëmbë o, u sabi taa Gadu ta wooko hii soni tuu makandi u tja bunu ko da u dee sëmbë dee lobi ën. Biga u wë da dee sëmbë dee a kai fu di a abi wan pakisei ku u.

29 Biga gaanduwe a fesi a bi sabi u kaa. Hën a tei u buta fuu ko djei di Mii fëën, be hën Mii musu dë di fosuwan a dendu u sömëni hia oto mii fëën.

30 Nöö te Gadu o buta wan sëmbë fii djei di Mii fëën, nöö a o kai i nöömö. Nöö te a kai i kaa, nöö a o mbei i ko bunu nëën wojo. Nöö te a mbei i ko bunu nëën wojo kaa, nöö a o da i di waiti fëën nöömö di i musu abi.

31 Wë andi seei u sa taki möön fu hii dee soni dee u jei naandë, dee sëmbë? Fa Gadu dë ku u a wan së tjika aki, nöö ambë seei o sa du soni ku u te a wini u?

32 Biga Gadu kai u gaan soni te a da u di fëën seei Mii. An hoi ën a baka, ma a mbei a paka di paima fuu hedi. Nöö ee sö wan gaan soni a du da u kaa, nöö na waiwai seei a o da u hii dee oto soni dee u abi fanöudu nö?

33 Wë nöö mi hakisi möön, ambë tjika u tja u dee sëmbë
Gadu tei ko sëmbë fëën go kaagi? Sëmbë an tjika e! Biga Masa
Gaangadu seei tei u u bumbuu sëmbë kaa, an si föutu a u möön.
34 Nöö ambë seei da di sëmbë sa kë tja u go kuutu da sitaafu?
A sa kë Jesosi Keesitu nö? Nönö, an o du sö wan soni e. Biga
hën dëdë da u kaa, nöö na di dë nöö ma Gadu toona weki ën
baka, nöö fa u dë aki a dë sindosindo a letimaun së u Gadu ta
begi da u.
35 Mi hakisi unu möön, dee sëmbë, ambë sa paati u ku ⌞Masa
Jesosi⌟ Keesitu, puu u a di gaan lobi di u dë aki? A sa kë toobi
nö? Na seei. Fuka ö? Na seei. Wë ee sëmbë ta sitaafu u wë?
Na seei. Wë ee gaan hangi ko wë? Na seei. Wë pena wë?
Kwetikweti. Wë ee i jei taa wan gaan soni sa ko miti i wë? Na
seei. Wë ee de ta ko a i ku ufangi wë? Na seei.
36 Awa, kumafa i si i jei dë, sö wan soni dë sikifisikifi a Gadu
Buku tuu taa:
Fii hedi u dë a dëdë buka hii daka.
De ta luku u seei kuma wanlö sikapu de ta tja go koti gangaa
kii.
Sö u dë a libisëmbë wojo e, dee sëmbë.
37 Ma nöö tökuseei a hii dee soni u jei dë tuu, u dë gaanfa möön
winima e! Biga di Sëmbë di i si lobi u aki sö hën wë wooko sö
da u.
38 Nöö hën mbei mi ko sabi gbelin taa na wan soni dë di sa
paati u ku di fa Gadu lobi u tjika aki e. Na dëdë, na libi, na wan
basia u Gadu Köndë ee nasö dee u didibi köndë, na wan soni
u di ten u dë aki, na wan soni u bakaten tu, na wan makiti sa
paati u puu a di lobi u Gadu aki.
39 Na wan soni a liba ala, na wan soni a basu aki tu. Na wan
kodo soni seei a hii di mundu di Gadu mbei aki abi di kaakiti
u sa paati u ku di lobi di Gadu lobi u aki e, dee sëmbë, fu di u
nama ku Jesosi Keesitu di Masa fuu.

9

Aki ta lei fa Gadu hei

dee Dju sëmbë tjika.

1 Wë dee sëmbë, ka mi ku ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu nama tjika
aki kaa, nöö mi o taki wan soni da unu, nöö na sipootu mi ta
mbei e. Tuutuu soni mi o taki. Di Akaa u Gadu seei ta piki ku
mi hati taa tuutuu soni mi o taki aki, dee sëmbë.
2 Nöö mi taki e, fa i si mi dë aki, mi dë ku wan gaan fuka a
mi hati ta kusumi seei nöömö te na soni.
3 I sabi faandi mbei ö? U dee sëmbë u mi dee dë Isaëli sëmbë
kuma miseei. A ta hati mi da de teee, leti kumafa i si mi o fan
aki, taa ee a bi sa dë sö, nöö mi bi sa kë u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu
jaka mi puu nëën fesi tuwë go kaba a sösö, ee dee Isaëli sëmbë
u mi bi sa ko feni di libi u teego a mi kamian.

4 Biga wë fa i si de sai naandë, nöö de wë bi dë a pasi u de ko
miii u Gadu, u de feni dee bunu fëën a bakaten. De wë Gadu
bi lei di gaan waiti fëën kaa di a abi kuma Gadu. Ku de wë a
bi mbei sömëni buka, nöö söseei de a bi da dee wëti fëën, ku di
fa u de musu ta dini ën ta begi a di Wosu fëën. De wë Gadu bi
paamusi sömëni gaan soni.
5 De abi dee nëbai gaan sëmbë fu goonliba tu, nöö a de wë
Keesitu kumutu a libisëmbë fasi, hii fa a dë Gadu seei a hii soni
liba, di dë u ta gafa nöömö. A tan sö.

Aki ta lei taa ja sa fia ku Gadu a di soni di a ta du.

6 ⌞Ma hii fa Gadu bi hei u dee Dju sëmbë tjika seei, ma na hii
u tuu dë apaiti sëmbë dëën e, dee sëmbë. Wë ma nöö fa mi fan
naandë, nöö unfa fëën i mëni?⌟ I ninga taa dee paamusi Gadu
paamusi dë, de an ko soni möönsö nö? Nönö, na di soni dë mi
taki e. Ma mi taki taa na hii dee bakamii u Isaëli dë tuutuu Dju
sëmbë a Gadu wojo.
7 Leti kumafa i si i sabi tu taa na hii sëmbë dee ta kai
Abahamu gaan avo dë tuutuu bakamii fëën a Gadu wojo. Biga
wë Gadu bi fan ku Abahamu taa:
Fu dee bakamii fii,
nöö dee u Isaki mii nöö mi o tei konda e.
8 Nöö sö i si taa Gadu ta konda dee bakamii u di mii u
Abahamu di a pai ku di paamusi u Gadu. An ta konda dee
bakamii u di mii di a pai a libisëmbë fasi nöö.
9 Wë nöö haika bunu fa de pai Isaki e. Gadu kai Abahamu
te a piki, a taa:
Luku, te kuma sö wan ten möön,
nöö mi o toona ko a i,
nöö Sala o dë ku wan womi mii a maun kaa.
Nöö ku sö wan paamusi u Gadu wë i si Isaki ko e.
10 Nöö sö a bi waka tu ku de tu mii u Lebeka de kai Esau ku
Jakopu, dee de pai tulingi. Fa dee mii sai dë, di wan kodo tata
nöö de abi, hën da Isaki, di gaan sëmbë fuu. De an tooka seei
a di dë.
11-12 Ma nöö bifö Lebeka bi pai de tu mii dë, Gadu bi taki
dëën taa:
Di gaan wan o saka a di pikiwan basu.
De an bi du bunu, de an bi du wogi seei, ufö Gadu taki sö. I
si? Nöö di soni mbei a taki sö, fii musu si taa an ta nama seei
a di du u wan libisëmbë, ma a ta nama nöö a di fa Gadu kai i.
Söseei tu, i sa si taa fa Gadu pakisei faa buta wan soni ko, sö
nöö a musu pasa nöömö.
13 A ko dë nöö kumafa de sikifi a di Buku taa:
Jakopu hën mi tei, ma Esau hën mi disa.
14 Wë fa u fan dë, nöö unfa i mëni fëën, dee sëmbë? Kandë joo
kë taa wë nöö Gadu an du bunu. Sö nö? Di lö pakisei naandë
an musu ko a i seei.

15 Ja jei fa Gadu bi fan ku Mosesi ö? A taa:
Mi ta a' tjalihati a di sëmbë di mi kë e.
Mi ta saa di sëmbë di mi kë.
16 Nöö da sö i ta si taa an ta hëngi a di kë u wan libisëmbë, nasö
a di fa i ta biinga, ma a ta dë a di fa Gadu ta abi tjalihati da i
tjika.
17 Dee sëmbë, wan jei fa Gadu fan ku Könu Falao nö? A taa:
Mi ko buli i fu mi sa lei fa mi a' makiti tjika,
be në u mi bai a hii goonliba.
Wan jei nö, dee sëmbë?
18 Wë nöö sö u ta si taa Gadu ta abi tjalihati da di sëmbë di
a kë, nöö söseei tu te a kë a ta buta wan sëmbë faa abi möön
taangajesi.
19 Nöö a kandë joo hakisi taa: "Wë nöö ee a dë sö, nöö unfa
Gadu sa kuutu u ee wa kë piki ën buka? Nëën seei buta u sö
nö? Ambë sa bia kumutu a di soni di Gadu kë du?"
20 Aaa, sö i hakisi nö? Ma fa i sai dë libisëmbë nöö i dë, nöö
i sa kai Gadu a kuutu ö? Haika e, ee wan sëmbë ta tëmbë ku
doti, nöö unfa fëën i mëni? Ee a mbei wan soni, nöö di soni dë
sa hopo hakisi ën taa: "Faandi mbei i mbei mi sö u du?" Nönö,
an o sa taki sö e.
21 Fa i si di sëmbë ta wooko ku di doti dë, nöö a abi leti faa
du ku ën kumafa a kë, na sö nö? Fa a sai dë, a sa tei wan pisi
u di doti mbei paabi fu de sa du gaan bumbuu soni ku ën, nöö
a sa toona tei wan oto pisi mbei paabi u de du wan möön lagi
soni ku ën. Na sö nö?
22-23 Dee sëmbë o, andi i abi u taki u di fa Gadu ta wooko? Ja
si fa a ta hoi pasensi ku dee sëmbë dee di hatiboonu fëën dë a
de liba nö? Fa de sai dë, nöö de dë a pasi kaa u Gadu musu da
de sitaafu kaba de a sösö. Nöö ee a bi kë lei kumafa hati fëën
ta boonu ku de tjika, ku di fa a abi kaakiti tjika faa musu du
ku de, nöö a bi sa du sö o. Ma a ta hoi pasensi da de ufö. Nöö
di soni mbei, biga a kë lei di Gadu fasi fëën da u dee oto sëmbë
dee a abi tjalihati da. Biga u da dee sëmbë dee a seeka buta
kaa fuu musu feni di gaan waiti fëën a bakaten.
24 Nöö di waiti dë, nöö na u Dju sëmbë nöö Gadu kai fuu feni
ën e, ma oto köndë sëmbë seei dë a dendu tu.
25 Nöö a kai ku di soni Gadu buta di tjabukama fëën de kai
Hosea fa a taki, taa:
Dee sëmbë dee an bi dë sëmbë u mi,
nöö de wë mi o kai mi sëmbë.
Di sëmbë di sëmbë an bi lobi seei,
hën mi o kai mi lobima.
Sö Gadu taki e.
26 Hën Hosea taki möön taa:
Ka Gadu bi fan taa dee sëmbë dë
na sëmbë fëën de dë,
nöö leti naandë

de o kai de miii u di libilibi Gadu.
Sö nöö a ta pasa fa u dë aki ku dee sëmbë dee an dë Dju.
27 Ma a di së u dee Dju sëmbë, di tjabukama de kai Jesaaja bi
bai taa:
Dee Isaëli sëmbë sa hia
tee de dë kuma dee sandu sii u di ze bandja seei,
ma wan biti wan nöö o feni heepi a Gadu e.
28 Biga fa Masa Gadu buta faa du ku di goonliba aki,
nöö te juu fëën kisi,
nöö a o du ën tjua puu wante a wan leti fasi söndö buuja.
Sö Jesaaja bi taki.
29 Hën mbei a bi taki tu taa:
Ee na Masa Gadu di abi hii makiti
bi hoi wantu bakamii fuu a libi,
nöö hii u tuu bi o kaba a sösö gbegedee
leti kumafa a pasa ku dee sëmbë u dee köndë de kai Sodom ku
Gomola.
30 Wë nöö andi u sa taki u dee soni u jei dë, dee sëmbë? Dati
wan taki, dee sëmbë na u Dju u bi taki Gadu kai dë, de an bi ta
biinga seei u de ko bumbuu sëmbë a Gadu wojo e, ma tökuseei
de ko sö o. Nöö unfa a waka? Di biibi de ko biibi, hën mbei. I
si?
31 Ma dee Isaëli sëmbë u mi wë? De ta biinga u de hoi wëti
dëdë ku libi seei fu de sa ko bumbuu sëmbë a Gadu wojo, ma
fa i si i jei dë, de an ko sö möönsö e.
32 Faandi mbei? Fu di de an ta suku ën ku biibi, ma de ta
suku ën ku du. Nöö hën wë i si de naki futu a di sitonu gbolo
di di Buku bi taki.
33 A taa:
Dee sëmbë, un luku.
Mi tja wan gaan sitonu ko buta
「a dee Dju sëmbë u mi dendu.」
Leti a Sion seei mi tjëën go buta.
Nöö a dë wan sitonu
sëmbë ta naki futu nëën ta kai.
Hën ta tuwë sëmbë gbolou.
Ma nöö ee wan sëmbë i ta biibi nëën liba,
nöö aan ten di joo kisi sen a bakaten möönsö.
Da sö e, dee sëmbë.

10

Aki ta lei fa dee Dju sëmbë

a' taangajesi tjika.

1 Wë dee sëmbë, kumafa mi taki dë, nöö mi hati ta hangi seei
u dee Isaëli sëmbë kuma mi musu feni di heepi u Gadu. Mi ta
begi Gadu gaanfa da de fu di soni dë.

2 Biga miseei dë kotoigima u de taa de ta biinga taanga seei
u de sa dini Gadu e, ma fa i jei dë, na ku fusutan o.
3 Biga de aan bisi ku di fa Gadu buta u sëmbë musu ko
bumbuu nëën wojo. De an ta saka dëën seei, ma de ta hopo
ta biinga nöömö ku dee wëti u de de ta hoi, fu de ko bumbuu
nëën wojo.
4 Ma fa i si Gadu bi da de dee wëti dë, na u mbei de ko
bumbuu nëën wojo e, ma fu tja de ko dou a ⌞Jesosi⌟ Keesitu.
Biga hën nöö sa mbei hiniwan sëmbë ko bumbuu a Gadu wojo,
ee i ta biibi nëën liba. Nöö sö e.
5 Un boo toona mëni fa Mosesi bi taki da dee fesiten sëmbë
fuu. A taa:
Di sëmbë di ta hoi hii dee wëti aki, nöö i feni di libi u Gadu.
Sö wë a taki e, kumafa i musu hoi wëti tjika ufö i sa ko bumbuu
a Gadu wojo.
6-7 Ma haika fa a taki u di fa i sa ko bunu a Gadu wojo ku biibi.
A taa:
Wan musu peevu hakisi a unu hati taa:
“Ambë o subi go a liba ala go tei heepi tja ko da u?”
Ee nasö, “Ambë sa saka go a goonbasu go tei heepi ko da u?”
Nöö a di soni dë i musu si taa an taanga sö fii du fa Gadu kë.
An nama seei a soni di woo du ku u kaakiti. Biga na u bi subi
go a liba ala go tei ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu tja ko dëdë da u e. Nöö
söseei di a dëdë nöö na u saka go a goonbasu ala go tei ën tja
ko baka. Na sö u ta feni di heepi u Gadu.
8 Ma nöö a dë leti kumafa i si Mosesi bi toona taki dë möön, a
taa:
Di taki, a dë a i seei naandë.
A dë leti a i buka kakisa ku i hati dendu.
Nöö di Buka di i si u ta tja ta konda da sëmbë aki, nöö hën nöö
wë di dë e. An nama a du, ma a nama a biibi.
9 Biga ee i jabi i buka piki taa Jesosi hën nöö da Masa u mundu,
nöö i biibi a i hati taa Gadu bi weki ën a dëdë toona dëën libi,
nöö i feni di heepi u Gadu kaa.
10 Biga ku i hati i ta biibi, nöö hën ta mbei Gadu ta si i kuma
bumbuu sëmbë. Nöö ku i buka i ta piki taa Jesosi da Masa, nöö
hën ta mbei i sa feni di heepi u Gadu fu ja lasi go kaba a sösö.
11 A dë leti kumafa di Buku u Gadu bi taki dë kaa taa:
Di sëmbë di ta biibi nëën liba,
an o kisi sen a bakaten möönsö.
12 Nöö ee i dë Dju sëmbë, ee ja dë Dju, na wan sëmbë dë a fesi
a di soni aki e. Biga u tuu abi di wan Masa a u liba, nöö a abi
bunu te a hia ta da hiniwan sëmbë di ta kai ën në ta suku heepi
nëën, ee i dë Dju, ee ja dë Dju.
13 Biga di Buku taki taa:
Hiniwan sëmbë di ta kai Masa në
o feni di heepi fëën.

14 Wë ma fa mi fan naandë, mi kë hakisi unu wan soni. Unfa
sëmbë o sa kai wan sëmbë në ee de an ta biibi nëën liba? Nöö
unfa de sa biibi nëën liba ee de an jei soni fëën wan daka? Nöö
unfa de o du jei soni fëën, ee sëmbë an kondëën da de?
15 Nöö unfa wan sëmbë sa kondëën da de ee de an mandëën
go faa kondëën? Hën mbei de sikifi a di Buku taa:
Di futu u di sëmbë di ta tja wan bunu njunsu ko,
nöö a dë gaan waiti soni seei.
16 Nöö sö a dë tuu e. Ma hii fa sömëni Dju sëmbë ko jei di buka
u Gadu kaa, ma na de tuu piki o. Ja jei fa Jesaaja bi hakisi nö?
A taa:
"Masa o, ambë seei ta biibi di buka u ta tja aki baa?"
17 Wë nöö kumafa u bi taki dë, dee sëmbë, nöö sö a dë e. Biga
te i jei di buka u Gadu ufö biibi ta ko a i hati, nöö di buka u
Gadu dë hënseei da di u Keesitu di u ta konda aki kaa.
18 Nöö mi hakisi, dee Dju sëmbë an jei di buka nö? Awa, de
jei ën o. Ja jei fa di Buku taki u dee bosikopuma u Masa ö? A
taa:
Töngö u de ta piki a hii di mundu.
A hii dee kamiankamian u goonliba tuu seei sëmbë sa jei dee
soni de ta taki.
Sö di Buku taki e.
19 Wë nöö mi toona hakisi möön, a sa kë taa dee Isaëli sëmbë
an bi fusutan di buka nö? Na di soni dë! Ja si fa Gadu buta
Mosesi faa sikifi nö? A taa:
Mi o mbei un haun da wanlö pei sëmbë
dee an bi dë wan nasiön.
Fa un ta si de kuma wanlö sösö sëmbë söndö fusutan dë,
ma de o ko dë a unu fesi,
nöö di juu dë hati fuunu o boonu seei.
20 Nöö söseei Jesaaja konda wan soni limbolimbo, an bi fëëë u
taki ën. A taa:
Gadu taki taa,
"Wanlö sëmbë ko feni mi dee an bi ta suku mi seei.
Mi tja miseei ko a limbo da wanlö sëmbë
dee an bi ta hakisi fa u mi möönsö."
21 Ma fu dee Isaëli sëmbë a taa:
"Ndeti ku didia mi ta tëndë maun da de,
ma de ta hai baka.
De an kë piki mi buka.
Fa de sai u de dë,
de an kë tan seei a di tii u mi basu möönsö."
Sö Gadu taki u dee Dju sëmbë u mi e.

11

Aki ta lei fa dee sëmbë na u Isaëli feni pasi u ko a Gadu.

1 Wë nöö fa mi taki naandë, dee sëmbë, a sa kë un sa mëni
taa Gadu tuwë dee Dju sëmbë fëën nö? Kwetikweti. An tuwë

de e. Biga wë miseei da wan Dju sëmbë tu. Böngö u Abahamu
seei mi dë. De pali mi a di lö u Benjamin. I si?
2 Nöö Gadu an tuwë dee sëmbë fëën dee a bi tei a fesi e. A ta
mëni de eti.
Wan jei fa di Buku u Gadu taki u di tjabukama de kai Elia
nö? Elia kaagi dee Dju sëmbë fëën da Gadu. A taa:
3 Masa o, fa u dë aki, hii dee tjabukama fii tuu de kii e,
nöö dee sitonu tafa ka u bi ta tjuma soni da i, de booko de tuu
fiaa puu.
Mi wanwan tö nöö da Isaëli sëmbë fika ta begi i eti.
Nöö na di dë nöö,
ma de dë a mi baka seei u kii mi puu nöömö.
Sö Elia taki.
4 Ma nöö unfa Gadu piki ën? A taa:
Na di soni dë e.
Mi hoi sëbën dusu sëmbë da miseei
dee an tjökö kini a goon da Baali wan daka.
⌊Biga Baali hën da di pindigadu sëmbë bi ta begi a di ten dë.⌋
Nöö sö Gadu fan ku Elia e.
5 Nöö söseei a dë fa u dë aki tu e, dee sëmbë. Wanlö Dju sëmbë
fika eti, dee Gadu tei fëën seei ku ën bunuhati.
6 Ma nöö ee a dë taa ku bunuhati a tei de, nöö an dë taa soni
de du mbei e. Biga wë ee sö, nöö nëën da bunuhati möön.
7 Wë andi u sa taki u di soni aki baa? Fa Isaëli sëmbë ta biinga
fu de ko bunu a Gadu wojo tjika dë, ma di gaan së u de an feni
ën möönsö. Dee Gadu tei a de dendu, de nöö feni ën, nöö dee
otowan ko abi möön taangajesi.
8 A ko leti kumafa i si de sikifi a di Buku taa:
Gadu buta de ko dë doon sö.
A da de wan pei wojo fu de an musu ta si soni fëën möönsö,
ku wan jesi u de an musu ta jei soni fëën tu,
te kisi tide eti.
9 Nöö Dafiti seei bi taki tu u dee lö Dju sëmbë dë. A taa:
Di soni de ta tei hebi kuma soni u njan u de dë,
a musu bia wan taapu da de u kisi de.
A musu dë kuma tatai a pasi da de,
nasö wan sitonu fu de naki futu kai,
u de feni di sitaafu nöömö di de musu feni.
10 Fa de sai u de dë, wojo u de musu ko dungu,
be de an ta si sondi möön.
Hiniwanten de musu dë ku fuka,
kuma wan sëmbë di ta waka bendibendi nöömö.
Sö Dafiti taki e, u dee lö sëmbë dë.

Aki ta taki fa dee sëmbë an dë Dju ko a dendu u di heepi u Gadu.

11 Wë mi hakisi möön taa, fa dee Dju sëmbë naki futu dë, nöö
de kai fu nöömö nö? De an o hopo möönsö nö? Aai, de o toona
hopo e. Ma nöö fa i si de kai fu wan pisiten dë, hën wë mbei un

dee oto köndë sëmbë feni di heepi u Gadu. Nöö di soni mbei a
ko sö, fu dee Dju sëmbë musu haun ku unu.
12 Biga di kai i si de kai dë, hën wë mbei un dee otowan feni
dee gudu u Gadu te a hila. Nöö unfa seei a o dë baa te dee Dju
sëmbë toona ko a di kamian fu de feni hii dee gudu Gadu bi
buta da de baka? Di juu dë, na dee gudu o ko möön hila da hii
sëmbë nö? Awa, sö wë a o dë e.
13 Wë fa mi ta fan aki, dee sëmbë, nöö mi ta fan ku un dee
sëmbë na Dju ufö. Nöö fa i si Gadu buta mi tjabukama fëën u
ta konda di Buka da unu aki, nöö mi ta kai di wooko gaan soni
e. Mi ta hopo ën seei.
14 Biga ku ën mi sa buli dee Dju sëmbë u mi be de haun ku
unu, nöö a kandë a di fasi dë so u de sa bia ko feni di libi u
teego tu.
15 Kumafa u taki dë kaa, dee sëmbë, Gadu disa dee Dju sëmbë
fu wan pisiten e, nöö hën mbei un dee oto köndë sëmbë feni
pasi fuun ko dë bunu ku Gadu. Nöö unfa seei soni o waka un
mëni te Gadu o tei dee Dju toona tja ko nëën baka? Di soni dë,
an o bigi ö, leti kuma te wan sëmbë dëdë toona weki baka? Aai,
sö a o bigi tjika e.
16 Un boo mëni di soni u ta taki aki kuma te wan sëmbë ta
dian boon. Ee a da Gadu wan pisi u di boon, nöö nëën da hii
di boon tuu dë apaiti dëën ö? Söseei ee wan pau dë nöö di
lutu fëën dë apaiti da Gadu, nöö na hii dee maun fëën tuu o
dë apaiti dëën tu nö? Wë nöö sö a dë ku u dee Dju sëmbë tu.
⌞Fa dee gaan sëmbë fuu bi dë apaiti sëmbë u Gadu tjika dë, nöö
söseei u dee bakamii u de dë tu.⌟
17 Di fa Gadu ta wooko aki, nöö u sa mëni ën tu kuma wan
sëmbë di abi di wooko ta tei wanlö oto pau maun tja ko mindi a
wan oto pau, faa musu pai möön bunu fuuta. Nöö hën wë de bi
abi wan pau ta pai di fuuta de ta kai oleifi. Hën de koti so u dee
maun fëën puu. Hën de koti dee maun u wan matu oleifi di de
an bi kiija seei, hën de tja de ko mindi a dee kamiankamian u
di bumbuu pau di de ta kiija a ganda. Nöö fa de tja dee maun
ko mindi dë, fu de feni di fatu u di bumbuu pau di ta kumutu
nëën lutu, be de ko bumbuu soni.
18 Wë nöö dee paumaun i si de tja ko mindi dë, nöö un dee
sëmbë na Dju wë e. Nöö di bumbuu pau i si dë, Dju sëmbë wë
u kë taki. Nöö fa i si un nama naandë, nöö wan musu sai dë
ta njan buka ta wisiwasi dee oto maun u di pau dee de bi koti
puu naandë e. Biga wë fa i si un sai dë, nöö dee lutu u di pau
ta hoi unu, na unu ta hoi dee lutu.
19 Wë a kandë i sa taa: “Awa, wë de koti dee di dë puu u de
tei u a de kamian, na sö nö?”
20 Tuu wë e, ma fa i si de koti dee maun dë, fu di de an kë
biibi hën mbei de koti de puu. Nöö fu di uun biibi hën mbei

wë un ko nama naandë. Nöö un musu mëni unu seei be wan abi gaan fasi. Un musu fëëë seei.

21 Biga ku dee maun u di pau seei wë Gadu wooko sö. Nöö unfa un mëni a o wooko ku unu dee an bi dë maun u di pau seei, ma nama nöö de tja unu ko nama dë? Ee wan biibi, nöö na hesihesi Gadu sa koti unu puu tu nö?

22 Söö. Wë dee sëmbë, ee i buta pakisei bunu a dee soni u ta taki aki, nöö i o si fa Gadu abi bunuhati tjika, nöö i o si fa Gadu ta gandji da sëmbë tjika tu. Biga a gandji seei da dee sëmbë dee i si kai kumutu a di kamian de bi sai dë. Ma nöö a a' bunuhati da unu, ee un tan a di kamian nöömö faa sa lei unu di bunuhati fëën. Ma ee na sö, nöö söseei a o koti unu puu tu.

23 Fa dee Dju sëmbë dee u taki sai dë, ee de disa di taangajesi fasi u de toona ko biibi, nöö Gadu o toona tja de ko nama baka ka de bi dë. Biga a abi kaakiti tjika faa du di soni dë e.

24 Un boo pakisei wan oto futu u di nöngö aki, dee sëmbë. Fa i si Gadu koti dee paumaun puu dë, nöö de wë bi dë u di bumbuu pau seei. Nöö hën wë a du wan soni di toobi libisëmbë fusutan. Biga unu dee bi dë a matu a tei tja ko nama a di kiijakiija oleifi pau a ganda dë. Nöö fa a heepi unu tjika dë, nöö na hesihesi a sa toona tei dee maun dee bi dë u di pau seei toona tja ko nama baka nö?

Aki ta lei taa Gadu an disa dee Isaëli sëmbë fëën u kooo.

25 Dee sëmbë u mi dë, mi o taki wan soni aki awaa di bi dë wan tjubitjubi soni a Gadu hati, ma fa u dë aki an musu dë sö möön. Un musu fusutëën, ee nasö nöö un sa kisi gaan fasi.

Un haika e. Fa u dë aki, sömëni u dee Isaëli sëmbë mbei taangajesi da Gadu tuu, ma fu wan pisiten nöö. Nöö te hii dee oto köndë sëmbë dee o ko a Gadu ko a biibi kaa,

26 nöö baka u di dë nöö dee Isaëli sëmbë seei o bia ko a Gadu awaa u de feni heepi nëën. Nöö di ten dë a o dë leti kumafa Gadu bi taki a di Buku. A taa:

Leti a dee Isaëli sëmbë dendu dë di Heepima o kumutu,
a Sion seei.
Nöö a o puu dee bakamii u Jakopu a di fa de sai dë,
be de bia ko ta mëni mi.
27 Nöö sö wan buka mi o mbei ku de e:
mi o puu dee hogi du u de a de liba.
Sö Gadu bi taki e, u dee Dju sëmbë.

28 Te i luku te i kaba a di fa dee Dju sëmbë an kë piki di Buka u Masa Jesosi u ta konda aki, nöö de ku Gadu ko dë gaan felantima fu di soni dë hedi e. Ma fa de ku ën ko felantima seei, ma un feni wini nëën, biga hën wë mbei di Buka ko a unu. Ma tökuseei a lobi dee Dju sëmbë eti o, fu dee gaan sëmbë u de hedi.

29 Nöö dee bunu dee a buta da de kaa, ku di fa a kai de ko
sëmbë fëën, dee lö soni dë an o sa puu möönsö.
30 Fa i si un bi sai dë, dee sëmbë, nöö a fesi wan bi ta piki
Gadu buka seei. Ma fu di dee Dju sëmbë an piki, hën wë mbei
un feni di tjalihati u Gadu.
31 Nöö te kuma tide eti dee Dju sëmbë an ta piki Gadu buka
möönsö. Nöö di soni mbei, fu Gadu musu a' tjalihati a de liba
leti kumafa a bi abi tjalihati fuunu.
32 Nöö hën da te i luku soni te i kaba, nöö joo si taa a di wan
fasi dë Gadu ta heepi hii sëmbë tuu. Biga a disa u tuu be wa
piki hën buka, fu a bakaten a sa feni pasi lei u di tjalihati fëën,
ee i dë Dju, ee ja dë Dju.

Aki Paulosu ta gafa Gadu.

33 Ke maingë, un luku fa di köni u Gadu fundu tjika! Un luku
fa a sabi soni tjika maingë! Un luku fa a gudu tjika. Fa a ta
kuutu soni buta, na wan sëmbë seei sa dë u suku fini nëën te a
fusutëën möönsö. Na wan sëmbë sa fusutan tu fa Gadu ta buta
soni faa waka.
34 ⌞A dë leti kumafa i si Jesaaja sikifi a di Buku, a hakisi taa:⌟
Ambë seei sa sabi di pakisei u Gadu, andi dë nëën?
Ambë seei dëën lai wan daka taa sö a musu du?
35 Ambë da Gadu soni wan daka faa musu go hakisi ën soni
baka?
Un sëmbë seei baa?
36 Biga nëën wë hii soni ta kumutu ko e.
Hën ta hoi hii soni fu de an kaba a sösö,
nöö de tuu o toona ko fëën nöömö tu.
Fa a sai dë, hën nöö musu abi hii nëbai fu teego.
A tan sö.

12

Aki ta lei fa i musu hopo i seei

da Gadu tjika fii libi

kumafa a kë.

1 Söö. Wë un dee sëmbë u mi o, wan si fa Gadu abi tjalihati
da u nö? Wë nöö hën mbei mi begi unu gaantangi baa, be un
hopo unu seei ku telu da Gadu e, kuma wan libilibi paima
apaiti wan i ta tuwë dëën ⌞fu dëën tangi⌟. Nöö a o suti dëën
seei. Nöö te un du sö kaa, nöö hën da un ta dini ën a wan
tuutuu fasi.
2 Fa i si un sai dë, dee sëmbë, wan musu ta djeesi dee sëmbë
u di goonliba aki dee na sabi Gadu a dee soni de ta du. Ma i
musu da Gadu pasi faa tooka di pakisei fii, be i ko abi wan hii
oto pakisei. Nöö joo sabi u wegi soni luku fii sabi andi Gadu
kë. Biga di soni Gadu kë, a dë wan gaan bumbuu soni e. A dë
wan gbelingbelin soni da i fii tei ku piizii.

3 Dee sëmbë o, fa Gadu buta mi a sö wan gaan wooko ku ën
bunuhati aki, nöö fëën mbei mi ta fan ku hiniwan fuunu taa
ja musu luku i seei hei möön fa i dë e. Ma i musu ta wegi i seei
ku bumbuu pakisei ta luku andi Gadu buta da i fii tei wooko
ku ën ku biibi.
4 Ja si fa di sinkii fuu aki dë nö? A abi sömëni pisi, ma de an
ta du di wan wooko.
5 Wë söseei a dë a u tu kuma biibima. Fa u ku ⌞Jesosi⌟ Keesitu
nama aki, nöö u dë hia seei, ma töku u dë kuma di wan kodo
sinkii nöö, nöö hiniwan fuu dë kuma wan kamian fëën.
6 Biga fa Gadu paati dee köni fëën da u ku ën bunuhati aki,
ma nöö de an dë di wan fasi e. De dë peipei. Nöö fëën mbei
ee wan fuunu sai naandë, nöö Gadu da i di köni fii ta kisi fan
nëën ta konda da otowan, nöö be i du ën kumafa di biibi fii
dou.
7 Ee Gadu da i di köni fii ta heepi otowan, nöö be i du di dë.
Ee Gadu da i di köni fii ta lei otowan soni, nöö be i ta lei nöö.
8 Ee Gadu da i di köni fii ta da otowan hati, nöö be i du di dë.
Di sëmbë Gadu da di köni faa ta puu otowan a fuka nöö be a
du ën söndö landa e. Ee Gadu da i di köni fii dë fesima ta tii oto
sëmbë, nöö be i du ën ku hii i kaakiti. Ee wan sëmbë Gadu da
i tjalihati fii ta heepi otowan, nöö be i ta du ën ku piizii söndö
konda soni a buka. ⌞Nöö a di fasi dë, woo ko dë wan sinkii
telutelu.⌟
9 ⌞Söö. Nöö awaa mi o taki peipei soni kumafa fii libi
kuma biibima.⌟ A di fosu kamian di lobi fuunu musu dë söndö
ganjan. Nöö i musu buuse hiniwan soni di i si taa hogi, biga
ku bunu soni nöö i musu ta nama.
10 Un musu ta fii makandi kuma baaa ku baaa, nöö be i ta
hopo di otowan fii möön fa i ta hopo i seei.
11 Dee sëmbë, wan musu dë malëngëmalëngë e. Ma i musu ta
dë gaagaa sabi taa Masa hën i ta dini.
12 Un musu ta wai nöömö e, fu di un sabi taa woon feni dee
bunu u Gadu dee a bi paamusi u. Nöö un musu ta tja sitaafu
ku pasensi e. Nöö un musu ta begi nango nöömö tu. Wan
musu disa.
13 Nöö un musu ta heepi dee oto sëmbë u Gadu a dee soni de
abi fanöudu. Nöö be un ta tei sëmbë ku wai a unu wosu tu.
14 Ee wan sëmbë ta toobi i ta du hogihogi ku i, nöö na sibëën
e, ma wensi bunu dëën.
15 Ee i si wan sëmbë ta wai, nöö wai ku ën e. Ee i si wan sëmbë
ta këë, nöö këë ku ën makandi.
16 Biga fa un sai dë, un musu ta libi ku wan hati makandi. Ja
musu mbei taa i hei te nöö ja sa nama ku lagi sëmbë. Ja musu
abi gaan fasi.
17 Ee wan sëmbë du hogi ku i, nöö ja musu toona du hogi ku
ën baka. Ma i musu ta biinga fii libi a wan leti fasi a hii sëmbë
fesi.

18 Nöö i musu biinga fii libi fiifii ku hii sëmbë, ee i sa.
19 Un dee lobi mati u mi dë, un haika e. Wan musu paka hogi
ku hogi baka, ma un musu disa pasi da di hatiboonu u Gadu.
Wan jei fa Gadu taki a di Buku ö? A taa:
Fu tei paima a sëmbë, nöö mi a fika da.
Te wan sëmbë du hogi, nöö mi o pakëën nöömö.
Sö Masa Gadu taki.
20 Ma nöö unu, wan musu du sö e. Biga di Buku taki möön taa:
Ee hangi ta kii di felantima fii, nöö dëën soni u njan.
Ee dëëwata kisi ën, nöö dëën wata a bebe.
Biga te un du sö kaa,
nöö a o hati ën kuma i tuwë zonka ku faja nëën hedi djolou.
21 Sö wë e, dee sëmbë. Na da hogi pasi faa wini i e, ma i musu
wini hogidu ku bunulibi.

13

Aki ta lei fa u musu libi

ku dee tii lanti buta.

1 Wë awaa woo konda da unu fa fuun musu libi ku lanti. Un
haika e, hii sëmbë musu ta saka a dee tii u lanti basu e. Biga fa
dee tii sai naandë, nöö na wan kodo u de dë di na Gadu buta.
Biga hii dee tii u lanti dee dë kaa, nöö Gadu wë buta de.
2 Nöö fëën mbei ee wan sëmbë ja kë saka a di tii u lanti basu,
nöö a di sondi di Gadu buta basu wë ja kë saka. Nöö dee sëmbë
dee ta libi sö, sitaafu wë de ta hai ko a deseei liba e.
3 Biga ee wan sëmbë i ta libi bunu, nöö ja o ta fëëë dee tiima.
Ma dee sëmbë ta du hogi nöö de musu dë ku gaan fëëë a hati
da de. Hën mbei ee i kë kumutu a di lö fëëë naandë basu, nöö
i musu bia ko ta libi bunu, nöö joo feni bunu në a lanti tu.
4 Biga fa i si dee tiima sai naandë, dee sëmbë, nöö futuboi u
Gadu wë de dë e, fu de tja bunu ko da unu. Ma nöö ee i ta du
hogi, nöö fëëë nöö fii fëëë. Biga dee sondi de ta tja a de bandja
ta lontu ku de naandë, nöö na u sösö de ta tja de. Fa i si de sai
dë, futuboi u Gadu de dë e, nöö ee de kisi i u da sitaafu, nöö
hën di hatiboonu u Gadu wë i si ko a i liba dë kaa.
5 Fëën mbei a fiti fii saka i seei da di tii u lanti e, na fu di i ta
fëëë sitaafu wanwan nöö, ma fu di ja musu ta dë ku latjahati
taa ja ta libi bunu.
6 Nöö fu di dee tiima dë futuboi u Gadu kaa, nöö hën mbei
u musu ta paka lanti möni tu. Biga di wooko de ta du dë musu
nango nöömö.
7 Nöö un musu ta paka de kumafa a fiti. Ee möni fuun da de,
nöö un da de e. Ee a dë fuun lesipeki de, nöö un lesipeki de.
Ee a dë fuun hei de, nöö un hei de.

Aki ta lei fa u musu libi

ku dee otowan fuu.

8 Dee sëmbë, un haika e. Wan musu abi oto paima a unu liba
fuun paka möönsö, boiti di paima di un abi kaa taa un musu
ta lobi unu seei makandi. Biga di sëmbë di ta lobi di otowan
fëën, nöö hën ta hoi hii dee wëti u Gadu tuu.
9 Biga dee soni dee i si Gadu taki naandë sö, kuma ja musu
waka ku wan mujëë di na mujëë fii u wosu, ja musu kii sëmbë,
ja musu fufuu, ja musu haun, ku hii dee oto wëti tuu dee Gadu
buta da u, nöö a di wan kodo wöutu aki nöö de tuu nama taa i
musu lobi di otowan fii kumafa i lobi i seei.
10 Biga di sëmbë di lobi di otowan fëën kaa, nöö an o du hogi
ku ën e. I si? Fëën mbei baa lobi hën wanwan tö sa mbei i ta
hoi hii dee wëti u Gadu tuu ku telu.
11 Fa i si u ta fan ku unu aki, dee sëmbë, nöö sö fuun musu
libi e, fu di un ko abi fusutan u di ten u dë aki. Biga wë di ten
Gadu buta faa heepi u nöö a ko möön zuntu möön leki di ten
un bi ko a biibi dë. Fëën mbei un musu weki a duumi buli seei.
12 Fa u dë aki, di ndeti ta kule hesihesi ta pasa, nöö didia ta
jabi ta ko. Wë nöö be wa libi kuma dee hogilibima dee ta du
soni a ndeti tjubitjubi fu sëmbë an musu si de e. Nönö. Di lö
libi dë u musu disa, nöö un mboo libi a wan limbolimbo fasi.
Hën o dë kuma u dë ku fetilai bisibisi fu di didibi an sa wini u.
13 Biga u musu libi a wan fasi di fiti, kuma a didia nöö u ta
libi.

Wan musu hai ko dë a wan kamian ta bebe ta döö̈ngö ta bai
ta kai olo ta du soni e. Wan musu ta booko dee wëti u Gadu a
di së u manu ku mujëë tu, ta du peipei soni dee na fiti. Söseei
tu wan musu ta kisi toobi ku unu seei ta haun ku unu na unu.
14 Ja musu ta suku unfa fii sa da di sinkii fii okasi faa piki
dee taku kë fii hati e. Ma be di libi u Masa Jesosi Keesitu dë
a unu fu hii sëmbë sa si, kuma wan waiti koosu di un ta bisi
hiniwan daka.

⌞Sö fuun libi e, dee sëmbë, nöö Gadu o abi piizii ku unu.⌟

14

Aki ta lei fa i musu libi ku wan

oto biibima di i ku ën an ta kai

a di soni un ta du.

1 ⌞Söö. Wë awaa woo taki a dee soni liba dee biibima ku
biibima an ta kai ku deseei a de.⌟ Fa un sai naandë sö, ee wan
sëmbë biibi fëën suwaki te a ta dë a wanlö wëti basu di unu ku
ën an ta kai a di wan, nöö un tei ën sö nöö e. Ja musu ta kuutu
nëën liba u dee lö soni dë hedi.
2 Kandë wan sëmbë biibi fëën taanga tjika te a sa njan hii
soni. Di otowan biibi fëën suwaki tee hën an sa njan hii soni,
guluntu wanwan nöö a ta njan.

3 Më ma nöö di sëmbë di ta njan hii soni dë an musu ta mbei
di otowan fa e. Nöö söseei di sëmbë di an ta njan hii soni,
guluntu nöö a ta njan, nöö an musu ta kuutu di sëmbë di ta
njan hii soni, biga Gadu tei ën kaa.
4 Biga ambë da i fii kuutu a wan sëmbë liba di an dë futuboi
fii? Na soni fii di dë e. Nöö ee a kai, ee an kai, di dë di Masa
fëën hën musu sabi. Nöö an o kai tu, biga Gadu abi kaakiti
tjika faa hoi ën fu an kai.
5 A kandë wan sëmbë ta hoi wan daka apaiti möön dee oto
daka. Di otowan ta luku hii daka tuu di wan fasi nöö. Ma fa
de ta du ën dë, hiniwan u de musu sabi gbelin nëën hati taa
Gadu kë faa du sö e.
6 Di sëmbë di ta hei wan daka möön dee oto daka, nöö Gadu
hën a ta hei ën da. Di sëmbë di u taki ta njan hii soni dë, a ta
du sö fu di a si taa a kai ku Gadu, nöö a ta da Gadu tangi nëën
liba. Söseei di oto sëmbë dë tu. Fa hën an ta njan hii soni dë,
a dë fu di a si taa Gadu an kë faa njan mën, nöö a ta da Gadu
tangi u dee soni dee a sa njan.
7 Dee sëmbë o, na wan kodo fuu ta libi fuu seei e, nöö na wan
kodo fuu ta dëdë fuu seei tu.
8 Ee u dë ku libi, u dë u Masa. Ee u dëdë, u dë u Masa. Fëën
mbei ee u dë ku libi, ee u dëdë, fu Masa nöö u dë nöömö.
9 Biga fa Keesitu dëdë toona weki ko libi baka dë, nöö a du
ën sö faa musu dë Masa a libisëmbë ku dëdësëmbë tuu liba.
10 Nöö di a dë Masa fuu tuu kaa, nöö faandi mbei i ta taanpu
ta kuutu a di otowan fii liba möön? Ee nasö, faandi mbei i ta
sösö di otowan fii u du? Wë biga te wan daka u tuu seei o hai
ko a di kuutu bangi u Gadu, faa kuutu soni fuu.
11 Wan jei fa a dë a di Buku ö? Gadu taki e, taa:

Fa i si mi ta libi nöömö aki,
nöö mi soi taa hiniwan sëmbë seei kaa o tjökö kini a mi fesi
nöömö wan daka.
Nöö söseei hiniwan sëmbë o jabi ën buka piki mi a dee soni dee
a bi du.
Sö Gadu taki e.
12 Nöö sö i si taa hiniwan fuu o piki Gadu a dee soni dee u
seei bi du.
13 Nöö fëën mbei u musu disa di kuutu u ta kuutu di otowan
fuu. Nöö be un mëni unu seei bunu tu fu wan musu buta wan
sitonu a pasi fu di otowan fii naki futu kai.
14 Dee sëmbë o, ka mi ku Masa Jesosi nama tjika aki, nöö mi
sabi gbelin a mi hati taa na wan soni ⌞u njan⌟ seei abi tjina.
Ma töku ee wan sëmbë si taa a abi tjina, nöö nëën dë a abi tjina
tuu.
15 Nöö ee joo njan wan soni ma i sabi taa ee i njan mën a o
buta di otowan fii a fuka, ma i ta njan mën sö nöö, nöö hën
da ja ta libi kuma i lobi di sëmbë dë e. Haika e, ja musu mbei

di otowan fii kaba a söSö fu di i kë njan wan soni hedi. Biga
hënseei tu ⌊Masa Jesosi⌋ Keesitu bi dëdë da.
16 A kandë i ta si wan soni taa a bunu fii du ën, ma di otowan
fii hën an si ën sö. Wë nöö ja musu du ën a wan fasi faa feni i
kosi taa hogi i ta du. Na tja i seei go a dee lö fia dë.
17 Biga wë fa Gadu ko dë könu a u liba ta tii u aki, nöö an
nama a soni u njan ku soni u bebe. Nönö. Ma a nama a di fa i
dë a di Akaa u Gadu leiki ta libi a wan leti fasi ku kötöhati, ku
piizii.
18 Nöö hiniwan sëmbë di ta dini ⌊Jesosi⌋ Keesitu a di fasi dë,
nöö ku i Gadu ta wai. Nöö dee oto sëmbë o si taa i ta libi bunu
tu.
19 Söö. Dee sëmbë o, un boo biinga ku dee soni dee sa mbei
u dë fiifii ku u seei, ku dee soni dee sa heepi u fuu ko a fesi a
di biibi.
20 Gaantangi baa, na poi di wooko u Gadu u soni u njan hedi
e. Kumafa u taki dë kaa, Gadu an buta tjina a soni u njan. Ma
nöö töku seei ee wan sëmbë i ta njan wan soni di sa mbei di
otowan fii naki futu kai, nöö hën da hogi i ta du.
21 Nöö hën wë mbei, ee a nama a wan soni u njan, nöö i
disëën. Ee soni u bebe, nöö na bebëën möön. Biga ja musu
du na wan soni di sa kaba di otowan fii a söSö ⌊fu di di biibi
fëën an taanga tjika eti⌋.
22 Söö. Nöö fa di biibi fii taanga tjika a dee lö soni u ta taki
aki, dee sëmbë, nöö be i hoi ën fii ku Gadu nöö. An dë fii tjëën
go a oto sëmbë. Nöö i dë bunu e, ee hati fii an ta foo i a dee soni
i ta du taa hogi.
23 Ma nöö ee wan sëmbë i ta panta u njan wan soni fu di ja
sabi ee a bunu ee an bunu a Gadu wojo, ma töku hën i njan
mën nöö, hogi i du dë kaa e. Biga ja du ën ku biibi. Nöö
hiniwan soni di ja du ku biibi, nöö hën da hogi i du kaa.

15

Aki ta lei u möön fa di libi makandi musu dë.

1 Söö. Wë dee sëmbë, kumafa u taki dë kaa, u dee sëmbë dee
dë taanga a di biibi musu hoi pasensi da dee otowan e, dee an
dë sö taanga eti. Wa musu ta du di soni di ta kai ku u seei nöö
a kaba,
2 ma un boo du di soni di sa kai ku di otowan fuu, be a tja
bunu ko dëën faa ko möön taanga a di biibi.
3 Biga ⌊Jesosi⌋ Keesitu seei an bi ta biinga dëën seei wanwan
e. Ma leti kumafa de sikifi a di Buku, nöö sö nöö a bi pasa ku
ën taa:
Dee kosi de kosi i dë, Gadu, de tuu kai a mi liba.
4 Nöö fa de sikifi dee soni a di Buku u Gadu dë, nöö de sikifi de
tuu fu de lei u soni e. Biga te u lesi fa dee sëmbë u fesiten bi abi

degihati ta hoi pasensi, nöö a ta da u degihati tu fuu hoi dou
ta luku dee soni dee Gadu bi paamusi u taa de o pasa nöömö.
5 Fa Masa Gadu sai dë, dee sëmbë, nöö hën wë abi pasensi ku
taihati e. Nöö hënseei musu heepi unu fuun libi ku wan hati
makandi kumafa Keesitu Jesosi bi lei u fuu libi.
6 Nöö te un dë sö kaa, nöö un sa fiti buka ku wan kodo hati
ta gafa Gadu makandi, di dë di Gadu fu u Masa Jesosi Keesitu,
bifö a dë hën Tata tu.
7 Söö. Wë dee sëmbë, be un tei unu na unu kumafa un dë e,
leti kumafa ⌞Jesosi⌟ Keesitu bi tei unu kumafa un dë, nöö Gadu
o feni nëbai a unu.
8 Fa i si Jesosi Keesitu bi ko a goonliba dë, dee sëmbë, nöö a ko
kuma wan futuboi u Gadu faa lei u dee Dju sëmbë taa Gadu dë
u futoou. Biga a mbei u ko si taa hii dee soni Gadu bi paamusi
dee gaan sëmbë fuu dë, nöö de tuu o pasa.
9 Nöö a ko a goonliba fu dee oto köndë sëmbë na u Isaëli tu,
fu de sa si di gaan tjalihati u Gadu di a abi, be në fëën bai.
Ja sabi fa wan sëmbë sikifi a di Buku ö, u dee sëmbë na Dju.
A fan ku Gadu taa:
Fëën mbei mi o gafa i në a dee oto köndë sëmbë dendu dee na
Dju.
Mi o ta kanda ta bai di në fii.
Sö a sikifi a di Buku e.
10 Nöö de sikifi tu taa:
Un musu ta wai seei, un dee sëmbë na Dju.
Un mökisi ku dee sëmbë u Gadu ta wai.
11 Nöö hën de toona taki möön taa:
Hii un dee sëmbë na Dju, un hopo Masa në e.
Hii un dee föluku tuu, un musu ta kanda dëën.
12 Nöö söseei Jesaaja taki wan soni u dee sëmbë na Dju tu. A
taa:
Dee böngö u Isai,
ee i si de joo taa de kaba a goonliba.
Biga de ko dë kuma wan pau de koti tee fika lutu wanwan.
Ma te wan pisi di lutu dë o booko wojo toona nasi ko.
Nöö fa a o nasi dë,
nöö hën o ko dë Tiima a hii pei föluku liba.
Nëën liba hii dee oto köndë sëmbë na Dju o buta de futoou fu
de feni heepi.
Sö Jesaaja bi taki e.
13 Nöö da sö e, dee sëmbë. Di Gadu di ta buta sö wan gaan
biibi a u hati aki taa a o heepi u nöömö, hën musu fuu unu
hati ku piizii e, ku kötöhati, fa i si un ta futoou ën naandë. Fa
di Akaa fëën abi kaakiti tjika dë, hën musu ta wooko a unu
liba mbei un fika ta mëni nöömö taa Gadu o du dee soni dee a
bi paamusi.

Aki Paulosu ta taki u di fa Gadu wooko nëën liba.

14 Dee sëmbë o, fa mi dë aki mi sabi gbelingbelin a mi hati
taa un ta du sömëni bumbuu soni kaa. Mi sabi taa un sabi soni
te tjika, nöö un abi di köni tu fuun sa lei unu na unu.
15 Ma tökuseei mi mbei di pampia aki da unu nöö. Dee soni
mi sikifi aki, mi fan so u de gbelin seei. Ma fëëë u taki de, fu
di mi bi kë toona mëni unu de a bakafutu. Nöö di soni mbei
mi du sö, fu di Gadu tei mi buta a sö wan gaan wooko ku ën
bunuhati.
16 A buta mi u mi ko wan futuboi u Keesitu Jesosi ta tja di
bunu buka fëën ta konda da un dee oto sëmbë na Dju. Mi dë
kuma wan mindima fuunu ku Gadu, fu mi sa hopo unu kuma
wan suti paima tja go dëën. Nöö di paima aki, a dë wan paima
di di Akaa fëën seei seeka buta dëën apaiti.
17 Nöö fa i si mi ku Jesosi Keesitu nama aki, nöö mi ta hopo
di wooko Gadu da mi u mi du dëën e. Mi ta kai ën gaan soni
seei.
18 Nöö te mi ta konda soni, ma ta tei na wan soni u miseei ta
konda. Ma mi ta konda dee soni dee ⌞Jesosi⌟ Keesitu bi du a mi
liba. Biga a tei dee fan dee mi fan ku dee soni dee mi du hën
a du gaan soni ku de, tee sömëni u dee sëmbë na Dju ko piki
Gadu buka seei.
19 Ka di Akaa fëën abi kaakiti tjika dë, a mbei sömëni gaan
foombo soni pasa, u lei taa hën abi di wooko.
Nöö sö mi bi dë ta konda di bunu buka u ⌞Jesosi⌟ Keesitu ku
telu a hii kamian ka mi bi waka. A Jelusalen naandë mi seti,
nöö hën mi ta kondëën ta lontu a dee kamiankamian tee go
dou a di pisiwata de kai Iliikum.
20 Hii fa mi du ën dë, mi ta biinga u konda di buka nöömö a
dee kamian ka de an bi jei di në u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu wan
daka eti, fu an musu dë kuma mi tei wan wosu ta mbei di wan
oto sëmbë bi seti kaa.
21 A dë leti kumafa di Buku taki taa:
Te ka sëmbë an konda di buka wan daka
nöö na ala de o ko jei ën.
Dee sëmbë dee an bi jei ën wan daka o ko fusutëën.
Wan si ö?

Aki Paulosu toona taki möön

fa a kë ko a Loomë.

22 Nöö di wooko di i si mi taki dë, hën wë tapa mi sömëni pasi
mbei ma bi sa ko a unu ala eti.
23 Ma nöö fa u dë aki, nöö ma a' kamian a dee köndë aki
möön fu mi konda di buka. Mi kaba di wooko u mi aki kaa.
Nöö fu di mi bi hangi sömëni jaa longi kaa u mi musu ko luku
unu ala,
24 hën mbei pakisei u mi toona kai a di soni dë liba möön.
Mi ta mëni fu mi go a Sipanjan köndë, nöö te mi o go nöö mi
o pasa a unu ala ko tan wantu daka ku unu. Nöö a baka u di

suti ten di mi ku unu o abi dë, nöö mi o kë fuun sa heepi mi fu mi go a Sipanjan awaa.

25 Ma nöö fa u dë aki, nöö mi dë a pasi nango a Jelusalen ufö. Mi ta heepi dee biibima ala ku wan soni.

26 Biga a dë sö taa dee biibima u Masa Jesosi a Masadonia ku Akaja pii möni fu de manda go da dee pooti biibima fuu, dee Dju wan, a Jelusalen ala. Nöö hën di möni dë wë mi ta tja go da de.

27 Nöö fa dee biibima na Dju du di soni aki, nöö waiwai seei de du ën o. Biga ee i luku ën te i kaba a dë sö kuma dee sëmbë na u Dju, de a' paima seei a u dee Dju sëmbë. Biga a u de feni di bunu u Gadu a de akaa. Nöö hën mbei a fiti u de toona heepi dee Dju sëmbë fuu baka ku dee soni de abi fanöudu u de sinkii.

28 Wë nöö te mi tja di möni aki go da dee sëmbë kaa, nöö mi o ko haika unu ufö mi pasa go a Sipanjan.

29 Nöö mi sabi taa fa mi o ko a unu dë, nöö mi o ko ku hii dee bunu tuu dee u ta kisi a ⌞Jesosi⌟ Keesitu.

30 Söö. Wë nöö dee sëmbë, fa mi ku unu nama ku Masa Jesosi Keesitu makandi aki, mi kë begi unu a wan soni. Biga di Akaa u Masa Gadu seei hën buta di lobi fëën a u hati mbei u ta lobi u seei sö. Hën mbei mi kë hakisi unu fuun heepi mi begi fajafaja a tu soni liba.

31 Di fosuwan, hën da mi kë fuun heepi mi begi fu Gadu musu puu mi a dee Dju sëmbë u Judea pisiwata maun dee an ta biibi.

Nöö di otowan, hën da fu di wooko i si mi nango du a Jelusalen aki, dee Dju biibima musu tei ën u bumbuu soni. ⌞Biga a kandë de an o kë tei soni di kumutu a oto köndë sëmbë maun.⌟

32 Ma nöö te mi si taa hii soni waka bunu, nöö mi o ko a unu ala ku wai seei, ee Gadu kë, nöö woo ta da u seei hati makandi. Nöö da sö e, dee sëmbë.

33 Nöö di Gadu fuu di nëën wanwan tö sëmbë ta feni kötöhati, hën musu dë ku unu. A tan sö.

16

Aki Paulosu ta manda odi apaiti da sëmbësëmbë.

1 Fa i si di mujëë de kai Fiibi ko a unu naandë, dee sëmbë, mi butëën a unu maun e. Di mujëë i si aki sö, a dë wan sëmbë fuu di ta wooko a di keiki a Kenkelea.

2 Nöö mi ta begi unu gaantangi be un kisi ën a wan fasi di fiti dee sëmbë dee dë apaiti da Masa Jesosi. Fa i si unu ku ën tuu nama ku Masa Jesosi dë, nöö un musu heepi ën a dee soni a abi fanöudu. Biga fa a sai dë, a heepi sömëni sëmbë gaanfa seei te kisi ku mi seei tu.

3 Nöö mi ta manda gaan odi da Pesila ku Akila taa mi dë
bumbuu. Dee sëmbë dë, mi ku de bi ta du di wooko u Jesosi
Keesitu makandi,
4 nöö a fika piki de bi dëdë fu mi hedi. Hën mbei na mi
wanwan nöö ta da de tangi, ma hii dee oto biibima u Masa
Jesosi dee na Dju, dee ta miti makandi a dee köndëköndë tuu,
ta da de tangi tu.
5 Nöö un da dee biibima odi tu, dee ta hoi keiki a de wosu.
Nöö mi ta manda gaan odi da mi lobi mati Epënëtusi. Hën
wë da di fosu sëmbë di ko biibi ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu na Asia
köndë.
6 Nöö un da Malia odi tu. Di mujëë dë bi wooko taanga seei
da unu e, dee sëmbë.
7 Nöö un da Andoonikusi ku Juniasi odi, di mi ku de dë di
wan famii. Mi ku de de bi söötö a dunguwosu makandi e, nöö
de abi bunu në seei a dee oto tjabukama u Masa Jesosi. Fa i si
de sai dë, de bi ta biibi a ⌞Jesosi⌟ Keesitu kaa bifö miseei ko ta
biibi nëën.
8 Nöö un da Ampiliatusi odi, di mi lobi fu di mi ku ën nama
ku Masa makandi.
9 Nöö un da Ubanisi gaan odi. Hën bi heepi u a di wooko u
⌞Jesosi⌟ Keesitu tu.
Nöö mi ta manda odi da mi lobi mati Sitaki tu.
10 Nöö be un da Apëlësi odi. Di womi dë, de bi poobëën te
de wei, nöö hën de ko si taa aai, a dë wan bumbuu sëmbë u
⌞Jesosi⌟ Keesitu tuutuu.
Nöö un da dee sëmbë u Alisitobu wosu tuu gaan odi da mi e.
11 Nöö un da di oto sëmbë u mi de kai Helodion odi, ku dee
sëmbë u Naasisusi wosu dee ta biibi a Masa.
12 Nöö un da Teefena ku Teefosa odi da mi tu. De tu mujëë
dë ta wooko taanga da Masa e.
Nöö un da mi lobi mati Pëësisi odi da mi tu. Di mujëë dë seei
bi ta wooko taanga da Masa tu.
13 Nöö un da Lufusi odi da mi, di Masa bi tei apaiti. Nöö un
da hën mama gaan odi da mi e, biga a dë mi mama tu.
14 Nöö un da Asinkitusi odi da mi tu, ku Filegon, ku Hëlimësi,
ku Patobasi, ku Hëlimasi, ku dee oto biibima sai ku de naandë
tuu.
15 Nöö un da Filologusi odi, ku Julia, ku Neluisi ku ën sisa,
ku Olimpasi, boo taa hii dee biibima u Masa Jesosi tuu dee sai
ku de naandë.
16 Nöö un baasa unu seei e, dee sëmbë, kuma apaiti sëmbë u
Gadu.
Hii dee sëmbë u ⌞Jesosi⌟ Keesitu dee ta ko a keiki makandi a
dee kamiankamian tuu manda gaan odi da unu.

Aki Paulosu toona da de lai a wantu soni möön.

17 Söö. Wë dee sëmbë, mi begi unu gaantangi taa be un mëni
unu seei ku dee sëmbë ta suku u poi unu na unu naandë e. Dee
sëmbë i si naandë, taapu wë de ta buta a pasi fu kisi unu puu
a di lei di un bi kisi kaa. Nöö wan musu hulu de möönsö.
18 Biga fa dee lö sëmbë sai dë, na ‹Jesosi› Keesitu u Masa de
ta dini e, ma dee soni deseei hati kë, de de ta dini. Fa i si de
ta waka ta lontu ta fan suti ta naki sëmbë tëtë naandë, ganjan
nöö de ta ganjan dee sëmbë dee an sabi soni möön bëtë e, fu
de musu poi pakisei u de.
19 Ma töku fa i jei mi fan dë seei, ma hii sëmbë sabi unu kaa
taa un ta piki Gadu buka, nöö fëën mbei baa mi ta wai seei ku
unu. Nöö mi kë fuun abi fusutan te tjika fuun sabi bumbuu
soni, ma nöö a di së u sabi hogi, un musu ta dë kuma miii.
20 Dee sëmbë o, abiti möön nöö di Gadu fuu di ta da sëmbë
kötöhati o makisa di didibi Saatan buta a unu basufutu e.
Jesosi Keesitu, di dë di Masa fuu, hën musu dë ku unu ku ën
bunuhati, dee sëmbë.
21 Nöö Timoteo, di mi ku ën ta wooko makandi aki, ta
manda gaan odi da unu tu, hën ku Lusiusi ku Jason, ku
Sosipata. Boo taa, hii dee sëmbë u mi aki tuu ta manda gaan
odi da unu.
22 Söö. Nöö mi, Teetusi, fa mi ta sikifi di biifi da Paulosu aki,
nöö miseei ta manda gaan odi da unu tu a di në u Masa Jesosi.
23 Nöö mi Paulosu toona ta manda odi u Gajusi da unu tu.
Fa di womi dë aki, hën wë ta hoi mi nëën wosu, nöö hii dee
oto biibima dee ta ko a keiki makandi aki tuu seei a ta kisi ku
wai. Söseei Elatusi, di dë wan lantima ta seeka möni soni u di
köndë aki, ta manda gaan odi da unu, hën ku di oto sëmbë fuu
de kai Kwatusi ta manda gaan odi da unu tu e, dee sëmbë.
[
24 Masa Jesosi Keesitu musu dë ku unu ta tja unu ku ën
bunuhati. A tan sö.]

Aki Paulosu tapa di biifi ku tangi a Gadu.

25 Söö. Wë dee sëmbë, mi ta buta unu a Masa Gaangadu
maun. Hën abi kaakiti faa hoi unu gingin fu di un ta piki di
Buka fëën di mi ta konda aki. Biga soni u Jesosi Keesitu wë mi
ta konda, nöö hën ta mbei di soni ko a limbo di bi dë tjubitjubi
a di pakisei u Gadu sömëni jaa longi kaa.
26 Ma fa a bi dë tjubitjubi seei, ma töku dee fesiten
tjabukama bi mbei sëmbë ko sabi soni fëën. Biga Masa Gadu
di ta libi u teego, hën wë bi manda de u de sikifi soni fëën, be
hii föluku u goonliba sa ko biibi Masa Jesosi u de piki ën buka.
27 Nöö di Gadu fuu i si dë, nöö nëën maun wë i si mi ta buta
unu e, dee sëmbë. Hën wanwan abi hii köni, nöö hën musu
feni nëbai fu nöömö u di soni di a du da u a Jesosi Keesitu. A
tan sö.

Di fosu biifi Paulosu manda da dee biibima u Kolenti

Wan wöutu a fesi.

Wë un haika, dee sëmbë. Di sëmbë de kai Paulosu bi dë wan u dee tjabukama u Masa Jesosi de kai apösutu. Gadu kai ën ko buta sö. Hën seei bi tja di Buka u Masa Jesosi ko da dee sëmbë u di köndë de kai Kolenti, nöö hën so u de piki di Buka tei Masa Jesosi ko Gadu u de.

Nöö di soni mbei Paulosu sikifi di biifi aki. Dee biibima u Kolenti fosu bi sikifi biifi manda hakisi ën wanlö soni unfa u de musu libi a di biibi, nöö hën a toona sikifi di biifi aki manda piki de.

Nöö a mbei di biifi aki tu, fu di a jei taa de an ta libi bunu a di biibi kumafa a bi lei de. A ta bai de be de bia ko ta libi kumafa a sa bunu da Masa Gadu.

Dee soni dë abi di biifi.

A di pisi aki Paulosu ta da

dee sëmbë odi.

1 Dee sëmbë o, mi Paulosu, ta mbei di pampia aki e. ⌞Nöö kumafa un sabi kaa,⌟ mi da di sëmbë Masa Gadu bi kai ku ën seei kë faa ko dë wan u dee tjabukama u Jesosi Keesitu de kai apösutu. Nöö fa mi ta mbei di pampia aki, nöö mi ku wan sëmbë fuu de kai Sositeni,

2 sö u ta sikifi ën ta manda odi da un dee biibima u Masa Jesosi dee dë a di köndë de kai Kolenti. U ta mandëën da un dee sëmbë dee Masa Gadu bi kai fuun ko dë sëmbë fëën a wan apaiti fasi, fu di unu ku Masa Jesosi ko dë di wan. Nöö u ta mandëën tu da hii dee oto sëmbë a dee kamiankamian, dee ta kai Jesosi Keesitu në ta begi ën. Hën da Masa fuu ku de tuu.

3 U ta manda odi da unu taa Masa Gadu ku Masa Jesosi Keesitu tuu musu dë ku unu ku de bunuhati. De musu da unu böö.

A di pisi aki Paulosu ta da

Masa Gadu tangi.

4 Dee sëmbë o, hiniwanten mi ta da di Gadu u mi ⌞ku unu tuu⌟ tangi fuunu hedi e, fu dee soni dee a du da unu ku ën bunuhati, fu di un ko nama ku Jesosi Keesitu.

5 Biga wë a mbei un ko abi hii soni fa u dë aki a hii fasi. A mbei un ko abi fusutan ku bumbuu pakisei fuun sa sabi di Buka u Gadu. Nöö söseei a mbei un ko sa' fa u fan fuun kondëën tu.

6 Biga wë dee soni u ⌞Jesosi⌟ Keesitu dee u bi konda da unu, de mbei lutu a unu hati te de dë u si a unu libi seei.

7 Fëën mbei fa un ta luku u Masa Jesosi Keesitu faa toona ko
a goonliba aki, nöö na wan soni makei unu möön a di së u dee
köni dee di Akaa u Gadu ta da dee sëmbë fëën e.
8 Nöö mi sabi taa Masa Gadu o hoi unu tu tee go dou a di
kaba juu, fu te u Masa Jesosi Keesitu toona ko a goonliba nöö
woon sa dë gbelingbelin söndö föutu.
9 Nöö u sabi taa a o du ën sö tuu, biga di Gadu fuu dë, un sa
futoou ën. Nöö hën wë bi kai unu fuunu ku ën Mii Masa Jesosi
Keesitu musu libi suti makandi.

Aki Paulosu ta fan ku dee sëmbë u de musu disa di fia libi u de.

10 Wë nöö un dee sëmbë u mi dë, fa mi gafa unu dë seei, ma
mi kë toona bai unu a wan soni. Mi tei di në u Masa Jesosi
Keesitu ta begi unu baa, taa be un disa di fia un ta fia ku unu
seei naandë, ku di paati un ta paati ku unu na unu. Un musu
dë makandi ku wan pakisei e, ku wan hati.
11 Biga wë wanlö sëmbë dee ta dë a di wosu u di womi de kai
Kolu mbei mi ko sabi taa fia fasi dë a unu mindi.
12 Mi jei taa so fuunu ta taki taa: “Fa u ta waka a Masa Jesosi
baka aki, nöö mii ta tei di lei u Paulosu.” Otowan taa: “Mii ta
tei di lei u Apolo.” Di otowan taa: “Mii ta tei di lei u Kefasi.”
⌞Hën seei da Petuisi.⌟ So sëmbë taa: “U ta waka a ⌞Masa Jesosi⌟
Keesitu wanwan baka.”
13 Wë nöö mi hakisi unu, unfa wë? Fa un dë a peipei sëmbë
baka dë, ⌞Jesosi⌟ Keesitu paati a pisipisi nö? Naa mi, Paulosu,
de bi kii a lakpa fuunu hedi nö? Fa un bi tei dopu dë, nöö a di
në u Paulosu un bi tei ën nö?
14 Wë mi da Gadu tangi seei fu di ma bi dopu na wan sëmbë
a unu mindi e, boiti Keesipusi ku Gajusi,
15 fu na wan sëmbë sa taki taa mi dopu sëmbë a mi në ⌞fu de
konda taa de da bakama u mi⌟.
16 Oooo, aai, mi bi dopu Sitefanasi tuu, ku dee sëmbë fëën
wosu dendu. Ma ma si kuma mi dopu oto sëmbë naandë
möönsö.
17 Biga wë ⌞Jesosi⌟ Keesitu an bi manda mi ⌞a di fosu kamian⌟
u mi dopu sëmbë e, ma fu mi konda di Bunu Buka fëën, be
sëmbë jei. Nöö söseei tu an manda mi u mi kondëën ku gaan
köni u libisëmbë. Biga an musu dë taa di suti u di fan u mi hën
ta hai sëmbë tja ko a di biibi. Biga ee mi ta kondëën sö, nöö di
buka u di dëdë u Masa Jesosi a di lakpa pau o lasi ën kaakiti.

Aki Paulosu ta taki u di köni u Masa Gadu ku di kaakiti fëën.

18 Dee sëmbë o, di Buka u di fa Masa Jesosi dëdë a di lakpa
pau, a dë seei wan gaan sösö soni da dee sëmbë dee o kaba a
sösö a didibi faja e. Ma fu wi dee sëmbë dee Gadu puu a dee
hogi du fuu basu, te u jei ën nöö u ta si fa Gadu abi kaakiti tjika.
19 A dë leti kumafa de bi sikifi ën buta a di Buku u Gadu taa:

Masa Gadu o mbei di köni u dee könima bia ko sösö soni.
Söseei a o mbei di fusutan u dee sabisonima ko poipoi soni.
20 Wë biga fa u dë aki, unsë dee könima dë? Unsë dee leima
ku dee hulusonima u di goonliba aki dë? De an dë wan wojo
soni möön e. Biga Gadu buta di köni ku di lei u libisëmbë tuu
ko sösö soni kaa.
21 Fa a köni tjika dë, nöö hën wë i si a seeka di soni buta sö
taa dee sëmbë u goonliba aki ku hii di köni di de köni ku hii
di lei de lei dë seei, de an o ko sabi ën möönsö. Ma ku di sösö
fan fuu dee tjabukama fëën nöö dee sëmbë dee ta biibi ën sa
kumutu a dee hogi du u de basu.
22 Fa u dë aki, dee Dju kë si foombo wooko u Gadu bifö de o
biibi. Nöö dee Giiki sëmbë ta suku gaan köni a libisëmbë fasi
bifö de, de o biibi.
23 Ma u, u ta konda u ⌟Jesosi⌞ Keesitu kodo, di de bi peka a
lakpa pau kii. Nöö di Buka u di dëdë u Masa Jesosi aki, nöö hën
ta toobi dee Dju sëmbë te de an kë jei ën seei. A dë wan sösö fan
tu da dee oto köndë sëmbë, ma töku u ta kondëën nöömö.
24 Ma dee sëmbë dee Gadu kai u de ko nëën, ee Dju, ee oto
köndë sëmbë, te u ta konda di Buka da de nöö nëën de ta si fa
Gadu taanga tjika e, ku fa a köni tjika.
25 Biga di soni Gadu du, di libisëmbë kai sösö soni dë, köni
dë nëën möön leki hii di köni di libisëmbë abi. Söseei di suwaki
fëën di de ta si a di dëdë u Masa Jesosi dë, a abi kaakiti möön
hii kaakiti u libisëmbë.
26 Biga wë un luku a unu seei, dee sëmbë. A di ten di Masa
Gadu bi kai unu, nöö di möön gaan së fuunu an bi dë leilei
sëmbë a goonliba fasi e. Wan bi abi taki a köndë. Wan bi dë
hei sëmbë.
27 Ma dee sëmbë dee goonliba sëmbë ta si taa de an sabi soni,
nöö de Gadu ta tei fu da dee sabisonima u goonliba aki sen.
Söseei a ta tei dee suwakisuwaki sëmbë faa mbei dee taanga
sëmbë kisi sen.
28 A ta tei dee lagilagi sëmbë dee an bi dë wan wojo soni a
goonliba aki, dee sösö wan, buta ko hei, fu goonliba sëmbë sa
si taa dee soni mbei de bi ta gafa sëmbë an dë wan wojo soni.
29 Nöö di soni mbei a du sö, fu na wan libisëmbë musu njan
buka a Gadu fesi e.
30 Biga Gadu wanwan mbei u ko feni di libi a ⌟Jesosi⌞
Keesitu.
Nöö Masa Jesosi wë mbei u ko sabi fa Masa Gadu köni tjika
e. Sö seei a mbei u ko dë a Gadu wojo söndö föutu. A puu u a
hii dee sitaafu dee u bi hai tja ko a u liba fu di u bi booko Gadu
wëti, nöö fa u dë aki a ta puu hogi a u fuu sa ko dë limbolimbo.
⌟Hii dee soni dë tuu u feni a Masa Jesosi e, dee sëmbë.⌞
31 Fëën mbei de sikifi ën a di Buku taa:
Ee wan sëmbë kë njan buka,

nöö be a njan buka a dee soni Masa bi du dëën.

2

Aki Paulosu ta konda da de taa

ku di kaakiti u di Akaa u Gadu

a ta fan ku sëmbë.

1 Wë, dee sëmbë, fa i si mi bi ko a unu naandë fu mi konda
di woto u Gadu da unu, nöö ma bi ko kuma wan sëmbë di sabi
soni tumisi e. Söseei ma bi ta fan ku unu kuma wan sëmbë di
sabi u fan poi tu. Nönö.
2 Biga fa mi bi dë a unu mindi dë, nöö mi buta miseei taa ma
o konda oto soni möönsö möön leki di fa Masa Jesosi Keesitu
bi dëdë a di lakpa pau.
3 Nöö mi bi ko a unu ku saka fasi ku fëëë, ku panta a hati
seei. ⌞Biga ma bi sabi ee mi sa du di wooko bunu.⌟
4 Nöö a di fa mi bi ta konda di buka da unu dë, nöö ma bi ta
mbei kijoo fa, ta tei dee köni di libisëmbë abi u wini unu hati
e. Ma mi bi kë u di kaakiti u di Akaa u Masa Jesosi hën musu
tja unu ko a biibi,
5 fu di biibi fuunu an musu hëngi a libisëmbë köni ma faa
musu hëngi a di taanga u Gadu.

Aki Paulosu ta konda da de taa

di Akaa u Gadu wanwan tö

sa lei sëmbë soni fu Gadu.

6 Ma nöö hii fa ma ko a unu kuma wan könima seei, ma töku
dee soni u ta taki aki, de ta lei u fa Gadu abi köni tjika. Nöö
wa ta taki de da hii sëmbë, ma u ta taki de da dee sëmbë dee ko
taanga kaa a di biibi. Nöö di köni u ta taki aki an dë di köni u
dee hedima u di goonliba aki e, dee o go kaba a sösö. Nönö.
7 Ma u ta lei sëmbë di köni u Gadu. Nöö di köni dë, hën Masa
Gadu bi abi nëën pakisei gaanduwe faa heepi u fuu ko feni
dee gaan bunu fëën. Bifö a mbei goonliba seei, nöö a bi sabi
fa a o heepi u kaa, ma a fesi a bi dë wan tjubitjubi soni.
8 Nöö na wan u dee hedima u di goonliba aki bi sabi di lö
köni dë e. Biga ee de bi sabi ën, nöö de an bi o peka di gaan
nëbai Masa u mundu a di lakpa pau kii.
9 A dë leti kumafa de bi sikifi ën a di Buku u Gadu taa:
Di soni na wan sëmbë wojo bi si,
di soni na wan sëmbë jesi bi jei,
ku di soni di na wan sëmbë bi mëni nëën hati wan daka taa a
sa feni ën möönsö,
nöö hën wë Gadu bi seeka buta a wan së kaa faa da dee sëmbë
dee lobi ën.

10 Nöö sö di Buku taki, nöö sö a dë tuu. Ma uu ko sabi dee soni,
biga di Akaa u Masa Gadu di a manda ko da u aki, hën ta lei u
de.
Fa di Akaa u Gadu sai dë, dee sëmbë, hën ta öndösuku hii soni,
te dou ku dee tjubitjubi soni dee dë a Gadu hati.
11 Biga wë ambë sabi dee soni dee dë a wan sëmbë hati ee
na di sëmbë dë seei? Söseei tu, ambë sa sabi dee soni dee dë a
Gadu hati, boiti di Akaa fëën seei?
12 Nöö di Akaa dë, hën Gadu manda ko buta a u hati, nöö
hën ta lei u dee bunu Gadu da u ku ën bunuhati. Na ku wan
libisëmbë akaa u ko sabi de e.
13 Nöö dee soni di Akaa u Gadu ta lei u aki, nöö dee soni dë
seei u ta tei ta lei sëmbë. Nöö wa ta lei sëmbë a di fa libisëmbë
ta lei sëmbë ku de köni e, ma kumafa di Akaa ta manda u fuu
kondëën, nöö sö u ta kondëën.
14 Nöö ee wan sëmbë i dë nöö ja abi di Akaa u Gadu, nöö ja
o piki dee soni di Akaa ta taki e. De tuu o dë kuma wan sösö
soni da i, fu di ja o fusutan de. Biga fa dee soni u Gadu sai dë,
di Akaa u Masa Gadu nöö sa lei i de.
15 Ee wan sëmbë i dë nöö i abi di Akaa aki a i hati, nöö i sa
sabi u öndösuku hii soni. ⌞Biga hën ta wooko a i liba.⌟ Ma dee
sëmbë dee na abi di Akaa, de an o sa fusutan di libi fii dë.
16 A dë leti kumafa di Buku taki:
Ambë seei da di sëmbë di sa sabi andi dë a Gadu hati
faa musu lei ën soni?
Ma u, fu di u abi di wan seei hati kuma di u ⌞Jesosi⌟ Keesitu,
⌞nöö u sa sabi soni fëën⌟.

3

Aki Paulosu ta konda da de taa hii dee wookoma u Masa Gadu

dë a di wan kodo wooko.

1 Dee sëmbë o, di un bi ko a di biibi njunjun, ma bi sa fan ku
unu kuma sëmbë di sabi u libi a di Akaa u Masa Gadu leiki e.
Ma mi bi musu lei unu kuma sëmbë di ta libi a deseei kë, kuma
piki mii.
2 Biga wë ku bobiwata nöö mi bi ta kiija unu, na ku taan-
gataanga njanjan.
Ma nöö te tide un dë a di wan seei fasi dë eti, wan göö
kumutu dë möönsö. Ee fuu taki, nöö dee fukëfukë pisi u di lei u
Masa nöö mi sa tei ta konda da unu eti. Ma sa go a dee degidegi
pisi u di lei,
3 fu di un ta libi kumafa dee libisëmbë u di goonliba aki ta
libi eti. Biga wë ee un sai dë ta djalusu ta buja ta paati ku unu
na unu, nöö nëën da unu ku dee sëmbë u di goonliba aki dë di
wan fa nö?

4 Biga so fuunu ta taki: “Mi o tei di lei u Paulosu,” otowan
ta taki: “Mi o tei di u Apolo,” nöö nëën da un ta libi kuma dee
sëmbë u di goonliba aki dee na sabi Gadu nö?
5 Wë nöö fa un ta fia di fia dë, ambë un sabi da Apolo? Ambë
un sabi da Paulosu? U tuu dë futuboi u Masa Gadu nöö. U tuu
tja unu ko biibi nëën, fuun ta waka nëën baka. Biga hën da di
wooko Masa da u.
6 Mi paandi di goon ⌊biga mi fosu bi tja di buka ko konda da
unu dë⌋. Nöö hën a baka u di dë hën Apolo ko munjan di goon,
⌊biga a ko lei unu soni möön fini⌋. Ma Gadu hën mbei di buka
göö a unu hati.
7 Nöö fëën mbei na wan sëmbë hei möön di otowan, na di
sëmbë di paandi, na di sëmbë di munjan di goon. Ma Gadu
wanwan, biga hën ta mbei soni ta göö nëën.
8 Nöö di sëmbë di paandi ku di sëmbë di ta munjan di goon,
a di wan wooko nöö de dë e. Nöö hiniwan o kisi ën paima
kumafa a bi wooko.
9 Biga fa u dë aki, Gadu buta u tuu fuu ta heepi ën a di wooko.
U ku ën ta wooko makandi. Nöö fa u ta taki soni u di goon aki,
nöö unu wë da di goon, ma Gadu hën abi ën e.

Aki Paulosu ta taki taa dee wookoma u Gadu musu mëni u de du di wooko fëën bunu.

⌊Wë nöö söseei fa un ko dë sëmbë u Gadu makandi dë, nöö
un dë kuma wan wosu fëën tu, di a ta mbei.⌋
10 Nöö di wosu dë, Masa Gadu da mi wan wooko nëën ku ën
bunuhati, hën a lei mi tu unfa mi musu seti ën. Nöö hën mi seti
di goonsei te mi kaba kuma wan sëmbë di sabi di wooko. Nöö
fa u dë aki, nöö dee otowan fuu ta ko ta mbei a di goonsei dë
liba. Nöö a bunu, ma hiniwan sëmbë di o ko mbei dë, a musu
saandi a ta mbei buta dë.
11 Biga wë na wan sëmbë sa buta wan oto goonsei möön leki
di Gadu buta kaa e.
Biga fa i si di wosu seti dë, dee sëmbë, nöö a Jesosi Keesitu
liba wë a seti.
12 Nöö ee wan sëmbë joo tja soni go mbei a di goonsei dë liba,
nöö i sa tja sömëni pei soni. I sa tja goutu, i sa tja soofu, i sa tja
djamati sitonu, i sa tja pau. Ma i sa tja ahun ku dëëdëë uwii
tu. ⌊Biga sömëni sootu pei fasi i sa wooko di wooko u Gadu,
bumbuu fasi ku poipoi fasi.⌋
13 Ma a di Gaan Kuutu Daka te Masa Jesosi ko, nöö hiniwan
sëmbë wooko o ko a limbo. Biga dee soni dë tuu o pasa a wan
faja, nöö di faja hën o mbei sëmbë si ee andi i bi tja ko buta dë.
14 Nöö ee di wooko fii pasa a di faja, nöö joo feni i paima.
15 Ma ee wan sëmbë wooko tjuma, nöö a lasi ën paima ku hii
di möiti di a bi mbei tuu. Nöö hënseei o kumutu, ma ku sösö
maun tjololoo. A fika piki hënseei bi o tjuma tu.

16 Nöö dee sëmbë, fa i si un dë sëmbë u Masa Gadu makandi
dë, nöö unu wë da di Wosu u Masa Gadu kaa e, ka di Akaa fëën
ta libi.
17 ⌞Nöö fa un ta buja ta paati ku unu seepi dë,⌟ ee wan sëmbë
kaba di Wosu u Masa Gadu a sösö, Masa Gadu o kaba i seei
a sösö tu e. Biga di wosu u Masa Gadu dë wan apaiti soni
limbolimbo, ⌞nöö dee lö soni dë an musu ta pasa nëën dendu⌟.

Aki Paulosu ta lei de taa
de an musu libi ku di köni
u dee sëmbë u di goonliba aki.

18 Dee sëmbë o, na be na wan fuunu ganjëën seepi e. Ee wan
sëmbë dë a unu mindi naandë ta pëë i seei könima a di goonliba
aki, nöö a möön bëtë i disa di köni dë, nöö i tei di lei u Gadu fii
toon donma a di goonliba aki.
19 Biga wë di köni u di goonliba aki dë wan sösö soni a Gadu
wojo.
Ja sabi fa a sikifi a Gadu Buku ö? A taa:
Di köni u dee könima dë seepi Gadu o tei kisi de.
20 Söseei a taki möön taa:
Masa Gadu sabi di pakisei u dee könima taa a dë wan gaan sösö
soni.
21-22 Fëën mbei na wan libisëmbë musu tei wan libisëmbë në
ta njan buka taa oto hei möön oto. Biga wë dee sëmbë tuu dë
fu heepi unu. Paulosu ku Apolo ku Petuisi, u tuu Gadu manda
da unu e. Söseei tu, hii dee soni u di goonliba aki tuu dë fuunu.
Ee i dë ku libi, ee i dëdë seei, hii soni u di ten u dë aki, ku hii
dee soni sa ko a bakaten, dee soni naandë tuu dë fuunu ⌞fuun
feni bunu a de e⌟.
23 Biga unu da sëmbë u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu, nöö Masa
Jesosi dë u Gadu.

4

Aki Paulosu ta konda da de kumafa a dë tjabukama tjika.

1 Wë nöö dee sëmbë, hiniwan sëmbë musu ta luku u dee
tjabukama kuma futuboi u ⌞Jesosi⌟ Keesitu nöö. Un musu ta
luku u kuma sëmbë Masa Gadu futoou fuu ta konda dee soni
fëën dee bi dë a tjubi.
2 Wë nöö di soni sëmbë ta luku a wan basi, nöö hën da ee a
ta du di wooko kumafa hën masa kë.
3 Nöö fa mi ta wooko aki, ee un sai dë ta kuutu mi seei ma a'
toobi. Söseei ma a' toobi tu ee hiniwan oto sëmbë ta kuutu mi,
tee kisi miseei.
4 Ma fa mi fan dë seei, ma hati u mi an ta kuutu mi taa ma
ta wooko bunu e. Ma di dë an kë taki taa mi dë söndö föutu.
Masa Jesosi hën nöö da di Sëmbë di sa kuutu mi.
5 Fëën mbei wan musu kuutu sëmbë a fesi e, biga te Masa
Jesosi ko kaa, nöö hën o tja hii soni ko a limbo. Dee soni bi dë

tjubitjubi a sëmbë hati tuu a o puu tja ko a döö, nöö hiniwan
sëmbë o feni ën gafa kumafa a fiti.
6 Dee sëmbë o, fa mi ta sikifi soni da unu ta kai mi ku Apolo
në a dendu aki, nöö mi ta du ën fuun sa lei soni e. Biga mi kë
lei unu taa wan musu tei oto wëti möön leki dee wëti Gadu da
u fuu ta wegi sëmbë ta luku. Wan musu buta wan sëmbë hei
möön oto ta njan buka dëën.
7 Biga wë ambë da i di köni di i abi? Na Gadu ta da u hii soni
nö? Wë ee Gadu hën da i ën, nöö unfa i sa njan buka fëën?
8 Ma nöö unu, un ta mëni taa soni an makei unu möön. Un
sabi hii soni kaa. Un abi hii soni kaa tu ⌞dee Gadu abi faa da
dee sëmbë fëën⌟. A buta unu könu fuun ta tii hii mundu söndö
u dee tjabukama. Sö un ta mëni.
Aai, mi bi sa kë un ko dë könu tuu o, dee sëmbë, biga ee un
bi dou dë nöö u ku unu tuu bi o dë könu makandi.
9 Ma fa mi ta wegi di soni ta luku aki, nöö a djei da mi taa
Gadu tei u dee tjabukama fëën de ta kai apösutu aki buta a di
möön hogi kamian. U dë kuma sëmbë di lanti kuutu buta u de
tja go kii a ganda mindi ta mbei fa, fu hii libisëmbë te dou ku
dee basia u Gadu Köndë tuu, sai dë ta luku.
10 U ko dë kuma lauma u ⌞Jesosi⌟ Keesitu hedi. Ma unu, un
dë könima. Un sabi hii soni fu di unu ku ⌞Jesosi⌟ Keesitu ko di
wan kaa. Wa abi taki, ma unu dë takima. Unu de ta gafa, ma
wi de ta kosi.
11 Fa u dë aki, u ta dëdë ku hangi ku dëëwata. Wa a' koosu u
bisi. De ta foo u ku böö. Wa abi na wan kamian u tan seei.
12 U ta dëdë ku wooko. U sösö tee te sëmbë ta kosi u, wa ta
kosi de baka, u ta toona ta begi da de. Te de ta sitaafu u ta du
hogihogi ku u, nöö u ta tjëën.
13 Söseei te de ta lëgëdë da u ta mindi soni ta poi u në, töku u
ta fan ku de suti. Boo taa u ko dë a sëmbë wojo kuma wan feki
futu koosu, kuma wan sundju a sitaati u de ba tja go tuwë a
matu. Sö u dë da de e.
14 Fa mi ta sikifi dee soni da unu aki, dee sëmbë, nöö ma ta
sikifi de u da unu sen e, ma mi ta bai unu a soni nöö, kuma
unu da miii u mi di mi lobi.
15 Biga aluwasi un abi teni dusu sëmbë ta kiija unu da
⌞Jesosi⌟ Keesitu seei, ma wan kodo tata nöö un abi. Fa mi fosu
bi tja di Buka u Masa Jesosi ko konda da unu ala, nöö hën mbei
un ko dë kuma miii u mi.
16 Nöö mi ta begi unu baa taa be un suku fuun musu ko
djeesi mi e.
17 Nöö hën mbei mi ta manda Timoteo ko da unu ala. Hën
da wan lobi womi mii u mi di Masa Gadu da mi, nöö mi sabi
taa a o du leti kumafa Gadu taki. Fa a o ko a unu dë, nöö a o
toona mëni unu u di fa mi bi ta konda da unu u Jesosi Keesitu,
kumafa a kë fu un musu libi. Leti kumafa mi ta kondëën a oto
kamian a dee keikikeiki, nöö sö nöö a o kondëën da unu.

18 Wë a dë sö tuu taa sëmbë sai dë ta mëni taa ma o ko a unu
ala möön, hën mbei de ta njan buka ku di gaan fasi u de.
19 Ma mi o ko e. Mi o ko hesihesi seei, ee Masa kë. Nöö te mi
ko, nöö mi o si ee di kaakiti u dee gaan fasi sëmbë naandë dë
a buka wanwan, naa a dë a dee du u de tu.
20 Biga wë ka Gadu dë Tiima, nöö kaakiti an dë a fan a buka
nöö a kaba e, ma a o dë u si a di fa i ta libi ku di kaakiti fëën.
21 Söö. Wë dee sëmbë, mi fan ku unu kaa e. Nöö andi un kë?
Mi musu ko a unu ku gandji, ku wipi nö? Naa mi ko a wan
saapi fasi, ku lobi? A fika da unu.

5

Aki Paulosu ta konda da de taa de musu kuutu di soni u di sëmbë di bi tei ën tata mujëë.

1 Söö. Wë nöö mi jei taa wan taki dë a unu mindi naandë di
nama a manu ku mujëë soni. Nöö di lö libi dë, dee sëmbë dee
an ta biibi seei ta si ën u gaan hogi soni te de an ta libi sö. De
taa wan womi dë a unu mindi dë tei ën tata mujëë.
2 Ma töku ku dee lö libi dë seei un sai dë ku gaan fasi eti. Un
bi musu kisi sen ta tjali, te un jaka di sëmbë di du di hogi dë
puu a unu mindi gaanduwe.
3 Fa mi dë aki, dee sëmbë, ma dë a unu mindi ma töku di akaa
u mi dë a unu ala. Nöö mi saandi mi o du ku di sëmbë dë kaa.
4 Nöö mi taki e, un musu kai wan kuutu makandi a di në u
Masa Jesosi Keesitu. Nöö di akaa u mi o sai dë tu, nöö Masa
Jesosi o mbei a pasa leti kumafa un kuutu buta dë.
5 Nöö un tei di sëmbë dë nöö un tuwëën disa da di didibi be
a du ku ën te di hogi a du dë kaba nëën hati, fu di akaa fëën an
musu go kaba a sösö a di daka Masa Jesosi o ko.
6 Nöö hii fa di soni naandë dë gaan sen soni seei, ma töku un
sai dë ta njan buka ta mbei taa un bumbuu poi. Nöö an bunu
e. Wan sabi taa wan pikii sooda ta paaja nango a wan hii gaan
paabi boon nö?.
7-8 Hën mbei dee Dju sëmbë ta puu sooda a de wosu fu de sa
njan di Pasika Daka limbolimbo. Biga a di daka dë Gadu bi
puu de a di saafu libi de bi dë a Egepiti köndë. Nöö de bi kii
wan sikafu mii fu de sa kumutu a di awoo libi naandë basu.
Nöö di sikafu mii de kii dë, hën kë taki u Keesitu e, dee sëmbë,
di dëdë da u fuu sa kumutu a di awoo libi fuu.
Fëën mbei un musu puu hogi a unu mindi fuun sa dë
limbolimbo a Gadu wojo e. Biga sö a buta da unu kaa. Un
boo disa di awoo libi, fuu sa libi di njunjun libi Masa Jesosi tja
ko da u, söndö ganjan, söndö hogihati.
9 Nöö mi bi sikifi wan pampia da unu kaa taa wan musu
hulu dee sëmbë dee ta libi fanafiti libi a di së u manu ku mujëë
soni.

10 Ma fa mi bi taki dë, na dee sëmbë an ta biibi a Gadu mi bi
taki e. Biga dee lö sëmbë dë, u tuu sabi taa de ta libi dee lö libi
dë kaa, de a' langahati, de dë fufuuma, de ta njan sëmbë möni,
de ta waka a oto gadu baka. Nöö na de mi bi taki fu wan musu
hulu. Biga ee de mi bi taki nöö hën da un musu kumutu a di
goonliba aki. ⌞Biga a dee sëmbë dë mindi u dë kaa.⌟
11 Ma dëë sëmbë mi bi sikifi taa wan musu hulu, nöö de da
dee sëmbë ta kai de seepi biibima, ma de ta libi fanafiti a di
së u manu ku mujëë soni, ee nasö de a' langahati, ee nasö de
ta waka a oto gadu baka, ee nasö de ta kosi sëmbë a baka, ee
nasö de dë bebema, ee nasö de ta fufuu. Sö wan sëmbë wan
musu njan ku ën seei.
12 Wë biga un bisi mi abi ku dee sëmbë dee dë a döösë ala u
mi musu kuutu de a dee soni dë? Nönö, ma dee sëmbë dee dë
a di keiki, de u abi pasi u kuutu.
13 Dee sëmbë dee dë a döösë ala, Masa Gadu hën o kuutu
de. Ma unu musu kuutu di sëmbë di du di hogi dë, puu a unu
mindi e, ⌞kumafa Gadu Buku taki⌟.

6

Aki Paulosu ta bai de a di fa

de ta tja kuutu u de go

a dee sëmbë an ta biibi Gadu.

1 Nöö dee sëmbë, wan oto soni fuunu dë möön, a bigi da mi te
na soni. Hën da di fa un a' hati nango suku leti a dee kuutuma
u köndë dee na a' bisi ku Gadu, u de kuutu dee toobi un abi
ku unu na unu. Na a dee biibima kuma unu un nango. Nöö
anbunu e!
2 Wan sabi taa a bakaten u dee biibima o kuutu hii goonliba
nö? Wë ee un sabi sö kaa, nöö faandi mbei wan sa kuutu dee
pikipiki toobi a unu mindi dë?
3 Wan sabi tu taa dee basia u Masa Gadu Köndë seei u dee
biibima o kuutu a bakaten nö? Wë nöö unfa a waka wan sa
kuutu dee soni u di goonliba u dë aki?
4 Fëën mbei te un abi wan toobi di nama a dee soni u di
goonliba aki, nöö un sa kai ee dee möön lagi biibima seei ko,
fu de kuutu dee soni dë da unu.
5 Fa mi ta fan aki, nöö mi ta fan u sen musu kisi unu e, dee
sëmbë. Biga fa un ta tja dee toobi fuunu nango a dee kuutuma
u köndë dë, nöö a djei sëmbë an dë a unu mindi möönsö di abi
fusutan tjika faa kuutu dee toobi un abi ku unu na unu.
6 Ma wan biibima ta tei oto biibima tja go buta seei a kuutu
a dee sëmbë dee na ta biibi fesi. A bigi da mi e, baa.
7 Ma di soni dë seei dë wan gaan lasi soni e, dee sëmbë, taa
un ta kisi sö wan gaan toobi ku unu seei tee un musu go a
kuutu. Andi mbei wan sa disa unu seei be otowan nöö ta du

hogihogi ku unu? A bi sa möön bunu un tai hati be sëmbë
ganjan unu nöö.
8 Ma ka fuun tai hati, nöö hën un sai dë ta du hogihogi ku
otowan ta ganjan de. Te dou ku biibima seei un ta du sö.
9 Dee sëmbë, wan sabi taa ee wan sëmbë ta libi fanafiti a
Masa Gadu wojo, nöö an o sa dë a dendu te Gadu o ko Tiima
ku telu nö? Wan mbei sëmbë ganjan unu e. Dee sëmbë dee ta
libi fanafiti a di së u manu ku mujëë soni, dee sëmbë dee ta
waka a oto gadu baka, dee womi dee ta tei oto sëmbë mujëë,
dee mujëë dee ta tei oto sëmbë manu, dee womi dee ta tei
oto womi kuma mujëë, dee mujëë dee ta tei oto mujëë kuma
manu u de, dee sëmbë dee ta du dee gaan sen soni dë, nöö na
wan u de lö sëmbë dë o dou ka Gadu dë Könu.
10 Söseei tu dee fufuuma, dee langahatima, dee döön göma,
dee sëmbë dee ta waka ta kosi otowan, dee sëmbë dee ta
ganjan sëmbë ta njan, na wan u dee lö sëmbë dë o dou tu.
11 Nöö sö so fuunu bi dë a fesi tu e. Ma fa u dë aki, di Akaa u
Masa Gadu wasi unu ko limbo buta a wan së kaa da Gadu. Un
ko dë seei söndö föutu a Gadu wojo fu di Masa Jesosi Keesitu
dëdë da unu.

Aki Paulosu ta konda da de

u de musu libi ku di sinkii u de

faa musu tja nëbai ko da Gadu.

12 Dee sëmbë o, fa u ko a Masa Jesosi aki, a kandë wan sëmbë
o taa: “⌞Ma dë a dee fesiten wëti basu möön e,⌟ nöö mi sa du
hii soni kumafa mi kë.”
Wë fa i taki dë, sö a dë tuu, ma na hii soni sa tja heepi ko da
sëmbë e. Mi sa a’ pasi u du hii soni tuu, ma na wan soni musu
kisi mi buta nëën basu kuma hën da mi masa.
13 Dee sëmbë ta du hogi a di së u manu ku mujëë soni, nöö
de sai dë ta koti wan nöngö ta taki taa: “Njanjan dë u bëë, bëë
dë u njanjan.” Wë nöö sö a dë tuu. Gadu mbei bëë fii njan
njanjan buta. Ma di bëë dë ku di njanjan tuu, Gadu o kaba ku
de wan daka. Ma te woo taki a di së u manu ku mujëë soni, di
dë dë oto soni. Biga Masa Gadu an mbei di sinkii fii fii libi ku
ën fanafiti a di së u manu ku mujëë e. Ma hën abi di sinkii fii,
nöö a mbei ën fii musu dini ën ku ën.
14 Nöö ⌞di sinkii fii an o kaba a sösö möönsö. Ma⌟ leti kumafa
Masa Gadu bi weki Masa Jesosi puu a dëdë ku ën kaakiti, nöö
söseei a o weki dee dëdë sinkii fuu puu a dëdë tu, ku ën kaakiti.
15 Dee sëmbë o, wan sabi nö taa di sinkii fuu aki, a dë wan
pisi u di sinkii u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu. Wë ee a dë sö, nöö mi
sa tei di sinkii u Masa Jesosi aki ta waka ku mötjö nö? Nönö,
kwetikweti.
16 Wan sabi taa di sëmbë di ta waka ku mötjö mujëë hën
ku ën ko dë wan sinkii nö? Biga di Buku taa: “Te wan womi

ku wan mujëë tei deseei kaa, nöö de tu sëmbë dë ko dë wan sinkii.”
17 Ma nöö di sëmbë di nama ku Masa, hën ku ën ko dë di wan
na akaa fasi.
18 Söö. Wë dee sëmbë, di un jei sö kaa taa di fanafiti libi a di
së u manu ku mujëë an bunu, nöö be un mbei möiti kumafa
un sa mbei fu an musu kisi unu e. Biga wë hii dee oto hogi
sëmbë ta du kaa, ⌞de dë hogi a Gadu wojo tuu,⌟ ma di hogi a di
së u manu ku mujëë soni ta kisi i seei sinkii a wan hii oto fasi.
Biga ku i sinkii i ta du di hogi dë.
19 Dee sëmbë o, wan sabi taa di sinkii fuunu dë wan wosu u
di Akaa u Masa Gadu nö? Di Akaa fëën di i si a da unu dë, a
unu hati wë a ta libi e. Nöö wan dë basi fuunu seei ⌞möön⌟,
20 biga Gadu bai unu dii ⌞ku di buuu u Masa Jesosi⌟. Fëën
mbei hii dee soni un ta du ku dee sinkii fuunu, de musu dë fu
Masa Gadu sa feni gafa a de e.

7

Aki Paulosu ta konda da de unfa libi u manu ku mujëë musu dë.

1 Söö. Wë dee soni dee un bi sikifi da mi, awaa ufö mi o fan
a de liba. Nöö mi taki e, ee wan womi dë nöö an kë tei mujëë,
nöö antoobi. A bunu.
2 Ma fu di wakawaka libi hedi, hën mbei mi o fan sö taa
be hiniwan womi tei wan mujëë fëën seei vö. Söseei hiniwan
mujëë musu abi wan manu fëën seei vö.
3 Nöö di womi musu du di soni di fiti dëën mujëë. An musu
niingëën a ndeti. Söseei di mujëë musu du da di womi tu e.
4 Biga di mujëë sinkii an dë fëën wanwan möön e, ma a dë
fëën manu tu. Söseei di womi sinkii an dë fëën wanwan möön,
ma a dë fëën mujëë tu.
5 Nöö fëën mbei wan musu duumi paatipaati ku unu seei ta
niinga unu seei, boiti ee un tuu fiti buka taa woon begi Masa
Gadu u wan pisiten. Ma te un kaba u begi kaa, nöö un musu
toona ko duumi makandi baka e, be di didibi an musu feni
wan baaku faa tja unu go du hogi, fu di wan a’ taanga fuun
hoi unu seei.
6 Ma fa mi taki dë seei, an dë taa wan wëti mi buta e, dee
sëmbë, ma sö misikuma a sa fiti.
7 Biga wë mi bi kë fu hii sëmbë musu dë kumafa mi dë aki
söndö mujëë. Ma di Masa Gadu ta da hiniwan sëmbë hën apaiti
taanga, wan sëmbë dë sö, di otowan dë sö, nöö hën mbei mi
taki sö.
8 Nöö mi taki e, unu dee na tei manu nasö mujëë eti, ku
un dee mujëë manu fuunu dëdë, mi taa a bunu fuun fika sö
kumafa mi dë söndö mujëë aki.

9 Ma ee un si taa wan sa tan sö, nöö be un tei manu ku mujëë
fuunu. Biga wë a sa möön bunu un tei manu ku mujëë töö̈u
bifö di hangi u manu ku mujëë ko möön unu.
10 Ma un dee sëmbë dee tei manu ku mujëë kaa, nöö mi o da
unu wan wëti awaa, nöö di wëti aki Masa Jesosi seei butëën,
taa dee mujëë an musu paati ku dee manu u de möönsö.
11 Ma ee de paati, nöö de musu fika a ganda nöömö. De an
musu go tei oto womi möön. Ma ee de kë tei manu nöö de
musu go mindi ku di awoo manu u de. Söseei a dë da dee womi
tu. De an musu tuwë dee mujëë u de möönsö.
12 Wë nöö awaa ufö mi o taki soni u dee sëmbë a' manu ku
mujëë kaa. Fa mi o fan aki, nöö na Masa hën ta taki ën e. Mi
seei ta taki ën. Nöö mi taki e, ee wan womi dë biibima nöö di
mujëë fëën an ta biibi, ma di mujëë tifihedi faa tan ku di lö
womi dë, nöö di womi an musu tuwë di mujëë.
13 Söseei ee wan mujëë dë biibima ma hën manu an ta biibi,
ma di womi dë tifihedi faa sa tan libi ku di mujëë, nöö di
mujëë dë an musu tuwë di womi.
14 Un saandi mbei ö? Biga fu di di mujëë dë biibima, nöö
Gadu ta luku di lö womi dë a wan apaiti fasi u di mujëë fëën
hedi. Söseei tu, fu di di manu fëën dë biibima, nöö Gadu ta
luku di mujëë a wan apaiti fasi u di manu fëën hedi. Biga ee
an bi dë sö, nöö Gadu an bi o ta luku dee mii u de apaiti tu. Ma
te i si Gadu ta luku dee gaan sëmbë apaiti nöö hën da a ta luku
dee mii apaiti tu.
15 Ma ee di sëmbë di na ta biibi kë paati ku di biibima faa go
fëën, nöö be a go e. Nöö ee sö a waka, nöö antoobi. Di womi
ee nasö di mujëë di ta biibi an musu fika kuma a dë taitai a
duwengi. Biga wë Gadu bi kai u fuu musu dë fiifii ku hii sëmbë.
16 Unfa wan mujëë sa sabi ee a sa mbei di manu fëën ko a
biibi, ee an o ko? Söseei unfa wan womi sa sabi ee a sa mbei
di mujëë fëën ko a biibi, ee an o ko? ⌞Be i disëën da Gadu nöö.⌟

Aki Paulosu taki da de taa be de an suku u tooka di fa de dë.

17 Wë nöö dee sëmbë, fa i si i bi dë di Gadu kai i fii ko nëën,
nöö sö i musu dë e. Nöö ka i si Masa buta i, nöö i tan dë e. Sö
mi ta fan ku hii sëmbë a dee oto keiki tu.
18 Ee wan womi bi a' di koti u dee Isaëli sëmbë nëën sinkii
kaa bifö Masa Gadu kai ën, be an suku faa puu ën. Ee wan
womi an bi kisi di maaka u Isaëli dë eti, be an go suku di lö
koti naandë buta nëën sinkii e.
19 Biga wë ee i koti, ee ja koti, di soni dë an dë wan wojo soni
fa u dë aki möön. Na dee soni dë Gadu ta suku a u. Ma dee wëti
u Gadu fuu hoi, nöö de wë da dee gaan soni fa u dë aki.
20 Fëën mbei hiniwan sëmbë musu dë fa a bi dë a di ten di
Gadu bi kai ën.

21 Ee wan sëmbë i bi dë saafu di Gadu kai i, nöö na be di soni
hati i te i hopo ta suku fii kumutu nëën. Ma an dë taa ee i ko
feni pasi fii kumutu nöö ja musu kumutu e. I sa kumutu fii ku
piizii. ⌞Ma ee i tan dë tu an hogi.⌟
22 Biga wë wan saafuma di Gadu kai u ko nëën nöö a
kumutu a saafu, a ko fii kaa. Söseei ee wan sëmbë an bi dë
saafu nöö Gadu kai ën ko nëën, nöö a ko dë saafu e, u ⌞Jesosi⌟
Keesitu,
23 fu di a bai unu dii ⌞ku ën buuu⌟. Fëën mbei wan musu buta
unu seei da libisëmbë ta masa unu, tee un disa u piki Gadu
buka ko ta piki libisëmbë buka a di soni u ta taki aki.
24 Nöö da sö a dë e, dee sëmbë. Leti fa i si i bi dë di ten Gadu
kai i, nöö sö i musu dë ta dini ën.

Aki Paulosu ta fan ku dee sëmbë

an tei manu ku mujëë eti, ku

dee mujëë manu u de dëdë.

25 Wë nöö un dee mujëë mii dee an tei manu eti, ku dee
womi mii an tei mujëë eti, nöö Masa an da mi buka a unu e.
Ma kumafa a heepi mi tjika aki fu di a a' tjalihati u mi, nöö
misikuma mi dë wan sëmbë un sa futoou te un sa tei lai a mi.
26 Wë nöö fëën mbei mi taki da unu taa misikuma a möön
bunu fuun dë söndö manu söndö mujëë fu di fuka libiten di u
dë aki hedi.
27 Ma nöö ee wan womi a' mujëë, nasö wan mujëë a' manu
kaa, nöö de an musu paati. Ma ee wan womi an abi seei, nöö
be an suku möönsö.
28 Ma nöö töku fa mi taki dë seei, ee i ko abi mujëë nöö na
hogi i du e. Söseei ee wan mujëë mii ko a' manu, nöö na hogi a
du tu. Ma dee womi a' mujëë ku dee mujëë abi manu, de abi
sömëni fuka u de tjai a di ten u dë aki, nöö hën mbei mi bi kë
heepi un otowan a di pisi dë.
29 Wë di soni mi kë taki, dee sëmbë, hën da di ten u dë aki a
ko zuntu poi fu di goonliba kaba. Fëën mbei ja musu kai dee
soni u di goonliba aki gaan soni te poi e. Biga ee wan womi
abi mujëë, nöö na di mujëë dë wanwan nöö a musu ta mëni.
30 Söseei ee wan sëmbë abi fuka nëën hati te a ta këë, an musu
ta kai di soni dë gaan soni te poi. Ee wan sëmbë ta wai ta piizii,
nöö na di dë wanwan nöö a musu ta mëni.
Söseei tu ee wan sëmbë ta bai wan soni, nöö a musu sabi taa
an o abi di soni dë fu nöömö.
31 Ee wan sëmbë i ta wooko ku dee soni u di goonliba aki, nöö
ja musu da de pasi u de tai i, biga abiti möön nöö di goonliba
aki o kaba e!
32 Ma nöö fa mi taki da unu dë, dee sëmbë, fu di ma kë un dë
ku fuka a unu hati, hën mbei mi taki sö e. Di womi di na abi

mujëë nöö hën ta a' bookohedi a dee soni u Masa wanwan, faa sa libi kumafa Masa kë.
33 Ma dee womi dee abi mujëë, de a' bookohedi u dee soni u di goonliba aki, fu de sa libi kumafa de mujëë kë.
34 Sö i ta si taa di bookohedi dë a tu së.
Söseei tu, dee mujëë dee abi manu ta a' bookohedi u dee soni u di goonliba aki, fu de sa libi kumafa de manu kë. Ma wan mujëë di na a' manu, a ta a' bookohedi u dee soni u Masa nöö, fa a sa ko libi ku ën sinkii ku ën akaa tuu apaiti da Masa Gadu.
35 Nöö fa mi taki aki, mi taki ën sö fu di mi si taa a sa heepi unu. Ma an dë taa tai mi kë tai unu e. Ma mi ta fan nöö kumafa mi si a fiti, be na wan soni musu ta hai unu baka fu wan sa dini Masa ku hii unu hati.
36 Nöö ee wan womi bi ta kiija wan mujëë, nöö te di mujëë ko bigi tjika nöö hën di womi ko fii taa ee an tei di mujëë fëën mujëë nöö an libi bunu ku ën, nöö antoobi. Be a tei ën fëën mujëë. An wogi.
37 Ma ee di womi abi di fii nëën hati taa a taanga tjika faa sa hoi ën seei söndö mujëë, nöö a ta pakisei nëën hati taa an o tei di mujëë dë möön, nöö di dë bunu tu.
38 Nöö a dë sö taki taa di sëmbë di tei, a du bunu, ma nöö di sëmbë di an tei, hën du möön bunu.
39 Ma nöö haika, te wan mujëë dë ku manu, nöö a dë a wëti basu taa an sa tei oto womi solanga di fosu manu fëën dë ku libi. Te di manu fëën dëdë kaa bifö a abi pasi fu tei oto manu. Ma di womi a o tei dë, a musu dë wan biibima tu.
40 Ma u mi aki, nöö mi pakisei taa di mujëë sa dë möön bunu ee a fika söndö manu, nöö mi ta si taa di Akaa u Masa Gadu dë ku mi a dee soni mi ta taki aki.

8

Aki Paulosu ta taki u dee njanjan sëmbë ta tuwë da dee gadu u de.

1 Söö. Wë nöö wë da u ko a soni u dee gwamba dee sëmbë ta tja go tuwë da dee gadu u de. Nöö un ta taki taa u tuu sabi soni u de kaa, ⌞taa dee pindigadu na soni u fëëë, u sa njan di njanjan de ta tuwë da de⌟. Awa, sö a dë tuu. Ma sabi ku sabi na di wan e. Biga i sa mbei taa i sabi soni tjika te i ko a' gaan fasi, ma lobi hën da di gaan soni biga hën ta tja heepi ko da sëmbë.
2 Nöö ee wan sëmbë i mbei taa i sabi soni kaa, nöö hën da ja sabi soni kumafa a dë eti e.
3 Ma ee wan sëmbë i lobi Gadu, nöö di sëmbë dë Gadu ta sabi taa i dëën sëmbë.
4 Wë nöö ee fuu taki u dee soni de ta tuwë da dee gadu, wë u sabi taa dee lö gadu dë an dë wan wojo soni. Biga oto gadu an dë möön leki di wan kodo Gadu tö.

5 Aluwasi soni dë a goonliba aki te dou a liba ala tuu te a hia
di de ta kai gadu ta begi,
6 ma töku u sabi taa wan kodo Gadu nöö dë. Hën da u Tata,
nöö nëën hii soni kumutu ko. Fëën nöö u dë. Söseei wan kodo
Masa tö nöö dë tu. Hën da Masa Jesosi Keesitu. Hën mbei hii
soni u mundu, nöö hënseei ta da u libi.
7 Ma töku fa i jei dë seei, ma na hii u dee biibima tuu sabi
bunu eti taa dee oto gadu an dë gadu e. Biga te tide eti biibima
sai dë di bi guwenti oto gadu te de ta si de kuma tuutuu gadu
eti. Te de go bai gwamba soni tja ko sindo u de njan, nöö de
ta panta kuma kandë a bi dë wan soni de tuwë da dee gadu.
Nöö de ta fëëë taa fa de ta njan mëën dë, nöö Masa Gadu o tei
de u hogi.
8 De ta mëni sö tuu, ma na sö. Biga njanjan soni an ta puu u
a Gadu e, nöö söseei an sa tja u ko nëën tu.
9 Ma nöö un mëni unu seepi, un dee sëmbë dee kumutu a
dee oto gadu basu kaa. Fa un sabi tjika dë taa dee oto gadu an
dë tuutuu gadu, ma wan musu tei di sabi dë buta kuma wan
sitonu a pasi da dee sëmbë dee ta fëëë, u de naki futu kai.
10 Biga wë i sabi fa a o dë nö? Fu di i sabi bunu kaa taa dee
gadu an dë tuutuu gadu, nöö joo go sindo ta njan ku dee sëmbë
dee ta njan a di gaduwosu u de. Wë nöö te wan pisi, nöö di
otowan fii di i si bi dë fëëëfëëë dë o ko si i ta njan, nöö hën
seepi o tei hati go njan tu, ma ku di gaan fëëë i si u bi taki dë.
11 Wë nöö di sabi fii i sabi dë, nëën tja di otowan fii go kaba
a söso nö? Hii fa ⌞Jesosi⌟ Keesitu bi dëdë dëën tu, ma i ta du
hogihogi ku ën sö. ⌞Biga i mbei a du wan soni di hënseei si taa
an bunu.⌟
12 Nöö te un buta wan otowan fii faa du soni di ta fon mëën
a hati taa an du bunu, nöö hogi i du ku ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu
seei e.
13 Nöö fëën mbei fa mi dë aki, ee mi sabi taa ee mi njan wan
soni nöö a o mbei di otowan u mi kai, nöö ma o njan di soni
dë a mundu möön e. Na seei.

9

Aki Paulosu ta konda kumafa a ta puu dee leti fëën buta a wan së u di Buka u Masa Jesosi hedi.

1 Wë fa mi ta fan ku unu aki, dee sëmbë, nöö miseei wë, ma
bi ko fii kumutu a dee tjina naandë basu nö? Ma dë wan u dee
tjabukama u Masa Jesosi de ta kai apösutu nö? Aai, mi dë wan
u de e. Biga mi si Jesosi Keesitu u Masa ku miseei wojo. Nöö
fa un ko a di biibi aki, na di wooko mi ta wooko da Masa Jesosi
mbei un ko sö nö?

2 Ee oto sëmbë an kë luku mi kuma wan tjabukama seei, ma
unu musu luku mi sö. Biga fa i si un ko ta biibi dë, nöö hën ta
lei limbolimbo taa mi da wan tjabukama u Masa Jesosi.
3 Nöö fëën mbei te dee sëmbë ta sösö mi a kamiankamian,
nöö mi ta konda soni fuunu da de, be de sabi taa sö mi sa du
di wooko u Gadu tjika.
4 Wë nöö di a dë sö kaa, nöö mi ku Banabasi, wa a' pasi fuu
ta njan ta bebe ku unu nö?
5 Söseei kumafa Petuisi ku dee oto Tjabukama ku dee baaa u
Masa Jesosi ta waka ta lontu ku dee mujëë u de nango a sëmbë
de ta sölugu de, nöö u wë? Wa a' leti fu toou ku wan mujëë di
dë a di biibi fuu ku ën ta waka ta lontu tu nö?
6 Mi ku Banabasi wanwan nöö musu ta wooko möni ufö u
sa feni soni fuu njan nö?
7 Nöö ee wan sodati ta wooko, nöö aan leti u de pakëën nö?
Söseei tu, ee wan sëmbë paandi wan fuuta fëën, nöö aan leti
faa njan di njanjan fëën nö? Ee wan sëmbë ta kiija mbeti, nöö
aan leti faa feni wan njan nëën nö?
8 Nöö fa mi fan dë, libisëmbë soni nöö mi taki ö? Naa söseei
u ta lesi a Gadu Buku tu nö,
9 ka Mosesi sikifi dee wëti dee Gadu dëën. A taa:
Di kau di ta bia di mbii,
ja musu tai di buka fëën fu an musu njan dë.
⌞Biga ka i ta wooko nöö naandë joo njan.⌟
Wë fa Gadu fan dë, kau soni nöö a ta mëni nö?
10 An taki soni fuu tu nö? Aai, a taki soni fuu tu e. Nöö dee
sëmbë ta wooko goon ku dee sëmbë ta puu njanjan wë? Fa de
ta wooko dë, na de tuu o feni njan naandë nö?
11 Wë nöö fa u bi konda dee soni u Masa Gadu da unu dë,
nöö a sa hebi da unu poi ee u suku goonliba gudu a unu nö,
dee sëmbë?
12 Biga ee oto sëmbë abi di lö leti dë a unu, nöö u wë?
Misikuma u musu abi leti möön de.
Ma nöö hii di leti fuu dë u buta a wan së ta tja pena fu soni
an musu toobi sëmbë te de an sa piki di Buka u ⌞Jesosi⌟ Keesitu
u ta tja aki.
13 Ma töku fa u taki aki seei, dee sëmbë, ma un sabi taa dee
sëmbë dee ta wooko a di Wosu u Masa Gadu, de ta feni hafu u
dee soni sëmbë ta tja ko da Gadu naandë. Nöö dee begima dee
ta tjuma mbeti da Gadu naandë, nöö deseei ta tei hafu, na sö
nö?
14 Nöö söseei Masa bi taki tu taa dee sëmbë dee ta konda di
buka fëën, nöö de musu ta feni soni u libi a goonliba aki a dee
sëmbë dee de ta konda di Buka da.
15 Ma hii dee leti fuu dë tuu mi buta a wan së. Nöö fa mi ta
sikifi dee soni aki da unu seei, nöö na paima wë mi ta suku a
unu e. Biga fa mi ta wooko da unu söndö paka aki, a dë wan

soni mi ta njan buka da o. Nöö ma kë poi ën. Ee de o kii mi fëën hedi seei, ma ma o hakisi paima fëën möönsö.
16 Ma nöö dee sëmbë, fa mi ta konda di Buka aki, na u di dë
hedi mbei mi ta njan buka e. Biga musu mi musu u kondëën
da sëmbë. Nöö helu u mi tu ee ma kondëën.
17 Ee mi bi buta miseei u mi kondëën, nöö mi bi a' leti u suku
paima. Ma ee fuka mi ta puu da miseei te mi kondëën, nöö an
dë taa wan apaiti soni mi du e. Biga di soni Gadu fitoou mi
u mi du dëën, hën nöö mi ta du kaa. Nöö aambi wan apaiti
paima.
18 Wë di a dë sö kaa, nöö un sooti wini seei mi o feni? Wë
di wini di mi ta feni nëën, nöö hën da te mi konda di buka u
Keesitu söndö tei paima a sëmbë kumafa dee oto tjabukama ta
tei. Nöö a kai ku mi, a bunu da mi kaa. Mi a' piizii ku ën. ⌞Biga
mi du pasa möön fa Gadu bi manda mi.⌟ Nöö hën da paima u
mi kaa, nöö hën mbei ma ta tei paima kumafa di leti u mi dë.
19 Dee sëmbë o, fa mi dë aki ma dë a sëmbë basu e, ma mi dë
u mi seepi. Ma nöö mi ta buta dee leti u mi a wan së ta saka mi
seepi a sëmbë basu kuma wan saafu. Nöö di soni mbei mi ta
du sö, u mi wini hia sëmbë kumafa mi sa wini tja ko da Masa
Jesosi.
20 Fëën mbei te mi dë ku dee Dju sëmbë kuma miseei, nöö mi
ta libi kuma Dju sëmbë, u mi sa wini de hedi. Fa de dë a dee
fesiten wëti basu eti, mi ta hoi miseei kuma mi dë a dee wëti
dë basu tu u mi sa wini de hedi, hii fa mi sabi taa ma dë a dee
wëti dë basu möön.
21 Te mi dë a dee sëmbë dendu dee na abi Isaëli wëti, nöö mi
ta hoi mi seepi kuma ma dë a dee wëti dë tu, u mi sa wini de
hedi. (Ma fa mi fan dë seei, ma an dë taa ma ta hoi Masa Gadu
wëti e, biga mi ta hoi ⌞Jesosi⌟ Keesitu wëti.) Sö mi ta libi e, dee
sëmbë.
22 Söseei tu, te mi dë ku dee biibima dee ta dë pantapanta
fu di de an sabi soni u Masa Gadu tjika, nöö ma ta mbei taa
mi sabi hii soni kaa. Ma mi ta hoi mi seepi kuma mi dë
pantapanta tu, fu mi sa feni pasi heepi de. Sö mi ko sabi u
libi ku hii sootu pei sëmbë u mi sa wini de. Mi ta biinga a hii
pei fasi u mi sa puu de a didibi faja tja ko da Masa Jesosi.
23 Dati wan taki mi ta libi sö u di buka u Masa Jesosi sa wini
hia sëmbë. Nöö mi seepi tu ta feni dee bunu Gadu ta da dee
sëmbë fëën.
24 Nöö un haika möön e. Te sëmbë ta fia ta kule makandi, hii
de tuu ta kule u de wini wan paima, na sö nö? Ma na de tuu o
wini e, ⌞biga na de tuu ta kule a di fasi kumafa a dë fanöudu⌟.
Wë nöö di kule u dee sëmbë u ta taki aki, nöö hën wë da di
libi fuu e. Nöö fa i si de ta biinga ta kule fu de musu feni wan
paima dë, nöö sö u seei musu biinga tu ta libi a di fasi fuu feni
paima a Gadu.

25 Fa dee oto sëmbë ta kule dë, nöö de ta mbei taanga möiti
u sinkii u de musu lusu tjika fu de sa kule taanga u de wini di
paima. Nöö de ta du ën u de feni wan uwii kaapusa a de hedi
faa lei taa de da winima. Ma di kaapusa dë an dë wan soni di
o dë u nöömö e, dee sëmbë. Ma di soni uu ta suku u wini aki,
hën a o dë u nöömö. An o kaba möönsö.
26 Nöö fëën mbei mi ta biinga, ma na kuma wan sëmbë
nango a kamian ma an sabi naasë a nango. Na kuma wan
sëmbë di ta hiti böö nango a sösö kamian tu. Nönö e.
27 Ma mi ta duwengi miseei a hii fasi u mi ta dë a tatai liba
nöömö, fu te di juu kisi an musu dë taa hii fa mi tja oto sëmbë
ko a Masa, ma libi u mi an bi bunu tjika u mi sa feni paima a
Gadu.

10

Aki Paulosu ta wasiköi dee sëmbë kumafa soni bi pasa a fesiten.

1 Dee sëmbë, un boo toona mëni dee fesiten sëmbë fuu u
Isaëli. Hii de tuu bi ta waka a di wöluku u Gadu baka faa ta
tjubi de ta tii. De tuu bi pasa di gaan ze ka Gadu bi paati di
wata da de.
2 Nöö fu di dee sëmbë waka a di wöluku baka pasa di ze, nöö
hën mbei tu u sa taki taa de dopu ko dë bakama u Mosesi.
3 Hii de tuu bi ta njan di njanjan u Gadu di a bi ta tuwë da
de a wan foombo fasi.
4 Hii de tuu bi ta bebe di wata di Gadu mbei kumutu a di
sitonu dendu a wan foombo fasi. Di Sitonu dë, nöö ⌞Masa
Jesosi⌟ Keesitu seei wë a kë taki e, dee sëmbë. Hën bi da de
di wata dë, nöö hën bi ta dë ku de nöömö ta tja de a di pasi.
5 Ma nöö tökuseei fa i jei dë, di möön gaan së u dee sëmbë
Gadu an bi lobi di fa de bi ta libi e. Fëën mbei de bi dëdë fika
a peipei kamian a di sabana naandë. ⌞De an dou a di bumbuu
köndë di Gadu bi paamusi de möönsö.⌟
6 Ma nöö dee soni i si dë, u musu tei de kuma wan wasiköi
fu wa musu hangi fuu go du hogi kumafa dee fesiten sëmbë
dë bi du.
7 Wa musu waka a oto gadu baka kumafa so u de bi waka a
oto gadu baka. Biga a dë a Gadu Buku taa:
Dee sëmbë bi sindo njan bebe te de kaba,
hën de hopo baja ⌞da di pindigadu⌟.
8 Söseei wa musu du fanafiti soni a di së u manu ku mujëë
kumafa dee sëmbë bi du gaan sen soni a di fasi dë tefa Gadu
kii tuwenti-a-dii dusu u de a wan kodo daka.
9 Wa musu duwengi Masa ku di hogi du fuu kumafa so u dee
sëmbë bi duwengi ën tefa a manda dee sindeki ko njan sömëni
u de kii.

10 Söseei wa musu guunjan tu, kumafa so u de bi ta guunjan
tefa Gadu manda di basia fëën di ta kii sëmbë go kii sömëni u
de.
11 Nöö fa i si hii dee soni pasa dë, de pasa kuma wan wasiköi
da u dee sëmbë dee ta libi a di kaba ten u di goonliba di u dë
aki.
12 Nöö di sëmbë di ta mëni taa a taanpu gingin, nöö a musu
luku bunu be an kai e. Biga i sa kai.
13 Ma nöö dee soni dee ta pooba i hiniwan daka dë, na tooka
soni de dë e, dee sëmbë. De seei ta pooba otowan tu. Ma Gadu
dë u futoou, nöö an o disa i u di soni musu wini i. A o mbei
wan baaku da i nöömö fii pasa be ja kai.

Aki Paulosu ta bai dee sëmbë

a dee oto gadu soni eti.

14 Wë nöö un dee lobi mati u mi dë, mi taki e, wan musu
nama seei ku dee soni de ta kai gadu e.
15 Mi ta fan ku unu leti kuma sëmbë di abi fusutan kaa, taa
be unu seei pakisei dee soni dee mi ta taki aki, ee de an dë sö
tuu.
16 ⌞Nöö mi taki möön e, taa wan musu nama seei ku dee
pindigadu soni. Biga un ta nama ku Masa Jesosi kaa.⌟
Un luku e, dee sëmbë. Di win di u ta bebe ta da Gadu tangi
aki, na ku ën hii u tuu ta nama makandi a di dëdë ⌞Masa Jesosi⌟
Keesitu dëdë tuwëën buuu da u nö? Söseei di bëëë di u ta booko
ta njan makandi aki, nöö ku ën u tuu ta nama a di dëdë ⌞Jesosi⌟
Keesitu dëdë booko hën sinkii da u.
17 Biga aluwasi fa u dë te a hia seei, töku di wan kodo bëëë
dë u tuu ta njan makandi. Nöö hën da u tuu ko di wan sëmbë,
18 leti kumafa dee Isaëli sëmbë ta ko wan te de ta tja soni go
tuwë da Masa Gadu. Biga hii dee sëmbë dee ta njan dee soni
dë, de tuu nama makandi a di begi dë dendu, hën mbei de ko
di wan.
19 Wë fa un jei di fan u mi aki, andi mi kë taki da unu? Dee
pindigadu, de dë tuutuu gadu nö? Dee njanjan de ta tuwë da
de dë, apaiti soni de dë nö? Nönö e!
20 Dee lö gadu dë an dë wan wojo soni. Ma fa de ta tja soni
go tuwë da de dë, nöö dee didibi seei de ta tja de go tuwë da.
Na Masa Gadu de ta tja de go da. Nöö ma kë fuun musu nama
ku dee didibi e.
21 Wan sa bebe a di kan u Masa taa un nama ku ën te un
kaba, nöö un toona go bebe a di kan u dee didibi taa un nama
ku de. Söseei wan sa go sindo njan a Masa tafa taa un nama
ku ën te un kaba, nöö un toona go sindo njan a dee didibi tafa
taa unu ku de nama.
22 Un kë duwengi Masa faa djalusu nö? Wë nöö fa a o
djalusu dë, un tjika u tjëën nö?

Aki Paulosu ta taki da de taa

Gadu musu kisi gafa

a hii soni de ta du.

23 Söö. Wë mi o toona taki di soni aki wan pasi möön taa so
sëmbë ta taki taa: “Hii soni mi a’ pasi u du ⌞ee an booko Gadu
wëti⌟.” Ma nöö mi o toona piki di sëmbë dë taa: “Wë sö a dë
tuu, ma na hii soni ta tja heepi ko e.” Hii soni mi a’ pasi u du
tuu, ma na hii soni ta heepi otowan u de ko a fesi a di libi u
Masa Gadu.
24 Nöö hën mbei na wan sëmbë musu ta du wan soni di bunu
dëën seei nöö a kaba e, ma i musu ta mëni andi dë bunu da di
otowan fii tu.
25 Nöö te un go a wojowojo nöö ee un bai di gwamba de ta
sei ala tja go, nöö un njan mën nöö. Ma wan musu hakisi ee
unsë a kumutu fu ja musu ta pakisei taa i njan wan soni di ja
bi musu njan.
26 Biga
Hii di goonliba aki ku dee soni dë nëën tuu dë u Masa.
Sö Gadu Buku taki e.
27 Nöö söseei tu ee wan sëmbë di an ta biibi kai i fii ko njan
nëën wosu, nöö ee i kë go nöö be i go. Nöö di soni a da i fii njan,
nöö i musu njan mën nöö. Ma ja musu go sai dë ta hakisi unsë
di soni i ta njan dë kumutu, fu ja musu ta pakisei taa sonte i
njan wan soni di ja bi musu njan.
28-29 Ma ee wan sëmbë ko taki da i taa di njanjan naandë de
bi tuwë da oto gadu, nöö ja musu njan mën möön e, fu di sëmbë
di fan ku i naandë hedi. Na fu di fii seei pakisei hedi taa i njan
wan soni ja bi musu njan, ma u di oto sëmbë ala hedi. ⌞Biga a
o mëni taa i ta booko wëti u Gadu.⌟
Ma nöö i sa hakisi i seei taa: “Wë andi mbei di sëmbë di ta
dë fëëëfëëë ku dee soni dë musu ko buta wëti da mi?
30 Biga ee mi ta da Masa Gadu tangi a dee soni dee mi ta njan
aki, nöö faandi mbei sëmbë musu sai dë ta kuutu mi taa mi ta
du hogi?”
31 ⌞Wë i kë sabi faandi mbei nö? Wë nöö haika e.⌟ Ee woon
njan wan soni, ee woon bebe wan soni, nasö hiniwan soni
woon du kaa, nöö i musu du ën fu Masa Gadu musu feni gafa
a i.
32 Nöö hën mbei wan musu buta wan soni kuma wan sitonu
a pasi da sëmbë fu de naki futu kai e, na Isaëli sëmbë, na dee
oto köndë sëmbë dee na ta biibi a Masa Gadu, na dee sëmbë dee
ta biibi nëën seei tu.
33 A hii fasi un musu suku u libi faa sa kai ku hii sëmbë, leti
kumafa miseei ta libi aki. Biga ma ta suku bunu u mi seepi
nöö a kaba e. Ma mi ta suku bunu u dee otowan, u mi sa feni
de puu a di didibi faja.

11

1 Nöö un musu ta djeesi mi e, dee sëmbë, leti kumafa mi ta
djeesi ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu.

Aki Paulosu ta konda da de kumafa de musu libi a di keiki.

2 Wë nöö, dee sëmbë, fa un ta mëni mi hiniwan juu ⌞ta manda
biifi ta hakisi mi soni u di fa un musu libi⌟, nöö mi ta gafa unu
u di soni dë e. Nöö mi ta gafa unu tu, fu di un ta hoi dee lei mi
bi kisi a Masa Jesosi toona lei unu.
3 Ma nöö mi kë fuun sabi wan tu soni möön eti.
Nöö mi taki e, Masa Gadu hën da di hedima u Masa Jesosi
Keesitu, nöö Masa Jesosi hën da di hedima u wan womi, nöö
di womi hën da di hedima fëën mujëë.
4 Nöö ee wan womi ta begi Gadu a lanti dendu, ee nasö a ta
da wan buka di Gadu dëën, nöö ee a dë tapatapa hedi nöö a ta
da di hedima fëën sen.
5 Ma ee wan mujëë ta begi Gadu a lanti dendu nasö a ta da
wan buka di Gadu dëën, nöö ee an tapa hedi nöö a ta da di
hedima fëën sen. Biga di soni dë, a hogi leti kuma wan mötjö
mujëë de puumëën hedi maakëën fu lanti musu sabi taa sö
wan mujëë a dë.
6 Nöö ee wan mujëë an kë tapëën hedi nöö be a koti ën
uwii. Ma ee sen o kisi ën faa musu dë ku sati uwii, ee nasö
ku puumapuuma hedi, nöö be a tapëën hedi.
7 Ma wan womi an musu tapëën hedi e, biga Gadu mbei
womi kumafa hën seei dë. A mbei ën faa tja gafa ko dëën. Ma
a mbei mujëë faa tja gafa ko da di manu fëën.
8 Biga di fosu womi an bi kumutu a mujëë, ma di fosu mujëë
bi kumutu a womi.
9 Nöö Gadu an bi mbei di fosu womi faa musu dë wan heepi
da di mujëë e, ma a mbei di fosu mujëë faa dë wan heepi da
di womi.
10 Nöö fëën mbei wan mujëë musu tapëën hedi kuma wan
maaka taa a ta sakëën seei nëën manu basu, fu dee basia u
Masa Gadu Köndë musu si sö tu.
11 Ma nöö fa u ta biibi a Masa Jesosi aki, nöö Gadu buta taa
womi ku mujëë sëmbë tuu dë fanöudu. Womi an sa libi söndö
mujëë, nöö mujëë an sa libi söndö womi tu.
12 Biga leti kumafa mujëë kumutu a womi sëmbë a fesi ma
nöö fa u dë aki womi ko ta kumutu a mujëë, ma de tuu ta
kumutu a Gadu.
13 Nöö unu seei sa kuutu a di soni aki liba luku ee un si taa
a fiti fu wan mujëë musu begi Gadu söndö faa tapa hedi.
14 Biga wë di fa libisëmbë mbei seei ta lei u taa ee wan womi
abi langa uwii nöö an ta fiti ën,

15 ma ee wan mujëë abi langa uwii nöö a dë wan gafa dëën.
Biga di langa uwii dë, a dë wan soni di ta tapëën hedi kuma
wan bisi fëën.
16 Ma ee wan sëmbë kë fia a dee soni aki, nöö be a luku a dee
keiki u Gadu tuu. Wa abi wan oto guwenti möön leki fa mi
taki aki.

Aki Paulosu ta bai de a di fa

de ta njan di bëëë ta bebe

di win u Masa.
Mat. 26:26-29; Maik. 14:22-25; Luk. 22:14-20

17 Nöö mi kë taki wan oto soni da unu e, dee sëmbë, nöö a
di soni aki nöö ma sa gafa unu seei. Hën da di fa un ta ko
makandi, ka faa tja heepi ko da unu nöö poi a ta poi unu.
18 A di fosu kamian, nöö mi jei taa fa un dee biibima ta ko
makandi dë nöö un ta dë paatipaati. Wë nöö mi sa biibi hafu
fëën tu.
19 Nöö an bunu. Ma seei so juu a dë fanöudu fu paati musu
ko, fuu si ambë a' leti a Gadu.
20 Wë nöö kumafa i si un ta ko makandi taa woon ta njan di
bëëë ta bebe di win u da Masa tangi u di dëdë fëën, nöö mi kë
un sabi taa na di soni dë un ta du dë möön e.
21 Biga di fasi un ta ko ta njan dë, nöö an bunu seei. Biga
hiniwan sëmbë ta njan hënseei njanjan apaiti te bëë fëën fuu.
An ta mëni dee pootima möönsö. Te de ko dou, hangi ta kii de,
soni an dë u de njan. Söseei so sëmbë ta bebe di win fëën tee
de dööngö, de an ta mëni u de paati da dee otowan möönsö.
22 Unfa wë baa? Wan a' wosu ka un bi sa njan bebe nö, naa
dee biibima u Masa Gadu un ko u ko wisiwasi? Dee pootima
un ko u ko da sen nö? Wan ta si de u soni nö? Andi seei mi sa
taki u di soni aki baa? Mi sa gafa unu nö? Kwetikweti.

Aki Paulosu ta lei de fa de musu njan di bëëë bebe di win u Masa.
Mat. 26:26-29; Maik. 14:22-25; Luk. 22:14-20

23 Haika e, dee sëmbë. A Masa Jesosi seei wë mi feni di lei
aki e. Nöö mi bi lei unu ën kaa tu, fa un musu ta njan di bëëë
ku fa un musu ta bebe di diingi fuun mëmbë Masa Jesosi.
Mi taki da unu taa di wan seei ndeti di de könku ën dë, nëën
a tei di bëëë,
24 hën a da Masa Gadu tangi te a kaba, hën a booko ën ⌞paati
da de te lontu ko kai⌟. Hën a taki da de taa: "Di bëëë i si aki,
hën da di sinkii u mi di o dëdë fuunu hedi. Nöö kumafa i si u
ta njan mën aki, nöö sö un musu ta njan mën nöömö, fuun ta
mëni di dëdë di mi dëdë da unu."
25 Söseei di de njan tefa de kaba, nöö hën wë a tei di kan,
hën a taki da de taa: "Di diingi i ta si a di kan aki, nöö hën da
di buuu u mi e. Ku ën mi o sitampu di njunjun buka di Masa

Gadu mbei ku unu, fu di mi o dëdë tuwë di buuu u mi a goon fuunu hedi.”
26 Nöö hiniwanten te woon njan di bëëë bebe di diingi a di lö fasi aki, nöö ku ën un ta mëni fa Masa Jesosi dëdë da u. Nöö un musu ta du ën sö fu te a toona ko baka.
27 Fëën hedi, ee wan sëmbë o njan di bëëë aki, ee nasö joo bebe di diingi a di kan u Masa a wan fasi di an fiti, nöö hën da i ta söso di sinkii u Masa Jesosi di bi dëdë fuu hedi, ku di buuu fëën di a tuwë paka da u. Nöö gaan wogi i du dë e.
28 Ma hiniwan sëmbë di o njan di bëëë aki bebe di diingi a di kan, a musu wegi ën seei luku bifö a njan e, be an abi föutu nëën libi.
29 Biga wë ee wan sëmbë i ko ta njan ta bebe a wan fasi di an fiti, nöö hën da i ta hai wan sitaafu tja ko a i seei, fu di ja lesipeki di sinkii u Masa Jesosi di bi dëdë da i.
30 Nöö fëën mbei sömëni sëmbë dë a unu dendu dë aan kaakiti, otowan ta dë sikisiki. So sëmbë lasi libi seei kaa.
31 Ma ee u seepi ta kuutu ku u hati ta seeka a fesi, nöö Gadu an o kuutu u da sitaafu möön.
32 Ma te a ta kuutu u ta da u sitaafu, nöö seeka a ta seeka u e, fu wa musu go kaba a söso ku dee sëmbë dee an bi ta waka a Gadu baka.
33 Wë nöö da sö e, dee sëmbë. Te un ko makandi u njan di njan aki sö, nöö un musu tan ta luku be un tuu ko makandi ufö un njan.
34 Ma ee hangi ta kii wan sëmbë, nöö be a njan nëën wosu bifö a ko e, fu te un ko u ko njan makandi nöö wan o njan a wan fasi fa a tja sitaafu ko da unu.

Nöö a di së u dee oto soni, te mi ko ufö mi o buta unu a pasi a de e.

12

Aki Paulosu ta taki soni u dee köni dee di Akaa u Gadu ta paati da sëmbë.

1 Wë nöö dee sëmbë fuu dë, fu dee peipei köni Masa Gadu ta manda di Akaa fëën faa paati da dee sëmbë fëën, nöö ma kë fuun dë a dungu a dee soni dë e.
2 Biga wë unu seepi sabi taa a fesi nöö un bi ta dini dee pindi-gadu ta waka a de baka. Ma dee lö gadu dë, ganjanganjan soni de dë e. De a’ buka ma de an sa fan ku sëmbë, nöö wan bi sa ko sabi soni u Gadu möönsö a de.
3 Ma nöö mi kë fuun ko fusutan soni fëën awaa.

Nöö un haika. Mi taki e, ee wan sëmbë ta taki soni ta kosi Masa Jesosi, nöö i musu sabi taa di sëmbë dë di Akaa u Masa Gadu an dë nëën liba e. Nöö na wan sëmbë sa piki ku hii ën

hati taa Masa Jesosi hën da di Masa u mundu, ee na di Akaa u Masa Gadu ta wooko nëën liba.
4 Nöö fa u ta abi dee peipei köni aki seei, ma töku di wan Akaa nöö ta paati de da u.
5 Söseei fa Gadu ta da dee sëmbë fëën wooko, nöö dee wooko dë peipei, ma töku di wan Masa nöö u tuu ta dini.
6 Nöö söseei tu di kaakiti u Gadu ta wooko a peipei fasi a sëmbë liba, ma di wan kodo Gadu nöö ta wooko a de tuu.
7 Ma nöö hiniwan sëmbë di abi di Akaa u Masa Gadu o abi hën apaiti köni, faa musu sa heepi dee otowan fëën ku ën.
8 So sëmbë di Akaa ta da wan apaiti fusutan faa sa da sëmbë lai. Wan otowan a ta da köni faa sa sabi dee tjubitjubi soni u Gadu, faa sa konda de da sëmbë. Ma hii u di dë, di wan Akaa nöö ta wooko dee wooko aki sö e.
9 Nöö wan otowan, di wan seei Akaa ta dëën taanga biibi möön dee otowan fu Gadu sa du gaan soni da de. Di otowan, di wan seei Akaa ta buta i fii sa kula sikima ku di kaakiti u Gadu.
10 Wan otowan, di Akaa ta dëën kaakiti faa sa du foombo-foombo soni. Wan otowan, Gadu ta dëën di köni faa kisi buka nëën taki da otowan. Wan otowan, Gadu ta da köni faa sa wegi soni luku ee a Gadu a kumutu nasö a didibi. Di otowan a ta da faa sa taki a oto töngö di an bi jei wan daka. Di otowan a ta da faa sa kisi di fan u di sëmbë dë puu da oto sëmbë.
11 Ma hii dee peipei köni dë, di wan kodo Akaa u Gadu dë tö nöö ta wooko a de tuu. Hën ta paati de da hiniwan sëmbë fëën kumafa hën seepi kë.

Aki Paulosu ta konda da de taa
dee sëmbë u Gadu dë peipei, ma
hiniwan abi ën wooko faa du.

12 Biga wë leti kumafa sëmbë sinkii mbei aki, a paati a sömëni pisi, ma töku di wan sinkii nöö a dë. Aluwasi fa dee kamiankamian dë hia seei, ma nöö hii de tuu mökisi ko di wan sinkii. Nöö söseei Masa Jesosi Keesitu ku dee sëmbë fëën dë tu e.
13 Hii fa u dë peipei sëmbë seei, Dju sëmbë, Giiki sëmbë, saafuma, fiima, ma di wan Akaa hën dopu u tuu buta ko di wan sëmbë. Ee fuu taki ën, di wan seei Akaa u Masa Gadu dë hën nöö ta wooko a u tuu hati.
14 Nöö fa di sinkii fuu mbei aki, na wan kamian nöö a dë e, ma a paati a kamiankamian.
15 Nöö ee di futu fii sa mati taa: “Wë di ma dë maun, nöö ma dë wan pisi u di sinkii,” di fan dë o mbei an dë wan pisi u di sinkii tuu nö?
16 Nöö ee jesi sa mati taa: “Wë di ma dë wojo kaa nöö ma dë wan pisi u di sinkii,” di dë o mbei an dë wan pisi u di sinkii tuu nö?

17 Wë nöö ee hii di sinkii fii dë wojo wanwan, nöö ku andi
joo ta jei soni? Ee hii di sinkii fii dë jesi wanwan, nöö ku andi
joo ta sumëë soni?
18 Nöö fëën mbei Gadu seepi buta de peipei a i sinkii,
hiniwan nëën kamian kumafa a kë.
19 Ee de tuu bi dë di wan soni, nöö unfa sinkii bi o sa dë?
20 Ma nönö, an dë sö e. Dee pisipisi dë hia, ma di wan sinkii
nöö de dë.
21 Nöö wojo an sa taki da maun taa: “Ma abi i fanöudu.”
Söseei hedi an sa taki da futu taa: “Ma abi i fanöudu.” An sa
dë sö e.
22 Nöö dee pisi fuu sinkii dee wa ta kai gaan soni sö, nöö i
musu sabi taa ja sa dë söndö de nöö i dë bunu e.
23 Ma nöö dee pisi da sen kamian fuu nöö de u ta möön
sölugu. Biga dee pisi fuu sinkii dee an musu ko a döö nöö de u
ta tapa fu lesipeki fasi.
24 Ma nöö dee pisi dee u ta si kuma möön waiti nöö wa ta
tapa de. Biga Gadu hën bi fiti di sinkii buta makandi sö e, u
dee oto pisi dee wa ta si taa de waiti ta kisi möön sölugu.
25 A mbei de sö fu de an musu mbei toobi ku deseei a i sinkii,
ma fu de musu ta sölugu de na de makandi.
26 Fëën mbei te wan pisi fii sinkii ta hati i, nöö dee oto pisi
tuu ta hati i tu. Söseei te wan pisi kisi gafa, dee oto pisi tuu ta
wai.
27 Wë nöö fa u taki soni u di sinkii dë, nöö sö u ku ⌞Jesosi⌟
Keesitu dë tu e. U dee sëmbë ta waka nëën baka, hiniwan fuu
dë wan pisi fëën.
28 Nöö fëën mbei Gadu buta u peipei a di keiki fëën. A di
fosu kamian a buta sëmbë u de dë gaan tjabukama fëën de ta
kai apösutu. A di u tu kamian, a buta sëmbë u de ta kisi fan
a Gadu ta konda da sëmbë. De de ta kai poofeiti. A di u dii
kamian a buta sëmbë u de ta lei oto sëmbë. A buta otowan u
de ta du foombo wooko. Otowan a buta u de sa kula sikima
ku di kaakiti u Gadu. Otowan a buta u de ta heepi otowan a
sömëni fasi. Otowan a buta u de dë tiima. Otowan a buta u de
ta taki a peipei töngö di de an jei wan daka.

29 Nöö unfa i fusutan fëën? De tuu dë gaan tjabukama nö?
De tuu ta kisi fan a Gadu ta konda da sëmbë nö? De tuu ta lei
sëmbë nö? De tuu ta du foombo wooko nö?
30 De tuu ta kisi taanga u de sa begi da sikima te de ko bunu
nö? De tuu ta fan a oto töngö nö? De tuu sa puu dee töngö nö?
31 Nönö e. Ma hiniwan sëmbë abi ën wooko.

Wë nöö un suku dee möön gaan köni a dee u ta taki aki
dendu e, dee sëmbë, ma mi kë taki wan oto soni da unu ufö.
Mi o lei unu wan soni di un musu kai gaan soni möön hii dee
otowan tuu.

13

Aki Paulosu ta taki andi da lobi.

1 Fa mi dë aki,
ee mi sabi u taki hii töngö u libisëmbë
tee kisi dee töngö u dee basia u Masa Gadu Köndë tuu,
ma ee ma lobi di otowan u mi,
nöö mi dë leti kuma wan genge ee nasö wan felu
di ta piki gbeingbein nöö a kaba.
2 Söseei tu,
ee mi ta kisi fan a Masa Gadu
ta konda da sëmbë seepi,
nasö mi sabi hii soni
te kisi dee tjubitjubi soni u Masa Gadu tuu,
nasö mi ta biibi Gadu te tjika u hopo wan hii kununu
puu ka a dë buta go a oto kamian,
ma ee ma ta lobi di otowan u mi,
nöö ma dë wan wojo soni e.
3 Nöö aluwasi mi tei hii dee soni dee mi abi tuu
nöö mi paati de da dee penama
hën mi toona hopo miseei sinkii da sëmbë
fu de tjuma mi kii ⌞fu Masa Gadu hedi⌟,
ma ee ma ta lobi sëmbë,
di soni dë aan heepi da mi.
4 Wë nöö fuu taki soni u lobi otowan,
nöö ee i lobi wan sëmbë
joo ta hoi pasensi dëën e.
Joo ta fii ku ën.
Ee i lobi wan sëmbë,
ja o ta haun ku ën.
Ee i lobi wan sëmbë,
ja o ta njan buka ta taki soni ta tuwë dëën.
Ja o mbei i seei hei dëën.
5 Ee i lobi wan sëmbë,
ja o ta du fanafiti soni ku ën.
Ja o ta suku bunu fii seei wanwan nöö a kaba,
ma joo ta suku bunu fii ku ën tuu.
Ee i lobi wan sëmbë,
hati fii an o ta boonu ku ën hesihesi,
nöö ja o ta hoi ën a bëë tu.
6 Ee i lobi wan sëmbë,
nöö ja o ta abi piizii ku hogi du fëën möönsö,
ma te a ta du soni a pasi,
nöö joo wai.
7 Ee i lobi wan sëmbë,
joo ta tjubi ën fu an kisi sen a lanti.
Joo ta suku di bunu pisi fëën nöömö.
Joo a' di mëni taa na sö nöö a o dë,

te wan ten seei a o ko bunu nöömö.
Ja o lasi hati nëën möönsö.
8 Nöö di soni de kai lobi,
hën an o kaba a mundu möönsö e.
Ma di soni de kai kisi fan a di Akaa u Gadu konda da sëmbë,
di dë sa kaba.
Söseei taki a oto töngö sa kaba tu.
Di köni fii ko sabi dee tjubitjubi soni u Gadu,
wan daka hënseei o kaba tu.
9 Biga wë fa u ta sabi soni a goonliba aki,
nöö wan pikiwan nöö wë u ta sabi e.
Fa u ta kisi fan a Gadu ta konda da sëmbë aki,
wan piki pisi fëën nöö wë u ta kisi.
10 Ma nöö te di tuutuu soni ko ku telu kaa,
nöö dee hafuhafu soni aki tuu o kaba këëë.
11 A dë leti kuma di mi bi dë piki mii,
nöö mi bi ta fan kuma wan piki mii.
Sö nöö fusutan u mi bi dë,
kuma wan piki mii.
Sö mi bi ta pakisei soni.
Ma nöö di mi ko gaangaan sëmbë kaa,
nöö mi kaba ku piki mii fasi.
12 Nöö söseei fa u dë aki,
wa ta si soni limbolimbo eti e,
ma u ta si soni vitiviti sö.
Ma a bakaten woo ko ta si soni gbegedee
kuma u dë fesi ku fesi.
Fa mi dë aki,
wan piki soni sö nöö mi sabi,
ma bakaten mi o ko sabi soni limbolimbo,
leti kumafa Gadu seei sabi mi kaa.
13 Wë nöö da sö e, dee sëmbë.
De dii soni aki an o kaba a mundu möönsö:
di biibi a Gadu,
ku di mëni u abi a dee paamusi fëën,
ku lobi.
Ma nöö lobi,
hën da mama u de tuu.

14

Aki Paulosu ta taki soni möön
u dee köni di Akaa u Gadu
ta da sëmbë.

1 Wë nöö dee sëmbë o, un musu biinga fuun feni di lö lobi dë e, söseei un musu hangi fuun feni dee köni dee di Akaa u Gadu ta paati. Ma di fii kë möön taanga, hën da fii ta kisi buka a di Akaa u Gadu fii konda da sëmbë.

2 Biga di sëmbë di ta fan a wan töngö di di Akaa u Gadu ta dëën, nöö hën an ta fan ku libisëmbë, ma ku Gadu wanwan a ta fan. Biga wë sëmbë an ta fusutan andi a ta taki. Ku di akaa fëën a ta konda gaan tjubitjubi soni u Gadu.

3 Ma nöö di sëmbë di ta kisi buka a di Akaa u Gadu ta konda da sëmbë, nöö hën ta heepi de u de go a fesi. A ta da de degihati ku kötöhati tuu.

4 Di sëmbë di ta fan a wan oto töngö di di Akaa ta dëën, nöö hën wanwan nöö ta feni heepi a di biibi. Ma di sëmbë di ta kisi buka a di Akaa u Gadu, nöö hën ta heepi dee otowan fëën u de ko a fesi.

5 Wë nöö mi bi sa kë fuun tuu sa feni di köni u di Akaa fuun sa fan oto töngö, ma a bi sa möön bunu da mi fuun tuu feni di köni fuun ta kisi buka nëën ta konda da sëmbë. Wë biga di sëmbë di ta kisi buka a Gadu, hën u ta kai gaan soni möön dee sëmbë dee ta fan a oto töngö di sëmbë an ta fusutan, boiti ee sëmbë dë ta puu dee fan da sëmbë u de fusutëën.

6 Wë dee sëmbë, kumafa u dë aki, nöö ee hën mi ko a unu ko ta fan a oto töngö söndö un saandi mi ta fan, nöö un heepi seei mi tja ko da unu baa? An bi möön bunu mi ko konda wan soni di Gadu mbei mi ko sabi nö, ee nasö mi taki wan soni da unu di wan bi sabi? Ee nasö mi da unu wan buka di mi kisi a Gadu u mi da unu, ee nasö mi lei unu soni u di Buka fëën möön fini.

7 A dë kuma dee peipei soni de ta pëë te de ta kanda a di goonliba aki, kuma foloiti ee nasö benta. Ee de an ta naki ën limbolimbo, nöö unfa i sa sabi un kanda de kë kanda?

8 Söseei tu, te dee sodati o go a feti, nöö ee di tutu an piki a di fasi, nöö unfa de o du seeka u de hopo go a feti?

9 Wë nöö söseei soni sa waka ku unu tu. Ee i ta fan wan oto töngö di sëmbë an ta fusutan, nöö a dë leti kuma i ta fan tuwë go a mundu dë nöö.

10 Biga fa u dë a di goonliba aki, sömëni pei töngö dë, nöö hii de tuu dë u sëmbë sa fusutan.

11 Ma nöö ee mi ku wan sëmbë miti nöö ma sabi di töngö u di sëmbë, nöö ee a ta fan nöö ma o fusutan andi a ta taki. Nöö u ko dë kuma oto sëmbë ku oto sëmbë da u seei.

12 Wë nöö sö a dë ku unu tu e. Nöö fëën mbei fa un ta suku dee köni u di Akaa u Gadu gaanfa naandë, nöö be un suku dee köni dee sa heepi dee sëmbë dee dë a di biibi u de ko a fesi e.

13 Hën mbei ee wan sëmbë ta fan a wan töngö di sëmbë an ta jei, nöö a musu begi Gadu fu Gadu musu dëën köni faa musu sa puu di fan be sëmbë sa fusutëën.

14 Biga wë ee mi ta begi a wan töngö di sëmbë an ta jei, nöö di akaa u mi ta begi Gadu tuu, ma miseei ma ta fusutan.

15 Wë nöö unfa a musu dë? Wë a musu dë sö taa mi akaa o begi, ma miseei o begi ku mi fusutan tu. Nöö söseei mi akaa o kanda, ma mi o kanda be sëmbë sa fusutan mi tu.

16 Ee nasö, te mi akaa ta gafa Gadu, nöö dee sëmbë dee dë
sindosindo dë, de an o fusutan di soni kaba eti. Nöö unfa de o
sa du nama ku mi fuu gafa Gadu makandi? Biga de an saandi
mi ta taki.
17 A kandë mi ta gafa Gadu tuu, ma tökuseei an ta tja heepi
ko da otowan.
18 Nöö mi ta da Gadu tangi fu di mi ta taki a töngö möön hii
unu tuu.
19 Ma tökuseei te mi dë a dee biibima dendu, a möön bëtë mi
fan feifi wöutu di sëmbë sa fusutan fu de lei soni nëën, möön
leki mi fan teni dusu wöutu di na wan sëmbë sa fusutan.
20 Wë nöö dee sëmbë u mi dë, un disa u pakisei soni kuma
piki mii e. A dë sö tuu taa a di së u sabi hogi un musu dë kuma
piki mii, ma a di së u pakisei soni, nöö un musu dë gaangaan
sëmbë.
21 Biga wë a Gadu Buku a sikifi sö taa, Masa Gadu taki taa:
Mi o manda oto köndë sëmbë ko fan ku dee sëmbë aki.
Mi o manda sëmbë ko di sa fan ku de a oto töngö tu,
ma tökuseei de an o kë piki möönsö.
22-23 Wë nöö sö a dë taa di taki a oto töngö, a dë wan maaka
da dee sëmbë dee an ta biibi, u de sa biibi ⌞Ma fa un ta du ën
tjika dë, nöö an ta heepi möön e.⌟ Biga wë ee hii di keiki ko
makandi a wan kamian, hën de tuu bigi ta fan a oto töngö di
sëmbë an ta jei, nöö unfa i mëni? Ee wan sëmbë dë a di keiki
an ta fusutan di soni, ee nasö wan sëmbë ko dë di an bi ta biibi
seei, nöö hën a jei un ta taki a oto töngö wajawaja sö, nöö na a
o taa hedi fuunu poi nö?

Ma di kisi fan a di Akaa u Gadu dë wan oto soni. A dë wan
soni u tja sëmbë ko a limbo u si ambë kë biibi Gadu.
24 Biga fa un ta ko makandi dë, nöö ee un tuu ta kisi fan a
di Akaa u Gadu ta konda fu sëmbë musu jei limbolimbo ⌞nöö
a o dë wan bunu soni. Biga⌟ ee sëmbë dë a unu mindi dë di
an fusutan soni kaba eti, ee nasö wan sëmbë ko dë an bi ta
biibi seei, nöö hën a jei di buka limbolimbo dë, nöö a o ko si
gbegedee fa a dë takulibima a Gadu wojo tjika.
25 Hii dee fan dee a jei dë tuu o tja dee tjubitjubi soni bi dë
nëën hati ko a döö. Nöö a o kai ku fesi a goon begi Gadu, nöö
a o piki taa Gadu dë a unu mindi tuutuu.

Aki Paulosu ta leti de a di fa soni

musu waka te de ko makandi

a keiki.

26 Wë nöö unfa a musu dë, dee sëmbë? Wë te un ko makandi,
nöö hiniwan sëmbë o abi ën soni faa du. Wan sëmbë o abi
kanda faa kanda. Di otowan o abi wan soni di a kë lei sëmbë.
Wan sëmbë o abi wan soni di Gadu tja ko a limbo dëën faa
musu taki. Di otowan o kisi wan fan faa fan a oto töngö, nöö

di otowan o puu di fan dë da otowan. Ma hii dee soni dë tuu
musu waka u dee biibima dee sai dë musu feni heepi a de e.
27 Nöö ee sëmbë sai dë ta fan a oto töngö, nöö be tu ee nasö dii
nöö musu sa fan, ma de musu fan oto a oto baka. Nöö sëmbë
musu dë di sa puu di fan da dee otowan.
28 Ma ee sëmbë an sai dë u puu ën, nöö ja musu fan a di lö ko
makandi dë, ma i sa begi Gadu i wanwan a i hati.
29 Söseei a dë ku dee sëmbë dee ta kisi fan a di Akaa u Gadu
ta konda da sëmbë tu. Tu ee nasö dii sa fan, ma oto a oto baka.
Nöö dee oto sëmbë a keiki dë, de musu ta wegi dee soni de ta
taki dë luku ⌞ee a Gadu dee fan dë ta kumutu tuu⌟.
30 Ma ee wan sëmbë bi ta fan, nöö wan oto sëmbë sai dë
sindosindo nöö hën Gadu dëën wan buka faa taki, nöö di fosu
sëmbë di bi seti fan dë musu kabuka be di otowan fan.
31 Un dee sëmbë ta kisi fan a di Akaa u Gadu tuu sa fan e, ma
un musu fan oto a oto baka fu hii sëmbë musu lei soni fu de
feni degihati.
32 Biga wë dee sëmbë dee ta kisi fan a di Akaa u Gadu, nöö di
fan an ta ko a de ku duwengi, ma a ta ko a de u de sa tii deseei
ku ën kumafa a fiti.
33 Biga Gadu an dë wan Gadu ta du soni fanjanfanjan e, ma
a dë wan Gadu di ta tii soni tololoo a pasi.
Söö. Nöö leti kumafa a dë a dee keiki u dee biibima a dee
kamiankamian, nöö söseei a musu dë a unu tu.
34 Hën da dee mujëë fuunu an musu ta fan a di keiki dendu.
Biga de aan pasi u de ta fan a sö wan fasi, ma de musu saka
deseei kumafa di wëti u Gadu taki.
35 Ee de kë hakisi wan soni, nöö be de hakisi de manu a
wosu. Biga wë an fiti sö u dee mujëë musu ta fan a di keiki
dendu.
36 Söö. Wë nöö unfa un pakisei u dee soni mi taki aki, dee
sëmbë? Un ta mëni taa a unu di buka u Gadu kumutu paaja go
a dee oto kamian nö? Naa a unu wanwan nöö a ko nö?
37 Ee wan sëmbë i ta mëni taa di Akaa u Masa Gadu da i di
köni fii kisi fan nëën ta konda da sëmbë, ee nasö a da i wan oto
köni, nöö sö wan sëmbë musu sabi taa Gadu buka hën mi ta
sikifi aki.
38 Ma ee wan sëmbë an kë piki di buka aki, nöö oto sëmbë an
musu piki ën buka tu.
39 Wë nöö sö a dë e, dee sëmbë. Un musu kë di köni di di
Akaa u Gadu ta da sëmbë fu de ta kisi fan nëën ta konda da oto
sëmbë. Ma wan musu tapa dee sëmbë dee ta fan a oto töngö e.
40 Ma be hii soni waka ku lesipeki fasi kumafa a fiti.

15

Aki Paulosu ta konda da de taa

Gadu ta weki sëmbë puu

a dëdë tuu.

1 Söö. Wë dee sëmbë u mi dë, wë mi kë toona konda di Buka
u Masa Gadu da unu wan pasi möön, di i si mi bi konda da unu
a fesi kaa. Fa mi bi kondëën da unu dë, nöö un bi piki ën tei te
nöö un dë ku ën seei gingin.
2 Nöö ee un ta hoi ën sö nöömö kumafa mi kondëën da unu
dë, nöö hën da un kumutu a dee hogilibi fuunu basu feni libi
a Gadu. Ma ee un disëën go ta piki oto buka, nöö di Buka un
bi jei a mi dë aan heepi da unu möön e.

3 Biga wë dee soni miseei bi jei, nöö deseei mi toona konda
da unu, nöö de da dee möön gaan pisi u di biibi fuu. Nöö di
fosu wan, hën da ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu dëdë u dee hogi du fuu
hedi, leti kumafa de sikifi ën a Gadu Buku a fesi kaa.
4 Nöö di u tu, nöö hën da de bei ën. Nöö di u dii, hën da a di
u dii daka dendu hën Gadu weki ën puu a dëdë, kumafa de bi
sikifi ën buta a Gadu Buku a fesi tu.
5 Nöö di a weki hopo, nöö hën a ko a Petuisi be a si ën. Hën
a baka u di dë, hën a ko a dee oto tjabukama fëën dee ku ën bi
ta libi makandi, be de si ën tu.
6 Nöö a baka u di dë, hën a ko a möön hia möön feifi höndö u
dee biibima. De tuu si ën ka de bi dë makandi a wan kamian.
Sömëni u dee biibima naandë lasi libi kaa, ma gaan së u de dë
a libi eti.
7 Nöö baka u di dë, hën a ko a Jakobosi be a si ën tu. Nöö hën
a toona go a dee tjabukama fëën möön, dee de ta kai apösutu,
be de tuu si ën.
8 Tee kaba fëën, hën a ko a mi tu. Biga mi da di lasiti wan u
dee apösutu di si ën. Hën i si miseei ko a di wooko vau sö kuma
wan mii de pai bifö ten fëën kisi.

9 Biga wë fa mi dë aki mi dë di möön lagi wan a dee
tjabukama u Masa Jesosi mindi. Ma bumbuu tjika u de kai mi
wan tjabukama fëën seei, biga mi bi du hogi ku dee biibima u
Gadu a fesi.
10 Ma fu di Gadu abi gaan bunuhati, hën mbei i si mi ko dë di
sëmbë di i si mi dë tide aki. Nöö di bunuhati u Gadu dë, an dë
taa an tja heepi ko e. A tja heepi ko gbolo. Biga wë mi ta wooko
taanga möön dee otowan tuu, ma nöö na miseei ta wooko di
wooko sö e. Masa Gadu wë ta wooko a mi sö ku ën bunuhati.
11 Ma boiti u di dë, ee mi, ee nasö dee otowan, u tuu ta konda
di wan seei soni da unu ⌞taa Masa Gadu weki Masa Jesosi a
dëdë⌟. Hën nöö u bi konda, nöö hën nöö un bi piki tu.

12 Wë nöö unfa a waka so fuunu sai dë ta fia taa te wan
sëmbë dëdë an o sa weki baka, hii fa u bi konda da unu kaa
taa Masa Jesosi Keesitu weki baka a dëdë.
13 Biga wë ee a dë sö taa dëdë sëmbë an o weki a dëdë, nöö
hën da ⌞Jesosi⌟ Keesitu seei an bi weki baka a dëdë tu.

14 Nöö ee an bi weki baka a dëdë, nöö hën da di buka fëën
u ta konda aki dë wan sösö soni, söseei di biibi fuunu dë wan
sösö soni tu.
15 Ma na di dë nöö e, ma hën da u seei ta mindi soni da Gadu
tu, fu di u ta konda taa a weki baka.
Biga wë ee sëmbë an sa weki baka a dëdë, nöö da Gadu an
bi weki Masa Jesosi a dëdë tu.
16 Biga wë ee sëmbë an o weki baka a dëdë, nöö hën da ⌞Masa
Jesosi⌟ Keesitu seei an bi weki a dëdë tu.
17 Nöö ee an bi weki baka, nöö di biibi un ta biibi dë dë wan
gaan kaba a sösö soni. Hën da un dë a dee hogi du fuunu basu
eti.
18 Nöö hën da dee sëmbë dee nama ku ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu
ma de dëdë kaa, nöö deseei lasi tu.
19 Nöö hën da fa u hai kumutu disa hii soni u köndë ko ta
biibi a ⌞Jesosi⌟ Keesitu liba aki, nöö ee te u dëdë nöö a kaba,
nöö hën da u ko dë dee möön gaan hogihedima u mundu.
20 Ma an dë sö e, dee sëmbë. Keesitu weki baka a dëdë tuu. U
hii dee sëmbë dee bi dëdë kaa, nöö hën da di fosu wan di weki
baka ⌞fu an dëdë möön⌟.
21 Biga leti kumafa i si a dë taa wan libisëmbë ⌞bi booko
Gadu wëti hën a⌟ tja dëdë ko ta kii hii sëmbë, nöö söseei di wan
Libisëmbë di hoi Gadu wëti dë tja weki baka a dëdë ko dou a
hii sëmbë tu.
22 Nöö leti kumafa hii sëmbë musu dëdë fu di de da bakamii
u Adam, nöö söseei dee sëmbë u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu o toona
weki baka a dëdë tu fu de feni libi, fu di de dë sëmbë u Masa
Jesosi.
23 Ma nöö hiniwan sëmbë abi ën leti juu faa weki baka e. Nöö
di fosu wan, hën da ⌞Jesosi⌟ Keesitu, nöö baka fëën te a o toona
ko a goonliba, nöö dee sëmbë fëën.
24 Baka u di dë, nöö Masa Jesosi o kaba ku hii dee takima ku
dee hedima, ku dee soni abi makiti a goonliba aki ku mundu
ala tuu fiaa. Nöö di kaba juu u di ten u dë aki o dou awaa, nöö
Masa Jesosi o toona da hën Tata di könubangi.
25 Biga Masa Jesosi hën o dë könu a di ten dë. Nöö a o dë könu
fu te kisi di juu Masa Gadu buta hii dee feantima fëën tuu nëën
basufutu,
26 tee kisi ku di dëdë di ta kii u aki tuu, di da di kaba lasiti
felantima.
27 Biga a sikifi a Gadu Buku taa: “A buta hii soni nëën
basufutu.”
Ma fa a taa “hii soni” dë, hën da hii soni ma boiti Masa Gadu.
Biga Masa Gadu seei hën buta dee soni a Masa Jesosi basu.
28 Ma te a kaba u buta hii soni nëën basu kaa, nöö di Womi
Mii fëën seei o toona sakëën seei nëën Tata basu, fu hën Tata
musu dë di kaba Takima u Mundu.

29 Ma ee a dë sö tuutuu taa te sëmbë dëdë de an o weki baka
a dëdë, wë nöö dee sëmbë dee ta tei dopu a dee dëdë sëmbë
kamian wë? Faandi mbei de ta du di lö soni dë? Nöö andi a o
heepi de?
30 Wë nöö u seei tu, ee di weki baka a dëdë an dë, nöö faandi
mbei u ta buta u seei a dëdë ku libi maun hiniwan juu u di
buka dë hedi?
31 Sö u ta libi tuu, dee sëmbë. Mi sa djula u di dë leti kumafa
mi ta njan buka u di waka un ta waka a Masa Jesosi Keesitu
baka.
32 Biga di mi bi dë a Efeise köndë, de bi dë a mi baka kuma
takumbeti. Nöö ee di weki baka a dëdë an dë, nöö andi seepi di
soni dë o heepi mi möönsö, ee bunu u di goonliba aki nöö mi ta
suku? Aan heepi e. Nöö ee sëmbë an sa weki baka a dëdë nöö
un boo bia ta njan ta bebe ta libi kumafa u kë, biga amanjan
te u dëdë nöö kaba u kaba.
33 Ma na sö a dë e, dee sëmbë. Na mbei sëmbë ganjan unu
seei. Poipoi sëmbë ta poi bumbuu sëmbë.
34 Nöö un bia kumutu disa di wisiwasi pakisei dë, nöö un
ko ta libi wan leti libi a Gadu wojo. Un musu kaba ku dee hogi
du fuunu. Biga sëmbë dë eti a unu mindi naandë dee an sabi
wan wojo soni u Gadu. Nöö fa mi ta taki aki, nöö sen musu
kisi unu e, dee sëmbë.

Aki Paulosu ta konda kumafa

de o kisi wan njunjun sinkii

te de weki baka a dëdë.

35 Ma sonte wan sëmbë sa hakisi taa: “Wë unfa sëmbë sa
weki baka a dëdë? Unfa sinkii fëën o dë?”
36 Dee sëmbë, di hakisi dë a dë wan sösö hakisi e. Biga wë
luku dee soni i ta paandi. De an musu dëdë pondi bifö de
toona nasi ko a libi nö?
37 Nöö dee sii i ta paandi naandë, na de da di pau eti e. Ma
de dë böngö nöö, di de ta paandi. A kandë alisi ⌞ee pinda⌟ ee
nasö hiniwan sootu pei soni böngö,
38 ma Gadu hën ta toona dëën wan hii oto sinkii kumafa a
kë, hiniwan sii ku fëën sinkii.
39 Sö Gadu ta mbei soni peipei. Biga luku dee sinkii u dee
libilibi soni, de an dë di wan fasi e. Libisëmbë sinkii dë wan
fasi. Mbeti dë wan oto fasi. Fou dë wan oto fasi. Fisi dë wan
oto fasi.
40 Söseei dee soni dë a liba ala tooka ku dee u goon aki tu. Di
waiti u dee soni ala ku dee u goon aki an dë di wan.
41 Biga sonu abi ën fasi faa ta sëndë. Libawojo abi fëën sëndë.
Söseei dee teeja abi u de sëndë, nöö dee sëndë u de an dë wan
fasi, de tooka ku de na de.

42 Wë nöö sö nöö di weki baka a dëdë o dë tu e. Di sinkii de
ta tja go bei dë, a dë wan sinkii di dëdë ta poi nöö. Ma di sinkii
di o toona weki dë, hën an dë soni di o dëdë poi möönsö.
43 Di de bei dë, hën a dë wan kaba a sösö soni, ma fa a o
toona weki ko dë, nöö a o dë wan gaan waiti soni. A bi dë wan
suwakisuwaki sinkii nöö, ma te a weki baka a o dë ku kaakiti
seei.
44 Wan sinkii u goonliba hën de tja go bei dë, ma fa a o weki
baka dë nöö a o dë wan sinkii a di fasi faa sa libi a Masa Gadu
Köndë.
Söö. Wë leti kumafa u abi wan sinkii fuu libi a di goonliba
aki, nöö söseei woo abi wan sinkii fuu libi a Gadu Köndë ala tu.
45 A o pasa leti kumafa a sikifi a Masa Gadu Buku kaa, u di
sëmbë di mbei libisëmbë böngö. A taa: "Gadu mbei Adam te a
kaba, ⌞hën a böö nëën nusu⌟ hën a kisi libi."
Ma di Sëmbë di ta mbei dee böngö u Gadu Köndë ala, hën de
ta kai di u tu Adam. ⌞Hën da Masa Jesosi.⌟ Hën feni wan oto
pei sinkii ⌞di Gadu weki ën baka a dëdë⌟ nöö ku ën a dë a Gadu
Köndë ala ta da u libi.
46 Ma di sinkii u Gadu Köndë nëën fosu bi dë e. Di u goonliba
fosu bi dë. A baka ufö di u Gadu Köndë ko.
47 Nöö di fosu sëmbë mbei ku di doti u di goonliba aki. Ma
nöö di u mbei tu sëmbë kumutu a Gadu Köndë.
48 Nöö di fasi u sinkii di di fosu libisëmbë u goonliba aki bi
abi, hën di wan seei fasi dë nöö dee sëmbë u goonliba aki abi
te tide eti. Nöö söseei di fasi u sinkii di di fosu Sëmbë u Gadu
Köndë abi, nöö hën di wan seei fasi u sinkii dee sëmbë u Gadu
Köndë o abi tu.
49 Nöö leti kumafa u dë aki u abi di wan sinkii kumafa di
fosu sëmbë u goonliba bi abi, nöö söseei wan daka woo ko abi
di wan sinkii kumafa di fosu sëmbë u Gadu Köndë abi.
50 Ma nöö mi kë taki wan soni aki da unu, dee sëmbë. Mi taki
e, taa dee sinkii fuu dee dë ku buuu u go dëdë poi aki, de an o
sa go a Gadu Köndë söndö tooka e. Biga dee soni dee dë u poi
kaba a sösö an o sa go ka soni an o poi kaba a sösö möönsö.
51-52 Nöö un haika, mi o taki wan gaan tjubitjubi soni da unu
aki. Mi taki e, na hii u tuu o dëdë bifö di kaba juu dou e. Ma te
di juu dou di tutu böö kaa, nöö wantewante bifö i mëni, nöö
Gadu o tooka di sinkii fuu. A o da u wan sinkii di an sa poi
kaba a sösö möönsö. Nöö dee biibima dee bi dëdë, de o weki
toona ko dë ku libi ku di njunjun sinkii dë. Nöö söseei u dee
biibima dee o dë ku libi eti, nöö u seei o tooka ko abi di njunjun
sinkii dë tu. Nöö sö a o pasa e, dee sëmbë.
53 Biga wë di sinkii fuu di o dëdë poi kaba a sösö aki, a musu
tooka ko wan hii oto pei sinkii di an o sa dëdë poi möönsö.
54 Nöö te a pasa sö kaa, nöö a o kai ku di soni de sikifi a Gadu
Buka taa:
Di wini Gadu wini, hën kaba dëdë a sösö kuma a guli ën wiöö!

55 Nöö hën a sikifi möön taa:
Wë Dëdë oo, andi seei i wini? Naasë di poosian fii dë möön?
56 Biga di poosian u dëdë, nöö hën da di sitaafu di u bi o kisi
a baka u dee hogi du fuu hedi. Nöö di soni mbei u bi o kisi
sitaafu, biga wa hoi dee wëti dee Gadu buta da u.
57 Ma nöö gaantangi u Gadu di a mbei Masa Jesosi Keesitu
wini hii dee lö soni dë tuu da u.
58 Wë da sö a dë, un dee lobi sëmbë u mi naandë, un musu
tan gingin a di biibi un ta biibi Masa Jesosi dë. Wan musu disa
möönsö. Un musu ta biinga hiniwanten a di wooko u Masa,
biga i sabi taa di wooko i ta wooko da Masa dë an dë u sösö.

16

Aki Paulosu ta taki

wan möni soni da de.

1 Söö. Wë nöö, dee sëmbë, a di së u di möni di woon pii
manda go da dee sëmbë u Masa Jesosi ⌞a Jelusalen⌟, nöö un
musu du ën leti kumafa mi fan ku dee biibima a di pisiwata u
Galasia a dee keikikeiki u de taa,
2 hiniwan sonde un musu pii möni buta a wan së. Hiniwan
sëmbë sa da kumafa a ta kisi. Nöö sö un musu zuntëën buta
dë fu te mi ko nöö an o dë fuun ta biinga ta pii möön.
3 Nöö un musu suku wanlö sëmbë buta dë, dee un ta futoou.
Nöö te mi ko, nöö mi o sikifi pampia da de u de tja di möni go
da dee sëmbë a Jelusalen.
4 Nöö ee a dë taa miseei musu go tu, nöö mi o tja de go.

Aki Paulosu ta konda da de kumafa a ta mëni u ko a de.

5 Nöö mi o ko a unu nöömö e, dee sëmbë. Ma te mi o ko, nöö
mi o latja pasa a di pisiwata u Masadonia ⌞go haika dee sëmbë
ala pala sö ufö⌟.
6 Biga wë te mi ko, mi a' di pakisei taa mi o tan ku unu
naandë wan hii pisiten. A kandë mi sa sai dë te di kötö ten
pasa seei. Nöö bakaten un sa heepi mi seeka fu mi sa go a dee
kamian ka mi nango.
7 Biga ma kë ko da unu odi vaavaa sö nöö mi pasa, ma mi kë
dë ku unu wan hii pisiten, ee Gadu da mi pasi.
8 Ma nöö mi o dë a Efeise aki pasa Pensiti e.
9 Biga wë mi ta feni wooko aki te a hia, sëmbë ta piki di buka
mi ta konda da de. Ma söseei feanti dë aki te a hia tu, ta mbei
möiti u tapa mi.
10 Wë nöö ee un si Timoteo ko a unu ala, nöö un kisi ën a
wan fasi faa sa fii bunu e, biga hënseei dë a di wooko u Masa
leti kuma mi seei.
11 Hën mbei na wan sëmbë musu sösö ën, ma un musu
butëën a pasi ku piizii be a toona ko a mi aki. Biga mi dë aki
ta luku hën ku dee oto biibima u de ko a mi.

12 Ma nöö u baaa Apolo, mi kë un sabi taa mi bi begi ën fu
hën ku dee otowan fuu musu ko a unu, ma nöö an bi kë ko eti.
Ma te a feni pasi, nöö a o ko.

Aki Paulosu ta tapa di biifi.

13 Nöö mi taki e, dee sëmbë, be un ta dë setiseti hiniwan juu
fu soni an puu unu a pasi. Un musu dë gingin a di biibi un ta
biibi Masa dë. Söseei un musu abi degihati ku taihati.
14 Nöö hii dee soni woon ta du kaa, nöö un musu du de fu
lobi hedi e, dee sëmbë.
15 Ma nöö mi kë mëmbë unu a wan soni aki, taa dee sëmbë u
Sitefanasi wosu dë, de da dee fosu sëmbë u di pisiwata fuunu
na Akaja dë dee bi ko a di biibi. Nöö hën de buta deseei fu de
musu ta heepi dee oto sëmbë u Gadu.
16 Wë nöö fëën mbei mi ta begi unu gaantangi be un ta piki
dee lö sëmbë dë buka a soni, ku dee otowan dee ta wooko
taanga da Masa a unu ala.
17 Nöö mi wai tuutuu u di Sitefanasi ku Folunatusi ku
Akaikusi bi ko a mi aki. Biga de bi heepi mi leti kumafa unu
bi o heepi mi.
18 De da mi degihati aki seei, leti kumafa de bi da unu hati
ala tu. Nöö sö wanlö sëmbë un musu tei de u gaan soni e.
19 Da sö u taki e, dee sëmbë. Dee biibima dee dë a dee
keikikeiki u di pisiwata u Asia aki tuu manda gaan odi da unu
taa de dë. Akila ku Pesila seepi manda gaan odi da unu tu a
di në u Masa. Nöö dee biibima dee ta ko hoi keiki a de wosu
manda gaan odi da unu tu,
20 ku hii dee oto biibima fuu aki tuu manda gaan odi da unu.
Nöö te woon da unu seei odi, nöö un baasa unu seei ku
limbo hati e.
21 Nöö mi Paulosu seepi ta sikifi di lasiti pisi u di biifi aki ku
mi seepi maun ta manda gaan odi da unu.
22 Ee wan sëmbë an lobi Masa Jesosi Keesitu, nöö di siba u
Gadu musu kisi ën e.
Ma u dee sëmbë dee lobi ën, u ta bai taa: “Ko o, Masa.”
23 Masa Jesosi Keesitu musu dë ku unu ku ën bunuhati e.
24 Fa mi ta manda di biifi aki da unu, dee sëmbë, nöö mi lobi
unu e, fu di mi ku unu tuu nama ku Masa Jesosi Keesitu.
˻Na soni möönsö e. Mi, Paulosu, manda gaan odi da unu. A
tan sö.˼

Di u tu biifi Paulosu manda da dee biibima u Kolenti

Wan wöutu a fesi.

Disi da di u tu biifi di di tjabukama u Masa Jesosi de kai Paulosu mbei manda da dee biibima a di köndë de kai Kolenti.

Nöö di soni mbei a mbei di pampia aki. A dë sö taa wanlö sëmbë ko a de naandë ko ta hopo deseei buta kuma de dë tjabukama u Masa Jesosi, ma na tuu e. Biga na Masa Jesosi manda de, ma de dë ganjansëmbëma. Nöö fa de ko a Kolenti dë, hën de tja Paulosu në ko ta poi da dee biibima. De ta mbei ën fa taa an dë wan tuutuu tjabukama u Masa Jesosi, nöö de aan fu piki ën buka. Sö dee sëmbë ta lei dee sëmbë u Kolenti. Nöö hën Paulosu jei, hën a manda di pampia aki go da de fu de si fa a dë tjabukama tjika, ku fa dee sëmbë naandë an dë tjabukama u Masa Jesosi seei.

Nöö a leti de a wan oto soni möön. A dë sö taa fa a bi wooko a dee sëmbë mindi naandë, nöö de ku ën bi abi buka taa a bi o toona ko haika de. Nöö hën wë an ko kumafa a bi taki möön, hën dee sëmbë tei ën fu hogi. De si taa a ganjan de. Nöö hën a manda taki da de faandi mbei an ko.

Nöö a taki wan oto soni da de möön, hën da a da de taanga u de go dou ku wan pakisei de bi abi u pii wan möni manda go da dee biibima u Jelusalen u heepi de.

Nöö de dii soni aki, de da hedi u di pampia.

Aki Paulosu ta da dee sëmbë odi.

1 Wë un dee biibima u Masa Jesosi dee dë a Kolenti dë, mi Paulosu ta manda gaan odi da unu e. ⌞Leti kumafa un sabi kaa,⌟ mi dë wan u dee tjabukama u Jesosi Keesitu de ta kai apösutu, nöö Gadu seepi tei mi buta sö e.

Wë nöö fa mi ta sikifi di pampia aki, nöö mi ku Timoteo nöö sö u ta sikifi ën makandi. U ta mbei ën manda da unu ku hii dee oto biibima dee dë a di pisiwata fu Akaja naandë te lontu dou,

2 taa Masa Gadu u Tata ku Masa Jesosi Keesitu musu dë ku unu ku de bunuhati. De musu da unu böö.

Aki Paulosu ta da Masa Gadu tangi u di heepi fëën.

3 Wë dee sëmbë o, u ta da Masa Gadu tangi e, di dë di Gadu u Masa Jesosi Keesitu ku ën Tata tuu. Hën në wë u ta hopo e. Hën seei da u Tata tu, nöö a abi tjalihati fuu. Nëën hii kötöhati ta kumutu.

4 Fa dee hia sitaafu ta miti u a di goonliba aki, nöö Gadu hën ta heepi u fuu feni kötöhati e, dee sëmbë. Nöö di soni mbei a du ën sö, fuu sa toona kötö dee sëmbë hati dee ta tja sitaafu tu.

Leti kumafa a bi heepi u, nöö sö u seei sa heepi de tu fu de feni kötöhati.
5 Wë biga fa u dë aki nöö u ta tja fuka te a hia u ⌞Masa Jesosi⌟
Keesitu hedi e. Ma nöö leti kumafa dee fuka ta hia, nöö sö di
kötöhati di u ta feni a Masa Jesosi ta hia tu.
6 Ma nöö dee sitaafu i si u ta tja aki, nöö de dë fuunu hedi wë
e, dee sëmbë, fuun jei fa Gadu ta heepi sëmbë tjika fu de feni
di bunu fëën. Biga fa Gadu ta kötö u hati aki, nöö söseei woo
sa toona kötö unu hati tu. Nöö te hati fuunu ko kötö kaa, nöö
woon abi taihati fuun sa tja dee sitaafu go dou, leti kumafa u
seei ta tja de aki.
7 Nöö fëën mbei wa ta panta da unu e. Biga u sabi taa leti
kumafa un ta tja dee sitaafu kuma u dë, nöö söseei un ta feni
kötöhati kuma u tu.
8 Söö. Wë nöö dee sëmbë, u kë konda da unu taa dee sitaafu
dee u tja a di ten u bi dë na Asia Köndë dë, nöö de bi hebi da u
tee kuma wa bi sa tjëën. U bi fëëë seei tee u bi mëni taa de bi o
kii u.
9 Tuu e, dee sëmbë. Wë biga u bi ta fii a u hati kaa taa woo
dëdë. Wë ma tökuseei, sö nöö a bi musu waka fuu musu puu
pakisei a u seei taa wa sa heepi u seei, ma Gadu nöö u musu
futoou taa hën nöö sa heepi u.
Nöö a sa heepi u tuu, dee sëmbë, biga hën ta weki sëmbë puu
a dëdë.
10 Nöö sö a heepi u puu u a di hogi dëdë naandë e, nöö u ta
futoou ën taa sö a o ta heepi u nöömö.
11 Nöö unu seei musu ta heepi u ku dee begi fuunu tu e. Wë
biga ee hia sëmbë ta begi, nöö te Gadu piki ku di bunuhati fëën
manda di heepi ko da u kaa, nöö hia sëmbë o dë u dëën tangi
tu.

Aki Paulosu ta konda
di soni mbei an bi ko a de
kumafa a bi taki.

12 ⌞Wë nöö, dee sëmbë, mi kë taki soni u di fa ma bi ko haika
unu möön kumafa mi bi taki. Wë un sabi ën bunu taa⌟ u abi
wan soni fuu sa hëngi nëën liba njan buka wan piki wan e.
Hën da wa ta libi ku ganjan. Biga wë u hati seepi ta piki u taa
wa ta ganjan sëmbë e. Hii kamian ka u ta waka ta lontu kaa,
nöö u ta tja u seei a wan limbo fasi fu di u dë sëmbë u Gadu.
Wë ee ku oto sëmbë u ta libi sö, nöö ku unu wë? Na möönsö
nö?
Nöö fa u ta libi aki, na ku di köni u libisëmbë u ta libi sö
e. Nönö. Ma a Gadu nöö u ta hëngi taa hën o heepi u ku ën
bunuhati.
13 Te kisi dee biifi u ta sikifi ta manda da unu seei, wa ta sikifi
de ku hebi wöutu a könima fasi te wan sa fusutan de e. Nönö.
Ma de sikifi fuun sa fusutan de gbelingbelin seei.

14 Nöö söseei un ta fusutan di libi fuu wan pikiwan tu. Ma
nöö u kë fuun sa ko fusutëën ku telu. Biga ee a waka sö, nöö te
Masa Jesosi toona ko a di goonliba aki, nöö woon njan buka
da u leti kumafa u seepi o njan buka da unu tu.

15 ⌞Ma fuu toona go a di taki,⌟ di mi sabi taa mi ku unu dë
bunu sö kaa, nöö hën mbei mi bi pakisei taa mi o ko luku unu
tu pasi.
16 Biga wë a unu naandë fosu mi bi o ko bifö mi bi o pasa ko
a Masadonia Köndë aki. Nöö te mi toona, nöö mi bi o ko fika
a unu dë möön wan pisiten, fuun sa buta mi a pasi fu mi go a
Judea. Nöö hën da un bi o feni di bunu dë tu pasi.

17 ⌞Ma nöö fa mi pakisei dë, nöö di soni an waka kumafa
mi bi kë möön.⌟ Wë di an waka sö, nöö unfa un mëni? Un tei
mi u ganjansëmbëma nö, kuma wan sëmbë di taki sö tide, nöö
amanjan a bia taki oto soni? Ma na sö mi dë e, dee sëmbë.
Nönö.
18 Ma leti kumafa i si un sa futoou Masa Gadu, nöö söseei un
sa futoou u tu. Te u taki aai, nöö a tan aai. Te u taa nönö, nöö
a tan nönö. Wa o ganjan unu.

19 Biga mi ku Timoteo ku Silasi, soni u Jesosi Keesitu di
Womi Mii u Gadu u ta konda, nöö ganjan an dë nëën möönsö.
Ma hii soni di a ta taki nöö a tan sö kaa e.
20 Fa Masa Gadu sai dë, a paamusi u sömëni soni, nöö u ta
feni de tuu nöömö biga Masa Jesosi hën ta tja de ko da u. Hën
mbei u ta bai Gadu në ⌞nöö hën mbei u seei wa ta ganjan sëmbë
tu⌟.

21 Wë di Gadu u ta taki aki, hën ta heepi mi ku unu tuu fuu
sa tan gingin a ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu e. Biga hënseei tei u buta
apaiti fuu dë futuboi fëën,
22 nöö hën a buta di Akaa fëën a u hati kuma wan sitampu
taa u da sëmbë fëën seei vö. Nöö a dë di maaka tu, taa te di juu
dou nöö woo feni hii dee soni tuu dee Gadu abi faa da u. ⌞Nöö
fa u ku ën nama tjika aki, nöö u sa ganjan unu nö, dee sëmbë?⌟

23 Wë nöö Gadu seepi dë kotoigima u mi e, taa di soni mbei
ma ko a unu a Kolenti möön kumafa mi bi taki, a bi dë fu di
ma bi kë ko ku hatiboonu a unu liba fu mi musu ta gandji da
unu.
24 Fa mi fan dë, dee sëmbë, an dë kuma mi kë buta miseei
basi a unu liba ta taki da unu fa un musu biibi möön e, biga
un dë gingin a di biibi kaa. Ma heepi nöö mi kë heepi unu fuun
sa ta dë waiwai te dou.

2

1 Fa i si mi bi pakisei u mi ko luku unu dë, nöö ma bi kë ko
fu ko da unu fuka möön e, dee sëmbë.

2 Biga wë ee mi ko da unu fuka, nöö ambë o dë u da mi hati möön?
Biga na unu musu dë dee sëmbë ta mbei mi ta wai nö?
Awa, unu wë e, dee sëmbë.
3 Wë nöö di ma kë da unu fuka, nöö hën mbei mi mbei di oto
pampia manda da unu, fuun musu buta soni tololoo a tatai
liba a fesi fu te mi ko nöö mi sa dë waiwai. Nöö mi sabi unu
taa ee mi dë waiwai nöö unu seei o dë waiwai tu.
Ma ee sö mi musu ko si unu taa un ta libi wan libi di an fiti,
nöö un dee sëmbë dee bi musu mbei mi dë waiwai nöö woon
mbei mi dë fukafuka. Nöö wai an o dë.
4 Nöö mi kë fuun sabi taa fa mi bi sikifi di pampia dë, nöö
ku gaan fuka a hati e, ku wata a wojo seei. Ma na fu da unu
fuka mbei mi sikifi ën e, ma mi bi kë lei unu kumafa mi lobi
unu tjika.

Aki Paulosu ta konda da de

fa de an musu hoi di sëmbë

a bëë möön.

5 Wë nöö dee sëmbë, un sabi di sëmbë di bi du hogi a unu
mindi dë, fa a bi booko unu saka tjika. Nöö sö a booko miseei
saka tu e, ma misikuma uun booko saka möön mi gaanfa.
Ma nöö fa mi taki soni u di sëmbë dë seei, ma ma kë taki ën
nöömö kuma mi ta dëën sitaafu pasa maaka e.
6 Biga di sitaafu di di gaan së fuunu bi sitaafu ën naandë
kaa, nöö a tjika.
7 Nöö fëën mbei mi kë fan ku unu taa be un puu ën a bëë e.
Nöö un fan ku ën be hati fëën kötö, be an musu dë ku tjali poi
tee a lasi hati.
8 Mi begi unu baa, be un lei ën taa un lobi ën eti e.
9 Biga wë fu di soni aki hedi wë mi sikifi di oto pampia
manda da unu, fu pooba unu luku ee un ta piki mi buka a hii
soni.
10 Nöö ee un tuu puu wan sëmbë a bëë fu wan soni, nöö
miseei puu ën a bëë tu e. Biga wë ee a dë u mi puu di sëmbë
a bëë nöö mi ta puu ën a bëë waiwai, faa tja heepi ko da unu.
Nöö ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu seei dë kotoigima.
11 Nöö a sö wan fasi u musu libi tu, fu didibi an wini u. Biga
u sabi andi dë nëën hati, taa a sai dë ta boi köni faa kisi u.

Aki Paulosu ta konda da de

fa a bi go a Toasi.

12 Wë nöö dee sëmbë, mi kë fuun sabi kumafa di waka u mi
bi dë. A dë sö taa di mi go dou a Toasi fu mi konda di Bunu
Buka u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu ala, nöö Gadu bi seeka di soni
kaa e. ⌞A bi naki dee sëmbë hati seei, biga hia sëmbë bi dë di kë
jei di buka.

13 Ma töku hii fa sëmbë kë jei di buka seei,⌟ ma hati u mi an
bi dë kötökötö biga ma bi si mi mati Titusi naandë ⌞fu mi jei fa
fuunu⌟. Nöö hën wë mi da dee sëmbë adjoisi hën mi pasa go
dou a Masadonia aki.

Aki Paulosu ta konda fa a ta tja di Bunu Buka u Gadu tjika.

14 Ma nöö gaantangi u Gadu di a ta buta u u ta waka a ⌞Jesosi⌟
Keesitu baka kuma winima nöömö. Biga a manda u fuu ta
konda soni fëën da hii sëmbë, kuma sëmbë ta tja sumëësuti fatu
ta paaja a hii kamian.
15 Nöö fa u ta paaja di buka aki, nöö u seei tu ko dë kuma
sumëësuti soni di ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu ta tjuma da Gadu ta
mbei sumuku dëën. Biga hii ka u nango, sëmbë ta jei di buka.
Dee sëmbë dee o kumutu a didibi faja ku dee sëmbë dee o go a
didibi faja tuu ta jei ën.
16 Nöö dee sëmbë dee o kumutu a didibi faja, nöö u dë wan
sumëësuti soni da de tuú, biga u ta tja libi ko. Ma nöö dee
sëmbë dee o go a didibi faja, nöö u dë da de kuma wan hogi
soni di sa tja dëdë ko da de.

Ma nöö fa u ta fan aki, ambë seei fiti u du sö wan wooko
baa?
17 Wë a kandë u dee sëmbë aki wë e. Biga u ta konda di Buka
u Gadu ku limbohati söndö ganjan. Wa ta suku möni nëën
möönsö kuma so sëmbë. Nöö Gadu seei ta si taa u ta du di
wooko kuma futoou futuboi u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu di Gadu
seei manda.

3

1 Ma nöö fa u taki dë, nöö hën da u ta gafa u seei möön nö?
Te woo ko a unu, u musu tei pampia a oto sëmbë tja ko, be un
jei fa u dë tjabukama tjika nö? Ee nasö u musu tei pampia a
unu dë tja go lei sëmbë, be de si fa u ta du di wooko tjika nö?
Nönö, di lö pampia dë an dë fanöudu e, dee sëmbë. A kandë
otowan sa abi ën fanöudu, ma na u.

2 Biga a u hati nöö unu wë da u pampia kaa e, fu hii sëmbë
sa lesi nöö de sabi fa u dë tjabukama u Gadu tjika.
3 Biga di u bi konda di buka u Masa Jesosi da unu dë nöö hën
wë un piki ën, nöö fa u dë aki hii sëmbë ta si di libi fuunu ta lesi,
kuma wan pampia di Masa Jesosi Keesitu manda da de. Nöö
di pampia dë, u seei toona ta tjëën ta paaja tu, biga u ta konda
da sëmbë kumafa un ta dini Gadu tjika.

Ma nöö di lö pampia u ta taki aki an sikifi ku pëni e, ee nasö
a wan linzo sitonu kuma dee wëti Gadu bi da Mosesi. Ma di
Akaa u di Gadu di ta libi u teego, hën ta sikifi ën a libisëmbë
hati.

4 Wë nöö di soni mbei u abi degihati u gafa u seei sö e, fu di
heepi ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu ta heepi u ku di wooko fëën. Nöö
u ta futoou Gadu taa sö a o ta heepi u nöömö.
5 Biga an dë taa u ta pakisei möönsö taa u seei sa du di wooko
e. Ma a Gadu hii di köni ku di kaakiti fuu du di wooko aki tuu
ta kumutu.
6 Hën seei ta heepi u mbei u sa ta tja di Njunjun Buka di a
mbei ku libisëmbë aki ta paaja da lanti.
Nöö di buka aki sö, hën an dë kuma di awoo buka di bi dë
sikifisikifi a dee linzolinzo sitonu dë e. Nönö. Dee wëti de sikifi
di ten dë, dëdë nöö de ta tja ko. ⌞Biga sëmbë an tjika u hoi de
möönsö u de kumutu a di sitaafu u Gadu.⌟ Ma nöö di njunjun
buka di u feni a di Akaa u Gadu aki, hën ta tja libi ko.

Aki Paulosu ta konda fa di buka

de ta tja dë möön waiti möön

di fesiten buka.

7 Wë nöö, dee sëmbë, fa u ta taki soni u de tu Buka aki, nöö mi
taki da unu e, taa di awoo buka naandë, dee wëti Gadu bi sikifi
a dee sitonu dë, nöö de bi ta tja dëdë ko e. Ma töku di sëmbë di
bi tja dee wëti ko da dee sëmbë u de piki, a bi kisi gaan nëbai
e. Biga fa Mosesi ta tja dee wëti ko dë, nöö fesi fëën bi ta sëndë
seei tee sëmbë wojo an sa kai ku ën. Ma hii u di dë, di sëndë
fëën fesi bi seti saka kaa e.
Wë nöö ee di sëmbë di bi tja dee wëti naandë ko bi abi sö
wan gaan hei,
8 wë nöö u dee sëmbë dee ta tja di njunjun buka aki ta paaja
wë? Na u musu abi möön gaan nëbai u di wooko fuu hedi nö?
Biga u dee disi ta lei sëmbë fa di Akaa u Gadu ta da sëmbë libi.
9 Nöö di fosu buka dë bi tja sitaafu ko a sëmbë liba fu di de
an sa hoi dee wëti möönsö. Wë ee di sëmbë di tja di buka dë
ko bi abi sö wan gaan nëbai, wë nöö u dee sëmbë dee ta tja di
njunjun buka aki ko wë? Na u musu abi möön gaan nëbai nö?
Biga u ta konda da sëmbë fa Gadu seeka wan njunjun fasi fuu
sa ko bumbuu sëmbë nëën wojo.
10 Hën mbei de tu buka aki, ee i luku de te i kaba, nöö i sa
si taa di awoo buka an abi waiti möön seei. Biga di waiti u di
njunjun buka aki pasëën gaanfa.
11 Hën tu, ee di soni di dë u wan pisiten nöö abi nëbai, nöö di
teego soni wë? Na hën musu abi di möön gaan nëbai nö?
12 Wë nöö dee sëmbë, di u sabi sö kaa, nöö wa ta konda soni
u di njunjun buka aki da sëmbë tjubitjubi ku panta e. Na seei!
13 Biga an o pasa ku u kumafa a bi pasa ku Mosesi. Fa fesi
fëën bi sëndë dë, nöö u wan pisiten nöö. Hën mbei a bi tapëën
fesi, fu dee Isaëli sëmbë an musu sa si fa di sëndë fëën fesi ta
saka. ⌞Ma di waiti u di buka u ta tja aki hën an o saka möönsö.⌟

14 Ma i saandi pasa nö? Fa Mosesi tapëën fesi dë, nöö na hën
fesi wanwan bi tapa e, ma hati u dee sëmbë bi tapa tu da di
wooko u Gadu. Nöö te kuma tide hati u de dë tapatapa eti.
Biga te de ta lesi a di Buku ka a ta taki soni u di awoo buka
Gadu bi mbei ku de, nöö de an ta fusutan möönsö u de saandi
Gadu kë taki. Nöö sö nöö a o dë tu e, dee sëmbë. Biga tee wan
sëmbë i ko ta biibi a ⌞Jesosi⌟ Keesitu bifö wojo fii o ko limbo
awaa.
15 Nöö di soni mbei mi taa wojo u de an limbo. Biga te tide
eti te de ta lesi dee wëti Gadu bi da Mosesi, ⌞de ta mëni kodo
taa ee de hoi dee wëti dë, de sa kumutu a di sitaafu u di hogi
du u de. Ma an dë sö e⌟.
16-17 Ma te wan sëmbë i ko biibi a Masa Jesosi bifö wojo fii
o ko limbo awaa. Biga di Akaa u Masa Jesosi, hën nöö sa da
sëmbë fusutan u de kumutu a dee wëti dë basu ko fii.
18 Wë nöö fa u ta biibi a Masa Jesosi liba aki, dee sëmbë, nöö
soni an ta tapa u wojo möön e ⌞kuma dee sëmbë u taki dë⌟. Ma
u ta si Masa Jesosi gbegede seei kumafa a waiti tjika. Nöö fa u
ta luku ën dë, nöö möönmöön di Akaa u Gadu ta tooka u fuu ko
dë kuma Masa Jesosi seei, nöö möönmöön sëmbë ta si di waiti
di Gadu abi a u.

4

Aki Paulosu ta konda kumafa

di wooko fëën dë.

1 Wë nöö dee sëmbë, fa i si Masa Gadu buta u a di wooko aki
ku ën gaan bunuhati, nöö hën mbei wa ta lasi hati e.
2 Nöö hën mbei tu, wa ta tja di Buka u Gadu a wan ganjan-
ganjan fasi tjubitjubi, faa da u sen a bakaten. Söseei tu, wa
ta bia di Buka, ma u ta kondëën gbelingbelin be libisëmbë ku
Gadu tuu si taa u ta du di wooko a wan leti fasi.
3 Nöö fëën mbei ee di Buka an dë limbolimbo da sëmbë, nöö
na hii sëmbë e. Ma dee sëmbë dee o go a didibi faja, nöö de a
dë dungudungu da.
4 Biga a di ten di u dë aki nöö didibi hën dee sëmbë u
goonliba ta tei kuma gadu u de de ta dini, nöö hën ta abi taki a
di goonliba aki. Nöö hën poi dee lö sëmbë dë hati ku de pakisei
tuu, te di buka ta dë dungudungu da de. Hën mbei de an sa ko
fusutan möönsö taa di waiti u ⌞Jesosi⌟ Keesitu di dë a di Bunu
Buka fëën u ta konda aki, nöö hënseei da di waiti u Gadu kaa.
Te i si ën, nöö hën da Gadu seei i si dë kaa.
5 Fa i si u ta konda di Buka aki, dee sëmbë, nöö na soni fuu
seei u ta konda e. Ma soni u Jesosi Keesitu tö nöö u ta tei ta
konda, taa hën da di Masa u hii mundu. Ma fuu seei, u ta
konda taa u dë futuboi fuunu nöö, fu Masa Jesosi hedi.

6 Biga di ten Masa Gadu mbei goonliba, nöö a bi taki taa di
limbo musu ko jaka di dungu puu. Nöö hën seei wë sëndë wan
limbo a u hati, fuu musu ko sabi taa a ⌞Jesosi⌟ Keesitu u sa si
hii di waiti fëën di a abi.
7 Ma nöö fa u ta tja di Buka aki, nöö a dë kuma wan sëmbë tei
wan gaan gudu fëën buta a wan doti paabi dendu. Biga Gadu
da u dee suwakisuwaki libisëmbë aki di Buka fëën fuu ta tja ta
paaja. Nöö sö i sa si ën taa di gaan kaakiti di u abi aki, nöö na
a u a ta kumutu e, ma a Gadu.
8 Biga hiniwan juu toobi tö nöö ta miti u, ma tökuseei an ta
kaba u a sösö. So juu saanfa-u-du fuu ta kaba, ma seei wa ta
lasi hati.
9 De ta du gaan hogi ku u, ma seei Gadu an ta disa u möönsö.
So juu de ta foo u tee tuwë ku baka a goon, ma tökuseei dëdë
an ta kii u.
10-11 Fa u ta waka ta lontu aki, nöö hiniwan juu u ta nama
ku Masa Jesosi a di dëdë fëën di a tja, fu di libi fëën di dë a u
aki musu ko a döö u sëmbë sa si.
12 Wë da sö i ko si taa hiniwan juu u ku dëdë ta dë fesi ku
fesi. Ma töku ku ën sö nöö u ta tja di buka ko da unu fuun feni
libi nëën.
13 ⌞Biga u ta biibi taa Gadu abi kaakiti tjika u puu u a dëdë
maun.⌟ A dë leti kumafa wan sëmbë bi sikifi a di Buku u Gadu
kaa taa:
Mi ta biibi Masa Gadu,
hën mbei mi ta konda soni fëën.
Nöö sö nöö u seepi sa taki tu. Biga di wan biibi dë nöö u seei
abi, hën mbei u ta konda di Buka.
14 Biga wë u sabi taa di wan seei Gadu di i si bi weki Masa
Jesosi puu a dëdë dë, hënseei o weki u a dëdë tu fu di u ku Masa
Jesosi ko dë di wan. Söseei u sabi tu taa wan daka o dou di a o
tja u ku unu tuu go buta nëën fesi.
15 Nöö hii dee soni ta pasa ku u, ee bunu ee hogi, nöö de dë
nöö fuunu hedi e, dee sëmbë, ⌞fuun sa jei di buka⌟ be un feni
di heepi Gadu ta heepi sëmbë ku ën bunuhati. Nöö möönmöön
sëmbë o ta jei di buka ta feni di heepi u Gadu, tee wanlö hia
sëmbë o dë u ta dëën tangi. Nöö möönmöön Gadu o ta feni nëbai
tu.

Aki Paulosu ta konda faandi mbei an ta lasi hati.

16 Wë nöö di u sabi sö kaa, dee sëmbë, fëën mbei wa ta lasi
hati e. Aluwasi ee di sinkii fuu aki ta gaandi nango seei, ma u
sabi taa a u hati dendu aki u ta njunjun nango hiniwan daka.
17 Fa i si u ta tja dee sitaafu u konda naandë seei, ma töku
wa ta tei de u gaan soni. Biga fu wan pisiten nöö de dë, nöö de
ta mbei woo feni wan gaan waiti bunu a Gadu ala e, di o pasa
dee pena dë gaanduwe.

18 Hën mbei wa ta luku a dee soni dee u ta si ku wojo nöö e.
Ma u ta tuwë wojo ta luku a dee soni a Gadu ala, ka libisëmbë
wojo an sa si dou. Biga dee soni dee u ta si ku wojo aki, de dë
u wan pisiten nöö, ma dee soni a Gadu ala ta dë u teego.

5

Aki Paulosu ta taki u
di tooka u sinkii.

1 Dee sëmbë o, fa u ta libi a di goonliba aki seei, ma u sabi
taa di sinkii u ta libi nëën aki, nöö a dë kuma wan gangasa
nöö di o kaba a sösö nöömö wan daka. Ma u sabi tu taa te wan
daka woo feni wan möön bunu sinkii a Masa Gadu ala di o dë
u teego, kuma wan wosu di an o booko möönsö. Biga Gadu
seei o mbei ën faa musu dë sö.
2 Nöö u ta hangi seei fuu sa go libi a di oto sinkii Gadu o da
u nëën köndë ala e.
3 Biga u sabi taa te u kumutu a di goonliba aki, nöö wa o go
fika a zengezenge naandë söndö sinkii e. Nönö. Woo feni di
njunjun sinkii fuu nöömö.
4 Fa u ta libi a di sinkii fuu a goonliba aki, nöö u ta tja fuka
nëën tuu. U ta tja sömëni hebi nëën. Ma nöö fa mi ta fan aki
seei, ma an dë taa buuse u ta buuse di sinkii fuu aki sö e. Nönö.
Ma u ta hangi fuu go libi a di oto sinkii fuu ala, be di sinkii fuu
aki di ta dëdë musu tooka ko kuma di an ta dëdë möönsö.
5 Nöö fa u taki dë, dee sëmbë, Masa Gadu seei buta taa sö a
o dë e. Nöö hën a da u di Akaa fëën kuma wan sitampu, fuu
sabi taa hii dee oto gaan bunu dee a abi u da u tuu woo feni.
6 Fëën mbei u abi gaan taihati, hii fa sömëni soni sa miti u
aki seei. Biga u sabi taa solanga u ta libi a di sinkii fuu aki,
nöö a dë sö kuma u dë a döö eti. Biga wë u ku Masa ⌞Jesosi⌟ an
miti fuu libi nëën köndë eti.
7 Nöö na ku si u ta libi eti e, ma ku biibi.
8 Wë nöö di u sabi dee soni dë gbelingbelin sö kaa, nöö u ta
hangi seei fuu musu sa kumutu a di sinkii aki go dë ta libi ku
Masa Jesosi makandi.
9 Nöö fëën mbei tu u ta biinga fuu sa libi bunu a hii futu, be
Masa musu dë waiwai ku u, ee u dë a di sinkii aki eti ee wa dë
nëën möön seei.
10 Biga u sabi taa wan daka o dou nöö hii u tuu o hai ko
taanpu a di kuutu sutuu a ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu fesi, faa da
u paima u dee soni dee u bi du a di ten u bi ta libi a di sinkii
fuu aki. Ee hogi, ee bunu, woo feni ën paima e.

Aki Paulosu ta konda fa a ta
biinga u wini sëmbë tja ko
bunu ku Gadu.

11 Wë nöö dee sëmbë, di u ta fëëë Masa Gadu ta lesipeki ën,
nöö fëën mbei u ta biinga seei u hai sëmbë tja ko a di biibi. Nöö
Gadu sabi sö fuu kaa, ma nöö u kë fuunu seepi musu ko sabi
sö tu.
12 Nöö fa u taki dë, an dë taa u ta mbei u seepi bumbuu
sëmbë a unu fesi e. Nönö. Ma u kë da unu pasi fuun sa gafa
u da dee sëmbë dee ta kosi u da unu naandë. Fa dee lö sëmbë
dë sai dë, de ta njan buka a dee döösë soni ⌞kuma fa sëmbë
hanso tjika, kuma fa de sabi soni tjika, kuma fa de bumbuu
tjika⌟. Ma de an ta mëni fa i dë a i hati.
13 ⌞Biga hii soni u ta du kaa, nöö fu di u ta tja di Buka hedi
e.⌟ Nöö ee sëmbë ta kosi u taa u lau, nöö a dë u Gadu hedi. Ma
ee u dë ku fusutan, nöö fuunu hedi, dee sëmbë.
14 Biga fu di u sabi taa sö wan gaan lobi Masa Jesosi Keesitu
lobi u, nöö fëën mbei u musu ta konda di Buka. Wa sa disa
möönsö. Biga fa a dëdë dë, nöö wan sëmbë dëdë a hii sëmbë
kamian.
15 Nöö di soni mbei a dëdë da u, fu wa musu libi a u seei kë
möön e. Ma u musu libi a di kë u di Sëmbë di dëdë toona weki
baka fuu hedi naandë.
16 Wë nöö di u ko sabi dee soni dë kaa, dee sëmbë, nöö wa ta
maaka sëmbë möön a di fasi di dee sëmbë u di goonliba aki
ta maaka sëmbë fu de si ee de dë bumbuu sëmbë. Sö seepi
dee soni u bi ta tei ta maaka ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu, nöö wa ta
maakëën a di fasi dë möön tu. Nönö. U ko feni njunjun maaka
e.
17 Biga ee wan sëmbë i ko nama ku ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu
kaa, nöö i ko wan njunjun sëmbë. Di awoo libi go kaa, wan
hii njunjun libi ko.
18 Nöö di wooko dë, Masa Gadu hën wë wooko ën da u e.
Biga di ten u ku ën bi dë felantima, nöö hën a manda Jesosi
Keesitu faa dëdë da u fuu sa toona ko fii ku ën baka. Nöö hën
a toona buta u a di wooko aki, fuu sa tja sëmbë ko fii ku ën tu.
19 Fa Masa Jesosi dëdë dë, dee sëmbë, nöö Gadu jabi pasi fu
an hoi dee hogi du u libisëmbë nëën bëë möön. Nöö hën a da
u di suti buka dë fuu sa konda da hii sëmbë taa de ku Gadu sa
ko fiifii.
20 Nöö hën mbei i si u ta lontu goonliba aki sö ta konda di
Buka u Gadu da sëmbë a ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu kamian. Nöö
hën mbei tu, te u ta fan ku unu, nöö a dë leti kuma Masa
Gadu seei ta fan e. Nöö hën i si u ta begi unu a ⌞Jesosi⌟ Keesitu
kamian taa gaantangi, un ko fii ku Gadu baka e, dee sëmbë.
21 Biga fa Masa Jesosi sai dë, hën da di kaba limbohati Sëmbë
u mundu di an du hogi wan daka. Ma nöö Gadu tei hii dee
hogi du u libisëmbë tuu lai nëën liba te a ko dë hogi sösö a Gadu
wojo. Nöö fa a du ën dë, a du ën fu te u ku Masa Jesosi ko dë
wan, nöö Gadu o luku u kuma bumbuu sëmbë fëën hedi.

6

Aki Paulosu ta bai de fu de an musu lasi di bunu Gadu kë da de.

1 Wë nöö dee sëmbë, fu di u ku Gadu ta wooko makandi, nöö
u kë begi unu a wan soni e. Wan si fa Gadu kai unu ku ën
bunuhati tefa un ko nëën naandë nö? Wë nöö wan musu lasi
di bunu di a kai unu fuun feni nëën e.
2 Wan jei fa Gadu seei taki nö? A taa:

Di juu un kai mi dë, nöö mi jei,
biga wë un bi kai mi a di leti juu.
Nööën mi piki,ën mi tja heepi ko da unu.

Söö. Wan jei fa a taki ö? Nöö fa u dë aki, nöö a di leti juu u dë
aki. Biga a di juu aki Gadu ta puu sëmbë a hogi basu eti.

Aki Paulosu ta konda kumafa a ta biinga tjika u sëmbë musu feni di bunu u Gadu.

3 Wë nööën mbei u ta köni seei, dee sëmbë, fu wa musu
buta na wan sitonu a pasi da sëmbë u de naki futu kai, te de
lasi di bunu Gadu kë u de musu feni nëën. Nöö u ta köni tu, u
sëmbë an musu feni wan sondi a u fu de kosi u taa wa ta du di
wooko bunu.
4 Ma u ta biinga a hii futu seei u sëmbë si taa u dë futuboi u
Gadu tuutuu. Hii fa fuka ku sömëni gaan sitaafu ta miti u, ma
u ta hoi gaan pasensi ta tja pena seei.
5 So juu de ta foo u. So juu de ta söötö u a dunguwosu. So juu
de ta booko seei gbululu ko a u liba. So juu u ta wooko gaan
hebi wooko te na a ndeti seei u ta duumi. So juu u ta tja hangi
tee, biga soni an dë fuu njan.
6 Ma nöö hii fa dee soni ta miti u seei, ma u ta libi ku
limbohati. U ta mbei möiti fuu fusutan soni u Gadu finifini.
U ta hoi pasensi da sëmbë ta a' tjalihati da de. Sö u buta u seei
a di Akaa u Gadu leiki tjika. U ta lobi hii sëmbë söndö ganjan.
7 Nöö u ta konda di Buka u Gadu leti kumafa a dë, biga wë
di kaakiti u Gaduën ta dë ku u. Ee u ta konda di Buka, ee u ta
piki dee sëmbë ta fia ku u seei, ma u ta libi a wan leti fasi.Ën
da di fetilai fuu kaa.
8 Ee sëmbë ta gafa u, ee sëmbë ta da u sen, ee de taa u ta libi
bunu, ee de taa u ta libi hogi, ee de taa u ta ganjan sëmbë, ma
wa ta libi ku ganjan möönsö.
9 Ee libisëmbë an kë kai u soni, ma Gaduën a ta kai u gaan
soni kaa. Sëmbë ta da u sitaafu te a bigi, ma tökuseei di sitaafu
an ta kii u.
10 U ta dë ku tjali, ma seei u ta wai. U dë kuma penama, ma
u ta mbei hia sëmbë ko guduma a Gadu fasi. U dë kuma sëmbë
di aan na wan wojo soni a mundu e, ma töku hii dee soni u
goonliba tuu ta dë a u maun.

11 Dee sëmbë u Kolenti naandë, un haika o. Fa u ta fan ku
unu aki, nöö u ta jabi hati fuu da unu.
12 Wa ta tjubi bëë da unu wan pikiwan seei, dee sëmbë. Ma
nöö unu, wan dë sö e. Un ta tjubi bëë da u.
13 Wë nöö hën di soni dë mbei mi ta fan ku unu kumafa wan
tata ta fan ku ën mii, taa be un hopo unu hati da u baa, leti
kumafa u ta hopo di fuu da unu.

Aki Paulosu ta konda fa wan biibima an musu dë wan ku wan sëmbë di an ta biibi.

14 Nöö un dee sëmbë ta biibi Gadu dë, un haika e. Wan musu
fiti buka ku dee sëmbë na ta biibi Gadu, fu un tai unu seei a
wan bondji e. Kwetikweti. Biga wan sëmbë di ta libi bunu a
Gadu wojo ku wan sëmbë di an ta libi bunu a Gadu wojo, unfa
de o sa fii ku deseei? Luku fa dungu ku limbo sai dë, de an sa
mökisi möönsö. Goonliba an mbei sö.
15 Nöö unfa un ta pakisei, dee sëmbë? Fa ⌊Jesosi⌋ Keesitu
sai dë, hën ku didibi sa fiti buka makandi nö? Wë nöö unfa a
waka di sëmbë di ta biibi ku di sëmbë di an ta biibi sa tai deseei
a wan? Nönö, an musu dë sö e.
16 Di wosu u dee pindigadu ku di Wosu u Masa Gadu an o sa
mökisi möönsö. Nöö di sinkii fuu i si aki, hën da di tan kamian
u di libilibi Gadu e.
Ja jei fa a bi taki nö? A taa:
Mi o libi a dee sëmbë u mi dendu,
mi o ta waka a de mindi.
Mi o dë di Gadu u de, nöö de o dë sëmbë u mi.
17 Sö Masa taki e. Nöö hën a toona taki möön taa:
Fëën mbei un musu hai kumutu a dee oto sëmbë dendu.
Un musu buta unu seepi apaiti da mi.
Wan musu nama ku na wan soni di an dë limbolimbo e.
Nöö te un libi sö kaa,
nöö mi o tei unu ku wai seei.
18 Mi o dë unu Tata,
nöö unu o dë womi mii ku mujëë mii u mi.
Sö Masa Gadu taki e, di Gadu di abi hii kaakiti a mundu.

7

1 Wë nöö un dee lobi sëmbë fuu naandë, di u kisi dee
paamusi u Gadu dë kaa, nöö un boo disa dee soni dee ta poi
u hati ku dee ta poi u sinkii e. Un boo ta fëëë Gadu te u ta libi
apaiti dëën gbelingbelin söndö föutu.

Aki Paulosu ta konda kumafa a ta wai ku dee sëmbë tjika.

2 Dee sëmbë o, u toona begi unu möön taa gaantangi, be un
hopo unu hati da u baa. Biga fa i si u bi ko libi ku unu naandë,
nöö wa bi du hogihogi ku na wan kodo sëmbë a unu naandë
e. Wa bi poi na wan sëmbë libi nöö wa ganjan na wan sëmbë
fuu njan soni fëën tu.

3 Söö. Nöö fa mi ta fan aki, nöö an dë taa mi ta fan kuma mi
ta da unu föutu e. Nönö, na sö mi ta mëni ën. Biga wë mi bi taki
da unu kaa taa mi lobi unu tee ee ku libi ee ku dëdë seei, ma
mi ku unu dë a wan së.
4 Nöö u ta futoou unu gaanfa e, dee sëmbë. U ta njan buka
da unu. Hii fa mi dë a sitaafu ta tja pena aki, ma töku mi ta wai
ku unu. Un ta da mi hati seei.
5 Biga un sabi taa fa u bi ko dou a Masadonia aki, nöö wa bi
dë bööböö. Hiniwan juu sëmbë bi ta suku u a toobi ta buja ku
u, nöö hati fuu bi ta dë fëëëfëëë.
6 Ma nöö Gadu, di ta da dee lasihati sëmbë hati, nöö a da u
hati e baa. Aai. Biga a mbei Titusi kumutu a unu ala ko dou a
u aki,
7 nöö u ko ta wai seei. Ma na fu di u si ën wanwan e, ma fu
dee soni fuunu a konda da u. Biga a konda da u kumafa un bi
dëën degihati tjika, nöö a konda da u tu kumafa un lobi u. Un
ta hangi u ta këë pena fuu hedi seei. Nöö hën mbei mi ko ta
wai gaanfa e, dee sëmbë.
8 Fa i si mi bi mbei di fosu pampia manda da unu naandë,
nöö a ko hati mi seei a baka biga mi sabi taa a o hati unu. Ma
fa u dë aki an hati mi möön e.
9 Mi ko ta wai seei. Ma na u di di biifi hati unu mbei mi ta wai
e, ma fu di tjali kisi unu fu dee hogi du fuunu hedi, leti kumafa
Gadu bi kë. Biga un bia ko ta buta hii soni fuunu tololoo a tatai
liba.
Hën mbei un musu si taa na hogi u du ku unu möönsö.
10 Biga te wan sëmbë ta tjali kumafa Gadu kë kaa, nöö a ta
heepi ën faa biëën libi kumutu a hogilibi basu. Nöö di soni
dë na soni u bai sabisö da. Ma ee wan sëmbë ta tjali kumafa
dee sëmbë an ta biibi Gadu ta tjali, nöö di dë an ta tja heepi ko
dëën möönsö. Lasi nöö a ta tja ko, biga möönmöön a ta tjëën go
möön longi ku Gadu.
11 Wë nöö fa i si a dë taa di biifi hati unu kumafa Gadu kë
naandë, nöö hën wë mbei un ko ta mbei möiti seei fuun libi
bunu nëën wojo awaa. Biga un ko si hogi u di soni di pasa a
unu mindi naandë te un tei hatiboonu seei. Un ko panta te un
ta biinga a hii fasi fuun puu di föutu dë a unu liba. Söseei un
ko ta hangi mi tu fu mi ku unu musu ko fii baka.
12 Ma nöö fa mi mbei di pampia manda da unu naandë, dee
sëmbë, nöö ma mandëën fu di sëmbë di du di hogi dë nöö hedi
e. Söseei ma mandëën tu fu di sëmbë di a du di hogi ku ën dë.
Mi bi kë dee soni dë bi musu seeka tuú, ma na de da di mama
u di biifi. Ma mi mandëën da unu be unu seei si taa un ta kai
u gaan soni ⌊te un ta piki u buka a soni⌋ kumafa Gadu kë.
13 Nöö hën mbei hati fuu ko kötö, dee sëmbë.
Ma na di dë wanwan mbei u toona kisi hati baka e. Ma fa
Titusi toona ko a u aki nöö a ko ku wai seei, nöö hën mbei u

seei toona wai möön. Aai. ⌞Biga di a bi pakisei u ko a unu ala,
nöö an bi sabi unfa soni bi o waka. Ma nöö di a ko si fa un kisi
ën hoi ku wai tjika dë,⌟ nöö hati fëën toona ko kötö. Böö fëën
kisi goon awaa.
14 Biga wë hii dee bunu soni fuunu dee u bi konda dëën, nöö
wan da u sen a de. De tuu a si tuú. Wa ganjëën leti kumafa wa
ta ganjan unu tu.
15 Nöö fa un libi ku ën naandë, nöö hën mbei di lobi fuunu
ko möön taanga nëën hati e. Biga wë hiniwan juu a ta pakisei
unu kumafa un bi kisi ën hoi ku wai naandë, hii fa un bi dë
pantapanta ⌞taa kandë a o gandji da unu⌟. A ta mëni di fa un
bi haikëën ta tei lai nëën. Nöö hën wë i si a ko ta wai sö ku unu
e.
16 Nöö söseei u seei ta wai tu baa. Biga u ko si taa u sa futoou
unu seei ⌞sabi taa woon piki u buka a hii soni⌟.

8

Aki Paulosu ta taki soni fu wan

möni de kë manda da dee

biibima a Jelusalen

1 Söö. Wë nöö, dee sëmbë fuu naandë, u kë taki wan soni fu
dee biibima u Masadonia aki da unu. Wë biga fa dee sëmbë dë
aki, nöö Gadu heepi de seei ku ën bunuhati e.
2 Sömëni gaangaan tesi ta miti de aki, ma töku de ta wai tee
na soni. Aluwasi fa de pena seei, ma de ta feni soni ta da sëmbë
te a hia.
3 Nöö fa u dë aki, nöö de pii möni zunta te de kaba kaa ⌞u
de heepi dee biibima a Jelusalen ala⌟. Nöö fa de du ën dë, nöö
de du ën te pasa maaka e. An dë taa sëmbë hën musu de, ma
deseei hati pakisei ën sö.
4 Nöö hën de ko begi u gaanfa taa be u tei di möni u de mökisi
ku di u dee otowan, be deseei dë a dendu u di piizii dë tu u de
heepi dee sëmbë.
5 Ma nöö de du ën pasa möön fa u bi mëni seei. Biga de hopo
deseei da Masa te de kaba, hën de toona hopo de seei da u tu
kumafa Gadu kë.
6 Nöö hën mbei u begi Titusi taa be a toona ko a unu ala, faa
sa go dou ku di bumbuu wooko u di möni soni aki di hënseei
bi seti ku unu naandë kaa.
7 Biga fa un sai dë, un dë a fesi gaanfa kaa a hii soni. A di së
u biibi un dë a fesi, söseei un dë a fesi a di së u sabi dee soni u
Gadu ku di fa un ta konda de da sëmbë tu. Un dë fajafaja a di
wooko u Gadu hiniwanten, nöö un dë a fesi a di fa un ta lobi
u. Wë nöö hën wë mbei mi taki da unu taa be un dë a fesi a di
pisi u di libi aki tu, fuun heepi dee otowan fuu a di möni soni
u ta taki aki.

8 Ma nöö fa mi ta fan aki, an dë taa mi ta duwengi unu e.
Nönö. Ma mi kë fuun sabi fa dee oto keiki du kaa, be mi si fa
woon du fu mi sa sabi fa di lobi fuunu dë.
9 Biga wë un sabi di bunuhati fasi u Jesosi Keesitu u Masa.
A bi dë wan gaan guduma nëën köndë ala, ma fuunu hedi a ko
libi kuma penama seei a di goonliba aki, be un feni dee gudu
a abi tu.
10 Wë nöö mi kë da unu wan lai aki, dee sëmbë, biga mi si taa
hën da di möön bunu soni fuun du. Biga unu fosu wë bi mëni
u pii di möni aki, nöö hën a di jaa pasa dë un bi seti pii ën tu.
11 Nöö mi taki da unu taa fa i si un seti ën ku wai dë, nöö sö
fuun tjëën go dou e.
12 Nöö mi taki e, be hiniwan sëmbë musu da kumafa a sa da
dou. Biga wë ee wan sëmbë i kë da sëmbë soni, nöö an dë a di
fa di soni hia ma fu di i kë da. Ja o da wan soni di ja abi ma joo
da di i abi, nöö Gadu o si taa a bunu kaa.
13 Söö. Wë nöö fa mi ta fan aki, ma ta mëni ën sö taa fii puu
dee otowan a fuka nöö i ko dë da pena ta kii e. Nönö, na sö mi
ta mëni, ma fuun musu dë makandi.
14 Biga wë di un abi hia a di mindi aki, nöö be un heepi dee
otowan fu de sa abi tu. A kandë te unu seei abi soni fanöudu a
bakaten nöö de o sa heepi unu tu, nöö woon dë makandi.
15 A o dë kumafa de bi sikifi buta a Gadu Buku taa: ⌞Fa dee
sëmbë bi go pii di njanjan Gadu bi da de de ta kai “mana”
naandë, nöö⌟
dee sëmbë dee bi pii hia
ku dee sëmbë dee bi pii biti,
oto an bi abi möön oto.
Ma hiniwan sëmbë bi feni kumafa a dë fanöudu.

Aki Paulosu ta konda kumafa

sëmbë o ko a dee Kolenti

sëmbë naandë.

16 Söö. Wë nöö mi da Gadu tangi möön fu di a buta di wan
seei fii da unu a Titusi hati kumafa miseei ta fii da unu tu.
17 Nöö fa mi begi ën faa toona ko a unu naandë, nöö a dë seei
waiwai faa ko e, fu di hënseei bi kë ko kaa.
18 Nöö u begi wan oto womi aki faa tjëën ko. Nöö di womi
aki, a dë wan sëmbë di hii dee biibima tuu ta kai ën bunu në
seei a di fa a ta biinga ku di Buka u Masa Jesosi fu hii sëmbë
musu jei ën.
19 Ma nöö na di dë nöö, ma fa woo tja di möni go da dee
sëmbë ⌞a Jelusalen⌟ ala, nöö dee biibima aki seei begi di sëmbë
aki faa musu tja u go ala tu. Nöö te u go sö, nöö a o tja nëbai da
Masa e, nöö sëmbë o si tu kumafa u kë heepi dee sëmbë tjika.

20 Wë nöö a di lö fasi aki u kë u di möni musu tja tu e, u sëmbë
an musu taki taa wa ta tjëën bunu. Biga di möni na biti möni,
a hia.
21 Fëën mbei u ta köni fu hii soni musu waka a tatai liba, na
a Masa Gadu wojo wanwan nöö e, ma te dou a libisëmbë wojo
seei tu.
22 Ma nöö u toona begi wan oto sëmbë fuu aki möön faa
musu waka ku de Titusi ko a unu ala. Nöö di womi aki tu,
u ta gafëën taa a dë wan bumbuu sëmbë. Biga fa u ku ën libi
makandi aki, nöö hiniwan juu a ta dë waiwai faa heepi u a di
wooko u Gadu. Nöö hën seei ta wai seei taa a sa tja de go, biga
a abi gaan futoou fuunu e, dee sëmbë.
23 Wë nöö fa i si Titusi o ko a unu naandë, nöö un bi sabi
ambë dëën kaa. Biga mi ku ën, sö u ta waka ta du di wooko u
Gadu makandi. Fa mi bi ta biinga ku unu naandë, nöö hën wë
bi ta heepi mi e.

Nöö dee womi woon si ko ku ën naandë, nöö de ko a dee
sëmbë u dee keiki aki kamian. Nöö de dë bumbuu sëmbë e.
⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu ta feni nëbai a de.
24 Nöö un musu mbei de si taa un lobi de e, dee sëmbë. Nöö
deseei o si taa fa u bi ta gafa unu da de aki, nöö wa bi ganjan
de, nöö hii dee sëmbë dee dë a dee oto keiki tuu o ko sabi sö tu.

9

Aki Paulosu ta konda da de fa fu de musu da di möni ku piizii.

1 Wë dee sëmbë, mi si kuma an dë fanöudu fu mi musu sikifi
da unu go möön longi a di fa un musu heepi dee oto biibima
kuma unu seei. Nönö.
2 Biga mi si taa un dë kabakaba kaa fuun du ën waiwai. Nöö
fa i si mi dë a Masadonia aki, nöö mi njan buka da unu taa un
dee sëmbë fu di pisiwata fu Akaja ala, a di jaa di pasa naandë
nöö unu bi dë kabakaba kaa fuun pii möni zunta ⌞fuun heepi
dee biibima u Jelusalen⌟. Sö mi njan buka da unu aki. Nöö
fa mi fan dë, nöö a weki sömëni otowan hati te de hopo ta pii
möni ta zunta fu de djeesi unu e.
3-4 Nöö fu di mi bi taki sö fuunu aki kaa, nöö fëën mbei mi
ta manda dee sëmbë aki ko a unu, fuun seeka di möni di un pii
naandë buta kabakaba. Nöö ee sëmbë u Masadonia kumutu
aki ko ku mi a unu ala, nöö de o si taa di soni fuunu mi bi ta
taki da de dë, sö a dë tuu. Biga ee nasö, dee sëmbë, nöö woon
kisi sen e. Nöö mi seepi o kisi sen tu u di fa mi bi futoou unu
tjika.
5 Nöö hën mbei mi si taa a bunu fu mi manda dee sëmbë aki
waka a mi fesi ko a unu ala, be de ko seeka di möni di un bi
paamusi naandë.

Nöö a sö wan fasi sëmbë o si taa di soni un ta da dee sëmbë,
nöö a dë wan peesenti di un ta da waiwai ku piizii. An o dë
kuma wan soni un ta du ku duwengi.
6 Nöö wan jei fa de bi koti wan nöngö nö, dee sëmbë,
taa: “Piki goon, piki suwa njanjan, gaan goon, gaan suwa
njanjan.” Nöö sö a dë tuu.
7 Nöö fëën mbei mi taa ee wan sëmbë o da, nöö be a da ku
piizii nëën hati, ma na ku guunjan kuma sëmbë duwengi ën.
Biga di sëmbë di ta da soni ku wai nëën hati, hën Gadu ta lobi.
8 Nöö mi taki da unu taa te un du sö kaa, nöö Gadu abi
kaakiti te tjika faa da unu soni ku ën bunuhati te a hia, fii puu
i seei a hii fuka nöö i toona heepi oto sëmbë tu.
9 Ja sabi fa Gadu Buku taki nö? A taa:
Di sëmbë di ta paaja bunu da dee pootima,
nöö di bunu në fëën o fika de ta kai nöömö.
Biga a bi libi bunu kumafa Gadu kë.
10 Nöö Masa Gadu di ta da di goonma böngö faa paandi ku
di njanjan di di böngö ta puu tuu, hën o da unu soni te a hia
pasa maaka e, dee sëmbë. Nöö a o mbei dee bunu du fuunu ko
hia nango möönmöön tu.
11 A o mbei i ko guduma a hii futu fu hiniwan juu i sa ta
wooko hiniwan bunu wooko di dë fanöudu u du. Nöö dee
bunu wooko i ta du dë o tja gafa ko da Gadu tu.
12 Biga wë fa i si woon manda di möni go da dee biibima a
Jelusalen dë, nöö an o dë taa a fuka wanwan nöö woon puu
de e, ma a o mbei dee sëmbë gafa Gadu dëën tangi seei.
13 Biga de o ko si taa na taki nöö un ta taki ku buka taa un
ta piki di Buka u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu, ma de o si taa a dë sö
a unu libi tu. Biga fa de o si di heepi un manda da de naandë,
nöö de o da Gadu tangi seei fu di un ta piki ën buka ta heepi
de ku oto sëmbë tu.
14 Nöö de o ta begi da unu seei ku gaan lobi, fu di de si fa di
bunuhati u Gadu wooko a unu tjika dë.
15 Wë andi u sa taki möön, dee sëmbë, möön leki gaantangi
u Gadu fu di a manda Masa Jesosi kuma wan gaan gudu ko da
u. A bigi tee buka an tjika u sa taki ën, dee sëmbë.

10

Aki Paulosu ta toona taki möön
kumafa a dë tjabukama
u Masa Jesosi tjika.

1-2 Wë dee sëmbë, ⌞awaa mi toona ko a unu möön a di toobi u
mi ku unu, ku dee sëmbë dee ko a unu mindi dë⌟. Wë nöö mi,
Paulosu, ta tei di saapihati fasi u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu ta fan
ku unu kumafa hënseei ta fan ku sëmbë. Mi manda begi unu

gaantangi taa ⌊be un disa u piki dee sëmbë buka dee ta poi mi da unu naandë e,⌋ fu te mi ko ala nöö an o dë u mi musu fan ku unu ku hatiboonu.

Biga mi jei taa so sëmbë dë a unu ala ta kosi mi taa te mi dë a unu mindi nöö mi ta dë fëëëfëëë, ma te ma dë a unu mindi möön nöö mi ta abi degihati seei ta mbei biifi ta fan gaangaan fan a unu liba.

Fa dee lö sëmbë ta fan dë, nöö de ta mëni u a libisëmbë fasi nöö a kaba, ma na sö u dë e.

3 A dë sö taa u dë a di goonliba aki tuu, ma töku wa ta feti ku dee felantima fuu kumafa sëmbë u di goonliba aki ta feti ku deseei.

4 Biga dee fetilai dee u ta tei tja go a feti, nöö de an dë soni u di goonliba aki. Nönö. Ma a Gadu de kumutu, nöö de abi kaakiti tjika u ta booko dee gaan taanga kaakiti u didibi tuu fiaa kaba a sösö.

5 Ku de u ta poi hii dee sösö fia ku dee gaan heihei sabi dee sëmbë ta tei ta tja ko u puu sëmbë a pasi fu de an sabi Gadu kumafa a dë. Nöö u ta booko hiniwan poipoi pakisei, be sëmbë ko si taa na bumbuu soni a dë, be de disëën nöö de ko piki Masa Jesosi buka nöö.

6 Nöö fa i si woo ko a unu naandë, nöö te un ko ta piki Gadu buka a wan bunu fasi kaa, nöö woo dë kabakaba u da dee oto sëmbë sitaafu awaa.

7 Wë nöö dee sëmbë, fa u ta taki di toobi u mi ku unu aki, nöö un wegi di soni luku bunu e. Biga ee wan sëmbë a unu mindi naandë ta taki taa a dë ⌊tjabukama⌋ u Keesitu, nöö a musu mëni ën seei, biga u seei da ⌊tjabukama⌋ fëën tu.

8 Ee mi ta taki ën pasa seei fa u abi taki a unu liba tjika, ma töku sen an o kisi mi e. Biga Masa da u taki a unu liba tuú. Ma na fuu booko unu saka, ma fuu heepi unu.

9 Nöö fa u ta mbei dee pampia ta manda da unu aki, nöö wa ta manda de fu de panta unu e. Nönö.

10 Ma fu di u jei taa sëmbë sai naandë ta taki taa: “Dee fan a dee pampia fëën ta hebi tumusi te de ta panta sëmbë. Ma te hën seepi ko a u aki, nöö an dë wan wojo soni nöö dee fan fëën an ta a’ goma tu.” Sö u jei de ta taki.

11 Ma nöö mi kë sö wan sëmbë musu sabi taa fa dee fan fuu hebi a dee pampia fuu, leti sö nöö woo dë a unu mindi tu e, te u ko.

12 Söö. Ma nöö fa i si u taki naandë seei, ma wan fëëë e, dee sëmbë. Biga wa a’ hati tjika u tja u seei go maaka ku dee heihei sëmbë dee ta buta deseei a fesi naandë e. Dee sëmbë dë ta maaka de seepi ku de na de te de kaba, nöö de ta si deseei u gaan bumbuu sëmbë. Ma di lö maaka naandë, a dë donma soni e.

13-14 Ma fuu seei, nöö wa o njan buka djombo pasa di maaka
di Gadu buta da u fuu wooko. Nöö fa u bi ko a unu ala nöö wa
bi djombo pasëën tu. Biga Gadu manda u tuú fuu tja di Bunu
Buka u Masa Jesosi Keesitu ko konda da sëmbë. Nöö ee u njan
buka a unu liba nöö antoobi, biga unu seei bi dë wan pisi u di
wooko fuu tu.
15 Fa u ta fan aki, wa o go suku u njan buka a wan oto sëmbë
wooko liba e. Nönö. Ma u ta suku nöö u di biibi fuunu musu
göö ko soni. U ta kë fu di wooko u wooko a unu mindi naandë
musu ko wan bumbuu soni, fuu sa disa unu go a oto sëmbë tu.
16 Biga u abi di mëni fuu tja di Bunu Buka u Masa Jesosi go
paaja te a dee oto köndë tu. Ma na ka oto sëmbë bi go konda di
Buka kaa e, be an dë taa u go ta njan buka a di wooko di wan
oto sëmbë bi wooko kaa.
17 Biga u kë faa dë leti kumafa de bi sikifi buta a Gadu Buku
taa:
Ee wan sëmbë kë njan buka a wan soni,
nöö be a njan buka da Masa
˹a di soni di a wooko nëën liba˺.
18 Biga wë ee wan sëmbë luku ën seei te a kaba si taa a
bumbuu, nöö an dë bumbuu sëmbë eti e. Ma di sëmbë di Masa
luku te a kaba feni taa a bumbuu, nöö di sëmbë dë hën da
bumbuu sëmbë tuu.

11

Aki Paulosu ta taki soni möön u dee ganjansëmbëma dee ko a dee Kolenti sëmbë naandë.

1 Söö. Wë nöö dee sëmbë, mi begi unu, be un hoi pasensi
abiti sö möön longi, fuun haika wanlö wisiwasi fan mi o fan
aki.
2 Wë biga mi ta djalusu da unu leti kumafa Gadu seei ta
djalusu da unu. Mi ta watji unu kumafa wan tata ta watji wan
mujëë mii fëën di wan womi ta kiija, faa musu göö bunu dëën.
Biga sö nöö mi paamusi unu da ˹Jesosi˺ Keesitu, fu te di daka
dou nöö mi sa buta unu nëën fesi limbolimbo söndö föutu.
3 Ma nöö mi ta fëëë da unu o. Biga a kandë sëmbë sa ko
ganjan unu fu wan waka a ˹Masa Jesosi˺ Keesitu baka ku
limbo hati möön, leti kumafa i si di sindeki bi go ganjan Eva a
di djai ku dee bödjëë fan fëën.
4 Biga fa un sai naandë, nöö misikuma te wan oto sëmbë ko
a unu naandë ko ta mindi soni da Masa Jesosi te an ta djei di
Jesosi di mi bi konda da unu dë möön, tökuseei wan ta fia ku
ën jakëën puu dë. Söseei ee wan sëmbë ko ta mindi soni da di
Akaa u Gadu te an ta djei di Akaa u Gadu di bi dë a unu kaa,
nöö woon piki. Ee nasö, ee wan sëmbë tja wan oto buka ko ta
konda da unu ta mindi soni tee an djei di Bunu Buka u Gadu

di mi bi konda da unu naandë möön, nöö wan o jakëën. Wë dee sëmbë, a bigi a mi da unu o.

5 Biga misikuma ma dë möön lagi möön leki dee sëmbë dee ta buta deseei kuma gaan tjabukama naandë e, te de ta kai deseei apösutu tu.

6 Fa mi dë aki, nöö ma lei fa u fan tuu, ma töku sabi an pena mi e. Biga te mi ta fan, mi saandi mi ta taki. Unu seei sabi sö tu a hii futu, biga a unu mindi naandë mi bi libi.

7 Dee sëmbë o, kumafa u ta taki dee soni aki, na unsë seei un si mi a' föutu a unu baa? A sa kë taa fa mi bi ta wooko ta heepi mi seei fu mi sa konda di Buka u Masa Gadu da unu söndö mi tei möni a unu nö? Fa mi bi lagi miseei fu mi sa hei unu dë, hën da di föutu di mi mbei a unu mindi nö, dee sëmbë?

8 Biga a dë sö tuu taa ee i luku ën te i kaba, nöö a djei kuma mi fufuu dee oto keiki u mi heepi unu. Biga de wë bi ta sölugu mi ku dee soni mi abi fanöudu, hii fa unu mi bi ta heepi.

9 Ee mi bi abi wan soni fanöudu, nöö ma bi ta toobi unu ku ën e. Nönö. Ma dee biibima dee bi kumutu a Masadonia ko a mi dë, nöö de bi tja dee soni mi bi abi fanöudu ko da mi. Sö mi bi ta hoi mi seei a hii futu fu ma musu tuwë dee hebi u mi a unu liba. Nöö mi taki da unu taa sö nöö mi o ta libi ku unu nango nöömö tu.

10 Nöö sö mi o ta njan buka nango nöömö tu, ⌞taa ma ta konda di Buka u Gadu fu mi feni njan a unu hedi⌟. Biga fa mi ku Keesitu nama aki, nöö leti fa a ta taki tuutuu soni söndö tooka töngö, nöö söseei mi ta fan aki söndö tooka töngö tu e. Nöö na wan sëmbë dë a di pisiwata fuunu ala o tapa mi a di soni mi ta njan buka aki möönsö.

11 Nöö fa mi ta fan aki, dee sëmbë, nöö un ta si kuma ma lobi unu mbei nö? Nönö e. Biga Gadu sabi tuutuu taa mi lobi unu seei.

12 Söö. Ma nöö fa mi ta du aki un saandi mi ta du nö? Mi ta tapa pasi da dee sëmbë fu de an sa njan buka taa mi ku de dë pei ku pei a di wooko u Gadu. Nöö sö mi o ta du ën nango nöömö tu.

13 Biga wë dee lö pei sëmbë dë ta mbei taa de seei dë tjabukama u Masa Jesosi Keesitu kuma u dee apösutu, ma na Masa Jesosi hën manda de e. Ganjan de ta ganjan sëmbë.

14 Ma nöö fa de ta du dë, an dë gaan soni da mi tu. Biga fa didibi sai dë, nöö so juu a ta tooka seei ko dë dililii kuma wan basia u Masa Gadu Köndë, ta mbei taa a ta limbo sëmbë wojo.

15 Wë nöö andi wë? Ee dee futuboi fëën ta buta deseei kuma de dë bunulibima, nöö an dë wan foondo soni. Biga wan futuboi musu djeesi ën masa. Ma kaba u de o dë a di paima di de o kisi leti kumafa a fiti di wooko u de.

Aki Paulosu ta konda dee soni
dee ta miti ën a di tja

u di Buka baka.

16 Wë nöö dee sëmbë, mi taki da unu möön e, taa wan musu
mëni taa fusutan u mi poi, fa mi ta njan buka da miseei aki. Ma
ee un si sö seei ma un haika mi nöö, leti kumafa un ta haika
te wan siki-a-hedima ta fan.
17 Nöö di soni mi o fan aki an dë taa Masa manda mi e. Nönö.
Ma a dë wan gaan wisiwasi fan nöö, di mi o fan fu di mi sabi
taa mi abi leti u miseei ta njan buka tu.
18 Biga sömëni sëmbë dë a unu mindi naandë ta njan buka a
soni u di goonliba aki ta hopo deseei buta u sëmbë si kumafa
de bumbuu tjika. Nöö misikuma miseei sa njan buka sö tu.
19 Biga wë fa un sai dë, un lobi u haika di fan u dee
wisiwasima kaa. Wë di un köni sö, nöö misikuma un sa haika
miseei tu kumafa un ta haika dee otowan.
20 Biga fa un sai dë, ee sëmbë buta unu a katibo, wan a' toobi.
Ee sëmbë ta njan möni fuunu, wan a' toobi. Ee wan sëmbë kisi
unu buta nëën basu, nöö wan ta a' toobi. Ee sëmbë ta hopo ën
seei buta a unu liba ta lagi unu ta wisiwasi unu, wan a' toobi.
Ee de naki unu a bandja jesi seei, an dë gaan soni a unu. Biga
sö dee sëmbë dë ta libi ku unu kaa.
21 Ma fu mi aki, a dë wan gaan sen soni da mi e, baa. Biga
wë mii bi sösö tee ma bi libi ku unu a dee lö fasi dë.

Ma nöö ee wan sëmbë a' hati u njan buka a wan soni liba,
nöö miseei a' hati u njan buka da soni tu.

Söö. Nöö mi o taki wanlö soni aki da unu möön kuma
wisiwasima e, ma sö nöö mi o taki.
22 Biga ee wan sëmbë ta njan buka taa a dë lalalala Dju ⌞fu
di dee Dju sëmbë dë apaiti sëmbë u Gadu⌟, nöö miseei sa njan
buka sö tu. Ee de taa de dë bakamii u Abahamu, nöö miseei
dë sö tu. Ee de taa de dë Isaëli sëmbë, nöö miseei tu.
23 Ee de taa de dë futuboi u ⌞Jesosi⌟ Keesitu, mi bi pasa de
gaanfa a di soni dë.

Nöö fa mi ta fan aki mi ta fan leti kuma wan wisiwasima,
ma mi o ta taki ën te go dou. Biga mi biinga da Masa Jesosi
möön gaanfa möön leki dee ganjanma a unu mindi naandë
e. Biga sömëni pasi mi bi dë söötösöötö a dunguwosu fu Masa
Jesosi hedi. Sömëni toon mi bi kisi wipi fëën hedi tu. Sömëni
pasi mi ku dëdë bi miti fesi ku fesi. A hii dee soni dë tuu mi
pasa dee sëmbë dë gaanduwe kaa.
24 Feifi pasi dee Dju sëmbë u mi fon mi ku wipi. Hiniwan
pasi fon de ta da mi diiteni-ku-nëigi wipi.
25 Dii pasi de fon mi ku pau. Wan pasi de naki mi ku sitonu
⌞te de ninga taa mi dëdë⌟. Dii pasi sipi booko disa mi a ze
mindi. Wan u de mi bi dë wan hii ndeti ku wan hii didia a
zengezenge a liba wata ta tja fuka.
26 Fa mi dë aki, ma ta dë a wan kamian. Hii juu mi nango
a kamian ta ko kodo. Nöö fa mi ta waka ta lontu aki, sömëni

pasi gaan wata bi dë fa u tja mi go kii. Sömëni toon mi bi musu waka ka fufuuma ta watji sëmbë u de kisi. Mi bi ta dë a gaan nöutu a dee sëmbë u miseei köndë maun, te kisi ku dee oto köndë sëmbë maun tu. Mi bi dë a nöutu a ganda mindi. Mi bi dë a nöutu a sabana dendu. Mi bi dë a nöutu a wata liba. Mi bi dë a nöutu a dee sëmbë dee ta ganjan taa de dë biibima maun.

27 Mi ta biinga ta wooko taanga tee so juu ma ta duumi a ndeti seei. So juu mi ta tja hangi tee na soni. So juu na wata seei mi ta feni u mi bebe tu. So juu ma ta a' soni u njan. So juu mi ta tja kötö tee, biga soni an dë u mi tapa sinkii.

28 Ma nöö boiti u dee döösë soni naandë, hiniwan juu mi ta tja di hebi u dee biibima a dee kamiankamian a mi hati.

29 Biga wë ee wan sëmbë dë suwakisuwaki a di biibi, nöö mi seei ta suwaki tu. Ee wan biibima kai, nöö mi ta tja di hebi fëën, biga hati u mi ta boonu ku di soni mbei a kai dë.

30 Wë nöö fëën mbei ee mi musu ta njan buka a soni, nöö a dee lö soni dee miti mi dë, dee ta mbei mi lagi a sëmbë wojo naandë, nöö a de nöö mi sa njan buka.

31 Nöö Masa Gadu, di Tata u Masa Jesosi Keesitu di musu kisi gafa u teego, hën sabi taa fa mi ta fan aki, na soni mi ta mindi e, dee sëmbë. Tuutuu soni mi ta taki.

32 Biga di mi bi dë a di köndë de kai Damasikusi naandë, nöö di hedima di di könu de kai Aletasi bi buta dë, a manda wanlö sodati u de lontu mi watji kisi.

33 Ma nöö hën dee biibima naandë fusi mi. De buta mi a wan manda dendu hën de saka mi go a goon a döösë u di sitonu peni u di köndë. A sö wan lagi fasi mi kumutu a dee felantima u mi maun.

Nöö sö soni bi waka ku mi, dee sëmbë. ⌞Nöö a dee lö soni dë nöö mi sa njan buka e.⌟

12

Aki Paulosu ta konda da de fa Gadu bi lei ën tjubitjubi soni.

1 Wë nöö dee sëmbë, leti kumafa i si mi taki da unu naandë kaa taa ee mi ta njan buka, nöö an o heepi mi a wan wojo soni. Ma töku mi o go dou. Biga mi o konda da unu kumafa Masa bi lei mi dee tjubitjubi soni fëën a wan apaiti fasi. A dë leti kuma mi bi ta sunjan sö, ma na sunjan, biga mi bi dë ku wojo.

2 Mi sabi wan womi di bi biibi a Masa Jesosi Keesitu, nöö hën wan gaan soni pasa ku ën kuma teni-a-fö jaa longi kaa. Wë ee sinkii soni, ee akaa soni, di dë ma sabi. Gadu wanwan nöö sabi. Ma a dë kuma wan soni tei ën tja go pasa dee teeja u mundu go te a di köndë u Gadu seei.

3 Nöö kumafa i si mi taki dë kaa, ee sinkii soni ee akaa soni më sabi. Gadu wanwan nöö sabi.

4 Ma nöö de tjëën go dou a di waiti kamian u Gadu de ta kai
Paladëisi. Nöö hën a jei wanlö sondi ala di an sa konda seei.
Ma boiti di dë, de bai ën taa an musu konda de tu.
5 Wë nöö, dee sëmbë, a dee lö soni dë mi bi sa njan buka e,
ma nöö ma o du ën. Ma dee soni mi o tei ta njan buka da, nöö
de da dee soni dee ta buta mi ko lagi a sëmbë wojo.
6 Ma ee u mi tei dee soni dee Gadu lei mi naandë fu mi sa
njan buka a de liba, nöö ma lau e, biga sö Gadu bi lei mi de
tuú. Ma nöö ma o du ën e. Biga fa mi dë aki ma kë u sëmbë
musu luku mi möön hei möön leki fa de ta jei mi ta fan, ku fa
de ta si mi ta libi.
7 Ma nöö dee sëmbë, fa mi taki dë seei, ma ma sa kisi gaan
fasi fu dee gaan heihei soni i si Gadu lei mi naandë e. Nönö.
Biga wë Gadu disa pasi da didibi, hën a manda wan futuboi
fëën ko naki mi. A buta wan soni da mi di ta tjökö mi leti kuma
maka, nöö hën ta fuka mi nöömö mbei ma sa abi gaan fasi.
8 Nöö dii pasi mi begi a wan apaiti fasi fu Masa musu puu di
lö soni naandë a mi liba.
9 Ma nöö hën a fan ku mi taa: “⌞Fa i dë aki, nöö mi sabi dee
fuka fii kaa.⌟ Nöö be i tifihedi ku de nöö, biga mi o tja i ku
mi bunuhati. Biga te wan sëmbë kaakiti ku saanfa-u-du fëën
kaba, nöö nëën mi sa feni pasi u wooko nëën liba ku di kaakiti
u mi awaa.” Sö Gadu fan ku mi e. Nöö fëën mbei a möön bunu
da mi fu mi ta njan buka a dee suwaki pisi u mi libi. Mi o ta
wai ku de seei, be di kaakiti u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu tan ku mi.
10 Wë nöö da sö e, dee sëmbë. Fa u dë aki, më a toobi möön
ee hiniwan soni ta pasa ku mi fu ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu hedi.
Ee mi suwaki a soni, më a toobi. Ee sëmbë ta kosi mi, ee de ta
sitaafu mi, an dë gaan soni da mi tu. Ee mi ta tja pena nasö
mi ta tja fuka, ma a’ toobi. Mi ta wai seei a dee soni dë dendu.
Biga wë hii dee suwaki pisi u mi dë tuu ta buta mi fu mi dë
taanga ⌞ku di kaakiti u Gadu wanwan⌟.

Aki Paulosu ta konda da de kumafa a kë heepi de tjika.

11 Wë dee sëmbë, mi taki e, fa i si mi njan buka da miseei dë,
nöö a dë leti kuma hedi u mi poi. Ma unu wë buta mi e. Biga
unu bi musu ta gafa mi. Biga wë hii fa i si ma dë wan wojo
soni seei fa mi dë aki, ma misikuma ma dë möön lagi möön
dee sëmbë dee ta hopo deseei buta u gaan tjabukama a unu
mindi naandë.
12 Biga wë mi bi libi a unu mindi ku gaan pasensi e, nöö
sömëni foondo wooko mi bi ta du a unu dë ku di kaakiti u
Gadu. Sömëni maaka un si tu, nöö dee soni dë bi musu ta lei
unu taa mi dë wan tjabukama u Gadu tuu.
13 Nöö dee sëmbë, unfa a waka un si taa mi ta seeka dee
biibima a dee oto köndë bunu möön unu? A sa kë taa fu di
ma bi ta tja dee fuka u mi ko tuwë da unu nö? Hën da di föutu

mi mbei nö, dee sëmbë? Wë ee di dë wanwan, nöö mi begi unu
be wan hoi mi a bëë. Wë biga sö mi libi ku unu tuu.
14 Ma fa u dë aki, mi dë kabakaba u mi ko a unu di u dii pasi.
Ma seei te mi ko, ma o buta fuka u mi a unu liba möönsö e.
Nönö. Biga wë na gudu mi ta suku a unu e, dee sëmbë, ma unu
seepi wë mi kë di kë. Biga wan piki mii an musu ta sölugu ën
tata ku ën mama, ma tata ku mama de ta sölugu piki mii.
15 Nöö fëën mbei fa u dë aki, mi dë seei kabakaba fu mi lasi
hii soni da unu, te dou ku miseei tu. Ma nöö fu di un si taa mi
lobi unu taanga, nöö fëën mbei wan sa lobi mi tu nö?
16 Ma nöö fa mi fan dë, nöö kandë sëmbë o dë a unu mindi
naandë di o taa: "Höön, awa, fa i si an ta buta dee fuka fëën a
u liba aki, bödjëë wë a ta pëë e. Biga a o abi kamian nöömö faa
ganjan u njan a wan köni fasi."
17-18 Sö un ta mëni nö, dee sëmbë? A kandë dee sëmbë mi bi
manda ko a unu naandë, de un ta taki nö? Fa mi bi manda
Titusi ku di otowan fëën ko a unu, nöö Titusi bi suku soni
a unu a wan tjubi fasi faa tja wini ko dëën seei nö? Wë ma
sikuma a dë sö e. Biga mi ku Titusi tuu ta waka a di Akaa u
Gadu leiki ta libi a di wan seei fasi nöö.
19 Wë nöö fa mi fan ku unu naandë, dee sëmbë, a sa kë un
mëni taa bunu në mi ta suku a unu nö? Nönö e. Ma mi ta fan ku
unu a Gadu fesi fu di u ku unu tuu dë sëmbë u ⌞Jesosi⌟ Keesitu,
nöö u kë fuun musu ko taanga a di biibi. Hën di soni dë nöö u
ta suku a unu e, dee sëmbë.
20 Biga wë mi ta fëëë da unu taa te mi o ko a unu ala, nöö
mi o ko si unu a wan fasi di an bunu da mi seei. Nöö ee a dë
sö, nöö unu seepi o ko si mi a wan fasi di an bunu da unu tu.
Biga mi ta panta taa te mi ko dë, nöö mi o ko si unu taa un ta
kisi toobi ku unu na unu ta haun ku unu seepi, hati fuunu ta
dë boonuboonu, hiniwan sëmbë ta biinga nëën seei soni baka,
wan abi toobi ku otowan, un ta tja unu seepi ta kosi a baka ta
mindi soni da unu na unu, so fuunu o sai naandë ku gaan fasi,
nasö un o dë ta du fanjanfanjan soni.
21 Dee sëmbë, misikuma ee mi ko si unu a sö wan fasi, nöö
sen o kisi mi seei a Gadu fesi o. Nöö a o ta hati mi te na soni da
dee sëmbë fuunu naandë dee an disa dee peipei fanafiti libi u
de, te dou ku dee sensen soni de ta du a di së u manu ku mujëë
soni. ⌞Nöö mi kë un seeka dee lö pei libi fuunu dë bifö mi ko a
unu ala e, baa.⌟

13

Aki Paulosu ta bai dee sëmbë

möön u de musu seeka de

libi bifö a ko a de.

1 Söö. Wë kumafa i si mi taki dë kaa, dee sëmbë, disi o mbei
di u dii pasi di mi o ko haika unu. Wë nöö un sabi fa de sikifi
a Gadu Buku taa ee wan sëmbë du wan hogi, nöö tu nasö dii
sëmbë musu piki taa sö a du ën tuu, bifö di sëmbë di du di hogi
dë o kisi sitaafu awaa.
2 Wë fa i si mi o ko a unu dë, nöö leti sö soni o waka e. Biga
wë a di u mbei tu pasi di mi bi dë a unu ala, nöö mi bi bai wanlö
sëmbë a dee hogi de ta du. Söseei fa mi ta mbei di pampia aki,
mi toona ta bai de möön. Nöö fa i si mi o ko di pasi aki, nöö
hën o mbei dii pasi. Nöö ma o fan ku de ku buka möön e. Ma
mi o du ku de awaa te dou ku hii dee oto sëmbë dee sai dë tuu,
dee an bia disa dee wogi du u de.
3 Biga wë misikuma un kë sabi ee dee fan mi ta fan ku unu,
ee Masa Jesosi Keesitu hën ta da mi de tuutuu. Biga un taa te
mi ta fan nöö mi ta fan fëëëfëëë, ma Masa Jesosi hën an ta fëëë
ma a ta wooko ku kaakiti a unu dë.
4 Wë nöö tuu. Ma fa i si de bi kii Masa Jesosi a di lakpa pau
dë, nöö wan suwakisuwaki libisëmbë de kii dë, ma nöö di a
weki ko dë ku libi fa u dë aki, nöö ku di kaakiti u Gadu a ta libi
e. Nöö fa u ku ën nama makandi aki, nöö u dë suwakisuwaki
libisëmbë eti tuu, ma tökuseei ku di kaakiti u Gadu u ta libi fuu
heepi unu.
5 Wë dee sëmbë, mi taki e, ⌞di un lo' u wegi sëmbë luku
naandë kaa,⌟ nöö mi kë fuun wegi unu seei luku bunu ee un
dë biibima tuutuu. Biga a kandë fa i si un sai dë seei, ma Jesosi
Keesitu an dë a unu hati. ⌞Ma töku na sö mi ta mëni e, dee
sëmbë. Ma mi a' di mëni taa un dë tuutuu biibima u Masa
Jesosi.⌟
6 Nöö ee un pasa di lö tesi dë, nöö misikuma woon si taa u
seei pasëën tu ⌞taa u dë tuutuu tjabukama u Masa Jesosi⌟.
7 Nöö mi ta begi Masa Gadu da unu fu wan musu du na wan
hogi. Nöö ma taki sö fuu lei sëmbë kumafa u dë tjabukama u
unu liba tjika e. Nönö. Ma fuun seepi hedi. Biga u kë di libi
fuunu musu dë a tatai liba, hii fa sëmbë ta taki fuu taa wa dë
bumbuu tjabukama tjika.
8 Biga wa ta mbei möiti u sëmbë musu du wan soni di an ta
kai ku di Buka u Gadu e, ma fu de musu libi leti kumafa Gadu
kë.
9 Nöö fëën mbei ma a' toobi ee mi ta libi kuma mi sösö, kuma
ma abi kaakiti a unu mindi. Solanga un dë taanga a di biibi
kaa, nöö mi dë waiwai. Nöö mi ta begi seei da unu fuun musu
ko dë telutelu gbelingbelin kumafa Gadu kë.
10 Nöö hën mbei mi ta buta dee soni aki a pampia manda da
unu a fesi, fu te mi ko a unu nöö ma o feni soni fu mi gandji da
unu möön. Biga di makiti di Masa da mi aki, nöö an dë wan
soni u mi booko unu saka e, ma fu mbei un ko dë gingin a di
biibi.

Aki Paulosu ta tapa di biifi.

11 Söö. Wë nöö ka mi sikifi tjika aki, nöö mi o tapa ufö e, dee sëmbë. Nöö mi taki e, be un piki dee soni mi sikifi aki nöö un
buta unu libi a tatai liba ku telu. Nöö be hati fuunu dë bööböö
ku wan pakisei makandi, nöö Masa Gadu o dë ku unu. Biga
nëën lobi ku kötöhati ta kumutu.
12 Nöö te woon da unu seei odi, nöö un baasa unu seei
makandi ku limbohati e, ⌞kumafa a fiti biibima ku biibima⌟.
13 Nöö hii dee sëmbë dee Gadu tei apaiti aki tuu ta manda
gaan odi da unu.
14 Masa Jesosi Keesitu musu dë ku unu ku ën bunuhati e,
dee sëmbë. Nöö di lobi u Masa Gadu ku di makandi libi di di
Akaa fëën ta da musu dë ku unu tu.
⌞Na soni möönsö e, dee sëmbë. Mi, Paulosu, ta manda gaan
odi da unu. A tan sö.⌟

Di biifi Paulosu manda da dee biibima u Galasia

Wan wöutu a fesi.

Di womi de kai Paulosu bi dë wan u dee tjabukama u Masa Jesosi de ta kai apösutu. Nöö hën mbei di biifi aki manda da dee biibima a dee köndëköndë u di pisiwata de kai Galasia.

Nöö di soni mbei a mbei di biifi aki. A bi go a Galasia faa tja di Buka u Masa Jesosi go da dee sëmbë u di köndë. Nöö hën so u dee sëmbë fu ala bia libi ko ta waka a Masa Jesosi baka. Nöö di a kumutu dë, tee bakaten hën a ko jei taa wanlö sëmbë ko a dee Galasia biibima dendu dë ko tja wan njunjun buka poipoi wan ko da de, taa di fa de biibi a Masa Jesosi dë an tjika eti. De musu koti di maaka u Isaëli ta hoi dee Isaëli wëti ufö Gadu sa limbo fesi da de. Nöö de taki wan oto soni tu taa Paulosu aan taki a di Buka a bi tja ko da de naandë, biga na Gadu bi dëën di buka. A libisëmbë nöö a feni ën. Sö de ta lei dee Galasia sëmbë.

Nöö di Paulosu jei sö, hën a mbei di biifi aki wante manda bai de a dee lö lei dë. A manda leti de tu fa u de musu libi kuma biibima u Masa Jesosi.

Aki di biifi seti.

1-2 Wë dee sëmbë, mi Paulosu ta manda gaan odi da unu e. Nöö mi ta mbei di pampia aki da un dee sëmbë dee ta biibi a Masa Jesosi liba ta miti makandi a dee köndëköndë u di pisiwata u Galasia dë. Fa mi dë aki, mi da wan u dee tjabukama u Masa Jesosi de ta kai apösutu e. Nöö na libisëmbë buta mi sö. Na de manda mi tu. Ma Jesosi Keesitu ku hën Tata di bi weki ën a dëdë buta mi. Nöö fa mi ta manda di biifi da unu aki, nöö mi ku dee oto biibima u Masa Jesosi dee mi ku de dë aki, sö u tuu ta mandëën.

3 Nöö u Tata Masa Gadu ku Masa Jesosi Keesitu musu dë ku unu e, ta heepi unu ku de bunuhati. De musu mbei hati fuunu dë bööböö.

4 Fa Masa Jesosi sai dë, dee sëmbë, nöö hën wë hopo ën seei paka di paima da u fu dee hogidu fuu hedi e. Nöö a du ën faa sa puu u a dee hogi libi basu u di ten u dë aki. Sö wë u Tata Masa Gadu bi kë kaa.

5 Nöö fa a sai dë a musu abi gafa ku nëbai fu teego. A tan sö.

Aki Paulosu ta piki de taa wan kodo buka u Masa Gadu nöö dë.

6-7 Wë dee sëmbë, di soni aki sö, a foondo mi tumisi e. Ma bi mëni sö fu unu taa un bi o bia sö hesi kumutu a di Sëmbë di bi kai unu ku ën bunuhati ko nëën. Wë biga ku ën bunuhati a bi

manda ⌞Jesosi⌟ Keesitu ko jabi pasi da unu fuun sa ko sëmbë fëën. ⌞Hën wë da di Buka di u konda da unu.⌟

Nöö hën wë un kë disa di bumbuu soni naandë go ta piki dee sösö buka dee oto sëmbë ta konda da unu naandë taa Gadu buka, ma na Gadu buka seei de dë. Wë biga Gadu aambi oto pei Buka möönsö ⌞möön leki di u konda da unu. Ma fu di un ta haika dee oto sëmbë⌟, hën wë i si ta buuja unu sö teefa wan saandi un ta du möön.

8 ⌞Nöö mi taki e, dee sëmbë, di Buka di i si u bi tja ko da unu dë, nöö hën nöö da di tuutuu wan e. Hën nöö un musu piki.⌟ Ee u seei toona ko a unu baka ko da unu wan oto buka, nöö wan musu piki e. Ee wan basia u Masa Gadu Köndë seei bazia ko a unu dë ko da unu wan oto buka möön leki di u bi konda da unu kaa, nöö Masa Gadu musu sibëën fu nöömö e! ⌞Biga di Buka u Gadu hën a ta poi.⌟

9 Mi toona taki ën wan pasi möön leti kumafa i si u bi taki ën kaa, taa ee wan sëmbë a unu dë ta konda wan oto buka da unu möön leki di un bi jei a u kaa, nöö di siba u Gadu musu kisi ën fu nöömö e.

10 Wë di fan mi fan aki, unfa un mëni fëën, dee sëmbë? Mi fan ën faa kai ku libisëmbë ö, naa faa kai ku Gadu? Fa u dë aki, un ninga taa mi ta suku gafa a libisëmbë eti ö? Wë nönö e baa. Biga ee mi ta suku gafa a libisëmbë eti, nöö hën da ma dë wan futuboi u ⌞Jesosi⌟ Keesitu.

Aki a ta konda da de taa na a libisëmbë a kisi di Buka.

11 Be mi taki da unu e, dee sëmbë u mi dë, taa di Buka di i si mi bi tja ko konda da unu dë, nöö na libisëmbë abi ën e.

12 Biga na a libisëmbë a kumutu, nöö na libisëmbë lei mi ën tu. Ma Jesosi Keesitu hënseei wë ko a mi ko lei mi ën sö.

13-14 Biga fa un sai dë, nöö un bi musu jei sö u mi taa a fesi mi bi ta biinga ku hii dee guwenti fuu Isaëli sëmbë tuu, kumafa u bi lei a dee gaan sëmbë fuu. Mi bi dë a sömëni u dee pei u mi fesi a dee soni naandë. ⌞Biga mi bi mëni taa fa mi ta hoi dee Isaëli wëti dë, nöö hën di soni dë Gadu bi kë ufö a o limbo fesi da mi.⌟ Nöö hën wë mbei mi bi ta sitaafu dee biibima u Masa Jesosi gaanfa seei ⌞fu di de an dë ku dee wëti dë möön⌟. Ma hii fu di dë, nöö hën di keiki u Gadu wë mi bi ta biinga u kaba a sösö sö e. Ma bi sabi seei.

15 Ma fa i si mi bi ta du dë seei, Gadu bi a' bunuhati u mi o. Biga gaanduwe a fesi bifö de pai mi, nöö a bi tei mi kaa fu mi ko sëmbë fëën a bakaten.

16 Nöö hën wë u dë teefa di juu dou, hën a mbei mi ko sabi Jesosi di Mii fëën, fu mi sa ta tja di Buka fëën awaa ta konda da dee sëmbë dee an dë Isaëli sëmbë.

Wë nöö fa i si a bi ko a mi naandë, nöö ma bi go a na wan libisëmbë go hakisi ee andi u mi musu du möönsö e.

17 Na a dee Tjabukama u Masa Jesosi de ta kai apösutu, dee
dë a Jelusalen, seei mi bi go. Fa de bi dë tjabukama ufö mi seei,
ma töku ma bi go a de. Ma mi hopo u mi wante, mi wanwan,
hën mi go u mi te na Alabia a di sabana köndë dë. ⌞Wë nöö fa
mi ta taki ën aki sö, hën da libisëmbë lei mi di buka nö?⌟
Nöö di mi kumutu na Alabia naandë, hën mi toona go a
Damasikusi baka ⌞ka mi bi kumutu⌟.
18 Nöö hën mi tan dii jaa naandë. Nöö hën mi toona kumutu
a Damasikusi go a Jelusalen go haika Petuisi, be mi ku ën mbei
guwenti awaa. Nöö hën mi dë ku ën a Jelusalen dë teni-a-feifi
daka ufö mi kumutu dë.
19 Ma nöö fa i si mi bi go dë seei, ma si dee oto Tjabukama
u Masa Jesosi möönsö e, ma di baaa u Jesosi de ta kai Jakobosi
hën nöö mi bi si dë.
20 Nöö fa mi ta fan aki, Masa Gadu seei sabi taa na soni mi
ta mindi e. Tuutuu soni mi ta taki.
21 Nöö hën di mi kumutu a Jelusalen naandë, hën mi go ta
waka a dee köndëköndë u Silia ku Silisia ta konda di Buka u
Masa Jesosi Keesitu ta lontu.
22 Ma dee oto biibima fëën dee ta miti makandi a dee
köndëköndë u Judea, nöö deseei an bi si mi sabi eti e.
23 Ma de ta jei soni u mi nöö taa di sëmbë di bi ta sitaafu de a
fesi ta kii, nöö hën wë bia ko biibi te a tei di Buka u Masa Jesosi
ta tja ta paaja, di hënseei bi ta biinga u tapa.
24 Nöö di de ko jei sö, hën de ta wai seei ta gafa Masa Gadu
fu mi hedi.

2

Aki Paulosu konda fa a bi go miti ku dee hedima u keiki a Jelusalen.

1-2 Wë nöö fa mi ta tja di buka ta paaja dë, nöö a baka teni-a-
fö jaa bifö mi toona go a Jelusalen möön, mi ku Banabasi. Nöö
di soni mbei u go ala, u di Gadu seei ko lei mi taa mi musu go.
Nöö di u nango, hën u tja di kijoo de kai Titusi go ku u. ⌞Biga u
ku ën ta wooko di wooko u Gadu makandi.⌟
Nöö hën wë di u go dou a Jelusalen, hën u go a dee sëmbë
dee de ta si kuma fesima u de a di biibi. Nöö hën u kai de tja
go a së. Nöö hën u fan ku de te u kaba taa sö wan buka u ta
tja ta paaja da dee oto köndë sëmbë dee na u Isaëli ⌞taa, ee wan
sëmbë ja dë Isaëli sëmbë ma i ko ta biibi a Masa Jesosi kaa, nöö
a tjika. An dë fii ta hoi dee wëti u Isaëli ufö Gadu o limbo fesi
da i.⌟ Nöö hën u hakisi de ee fa u ta konda di buka dë, ee de dë
ku u a wan së. Biga fa de dë hedima naandë nöö u kë de nama
ku u, ee nasö nöö a kandë sëmbë o mëni taa sösö soni u ta du.
3 ⌞Nöö di u fan ku de teefa u kaba, nöö hën de feni taa di
buka u ta tja ta paaja naandë, nöö a bunu.⌟ Nöö fa Titusi sai ku

u dë, an dë Isaëli sëmbë e. Giiki sëmbë a dë, nöö aan di maaka u Isaëli, ma de an duwengi ën tu fu de koti ën sinkii buta di maaka.
4 Nöö de an bi o mëni di soni dë seei tu e, ma wanlö sëmbë ta ganjan taa de dë biibima u Jesosi Keesitu fufuu pasi ko saapi a u mindi dë, ko ta watji u ta luku fa u ta libi fiifii söndö u dë a wëti basu. Biga de kë kisi u toona tja go buta kuma saafuma a dee wëti dë basu möön.
5 Ma fa de ta du dë, nöö wa saka u seei da de e. Wa piki de buka seei a di soni dë. Biga u kë hoi di Buka u Gadu gbelingbelin da unu kumafa a dë.
6 Nöö dee sëmbë u go a de dë, nöö de wë de ta luku kuma gaan hei sëmbë e. Ma di soni dë an dë gaan soni a mi, biga mi sabi taa Gadu hën an ta luku a sëmbë fesi. Ma boiti u di dë, fa de dë heima dë seei, ma de an buta wan wojo soni a di lei mi ta lei liba möönsö. ⌞Biga de si taa di fa mi ta lei naandë, nöö a bunu kaa.⌟
7 Nöö hën wë de ko si taa mi ku Petuisi, di wan wooko nöö wë Gadu da u ma de dë paatipaati. Petuisi hën da Tjabukama u Masa Jesosi a dee Isaëli sëmbë dendu, nöö mi da Tjabukama fëën a dee sëmbë dee na dë Isaëli sëmbë dendu.
8 Nöö leti kumafa Gadu dë ku Petuisi a di wooko di a sai dë, nöö söseei a dë ku mi tu.
9 Nöö fa i si Jakobosi, Petuisi, ku Johanisi sai dë, nöö de wë da dee sëmbë dee otowan ta si kuma posu a di biibi. Ma nöö fa de ko si fa Gadu dë ku mi ku ën bunuhati tjika, nöö hën de ko da mi ku Banabasi tuu maun. Nöö hën wë u ku de mbei buka te u kaba taa sö di wooko o paati. De o ta tja di Buka ta paaja a dee Isaëli sëmbë dendu. Nöö u, woo go a dee oto köndë sëmbë dee na u Isaëli.
10 Ma wan soni nöö de begi u taa u musu ta heepi de ku dee penama u de ⌞dee dë a Jelusalen naandë⌟. Ma nöö di soni de taki dë, mi bi dë tifihedi ku ën gaanfa seei kaa.

Aki Paulosu konda taa a bi bai Petuisi a wan soni.

11 Nöö mi o taki wan soni aki da unu e, dee sëmbë. Fa i si Petuisi dë gaan fesima dë seei, ma a wan juu dë nöö a bi ko a u na Antiokia, nöö hën wë mi bai ën a lanti fesi fu wan soni a bi du. Biga an bi a' leti.
12 Biga a bi ta libi makandi ku dee biibima u Masa Jesosi fu Antiokia, dee na Isaëli sëmbë. Hën ku de bi ta njan a wan paabi. Nöö hën wanlö oto biibima u Masa Jesosi kumutu a Jakobosi a Jelusalen ala ko a u na Antiokia naandë. Nöö fa i si de ko dë, nöö de ta hoi di Isaëli wëti taa ee wan sëmbë aan di maaka u Isaëli nëën sinkii, nöö de an musu njan ku ën. Nöö di Petuisi ko si taa sö de ta du, nöö hën a ko fëëë. Hën a hai hënseei puu a dee sëmbë na Isaëli sëmbë dë dendu ko ta hoi di wëti dë tu,

13 hën ku hii dee oto Isaëli biibima dee ku u sai dë. Banabasi
seei de kisi hai tja go a dendu tu, faa go ta libi a di ganjan fasi
dë.
14 Nöö di mi si taa di libi u de an ta kai ku di Buka u Masa
Jesosi di u ta konda aki, nöö hën wë mi fan ku Petuisi a hii dee
oto biibima dë tuu fesi taa: “Womi.” A piki. Mi taa, “Di soni
aki, a bigi a mi da i möönsö. Wë biga i da wan Dju sëmbë di
bi ta dë a wëti basu, nöö di wojo fii ko limbo te nöö hën wë i
kumutu. Nöö andi mbei i kë toona hai dee sëmbë na Dju aki
tja go buta a dee wëti dë basu u du?” Sö mi fan ku ën.
15 Nöö di soni mbei mi taki sö, dee sëmbë. Biga wë un sabi fa
u dee Dju sëmbë dë kaa. U ta si u seei kuma wa ta booko Gadu
wëti kuma dee oto köndë sëmbë.
16 Ma tökuseei, so fuu bi ko sabi taa di hoi di u bi ta hoi dee
wëti dë, nöö an ta heepi u fuu ko bumbuu sëmbë möönsö a
Gadu wojo. Wan kodo soni tö nöö sa mbei u ko sö, hën da ee
u ta biibi a Jesosi Keesitu liba. Nöö hën wë mbei u ko ta biibi
nëën e.
17 Nöö fa i si u ta suku fuu musu ko bumbuu sëmbë a
Gadu wojo ku biibi a ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu söndö hoi wëti
aki, nöö hën wë mbei dee oto Dju sëmbë fuu ta luku u kuma
bookowëtima. Nöö unfa un pakisei u di soni dë? Hën da
Keesitu manda u fuu booko Gadu wëti ö? Nönö. Kwetikweti.
18 Ma ee Gadu bai mi a wan soni te mi disëën kaa, nöö
bakaten hën mi toona go tei ën möön, nöö awa ufö mi ko
bookowëtima a Gadu wojo awaa.
19 Wë, dee sëmbë o, fa i si mi bi ta hoi dee wëti dë, nöö hën wë
tja mi ko a Gadu e. Biga mi bi biinga tefa mi wei, ma bi sa hoi
de ku telu möönsö. Nöö fa mi dë aki, nöö ma dë a dee wëti dë
soni möön e. Mi disa de gaanduwe fu mi sa libi kumafa Masa
Gadu kë awaa.
20 Biga fa ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu dëdë a di lakpa pau dë, nöö
mi ku ën tuu wë dëdë naandë e. Biga u dë di wan. Nöö di libi
i si mi abi aki, na miseei ta libi ën möön. Masa Jesosi seei hën
dë a mi hati ta tii mi. Nöö hii fa mi ta libi a di goonliba aki, nöö
ku biibi nöö a di mii u Masa Gadu liba, di bi lobi mi tee a tei
mi dëdë dëdë da mi.
21 Nöö ee mi ta hoi wëti eti fu hën musu mbei mi ko bumbuu
sëmbë a Gadu wojo, nöö hën da mi ta sösö di soni di Gadu du
da mi naandë ku ën bunuhati. Hën mbei ma o du ën e. Biga ee
a dë taa wan sëmbë bi sa hoi wëti te a ko bumbuu tjika a Gadu
wojo, nöö da an bi o dë fanöudu fu ⌞Jesosi⌟ Keesitu musu dëdë.

3

Aki Paulosu ta gandji da dee Galasia biibima u di de

bia go ta hoi wëti.

1 Wë nöö un dee Galasia sëmbë u mi dë, andi seei du unu
mbei un don sö? Sëmbë hën ko ganjan unu gaanfa sö nö, mbei
un lasi unu seei te un fëëkëtë di fa Jesosi Keesitu bi dëdë da
unu nö? Ee! A bigi a mi da unu. Biga fa u bi tja Gadu Buka ko
da unu dë, nöö u bi kondëën gbelingbelin da unu te a dë kuma
a unu fesi seei de bi tja Masa Jesosi go peka a di lakpa pau kii.
Sö wë un bi fusutan di Buka tjika e.
2 Nöö hën wë mbei mi kë hakisi unu wan soni. Fa un bi kisi
di Akaa u Gadu dë, fu di un bi ta hoi wëti mbei nö, naa fu di u
bi konda di Buka da unu hën un ko ta biibi nëën?
3 Wan a' fusutan nö? A fesi di un bi ko a Masa Jesosi, nöö
di Akaa u Gadu hën bi seti di wooko a unu hati. Ma nöö fa u
dë aki, un kë puu unu seei a di Akaa leiki tjëën go dou ku di
fuunu seei kaakiti nö?
4 Hii dee sitaafu un bi tja a fesi di un bi ko njunjun a di biibi
dë, nöö u söso un tja de nö?
5 Nöö fa Masa Gadu ta da unu di Akaa fëën ta du foombo-
foombo soni a unu dë, nöö faandi mbei a ta du sö? Fu di un ta
hoi wëti mbei nö, naa fu di un bi jei di Buka nöö un ko ta biibi
nëën?

Aki Paulosu ta lei fa Gadu bi tei Abahamu fëën sëmbë u di biibi fëën hedi.

6 Wë dee sëmbë, mi kë fuun toona mëni di soni di un bi jei
u di gaan sëmbë fuu de kai Abahamu. Biga de sikifi soni fëën
a Gadu Buku taa, fa a biibi Gadu dë nöö fëën mbei Gadu si ën
kuma an booko ën wëti wan daka.
7 Nöö hën a ko fika sö taa dee sëmbë ta biibi Gadu nöö de wë
Gadu ta luku kuma gbelingbelin mii u Abahamu ⌞biga de djei
ën a di biibi⌟.
8 Nöö di Buku u Gadu bi taki tu taa te wan daka nöö dee
sëmbë dee an dë Isaëli sëmbë o ko ta biibi, nöö Gadu o si de
kuma de an bi booko ën wëti wan daka fu di biibi u de hedi.
Nöö di Buka u Masa Jesosi aki sö, hën wë i si di Buku bi taki dë
e. Nöö hën wë Gadu bi ta mëni tu di a taki da Abahamu taa:
A i hii föluku u di goonliba sa feni heepi.
9 Nöö da sö e, dee sëmbë. Ee u ta biibi kumafa Abahamu bi
biibi, nöö woo feni di bunu u Gadu leti kumafa i si di gaan
biibima dë bi feni ën.

Aki Paulosu ta lei de taa Masa Jesosi puu u a di siba u dee wëti.

10 Ma hii dee sëmbë dee ta mëni u de hoi wëti fu de ko dë
bumbuu sëmbë a Gadu wojo, nöö di siba u Gadu kisi de kaa e.
Wë biga a dë a di Buku u Gadu taa:
Ee wan sëmbë ja ta hoi hii dee wëti u Gadu tuu
dee dë sikifisikifi a di Buku aki,
nöö di siba u Gadu dë a i liba e.
Sö di Buku taki.

11 Ma nöö u sabi kaa taa na wan sëmbë sa ko bumbuu sëmbë a
Gadu wojo fu di a ta hoi wëti hedi e. Biga di Buku taki möön
taa:
Di sëmbë di ko bumbuu sëmbë a Gadu wojo
fu di a ta biibi nëën hedi,
nöö hën nöö o feni di libi u Gadu.
12 Nöö wëti hoi, nëën da biibi e, dee sëmbë. Biga dee wëti dë
seei taki taa:
Di sëmbë di ta du ⌞hii⌟ dee soni
dee dë sikifisikifi aki
o feni libi a Gadu.
Wë nöö nëën da biibi möön e. ⌞Nöö hën tu, fa a taki dë, nöö
hën da dee wëti siba u kaa. Biga na wan sëmbë tjika u hoi dee
wëti u Gadu söndö misi.⌟
13 Ma fa i si ⌞Jesosi⌟ Keesitu sai dë, hën puu u a di siba u dee
wëti naandë. Biga di Buku taki möön taa,
Hiniwan sëmbë di de tei hëngi a pau kii,
nöö di siba u Gadu wë kisi ën.
Nöö fa de tei Masa Jesosi hëngi a di lakpa pau kii dë, nöö hën
wë da di siba u Gadu kisi ën fuu hedi e, dee sëmbë.
14 Nöö di soni mbei a du ën, fu hii sëmbë sa feni di bunu u Gadu
awaa, kumafa Gadu bi paamusi Abahamu. Nöö a ko dë taa ⌞na
Isaëli sëmbë wanwan ma⌟ hii sëmbë, ee i biibi a Jesosi Keesitu
liba nöö joo feni di bunu dë. Nöö Gadu o da i di Akaa fëën tu
di a bi paamusi u, fu di i ta biibi nëën liba.

Aki Paulosu ta lei de taa wëti an sa puu di buka u Gadu.

15 Wë dee sëmbë u mi aki o, un boo taki di soni aki sö kumafa
libisëmbë guwenti taa te i ku wan sëmbë mbei buka a wan soni
te un sitampu ën a lanti fesi, nöö na wan sëmbë sa puu di buka
dë möön e. Nöö söseei de an o sa buta wan oto soni nëën liba
möön tu. Biga di buka mbei sö kaa.
16 Nöö sö wë, Masa Gadu mbei wan buka ku Abahamu te a
kaba taa a di böngö fëën hii sëmbë u goonliba sa feni heepi.
Nöö fa a taki ën dë, an bi taa “dee böngö” e, ma a bi taa “di
böngö”. Nöö di böngö dë nöö hën da ⌞Jesosi⌟ Keesitu.
17 Nöö di ten di Gadu bi mbei di buka ku Abahamu naandë,
nöö dee Isaëli wëti an bi dë eti e. A baka föhöndö-ku-diiteni jaa
bifö dee bakamii fëën ko kisi dee wëti a Gadu awaa u de musu
hoi. Ma nöö fa de ko kisi de seei, ma dee soni Gadu bi paamusi
Abahamu di a mbei di buka ku ën dë, de an puu möönsö.
18 Biga ee a dë taa dee wëti dee ko a baka dë musu hoi ufö
sëmbë sa feni dee bunu u Gadu, nöö an bi o dë taa Gadu ta da
sëmbë dee bunu fëën u sösö fu di paamusi fëën hedi.

Ma na sö a dë e, dee sëmbë. Gadu ta da u dee bunu fëën
u sösö ku ën bunuhati ⌞söndö u ta hoi wëti e⌟, fu di sö a bi
paamusi Abahamu.

Aki Paulosu ta lei de un heepi dee wëti Gadu bi da Mosesi

abi da u.

19-20 Wë nöö mi hakisi unu e, dee sëmbë, ku un pakisei Gadu da u dee wëti? Wë a da u de faa lei u andi da bunu ku andi da hogi, nöö fu de hoi u a pasi tu fu te dou di juu di Masa Jesosi o ko. Biga hën wë bi da di böngö di Gadu bi paamusi Abahamu taa woo feni heepi nëën.

Nöö di paamusi di a bi paamusi dë, a hebi möön dee wëti a bi da a baka e. Biga di Gadu bi mbei di buka ku Abahamu, nöö hën ku ën wanwan tö nöö bi mbei ën. Oto sëmbë an bi dë ku de a de mindi. Ma dee wëti, mindima hën wë tja de ko e. Biga Gaangadu manda dee basia fëën köndë u de tja dee wëti ko da Mosesi, nöö hën Mosesi tei de hën a tja de go da dee Isaëli sëmbë fu de musu ta hoi.

Aki ta lei faandi mbei dee wëti

u Gadu bi ko.

21 Wë nöö unfa un mëni u dee wëti dë? De ta fia ku dee paamusi u Gadu dee a bi paamusi Abahamu nö? Wë nönö, de an ta fia ku dë e. Kwetikweti. Biga ee wëti bi sa dë di u bi sa hoi tee nöö hën u kisi libi a Gadu, nöö hën da wëti bi o mbei u ko bumbuu sëmbë a Gadu wojo tuu. Ma an dë sö e!

22 Biga hii u libisëmbë tuu dë a hogidu basu, leti kumafa i si di Buku u Gadu bi taki kaa. Wa sa kumutu nëën basu fuu ko bumbuu sëmbë möönsö.

Ma dee sëmbë dee ta biibi a Jesosi Keesitu liba, nöö de nöö sa kumutu a wogi du basu u de feni di bunu di Gadu bi paamusi dee sëmbë ta biibi nëën.

23-24 Wë un boo taki ën sö, taa Masa Gaangadu bi buta u a dee wëti dë basu fu de ta hoi u gingin seei a pasi fu te ⌞Jesosi⌟ Keesitu ko. Nöö di a ko, hën a tja di pakisei u Gadu ko a döö taa ee u biibi nëën nöö woo ko dë bumbuu sëmbë a Gadu wojo.

25 Nöö fa u dë aki, wa dë a dee wëti basu möön e, dee sëmbë, fu di u ko ta biibi a Masa Jesosi.

Aki Paulosu ta lei de fa biibima ku biibima dë a Gadu wojo.

26 Dee sëmbë o, fa un ko ta biibi a Jesosi Keesitu liba dë, nöö un ko miii u Gadu e.

27 Fa i si un ko nama ku ën tei dopu dë, nöö unu ku ën tuu ko dë di wan sëmbë.

28 Nöö aan toobi e, ee i dë Dju sëmbë ee ja dë Dju, ee i dë saafu ee ja dë saafu, ee i dë womi ee i dë mujëë, ma fu di un dë sëmbë u Masa Jesosi Keesitu, nöö unu tuu ko dë di wan.

29 Nöö a Gadu wojo, nöö unu wë da dee gbelingbelin böngö u Abahamu e, nöö woon kisi hii dee bunu Gadu bi paamusi ën taa a o da dee böngö fëën.

4

Aki Paulosu ta taki soni u

di guduma mii.

1 Wë nöö aki woo taki soni u wan guduma mii. A dë sö taa
te a dë miii nöö an dë fëën seei eti e. Aluwasi fa a o abi hii dee
gudu fëën tata a bakaten seei, ma a dë a sëmbë basu leti kuma
saafu nöö.
2 Hën tata o buta wanlö futuboi faa kiijëën dëën, nöö de o ta
tjëën ta manda a soni fu tee juu fëën dou faa kumutu a sëmbë
basu.
3 Wë nöö a fesi, nöö sö wë u bi dë tu e, dee sëmbë, a dee wëti
u libisëmbë basu.
4 Ma teefa di leti juu u Gadu dou, nöö hën a manda di Womi
Mii fëën ko a goonliba. Wan mujëë pai ën leti kumafa mujëë
ta pai miii nöö. Hën seei bi dë a wëti basu tu e.
5 Nöö fa a ko dë, a ko faa puu u a wëti basu buta ko miii u
Gadu ⌞kumafa di guduma mii bi kumutu a dee futuboi basu⌟.
Biga a buta u fuu kisi hii dee soni dee wan mii u Gadu musu
kisi.
6 Nöö fu di u dë miii u Gadu, hën a manda di Akaa u di Womi
Mii fëën ko a u hati. Hën ta mbei u ta wai ku ën ta kai ën
"Taata".
7 Wë nöö sö a waka e, dee sëmbë. Wan dë a wëti basu möön
kuma wan saafuma e, ma un ko dë miii u Masa Gadu fu di unu
ku ⌞hën mii Jesosi⌟ Keesitu ko di wan. Nöö woon feni hii dee
bunu dee a buta da unu fuun feni fu di un dë miii fëën e.

Aki Paulosu ta gandji da de möön u dee wëti hedi.

8 Ma kumafa u bi taki dë seei, dee sëmbë, a fesi wan bi sabi
Masa Gadu e. Un bi dë saafu a wanlö soni de ta kai gadu basu,
ta hoi dee wëti u de. Ma hii fu di dë na Gadu seei de bi dë.
9 Ma nöö di ten un ko sabi Masa Gadu, ma fuu taki, Masa
Gadu hën fosu ko sabi unu, wë nöö andi mbei un toona go a
dee lö söso wëti dë möön u du? Saafu un kë dë sö möön nö?
10 Wë biga misikuma un toona ta hoi wantu wëti apaiti
möön di ta nama a liba, bamba daka, ee nasö jaa.
11 Hën mbei wë mi ko fëëë da unu e, dee sëmbë, taa fa mi bi
ta wooko a unu mindi dë, nöö u sösö mi bi ta wooko.
12 Dee sëmbë o, mi ta begi unu gaantangi e, taa be un toona
ko dë leti kumafa i si mi dë aki. Biga mi wë da wan Isaëli sëmbë
di bi ta hoi dee wëti fu mi ko bumbuu sëmbë a Gadu wojo. Te
wan pisi nöö hën wë mi disa de ko ta libi söndö hoi de, kuma
unu. Nöö hën fa u dë aki misikuma un kë ko tei dee lö wëti dë
awaa ta hoi. Wë nöö an bunu e.

Aki Paulosu ta mëni de a di fa

de bi libi ku ën.

⌞Dee sëmbë o, mi begi unu, un boo toona libi kumafa u bi dë
e. Wë biga di mi bi ko a unu dë,⌟ nöö na wan daka un bi libi
hogi ku mi seei.

13 Mi kë fuun toona mëni di soni mbei mi bi ko fika ku unu
ala. Mi bi suwaki e, ⌞nöö hën wë un bi hoi mi. Nöö fa un bi hoi
mi dë,⌟ nöö naandë a waka mbei mi konda di Buka u Masa
Jesosi fosu toon da unu.
14 Nöö a di ten dë, na wan fuunu seei bi mbei mi fa u di siki
di bi dë a mi sinkii. Fa a bi dë wan fuka soni da unu seei, ma
töku wan bi sösö mi e, ma un tei mi leti kuma wan basia u Masa
Gadu Köndë, kuma Jesosi Keesitu seei. Sö wë un hoi mi bunu
tjika.
15 Nöö di gaan wai di un bi ta wai ku mi naandë, naasë a dë?
Wë biga mi sa piki sëmbë gbelin seei taa soni an fika di wan bi
sa du da mi a di ten dë. Ee dee wojo sii fuunu a unu sinkii dë
seei un bi sa diki puu, nöö un bi o puu de da mi.
16 Wë nöö andi mbei mi ku unu poi? Fu di ma ta kwei fan
da unu ma mi ta fan ku unu gbelingbelin, nöö hën di soni dë
mbei mi ku unu ko felantima nö?

Aki Paulosu ta bai de

a dee sëmbë dee kë tja de ko

buta a wëti basu.

17 Wë be mi bai unu a wan soni e, dee sëmbë. Fa i si dee
sëmbë ta biinga ku unu naandë, nöö na bunu fuunu de kë sö
e. Ma puu wë de kë puu unu a u, be un go ta kule a de baka.
18 Wë nöö ee wan sëmbë ta biinga ku unu nöö a bunu, ee a
dë taa fu wan bumbuu soni hedi. Biga söseei mi ta biinga ku
unu kaa. Ma nöö na te mi ta dë ku unu bifö mi ta biinga sö e,
ma hiniwanten.
19 Biga fa i si u dë aki, dee mii, mi toona ko dë seei a wan
gaan fuka fuunu hedi, leti kuma te wan mujëë dë a pai liba.
Biga mi ta biinga seei da unu möön fu mi sa si di bumbuu libi
fu ⌞Jesosi⌟ Keesitu a unu.
20 Ma fa mi ta bai unu aki seei, nöö na sö mi bi kë e. Mi bi kë
fan ku unu a wan möön suti fasi. Fëën mbei mi kë toona ko a
unu ala möön hii soni, biga mi a' booko hedi fuunu gaanfa e.

Aki Paulosu ta konda soni u Abahamu ku de tu mujëë fëën.

21 Wë un dee sëmbë dee kë libi a wëti basu dë, un konda da
mi. Wan bi jei di oto u Abahamu di dë sikifisikifi a Gadu Buku
ö?
22 Wë a dë sö taa Abahamu bi pai tu womi mii. A pai wan
ku di saafu mujëë, nöö a pai wan ku di töö u mujëë fëën.
23 Nöö di mii di a pai ku di saafu mujëë, hën an pai a wan
foondo fasi e. Ma di mii di a pai ku di töö u mujëë fëën hën pai
a wan foondo fasi. Biga ⌞Abahamu ku ën mujëë an bi pai wan
daka, ma fu di⌟ Gadu bi paamusi de taa a o da de wan mii nöö
hën mbei de ko pai ën.

24 Nöö di soni dë leti kuma wan nöngö sö, fu de tu buka Masa
Gadu bi mbei ku libisëmbë. Boo taki ën sö taa di saafu mujëë,
hën da di buka Masa Gadu bi mbei ku dee Isaëli sëmbë di a da
de dee wëti fu de musu hoi. ⌞Di fii mujëë, hën da di buka Gadu
bi mbei ku Abahamu di a paamusi ën taa a o dëën sömëni soni
fu di a ta biibi ën hedi⌟. Nöö di saafu mujëë, hën de kai Hagali,
nöö dee bakamii fëën tuu dë a saafu leti kuma de mama.
25 Wë nöö a di kununu de kai Sinai na Alabia Köndë, nëën
hedi ala Gadu bi da dee Isaëli sëmbë dee wëti u de musu hoi.
Nöö di kununu dë, a ta da u mëni u di saafu mujëë. Biga leti
kumafa i si Hagali ku dee mii fëën bi dë a saafu, nöö söseei
Isaëli sëmbë dë a saafu u dee wëti Gadu da de naandë fu te kisi
fa u dë aki eti. Söseei fa Jelusalen sai dë, hën da di hedi köndë
fu Isaëli sëmbë, nöö hënseei dë kuma di saafu mujëë tu. Biga a
dë a saafu te kisi hii dee sëmbë fëën. De tuu dë a wëti basu.
26 Ma de ta kai wan oto köndë Jelusalen möön tu e, ma hën
an dë a goonliba aki. A dë a Masa Gadu ala, nöö di naandë
⌞dë kuma di töö u mujëë u Abahamu. Biga⌟ an dë saafu a wëti
basu. Ma hën a dë fiifii. Nöö hën wë da mama köndë fuu e, dee
sëmbë, biga u seei wa dë a wëti basu tu.
27 Nöö haika fa di Buku taki e. A taa:
I da wan mujëë ja bi ta pai,
ma fa u dë aki, i sa ko dë waiwai awaa.
Aluwasi fa bëë an bi njan i wan daka,
ma seei joo ta wai.
Fa i bi dë i wanwan tö naandë,
nöö joo ko abi mii seei tee a hia awaa
möön di mujëë di i si bi abi di manu fii.
Sö di Buku taki e.
28 Nöö ku sö wan paamusi u Gadu Sala pai di mii de kai Isaki
e. Nöö söseei, dee sëmbë, fa mi ku unu ko miii u Gadu aki, nöö
di paamusi u Gadu hën wë mbei u ko sö e. ⌞Biga Gadu paamusi
u taa ee u biibi a Masa Jesosi nöö u sa ko miii fëën.⌟
29 Nöö leti kumafa i si di mii u Hagali bi ta toobi Isaki a di ten
ala, nöö sö nöö a dë ku u fa i si u dë aki tu. Biga dee sëmbë dee
dë libisëmbë mii nöö, de ta toobi u dee sëmbë dee ko dë miii u
Gadu ku di kaakiti u di Akaa fëën.
30 Wë unfa di Buku u Gadu taki möön? A taa:
Jaka di saafu mujëë ku ën mii puu dë,
be de go.
Biga di gudu u di tata,
di saafu mii an o feni na wan kodo soni fëën möönsö.
Ma di mii u di fii mujëë, hën wanwan nöö o feni ën.
Sö a sikifi a di Buku e.
31 Wë da sö a dë e, dee sëmbë. Wa dë kuma mii u di saafu
mujëë e, ma u dë kuma mii u di fii mujëë.

5

Aki Paulosu ta taki da de
u de fika fiifii.

1 Wë dee sëmbë o, di soni mbei ⌞Jesosi⌟ Keesitu puu u a di
sitaafu u dee wëti basu, hën da fuu musu ko dë fiifii e. Wë nöö
be wan toona go dë a wëti basu möön, ma un boo fika fiifii sö
wante.
2 Nöö un haika. Mi Paulosu ta fan ku unu aki, taa ee wan
sëmbë i tei di maaka u Isaëli a i sinkii fu hën musu mbei i ko
bunu ku Gadu, nöö hën da di dëdë u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu an
heepi i seei eti e.
3 Fa i si mi fan aki, nöö sö nöö mi o ta fan ku hiniwan sëmbë
di tei di maaka naandë, taa fa i seti hoi wëti dë kaa, nöö i musu
ta hoi hii dee wëti tuu te dou, ufö i sa ko bunu ku Gadu.
4 Nöö hën wë da un koti paati ku ⌞Jesosi⌟ Keesitu. Biga un
kumutu a di soni di Gadu du da u ku ën bunuhati toona kai go
a wëti basu möön.
5 Ma fa i si uu dë aki, wa dë sö e. Biga uu sabi taa Masa
Gadu buta u bumbuu sëmbë nëën wojo kaa fu di u ta biibi ën
hedi. Nöö di Akaa u Gadu wë, hën ta mbei u abi di biibi dë e,
dee sëmbë. Fëën mbei u dë ku wai ta mëni di daka di woo ko
bumbuu ku telu a u libi.
6 Nöö fa i si u nama ku Jesosi Keesitu aki, ee i abi di maaka,
ee ja abi di maaka, an dë wan wojo soni e. Ma ee u ta biibi a
Masa Jesosi te di lobi u Gadu dë u si a u libi, nöö hën da di soni
Gadu ta suku a u fa u dë aki.
7 Un bi ta libi seei tololoo nango e, dee sëmbë. Wë ambë seei
ko tapa unu mbei wan ta piki dee tuutuu soni u bi konda da
unu möön?
8 Fa de tja di njunjun lei ko a unu dë, nöö na a di Gadu di kai
unu fuun ko sëmbë fëën a kumutu e.
9 Biga di lei dë o poi dee bumbuu lei fuunu tuu fiaa, leti
kumafa te wan kodo fisi poi a suwa nöö a ta kisi dee otowan
tuu.
10 Ma töku fa un ta hëngi nango ala seei, ma mi ta biibi a
Masa taa woon toona ko nama ku mi nöömö. Ma nöö di sëmbë
di tja di buuja libi naandë ko a unu, Masa Gadu o sitaafu ën
nöömö e, aluwasi ambë a dë.
11 So sëmbë ta mindi soni da mi taa mi ta manda sëmbë eti fu
de musu koti di maaka u Isaëli a de sinkii ufö de sa ko bumbuu
sëmbë a Gadu wojo. Wë nöö ee sö mi ta lei sëmbë tuu, nöö
faandi mbei dee Isaëli sëmbë ta toobi mi sö? Biga di lei dë an
ta toobi de e. Ma di lei u Masa Jesosi fa a dëdë da u a di lakpa
pau puu u a wëti basu, hën ta toobi de.
12 Wë dee sëmbë dee ta buta ku unu ku di maaka u Isaëli soni
dë, nöö mi kë fu de koti de sen kamian kolom puu a de sinkii
tuwë wante ⌞be di maaka soni dë kaba a mi jesi⌟.

Aki Paulosu ta lei de fa

u de libi awaa.
13 Wë dee sëmbë u mi aki, Masa Gadu bi kai unu puu a wëti
basu fuun ko dë fiifii tuu e. Ma na fuun pasa maaka go ta du
hii dee hogi dee di hati fii ta manda i fii du. Kwetikweti! Ma
un musu ta lobi unu na unu ta dini unu seei makandi.
14 Wë biga ˻ee wëti un kë hoi sö,˼ nöö be un hoi di wan kodo
wëti aki. Hën da i musu ta lobi di otowan fii kumafa i lobi i
seei. Nöö te i du sö kaa, nöö hën da i hoi hii dee wëti u Gadu
tuu. Na wan u de o fika.
15 Ma ee un sai dë ta kosi dee otowan fuunu ta feti ta du
taku soni ku unu seei makandi kuma taku mbeti, nöö un luku
bunu e. Biga dee soni dë o poi unu kaba a söso gbegedee.

Aki ta lei di tooka u te i dë a i seei leiki, ku te di Akaa

u Gadu ta tii i.
16 Nöö mi taki e, dee sëmbë, un musu buta unu seepi a di
Akaa u Masa Gadu leiki, nöö wan o ta du dee hogi soni dee di
hati fii ta manda i fii du.
17 Wë biga na dee lö soni dë di Akaa u Gadu ta kë a u e. Söseei
di bunu di di Akaa kë fuu du, nöö nëën di hati fuu ta kë fuu du.
Nöö sö de dë ta fia ku deseei makandi te wa sa du dee soni u
kë du.
18 Ma ee i buta i seei a di Akaa u Gadu leiki, nöö an o dë fii
musu ta duwengi i seei fii ta hoi peipei wëti möön e, biga di
Akaa hën o ta tii i kaa.
19 Nöö dee soni di hati fii ta manda i fii du dee na ta kai ku
Gadu, nöö hii sëmbë sa si taa de wë disi:
I ta libi jajo libi.
I ta libi fanafiti libi söndö sen.
I ta du peipei hogi a di së u manu ku mujëë soni.
20 I ta dini oto gadu möön leki Masa Gadu.
I ta wisi sëmbë.
I ta buuse sëmbë.
I lo' fia ta buja ku sëmbë.
I ta djalusu da otowan.
I a' taku hatiboonu.
I ta biinga fii wanwan tö musu feni bunu.
I lo' u suku toobi ta pii oto ta paati sëmbë ku sëmbë.
I ta hai i seei puu a sëmbë dendu fu hiniwan piki soni hedi.
21 I ta haun ku sëmbë.
I ta bebe soni ta döön gö ta du fanjanfanjan soni, ta libi hii dee
lö libi dë.
Nöö mi ta bai unu wan pasi möön kumafa mi bi bai unu kaa,
taa dee lö sëmbë ta libi dee lö libi dë, de an o dë a dendu u dee
sëmbë Gadu ta tii möönsö e.
22 Ma te di Akaa u Masa Gadu ta tii i, nöö dee soni aki o dë a
i libi:
Joo ta lobi sëmbë.
Joo dë ku wai a i hati.
Joo abi kötöhati.

Joo abi pasensi.
Joo abi tjalihati u sëmbë.
Joo abi bunuhati.
Sëmbë o sa futoou i a soni.
23 Joo abi sakafasi.
Joo ta tii i seei a soni.
Nöö ee u libi sö, nöö wa o poi na wëti e, dee sëmbë.
24 Nöö u dee sëmbë dee dë u Jesosi Keesitu, nöö uu kaba ku dee awoo libi fuu dee u bi ta libi e. Fa u bi ta hangi u du dee soni dee an ta kai ku Gadu dë, nöö u kaba ku dee lö soni dë gbegedee. A dë sö kuma u tja de go peka disa a di lakpa pau ka de bi kii Masa Jesosi, fu de aan kaakiti a u liba möön.
25 Biga fa u dë aki, di Akaa u Masa Gadu da u wan njunjun libi. Wë nöö di a da u ën sö kaa, dee sëmbë, nöö un boo dë nëën leiki e.
26 Wan musu ta suku hei ku në, biga dee soni dë ta tja haun ku toobi ko.

6

Aki Paulosu ta lei de fa u

de libi ku deseei.

1 Wë dee sëmbë u mi o, kandë wan fuunu du wan soni di an kai ku Gadu. Nöö te a pasa sö, nöö un dee sëmbë dee di Akaa u Gadu ta tii, nöö unu wë musu toona heepi di sëmbë dë tjëën a wan saapi fasi ko buta a pasi baka. Ma nöö fa i si i ta heepi ën dë, nöö i musu köni ku i seei tu e, biga i seei sa misi tu.
2 Un musu ta heepi unu seei makandi ta tja dee fuka fuunu e, dee sëmbë. Nöö te un du sö kaa nöö hën da un ta hoi dee wëti u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu.
3 Nöö ee wan sëmbë i ta mbei i seei hei ma ja dë sö, nöö hën da i ta ganjan i seei e.
4 Hiniwan sëmbë musu wegi di soni a ta du luku ee a bunu, ee an bunu, nöö joo dë waiwai. An o dë fii luku ee di fii kai ku di u di otowan.
5 Wë biga hiniwan sëmbë musu piki Gadu hënseei a dee soni dee a ta du.
6 Nöö ee wan sëmbë i ta lei Gadu wöutu a wan sëmbë, nöö i musu libi bunu ku di sëmbë dë ta paati dee bunu fii ku ën.
7 Nöö wan ganjan unu seepi e, dee sëmbë, ⌞taa di Gadu puu u a wëti basu kaa nöö u sa libi fa u kë⌟. Wë biga wan sa hoi Gadu a sipootu.
Di soni di i paandi, hën nöö joo koti.
8 Di sëmbë di butëën seei ta du dee hogi soni dee hën hati ta mandëën, nöö a o poi kaba a sösö u teego. Ma di sëmbë di butëën seei a di Akaa u Gadu basu ta du dee soni di Akaa ta mandëën, nöö hën di Akaa o da di libi u teego.

9 Nöö fëën mbei u musu ta du bunu nango nöömö. Wa musu
wei möönsö. Nöö ee wa lasi hati nöö te di lepi ten dou nöö woo
koti nöömö.
10 Fëën mbei ee u feni pasi u du wan sëmbë bunu nöö u musu
du ën wante. Sö u musu libi ku hii sëmbë e, ma möön gaanfa
ku dee oto sëmbë dee ta biibi Masa kuma u seei.

Aki Paulosu wasiköi de wan pasi möön ufö a tapa di biifi.

11 Dee sëmbë o, un luku fa dee sikifi maaka a di pampia aki
bigi.
12 ⌞Ma mi ta mbei ën sö nöö, biga mi kë bai unu taa⌟ dee
sëmbë dee lo' u hoi wëti dë, sösö gafa tö nöö de ta suku a
libisëmbë. Hën mbei wë de ta duwengi unu fuun musu tei di
maaka u Isaëli a unu sinkii. Na fu wan oto soni mbei, ma de
an kë fu dee oto sëmbë u de toobi de. Biga de o kisi sitaafu ee
de piki taa fa ⌞Jesosi⌟ Keesitu dëdë a di lakpa pau dë, nöö a puu
u a wëti basu.
13 Fa dee lö sëmbë koti de sinkii dë seei, ma de an ta hoi dee
wëti u Gadu e. Ma de kë fuun musu koti di maaka be de feni
gaan nëbai taa de wini unu tja ko a de së.
14 Ma mi, fa mi dë aki, ma ta njan buka a oto soni möönsö
möön leki di dëdë Masa Jesosi Keesitu dëdë da u a di lakpa pau.
Hën nöö mi ta kai gaan soni. Nöö hën wë puu mi a dee soni u
goonliba aki basu.
Wë biga dee soni goonliba sëmbë ta kai gaan soni, nöö ma
ta kai de soni möön e. Söseei dee soni mi ta kai gaan soni aki,
nöö de an dë wan wojo soni da de tu.
15 Mi taki e, dee sëmbë, ee i abi di maaka, ee ja abi di maaka,
an dë wan wojo soni. Ma ee i ko feni libi a Masa Jesosi Keesitu
te i ko wan hii njunjun sëmbë, nöö hën da di gaan soni fa u dë
aki.
16 Nöö un dee sëmbë ta libi kumafa mi ta lei unu aki, mi
ta begi Masa Gadu da unu tuu taa a musu dë ku unu ku ën
bunuhati ta da unu kötöhati e. Biga fa un dë aki, unu da dee
apaiti sëmbë u Gadu.
17 Nöö mi ta begi unu tu, taa wan mbei sëmbë toobi mi ku
dee soni aki möön e. Biga dee maaka dee mi kisi u dee fon de
bi foo mi fu Masa Jesosi hedi, nöö de tuu dë leti a mi sinkii aki
kaa.
18 Söö. Wë mi o tapa aki, dee sëmbë. Masa Jesosi Keesitu
musu dë ku unu ta tja unu ku ën bunuhati. A tan sö.

Di biifi Paulosu manda da dee biibima u Efeise

Wan wöutu a fesi.

Wë di pampia aki, hën da wan pampia di Paulosu mbei da dee biibima u Masa Jesosi dee dë a di köndë de kai Efeise. Paulosu bi dë wan u dee gaan tjabukama u Masa Jesosi de ta kai apösutu. Nöö fa a mbei di pampia aki, nöö a djei kuma na dee Efeise sëmbë wanwan a mbei ën da, ma a mbei ën da hii dee oto biibima tuu dee dë a di pisiwata naandë. Di a dë a Loomë a dunguwosu, nöö hën wë a mbei ën e.

Nöö a mbei ën u dee sëmbë musu sabi di pakisei Gadu abi taa a kë tja hii mundu ko buta a Masa Jesosi basu. Hën a toona ta leti de taa di de ku Masa Jesosi ko di wan kaa, nöö sëmbë musu si ën a de libi.

Aki di biifi seti.

1 A di pampia aki mi ta manda gaan odi da unu dee biibima u Masa Gadu dee dë a Efeise ala, dee ta waka a Masa Jesosi baka ta biibi nëën tuutuu. Mi, Paulosu, ta fan ku unu aki, wan u dee tjabukama u Jesosi Keesitu di Gadu seei bi buta. Nöö mi ta mbei di pampia aki manda gaan odi da unu,

2 taa Masa Gadu u Tata ku Masa Jesosi Keesitu musu dë ku unu ku de bunuhati. De musu da unu böö.

Aki Paulosu ta konda da de u dee bunu Gadu da u fu Masa Jesosi hedi.

3 Wë dee sëmbë, mi ta hopo Masa Gadu në e, di Tata u Masa Jesosi Keesitu. Mi ta dëën tangi u di a naki u sö wan gaan kölöku. Biga a seeka di akaa fuu a hii futu, nöö a da u hii dee bunu fëën köndë tuu dee a abi u da u, u di u ku ⌞Jesosi⌟ Keesitu ko di wan.

4 Biga gaanduwe kaa bifö Masa Gadu mbei goonliba, nöö a bi pakisei buta dë kaa taa a o tei u ko sëmbë fëën, u di Masa Jesosi o dëdë da u fuu ku ën sa ko di wan. A bi buta taa a o seeka u fuu musu ko dë gbelingbelin söndö föutu nëën wojo. U di a lobi u hedi,

5 hën mbei a bi buta taa a o tei u ko mii fëën fu di u ku Jesosi Keesitu o ko di wan. Nöö sö a feni ën taa a bunu.

6 Nöö fëën hedi a musu kisi gafa ku gaan nëbai e, u di gaan bunuhati fëën di a abi da u te a mbei u ku di lobi mii fëën, Masa Jesosi, ko di wan. Nöö u sösö seei a du ën da u o.

7 Nöö di bunuhati di Masa Gadu abi fuu dë, a bigi pasa maaka e, dee sëmbë. Biga fu di Masa Jesosi dëdë tuwëën buuu

a goon paka da dee wogi du fuu da u dë, hën mbei Masa Gadu puu u a bëë. Sö wan gaan bunuhati a abi e!

8 Nöö hën a toona da u fusutan. A limbo u wojo gbegede seei.

9-10 Biga a mbei u ko sabi dee tjubitjubi pakisei dee a bi abi nëën hati, fu di a o manda Masa Jesosi ko a goonliba.

Biga a bi pakisei ën buta dë kaa taa te di juu dou nöö a o tja hii soni u mundu ko buta a ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu maun. Dee soni u goonliba aki ku dee u liba ala tuu a o buta nëën maun, fu hën musu dë Masa u hii de tuu. A bi buta dee soni a fesi kaa, nöö awaa a mbei u ko sabi de.

11 Nöö söseei a buta a fesi taa a o tei u ko sëmbë fëën fu di u ku Masa Jesosi Keesitu o ko di wan. Wë nöö sö a pasa tuu, biga di soni di Gadu kë hën nöö o pasa nöömö.

12 Nöö ⌞u Isaëli sëmbë⌟, u musu tja nëbai ko da Gadu e, u di fa a ta heepi u tjika. Biga ⌞u bi ta mëni di Keesitu faa musu ko heepi u nöömö, nöö hën di a ko, nöö⌟ u fosu ko biibi nëën. Hën mbei u musu tja nëbai ko da Gadu.

13 Wë nöö unu seepi tu, ⌞un dee sëmbë na u Isaëli⌟, di unu ku Masa Jesosi ko di wan, nöö hën Masa Gadu da unu di Akaa fëën di a bi paamusi taa a o da dee sëmbë fëën. Biga di Bunu Buka Gadu manda da u aki, hën da di leti buka di ta lei u fa Gadu ta heepi u fuu kumutu a didibi faja. Nöö di un jei ën nöö hën un piki ën, nöö hën a da unu di Akaa fëën kuma wan nöbu taa un dë sëmbë fëën.

14 Nöö di Akaa u Gadu di u ta taki aki, a dë kuma wan gaan gudu a da u a fesi e, fu lei u taa te di juu dou faa puu u a hogi basu ku telu, nöö a o da u hii dee soni tuu dee a bi paamusi u da dee sëmbë fëën.

Wë nöö, dee sëmbë, mi taki e, fu dee soni dë hedi mbei Masa Gadu musu kisi gafa ku gaan nëbai e!

Aki Paulosu ta begi da dee sëmbë a peipei soni.

15-17 Wë nöö dee sëmbë, ⌞di un dë a dendu u dee sëmbë u Gadu dee o feni dee bunu fëën,⌟ nöö hën mbei mi ta begi Masa Gadu, di nëbai Tata fuu ku di Gadu u Masa Jesosi Keesitu, da unu. Mi ta dëën tangi fuunu hedi nöömö. Biga mi jei fa un ko ta biibi a Masa Jesosi tjika, ku fa un ta lobi dee oto biibima kuma unu a hii kamian.

Nöö mi ta begi Gadu u di Akaa fëën musu da unu köni ku fusutan fuun musu sabi Gadu möön bunu.

18 Mi ta begi taa wojo fuunu musu ko limbo fuun sa ko sabi di bunu di a bi kai unu fuun musu feni nëën. Biga a paamusi u wanlö gaan waiti gudu faa da u, fu di u dë sëmbë fëën hedi.

19-20 Nöö mi ta begi tu taa un musu ko sabi di kaakiti u Gadu di dë a u, fa a bigi tjika, be a ta wooko a unu libi. Biga ku di

wan seei kaakiti dë a weki ⌞Jesosi⌟ Keesitu puu a dëdë tjëën go buta nëën letimaun së a liba ala.
21 A tei ën buta a hii dee könu ku dee gaama ku dee kabiteni ku hii dee takima u köndë ku dee u mundu ala tuu liba. Nöö hën a dëën nëbai pasa hii dee sëmbë u di ten aki tee kisi ku di oto ten di o ko a baka.
22 Da sö Masa Gadu buta hii soni a Masa Jesosi basu e. Söseei a butëën hedima u hii soni fu u dee biibima tu. Biga leti kumafa i hedi abi taki a hii i sinkii liba, nöö sö Masa Jesosi ku u dee sëmbë fëën dë tu. Hën ta taki a u liba.
23 Nöö fa u ku ën dë di wan sinkii aki, nöö a buta taa u ku hii mundu tuu o ko dë gbelingbelin ⌞kumafa Gadu seei bi pakisei fuu dë⌟.

2

Aki Paulosu ta mëni dee sëmbë fa de bi dë kuma dëdëdëdë sëmbë ma Gadu puu de

a di dëdë dë.
1 Dee sëmbë o, fa un bi dë a fesi ta libi a di hogihati fasi fuunu dë, nöö un bi ta böö nöö e, ma wan bi dë ku libi eti ⌞biga unu ku Masa Jesosi bi dë paatipaati⌟.
2 Un bi ta libi kumafa dee sëmbë u di goonliba an dë u Masa Gadu ta libi. A di didibi baka un bi ta waka e, di abi taki a dee oto didibi dee dë a mundu ala tuu. Nöö fa u dë aki a ta wooko eti a dee sëmbë hati dee na kë piki Gadu buka.
3 Nöö sö u seei bi ta libi a fesi tu e. U tuu bi ta libi kumafa u kë. Hiniwan hogi pakisei, hiniwan taku mëni di ko a u hati, ku dee soni Gadu taa wa musu du, nöö de tuu u bi ta du. Sö u bi dë makandi tjika ku dee sëmbë dee fiti u di hatiboonu u Gadu musu kai a de liba.
4 Ma Masa Gadu bi a' tjalihati fuu te tjika. A lobi u gaanfa e.
5 Biga aluwasi fa u bi dë paatipaati ku ën ta libi dee takulibi fuu seei, ma töku a puu u a di lö dëdë dë hën a da u libi. Biga fa Masa Gadu weki ⌞Jesosi⌟ Keesitu a dëdë dë, nöö u ku ën tuu a bi weki makandi dë kaa. Nöö sö wë i si di bunuhati u Masa Gadu mbei u kumutu a di sitaafu u di didibi faja e, dee sëmbë.
6 Nöö fa Masa Gadu tja Jesosi Keesitu go buta nëën leti maun së a liba ala faa taki a hii mundu liba dë, nöö hën da u ku ën dë makandi ala kaa e. Biga u ku Masa Jesosi dë di wan.
7 Nöö di soni mbei Gadu wooko sö ku u mbei u ku Jesosi Keesitu ko di wan. A du ën fu hii mundu musu ta si nöömö taa sö di bunuhati fëën bigi te pasa maaka.
8 Biga di bunuhati u Masa Gadu hën wë mbei un kumutu a didibi faja e, dee sëmbë. Sö a du da unu u söso, fu di un biibi a Masa Jesosi liba hedi. Biga na wan möiti un mbei mbei un feni ën e. Gadu wanwan hën mbei.

9 Nöö hën da na wan sëmbë sa ta waka ta njan buka taa: “Mi
seei biinga mbei mi feni di lö bunu aki.” Nönö, na seei.
10 Ma Masa Gadu hën mbei u ku Jesosi Keesitu ko di wan. A
mbei u ko wan hii njunjun sëmbë, fuu sa du dee bunu soni dee
a bi buta a fesi kaa fuu musu ta du.

Aki Paulosu ta konda da de
taa de tuu ko di wan.

11 Un dee sëmbë dee an dë Isaëli sëmbë, wan musu fëëkëtë di
fa unu ku Masa Gadu bi dë longi e. U Isaëli sëmbë bi ta njan
buka ta kosi unu taa fa un sai dë wan abi di maaka u Gadu a
unu sinkii kuma u. (Ma hii fu di dë, a bi dë wan maaka u sinkii
nöö. Libisëmbë nöö butëën.)
12 Wan bi dë a dendu u dee sëmbë Masa Gadu bi tei fëën seei,
kuma u Isaëli sëmbë. Biga ku u dee lö sëmbë aki Masa Gadu bi
a’ buka. A paamusi u sömëni soni, ma unu, wan bi dë a dendu.
Un bi ta libi fuunu a di goonliba aki nöö a kaba. Wan bi abi di
biibi taa sö wanlö gaan bunu Gadu bi abi u da unu. Wan bi ta
mëni Gadu seei. Sö un bi ta dë di ten wan bi dë ku Masa Jesosi
Keesitu.
13 Ma fa u dë aki, nöö wan dë sö möön e. Hii soni ko tooka.
Unu ku Jesosi Keesitu ko dë di wan, u di a dëdë da unu tuwëën
buuu a goon paka di paima da unu. Un bi dë longi ma un ko
zuntu awaa.
14 Biga Masa Jesosi mbei u Isaëli sëmbë ku un dee oto lö
sëmbë ko fii ku u seei awaa. A booko dee soni dee bi mbei u
ku unu bi dë felantima, puu a pasi.
15 Biga fa a dëdë tuwëën buuu a goon dë, ⌞nöö a paka Gadu di
paima u dee peipei wëti dee Gadu bi da u Isaëli sëmbë fuu hoi⌟.
A kaba dee wëti dë a sösö fiaa, hën a mbei u ku unu makandi
ko wan hii oto pei sëmbë, njunjun wan. Biga u tuu ko dë wan
a Masa Jesosi.
16 Nöö di u ko dë di wan sëmbë, nöö wa sa buuse u seei möön
e. Biga a di lakpa pau ka Masa Jesosi dëdë da u dë, naandë a
mbei u tuu ku Masa Gadu toona ko fii, nöö naandë di taki fuu
ku unu koti.
17 Fa Masa Jesosi du dë, dee sëmbë, nöö hën tja di buka ko da
hii u tuu, taa dee sëmbë bi dë longi ku Gadu ku dee sëmbë bi
dë zuntu ku Gadu tuu sa abi wan libi makandi ku ën. Söseei u
tuu sa abi wan libi makandi ku u seei tu.
18 Biga fa u tuu ko nama ku Masa Jesosi aki, ee i dë Isaëli
sëmbë, ee i dë oto lö sëmbë, ma di Akaa u Masa Gadu sa fan ku
Gadu da i, be a limbo fesi da i awaa.
19 Nöö da sö e, dee sëmbë. Fa wan bi dë a Isaëli lö, nöö un
bi dë döösë sëmbë. Ma fa u dë aki, wan dë sö möön. Un ko dë
goonmii u Masa Gadu köndë makandi ku u dee oto sëmbë fëën.
Un ko wosu dendu sëmbë u Gadu seei.
20 Fa dee fesiten tjabukama u Masa Gadu ku dee tjabukama
u Masa Jesosi bi ta konda soni u Masa Jesosi da sëmbë dë, nöö

de seti di wooko kuma te wan sëmbë ta seti wan wosu buta di goonsei. Nöö hën u ko dë sitonu a di goonsei dë liba, ma ⌞Masa⌟ Jesosi Keesitu seei da di gaan posu.

21 Biga hën ta hoi hii di wosu makandi ta seeka u dee biibima fëën, fuu ko dë wan apaiti wosu gbelingbelin dëën.

22 Nöö unu seei dë a dendu tu. Wë biga fa unu ku Masa Jesosi ko di wan dë, nöö di Akaa fëën ta seeka unu ku hii dee oto biibima u Masa Jesosi tuu makandi fuun ko dë wan wosu ka Gadu ta libi.

3

Aki Paulosu ta taki da de fa di wooko fëën dë.

1 Nöö fëën hedi mi, Paulosu, ta begi da unu ka mi dë a dunguwosu aki e. Nöö di soni mbei de tja mi ko buta aki, fu di mi konda di buka u Jesosi Keesitu da un dee sëmbë dee na Isaëli lö taa un sa ko dë sëmbë u Gadu tu.

2 Nöö mi ta wooko leti kumafa un sabi kaa taa sö wan wooko Gadu bi da mi, fu mi konda di Buka u di bunuhati u Gadu da unu.

3-6 Biga a lei mi a wan apaiti fasi di tjubitjubi pakisei fëën di a bi abi, taa na Isaëli sëmbë wanwan sa feni di bunu u Gadu e, ma dee sëmbë dee na dë Isaëli sëmbë seei sa feni ën tu. A ta kai u tuu fuu ko nëën fuu ko di wan sinkii, be u feni dee bunu dee a bi paamusi u fu di u piki di buka u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu.

Nöö di soni aki, dee fesiten sëmbë an bi sabi ën wan bëtë e. Ma fa u dë aki, di Akaa u Masa Gadu lei mi ku dee oto tjabukama u Masa Jesosi dee ta konda di buka u Gadu taa hii pei sëmbë sa ko a Gadu. Nöö mi bi sikifi di soni aki da unu kaa, nöö ee un lesi ën, nöö woon si fa mi fusutan di pakisei di Masa Gadu bi abi dë tjika, mbei a manda ⌞Jesosi⌟ Keesitu ko a goonliba.

7 Nöö Masa Gadu naki mi kölöku te a buta mi a di wooko aki, fu mi konda di buka aki da lanti. Ku di gaan kaakiti fëën a seeka mi buta a di wooko e.

8 Aluwasi fa mi bi dë di möön sösö wan u dee biibima tuu, ma tökuseei Masa Gadu da mi di buka fëën aki ku ën bunuhati. A manda mi fu mi sa kondëën da un dee sëmbë dee na Isaëli lö, taa ee un ko bia piki di buka u ⌞Jesosi⌟ Keesitu, nöö unu seei sa feni dee bunu u Gadu tu. Biga Gadu abi gaan hia bunu te pasa fa hii sëmbë sa pakisei, faa da dee sëmbë fëën. Nöö un dee sëmbë na u Isaëli seei sa feni de tu.

9 Fa Gadu buta mi a di wooko aki, dee sëmbë, nöö a manda mi u mi mbei hii sëmbë musu ko sabi limbolimbo fa soni musu waka bifö a sa ko dë kumafa Gadu bi pakisei ën. Biga a fesi Masa Gadu, di bi mbei hii soni u mundu bi pakisei di soni aki kaa, ma a bi hoi ën tjubitjubi nëën hati ufö. Nöö awa ufö a mbei sëmbë ko sabi ën.

10 Nöö di soni mbei a du ën sö, fu dee gaan hedima u mundu
dee abi taki a liba ala, musu sa si a u dee biibima fëën kumafa
Gadu abi peipei köni tjika.
11 A du ën leti kumafa a bi ta pakisei nëën hati nöömö taa sö
a o manda Jesosi Keesitu u Masa ko a di goonliba aki.
12 Nöö fu di u biibi nëën te u ku ën ko di wan aki, nöö u tuu
sa ko a Gadu waiwai awaa söndö fëëë. Biga u sabi taa Gadu o
limbo fesi da u fu Masa Jesosi hedi.
13 Nöö fëën hedi, dee sëmbë, fa mi dë a dunguwosu aki seei,
ma mi ta begi unu fu wan musu lasi hati u dee sitaafu mi ta
tja da unu aki e. Biga unu seei feni gaan wini nëën.

Aki Paulosu ta begi da

dee sëmbë möön.
14 Dee sëmbë o, ⌞Gadu naki u kölöku tuu e,⌟ nöö fëën hedi mi
ta tjökö kini a goon ta begi u Tata a liba,
15 di abi hii dee peipei sëmbë u mundu tuu, taa
16 fa a abi bunu pasa maaka tjika dë, nöö be a mbei di Akaa
fëën da unu gaan degihati fuun ta waka nëën baka ku wan
hati.
17 Nöö mi ta begi ën tu fuun musu sa biibi a ⌞Jesosi⌟ Keesitu
möönmöön, be a ko dë bööböö a unu hati kuma nëën seei wosu
a dë.
Nöö mi ta begi ën da unu tu, u di lobi un ta lobi Masa Gadu
ku libisëmbë tuu musu göö ko bigi, kuma wan pau di lutu fëën
go fundu a goon te an sa hön kai.
18 Nöö te a dë sö kaa, nöö unu ku dee oto biibima tuu o ko
sabi di lobi di ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu lobi u, fa a hei, fa a fundu,
fa a baai tjika te a pasa hii soni u mundu.
19 Di lobi a lobi u dë, sëmbë an tjika u sabi kaba fëën möönsö
e. Ma töku mi ta begi da unu be un musu sa sabi ën tee a bebe
unu. Sö mi ta begi da unu, dee sëmbë.
20 Söö. Wë dee sëmbë o, Masa Gadu musu kisi gafa e. Biga
fa di gaan kaakiti fëën ta wooko a u hati tjika aki, nöö a sa du
soni gaanfa möön leki fa u ta begi ën. A sa du soni pasa ka
pakisei fuu sa dou seei.
21 Fa a sai dë, dee sëmbë, a musu kisi gafa a u dee sëmbë fëën
e, fu di u ku Jesosi Keesitu ko dë di wan. Gafa fëën an musu
kaba a mundu möönsö fu ten na ten. A tan sö.

4

Aki Paulosu ta lei de taa

di wan sëmbë nöö u dë.
1 Wë dee sëmbë, fa i si mi dë a dunguwosu aki, nöö fu di
Buka u Masa Jesosi di mi ta konda hedi e. Nöö mi ta begi unu

gaantangi taa fa i si Gadu tei unu fuun ko sëmbë fëën dë kaa,
nöö un libi kumafa a fiti u sëmbë fëën musu libi.
2 Biga un musu a' sakafasi ku saapifasi. Un musu ta hoi
pasensi da unu seei nöömö. Un musu ta tei di otowan fii
kumafa a dë, fu di un lobi ën hedi.
3 Söseei un musu mbei möiti be un ta libi fiifii ku unu seei.
Un musu dë ku wan hati kumafa di Akaa u Masa Gadu buta
unu.
4 Biga fa u dë peipei sëmbë seei, ma di wan kodo nöö u dë e.
Di wan Akaa u Gadu hën nöö dë a u tuu hati. Di wan bakaten
bunu nöö a paamusi u tuu, fu di u dë sëmbë fëën.
5 Wan Masa nöö u tuu abi, di wan biibi nöö u tuu ta biibi, di
wan kodo dopu nöö u tuu dopu.
6 Wan Gadu nöö u abi, hën da di Tata fuu tuu. Hën da di
Masa u hii mundu, di ta libi a u dee sëmbë fëën tuu hati ta
wooko a u liba fuu musu du andi a kë.
7 Nöö sö a dë e, dee sëmbë, ma töku fa u dë di wan seei, ma u
tooka. Biga ⌊Jesosi⌋ Keesitu paati dee peipei köni fëën da u ku
ën bunuhati kumafa a fiti.
8 Fëën mbei Gadu Buku taki soni ⌊u Masa Jesosi⌋ taa:
A toona hopo go a Gadu Köndë a liba ala.
Nöö fa a go dë, nöö a go kuma wan winima ku gaan nëbai seei,
ta tja sëmbë te a hia ko nëën baka.
Nöö di a go, nöö hën a paati peipei gudu da sëmbë.
9 Wë nöö unfa di oto dë waka taa a toona hopo go a liba? Wë
di a taa toona a toona, nöö hën da a bi dë a Gadu Köndë a liba
ala a fesi, bifö a saka ko a di kaba lagi kamian a di goonliba
aki.
10 Wë da sö e, dee sëmbë. Di Sëmbë di bi saka ko aki, hënseei
toona subi go pasa dee bundji go te ka di wojo fii an sa si dou,
tee dou a di kaba hei kamian a Gadu Köndë ala seei, faa sa dë
Tiima a hii mundu liba.
11 Hën seei wë da di Sëmbë di bi paati dee peipei wooko da u
dee sëmbë fëën. So fuu a buta fuu dë gaan tjabukama dëën. So
fuu a buta fuu musu kisi fan fëën ta konda da sëmbë. So fuu
a buta fuu ta waka ta konda da sëmbë taa sö a dëdë da de nöö
be de bia libi ko nëën. So fuu a buta fuu tan a wan kamian ta
tii dee otowan ta tja de. So fuu a buta fuu ta lei otowan.
12-13 Nöö sö u dee wookoma fëën dë peipei, ma di wan
wooko nöö a da u. Hën da fuu musu ta seeka dee sëmbë fëën,
be de du di wooko fëën kumafa a fiti ta heepi de na de. Nöö a
di fasi dë woo go a fesi a di biibi, te u tuu sa ko ta libi ku u seei
ku wan hati kumafa Gadu kë. Biga u da sëmbë u Masa Jesosi
Keesitu. U dëën sinkii. Nöö u musu ta lei soni u di Womi Mii
u Gadu dë te u sabi ën bumbuu kumafa a dë, nöö woo ko dë
gbelingbelin kumafa Masa Jesosi seei dë söndö föutu.
14 Wa o dë kuma miii möön, u sëmbë ta tja nango ta ko ku
dee ganjanganjan lei u de. Di sëmbë aki taki disi da i, i piki.

Di otowan taki sö, i piki. Dee lö sëmbë dë ta mbei möiti u de ganjan sëmbë tja go a sösö së.
15 Ma na be uu du sö e. Ma un boo ta fan dee leti soni dee Masa Gadu kë fuu ta fan gbelin da sëmbë ku lobi. Nöö woo ta ko dë kuma ⌊Jesosi⌋ Keesitu, di hedima fuu, a hii fasi.
16 Nöö fa Masa Jesosi dë hedima fuu dë, a ta seeka u dee sëmbë fëën be hiniwan fuu musu dë leti ka i fiti a di wooko, kumafa dee kamiankamian a sëmbë sinkii fiti ku deseei. Nöö te hiniwan sëmbë ta du ën wooko kumafa a fiti ta lobi dee otowan fëën, nöö woo nango a fesi seei.

Aki Paulosu ta bai dee sëmbë taa de an musu libi dee awoo libi möön.

17 Fëën hedi, dee sëmbë, mi ta tei di në u Masa Jesosi bai unu taa wan musu libi kumafa dee sëmbë dee an ta dë ku Masa Gadu a wan së ta libi e. Dee sëmbë dë, fusutan u de poi gaanduwe.
18 Pakisei u de dungu. De dë longi ku di teego libi u Masa Gadu. Biga de niinga u piki ën buka tee de an sabi wan wojo soni fëën.
19 De an ta fii sen da na wan soni möön. De ta waka a dee taku giii u de hati baka ta du fanafiti soni tee a ko de sinkii kaa. Nöö soni an dë möön di sa hogi da de te de an sa du ën.
20 Ma unu, wan musu dë sö e. Na a dee lö fasi aki u bi lei unu taa sö dee sëmbë u ⌊Jesosi⌋ Keesitu ta libi.
21 Biga un bi kisi lei fëën, na sö nö? Aai, de bi lei unu dee tuutuu soni dee de bi si ku dee de bi jei a Masa Jesosi.
22 De bi lei unu taa un musu kaba ku dee awoo fasi dee un bi abi a fesi. Biga di hatiböö fuu libisëmbë hën ta ganjan u ta tja u go kaba a sösö.
23 Nöö un musu bia disa di awoo fasi dë. Di hatiböö fuunu ku di pakisei fuunu musu tooka te i ko wan hii njunjun sëmbë.
24 Un musu tei di njunjun libi di Gadu da u, nöö woon ko ta djeesi ën seei. Biga hën ta libi bunu a hii futu ku limbo hati.
25 Wë nöö fa u ta taki ën aki, dee sëmbë, nöö un musu kaba ku mindi soni e, nöö un fan ku unu seei gbelingbelin söndö ganjan. Biga di wan sëmbë nöö u dë, sëmbë u Masa Jesosi.
26 Ee hati fii boonu, nöö i musu mëni i seei fu ja du hogi. Sonu an musu go bifö hati fii kötö.
27 Biga di didibi ta suku pasi faa buta i fii du hogi, nöö na dëën pasi e.
28 Ee wan sëmbë i bi ta fufuu, nöö be i disa. Be i go suku bumbuu wooko ta du, fii sa ta heepi i seei te dou ku dee sëmbë dee dë a fuka.
29 Na mbei poipoi fan kumutu a i buka e, ma be i ta fan dee lö fan dee dë fanöudu fu sa heepi sëmbë tja de ko a fesi.
30 Wan musu libi a wan fasi di an fiti te nöö di Akaa u Masa Gadu kisi tjali e. Biga ku di Akaa dë seei Masa Gadu maaka u,

fu tee di daka dou fu Masa Jesosi Keesitu musu toona saka ko
a goonliba nöö woo kumutu a sitaafu ku telu awaa.
31 Nöö un musu kaba ku hoi sëmbë a bëë, dee sëmbë, ku di
gandji un ta gandji da sëmbë. Un musu kaba ku dee lö libi aki
e: hatiboonu, buja ku sëmbë, feti, kosi sëmbë. Hii dee sootu
takuhati libi dë tuu fiaa musu kaba a unu.
32 Ma un musu ta fii ku di otowan fii ta tjali ku ën. Un musu
ta dëën paadon. Biga fa ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu dëdë da i dë, nöö
Gadu an ta hoi i a bëë möön e.
Nöö sö u taki e, dee sëmbë.

5

Aki Paulosu ta lei dee sëmbë fa u de libi kuma sëmbë di dë a limbo.

1 Dee sëmbë o, unu da dee lobi mii u Masa Gadu, nöö un
musu mbei möiti be un ko kuma hën, kumafa wan mii kë
djeesi ën tata a soni.
2 Un musu lobi unu seei gaanfa e, kumafa ⌞Masa Jesosi⌟
Keesitu lobi u tefa a tuwë hën libi da u, kuma wan paima di
a paka di suti da Gadu.
3 Un musu kaba ku dee peipei takulibi a di së u manu ku
mujëë soni. Un musu kaba ku langa hati ku jajo libi. Dee lö
libi dë an fiti unu, biga unu da sëmbë u Masa Gadu ⌞nöö un dë
limbolimbo nëën wojo kaa⌟.
4 Söseei dee peipei wisiwasi fan an musu ta kumutu a unu
buka e, dee dëëwojo fan, ku dee gaan sipootu, ku dee fanafiti
fan a manu ku mujëë soni. Dee lö fan dë an ta fiti wan sëmbë
u Gadu. Ka fii dë ta fan dee lö fan dë, nöö a möön bunu fii ta
da Gadu tangi.
5 Nöö wan soni i musu sabi gbelin e, dee sëmbë. Hën da, te
Gadu buta ⌞Jesosi⌟ Keesitu ko könu a hii mundu liba kaa, nöö
di bunu fëën köndë an o dë u dee sëmbë dee ta libi dee fanafiti
libi ku dee mötjö libi u di goonliba aki. Söseei an o dë u dee
sëmbë dee abi langahati u soni tu. Biga dee langahatima ku
dee sëmbë ta begi oto gadu tuu dë di wan soni. Nöö di bunu u
Gadu Köndë, dee lö pei sëmbë dë an o feni ën seei.
6 Wan musu mbei na wan sëmbë ganjan unu ku dee sösö fan
u de taa Gadu u dini an taanga sö. Biga u dee lö libi naandë
hedi mbei Gadu o kuutu dee sëmbë dee an kë piki ën buka, ku
gaan hatiboonu seei.
7 Hën mbei wan musu nama ku de.
8 Biga a fesi unu seei bi dë a dungu tu, ma fa u dë aki wan
dë sö möön. Masa Gadu tja unu ko buta a limbo, nöö un musu
libi kuma sëmbë di dë a di së u limbo.
9 Biga ee i dë a di së u limbo, nöö joo ta libi bunu ku sëmbë,
nöö joo ta libi letileti söndö ganjan.

10 Nöö un musu mbei möiti fuun sabi di libi di Gadu lobi e,
dee sëmbë.
11 Wan musu a' bisi ku dee soni dee sëmbë dë a dungu ta du,
biga de an ta tja heepi ko. Ma un musu libi a sö wan fasi u dee
sëmbë dë musu si taa de an ta libi bunu.
12 Biga dee soni de ta du tjubitjubi dë, de dë gaan sen soni
seei, te ja sa tei de taki da sëmbë.
13 Ma fa woon ta libi bunu a de dendu dë, nöö deseei o ko si
taa de an ta libi bunu. Biga ka limbo dë nöö naandë sëmbë ta
si hii soni gbegedee.
14 Fëën hedi de taa:
Di sëmbë di dë a duumi dë, weki.
Hopo kumutu a dee dëdë sëmbë mindi dë,
be di Keesitu tuwë faja da i fii si limbo.
15 Fëën mbei i musu mëni i seei kumafa i ta tja i libi e. Wan
musu libi kuma dee sëmbë söndö fusutan, ma un musu libi
kuma sëmbë di a' bumbuu pakisei.
16 Nöö ee i feni okasi fii du wan bunu soni, nöö i musu du ën
wante e, biga u dë a wan gaan hogi ten.
17 Fëën hedi ja musu dë kuma dee wisiwasima, ma i musu
mbei möiti fii sabi andi Gadu kë a i.
18 Ja musu bebe soni te a buta i nëën leiki e, biga hën ta buta
i ko kaba-a-sösöma. Ma be i ta dë a di Akaa u Gadu leiki.
19 Nöö un tei dee kanda dë a di Buku u Gadu ku dee oto
kanda dee biibima mindi u ta gafa Gadu, nöö un ta fan ku
unu seei ku de ta kanda ta mbei piizii da Masa Gadu ku hii
unu hati.
20 Sö un musu ta da Masa Gadu u Tata tangi hiniwan juu e,
dee sëmbë. I musu ta dëën tangi u hii soni a di në u Masa Jesosi
Keesitu.

Aki Paulosu ta fan ku dee womi ku dee mujëë fa u de musu

libi ku deseei.

21 Sö wë, dee sëmbë, un musu ta saka da unu seei e, fu di un
ta lesipeki Gadu.
22 Dee mujëë, un musu ta saka da unu manu fu di un ta
nama ku Masa Jesosi.
23 Biga di womi hën da hedima fëën mujëë, leti kumafa
⌞Jesosi⌟ Keesitu dë hedima fuu dee sëmbë fëën. Hën seei da di
Heepima fuu tu. Hën ku u dë leti kumafa sëmbë hedi ku ën
sinkii dë, biga hën ta taki a u liba.
24 Nöö leti kumafa u dee biibima ta saka da ⌞Masa Jesosi⌟
Keesitu a hii soni, söseei dee mujëë musu ta saka da de manu
a hii soni.
25 Nöö un dee womi, un musu lobi dee mujëë fuunu leti
kumafa ⌞Jesosi⌟ Keesitu lobi u dee sëmbë fëën teefa a dëdë da
u.

26 Nöö di soni mbei a dëdë da u e, dee sëmbë, faa musu puu
sundju a u hati seeka u buta gbelingbelin söndö föutu da Masa
Gadu. Biga a bi konda di buka fëën da u te a kaba nöö hën a
manda u fuu go dopu ku wata. Nöö a de tu fasi dë a buta u ko
dë limbolimbo.
27 Nöö a du ën sö fuu sa dë wanlö waiti sëmbë dëën seei
gbelingbelin söndö föutu a u hati, kuma wan mujëë de seeka
bisi buta dililii faa toou ku wan womi.
28 Nöö sö dee womi musu ta lobi dee mujëë u de kuma
deseei sinkii. Biga fa i si manu ku mujëë sai dë kaa, nöö de dë
di wan sinkii e. Nöö hën mbei te wan womi ta lobi ën mujëë,
nöö hën da a ta lobi ën seei.
29 Biga leti kumafa na wan sëmbë ta buuse hënseei sinkii ma
a ta lobi ën ta dëën njanjan ta tjubi ën faa musu dë bumbuu,
nöö leti sö nöö Masa Jesosi ta lobi u dee sëmbë fëën ta sölugu u
fuu musu dë bumbuu.
30 Biga u da dee kamiankamian fëën sinkii.
31 Fëën mbei a sikifi a Gadu Buku taa:
Ee wan womi i dë nöö i a' wan mujëë fii,
nöö i musu kumutu disa i mama ku i tata go libi ku i mujëë,
be i ku ën ko di wan.
32 Nöö di fa wan womi ku ën mujëë ta libi ku deseei dë, nöö a
fesi a bi dë wan tjubitjubi soni di libisëmbë an bi fusutëën. Ma
fa u dë aki, Gadu lei mi taa di libi u de dë kuma wan peentje
ta lei u fa di libi u ⌞Jesosi⌟ Keesitu ku dee sëmbë fëën dë.
33 Wë nöö sö di soni dë e, dee sëmbë. Fa mi ta fan ku unu aki,
nöö hën da hiniwan womi musu lobi ën mujëë kuma hënseei
sinkii. Nöö söseei tu hiniwan mujëë musu lesipeki ën manu.
Da sö.

6

Aki Paulosu ta fan ku dee mii

ku dee gaan sëmbë u de.

1 Un dee mii, un musu piki unu mama ku unu tata buka e,
kumafa a fiti biibima u Masa Jesosi.
2 Ja sabi fa a sikifi a Gadu Buku nö? A taa: I musu lesipeki i
mama ku i tata. Hën da di fosu wëti di dë ku wan paamusi a
dendu taa,
3 ee i lesipeki i mama ku i tata nöö soni fii o waka bunu a di
goonliba, nöö joo libi gaandi.
4 Nöö un dee gaan sëmbë, wan musu ta libi ku dee mii fuunu
a wan fasi di na fiti e, te de ko ta hoi unu a bëë. Ma un musu
kiija de a wan leti fasi ta lei de kumafa Masa Gadu kë u de
musu libi.

Aki Paulosu ta fan ku dee saafu ku dee masa u de.

5 Nöö un saafu, un musu ta piki dee masa fuunu buka
gaanfa ku fëëë seei, u di un ta lesipeki ⌊Masa Jesosi⌋ Keesitu
hedi. Un musu du ën ku hii unu hati, leti kumafa un ta piki di
buka u Masa Jesosi.
6-7 Wan musu ta wooko a sö wan fasi taa te di basi sai dë bifö
un ta wooko bunu, ma te an sai dë nöö un bazia sindo fuunu.
Biga te un wooko sö, nööën da un ta suku gafa a libisëmbë
wojo nöö, ma na a Gadu. Ma un musu wooko leti kuma saafu
u ⌊Masa Jesosi⌋ Keesitu, ta du andi Gadu kë waiwai.
8 Biga i sabi taa Masa Gadu ta paka hiniwan sëmbëën
paima kumafa i ta du bunu tjika, ee i dë saafuma, ee i dë fiima.
9 Wë nöö söseei, un dee masa un musu libi bunu ku dee
saafu fu unu tu. Wan musu ta bai de ta musu de ta da de gaan
buka. Biga unu tuu abi di wan Masa di dë a liba ala, nöö an ta
luku a fesi. Di wan fa nöö a ta si u tuu.

Aki Paulosu ta konda da dee sëmbë fa u de tei dee fetilai u Gadu u de musu feti ku didibi.

10 Wë nöö wan soni nöö fika bi fuu taki möön.Ën da fa
unu ku Masa Jesosi ko di wan dë, nöö un musu tei di gaan
kaakiti fëën di a abi faa heepi unu fuun ko dë gingin seei a
di libi fuunu.
11 Leti kumafa dee sodati ta bisi dee peipei soni u de nango
a feti, sö nöö i musu wooko ku hii dee fetilai Gadu ta da u. Nöö
te di didibi ko a i, nöö an o kisi i ku dee hogi köni fëën a ta boi.
12 Biga na ku libisëmbë sinkii ku nöngö u ta feti e, ma ku dee
tiima dee dë a mundu a liba ala, dee hedima u dee hia didibi
dee abi taki a di dungu ten u dë aki.
13 Nöö fëën hedi i musu biinga seei fu te de dou a i nöö i dë
kabakaba këëë ku dee fetilai Gadu da i fii wini de. Nöö joo
taanpu gingin, fu te di feti kaba nöö joo dë di winima.
14 Nöö seeka i seei sö: ta waka a dee tuutuu soni u Gadu baka
söndö ganjan. Nöö te i du sö kaa, nööën da i dë seekaseeka
kuma wan sodati dë ku wan degi banti nëën mindi faa go a
feti.
Nöö i musu ta libi bunu a Gadu wojo. Nöö te i libi sö kaa,
nööën da i dë seekaseeka kuma wan sodati di bisi wan felu
soni ta tapëën hati.
15 Nöö hiniwan juu i musu ta dë kabakaba fii go konda da
sëmbë kumafa Gadu ta puu sëmbë a hogi basu ta da de böö.
Nöö te i dë sö kaa, nööën da i dë ku susu taitai a i futu kuma
wan sodati nango a feti.
16 Nöö söseei hiniwan juu i musu abi biibi a Gadu liba. Nöö
te i dë sö kaa, nöö didibi an o feni baaku a i faa kisi i. I o dë
kuma dee sodati ta hoi wan pei felu soni goboo sö a de fesi fu
de tapa dee faja piiwa u dee felantima.

17 Nöö hiniwan juu i musu sabi tuutuu taa Gadu puu i didibi faja. Ja dë a di didibi basu möön. Nöö te i sabi sö kaa, nöö hën da i dë kuma dee sodati ta tjubi de hedi ku felu kaapusa.

Nöö i musu tei di wöutu u Gadu di di Akaa fëën ta da i. Hën da sëufangi fii kaa.

18 Nöö hiniwan juu i musu ta tja hii dee fuka i abi tuu ko a Gadu fesi ku begi ku djëmë, kumafa di Akaa fëën ta manda i fii begi. I musu ta dë kabakaba fii ta begi da hii dee sëmbë u Masa Gadu nöömö. Ja musu wei möönsö.

19 Nöö un musu begi da mi tu, dee sëmbë, be Gadu heepi mi u mi konda di buka fëën waiwai söndö fëëë, fu sëmbë sa ko sabi di pakisei fëën di a bi abi a fesi tjubitjubi nëën hati kumafa a bi kë heepi sëmbë tjika.

20 Biga tjabukama fëën mi dë ta fan ku sëmbë nëën kamian. Fëën mbei de söötö mi ku bui buta a dunguwosu aki. Nöö un begi da mi u mi sa ta konda di Buka waiwai söndö fëëë kumafa, a fiti u mi musu kondëën da sëmbë.

Aki Paulosu ta tapa di biifi.

21 Wë kumafa libi u mi dë aki, dee sëmbë, nöö mi o manda Tikikusi be a ko piki unu be un sabi. Di womi dë dë wan bumbuu futuboi u Masa Gadu e. A dë wan sëmbë fuu, nöö u lobi ën seei. Nöö te a ko a unu ala, nöö a o piki unu kumafa hii soni u mi dë.

22 Fëën hedi mi mandëën ko a unu faa piki unu be un jei fa mi dë, be hati fuunu kötö.

23 Söö. Wë dee sëmbë fuu dë, Masa Gadu u Tata ku Masa Jesosi Keesitu musu da unu böö. De musu heepi unu be un lobi unu seei ta hoi di biibi nango nöömö.

24 Di bunuhati fasi u Masa Gadu musu dë ku unu ku hii dee oto sëmbë dee ta lobi Jesosi Keesitu a wan tuutuu fasi.

⌞Na soni möönsö. Mi, Paulosu, manda gaan odi da unu. A tan sö.⌟

Di biifi Paulosu manda da dee biibima u Filipi

Wan wöutu a fesi.

Di tjabukama u Masa Jesosi de kai Paulosu, hën sikifi di biifi aki manda da wanlö biibima u Masa Jesosi dë a wan köndë de kai Filipi. Paulosu seei bi go konda di buka u Masa Jesosi da dee sëmbë aki tefa de bia ko piki di Buka ta biibi a Masa Jesosi. (Luku Tjab. 16.) Nöö hën di Paulosu kumutu a dee Filipi sëmbë ta paaja di Buka a köndëköndë tee wan pisi, hën lanti kisi ën tja go söötö a dunguwosu u Masa Jesosi hedi. Nöö hën dee Filipi biibima ko jei, nöö hën de manda wan sëmbë u de de kai Epafodisi go haikëën. Nöö di di sëmbë ko haikëën tefa a o toona go, nöö hën Paulosu sikifi di biifi aki manda tangi da dee Filipi biibima u di fa de libi ku ën. Söseei a manda lei de unfa u de libi kumafa Gadu kë.

Nöö fa a mbei di biifi aki, nöö a dë söötösöötö eti. An sikifi na un köndë a bi dë, a kandë a dë a Loomë. A sai dë ta haika lanti fu de musu kuutu soni fëën, ee de o kii ën ee de o puu ën.

Aki Paulosu ta manda odi da de.

1 Wë dee sëmbë, mi Paulosu manda gaan odi da unu. Fa mi ta mbei di biifi aki, nöö mi ku Timoteo, nöö sö u dë aki, u dee futuboi fu Jesosi Keesitu. Nöö u ta manda di odi da hii unu tuu, un dee sëmbë a Filipi dee dë apaiti da Gadu fu di unu ku Masa Jesosi Keesitu ko di wan. U ta mandëën da un dee hedima ku dee basia u keiki tuu.

2 Fa un sai dë, u Tata Masa Gaangadu ku Masa Jesosi Keesitu musu dë ku unu ta heepi unu ku de bunuhati e. De musu ta da unu böö.

Aki Paulosu ta begi ku wai

da dee sëmbë.

3 Wë dee sëmbë, hiniwan juu te mi ta mëni unu, nöö mi ta da di Gadu fuu di mi ta dini aki tangi fuunu hedi.

4 Hiniwan ten mi ta begi da unu tuu ku gaan piizii seei,

5 fu di u ku unu dë a di wan wooko makandi ta paaja di Buka u Masa Jesosi. Wë biga fu di ten un jei di Buka, nöö hën wë un tei ën, hën i si un dë ku mi makandi a di wooko fu te tide eti.

6 Nöö mi sabi taa di Sëmbë di seti di bumbuu wooko a unu hati dë, an o disëën a hafu pasi möönsö. Ma a o tjëën go dou fu te di daka Jesosi Keesitu o toona ko a goonliba aki baka.

7 Wë dee sëmbë u Filipi dë o, a fiti fa mi ta wai ku unu aki e. Mëni fuunu dë a mi hati. Biga fa Gadu naki mi di kölöku ku ën bunuhati aki fu mi sa ta tja di Buka u Masa Jesosi dëën,

nöö mi sabi taa un tuu dë ku mi nëën makandi nöömö. Di juu mi bi ta waka ta lontu ta biinga ku di Buka u sëmbë musu piki ën, ta sitampu ën a kamiankamian, nöö un bi dë ku mi nëën kaa. Nöö fa de söötö mi a dunguwosu aki, un dë ku mi nëën eti. Wan disa mi möönsö.

8 Nöö Masa Gadu seei dë kotoigima ta si mi hati kumafa mi ta hangi unu tjika e. Jesosi Keesitu hën wë i si buta di gaan lobi fuunu a mi hati aki e.

9 Nöö te mi ta begi Masa Gadu da unu, dee sëmbë, nöö mi ta begi ën fu di lobi fuunu musu ta göö ku fusutan ku köni nango nöömö.

10 Biga te un dë sö kaa, nöö woon ko sabi unfa u wegi soni te un kaba luku ee undi da di möön bunu wan fuun tei. Nöö woon dë bumbuu sëmbë gbelingbelin seei söndö föutu te di daka dou di ⌊Masa Jesosi⌋ Keesitu o toona ko a goonliba.

11 Biga hën o ta wooko a unu liba fuun ta libi bunu a hii futu, be sëmbë sa si. Nöö de o ta gafa Masa Gadu seei, në fëën o ta bai fuunu hedi. Sö wë u ta begi da unu e, dee sëmbë.

Aki ta lei taa di fa de söötö Paulosu dë, a a' wan heepi.

12 Wë un dee sëmbë u mi dë o, mi kë fuun sabi taa di soni pasa ku mi aki, hën wë mbei di paaja u di Buka u Masa Jesosi nango a fesi seei.

13 Biga hii dee wakitima u di Gaan Könu wosu aki palalaa dou, ku hii dee oto sëmbë aki, de tuu ko si taa na wan wojo soni mi du möönsö bifö de kisi mi bui buta aki. Ma fu di mi dë wan futuboi u ⌊Jesosi⌋ Keesitu hedi hën mbei.

14 Nöö hën wë mbei gaan së u dee oto sëmbë fuu dee ta biibi a Masa Jesosi aki ko tei taanga a mi, hën de ko ta konda di Buka waiwai söndö fëëë. Biga de si taa fa de kisi mi fu Masa Jesosi hedi aki, nöö ma a' toobi.

15 Fa u dë aki, a ko dë taa so sëmbë ko ta konda di Buka u ⌊Masa Jesosi⌋ Keesitu ku felanti, fu di de ta haun ku mi. Biga de kë u në u de musu bai kuma mi tu. Ma so sëmbë ta tjëën ku limbohati,

16 ku lobi. Biga de sabi taa na wan hogi mi du mbei de söötö mi buta aki möönsö, ma fu di mi ta fia ku sëmbë u de sabi taa di Buka u ta tja aki, tuutuu soni a dë.

17 Fa dee sëmbë ta tja di Buka fu de feni nëbai hedi dë, nöö de an ta tjëën ku limbohati e. Biga de ta mëni taa fa de ta du dë, nöö möönmöön mi o fuka a di sitaafu mi dë aki.

18 Wë nöö andi seei mi abi u taki fu di soni dë, dee sëmbë? Biga ee de ta tjëën ku limbohati mi ta wai. Ee de an ta tjëën ku limbohati mi ta wai. Wë biga möönmöön seei di Buka u Keesitu ta paaja nango a hii mundu.

Aki ta lei fa di libi u Paulosu

dë dëën.

Nöö mi o ta wai nöömö tu e.

19 Biga fa un ta begi da mi naandë, ku fa di Akaa u Jesosi
Keesitu ta heepi mi tjika aki, nöö mi sabi taa mi o kumutu
nöömö a di sitaafu i si mi dë aki.

20 Nöö mi abi di biibi a Gadu taa ma o du na wan soni fu sen
fëën musu kisi mi a bakaten. Ma mi o abi degihati fu mi sa tja
miseei a wan bunu fasi, be ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu feni gafa fu
mi hedi kumafa a bi ta feni nöömö kaa, aluwasi ee mi libi ee
mi dëdë.

21 ⌞Nöö fa i si mi ta fan aki, nöö mi dë kabakaba fu hiniwan
u de tu soni dë e, dee sëmbë.⌟ Biga hii libi u mi dë a ⌞Jesosi⌟
Keesitu kaa. Hii soni mi ta du kaa, nöö fëën hedi. Nöö ee mi
dëdë seei a o dë wan wini da mi ⌞biga nëën ala mi o go⌟.

22 Ma ee mi dë ku libi eti, nöö a kandë mi o sa heepi möön
hia sëmbë fu de ko a fesi a di së u Gadu.

Fëën mbei ee a bi dë soni u mi tei, nöö ma bi o sabi undi u
de mi kë.

23 Biga mi kë de tuu. Mi kë kumutu a di goonliba aki go dë a
⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu ala. Di dë sa dë di möön gaan bunu soni
da mi o.

24 Ma nöö a dë möön fanöudu da unu fu mi fika a goonliba
aki ta heepi unu eti.

25 Hën mbei misikuma mi o fika tu, fu mi sa heepi hii unu
tuu fuun sa ko möön fesi a di biibi un sai dë, ta wai ku ën.

26 Nöö ee mi dë te mi toona ko a unu, nöö di wai di un ta wai
ku Jesosi Keesitu dë kaa, nöö a o möön bigi eti.

Aki Paulosu ta da de taanga a dee sitaafu de ta tja.

27 ⌞Wë nöö dee sëmbë, fa soni o waka ku mi ku fa soni an o
waka ku mi, nöö di dë ma sabi eti e.⌟ Ma unu, un musu tan
ta libi nöömö kumafa a fiti dee lö sëmbë dee piki di buka u
Keesitu. Ee mi toona ko a unu, ee ma ko a unu seei, ma mi
musu ta jei fuunu nöömö taa un ta hoi dou ku wan hati, un ta
tuwë gogo a wan së makandi fu sëmbë musu sabi taa di Buka
u Masa Jesosi un ta biibi dë, a dë wan bumbuu buka.

28 Fa so sëmbë ko dë felantima ku unu dë seei, dee sëmbë, ma
wan musu panta e. Un musu ta hoi nango nöömö söndö fëëë.
Nöö te un du sö, nöö de o ko si taa unu ta feni heepi a Gadu,
ma de, de ta kaba a sösö. Sö fuun libi ku dee felantima fuunu
e, dee sëmbë.

29 Biga fa un feni bunu a Gadu naandë fu di un nama ku
⌞Jesosi⌟ Keesitu, nöö na fuun ta biibi nëën nöö a kaba e, ma
fuun ta tja sitaafu fëën hedi tu.

30 Nöö di sitaafu di un ta tja a Filipi ala, hën da di wan seei
sitaafu un bi si mi tja dë, ku di un jei mi ta tja aki tu. Hën da u
tuu ta tja di wan sitaafu makandi e, dee sëmbë.

2

Aki Paulosu ta manda de
u de libi makandi.

1 Wë dee sëmbë o, fa unu ku Masa Jesosi Keesitu ko di wan
naandë, nöö an ta da unu degihati nö? Fa a lobi unu tjika
naandë, nöö hati fuunu an ta dë bööböö nö? Fa un kisi di Akaa
u Masa Gadu dë, an ta heepi unu fuun libi makandi a wan suti
fasi nö? Wan ko ta abi fii ku tjalihati da unu na unu nö?
2 Ma seei a fika wan soni eti o. Biga mi kë ta jei fuunu taa
un tuu ta libi makandi ku wan hati nöömö. Mi kë ta jei taa un
ta lobi unu seei ta fiti buka makandi ta biinga ku di wan soni
nango nöömö.
3 Wan musu ta du soni fuun feni nëbai hedi e, dee sëmbë.
Wan musu mbei taa i hei möön otowan tu, ma be i saka i seei
da dee otowan fii ta luku de kuma de hei möön i.
4 Ja musu ta mëni fii wanwan soni nöö a kaba e, ma hibiwan
fuunu musu ta mëni soni u di otowan fëën tu.
5 Dee sëmbë o, fasi fuunu musu djeesi di u Masa Jesosi
Keesitu e.
6 Wë biga fa a sai dë, Gadu a dë. Hën ku Masa Gaangadu abi
di wan hei. Ma an bi biinga faa hoi ën seei gingin a di hei a bi
abi naandë e. Nönö.
7 Ma a butëën a wan së, nöö hën a bazia ko a goonliba aki ko
dë kuma wan futuboi u libisëmbë. Sinkii fëën bi dë leti kuma
libisëmbë,
8 nöö de bi ta si ën kuma libisëmbë nöö tu. Nöö hën wë a
ta sakëën seei ta piki Gadu buka teefa i si a dëdë gbolo. Nöö
di dëdë a dëdë naandë, nöö hën da ⌞di möön gaan sen dëdë u
goonliba e. Biga⌟ de pekëën a lakpa pau kii. Sö a saka hënseei
tjika.
9 Nöö fa a du dë, nöö hën wë mbei Masa Gaangadu weki ën
tja go buta a di möön kaba hei kamian u mundu. Hën a dëën
wan në di hei möön hii në,
10 taa hii mundu musu saka deseei nëën basu. Ee i dë a
Gaangadu ala, ee i dë a goonliba aki, ee i dë a goonbasu seei,
ma hibiwan sëmbë o saka tjökö kini a goon nëën fesi nöömö
wan daka.
11 Nöö hii mundu o ko piki taa Jesosi Keesitu hën nöö da
Masa. Nöö gaan nëbai seei hën Tata Masa Gadu o kisi awaa.

Aki Paulosu ta lei de fa u de libi a oto sëmbë dendu.

12 Wë dee lobi sëmbë u mi naandë, di mi bi dë a unu ala nöö
un bi ta piki di Buka kaa. Nöö fa ma dë a unu mindi dë möön,
nöö awaa seei un musu ta piki ën möön eti e. Un musu ta
biinga nöömö ku gaan lesipeki, ku panta u Gadu, be di heepi
un feni nëën musu dë u sëmbë sa si a unu libi.
13 Biga hënseei wë ta wooko a i hati fii kë du dee soni dee ta
dëën piizii, nöö hënseei ta toona da i taanga tu fii sa du de.

14 Nöö dee sëmbë, wan musu ta kuutu soni a buka ta fia ku
sëmbë e.
15 Ma hii libi fuunu musu ko gbelingbelin söndö föutu fu
sëmbë sa si.
Fa dee oto sëmbë sai dë, de ta libi fanjanfanjan. Libi u de
an ta kai ku Gadu möönsö. Ma un dee mii u Gadu musu dë a
dee lö sëmbë naandë mindi leti kuma dee teeja a liba dee ta
sëndë faja ta tuwë limbo a mundu. Sö di libi fuunu musu dë
limbolimbo tjika.
16 Nöö dee sëmbë an dë a Masa Gadu së o si taa unu abi dee
wöutu dee ta da sëmbë di libi u teego. Nöö te un libi sö kaa,
nöö mi o wai seei a di daka ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu o toona ko e.
Biga mi o si taa fa mi bi ta biinga ku unu dë, nöö ma wooko u
sösö.
17 Wë dee sëmbë, fa un ko ta biibi a Masa Gadu ta dini ën
naandë, nöö a dë kuma wan paima un ta tja go dëën tangi e.
Nöö ee a dë taa fu di Buka di mi ta konda aki hedi dëdë musu
kii mi, nöö ma a' toobi. Mi o dë seei waiwai fu di dë. Biga di
dëdë u mi o dë sö kuma mi mökisi miseei ku di paima di un ta
tja go dëën dë.
18 Nöö unu seei tu, an o dë fuun kusumi fu di dëdë u mi hedi
e, ma un musu ta wai ku mi fu di mi ku unu tuu sa tja di paima
dë go da Gadu makandi.

Aki Paulosu taki soni u Timoteo.

19 Dee sëmbë o, fa mi dë aki mi a' di mëni taa abiti möön nöö
Masa Jesosi o jabi pasi da mi u mi manda Timoteo ko haika
unu. Nöö te mi jei unfa un dë, nöö mi o dë bööböö ku telu.
20 Biga ma abi sëmbë aki kuma hën möönsö di ta mëni unu
ku hii ën hati. Fa a sai dë, hiniwan juu a ta kë jei fa fuunu.
21 Ma dee otowan u ku de dë aki, de an dë sö e. De ta biinga
ku deseei soni nöö. De aan toobi ku soni u Jesosi Keesitu wan
bëtë.
22 Ma unu seei sabi Timoteo. Fa mi ku ën ta wooko makandi
ta paaja di buka u Masa Jesosi, nöö a dë leti kuma wan mii ta
heepi hën tata a wooko. Sö a ta libi bunu ku mi tjika.
23 Nöö fëën hedi te mi jei andi o pasa ku mi aki, nöö mi o
mandëën hesihesi ko a unu be un jei.
24 Ma mi a' di biibi a Masa taa abiti möön miseei sa ko a unu
tu.

Aki Paulosu taa a ta manda Epafodisi toona go.

25 Nöö dee sëmbë, un haika e. Mi si taa a dë fanöudu fu mi
manda Epafodisi toona ko a unu baka. Di un mandëën ko a
mi aki faa sölugu mi, nöö mi ku ën libi suti seei kuma baa ku
baa. U bi dë a di wooko makandi ta biinga seei fu di buka u
Masa Jesosi musu paaja.
26 Ma fa u dë aki, a ko ta hangi unu tee na soni. A ta mëni
unu te a ta kusumi, fu di un bi jei taa a suwaki.

27 Wë nöö a bi suwaki tuu o, tee a fika piki nöö a bi dëdë. Ma
Gadu bi abi tjali u mi ku ën tuu, hën a heepi ën fu ma musu tja
sitaafu a sitaafu liba.
28 Nöö fëën mbei mi kë mandëën ko da unu hesihesi be un
si unu seei wojo ku wojo, nöö miseei hati o kötö tu.
29 Nöö fa i si a o ko a unu ala, nöö mi kë fuun kisi ën hoi ku
wai e, biga unu ku ën tuu da sëmbë u Masa Jesosi makandi.
Nöö sö wan sëmbë un musu a' lesipeki fëën e,
30 biga fu di wooko u ⌞Jesosi⌟ Keesitu hedi wë mbei a bi fika
piki nöö a bi dëdë. A dë wan sëmbë an ta a' toobi ku ën libi, ma
a ta biinga kodo ta heepi mi a unu kamian, fu di wan sa dë ku
mi aki.

3

Aki Paulosu ta bai de u de musu köni ku dee sëmbë dee ta kë buta de a wëti basu.

1 Wë un dee sëmbë u mi naandë, di unu ku Masa Jesosi ko di
wan kaa, nöö un musu ta wai u di dë hedi.
Söö. Wë nöö fa a dë taa mi ta sikifi di wan seei soni da unu
hibiwanten aki, nöö ma a' toobi. Ma mi o ta du ën nöömö biga
mi si taa a dë wan soni di sa tjubi unu fu sëmbë an sa feni unu
ganjan.
2 Nöö mi o bai unu a wan soni e, dee sëmbë. Biga mi jei taa
wanlö daguhatiböö sëmbë takulibima u goonliba ta ko a unu
naandë u ko poi sinkii fuunu. ⌞De taa un musu koti unu sinkii
buta di maaka u Isaëli ufö un sa ko sëmbë u Masa Gaangadu.⌟
Ma wan musu piki de e!
3 Wë biga fa u dë aki, nöö u da dee sëmbë dee Gadu ta luku
apaiti e, na dee sëmbë dee abi di maaka a sinkii. U da dee
sëmbë Gadu buta di Akaa fëën a u hati fuu ta begi ën ta gafa.
Nöö Jesosi Keesitu, hën wanwan u ta mëni faa heepi u. Hën
wanwan u ta wai da, na di maaka dë möön.
4 Wë ee a dë taa Masa Gadu musu luku wan sëmbë a di fa de
pai ën kiija a libisëmbë fasi, nöö misikuma sëmbë an sa möön
mi a di dë.
5 Biga mi da wan Isaëli sëmbë seei dju. De pai mi a di lö u
Benjamin, nöö baka aiti daka fëën, nöö hën de koti mi buta di
maaka. Nöö a di së u dee Isaëli wëti fuu nöö mi bi dë basi seei,
biga mi kisi lei fëën te mi ko wan Faliseima.
6 Ka mi bi ta du ën tjika dë, dee sëmbë, nöö mi nama ku dee
Isaëli wëti fuu teee mi ko ta sitaafu dee biibima u Masa Jesosi
seei ⌞fu di de disa dee wëti dë u hoi⌟. Ee i luku ën te i kaba, nöö
i sa si taa mi bi ta hoi dee gaangaan pisi ku dee pikipiki pisi fu
dee Isaëli wëti tuu. Hii sëmbë bi sa si taa mi bi dë söndö föutu
a dee soni dë.

Aki ta lei andi da dee soni Paulosu ta kai gaan soni

nëën libi awaa.

7 Ma fa mi ko nama ku ⌞Jesosi⌟ Keesitu a baka aki, nöö dee
lö soni i si mi bi ta kai gaan soni dë, nöö ma a' bisi ku de möön
e. De ko dë sösö soni da mi seei.
8 Nöö na de nöö, ma fa mi ko luku hii soni te mi kaba aki, nöö
ma si na wan soni a mundu di dë möön bumbuu soni da mi
möön leki fa mi sa ko sabi Jesosi Keesitu mi Masa. Fëën mbei
hii dee oto soni tuu fia ko dë gaan sösö soni seei a mi wojo, nöö
hën wë mi disa de tuu. Biga Masa Jesosi hën wanwan tö nöö
mi kë.
9 Fa mi ku ën ko nama aki, nöö mi kë ko bumbuu sëmbë a
Masa Gadu wojo tuú, ma na fu di mi ta hoi wëti mbei e, ma fu
di mi ta biibi a ⌞Jesosi⌟ Keesitu hedi. Wë biga te wan sëmbë i
biibi nëën ufö Gadu ta tei i u bumbuu sëmbë tuutuu awaa.
10 Dee sëmbë o, di soni di mi kë, hën da u mi ko sabi Masa
Jesosi gaanfa e. Mi kë feni di lö kaakiti dë a mi libi di bi weki
ën baka a dëdë. Mi kë nama ku ën makandi a dee sitaafu dee
a bi tja. Nöö fa a piki Masa Gadu buka tefa dëdë kii ën dë, nöö
mi kë djeesi ën a di dë tu.
11 Biga tee mi ko dë sö kaa, nöö mi abi di biibi taa mi o feni
di njunjun libi di Masa Jesosi bi feni di a hopo baka a dëdë.
12 Ma nöö fa mi ta fan aki seei, ma mi sabi taa ma dou ka fu
mi dou eti e. Wë biga ma ko dë wan gbelingbelin sëmbë söndö
föutu eti. Ma mi ta biinga nöömö fu mi musu ko kumafa Jesosi
Keesitu bi kë u mi ko, di a tei mi ko sëmbë fëën.
13 Mi taki e, dee sëmbë, ma dou a di maaka dë eti e! Ma fa i
si mi dë aki, a di biinga naandë nöö mi dë. Ma a' toobi ku dee
soni dee bi pasa ku mi kaa, ma mi ta biinga seei ku dee soni
dee dë a mi fesi ta ko.
14 Biga mi kë go dou fu mi wini di paima a Masa Gadu Köndë
ala di a bi kai mi fu mi ko tei, fu di mi ku Jesosi Keesitu ko di
wan.
15 Nöö fa mi ta fan ku unu aki, nöö uu dee sëmbë dee göö ko a
fesi a di biibi, nöö be u tuu abi di wan pakisei a dee lö soni aki
e. Ma ee wan sëmbë ja tifihedi ku wan pisi fëën, nöö i disëën
da Gadu, nöö a o da i fusutan fëën a bakaten.
16 Ma nöö di soni di u ko abi fusutan fëën kaa, nöö ku ën fuu
libi e.

Aki ta lei kumafa dee biibima ku dee sëmbë an ta biibi tooka.

17 Nöö dee sëmbë o, un musu luku kumafa mi ta libi, nöö un
djeesi mi e. Nöö te i si wan sëmbë ta libi a di fa u bi lei unu dë
kaa, nöö un nama ku ën tu.
18 Biga wë fa u dë aki sömëni sëmbë an dë ku u a wan së. Leti
kumafa i si mi bi taki ën da unu sömëni pasi kaa, nöö söseei
mi o toona taki ën da unu wan pasi möön, ku gaan tjali a hati
ku wata a wojo seei, taa sömëni sëmbë ta libi felanti ku di dëdë

⌊Jesosi⌋ Keesitu dëdë a di lakpa pau. De ta libi leti kuma an bi
dë fanöudu faa bi musu dëdë da u.
19 Nöö fa i si de sai dë, nöö kaba seei de o kaba a sösö go a
didibi faja e. Biga dee taku hangi u de hati, nöö a de baka nöö
de ta kule, teefa i si a ko kuma gadu u de de ta dini. A sen soni
baka nöö de ta waka e, ta suku gafa. Fa de sai u de dë, dee soni
u di goonliba aki tö nöö ta dë a de pakisei.
20 Ma u wa dë sö e, baa. Fa u dë aki, u da goonmii u Masa
Gadu Köndë, nöö ku gaan piizii seei u dë aki ta luku Masa
Jesosi Keesitu di Heepima fuu, faa musu ko a u. Biga wan daka
a o bazia ko a u nöömö.
21 Nöö te a ko, nöö a o tooka dee goonliba sinkii fuu aki buta
ko kuma di fëën seei. Nöö ku di gaan kaakiti fëën di ta mbei
hii soni saka nëën basu, nöö ku ën wë a o du ën e.

4

Aki Paulosu ta manda wan apaiti buka da wanlö sëmbë.

1 Dee sëmbë u mi dë, mi lobi unu e, nöö mi ta hangi unu seei.
Unu da dee sëmbë mi ta wai da. Fa un bia ko piki di Buka u
Masa Jesosi di mi tja ko da unu naandë, nöö mi ta feni gafa a
Gadu fuunu hedi o. Nöö hën mbei wë mi kë fuun finga gingin
a Masa Jesosi. Wan musu disëën möönsö.
2 Nöö un de tu mujëë dë, Jodia ku Sentike, gaantangi mi begi
unu taa be un ta dë makandi ku wan pakisei e, fa i si un tuu
ta biibi a Masa Jesosi liba dë.
3 Nöö mi ta begi mi mati Sisigusi di mi ku ën bi ta wooko sö
bunu dë, taa be a heepi de tu mujëë dë e. Biga de bi ta biinga
seei ta heepi mi, mi ku de bi ta paaja di buka u Masa Jesosi
makandi, u ku Kilemeti ku dee otowan tuu. Fa de sai dë, nöö
de tuu në dë sikifisikifi a Masa Gaangadu buku ala fu de feni
di libi u teego.

Aki Paulosu ta lei de möön

fa biibima musu libi.

4 Nöö un haika e, dee sëmbë. Fa un ta biibi a Masa Jesosi liba
dë, nöö sösö wai nöö fuun ta wai e. Mi o taki ën da unu wan
pasi möön taa un musu ta wai nango nöömö.
5 Nöö un musu ta libi ku saka fasi a hii sëmbë dendu be de
ta si, biga abiti möön nöö Masa Jesosi o toona ko.
6 Nöö wan musu ta booko hedi a na wan soni e, ma un musu
ta begi Masa Gadu nöömö ta dëën tangi. I musu ta tja hii dee
fuka fii nango ta konda dëën,
7 nöö a o da i kötöhati. Nöö di kötöhati di a o da i dë o bigi
pasa hii sëmbë fusutan, nöö a hoi hii pakisei fii ku i hati tuu a
Jesosi Keesitu liba.

8 Nöö dee sëmbë u mi dë, fa i si un sai dë, ⌞pakisei fuunu
an musu ta dë a poipoi soni e⌟. Ma dee soni dee dë tuutuu
ku dee dë fanöudu ku dee soni dee dë leti, dee soni dee dë
gbelingbelin a Gadu wojo, ku dee soni dee dë u lobi, ku dee
soni dee dë u kai gaan soni, a dee lö bumbuu soni dë nöö fuun
musu buta pakisei e. Wë biga dee soni dee dë u gafa nöö musu
ta dë a unu hati un ta mëni.
9 Nöö hii dee soni un bi lei a mi tuu ku dee un bi si mi ta du,
nöö de fuun ta du e. Nöö Masa Gaangadu di nöö ta kötö sëmbë
hati o dë ku unu.

Aki Paulosu manda tangi da

dee sëmbë bi heepi ën.

10 Dee sëmbë o, mi ta wai seei ta da Masa tangi fu di mi si
maun fuunu möön e. Biga mi ko sabi taa un ta mëni mi eti.
Ma fa i si mi taki ën dë seei, ma mi sabi taa un bi ta mëni mi
nöömö. Wan bi disa mi, ma di wan bi feni sëmbë nöö hën wë
mbei.
11 Ma fa mi ko ta wai aki seei, ma an dë taa mi bi dë fukafuka
e. Biga mi lei kaa u mi dë tifihedi hiniwan juu ku dee soni dee
mi abi.
12 Biga fa mi dë aki, nöö mi saandi de kai fuka. Söseei mi sabi
unfa a dë te mi abi hia. A dee fasi dë tuu mi lei u mi libi. Ee mi
abi, mi sabi unfa u libi taa mi abi. Ee ma abi, mi sabi unfa u
libi taa ma abi. Mi lei u mi njan hia te mi abi hia, nöö mi lei u
tja hangi te ma abi soni u njan.
13 Hiniwan sootu pei soni di ko a mi, nöö mi dë tifihedi ku
ën kaa, biga ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu ta da mi kaakiti.
14 Ma tökuseei fa un du dë, nöö hën da un du bunu e, dee
sëmbë, biga un nama ku mi a dee sitaafu dee i si mi ta tja aki.
15 Nöö sö mi ku unu bi dë kaa e. Biga unu seei sabi taa di
ten di un bi ko piki di Buka njunjun, nöö dee oto biibima a
dee köndëköndë an bi ta libi ku mi kumafa mi ku unu bi libi.
Wë biga di ten mi kumutu a di pisiwata u Masadonia a unu
ala u go paaja di Buka a dee oto köndë, nöö unu wanwan nöö
da sëmbë di bi ta manda soni da mi.
16 Fa mi dou a Tesalonika seei, nöö hën un seti manda soni
da mi wante te dou sömëni pasi, dee soni dee mi bi abi fanöudu.
17 Ma nöö fa i si mi ta fan aki, dee sëmbë, an dë taa un musu
ta manda soni da mi hiniwan juu e. Ma mi kë fuun ta libi a sö
wan bunu fasi nango nöömö, be di paima fuunu di woon feni
a Gadu musu ta göö nango nöömö tu.
18 Fa un manda dee soni a Epafodisi da mi aki, nöö mi abi
soni te a hia awaa. Soni seei an fuka mi möön. Nöö na mi nöö
un da e, dee sëmbë, ma Masa Gadu seei wë un da tu. Wë biga
di bunu di un du mi aki, nöö a suti dëën. A dë leti kuma wan
paima un tja ko dëën, nöö hënseei ta wai ku unu tu.

19 Nöö fa a dë di Gadu u mi ⌞ku unu⌟ aki, nöö a abi sömëni
gudu e, nöö a o da unu hiniwan u de di un abi fanöudu. A o
da unu ën te a hia tjika pasa maaka seei, fu di unu ku Jesosi
Keesitu ko di wan.
20 Wë nöö Masa Gadu u Tata, hën musu feni gafa ku nëbai
nöömö. A tan sö.

Aki Paulosu tapa di biifi.

21 ⌞Söö. Wë ma a soni u taki möön möön leki⌟ mi ta manda
gaan odi da hii un dee sëmbë ala tuu, dee Gadu ta luku apaiti
fasi fu di unu ku Jesosi Keesitu ko di wan. Nöö dee oto sëmbë
fuu dee dë ku mi aki, nöö deseei ta manda gaan odi da unu tu.
22 Söseei hii dee oto sëmbë u Masa Jesosi u di köndë aki tuu ta
manda odi da unu tu. Nöö dee sëmbë fuu dee ta dë a di wosu
u di Gaan Könu ta manda gaan odi da unu apaiti.
23 Söö. Wë aki mi tapa di biifi taa Masa Jesosi Keesitu musu
tja unu ku ën bunuhati e, dee sëmbë. A musu ta tii unu akaa.
A tan sö.

Di biifi Paulosu manda da dee biibima u Kolosën

Wan wöutu a fesi.

Di ten Paulosu bi dë a dunguwosu, nöö hën a manda di biifi aki go wasiköi dee biibima u Masa Jesosi a di köndë de kai Kolosën, fu de an musu kumutu a di biibi. Biga a jei taa sëmbë ta ko ta ganjan de dë. De ta lei de wan oto fasi u de dini Gadu taa de musu hoi peipei wëti. Ma Paulosu taki da de taa de an musu buta deseei a wëti basu möön. Biga de abi Masa Jesosi, nöö a tjika kaa.

Aki di biifi seti.

1 Wë dee sëmbë, mi da Paulosu e, wan u dee tjabukama u Jesosi Keesitu de ta kai apösutu di Masa Gadu buta ku ën seei kë fu mi ta tja di buka fëën dëën. Nöö mi ku u baaa Timoteo
2 ta manda gaan odi da un dee sëmbë u Masa Gadu a Kolosën ala, dee ta biibi a Masa Jesosi Keesitu liba ta piki ën buka nöömö. Masa Gadu u Tata ku Masa Jesosi Keesitu musu ta tja unu ku de bunuhati e. De musu da unu böö.

Aki Paulosu ta wai fu di dee sëmbë piki di buka

u Masa Jesosi.

3 Wë nöö dee sëmbë, fa u ta begi hiniwanten da unu aki, nöö u ta da di Tata u Masa Jesosi Keesitu tangi fuunu hedi e.
4 Biga u ta jei u di libi fuunu kumafa un ta biibi a Jesosi Keesitu liba tjika, ku di fa un ta lobi hii dee oto sëmbë fëën dee ta waka nëën baka.
5 Sensi di un jei di tuutuu Buka u Gadu taa a abi wan suti libi nëën köndë u da unu, nöö hën un piki ën, hën un bia ko ta libi kumafa di Buka taki.
6 Nöö di Buka u ta taki aki, nöö hënseei da di Buka di ta paaja a hii goonliba fa u dë aki e. Möönmöön sëmbë ta piki ën ta bia de libi, leti kumafa unu seei bi piki ën di un jei taa sö wan bunuhati fasi Gadu abi tuu.
7 Nöö fa un jei di Buka dë, nöö u fusutan taa Epafasi, hën tjëën ko da unu ala. Nöö a dë wan futoou futuboi u ⌞Jesosi⌟ Keesitu e, di ta wooko ku u aki faa heepi unu ala. A dë wan sëmbë di u lobi aki seei.
8 Nöö hën seei konda da u kumafa di Akaa u Masa Gaangadu buta di lobi fëën a unu hati.

Aki Paulosu begi da dee sëmbë.

9 Nöö fëën mbei di mi ku Timoteo jei sö fuunu, nöö hën u ta begi Masa Gadu da unu nöömö, fuun musu ko sabi bumbuu

fa a kë fuun musu libi, be un abi di fusutan ku telu di di Akaa u Masa Gadu ta da u.
10 Nöö u ta begi tu fuun sa ko libi bunu nëën wojo, leti kumafa a fiti u dee sëmbë fëën musu ta libi. U ta begi fuun musu ta libi bunu ku sëmbë a hii fasi nango nöömö. Möönmöön un musu ko sabi Masa.
11 Nöö u ta begi ën tu faa musu da unu di kaakiti fëën a unu libi e. Biga di kaakiti u Gadu bigi te pasa maaka, nöö ee a ta wooko a unu nöö woon a' taihati a soni. Woon sa tei hii dee soni dee ta miti unu ku pasensi, ku wai a hati seei.
12 Woon ta da u Tata Masa Gadu tangi nöömö, u di a seeka u buta fuu feni dee bunu dee a abi u da u dee sëmbë fëën, dee dë nëën tii basu ta waka a di limbo fëën.
Sö u ta begi da unu e.

Aki Paulosu ta konda da de

fa Masa Jesosi hei tjika.

13 Dee sëmbë o, Masa Gaangadu puu u a di së u dungu, hën a tja u ko buta a di Tii u di lobi Womi Mii fëën basu.
14 Nöö di a du sö kaa, nöö wa o tja di sitaafu u dee hogilibi fuu möön e. Biga di Womi Mii u Gadu dë paka di paima puu u a Gadu bëë kaa.
15 Fa Masa Gadu sai dë, dee sëmbë, na wan sëmbë si ën ku wojo wan daka e, ma ee i si di Womi Mii fëën dë nöö hën da Masa Gadu seei i si dë kaa. Biga di wan sëmbë nöö de dë. Nöö hën fosu bi dë bifö hii soni u mundu ko, nöö a dë hedima u hii soni Gadu mbei.
16 Biga di Womi Mii fëën dë seei bi mbei hii soni. Dee soni dë a Masa Gadu Köndë a liba ala ku dee teeja u mundu ku dee soni a goonliba aki tuu, hën mbei de. So u de i sa si ku wojo, so u de ja sa si ku wojo seei, ma hën wanwan mbei hii de tuu. Nöö a mbei hii dee takima a goonliba aki, ku dee makiti a mundu ala tu.
Dee soni u taki dë tuu Masa Gaangadu manda di Womi Mii fëën faa mbei e, dee sëmbë, nöö fëën hedi hii dee soni dë tuu bi musu dë fëën wanwan tö.
17 Hën fosu bi dë ufö hii dee lö soni dë ko, nöö ku ën kaakiti a ta hoi de tuu fu de an musu booko pisipisi paaja fanjanfanjan.
18 Nöö fa u ku Masa Jesosi dë aki, nöö Masa Jesosi hën da hedi fuu e, nöö u da di sinkii fëën. Biga leti kumafa wan sëmbë hedi abi taki fëën sinkii, nöö sö Masa Jesosi abi taki a u dee sëmbë fëën liba. Hën abi di libi ta da u tu, biga hën da di fosu sëmbë di bi weki kumutu a dëdë. Fëën mbei a dë möön hei möön hii soni u mundu tuu.
19 Fa Masa Jesosi bi ko a goonliba aki, dee sëmbë, ⌞nöö a ko ku libisëmbë sinkii⌟ ma a bi dë Gadu seei gbelin e. Biga sö hën Tata bi kë fa a musu dë.

20 Hën seei Masa Gadu tei faa musu paka di paima da u. Nöö
hën a dëdë a di lakpa pau tuwëën buuu a goon paka da u te a
kaba. Nöö hën i si a ko dë taa Masa Gadu ku hii soni u mundu
sa toona ko bunu baka, dee u liba ala ku dee u goon aki tuu.
⌞Sö di Womi Mii u Gadu du da u e.⌟

Aki Paulosu ta konda fa Gadu manda di Mii fëën faa seeka
libi fuu da u.

21 Dee sëmbë o, a fesi unu ku Gadu bi dë felantima e. Biga
hii dee pakisei ku dee wooko fuunu tuu bi dë hogi nëën wojo.
22 Ma fa u dë aki, unu ku ën ko bunu u di Masa Jesosi dëdë
da u hedi. Di libisëmbë sinkii fëën di a bi abi, ku ën a dëdë da u,
faa seeka u buta gbelingbelin söndö föutu faa tja u ko da Gadu.
Hën mbei kaagi fuunu an dë a Gadu möön.
23 Ma un musu ta biibi nango nöömö e, dee sëmbë. Un musu
dë gingin ta mëni dee bakaten bunu woon feni nëën, dee un
bi jei a di Buka di a manda da unu.

Aki Paulosu ta biinga ku dee sëmbë u Masa Gadu u de feni

di bunu di Gadu kë da de.

Nöö di Buka i si u ta taki aki, a paaja a hii goonliba kaa. Mi
seei ko dë wan sëmbë di ta kondëën nöömö tu. Hën da wooko
u mi kaa.
24 Nöö mi ta tja gaan sitaafu u di wooko Gadu da mi u mi ta
du da unu e. Ma ma a' toobi. Mi ta du ën waiwai seei. Biga di
sitaafu mi ta tja aki, nöö a dë wan pisi u di sitaafu di bi fika u
⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu musu tja u dee sëmbë fëën hedi, dee dë
kuma hën sinkii. Mi ta heepi tja dee sitaafu go dou.
25 Nöö söseei mi ko dë wan futuboi fuun dee sëmbë u Masa
Gadu tu. Biga hënseei buta mi u mi heepi un ⌞dee sëmbë dee
na Isaëli sëmbë⌟. A manda mi u mi konda di Buka fëën da unu,
be un tuu jei hii soni fëën.
26 Nöö di Buka aki sö, a bi dë wan tjubitjubi soni fu sensi seti
u goonliba, ma fa u dë aki Masa Gaangadu mbei a ko limbo da
u dee sëmbë fëën.
27 Biga a kë fuu ko sabi di gaan bunu di a kë da hii sëmbë.

Nöö di gaan waiti bunu u ta taki aki, hën da te i ko piki di
buka, nöö Masa Jesosi Keesitu seei o ko ta libi a i hati, ⌞ee i da
Isaëli sëmbë, ee ja dë Isaëli sëmbë⌟. Nöö te di juu dou faa toona
ko kisi di nëbai fëën a goonliba aki, nöö i seei o dë a dendu tu.
28 Fëën mbei wë u ta konda dee soni u Jesosi Keesitu da hii
sëmbë e. U ta bai de ta lei de ku hii di köni di u abi, be de sabi
fa u de libi, fu te di juu dou fu de dou a Gadu fesi nöö de o dë
gbelingbelin sëmbë kumafa Gadu kë.
29 Hën da di soni mi ta biinga da e, ku hii di gaan kaakiti
Gadu ta da mi u mi du di wooko fëën.

2

Aki Paulosu ta begi dee sëmbë u de hoi di biibi de ta biibi a Masa Gadu.

1 Wë nöö fa mi ta biinga taanga aki, nöö fuunu hedi wë e, dee sëmbë, un dee biibima a Kolosën dë ku dee u Laodisea, ku dee otowan dee an si mi fesi wan daka.

2 Mi ta wooko sö fuun musu kisi degihati, be un dë ku wan hati ta lobi unu seei. Biga te un ta libi sö kaa, nöö woon ta fusutan soni u Gadu gbelingbelin seei. Nöö woon ko sabi dee tjubitjubi soni u ⌊Masa Jesosi⌋ Keesitu awaa, dee Gadu u Tata bi abi nëën pakisei a fesi.

3 Nöö te wan sëmbë i ko sabi Masa Jesosi kaa, nöö joo feni köni ku fusutan e. Biga hën nöö abi dee gaan gudu dë.

4 Nöö mi ta konda dee soni aki da unu, dee sëmbë, u sëmbë an musu ko ganjan unu ku dee bödjëëbödjëë fan u de.

5 Biga aluwasi ee miseei an dë a unu mindi seei, ma mi hati dë a unu ala. Nöö te mi jei taa un dë gingin a pasi ta biibi ⌊Jesosi⌋ Keesitu ku wan hati nango, nöö mi ta wai seei.

6 Wë dee sëmbë, fa i si un tei Jesosi Keesitu ko unu Masa dë kaa, nöö ku ën nöö un musu ta libi e. Biga unu ku ën ko di wan.

7 Nöö un musu dë a Masa Jesosi kuma wan pau di hën lutu go fundu a goon. Un musu ta biibi ën taanga nango möönmöön, leti kumafa i si de bi lei unu dë. Nöö hiniwan juu un musu ta dë ku tangi seei a unu hati u dee soni a bi du da unu.

Aki Paulosu ta bai de taa de an musu mbei sëmbë ganjan de buta a wëti basu möön.

8 Nöö un haika, dee sëmbë. Un musu köni e, be na wan sëmbë musu ko lei unu wan oto fasi fuun dini Gadu. Biga de o ko biinga u de wini unu ku dee sösö lei u di goonliba aki taa ee i kë dini Gadu nöö i musu hoi dee peipei wëti u de, dee deseei mbei. Ma wan musu piki e. Biga dee lö lei dë an kumutu a Keesitu, ma a libisëmbë pakisei ku dee makiti dee ta tii goonliba de kumutu.

9-10 Wë biga di unu ku Masa Jesosi ko di wan kaa, nöö soni an ta makei unu möön e. Biga fa Masa Jesosi dë wan libisëmbë seei, ma Gadu seei gbelin a dë. Hën nöö da di hedima u hii dee basia u Masa Gadu Köndë, nöö a hei möön hii dee didibi tuu a mundu ala. Hii soni dë nëën basu, nöö nëën hii soni fuu dë.

11 Nöö di unu ku ën ko di wan kaa, nöö hën Masa Gadu maaka unu u sëmbë musu sabi taa un da sëmbë fëën. Ma di maaka fuunu, hën an dë a sinkii kuma di u dee Isaëli sëmbë e. Nöö na libisëmbë maaka unu tu, ma ⌊Jesosi⌋ Keesitu seei hën maaka unu. Biga a puu dee takuhati fasi fuunu tuwë.

12 Nöö fa un kisi dopu dë, dee sëmbë, nöö hën ta lei taa un kaba ku di awoo libi fuunu. Biga di de kii Masa Jesosi bei, nöö

unu ku ën wë de bi bei makandi dë e. Nöö Gadu weki ën puu a dëdë dëën njunjun libi dë, nöö hën da unu ku ën tuu kisi wan njunjun libi makandi. Biga un ko ta biibi taa Gadu abi kaakiti te tjika u puu unu a hogilibi basu.

13 Nöö a fesi un bi ta böö nöö, ma wan bi dë ku libi eti e. Biga unu ku Masa Gadu bi dë paatipaati u dee hogihati libi fuunu hedi. Wan bi dë sëmbë u Gadu kuma u dee Isaëli sëmbë, dee bi abi dee wëti u Gadu. Ma fa Masa Gadu weki Masa Jesosi puu a dëdë dëën njunjun libi dë, nöö a da unu njunjun libi tu. Biga unu ku ën ko di wan. A puu unu a bëë u hii dee hogi du fuunu.

14 A fesi un bi a' föutu a Gadu, nöö un bi musu kisi sitaafu kumafa Gadu bi buta, fu di un bi booko dee wëti fëën. A dë kuma hii dee wëti tuu dee u bi poi bi dë sikifisikifi a pampia, ma nöö hën Gadu tei di pampia naandë tja go peka a di lakpa pau ku Masa Jesosi, be a kaba ku dee wëti naandë.

15 Nöö a di lakpa pau dë seei tu, naandë Masa Jesosi wini hii dee didibi ku dee makiti u de tuu fiaa kaba de a söso. A da de sen a hii mundu wojo, be hën wanwan nöö dë winima.

16 Söö. Wë nöö dee sëmbë, wan musu mbei na wan sëmbë toobi unu möön a di së u dee lö wëti dë e. Ee de ta kuutu unu taa wan ta hoi dee tjina u njanjan ku soni u bebe, ee nasö saba, ee nasö dee oto peipei daka de ta hoi, nöö wan musu a' toobi ku de e.

17 Biga dee tjina u bi ta hoi dë bi dë wan soni nöö u bi ta du fuu ta mëni di ko u ⌞Jesosi⌟ Keesitu a bi o ko. Ma fa u dë aki a ko kaa e, nöö an dë fanöudu fuu hoi dee lö wëti dë möön.

18 Nöö söseei wan musu piki ee wan sëmbë ko a unu ku gaan sakafasi ta taki taa Masa Gadu bi lei ën wan soni, nöö fa a lei ën dë nöö a si taa wan ta libi bunu. Sö wan libi wan o feni paima fëën, biga wan ta saka unu seei kumafa a fiti ta begi dee basia u Masa Gadu köndë. Sö so sëmbë ta fan.

Ma nöö te wan sëmbë ko taki sö wan soni da unu, nöö wan musu piki ën e. Biga dee lö sëmbë dë ta mëni taa de bumbuu möön hii sëmbë, ma na tuu. Gaan fasi ku dee taku pakisei u libisëmbë nöö de abi sö.

19 Fa de sai dë, de disa Masa Jesosi gaanduwe. Ma hën da di Hedima fuu di ta sölugu u ta seeka fuu ko dë kumafa Gadu kë. Hën ta hoi hii u tuu makandi kumafa dee tatai u sinkii ta hoi di sinkii fii makandi faa sa göö kumafa a dë fanöudu.

20-21 Wë nöö dee sëmbë, kumafa u taki dë, unu ku ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu dëdë makandi e, nöö un ko a wan njunjun libi dendu. Un kaba ku dee awoo guwenti fuunu dee un bi abi, ku dee awoo fasi u di goonliba aki. Nöö an dë fuun hoi dee gaduwëti dee libisëmbë ta buta da unu möön e, taa ja musu panjan disi, ja musu tesi di dë, ja musu nama a di soni dë.

Nöö di un kaba ku de kaa, nöö faandi mbei un musu toona go ta libi a peipei wëti basu möön baa?

22 Biga dee lö soni dë an dë wan wojo soni möönsö. Tuu u
de di dë kaa, biga libisëmbë wëti nöö de dë.
23 Nöö dee sëmbë dee ta lei i de, a djei taa de köni fu di de ta
konda da i taa a sö wan fasi i musu ta dini Gadu. De taa i musu
saka i seei gaanfa, be sëmbë si taa ja dë wan wojo soni. I musu
ta pena i seei sinkii ta dëën sitaafu. Ma fa de taki ën dë seei,
ma na köni de köni sö e. Biga dee lö wëti dë an ta puu dee taku
hangi fii hati da i.

3

Aki Paulosu ta taki da de taa de musu suku dee soni u Masa Gadu dee a ta kai gaan soni.

1 Dee sëmbë o, di unu ku ⌞Jesosi⌟ Keesitu weki makandi ko
a wan njunjun libi dendu naandë, nöö fëën mbei hati fuunu
musu dë a dee soni u Gadu Köndë ala e, ka Masa Jesosi dë
sindosindo a di letimaun së u Gadu.
2 Wan musu ta buta pakisei a dee soni u di goonliba aki
möön e, ma be un buta pakisei fuunu a dee soni u Gadu Köndë
ala.
3 Biga fa unu ku ⌞Jesosi⌟ Keesitu dëdë makandi dë, nöö dee
soni u di goonliba aki an dë wan wojo soni da unu möön. Biga
na di tuutuu libi fuunu disi eti e. Di waiti libi di un abi, nöö
a dë tjubitjubi a ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu ala. Biga u ku ën dë di
wan, leti kumafa hën ku Gadu seei dë di wan.
4 Nöö te a toona ko a goonliba aki baka u kisi di nëbai fëën,
nöö unu seei o dë a dendu tu e, nöö sëmbë o si di tuutuu libi
fuunu di un abi awaa.

Aki Paulosu ta bai de u de disa dee takulibi u goonliba.

5 Wë nöö dee sëmbë, di un sabi sö kaa, nöö un musu kaba
ku dee takulibi u di goonliba aki e, kuma mötjö libi sö, fanafiti
libi, dee taku hangi a di së u manu ku mujëë, langawojo u soni.
Wë biga ee i a' langawojo, nöö i dë leti kuma dee sëmbë dee ta
waka a oto gadu baka.
6 Nöö fu dee lö soni dë hedi Gadu o kuutu dee sëmbë dee an
kë piki ën buka. A o sitaafu de ku gaan hatiboonu.
7 Nöö a fesi unu seei bi dë kuma de tu, ta libi a di leiki u dee
taku hangi fuunu hati.
8 Ma fa u dë aki nöö wan musu libi sö möön e, dee sëmbë. Un
musu kaba ku dee lö libi aki fiaa: dee hatiboonu fasi, buuse
sëmbë, du soni ku otowan ku hogihati, ta guunjan di otowan
fii ta tjëën ta kosi, ta taki dee dëëwojo taki dee na fiti. Dee soni
dë an musu dë a unu seei.
9 Ja musu ta lëgëdë ta mindi soni da di otowan fii ta ganjëën.
Biga i kaba ku hii dee awoo takuhati fasi dee un bi abi.
10 Masa Gadu da i wan njunjun hati kaa e, nöö a ta seekëën
faa ko dë kuma di fëën seei. Nöö möönmöön i sabi ën,
möönmöön joo ko dë kuma hën.

11 Nöö antoobi möön aluwasi ee i dë Dju sëmbë, ee ja dë Dju
sëmbë, ee i koti di maaka u Dju, ee ja koti ën, ee i sabi soni, ee
ja sabi wan wojo soni, ee i dë saafuma, ee i dë fiima. Biga di
wan kodo sëmbë nöö u dë. Masa Jesosi hën nöö u tuu ta kai
gaan soni. Hën nöö ta dë a u tuu hati.

Aki Paulosu ta konda da de fa u de musu libi bunu a goonliba.

12 Dee sëmbë o, fa Masa Gadu tei u buta apaiti fëën seei aki,
nöö a lobi u gaanfa e. Nöö fëën mbei un musu a' tjalihati u
otowan. Un musu libi ku ën ku bunuhati, ku saka fasi. Nöö un
musu abi sapifasi ta mëni di otowan fii ta hoi pasensi dëën.
13 Un musu a' tifihedi da unu na unu e. Ee i ku sëmbë a' soni,
nöö ja musu hoi ën a bëë, leti kumafa ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu an
ta hoi i a bëë.
14 Nöö u hii dee libi aki tuu, nöö lobi hën da di mama u de
e. Biga te un lobi unu na unu, nöö un sa libi makandi ku wan
hati kumafa Gadu kë.
15 Fa un ko a ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu dë, dee sëmbë, nöö un ko
dë bööböö. Fëën mbei na wan toobi musu dë a unu mindi.
Biga un tuu dë di wan sinkii, nöö Gadu kai unu fuun ta libi
makandi ku wan hati. Nöö un musu ta da Gadu tangi nöömö
e.
16 Nöö un musu sabi dee wöutu u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu bunu
ta piki de nango nöömö. Un musu ta lei unu seei dee soni
u Masa Gadu ta fan ku unu na unu ku fusutan ta kanda dee
kanda dee dë a Gadu Buku ku dee di Akaa u Gadu ta da unu.
Un musu ta gafëën ku hii unu hati ta dëën tangi nöömö fu dee
soni dee a du da unu.
17 Nöö fa un ko dë sëmbë u Masa Jesosi aki, nöö hii dee soni
un ta du ku dee un ta fan tuu musu kai ku ën e. Un musu ta da
u Tata Masa Gadu tangi nöömö, biga Masa Jesosi jabi di pasi
da u kaa fuu sa tja tangi ko dëën.
18 Nöö un dee mujëë, un musu ta piki unu manu buka a soni
e. Biga sö a fiti biibima u Masa Jesosi fu de musu libi.
19 Nöö un dee womi dee abi mujëë a wosu, un musu lobi dee
mujëë fuunu. Wan musu libi hogi ku de e.
20 Nöö un dee mii, un musu ta piki dee gaan sëmbë fuunu
buka a hii soni, biga sö Masa Jesosi kë fuun ta libi.
21 Nöö un dee tata, wan musu libi ku dee mii fuunu a wan
fasi te de ko ta lasi hati e.
22 Nöö un dee sëmbë dee ta wooko a oto sëmbë basu, un
musu ta piki dee basi fuunu buka e. Na te de sai dë ufö, kuma
un ta suku gafa a libisëmbë. Nönö. Ma un musu piki de buka
ku hii unu hati fu di un ta lesipeki Masa.
23 Nöö fëën mbei hiniwan soni di woon ta du kaa, nöö un
musu ta du ën ku hii unu hati. Biga na libisëmbë un ta wooko
da e, ma Masa hën un ta wooko da.

24 Nöö fa a dë Masa fuu dë, nöö hën o paka u di paima leti
kumafa a paamusi u kaa, fu di u dë sëmbë fëën.
25 Söseei tu, a o sitaafu hiniwan sëmbë di ta du hogi, leti
kumafa a fiti dee du fëën. Biga an ta luku a fesi.

4

1 Nöö un dee sëmbë ta a' sëmbë ta wooko a unu basu, un
musu ta libi bunu ku de kumafa a fiti. Biga i seei sabi taa i
abi wan Masa a i liba tu di ta dë a Gadu Köndë ala.

Aki Paulosu ta taki soni u begi.

2 Nöö wan musu wei fu begi Gadu e, dee sëmbë. Ma hiniwan
juu un musu ta dë kabakaba fu un begi ën ku hii unu pakisei,
nöö un musu ta dëën tangi nöömö u di heepi di a ta heepi u.
3 Nöö un musu ta begi da u tu, dee sëmbë, u Gadu musu da
u pasi fuu ta konda di Buka, be sëmbë jei dee tjubitjubi soni u
Gadu dee bi ko a limbo a ⌊Jesosi⌋ Keesitu. Di Buka dë, fu di mi
ta kondëën, fëën mbei wë i si de bui mi buta aki.
4 Nöö un ta begi da mi o, u mi sa kondëën limbolimbo
nöömö, be hii sëmbë musu sa fusutëën. Biga hën da di wooko
u mi kaa.

Aki Paulosu ta lei dee sëmbë kumafa de musu libi a dee sëmbë dee an ta biibi dendu.

5 Nöö te un dë a dee sëmbë dendu dee an ta biibi Masa Jesosi,
nöö un musu mëni unu seei fuun ta libi ku fusutan e. Wan
musu lasi di okasi fii du wan soni di sa tja heepi ko.
6 Nöö te woon fan ku sëmbë, nöö un musu fan a wan
bunuhati fasi. Wan musu ta fan sösö soni, ma di fan fuunu
musu abi goma. Nöö un musu sabi fa fuun ta piki dee sëmbë
dee o ta hakisi unu soni, kumafa a fiti wan biibima.

Aki Paulosu ta tapa di biifi.

7 Nöö di fa hii soni u mi dë aki, nöö Tikikusi hën o kondëën
da unu e. Di womi dë, a dë wan bumbuu futuboi u Masa Gadu
di u lobi aki. Nöö a ta heepi u seei a di wooko u Gadu.
8 Nöö mi ta mandëën da unu ala fuun sa jei fa u dë aki, be
hati fuunu ko kötö.
9 Hën ku Onësimusi, di sëmbë fuunu, o ko a unu ala makandi.
Nöö te de ko, nöö de o konda hii soni di ta pasa aki da unu. Fa
Onësimusi sai dë, a dë wan sëmbë di u lobi aki tu e, nöö u a
futoou nëën liba.
10 Alisitakusi di mi ku ën dë a dunguwosu aki makandi,
hënseei ta manda gaan odi da unu tu, dee sëmbë, hën ku
Maikusi di dë famii u Banabasi. Nöö un bi kisi buka u Maikusi
kaa, nöö te a ko a unu ala nöö be un hoi ën bunu e.
11 Nöö Josua ta manda odi da unu tu. Hën seei da Jusitusi.

Dee sëmbë mi kai aki, de nöö da Dju sëmbë ta heepi mi a di
wooko u Masa Gadu aki ta paaja di tii fëën a goonliba, nöö de
ta da mi degihati seei.
12 Nöö Epafasi, di dë wan sëmbë fuunu, manda gaan odi da
unu tu. Hën seei dë wan futuboi u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu tu,
nöö a ta begi taanga seei da unu fuun musu dë gingin a di biibi
un ta biibi a Masa Jesosi. A ta begi fuun musu ko gaan sëmbë
a di biibi e, be un sabi bumbuu kumafa Gadu kë fuun musu
libi.
13 Nöö di mi sabi sö fëën, nöö mi kë fuun seei musu sabi sö
tu taa a ta mbei möiti gaanfa da unu ku dee sëmbë u Laodisea
ku dee dë a Hilapolisi tu.
14 Nöö di lobi data fuu de ta kai Lukasi, hënseei ta manda
gaan odi da unu tu, hën ku Demasi.
15 Nöö un da dee biibima u Laodisea gaan odi da u e, dee
sëmbë, ku Ninfa, ku hii dee sëmbë nango nëën wosu a keiki.
16 Nöö fa woon kisi di biifi aki, nöö un musu lesi ën da hii
dee sëmbë u Masa Jesosi a unu ala, be de tuu jei ën. Nöö te un
kaba u lesi ën dë, nöö un mandëën da dee biibima u Laodisea
be de lesi ën a keiki ala tu. Nöö un tei di oto biifi di mi manda
da dee sëmbë a Laodisea ala tja ko lesi a unu naandë tu.
17 Nöö un taki da Akipusi taa be a mbei möiti faa go dou ku
di wooko u Masa di a buta nëën maun e.
18 Nöö fa mi dë a dunguwosu aki, nöö un musu ta mëni mi
nöömö e, dee sëmbë. Na soni möönsö. Mi, Paulosu seepi, ta
sikifi di pisi u di biifi aki ku miseei maun. Mi ta manda gaan
odi da unu taa Masa Gadu musu dë ku unu ku ën bunuhati. A
tan sö.

Di fosu biifi Paulosu manda da dee biibima u Tesalonika

Wan wöutu a fesi.

Tesalonika bi dë wan köndë a wan pisiwata de kai Masadonia. Nöö a di ten di di tjabukama u Masa Jesosi de kai Paulosu bi ta lontu ta paaja di buka u Masa Jesosi, nöö hën a go dou a Tesalonika. Hën a da dee sëmbë u di köndë di buka. Nöö di de jei ën, hën so u de piki tei Masa Jesosi fu de Gadu. Ma nöö dee oto sëmbë u di köndë an kë sö, nöö hën de mbei toobi ku Paulosu te a kumutu a di köndë go.

Nöö fa Paulosu go dë, a sabi taa dee biibima u Masa Jesosi a Tesalonika ta kisi sitaafu nöömö fu di de ta biibi hedi. Nöö a ta dëën bookohedi. Nöö hën a dë te wan pisi, hën a manda di kijoo de kai Timoteo faa go haika de luku ee de disa di biibi, ee de ta hoi dou.

Nöö di Timoteo go te a ko, hën a tja wan suti buka ko da Paulosu taa dee Tesalonika biibima ta hoi dou eti. Nöö di Paulosu jei sö, hën a mbei wan biifi manda da de u di wai di a ta wai ku de. Nöö hën wë da di pampia aki.

Nöö Paulosu taki sömëni soni a di biifi aki tu u di fa Masa Jesosi o toona ko tei dee sëmbë fëën tja go. Nöö a ta leti dee Tesalonika biibima a di fa de musu libi fu tee Masa Jesosi toona ko.

Aki Paulosu ta da Gadu tangi u di fa dee biibima u Tesalonika hoi di biibi tjika.

1 Wë dee sëmbë, mi Paulosu ku Timoteo ku Silifani, ⌞hënseei da Silasi,⌟ u ta mbei di biifi aki manda da un dee sëmbë fuu Tata Masa Gaangadu ku Masa Jesosi Keesitu, dee ta ko makandi a keiki a Tesalonika. Masa Gadu musu dë ku unu ku ën bunuhati e. A musu da unu kötöhati.

2-3 Wë nöö dee sëmbë, u kë fuun ko sabi taa hibiwanten te u ta begi nöö u ta mëni hii unu tuu a u Tata Masa Gaangadu fesi. U ta dëën tangi da unu seei. Biga u ta mëni fa un ta biinga da di wooko u Gadu fu di un ta biibi ën hedi, nöö u ta mëni tu fa un ta wooko taanga fu di di lobi u Gadu dë a unu hati. U ta mëni fa un ta tai hati a dee sitaafu dee un ta tja naandë te go dou, fu di un ta mëni dee soni Masa Jesosi Keesitu paamusi u taa de o pasa nöömö. Dee lö soni dë wë mbei u ta dëën tangi da unu e.

4 Wë nöö dee sëmbë, Gadu lobi unu tuú o, nöö u sabi taa a tei unu ko sëmbë fëën.

5 Nöö di soni mbei u sabi sö. Fa u bi tja di Buka u Masa Jesosi ko konda da unu naandë, nöö wa tjëën kuma sösö wöutu u ta taki nöö a kaba. Ma u ko ku di kaakiti u Gadu seei. Di Akaa

fëën bi dë ku u, nöö hën u fan gbelingbelin ku unu, te un ko si
taa di Buka dë, a dë wan gaan bumbuu soni fuun musu piki.
Nöö unu seei sabi fa u bi libi bunu a unu mindi a di lö ten
naandë. Nöö di soni mbei u bi libi sö e, fuunu hedi wë, fuun
sa bia ko a di së u Masa.
6 Hën wë i si un ko ta djeesi u ku Masa Jesosi tuú. Biga di
un piki di Buka, nöö hën dee sëmbë fuunu köndë dë da unu
sitaafu te fu kii, ma töku wan disa. Ma un kisi di Buka hoi ku
wan gaan wai di di Akaa u Masa Gadu seei da unu.
7 Nöö hën un ko dë wanlö sëmbë di hii dee oto biibima
u Masa Jesosi tuu musu djeesi, dee ta dë a unu pisiwata a
Masadonia ala te dou ku dee ta dë a u a Giiki Köndë aki tu.
8 Ma fa u taki dë, na dee sëmbë u dee pisiwata fuu aki nöö
jei fuunu e, dee sëmbë. Ma di buka u Masa Jesosi paaja seei
a mundu, biga hii sëmbë tuu ko ta taki kumafa un ko ta biibi
tjika. Te u ta waka an dë fuu ta kondëën da oto sëmbë möön,
9 biga hii sëmbë jei ën kaa. Nöö deseei tei ën ta konda da u
kumafa un bi hoi u ku gaan piizii di u bi ko a unu naandë. De
ta konda da u tu kumafa un disa dee ganjanganjan gadu ko ta
waka a di tuutuu Gadu baka di ta libi u nöömö.
10 De ta konda da u taa un ta luku di Mii fëën nöömö, faa
kumutu nëën Tata köndë ko a u. Sö fuunu de ta konda e, dee
sëmbë. Nöö fa Masa Jesosi sai dë, Gadu weki ën puu a dëdë tuu,
nöö hën puu u a di sitaafu u Gadu di o ko.

2

Aki Paulosu taki u di wooko

di a bi du a Tesalonika.

1 Wë nöö fa u fan dë, dee sëmbë, hën da unu seei musu sabi
taa di ko u bi ko a unu naandë an bi dë u sösö.
2 Ma nöö bifö u bi ko a unu u bi tja gaan sitaafu a Filipi e. De
bi sösö u ala gaanfa, kumafa un sabi kaa. Ma nöö töku Gadu
bi dë ku u, hën a da u hati te u pasa tja di Buka fëën ko da unu
tu. Hën u ta kondëën nöömö, hii fa felantima fuu bi dë a unu
köndë ala tu ta buta ku u.
Ma wa bi a' toobi ku dee felantima dë e.
3 Biga di Buka u ta tja aki tuutuu soni a dë, na ganjanganjan
soni fuu sa ta tjëën ku ganjan fasi ta naki unu tëtë fuu wini
soni a unu.
4 Nönö e, dee sëmbë. Ma u ta tjëën fu di Gadu seei futoou u
te a butëën a u maun, hën mbei u ta tjëën ta konda. Nöö hën
mbei tu wa ta suku u kondëën faa kai ku libisëmbë e, ma u ta
suku faa kai ku Gadu. Biga hën ta wegi di hati fuu ta luku ee
a dë limbolimbo.
5 Dee sëmbë o, unu seei sabi fa u bi libi a unu ala. Na wan
ten seei u bi ta mbei möiti fuu kisi sëmbë tja ko a u ku suti oto
e. Nöö na ku langahati u bi ko a unu tu. Biga na wan daka u

tei di hei Gadu da u aki fuu ganjan unu njan. Fa u ta fan aki,
Gadu seepi sabi taa tuutuu soni u ta taki.
6 Nöö fa u bi libi a unu mindi dë, wa bi ta suku bunu në a
na wan libisëmbë, na a unu, na a oto sëmbë möönsö tu, boiti a
Gadu wanwan nöö.
7 Dee sëmbë, ka u dë tjabukama u ⌊Masa Jesosi⌋ Keesitu tjika
aki, nöö u bi sa buta ku unu seei fuun dini u. Ma nöö wa du
sö. Ma u bi dë a unu mindi leti kuma wan mama ta kiija dee
piki mii fëën.
8 U bi lobi unu tee na soni, hën mbei u bi ta wai seei taa u
sa paati di Buka u Masa Gaangadu da unu. Nöö na di buka
wanwan u bi paati da unu e, dee sëmbë, ma di libi fuu seei tu.
Sö un ko dë wan hati soni da u tjika.
9 Wan mëni fa u bi wooko taanga di u bi dë a unu ala nö?
Ndeti ku didia u bi ta wooko ku u seei maun, biga wa bi kë
buta di hebi u soni u njan fuu a unu liba.
10 Unu seei, ku Masa Gaangadu tuu, bi si fa u libi bunu
a un dee biibima u Masa Jesosi mindi di ten dë. U bi libi
limbolimbo a Gadu wojo e. U libi a wan leti fasi ku unu te na
wan sëmbë bi sa feni föutu a u.
11 Nöö un sabi fa u bi ta tja unu tu leti kumafa wan tata ta
kiija dee mii fëën dee a pai.
12 Te un lasi hati, u ta da unu degihati. Te soni miti unu, u ta
ko këë pena ku unu. U bi ta buta ku unu fuun libi leti kumafa
a fiti dee sëmbë dee nama ku di Gadu di u ta dini aki. Biga hën
kai unu fuun ko dë a di tii fëën dendu, be un ko a dendu u di
hei ku di waiti fëën di a abi.
13 Wë nöö dee sëmbë, hiniwan juu u ta da Masa Gadu tangi
fuunu hedi e. Wë biga di u konda di Buka da unu naandë, nöö
un piki ën leti kuma a Gadu a kumutu, na a libisëmbë. Nöö
Gadu Buka a dë tuu o, nöö fa un ta biibi ën dë nöö a ta wooko
a unu hati seei.
14 Nöö hën un ko djeesi dee biibima u Jesosi Keesitu dee ta
dë a Judea. Fa de ta miti makandi a dee peipei köndë u Judea
dë, nöö de ta kisi gaan sitaafu a dee oto Dju sëmbë kuma de,
leti kumafa unu seei ta kisi sitaafu a dee sëmbë fuunu.
15 Dee sëmbë o, fa i si dee Dju sëmbë sai naandë, de hogi tuu
o. Biga dee gaan sëmbë u de wë bi kii dee fesiten tjabukama u
Gadu, nöö hën dee disi toona kii Masa Jesosi tu. Nöö hën awaa
de toona ko ta jaka u puu a dee köndëköndë. Fa de sai naandë,
dee soni de ta du an ta kai ku Gadu seei, kwetikweti. Nöö de
ko felantima u hii sëmbë,
16 biga de ta biinga ku u nöömö fu wa musu konda di Buka
da dee oto sëmbë dee an dë Dju. A di fasi dë, de ta tapa de u de
an musu feni di heepi u Gadu möönsö.

Nöö fa de ta du ën naandë, nöö di hogi du u de hia te a ko dë
tjongoo. Biga di hatiboonu u Gadu ta kai leti a de liba awaa.

Aki Paulosu ta taki fa a hangi dee biibima u Tesalonika tjika.

17 Dee sëmbë fuu o, fa i si dee sëmbë paati u ku unu ku taanga
naandë, nöö a hati u e. Ma hii fa u paati a sinkii fasi fu di sati
pisiten aki seei, ma pakisei fuu dë leti a unu naandë eti. U ta
hangi unu te na soni. Nöö u mbei möiti te u wei fuu toona ko
a unu.
18 Sömëni pasi kaa mi Paulosu seei bi kë ko a unu, ma di
didibi, Saatan, ta tapa u. Hën wë mbei i si wa dou a unu ala
eti.
19 Biga dee sëmbë, ambë seei u ta mëni fuu lei Masa Jesosi te
a ko? Ambë da di hei fuu, ku dee sëmbë u ta wai da fa u dë aki?
Na unu nö? Unu wë e, dee sëmbë. Fuunu hedi wë woo poolo a
di daka di Masa Jesosi Keesitu o toona ko baka.
20 Biga unu wë da di hei fuu e, ku di wai fuu u ta wai.

3

Aki Paulosu taki faandi mbei

a manda Timoteo.

1 Wë dee sëmbë, u bi ta mëni unu tee wa saanfa u du möön.
Nöö hën wë u kuutu taa woo manda Timoteo ko a unu ala, nöö
mi ku Silasi wanwan o fika na Atene aki.
2 Nöö hën wë i si u mandëën ko a unu e, baa. Wë nöö un
sabi Timoteo, taa a dë wan sëmbë fuu vö. U ku ën tuu ta dini
Gadu makandi ta paaja di buka u ⌞Jesosi⌟ Keesitu. Nöö hën wë
u mandëën ko a unu ala faa ko da unu taanga ku degihati, be
un go dou ku di biibi.
3 Biga wa kë na wan fuunu musu dë buujabuuja fu di dee
sëmbë ta sitaafu unu hedi.
Ma nöö fa mi fan dë seei, dee sëmbë, ma un bi musu sabi taa
sö woon kisi sitaafu fu di biibi hedi, na sö nö?
4 Biga di u ku unu bi sai dë, nöö u bi ta taki ën da unu nöömö
taa ee wan sëmbë ko biibi a Masa Jesosi nöö a o kisi sitaafu
nöömö. Sö u bi mbei un ko sabi kaa, dee sëmbë, nöö hën wë ta
pasa ku unu fa u dë aki, kumafa unu seei sabi kaa.
5 Ma seei u bi panta da unu o, dee sëmbë. Hën mbei di mi si
taa wa sa tan möön longi, nöö hën mi manda Timoteo be a ko
haika unu, ee un dë a di biibi eti. Biga mi bi panta taa kandë
di Gaan Tesima de kai di didibi ko tesi unu a wan fasi te a hai
unu puu a di biibi. Nöö di wooko u bi wooko a unu mindi dë,
nöö a ko dë u sösö.

Aki Paulosu ta taki u di suti njunsu di Timoteo bi tja ko dëën.

6 Wë nöö dee sëmbë, djunsu aki Timoteo toona ko a u. Nöö
a tja wan suti njunsu fuunu ko da u e, nöö u ta wai seei. Biga
a konda da u taa di lobi fuunu ku di fa un ta biibi, de dë seei
tjentjen eti. Sö a ko taki da u aki. A taki da u tu taa te un ta
mëni u, nöö un ta wai te na soni. Un ta hakisi ee na un ten seei

u sa toona miti baka. Sö un ta hangi u tjika, leti kumafa u seei ta hangi unu aki tu.

7 Wë nöö dee sëmbë, di u jei taa un ta hoi a di biibi go dou eti, nöö u kisi degihati seei. Wa a' toobi möön ku fa sëmbë ta sitaafu u aki ta da u fuka.

8 Biga di libi fuu toona ko suti da u, fu di u jei taa un dë gingin a Masa Jesosi eti.

9 Nöö wa saanfa u da Masa Gaangadu tangi da unu baa, fu di wai u ta wai da unu nëën fesi fa u dë aki e.

10 Ndeti ku didia u ta begi ën gaanfa faa sa da u pasi fuu ku unu miti fesi ku fesi möön. Biga u kë lei unu dee soni dee makei unu eti, fu di biibi fuunu musu sa ko dë telutelu. Sö u kë e, dee sëmbë.

11 Hën mbei u ta begi u Tata Masa Gaangadu ku Masa Jesosi tu, fu di pasi sa jabi da u be u ko a unu.

12 Nöö u ta begi da unu tu e, dee sëmbë, taa di lobi fuunu di un ta lobi unu na unu, ku di lobi di un ta lobi oto sëmbë musu ta göö nango möönmöön, leti kumafa di lobi di u ta lobi unu ta göö.

13 Gadu musu seeka dee hati fuunu be un dë gingin a di biibi e. Nöö te u Masa Jesosi toona ko a goonliba, hën ku dee basia fëën köndë, nöö woon dë gbelingbelin söndö föutu a Masa Gaangadu fesi. Sö u kë fuunu e, dee sëmbë.

4

Aki ta taki fa de musu du fu di libi u de sa da Gadu piizii.

1-2 Wë sö wë e, dee sëmbë. Di ten u bi dë a unu naandë, nöö u bi ta lei unu fa fuun libi te nöö Gadu sa wai ku unu. Di lei u lei unu dë, nöö Masa Jesosi seei wë manda u fuu lei unu sö e, kumafa un sabi kaa. Nöö leti sö nöö un ta libi tu. Wë ma nöö u kë fuun musu ta libi sö nöömö nango, fu di un nama ku Masa Jesosi.

3 Nöö u kë toona bai unu a wan soni möön. Fa un sai dë, Masa Gadu kë fuun libi a wan apaiti fasi dëën, söndö föutu. An kë fuun libi wan fanafiti libi di na kai ku di fa a buta fu manu ku mujëë musu libi e. Nönö.

4 Ma hiniwan fuunu musu sabi fa fii tii i libi tololoo a di së u manu ku mujëë soni. Libi fii musu dë seei limbolimbo a Gadu fesi, be sëmbë a' lesipeki fii.

5 Dee sëmbë o, wan musu libi kumafa dee sëmbë dee an sabi Gadu ta libi e. Biga fa de sai dë, hiniwan hogi di hati u de kë a di së u manu ku mujëë, nöö de ta du ën waiwai kuma na hogi. Ma nöö unu wan musu libi sö e.

6 Biga na wan fuunu musu ta libi ku di otowan fii a dee lö hogi fasi dë. Nöö mi taki e, taa ee i du sö nöö Gadu an o disa i. A o sitaafu i nöömö u dee lö soni dë. Sö u bi bai unu kaa e.

7 Biga Gadu an kai u fuu ta libi a wan sundjusundju fasi, ma
fuu libi wan gbelingbelin libi nëën fesi.

8 Fa u ta fan aki, nöö ee wan sëmbë ja kë piki dee soni u ta
taki, nöö na libisëmbë buka ja kë piki e, ma Masa Gadu seei
buka ja kë piki. Biga wë hën ta da u di Limbo Akaa fëën fuu sa
libi wan limbolimbo libi nëën fesi.

9 Wë nöö dee sëmbë o, an dë fuu sikifi da unu möön fa fuun
lobi unu seei makandi kuma baaa ku baaa e. Biga Gadu seei
lei unu di soni dë kaa.

10 Nöö sö nöö un ta libi tu e. Biga un ta lobi hii dee otowan
fuunu tuu, dee ta dë a hii Masadonia köndë ala kaa. Nöö u kë
begi unu fuun musu ta libi nango sö möönmöön eti.

11 Nöö u taki e, fa i si un sai dë, ⌞wan musu ta suku takitaki
ku unu na unu e, ma⌟ un musu libi a wan pii fasi sö. Wan musu
ta hulu dee otowan fuunu soni tumisi, ma hiniwan sëmbë
musu ta hulu hënseei soni ta du fëën seei wooko kumafa a fiti.
Na sö u bi taki da unu kaa nö?

12 Biga ee hiniwan daka un ta libi sö, nöö dee sëmbë dee an
ta biibi o ta lesipeki unu. Nöö an o dë fuun musu ta langi a
sëmbë hiniwanten tu, taa hën nöö musu ta heepi i a soni.

Aki ta lei u fa di toona ko u Masa Jesosi o dë.

13 Wë nöö u kë fuun sabi wan oto soni möön, dee sëmbë. Di
soni aki nama a dee otowan fuunu, dee bi ta biibi Masa Jesosi
ma de dëdë kaa. Biga wa kë fuun musu ta kusumi gaanfa fu
de hedi e, kumafa dee sëmbë dee an ta buta mëni u de a Gadu
ta kusumi gaanfa te sëmbë u de dëdë.

14 Wë biga u ta biibi taa di Masa Jesosi dëdë nöö hën a toona
weki baka. Nöö hën mbei u ta biibi tu taa te a o toona ko, nöö
Gadu o tja dee otowan fuu bi dëdë dë, ko ku ën.

15 Nöö fa woo taki aki, nöö na soni u ta mindi e, biga Masa
Jesosi seei bi taki di soni aki da u. A taa, uu dee sëmbë dee o dë
ku libi a di ten di a o toona ko, nöö wa o waka a dee otowan
fuu fesi dee bi dëdë kaa e.

16 Biga a di fasi aki sö di soni o pasa, dee sëmbë. Woo jei wan
gaan bai o piki, nöö di gaan hedi basia u Gadu köndë o bai fan
te a koti. Nöö wan tutu o piki kumutu a Gadu ala. Nöö di juu
dë, nöö Masa Jesosi o kumutu tee a liba ala ta bazia ta ko. Nöö
dee otowan fuu, dee sëmbë u Keesitu dee bi dëdë kaa, nöö de
o weki wante, nöö de fosu o ta subi nango a Masa Jesosi.

17 Nöö fa i si de o nango dë, nöö u dee dë ku libi eti a di ten
dë, u seei o hopo nango ku de makandi te a dee bundji ala pii,
go miti ku Masa Jesosi. Nöö fa woo miti ku ën dë, nöö wa o
paati ku ën möönsö e. U ku ën o dë makandi fu teego.

18 Wë nöö sö e, dee sëmbë. Fa i si u fan ku unu aki, nöö un
tei dee wöutu aki nöö un ta da unu na unu taanga ku de.

5

Aki ta bai de taa de musu dë kabakaba ta luku di ko u Masa Jesosi.

1 Wë nöö fa u taa Masa Jesosi o toona ko baka dë, dee sëmbë,
nöö di juu di a o ko ku dee soni dee o pasa ufö di ten dë dou,
nöö an dë fanöudu u mi musu sikifi soni u de da unu.
2 Biga un sabi kaa taa di daka dë, na wan sëmbë o sabi ën. A
o ko vau sö, leti kumafa fufuuma ta ko a ndeti.
3 Biga di ten dë, dee sëmbë u di goonliba aki o ta taki taa:
"Aai, hii soni dë bunu kaa. An dë fuu fëëë möön." Ma te u de
kë mëni, nöö di daka o dou a de vau sö, nöö kaba seei de o kaba
a sösö.
Wë nöö un sabi fa a dë ku wan mujëë te a dë ku bëë. Te juu
fëën dou, nöö a musu u pali nöömö. Nöö söseei di daka aki o
ko nöömö tu. Na wan sëmbë o sa kule kumutu fu an kisi i.
4-5 Ma nöö dee sëmbë, an dë fu uun fëëë di daka dë. An o kisi
unu kuma fufuuma a ndeti, biga uun dë ku mëni fëën kaa. Dee
lö sëmbë u taki dë, nöö de dë a dungu së e. A dë kuma de ta du
soni a ndeti, biga de an saandi de ta du. Ma fa u ta biibi a Masa
aki, dee sëmbë, nöö u dë a didia biga u ta si soni limbolimbo.
6 Wë nöö di wa dë sëmbë u ndeti, nöö wa musu libi kuma
u ta duumi e. Nönö. Ma u musu dë seei ku wojo setiseti fuu
saandi u ta du.
7 A ndeti sëmbë ta duumi e, so sëmbë ta döön gö. Fa de sai dë,
de an ta saandi ta pasa. Nöö sö dee sëmbë u taki naandë dë tu.
8 Ma nöö u, wa musu dë sö e, dee sëmbë. Fa u dë sëmbë u
didia aki, nöö u musu dë ku pakisei ta tii u seei kumafa a fiti.
Ja si fa dee sodati ta bisi felu soni ta tapa sinkii fu de an
musu kisi makei te sëmbë suti de nö? Wë nöö sö seepi u dee
sëmbë u Masa Jesosi aki musu dë tapatapa tu. Di biibi di u ta
biibi a Gadu ku di lobi fëën di dë a u hati aki, de wë musu dë
di felu bisi fuu fu wa kisi makei a di biibi. Söseei tu di mëni u
ta mëni fa Gadu puu u a hogi basu aki, hën o dë kuma di felu
kaapusa u dee sodati.
9 Biga Gadu an pii u tei faa sitaafu u ku hatiboonu e. Nönö.
Ma a pii u tei faa heepi u puu a sitaafu, fu di u nama ku Masa
Jesosi Keesitu.
10 Biga hën da di Sëmbë di bi tei di dëdë fuu dëdë. Nöö di soni
mbei a dëdë da u sö, biga a kë fuu ku ën ta libi makandi. Ee u
dë ku libi a goonliba aki, ee u dëdë, ma u ku ën ta libi makandi
nöömö.
11 Wë nöö di un sabi sö kaa, dee sëmbë, nöö be un ta da unu
seei degihati ta heepi unu na unu fuun nango fesi nöömö, leti
kumafa un ta du dë kaa.

Aki Paulosu ta da de dee lasiti lai u di fa de musu libi möön.

12 Wë dee sëmbë, mi kë begi unu baa taa be un mëni dee
fesima fuunu, dee ta wooko taanga a unu dendu dë ta tii unu
a di së u Masa, be un ta lesipeki de e. Fa de sai naandë, nöö de
ta leti unu fa fuun musu libi a Gadu wojo.
13 Nöö fëën mbei un musu abi gaan lesipeki da de. Nöö un
musu ta lobi de tu fu di wooko de ta du dë hedi.
Nöö mi taki da unu e, taa un musu libi kötökötö fasi ku unu
na unu. Wan musu ta suku takitaki.
14 Nöö u ta manda unu, dee sëmbë, taa ee wan malëngëma
dë a unu mindi dë, nöö un bai ën be a wooko e. Ee wan fuunu
dë fëëëfëëë, nöö un fan ku ën be a kisi degihati. Ee wan fuunu
dë suwakisuwaki, nöö un musu heepi ën be a ko taanga. Un
musu abi pasensi ku hii sëmbë. A dee lö fasi dë un musu ta libi
e, dee sëmbë.
15 Nöö un musu luku bunu tu, fu ee wan sëmbë du hogi ku
i nöö ja musu toona du hogi ku ën baka. Ma hiniwanten un
musu ta biinga fuun libi bunu ku unu na unu te kisi ku hii oto
sëmbë tuu.
16 Fa un sai dë, dee sëmbë, hiniwanten un musu ta wai.
17 Hiniwanten un musu ta begi tu.
18 Hii dee soni ta pasa ku unu, ee hogi ee bunu, tökuseei un
musu sai dë ta da Gadu tangi nöömö. Nöö sö Gadu kë fuun libi
e, fu di un nama ku Jesosi Keesitu hedi.
19 Nöö mi taki e, taa te di Akaa u Gadu ta wooko nöö wan
musu tapëën e, ma un musu dëën pasi be a wooko go dou.
20 Nöö te sëmbë kisi fan a Gadu, nöö wan musu sösö dee soni
dee a ta taki.
21 Ma un musu ta wegi hii soni luku ee de dë u Gadu tuu.
Nöö te un si taa a bunu, nöö un hoi ën.
22 Ma hiniwan soni di un si taa an bunu kaa, nöö un koti
pasi dëën e, dee sëmbë.
23 ⌞Söö. Wë nöö mi o tapa di biifi aki e.⌟ Masa Gaangadu, di
nëën hii kötöhati ta kumutu ko, hën musu ta mbei un ko dë
apaiti dëën seei söndö föutu. A musu tjubi unu akaa ku unu
hati ku unu sinkii tuu be de dë gbelingbelin, fu te Masa Jesosi
Keesitu toona ko nöö woon dë söndö föutu nëën wojo.
24 Fa u ta taki aki, dee sëmbë, Masa Gaangadu hën bi kai unu
fuun ko sëmbë fëën, nöö un sa futoou ën e. Hën wë o heepi unu
fuun libi kumafa u taki aki.
25 Wë un dee sëmbë fuu dë, un begi da u e.
26 Nöö un da hii dee oto biibima ala gaan odi. Un baasa de
da u seei.
27 Nöö mi ta manda unu a di në u Masa taa hii dee otowan
fuu dee ta biibi Masa Jesosi palalaa dou musu lesi di biifi aki.
28 Dee sëmbë, Masa Jesosi Keesitu musu dë ku unu ku ën
bunuhati e. A tan sö.

Di u tu biifi Paulosu manda da dee biibima u Tesalonika

Wan wöutu a fesi.

Disi da di u tu biifi di di tjabukama u Masa Jesosi de kai Paulosu sikifi manda da dee sëmbë u Masa Jesosi a di köndë de kai Tesalonika.

Nöö di soni mbei a mbei di biifi aki, biga wë dee biibima u Tesalonika, de ko ta fëëë seei, de an saandi u de du. A dë sö taa de ko ta mëni taa Masa Jesosi toona ko a goonliba kaa. A kandë di sitaafu de ta tja u di biibi hedi hën mbei de ko mëni sö. Biga de bi sabi taa Masa Jesosi bi o ko sitaafu dee sëmbë u goonliba aki wan daka nöömö, nöö hën de ko ta mëni taa kandë di daka naandë hën dou kaa.

Nöö di Paulosu sabi sö, hën a kë mbei de ko sabi taa nönö, an dë sö. Di daka an dou eti. Nöö hën a tei wanlö soni konda da de, dee musu pasa ufö Masa Jesosi o ko sitaafu dee sëmbë u di goonliba aki.

Hën a toona leti de tu fa de musu libi a tatai liba.

Dee soni aki, de abi di biifi aki.

Aki ta lei ambë abi di biifi.

1 Söö. Wë Paulosu ku Silasi ku Timoteo, u wë ta mbei di pampia aki manda da un dee sëmbë ta miti makandi a Tesalonika naandë, dee nama ku u Tata Masa Gaangadu ku Masa Jesosi Keesitu.

2 Wë nöö Masa Gaangadu u Tata ku Masa Jesosi Keesitu musu dë ku unu ku de bunuhati ta da unu kötöhati e.

Aki ta lei fa Paulosu ta wai ku dee Tesalonika biibima

ku di fa a ta begi da de.

3 Dee sëmbë fuu dë, u musu ta da Masa Gaangadu tangi fuunu hedi e, biga di biibi fuunu ta göö nango seei möönmöön. Nöö söseei di lobi di un ta lobi unu na unu ta göö möönmöön tu. Hën mbei a fiti fuu ta da Masa Gadu tangi da unu nöömö e, dee sëmbë.

4 Te u ta waka ta miti ku dee biibima u Masa Gaangadu a köndëköndë, nöö u ta njan buka seei fuunu hedi e. U ta konda kumafa un ta biibi tjika. Nöö u ta taki tu taa hii fa dee sëmbë fuunu köndë dë ta da unu sitaafu seei, ma un ta hoi pasensi nöömö nango kodo. Hën wë mbei u ta njan buka da unu e, dee sëmbë.

5 Ma nöö te un ta pakisei fa dee sëmbë ta sitaafu unu fu di un dë a di Tii u Gadu basu dë, dee sëmbë, nöö i sa si limbolimbo kumafa Gadu ta du soni ku leti tjika. Biga a ta seeka unu be

un ko dë a di fa fuun sa njan di suti u di tii fëën fu nöömö nëën köndë.
6 Nöö mi taki da unu taa Gadu hën ta kuutu soni ku leti e.
Nöö a o paka dee sëmbë dee ta sitaafu unu naandë. A o toona
da de di sitaafu baka nöömö.
7 Ma nöö unu a o da böö u dee fuka i si un ta tja naandë. Nöö
u seei o feni böö tu e, te Gadu mbei Masa Jesosi tja di kaakiti
fëën ko a limbo. Biga di juu dë, a o kumutu a liba ala ta bazia
ta ko, hën ku dee hebi basia fëën köndë. Nöö fa a o ko dë, a o
ko ku gaan faja,
8 faa sitaafu dee sëmbë dee an sabi Gadu, dee an bi kë piki
di Bunu Buka fuu Masa Jesosi Keesitu möönsö.
9 Nöö mi taki da unu gbelin taa di sitaafu dee sëmbë dë o
feni, a o dë fu teego e. Biga Masa Jesosi o jaka de tuu puu nëën
fesi. A o tapa de fu de an musu si di gaan waiti fëën möönsö
ku di kaakiti di a abi kuma könu.
10 Ma nöö di ten dë, nöö hii u dee sëmbë dee bi dë fëën apaiti,
nöö u tuu o ta bai ën në ta gafëën. A o bigi da u seei fa a hei ku
fa a waiti tjika. Nöö di juu dë, nöö unu seei o dë a dendu tu
e, fu di un bi piki u buka a dee soni fëën dee u bi tei konda da
unu.

Aki ta lei fa Paulosu

ta begi da de.

11 Wë nöö dee sëmbë, di a dë sö kaa, nöö fëën hedi u ta begi
Gadu da unu nöömö, be un libi a wan fasi faa si taa a fiti tuu
fuun feni dee soni dee a bi kai unu fuun feni nëën.
Nöö u ta begi ën tu, fu hiniwan bumbuu soni di un ta kë a
unu libi, nöö Gadu musu heepi unu fuun feni ën. Söseei tu a
musu da unu kaakiti fuun sa du hiniwan bumbuu soni te dou
di un ta pakisei fii du fu di un ta biibi Masa Jesosi.
12 Sö u ta begi da unu e baa. Biga ee a dë sö kaa, nöö Masa
Jesosi Keesitu o kisi gaan nëbai fuunu hedi. Nöö hënseei o hopo
unu tu fu di un nama ku ën hedi. Ma nöö fa i si a o hopo unu dë,
na di bumbuu fuunu seei mbei e, ma fu di bunuhati u Masa
Gaangadu ku Masa Jesosi Keesitu, hën mbei.

2

Aki ta lei dee soni dee musu pasa ufö Masa Jesosi o ko u ko sitaafu goonliba sëmbë.

1-2 Wë dee sëmbë, u kë taki wanlö soni möön u di fa u Masa
Jesosi Keesitu o toona ko ⌞fu ko kuutu goonliba sëmbë⌟, ku di
fa a o kisi u hai tja ko nëën naandë. Biga wa kë sëmbë musu
buuja unu ta toobi unu te wan saandi fuun pakisei a di soni
dë liba.
A kandë wan sëmbë o ko a unu ko taki taa di Akaa u Gadu
fan ku ën taa di daka dou kaa. Ee nasö, de o tja wan biifi ko da

unu taa u sikifi ën. Ee nasö kandë de o taa a sö wan sëmbë de jei ën, taa di daka dë dou kaa.

3 Ma wan musu piki e, dee sëmbë. Wan mbei sëmbë ganjan unu a na wan fasi.

Wë biga bifö di kuutu daka naandë dou, nöö tu gaan soni musu pasa. Di fosuwan dë sö taa wanlö hila sëmbë o bia baka disa Gadu. Nöö di u tu, hën da di gaan poipoi sëmbë u mundu ⌊di dee fesiten tjabukama bi taki soni fëën kaa⌋, nöö hën musu ko a limbo ufö be sëmbë sabi ën. Ma fa a o ko dë seei, ma Gadu bi buta gaanduwe kaa taa a o kabëën a sösö nöömö tuwë go a didibi faja.

4 Ma nöö te di lö sëmbë dë ko, nöö a o hopo hën seepi buta a hii soni liba. A o buuse hii soni dee de ta kai gadu te dou ku Masa Gaangadu seei. An o kë u sëmbë ta begi wan oto soni möön leki hën wanwan. Nöö a o go denda a di Wosu u Masa Gaangadu go hopo hënseei a hii mundu fesi ta mbei taa hën tö da Gadu. Sö a o hogi tjika e.

5 Nöö dee sëmbë, wan mëni möön nö, taa di ten mi bi dë ku unu ala nöö dee soni aki tuu mi bi taki da unu. Nöö dee soni dë, de musu pasa ufö Masa Jesosi o toona ko a goonliba.

6 Wë ma nöö un sabi ambë ta tapa di hogima naandë mbei an ko a döö eti, na sö nö? Awa. Ma te di juu fëën dou nöö a o ko a limbo nöömö.

7 Ma hii fa i si di wogi sëmbë dë an ko a limbo eti seei, ma nöö wan soni dë ta wooko ku kaakiti kaa a sömëni tjubitjubi fasi. A ta buta libisëmbë u de an musu kë fika a tii basu. Ma nöö an sa go dou ka a kë eti e. Biga di Sëmbë di ta tapa di pasi dëën, nöö a o ta tapëën nango te wan pisi, nöö Gadu o puu ën.

8 Nöö fa Gadu o puu ën dë, nöö di hogima o booko ko a limbo wajaa seei awaa. Ma nöö mi taki da unu taa te di juu kisi nöö Masa o kabëën a sösö wantewante ku di ventu fëën buka. Biga fa i si Masa Jesosi o ko ku kaakiti, ku gaan waiti ku di Gadu fasi fëën dë, nöö a o booko di kaakiti u di Hogima dë tuu fiaa seei te an o dë wan wojo soni möön.

9 Fa i si di Hogima o ko naandë, nöö di didibi o dëën kaakiti faa du gaangaan wooko. A o ta du sömëni foondofoondo soni kuma maaka ta mbei ën seei gadu.

10 Hii dee hogi soni dee a sabi taa libisëmbë lobi u du, nöö de tuu a o tja ko te a hia faa musu kisi sëmbë ganjan. Nöö dee sëmbë dee a o ganjan dë, de o dë dee sëmbë nango kaba a sösö kaa, fu di de an bi kë tei dee tuutuu soni Gadu bi taki da de möönsö fu de feni heepi nëën.

11 Hën wë mbei i si Gadu o mbei a ganjan de a sö wan kaakiti fasi. Nöö fa de o piki dee ganjan soni dë,

12 nöö di sitaafu u Gadu o kisi de nöömö. Biga ku sabi de bi disa dee letileti soni fëën go ta waka a hogi baka ta wai.

Aki ta lei taa de musu hoi
go dou nöömö.

13 Ma nöö un dee lobi sëmbë u Masa dë, ⌞u sabi taa un wan
dë kuma dee sëmbë u taki naandë e. Hën mbei⌟ a fiti fuu da
Masa Gaangadu tangi fuunu hedi nöömö. Biga wë a pii unu
tei a dee oto sëmbë dendu, fuun musu dë dee fosu sëmbë ⌞u
Tesalonika naandë⌟ dee ko feni heepi nëën. Di Akaa fëën wë,
hën buta unu apaiti dëën sö e, dee sëmbë, fu di un piki dee leti
soni fëën.
14 Biga fa i si u bi tja di Bunu Buka u Masa Jesosi ko konda
da unu naandë, nöö hën wë Gadu kai unu e, fuun musu dë a
dendu u di hei u Masa Jesosi Keesitu ku di waiti di a abi.
15 Wë nöö dee sëmbë, gaantangi, ⌞wan musu mbei sëmbë
ganjan unu e. Nönö.⌟ Ma dee lei dee u bi lei unu di u bi dë
ku unu naandë, ku dee u bi sikifi manda da unu, nöö be un
taanpu seei ta hoi de gingin.
16-17 Dee sëmbë o, u Tata Masa Gaangadu lobi u e. A ta dë
ku u ku ën bunuhati ta da u hati nöömö. Aai. A ta da u mëni
nöömö tu u dee bumbuu soni dee o ko a bakaten. Nöö a musu
dë ku unu e, hën ku Masa Jesosi Keesitu. De musu da unu
taihati. De musu da unu kaakiti tu, fu ee un kë du wan bunu
wooko nöö un musu sa du ën. Ee un kë taki wan bunu soni
nöö un sa taki ën. Sö u ta begi ën da unu e, dee sëmbë.

3

Aki Paulosu ta hakisi de u de heepi ën begi a wantu soni libi.

1 Wë dee sëmbë fuu dë, u kë taki wantu soni da unu aki eti
ufö woo tapa di biifi. U kë fuun begi be di Buka u Masa musu
paaja seei waaa go a hii kamian, be de piki ën tei u gaan soni
kumafa a bi paaja a unu a Tesalonika naandë te un piki ën tei
u gaan soni.
2 Nöö un begi da u tu, be Gadu puu u a dee hogi sëmbë maun
dee aan bisi ku ën. Biga na hii sëmbë ta biibi Gadu e.
3 Fa Masa Gaangadu sai dë, dee sëmbë, un sa a' futoou nëën
taa a o mbei un ko dë gingin a di biibi. Nöö a o ta tjubi unu tu,
be di didibi an feni pasi faa du unu hogi.
4 Fa u dë aki, u ta futoou Masa taa a ta heepi unu kaa fuun
ta du dee soni u bi taki da unu nango nöömö. Nöö sö woon ta
du de nango nöömö tu.
5 Masa musu mbei un ko fusutan di lobi fëën e, dee sëmbë,
te dou a unu hati dendu. A musu heepi unu be un a' degihati
a hii dee sitaafu un ta tja dë te go dou, leti kumafa ⌞Jesosi⌟
Keesitu seei bi abi degihati a dee sitaafu dee bi miti ën tu, te
go dou.

Aki a ta bai de u de an musu
ta malëngë.

6 Nöö dee sëmbë, woo bai unu a wan soni aki, nöö Masa
Jesosi Keesitu seei da u taki fuu fan sö ku unu. U taki e, taa ee
wan biibima dë a unu dendu naandë an kë wooko, nöö wan
musu nama ku ën e. Söseei tu, wan musu nama ku dee sëmbë
dee an ta libi a di fasi kumafa u bi lei unu fuun musu libi.
7 Nöö unu seei sabi fa u bi libi a unu dë, nöö sö un musu libi
tu. Biga wa bi ta malëngë e.
8 Nöö wa bi ta njan sëmbë soni söndö u pakëën tu, ma ndeti
ku didia u bi ta biinga ta wooko seei taangataanga. Biga wa bi
kë dë wan hebi a unu liba fuunu musu sölugu u e. Kwetikweti.
9 Ma fa u ta fan aki, an dë taa wa bi abi leti fu hakisi unu
fuun sölugu u e. U bi abi. Ma u libi sö nöö fuun musu djeesi u
ta waka a u baka kumafa a fiti.
10 Biga di ten u bi sai a unu dë, nöö u bi ta bai unu
gbelingbelin taa ee wan sëmbë an kë wooko nöö an musu njan
tu. Sö u bi fan ku unu.
11 Ma nöö tökuseei u ko jei taa fa u dë aki wanlö sëmbë dë a
unu dë an ta kë ta wooko möönsö. Oto sëmbë soni nöö de ta
waka ta hulu. Sö u jei aki.
12 Wë nöö u taki e, taa fa i si Masa Jesosi Keesitu buta u a di
wooko aki, nöö u tei di në fëën bai un dee lö sëmbë dë taa be
un disa di daamadaama libi fuunu dë ko tan a wan kamian,
be un ta wooko fuun feni soni u njan.
13 Ma nöö un dee otowan fuu dë, be un ta du bunu nango
nöömö, wan musu wei möönsö.
14 Nöö dee soni dee u sikifi buta a di biifi aki, nöö ee wan
sëmbë sai naandë an kë jei di fan, nöö sö wan sëmbë un musu
ta köni ku ën e. Wan musu ta hulu ën möönsö, fu sen musu kisi
ën be a sabi taa an ta libi bunu.
15 Ma nöö wan musu luku ën kuma wan felantima e, ma be
un ta bai ën nöö be a bia, kumafa i ta bai i baaa womi a soni.

Aki Paulosu tapa di biifi.

16 Söö. Wë nöö dee sëmbë, mi o tapa di biifi aki e. Masa
Gaangadu di nëën hii kötöhati ta kumutu ko, nöö hën musu
da unu kötöhati a hii fasi hiniwanten. A musu dë ku unu tuu.
17 Mi Paulosu ta sikifi di lasiti pisi u di biifi aki ku miseei
maun, manda gaan odi da unu. Hën da di maaka fuun sa sabi
dee biifi u mi taa a mi de kumutu tuu.
18 Masa Jesosi Keesitu musu libi ku unu tuu ku ën bunuhati,
dee sëmbë. A tan sö.

Di fosu biifi di Paulosu sikifi da Timoteo

Wan wöutu a fesi

Timoteo bi dë wan kijoo di di gaan tjabukama u Masa Jesosi de kai Paulosu bi ta lei di wooko u Masa Gaangadu. De bi ta waka makandi ta paaja di buka u Masa Jesosi a dee köndëköndë. Nöö wan u dee köndë ka de bi go, hën de kai Efeise. Nöö ala Paulosu disa Timoteo kuma hedima faa tii dee sëmbë u Masa Jesosi dee ta dë a di köndë. Nöö bakaten hën mbei Paulosu mbei wan biifi manda dëën faa lei ën möön fini fa faa musu ta lei dee sëmbë, ku fa a musu tjëën seei a di wooko.

Nöö di biifi di a sikifi di ten dë, hën disi.

Aki Paulosu ta manda odi da Timoteo.

1-2 Söö. Wë mi mii Timoteo, mi Paulosu wë ta mbei di pampia aki manda gaan odi da i e. Womi, fa i sai dë, nöö i da miii u mi seei gbelingbelin. Biga fa i si mi bi konda di buka u Masa Jesosi da i, nöö hën wë i piki ën seei leti kumafa wan mii ta piki ën tata buka a soni. Nöö u Tata Masa Gaangadu ku Masa Jesosi Keesitu tuu musu dë ku i ku de bunuhati e, ku de tjalihati, ta da i böö.

Söö. Wë baa, kumafa i bi sabi kaa, mi da wan tjabukama u Masa Jesosi nöö na miseei wë buta miseei e. Ma Masa Gaangadu di Heepima fuu, hën wë manda mi, hën ku Masa Jesosi Keesitu di u ta buta hii mëni fuu nëën liba taa dee soni a paamusi u, woo feni de nöömö.

Aki Paulosu ta bai Timoteo faa tapa dee fasifasi lei.

3 Wë nöö womi, di ten di mi o ko a Masadonia aki, nöö mi bi fan ku i taa be i fika a Efeise ala fii musu tapa wanlö sëmbë sai naandë ta lei wanlö fasifasi lei. Biga dee lei u dee sëmbë dë an ta kai seei ku di buka u Masa Jesosi.

4 Fa dee sëmbë sai dë, de ta hai dee mindimindi soni ta konda ta kai dee gaan hia avoavo u de në, ta taki soni u de nöömö. Nöö dee lö soni naandë sö, sösö buja ku toobi de ta tja ko e. Ma te u ta biibi dee soni u Gadu, nöö hën ta heepi u fuu du di wooko u Gadu kumafa a fiti.

Mi taki e, womi, kaba u di lei u dee sëmbë naandë, nöö sösö fia tö a ta tja ko.

5 Ma nöö kaba u di Buka di Gadu manda u u ta lei aki, nöö hën da lobi. Nöö unfa di lobi dë sa ko? A sa ko te hati fii dë

limbolimbo. A sa ko tu, te i piki di hati fii a di bunu soni a
manda i. Nöö te i ta biibi Masa Gadu söndö ganjan, nöö hën ta
tja lobi ko tu.

6 Ma nöö dee sëmbë dee u taki dë, de bia kumutu a di lei dë
gaanduwe, go ta fan wisiwasi soni.

7 Fa de sai naandë, de kë abi di në taa de dë gaan leima u dee
wëti u Gadu, ma deseei an sabi andi de ta taki. Biga de an sabi
gogo fëën, de an sabi hedi fëën, ufö de ta fan sö gaanfa nëën
liba.

8 Wë nöö, kijoo, fa i si u taki soni u dee wëti u Gadu naandë,
nöö u sabi taa de dë gaan bumbuu soni, ee sëmbë ta wooko ku
de a wan leti fasi.

9 Biga i sabi faandi mbei de ta buta wëti. De an ta buta wëti u
tapa dee sëmbë dee ta libi a wan leti fasi e. Nönö, ma fa a tapa
dee sëmbë dee na ta libi bunu, kuma dee sëmbë dee an ta libi
a tii basu, dee sëmbë dee an kë piki sëmbë buka a soni, ku dee
sëmbë dee an ta lesipeki Gadu, dee sëmbë dee ta du gaan hogi
soni, dee sëmbë dee na a' toobi ku dee soni u Gadu, ku dee an
kë dini Gadu möönsö.

Dee lö sëmbë naandë, u de hedi wë mbei wëti dë e, faa musu
tapa de a dee soni de ta du dë. Biga sömëni pei gaan hogi dee
lö sëmbë dë ta du. De ta kii sëmbë fu hogihati fasi te dou ku
deseei mama ku tata,

10 de ta libi fanafiti a di së u manu ku mujëë soni, womi ta tei
womi, mujëë ta tei mujëë, sëmbë ta kisi sëmbë tei tja go buta a
katibo, de ta mindi soni ta buta a oto sëmbë liba, ee de bi soi fu
wan soni seei ma de aan toobi u de booko di soi. Nöö sömëni
hia oto pei hogi möön dee lö sëmbë dë ta du, fu di de bia baka
disa di leti lei

11 di ta kai ku di gaan waiti buka u di Gadu di dë u gafa
nöömö. Nöö di Buka dë, hën Gadu futoou mi te a butëën a mi
maun, fu mi sa ta tja ta paati da sëmbë.

Aki Paulosu ta konda fa Masa Jesosi libi ku ën

ku bunuhati tjika.

12 Wë nöö womi, fa i si mi taki dë, nöö mi ta da Jesosi Keesitu
tangi seei fu di a futoou mi teee a buta mi ko wookoma fëën,
nöö hën a toona da mi kaakiti u mi du di wooko tu. Aai, di soni
dë, a bigi da mi e.

13 Biga a fesi, nöö mi bi dë gaan hogisonima. Mi bi ta sösö
Masa Jesosi taa an dë u Gadu. Mi bi ta sitaafu dee sëmbë dee
ta biibi nëën liba gaanfa seei. Sö mi bi libi hogi ku ën tjika.

Ma nöö an hoi mi a bëë o. Nönö. Biga a sabi taa fa mi bi ta
libi naandë, na ku sabi mi bi ta libi sö e, ma fu di ma bi ta biibi
nëën mbei.

Nöö hën wë i si a a' tjalihati u mi gbolo,

14 nöö hën a naki mi gaan kölöku ku ën bunuhati. Biga a
mbei mi ko ta biibi nëën liba, nöö hën a toona da mi di lobi
di dee sëmbë dee nama ku ën ta feni. Aai womi, di soni dë nöö
a bigi da mi e.
15 Wë Timoteo, mi o taki wan soni da i aki gbelin seei,
kijoo. Nöö a dë wan gaan bumbuu taki di hii sëmbë musu
piki waiwai. Hën da disi: Jesosi Keesitu ko a goonliba u heepi
takulibima puu de a hogi basu. Nöö mi wë bi da di möön gaan
takulibima a hii dee otowan dendu.
16 Wë nöö fëën hedi tu Jesosi Keesitu ko abi tjalihati da mi
e. Aai. A hoi pasensi da mi seei, fu mi sa dë wan maaka da
hiniwan takulibima kuma mi di kë ko biibi nëën, taa a sa feni
di libi u teego tu.
17 Wë fa i si Masa Gadu sai dë, hën wë da di kaba Tiima
u mundu fu nöömö e. Fa a dë fëën dë, an o dëdë möönsö.
Libisëmbë an tjika u si ën ku wojo tu. Fa a sai dë, hën wanwan
tö da Gadu u mundu, nöö hën nöö musu kisi gafa. Hën në nöö
u musu ta hopo hiniwanten fu teego. A tan sö.

Aki Paulosu ta fan ku Timoteo kuma wookoma u Gadu.

18 Wë mi mii Timoteo, dee soni dee i si mi manda i fii du
naandë, kijoo, wë nöö de kai seei ku dee soni dee hedima u
keiki bi taki fii a fesi e, di ten di Akaa u Gadu bi ko a de liba.
Wë nöö di i sabi sö kaa, nöö be i biinga seei go dou e, womi.
19 Nöö mi taki e, ta hoi di biibi di i si i ta biibi a Masa Jesosi
naandë gingin e. Nöö i musu ta piki di hati fii nöömö te a ta
manda i a wan bumbuu soni. Biga wanlö sëmbë an bi du sö,
nöö hën wë di biibi u de kaba a sösö gbegedee, leti kuma te i
singi a dan tuwë lai fii go fiaa.
20 Wan u dee sëmbë dee mi taki dë, da Himënëusi, wan da
Alekesani. Ma nöö mi buta de tu sëmbë dë a di didibi maun
kaa, be de lei taa de an musu ta waka ta mindi soni da Gadu
ta poi ën në möön. Nöö da sö.

2

Aki Paulosu ta lei fa dee biibima u Masa Jesosi musu ta tja deseei.

1 ⌞Wë womi Timoteo, awa mi o taki da i fa fii lei dee biibima
u Masa Jesosi a i ala fa u de musu libi.⌟
Söö. A di fosu kamian, nöö un musu ta begi Masa Gaangadu
da hii sëmbë. Un musu ta tja dee fuka u de go a Gadu fesi ku
djëmë. Un musu ta hakisi Masa Gaangadu faa limbo fesi da
de, nöö un musu ta dëën tangi da de tu e.
2 Un musu ta begi da könu ku gaama ku hii oto sëmbë dee dë
a tii kaa. Biga te u begi sö nöö sonte de o tii u bunu, nöö u sa
abi wan kötökötö libi pii sö fuu sa libi kumafa Gadu kë a hii
futu.

3 Nöö te u ta begi sö kaa, nöö a dë wan bunu soni di suti da
Masa Gaangadu u Heepima.
4 Biga fa Gadu sai dë, a kë hii sëmbë u goonliba tuu musu
feni libi u teego nëën. A kë fu hii sëmbë musu ko sabi dee soni
fëën, biga de nöö da tuutuu soni a mundu.

5 Biga wan kodo Gadu tö nöö dë a mundu e, hën da Masa
Gaangadu. Nöö wan kodo Sëmbë tö ta taanpu a u libisëmbë
ku Gadu mindi fu seeka taki da u. Hën da Jesosi Keesitu di bi
tei libisëmbë sinkii.
6 Hën wë bi dëën seepi kuma wan paima paka puu u a hogi
basu a di juu di Gadu buta. Nöö fa a du ën naandë, ku ën hii
mundu sa si fa Gadu kë heepi u libisëmbë tjika.

7 Nöö fu mi sa ta konda di soni dë hedi mbei Gadu tei mi buta
tjabukama fëën e. Nöö fa mi ta fan aki, na mindi mi ta mindi
soni e, womi, ma tuutuu soni mi ta taki. Nöö Gadu buta mi
leima tu, fu mi ta lei dee oto sëmbë na u Isaëli dee soni u Gadu.
Biga de da dee tuutuu soni fuu musu biibi. Nöö sö e.

8 Wë nöö mi taki e womi, taa a hii kamian ka dee biibima
ta ko makandi kaa, nöö mi kë dee womi sëmbë musu dë a fesi
a di begi. Ma fa de ta hopo maun ta begi naandë, nöö hati u
de musu dë limbolimbo. De an musu dë ku hatiboonu ta hoi
sëmbë a bëë fa de ta begi dë e.

9 Nöö awaa mi o taki soni u di fa dee mujëë musu ta tja
deseei. De an musu bisi a wan fasi u tja sen ko da de e, ma
de musu bisi kumafa a fiti. Biga di gafa u de an musu dë a di
fa de ta beei uwii, ta tuusi sömëni goutu soni nasö djamati ta
bisi dee gaan diidii koosu. Nönö.
10 Ma a musu dë a di fa de ta libi bunu ku sëmbë. Biga di lö
gafa dë hën fiti dee mujëë dee ta abi di në taa de ta dini Gadu.

11 Fa mujëë sai dë, de musu ta lei a wan saapi fasi ta saka de
seei da dee womi.
12 Mi seei ma ta da mujëë pasi un de ta lei sëmbë wajaa a
lanti dendu ta pëë basi a womi sëmbë liba e. Nönö. Ma de
musu ta hoi deseei a wan saapi fasi.
13 Faandi mbei, womi? Biga wë a fosu Gadu mbei Adam, a
baka fëën ufö a mbei Eva.
14 Hën tu, di sindeki, na Adam a feni ganjan e. Ma Eva a
ganjan, nöö hën a ko poi di wëti u Masa Gaangadu.
15 Nöö fu di dë hedi Gadu taa te mujëë o pai, nöö pai fëën o
taanga.

Wë sö a ta pasa tuu. Ma nöö töku di soni an poi. Biga ee wan
mujëë sëmbë ta biibi a Gadu ta hoi go dou ta lobi sëmbë ta libi
a wan gbelingbelin fasi ku saka fasi nöö hënseei sa feni heepi
a Gadu tu.
Sö e, womi.

3

Aki ta lei fa dee hedima

u keiki musu dë.

1 Womi Timoteo, awaa mi o taki soni u di sëmbë di kë ko
hedima u keiki. Mi taki e, ee wan sëmbë kë di wooko dë, nöö
gaan bumbuu wooko a kë e.
2 Ma fu dë hedima u keiki an dë söso soni. Sö wan sëmbë
musu dë gaan bumbuu sëmbë. Oto sëmbë an musu sa feni fasi
a di libi fëën faa konda taa anbunu e. Fa a sai dë, a musu dë ku
wan kodo mujëë tö. Nöö an musu dë wan sëmbë ta du sondi
ku hediwai, ma a musu sa u tii ën seei a soni. Nöö a musu dë
a di fa u sëmbë sa lesipeki ën.

Sö wan sëmbë, womi, wosu fëën musu dë jabijabi da sëmbë
e. Nöö a musu sabi fa u lei sëmbë soni te de fusutan.
3 Sö wan sëmbë, an musu dë bebema. Nönö. An musu abi
taanga hatiboonu tu ta feti ku otowan, ma a musu abi wan
saapi libi. An musu dë wan sëmbë di lo' u fia soni e. Nöö an
musu abi langahati u möni tu, kwetikweti.
4 Nöö a musu dë wan sëmbë di sabi fa u tii hën wosu dendu
a wan bunu fasi. A musu saanfa u kiija dee mii fëën te de ta
lesipeki ën ta piki ën buka a soni.
5 Biga wë womi, ee wan sëmbë an sabi fa u tii hën seepi wosu
dendu libi, wë nöö unfa a sa tii dee sëmbë u di keiki u Masa
Gaangadu?
6 Nöö sö wan sëmbë, womi, an musu dë wan sëmbë di bi ko
njunjun a di biibi e. Biga a kandë a o ko abi gaan fasi poi, nöö
a o kisi di sitaafu di di didibi bi kisi fu di a ko abi gaan fasi.
7 Söseei tu, sö wan sëmbë musu abi bunu në a dee oto sëmbë
dee an dë a biibi e, ma ee nasö nöö di didibi o kisi ën a di taapu
fëën. Biga sëmbë o ta lei finga nëën nöö në fëën o poi.

Nöö da sö wan hedima u keiki musu dë e, womi.

Aki ta lei fa dee basia u keiki musu dë.

8 Nöö wan basia u keiki tu, a musu dë wan gbelingbelin
sëmbë, di sëmbë sa lesipeki. Fa a sai dë, an musu dë wan sëmbë
ta bia fan a buka te ja sa futoou ën a soni. Nöö an musu dë
bebema tu. An musu ta suku u wini soni a wan fasi di na fiti.
Kwetikweti.
9 Nöö a musu dë ku limbohati ta hoi hënseei bunu a dee
fundu soni u Gadu dee a mbei u ko sabi fa u dë aki.
10 Nöö mi taki e, te de o buta wan basia faa wooko a keiki,
womi, nöö be de wegi ën luku bunu ufö e. Nöö te de an feni
wan fa nëën di na bunu nöö de sa butëën ko basia awaa.
11 Nöö söseei dee mujëë tu e. De musu dë wan letileti sëmbë
di sëmbë sa lesipeki. An musu dë wan sëmbë di ta waka ta tja
sëmbë ta njan a baka, ma pakisei fëën musu dë limbolimbo.
Nöö sëmbë musu sa futoou ën a hii soni tu.

12 Nöö dee womi basia, de musu abi wan kodo mujëë tö.
Nöö de musu sabi fa u tii wosu dendu libi u de bunu te dou
ku dee mii u de tuu.
13 Nöö ee wan basia ta du di wooko fëën bunu, nöö i sabi
andi o pasa o? A o feni bunu në a sëmbë. Nöö a o kisi futu seei
a di wooko. Biga an o fëëë u konda da sëmbë dee soni u Jesosi
Keesitu dee a ta biibi.
Nöö sö e, womi.

Aki ta lei dee gaan soni

u di biibi.
14-15 Womi Timoteo, mi ta mëni u mi ko a i abiti möön e baa.
Ma nöö fu di ma sabi ee soni o tapa mi fu ma sa ko, fëën mbei
mi ta mbei di biifi aki u manda da i, be dee sëmbë u di famii u
Masa Gaangadu musu sabi fa u de libi.
Biga u dee sëmbë u Masa Gaangadu famii, u wë da di keiki
u di libilibi Gadu e. U ta mbei sëmbë si limbolimbo andi da di
tuutuu lei u Gadu, nöö u ta tjubi di lei dë tu fu an musu poi
kaba a sösö.
16 Wë nöö dee soni u ta biibi, womi, gaan soni de dë e. A fesi
de bi dë tjubitjubi, ma fa u dë aki de ko a limbo da u fuu sabi.
De da:
Gadu tei libisëmbë sinkii ko libi a goonliba aki.
Nöö di Akaa fëën bi dë ku ën tee hii mundu ko si taa a a' leti a
dee soni a ta fan.
Dee basia u Masa Gaangadu köndë seei bi dë kotoigima fëën.
Dee bakama fëën tja soni fëën go konda da peipei nasiön u
goonliba,
nöö sömëni sëmbë ko biibi ën.
Hën seei wë Masa Gaangadu tei tja go a di waiti köndë fëën a
liba ala.
De wë i si da dee soni dee u ta biibi, womi. Nöö ee wan sëmbë
i ta biibi dee soni aki kaa, nöö a o heepi i fii kisi di fasi u Gadu
a i libi.

4

Aki ta bai de a dee ganjan leima.

1 Söö. Wë womi Timoteo, mi kë bai i a wan soni aki möön.
Di Akaa u Masa Gaangadu fan ku u limbolimbo kaa, taa a
bakaten nöö wanlö sëmbë o bia baka disa di fa de bi ta biibi
a Masa Jesosi. Biga de o ta waka a dee hogi baka dee ta ko a
sëmbë liba ta ganjan sëmbë. De o ta haika dee lei u dee didibi
dë, hën mbei de o disa di biibi.
2 Wë nöö dee sëmbë ta lei sëmbë dee lö soni dë, nöö gan-
jansëmbëma de dë e. De o ta mbei kuma tuutuu soni de ta taki,
ma na tuu seei. Fa dee sëmbë sai dë, de ku hogidu guwenti te
a ko de sinkii kaa. Nöö hën mbei an ta toobi de te de ta ganjan
sëmbë a sö wan fasi.

3 Fa dee soni o ko a sëmbë liba dë, de o ta lei sëmbë u de hoi
peipei wëti dee an dë fanöudu. De o taa ee i kë dë bumbuu
sëmbë a Gadu wojo, nöö womi an musu abi mujëë, mujëë an
musu abi manu. Sö de o taki. De o ta buta tjina da sëmbë a
soni u njan taa sö wan soni ja musu njan mën.

Wë ma womi, uu dee sëmbë dee ta biibi a Gadu aki tee u ko
sabi di gbelin lei fëën kaa, nöö wa o sa hoi dee lö wëti naandë
e.
4 Biga u sabi taa hii soni di Gadu mbei buta da u, de tuu dë
bumbuu soni. Na wan u de dë u tuwë, ma de dë fuu tei ku
tangi.
5 Wë nöö di Gadu taki taa de bunu kaa nöö hën i begi nëën
liba te i kaba da Gadu tangi, wë nöö hogi an dë nëën. I sa tei
ën ku piizii.

Aki ta lei fa Timoteo musu du

di wooko bunu tjika.

6 Dee soni mi ta taki da i aki i musu tei de ta leti dee otowan
fii e, womi. Nöö joo dë wan bunu wookoma da Jesosi Keesitu.
Biga sensi a njönku ten fii i bi ta jei dee tuutuu soni u Gadu kaa
dee u ta biibi aki. I bi kisi bumbuu lei seei, nöö hën i tei ën, hën
i ta waka nëën baka te kisi fa u dë aki.
7 Nöö fa i sai dë, ja musu a' bisi ku dee peipei oto dee an ta
kai ku Gadu, dee de ta mindi ta taki dë e. Ma i musu ta biinga
ku i seei fii libi kumafa Gadu kë a hii futu.
8 Ja si fa sëmbë ta biinga ta djombo ta seki sinkii u de fia kule
u de wini soni a goonliba aki nö? Wë di soni dë a ta tja wan piki
wini tuu. Ma di biinga seki sinkii fii musu libi kumafa Gadu
kë, womi, hën ta tja hii wini ko da i. Biga te i biinga sö kaa, nöö
joo feni dee bunu soni dee Gadu paamusi i a di libi u di ten u
dë aki, te dou ku di oto libi di ta ko a bakaten tuu.
9 Söö. Wë nöö di soni i si mi taki dë, nöö gaan bumbuu soni
a dë fu hii sëmbë musu piki tei ku telu.
10 Biga u sabi ambë u ta futoou. U sabi na ambë liba u ta buta
di mëni fuu faa tja u. A di libilibi Gadu liba wë e, womi. Hën
da di Heepima fu hii sëmbë, ma möön gaanfa fuu dee sëmbë ta
biibi nëën liba. Hën mbei u ta biinga seei fu sëmbë musu jei di
buka fëën.
11 Wë nöö di a dë sö kaa, nöö be i tei dee soni aki ta lei dee
sëmbë a i ala e. Be i ta biinga ku de nöömö u de sabi de bunu.
12 Söö. Wë baa mi taki e, fa i sai dë, ja musu mbei sëmbë dou
i ku wojo fu di i njönku mbei e baa. Nönö. Ma be i libi a di fa u
dee oto biibima tuu musu sa djeesi i. Di fa i ta fan, ku di fa i ta
libi, ku di fa i ta lobi sëmbë, di fa i ta biibi a Masa Gaangadu,
ku di fa i ta hoi i seei limbolimbo a Gadu wojo, womi, hii dee
soni dë tuu musu dë a pasi fu sëmbë sa djeesi i a de.

13 Nöö fa i dë ku mëni u mi taa mi o ko naandë, nöö mi o kai
wanlö soni da i aki fii ta du fu te mi ko: I musu ta lesi dee wöutu
u Masa Gaangadu da dee sëmbë nöömö. I musu ta konda di
buka fëën da de, ta leti de finifini a dee soni u Masa Gaangadu.
Sö i musu ta du fu te mi ko e, womi.
14 Mi ta mëni di daka dee tiima u keiki bi buta maun a i liba,
nöö hën di Akaa u Gadu ko a de hën de fan soni u di wooko di
a da i fii du. Di daka naandë, i bi kisi wan apaiti köni. Nöö mi
taki e, taa ja musu tuwë di köni naandë disa e, ma i musu ta
wooko ku ën nango nöömö.
15 Dee soni mi ta fan ku i aki, womi, i musu ta du de ku hii i
hati nango nöömö, nöö sëmbë o si taa i nango fesi seei.
16 Fa i sai dë, i musu ta mbei möiti nöömö be hii libi fii dë a
tatai liba. Nöö di lei u Gadu di i ta lei sëmbë dë, hënseei musu
dë a tatai liba tu e. I musu köni seei fu ja tookëën. Nöö te i ta
libi sö kaa nöö joo puu i seei a hogi basu, i ku dee oto sëmbë
dee ta haika i dë tuu.

5

Aki ta lei fa Timoteo musu libi ku sëmbësëmbë u di keiki.

1 ⌞Wë womi Timoteo, awaa mi o taki da i fa fii musu libi ku
dee peipei sëmbë e, te joo lei de soni ee nasö te joo bai de a
soni.⌟
Ee a dë wan gaan womi möön i, nöö ja musu gandji dëën e,
ma i musu dëën piimisi, nöö i fan ku ën kuma i tata.
Ee a dë wan kijoo mii kuma i seei, nöö i kai ën fan kuma i
baa womi.
2 Ee a dë wan gaan mujëë, nöö i musu fan ku ën ku lesipeki
kumafa i ta fan ku i mama.
Ma nöö ee a dë wan njönku mujëë mii, nöö i musu mëni i
seei fii fan ku ën ku limbohati seei, leti kumafa i sa fan ku i
sisa mujëë.
3 Nöö awaa mi o taki soni u dee gaan mujëë dee manu u
de dëdë de fika a ganda. Womi, ee sö wan mujëë aan na wan
kodo sëmbë seei nëën famii fu sölugu ën möönsö, nöö i sa kai
ën në a keiki be keiki sölugu fëën.
4 Ma ee wan mujëë manu dëdë a fika a ganda, ma a abi miii
ee nasö miii kai ën avo, nöö nëën i musu kai da di keiki u de
sölugu e. Dee mii fëën, de musu sölugu ën. Biga hën da fosu
soni di de musu du fu sëmbë si taa de ta waka a Masa Jesosi
baka tuutuu. Leti fa dee gaan sëmbë u de bi sölugu de di de bi
dë miii, nöö leti sö dee mii musu toona sölugu dee gaan sëmbë
u de baka. Nöö ee de libi sö, nöö a bunu, a o suti da Gadu seei.
5 Wë ma nöö ee wan mujëë dë, manu fëën dëdë a fika a
ganda mindi naandë, aan sëmbë möönsö u sölugu ën, ma a
hopo ën seei da Masa Gaangadu ta begi ën ndeti ku didia. ⌞Nöö

te i si sö wan mujëë, womi, nöö i musu kaabu i seei taa di
sëmbë dë, a dë fanöudu u keiki sölugu ën.⌟
6 Ma nöö ee i si wan mujëë manu fëën dëdë nöö hën a dë
fëën ta waka ta daama a köndë nango a piizii söndö a ta pakisei
andi a ta du, nöö mi taki da i taa di soni dë an bunu. Sö wan
mujëë, fa i si a dë ku libi dë seei, ma nëën akaa a dëdë e. ⌞Nöö
di lö mujëë dë, nëën de musu kai da keiki u de sölugu.⌟
7 Hii dee soni mi ta taki da i aki, womi, i musu ta tei de ta lei
dee sëmbë a i ala, be de libi fu sëmbë an musu kosi de taa de
an ta libi bunu.
8 Biga ee wan sëmbë an ta sölugu hënseei wosu dendu ku dee
famii fëën, nöö di sëmbë dë hogi möön leki dee sëmbë dee an
dë a biibi. Fa a ta libi fëën dë, a dë kuma an nama ku Masa
Jesosi seei.
9 Nöö awaa mi o lei i andi ku andi i musu luku ufö joo buta
wan mujëë di hën manu an dë ku libi möön faa dë wan apaiti
sëmbë da di keiki. Sö wan mujëë, a musu pasa sikisiteni jaa e.
Nöö an bi musu waka ku oto womi möön leki hën manu.
10 Fa a sai dë, de musu ta konda fëën taa bumbuu soni
wanwan nöö a bi ta du. A bi kiija dee mii fëën a wan bumbuu
fasi. A bi ta hoi wakama waiwai nëën wosu. A musu dë
wan mujëë di bi lo' u sölugu dee sëmbë u Masa Gaangadu ku
sakafasi seei. Nöö a musu dë wan sëmbë di bi ta lobi u heepi
oto sëmbë dee dë a fuka. De musu ta taki fëën taa bunu nöö a
bi ta du. Nöö te wan mujëë dë sö, womi, nöö hën i sa buta faa
dë wan apaiti sëmbë da di keiki.
11-12 Ma nöö dee njönku mujëë dee manu u de dëdë de fika a
ganda naandë, nöö an dë fii ⌞buta de apaiti da di keiki e⌟. Biga
te wan pisi nöö di piizii u manu o ko a de liba. Pakisei u de
o bia, nöö de o go ta suku manu möön. Nöö ee de dë sö, nöö
Masa Gadu ku libisëmbë tuu o tei de fu hogi fu di de booko di
buka di de bi mbei taa ⌞Jesosi⌟ Keesitu nöö de o ta dini. De an
hoi ën go dou kumafa de bi taki möön.
13 Nöö na di dë nöö womi, ma de o ko malëngë. Nöö de o ta
waka nango ta ko ta daama a dee wosuwosu ta tjökö buka a
sëmbë soni ta lëgëdë ta konda soni di an dë fanöudu.
14 Nöö fëën mbei mi taa dee njönku mujëë dee manu dëdë
disa a ganda naandë, be de tei manu toou pai miii ta tii wosu
dendu u de, be de ko abi soni u du. Nöö dee felantima fuu an
o sa feni pasi u kosi u.
15 Biga sömëni mujëë kuma dee lö naandë bia baka disa
Gadu kaa go ta libi u de kumafa di didibi kë, hën wë mbei mi
taki sö, womi.
16 Wë mi kë taki wan soni möön u dee gaan mujëë dee dë
söndö manu. Ee wan mujëë dë a biibi, nöö hën a abi gaan
sëmbë nëën famii di manu dëdë disa, nöö di mujëë dë, hën

musu sölugu fu dee gaan sëmbë fëën e. Biga di lö hebi naandë an musu dë u di keiki. Nöö di keiki o sa feni pasi u sölugu dee gaan sëmbë dee dë a nöutu tuutuu.

Aki a ta taki u dee hedima

u keiki möön.

17 Wë awa mi o taki wan oto soni da i möön u dee sëmbë dee ta tii keiki. Dee ta du de wooko a wan bunu fasi, nöö de musu kisi möön hia hei ku paka tuu, fuu taki dee ta konda di buka da sëmbë bunu ku dee ta lei sëmbë a wan finifini fasi.

18 Biga ja jei fa di Buku u Gadu taki nö? A taa:

Ja musu tai di kau buka fu an musu njan
ka a ta wooko naandë.
Söseei a taa:
A fiti u wan wookoma
musu feni hën paima.

19 Nöö mi taki e, ee wan sëmbë tja wan kaagi u wan u dee tiima ko a i, nöö ja musu piki ën hesi e. I musu jei ën a tu nasö dii sëmbë a wan fasi fii sabi taa tuu, ufö fii piki awaa.

20 Ma nöö te i ko si taa a du hogi tuu, nöö i musu gandji dëën a lanti fesi e, mbei hii dee sëmbë dee sai dë musu tei köni nëën.

21 Timoteo, fa mi ta fan ku i aki, kijoo, nöö mi kë fii sabi taa Masa Gaangadu ku Masa Jesosi Keesitu ku dee basia u Gadu köndë tuu ta jei fa mi ta fan ku i aki. Nöö fëën mbei i musu ta du hii dee soni mi ta taki da i aki tuu da hii sëmbë, ja musu koti adjabëë da na wan sëmbë.

22 Söö. Wë nöö womi, te joo buta maun a sëmbë liba faa wooko da Gadu, nöö i musu köni fu ja du ën hesi poi. Ma i musu wegi ën finifini luku ufö i du ën. Biga ee nasö, a kandë a baka nöö de o ko si taa di sëmbë dë an ta libi bunu, nöö a o dë taa i seei dë a dendu tu. Nöö fëën mbei wë mi fan sö, biga i musu hoi i seei limbolimbo a hii futu.

23 Nöö mi taki e, womi, fa i si bëë ta hati i, i ta siki hesihesi dë, nöö na wata wanwan nöö fii bebe e. Ma i musu ta bebe wan piki win tu, nöö a o heepi i.

24 Haika e, womi. So sëmbë di hogi di a ta du, a dë a döö kaa bifö de kai ën a kuutu. Ma so sëmbë ta du hogi a wan tjubitjubi fasi. Ma te wan daka a o ko a döö nöömö fu sëmbë sabi ën.

25 Nöö söseei a dë a di bunu di sëmbë ta du tu. So fëën dë a döö kaa u hii sëmbë sa si. Ma u so sëmbë ta dë tjubitjubi, ma bakaten sëmbë o ko sabi ën biga a o ko a döö nöömö.

⌞Kijoo, dee soni dë i musu sabi fa i si i sai dë e.⌟

6

Aki ta lei fa dee saafu musu libi ku dee masa u de.

1 Womi Timoteo, awa mi o taki da i fa wan saafu musu libi ku ën masa. Fa i si dee saafu sai dë, nöö de musu ta luku de masa u de kuma wan sëmbë di de musu lesipeki. Biga ee de

libi sö, nöö sëmbë an o feni pasi u de kosi Masa Gaangadu ku di lei fëën di i si u ta lei sëmbë aki.

2 A kandë wan saafu abi wan masa di ta biibi Masa Jesosi tu. Nöö hën da de dë baaa ku baaa makandi. Ma nöö di saafu an musu ta sösö di masa fëën fu di dë hedi e. Awaa seei a musu ta wooko möön taanga dëën. Biga möön a ta wooko dëën, möön di masa ta feni wini. Nöö hën da a ta heepi di fëën seei sëmbë di a lobi.

Kijoo, sö fii ta lei dee saafu e.

Aki ta lei taa di dini u Masa

ta tja hia wini ko tuu.

Nöö hii dee soni dee i si mi ta taki da i aki, womi, de tuu i musu tei ta lei dee sëmbë fii ala, nöö i ta buta ku de fu de tei de tu.

3-4 Ma nöö ee wan sëmbë tja wan oto lei ko ta lei di an ta kai ku di lei fuu Masa Jesosi Keesitu u ta lei aki, nöö gaan fasi di sëmbë dë abi e. Aan fusutan u soni. Biga an kë di bumbuu lei di sa heepi sëmbë u de libi a wan limbolimbo fasi a Masa Gadu wojo.

Fa dee lö sëmbë sai dë, de lobi u pii oto ta fan ta fia ku sëmbë. Te kaba fëën, nöö sösö haun de o bia ta haun ku deseei, ta kosi deseei, ta taki föutu u otowan ta mëni hogi u de na de. Te wan pisi de an ta futoou na wan sëmbë möön.

5 De an o sa si de na de a wojo möönsö tu. Sö dee lö sëmbë naandë dë e, womi. A dë kuma dee hogi fasi u de puu dee tuutuu soni u Gadu a de hati fiaa. Nöö hën de ko ta mëni taa te wan sëmbë i ta dini Gadu, nöö a ta tja gaan wini ko da i fii ko gudu.

6 Wë nöö womi, te i ta dini Gadu, nöö a ta tja gaan wini ko da i tuu e. Ma na möni wini a ta tja. Nönö. Ma te i ta libi kumafa Gadu kë ta tifihedi ku dee soni i abi, nöö hën da wan gaan wini fii kaa.

7 Biga di de pai u ko a goonliba aki, nöö wa bi tja na wan wojo soni ko ku u e. Nöö söseei te u dëdë, wa o tja na wan soni go tu.

8 Nöö fëën mbei, ee u abi sondi fuu njan pasa u libi ku koosu fuu tapa u sinkii, nöö a tjika fuu dë tifihedi.

9 Biga wë ee wan sëmbë i ta suku fii ko gudu, nöö di soni i ta suku dë sa hai i tja go a sömëni soni di sa puu i a di pasi u Gadu. Te kaba fëën, a dë kuma taapu kisi i, ja sa ko kumutu möön. Biga sömëni wisiwasi soni joo ta pakisei a i hati, nöö joo kë ta waka a de baka. Te fii sabi, libi fii poi kaba a sösö fiaa.

10 Biga wë di langawojo u möni, nöö a dë kuma wan lutu a i hati di sa nasi tja hii sootu pei hogi ko da i. Biga so sëmbë bi abi di lö langawojo dë kaa, nöö sapisapi de ta pusa ta kumutu

tefa de disa di biibi fiaa. Nöö hën de ko fika dë ku sömëni gaan hila fuka a de hati.

Aki Paulosu ta da Timoteo wanlö lasiti lai.

11 Ma nöö womi, i da sëmbë u Masa Gaangadu vö, hën mbei i musu kule da hii dee hogilibi u taki dë, be de an dou a i. Nöö a dee lö soni aki baka fii ta kule e, womi: I musu biinga fii libi leti a Gadu wojo. I musu mbei möiti fu hii pakisei fii musu dë a Gadu. I musu ta biibi a Masa Gaangadu nöömö. I musu ta lobi sëmbë. I musu ta tai hati a hii dee fuka dee ta miti i. I musu ta libi ku saapi fasi ku sëmbë. Womi, a dee lö soni dë baka wë fii biinga e.

12 Fa u ko ta biibi Masa Jesosi aki, nöö sömëni soni dë ta biinga u puu u a di pasi fëën. Nöö i musu ta fia ku dee soni dë ta feti di bunu feti go dou te nöö i feni di libi u teego. Biga fu di ten di i bi taki sö wan bumbuu soni a lanti fesi taa joo waka a Masa Jesosi baka, nöö kumutu a di ten dë a buta di libi u teego faa da i kaa.

13 Kijoo, fa i si mi ta fan ku i aki, mi ta fan ku i a Masa Gaangadu fesi di ta da hii dee soni a goonliba aki libi. Mi ta fan ku i a Jesosi Keesitu fesi tu, di an bi fëëë u taki di tuu da sëmbë möönsö, te dou ku Gaama Pontuisi Pilati seei.

14 Nöö mi taki e, taa be i go dou ku di wooko di i si Gadu buta a i maun naandë. I musu ta du ën a wan gbelingbelin fasi söndö föutu e, fu te dou di daka di Masa Jesosi Keesitu o toona ko.

15 Biga Masa Gadu o mbei a ko nöömö a di juu di a buta.

Womi, fa Masa Gaangadu sai naandë, nëën hii bunu dë. Hën nöö da tiima u mundu. Biga hën da di kaba hei Könu a hii könu liba, ku di kaba hei Masa a hii masa liba.

16 Fa a sai dë, hën wanwan tö nöö an sa dëdë a mundu möönsö. A ta libi a wan gaan limbo dendu ta koti faja te na wan libisëmbë sa go dou ka a sai dë. Sëmbë an dë di si ën ku wojo wan daka tu, biga libisëmbë wojo an sa kai nëën möönsö. Fa a sai dë, di nëbai fëën ku di kaakiti fëën dë u nöömö teego. A tan sö.

17 Wë nöö Timoteo, mi taki e, taa dee sëmbë dee dë guduma a goonliba aki, nöö i musu bai de be de disa gaan fasi, be de an buta futoou a dee gudu u de. Biga dee gudu naandë, nöö de an dë wan soni di o tan fu nöömö, u sëmbë musu ta buta mëni a de liba. Ma Masa Gaangadu wanwan nöö fii musu ta mëni e. Biga hën ta da u hii dee soni dee u abi, fuu sa njan de ku piizii. An ta pindja sondi da u.

18 Nöö fa dee guduma sai naandë, ⌞na di gudu u de, de musu luku kuma gaan soni e. Ma⌟ be de ta du bunu te a hia ta paati dee gudu u de da sëmbë ku wai hati. De an musu giii.

19 Nöö te de libi sö kaa, nöö hën da de ta lai gudu a Gadu
Köndë ala te a hia fu de sa njan a di bakaten libi. Biga di libi u
teego di Gadu abi u da de a bakaten, hën wë da di tuutuu libi,
na di u goonliba aki. Nöö nëën baka de musu biinga.
Sö i musu ta bai dee guduma e, womi.
20 Womi Timoteo, gaantangi mi begi i kijoo, tjubi dee soni
dee i si Masa Gadu futoou i buta a i maun naandë e, be de an
poi kaba a sösö. Nöö mi taki e, i musu köni ku dee sëmbë dee ta
fan hia ta taki dee wisiwasi soni u de dee an ta kai ku Gadu. Fa
de ta fia u de dë ta mbei taa de sabi soni poi seei, ma ja musu
haika de seei.
21 Biga so sëmbë bi ta fan dee lö fan dë, hën wë sapisapi de
hai kumutu disa di biibi a Masa Jesosi. Nöö fëën mbei baa mi
ta bai i nëën.
Womi, Masa Gaangadu musu dë ku i ku ën bunuhati e.

Di u tu biifi di Paulosu sikifi da Timoteo

Wan wöutu a fesi.

Di biifi aki, hën da di u tu biifi di di tjabukama u Masa Jesosi de kai Paulosu sikifi da di kijoo de kai Timoteo. A dë sö taa Paulosu ta paaja di buka u Masa Jesosi da sëmbë te wan pisi, nöö hën dee felantima fëën kisi ën hën de tjëën go söötö a dunguwosu a di köndë de kai Loomë. Nöö fa a dë a dunguwosu dë nöö a kë Timoteo musu ko nëën. Nöö hën a mbei di biifi aki manda dëën.

Nöö te i lesi di biifi aki, nöö joo sabi fa Paulosu ta fii u sömëni soni. Biga a ta taki u di fa a lobi Timoteo tjika. A ta taki u di dëdë fëën seei di a o dëdë abiti möön. A ta taki fa sëmbësëmbë libi ku ën fa a dë a dunguwosu dë. Nöö a ta leti Timoteo a di fa a musu du di wooko fëën kuma wan wookoma u Gadu. A ta lei tu fa di lasiti ten u di goonliba o dë.

Dee soni dë tuu joo lesi a di biifi aki.

Aki Paulosu ta manda odi da Timoteo.

1-2 Söö. Wë mi Paulosu ta sikifi di pampia aki manda da Timoteo kuma miseei miii di mi lobi gaanfa. Kumafa i bi sabi kaa, kijoo, mi da wan tjabukama u Jesosi Keesitu. Masa Gaangadu seei feni ën u bunu faa kai mi ko buta a di wooko, fu mi musu ta konda da sëmbë u di libi di Gadu paamusi u taa u sa feni a Masa Jesosi Keesitu. Womi, u Tata Masa Gaangadu ku Jesosi Keesitu musu dë ku i ku de bunuhati ku de tjalihati ta da i kötöhati.

3 Wë nöö mi ta da Masa Gaangadu tangi da i o, di i si mi ta dini ku limbohati söndö ganjan aki, leti kumafa dee gaan sëmbë u mi bi ta dini ën. Hii juu mi ta begi da i a ndeti ku didia, womi.

4 So juu mi ta mëni ˻fa mi ku i bi paati,˼ fa wata bi pasa a i wojo, nöö mi ta hangi i seei. Mi kë si i be hati u mi toona wai te dou.

Aki Paulosu ta da Timoteo hati a di wooko.

5 Te mi ta mëni i, womi, nöö mi ta mëni kumafa i seei ta biibi Gadu söndö ganjan tu e. A di fasi dë seei i avo Loisi ku i mama Euniki tuu bi ta biibi kaa, nöö mi sabi taa di lö biibi dë, a dë leti a i naandë tu.

6 Fëën mbei mi kë toona mëni i möön a di fa mi bi buta maun a i liba nöö hën Gadu da i wan apaiti köni fii musu sa wooko

dëën. Wë nöö di köni i si naandë, i musu böö faja dëën be an kötö möönsö.
7 Biga wë fa Gadu da i di Akaa fëën naandë, an da i ën fii ta
dë fëëëfëëë e. Ma fii dë ku kaakiti ta lobi sëmbë ta tii i seei a
soni.
8 Wë nöö di a dë sö kaa, nöö ja musu ta hai baka te ja sa
konda soni u Masa da sëmbë e. Nöö sen an musu ta kisi i da mi
tu, te ja sa nama ku mi fu di mi dë a dunguwosu aki fu Masa
Jesosi hedi. Ma Gadu musu da i kaakiti fu mi ku i sa tja dee
sitaafu makandi. Biga dee sitaafu dee i si u ta tja aki, de dë fu
di u ta konda di Bunu Buka u Masa Jesosi hedi.
9 Fa Masa Gadu sai dë, womi, a kai u puu a di hogilibi fuu
basu fuu musu libi wan apaiti libi dëën. Nöö an dë taa di
bumbuu fuu mbei a du ën sö e. Nönö. Ma fu di bunuhati di
hënseei abi, ku di pakisei a bi abi a u liba gaanduwe kaa, hën
mbei. Biga bifö a mbei goonliba, a bi buta taa a o manda Jesosi
Keesitu ko. Sö a bi abi bunuhati fuu tjika kaa.
10 Ma nöö awaa ufö di bunuhati fëën dë ko a döö, di i si taa
u Heepima Jesosi Keesitu ko tuu. Nöö fa a ko aki, a booko di
kaakiti u dëdë fiaa, puu u a di fëëë naandë basu. Nöö nëën ufö
u ko sabi taa wan njunjun libi dë u feni, ku wan njunjun sinkii
di an o poi kaba a sösö möönsö, te u ta piki di Bunu Buka fëën.
11 Wë nöö di Bunu Buka aki, hën wë i si Gadu buta mi
tjabukama fëën kuma wan basia ta bai ta kondëën da sëmbë.
A buta mi u mi ta lei dee sëmbë na u Isaëli ën a wan finifini fasi
tu.
12 Nöö fu di mi ta du di lö wooko dë, hën mbei mi dë a di
sitaafu aki. Ma an dë taa sen ta kisi mi e. Nönö. Biga mi sabi
di Sëmbë di mi ta futoou di futoou aki taa a abi kaakiti tjika faa
tjubi hii soni di mi buta nëën maun, fu tee dou di gaan daka
⌞di a o kuutu hii libisëmbë⌟.
13 Söö. Wë womi, mi taki e, taa dee lei dee mi bi lei i, nöö
gbelingbelin soni de dë e, fii seei musu tei ta maaka ku dee lei
i ta lei sëmbë dë luku ee de kai a di wan. Nöö fa joo ta lei sëmbë
dë, nöö i musu dë gingi a di biibi ta lobi sëmbë ku di lobi di i si
u ta feni a Jesosi Keesitu.
14 Nöö di gaan bumbuu soni di Masa Gadu futoou i te a
butëën a i maun naandë, womi, i musu köni ku ën gaanfa e.
I musu ta tjubi ën ku di heepi u di Akaa u Gadu di i si ta libi a
u hati aki, be an kaba a sösö.

Aki Paulosu ta taki kumafa dee oto biibima u Masa Jesosi

libi ku ën.

15 Söö. Wë womi, i seei sabi taa dee biibima fu Asia Köndë
tuu go disa mi e, te dou ku Figelusi ku Hemogenesi.
16 Ma di womi de kai Onësifolu baa, mi ta begi dëën fu
Masa Gaangadu musu a' tjalihati fëën ku dee sëmbë fëën wosu

dendu tuu. Biga di womi dë, sen an kisi ën seei faa nama ku mi möönsö, hii fa mi dë buibui a dunguwosu aki.
17 Biga di a ko a Loomë aki, hën a ta waka ta suku mi a hii
kamian teefa a si mi.
18 Nöö sömëni pasi seei a ko a mi ko da mi degihati e. Nöö
i seei sabi dee hia bunu a bi du mi tu di mi bi dë a Efeise ala.
Fa a libi ku mi tjika dë, nöö Masa Gaangadu musu heepi ën a
wan apaiti fasi e, a di gaan kuutu daka fëën. A musu a' tjalihati
fëën.

2

Aki Paulosu ta taki da Timoteo fa a musu du di wooko fëën.

1 Söö. Wë womi Timoteo, mii, i musu da Jesosi Keesitu pasi
faa libi ku i ku ën bunuhati e, be a da i taanga ⌞a di wooko⌟.
2 Nöö mi bi lei i ku dee otowan sömëni soni, nöö i musu
toona tei dee soni dë ta lei bumbuu sëmbë dee ta abi köni tjika
u toona lei oto sëmbë tu.
3 ⌞Nöö mi o konda wanlö soni aki da i e, fa fii musu ta
du di wooko fii, kijoo.⌟ Fa i sai dë, i musu ta dë kabakaba
fii tja sitaafu da Jesosi Keesitu e, leti kumafa wan sodati dë
kabakaba faa tja sitaafu dëën köndë.
4 Nöö i sabi fa wan bumbuu sodati ta dë nö, womi? An ta
waka ta hulu soni a së së möönsö möön na di wooko di a sai
dë. Biga a kë u di oposii musu ta wai ku ën u di fa a ta wooko.
5 Söseei tu, te wan sëmbë ta fia ta pëë wan pëë faa wini wan
soni, nöö ee an pëë kumafa dee wëti u di pëë dë, nöö an o wini
soni dë e.
6 Nöö söseei tu, di sëmbë di ta wooko taanga a wan goon, a
fiti fu hën fosu musu feni di njanjan u di goon, na sö nö?
7 Womi, dee soni mi ta fan aki, nöö be i ta buta pakisei a de
liba e, nöö Masa Gaangadu o mbei i sabi unfa de nama ku di
fa i musu du di wooko fii.
8 Söö. Wë womi Timoteo, ta mëni Jesosi Keesitu nöömö taa
hën da di Sëmbë di Masa Gaangadu bi weki puu a dëdë. Hën
da di Bakamii u Könu Dafiti tu, di o sindo nëën könu sutuu fu
teego. Ja musu fëëkëtë dee soni dë, womi. Biga te mi ta konda
di Bunu Buka, nöö de da dee soni mi ta taki nöömö.
9 Nöö fu di mi ta konda dee soni dë, fëën mbei i si mi dë a di
sitaafu aki e, ka de bui mi buta a dunguwosu aki kuma wan
sëmbë di du gaan hogi. Ma ma a' toobi e, womi. Biga mi sabi
taa di wöutu u Gadu, hën an sa dë buibui möönsö. Nönö.
10 Nöö di a dë sö kaa, nöö hën mbei mi dë tifihedi u tja hii
fuka. Biga mi ta mëni dee sëmbë dee Gadu tei kaa u de ko
sëmbë fëën. Mi kë u de musu feni di heepi u Gadu nöömö di a
abi u da de a Jesosi Keesitu, be de njan di suti u di waiti köndë
fëën fu teego.

11 Nöö mi o taki wanlö soni aki, de dë tuu möön hii soni, womi.
Ee u ku Masa Jesosi dëdë makandi,
nöö u ku ën o libi makandi tu.
12 Ee u hoi dou a dee sitaafu dendu,
nöö u ku ën o tii makandi a bakaten.
Ee u piki taa wa dë ku ën, nöö hënseei o piki taa an dë ku u tu.
13 Ma ee wa dë u futoou a dee soni u ta du,
ma hën a o dë u futoou nöömö.
Biga di fa a dë, sö nöö a o dë u nöömö, an o sa tooka möönsö.

Aki Paulosu ta lei Timoteo fa wan wookoma u Gadu musu dë.

14 Womi o, hii dee soni mi ta taki aki, nöö i musu toona ta konda de a baka futu da dee sëmbë dee Gadu buta a i maun e, kijoo. Nöö i musu ta bai de a Gadu fesi tu taa de an musu sai dë ta fia a peipei wöutu liba. Biga dee lö fia naandë an ta tja bunu ko, ma poi nöö de ta poi dee sëmbë dee ta jei de ta kaba de a sösö.
15 Nöö fa i seei sai dë, i musu ta biinga fu Gadu sa wai ku i a hii fa i ta libi. Nöö i musu wooko a wan fasi fu sen an musu kisi i a bakaten. I musu ta tei di wöutu u Gadu ta lei ën leti kumafa a dë e, biga tuutuu soni gbelingbelin a dë.
16 Nöö womi, ja musu nama ku dee sëmbë ta fan dee sösö fan dee an ta kai ku Gadu e. Biga dee sëmbë ta fan dee lö fan naandë, nöö libi u de o ta hogi nango nöömö te de ko dë kuma de an sabi Gadu seei.
17 Dee lei u dee lö sëmbë dë ta poi sëmbë libi leti kuma te wan hogi siki kisi i paaja a hii i sinkii. Nöö Himënëusi, ku Filitusi da tu u dee sëmbë dee libi a di lö fasi naandë.
18 Fa de sai dë, de kumutu disa di tuutuu lei u Gadu gaanduwe, nöö hën wë i si de go ta fan wanlö poipoi fan ta bai taa di weki baka a dëdë pasa kaa. Nöö ku dee lö fan naandë, de go ta poi sëmbë te de an saandi u de biibi möön.
19 Ma dee lei u Gadu an dë sö e, womi. De, de dë gingin kuma wan goonsei di an sa seki. Nöö di goonsei abi tu posu. Di fosuwan hën da: "Gadu sabi ambë da dee sëmbë fëën." Di u tu, hën da: "Hibiwan sëmbë di ta piki taa a nama ku ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu, nöö a musu disa hogi du."
20 Wë nöö i sabi fa a dë a wan gaan wosu dendu, womi. Sömëni pei soni dë nëën fii tei ta wooko ku de e. Goutu soni dë nëën, soofu soni dë nëën, pau soni, soni de mbei ku doti. Fa de sai dë, so u de dë fu du lagi wooko, so u de dë u du hei wooko, na sö nö?
21 Wë nöö mi taki e, ee wan sëmbë i disa dee hogi sondi u taki dë fii ta libi limbolimbo a Gadu fesi, nöö joo dë kuma wan u dee möön waiti soni u wan wosu di de sa tei du wan

gaan wooko ku ën. Biga joo dë apaiti seei da Masa, nöö joo dë
kabakaba faa tei i faa du hiniwan bumbuu soni ku i.
22 Womi Timoteo o, i musu kule da dee hangi dee ta ko a un
dee njönku sëmbë hati e, dee na bunu u du. Ja musu da de pasi
a i libi seei. Nöö haika dee soni dee fii musu ta kule a de baka:
leti libi, biibi a Gadu, lobi, ku kötöhati. A dee lö soni aki baka
i musu ta kule e, kijoo, nöö de o si taa i mökisi ku dee sëmbë u
Gadu dee ta begi ën ku limbo hati.
23 So seei dee sëmbë ta fia söso fia naandë, womi, ja musu
nama ku de nëën e. Biga i seei sabi taa toobi nöö de ta tja ko.
24 Nöö ee wan sëmbë i dë futuboi u Masa Jesosi, nöö ja musu
ta suku toobi, ma i musu ta libi a wan saapi fasi ku hii sëmbë.
Fa i sai dë, i musu abi di köni fii lei sëmbë sondi a wan bunu
fasi ku pasensi.
25 Ee sëmbë ta fia ku i a dee soni i ta lei, nöö i musu bai de,
ma ku saka fasi e. Biga wë fa de abi taangajesi dë seei, ma ja
o sabi. A kandë te wan ten, nöö Gadu o mbei hati u de bia te
de ko piki dee tuutuu soni fëën.
26 Nöö de o kisi fusutan tjika u de sa kumutu a di kamian
awaa ka di didibi bi kisi de buta fu de musu ta du andi a kë.

3

Aki Paulosu ta lei fa sëmbë o ko hogi tjika a di lasiti ten u goonliba.

1 Wë nöö womi Timoteo, mi kë i sabi taa a dee lasiti daka u
di goonliba aki, nöö wan tumisi hogi ten o ko e.
2 Biga sëmbë u di ten naandë an o lobi oto sëmbë möön leki
de seei nöö. De o abi langahati möön hii soni. De o ta njan
buka ta mbei deseei taa de dë gaan womi. De o ta kosi Gadu
ta dëën gaan buka. Di ten dë, de an o ta saka deseei a de mama
ku de tata basu möönsö. De an o ta da sëmbë tangi tu, na Gadu,
na libisëmbë, te de feni bunu. Na wan pisi u di libi u de o kai
ku Gadu möönsö.
3 De an o abi fii a de hati da na wan kodo sëmbë. De o ta hoi
sëmbë a bëë ta mindi soni da sëmbë ta tja de ta njan a baka. Fa
de sai dë, de an o ta hoi deseei a tii möönsö. De o dë hogi leti
kuma taku mbeti.
Womi, mi taki da i taa dee lö sëmbë dë an o lobi na wan soni
di dë bumbuu möönsö.
4 Fa de sai dë, ja o sa futoou de, biga te fii sabi nöö de o ta tja
i go sei da sëmbë. De o abi hesihati. De o ta abi gaan fasi. De o
ta lobi piizii möön Gadu.
5 Nöö ku di tan u de dë seei de o ta mbei taa de ta nama ku
Gadu, ma ee i luku de te i kaba, nöö de an ta da di kaakiti u
Gadu pasi möönsö a de libi. Mi taki e, womi, taa dee lö sëmbë
i si naandë, i musu bia baka da de e.

6 Wë biga de o ta waka ta naki sëmbë tëtë kuma bumbuu
sëmbë fii musu kai de ko a i wosu. Nöö ee wanlö wisiwasi
mujëë sai a di wosu, nöö de o ta suku u de kisi de buta a di
tii u de basu. Fa dee lö mujëë sai dë, de guwenti u ta piki dee
hogi kë u de hati tee nöö awaa de ko ta fii di fuka u di hogilibi
u de.
7 Nöö de o ta suku lai a hiniwan sëmbë, ma nöö de an sa
fusutan dee tuutuu soni u Gadu möönsö e.
8 Dee lö leima u ta taki aki, de o dë leti kuma Janësi ku
Jambesi, ⌞dee tofuma u Falao,⌟ dee bi ta fia ku Mosesi. Sö dee
lö sëmbë aki o tuwë gogo ta fia ku di gbelingbelin lei u Gadu.
Fa de sai dë, pakisei u de poi gaanduwe kaa te de an ta mëni
bumbuu soni möönsö. De an kë ko sabi Gadu u de biibi ën seei.
9 Ma nöö mi taki da i taa de an o sa ta ganjan sëmbë nöömö e.
Biga leti kumafa i si Janësi ku Jambesi gogo bi ko a döö wajaa
da lanti, nöö leti sö nöö dee sëmbë aki gogo o ko a döö wajaa
tu, u lanti si taa sösö de bi ta du.

Aki Paulosu ta taki kumafa hënseei bi du di wooko.

10 ⌞Wë ma Timoteo, i, i sabi kaa taa ma dë kuma dee lö sëmbë
u taki dë, na sö nö?⌟ Biga i sabi hii fa mi ta lei sëmbë, i sabi unfa
mi ta libi tu. I saandi mi kë musu pasa a bakaten fa i si mi ta
wooko aki. I sabi fa mi ta biibi Gadu tjika, womi. I sabi fa mi
ta hoi pasensi ku sëmbë. I sabi fa mi ta lobi Gadu ku libisëmbë
tuu.
Womi, i sabi fa mi bi hoi dou a hii dee soni dee pasa ku mi.
11 I sabi kumafa sëmbë bi ta da mi sitaafu tjika. I sabi dee
oto fuka tuu dee bi miti mi. I seei sabi fa de bi sitaafu mi na
Antiokia, ku Ikonium, ku Lisita tuu. Hii dee sitaafu dë mi bi
tja, ma Masa Jesosi hën wë bi heepi mi puu mi a de tuu.
12 Wë nöö sö a dë e, womi. Ee wan sëmbë i kë libi gbeling-
belin kumafa Gadu kë, fii ta waka a Jesosi Keesitu baka, nöö i
musu u feni sitaafu a libisëmbë maun nöömö.
13 Dee takusëmbëma ku dee sëmbë ta ganjan sëmbë taa de dë
leima dë, nöö de o ta hogi nango fesi nöömö. Fa de sai dë, de o
ta ganjan sëmbë nöö sëmbë seei o ta ganjan de tu.

Aki Paulosu ta taki soni

u Gadu Buku.

14 Söö. Ma nöö womi Timoteo, dee lei i si i lei naandë te ko
sinkii fii kaa, nöö i musu tan a de go dou e. Biga i sabi dee
sëmbë dee bi lei i de, ⌞taa i sa futoou de⌟.
15 Fa i sai naandë, sensi di i bi dë piki mii seei, hën wë i bi lei
Masa Gaangadu Buku te sabi. Nöö di Buku dë, a abi kaakiti
tjika u ta da i fusutan fii sa biibi a Jesosi Keesitu fii feni heepi
nëën.
16 Biga di fa hii dee pisipisi u di Buku u Gadu bi sikifi dë, nöö
di Akaa fëën seei wë ko a peipei sëmbë liba fu de sikifi de e.

Hën mbei di Buku sa heepi i fii sabi di lei u Gadu di dë tuutuu.
A sa heepi i tu, fu te ja ta libi bunu nöö a leti i buta a pasi. A
sa bai i seei fii disa hogilibi. Fa di Buku sai dë, a ta leti i fii sa
libi kumafa Masa Gaangadu kë a hii futu. Sö di Buku u Gadu
bumbuu tjika, womi.
17 Nöö ee wan sëmbë i ta dini Gadu nöö hën i sabi di Buku
fëën, nöö joo dë a di kamian ka i sa du hiniwan bumbuu
wooko di Gadu buta da i fii du.

4

Aki Paulosu ta fan ku Timoteo taanga u di fa a musu du di wooko.

1 Söö. Wë nöö womi, mi o manda i a wanlö soni aki e. Nöö
fa mi o fan, Masa Gaangadu seepi ta jei, ku ën mii Masa Jesosi
Keesitu di o ko a goonliba aki wan daka nöömö u tei di Könu
Tii fëën. Fa a o ko dë, nöö a o kuutu hii sëmbë, dee libi wan ku
dee dëdë wan tuu. Nöö a de fesi mi ta fan ku i, womi,
2 taa i musu ta konda di Buka u Gadu nöömö da sëmbë e. Ee i
a' peesa u kondëën, ee ja a' peesa seei, ee sëmbë kë jei ën, ee de
an kë jei, ma töku i musu dë kabakaba fii ta kondëën nöömö.
Ee wan sëmbë an ta libi bunu, nöö i musu leti ën buta a pasi. I
musu bai ën seei be a disa di lö libi dë. Ee wan sëmbë lasi hati,
nöö i musu fan ku ën dëën hati. Hii dee soni dë tuu i musu ta
du a wan finifini fasi ku gaan pasensi.
3 Biga mi taki da i taa wan ten o dou, nöö libisëmbë an o kë
haika di bumbuu lei möön. De o ta hai peipei leima tja ko, dee
ta lei de dee soni de ta giii u de jei.
4 Sö de o booko jesi tapa tjika da di tuutuu lei, go ta haika
mindimindi oto.
5 Ma nöö womi, hii fa soni o ta waka dë, ma i, i musu dë
ku limbo pakisei nöömö e. Ja musu fëëë u tja sitaafu da Masa
Jesosi Keesitu. I musu ta konda di Bunu Buka fëën da sëmbë
nöömö ta hai de tja ko nëën së. Hii dee soni Gadu buta da i fii
du a di wooko fii, nöö de tuu i musu du. Nöö sö mi fan ku i e,
womi.

Aki Paulosu ta taki soni fëën seei.

6 Nöö di soni mbei mi ta fan ku i sö. Biga di dëdë juu u mi ko
zuntu kaa. Hii di libi u mi bi dë kuma wan wata mi bi ta tuwë
da Gadu u dëën tangi, nöö awaa mi ta dou a di kaba pisi fëën.
7 Mi bi feti di bunu feti e, womi. Nöö di pasi Gadu buta da
mi u mi kule nëën, nöö mi kule nëën te mi dou a di kaba pisi
fëën fa mi dë aki. Nöö hii di ten dë, nöö mi bi dë a di biibi ku
telu, ma kumutu nëën möönsö.
8 Nöö fa Masa Jesosi dë di Leti Kuutuma tjika naandë, nöö
mi sabi taa a buta wan paima kabakaba da mi kaa, fu di mi bi

ta libi a wan leti fasi nëën wojo. Nöö di paima dë, a o da mi ën a di daka di a o kuutu hii libisëmbë. Ma nöö an dë taa mi nöö o feni ën e, womi, ma hii u dee sëmbë bi ta hangi Masa Jesosi faa ko, u tuu o kisi ën.

Aki Paulosu ta taki wanlö soni da Timoteo apaiti.

9 Nöö mi taki e, womi, mi kë fii biinga fii ko a mi hesihesi e baa.

10-12 Biga de go disa mi tuu. Demasi ko lobi dee soni u goonliba aki tee a disa mi go fëën a Tesalonika. Këlësënsi hën a go a Galasia, nöö Titusi go a Dalimatia. Tikikusi hën mi manda go a Efeise. Lukasi wanwan nöö dë ku mi aki a di mindi.

Nöö te joo ko, nöö be i tja Maikusi ko ku i e, biga a dë wan heepi da mi a di wooko.

13 Nöö mi begi i baa taa te i ta ko, nöö i go a Toasi e, a Kaapusi wosu, nöö joo si di djapona naandë di mi ta tapa da kötö, ku dee buku u mi dee sai naandë. Nöö mi begi i be i tja de ko da mi e. Ma dee mbeti kakisa buku, ja musu fëëkëtë de möönsö.

14 Nöö mi kë i sabi taa Alekesani di sëmbë di ta wooko ku köpö, nöö a du mi gaan hogi e. Aai. Ma nöö Gadu seei o pakëën kumafa a wooko.

15 Ma i musu köni ku ën e, womi, biga fa u bi sai naandë, nöö a bi dë gaan felantima fuu ta fia ku u, u di Buka di u ta tja hedi.

16 Nöö mi kë i sabi tu taa di fosu pasi di de kai mi a kuutu fu mi piki de andi mbei mi ta libi a di fasi aki, nöö na wan sëmbë bi sai dë fu heepi mi. De tuu go disa mi. Ma Gadu an musu hoi de a bëë.

17 Ma nöö fa mi fan dë seei, ma Masa hën an disa mi e. A taanpu ku mi, nöö hën a da mi kaakiti te mi fan seei a wan limbolimbo fasi. Nöö a di fasi dë, di pasi jabi u di Buka sa feni pasi paaja seei be hii dee sëmbë na u Isaëli musu sa jei ën. Nöö sö Masa heepi mi tjika. A puu mi a lëun buka seei fu de an feni mi kii.

18 Nöö hiniwan ten sö nöö a o ta heepi mi tu, ta puu mi a hogi maun nöömö, fu te mi dou bumbuu a di Köndë fëën ka a dë Könu fu nöömö. Fëën mbei fa Gadu sai naandë, womi, a musu abi hii nëbai ku hii waiti fu teego. A tan sö.

Aki Paulosu tapa di biifi.

19 Wë baa o, mi o tapa di pampia aki. Nöö mi kë i da Pesila ku Akila gaan odi da mi e, ku dee sëmbë dee ta dë a Onësifolu wosu.

20 Mi kë i sabi taa Elatusi fika a Kolenti, nöö Toofimusi, hën mi bi disa sikisiki a Milete ala.

21 Nöö mi begi i baa, be i biinga seei kumafa i sa, fii ko a mi aki bifö di gaan kötö ten dou.

Jubulusi, Pudensi, Linusi, Kalaudia ku hii dee otowan fuu aki tuu ta manda gaan odi da i.

22 Masa musu dë ku i baa ku ën bunuhati ta tii di hati fii. A
tan sö.

Di biifi Paulosu manda da Titusi

Wan wöutu a fesi.

Titusi bi dë wan u dee kijoo ta waka ku Paulosu ta lei di wooko u Masa Jesosi. Nöö hën Paulosu disëën a di gaan paati de kai Keeta faa seeka wanlö keiki dë. Di paati bi dë ku sömëni köndë, nöö hiniwan u dee köndë ta abi wanlö biibima u Masa Jesosi nëën. Ma dee biibima an bi abi hedima u tja de eti, nöö hën Paulosu manda Titusi faa musu seeka dee keiki buta hedima a hiniwan u de. Hën a mbei di pampia aki manda taki dëën fa faa musu du di wooko.

Aki da seti u di biifi.

1 Mi mii Titusi, wë mi Paulosu ta manda gaan odi da i taa mi dë. Kumafa i sabi kaa womi, mi da wan futuboi u Masa Gadu e. Nöö mi da wan tjabukama u Jesosi Keesitu tu. Biga a manda mi fu mi go konda di Buka fëën, be dee sëmbë a bi tei u de ko sëmbë fëën musu ko biibi nëën liba. A manda mi tu u mi mbei de ko sabi dee tuutuu soni u Gadu, be de libi kumafa Gadu kë a hii futu.

2 Nöö te de piki di Buka ko ta libi sö kaa, nöö de o dë ku di sabi taa Masa Gadu o da de di libi fëën fu teego.

Biga gaanduwe a fesi bifö a mbei goonliba, Masa Gadu bi paamusi taa sö a o da u ën. Nöö Gadu an ta lëgëdë. Di soni a taki, a o du ën nöömö.

3 Nöö fa u dë aki, di juu dou fu di libi a paamusi dë ko a limbo da sëmbë. Nöö hën wë i si de ta konda da lanti fa u dë aki. Nöö a di wooko naandë Masa Gadu, di Heepima fuu, buta mi e.

4 Nöö ku di pampia aki mi manda gaan odi da i, baa, kuma womi mii u mi. Biga fa mi heepi i te i ko ta biibi Gadu kuma miseei aki, nöö hën da i ko womi mii u mi kaa. Nöö Masa Gadu ku di Heepima fuu, Jesosi Keesitu, musu dë ku i ku de bunuhati. De musu da i böö.

Aki Paulosu ta lei kumafa wan hedima u keiki musu dë.

5 Wë di soni mbei mi disa i a Keeta dë, womi, mi disa i fii musu seeka dee soni dee dë fanöudu u seeka eti. Nöö i musu buta tiima a hii dee keiki a dee köndëköndë dë tuu kumafa mi bi taki da i fii seeka dou.

6 Nöö mi bi taki da i taa fa joo buta dee hedima dë, nöö hii sëmbë musu si taa dee lö sëmbë dë ta libi bunu. Na wan libi u de seepi musu toobi sëmbë möönsö. De musu dë ku wan kodo mujëë, nöö de an musu waka ku oto mujëë möönsö. Dee mii u de seei musu ta waka a Masa Jesosi baka tu. De an musu ta libi fanjanfanjan, ma de musu ta piki de tata buka a soni.

7 Biga di hedima u di keiki hën da futuboi u Masa Gadu ta
tii di keiki fëën dëën. Hën mbei a musu libi bunu fu na wan
sëmbë musu sa kaagi ën.

Nöö an musu abi gaan fasi ta buta hënseei hei tumusi. Hati
fëën an musu ta boonu hesihesi. Söseei an musu lo' u suku
toobi ta buja ta feti ku sëmbë. An musu ta bebe daan ku win
te a dööngö. An musu abi langahati u möni tumusi ta suku faa
ko guduma.

8 Ma fa a sai dë, bumbuu soni wanwan nöö a musu ta suku.
A musu lobi u kisi sëmbë hoi nëën wosu. A musu abi fusutan
ta tii ën seei fu an ta du soni di na fiti. A musu ta libi bunu ku
sëmbë. A musu ta hoi dee wëti u Masa Gadu ta libi wan apaiti
libi dëën.

9 Nöö a musu ta dë ku di Buka u Masa Gadu nöömö kumafa a
bi lei ën. An musu biëën möönsö. Ma a musu sabi ën bumbuu,
faa sa lei dee oto biibima ta da de hati a di biibi. Söseei tu a
musu sabi fa u leti dee sëmbë dee ta fia ku di Buka, buta de a
pasi.

Aki Paulosu bai Titusi a dee sëmbë dee ta ganjan sëmbë

a di köndë.

10 ⌞Sö dee hedima u keiki musu dë e, womi,⌟ biga sëmbë sai
dë dee an ta kë piki sëmbë buka a soni. De ta fan söso ta ganjan
sëmbë. Gaan së u de da dee Isaëli sëmbë dee ta kë hoi dee awoo
wëti u de eti.

11 Nöö di fan u de dë musu kaba e. Biga de ta ganjan sëmbë
ta toobi de ku di lei u de, te de ta puu hii famii a Masa Gadu.
Nöö fu möni hedi wë de ta du sö e.

12 Wan u dee nëbai sëmbë u Keeta seei ta kosi dee sëmbë fëën
seei köndë taa: "Keeta sëmbë ta lëgëdë ta mindi soni ta ganjan
sëmbë nöömö. De ta libi leti kuma mbeti u matu. De malëngë
te de an ta du oto soni möön leki sindo njan nöö. Sö nöö de
dë."

13 Nöö fa di sëmbë taki dë, nöö leti sö dee Keeta sëmbë dë tuu.
Na lëgëdë. Hën mbei baa i musu bai de taanga be de ta biibi a
Masa Jesosi liba ku wan hati.

14 De an musu ta mëni dee kontu oto u dee Isaëli sëmbë
möön. Söseei de an musu ta hoi dee wëti u dee sëmbë dee disa
di Buka u Masa Gadu.

15 Biga ee wan sëmbë abi limbohati, nöö hii soni fëën dë
limbolimbo kaa. ⌞An dë faa hoi wëti ufö a dë limbolimbo.⌟
Ma ee wan sëmbë aambi limbohati, nöö na wan soni fëën o
dë limbolimbo möönsö. ⌞Ee a hoi wëti seei an o heepi,⌟ biga
hii pakisei fëën te dou ku ën hati tuu poi. Hogi bebe ën kaa.

16 Dee lö sëmbë dë taa de sabi Masa Gadu, ma i ta si a di libi
u de taa na tuu seei. Hii libi u de bita da Gadu, biga de an ta
piki di buka fëën. Fa de sai u de dë, de an abi fasi u du bumbuu
soni möönsö.

2

Aki Paulosu lei Titusi fa faa musu ta lei dee peipei sëmbë dee dë a dee keiki.

1 Ma baa o, i musu ta lei sëmbë fa u de libi kumafa Masa
Gadu taki e.
2 I musu lei dee gaan womi fu de ta hoi deseei fu de an du
soni di an fiti. De musu dë a di fa u sëmbë sa lesipeki de. De
musu abi taihati ta biibi Masa Gadu ku wan hati. De musu
lobi sëmbë. De musu ta waka a Masa Gadu baka nöömö.
3-4 Nöö i musu toona lei dee gaan mujëë u de libi ku lesipeki
fasi kuma sëmbë u Masa Gadu. De an musu ta waka ta lëgëdë
ta kosi sëmbë. De an musu ta bebe win ku daan te de ko
bebesonima. Ma de musu ta lei dee wëndjë mujëë mii fa fu
de libi bunu. De musu ta lei de fa fu de lobi de manu ku dee
mii u de.
5 De musu ta lei de u de libi a wan lesipeki fasi ku bumbuu
pakisei. De musu ta lei de fa fu de dë ku limbo hati. De musu
ta lei de fu de ta du mujëë soni ta sölugu dee sëmbë u de ta libi
bunu ku de. De musu ta lei de fu de piki dee manu u de buka,
ee nasö sëmbë o ta kosi di Buka u Masa Gadu taa an ta lei sëmbë
bumbuu libi.
6 Nöö söseei i musu lei dee kijoo mii be de a' bumbuu pakisei
ta libi a wan lesipeki fasi.
7 Nöö i seepi tu womi, i musu ta libi bunu a hii futu u sëmbë
musu sa djeesi i e. Nöö fa i ta lei sëmbë di buka u Masa Gadu
dë, nöö ja musu biëën möönsö, ma i musu ta lei de a wan
tuutuu fasi ku limbo hati.
8 Di fan fii musu bunu fu te dee felantima fuu ta jei ën nöö
de an o feni soni nëën u de sa kosi u. Ee de kosi u seei, ma de
sen o kisi, biga di fan fii aan soni u sëmbë feni kosi.
9 Nöö i musu toona lei dee saafu be de piki di masa u de
buka, be de ta libi a hii futu kumafa de masa kë. De an musu
ta saanti de ta da de gaan buka.
10 De an musu fufuu soni u de tu, ma de musu libi be de
masa futoou de a hii soni. Biga te de libi sö kaa nöö sëmbë o
si, nöö de o gafa di buka u Masa Gadu taa di lei u di Heepima
fuu a dë bumbuu soni.
11 Wë biga fa u dë aki, Masa Gadu du hii libisëmbë wan gaan
bunu. Biga fu di a abi bunuhati fuu nöö hën a manda Masa
Jesosi ko a goonliba, faa puu u a di sitaafu di u bi o kisi a didibi
faja.
12 Nöö di Buka u Gadu u kisi dë, hën ta bai u a dee libi Gadu
an lobi taa u musu kaba ku de. U musu kaba ku dee soni dee
sëmbë u di goonliba aki ta hangi u de feni. U musu ta hoi u seei
fu wa du soni di an fiti. U musu libi lesipeki fasi kumafa Masa
Gadu kë fuu libi, hii fa u ta libi a di hogi ten u dë aki.

13 Nöö u musu dë a goonliba aki ku gaan wai a u hati seei
ta mëni u Heepima Masa Jesosi faa toona ko a u. Biga di gaan
makiti Gadu fuu dë o ko nöömö ku di gaan waiti fëën sinkii di
ta sëndë kuma sonuwojo.
14 Hën da di sëmbë di dëdë a u kamian faa puu hogi a u hati
buta u ko wanlö limbohati sëmbë fëën seei apaiti, dee ta biinga
u libi bunu dëën.
15 Wë womi, hii dee soni mi ta taki da i aki tuu i musu tei ta
konda da sëmbë e. I musu ta leti de ta biinga ku de fu de musu
piki di buka u Gadu. Nöö te i ta fan ku de, nöö a musu dë a
wan fasi fu de sabi taa Gadu hën manda i, nöö na wan u de o
kosi i taa: “Di piki mii aki, andi a sabi?”

3

Aki Paulosu ta lei Titusi möön

fa faa lei dee sëmbë a di keiki.

1 Nöö womi, i musu toona mëni dee sëmbë fii dë, u de musu
ta saka deseei a dee sëmbë basu dee ta tii di köndë e. De musu
ta hoi dee wëti u di köndë tu. Nöö de musu dë kabakaba u du
hiniwan bumbuu wooko de kai de u de du.
2 Nöö de an musu ta kosi sëmbë e. De an musu ta buja ku
sëmbë tu, ma de musu a’ saapifasi ku lesipeki ta libi suti ku hii
sëmbë.
3 Wë biga a fesi nöö söseei u bi a’ sösö pakisei tu. Wa bi kë
piki na wan sëmbë buka, na u libisëmbë, na u Gadu seei. Hii
pei hangi di dë a u libisëmbë hati, ku hii piizii u di goonliba aki
tuu, bi ta ganjan u kisi buta a katibo. U bi ta dë nöömö ku di
sösö takuhati libi fuu dë, ta haun ku sëmbë ta buuse otowan,
di otowan ta buuse u tu. Sö u bi dë a fesi.
4 Ma tefa juu dou hën Masa Gadu, di Heepima fuu, heepi u
fu di a lobi u. A puu u fu wa kisi di sitaafu u didibi faja.
5 Ma na fu di u bumbuu mbei a heepi u sö e. Nönö. Ma fu di
a a’ tjali fuu nöö hën a manda di Akaa fëën ko da u. Nöö hën
di Akaa wasi di hati fuu puu hogi nëën. A da u wan njunjun
hati, nöö hën u bia ko njunjun sëmbë kuma njunjun pai mii.
6 Nöö fa i si a da u di Akaa fëën dë nöö an pindjëën da u e,
ma a da u ën tuu ku telu fu di Jesosi Keesitu, di Heepima fuu,
bi tei dëdë fuu dëdë.
7 Nöö di soni mbei a da u di Akaa fëën sö. A da u ën ku ën
bunuhati faa sa heepi u ko bunu ku ën, be u dë ku di sabi taa
woo feni di libi fëën fu teego nöömö di a abi u da u.
8 Nöö womi, fa mi ta taki dee soni da i aki, tuutuu soni wë
mi ta taki da i e. Fëën mbei i musu ta lei dee sëmbë dee ta biibi
Masa Gadu naandë dee soni aki nöömö, be de buta deseei ku
telu fu de ta libi bunu hiniwanten. Biga dee soni mi ta taki da
i aki, nöö de dë bumbuu fan di sa tja heepi ko da sëmbë.

9 Ma ja musu sai dë kuma dee sëmbë dee ta fan söSö fan. De
ta kai dee fesiten sëmbë u de në ta fia u de hedi. De toona sai
dë ta fia ta buja a dee wëti u de liba möön. Dee lö fan dë an
bunu. De aan heepi, nöö ja musu dë nëën.
10 Nöö womi, ee wan sëmbë ta konda wan oto buka te a ta
puu sëmbë a di tuutuu lei u Gadu, nöö i musu bai ën be a disa
e. Bai ën wan pasi. Di u tu pasi, ee an jei, nöö i disëën. Na hulu
ën möön.
11 Biga i sabi taa di lö sëmbë dë an kë waka a Gadu baka.
Hogi nöö a ta du, nöö hënseei sabi sö tu.

Aki da kaba u di biifi.

12 Wë nöö womi, mi o manda Atemasi ko da i, ee nasö mi
o manda Tikikusi. Nöö te wan u de dou a i ala, nöö i musu
biinga be i ko a mi a di köndë de kai Nikopolisi. Biga ala mi kë
go pasa di kötö ten.
13 Nöö un musu mbei möiti da Apolo ku di afokati de kai
Zenasi fu te de kumutu a unu naandë u de go a dee oto kamian
nöö de musu feni hii dee soni de abi fanöudu a di waka u de.
14 Biga dee sëmbë fuu ta dini Gadu dë musu lei u de ta heepi
sëmbë ta puu de a fuka. Ee nasö, libi u de an o a' heepi möönsö.
15 Söö. Wë nöö hii dee sëmbë aki tuu ta manda gaan odi da i
e. U ta manda gaan odi tu da hii dee sëmbë ala dee ta lobi u fu
di u ku de tuu ta biibi a Masa Jesosi.

Nöö na soni möönsö, womi. Masa Gadu musu dë ku unu ku
ën bunuhati.

Di biifi u Paulosu di a manda da hën mati Filemon

Wan wöutu a fesi.

Wë nöö a di ten u di tjabukama u Masa Jesosi de kai Paulosu, nöö de bi ta bai sëmbë a wojowojo. Nöö di sëmbë di i bai dë, nöö a o dë saafu fii ta wooko da i. Fa a sai dë, soni fii seei a dë. An sa du fa a kë, an sa waka fa a kë tu ee na i dëën pasi.

Wë nöö Paulosu bi abi wan mati fëën de kai Filemon. Nöö Filemon bi abi wan saafu fëën de kai Onësimusi. Nöö hën de dë te wan pisi, hën Onësimusi fufuu soni fëën masa Filemon, nöö hën wë a fusi go. Hën a nango tee a go dou a di köndë de kai Loomë, nöö hën a go miti ku Paulosu a dunguwosu. Nöö hën Paulosu konda di Buka u Masa Jesosi dëën, nöö hën a piki di Buka ko ta waka a Masa Jesosi baka.

Nöö hën de dë te wan daka, nöö hën Paulosu kë toona manda Onësimusi go nëën masa baka. Biga na Paulosu abi di saafu. Filemon hën abi ën, hën mbei a o mandëën go. Nöö hën Paulosu sikifi wan biifi dëën mati Filemon te a kaba, nöö hën a da Onësimusi di biifi faa tja go dëën.

Nöö di biifi Paulosu sikifi dë, hën wë disi.

1-2 U lobi mati Filemon, mi Paulosu ku u baa Timoteo ta manda odi da i. Mati, fa i si i sai dë, wë nöö u ku i tuu ta wooko di wan kodo wooko da Masa Jesosi, nöö hën u ta mbei di pampia aki manda da i. Nöö ka i si mi ta mbei ën aki, nöö a dunguwosu mi dë, mati. De söötö mi aki fu di mi ta konda di buka u Masa Jesosi.

Nöö u ta manda gaan odi da i, ku u sisa Apifia, ku Akipusi di u ku ën ta biinga ku di wooko u Masa Jesosi makandi, ku hii dee sëmbë u Masa Jesosi tuu dee ta miti makandi a i wosu naandë. De tuu u ta manda gaan odi da.

3 Fa un sai dë, u Tata Masa Gaangadu ku Masa Jesosi Keesitu musu limbo fesi da unu. De musu ta da unu böö.

4 Te mi ta fan ku Masa Gaangadu, nöö mi ta mëni i e, mati, ta dëën tangi nöömö da i.

5 Wë biga mi ta jei fa i ta biibi Masa Jesosi ku fa i ta lobi ën tu. Nöö mi ta jei tu fa i ta lobi hii dee sëmbë fëën e.

6 Nöö mi ta begi ën da i, taa te sëmbë si di bunuhati libi fii dë, nöö de musu ko sabi möönmöön taa sömëni bunu soni dë u feni te u ta waka a Jesosi Keesitu baka.

7 Wë biga mi ta jei kumafa i ta lobi dee sëmbë u Masa Gaangadu ta puu de a fuka. Nöö te mi ta jei sö, nöö mi ta wai te na soni. A ta da mi hati seei.

8-9 Nöö hën mbei mi o begi i wan gaan soni aki, mati. Mi bi
sa tei Masa Jesosi në bai i taa di soni mi o begi i aki nöö hën i
musu du. Ma ma kë bai i, biga mi ku i lobi poi. Begi mi ta begi
i. Fa mi dë aki, nöö mi da Paulosu. Mi dë wan gaandigaandi
tata a dunguwosu aki fu Masa Jesosi Keesitu hedi. Nöö hën mi
kë begi i a wan soni.
10 Mi kë begi i da di womi mii u mi de kai Onësimusi. Di soni
mbei mi kai ën miii u mi. Ka mi dë a dunguwosu aki nöö hën
a ko aki, nöö hën mi konda di buka u Masa Jesosi dëën. Nöö
hën a piki di buka ko sëmbë fuu, hën mbei mi ta kai ën mi mii.
11 ⌞Wë i saandi di në Onësimusi kë taki kaa. A kë taki "heepi".⌟
Wë nöö a fesi nöö di womi an bi abi heepi da i, mati. Ma fa u
dë aki mi ku i tuu sa feni heepi nëën, biga di poipoi pisi fëën
pasa kaa.
12 Nöö mi ta toona mandëën ko da i. Nöö fa a o kumutu a mi
aki, nöö hii pakisei u mi o dë nëën, biga a dë wan hati soni da
mi.
13 Ma bi kë mandëën ko da i möön seei. Mi bi kë hoi ën aki,
be a ta heepi mi a i kamian ta sölugu mi ka mi dë buibui aki fu
di buka u Masa Jesosi hedi.
14 Ma fu di di dë fëën aki an bi dë wan soni di mi ku i bi taki,
nöö hën mbei ma o hoi ën. Biga ma kë musu i fii heepi mi, mati.
Ma ku i bunu pakisei nöö mi sa kë fii du mi sö wan bunu.
15 Nöö mi ko pakisei wan soni aki tu. Kandë di soni mbei a
go disa i fu di wan pisiten dë, a go faa sa toona ko tan ku i fu
teego.
16 Biga di sëmbë an dë sösö saafu möön e, mati. Fa u ku ën
dë a Masa Jesosi së makandi aki, nöö a ko dë wan hati sëmbë
fuu. Mi feni ën fu mi womi mii, ma i seei feni ën a tu së. Wë
biga a bi dë saafuma fii kaa a di së u wooko, bifö awaa a ko dë
sëmbë fii a di së u Masa Jesosi.
17 Nöö ee i sabi taa mi ku i dë makandi a di wooko u Masa
Jesosi tuu, nöö fa i si mi o mandëën ko da i dë, nöö mi begi i be
i limbo fesi dëën leti kumafa i bi o limbo fesi da miseei. Sö mi
ta begi i, mati.
18 Nöö ee a bi poi wan soni fii ee nasö a fufuu i, nöö mi kë fii
disëën ufö, nöö te mi ko a i ala nöö mi o paka i di paima.
19 Mi Paulosu seei ta sikifi di soni aki ku miseei maun taa te
mi ko nöö mi o ko paka i hiniwan paima di di womi abi a i.
Nöö na langi fu di i bi a' paima fii paka mi hedi e, mati. Na di
paima dë soni u ta taki. Fa i jei di Buka a mi hën i feni di libi
u teego dë, nöö hën mbei mi taa mi a' paima a i fu tee mundu
kaba. Ma nëën u ta taki aki. Di u tide nöö hën nöö u ta taki.
20 Mi begi i, mati, fu di mi ku i tuu dë u Masa Jesosi, be i limbo
fesi da di kijoo be mi wai.
21 Fa mi ta mbei di pampia aki, nöö mi sabi kaa taa joo du
ën nöömö kumafa mi begi i. Nöö joo du ën te pasa tu.

22 Nöö mi kë begi i wan oto soni möön. Mi kë hakisi i fii seeka
wan kamba u di wosu fii da mi fu mi ko pasa daka ku i. Biga
ka i ta begi Masa Gaangadu da mi tjika dë, nöö mi a' di biibi
taa a sa puu mi a dunguwosu aki nöömö be mi ko a i ala.
23 Epafasi dë ku mi aki. Hën seei dë a dunguwosu tu fu di a
konda di buka u Jesosi Keesitu hedi, nöö a ta manda gaan odi
da i.
24 Maikusi, Alisitakusi, Demasi, ku Lukasi, dee dë ku mi
makandi a di wooko u Masa Jesosi aki, nöö de tuu ta manda
gaan odi da i taa de dë.
25 Na soni möönsö, mati. Masa Jesosi Keesitu musu limbo
fesi da i. A tan sö.

Hebelejën
(Di biifi u dee Isaëli biibima)

Wan wöutu a fesi.

Di biifi aki, de sikifi ën da dee Isaëli sëmbë dee ko ta biibi a Masa Jesosi. Nöö de an sabi ambë mbei ën, biga di sëmbë di mbei ën an sikifi ën në nëën. Nöö te i lesi ën te i kaba, i ta si kuma Paulosu hën mbei ën, ma a so kamian i ta si kuma nëën mbei ën.

Nöö dee sëmbë dee di biifi aki sikifi da, a djei kuma de an dë tifihedi ku di fa de ta dini Gadu kuma sëmbë u Masa Jesosi. De kë toona go möön a di awoo fasi de bi ta dini ën kuma Isaëli sëmbë. Biga de toona ta mëni kumafa de bi ta tja mbeti nango ta kii da Gadu kuma paima. De toona ta mëni dee begima u de kumafa de bi dë, nöö de ta kë toona go a dee awoo soni dë baka.

Nöö hën di di sëmbë di mbei di biifi aki jei sö, hën a kë u dee Isaëli biibima musu sabi taa dee soni u abi a Masa Jesosi fa u dë aki, de bunu gaanfa möön dee soni de bi abi a fesi. Biga an dë fuu paka paima u na wan soni möön. An dë fuu hoi dee peipei wëti u Isaëli möön tu. Fa Masa Jesosi dëdë da u dë, nöö hën da a paka hii paima da u kaa, nöö a puu u a dee Isaëli wëti basu. Hën nöö ko dë di Mindima fuu ku Gadu fa u dë aki, nöö a bumbuu gaanfa möön dee mindima u Isaëli dee bi dë a fesi.

Nöö sömëni oto soni möön di sëmbë di mbei di biifi aki tei konda fuu sabi fa soni ko möön bunu da u a di ten u dë aki.

Aki di biifi seti.

1 ⌞Wë dee sëmbë, u kë taki wanlö soni da unu aki.⌟ A bi dë sö a fesi taa Masa Gadu bi ta manda dee tjabukama fëën u de musu ta fan ku dee fesiten sëmbë fuu. Nöö sömëni pasi de bi ta fan ku de a peipei fasi.

2 Ma nöö a di lasiti ten aki, nöö hën a manda di fëën seei Mii ko fan ku u awaa.

⌞Wë nöö di Mii u Gadu u ta taki aki, a abi kaakiti e.⌟ Biga di ten di Masa Gadu bi mbei mundu, nöö hën wë da di Sëmbë di a bi buta mbei hii dee soni tuu dëën. Nöö fa a sai dë, Gadu buta taa a o dëën hii soni faa abi de nëën maun.

3 Fa joo si di Mii u Gadu dë, dee sëmbë, nöö i musu sabi taa Gadu seei wë i si dë kaa e. Biga hii fa Masa Gadu dë, ku hii waiti di a abi, nöö sö nöö di Mii fëën naandë dë tu. Nöö di fan fëën di a ta fan abi kaakiti e, ta hoi hii soni u mundu tuu a de kamian be de an ta waka fanjanfanjan. Hën wë bi dëdë di dëdë wasi dee hogi du fuu puu a u liba da u tefa a kaba, nöö

hën a go sindo fëën a di möön kaba hei kamian a di letimaun së u Gadu a liba ala.

Di pisi aki ta konda fa Masa Jesosi hei möön dee basia u Gadu Köndë.

4 Nöö fa u ta fan aki, dee sëmbë, nöö nëën i sa si taa Masa Jesosi hei möön dee basia u Masa Gadu Köndë gaanfa. Wë biga di në di a kisi taa a dë di Mii u Gadu, nöö hën ta lei limbolimbo taa a hebi möön de tuu.

5 Wë biga na un juu ten Gadu bi kai wan u dee basia fëën köndë, miii fëën? Nönö, an bi kai de sö e. Ma di Mii fëën di u ta taki aki, hën nöö a kai sö. Biga a bi taki a di Buku fëën taa:

Tide mi tja i ko buta a lanti fesi e,
be de si i taa ju da mi mii,
mi da i tata.
Nöö hën a toona taki möön taa:
Awaa de o ko sabi taa mi da i tata,
nöö ju da mi mii.

6 Nöö te Gadu o ta tja di Mii fëën ko a goonliba, nöö a di juu ten dë nöö a taa:

Be hii dee basia u mi dee dë a mi köndë tuu
ta lesipeki ën fu di hei di a abi.
Sö Gadu taki u di Mii fëën e.

7 Ma di soni di a buta u de sikifi u dee basia fëën köndë, an hebi sö e. ⌞Futuboi u Gadu nöö de dë.⌟ Biga di Buku sikifi taa:

Dee basia Gadu abi,
a ta buta de fu de musu sa waka kuma ventu.
A mbei de futuboi fëën,
kuma faja töngö sö nango ta ko kumafa a kë.
Sö Gadu taki u dee basia.

8 Ma te a o taki soni u di Mii fëën, ⌞nöö an ta mbei sipootu e. Gadu seei a kai ën. Biga⌟ a taa:

Di Könu bangi fii i sindo nëën dë, Gadu,
ja o kumutu nëën möönsö.
Joo dë Könu u nöömö.
Nöö di tii fii ta dë wan leti tii seei.

9 Wë biga fa i sai dë,
nöö leti libi hën i lobi.
Ma hogilibi ja sa si a wojo seei.
Nöö fëën mbei Masa Gadu, di Gadu fii, hopo i.
A buta i hei möön hii dee otowan fii i ku de ta nama tuu.
Nöö fa a hopo i dë, nöö ku gaan piizii,
ku wai, a buta i a di hei dë.
Sö Gadu taki fëën mii.

10 Nöö söseei a wan oto kamian u di Buku ⌞a kai ën "Masa" di⌟ a taa:

Masa, i wë seti di goonsei u di goonliba.
Dee soni dee dë a mundu ala,
nöö i wë mbei de buta sö e:

⌞dee teeja, libawojo, sonu, dee soni dë tuu,⌟
i wë tëmbë de sö.
11 Ma hii fa i si de sai dë seei,
de tuu seei o kaba a sösö nöömö wan daka.
Ma i, joo tan u nöömö.
Fa i si de sai u de dë,
de tuu o ko gaandi kuma koosu.
12 Joo doba de kumafa de ta doba awoo koosu tja go buta a wan kamian
fii toona tei otowan.
Sö de o tooka e.
Ma i, fa i sai dë, ja o tooka möönsö.
Joo dë fu nöömö.
Sö wë Gadu taki da di Mii fëën e, dee sëmbë.
13 Ma na wan daka seei a taki sö da wan u dee basia fëën e.
Söseei tu na wan ten a kai wan u de wan daka taa:
Ko sindo a mi letimaun së aki
be mi mbei dee felantima fii saka a i basu
kuma wan bangi di i ta buta futu.

14 Ma nöö dee basia fëën, de dë futuboi nöö na akaa fasi. Wa ta si de ku wojo ma Gadu ta manda de u de musu ta wooko da u dee sëmbë fëën, dee a buta fuu feni hii di heepi fëën di a abi u heepi u.

2

Aki ta bai de taa di baka buka aki hebi möön di fosuwan.

1 Wë nöö dee sëmbë, dee soni u Gadu u ko jei fa u dë aki, nöö u musu ta köni nöömö be wa misi de e.

2 Wë biga di buka di Gadu mbei ku u a bakaten aki, a dë wan hebi buka.

Wan sabi fa a bi dë di Gadu mbei di fosu buka ku Isaëli sëmbë nö? Dee basia u Gaangadu köndë wë bi tja di buka dë ko, nöö a bi abi kaakiti e. Biga ee i misi wan piki pisi fëën seei, nöö i musu fu kisi ën sitaafu nöömö kumafa a fiti.

3 Wë nöö di gaan heepi Masa Gadu manda ko da u ku di baka buka di a mbei ku u aki wë? Ee u kai ën sösö soni, nöö na a möön hogi nö? Wë biga di aki sö, Masa Jesosi seei hën fosu tjëën ko konda da sëmbë, nöö dee sëmbë dee jei ën nëën, nöö hën de tei ën tja ko konda da u tu fuu jei.

4 Nöö fa de ta kondëën dë, Gadu seei dë ku de nëën. Biga a du sömëni foombo soni a de liba ku sömëni maaka u sëmbë musu si taa dee soni de ta taki dë, de dë tuutuu soni. Dee peipei köni u di Akaa fëën seei a paati da de kumafa a kë fu de musu abi, be sëmbë si taa a nama ku de a di buka de ta konda dë.

Sö di baka buka aki hebi tjika e.

Aki ta lei fa Masa Jesosi nama ku libisëmbë tjika.

5 Un boo luku di soni di u bi ta taki naandë, dee sëmbë. Fa di goonliba o pasa, njunjun wan o ko dë, nöö na a dee basia

fëën köndë maun Gadu o buta di njunjun goonliba naandë e.
Nönö. ⌞Ma a libisëmbë maun a o butëën.⌟
6 Biga wan sëmbë bi hakisi Gadu soni a wan kamian u di
Buku taa:
Ambë seei da libisëmbë di i ta mëni ën sö?
Ambë da wan libisëmbë mii di i a' pakisei fëën sö?
7 I bi mbei ën fu wan pisiten möön lagi möön dee basia fii
köndë.
Nöö hën i toona hei ën dëën nëbai möön hii soni.
8 Hii soni i buta nëën basu.
Sö Gadu Buku taki e.
Wë di Gadu buta hii soni a u libisëmbë basu kaa, nöö na wan soni fika di dë a u liba möönsö. Ma töku wa ta si taa a dë sö eti e.
9 Ma wan soni u ta si tuu o, dee sëmbë, taa fa u dë aki, wan Libisëmbë dë di ko feni di hei dë. Hën da Masa Jesosi. Leti kumafa di Buku taki dë, söseei Gadu bi sakëën fu wan pisiten buta möön lagi möön dee basia fëën köndë. Biga di a ko dë a goonliba aki, a bi tja pena tefa a dëdë seei. Nöö a di dëdë fëën dë, nëën i sa si fa Masa Gaangadu abi bunuhati fuu libisëmbë tjika, dee sëmbë. Biga a mbei Masa Jesosi tei di dëdë fu hii sëmbë dëdë da u. Ma nöö baka u di dë hën a toona hopo ën, hën a dëën di möön hei në a mundu.
10 Fa Masa Gaangadu mbei hii soni dë, dee sëmbë, a mbei de fu de musu dë fëën seei. Nöö a bi abi nëën pakisei gaanduwe taa a o mbei sömëni libisëmbë ko miii fëën. Nöö fu di woo dë miii fëën, nöö a o mbei woo dë a dendu u di hei ku di waiti di hën Masa Gaangadu abi. Nöö hën mbei a manda Masa Jesosi ko kuma wan Fesima, faa mbei pasi da u fuu feni di hei dë.
Wë nöö a bi fiti u di Fesima dë musu tja fuka e. Biga a sö wan fasi nöö Gadu bi sa seekëën faa ko wan kaba bumbuu fesima fuu. Nöö di sëmbë di i si Gadu buta faa heepi u sö dë, hën da Masa Jesosi e, dee sëmbë.
11 Hën wë ta mbei u ko apaiti sëmbë gbelingbelin da Gadu söndö föutu. Nöö fa a ta heepi u tjika dë, u ku ën tuu ko dë di wan famii. Nöö fëën mbei sen an kisi ën faa kai u sëmbë fëën.
12 Wan sabi fa a bi taki dëën Tata a di Buku nö? A taa:
Mi o ta konda soni fii da dee baaa u mi e.
Fa de o ta ko ta miti makandi dë,
mi o ta dë leti a de mindi naandë ta kanda ta kai i në ta gafa i.
⌞Wan si fa a kai u "baaa" nö?⌟
13 Nöö söseei ⌞a fan kuma wan libisëmbë di⌟ a taki soni u Gadu a di Buku taa:
Mi o buta futoou u mi nëën liba.
Hën a toona taki möön taa:
Luku e. Luku mi aki, ku dee mii dee Gadu da mi.
Sö a nama ku u libisëmbë tjika e, dee sëmbë.
14 Wë leti kumafa i si u dee mii a taki dë abi sinkii ku gadjabia, nöö sö hënseei ko abi sinkii ku gadjabia tu, faa musu

sa dëdë kuma wan libisëmbë. Nöö di dëdë fëën dë, hën kaba di
sëmbë a sösö di ta tja dëdë ko. Hën da di didibi. Masa Jesosi
booko ën kaakiti gbegedee, dee sëmbë.
15 Fa u bi dë a fesi ta fëëë dëdë a hii di libiten fuu dë, naandë
u bi dë a katibo. Ma Masa Jesosi puu u a katibo dë mbei u ko
dë fiifii.
16 Nöö dee sëmbë dee i si a heepi sö, na basia u Gaangadu
köndë e, ma u libisëmbë wë, kuma un dee böngö fu Abahamu
dë.
17 Nöö da sö i si taa Masa Jesosi bi musu ko dë a hii pei futu
leti kuma dee "baaa" fëën e, dee sëmbë, faa sa dë wan tjalihati
Mindima ta fan ku Gadu da u. Fa u dë aki, u ko abi wan futoou
sëmbë ta wooko da Gadu. Hën seei bi paka da dee hogi du fuu,
fuu sa ko bunu ku Gadu baka.
18 Biga fu di a bi dë libisëmbë, hën mbei a ko sabi dee fuka
di wan libisëmbë abi. Dee sömëni soni ta biinga u hai u fuu du
hogi, de seepi bi ta biinga u hai ën tu, tefa de dëën fuka. Nöö
hën mbei a sa heepi u awaa te u dë a fuka e, dee sëmbë.

3

Aki ta lei fa Masa Jesosi hei möön Mosesi.

1 Wë nöö dee sëmbë fuu dë, un dë sëmbë u Gadu apaiti e, biga
a kai unu fuun ko sëmbë fëën köndë. Hën mbei mi taki e, taa
un musu buta pakisei fuunu gaanfa seei a Jesosi liba. Biga hën
da di Tjabukama u Gadu di a manda ko, ufö hën da di Gaan
Mindima fuu ku Gadu a di biibi di u dë aki.
2 ⌞Wë nöö un sabi fa de ta tei wan sëmbë buta faa tii sömëni
hia sëmbë dee ta dë a wan gaan wosu dendu. Wë sö nöö Gadu
bi buta Mosesi faa musu tii hii dee sëmbë fëën dëën, a di ten de
bi dë a di sabana.⌟ Nöö Mosesi bi du di wooko a wan futoou
fasi tuu, leti kumafa Gadu bi kë. Nöö hën a di bakaten aki,
hën Gadu tei Masa Jesosi buta a di wooko dë, faa tii dee sëmbë
fëën dëën, kumafa Mosesi bi ta tii de a fesi. Nöö a ta wooko di
wooko a wan futoou fasi tu, kumafa Mosesi bi ta wooko.
3 Ma fa i si Masa Jesosi ko a di kamian dë, nöö a hebi möön
Mosesi e. Nöö a abi möön nëbai tu. Wë biga hën ⌞da di Mii u
di Sëmbë di⌟ abi di wosu, nöö di Sëmbë di abi di wosu hën hebi
möön hii dee sëmbë dee dë a di wosu tuu, na sö nö?
4 Nöö hiniwan wosu ta abi hën basi, ma di gaan basi a hii
soni liba nöö hën da Masa Gaangadu.
5 Fa Gadu bi buta Mosesi futuboi fëën dë, nöö a bi wooko
bunu tuu kumafa Gadu kë, ta tii hii dee sëmbë dee dë a di wosu
dendu u Gadu. Ma hii fa a bi ta du dë seei, a bi dë wan peentje
nöö fu lei u dee soni dee o ko a bakaten aki.
6 Ma ⌞Jesosi⌟ Keesitu, fa a ko aki, nöö na wookoma u di wosu
wanwan nöö a dë e, ma hën da di Mii seepi u di Sëmbë di abi
di wosu. Nöö hën abi taki a hii di wosu.

Nöö dee sëmbë dee ta dë a di wosu u Masa Gaangadu dendu dë, nöö u wë e. Nöö fa u ko sëmbë fëën aki, nöö u musu biibi go dou söndö lasi hati. U musu dë ku wai ta mëni dee soni dee Gadu paamusi u taa woo feni. Nöö ee u dë sö kaa, nöö u sa dë sëmbë fu di wosu u Masa Gaangadu dendu seei gbelin.

Aki ta lei fa dee Isaëli sëmbë bi lasi di böö di Gadu bi o da de.

7 Dee sëmbë, wan jei fa di Akaa u Gadu bi bai u nö? A taa:
Tide te un ko jei di töngö u Masa,
8 nöö wan musu mbei taangajesi dëën e,
kumafa dee sëmbë fuunu u fesiten bi mbei taangajesi dëën a di sabana,
di ten de bi pooba Gadu luku.
De bi taanpu tuwë gogo a wan së taa de an dë a mi du.
9 Dee gaan sëmbë fuunu wë bi pooba mi sö e,
hii fa de bi si dee gaan wooko dee mi bi du da de hii de föteni jaa longi.
10 Nöö hën wë mbei hati u mi bi boonu ku dee lö sëmbë dë.
Hën mi taa:
“Fa i si de sai dë, sö nöö u de.
Hati u de an ta fika ta mëni mi möönsö.
De an kë ko sabi möönsö fa mi ta libi ku de tjika.”
11 Nöö fëën mbei hati u mi boonu ku de teee,
hën mi soi taa
na wan daka de o dou a di kamian möönsö, di mi bi abi u da de,
ka de sa feni böö.
Sö Gadu taki e, dee sëmbë.

12 Nöö hën mbei un musu mëni unu seei, dee sëmbë fuu dë, be na wan fuunu seei musu abi di lö hogihati di dee sëmbë dë bi abi. An musu dë taa wan kë biibi te un bia baka kumutu disa di libilibi Gadu.

13 Wan jei fa di Buku taki “tide” nö? Wë nöö un musu ta da unu seei taanga hibiwan daka u nöömö, wan musu wei, sö langa a dë tide eti. Ee nasö, nöö soni o ganjan i tja go a hogi së tee ja o a’ bisi ku Masa Gadu möön seei. Nöö an musu pasa sö ku na wan kodo fuunu e, dee sëmbë.

14 Ma ee wan sëmbë i ta hoi taanga a di biibi kumafa i bi seti ën tee go dou, nöö hën da u ku i tuu o ta njan di suti u di libi di ⌞Jesosi⌟ Keesitu abi u da u.

15 Wë nöö un boo haika di soni di di Buku taki dë wan pasi möön. A taa:
Tide te un ko jei di töngö u Masa,
wan musu mbei taangajesi dëën e,
kumafa dee sëmbë u fesiten bi mbei taangajesi dëën.

16 Wë nöö ambë seei bi da dee sëmbë bi jei fa Gadu taki ma nöö de taanpu tuwë gogo taa de an dë nëën? Na dee sëmbë dee Mosesi bi tja kumutu a Egepiti köndë nö?

17 Nöö ambë da dee sëmbë Gadu hati bi boonu ku de föteni
jaa longi? Wë na dee sëmbë dee bi du hogi te de kai dëdë fika
a di sabana dendu ala nö?
18 Nöö ambë da dee sëmbë dee a bi soi da taa de an o dou a
di kamian fëën ka de sa feni böö möönsö? Na dee sëmbë dee
an bi kë piki ën buka nö? De wë e, dee sëmbë.
19 Wë nöö hën wë u ko si taa de an feni di böö di Gadu bi kë
da de möönsö, fu di de an bi kë biibi ën hedi.

4

Aki ta lei taa Gadu abi wan böö u da u eti.

1 Dee sëmbë o, wan jei fa Gadu bi paamusi dee sëmbë fëën dë
taa a abi wan böö u da de nö? Wë nöö di paamusi dë, a dë eti
o. An tooka möönsö. Nöö fëën hedi u musu ta köni fu na wan
fuunu musu fika a baka te ja feni di böö dë.
2 Wë biga de bi konda Gadu buka da u aki leti kumafa de bi
kondëën da dee sëmbë u di ten ala, ma töku an bi heepi de e,
fu di de bi jei ma de an bi kë biibi.
3 Ma fu di u ko ta biibi ën aki, nöö u, u ta feni di böö dë.
Fa dee oto sëmbë dë bi sai dë, nöö a kai da de leti kumafa
Gadu bi taki di a taa:
Hati u mi boonu ku de teee,
nöö hën mi soi taa de an o feni di böö di mi abi u da de möönsö.
Ma fa Gadu soi da dee lö sëmbë dë seei, ma di böö u Gadu
hën a bi sai dë kaa. Biga sensi a fesiten di a mbei goonliba,
nöö hii dee wooko fëën tuu a bi seeka buta dë kaa, ⌊te dou ku
di böö fëën di a abi u da sëmbë⌋.
4 Nöö Gadu seepi feni di böö dë kaa. Wë biga a wan pisi u
di Buku de bi sikifi fa Gadu mbei goonliba a de sëbën daka
dendu. Hën de taki wan soni taa:
A di daka di fu mbei sëbën,
nöö nëën Gadu böö u hii dee wooko dee a bi wooko.
5 Nöö a baka u di dë ufö Gadu taki di soni u dee sëmbë dë
taa:
De an o feni di böö di mi abi u da de möönsö.
6 Wë ma tökuseei di böö u Gadu a sai dë eti o, dee sëmbë, nöö
sëmbë dë di o sa feni ën nöömö. Dee otowan dee u bi taki dë,
nöö de an feni ën möönsö fu di de bi jei di buka ma de an kë
piki ën.
7 Nöö hën Gadu toona buta wan oto ten möön fuu sa toona
piki ën buka be u feni di böö fëën, nöö hën da "tide". Biga a
baka sömëni jaa fu di dee sëmbë bi mbei taangajesi dëën, nöö
hën a buta Dafiti faa fan di soni dë taa:
Tide te un ko jei di töngö u Masa,
nöö wan musu mbei taangajesi dëën.
8 Wë nöö u sabi taa baka u di Mosesi ku dee lö sëmbë naandë
dëdë, hën Josua ko nëën kamian. Nöö hën tja dee Isaëli sëmbë
go dou a Kaana naandë. Biga hën bi da di köndë di Gadu da
de u de böö u hii di waka de bi ta waka a di sabana dendu.

Ma nöö nëën bi da di tuutuu böö u Gadu di a bi mëni u da dee sëmbë fëën eti e. Biga ee hën bi da di böö fëën kaa, nöö an bi o taki taa woo sa feni ën möön a wan oto ten.
9 Ma fa i si u dë aki, nöö wan böö fika eti da u dee sëmbë u Gadu.
10-11 Nöö leti kumafa i si Gadu bi böö a di saba daka dë, nöö söseei di sëmbë di o feni di böö aki o böö tu. Nöö un boo biinga taanga e, dee sëmbë, boo feni di böö u Gadu. Biga na wan kodo fuu seei musu lasi ën fu di a dë taa piki wa kë piki ën mbei, kumafa dee sëmbë ala bi lasi ën. Un boo piki di fan u Gadu e, be u feni di böö fëën nöömö di a abi u da u.
12 Wë biga dee Wöutu u Gadu a ta fan, nöö kaakiti ku libi dë a de e. De dë leti kuma wan ufangi di dë saapusaapu selenselen a de tu së tuu, ta koti dee mindimindi u kamian te dou a di bonu dendu. Nöö sö di fan u Gadu dë e. Biga te i jei ën, nöö a ta koti nango tee dou a i hatiböö kisi i akaa. A ta buta i i ta kuutu dee fasi fii ku dee soni dee dë a i hati, luku ee de bunu ee de an bunu.
13 Nöö u sabi taa na wan kodo u dee soni Masa Gaangadu mbei dë tjubitjubi dëën e, ⌞te dou ku libisëmbë hati seei⌟. Hii soni tuu dë jabijabi hooo sö nëën wojo a ta si. Nöö sö wan Sëmbë wë u musu piki e, dee sëmbë, a di fa u ta libi a goonliba aki.

Aki ta lei u taa Masa Jesosi hën da di Mindima fuu ku Gadu.

14 ⌞Wë ma nöö un boo toona mëni di soni di u bi taki, dee sëmbë.⌟ U abi wan Gaan Mindima a u ku Gadu mindi ta heepi u e. Hën da Jesosi di Mii u Masa Gaangadu, nöö hën bi pasa langalanga go dou tee a Gaangadu Köndë a liba ala.

Nöö fa u ko ta biibi dee soni fëën aki, nöö be un hoi go dou e.
15 Wë biga di Gaan Mindima di u abi aki, an dë taa an ta fii ku u tee wan soni taanga da u poi fuu musu du. A ta fii ku u o. Biga dee soni dee ta pooba u puu u a di pasi u Gadu aki, nöö hii de tuu bi pooba u puu ën tu di ten a bi dë libisëmbë a goonliba aki. Ma hën an bi du hogi wan daka möönsö.
16 Nöö hën mbei an dë fuu panta, dee sëmbë. Ma un boo go nëën waiwai go begi ën ka a dë nëën könubangi dë ta tii u ku ën bunuhati. Nöö a o abi tjali fuu, nöö a o ta heepi u a soni ku ën bunuhati te u dë a wan fuka.

5

Aki ta lei fa wan mindima musu dë ku fa di wooko fëën hebi tjika.

1 ⌞Wë nöö dee sëmbë, un sabi fa dee Isaëli sëmbë dee an nama ku Masa Jesosi eti ta du.⌟ De ta abi wan sëmbë di dë di Gaan Mindima u de ku Gadu, nöö di sëmbë dë a dë wan libisëmbë kuma deseei di de tei a de dendu buta a di wooko. Nöö fa a sai

a di wooko naandë, nöö a ta tja peesenti go da Gadu. So juu a ta kii mbeti ta tjuma da Gadu tu kumafa di wëti taki, u paka paima da sëmbë fu dee hogi de bi du.

2 Wë nöö sö wan mindima musu ta fii ku dee sëmbë dee a ta heepi dë e. Wë biga fa de ta misi di wëti u Gadu fu di de an bi fusutëën bunu ta kumutu a pasi dë, nöö söseei a sa miti ën tu.

3 Hën mbei leti kumafa i si a ta kii dee mbeti da dee oto sëmbë ta tjuma ta paka paima da de dë, nöö söseei a musu ta kii dëën seepi tu.

4 Nöö sö wan sëmbë an sa tei sö wan hei wooko buta nëën seei liba e, ee na Gadu hën kai ën nëën, kumafa a bi kai di fosu mindima de kai Alon.

5 Wë nöö söseei ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu tu e, dee sëmbë. Fa a ko dë di Gaan Mindima fuu aki, nëën seei hei ën seei sö e, ma Masa Gaangadu hën butëën a di lö wooko dë. Biga wë un sabi di soni di Gadu bi taki dëën ala kaa taa:
Tide mi tja i ko buta a lanti fesi e,
be de sabi taa ju da mi mii, nöö mi da i tata.
6 Nöö a taki a wan oto kamian u di Buku taa:
Ju da wan mindima kuma Melikiseideki.
Nöö di mindima di i dë aki,
ja o kumutu nëën möönsö.
Joo dë nëën fu teego.
Sö Gadu taki e.

Aki ta konda fa Masa Jesosi

dë Mindima tjika.

7 Nöö di Masa Jesosi bi dë a goonliba aki ⌞nöö a bi tja fuka e. Nöö nëën a lei u fii ku sëmbë.⌟ Biga a go a Gadu ku gaan begi, ku bai këë, ku wata a wojo seei, fu di a sabi taa Gadu nöö sa puu ën fu an musu dëdë di lö dëdë di a o dëdë naandë. Nöö Gadu jei di begi fëën tu, dee sëmbë. ⌞An puu ën fu an musu dëdë, ma a dëën taanga faa tjëën,⌟ fu di a sakëën seei nëën basu ku lesipeki.

8 Nöö sö u si taa hii fa hën Tata bi dëën taki fëën seei seei, ma a dee fuka dendu a lei u piki hën Tata buka a soni.

9 A di lö fasi dë wë a ko di möön gbelingbelin sëmbë u heepi u. Nöö fa u dë aki, hiniwan sëmbë di ta piki ën buka sa ko nëën awaa faa feni heepi nëën u teego.

10 Biga Gadu butëën Gaan Mindima fuu ku ën awaa. Nöö ⌞an dë mindima a di fa dee Isaëli mindima ta dë, ma⌟ a dë mindima a di fasi u Melikiseideki.

Aki ta lei ambë da gaan sëmbë a di biibi ku ambë da piki mii.

11 Wë nöö fa u ta kai Melikiseideki në aki, dee sëmbë, hia soni dë nëën fuu sa taki e, ma a o taanga da unu fuun fusutan. Wë biga un malëngë u lei soni tumisi.

12 Wë biga fu di juu ten di un ko a biibi, a bi longi tjika fu
sonte un tuu bi sa bia ko leima ta lei otowan. Ma awaa seei un
sai naandë eti fu sëmbë musu toona ta lei unu hii dee goonsei
pisi u di woto u Masa möön, dee un bi musu sabi gaanduwe
kaa.
Fa un sai dë, un dë leti kuma wan piki mii di ta bebe bobi
eti. Wan sa njan bumbuu njanjan eti.
13 Biga di sëmbë di ta bebe bobi, nöö hën da miii e. An ta
fusutan di Buka u Gadu tjika faa sabi andi da leti libi ku andi
da wogi libi a Gadu wojo. Biga piki mii nöö a dë eti.
14 Ma di gbelingbelin njanjan, nöö a dë u dee gaangaan
sëmbë, dee bi ta guwenti u piki di Buka tee de ko ta sabi andi
da hogi ku andi da bunu.

6

Aki ta kai dee fosu soni

dee wan biibima musu sabi.

1 Wë dee sëmbë o, wan boo fika ku dee fosu pisi u di lei u
⌞Jesosi⌟ Keesitu ta taki nango ta ko nöömö e, ma un boo go a
dee möön fundu pisi awaa. Wan boo fika kuma miii, ma un
boo ta lei nango te u ko gaangaan sëmbë a di biibi. Biga u bi
sabi gaanduwe kaa taa u bi musu bia disa dee lö guwenti dee
an heepi u fuu feni di libi u teego. U bi sabi kaa taa u musu ta
biibi Gadu ta a' futoou nëën.
2 U bi sabi andi ku andi dee dopu kë taki. U bi sabi faandi
mbei de ta buta maun a sëmbë mindihedi ta begi. U bi sabi taa
te u dëdë, nöö woo weki baka. U bi sabi taa Masa Gaangadu
hën o kuutu hii soni buta fa de musu dë u teego.
3 Dee lö soni dë tuu u bi lei sabi gaanduwe kaa, nöö ee Gadu
da u pasi nöö un boo go a dee otowan awaa e.
4 Wë biga ee wan sëmbë wojo fii bi limbo wan pasi kaa, i bi
fusutan soni u Gadu nöö hën i sai dë bia baka disëën, nöö unfa
dee lei dë o du heepi i möön? Biga i bi tesi di bunu di Gadu da
u luku fa a suti kaa. I ku dee otowan fii bi njan di bunu u di
Akaa u Gadu makandi.
5 I bi fii di wöutu u Masa Gaangadu fa a suti tjika. I bi sabi
soni u dee kaakiti dee ta dë a di libi di o ko a baka.
6 Sö wan sëmbë ee i bia kumutu disa dee soni dë, nöö unfa
de sa du toona heepi i möön fii bia libi baka toona ko a Gadu
möön? De an sa heepi i e baa.
Wë biga a dë leti kuma i seei toona ta tei di Mii u Gadu tja
go peka a di lakpa pau möön, buta naandë da hii lanti ta hoi a
sipootu ta kosi.
7 Biga ee wan goon dë, nöö hën tjuba ta kai nëën hiniwanten
faa sa feni wata kumafa a dë fanöudu, nöö njanjan o ko bunu

nëën da dee sëmbë dee bi wooko ën. Sö wan goon, Gadu wë i si dë ku ën e.
8 Ma ee wan goon dë, nöö söso baakamaka ku gaanwomi-hati nöö ta göö nëën, nöö di lö goon dë an abi na wan wojo heepi. A hogi poi. A fika u de suti faja nëën tjuma puu dë. Nöö sö di sëmbë u taki dë, sö a dë. Nöö ee an mëni ën seei nöö di siba u Gadu o kisi ën e. A o kaba a sösö.

Aki a ta gafa dee sëmbë

a di fa de ta libi bunu.

9 Ma un dee lobi sëmbë fuu dë, hii fa u ta bai unu aki seei, ma na sö u sabi taa un dë e. Wë biga u ta abi mëni a unu liba sabi taa un ta libi wan möön bunu libi da Gadu, kumafa a fiti dee sëmbë dee feni di heepi u Gadu.
10 Nöö fa Gadu sai dë, an ta kuutu könku e, ma a ta kuutu leti a pasi. Nöö an o fëëkëtë dee bunu libi fuunu dee un ta libi naandë. A ta si fa un ta lobi ën ta heepi dee oto sëmbë fëën. Sö un ta libi nöömö.
11 Nöö sö wë u kë tu e, dee sëmbë, fu hibiwan fuunu musu ta libi sö nango nöömö te dou. Biga te un ta libi sö kaa, nöö woon sabi gbelin taa woon kisi dee bunu u Gadu nöömö dee a abi u da u a bakaten.
12 Fëën mbei wa kë fuun ko malëngëma e, dee sëmbë. Ma be un ta djeesi dee otowan nöömö, dee bi tai hati ta biibi tefa de feni dee soni dee Gadu bi paamusi de.

Aki ta lei taa te Gadu paamusi wan soni nöö an o bia.

13-14 Wë nöö dee sëmbë, un boo toona mëni di soni Gadu bi paamusi di gaan sëmbë fuu de kai Abahamu. A taa:
Mi taki da i gbelin taa mi o dë ku i ta heepi i,
nöö mi o mbei di böngö fii ko hia seei.
Sö Gadu bi taki da Abahamu. Wë nöö di ten a paamusi ën di soni dë, nöö ku soi a paamusi ën e. Nöö an dë taa a kai oto sëmbë në soi. Nönö. Ma hënseei në wë a kai soi taa a o du sö nöömö. Wë biga oto në an dë di hebi möön di fëën, faa tei soi nëën liba.
15 Nöö fa Gadu fan dë, hën Abahamu dë ta hoi pasensi ta luku di soni nöömö di Gadu bi paamusi ën dë, teefa a ko feni ën.
16 Wë biga sö a dë e, dee sëmbë. Te wan libisëmbë o soi, nöö a ta kai wan në di hebi möön di në fëën seei nöö a soi, fu di fan fëën musu a' gaan kaakiti. Nöö sëmbë an o sa feni soni u taki nëën liba möönsö, biga fa a taki dë, a tan sö.
17 Nöö fëën mbei di Masa Gaangadu paamusi dee sëmbë fëën taa a o da de di bunu fëën, nöö a taki ën ku soi. Biga a kë u de sabi taa di soni a paamusi dë an o kaba a mundu möönsö, a o pasa sö nöömö.
18 Nöö a ko dë tu soni u Gadu di an sa puu möönsö, di paamusi fëën ku di soi fëën. Nöö hën mbei hati fuu sa kötö

gaanfa awaa e, dee sëmbë. Biga fa u kule go a Gadu fuu tei dee bunu a abi u da u, nöö u sabi taa an sa ganjan u. A o da u de nöömö.

19-20 Nöö di sabi u ta sabi taa Gadu o da u dee soni a paamusi u dë, hën ta hoi hati fuu leti kuma wan hanka de tuwë fu hoi wan sipi faa tan pii a wan kamian. Nöö leti kumafa wan sipi hanka musu abi wan kamian ka a sa peka gingin, söseei di biibi fuu dë gingin a Masa Jesosi. Biga hën waka a u fesi kaa. A pasa di gaan koosu di bi tapa sëmbë fu de an sa dou a Gadu, hën a waka tololoo go dë leti ka Gadu dë ala, faa sai dë ta heepi u. Hën wë i si ko dë di Gaan Mindima fuu ku Gadu fu nöömö e, nöö a dë kuma Melikiseideki.

7

Aki ta konda da u ambë da Melikiseideki ku fa hën ku Masa Jesosi djei.

1 ⌞Wë nöö, dee sëmbë, fa u ta taki aki taa Masa Jesosi hën ko dë wan mindima kuma Melikiseideki, nöö andi di dë kë taki?⌟ Wë Melikiseideki bi dë wan hebi sëmbë u fosuten. Hën bi dë könu ta tii di köndë de kai Salem. Nöö a bi dë wan mindima tu e, ta fan ku di möön hei Gadu u mundu da libisëmbë.

Nöö di juu ten Abahamu bi go feti ku dee könu u oto köndë wini de tefa a toona ta ko, nöö hën di Melikiseideki aki go miti ku ën a pasi. Nöö hën a begi da Abahamu te a kaba kai di bunu u Gadu faa ko nëën liba.

2 Nöö hën Abahamu paati dee gudu dee a wini a di feti a teni hipi, hën a da Melikiseideki wan hipi fu di a bi dë Mindima u libisëmbë ku Gadu.

⌞Nöö sö i si Melikiseideki ku Masa Jesosi djei, biga de tuu abi di wan wooko.⌟

Nöö fa di në u Melikiseideki sai dë, un sabi andi a kë taki nö, dee sëmbë? A kë taki "Könu fu Leti Libi". Nöö fa a bi dë könu u di köndë de kai Salem dë, nöö hën da a dë "Könu fu Kötöhati" tu, biga "Salem" hën da "kötöhati" a di töngö.

⌞Nöö söseei Masa Jesosi dë di Könu u Letilibi tu, ku di Könu fu Kötöhati, biga nëën dee soni dë ta kumutu.⌟

3 Nöö fa Melikiseideki sai dë, nöö wa jei tata fëën, wa jei mama fëën. Nöö de an sikifi fëën tu ambë da gaan sëmbë fëën, ambë da bakamii fëën di a abi. De an sikifi disa da u taa a sö wan daka de pali ën ku sö wan ten a dëdë. Di mindima wooko fëën di a bi dë, hën nöö fika dëën u nöömö, leti kuma di Mii u Masa Gaangadu.

4 Nöö luku fa di sëmbë naandë hei tjika. Biga hii fa Abahamu bi dë di möön hei gaan sëmbë fuu, ma tökuseei a da Melikiseideki hafu u dee gudu a bi wini a di feti. Sö Melikiseideki bi hei tjika e.

5 Më nöö sö a dë a dee Isaëli wëti taa te i abi teni soni nöö di
mindima o tei wan a i da Masa Gaangadu. Ma nöö di mindima
u Isaëli, a musu dë fu di lö u Leifi, biga di lö dë nöö Gadu hei
te a da de di wooko dë. Aluwasi fa hii Isaëli sëmbë seei dë
Abahamu böngö, ma töku sëmbë u di lö u Leifi nöö ta tei soni a
dee otowan.

6 Ma di Melikiseideki aki, hën an bi dë böngö u Leifi möönsö
e, ma tökuseei a bi tei soni a Abahamu hën a kai di bunu u Gadu
ko nëën liba.

Më nöö sö u ko si taa hii fa Abahamu bi kisi dee gaan
paamusi a Gadu, ma Melikiseideki bi möön hei möön hën.

7 Më biga di möön hei sëmbë hën ta kai di bunu u Gadu ko
buta a di otowan liba, na sö nö?

8 Më nöö dee sëmbë, a di soni u taki aki u ko si taa de dë tu
pei mindima ta tei soni a otowan: dee mindima dee dë a di lö
u Leifi, ku dee dë kuma Melikiseideki. Nöö de tooka e. Biga
dee u Leifi, de ta dëdë, ma di aki sö wa jei dëdë fëën möönsö.
Libi nöö fika dëën u nöömö, ⌞kuma Masa Jesosi⌟.

9-10 Më nöö u sa taki wan oto soni möön tu kumafa Meliki-
seideki hebi tjika. Biga fa hën ku Abahamu bi miti, a bi dëën
dee soni dë, nöö fuu taki nöö Leifi seei wë bi dëën tu e, hii fa a
bakaten hën ko ta pii soni a dee otowan. Biga di ten dë de an
bi pai ën eti, ma a bi dë a di böngö u Abahamu ta ko eti.

Aki ta lei u faandi mbei di mindima musu tooka.

11 Wë nöö di soni u Abahamu di u ta taki aki, nöö a baka
fëën ufö Gadu ko buta di wëti taa dee sëmbë ta du di mindima
wooko u Isaëli nöö de musu dë u di lö u Leifi. Nöö faandi mbei
a di ten fuu aki wan oto pei mindima musu toona ko dë möön,
kuma Melikiseideki baka? Andi mbei de an sa fika kuma de
Alon go dou, dee dë u di lö u Leifi? Wë biga dee sootu pei
mindima naandë, dee u Leifi, de an sa heepi u te u ko bumbuu
sëmbë a Gadu wojo möönsö e, hën mbei di mindima musu
toona tooka baka.

12 Wë nöö ee di mindima tooka, nöö dee wëti dee nama ku
ën seei musu tooka tu.

13 Wë nöö sö de tooka tuu e, dee sëmbë. Biga di Mindima fuu
di ko a bakaten aki, hën an bi dë a di lö u Leifi möönsö kumafa
di wëti bi buta. Ma hën bi dë u wan hii oto lö, nöö na wan
sëmbë fu di lö dë bi ko dë mindima wan daka ta tjuma soni da
Masa Gaangadu.

14 Biga wë hii u tuu sabi taa di Masa fuu an bi dë di böngö u
Leifi e, ma a bi dë di böngö u Juda. Nöö fa Gadu bi da Mosesi
dee wëti dë, nöö na Juda bi kisi di mindima wooko e, ma Leifi
hën bi kisi ën kumafa u bi taki dë kaa. Ma töku awa wan sëmbë
u Juda ko abi di wooko dë.

15 Nöö da sö u ko si gbelingbelin taa di wëti ko tooka e, dee
sëmbë. Wan oto pei mindima ko awaa nöö hën an dë kuma
dee otowan. Disi toona ko dë kuma Melikiseideki baka.
16 Nöö an kisi di wooko fu di a dë a di mindima lö, ma a kisi
ën fu di di libi fëën abi sö wan kaakiti tee dëdë an sa kii ën
möönsö.
17 Fëën mbei Gadu bi taki fëën a di Buku taa:
I dë wan mindima kuma Melikiseideki,
nöö di mindima wooko fii dë,
an o kaba möönsö.
18 Nöö da awa u ko si taa dee lö wëti dë ku hii di awoo fasi
fa libisëmbë bi musu ta dini Gadu, de tuu kaba awaa e. Nöö di
soni mbei de kaba, fu di de an bi abi kaakiti u sa heepi u.
19 Fa di lö fasi u dini Gadu dë bi sai dë, an bi sa mbei na
wan sëmbë ko bumbuu a Gadu wojo möönsö e, dee sëmbë. Ma
fa Gadu ko tookëën a baka aki, hën u ko abi wan möön bunu
soni fuu biibi. Biga u sabi awaa taa u sa nango dou te a Gadu
nöömö awaa.

Aki ta lei u fa Masa Jesosi tooka ku dee oto mindima möön.

20-21 ⌞Wë nöö, dee sëmbë, fa Jesosi ko dë u mindima aki, a
tooka ku dee oto mindima a wan oto futu möön e.⌟ Biga dee
otowan, na ku soi de bi ta buta de e, ma di i si aki hën ko dë
mindima ku wan soi fu Gadu. Biga de bi taki fëën a di Buku
taa:
Masa bi soi wan soi taa di mindima wooko fii dë an o kaba
möönsö.
Nöö fa a taki ën dë, nöö an o tooka pakisei möönsö.
Sö di Buku taki e.
22 Nöö hën mbei u ko si taa di buka di Gadu mbei ku
libisëmbë a bakaten aki, a dë möön hebi möön di a bi mbei a
fesi. Biga di mindima u di buka aki, hën Gadu buta ku soi faa
dë nöömö. Hën da Masa Jesosi seepi.
23 Fa dee oto mindima bi dë, nöö de bi dë te a hia e, fu di dëdë
an bi ta da na wan u de pasi fu de tan a di wooko fu nöömö.
Fëën mbei wë de bi ta tooka.
24 Ma di aki sö, Jesosi, hën a o libi u nöömö. Hën mbei di
mindima wooko fëën o dë fu nöömö tu.
25 Fëën mbei tu, ee wan sëmbë i kë go dou a Gadu, nöö Masa
Jesosi fii begi e. Biga hën sa heepi u te dou fu di a ta libi nöömö
faa ta fan ku Gadu da u.
26 Wë nöö sö wan mindima u bi musu abi e, dee sëmbë, di dë
apaiti gbelingbelin da Gadu söndö föutu. Fa a sai dë, na wan
daka seei a bi du hogi kuma dee otowan e. Hën wë Gadu tja
go buta te a di möön hei kamian u mundu ala.
27 Nöö fa a dë a di mindima wooko dë, nöö an dë faa musu
ta du kumafa dee oto mindima ta du e. De, de ta kii mbeti da
Gadu hiniwan daka baka na baka ta paka u dee hogi di deseei
ta du te de kaba, ufö de musu kii da dee oto sëmbë tu. Ma disi,

wan kodo pasi tö a bi hopo hënseei da Gadu paka paima da libisëmbë fu nöömö.
28 Fa u dë aki, Isaëli wëti dë sö taa wan Gaan Mindima musu
dë ta fan ku Gadu da de. Nöö te de o buta di mindima dë, nöö
wan libisëmbë de ta tei buta. Nöö fu di a dë wan libisëmbë, nöö
an ta abi kaakiti tjika möönsö faa libi söndö föutu a Gadu wojo
e. Ma di Gaan Mindima di Gadu buta ku soi a baka aki, hën da
di Mii fëën seei. Nöö fu di a libi söndö föutu a goonliba aki, hën
mbei a ko dë di kaba bumbuu Mindima fuu ku Gadu u nöömö.

8

Aki ta taki soni u di wosu u Gadu ka Masa Jesosi ta wooko a liba ala.

1 Wë nöö dee sëmbë, di mama u di soni di u ta fan aki dë sö
taa u ko abi sö wan Gaan Mindima tuu, a u ku Gadu mindi.
Hën da Masa Jesosi. Nöö di bangi fëën ka a go sindo dë, a dë
leti a di kaba hebima kamian a letimaun së u Masa Gaangadu
ka a dë nëën könubangi a liba ala.
2 Nöö fa Masa Jesosi dë di Mindima fuu dë, a ta wooko a di
leti Wosu fu Gadu e, di gbelingbelin wan, nöö di wosu dë an
dë kuma di de bi ta begi Gadu a di sabana ala. Biga fa dee gaan
sëmbë fuunu bi hopo di wosu u Gadu a di sabana dë, nöö ku
deseei maun de bi hopo ën. Ma di Wosu di u ta taki aki, Masa
Gaangadu seei hopo disi.
3 Fa dee mindima u Isaëli sai dë, dee sëmbë, hibiwan u de
de ta buta u de musu ta tja soni go da Gadu. So juu de ta tja
peesenti go dëën. So juu de ta tja mbeti fu de kii tjuma u paka
paima. Nöö sö nöö a dë a di Mindima fuu a liba ala, a Masa
Jesosi, tu. Fa a sai dë, sö hënseei musu abi soni fu tja go da
Gadu tu.
4 Ma nöö Masa Jesosi, ee a bi dë a goonliba aki, de an bi o
dëën pasi faa dë wan mindima e. Biga dee u goonliba aki, de
ta tja soni ta tjuma da Gadu kumafa dee Isaëli wëti buta. Ma di
mindima wooko u Masa Jesosi, hën an nama a dee Isaëli wëti
möönsö.
5 Nöö fa dee mindima u Isaëli ta wooko a di Wosu u Gadu a
goonliba aki, nëën da di tuutuu Wosu u Gadu eti e. Ma a dë
kuma wan peentje u lei fa soni dë a Gadu ala. Fëën mbei wë
Gadu bi bai Mosesi taanga di juu ten di a o mbei di fosu Wosu
u Gadu a di sabana ala. A taa:
Mëni i seei bunu ku di Wosu di joo mbei dë,
fii mbei hii soni buta leti kumafa i si mi bi lei i a di kuun liba
ala.
Di soni mbei a bai ën sö, fu di a kë u hii soni musu djeesi di fa
soni dë a Gadu ala.
6 Nöö fa Masa Jesosi ta wooko di mindima wooko fëën a
Gadu ala, nöö di wooko di a feni dë a bumbuu gaanfa möön

di dee mindima bi ta wooko a di fesiten wosu u Gadu naandë.
Wë biga di buka di Gadu mbei ku u a bakaten aki, a dë
bumbuu gaanfa möön di a bi mbei ku dee sëmbë u di ten dë.
Masa Jesosi seei wë tja di baka buka aki ko da u e, dee sëmbë,
nöö a paamusi u möön bumbuu soni möön dee soni di oto
buka bi paamusi.
7 Haika e, dee sëmbë. Ee di fosu buka di Gadu bi mbei ku
dee gaan sëmbë fuunu a di ten u Mosesi bi a' kaakiti tjika fu sa
heepi libisëmbë kumafa a dë fanöudu, nöö Gadu an bi o suku
faa toona mbei wan oto buka ku u möön e.
8 Ma hënseei si taa di buka dë an heepi dee sëmbë fu de ko
bumbuu tjika. Biga a feni föutu a de di a taa:
Un haika e, woo dë te dou wan ten,
nöö mi o toona mbei wan njunjun buka möön
ku dee lö u Isaëli te kisi dee lö u Juda.
9 Ma di njunjun buka an o dë kuma di mi bi mbei ku dee gaan
sëmbë u de.
Biga fa i si mi bi tja dee gaan sëmbë u de
kumutu a Egepiti köndë ala,
nöö mi bi tja de leti kumafa wan tata ta tja hën mii a maun.
Sö mi bi tja de tjika.
Nöö hën mi mbei wan buka ku de.
Ma de an bi hoi di buka di mi mbei ku de dë e.
Nöö hën wë mbei miseei bia baka da de tu.
Sö Gadu taki.
10 Nöö hën a toona taa:
Di buka di mi o toona mbei ku Isaëli sëmbë a bakaten o dë sö
taa
mi o tja dee wëti u mi go buta a de fusutan.
Tee a de hati dendu seei de o ta fii de.
Nöö mi o ko dë Gadu u de awaa,
nöö de o ko mi sëmbë.
11 Nöö na wan sëmbë seei o dë ta buta ku di otowan fëën möön
taa a musu ko sabi mi.
Na wan baaa o ta buta ku ën baaa sö tu.
Biga hii de tuu o sabi mi kaa,
kumutu a dee möön gaan wan te dou a dee piki wan.
12 Nöö fa de o ko sëmbë u mi dë,
nöö mi o a' tjali u de,
nöö ma o hoi dee hogi du u de a bëë möön.
Ma o ta mëni de möön seei.
Sö wë Gadu taki e, dee sëmbë.
13 Wë nöö di fa a taki u di njunjun buka aki, nöö nëën u ko
si taa aan toobi ku di fosu buka möön. Di ala ko gaandi kaa.
Nöö di soni di i si ko gaandi, te wan pisi a o kaba fiaa. De an o
dë nëën du möön seei.

9

Aki ta lei fa di wosu u Gadu

a di sabana bi dë.

1 Wë nöö dee sëmbë, di Gadu mbei di fosu buka ku dee gaan
sëmbë fuunu a fesi dë, nöö a bi da de dee wëti fëën, ku unfa de
musu ta begi ën ta dini. Nöö söseei a lei de unfa u de mbei di
wosu fëën a goonliba aki.

2 ⌞Nöö di Wosu u Gadu dë, a mbei ku mbeti kakisa leti
kumafa de ta mbei pelawosu sö, ma a abi tu kamba.⌟ Nöö a di
fosu kamba fëën, nöö naandë di gaan lampu bi ta dë ta tuwë
limbo a di wosu, ku di tafa di de ta buta bëëë apaiti da Masa
Gaangadu. Nöö di kamba dë, hën de bi ta kai di Hebi Kamian
u Gadu.

3 Ma nöö a baka fu di kamba dë, nöö wan oto kamba bi dë
tu, nöö a paati ku di fosuwan ku wan gaan degi koosu, hebi
wan. Nöö di baka kamba dë, hën de kai di Kaba Hebi Kamian
fu Gadu.

4 Nöö hën abi di goutu tafa de ta buta dee sumëë suti soni de
ta tjuma da Masa Gaangadu, ku di këdë di de ta kai di Këdë u
di Buka.

Nöö fa di Këdë u di Buka bi sai naandë, nöö de tapëën ku
goutu te lontu dou. Nöö a di Këdë dendu i abi di goutu paniki
di de bi buta so u di bëëë di kumutu a Gadu de kai "mana", ku
di kokoti fu Alon di bi nasi folo, ku dee paatapaata sitonu di
de bi sikifi dee wëti u di Buka. Dee lö soni dë bi dë a di Këdë
dendu.

5 Nöö a di Këdë liba i abi wanlö soni de mbei kuma dee
libilibi soni dee ta dë a Gadu Köndë ala ku hanza, nöö de ta
lei di waiti u Gadu fa a dë. Nöö dee hanza u de ta tuwë kötö
a di Këdë tampa liba ka libisëmbë ta feni paadon a Gadu. Ma
nöö dee soni dë tuu, wa sa taki de finifini nöunöu kumafa de
bi dë e.

Aki ta lei fa de bi ta du a di fosu Wosu u Gadu.

6 Wë nöö di de seeka dee soni buta sö kaa, nöö dee begima
nango hiniwan juu a di fosu kamba dë, fu de ta dë a di wooko
ta dini Masa Gaangadu kumafa a dë fanöudu.

7 Ma nöö a di u mbei tu kamba dendu, naandë di Gaan
Mindima nango hën wanwan tö wan pasi nöö a wan jaa
dendu. Nöö fa a nango dë, na söndö buuu e. Biga a musu kii
mbeti tei buuu lëmbë di Këdë faa paka da hënseei te a kaba,
bifö a musu toona tei lëmbë paka da dee oto sëmbë fu dee soni
de bi misi söndö de sabi. Sö di wëti bi dë kaa.

8 Wë nöö ku dee soni naandë di Akaa u Gaangadu bi ta lei
limbolimbo taa sö langa di fosu wosu sai dë ku di gaan koosu
di paati de tu kamba, nöö hën da di pasi an jabi eti fu sëmbë sa
go dou a di Kaba Hebi Kamian ka Gadu dë.

9 Nöö fa u dë aki u ko fusutan wan oto soni tu. Hën da, fa
sëmbë bi ta tja dee peesenti ko da Gadu dë ta kii mbeti dëën
seei, ma dee soni dë an bi a' kaakiti tjika u seeka di sëmbë di

ko begi Gadu a di fasi dë e, te hati fëën an ta latja möön u dee hogi a bi du. Na seei.

10 Biga dee lö soni dë, dee njanjan soni sö, soni u bebe, bamba sömëni pei fasi u wasi, de bi dë döösë soni nöö fu sëmbë ta du kumafa dee wëti taki. Ma töku wan ten bi o ko nöömö di hii dee soni dë tuu o kaba, njunjun wan o ko.

11 Wë nöö fa u dë aki, di ten ko kaa e, dee sëmbë. Biga ⌞Jesosi⌟ Keesitu hën tja di njunjun fasi ko fu dini Gadu, nöö bumbuu soni seei dë nëën dendu. Nöö Masa Jesosi seei da di Gaan Mindima u disi.

Aki ta lei fa de soni u tide djei dee bi dë a fesi, ku fa de tooka ku deseei.

Fa Masa Jesosi ko dë Gaan Mindima fuu aki, dee sëmbë, hën an bi denda go a wan wosu di libisëmbë maun mbei e. Ma a go a wan möön bumbuu kamian, hebi wan, di an dë soni u goonliba basu aki.

12 Nöö fa a go naandë, an tja mbeti buuu, kuma dee kaabita sö ku dee kau mii dee dee mindima u goonliba aki ta kii ta tja buuu. Nönö. Fëën seei buuu wë a tja e. Nöö a waka seei langalanga go tee go dou a di Kaba Hebi Kamian ka Gadu dë a liba ala. Naandë sö a go e, di wan kodo pasi dë tö.

Nöö di soni di Masa Jesosi du dë, dee sëmbë, an o dë faa du ën a bakafutu möön kumafa dee oto mindima ta du. Wë biga di buuu fëën di kai a goon di wan pasi dë, hën paka di paima fu nöömö fu hii dee hogi du fuu libisëmbë.

13 Wë un sabi fa dee mindima u Isaëli ta du kaa. De ta tei di buuu u kaabita, ku dee womi kau, ku di sindja u dee njönku mujëë kau dee de bi tjuma, nöö de ta lëmbë sëmbë ta puu sundju a de fu de musu sa ko limbo. Ma hii fa de ta du dë seei, ma di buuu dë an ta limbo de hati dendu e. Nönö. Döösë soni nöö de ta du dë.

14 Ma nöö di buuu u ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu di a paka da u wë? An bumbuu gaanfa möön di buuu u dee lö soni dë nö? Biga hën ta limbo u hati ta puu dee hogi a u hati dee bi ta paati u ku Gadu, fu wa mëni de möön seei. Hën mbei u sa dini di libilibi Gadu waiwai awaa.

⌞Nöö i abi wan oto fasi di di buuu u Masa Jesosi tooka ku di u dee mbeti de ta kii da Gadu dë. Dee mbeti ta paka de buuu söndö de sabi.⌟ Ma Masa Jesosi, ku ën seei kë wë a hopo ën seei paka da u. Fa a du dë, di Akaa u Masa Gaangadu di dë u nöömö, hën wë heepi ën faa du sö e.

⌞Nöö leti kumafa dee mbeti de ta kii dë musu dë telutelu söndö föutu, nöö sö nöö⌟ Masa Jesosi bi dë söndö föutu tu. Biga an du hogi wan daka.

15 Fa Masa Jesosi Keesitu du da u dë, dee sëmbë, hën mbei Gadu sa toona mbei wan hii njunjun buka ku u libisëmbë.

Biga Masa Jesosi dëdë paka puu u fu wan musu kisi sitaafu u hii dee hogi u bi du di ten u bi dë a di fosu buka basu. Nöö awaa u dee sëmbë dee a kai fu ko nama ku ën a di njunjun buka aki, u sa feni hii dee bunu tuu awaa dee a bi paamusi faa da u. Nöö dee bunu naandë, de an o kaba a mundu möönsö.

Aki ta lei u fa di buuu u Masa Jesosi abi kaakiti tjika.

16-17 Wë nöö dee sëmbë, dee Buka u Gadu u ta taki aki, de dë leti kuma te wan sëmbë o mbei buka ku i taa te a dëdë nöö joo feni dee gudu fëën. Ma di sëmbë dë, de musu sabi bunu taa a dëdë tuu ufö joo feni dee gudu fëën e. Biga ee an dëdë, nöö di buka di a mbei dë aan kaakiti eti.

18 Nöö söseei di buka bi dë tu, di Gadu bi mbei ku dee gaan sëmbë fuunu a fesi. An bi sa abi kaakiti ee na wan soni bi dëdë tuwë buuu a goon.

19 Biga di Mosesi konda hii di buka pisipisi da dee sëmbë te a kaba kumafa dee wëti taki, nöö hën de tei kau mii buuu ku kaabita buuu hën de mökisi ku wata. Nöö hën de tei di uwii de kai "hisopu", ku sikafu puuma di de bi bë, nöö hën de ta nama a di buuu ta lëmbë di buku di de bi sikifi di buka, ku hii dee sëmbë dee bi sai dë tuu te de kaba.

20 Nöö hën Mosesi fan ku de taa:
Di buuu aki sö, nöö hën sitampu di buka
di Gadu mbei ku unu aki e,
fuun musu hoi ën.

21 Nöö söseei de lëmbë di Wosu u Gadu tu. Hii dee soni dee dë a di wosu dendu dee de ta wooko ku de apaiti, de tuu de lëmbë ku di buuu e. Ee nasö, de an bi o dë limbolimbo a Gadu wojo möönsö.

22 Nöö a fika piki möön, nöö hii soni tuu musu limbo ku buuu. Biga sö di wëti taki kaa. Wë biga ee buuu an kai a goon, nöö Gadu an bi o sa puu sëmbë a bëë u di hogi de du, fu de an kisi sitaafu.

23 Wë nöö a bi dë fanöudu fu de ta kii dee mbeti dë e, dee sëmbë, ta tei di buuu ta seeka soni faa musu ko dë limbolimbo. Ma nöö hii fa de ta du dë seei, ma a dë kuma wan peentje nöö fii fusutan fa dee soni u Masa Gadu Köndë dë. Ma a Gadu Köndë ala wan möön bumbuu soni, hebi wan, bi musu dëdë paka fu de tei buuu fëën lëmbë soni. Ee nasö soni an sa seeka limbo tjika faa sa dë ka Gadu dë.

24 Nöö di wosu ka de nango ta begi Gadu a goonliba aki, nöö hën seei dë wan peentje fuu lei soni nëën tu. Biga hën ta lei u taa a sö wan gaan hebi kamian Gadu ta dë a liba ala. Nöö na a di wosu di libisëmbë maun mbei aki Masa Jesosi Keesitu go e, dee sëmbë. Nönö. Ma a go te a liba ala ka Masa Gaangadu seei ta dë. Nöö fa a go dë, fu u libisëmbë hedi wë e.

25 ⌞Nöö Masa Jesosi ku dee Gaan Mindima u goonliba aki, de tooka a sömëni soni.⌟ Biga dee disi, na de seei buuu de ta

tja go paka e, ma hën a paka ku fëën seei buuu. Hën tu, an dë
fanöudu fu Masa Jesosi musu nango ta ko hiniwan jaa, kumafa
dee disi nango a di Kaba Hebi Kamian u Gadu ta ko. Nönö.
26 Biga ee sö, nöö fu sensi di ten di Masa Gaangadu mbei
goonliba, nöö a bi o ta tja pena ta dëdë sömëni pasi kaa, tee
kisi fa u dë aki. Ma nöö an dë sö e. Wë biga a di mama u hii
ten, nëën a ko di wan kodo pasi tö, hën a hopo ën seei da Gadu
kuma wan paima, paka puu hogi du a u liba.
27 Dee sëmbë o, Masa Gadu buta taa hibiwan libisëmbë musu
dëdë wan kodo pasi tö, nöö a baka fëën a o kai i a kuutu.
28 Nöö söseei wë ⌞Jesosi⌟ Keesitu dëdë wan kodo pasi tö. Nöö
fa a dëdë dë, naandë Gadu kuutu ën da sitaafu, fu sömëni
sëmbë sa kumutu a di sitaafu de bi o kisi u dee hogi du u de.
Nöö hën wë a toona go ka a bi kumutu, ma a o toona ko di u tu
pasi e. ⌞Ma nöö fa a o ko dë, na fa a dëdë paka da sëmbë u hogi
du möön e, dee sëmbë. Nönö.⌟ Ma a o ko faa puu u dee sëmbë
dee ta luku ën tja go ka hogilibi an dë möön.

10

Aki ta lei faandi mbei Masa Jesosi ko a goonliba.

1 Wë nöö dee sëmbë, ⌞leti kumafa u taki dë,⌟ dee soni dee dë a
dee wëti u Isaëli bi dë soni u luku ku wojo nöö, fu sëmbë sa sabi
fa dee möön bunu soni dee bi o ko a bakaten aki o dë. Ma de
an bi dë dee tuutuu wan u dee soni eti e. Fëën mbei dee mbeti
de ta tja ko ta kii hiniwan jaa baka na baka nöömö naandë,
de an sa heepi dee sëmbë dee ta ko ta begi Gadu a di fasi dë
möönsö u de sa ko dë gbelingbelin sëmbë söndö föutu a Gadu
wojo.
2 Biga ee de bi sa heepi, nöö dee sëmbë bi o ko dë limbolimbo
a Gadu wojo di wan pasi. An bi o dë fu de musu ta tja mbeti
nango ta kii baka na baka nöömö. Hën tu, ee dee soni bi a'
kaakiti tjika, nöö hati u dee sëmbë an bi o ta latja sö te de misi
a wan soni, biga a bi paka kaa.
3 Ma an bi dë sö e. Fa dee sëmbë ta paka hiniwan jaa baka na
baka dë seei, ma an ta puu dee hogi du u de a de liba möönsö.
Ma a ta toona ta da de mëni nöömö fu dee awoo hogi dee de bi
du. An ta kaba a de hati möönsö.
4 Wë biga di buuu u dee lö soni dë, dee womi kau, de kaabita
sö, an tjika u sa puu hogi a sëmbë liba e, kwetikweti.
5 Nöö fëën mbei a di ten di Masa Jesosi ta ko a goonliba, hën
a fan ku Gadu taa:
Dee soni dee de ta tja ko kii ta paka i dë,
na de wë i bi kë e.
Ma i seeka wan libisëmbë sinkii da mi,
⌞fu mi sa go du di soni di i kë awaa.⌟
6 Biga dee soni de ta kii ta tjuma ta da i tangi,

ku dee de ta tjuma ta paka paima u hogi du,
ja a' piizii ku de seei.
7 Nöö hën mbei mi taa:
"Më luku, mi ko e, Gadu,
fu mi ko du di soni di i më awaa.
Sö de bi sikifi u mi buta a di buku kaa."
Sö Masa Jesosi taki e.

8 Më ja jei fa a taki dë nö? Hii fa di Isaëli wëti buta da de taa de musu ta tja dee soni dë ko da Gadu seei, ma töku Masa Jesosi taa: "Dee mbeti dee de ta tja ko ta kii ta da i dë, ku dee peesenti dee de ta da i, ku dee de ta tjuma ta paka paima u hogi du, na de i bi kë. Ja a' piizii ku de."

9 Nöö hën a toona taki taa: "Më luku, mi ko fu mi ko du di soni di i kë awaa."

Më nöö sö i si taa Jesosi Keesitu puu dee awoo soni dee bi dë, buta di Gadu kë.

10 Nöö hën a ko e, hën a dëdë paka dee hogi du fuu da u ku ën seei sinkii di wan pasi dë fu nöömö. Hën wë da di soni Gadu bi kë e, dee sëmbë. Nöö hën mbei u sa ko dë gbelingbelin a Gadu wojo söndö föutu awaa.

Aki ta lei fa di paima di Masa Jesosi paka hebi tjika.

11 Dee sëmbë o, fa dee mindima u Isaëli dee ta taanpu ta du di wooko u de sai dë, nöö di wan paima nöö wë de ta tja ko hiniwan daka baka na baka naandë e. Ma an ta heepi möönsö u puu hogi du a sëmbë liba.

12 Ma di oto Mindima u ta taki aki, wan kodo pasi tö a tja wan paima go paka, nöö hën tjika fu nöömö fu paka dee hogi du fu hii u libisëmbë tuu. Nöö di a paka te a kaba, nöö hën a go sindo fëën a di kaba hebima kamian a di letimaun së u Gadu.

13 Nöö kumutu a di ten dë, hën a sai dë ta luku fu Gadu musu booko dee felantima fëën saka buta nëën basu, kuma wan piki bangi i ta buta futu.

14 Fa a sai dë, an dë fa a hopo paka oto paima möön e. Biga di wan kodo paima dë, hën tjika kaa faa seeka hii u dee sëmbë dee dë apaiti da Gadu tuu. Fa a paka da u dë, nöö u ko seei gbelingbelin sëmbë a Gadu wojo kaa, nöö sö nöö woo dë fu nöömö.

15 Nöö di soni naandë wë di Akaa u Gadu bi taki a fesi e, di a taa:
16 Sö wan buka mi o mbei ku de a bakaten.
Mi o tja dee wëti u mi go buta a de fusutan.
Tee a de hati dendu seei de o ta fii de.
Nöö hën a toona taki möön, a taa:
17 Dee awoo hogi du u de, kumafa de bi booko dee wëti u mi,
ma o mëni dee soni dë möön seei.
Sö a taki e.

18 Wë nöö ka Gadu an ta hoi dee hogi du u sëmbë a bëë möön,
nöö an o dë u paka paima möön tu e, dee sëmbë. Kaba u di soni
di dë.

Aki ta lei fa Masa Jesosi

heepi de tjika.

19 Dee sëmbë u mi o, fa Masa Jesosi tuwë di buuu fëën a goon
da u dë, hën wë jabi di pasi da u fuu sa waka fuu seei waiwai
go dou leti a di Kaba Apaiti Kamian ka Gadu dë.
20 Biga di gaan koosu di bi tapa di pasi da u, hën an dë möön.
Di sinkii u Masa Jesosi di de sitaafu tefa de kii ën dë, hën wë
da di gaan koosu di tënë jabi da u fuu sa go dou a Gadu awaa.
21 Nöö fu di di pasi jabi da u sö kaa, u ko abi sö wan bumbuu
Gaan Mindima ta tii u dee sëmbë dee dë a di wosudendu u
Gadu, nöö an dë fuu panta e, dee sëmbë.
22 Ma un boo nango a Gadu ta begi ën ku limbohati söndö
ganjan. Un boo go nëën ku bumbuu biibi seei sabi taa an o
jaka u. Wë biga di hati fuu lëmbë ku di buuu fu Masa Jesosi
kaa. Fa u dë aki, an ta latja möön u dee hogi u bi du. Nöö di
sinkii fuu seei, hënseei wasi ku wan limbolimbo wata, ⌞biga u
waka a Masa Jesosi baka te u tei dopu⌟.
23 Nöö fa u ta piki sëmbë taa woo feni bunu a Gadu a bakaten
dë, dee sëmbë, nöö wan boo disa u biibi sö e. Ma un boo hoi
gingin nëën. Wë biga di sëmbë di paamusi u di bunu dë, a dë
wan sëmbë di u sa abi futoou nëën liba. An o ganjan u möönsö.
24 Nöö di u sabi sö kaa, nöö un boo buta mëni a di fa u sa du
heepi u seei fuu libi bunu ta lobi u seei makandi.
25 Wan boo disa u ta miti makandi e, kumafa so sëmbë ta
disa. Ma un boo ta ko makandi ta da u seei taanga nöömö. Di
soni dë, a dë gaan fanöudu soni da unu e, fa un ko ta si taa di
daka ta zuntu di Masa Jesosi o toona ko aki.

Aki ta bai de a wan gaan soni.

26 Nöö mi kë bai unu a wan soni möön e, dee sëmbë. Ee wan
sëmbë i bi ko sabi dee soni u Masa Gaangadu, gbelingbelin
wan kaa, nöö hën i ta du hogi ku sabi nango nöömö, nöö paima
an fika da i möön e, di sa paka puu i fu ja kisi sitaafu a Gadu.
27 Fa i sai dë, nöö ku panta nöö joo ta dë ta luku di kuutu u
Gadu di a o kuutu i, ku di gaan faja di i si o tjuma dee felantima
fëën.
28 Wan sabi fa a bi dë a fesi nö, dee sëmbë? Ee wan Isaëli
sëmbë i sösö dee wëti dee Gadu da Mosesi taa ja dë nëën, nöö i
musu dëdë. Ee tu dii sëmbë si i, hën de konda taa sö wan soni
i bi du tuu, nöö sëmbë an bi dë u sa puu i möönsö fu ja dëdë e.
29 Wë nöö unfa i mëni? Ee a dë sö taa di sëmbë di misi dee
lö wëti naandë sa kisi sö wan gaan sitaafu, nöö ee wan sëmbë
ta makisa di Mii u Masa Gaangadu aki ku basufutu wë? Na

wan möön gaan sitaafu a o kisi ö? Biga a ta söso di buuu di bi
sitampu di Buka di Gadu mbei ku u aki, di buuu di bi limbo
ën kaa. A ta söso di Akaa u Gadu di ta libi ku u ku sö wan
bunuhati. Nöö sö wan pei sëmbë i musu kisi wan gaan sitaafu.
30 Nöö di sitaafu di i si joo kisi dë, na libisëmbë o da i ën e.
Biga u sabi ambë bi taki di soni dë taa:
Mi a fika da, fu mi toona paka dee sëmbë
dee ta du hogi.
Gadu wë taki sö e, dee sëmbë. Nöö a dë sikifisikifi a wan oto
kamian u di Buku möön taa:
Masa, hën o kuutu dee sëmbë fëën.
31 Nöö a dë wan gaan soni u panta da tuutuu, fii musu ko kai
a di libilibi Gadu maun fu hën musu sitaafu i.

Aki ta bai de fu de an musu

disa di biibi.
32 Dee sëmbë o, fa i si mi ta fan ku unu aki, un musu toona
mëni di ten wojo fuunu bi ko limbo njunjun. De bi ta toobi unu
seei ta fuka unu, ma tökuseei wan bi hai baka disa möönsö.
33 So juu de bi ta buta unu a lanti fesi ta da sen ta sitaafu. So
juu oto sëmbë bi kisi dee lö sitaafu dë, nöö hën un taanpu ku
de.
34 Un bi ta kusumi makandi ku dee otowan fuunu dee de bi
tuwë a dunguwosu. Di ten di de bi tei dee gudu fuunu, wan bi
kai ën gaan soni möönsö, ma un bi dë ku wai seei fu di un sabi
taa un abi wan möön bumbuu gudu a Gadu ala di an o kaba a
söso möönsö.
35 Fa un bi dë fuunu ku kötöhati ku wai dë, nöö wan musu
bia möönsö e, dee sëmbë. Sö nöö un musu ta dë nöömö, nöö
woon feni gaan paima seei a Gadu.
36 Fëën mbei wan musu lasi hati e, ma be un tai hati go dou.
Be un ta du kumafa Masa Gadu kë fuun ta du nöömö, nöö
woon kisi dee soni dee a bi paamusi unu.
37 Wë biga fa u dë aki an o dë longi möön, nöö di soni de bi
sikifi a Gadu Buku o ko pasa taa:
Di sëmbë di bi taa a o ko, nöö a o ko tuu e,
a di leti ten fëën.
An o lati.
38 Nöö di sëmbë di biibi te a ko gbelingbelin a mi wojo,
hën o feni libi.
Ma ee i ta hai baka disa nöö ma o a' piizii ku i e.
Sö Gadu taki e, dee sëmbë.
39 Ma fa u taki ën dë seei, ma wa dë a dee sëmbë dë dendu e,
dee ta hai baka fu de go kaba a söso. Ma u dë a dendu u dee
sëmbë ta biibi ën, dee a heepi te u feni libi nëën kaa.

11

Aki ta lei andi da biibi.

1 Wë dee sëmbë o, di soni de kai biibi, andi dëën? Wë biibi
hën da wan soni dë a i hati i ta mëni nöö i sabi gbelingbelin
taa joo feni ën nöömö. Söseei tu, a dë wanlö soni ja ta si ma i
sabi gbelingbelin taa de dë tuu. Hën wë da biibi e.
2 Nöö di biibi dë dee gaan sëmbë u Isaëli bi abi, hën mbei de
bi feni gafa.
3 Nöö u seei tu, fa u ta biibi aki, nöö hën mbei u ko sabi taa
dee wöutu u Gadu wë mbei goon ku liba ku hii soni tuu. An dë
taa a tei dee soni libisëmbë wojo sa si nöö hën a mbei de e, ma
fan nöö a fan, nöö hën dee soni ko.

Aki ta taki soni u di biibi u Abeli.

4 ⌞Wë nöö un boo toona mëni fa so u dee fesiten sëmbë u
Isaëli bi ta biibi Gadu.⌟
Fa Abeli bi sai dë, nöö a biibi Gadu e, hën wë a tja wan paima
go tjuma da Gadu di bumbuu möön di fëën baaa Kain. Nöö
di fa a biibi dë mbei Gadu tei ën fu wan bumbuu sëmbë te
hënseei gafëën taa a tja wanlö bumbuu paima ko dëën. Nöö hii
fa Abeli dëdë gaanduwe kaa, ma töku di biibi di a bi ta biibi dë
mbei u ta lei soni nëën eti.

Aki ta taki soni u di biibi u Enöku.

5 Nöö söseei Enöku bi ta biibi Gadu, hën mbei Gadu puu ën a
goonliba aki söndö dëdë kii ën. De suku ën te de wei, de an si
ën möönsö, biga Gadu bi tei ën puu tja go fiaa. Ma nöö de bi ta
taki sö fëën kaa bifö di soni dë pasa taa Gadu bi abi piizii ku
ën te tjika.
6 Nöö sö e, dee sëmbë. An dë taa Gadu sa a' piizii möönsö ku
wan sëmbë di an ta biibi e. Kwetikweti. Biga te wan sëmbë joo
ko nëën, nöö i musu biibi taa a dë. Nöö söseei tu i musu biibi
taa a ta paka dee sëmbë dee ta suku ën ku wan hati.

Aki ta taki soni u di biibi u Noa.

7 Nöö Noa bi ta biibi Gadu tu e. Hën mbei Gadu bi wasiköi ën
fu dee soni dee o ko ma de an bi dë u si eti. Nöö hën Noa kisi
lesipeki u Gadu, hën a mbei di gaan sipi faa tjubi dee sëmbë
fëën wosu dendu fu de an dëdë a di wata. Nöö di fa Noa biibi
Gadu dë, nöö hën puu gogo u dee otowan a döö taa de, de an
bi kë biibi möönsö. Fëën mbei de kaba a sösö. Ma Noa hën a
fika ku libi e, nöö hën Gadu kondëën a dendu u dee sëmbë dee
a ta tei u bumbuu sëmbë fu di de ta biibi ën hedi.

Aki ta taki soni u di biibi u Abahamu.

8 Nöö söseei Abahamu bi ta biibi Gadu tu. Hën mbei di Gadu
kai ën faa musu kumutu a di köndë fëën go a wan oto köndë di
a o kisi a bakaten, nöö hën a piki e. Nöö hën a tei pasi, hën a
nango söndö faa sabi naasë a nango.
9 Nöö di fa a ta biibi Gadu dë, hën mbei tu aan toobi faa
libi kuma wan wakama a di köndë di Gadu bi paamusi ën dë.
Biga na a wan bëtë wosu a ta libi e, ma a ta libi fëën a wanlö

mbeti kakisa wosu kuma pelawosu sö, hën ku dee böngö fëën, dee Isaki ku Jakopu. Biga de tuu abi dee paamusi u Gadu makandi.

10 Fa Abahamu bi ta sai fëën dë, nöö a ta mëni wan köndë eti di o ko, nöö di köndë dë o dë seei fu nöömö, kuma wan wosu de mbei ku bumbuu sitonu posu. Nöö di Sëmbë di buta fa di köndë dë musu mbei, ku di Sëmbë ta mbei di köndë seei, hën da Masa Gaangadu.

11 Fa Abahamu biibi Gadu tjika dë, hën wë mbei a kisi kaakiti faa sa pali wan mii, hii fa di jaa fëën faa pali bi pasa gaanduwe kaa nöö di mujëë fëën Sala seei tu an bi sa pali. Ma tökuseei de pali e. Wë biga fa Gadu paamusi Abahamu wan mii dë, nöö Abahamu futoou ën fu di a sabi taa a dë wan sëmbë di i sa a' futoou nëën liba, nöö di soni a taki o ko pasa nöömö.

12 Nöö hii fa i si taa a di së u pali miii, nöö a bi dë kuma wan dëdëdëdë sëmbë di na sa pali möönsö, ma töku a pali e. Nöö hën di wan kodo sëmbë dë hën ko abi bakamii te a hia kuma dee teeja a liba ala ku dee sandu sii dee dë a ze di na wan sëmbë sa konda.

13 Fa u ta taki soni u dee sëmbë aki sö, nöö de tuu dëdë bifö de feni hii dee soni Gadu bi paamusi de. Ma tökuseei te dou a di dëdë ten u de seei, de ta biibi Gadu eti. A dë kuma de bi ta si dee soni te a longi ala, nöö de ta wai da de seei. Hii fa de ta libi a goonliba aki seei, ma de ta piki kodo taa de an dë u goonliba aki. Wakama nöö de dë.

14 Nöö ee wan sëmbë i taki sö kaa, nöö hën da i ta mëni wan oto köndë eti, di dë fii seei.

15 Ma nöö fa i si dee sëmbë bi ta mëni wan oto köndë dë, nëën da di köndë ka de bi kumutu e. Wë biga ee hën de bi ta mëni nöö de bi sa toona go nëën baka. Ma an bi dë sö.

16 Ma di köndë di de ta hangi fu de go naandë, nöö a dë wan möön bumbuu köndë di dë a Gadu ala. Nöö fëën mbei sen an kisi Masa Gaangadu faa taa a dë Gadu u de, biga a bi seeka di köndë dë da de kaa.

17-18 Nöö Abahamu fa a sai dë, a bi ta biibi Gadu tuu o. Biga di ten di Gadu poobëën luku, nöö a piki. An niinga u tja di wan kodo womi mii fëën dë go faa tjuma da Gadu kuma wan paima kumafa Gadu mandëën. Hii fa Gadu bi ta paamusi ën taa Isaki, di mii fëën naandë, hën o pai mbei böngö dëën, ma nöö an hoi di mii a baka möönsö. Ma a go u go du di soni di Gadu taki dëën.

19 Wë biga a kuutu ku ën hati taa ee a kii di mii seei, ma Gadu abi taanga tjika faa sa toona weki ën baka. Nöö ee fuu taki, nöö sö a pasa tu e. Biga Abahamu toona feni hën mii, Gadu puu ën a dëdë ⌊buka⌋ tuu.

Aki ta taki soni u di biibi
u Isaki ku Jakopu.

20 Wë nöö söseei Isaki biibi Gadu tu. Nöö fëën mbei di a
o dëdë hën a fan ku dee mii fëën, Jakopu ku Esau, te a kaba
konda fa soni o waka ku de a bakaten. Hën a hopo maun a de
liba fu Gadu musu limbo fesi da de.
21 Nöö Jakopu, sö a bi ta biibi tu. Hën mbei di a o dëdë, hën
a hopo maun a dee mii u Josëfu liba tu, fu Gadu musu limbo
fesi da de. Fa a bi gaandi dë seei te a ta hëngi a di kokoti fëën,
ma töku a ta begi Gadu ta gafëën eti.

Aki ta taki soni u di biibi

u Josëfu.

22 Nöö söseei Josëfu biibi Gadu tu. Fëën mbei di a bi sabi taa
a o dëdë, nöö hën a fan ku dee sëmbë fëën manda de taa te a
dëdë nöö de musu tjubi dee dëdëbonu fëën, fu te de o toona
go a de köndë nöö de tja de go ku de go bei. ⌞Wë biga a bi ta
biibi taa te wan daka Masa Gadu o puu dee Isaëli sëmbë fëën a
Egepiti köndë nöömö kumafa a bi paamusi de, toona tja de go
a de köndë Kaana baka.⌟

Aki ta taki soni u di biibi u Mosesi ku dee sëmbë fëën.

23 Söseei di tata u Mosesi ku ën mama biibi Gadu tu e. Hën
mbei wë di de pai ën, de tjubi ën dii liba a wosu dendu naandë.
Hii fa di könu u Egepiti bi buta di wëti dë taa de musu kii hii
dee njunjun pai womi mii u Isaëli sëmbë, ma de an fëëë u de
booko di wëti dë. Biga de si taa di mii aki sö dë wan apaiti mii,
nöö an musu dëdë.
24 Nöö di juu ten di Mosesi ko bigi tjika, nöö hënseei ta biibi
tu e. Hën mbei an kë fika a Egepiti köndë dë ta tja di në taa a
dë miii u di mujëë mii u könu Falao möön.
25 Ma a ta kuutu ku ën hati taa a möön bunu dëën faa saka
go tja sitaafu ku dee sëmbë u Gadu makandi, möön leki fa a sai
ku dee sëmbë u Egepiti köndë ta njan dee piizii u de, dee an ta
kai ku Gadu. Fa dee lö piizii sai naandë, a wan ten nöö de o
kaba nöömö, ⌞ma dee u Gadu an o kaba möönsö⌟.
26 Nöö hën a sakëën seei tja sen e, fu di Heepima di o ko hedi.
Biga a si taa di nama a o nama ku dee sëmbë u Gadu dë, nöö a
möön bunu dëën möön dee hia gudu fu Egepiti köndë. Biga a
o kisi wan möön bumbuu paima a Gadu a bakaten.
27 Di fa a biibi Gadu tjika dë, nöö hën mbei wë a kumutu fëën
a Egepiti köndë. Aan toobi seei ee könu hati boonu ku ën, ma a
go fëën fiaa. Nöö hën a hoi go dou leti kuma hënseei wojo ta si
Gadu nëën fesi dë, di libisëmbë wojo an sa si. Biibi nöö a biibi
taanga sö.
28 Nöö baka u di dë, nöö fu di a ta biibi Gadu, hën mbei a buta
dee Isaëli sëmbë fëën u de njan di daka de ta kai Pasika. A di
daka dë, de bi kii mbeti tei nöngö lëmbë dee wosu dööbuka u
de, fu di basia u Masa Gadu Köndë an musu kii dee fosu womi

mii u de ⌞kumafa a o kii dee fosu womi mii u dee Egepiti köndë
sëmbë⌟.

Aki ta taki soni u di biibi

u dee Isaëli sëmbë.

29 Nöö söseei tu, dee Isaëli sëmbë u di ten ala bi ta biibi tu e.
Nöö fëën mbei de waka a di Bë Ze dendu pasa go dou a di oto
së tela ala, leti kuma de dë a wan dëëdëë goon ta waka. Ma di
dee Egepiti sëmbë bi go u go waka a de baka, nöö hën de dëdë
kaba a sösö fiaa a di wata.
30 Nöö dee sëmbë u Isaëli dee ko a baka, nöö deseei biibi
Gadu tu. Fëën mbei di de waka lomboto di köndë de kai Jelikou
sëbën daka, nöö hën dee sitonu peni ta tapa di köndë dë booko
holou kai a goon, hën de waka go tei di köndë.

Aki ta taki u di biibi u Lakabu.

31 Nöö söseei di jajo mujëë de kai Lakabu di bi ta libi a di
köndë de kai Jelikou bi ta biibi Gadu tu e. Hën mbei di dee
sëmbë u Isaëli puu sëmbë u go luku di köndë ee unfa de sa
booko ën, nöö hën di mujëë dë kisi dee sëmbë hoi tjubi nëën
wosu. Hën mbei di de booko di köndë, nöö de an kii ën kumafa
de kii dee otowan dee an bi kë piki Gadu buka.

Aki ta lei fa sömëni soni bi pasa fu di sëmbë bi ta biibi.

32 Wë andi seei dë u mi musu taki möön, dee sëmbë? Wë biga
di ten ko sati da mi kaa u mi musu konda da unu fa Gidion
bi ta biibi, fa Baaki bi ta biibi, fa Simison bi ta biibi, fa Jefita
bi ta biibi, fa Dafiti bi ta biibi, fa Samueli ku dee oto fesiten
tjabukama u Gadu bi ta biibi.
33 Biibi nöö de bi biibi Gadu sö, nöö so u de wini köndë, so u
de ko hedima ta tii köndë a wan leti fasi. So u de ta biibi tefa
de kisi dee paamusi u Gadu dee a bi da. So u de biibi te de tapa
di mbeti de kai lëun buka seei fu an njan de kii.
34 So u de biibi te Gadu booko di kaakiti u faja saka da de, an
tjuma de kii möönsö. So u de, a fika piki de kii de ku sëufangi,
ma di biibi de biibi Gadu nöö hën puu de. So u de an bi taanga,
ma di biibi di de biibi Gadu mbei de ko taanga. So u de bi kisi
gaan kaakiti a feti dendu seei fu de feti go dou, hën de fon dee
gaan hia sodati u oto köndë tuu fiaa jaka de puu tuwë go.
35 So u dee mujëë, dee sëmbë u de bi dëdë nöö de toona feni
de baka e. Di biibi u de wë mbei de toona weki baka.

Aki ta lei taa na hii biibima

ta kumutu a sitaafu.

⌞Ma fa i si u ta taki ën aki seei, ma na hii dee biibima tuu
kumutu a sitaafu e.⌟ Biga so u de, dee hogihatima da de gaan
sitaafu kii. De bi sa disa di biibi kumutu a di sitaafu, ma de an
kë. Wë biga de sabi taa ee de dëdë seei, ma te de toona weki
nöö de o feni wan möön bumbuu libi.

36 So u de bi dë tifihedi a hii fasi, ee de ta mbei de fa, ee de
ta kosi de, ee de ta fon de, ma de bi dë u de nöö. So u de, de tai
ku bui tja go söötö a dunguwosu.
37 So u de, de vinde sitonu naki de kii pii. So u de, de san koti
puu a mindi. So u de, de kii ku sëufangi. So u de bi dë a sitaafu
te de ko fika de wanwan tö ta bisi sikapu kakisa ku kaabita
kakisa fu koosu u de. Pena nöö de bi pena sö.
Sö wë libisëmbë bi ta sitaafu dee sëmbë bi ta biibi dë tjika e,
ta du peipei hogi ku de.
38 So u de an bi a' tan kamian hën de go ta waka ta lontu
a dee sabana kamian, a dee kununu liba, ta libi a dee sitonu
baaku ku dee doti baaku. Fa i si dee sëmbë dë bi ta biibi Gadu
ta tja sitaafu tjika dë, nöö dee oto sëmbë u goonliba aki an bi
waiti tjika e, fu de ku sö wanlö bumbuu sëmbë musu nama
seei.
39 Wë nöö dee sëmbë u taki aki, nöö de tuu kisi gafa fu di de
bi ta biibi Gadu hedi, dee sëmbë. Ma di soni di Gadu paamusi
de, hën nöö de an bi feni eti a di libiten u de.
40 Biga Gadu bi ta mëni wan möön bumbuu sondi faa du da
u a di ten fuu aki. Nöö di a du ën kaa, nöö u ku dee sëmbë u
taki dë tuu makandi sa ko bumbuu sëmbë gbelingbelin a Gadu
wojo awaa söndö föutu.

12

Aki ta lei u fa fuu ta kule

a di pasi u Gadu.

1 Wë nöö dee sëmbë, fa u bi taki u dee hia sëmbë gidjii dë,
nöö u musu tei hati a de e. Biga de da kotoigima ⌞ta lei u taa
Gadu dë wan Gadu di u sa a' futoou nëën liba⌟.
Boo taa di libi fuu a goonliba aki, u dë kuma te wan sëmbë
ta fia kule faa wini wan paima. Sö u musu kule bunu a di pasi
di Gadu buta da u. Dee soni dee ta hebi u fu wa sa kule bunu,
nöö u musu puu de a u sinkii tuwë. Söseei tu, dee soni dee lo' u
kisi u a di libi fuu ma de an ta kai ku Gadu, nöö u musu lusu de
puu mbei de an kisi u tuwë. Nöö un boo tai hati e, dee sëmbë,
ta kule a di pasi liba nöömö di Gadu maaka buta da u fuu kule
nëën.
2 ⌞Ja sabi fa a dë te wan sëmbë ta fia kule nö? A abi wan
maaka tee nëën fesi ala di a ta luku nöömö faa kule tololoo go
dou nëën.⌟ Wë sö nöö u seei abi wan maaka tu e. Hën da Masa
Jesosi. Nöö wa musu puu wojo nëën möönsö e. Biga hën da di
Sëmbë di waka a u fesi kaa ta lei u fa fuu musu biibi, nöö hën
da di Sëmbë ta seeka di biibi fuu tu, faa musu dë gbelingbelin
a Gadu wojo.
Nöö di Masa Jesosi bi dë a goonliba aki, hënseei bi abi wan
maaka nëën fesi tu di a bi ta biinga u dou nëën. Hën da di wai

di a o wai a bakaten. Nöö fëën mbei aluwasi fa di sitaafu u di lakpa pau bi hebi dëën u tjai, ma tökuseei a tjëën e, dee sëmbë. An bi a' toobi ku di sen di de dëën naandë. Nöö hën a tja di sitaafu dë te a kaba, nöö hën a go sindo fëën a di kaba hebi kamian a di letimaun së u Gadu ala.

3 Wë nöö hën wë fuun ta mëni e, dee sëmbë, fa a bi tja sö wan gaan sitaafu a dee takuhati sëmbë maun. De bi ta biinga seei u booko ën saka ta fon mëën ku buka, ma nöö an piki. Nöö ee un dë ta mëni fa a tja di sitaafu dë tjika, nöö wan o lasi hati a dee fuka fuunu.

4 Wë biga fa un ta biinga dë ku dee soni dee an ta kai ku Gadu fu de an wini unu, nöö wan biinga ⌞kuma Masa Jesosi eti e⌟. Biga na wan daka buuu kumutu a unu sinkii eti.

Aki ta lei fa u de musu luku

dee sitaafu dee de ta kisi.

5 Dee sëmbë o, fa un ta tja sitaafu dë, a sa kë un fëëkëtë di fan Gadu bi fan ku unu fu da unu hati ö? A kai unu miii fëën taa:
Mii o, di kiija Masa ta kiija i aki ta da i sitaafu,
ja musu tei ën kuma wan sösö soni e.
Ja musu lasi hati te a ta gandji da i.
6 Wë biga di sëmbë di a lobi, hën wë a ta kiija.
Söseei di sëmbë di a tei ko miii fëën,
hën a ta sitaafu te a du hogi.
Sö Gadu taki e.

7 Hën mbei te un ta tja sitaafu, nöö un musu ta luku ën kuma Gadu hën ta kiija unu kuma wan tuutuu mii fëën. Wë biga unsë un sabi wan mii di hën tata an ta kiija ta gandji da so juu?

8 Ma ee ja ta kisi kiija kumafa dee oto mii u Gadu ta kisi, nöö hën da ja dë wan leti mii fëën e, ma i dë oto tata mii.

9 Wë un sabi fa a dë a goonliba aki, dee sëmbë. U ta abi tata aki di ta kiija u, nöö u ta lesipeki de, na sö nö? Wë nöö di kiija fuu Tata a liba wë? Na u musu saka möön gaanfa dëën möön dee tata fuu u goonliba aki nö? Biga Gadu hën ta kiija di akaa fuu, fuu feni libi u teego.

10 Nöö fa dee tata fuu u goonliba aki sai dë, de ta kiija u fu wan pisiten nöö, ku wan kiija di de ta mëni taa sonte hën sa bunu da u. Ma Gadu hën ta kiija ku wan gbelingbelin kiija seei. Biga a sabi taa sö wan kiija o heepi u fuu ko dë bumbuu kuma hënseei, söndö föutu a u libi.

11 Nöö a dë sö tuu taa te i ta kisi sitaafu a di kiija liba nöö ja ta si ën kuma wan bumbuu soni da i, biga a ta hati i. Ma ee i tai hati tei di sitaafu dë, nöö a bakaten nöö joo si taa a mbei i ko ta libi a wan leti fasi a Gadu wojo, ku wan bööböö hati seei.

12 Nöö sö e, dee sëmbë. Fa i si un ta tja sitaafu dë, nöö
wan sindo dë gudjuu möön e. Ma un hopo taanpu be dee
suwakisuwaki maun fuunu ku dee suwakisuwaki kini fuunu
ko taanga baka.
13 Un musu ta waka tololoo a di pasi u Masa Jesosi e, ta koti
ën ku sinkii tee a ko gbegedee. Nöö te dee sëmbë dee an bi sa
waka taanga ta ko, nöö de o feni ën limbolimbo fu de waka,
nöö de o ta waka a di pasi te de ko kisi deseei.

Aki ta lei u fa wan biibima

musu libi.

14 Nöö awaa woo taki wantu soni u di fa un musu libi kuma
biibima. Fa un sai dë, dee sëmbë, un musu mbei möiti be un ta
libi fiifii ku hii sëmbë e. Un musu dë seei gbelingbelin sëmbë
apaiti da Masa Gaangadu. Biga ee wan sëmbë ja dë sö, nöö ja
o si Masa.
15 Nöö un musu köni tu, fu na wan fuunu musu lasi di bunu
di Gadu kë da u ku ën bunuhati.
Nöö ee wan hogi soni bi pasa ku i, nöö ja musu hoi ën a hati
faa fika dë mbei lutu e. Biga te fii sabi a sa ko wan gaan toobi
soni da i ta poi sömëni sëmbë libi.
16 Nöö be un köni tu e, mbei na wan fuunu musu libi a wan
fanafiti fasi a di së u manu ku mujëë.
Nöö wan musu dë kuma di womi de kai Esau e, dee sëmbë.
Biga Esau an bi a' toobi ku Gadu, nöö hën a du sösö te a lasi di
leti a bi o abi kuma di fosu mii fëën tata. Hii dee gaan bunu dë
tuu a sei fu wan kodo paabi baafu hedi.
17 Nöö un sabi taa a bakaten a bi toona kë ën, ma an bi sa
feni ën möön. Hii fa a toona ta suku ën ku wata wojo ku këë
seei, ma de an dëën möön. Biga a poi kaa.

Aki ta lei u möön fa di fesi buka ku di baka buka tooka.

18 ⌞Dee sëmbë o, fa un ko a Gadu aki, nöö an dë kumafa a bi
dë a fesi e, di ten Gadu da Isaëli sëmbë dee wëti.⌟ A di ten ala de
bi dou a wan gaan kununu u goonliba aki. Nöö di kununu ta
kisi faja, kamian ko baaka dungudungu pii, gaangadu ta koti
faja ta bai, hii mundu bi dë ku panta tee na soni.
19 De jei wan tutu ta piki, wan töngö ta piki a di kununu dë
liba, ta fan ku de. Gadu wë ko ta fan ku de sö e. Nöö de fëëë
seei tee na soni. Hën de begi Mosesi taa be di töngö dë an musu
fan ku de möön, biga de an sa tjëën.
20 Söseei tu de fëëë di wëti taa na nama seei de musu go
nama a di kununu dë. Ee wan mbeti seei go nama nëën, nöö
de musu tei sitonu naki ën kii wante.
21 Hii dee soni dë bi dë wan gaan panta soni te Mosesi seei
taa: "Mi ko fëëë tee sinkii u mi ta tëëmë." A sö wan fasi Gadu
bi da de di fosu buka e, dee sëmbë.

22 ⌞Ma fa un ko a Gadu a bakaten aki, nöö an dë sö möön e.
Biga na a di kununu ala un ko.⌟ Ma un ko dou a di kununu de
kai Sion di dë a Jelusalen dendu, nöö di Jelusalen dë, an dë u
goonliba aki. Ma hën da di köndë u di libilibi Gadu di dë a liba
ala. Un ko dou a dee gaan hila basia u Masa Gaangadu köndë
dusudusu wan, ka de dë makandi ta wai tee na soni.
23 Un ko mökisi a di keiki u Gadu, nöö hii u dee sëmbë dee dë
a di keiki aki tuu dë kuma wan fosupai mii di o kisi di bunu
fëën Tata a bakaten. Biga në fuu tuu dë sikifisikifi a liba ala
kaa. Un ko dou a Masa Gaangadu seei, di Kuutuma di ta kuutu
ku leti a hii sëmbë liba. Un ko mökisi ku dee akaa u dee sëmbë
dee Gadu bi tei fu bumbuu sëmbë di de bi dë a goonliba aki,
nöö fa u dë aki de ko dë söndö föutu tuutuu awaa.
24 Un ko dou a Masa Jesosi tu e, dee sëmbë, di tja di njunjun
buka ko, di Gadu mbei ku u aki. Nöö un ko dou tu a wan buuu
di ta taki wan möön suti soni da u möön leki di u Abeli di bi ta
bai ta hakisi paima. Biga di buuu i si dë, ku ën de lëmbë u puu
dee hogi du fuu a u liba mbei u ko limbo.

25 Nöö fa Masa ta fan ku unu fa u dë aki, nöö wan musu mbei
taangajesi dëën, dee sëmbë. Biga di a bi fan ku dee sëmbë ala
ta bai de a soni, nöö a wan kununu u goonliba a bi dë ta fan
ku de. Nöö ee de bi niingëën, nöö aan fa u de bi sa du te nöö
de an bi o kisi sitaafu e.

Wë nöö ee sö a bi pasa di a fan ku de a di goonliba aki, nöö di
ka a dë a Gadu Köndë ala ta fan ku u wë? An dë möön hebi nö?
Nöö ee u bia baka dëën, nöö woo kisi wan möön gaan sitaafu
seei.

26 Di Gadu bi fan ku dee sëmbë a di ten ala, nöö di fan fëën
bi seki di goonliba. Ma nöö fa u dë aki a ko paamusi wan soni
taa:

Mi o ko seki goonliba wan pasi möön e,

ma na goonliba wanwan mi o seki.

Goon ku liba tuu mi o seki.
Sö Gadu taki e.

27 Nöö fa a taki “di wan pasi möön” dë, a dë sö taa hii dee
soni dee dë u seki tuu o puu kai kaba a sösö di wan pasi dë
wante, dee soni Gadu mbei buta a liba ala ku dee a mbei buta
a basu aki tuu. Nöö di soni mbei a o pasa sö, fu dee soni dee
an sa seki kaba a sösö nöö musu fika.

28 Ma uu dë sëmbë u wan köndë di an o seki kaba a sösö
möönsö, nöö Gadu hën da di Könu u di köndë dë. Nöö di u sabi
sö kaa, nöö un boo ta da Gadu tangi ta lesipeki ën gaanfa a
wan leti fasi di fiti ën.
29 Wan boo dë felantima fëën e. Wë biga di Gadu di u ta begi
aki, a abi kaakiti tjika kuma faja faa tjuma hii poipoi soni kaba
a sösö fiaa.

13

Aki ta lei fa u musu libi.

1 Dee sëmbë o, un musu ta lobi unu seei makandi nöömö
kuma baa ku baa e, leti kumafa un ta du dë kaa.
2 Nöö wan musu fëëkëtë u kisi oto sëmbë hoi a unu wosu e.
Wë biga sö wanlö sëmbë bi du kaa, nöö hën de bi tei basia u
Masa Gadu Köndë gbolo söndö de sabi.
3 Nöö un musu ta mëni dee otowan fuunu dee dë a dungu-
wosu, leti kuma unu seei dë makandi ku de a dunguwosu dë
tu. Söseei tu, ee so fuunu ta kisi sitaafu, nöö a musu dë da un
dee otowan leti kuma unu seepi ta kisi di lö sitaafu dë tu.
4 Nöö di fa manu ku mujëë ta libi, a musu dë wan gaan
lesipeki soni da hii sëmbë e. Wan womi an musu waka ku wan
oto mujëë di an dë mujëë fëën a wosu, nöö söseei tu wan mujëë
an musu waka ku wan oto womi di an dë manu fëën. Ee wan
sëmbë i booko di wëti dë, nöö Gadu o kuutu i da i sitaafu e.
Biga a o kuutu hiniwan sëmbë di ta libi a wan fasi di na fiti di
fasi di a buta fu manu ku mujëë musu libi.
5 Fa un sai dë, dee sëmbë, wan musu lobi möni te a kisi unu
buta nëën basu e, ma un musu ta tifihedi ku dee soni un abi
kaa. Biga Gadu bi taki taa:
Ma o disi i seepi, kwetikweti.
Na wan juu mi o disa i wanwan möönsö.
6 Nöö hën mbei u sa taki seei söndö panta a u hati taa:
Masa hën da mi Heepima. Ma o fëëë.
Andi seei wan sösö libisëmbë sa du ku mi?
7 Nöö dee sëmbë o, un musu ta mëni dee fesima fuunu e, dee
bi tja di buka u Gadu ko konda da unu. Un musu luku un wini
de wini a di libi u de, nöö un ta djeesi de a di fa de ta biibi.
8 Jesosi Keesitu, fa a sai dë, an ta tooka e. Di fa a bi dë jeside
ku tide, sö nöö a o dë u nöömö teego.

Aki ta bai de a wanlö njunjun lei sëmbë ta tja ta lei.

9 Nöö mi taki e, dee sëmbë, wan musu ta bia nango ta ko a
dee sömëni njunjun lei de ta tja ko ta lei unu naandë e. Biga
de ta toona buta wëti a unu liba möön, kuma sö wan soni un
musu njan mën a sö wan fasi. Nöö ee i hoi dee lö wëti dë seei,
un heepi de abi da i? Döösë soni nöö de dë, ma de an sa tooka
di hati fii möönsö. Ma di bunuhati u Gadu di a abi ta heepi u,
hën nöö sa da u taanga fuu ko kumafa a kë.
10 Wë biga wan kamian dë ka de paka dee hogi du fuu da
u kaa e, ⌞hën da di lakpa pau. Nöö di sëmbë di paka de da u,
hën da Masa Jesosi.⌟ Nöö di paka dë an nama seei a soni u
njan a wëti fasi e. Nöö dee sëmbë dee ta suku heepi nöömö
a dee awoo döösë wëti u Isaëli, de aan leti u de mökisi ku u a di
kamian aki.

11 Fa i si di Gaan Mindima u Isaëli bi ta tja di buuu u
dee mbeti go paka a di Kaba Hebi Kamian naandë seei, ma
tökuseei a döösë u di kampu ala de bi ta tja di mbeti sinkii go
tjuma.
12 Nöö söseei a bi pasa ku Masa Jesosi tu. A döösë u di köndë
a go tja di sitaafu. Naandë a tuwë di buuu fëën paka di paima
da u fuu ko limbo a Gadu wojo.
13 Fëën mbei, dee sëmbë, ee de ta luku u kuma wan döösë
sëmbë fu di u ta biibi a Masa Jesosi liba hedi, nöö an musu bigi
da u. Ma un boo go nëën ala a döösë u di köndë nöö, go tja sen
ku ën makandi.
14 Biga u sabi taa dee köndë ka u ta libi a goonliba aki, de an
o dë fu nöömö e, ma u ta luku wan oto köndë a Gadu ala di o
ko, nöö hën o dë u nöömö.

Aki ta lei fa u musu libi möön.

15 Fa Jesosi paka di paima da u dë, dee sëmbë, nöö a dë fuu
ta gafa Gadu nöömö. Biga te u du sö, nöö a o dë kuma wan suti
peesenti u ta tja ko dëën ta dëën tangi. Nöö di lö peesenti dë,
a fiti wi dee sëmbë dee ta piki taa u ku ën nama.
16 Nöö wan musu fëëkëtë u ta libi bunu ku sëmbë e, ta paati
dee bunu dee un abi da unu na unu. Biga Gadu ta tei dee lö
libi dë tu kuma wanlö peesenti un ta tja ko dëën, nöö a ta wai
ku de seei.
17 Dee sëmbë o, un musu ta saka unu seei a dee fesima fuunu
dee ta heepi unu a di biibi e. Te de taki wan soni da unu, nöö
be un ta piki de buka. Wë biga de da dee sëmbë dee ta luku
unu fu hati fuunu dë a Gadu nöömö, nöö te wan daka de o
piki Gadu soni fëën. Hën mbei un musu ta piki de buka a soni,
be de sa dë waiwai a di wooko u de. Wan musu mbei de dë
fukafuka, biga ee nasö nöö an o tja bunu ko da unu tu.
18 Fa u dë aki, dee sëmbë, u si kuma u abi wan limbo hati, an
ta toobi u a soni möön, nöö u kë fuun ta begi da u be u ta libi a
sö wan leti fasi nango nöömö.
19 Nöö mi kë fuun begi da mi apaiti baa taa abiti möön mi o
sa toona ko a unu baka. Sö mi kë fuun begi da mi e, dee sëmbë.

Aki di biifi ta tapa.

20-21 Wë dee sëmbë o, Masa Gadu di nëën hii kötöhati ta
kumutu musu dë ku unu e. A musu da unu hii dee soni un
abi fanöudu fuun libi kumafa a kë. Biga fa a weki Masa Jesosi
a dëdë dë, hën da a tei di buuu fëën kuma paima hën a sitampu
di njunjun Buka a mbei ku u libisëmbë fu nöömö. Nöö hën a
butëën faa kiija u kumafa wan Bumbuu Sikafuma ta kiija dee
sikapu fëën.

Fa Gadu sai dë, nöö a musu ta seeka di libi fuu e, dee sëmbë.
A musu mbei Jesosi Keesitu ta heepi u nöömö fuu libi fa a kë.

Fa a sai dë, hën abi hii gafa ku hii nëbai fu nöömö teego. A tan
sö gbelin.
22 Nöö dee sëmbë u mi dë, mi ta hakisi unu piimisi e, fu dee
fan mi fan aki kuma wan lai sö fu da unu taanga. Di fan u mi
sati, ma be un tei ën sö nöö kumafa mi sikifi ën dë.
23 Nöö mi kë fuun sabi taa de puu u mati Timoteo ⌞a
dunguwosu e⌟. Nöö ee a ko a mi a di ten aki, nöö mi ku ën
o ko haika unu ala makandi.
24 Un da dee fesima fuunu ku dee oto sëmbë u Gadu ala tuu
gaan odi da mi taa mi dë. Dee otowan fuu dee ta biibi Masa a
Italia köndë, de seei ta manda gaan odi da unu tu e.
25 Masa Gadu musu tja unu tuu ku ën bunuhati. A tan sö.

Di biifi u Jakobosi

Wan wöutu a fesi.

Wë dee sëmbë, un haika e. Di biifi aki, nöö wan sëmbë de kai Jakobosi hën sikifi ën, nöö de si kuma a dë wan baaa u Masa Jesosi. Nöö hën an bi dë wan u dee Gaan Tjabukama u Masa Jesosi de ta kai apösutu, ma a bi dë hedima u keiki a Jelusalen. Nöö a mbei di pampia aki da dee biibima u Masa Jesosi dee paaja libi a dee kamiankamian. A konda da de taa di biibi a Masa Jesosi an dë wan soni faa dë a i hati i ta konda ku buka nöö a kaba, ma a musu dë u si a di libi fii.

Aki di biifi seti.

1 Ku di pampia aki mi, Jakobosi, ta manda gaan odi da un dee sëmbë u dee tuwalufu lö u Isaëli dee paaja libi a dee kamiankamian u goonliba, dee tei di biibi a Masa Jesosi. Fa mi ta fan ku unu aki, nöö mi da wan u dee futuboi u Masa Gadu ku ën mii Masa Jesosi Keesitu.

Aki Jakobosi ta konda da dee sëmbë fa u de libi te soni miti de.

2 Wë nöö dee sëmbë, te soni miti unu a peipei futu nöö an musu bigi da unu poi e, ma wai un musu ta wai.

3 Biga hën da Masa Gadu ta tesi unu ta luku ee woon biibi ën go dou. Nöö te bakaten nöö joo si bunu fëën nöömö, biga ee ja disa di biibi i ta biibi nëën, nöö joo ko a' degihati fii hoi go dou.

4 Nöö di fa joo ta hoi pasensi ta tja dee sitaafu dë, nöö hën o puu föutu a i buta i ko wan gbelingbelin sëmbë a Gadu wojo.

5 Dee sëmbë o, ee wan sëmbë i si taa ja a' fusutan tjika a soni, nöö i musu begi Gadu faa da i fusutan e, nöö a o da i ën. An o tei i u hogi biga a lo' u da sëmbë bumbuu soni.

6 Ma nöö te joo begi, nöö i musu a' di biibi a Gadu taa a o da i di soni i ta begi ën naandë nöömö. Ma ee i ta panta kuma an sa da i ën, nöö i dë kuma sekiwata nango ta ko. Tide i biibi disi, amanjan i biibi di dë.

7 Nöö sö wan sëmbë ja musu a' di mëni taa ee i begi Gadu soni nöö a o da i ën.

8 Biga i dë ku tu hati, ja ta fika a wan kamian.

9 Nöö un dee pooti sëmbë dë a unu dendu dë, un musu ta wai e. Biga un bi dë möfina sëmbë, ma fa u dë aki un ko dë nëbai sëmbë a Gadu wojo.

10-11 Söseei tu, un dee guduma musu ta wai tu, fu di un saka unu seei te wan dë a dee gudu fuunu basu möön.

Biga ee i gudu seei, i dë kuma wan folo ta jabi a mamate a hanse tee na soni, ma te di sonu jabi te sapate nöö di waiti fëën kaba kaa. Te wan pisi a puu kai a goon, a pondi. Nöö sö ta pasa ku dee guduma dee ta dë a gudu baka. De ta mbei möiti ta booko hedi ta wooko, tee wan pisi de dëdë go fiaa. Ja jei soni u de möön.

12 Haika e, dee sëmbë. Ee wan sëmbë nöutu ko miti i a di biibi ma nöö i tai hati te di nöutu dë ko pasa, nöö di sëmbë dë i naki gaan kölöku e.

13 Biga Masa Gadu abi wan paima nëën köndë faa da i, hën da di libi u teego di a paamusi dee sëmbë dee lobi ën.

Ma nöö ee wan sëmbë hati fii ta manda i fii du hogi, nöö ja musu taa Masa Gadu hën manda i e. Biga leti kumafa Masa Gadu seei an ta pakisei faa du hogi, nöö söseei an o manda i fii du hogi tu.

14 Ma te i si wan soni ta manda i fii du hogi, nöö i musu sabi taa dee taku hangi dee dë leti a i hati dë, de wë ta hai i fii du di hogi e.

15 Nöö di taku hangi dë, te a göö ko bigi kaa nöö a ko toon hogi du, nöö hogi du hën ta tja dëdë. ⌞Biga hën ta paati sëmbë ku Gadu.⌟

16 Wë nöö dee lobi sëmbë u mi dë, na mbei sëmbë ganjan unu e.

17 Fa hii soni ta ko a u a di goonliba aki, nöö dee bumbuu wan dee ta tja heepi ko, nöö de nöö Masa Gadu ta manda da u. Hën wë mbei di sonu ku di libawojo ku dee teeja tuu dee ta tja limbo ko. Ma hii fa dee soni dë ta tooka nango ta ko, ma hënseei an ta tooka möönsö. Fa i si a sai dë, nöö sö a ta dë nöömö. ⌞Hën mbei ja musu pena mëni ën a hogi du, biga di bumbuu fasi fëën an ta tooka möönsö.⌟

18 Nöö Gadu abi bunuhati fuu tuu e, dee sëmbë. Biga a bi abi di pakisei nöömö faa heepi u ko sëmbë fëën, fuu feni wan njunjun libi. Nöö hën a manda di buka fëën ko da u di ta lei u soni gbelin kumafa a dë a Gadu. Nöö fa u ko sëmbë fëën aki, hën mbei fa u dë aki u ko dë a fesi u hii dee soni dee a mbei.

Aki Jakobosi taki da de taa de an musu haika di Buka nöö,

ma de musu du fa a taki tu.

19 Nöö wan soni un musu sabi, dee lobi sëmbë u mi dë. Hën da wan musu hesi u taki soni tumisi e, ma un musu hesi u jei soni. Söseei hati fuunu an musu lo' u boonu hesi tu.

20 Biga di hatiboonu u wan libisëmbë an ta heepi i fii libi di leti libi di Gadu kë e.

21 Nöö ee un kë libi kumafa Gadu kë, nöö un musu disa hii dee peipei fanafiti libi. Un musu kaba ku dee hogihati libi u di ten u dë aki, nöö un bia ko a' sakafasi ta mëni di Wöutu u Masa

Gadu di a bi paandi a unu hati. Biga di Wöutu fëën abi kaakiti tjika u puu unu a hii dee lö hogilibi dë.

22 Nöö un haika, dee sëmbë, wan mbei hati fuunu ganjan unu. Wan musu ta haika Gadu Wöutu nöö a kaba e, ma un musu ta du dee soni dee di Wöutu ta manda u fuu du.

23 Biga ee wan sëmbë i ta haika Gadu Wöutu nöö ma ja ta du dee soni a ta taki da i fii du, nöö i dë leti kuma wan sëmbë di luku ën fesi a sipei te a kaba hën a hopo go fëën.

24 Nöö fa a go dë, hën a fëëkëtë fiaa fa ën fesi bi dë.

25 Ma ee wan sëmbë i ta jei di Wöutu nöö i toona ta pakisei dee soni i jei dë nöömö te nöö i hopo go du kumafa i jei ën dë, nöö dee soni i ta du dë tuu o tja i a bunu liba. Biga dee wöutu u Masa Gadu dë gbelingbelin söndö föutu, nöö de ta puu u a hogilibi basu fuu feni böö.

26 Nöö ee wan sëmbë i taa i ta dini Gadu, ma ja sa hoi i buka fu ja taki soni di an fiti, nöö di sëmbë dë, ganjan i ta ganjan i seei e. Na Gadu i ta dini. Sösö i ta du.

27 Biga di leti fasi fii dini Gadu u Tata, nöö hën da disi: i musu ta heepi dee sëmbë dee dë fanöudu fii heepi, kuma dee mii dee na a' gaan sëmbë u sölugu de, ku dee mujëë manu dëdë disa de. Nöö i musu hoi i seei fu ja mökisi ku dee soni u di goonliba aki de na bunu a Gadu wojo. Nöö ee i libi sö, hën da i ta dini Gadu a wan gbelingbelin fasi e, dee sëmbë.

2

Aki Jakobosi ta bai de taa de an musu hei sëmbë möön sëmbë.

1 Wë dee sëmbë o, un haika e. Unu da biibima u Masa Jesosi Keesitu, di gaan nëbai Masa u mundu. Nöö wan musu hei wan sëmbë möön wan.

2 Biga ee tu sëmbë ko a di keiki fuunu, nöö hën wan u de bisi fiafia koosu buta goutu andelu a finga nöö di otowan bisi tënëtënë koosu,

3 nöö hën un fan ku di guduma ku lesipeki taa: "Mati luku, go sindo a di möön hei kamian ala," nöö hën un taki da di pootima taa: "Womi, ko sindo leti a mi fesi a goon aki,"

4 nöö andi un du dë? Nëën da un hei wan sëmbë möön wan fu di a dë guduma nö? Nöö hën da pakisei fuunu an bunu, kwetikweti.

5 Nöö na sö Masa Gadu hën a ta libi e! Biga hën ta tei dee pootima u di goonliba aki u de musu ko biibi a Masa Jesosi Keesitu, fu de feni dee gaan waiti gudu nëën köndë dee a bi paamusi dee sëmbë dee lobi ën.

6 Ma unu, wan ta libi sö e. Un ta da dee pootima sen.

Dee sëmbë o, un pakisei di soni bunu e! Dee guduma un ta hei dë, na de da dee sëmbë ta ganjan unu njan ta tja go a kuutu nö?

7 Nöö deseei wë ta kosi Masa Jesosi ta poi di bumbuu në fëën
di unu ta tja taa un dë sëmbë fëën. Nöö fa un ta hei sö wan
sëmbë, hën da un ta du bunu nö? Na seei.
8 Ma te i ta hoi di gaan bumbuu wëti dë taa i ta lobi sëmbë
kumafa i lobi i seei, nöö hën da i ta du bunu. Biga sö a dë a
Gadu Buku.
9 Ma ee i ta luku taa di ala hei nöö di otowan möfina, nöö na
Gadu soni i ta du möön e. Hën da i ta libi hogi ta booko Gadu
wëti.
10 Wë nöö, dee sëmbë, wan musu hoi dee wëti u Gadu
hafuhafu e, ma un musu hoi de tuu ku telu. Biga ee wan sëmbë
i ta poi ee wan kodo seei, nöö hën da i pasa Gadu buka kaa.
11 Biga di wan seei Gadu di taa ja musu tei oto sëmbë mujëë,
ja musu tei oto sëmbë manu, hënseei taa ja musu kii sëmbë. Wë
nöö ee ja tei oto sëmbë mujëë, ja tei oto sëmbë manu, ma i kii
sëmbë, nöö hën da i booko Gadu wëti kaa e.
12 Hën mbei hiniwan soni di joo taki ku hiniwan soni di joo
du, nöö i musu dë ku di mëni nöömö taa wan daka Masa Gadu
o kuutu i a de. Biga te a dou di juu, nöö a o luku ee u bi ta hoi
dee wëti dee a bi da u fu puu u a wogi du basu buta ko fii.
13 Nöö fa a o kuutu u dë, nöö ee wan sëmbë ja bi a' tjalihati
u sëmbë nöö söseei Gadu an o a' tjalihati fii tu. Ma ee i bi ta a'
tjalihati u sëmbë, nöö ja o fëëë te Gadu o kuutu i. Biga a o a'
tjalihati fii baka.

Aki Jakobosi ta lei de taa di biibi a Gadu ku buka nöö

aan heepi.

14 Wë nöö dee sëmbë, ee wan sëmbë i taa i a' biibi a Gadu ma
ja ta libi a di fasi, nöö di biibi fii dë o heepi i nö? A sa puu i a
didibi faja nö? Nönö, an sa puu i e.
15 Biga ee wan oto biibima kuma i ko a i, hën a taa aan koosu
faa bisi ee nasö aan soni u njan,
16 nöö hën i taki dëën taa: "Masa Gadu musu dë ku i e, mati.
Go këndë faja nöö i njan be bëë fii fuu," ma fa i taki dë seei ja
dëën wan wojo soni, nöö hën da i heepi ën nö? Nönö.
17 Söseei ee wan sëmbë taa a ta biibi a Gadu ma an ta libi a di
fasi u sëmbë sa si taa a ta biibi, nöö di biibi dë, a dë wan sösö
biibi dëën. Aan heepi.
18 A kandë fa mi ta taki aki, sëmbë dë a unu dendu dë di o sa
kë fia ku mi taa: "Wë i sabi nö? I, i ta hoi Gadu wëti ta du soni
kumafa Gadu kë, ma mi, ma dë sö. Mii ta biibi a mi hati nöö a
kaba."
Ma nöö ee wan sëmbë taki sö da mi, nöö i sabi fa mi o piki
ën nö? Mi o piki ën taa: "Wë, i sabi nö? Fa mi dë aki, ee sëmbë
luku mi libi te de kaba nöö de o si taa mi ta libi a di fasi. Mi ta
biibi a Gadu tuu. Ma, fa ii sai dë, ee de luku libi fii te de kaba,

nöö de o si taa ja ta libi a di fa. Nöö unfa de o du sabi taa i ta
biibi a Gadu?”
19 Wë nöö söseei kandë i taa i ta biibi taa Masa Gadu hën
wanwan nöö da di Gadu u mundu fuu begi, oto gadu an dë
möönsö. Wë nöö fa i taki dë nöö a bunu, ma di dë seei an tjika
e. Biga dee didibi seei ta biibi sö tu, hën mbei de ta dëdë ku
panta sö.
20 Un dee wisiwasima dë, unfa mi sa du te nöö un ko fusutan
taa ee i taa i a’ biibi a Gadu ma ja ta libi a di fa, nöö di biibi fii
dë wan sösö soni, aan heepi da i.
21 Biga luku di fesiten sëmbë fuu de kai Abahamu. Fa a bi sai
dë, di libi a bi libi ⌞kumafa di biibi fëën bi dë a Gadu⌟, hën wë
mbei a ko dë wan bumbuu sëmbë a Gadu wojo e. Wë biga a bi
tei di wan kodo womi mii fëën tö di a bi abi tja go faa tjuma da
Gadu kumafa a mandëën.
22 Ja si nö? Sö Abahamu bi ta biibi Gadu tjika. Fa Gadu ko
fan ku ën dë, hën a piki. Nöö hën a go u go du di soni Gadu taki
dëën. Nöö fa a du dë, nöö di biibi fëën ko dë wan gbelingbelin
biibi awaa.
23 Nöö sö i si a pasa kumafa de sikifi ën a di Buku u Gadu taa
fu di Abahamu biibi Gadu, hën mbei a ko wan bumbuu sëmbë
a Gadu wojo. Nöö hën de kai ën Gadu mati.
24 Nöö sö u si taa di libi di wan sëmbë ta libi kumafa Gadu
kë, hën ta buta i i ko dë söndö föutu a Gadu wojo e, dee sëmbë.
Na te i ta biibi ku buka wanwan.
25 Nöö söseei a bi pasa ku di jajo mujëë de ta kai Lakabu. A
bi ta dë a di köndë de kai Jelikou ⌞ma a bi ta fëëë Gadu⌟. Nöö
hën a tjubi dee sëmbë u Masa Gadu nëën wosu, dee bi ko luku
di köndë a wan tjubi fasi, hën a lei de oto pasi u de musu toona
go. Nöö fu di a bi libi a sö wan fasi, nöö hën mbei a ko dë wan
bumbuu sëmbë a Gadu wojo e.
26 Biga leti kumafa u sabi taa wan sinkii söndö akaa aan libi,
nöö söseei biibi ku buka söndö du aan wan wojo heepi tu.

3

Aki Jakobosi ta lei fa sëmbë buka hogi tjika.

1 Wë nöö mi kë fan ku un dee sëmbë ta suku fuun ko leima a
dee soni u Gadu. Mi taki e, un musu mëni unu seei o. Biga fa
un ta lei sëmbë soni u Gadu dë, nöö ee wan sëmbë ja ta libi a di
fasi i ta lei dë, nöö Gadu o sitaafu i möön dee otowan tuu.
2 Nöö fa u ta taki aki, nöö hii u tuu ta mbei föutu ta misi Gadu.
⌞Nöö fa woon ta fan ta lei sëmbë dë, nöö un musu köni ku dee
soni un ta taki ku unu buka e.⌟ Biga sëmbë buka hogi. A taanga
u tii. Ma ee i ta biinga ku ën te i ko ta tii ën tololo, nöö dee oto
kamian fii sinkii o dë sösö soni da i fii tii. Biga di sëmbë di an
ta taki sösö ku ën buku, nöö hën dë söndö föutu.

3 Nöö sëmbë buka piki, hën sinkii bigi, ma luku dee gaan-
gaan hasi. I ta buta wan piki tii sö a de buka, nöö ku ën i ta tii
ën tja go ka i kë. Di tii piki, di hasi bigi, ma tökuseei di tii dë hën
ta tja di hasi.
4 Söseei wan gaan sipi, aluwasi fa a bigi ku aluwasi fa di
ventu di ta tuusi ën ta a' kaakiti tu, ma wan piki pada nöö ta
tii ën ta tjëën go ka di sëmbë abi ën kë faa go.
5 Nöö söseei sëmbë buka dë tu e, dee sëmbë. A dë wan piki
soni a u sinkii, ma a ta du gaan wooko ta taki gaangaan soni.
6 Leti kumafa wan piki faja sa tjuma wan gaan matu, nöö sö
di buka fuu sa du gaan hogi e. Biga hii dee hogi u goonliba aki
tuu, a sëmbë buka de ta kumutu ta paaja ta kaba hii libi fuu a
sösö. Biga di didibi seei, hën ta buta sëmbë u de ta suti faja a
soni ku de buka.
7 Nöö hii dee libi soni u di goonliba aki dë a libisëmbë basu
kaa, de sa tii de kumafa de kë: mbeti, ku fou, ku sindeki, ku
dee soni ta libi a wata tuu.
8 Ma na wan sëmbë dë tjika u tii ën seei te nöö an mbei föutu
ta taki sösö soni ku ën buka e. Biga hiniwanten sëmbë buka ta
dë kabakaba ku bita u poi sëmbë libi kaba a sösö.
9 Ku ën u ta gafa Masa Gadu u Tata, nöö ku ën seei u toona
ta siba libisëmbë di Gadu bi mbei faa dë kuma ën seei.
10 Bunu ku hogi tuu ta kumutu a di wan seei buka. Nönö,
dee sëmbë, di dë an fiti sö e. Na sö di mundu mbei.
11 Biga suti wata ku bita wata an ta kumutu a di wan seei
baaku.
12 Nöö manjan an sa pai apeesina, kökönötö an sa pai awaa.
Söseei tu, di peti di ta puu suti wata an sa puu bita wata möön.

Aki ta taki u tu pei fusutan.

13 Wë un haika e, dee sëmbë. Ee wan sëmbë dë a unu mindi
dë, nöö hën a mëni taa a a' bumbuu pakisei ku fusutan, nöö a
musu dë u si a di libi fëën e. Sëmbë musu si dee bumbuu du
fëën de a ta du, ku sakafasi ku fusutan.
14 Ma ee i ta haun da otowan ta suku bunu fii wanwan, ja a'
toobi ku di otowan fii möönsö, nöö an bunu e. Nöö ee sö i ta
libi, nöö ja musu ta waka ta mindi soni ta njan buka taa i abi
fusutan.
15 Biga di lö fusutan dë na a Gadu a ta kumutu e, ma
goonliba fusutan di dë. Didibi fusutan seei a dë, nöö di Akaa
u Masa Gadu an dë a dendu seei.
16 Biga ka sëmbë ta haun ku deseei ta suku bunu u de
wanwan, nöö naandë buuja ku hii pei hogilibi dë.
17 Ma di sëmbë di Gadu da fusutan, nöö a o dë u si nëën libi e.
Biga hati fëën o dë limbolimbo, nöö a o ta libi fiifii ku sëmbë.
A o ta lesipeki sëmbë. An o a' taangajesi. A o ta a' tjalihati u
sëmbë. Hiniwanten a o ta mbei möiti faa heepi sëmbë a soni.
An o ta luku taa wan sëmbë hei möön di otowan. An o ta

ganjan sëmbë a soni tu. Sö dee sëmbë o libi e, dee abi di fusutan
u Gadu.
18 Nöö dee sëmbë dee lo' u libi fiifii ku sëmbë ta heepi otowan
u de libi fiifii ku de na de tu, nöö dee lö sëmbë dë o ta tja di
bunu libi u Gadu ko a sëmbë dendu te a hia e.

4

Aki Jakobosi ta lei de taa de musu saka deseei a Gadu basu.

1 Wë dee sëmbë o, faandi mbei un lo' u kisi toobi ku unu seei
sö? Na dee taku pakisei fuunu hati ta manda unu fuun libi
dee lö libi dë nö?
2 Biga dee soni un ta kë wan ta feni de, nöö hën mbei hati
fuunu ta boonu ku unu seei tee un ta mëni fuun kii otowan.
Un ta haun ta biinga fuun musu abi wan soni, ma wan ta feni
ën möönsö. Nöö hën un ta buja ta feti ta du soni ku unu na
unu. Ma di soni mbei wan ta feni ën, hën da fu di wan ta begi
Gadu faa da i ën.
3 Nöö ee un ta begi ën wan soni seei, ma wan ta feni ën, fu di
wan ta begi kumafa a fiti tu. Biga te un ta begi nöö un ta suku
soni fuunu seei musu kisi piizii, nöö a kaba.
4 Dee sëmbë o, un dë leti kuma wan mujëë di disa di manu
fëën go ta lobi oto womi. Biga un disa Masa Gadu, nöö hën un
go ta lobi dee soni u di goonliba aki dee Gadu an lobi. Wë nöö
ee wan sëmbë i ta lobi dee soni dë, nöö ja sabi taa i ku Gadu dë
felantima nö?
5 Wë unfa un mëni? Un ninga taa u söso de bi sikifi a di Buku
u Gadu taa:
Di Akaa u Masa Gadu di a buta a u hati aki,
a ta haun o.
Biga an kë oto soni musu ko a u hati möönsö.
Ma a ta biinga ku u
fuu musu dë fëën wanwan vö.
6 ⌞Sö Masa Gadu a' toobi ku u tjika e, dee sëmbë,⌟ hën mbei a ta
heepi u ku ën bunuhati. Nöö di heepi a ta heepi aki, a taanga
möön dee taku mëni fuu hati e.
Wan sabi fa a sikifi a Gadu Buku nö? A taa:
Gadu ta saka dee sëmbë dee a' gaan fasi,
ma dee sëmbë dee ta saka deseei dëën
nöö de a ta heepi ku ën bunuhati.
7 Nöö hën mbei un musu saka unu seei a di tii u Gadu basu.
Un musu feti ku di didibi fu an ko a i hati, nöö a o kule go disa
i.
8 Pusa go a Gadu e, nöö Gadu seei o pusa ko a i tu.
Un dee sëmbë dee dë ku tu hati, un disa dee hogilibi fuunu
e. Un puu dee taku pakisei a unu hati.
9 Dee hogi du un bi ta du musu ta hati unu e. Wan musu go
sai dë ta lafu, ma un musu ta kai wolo da dee hogi libi fuunu.
Wan musu dë ta wai, ma këë fuun musu ta këë.

10 Un saka unu seei da Masa Gadu e, dee sëmbë, be a hopo
unu.

Aki Jakobosi ta taki da de taa de an musu ta kosi otowan ta kuutu soni u de.

11 Nöö dee sëmbë u mi o, fa un ta kosi unu seei ta guunjan
unu na unu a baka dë, nöö un musu disa e. Biga te i ta kosi di
otowan fii ta si hogi pisi fëën hiniwan juu, nöö hën da i ta sösö
di wëti u Masa Gadu seei taa an bunu. ⌞Biga Gadu bi da u di
wëti taa u musu lobi di otowan fuu.⌟ Wë nöö dee wëti u Gadu,
na wan sëmbë sa taki ee de bunu ee de an bunu, ma i musu
piki de nöö.

12 Wë biga Masa Gadu hën nöö ta buta dee wëti, nöö hën nöö
sa kuutu soni fuu paati adjabëë ku leti da u. Hën nöö sa buta u
a sitaafu u dee hogi du fuu, nöö hënseei nöö sa puu u a sitaafu
tu. Wë nöö ambë da ju fii ko dë ta kuutu soni u di otowan fii?

Aki Jakobosi ta bai de fu de mëni Gadu a dee soni de ta du.

13 Wë un dee sëmbë dee ta fan dee lö fan aki taa: "Amanjan
woo go a sö wan köndë, nöö woo go tan dë wan jaa ta wooko
ta bai soni ta sei, nöö woo feni wan gaan hia möni,"

14 nöö un sootu fan un ta fan dë? Un sabi ee amanjan woon
dë ku libi nö? Naa unfa un ta pakisei u di libi fuunu? Biga di
libi fuu dë kuma wan sumuku fii si pala sö, nöö ja si ën möön.

15 Nöö ka fuun fan a di fasi dë, nöö un musu taa: "Ee Gadu
kë, nöö sö wan soni mi o du."

16 Wan si ö? Di gaan fasi un abi, hën ta mbei un ta njan buka
ta konda sömëni soni a buka. Nöö dee lö pei fan dë an bunu.

17 Wë nöö sö e, dee sëmbë. Ee wan sëmbë i sabi unfa fii libi
bunu ma ja ta libi sö, nöö hën da i du hogi kaa.

5

Aki Jakobosi ta bai dee guduma möön.

1 Un dee guduma, un musu bai këë taa un kaba a sösö awaa.
Biga di sitaafu juu fuunu ta ko e.

2 Dee gudu fuunu kaba a sösö. Kopikopi njan dee koosu
fuunu tuu fiaa.

3 Di möni fuunu seei an dë wan wojo soni möön, un butëën
dë te a poi. Nöö di poi fëën dë, hën o kuutu unu taa wan bi
wooko bunu ku ën.

Nöö fa di gudu fuunu kaba a sösö dë, nöö sö unu seei kaba
a sösö tu e. Biga di giii hati fuunu dë mbei un kisi wan sitaafu
kuma te faja ta tjuma i.

Nöö fa un lai dee gudu fuunu a wosu dë, dee sëmbë, wan
sabi taa di goonliba aki o kaba djunsu nö?

4 Dee sëmbë bi wooko da unu seei un njan dee möni u de
tuu fiaa, nöö awaa di këë u de dou a Masa Gadu jesi awaa. Di
sëmbë di abi taki a hii mundu liba jei.
5 Fa un sai dë, un bi ta libi kumafa un kë a di goonliba aki
e. Un bi ta njan ta bebe fuunu, nöö un ko fatu kuma wan fatu
kau di de ta kiija ta seeka, fu te juu dou de tjëën go kii.
6 Biga dee bumbuu sëmbë u di köndë seei un bi ta buta u
de musu kii puu, nöö de an bi mbei möiti möönsö fu de puu
deseei a unu maun. ⌞Nöö fa u dë aki nöö Gadu seepi o seeka
unu awaa e. Söö.⌟

Aki Jakobosi ta fan ku dee biibima u de tai hati.

7 Ma nöö un dee biibima dë, un musu tai hati fu tefa Masa
Jesosi ko puu unu a dee sitaafu fuunu basu e. Wan si fa dee
sëmbë ta paandi goon ta hoi pasensi nö? Te de paandi goon te
de kaba, nöö de ta tai hati ta luku di tjuba faa kai nasi di alisi,
te juu dou a göö ko lepi u de koti.
8 Nöö söseei un musu dë tu e. Wan musu lasi hati, ma un
musu ta hoi dou, biga abiti möön Masa Jesosi o toona ko.
9 Nöö hën mbei wan musu dë ta kai unu seei në ta guunjan
unu na unu e. Ee un du sö nöö woon kisi gaan sitaafu, biga fa
mi taki aki, di Gaan Kuutuma seei dë leti a döö buka kaa ta ko.
10 Dee sëmbë u mi o, un luku dee fesiten tjabukama dee
Gadu bi manda, kumafa de bi ta tai hati ta tja sitaafu, be unu
seei ta djeesi de a dee sitaafu ta miti unu tu.
11 Dee sëmbë dë bi tai hati go dou, nöö hën u taa de naki
kölöku. Masa Gadu tja de a bunu liba.
Nöö un luku di sëmbë de kai Jopu tu, fa a bi hoi degihati a
dee soni dee bi miti ën dë. An bi disa Masa Gadu möönsö. Nöö
baka fëën, hën Gadu toona dëën soni te a hia pasa maaka. Biga
Gadu abi tjalihati u sëmbë e.

Aki Jakobosi ta lei de peipei soni u de musu du.

12 Wë nöö dee sëmbë, wan soni mi kë un musu sabi, hën da
wan musu tei soni ta soi nëën liba e. Na dee soni u goonliba
aki, na dee soni u liba ala, na wan sootu soni seei un musu
ta tei ta soi nëën liba möönsö. Ma te un taki aai, a musu tan
aai. Te un taa nönö, a musu tan nönö fu Masa Gadu an musu
sitaafu unu.
13 Nöö ee wan sëmbë fuunu dë ku fuka, nöö be a begi Masa
Gadu e. Ee wan sëmbë hati dë ku wai, nöö be a ta kanda ta
gafa Gadu.
14 Ee wan sëmbë dë a unu mindi sikisiki nöö be a kai dee
tiima u keiki e, be de ko nëën ko begi dëën nöö de lobi fatu
nëën sinkii a Masa në.
15 Nöö fa de o begi ku biibi dë, nöö di sikima o ko bunu. Biga
Gadu o hopo ën. Nöö ee a bi du hogi, nöö Gadu o puu ën a bëë.

16 Hën mbei mi taki da unu taa un musu fan ku unu seei ta
konda dee hogi dee un ta du ku unu na unu, nöö un ta begi
da unu seei. Nöö Gadu o kula unu. Biga te wan sëmbë ta libi
bunu kumafa Gadu kë, nöö di begi fëën a ta begi Masa Gadu
nöö a ta wooko gaan wooko e.
17 Wë biga luku di fesiten tjabukama u Gadu de kai Elia. A
bi dë wan libisëmbë leti kuma u tu. Ma nöö hën a begi wan
begi u tjuba an musu kai. Hën a tan dii jaa ku sikisi liba longi,
tjuba seei an kai möönsö.
18 Nöö hën a baka fëën hën a toona begi u tjuba musu kai,
nöö hën tjuba toona kai a goonliba, hii soni toona nasi baka.
˹Hën mbei mi taki da unu taa un musu ta begi e, dee sëmbë.˺
19 Wë dee sëmbë u mi o, ee wan fuunu bi ta waka a di tuutuu
lei u Gadu baka te nöö hën a disa go ta libi takulibi, nöö hën
wan otowan go tei ën toona tja ko da Gadu baka,
20 nöö di sëmbë di heepi ën dë musu sabi taa a puu wan
sëmbë a di sitaafu u didibi faja e, di a bi o kisi. Biga a heepi
ën u Gadu an musu hoi dee hogilibi fëën a bëë möön.
Da sö a dë e, dee sëmbë.
˹Wë nöö mi o tapa di biifi aki. Jakobosi ta manda gaan odi
da unu. A tan sö.˺

Di fosu biifi u Petuisi

Wan wöutu a fesi.

Di tjabukama de kai Petuisi bi dë wan u dee tuwalufu bakama u Masa Jesosi, dee bi ta waka ta lontu ku ën. Nöö hën sikifi di biifi aki. Nöö a sikifi ën da dee biibima u Masa Jesosi dee dë wakama a oto köndë, faa da de degihati a dee sitaafu dee ta miti de. A taa de musu mëni dee soni Gadu buta da de u de feni a bakaten, nöö de hoi go dou a di biibi. Nöö a taki sömëni soni da de tu unfa sëmbë u Masa Jesosi musu libi.

Aki Petuisi ta manda odi da de.

1 Dee sëmbë o, mi, Petuisi, ta mbei di pampia aki. Mi da wan u dee Tjabukama u Jesosi Keesitu, nöö mi ta manda di biifi aki da un dee sëmbë u Masa Gaangadu dee dë paajapaaja kuma wakama a dee peipei köndë u goonliba, kuma Pontusi, Galasia, Kapadosia, ku Asia, te kisi Bitinia.

2 Fa un sai dë, unu da sëmbë dee u Tata Masa Gaangadu bi sabi gaanduwe a fesi kaa taa woon ko sëmbë fëën. Nöö hën a pii unu tei fuun musu piki di buka u Jesosi Keesitu, be di buuu fëën puu dee hogi du fuunu a unu liba. Fa u dë aki, un ko dë bumbuu sëmbë gbelingbelin a Masa Gaangadu wojo, nöö di Akaa fëën wë heepi unu te un ko sö e, dee sëmbë.

Masa Gaangadu musu dë ku unu e, ta heepi unu gaanfa ku ën bunuhati. A musu da unu kötöhati seei.

Aki Petuisi ta gafa Gadu fu dee soni dee u sabi taa woo feni a bakaten fu di u ta biibi.

3 Un boo ta gafa Masa Gaangadu e, dee sëmbë. Hën da di Tata fuu Masa Jesosi Keesitu ku ën Gadu tu, nöö u musu hopo ën në. Biga a bi abi gaan tjalihati fuu, nöö hën a tooka u hati mbei u ko wan hii njunjun sëmbë kuma tide pai mii. Fa a weki Jesosi Keesitu baka a dëdë dë, a mbei u ko ta abi wan gaan biibi a u hati di an ta kaba möönsö, taa woo feni libi a Gadu nöömö a bakaten.

4 Nöö u sabi tu taa woo feni hii dee soni dee Gadu abi u da u, fu di u dë sëmbë fëën. Nöö dee soni dee woon feni dë, de an dë kuma soni u goonliba aki e. Biga na wan daka seei de o sa poi kaba a sösö möönsö. De an o lasi di waiti u de möönsö tu, fu wa kai de soni möön. Nöö de dë leti a Masa Gaangadu köndë ala, ka Gadu seei ta tjubi de da u fuu feni de a bakaten.

5 Nöö fu di un ta biibi ën hedi, dee sëmbë, nöö a ta tjubi unu ku ën kaakiti fu te di lasiti daka dou. Nöö di juu dë, hii di heepi fëën di a bi abi kabakaba kaa faa heepi u, hën tuu o ko a limbo awaa u sëmbë si.

6 Nöö te un ta mëni dee soni dë nöö un musu ta wai e, hii fa
un ta tja sömëni pei sitaafu ku fuka a di mindi aki.
7 Wë biga dee sitaafu dee un ta tja naandë, de dë kuma wan
soni ta pooba unu luku nöö, u sëmbë sa si taa di biibi un ta
biibi Masa Jesosi dë wan tuutuu soni. Na sipootu un ta mbei.
Dee sëmbë o, un sabi fa dee sitaafu dë da unu nö? De dë
kuma te de ta jö goutu puu kaka, fii sa puu di gbelingbelin
goutu tei. Sö wë dee sitaafu ta heepi di biibi fuunu faa musu
ko gbelingbelin. Ma di biibi fuunu dë, a bumbuu pasa goutu
gaanfa e. Biga hën an dë wan soni o poi kaba a sösö möönsö,
kumafa goutu ta kaba a sösö. Nöö ee un ta biibi go dou, nöö
woon feni gafa ku nëbai di juu ten Masa Jesosi Keesitu o ko a
limbo u sëmbë si di kaakiti fëën di a abi.
8 Fa Masa Jesosi sai dë, dee sëmbë, hën da di Sëmbë di wan bi
si wan daka, ma tökuseei un ta lobi ën. Hii fa wan ta si ën fa u
dë aki seei, ma un ta biibi nëën liba, nöö hën Gadu buta wan
gaan wai a unu hati te wan sa kondëën da sëmbë fa a dë.
9 Nöö di soni mbei un ta wai sö, fu di Gadu ta heepi unu ta
seeka di hati fuunu fu an musu kaba a sösö. Hën wë da di soni
di un bi suku a Masa Jesosi di un ko biibi ën e.
10-11 Wë nöö di heepi Gadu ko ta heepi u a di ten aki, nöö hën
wë dee fesiten tjabukama fëën bi ta biinga seei fu de fusutan e,
ma de an bi sa fusutëën möönsö. Biga di ten de bi dë a goonliba
aki, nöö di Akaa u di Keesitu bi ta ko a de liba, nöö de bi ta
konda fa Gadu o heepi u a bakaten aki ku ën bunuhati. De bi
ta konda seei fa di Paamusi Könu o ko a goonliba ko tja pena,
te bakaten nöö a o kisi sömëni nëbai. Nöö fa de ta fan dee lö
soni dë, nöö de bi kë sabi ee na un ten de o pasa, ku andi ku
andi musu pasa bifö di lö ten dë o dou.
Ma hii fa de ta suku fini a dee soni dë, ma de an ko sabi de
möönsö.
12 Nöö hën de ko fusutan taa na soni u de de dë, ma de dë fu
wi dee sëmbë dee o ko a bakaten aki.
Nöö hën u dë tee di ten aki, ⌞nöö hën wë i si Masa Jesosi ko
e⌟. Nöö hën dee tjabukama fëën ko konda di Buka fëën da unu
te de kaba. Nöö di Buka dë, hën wë da di wan seei soni di dee
fesiten tjabukama bi ta taki. Nöö fa dee sëmbë konda di buka
da unu dë, nöö ku di kaakiti u di Akaa u Gadu di a manda
kumutu a liba ala ko da u, ku ën wë de kondëën.
Nöö, dee sëmbë, dee soni u ta taki aki, gaan soni de dë e. Biga
dee basia u Masa Gaangadu dee ta dë a Gadu Köndë ala seei
ta bendi ta luku ee deseei sa sabi soni u de tu.

Aki ta lei u fa u musu libi

di njunjun libi.

13 Nöö hën mbei un musu buta ku unu seei, dee sëmbë, fu
wan fika gudjuu dë. Un musu tai hati ta buta mëni gaanfa

a dee bunu Gadu o da unu ku ën bunuhati a di ten di a o tja
Jesosi Keesitu ko a limbo.
14 Nöö leti kumafa wan mii ta piki ën tata buka a soni, nöö
söseei un musu ta piki Gadu buka a soni tu. Wan musu ta
nama ku dee lö hogi dee di hati fuunu bi lobi u du di ten wan
bi sabi Gadu e.
15 Wë biga di Sëmbë di kai unu fuun ko nëën aki, a dë wan
limbolimbo Sëmbë söndö föutu, nöö sö un musu dë tu e, dee
sëmbë. Libi fuunu musu dë gbelingbelin a hii futu.
16 Biga Gadu bi taki a di Buku taa:
Mi dë limbolimbo söndö föutu,
nöö söseei un musu dë tu.
17 Dee sëmbë o, fa un ko ta kai Gadu unu Tata aki, hën ta
kuutu hii sëmbë makandi a di fa i ta libi. Nöö fëën mbei un
musu ta mëni ën nöömö ta lesipeki ën gaanfa, hii di ten un ta
libi kuma wakama a goonliba aki.
18 Wë biga an dë taa wan soni di sa poi kaba a sösö kuma
möni sö a tei paka puu unu a di sösö libi di un bi lei a dee gaan
sëmbë fuunu e.
19 Ma di buuu u ⌊Jesosi⌋ Keesitu di dii möön hii soni, hën wë
paka puu unu. Fa de kii ën dë, nöö a bi dë kuma dee sikafu mii
de bi ta kii ta paka paima u hogi du nöömö naandë. Nöö leti
kumafa dee sikafu mii bi musu dë gbelingbelin söndö föutu,
nöö söseei Masa Jesosi bi dë tu.
20 Wë nöö gaanduwe kaa bifö goonliba mbei, Masa Gaan-
gadu bi buta taa sö a o manda Masa Jesosi ko paka di paima
dë da u. Ma tefa di bakaten aki bifö di soni dë ko a limbo fuun
sa feni heepi nëën awaa.
21 Nöö di nama un ko nama ku Masa Jesosi dë, dee sëmbë,
hën heepi unu fuun ko biibi Gadu e. Biga un ko sabi fa a weki
Masa Jesosi a dëdë te a tjëën go te a di möön hei kamian a liba
ala. Hën mbei un ko ta buta mëni nëën gaanfa taa hii dee soni
a bi paamusi unu tuu, woon feni de nöömö.
22 Dee sëmbë o, un bi jei di tuutuu lei u Gadu kaa, nöö hën
wë i si un ta piki ën tefa hati fuunu ko dë limbolimbo, un ko
ta lobi unu na unu söndö ganjan. Ma nöö un musu ta lobi unu
seei möön taanga eti e, ku hii unu hati.
23 Biga un ko feni wan hii njunjun libi awaa kuma wan
njunjun mii di de pai. Ma di lö böngö di i si pai unu dë, na
libisëmbë böngö e, di sa kaba a sösö, ma di wöutu fu Gadu wë.
Hën da di böngö di mbei un feni di njunjun libi dë.

Nöö fa di wöutu u Gadu sai dë, dee sëmbë, a dë kuma wan
libilibi soni ta wooko a u hati dendu ta seekëën, nöö an o kaba
a sösö möönsö.
24 Biga un sabi di soni di Gadu bi taki. A taa:
Hii libisëmbë tuu dë kuma ahun ta lenguwa jöööö sö.

Nöö hii nëbai fu wan libisëmbë dë kuma wan folo ta dë a sabana,
te fii sabi a dëë puu kai kaba a söso.
25 Ma di wöutu u Masa, hën a ta dë fu nöömö.
Nöö hën wë da di wöutu i si de bi tja ko konda da unu e, dee sëmbë.

2

1 Wë di un ko jei dee soni dë kaa, nöö un musu disa dee hogi fasi dee un bi abi e, dee takuhati fasi sö, bödjëë fasi, ganjan sëmbë fasi, haun, ku waka njan sëmbë a baka. Un musu puu dee soni dë tuu fiaa a unu libi.
2-3 Nöö fa i si i bi tesi luku fa Masa abi bunuhati tjika dë, nöö i musu ta dë nëën baka nöömö leti kuma wan tide pai mii ta hangi di bobiwata fëën mama. Sö un musu ta abi hangi da di wöutu u Gadu fuun musu ta sabi soni fëën. Nöö ee un dë sö, nöö woon nango a fesi seei, te un ko gaangaan sëmbë a di biibi.

Aki ta taki soni u di wosu u Gadu ku di mama sitonu u di wosu.

4 Dee sëmbë, un boo toona mëni di soni di bi dë sikifisikifi a Gadu Buku e. De bi tuwë wan sitonu a kapëë, ma Gadu si ën kuma wan gaan bumbuu soni. Nöö hën a tei ën buta ko di mama sitonu u di wosu fëën. Ma nöö di Sitonu i si dë, libilibi soni a dë e, dee sëmbë. Biga Masa Jesosi hën wë da di sitonu dë. Ku ën Gadu seti di wosu fëën.
5 Nöö fa un ko ta biibi ën dë, nöö unu seei ko kuma wanlö libilibi sitonu tu, di Gadu ta tei ta nama ku Masa Jesosi makandi faa mbei hën wosu. Ma nöö di wosu u ta taki aki, na soni u si ku wojo e. Akaa soni a dë.

Nöö na di wosu nöö Gadu tei unu mbei e, dee sëmbë, ma a tei unu tu fuun ko dë wanlö apaiti sëmbë fëën kuma mindima ta tja peesenti go dëën. Nöö dee peesenti un ta tja go dëën dë, deseei an dë u si ku wojo tu. Soni na akaa fasi deseei dë tu e, nöö de ta suti da Gadu seei, fu di unu ku Jesosi Keesitu nama.
6 Nöö di soni u bi taki dë, de bi sikifi ën buta a di Buku u Gadu taa:
Un luku, mi tja wan sitonu go buta a Sion dë.
Ku ën mi o seti di wosu u mi.
Nöö di sitonu dë, a dii möön hii soni.
A dë wan gaan bumbuu sitonu di mi tei apaiti.
Nöö ee wan sëmbë i abi biibi nëën liba,
nöö ja o lasi möönsö fii tja sen a bakaten.
Sö Gadu taki e, dee sëmbë.
7 Wë nöö di Sitonu i si de taki dë, gaan bumbuu soni seei a dë tuu da u dee sëmbë ta biibi ën. Ma dee sëmbë dee an kë biibi, nöö ⌊an dë wan wojo soni da de⌋. De dë kuma dee sëmbë dee di Buku bi taki ta mbei wosu. A taa:

Di sitonu di dee sëmbë dee ta mbei wosu an bi kë seei
te de tuwë a kapëë,
hën ko dë di mama sitonu u di wosu.
8 Ma di Buku taki wan oto soni u di Sitonu dë tu taa:
A dë wan sitonu di sëmbë ta naki futu nëën ta kai.
Hën ta tuwë sëmbë.
Wë da sö i si taa a buta kaa taa dee sëmbë dee an ta kë piki di
buka u Masa Jesosi, nöö sö de o kaba a sösö.

9 Ma unu, wan dë sö e, dee sëmbë. Fa un ko ta biibi Masa
Jesosi dë, nöö un ko dë wanlö apaiti sëmbë dee Gadu tei ko
fëën seei. Un ko dë a dendu u wan könu famii ta tja peesenti
go da Gadu. Un ko dë wan föluku u Gadu di dë fëën vö, fuun
musu ta konda da sëmbë kumafa a bumbuu tjika, ta gafëën.

Biga a kai unu puu a dungu tja ko a di waiti limbo fëën.

10 Wan bi dë wan wojo soni a wan ten ala e, dee sëmbë, ma
fa u dë aki un ko dë wan apaiti sëmbë fu Gadu gbolo. A di ten
ala wan bi si fa Gadu abi tjalihati, ma awa un ko si ën awaa.

Aki ta lei fa u musu libi wan bunu libi ku saka fasi.

11 Un dee lobi mati u mi o, fa u dë aki wan dë goon mii u
di goonliba aki möön e, ma un dë wakama nöö. Döösë sëmbë
seei un dë. Nöö fëën mbei mi begi unu baa taa dee hogi soni
dee libisëmbë ta hangi u du, wan musu ta da de pasi a unu libi
möönsö. Biga de ta biinga u poi di hati fuunu kaba a sösö.

12 Ma unu musu ta libi bunu a dee sëmbë dee na ta biibi
naandë wojo e. Nöö fa de o ta kosi unu taa un ta du hogi dë
seei, ma de o ko si gbelin taa bumbuu soni nöö un ta du. Nöö
bakaten de o ko ta gafa Masa Gadu fuunu hedi a di daka di a
buta faa ko a u.

13 Fa un ko nama ku Masa dë, nöö un musu ta saka da hii
dee tii dee lanti buta e. Un musu ta saka da di könu biga hën
da di möön hei wan.

14 Nöö un musu ta saka da dee takima tu, dee a pii tei buta
a kamiankamian. Biga di soni mbei a buta de, fu de musu
ta sitaafu dee sëmbë ta du hogi, nöö de gafa dee sëmbë ta du
bunu.

15 Gadu kë fuun ta libi bunu e, dee sëmbë. Biga te un ta libi
sö, nöö dee sëmbë dee ta fan söndö fusutan ta kosi unu dë, nöö
de o ko dë pii. Biga de o ko si taa sösö soni de ta taki.

16 Fa Masa Gadu puu unu a dee peipei wëti basu buta ko fii
dë, nöö un musu libi kuma fiima tuu. Ma ja musu dë ta du hogi
fu di i kumutu a wëti basu hedi, kwetikweti. Ma be i toona ta
saka i seei da Gadu kuma wan saafuma fëën.

17 Nöö i musu ta libi a wan lesipeki fasi ku hii sëmbë. I musu
ta lobi dee otowan dee ta biibi Masa Jesosi kuma i. Nöö i musu
ta fëëë Masa Gaangadu tu e, fu wan du na wan soni di an kai
ku ën. I musu ta lesipeki könu ta luku ën fu wan hei sëmbë tu.

18 Nöö mi kë taki wan soni da un dee saafuma dee ta wooko
da wan goonliba masa. Mi taki e, un musu ta lesipeki dee
masa fuunu gaanfa e, dee sëmbë. Un musu ta saka a de basu.
Nöö fa mi fan dë, na dee ta libi bunu ta abi pakisei a unu liba
nöö e, ma dee ta libi hogi ku unu tu.
19 Wë biga ee wan sëmbë i ta kisi sitaafu di ja bi musu kisi
ma i ta tjëën ku pasensi fu di i ta mëni Gadu hedi, nöö hën da
i ta libi seei kumafa Gadu kë.
20 Ma ee i bi du hogi nöö hën de fon i fëën hedi, nöö i tjëën
ku pasensi fu di i sabi taa hogi i bi du tuu, nöö di dë an dë
gaan soni e. Biga i seei suku ën. Ma ee bunu nöö i ta du nöö
i kisi sitaafu fëën, nöö hën i tjëën söndö guunjan, hën da i libi
kumafa Gadu kë.
21 Biga fa Gadu kai unu fuun ko sëmbë fëën dë, nöö a fiti fuun
tja sitaafu ku pasensi e, dee sëmbë. Biga ⌞Masa Jesosi⌟ Keesitu
seei bi tja sitaafu fuu hedi söndö guunjan, nöö fëën mbei u
musu ta tjëën sö tu. Nöö te u du sö, hën da u ta waka nëën
baka a di lö futu dë tu.
22 Fa Masa Jesosi sai dë, a libi leti kumafa di Buku bi taki
fëën e, taa:
Hën an bi du hogi wan daka.
Na wan ten seei a taki ganjanganjan soni.
23 Biga di dee sëmbë bi ta kosi ën ta dëën gaan buka ku gaan
sen dë, nöö an jabi buka kosi de möönsö e. Di de du hogihogi
ku ën, an bë wojo da de möönsö tu, ma a disa de da di Sëmbë
di ta kuutu a wan leti fasi.
24 Nöö fa i si a tja dee hogi du fuu nëën sinkii a di lakpa pau
dë, nöö wa dë a de basu möön e. U dëdë da de, fuu sa toona
libi wan bunu libi awaa.
Dee sëmbë o, dee maaka dee Masa Jesosi kisi nëën sinkii dë,
de wë kula unu e, mbei un ko bunu.
25 Fa un bi sai dë, un bi dë leti kuma wanlö sikapu na abi
tiima. Sö un bi ta waka fanjanfanjan tjika. Ma fa u dë aki un
ko feni di leti sëmbë di fu tii unu. Nöö di Sëmbë dë, hën ta luku
di hati fuunu be a dë tololoo a pasi.

3

Aki ta lei fa manu ku mujëë musu libi ku deseei.

1 Nöö awaa mi kë fan ku un dee mujëë dë ku manu taa be un
ta saka unu seei a dee manu fuunu basu e. Nöö ee wan fuunu
sai dë hën manu an piki di buka u Gadu eti, nöö a o bia piki ën
söndö i fan ku ën.
2 Biga a o si taa i ta libi wan gbelingbelin libi ku lesipeki u
Gadu.
3 Nöö fa i si un ta beei di uwii fuunu a dee peipei fasi dë,
so juu un ta bisi gaan waiti koosu, ee nasö goutu soni a unu
sinkii, nöö na a dee lö soni dë un musu suku gafa e, dee mujëë.

4 Ma di gafa fuunu musu dë a di fa i hati dë. Te i ta libi a wan
saapi fasi, pii fasi sö, hën da di soni Gadu ta kai gaan waiti soni
e. Nöö di waiti dë an o saka möönsö.
5 Sö wan waiti dee mujëë u fesiten bi abi kaa, dee bi dë apaiti
da Gadu ta mëni ën fu de feni wini nëën a bakaten. Fa de bi sai
dë, nöö de bi ta saka da dee manu u de.
6 Biga luku fa Sala bi ta saka dëën manu Abahamu ta kai
ën "Masa". Nöö ee un ta libi a sö wan leti fasi nöö woon ko
ta djeesi Sala kuma unu da mii fëën. Nöö an o dë fuun ta dë
fëëëfëëë.
7 Nöö un dee womi dee dë ku mujëë, un musu ta fii da dee
mujëë fuunu e. Un musu ta lesipeki de fu di de da di möön
suwaki wan. Wë biga fa un sai dë, unu ku de tuu o feni di libi u
Gadu makandi di a o da unu ku ën bunuhati fu di un dë sëmbë
fëën. Nöö te un ta libi bunu ku dee mujëë fuunu, nöö Gadu o
piki dee begi fuunu tu.

Aki ta lei taa a möön bunu fii tja sitaafu fu wan soni di ja du,
möön leki i tjëën fu di i du hogi.

8 Nöö awaa mi o fan ku hii unu tuu taa be un ta libi makandi
ku wan hati e. Un musu ta fii ku dee otowan fuunu ta lobi unu
seei kuma baaa ku baaa. Un musu ta abi tjalihati da unu na
unu, ta libi ku sakafasi.
9 Ee wan sëmbë du hogi ku i, ja musu du hogi ku ën baka e.
Ee wan sëmbë kosi i, disëën. Na toona kosi ën baka, ma begi
Gadu dëën be a feni bunu. Biga sö Gadu bi kai i fii libi, dee
sëmbë, nöö joo feni bunu nëën.
10 Biga wë haika fa di Buku taki. A taa:
Ee wan sëmbë i kë abi piizii ku di libi fii,
nöö i musu ta duwengi i seei fu ja fan taku fan.
Ee i kë u di libi suti da i,
nöö i musu köni fu ja ganjan sëmbë ku buka.
11 I musu kaba ku hogi du, nöö i bia ta du bunu.
I musu ta suku fii dë fiifii ku hii sëmbë.
A di dë baka fii ta biinga nöömö.
12 Biga Gadu ta luku dee sëmbë ta libi bunu nëën wojo
faa heepi de,
nöö a dë setiseti jesi faa jei dee begi u de.
Ma di sëmbë di ta du hogi,
hën a o bia baka da.
Sö di Buku taki e.
13 Wë be mi hakisi unu wan soni, dee sëmbë. Ee i ta biinga
nöömö fii ta du bunu wanwan, nöö ambë da di sëmbë di o du
hogi ku i?
14 Ma etiseei ee i kisi sitaafu fu wan bunu soni di i du hedi,
nöö hën da Gadu naki i kölöku e.
Ja jei fa di Buku taki nö? A taa:
Na fëëë libisëmbë te de ta bë wojo da i e.

Na panta da de seei.
15 Ma Masa Jesosi Keesitu hën nöö fuun ta mëni a wan apaiti
fasi a unu hati, dee sëmbë, biga hën da di Masa fuu. Hën da
Gadu seei.
Nöö i musu ta dë kabakaba hiniwanten fu ee wan sëmbë
hakisi i taa: “Unfa i du ta pakisei taa joo feni wini a bakaten?”
nöö i musu sabi fa u piki ën. Ma ja musu piki ën ku gaan fasi
e, ma ku saapi fasi, ku lesipeki.
16 Biga hati fii musu ta dë limbolimbo nöömö a hii futu.
Fa i ku ⌞Jesosi⌟ Keesitu ko di wan dë, dee sëmbë, nöö i musu
ta libi bunu nöömö e. Nöö te i libi sö, nöö sen musu u kisi dee
sëmbë dee bi ta suku u poi unu në fu takuhati fasi dë. Biga de
o si taa söö de bi ta du.
17 Dee sëmbë o, ee Gadu si taa a fiti fii tja sitaafu, nöö a möön
bunu i tjëën fu wan bunu soni di i du hedi, möön leki fu wan
hogi soni di i du.
18 Biga ⌞Jesosi⌟ Keesitu seei bi tja sitaafu tee fa de kii ën dë,
hii fa an bi du hogi wan daka. Fa a dëdë dë, nöö dee hogilibi
fuunu wë a paka di wan pasi dë fu nöömö e. Di Bunulibima
dë hën tja sitaafu a u dee takulibima aki kamian, faa sa tja u
ko a Gadu.
Fa de kii Masa Jesosi dë, dee sëmbë, a dëdë tuu, ma di akaa
fëën hën a fika ku libi.
19-20 Nöö hën a go konda di buka u Gadu da dee akaa u dee
sëmbë bi dëdë a di ten u Noa, ka de bi go dë a di kamian ka de
an sa kumutu möön. Dee sëmbë dë, de an bi kë piki di buka u
Gadu a di ten di Noa bi ta mbei di gaan boto. Hii fa Gadu bi ta
wasiköi de ta hoi pasensi da de seei, ma nöö de an bi kë piki
möönsö. Fëën mbei aiti sëmbë nöö bi fika ku libi, dee na dëdë
a wata a di ten dë.
21 Nöö hën di wata dë, hën da wan soni ta lei u fu di dopu di u
ta dopu fa u dë aki. An dë taa sundju a ta puu a u sinkii e, ma
a ta lei sëmbë taa u mbei buka ku Gadu ku wan limbolimbo
hati, fuu sa feni heepi nëën. Nöö di heepi dë, u sa feni ën fu di
Jesosi Keesitu bi toona weki baka a dëdë.
22 Nöö di a weki baka, hën a subi go tee a liba ala e, nöö awa
a dë a di kaba heima kamian a letimaun së u Gadu. Nöö hii
dee basia u Masa Gaangadu köndë tuu, ku hii takima, te kisi
ku hii dee kaakiti u mundu tuu fiaa dë nëën basu fa u dë aki.
Hën abi taki a de liba.

4

Aki ta lei fa wan njunjun libi

dë fanöudu tjika.

1 Söö. Wë dee sëmbë, kumafa u taki dë, ⌞Jesosi⌟ Keesitu hën
tja sitaafu nëën sinkii. Nöö sö nöö unu seei musu dë kabakaba
u tja sitaafu tu e. Wë biga te i ta tjëën söndö guunjan fu di i ta

mëni Masa Jesosi hedi, nöö a o ta seeka di hati fii te nöö joo ko kaba seei ku hogi du.

2 Nöö dee taku hangi ta ko a u libisëmbë hati, ja o dë a de leiki möön, ma joo ta dë a Masa Gaangadu leiki fu hii di libiten fii di fika da i a goonliba aki. Fa a kë fii du, nöö sö joo du.

3 Biga un bi ta libi te tjika kaa kumafa dee sëmbë an sabi Gadu ta libi e. Un bi ta du fanafiti soni a di së u manu ku mujëë. Un bi ta miti makandi ta bebe ta döö̈ngö̈ ta bai ta kai olo ta booko Gadu wëti tee, ta begi dee soni dee an dë fanöudu fuun begi. Dee lö libi dë wë un bi ta libi.

4 Ma fa u dë aki, wan ta libi sö möön. Nöö a ko bigi seei da dee sëmbë unu ku de bi ta libi dee lö libi dë makandi. A ko fika de ta luku unu kuma wan hii oto sëmbë fu di wan ta kule go mökisi ku de möön a dee peipei hogi de ta du. De ko ta kosi unu seei.

5 Ma de musu fu piki di Sëmbë nöömö e, di dë kabakaba fu kuutu hii sëmbë, dee dëdë wan ku dee libi wan tuu.

6 Fëën mbei di buka u Masa Jesosi bi konda da dee sëmbë dee dëdë kaa e, fu aluwasi fa de bi kisi sitaafu dëdë a libisëmbë fasi seei, ma nöö di akaa u de sa feni libi a Gadu.

Aki ta lei fa i musu wooko

ku dee köni Gadu da i.

7 Dee sëmbë o, fa u dë aki di ten ko zuntu u hii soni musu kaba, nöö un musu dë ku fusutan e, fuun sa begi Gadu a wan bumbuu fasi.

8 Ma di gaan soni, hën da un musu ta lobi unu na unu makandi gaanfa. Biga ee i lobi wan sëmbë, nöö ee a ta du sömëni soni seei dee an ta kai, ma nöö ja o si de biga i lobi ën.

9 Nöö un musu ta kisi unu seei ta hoi a wosu ku piizii e, söndö guunjan, dee sëmbë.

10 Nöö fa Masa Gaangadu paati dee köni fëën da unu dë, hiniwan fuunu musu ta wooko ku di fëën a wan fasi di ta heepi otowan e. Biga a da unu de peipei ku ën bunuhati, nöö un musu ta wooko ku de a wan futoou fasi.

11 Kuma ee wan sëmbë i abi di köni fii ta konda Gadu wöutu da sëmbë, nöö i musu fan gbelingbelin be de sabi taa Gadu wöutu seei di dë. Ee wan sëmbë i ta heepi sëmbë a soni, nöö ja musu du ën ku i seei kaakiti. Ma i musu du ën ku di kaakiti u Gadu. A hii dee lö soni dë tuu, Masa Gaangadu hën nöö musu kisi gafa e. Biga hën wë ta da u dee köni fu di u nama ku Jesosi Keesitu. Fa a sai dë, hën nöö musu feni hii nëbai ku hii kaakiti fu nöömö teego. A tan sö.

Aki ta taki soni u sitaafu möön.

12 Wë un dee lobi sëmbë u mi dë, wan musu tei di sitaafu un ta tja naandë u wan gaan soni e, hii fa a hebi seei. Wan musu luku ën kuma wan soni di an bi musu miti unu.

13 Ma be un ta wai seepi. Biga un ko ta fii makandi ku ⌊Masa
Jesosi⌋ Keesitu a dee sitaafu dee a bi tja. Nöö tee di juu ten dou
faa ko a limbo fu hii sëmbë musu si di gaan waiti fëën di a abi,
nöö woon ko ta wai gaanfa seei awaa.
14 Ee sëmbë kosi unu fu di un nama ku Masa Jesosi Keesitu
hedi, nöö hën da Gaangadu naki unu kölöku e, dee sëmbë. Wë
biga di nëbai Akaa fëën seei, hën wë dë a unu liba dë.
15 Ma nöö dee sitaafu dee un ta tja dë, de an musu dë fu di i
bi kii sëmbë e, ee nasö fu di i bi fufuu. An musu dë tu fu di i ta
hulu sëmbë soni hedi, ee nasö fu hiniwan sootu pei hogi i sa
du. Na fu dee lö soni hedi un musu kisi sitaafu e, dee sëmbë.
16 Ma ee fu di un nama ku Masa Jesosi Keesitu hën abi di
sitaafu de ta sitaafu unu dë, nöö sen an musu kisi unu fu di dë
hedi e. Ma be i ta gafa Gadu nöö fu di a si taa i waiti tjika u ta
tja di në taa i nama ku Masa Jesosi.
17 Fa u dë aki, nöö di ten kisi fu di kuutu u Gadu musu seti.
Nöö ku u dee sëmbë fëën wosu dendu fosu wë a o seti ën. Wë
nöö ee u dee sëmbë fëën seei a ta sitaafu fa u dë aki, nöö dee
sëmbë dee an kë piki ën buka wë? Na di u de o möön hebi nö?
18 A dë leti kumafa de bi sikifi a di Buku taa:
Ee dee sëmbë Gadu ta luku nëën wojo fu bumbuu sëmbë,
ee de musu tja sö wan gaan sitaafu
ufö Gadu sa heepi de ⌊puu hogi a de hati⌋
nöö dee oto sëmbë wë, dee an dë a Gadu soni seei,
ku dee hogilibima.
Di u de an o möön hebi u tja nö?
19 Nöö da sö e, dee sëmbë. Ee Masa Gadu kë fuun musu ta
tja sitaafu ufö, nöö un disa unu seei nëën maun nöö e, be un
ta du bunu nango nöömö. Biga hën mbei unu, nöö a dë wan
Sëmbë di i sa abi futoou nëën liba nöömö.

5

Aki ta taki soni u dee sikapu u Gadu ku dee tiima u de.

1 Awa mi kë fan ku unu dee sëmbë dee ta dë tiima fu otowan.
Fa mi dë aki, miseei dë wan tiima tu e, hën mbei mi sa feni
pasi u fan ku unu sö. Biga miseei bi si ku miseei wojo fa ⌊Masa
Jesosi⌋ Keesitu bi tja sitaafu di a bi dë a goonliba aki. Nöö te di
juu kisi fu di waiti fëën di a abi musu ko a limbo u hii mundu
si, nöö miseei o dë a dendu ta njan di piizii dë tu.
2 Nöö mi taki e, taa un musu ta luku dee sëmbë u Gadu bunu,
dee dë a unu maun dë. Un musu dë da de kuma wan sëmbë
ta luku sikapu ta tja de buta a pasi tololoo fu de an kaba a
sösö. Sö un musu ta dini de tjika. Nöö wan musu ta du ën a
wan duwengi fasi e, ma be un ta du ën ku piizii, ku wai hati
seei. Biga sö Gadu kë. Nöö wan musu du ën tu fu di un giii u
möni hedi, ma fu di un abi wan gaan hangi a unu hati fu heepi
sëmbë.

3 Fa Gadu buta dee sëmbë a unu maun fuun ta luku de dëën
dë, nöö wan musu ta pëë basi a de liba e, ma be un ta libi ku
de a wan suti fasi fu de sa djeesi unu.
4 Nöö te di Möön Gaan Sikafuma ko a limbo u hii sëmbë si
ën, nöö woon kisi wan gaan paima nëën.
⌞Dee sëmbë o, wan sabi fa de ta du te wan sëmbë wini a wan
fia kule nö? De ta bisi ën wan uwii kaapusa ta wai ku ën fu di
hën da di winima. Sö wan paima di sëmbë dë ta kisi.⌟ Ma di
paima fuunu di woon kisi a bakaten, a o möön waiti gaanfa
möön di uwii kaapusa u di winima dë e, biga di fuunu an o
dëë kaba a sösö möönsö.
5 Nöö awaa mi o taki wan soni da un dee kijoo mii tu taa un
mëni dee sëmbë dee dë gaan wan fuunu e, fuun saka unu seei
a de basu. Nöö hiniwan daka un musu ta abi saka fasi da unu
na unu, kuma wan koosu di i lo' u ta bisi hiniwan daka, an ta
kumutu a i sinkii. Sö di sakafasi musu dë gaan soni da unu
tjika. Wë biga a dë a di Buku taa:
Gadu dë felantima u dee sëmbë dee abi gaan fasi,
ma dee sakafasi sëmbë a ta heepi ku ën bunuhati.
6 Nöö fëën mbei i musu saka i seei a Masa Gaangadu basu, be
a tii i ku ën kaakiti maun. Nöö te di juu kisi nöö hënseei o hopo
i.
7 Nöö be i tuwë hii dee fuka fii tuu da Gadu e, dee sëmbë,
biga a a' toobi ku i.
8 Nöö mi taki e, un musu dë setiseti ku wojo limbo. Biga di
gaan felantima fuunu de kai di didibi ta waka zuuu sö ta lontu
leti kuma hogimbeti ta suku ambë a sa feni faa tënë pisipisi
njan.
9 Nöö i musu abi biibi a Gadu fii sa taanpu tuwë gogo dëën
e, be an feni i kisi.
Fa un ta tja sitaafu dë fu di un ta biibi ën hedi, nöö na unu
nöö ta tja dee sitaafu dë e, dee sëmbë. Sö nöö dee otowan
fuunu dee ta biibi Masa a kamiankamian a di goonliba aki ta
tja de tu.
10 Nöö di Gadu fuu di abi hii bunuhati o dë ku unu e. Hën
bi kai unu fuun ko feni di waiti fëën di ta dë u nöömö, fu di un
ko nama ku Jesosi Keesitu. Nöö dee sitaafu an o dë u nöömö e,
dee sëmbë, ma de o dë u wan pisiten nöö. Nöö baka fëën, nöö
Gadu o da unu böö. A o mbei un ko taanga gingin a di biibi,
kuma wan sitonu posu di an sa hön kai.
11 Fa Gadu sai dë, hën nöö da di Gadu di abi kaakiti fu nöömö
e. A tan sö.

Aki Petuisi ta tapa di biifi.

12 Fa mi ta mbei di biifi da unu aki, dee sëmbë, nöö Silifani
di mi ta si u wan futoou sëmbë fuu, hën wë heepi mi sikifi ën.
Nöö mi mbei ën a wan sati fasi sö fuun feni degihati nëën. Biga
dee soni mi sikifi aki, de ta lei unu di bunuhati u Gadu fa a

dë tuutuu soni tjika, nöö un musu taanpu nëën gingin e, dee sëmbë.
13 Nöö dee biibima u Masa Jesosi dee ta ko makandi a
Babilon, dee Gadu bi pii tei leti kumafa a tei unu, nöö de ta
manda gaan odi da unu e, ku Maikusi di mi ta si kuma mi seei
miii.
14 Nöö un da unu na unu gaan odi e, ta baasa unu seei
makandi a wan lobi fasi.
Nöö sö e, dee sëmbë. Un musu dë ku kötöhati, hii un dee
sëmbë tuu dee ko nama ku Jesosi Keesitu. A tan sö.

Di u tu biifi u Petuisi

Wan wöutu a fesi.

A di biifi aki, Petuisi bai dee biibima u Masa Jesosi a dee peipei lei sëmbë ta tja ko ta ganjan de dë. Biga so sëmbë ta lei de taa Masa Jesosi an o toona ko möön, nöö de sa libi u de kumafa de kë.

Ma Petuisi taa ee de libi hogilibi, nöö de o kisi sitaafu fëën nöömö te di kuutu daka u Gadu dou. Hën mbei de musu biinga u de libi kumafa Gadu kë.

Aki di biifi seti.

1 Söö. Wë dee sëmbë, mi Simon Petuisi ta mbei di pampia aki. Fa mi dë aki, mi dë wan futuboi fu Jesosi Keesitu, biga mi da Tjabukama fëën. Nöö mi ta mbei di biifi aki da un dee sëmbë dee ko ta biibi Masa Jesosi. Nöö mi sabi taa di biibi fuunu dë, a dë wan gaan bumbuu soni seei da unu, leti kumafa a dë da u tu.

Nöö di soni mbei u ko ta biibi, dee sëmbë, fu di di Gadu fuu di u ta dini aki ku di Heepima fuu, Jesosi Keesitu, ta wooko ku leti. ⌞De an ta luku taa wan sëmbë bunu möön otowan,⌟ nöö hën wë mbei u ku unu tuu ko ta biibi ën makandi.

2 Wë nöö fa un ko sabi Masa Gadu ku Masa Jesosi dë kaa, nöö un musu ko sabi de möönmöön eti e. Biga möön un ko sabi de, nöö möön de o dë ku unu ku de bunuhati ta da unu böö.

Aki ta lei fa u musu libi fu di Gadu kai u ko sëmbë fëën.

3 Nöö mi taki e, dee sëmbë, di fa Masa Gadu abi kaakiti tjika dë, nöö a da u hii soni u abi fanöudu fuu sa abi libi fu teego, hën tu fuu sa libi a wan leti fasi nëën wojo a goonliba aki. Nöö fu di u ko sabi ën, hën mbei a da u dee soni dë. Biga hën kai u fuu sa kisi di waiti fasi di hënseei abi, nöö a kai u tu fuu ko bumbuu sëmbë a hii fasi leti kumafa hënseei dë.

4 Wë nöö di u dë a dendu u dee soni dë kaa, nöö Gadu paamusi u sömëni gaan bumbuu soni e. Nöö ee u tei dee soni a paamusi u naandë ta libi ku de, nöö woo ko kisi di fasi u Gadu a u libi. Nöö dee poipoi libi u goonliba aki an o feni u kisi möönsö, biga wa o ta mëni de seei fuu kë de.

5 Dee sëmbë, fa i si un ko ta biibi Masa Jesosi dë, nöö an tjika eti e. Ma i musu biinga fii libi bunu a hii futu. Nöö na di dë nöö, ma i musu biinga tu fii sabi soni ⌞u Gadu⌟ möön fini.

6 Nöö na di dë nöö, ma i musu biinga fii tii i seei a soni tu. Nöö na di dë nöö, ma i musu biinga fii ta abi taihati a soni go dou. Nöö na di dë nöö, ma i musu biinga fii ta mëni Gadu a hii soni di i ta du.

7 Nöö na di dë nöö, ma i musu biinga fii libi ku dee otowan
fii kuma baaa ku baaa. Nöö na di dë nöö, ma i musu biinga fii
lobi di otowan fii te dou söndö ganjan e.
8 Biga ee dee lö soni u kai dë ta göö ta ko möönmöön a di libi
fii, nöö di fa i ko sabi Masa Jesosi Keesitu dë, nöö an o dë u
sösö. Ma a o tja gaan wini ko da Gadu.
9 Ma ee dee lö soni dë an dë u sëmbë si a i libi, nöö hën da
ja a' fusutan. I dë kuma bookowojoma, ja sabi naasë i nango,
kuma i fëëkëtë taa Gadu bi wasi dee hogi du fii puu a i liba.
10 Dee sëmbë, wan si taa Masa Gaangadu kai unu tei fuun ko
sëmbë fëën nö? Wë nöö un musu biinga be a dë sö tuu a unu
libi fu sëmbë si e. Biga te un biinga ku dee soni u taki dë, nöö
wan o kai kumutu a di pasi u Gadu möönsö.
11 Nöö te di juu dou, nöö de o tei unu ku gaan wai seei a di
köndë ka di Heepima fuu Masa Jesosi Keesitu dë könu ta tii fu
nöömö.
12 Ma fa mi ta fan aki seei, dee sëmbë, ma mi sabi taa un sabi
dee soni dë kaa e. Biga un ta hoi gingin a dee tuutuu sondi u
Gadu dee un bi kisi. Ma tökuseei mi o toona ta taki de da unu
a bakafutu nöömö.
13 Nöö a bunu tu fu mi toona ta mëni unu a dee soni de fu sö
langa libi dë a mi sinkii eti.
14 Biga wë mi sabi taa abiti möön nöö di sinkii u mi aki o go
fika a wan së ala. Sö Masa Jesosi Keesitu lei mi limbolimbo
kaa.
15 Nöö fëën mbei mi o ta biinga seei fu te di ten mi go, nöö
dee soni aki musu fika da unu, un ta mëni nöömö.

Aki Petuisi ta taki fa a bi si

di hei u Masa Jesosi.

16 Dee sëmbë o, wan sabi fa u bi konda da unu kumafa Masa
Keesitu Jesosi abi kaakiti tjika nö, ku fa a o toona ko a di
goonliba aki? Wë nöö dee soni naandë, na mindimindi soni
u bi taki da unu e. Nöö na libisëmbë köni u bi tei taki de da
unu tu, kwetikweti. Ma u seei bi si di hei fëën ku di könufasi
fëën di a abi ku u seei wojo.
17-18 Biga di a bi dë a goonliba aki, nöö u ku ën bi dë makandi
a di kuun liba naandë. U seei jesi bi jei limbolimbo kumafa di
töngö bi kumutu a liba ala fan ku u. Di juu dë, hën Tata, di da
di gaan nëbai Gadu fu mundu, bi dëën gaan hei di a taa: "Wan
si di lobi Womi Mii u mi aki nö? Libi fëën ta kai ku mi tee."
Sö wan töngö kumutu a di kaba hebi kamian ala e, nöö u bi
dë leti dë di di soni pasa.
19 Wë nöö fa u si di soni dë, dee sëmbë, nöö dee soni dee
tjabukama bi sikifi a fesi, de tuu ko dë möön limbo da u awaa.
Nöö a o bunu da unu tu ee unu seei tei dee soni dee tjabukama
bi sikifi ta pakisei. Biga de o dë da unu kuma wan faja ta sëndë

a dungu ta lei unu di pasi, fu tee di daka Masa Jesosi toona ko. Nöö a di daka dë, nöö hii fusutan fuunu tuu o ko limbo seei gbegedee, kuma di gaan teeja di ta tja didia ko.

20-21 Nöö wan soni un musu sabi gbelingbelin, dee sëmbë, taa dee soni dee tjabukama u Gadu bi sikifi buta a Gadu Buku, nöö na wan u de de bi sikifi ku deseei köni e. Nönö. Ma fu di dee tjabukama bi dë apaiti sëmbë u Gadu, nöö hën di Akaa fëën ko a de liba hën de sikifi de. Nöö sö.

2

Aki ta lei taa te i du hogi,

nöö joo kisi sitaafu fëën.
Jud. 3-13

1 Ma nöö dee sëmbë, fa i si u bi taki u dee fesiten tjabukama u Gadu dë, nöö ganjansëmbëma bi dë leti a de dendu dë e, ta mbei taa de ta tja Gadu buka tu. Nöö leti sö nöö ganjan leima o dë a unu mindi dë tu, nöö sapisapi de o ta tja dee lei u de ta ko fu de kaba sëmbë a söso puu a Gadu pasi.

Ma fa dee lö leima o sai dë, libi u de o ta lei taa Masa Jesosi an bi puu de a hogilibi basu eti e. Nöö fëën mbei hesihesi seei de o hai di sitaafu u Gadu ko a de liba.

2 Biga sömëni sëmbë o bia ko ta waka a de baka ta libi di wan seei poipoi libi, sensen wan, di de ta libi naandë. Nöö a di fasi dë, de o ta mbei sëmbë ko ta kosi dee bumbuu lei u Gadu dee a buta da u aki.

3 Fa i si dee lö leima sai dë, langahati tö nöö de abi sö, nöö de o ta mindi sömëni soni ta taki fu de sa feni soni a unu njan. Ma nöö mi taki da unu taa di sitaafu di de o kisi a Gadu, a bi dë gaanduwe a de liba zëngëë dë kaa, kuma lakpë. Nöö soni an o tapëën fu an kai a de liba.

4 Biga na dee basia fëën köndë seei Gadu bi disa söndö da sitaafu e, di de bi booko hën wëti. A tuwë de go a di gaan sitaafu kamian a wan dungudungu baaku dendu tapa buta dë, fu te di daka dou, nöö a kuutu de da sitaafu.

5 Nöö söseei tu, a di ten u Noa Gadu an bi disa dee sëmbë dee bi libi hogi nëën wojo. A bi sitaafu de e. Biga a singi hii di goonliba tuu pii, kaba dee hogi sëmbë naandë fiaa puu. Noa ku dee sëbën sëmbë fëën wanwan nöö bi fika. Nöö di soni mbei Gadu tjubi de, biga Noa hën bi ta konda da dee sëmbë u di ten dë fa u de musu libi bunu a Gadu wojo.

6 Söseei tu, Gadu an bi disa de tu köndë de kai Sodom ku Gomola söndö da de sitaafu e. A tjuma de seei gililili fia te a fika sösö sindja, fu dee hogi sëmbë u dee köndë dë hedi. Nöö a di fasi dë a buta wan maaka da dee oto sëmbë dee o ko a baka, be de tei köni a de taa ee deseei ta poi Gadu wëti nöö söseei a o sitaafu de tu.

7 Di juu dë, nöö Lotu wanwan tö nöö a bi puu, biga hën bi ta
libi a wan leti fasi a Gadu wojo. Fa a bi dë a dee sëmbë mindi
dee bi ta libi söndö wëti naandë, nöö a bi dë fukafuka a hati
seei fu dee gaan hogi sensen libi de bi ta libi dë hedi.
8 Biga hënseei bi ta si ku ën wojo, a ta jei ku ën jesi daka na
daka dee soni de ta du, nöö dee poipoi libi u de naandë bi ta da
di bumbuu sëmbë dë gaan fuka seei nëën hati. Nöö hën Gadu
puu ën fu an musu kisi sitaafu mökisi ku dee hogilibi sëmbë
naandë.
9 Nöö sö i ta si taa Gadu sabi fa faa puu dee sëmbë dee ta libi
bunu nëën wojo fu de an kisi sitaafu. Ma nöö a sabi tu, fa faa
hoi dee sëmbë dee ta libi hogi nëën wojo, buta de fu tee di daka
dou faa kuutu de da de di sitaafu di de bi musu kisi awaa.
10 Ma nöö dee sëmbë dee o kisi di möön gaan sitaafu, nöö de
da dee sëmbë dee ta hopo deseei ta tuwë fu de piki dee gaan
poipoi soni de hati ta kë du. Nöö di soni mbei de o kisi sitaafu
sö, fu di de an ta kë dë a tii basu möönsö.

Aki ta taki soni u dee ganjansëmbëma.

Nöö dee poipoi leima u ta taki aki, un be mi konda soni u de
da unu. Fa de sai dë, nöö de abi degihati e. Gaanfasima seei
de dë. De an ta fëëë na wan wojo soni seei. Biga dee gaan hei
tiima u goonliba aki te kisi dee u mundu ala tuu de ta kosi. Sö
de abi degihati tjika.
11 Ma nöö dee basia u Gadu Köndë, hii fa de abi kaakiti ku
taki möön dee sëmbë u ta taki aki, ma de an o kosi dee lö hebi
tiima dë e. Na wan daka de o kaagi de da Gadu. ⌞Biga de sabi
di kaakiti u de.⌟
12 Ma dee taku leima mi ta taki aki, de, de aan toobi. De ta
sösö hii soni te dou ku dee soni dee de an ta fusutan tuu.
Fa dee leima sai naandë, de dë leti kuma hogi mbeti e, biga
de an ta du soni ku pakisei. De ta du di soni de kë du nöö
a kaba. Nöö fa de ta du hogi ku sëmbë ta poi de libi kaba a
sösö tjika dë, nöö a fiti u de kisi de kii tu, kumafa de ta kii
takumbeti.
13 Nöö mi taki da unu, taa te wan daka Masa Gadu o kaba
de a sösö tu e. A o paka de di paima u di hogi di i si de ta du dë.
Biga fa dee leima u ta taki aki sai dë, hiniwan hogi pakisei
di ko a de hati, nöö de ta du ën seei wajaa a lanti a ndeti ku
didia söndö sen. Hën da piizii u de kaa. Fa de sai dë, de dë leti
kuma sumuku udu a otowan dendu, fii puu tuwë go a wan së
ala. Biga hii fa i si de dë ku unu a tafa sindosindo ta njan ku
unu makandi naandë, piizii u deseei tö nöö de ta suku.
14 De ta tuwë wojo ta luku dee mujëë u de kisi tja go booko
Gadu wëti. De an ta kaba seei u du hogi möönsö. Sö dee sëmbë
naandë dë e.

Fa de sai dë, de ta suku u hai dee sëmbë dee an dë sö taanga a di biibi tja go a de, fu de libi hogilibi kuma de. Nöö di langa bëë u möni di de abi, hën buta de de lei fa u de wini möni a sëmbë tee de ko basi fëën. Mi taki da unu taa di siba u Gadu dë a dee lö sëmbë dë liba e.

15 Nöö dee sëmbë u ta taki aki, de kumutu a Gadu pasi gaanduwe kaa. De lasi go ta libi kumafa di mii u Beoli de kai Biliam bi ta libi e. Biga Biliam bi lobi möni tefa an bi a' toobi u du hogi faa feni ën.

16 Ma wan bi jei di soni bi pasa ku ën nö? Di mbeti de kai buliki a ta waka nëën liba dë, hën musu bia fan ku ën a libisëmbë töngö. Nöö sö i si taa di gaan tjabukama u Gadu naandë, nöö wan buliki hën Gadu bi musu tei bai ën puu a di wisiwasi fasi fëën di a ta waka dë, ufö a sa jei.

17 Wë nöö dee lö poipoi leima dee mi ta taki aki, be mi konda soni u de da unu möön kumafa de dë. De dë kuma wan kiiki ka i nango ta ba wata fii bebe, nöö hën i naki te i go dou, a dëë koti kalalaa. Ja feni wata nëën fii bebe möönsö. Sö dee lö sëmbë dë dë e. De dë kuma te tjuba baaka faa kai fii feni wata, te wan pisi wan gaan ventu ko böö ën vuuu tjëën pasa fiaa, ja feni wata möönsö. Sö dee sëmbë i si naandë dë. Hën mbei Gadu seeka wan gaan dungu kamian faa tuwë de go.

18 Dee lö sëmbë dë, de ta waka ta poolo ta taki sösö ta njan buka. Nöö fu di de sabi taa hogi pakisei ta dë a libisëmbë hati kaa, hën de ta taki soni nöömö fu de weki dee hogi pakisei dë. Biga de ta suku dee sëmbë dee bi kumutu djunsudjunsu a hogilibi basu, u de toona tja de go ta du hogi möön. Sö dee sëmbë aki hogi tjika e.

19 De ta paamusi de taa ee de ko nama ku de, nöö de o dë fiifii, de aan fu hoi wëti möön. Ma hii fa i ta jei naandë, deseei an dë fiifii e. Hogilibi wini de buta nëën basu gaanduwe. Biga di soni di ja sa kumutu nëën basu, nöö i da saafu fëën kaa.

20 Wë nöö mi taki e, so u dee sëmbë aki bi kumutu a dee poipoi libi u di goonliba aki basu te de kaba. Biga de bi ko sabi Jesosi Keesitu di dë u Masa ku u Heepima. Hën de toona sai dë ta du sösö teefa hogilibi toona wini de möön, de ko möön hogi möön leki fa de bi dë a fesi.

21 Wë mi taki e, a bi sa möön bëtë ee de an bi sabi fa u de libi bunu a Gadu wojo wan daka, möön leki de ko sabi ën te de kaba hën de bia toona go a dee awoo libi u de go ta booko Gadu wëti möön. Di dë hogi poi e, dee sëmbë.

22 Sö wan sëmbë, i sa maakëën leti kumafa de ta koti wan nöngö taa, di soni dagu balaki, hën seei a toona go njan. Söseei de taa i wasi hagu a wata te i kaba, hën a toona go logoda a pötöpötö dendu möön.

Dee sëmbë i si u ta taki aki, nöö sö de dë e.

3

Aki ta taki taa sëmbë o mbei

de fa, fu di de ta biibi taa

Masa Jesosi o toona ko.

1 Sö wë un haika, dee lobi mati u mi naandë, disi mbei di u tu
pampia di mi ta sikifi da unu kaa. Nöö a hii de tu pampia tuu
mi ta konda soni a bakafutu da unu, be pakisei fuunu musu
dë limbolimbo.
2 Nöö mi kë fuun toona mëni dee soni dee fesiten tjabukama
u Masa Gadu bi taki, ku dee soni Masa Jesosi u Heepima bi taki
tu, dee un bi jei a u dee Tjabukama fëën seei buka.
3 A di fosu kamian nöö mi kë fuun sabi taa a di kaba ten nöö
wanlö mbeisëmbëfama o ko, nöö de o ta waka a dee taku kë u
de hati baka. Nöö de o ta mbei un dee sëmbë u Gadu fa seei.
4 De o taa: "Wë di Jesosi bi paamusi taa a o toona ko a di
goonliba aki, nöö naasë a dë? Dee gaan sëmbë fuu bi dëdë
gaanduwe kaa ma soni an tooka möönsö. ⌞De an weki baka
möönsö u Gadu musu kuutu de, kumafa un ta taki.⌟ Biga sensi
Gadu mbei goonliba tee kisi di ten aki, nöö hii soni dë di wan
seei fasi eti." Sö de o ta taki ta tuwë da unu.
5 Ma nöö fa de o ta fan dë, kë seei wë de an kë sabi fa soni
tooka tjika kaa e. ⌞Nöö de an kë sabi tu fa di fan u Gadu abi
kaakiti tjika u te a taki wan soni nöö a ta pasa.⌟ Biga di Gadu
mbei goonliba, nöö hën a fan. Hën wë di fan fëën paati di wata
buta hafu a liba, hafu a basu, di goonliba fuu aki ku dee teeja
ku dee oto soni u ta si a liba ala tuu fika a mindi.
6 Nöö a baka fëën hën Gadu si taa libisëmbë ta libi hogi poi,
hën a tei dee wata dë hën a singi hii di goonliba kaba a sösö
piii, be an fika kumafa a bi dë. ⌞Nöö fa dee sëmbë ta fan taa
soni an tooka möönsö dë, nöö de an sabi taa sö dee lö soni dë
bi pasa nö?⌟
7 Nöö hën a bakaten, hën Gadu toona fan möön. A taa di
goonliba fuu aki ku dee teeja te dou ku dee oto soni tuu dë a
liba ala, de tuu o tjuma kaba wan daka nöömö. Sö a taki buta
dë kaa e. Ma nöö fa u dë aki, a ta tjubi dee soni dë eti, be di
gaan kuutu daka dou ufö. Biga te wan daka, nöö Gadu o kuutu
dee sëmbë dee an bi a' bisi ku di fan fëën te a kaba, nöö a o
manda de go kaba a sösö. Nöö di juu dë, dee soni u taki dë tuu
o tjuma kaba a sösö. Sö Gadu taki buta e, dee sëmbë.
8 ⌞Hën mbei wan musu piki dee sëmbë ta mbei sëmbë fa dë
e.
Nöö wa musu pakisei tu taa kumafa libisëmbë ta konda
daka aki, nöö sö Gadu hën a ta konda. Nönö.⌟ Biga a Masa
Gadu wojo a dë sö taa wan daka dë kuma wan dusu jaa, wan
dusu jaa dë kuma wan daka. Nöö sö e, dee sëmbë.

9 Söseei wan musu pakisei kuma de taa fa Masa Jesosi taa a o
toona ko dë, nöö a ta buuja poi. Nönö, kwetikweti. Ma pasensi
nöö a ta hoi da libisëmbë sö. Fa i si a sai dë, an kë fu na wan
kodo sëmbë musu lasi kaba a sösö. Ma a kë u hii sëmbë musu
bia de libi ko nëën, fu de sa kumutu a di sitaafu di u taki dë
basu.

Aki ta lei andi o pasa te

Masa Jesosi toona ko.

10 Söö. Wë dee sëmbë, un musu sabi taa te Masa Jesosi o
toona ko nöö a o ko kuma wan fufuuma. Biga na wan sëmbë
o sabi di daka. Nöö te a ko, nöö hii dee soni dee dë a liba ala
tuu o bai gbou sö paaja go fiaa, de an o dë u si möön seei. Di
juu dë, nöö di goonliba aki ku hii dee soni tuu dë nëën dendu
o tjuma gbegedee kaba fiaa.

11 Nöö dee sëmbë, di i si dee soni dë o pasa sö, nöö an fiti fuu
libi limbolimbo da Gadu nö?

12 Fa u ta luku di daka dë, nöö un boo ta watji ën seei ku wai
ta biinga ta du soni fu di daka musu ko möön hesi. Biga hii fa
i si dee soni u di mundu aki o jö kaba a sösö ku di gaan kendi
dë,

13 ma nöö wan oto paamusi dë eti e, dee sëmbë. Masa Gadu
paamusi u taa wan njunjun goonliba ku wan njunjun mundu
o ko a dee di dë kamian. Nöö di njunjun goonliba di o ko dë,
nöö hogilibi an o dë nëën fu poi ën möönsö e. Nönö. Ma leti
libi wanwan nöö o dë nëën. Sö wë Masa Gadu paamusi u e.

14 Wë di un ta luku sö wan soni ku wai sö kaa, dee sëmbë, nöö
un musu biinga seei fu te Masa Jesosi toona ko, nöö woon dë
limbolimbo söndö föutu ku kötöhati nëën fesi.

15 Nöö un musu abi ën a unu pakisei taa fa Masa Jesosi an ko
aki eti nöö pasensi a ta hoi da libisëmbë. Biga a kë da de pasi
u de kumutu a dee hogilibi u de basu, hën mbei an ko eti.
⌞Nöö fa mi ta fan aki taa Gadu o sitaafu hogilibi,⌟ nöö sö nöö
u lobi baaa Paulosu ta sikifi tu, ku di gaan fusutan di Masa
Gadu dëën.

16 Biga hiniwan biifi di a ta sikifi te a dou a dee lö soni aki,
nöö sö nöö a ta taki tu. ⌞Hii fa a taki taa Gadu puu u a dee wëti
u Isaëli basu, ma hënseei tu ta lei taa wa musu libi hogi libi
möön e.⌟

Fa dee biifi u Paulosu sai naandë, dee sëmbë, soni dë a de
dendu di ja sa fusutan wantewante e. Nöö fëën mbei dee
sëmbë dee an sabi soni tjika ku dee sëmbë dee an dë gingin
a di biibi, nöö de ta tei dee fan fëën tja go a sösö së. Nöö sö de
ta du ku hii dee oto pisi u Gadu Buku tuu. Ma nöö fa i si de ta
du ën naandë, nöö de seei wë de ta kaba a sösö e.

17 Wë dee sëmbë, di i si un sabi dee soni aki a fesi kaa, nöö un
musu köni seei ku dee fasifasi lei u dee sëmbë ta libi söndö wëti

naandë. Wan be de kisi unu tja go ku de e, fuun kai kumutu a di bumbuu kamian un sai naandë.
18 Ma nöö un musu ta da Gadu pasi be a sa lei unu hën bunuhati möönmöön. Un musu ko sabi Jesosi Keesitu di Heepima fuu möönmöön tu. Biga hën da u Masa, nöö hën wanwan tö abi nëbai a mundu fa u dë aki te kisi fu teego. A tan sö.

Di fosu biifi u Johanisi

Wan wöutu a fesi.

Di sëmbë de kai Johanisi, a bi dë wan u dee tuwalufu bakama u Masa Jesosi dee bi ta waka ta lontu ku ën. (Bakaten de ko ta kai de Tjabukama.) Nöö hën mbei di pampia aki manda da wanlö biibima u Masa Jesosi a dee kamiankamian. A mbei ën da de fu di wanlö ganjansëmbëma bi ko a de ko ta mbei taa Gadu manda de. Ma na Gadu manda de e, ma de ko u ko ganjan dee biibima. Biga de ko ta lei de wanlö poipoi soni ta mindi soni da Masa Jesosi. Hën de toona lei de taa an dë fii hoi Gadu wëti, i sa libi fii kumafa i kë. Hën mbei Johanisi mbei di pampia aki, fa a leti de buta a pasi.

Aki Johanisi ta lei ambë

da Masa Jesosi.

1-2 Wë dee sëmbë, fa mi o fan ku unu aki, nöö mi o seti di fan ku wanlö soni u ⌞di Sëmbë de ta kai⌟ di Wöutu u Gadu. ⌞Hën seei da Masa Jesosi.⌟

Nöö a bigi u mundu Masa Jesosi bi dë kaa. ⌞A bi dë ku Masa Gadu a liba ala teefa juu fëën dou, hën a saka ko a goonliba aki fuu sa si di libi u Gadu tuutuu. Nöö hën di a ko,⌟ u ku dee otowan fuu bi jei di fan fëën. U bi si ën ku u seei wojo. U panjëën ku u seei maun. Nöö hën u toona ta konda da unu taa di Sëmbë dë, nëën di Libi u Teego dë di Masa Gadu manda da u aki.

3 Nöö dee soni u bi jei dë ku dee u seei wojo bi si, deseei u toona ta konda da unu aki, fuun musu sa feni di suti libi di u ku Masa Gadu ku ën Mii Jesosi Keesitu ta libi ku u seei.

4 Nöö hën i si u ta mbei di pampia aki da unu fuun musu dë waiwai te dou.

Aki Johanisi ta lei de taa ee wan sëmbë dë u Gadu nöö a musu

ta libi limbolimbo.

5 Söö. Nöö di Buka di Masa Jesosi bi da u fuu musu toona konda da unu, nöö hën nöö i si u ta konda da unu aki taa Masa Gadu aan na wan piki hogi nëën hati möönsö. A dë limbolimbo te dou. Na wan piki dungu seei dë nëën.

6 Nöö ee wan sëmbë i ta libi hogilibi ma i ta mbei taa i ta libi ku Gadu, nöö hën da i ta mindi soni e. Hën da a di së u dungu i dë, biga ja ta libi a wan tuutuu fasi.

7 Ma ee u ta libi a di së u limbo kumafa Masa Gadu ta libi limbolimbo, nöö woo ta libi suti ku u seei. Nöö woo dë limbolimbo tu. Biga fu di Jesosi Keesitu, di Mii u Gadu, lasi ën

buuu fuu hedi kaa, nöö Masa Gadu ta puu dee hogilibi fuu tuu
a u hati fuu ta dë limbolimbo.
8 Ma ee u ta mbei taa wa du hogi wan daka, wë nöö u seei u
ta ganjan. Nöö hën da wa ta taki di tuu, biga wë u ta du hogi.
9 Ma ee u piki taki aai u du hogi tuu, nöö Masa Gadu an o hoi
dee hogi du fuu nëën bëë möön. A o ta puu dee hogilibi tuu a
u hati nöömö kumafa a bi taki. Wë biga an ta ganjan sëmbë
möönsö.
10 Ma ee u piki taki nönö wa du hogi wan daka, nöö hën da u
ta fia ku Masa Gadu taa a mindi soni da u. Nöö hën da di buka
fëën an dë a u hati.

2

1 Wë dee lobi mii u mi dë, di pampia i si mi ta mbei da unu
aki sö, mi ta mbei ën fu wan musu du hogi. Ma ee a ko dë taa
un du hogi, nöö un musu sabi taa i abi wan Sëmbë dë a Masa
Gadu bandja di ta begi ën da u. Hën da Jesosi Keesitu, di Sëmbë
di an du hogi wan daka.
2 Nöö hënseei paka di paima da u. Nöö di paima di a paka da
u dë, hën da di dëdë a dëdë fuu hedi, fu Masa Gadu an hoi dee
hogi du fuu nëën bëë möön. Ma na u wanwan a dëdë paka di
paima da e, ma a dëdë pakëën da hii mundu.
3 Nöö ee u ta piki Masa Gadu buka ta libi kumafa a kë, nöö
woo sabi tuutuu taa u ku ën dë.
4 Ma ee wan sëmbë i ta mbei taa i sabi Masa Gadu ma töku ja
ta piki ën buka ta libi kumafa a kë, nöö hën da ja sabi ën. Soni
i ta mindi. Di buka u Masa Gadu an dë a i hati.
5-6 Ma ee wan sëmbë i ta piki ën buka nöö hën da i lobi ën
tuutuu ku wan hati.
Nöö ee i kë sabi taa i ku Gadu dë, nöö i musu ta luku i libi
ee i ta libi bunu. Biga di sëmbë di ku Gadu dë, nöö hën ta libi
kumafa Masa Jesosi bi ta libi ⌞di a bi dë a di goonliba aki⌟.

Aki Johanisi da de

wan njunjun wëti.

7 Nöö un dee lobi mati u mi dë, mi ta manda wan wëti da
unu aki ⌞taa un musu lobi unu seei⌟. Nöö an dë wan njunjun
wëti e. A dë di awoo wëti di de bi tja ko konda da unu a fesi.
8 Ma töku a ko dë kuma wan njunjun wëti aluwasi fa a bi dë a
fesiten seei. Biga te un ta piki di wëti aki ta lobi sëmbë kumafa
Masa Jesosi ta lobi sëmbë, nöö sëmbë ta si andi da tuutuu lobi
awaa. Nöö di dungu u bi dë ta pasa, limbo ta ko kaa.
9 Ma ee wan sëmbë ja lobi dee oto biibima kuma i seepi nöö
ja sa konda taa i dë a limbo e. A dungu i dë.
10 Ma ee wan sëmbë i lobi dee oto biibima kuma i seei, nöö
hën da i dë a limbo. Soni an dë u bia i hati te nöö i go du hogi.
Söseei ja o ganjan di otowan fii faa lasi pasi tu.

11 Ma ee wan sëmbë i ta buuse di otowan fii, nöö a dë kuma
i ta waka a dungu söndö faja, ja ta si soni. Ja sa' naasë i nango.

Aki ta lei ambë Johanisi

sikifi di biifi da.

12 Wë un dee mii, mi ta mbei di pampia aki da unu biga Masa
Jesosi paka da unu kaa, nöö Gadu an ta hoi dee hogi du fuunu
nëën bëë möön.
13 Wë nöö un dee gaan womi, mi ta mbei di pampia aki da
unu tu, biga un sabi di Sëmbë di bi dë a seti u mundu.
Wë söseei un dee kijoo, mi ta mbei di pampia aki da unu tu,
biga un wini di didibi kaa.
Nöö un dee piki mii dë, mi ta mbei di pampia aki da unu tu,
biga un sabi u Tata a liba kaa.
14 Nöö un dee gaan womi, mi ta mbei di pampia aki da unu,
biga un sabi di Sëmbë di bi dë a seti u mundu.
Dee kijoo mii, mi ta mbei di pampia aki da unu biga un
ta biibi taanga a Masa Gadu. Di buka fëën ta dë a unu hati
nöömö. Un wini di didibi kaa.
15 Dee mii o, wan musu lobi dee soni u di goonliba aki e, dee
an ta kai ku Gadu. Biga ee i ta lobi de, nöö hën da ja ta lobi u
Tata Masa Gadu.
16 Biga dee taku kë u libisëmbë hati ku langawojo ku gaan
fasi, nöö dee lö soni dë dë soni u goonliba. De an dë fuu Tata
Masa Gadu.
17 Nöö a a' wan daka di goonliba aki o kaba ku hii dee lö libi
dë tuu fia. Ma dee sëmbë dee ta piki Masa Gadu buka, de, de
an o kaba möönsö, ma de o dë u teego.

Aki Johanisi ta bai de taa de musu mëni deseei ku dee bu-
usema u Masa Jesosi.

18 Dee mii o, di kaba ten u goonliba dou kaa e. Biga de bi taki
da unu kaa taa te wan ten wan Gaan Buusema u Masa Jesosi
Keesitu o ko a goonliba. Nöö fa u dë aki, u musu sabi taa di
kaba juu ta zuntu, biga di fasi u di sëmbë dë dë a sömëni sëmbë
hati ta wooko kaa.
19 De bi dë ku u a fesi ma de kumutu go u de, biga u ku de
an dë di wan. Biga ee u ku de bi dë di wan, nöö de an bi o go.
Ma de kumutu go, hën mbei hii mundu si taa u ku de an dë di
wan.
20 Ma unu, wan dë sö e. Biga Masa Gadu tuwë di Akaa fëën a
unu liba kaa. Nöö hën ta mbei un ko sabi fuun wegi dee buka
luku undi da ganjan wan ku undi da tuutuu wan.
21 Wë nöö fa i si mi ta mbei di pampia da unu aki, na fu di
wan sabi dee tuutuu soni u Masa Gadu mbei e, ma fu di un
sabi de. Nöö un sabi taa di Buka u Masa Gadu ku di buka u
dee ganjansëmbëma an dë di wan.

22 Biga di sëmbë di o ko ta fia taa Masa Jesosi nëën da di
Paamusi Könu Masa Gadu manda ko da u aki fuu ta biibi ën,
nöö di sëmbë di ko taki sö, hën da wan ganjansëmbëma. A dë
buusema seei u Masa Jesosi. An kë u Tata Masa Gadu, nöö an
kë di Womi Mii fëën tu.
23 Nöö ee wan sëmbë ko ta fia taa Masa Jesosi an dë di Womi
Mii u Gadu, nöö Masa Gadu hën Tata an o dë ku di sëmbë dë
seei. Ma ee wan sëmbë i ta piki taa: "Aai, Masa Jesosi Keesitu
hën da di Womi Mii u Masa Gadu tuu," nöö hën Tata o dë ku i.
24 Nöö dee mii, di Buka de bi taki da unu a fesi, hën un musu
ta hoi a unu hati ta biibi nöömö e. Nöö te un du sö kaa, nöö unu
ku di Womi Mii u Masa Gadu ku ën Tata tuu o nama ko dë di
wan fu nöömö.
25 Nöö Masa Gadu o da unu di soni di a paamusi u, hën da
di njunjun libi fëën di a o da u fuu ta libi nöömö u teego.
26 Fa mi ta mbei di pampia aki, nöö mi ta mbei ën fu dee
ganjansëmbëma hedi e, fu di de ta biinga u ganjan unu.
27 Ma unu, fa un sai dë, Masa Gadu tuwë di Akaa fëën a unu
liba kaa, nöö hën ta dë a unu hati nöömö. Wan a' fanöudu fu
sëmbë lei unu möön biga di Akaa ta lei unu hii soni. Nöö fa
a ta lei unu soni dë, a ta lei unu tuutuu soni e. An ta ganjan
unu. Nöö fëën mbei un musu ta dë a Masa Jesosi leiki nöömö,
kumafa a taki da unu. Wan musu bia toona disëën möönsö.
28 Aai, sö a dë tuu, dee mii. Fa unu ku Masa Jesosi ko di wan
dë, nöö wan musu disëën möönsö e. Biga a a' wan daka nöö a o
toona ko a goonliba aki. Nöö te a ko, nöö ee u bi tan nëën leiki
nöö wa o dë pantapanta. Sen an o kisi u fuu waka go nëën fesi.
29 Wë nöö di un sabi taa Masa Gadu hën an ta du hogi
möönsö, bunu wanwan nöö a ta du, nöö un musu sabi taa dee
sëmbë dee ta libi bunu nöö de da miii fëën gbelingbelin.

3

Aki Johanisi ta lei de u de libi kuma de da miii u Gadu.

1 Dee sëmbë o, de ta kai u Masa Gadu mii e. Nöö sö a dë. U da
mii fëën tuu. Wë nöö ee u ta tja di në taa u da Gadu mii, nöö
nëën da Masa Gadu lobi u te na soni nö? Ma nöö dee sëmbë
dee an sabi Masa Gadu, de an sa sabi soni fuu. Biga ee ja sabi
soni fu wan tata, nöö ja o sabi soni fëën mii tu.
2 Wë dee lobi mati u mi dë, fa u dë aki u da miii u Masa Gadu
tuu. Nöö wa sabi fa woo dë eti e. Ma u sabi nöö taa te a o ko
nöö u seei wojo o si ën kumafa a dë, nöö woo tooka ko kuma
hën seei.
3 Nöö ee u dë ku di mëni aki, nöö woo ta biinga u hogi musu
kumutu a u hati, fuu ko dë limbolimbo kumafa Masa Jesosi
seei dë limbolimbo.
4 Biga di sëmbë di ta du hogi, nöö hën ta booko dee wëti u
Masa Gadu. Biga hogilibi hën ta booko wëti.

5 Ma nöö u sabi taa Masa Jesosi bi ko a di goonliba aki u ko
paka puu hogi a u liba da u.
Fa Masa Jesosi sai dë, dee mii, na wan piki sundju seei dë
nëën hati e. Hii ën hati tuu dë limbolimbo, biga an du hogi
wan daka.
6 Fëën mbei ee i ku Masa Jesosi nama ko di wan, nöö ja o sa
ta libi hogilibi nöömö. Biga di sëmbë di ta libi sö an sabi Masa
Jesosi. An ta fusutan soni fëën möönsö.
7 Wë nöö un dee mii dë, un haika e. Wan mbei sëmbë ganjan
unu. Biga di sëmbë di ta libi leti kumafa Masa Gadu kë, hën da
bumbuu sëmbë kuma Masa Jesosi Keesitu.
8 Ma ee wan sëmbë libi an ta kai ku Gadu wëti, nöö sëmbë u
di didibi di dë e. Biga di didibi bi ta libi hogi nöömö, sensi a
fesiten tee kisi tide. An disa möönsö. Hën mbei di Womi Mii u
Masa Gadu ko a di goonliba aki faa poi dee wooko u di didibi.
9 Fëën mbei ee wan sëmbë dë miii u Gadu nöö an sa ta libi
a wan fasi nöömö di an ta kai ku Gadu. Biga Gadu dëën wan
hati kuma di fëën seei di a abi, hën mbei an sa ta libi hogi libi
nöömö biga Masa Gadu hën dëën Tata.
10 Nöö ee i kë sabi ambë da dee mii u Gadu ku ambë da dee
mii u didibi, nöö i luku a di libi u de nöö joo sabi. Biga di sëmbë
di an ta libi bunu, nöö hën an sa dë mii u Gadu e. Söseei ee wan
sëmbë ja ta lobi di otowan fii, nöö ja dë Masa Gadu mii tu.
11 Wë biga di awoo buka di un bi ta jei a fesi te kisi tide, nöö
hën da disi: u musu ta lobi di otowan fuu.
12 Nöö wan musu abi hogihati kuma Kain. Kain bi dë sëmbë
u didibi, hën mbei a a' hogihati tefa a kii ën baaa. Nöö faandi
mbei a kii ën? A kii ën fu di hën baaa bi ta libi bunu, hën mbei
a haun ku ën tefa a kii ën.
13 Wë nöö dee sëmbë, fëën mbei te u si wan sëmbë ta buuse
u, nöö an musu bigi da u. Biga dee sëmbë dee an dë a di së u
Masa Gadu, nöö de an o lobi u möönsö.
14 Ma u, u feni wan njunjun libi a Gadu. A fesi u bi dë kuma
dëdë sëmbë ma u bi ta böö nöö. Ma fa u ko dë aki, u sabi taa u
feni wan njunjun libi biga u ko ta lobi dee sëmbë u Masa Jesosi.
Ma di sëmbë di ta buuse di otowan fëën, nöö hën an kumutu
a di së u dëdë ko a libi eti e.
15 Biga ee wan sëmbë i buuse di otowan fii, nöö hën da wisi-
hatiböö i abi. Nöö un sabi taa ee wan sëmbë i a' wisihatiböö,
nöö ja abi di teego libi u Masa Gadu möönsö.
16 Dee mii o, ee u kë saandi da lobi, nöö u musu luku a Masa
Jesosi Keesitu, fa a bi tei di dëdë fuu dëdë paka di paima fuu da
u. Hën wë da lobi e. Nöö söseei u seei tu, u musu dë kabakaba
fuu sa dëdë da di otowan fuu.
17 Ma ee wan sëmbë i dë nöö i a' dee soni u goonliba aki, nöö
hën i si otowan fii ta pena fu di aambi soni ma ja dëën soni
möönsö, nöö di sëmbë dë ja lobi Masa Gadu e.

18 Wë nöö dee mii u mi dë, wan musu ta lobi sëmbë ku buka
wanwan e, ma a musu dë u si a i libi tuutuu.
19 Nöö te u ta lobi sëmbë ta libi bunu ku de, nöö u sabi gbelin
taa u dë a di së u Masa Gadu, nöö wa o fëëë ën fuu go nëën fesi.
20 Ma aluwasi u seei hati taki da u taa wa libi bunu, ma töku
Gadu hei möön libisëmbë hati e. A sabi hii soni.
21 Ma nöö ee hati fuu taki da u taa u ta libi bunu, nöö woo
sa waka waiwai go a Masa Gadu fesi.
22 Nöö woo feni dee soni u ta hakisi, biga a si taa u ta piki ën
buka ta libi kumafa a kë.
23 Nöö di buka fëën di u musu piki nöö a dë tu fasi. Di fosu
wan dë taa u musu biibi taa Jesosi Keesitu hën da di Womi Mii
u Masa Gadu. Hën da di Paamusi Könu di a manda da u. Nöö
di u tu dë taa u musu lobi u seei makandi kumafa a bi taki da
u kaa.
24 Nöö di sëmbë di ta piki Masa Gadu buka, nöö hën ku Gadu
dë di wan. A ta libi ku Gadu, nöö Gadu ta libi ku ën. Nöö u sabi
taa sö a dë tuu, biga di Akaa u Masa Gadu di a da u aki, hën dë
a u hati ta piki u taa sö a dë.

4

Aki Johanisi ta lei de fa fu de musu wegi dee buka luku

ee naasë de kumutu.

1 Wë nöö dee lobi mati u mi dë, un haika e. Sömëni sëmbë o
ta tja buka ko da unu taa di Akaa u Masa Gadu hën manda de
ko. Ma nöö wan musu piki ku de wante e. Ma i musu wegi ën
luku ee naasë di lö buka dë kumutu, ee Gadu buka, ee didibi
buka. Biga fa u dë aki, wanlö hia ganjansëmbëma ta waka ta
lontu a hii goonliba ta ganjan sëmbë taa de dë tjabukama u
Masa Gadu, ma na tuu seei.
2 Nöö ee wan sëmbë da i wan buka taa sö wan soni di Akaa
u Masa Gadu taki, nöö hën i kë sabi ee tuu ee ganjan, nöö i
musu luku ee unfa a o taki u Jesosi Keesitu. Ee a taa a kumutu
a Masa Gadu Köndë ko libisëmbë a goonliba aki, nöö i musu
sabi taa a dë Gadu buka tuu.
3 Ma ee a fia taa nönö, Jesosi Keesitu na a Gadu a kumutu,
nöö i musu sabi taa na buka u Gadu di dë. Hën da wan buka
u di buusema u Masa Jesosi Keesitu. Biga de bi taki da unu
kaa taa a a' wan daka di Gaan Buusema u Masa Jesosi o ko a
goonliba. Nöö fa u dë aki, di fasi fëën dë a sömëni sëmbë hati
ta wooko kaa.
4 Nöö dee sëmbë u mi dë, un haika e. Unu da sëmbë u Masa
Gadu, nöö dee ganjansëmbëma dë an sa feni unu ganjan. Dee
lö sëmbë dë an dë a di së u Masa Gadu, de dë a dee soni u di
goonliba aki nöö. De ku di didibi tuwë gogo a wan së. Ma un
wini de. Wë biga di Akaa u Gadu a unu hati dë abi kaakiti
möön leki didibi.

5 Ma nöö te dee ganjansëmbëma ta fan nöö dee sëmbë dee an
dë ku Masa Gadu ta piki de buka, biga di fan u de ta kai ku de.
6 Ma u, wa dë sö e. U da sëmbë u Gadu. Nöö dee sëmbë dee
sabi Gadu, nöö de ta haika u. Ma dee sëmbë dee an sabi Gadu
nöö de an ta haika u möönsö.
Nöö sö u ta paati dee buka ta luku fuu sabi undi u de dë u di
Akaa u Masa Gadu, ku undi u de dë u di Buusema fëën.
7 Wë nöö un dee lobi mati u mi dë, un boo lobi u seei e. Biga
Masa Gadu hën abi lobi. Nöö di sëmbë di ta lobi di otowan fëën,
hën da miii u Gadu. Hën sabi Masa Gadu.
8 Ma di sëmbë di an ta lobi di otowan fëën hën an sabi Gadu
e. Biga Masa Gadu, hën hatiböö da lobi.
9 Nöö u si taa Masa Gadu lobi u tuu. Biga a tei di wan kodo
Womi Mii fëën tö di a abi, manda ko a di goonliba aki fuu sa
feni di teego libi u Masa Gadu.
10 Dee sëmbë o, ee i kë saandi da lobi, nöö ja musu luku a di
fa u lobi Gadu e, ma i musu luku a di fa Gadu lobi u. Biga a tei
di wan kodo Womi Mii fëën manda ko a di goonliba aki ko tei
di dëdë fuu dëdë fu an hoi dee hogidu fuu nëën bëë möön.
11 Wë nöö, un dee lobi mati u mi dë, di Masa Gadu lobi u sö
kaa, nöö an fiti fuu lobi u seei tu nö?
12 Na wan libisëmbë si Masa Gadu wan daka e. Ma te u ta
lobi u seei makandi, nöö hën da Masa Gadu ta dë a u hati. Nöö
fa i si u ta lobi u seei dë, nöö di lobi u Gadu di u abi a u hati o
ko dë telutelu.
13 Biga wë Masa Gadu tuwë di Akaa fëën a u liba kaa, nöö
fëën mbei u sabi taa u ku ën dë. U ku ën ko di wan.
14 Nöö u seei bi si Masa Jesosi tuu di a ko. Nöö fa u si ën dë,
nöö hën u toona tei ta konda da lanti taa u Tata Masa Gadu
manda di Womi Mii fëën ko a di goonliba aki tuu, faa ko dë di
Heepima u hii mundu.
15 Nöö di sëmbë di piki a lanti taa Masa Jesosi hën da di Womi
Mii u Gadu tuu, nöö di sëmbë dë, hën ku Gadu ta libi makandi.
De ko di wan.
16 Wë fa u ta taki aki, nöö hën mbei u ko sabi tuutuu taa
Gadu lobi u. Biga Gadu, hën abi lobi. Nöö di sëmbë di ta lobi
di otowan fëën, hën ku Masa Gadu ko di wan kaa.
17 Nöö fa u ku ën ko di wan aki, di lobi di u lobi ën,
möönmöön a o ta göö ta ko tee a ko dë ku telu. Nöö te u ku Masa
Jesosi ko miti fesi ku fesi a di Gaan Kuutu Daka, nöö wa o dë
fëëëfëëë. Biga fa u dë a goonliba aki seei, ma libi fuu djeesi di
fëën kaa.
18 Haika e, dee sëmbë. Di soni de ta kai lobi, hën ku fëëë an
ta koti e. Biga ee wan sëmbë lobi i ku hii ën hati kumafa Gadu
kë, nöö ja o fëëë ën. Ma te i si i fëëë wan sëmbë, nöö di soni
mbei i ta fëëë ën, i pakisei taa a sa du i wan hogi. Nöö fa i si i
ta fëëë ën dë, nöö hën da di lobi makei.

19 Wë nöö dee sëmbë, Masa Gadu hën fosu lobi u, nöö hën
mbei u seei sa toona lobi otowan tu.
20 Nöö ee wan sëmbë i dë nöö ja ta lobi dee otowan fii ma i ta
mbei taa i lobi Gadu, nöö hën da soni i ta mindi. Biga di sëmbë
i ta si ku i wojo mii dë hën ja lobi, nöö unfa i sa lobi Gadu di ja
si ku wojo wan daka?
21 Biga Masa Jesosi seei da u di wëti aki taa: “Ee i lobi Masa
Gadu, nöö söseei i musu u lobi di otowan fii tu.”

5

1 Wë nöö ee wan sëmbë i ta biibi taa Masa Jesosi hën da di
Paamusi Könu di Masa Gadu manda da u aki tuu, nöö hën da
i dë wan mii u Gadu. ⌞Hën da i Tata.⌟
Wë nöö ee i lobi wan tata, nöö joo lobi dee mii fëën tu.
2 Nöö ee u lobi Masa Gadu ta piki ën buka, nöö hën da u ta
lobi dee oto mii fëën kaa.
3 Biga ee u lobi Masa Gadu tuu, nöö woo hoi dee wëti fëën
dee a da u fuu hoi. Nöö dee wëti fëën an hebi da u poi.
4 Biga hii u dee mii u Gadu feni di kaakiti kaa fuu tai hati
disa di hogi libi di sëmbë ta libi a di goonliba aki. Biga di biibi
di u dee mii u Gadu ta biibi a Masa Jesosi, hën ta wini hogi du.
5 Nöö dee sëmbë dee ta biibi taa Masa Jesosi hën da di Womi
Mii u Gadu, nöö de nöö sa abi taihati u de disa dee hogi du u
di goonliba aki.

Aki Johanisi konda soni u de

dii kotoigi u Masa Jesosi

6 Wë nöö dee mii, Jesosi Keesitu hën da di Sëmbë di ko a
goonliba tuu. Nöö ee i kë fia, nöö i luku fa soni waka a di wata
dopu fëën, ku di dëdë fëën di a dëdë lasi ën buuu fuu hedi. Nöö
te i luku ën te i kaba nöö joo si taa hën da di Womi Mii u Masa
Gadu di ko a goonliba tuu. Nöö na di dopu fëën wanwan nöö
fii musu mëni e, ma i musu mëni di dëdë fëën ku di dopu fëën
tuu. Biga di wan soni nöö di Akaa fëën ta taki ku de, taa Masa
Jesosi hën da di Womi Mii u Masa Gadu tuutuu. Nöö di Akaa
an ta mindi soni, tuutuu soni nöö a ta taki.
7-8 Söö. Nöö a dë sö taki taa di dopu fu Masa Jesosi, ku di
dëdë fëën di a dëdë lasi ën buuu fuu hedi, ku di Akaa fëën, de
dii soni dë tuu dë kotoigi ta taki da u gbelingbelin taa Masa
Jesosi hën da di Womi Mii u Gadu tuu.
9 Wë nöö ee i guwenti u piki te libisëmbë taki soni da i, nöö
te Masa Gadu taki soni da i wë? Na i musu piki ën möön eti
nö? Biga Gadu buka hebi möön libisëmbë buka. Nöö di soni di
a ko taki da u aki, hën da Masa Jesosi da di Womi Mii fëën.
10 Nöö di sëmbë di ta biibi a Masa Jesosi liba, a sabi te dou
nëën hati dendu taa tuu, Masa Jesosi da di Womi Mii u Gadu.

Ma di sëmbë di an ta biibi a Masa Gadu, nöö hën ta sösö ën.
Biga a ta mbei taa Gadu mindi soni fu di a taa Masa Jesosi hën
da di Womi Mii fëën.
11 Nöö Masa Gadu taki tu taa a da u wan njunjun libi kaa
fuu libi u teego. Nöö di libi dë, a di Mii fëën nöö u sa feni ën.
12 Nöö ee wan sëmbë i nama ku di Womi Mii u Gadu dë, nöö
ii feni di njunjun libi dë kaa e. Ma ee ja nama ku ën, nöö ja abi
di libi dë möönsö.

Aki Johanisi tapa di biifi.

13 Wë dee mii o, mi mbei di pampia aki sö manda da un dee
sëmbë ta biibi a di Womi Mii u Masa Gadu liba, fuun musu sabi
taa di njunjun libi u teego u ta taki aki, nöö un abi ën kaa.
14 Nöö u sabi tu taa te u begi ën wan soni, nöö ee di begi kai
ku di pakisei fëën, nöö a o jei.
15 Nöö te u sabi taa a jei u kaa, nöö woo dë ku di sabi nöömö
taa a o da u di soni di u begi ën dë.
16 Nöö ee i si taa di otowan fii ta du hogi, ma nöö di hogi di
a ta du dë an bigi poi fu Masa Gadu musu sitaafu ën kii, nöö i
musu begi Gadu dëën be a toona dëën libi. Ma a a' di hogi fii
du di musu mbei Gadu kii i puu, nöö nëën u ta taki. Ma ee a sa
mbei a fika ku libi, nöö i musu begi dëën.
17 Te i pasa Masa Gadu buka hën wë da i du hogi kaa e. Ma a
a' di hogi fii du an bigi poi fu Masa Gadu musu kii i fëën hedi.
18 Nöö u sabi taa wan mii u Gadu an sa ta libi hogilibi nango
nöömö, biga Masa Jesosi seei ta tjubi ën u di didibi an sa feni
ën du hogi.
19 Wë nöö dee mii, u sabi taa u dë sëmbë u Masa Gadu, nöö
hii dee oto sëmbë u di goonliba aki tuu dë a didibi basu.
20 Nöö söseei u sabi tu taa di Womi Mii u Masa Gadu ko kaa,
faa da u fusutan fuu sa sabi di tuutuu Gadu. Nöö fa u dë aki, u
ku di tuutuu Gadu ko di wan kaa. Biga u ku di Womi Mii fëën,
Jesosi Keesitu, ko dë di wan. Nöö di tuutuu Gadu dë, hën wë
abi di libi u teego faa da u.
21 Söö. Wë dee mii u mi dë, ⌊na soni möönsö möön leki⌋
un mëni unu seei, fu wan waka a dee ganjanganjan gadu u
goonliba aki baka e. A tan sö.

Di u tu biifi u Johanisi

Wan wöutu a fesi.

Disi da di u tu biifi u di Tjabukama u Masa Jesosi de kai Johanisi. Nöö a di biifi aki a ta kai ën seei Gaan Sëmbë u keiki. Nöö a mbei di biifi manda da wan mujëë. Ma fa a taa mujëë dë, nöö wa sabi ee mujëë tuu, ee keiki a ta kai sö.

Nöö di biifi aki ku di fosuwan di Johanisi sikifi, di wan soni nöö de tuu taki.

1 Wë di pampia aki, di Gaan Sëmbë fu keiki hën ta mbei ën manda gaan odi da wan mujëë di Masa Gadu tei u ko sëmbë fëën. Mi ta mbei ën dëën ku dee mii fëën tuu, taa mi dë.

Wë nöö dee sëmbë, fa mi ku unu dë a di biibi aki, nöö mi lobi unu tuutuu e. Ma na mi wanwan, ma mi ku hii dee sëmbë dee sabi di tuutuu lei u Gadu, mi ku de tuu lobi unu.

2 Biga di lei u Gadu u ta taki aki, nöö hën ta dë a u hati nöömö, an o kumutu möönsö.

3 Nöö mi ta manda gaan odi da unu taa fa u ta waka a dee lei dë baka ta lobi dee otowan fuu makandi, nöö u Tata Masa Gadu ku Masa Jesosi Keesitu, di Womi Mii fëën, tuu o libi ku u ku de bunuhati. De o a' tjalihati fuu, nöö de o da u böö.

4 Nöö di mi ko aki, nöö hën mi ko si wanlö mii fii, nöö de ta libi a dee tuutuu lei u Gadu leti kumafa u Tata Masa Gadu manda u fuu libi. Nöö di mi si sö, nöö mi wai seei.

5 Söö. Wë Mujëë, haika e. Mi kë da i wan wëti aki, ma na njunjun soni a dë e. Di awoo wëti fuu di de bi konda da u a fesi, nöö hën nöö. Hën da u musu lobi u seei.

6 Nöö di lobi u ta taki aki, nöö hën da u musu ta piki di buka u Masa Gadu ta libi kumafa dee wëti fëën ta taki. Nöö u musu lobi dee otowan fuu ta libi bunu ku u seei. Hën da di wëti kaa e.

7 Nöö di soni mbei mi taki sö, fu di wanlö hia sëmbë ta waka ta lontu ta mindi soni taa Jesosi Keesitu an bi ko dë libisëmbë a goonliba aki. Nöö dee sëmbë dë, de da ganjansëmbëma e. De da buusema u di Paamusi Könu Masa Gadu manda ko da u.

8 Nöö un mëni unu seei ku de e, fu wan musu lasi di bunu un ta suku a Masa Gadu dë. Un musu ta mbei möiti fuun feni dee paima fuunu tuu ku telu.

9 Nöö ee wan sëmbë i disa dee soni dee ⌊Masa Jesosi⌋ Keesitu bi lei i nöö hën i go tei wanlö oto soni ta biibi, nöö Masa Gadu an o dë a soni fii möön e. Ma di sëmbë di ta biibi di tuutuu lei nango nöömö, nöö Masa Gadu ku di Womi Mii fëën tuu o dë ku i.

10 Nöö fëën mbei ee wan sëmbë tja wan oto buka ko a unu di an ta kai ku di buka u Masa Jesosi, nöö di sëmbë dë wan musu tei ën buta a unu wosu seei.

11 Biga te i ta kisi ën ku wai, nöö a o dë taa i ku ën tuu ta du
di hogi makandi.
12 Söö. Wë nöö mi abi sömëni soni a mi hati fu mi taki da unu
eti, ma ma kë sikifi de e. Mi seei kë ko a unu, be mi ku unu miti
fan fesi ku fesi, nöö woo dë waiwai te dou.
13 Söö. Wë na soni möönsö möön leki dee mii u di lobi sisa
fii, di Gadu tei ko sëmbë fëën tu, manda gaan odi da i taa de dë
bumbuu.

Di u dii biifi u Johanisi

Wan wöutu a fesi.

Disi mbei di u dii biifi u di Tjabukama u Masa Jesosi de kai Johanisi. Nöö a di biifi aki a toona ta kai ën seei di Gaan Sëmbë u keiki möön, nöö a mbei ën manda da wan womi de ta kai Gajusi. Nöö a ta taki soni u dee sëmbë dee ta tja di Buka ta paaja, ufö a ta taki u wanlö oto sëmbë möön.

1 Wë di pampia aki, di Gaan Sëmbë u keiki hën ta mbei ën manda gaan odi da di lobi mati fëën de kai Gajusi, taa a dë. Fa mi ku i dë a di biibi aki, nöö mi lobi i tuutuu seei, mati.
2 Nöö i musu dë bumbuu e, leti kumafa mi sabi taa di akaa fii dë bumbuu kaa. Hii soni fii tuu musu dë tololo a pasi.
3 Nöö fa mi dë aki, mi dë waiwai ku i o. Biga dee sëmbë fuu ta ko ta gafa i da mi aki taa i ta libi bunu, i ta waka a di pasi ta piki di lei u Masa Gadu ku hii i hati.
4 Wë nöö te mi ta jei sö taa dee mii u mi ta piki di lei u Masa Gadu, nöö mi ta wai te na soni. Soni seei an dë a goonliba di ta da mi wai kuma di dë.
5 Wë mati Gajusi, di bunu di i ta du dee bakama u Masa Jesosi dë, nöö a dë wan gaan bumbuu wooko seei e. Biga dee awoo sabima fii ku dee njunjun sëmbë dee ja sabi tuu i ta sölugu.
6 Nöö dee sëmbë i ta heepi dë, nöö de ta ko ta konda da u dee biibima aki taa sö i ta libi bunu ku de. Nöö sö Gadu kë fii libi tu e, mati. Ja musu disa möönsö, biga sö de ta waka ta lontu a di wooko liba.
7 Fa de dë a pasi nango dë, nöö fu Masa Jesosi hedi wë e. Nöö de an ta suku heepi a dee sëmbë dee an ta biibi.
8 Hën mbei u dee sëmbë u Masa Jesosi musu heepi de e. Nöö hën da u ku de tuu ta dë a di wooko u Masa Gadu makandi ta tja di lei fëën ta paaja.
9 Söö. Wë nöö haika e. Mi bi mbei wan pampia manda da un dee sëmbë u Masa Gadu dë kaa. Ma di sëmbë de kai Dioteefesi aan toobi ku u. A kë hënseei musu dë fesima a di keiki, nöö an kë piki taa mi a' taki a unu liba möönsö.
10 Nöö te mi ko a unu ala, nöö woo kuutu di soni naandë. Biga a ta kosi mi a baka ta mindi soni da mi. Nöö an tjikëën eti e. Hën a toona ta du hogihogi ku dee sëmbë ta waka ta paaja di buka u Masa Jesosi, dee ta ko a unu dë. Biga te de ko dë, nöö an ta kë ta hoi de. Nöö te dee otowan kë heepi de, nöö a ta tapa de tu. A di keiki seei a ta jaka de ta puu, fu di de kë heepi dee wakama.

11 Nöö mati, fa i si i dë a goonliba aki, na djeesi dee lö sëmbë
dee ta du hogi naandë e. Ma i musu djeesi dee sëmbë dee ta
du bunu. Biga di sëmbë di ta libi bunu ku sëmbë, nöö hën da
sëmbë u Masa Gadu. Ma di sëmbë di ta libi hogi ku sëmbë nöö
an sabi Gadu e.
12 Nöö di womi de kai Dëmëtusi, fa a sai dë, nöö hii sëmbë ta
gafëën taa a dë bumbuu sëmbë. Wë nöö sö a dë tuu, biga libi
fëën ta kai ku di lei u Masa Gadu. Mi seei si ën sö tu hën mi taki
ën da i, nöö i sabi taa ma o ganjan i.
13 Wë nöö mi a' wanlö hia soni a mi hati u mi taki da i eti,
ma ma kë sikifi de a pampia manda da i.
14 Mi seepi kë ko a i hesihesi, be mi ku i sa fan fesi ku fesi.
15 Söö. Wë na soni möönsö e, mati, möön leki hati fii musu
ta dë bööböö. Nöö dee mati fuunu aki manda gaan odi da i ku
hii dee mati fuu dee dë a i ala tuu, hiniwan sëmbë ku fëën odi.

Di biifi u Judasi

Wan wöutu a fesi.

Di biifi aki sö, wan biibima de kai Judasi hën sikifi ën, nöö de si kuma a bi dë wan u dee baaa u Masa Jesosi.

Nöö di soni mbei a mbei di pampia aki. A ko sabi taa wanlö leima ko a wanlö biibima u Masa Jesosi ko ta taki taa fa Masa Jesosi bi dëdë paka dee hogi du da de, nöö an dë u de ta hoi wëti möön. De sa libi hogilibi kumafa de kë. Sö dee leima ta lei dee biibi sëmbë. Nöö hën Judasi ta bai de taa de an musu piki di soni dë, biga an dë sö. Nöö hën a hai sömëni oto u fesiten konda da de kumafa Gadu bi sitaafu wanlö sëmbë dee bi du hogi.

Nöö ee Gadu bi sitaafu dee sëmbë u fesiten ala, nöö hën da ee sëmbë du hogi pasëën buka fa u dë aki, nöö sö a o sitaafu de tu. Sö Judasi ta bai dee sëmbë. Nöö a ta konda da de fa dee leima naandë hogi tjika tu, de an dë soni u futoou.

Nöö di a ko faa tapa di biifi, hën a taki da dee biibima taa be de libi kumafa a fiti. Nöö hën a gafa Masa Gadu dëën tangi.

Nöö hën da di biifi aki.

Aki di biifi seti.

1 Söö. Wë dee sëmbë, mi Judasi wë ta sikifi di pampia aki manda da un dee sëmbë dee u Tata Masa Gadu kai ko dë sëmbë fëën apaiti. Fa mi dë aki, mi dë wan futuboi u Jesosi Keesitu, nöö mi da wan baaa u Jakobosi tu.

Dee sëmbë, Gadu lobi unu e, nöö a ta tjubi unu a Masa Jesosi.

2 Nöö a musu dë ku unu te tjika, ku ën lobi, ku ën tjalihati, ta da unu böö.

Aki Judasi ta taki soni u dee ganjansëmbëma.
2 Pet. 2:1-17

3 Wë dee sëmbë, mi bi dë kabakaba këë seei u mi sikifi soni da unu möön fini u di fa Gadu ta puu u ku unu makandi a hogi basu ta heepi u a hii soni, ma nöö mi ko si taa a möön bunu mi sikifi wan hii oto soni da unu.

Mi taki e, dee sëmbë, un musu biinga seei da di Buka u Gadu di a buta a u dee sëmbë fëën maun fuu biibi aki. Fa a da u di buka di wan pasi dë sö kaa, nöö u musu hoi ën sö e. Wan musu mbei sëmbë tookëën da u möönsö.

4 Nöö di soni mbei mi taki sö. Mi jei taa wanlö sëmbë fusi saapi ko dë leti a unu dendu dë söndö un sabi, nöö dee lö sëmbë dë an dë ku Gadu a wan së möönsö. Biga di fa Gadu libi ku u ku ën bunuhati fuu kumutu a wëti basu aki, nöö hën de ta tei tja go a sösö së. De taa Gadu puu u a wëti basu kaa, nöö u sa du hii hogi fa u kë. Biga wëti an dë u sitaafu u möön. Sö dee

sëmbë dë ta taki, nöö sö de ta libi tu. De an ta kë piki möönsö taa Jesosi Keesitu hën nöö da Takima a hii sëmbë liba. Hën nöö da u Masa.

Wë nöö mi taki da unu seei gbelin, taa fa de ta libi dee lö libi dë, nöö Gadu o kuutu de da sitaafu nöömö. Sö a bi sikifi gaanduwe kaa.

Aki a ta toona mëni de a wanlö sëmbë Gadu bi sitaafu.

5 Dee sëmbë, mi kë toona mëmbë unu a wanlö soni bi pasa, hii fa mi sabi taa un sabi de kaa.

Wan bi jei fa Gadu bi puu dee Isaëli sëmbë fëën a dee Egepiti sëmbë basu mbei de ko fii nö? Ma nöö bakaten, sömëni u de an bi kë biibi ën möön, nöö hën a manda dëdë go kii de wante.

6 Nöö un bi jei tu taki taa so u dee basia u Masa Gadu Köndë an bi kë tan a dee kamian ka Gadu bi buta de, hën de kumutu go ta du di soni de kë. Nöö hën wë Gadu kisi de buta a wan gaan dungu kamian tai de ku këti gingin te de an sa kumutu. Nöö a dë ta luku te di gaan kuutudaka dou bifö a o kuutu de da de sitaafu awaa.

7 Nöö un bi jei tu fa dee sëmbë u Sodom ku Gomola ku dee oto köndë sëmbë a de bandja naandë bi ta libi. Hiniwan hogi hangi bi ta ko a de hati de ta tei waiwai, te de poi hii dee wëti dee Gadu buta u fa womi ku mujëë musu libi. ⌞Te dou di juu nöö hën Gadu an sa tjëën möön, hën a tjuma dee köndë dë gililili puu gbegedee.⌟ Fa u dë aki, dee köndë dë fika kuma wan maaka da hiniwan sëmbë di ta libi dee lö libi naandë taa ee i libi sö nöö söseei Gadu o sitaafu i tu ku di faja di ta kisi nöömö söndö tapa.

Sö wë Gadu bi sitaafu dee peipei sëmbë dë tjika e, fu di de an libi bunu.

Aki a ta taki soni u

dee ganjansëmbëma möön.

8 Ma nöö dee sëmbë u ta taki aki, deseei ta libi a di wan seei fasi dë tu. Fa de sai dë, a dë leti kuma sunjan de ta sunjan. Biga de an ta mëni möönsö taa a bakaten de sa kisi sitaafu u di libi de ta libi dë. Fa de ta libi dë, sundju nöö de ta sundju deseei sö, biga de an ta kë dë a tii basu möönsö. Nöö na wan makiti u mundu seei de ta fëëë möönsö tu, te dou ku dee hebi tiima dee ta dë a mundu seei de ta kosi ta da gaan buka.

9 Ma dee basia u Gadu Köndë an dë sö. Biga hii fa di hedibasia u de de kai Mikaëli hebi tjika dë seei, ma hënseei an o da dee lö makiti u mundu dë gaan buka e. Biga di hën ku didibi bi ta fia u di dëdë sinkii u Mosesi seei, ma an puu na wan kodo kosi nëën buka kosi di didibi. Ma a taki dëën nöö taa: "Masa hën o du ku i."

10 Ma nöö dee oto sëmbë u ta taki aki, fa i si de sai dë, nöö de ta da gaan buka nango nöö, ta kosi hii soni te dou ku dee soni

de an sabi seei. De dë leti kuma mbeti. De ta du go dë nöö a kaba ta libi söndö fusutan. Nöö mi taki da unu taa fa i si de ta du dë, poi nöö wë de ta poi deseei kaba a sösö sö.

11 Nöö mi taki e, dee lö sëmbë i si naandë, di siba u Gadu kisi de kaa. Biga de abi taangajesi leti kumafa Kain bi abi taangajesi da Gadu tefa a bi hopo du gaan hogi.

Nöö di langabëë u möni di dee sëmbë abi te kaba, hën wë buta de de kule go ta libi di fasifasi libi di Biliam bi libi, fu di hën seei bi abi langabëë u möni tu.

Fa de sai dë, nöö de ta mbei taangajesi da Gadu kumafa Koola bi mbei teefa a dëdë wan gaan hogi dëdë leti a di sabana dendu naandë. Nöö söseei dee sëmbë u ta taki aki o kaba a sösö kuma Koola tu e.

12 Fa de sai a unu dendu naandë, de dë leti kuma sumuku udu a otowan dendu. Te un ko sindo fuun njan makandi fu di un lobi unu seei, nöö de aan toobi u de hai ko sindo njan ku unu makandi ta mbei kuma unu ku de dë di wan.

Fa de sai dë, de dë leti kuma wanlö sëmbë ta kiija sikapu ma de an ta da dee sikapu soni u njan. De seei nöö de ta sölugu te de ko fatu.

De dë kuma te tjuba baaka i ta mëni taa a o kai fii feni wata, te wan pisi wan gaan ventu ko böö ën tja go fiaa. Sö dee lö sëmbë naandë dë, fa i si de sai dë. Ee i ta langi a de, nöö ja o feni heepi möönsö.

Fa i si i ta si de dë, nöö de dë leti kuma wan fuuta pau di an ta pai möönsö, te wan pisi a dëë tjakaa fika naandë u de go hön puu tuwë. Mi taki da unu taa sö Gadu o du ku dee lö sëmbë dë tu e.

13 Fa de sai naandë, de dë leti kuma pököpökö u sekiwata ta ko ku ën kaakiti, ma sundju nöö a ta tja ko buta a bandja së. Sö dee sëmbë dë ta ko ku kaakiti ma sensen soni nöö de ta tja ko ta puu disa dë.

De dë kuma teeja ta kumutu a tii ko ta waka fanjanfanjan te de kaba a sösö fiaa a mundu. Sö dee sëmbë naandë ta waka söndö tii e. Ma mi taki da unu taa Gadu seeka wan gaan dungudungu kamian buta dë ka a o tuwë de go u teego.

14 Dee sëmbë o, un haika fa di bumbuu sëmbë u fesiten de kai Enöku bi taki kaa u dee lö pei sëmbë aki. Enöku hën mbei di u sëbën u dee bakamii u Adam. Nöö a wan juu dë, Masa Gadu bi dëën wan buka, nöö hën a taa:

Masa ta ko ku wanlö dusudusu sëmbë dee dë fëën seei vö,
15 nöö a o kuutu a hii sëmbë tuu liba.
Nöö dee sëmbë dee na bi a' bisi ku ën, de tuu a o sitaafu.
Fa dee sëmbë sai dë, de ta du sömëni pei hogi dee na ta kai ku Gadu.
De ta fan sömëni gaangaan fan ta kosi ën.
Hii dee soni dë tuu mbei a o kuutu de da sitaafu e.
Hën di buka dë Masa Gadu da Enöku fa a taki.

16 Wë dee sëmbë dee Enöku bi taki dë, na de da dee sëmbë u
ta taki aki nö? Fa de dë a unu dendu dë, waka nöö de ta waka
ta konda soni a buka ta suku föutu a sëmbë u de feni tja go ta
konda. Fa de sai dë, ku dee taku kë u de hati nöö de ta biinga.
De ta waka ta njan buka ta taki gaangaan taki. De ta ganjan
sëmbë ta naki tëtë u de feni wini a de. Dee lö sëmbë naandë, sö
de dë fa i si de sai naandë.

Aki Judasi ta lei de fa

de musu libi.

17 Wë nöö dee sëmbë u mi dë, mi kë mëmbë unu a wan soni.
Wan jei fa dee tjabukama u Jesosi Keesitu bi bai unu nö?
18 De bi taki taa a di kaba lasiti ten u goonliba aki, nöö wanlö
mbeisëmbëfama o hopo ko ⌞ta sösö di buka u Gadu⌟. Fa de o ko
dë, nöö a dee taku kë u de hati nöö de o ta waka.
19 Wë dee sëmbë dee tjabukama bi taki dë, na de u ta taki aki
ö, dee ta tja paati ko a unu dendu naandë? Biga fa de sai dë,
nöö di Akaa u Gadu an ta tii libi u de seei. A dee taku kë u de
hati baka wanwan tö nöö de ta waka nöö a kaba.
20 Ma nöö un dee sëmbë u mi naandë, un wan musu dë sö
e. Biga di un piki di buka kaa, nöö hën da un feni wan apaiti
biibi seei di dë u Gadu. Nöö un musu heepi unu seei makandi
be di biibi fuunu musu ta göö möönmöön u sëmbë si ën a unu
libi.

Nöö un musu ta begi nöömö tu, ku di kaakiti u di Akaa u
Gadu.
21 Un musu ta hoi unu seei a wan fasi ka di lobi u Gadu sa
dou a unu, nöö a di lobi dë seei dendu un musu dë ta watji di
ko fuu Masa Jesosi Keesitu. Biga wan daka a o ko nöömö, nöö
woo feni di libi u teego di a bi buta da u kaa fu di a abi tjalihati
fuu.
22 Nöö unu seei musu abi tjalihati tu e, dee sëmbë. Un musu
saa dee sëmbë dee an dë taanga a di biibi eti.
23 Nöö dee sëmbë dee ta kumutu a di pasi u Gadu, un musu
toona kisi de hai puu tja ko buta baka, leti kumafa i ta hai
sëmbë puu a faja.

Nöö dee sëmbë dee kumutu a pasi kaa, un musu abi tjalihati
u de e. Ma fa i si de ta waka ta piki dee hogi pakisei u de hati
naandë, nöö un musu fëëë fu de an hai unu tja go a dee du u
de. Dee koosu de ta bisi a de sinkii seei u de du dee soni dë, de
musu dë wan nasinasi soni da unu tee wan kë nama a de.

Aki a ta tapa di biifi.

24-25 Wë dee sëmbë, u ta buta unu a Masa Gadu maun e. Biga
hën da di Heepima fuu di mbei Jesosi Keesitu u Masa ko dëdë
faa puu u a dee hogilibi fuu basu. Hën wanwan tö nöö abi
kaakiti tjika u tjubi u fu wa musu kai kumutu a di pasi. A abi
kaakiti tu u puu föutu a u te u ko dë gbelingbelin, faa sa tja u

go ka a ta dë ku di gaan waiti fëën. Nöö ku gaan piizii seei a o du ën.

Fa a sai dë, hën wanwan tö nöö da Gadu. Hën da könu u mundu, nöö a abi hii waiti ku hii makiti ku hii taki. Sö a bi dë kaa ufö mundu mbei, nöö sö a o dë fu teego. A tan sö.

Akoalimbo
(Dee soni dee Masa Jesosi tja ko a limbo da Johanisi)

Wan wöutu a fesi

Söö dee sëmbë, wë di lasiti pisi u di Gadu Buku aki, nöö Johanisi hën sikifi ën di a ko gaan sëmbë. Nöö kumafa u bi taki a dee oto pisi u di Buku aki kaa, Johanisi bi dë wan u dee tuwalufu sëmbë dee Masa Jesosi bi pii tei a oto sëmbë dendu fu de waka nëën baka, nöö hën de ko dee gaan tjabukama u Masa Jesosi de kai Apösutu. Nöö di ten Johanisi mbei di pampia aki nöö a bi dë a wan paati a ze mindi. De bi tjëën go disa ala faa tja sitaafu fu di a ta waka ta paaja di buka u Masa Jesosi hedi.

Nöö di pampia aki ta taki u wanlö soni Masa Jesosi bi tja ko a limbo da Johanisi a di ten di a bi dë a di paati. Dee soni aki bi dë tjubitjubi soni da libisëmbë, ma Johanisi ko si de ku ën seei wojo kuma sunjan ma na sunjan. Biga tuutuu soni de dë, nöö de ta taki u wanlö soni bi pasa kaa, ku dee ta pasa a di ten u Johanisi dë, ku dee o ko pasa a bakaten. Ma nöö so u de taki a wödu fasi.

Nöö dee soni Johanisi konda aki, a konda de da dee sëmbë u Masa Jesosi dee bi ta miti makandi a sëbën köndë a di ten dë, faa da de kötöhati ku degihati u de musu hoi go dou. Biga sëmbë bi ta sitaafu de gaanfa seei fu di de ta biibi a Masa Jesosi liba.

Nöö te joo lesi di pisi u Gadu Buku aki, nöö joo si sömëni soni nëën di o taanga u fusutan. Ma te i lesi ën te i kaba nöö joo ko si gbegedee taa Masa Gaangadu ku di Miii fëën di de ta kai di Sikafu Mii a di pampia aki, nöö de da kaba Winima a mundu u teego. Nöö te i nama ku de, nöö i seei o dë winima tu.

Aki di pampia seti.

1 Wë dee sëmbë, mi Johanisi ta sikifi di pampia aki da unu e. Nöö dee soni mi o sikifi aki, nöö de dë wanlö soni dee Jesosi Keesitu tja ko a limbo da u dee sëmbë ta dini ën. Masa Gaangadu seei da Masa Jesosi de, faa musu mbei u ko sabi de. Nöö fa woo taki de aki, nöö abiti möön nöö de o ko pasa e.

Nöö a di fasi aki Masa Jesosi mbei u ko sabi de. A manda wan basia fëën köndë ko a mi Johanisi ko lei mi de, fu di mi dë futuboi fëën.

2 Nöö fa mi ta sikifi dee soni aki, nöö de tuu mi jei ku miseei jesi, mi si de ku miseei wojo. A Gadu seei de kumutu, nöö de ta lei u soni u Jesosi Keesitu.

3 Nöö fëën mbei ee hën wan sëmbë i tei dee fan u Gadu aki
ta lesi, nöö Masa Gadu o mbei i feni bunu e. Söseei tu, ee wan
sëmbë i ta haika de te i tei de buta a i hati ta libi ku de, nöö
Gadu o mbei i feni bunu tu. Biga abiti möön nöö de o ko pasa.

Aki Johanisi ta manda odi da dee sëmbë u Masa Jesosi dee dë
a sëbën köndë u Asia.

4 Söö. Wë mi Johanisi ta sikifi di pampia aki manda da dee
sëmbë u Masa Jesosi dee ta miti makandi a sëbën köndë u Asia.

Dee sëmbë o, fa Masa Gadu sai dë, nöö a bi dë kaa te kisi di
ten di u dë aki, nöö a o dë u nöömö tu. Nöö hën wë musu dë
ku unu ku ën bunuhati. A musu mbei un feni böö, hën ku di
Akaa fëën tuu. Fa di Akaa u Masa Gadu sai dë, a dë telutelu a
hii fasi e, soni seei an makei ën. Nöö a dë leti a Gadu fesi dë ka
a dë sindosindo a di könubangi fëën. Nöö a musu dë ku unu tu,

5 hën ku Jesosi Keesitu di bi konda dee soni u Gadu gbeling-
belin da u.

Fa i si Masa Jesosi sai naandë, dee sëmbë, hën wë da di fosu
sëmbë di dëdë weki fu an dëdë möön. Hën da di Sëmbë di abi
taki a hii dee könu dee dë a goonliba aki tuu. Nöö hën wë lobi
u sö tee a dëdë tuwëën buuu a goon paka puu u a hogi du basu.

6 A mbei u ko dë sëmbë a di könu tii fëën dendu, nöö hën a
buta u ko mindima fuu sa ta tja libisëmbë ko a Gadu fesi. A
buta u fuu sa ta dini Masa Gadu di da hën Tata ku di Gadu
fëën tu. Wë nöö dee sëmbë, a musu kisi gafa ku hii kaakiti
hiniwanten fu teego. A tan sö.

7 Nöö un luku ala e.
A dë a dee bundji dendu a liba ala ta saka ta ko.
Nöö hii sëmbë wojo tuu o si ën,
te dou ku dee sëmbë dee bi manda sëmbë u de pekëën ku peegu
a di lakpa pau.
De tuu o si ën.
Nöö fa de o si ën dë, nöö hii dee nasiön sëmbë u goonliba tuu o
ta bai ta këë fëën hedi.
Leti fa u taki ën dë, nöö sö a o dë e.

8 Masa Gadu hën taki sö, dee sëmbë. Hën a taa: "Mi da di
kaba fosu wan ku di kaba lasiti wan u hii soni. Mi bi dë kaa
nöö mi dë fa u dë aki nöö mi o dë u nöömö tu. A mi hii kaakiti
u mundu dë." Sö Masa Gadu taki.

Aki Masa Jesosi tjëën seei

ko lei Johanisi.

9 Wë nöö kumafa mi bi taki kaa, nöö mi Johanisi ta sikifi di
pampia aki. Nöö mi dë wan sëmbë u Masa Jesosi leti kuma
unu seei. Mi ta tja gaan sitaafu fëën hedi, leti kumafa unu
seei ta tja tu. Nöö mi dë leti a di Njunjun Tii u Gadu dendu
kuma unu tu, nöö Gadu ta da mi degihati fu mi hoi go dou leti
kumafa i si a ta da unu ën tu.

Nöö dee soni i si mi o taki aki, nöö mi si de a di paati de ta kai Patimosi di dë a ze mindi. De tja mi ko tjökö a di paati aki fu di de an kë u mi musu ta konda dee wöutu Masa Gadu da sëmbë nöö de an kë u mi taki dee soni u Masa Jesosi dee mi sabi. Hën mbei de tja mi ko tuwë disa aki.

10 Nöö di daka di mi si dee soni aki, nöö a bi dë di daka u Masa Gadu. Di juu dë, nöö di Akaa u Gadu bi dë a mi liba hebi, nöö te fu mi mëni, hën mi jei wan töngö leti kuma afematutu ta piki seei limbolimbo.

11 A taki da mi taa: "Dee soni dee joo si aki, nöö de tuu i musu sikifi buta a pampia e, nöö i musu manda di pampia go da dee sëmbë u mi dee ta miti makandi a mi në a sëbën köndë u Asia. Nöö dee disi da dee köndë: Efeise, Similina, Peegamu, Tiatila, ku Saadisi, Filadelifia, ku Laodisea. A dee köndë dë tuu i musu manda di pampia go e."

12 Wë nöö fa mi jei di fan naandë, hën mi bia luku ee ambë da di sëmbë ta fan ku mi naandë. Nöö hën mi si sëbën soni kuma goutu tamundu faja,

13 nöö leti a de mindi dë mi si wan Sëmbë kuma libisëmbë ma a tooka. Nöö a bisi wan gaan langa djapona sö ta kai nëën futu u goon ala zëë. Nöö a dë ku wan goutu banti nëën hati. Nöö sö wan Sëmbë mi si dë e, dee sëmbë.

14 Fa mi si ën dë, di uwii fëën hedi dë wetiweti faan sö kuma maaun, nöö wojo fëën ta sëndë kuma te faja ta kisi gililili sö.

15 Nöö futu fëën dë limbolimbo gbegedee kuma köpö di de bi buta a faja jö puu hii sundju te a fika di köpö wanwan njënjën.

Nöö fa a ta fan dë, nöö töngö fëën ta giinta leti kuma wan gaan dan.

16 Nöö di mi luku nëën leti maun së, nöö hën mi si sëbën teeja nëën maun. Nöö wan saapusaapu ufangi di de maa a de tu së tuu ta kumutu nëën buka. Nöö fesi fëën ta koti faja leti kuma tuwalufu juu sonu, sö a ta sëndë tjika.

Sö wan Sëmbë mi si a dee goutu tamundu mindi e, dee sëmbë.

17 Nöö fa mi si ën dë, hën mi tombi kai gbolou a goon nëën fesi dë, leti kuma mi dëdë. Fëëë nöö mi fëëë sö. Ma nöö hën a tëndë di leti së maun fëën ko buta a mi liba, hën a taa: "Na fëëë sö e. Mi wë da di seti ku di kaba u hii soni.

18 Fa i si mi dë aki, nöö mi da di Sëmbë di o libi fu teego. Biga mi bi dëdë tuu, ma luku, mi toona weki baka. Nöö hën mbei mi abi dee söötö u dëdë ku dëdë köndë tuu.

19 Nöö dee soni joo si aki, nöö de tuu i musu sikifi e, dee ta pasa a di ten aki, ku dee o pasa a bakaten tuu.

20 "Nöö haika e, andi dee goutu tamundu ku dee teeja a mi leti së maun aki kë taki. Dee sëbën teeja aki, nöö de da dee tiima fu dee sëmbë u mi dee ta miti makandi a dee sëbën köndë

u Asia mi kai dë. Nöö dee goutu tamundu aki, de da dee sëmbë u mi seei dee ta miti makandi a dee lö köndë dë.”
Sö wë di Sëmbë di mi si dë taki da mi e.

2

Aki Masa Jesosi ta fan ku dee sëmbë fëën a Efeise.

1 Hën di Sëmbë toona fan ku mi möön, a taa: “Söö. Awaa mi kë fan ku di sëmbë di ta tii dee sëmbë u mi a di köndë de kai Efeise. Mi kë fii sikifi dëën taa:

Mi di Sëmbë di ta fan aki, Mi wë ta hoi dee sëbën teeja a mi leti maun. Mi da di Sëmbë ta waka ta lomboto a dee sëbën goutu tamundu faja mindi ⌊ta wegi soni ta luku⌋. Nöö miseei wë ta fan di fan aki.

2 Nöö mi taki e, taa mi ta si hii dee bunu sondi dee un ta du, kumafa un ta biinga tjika dë. Nöö mi si taa un ta hoi go dou söndö lasi hati. Mi sabi taa wan ta kë ta si takulibima a wojo seei. Nöö mi si taa un wegi dee sëmbë luku dee ta ko a unu kuma tjabukama u mi, nöö un ko si taa de dë ganjansëmbëma.

3 Nöö mi si fa un ta hoi pasensi go dou a dee fuka ta miti unu fu di un nama ku mi hedi. Wan ta hai baka disa mi möönsö. Hii dee bunu soni dë tuu mi ta si e.

4 Ma nöö mi si wan föutu a unu eti di an bunu da mi seei. Hën da wan ta lobi mi kumafa un bi lobi mi a fesi möön. Di lobi fuunu ko booko saka.

5 Wë nöö un wegi luku fa un bi dë fajafaja a fesi, ku fa un ko dë fa u dë aki. Nöö mi taki e, un bia unu libi, be un toona libi kumafa un bi ta libi a fesi. Biga ee nasö, nöö mi o ko puu di goutu tamundu fuunu nëën kamian e.

6 Ma fa mi taki aki seei, ma wan oto bunu pisi dë a di libi fuunu möön. Hën da un ta buuse dee soni dee sëmbë u di feleniki de kai Nikolaiti ta du, leti kumafa miseei ta buuse de tu.

7 Söö. Wë nöö di sëmbë di abi jesi nëën bandjajesi u jei soni, nöö be a jei andi di Akaa u Gadu ta taki da dee sëmbë u mi a dee köndëköndë. Nöö ee wan sëmbë i wini dee soni ta tapa pasi da i fii du fa Gadu kë, nöö di sëmbë dë i dë bunu e. Biga mi o da i pasi fii njan di fuuta u di pau di de ta kai di Pau u di Libi u Teego. Nöö di pau i si dë, a dë leti a di waiti kamian u Gadu dendu de kai Paladëisi.

Hën di soni dë wë mi bi kë taki da dee sëmbë u mi a Efeise e.”

Aki Masa Jesosi ta fan ku dee sëmbë fëën a Similina.

8 “Söö. Nöö awaa mi kë fan ku di sëmbë di ta tii dee sëmbë u mi a di köndë de kai Similina. I musu sikifi dëën taa:

Mi, di Sëmbë i si ta fan aki, nöö mi da di fosu wan ku di lasiti wan u mundu. Mi bi dëdë tuu, ma nöö mi toona weki baka, nöö mi ta fan di fan aki.

9 Wë nöö mi taki e, taa mi sabi dee gaan fuka dee un ta abi, ku dee sitaafu dee un ta tja. Mi sabi fa un ta pena tjika

a di goonliba aki, ma a Gadu ala nöö un abi gudu te a hia
e. Nöö mi sabi fa dee Dju sëmbë ta kosi unu ta tja unu në ta
poi a köndë. Fa de ta du dë, de ta mbei deseei taa de da dee
sëmbë u Gadu apaiti, ma nöö wan piki e. Sëmbë u di didibi
seei de dë.
10 Nöö mi taki e, taa wan musu fëëë dee sitaafu dee o ko
a unu. Biga di didibi sa buta so fuunu un go a dunguwosu
faa pooba unu luku unfa un dë ku mi tjika, nöö woon kisi
sitaafu fu wan sati ten sö. Nöö a o hebi da unu fuun tjai tuu,
ma nöö un musu ta a' futoou a mi nöömö. Ee a dë fii dëdë
seei, ma be un tei ën nöö, nöö woon wini wan gaan paima
a mi, hën da di libi u teego. Nöö sö mi taki da unu e, dee
sëmbë.
11 Nöö di sëmbë di abi jesi nëën bandjajesi u jei soni, nöö
be a jei andi di Akaa u Gadu ta taki da dee sëmbë u mi a dee
köndëköndë. Nöö ee wan sëmbë i wini dee soni ta tapa pasi
da i fii du fa Gadu kë, nöö di sëmbë dë i dë bunu e. Biga ja o
dëdë di dëdë di ta paati libisëmbë ku Gadu fu teego.
Hën di soni dë wë mi bi kë taki da dee sëmbë u mi a Similina."

Aki Masa Jesosi ta fan ku dee sëmbë fëën a Peegamu.

12 "Söö. Awaa mi o fan ku di tiima u dee sëmbë u mi a di
köndë de kai Peegamu. I musu sikifi dëën taa:

Mi, di Sëmbë ta fan aki, mi da di Sëmbë te mi ta fan nöö a
dë kuma wan ufangi di dë maamaa a de tu së buka fëën tuu,
sö dee wöutu u mi abi kaakiti tjika. Nöö mi wë ta fan di fan
aki.
13 Nöö mi taki e, taa mi ta si di köndë ka un ta libi naandë
taa di didibi seei hën ta libi leti dë tu ta tii ën. Ma fa a dë fëën
sindosindo nëën könubangi dë seei, ma un dë gingin a mi së
eti. Biga di de kii Antipasi, di sëmbë di bi ta konda sondi u
mi a sö wan futoou fasi dë, nöö un si ma wan disa mi u biibi
möönsö.
14 Ma nöö mi si wanlö föutu a unu e, di na bunu da mi seei.
Biga sëmbë dë leti a unu mindi dë ta tei di hogi lei u di fesiten
lukuma de kai Biliam. Fa Biliam bi sai dë, hën bi da Könu
Balaki hogi lai unfa a sa du kisi dee Isaëli sëmbë u mi poi
kaba a sösö. Biga a taki dëën taa te dee sëmbë u Balaki o tuwë
njanjan da dee gadu u de, nöö de musu kai dee Isaëli sëmbë
tja ko a de dendu be de njan ku de makandi. Nöö naandë
de o kisi de puu a dee wëti u Gadu te dou a di së u manu ku
mujëë soni tuu. Sö wan hogi lai Biliam da Könu Balaki. Nöö
sëmbë dë leti a unu dendu naandë ta da dee lö lai dë eti e.
15 Nöö söseei tu, sëmbë dë leti a unu dendu dë ta lei sëmbë
dee poipoi lei u dee Nikolaiti sëmbë ta puu de a Gadu së.
16 Wë nöö mi taki e, taa un musu bia kumutu a dee sondi
naandë. Ma ee nasö, abiti möön mi o ko a unu ko feti ku dee
sëmbë dë ku di ufangi di dë a mi buka aki.

17 Söö. Wë nöö di sëmbë di abi jesi nëën bandjajesi u jei soni, nöö be a jei andi di Akaa u Gadu ta taki da dee sëmbë u mi a dee köndëköndë e. Nöö ee wan sëmbë i wini dee sondi ta tapa pasi da i fii du fa Gadu kë, nöö di sëmbë dë mi o da di njanjan u Gadu de kai 'mana' di dë tjubitjubi da oto sëmbë. Nöö mi o da di sëmbë dë wan wetiweti sitonu faan tu, ku wan njunjun në sikifisikifi nëën. Nöö di sëmbë di o kisi ën dë, hën nöö o sabi andi di në dë kë taki.
Hën di soni dë wë mi bi kë taki da dee sëmbë u mi a Peegamu."

Aki Masa Jesosi ta fan ku dee sëmbë fëën a Tiatila.

18 "Söö. Wë nöö awaa mi kë fan ku di tiima u dee sëmbë u mi a di köndë de kai Tiatila naandë. I musu sikifi dëën taa:
Mi di sëmbë ta fan aki, mi da di Mii u Gadu seei di abi wojo kuma faja ta kisi gililii. Mi wë da di sëmbë abi di futu ta sëndë kuma köpö felu njëinjëin, nöö mi wë ta manda di buka aki da unu.
19 Nöö mi taki e, mi sabi hii dee bunu dee un ta du a Tiatila ala. Mi sabi di gaan lobi fuunu tu. Mi sabi fa un ta biibi Gadu tjika. Mi sabi fa un ta dini oto sëmbë ta heepi de. Nöö mi sabi fa un ta tai hati ta biibi Gadu tu. Wan hai baka möönsö. Mi sabi taa un ta du bumbuu soni gaanfa möön leki fa un bi du a fesi. Dee soni naandë tuu mi sabi e.
20 Ma nöö fa mi fan dë seei, ma un abi wan föutu a mi eti. Hën da un ta disa pasi da di hogi mujëë de kai Isebeli faa musu ta kai mi në taa mi dëën buka faa tja ko da unu. Un ta disëën faa musu go dou ku dee poipoi lei fëën. Nöö a ta hai dee futuboi u mi baka u de libi sömëni fanafiti libi a di së u manu ku mujëë. A ta buta unu fuun njan di njanjan de ta tuwë da dee gadu u de dë. Sö wanlö hogi di mujëë dë ta du e.
21 Wë nöö fa i si a ta du ën dë, nöö mi dëën ten longi tjika faa bi musu bia disa di jajo libi fëën naandë, ma an kë jei möönsö.
22 Wë nöö ˻fu di a bi lobi u dë a bedi kaa, nöö˼ mi o manda wan hebi siki ko nëën, be a fika a bedi u kooo. Nöö dee sëmbë ku ën bi ta libi dee lö libi dë, nöö mi o mbei de kisi gaan hebi sitaafu te tjika de, ee de an bia disa dee hogilibi u de naandë.
23 Dee sëmbë dee abi di wan hati kuma hën, de tuu mi o kii puu naandë e.
Nöö te mi du sö kaa, nöö hii dee oto sëmbë u mi dee ta miti a dee köndëköndë tuu o ko sabi taa mi da di Sëmbë di ta wegi libisëmbë hatiböö ku de pakisei tuu ta luku. Nöö mi o paka hiniwan sëmbë leti kumafa i bi libi. Nöö sö mi taki e.
24 Ma nöö mi abi wan oto buka fii da dee otowan u mi dë, dee an ta piki di poipoi lei u di mujëë naandë möönsö. Fa un sai dë, dee sëmbë, nöö un dë bunu e. Biga wan go lei dee lö köni u Saatan dë möönsö, dee de ta gafa ta kai gaan

tjubitjubi köni. Nöö fëën mbei ma o buta na wan oto hebi a unu liba möönsö,

25 möön leki fuun hoi unu seei a dee soni un abi naandë kaa go dou nöömö, u te mi toona ko.

26 Nöö mi taki e, taa ee wan sëmbë wini dee soni dee ta tapa pasi dëën nöö a ta hoi go dou ku dee soni dee mi ta mandëën faa du, nöö di sëmbë naandë hën mi o da taki a dee nasiönnasiön u goonliba palalaa te dou.

27 Nöö leti kumafa mi Tata da mi taki, nöö söseei mi o toona da di sëmbë dë taki tu. Biga di Buku bi taki taa:

A o ta ko a de liba ku gaan kaakiti seei,
kuma te i naki wan doti paabi ku felu kodjo gboo booko pisipisi.

Sö di Buku taki e. Nöö sö wan kaakiti mi o da dee lö sëmbë dë tu.

28 Nöö di paima di mi o da de, a o dë wan gaan waiti soni limbolimbo kuma di gaan mamate teeja di ta tja didia ko.

29 Söö. Wë nöö di sëmbë di abi jesi nëën bandjajesi u jei soni, nöö be a jei andi di Akaa u Gadu ta taki da dee sëmbë u mi a dee köndëköndë e.

Sö wë mi bi kë taki da dee sëmbë u mi a Tiatila." So Masa Jesosi fan ku mi.

3

Aki Masa Jesosi ta fan ku dee sëmbë fëën a Saadisi.

1 Hën Masa Jesosi fan möön, a taa: "Wë nöö awaa mi o fan ku di sëmbë ta tii dee sëmbë u mi dee ta miti makandi a di köndë de kai Saadisi. I musu sikifi dëën taa:

Mi di sëmbë ta fan aki, mi abi di Akaa u Gadu di dë telutelu söndö föutu a hii fasi fëën. Mi wë ta hoi dee sëbën teeja a mi maun dendu, nöö mi ta fan ku unu aki.

Nöö mi taki e, taa mi sabi dee soni dee un ta du ala, nöö mi si fa un abi në a hii dee köndëköndë taa un dë seei kendikendi a di së u Masa Gadu soni. Sö në fuunu paaja. Ma mii sa piki unu taa wan dë sö seei e!

2 Nöö un musu weki hopo seeka di bumbuu libi fuunu pikiwan di fika da unu dë eti, bifö a kaba a sösö. Biga ma si di libi fuunu seei taa a dë ku telu a Gadu fesi e, kwetikweti.

3 Un musu toona pakisei dee soni de bi konda da unu a fesi, nöö un bia toona piki de baka. Ma ee nasö, mi o ko a unu leti kuma wan fufuuma ta ko a wan juu di wan o mëni, ⌞nöö mi o kuutu unu seei⌟.

4 Ma nöö fa i si mi taki dë seei, ma mi sabi taa un abi wantu sëmbë a unu dendu eti, libi u de dë seei gbelingbelin. Nöö dee lö pei sëmbë dë, mi ku de o ta waka makandi ku weti koosu a sinkii faan. Biga sö de libi fiti.

5 Nöö ee wan sëmbë i wini dee soni ta tapa pasi da i fii du
fa Gadu kë, nöö di sëmbë dë i seei o ko feni di lö bisi dë tu.
Nöö ma o kaabu i në puu möönsö a di Buku ka dee sëmbë
në dë sikifisikifi dee o feni di libi u teego e. Ma mi o kai di
sëmbë dë në a mi Tata ku dee basia fëën köndë tuu fesi, taa
mi ku ën nama.
6 Söö. Wë nöö di sëmbë di abi jesi nëën bandjajesi u jei
soni, nöö be a haika andi di Akaa u Gadu ta konda da dee
sëmbë u mi dee dë a dee köndëköndë e.
Sö wë mi bi kë taki da dee sëmbë u mi a Saadisi."

Aki Masa Jesosi ta fan ku dee sëmbë fëën a Filadelifia.

7 Hën Masa Jesosi toona fan möön, a taa: "Wë nöö awaa mi
o fan ku di sëmbë ta tii dee sëmbë u mi a Filadelifia. I musu
sikifi dëën taa:
Mi di Sëmbë ta fan aki, mi dë apaiti da Gadu tuutuu nöö
na wan piki ganjan seei dë a mi. Nöö mi wë abi di söötö a
mi maun fu mi sa jabi di döö go sindo a di könubangi u Könu
Dafiti. Nöö te i si mi jabi wan döö, nöö na wan sëmbë o sa
tapëën e, nöö te mi tapa wan döö na wan sëmbë o sa jabi ën
tu. Nöö mi wë ta fan di fan aki.
8 Nöö mi taki e, taa mi sabi di libi fuunu fa un ta libi
naandë. Nöö mi jabi wan döö a unu fesi di na wan sëmbë
sa tapa e. Biga mi sabi taa a libisëmbë wojo, nöö wan abi
wan bëtë kaakiti, ma mi ta wai ku unu. Biga dee soni u mi
un bi jei, nöö un ta hoi de nöömö. Na wan daka un hai baka
disa mi möönsö.
9 Nöö fa dee Dju sëmbë dë a unu ala ta söso unu ta mbei
de seei kuma de da dee bumbuu sëmbë u Gadu apaiti dë, ma
nöö na sö de dë a Gadu wojo e. Fa i si de sai dë, mindisonima
de dë, didibi seei de dë. Nöö mi o mbei de ko saka kai a goon
a unu fesi wan daka nöömö piki taa unu wë mi bi lobi ⌞tei
ko sëmbë u mi apaiti⌟.
10 Nöö fu di un bi hoi dou ku pasensi kumafa mi bi manda
unu, nöö fëën mbei mi o tjubi unu fu di sitaafu di o ko a hii
goonliba an musu kisi unu. Mi o tjubi unu da di lö tesi dë.
11 Nöö un haika e, dee sëmbë. Abiti möön mi o ko. Nöö be
un hoi go dou a dee soni dee un ta piki naandë kaa, be na
wan sëmbë musu ganjan unu kisi te un lasi di hei di dë fuun
kisi a bakaten.
12 Nöö ee wan sëmbë i wini dee sondi ta tapa pasi da i fii
du fa Gadu kë, nöö di sëmbë dë mi o tei buta kuma posu a di
Wosu u Masa Gadu, di dë di Gadu u mi tu. Sö a o dë gingin
tjika, te na wan daka seei de o sa puu ën dë möönsö. Nöö
mi o sikifi dii në buta nëën. Wan u dee në o dë di në u Masa
Gadu. Wan u de o dë di njunjun në u miseei. Wan u de o dë
di në u di köndë u mi di o kumutu a Gadu a liba ala bazia ko
a goon, hën da di Njunjun Jelusalen. De dii në dë tuu mi o

sikifi a dee lö sëmbë dë, ⌊be sëmbë sabi taa de da sëmbë u mi tuutuu⌋.
13 Söö. Wë nöö di sëmbë di abi jesi nëën bandjajesi u jei soni, nöö be a jei andi di Akaa u Gadu ta konda da dee sëmbë u mi a dee köndëköndë e.
Nöö sö mi bi kë taki da dee sëmbë u mi a Filadelifia."

Aki Masa Jesosi ta fan ku dee sëmbë fëën a Laodisea.

14 "Nöö awaa mi o fan ku di sëmbë ta tii dee sëmbë u mi a di köndë de kai Laodisea. I musu sikifi manda dëën taa:
Mi di Sëmbë ta fan aki, Mi da di Sëmbë ta konda dee soni u Gadu gbelingbelin söndö misi. Te mi ta fan, nöö sö nöö a dë kaa. Nöö hii dee soni dee Gadu mbei tuu fiaa, nöö a mi wanwan de kumutu. Nöö mi wë ta fan di fan aki.
15 Wë mi taki e, mi sabi hii dee libi dee un ta libi ala taa wan dë kötökötö a di së u Masa Gadu soni e. Ma nöö wan dë kendikendi tu. A bi o möön bunu da mi ee un bi dë kötökötö ee nasö un dë kendikendi.
16 Ma di un dë gbölöö sö kuma wan wata di na bunu u bebe, nöö fëën mbei mi o fula unu puu a mi buka tuwë abiti möön.
17 Biga fa un sai dë, nöö un ta mbei unu seei taa un dë guduma, un dë fa un kë, un abi hii sondi kaa. Sö un ta mëni. Ma hii fu di dë, un dë seei gaan hogihedisëmbë, penama, makisamakisa sëmbë un dë. Un dë pënëpënë söndö koosu a sinkii, un dë bookowojoma u sëmbë musu ko këë pena ku unu. Ma wan sabi sö möönsö.
18 Nöö mi o da unu wan lai aki e. Un ko a mi, ko bai tuutuu goutu di de jö a faja puu sundju te a ko gbegedee, nöö woon dë tuutuu guduma awaa. Un ko a mi ko bai limbo koosu faan fuun bisi, be wan waka pënëpënë möön. Un ko bai wojo deesi a mi fuun tuwë a wojo, nöö wojo fuunu o ko limbo fuun si sondi bunu awaa.
19 Nöö mi taki e, di sëmbë di mi lobi nöö hën mi ta gandji da ta kiijëën ku sitaafu faa musu ko bumbuu sëmbë. Nöö un biinga e, be un bia disa dee hogilibi fuunu dee un abi dë.
20 Fa i si mi dë aki, mi dë taanputaanpu leti a unu döö buka ta naki di döö fuunu nöömö. Nöö ee wan sëmbë i jei mi töngö nöö hën i jabi döö da mi, nöö mi o ko a dendu nöö mi ku i o ta njan makandi.
21 Nöö di sëmbë di wini dee soni dee ta tapa pasi dëën, nöö hën mi o da pasi fu mi ku ën sa sindo makandi a di könubangi u mi, leti kumafa mi bi wini dee soni bi ta tapa pasi da mi, nöö hën mi ku mi Tata ko sindo makandi a di könubangi fëën.
22 Söö. Wë nöö di sëmbë di abi jesi nëën bandjajesi u jei soni, nöö be a jei andi di Akaa u Gadu ta konda da dee sëmbë u mi a dee köndëköndë e.
Sö wë mi bi kë taki e, da dee sëmbë u mi a Laodisea."

Sö wanlö buka Masa Jesosi manda da dee sëmbë fëën dee dë a dee köndëköndë.

4

Aki Johanisi si fa de ta begi Gadu a Gadu Köndë.

1 Nöö hën a baka di Masa Jesosi da mi dee buka sö kaa, hën mi hopo wojo luku liba, hën mi si wan döö te ala jabijabi hoo sö. Nöö hën mi jei di wan seei töngö di bi ta fan ku mi a fesi ta piki limbolimbo kuma te de ta böö afematutu. A kai mi taa: "Ko a liba aki, nöö mi o mbei i ko sabi dee soni ku dee soni o pasa a bakaten."

2-3 Nöö hën di Akaa u Gadu ko a mi liba wante. Nöö hën mi si wan könubangi dë ku wan Sëmbë nëën sindosindo ta koti faja seei kuma dee gaan dii djamati sitonu de ta kai jasipisi ku koonaleini. Sö di Sëmbë dë waiti tjika. Nöö mi si wan mutjama lontu di könubangi, a waiti möön hii sondi, hënseei dë kuma di djamati sitonu de kai samalagida.

4 Nöö hën mi luku möön, hën mi toona si tuwenti-a-fö könubangi möön, de lontu di fosuwan dë buta a mindi. Nöö tuwenti-a-fö tiima dë sindosindo a dee könubangi dë. Nöö fa mi si dee tiima dë, nöö de tuu dë ku weti koosu limbolimbo faan, ku goutu kaapusa a de hedi kuma könu kaapusa.

5 Nöö mi ta si di gaan könubangi a mindi dë ta koti faja seei kuma te gaangadu ta koti faja, liba ta bai, sömëni gaangaan giinta mi ta jei ta kumutu a di könubangi naandë. Nöö hën mi luku a di könubangi fesi, hën mi si sëbën tamundu faja dë sëndësëndë ta kisi. Hën di Akaa u Gadu wë di dë telutelu a hii fasi, hën wë i si da dee faja dë e.

6 Nöö hën mi tuwë wojo luku möön hën mi si wan ze, gaan limbo soni gbegedee kuma gaasi, ma a möön waiti möön gaasi. Hën seei dë a di gaan könubangi u mindi dë fesi tu.

Nöö di mi toona luku di könubangi möön, nöö hën mi si fö gaan soni, libilibi wan, lontu ën. Fa mi si de dë, nöö hii de sinkii dë ku wojo djaaa te dou, baka ku fesi tuu.

7 Nöö di fosuwan u dee libilibi soni ta djei lëun. Di u tu ta djei womi kau. Di u dii, fesi fëën dë kuma libisëmbë. Di u fö ta djei wan gbanini ta buwa.

8 Nöö hibiwan u de abi sikisi hanza, nöö kumafa u taki dë, wojo u de dë djalalaa hii de sinkii te dou a de hanza basu. Nöö fa de sai naandë, de an ta wei u gafa Masa Gaangadu möönsö. Ndeti ku didia de ta gafëën ta taki taa:

Ke Masa Gadu oo, i wanwan tö nöö dë limbolimbo söndö föutu.
Masa Gadu, i wanwan tö abi hii kaakiti a mundu.
I bi dë kaa, nöö i dë fa u dë aki eti,
nöö i o dë u nöömö tu.
Sö de ta taki.

9 Nöö fa dee fö libilibi soni sai dë, nöö sö de ta gafa Masa
Gadu nöömö di dë a di könubangi dë, ta hei ën ta dëën tangi.
Biga hën nöö da di Gadu u teego di an o dëdë möönsö.
10 Nöö de tuwenti-a-fö tiima dee bi dë sindosindo a dee
könubangi naandë, nöö deseei ta tjökö kini ku fesi a goon a
Masa Gadu fesi ta puu dee könu kaapusa u de a de hedi ta tuwë
a goon nëën fesi naandë. Nöö de ta gafëën ta bigi ën, biga hën
da di Gadu ta libi u nöömö. De ta taki taa:
11 Ke Masa Gadu o, i bigi.
I nöö waiti tjika fii kisi gafa e.
I wanwan fiti fii kisi hei, ku makiti a mundu o.
Biga fa i sai naandë,
nöö i wë mbei hii soni u mundu tuu.
Nöö fu di i bi kë sö,
nöö hën mbei i mbei de buta fa i si de sai dë.
Sö de ta gafëën ta taki.

5

Aki ta taki u wan pampia di hebi te na wan libisëmbë a' hati u jabi ën.

1 Nöö di mi toona luku möön, hën mi si taa di Sëmbë di dë
sindosindo a di könubangi, a abi wan pampia nëën leti maun
panjanpanjan. Di pampia dë lolulolu, nöö a sikifi a dendusë
ku döösë tuu. Nöö fa mi si di pampia dë, a dë palakipalaki
gingin ku sëbën sitampu fu sëmbë an musu jabi ën.
2 Nöö hën mi si wan gaan hebi basia u Masa Gadu Köndë ta
bai basia taanga seei taa: "Ambë dë bumbuu tjika fu sa booko
dee sitampu a di lolulolu pampia aki jabi ën?"
3 Ma fa di basia bai dë seei, de an feni na wan sëmbë möönsö
di bumbuu tjika u jabi di pampia dë, an dë a liba ala, an dë a
goonliba aki, an dë a goonbasu seei tu u de feni.
4 Nöö a bigi da mi tee ma saanfa u du, nöö hën mi këë te a
bigi, fu di a dë taa na wan sëmbë fiti u sa jabi di pampia luku
andi dë nëën dendu möönsö.
5 Ma nöö hën wan u dee tuwenti-a-fö tiima taki da mi taa:
"Mati, na këë möön e. Kabuka. Sëmbë dë di bumbuu tjika u
booko dee sëbën sitampu jabi di pampia lolu e. Hën de kai di
Lëun fu di lö u Juda. Hën da di bakamii u Könu Dafiti di Gadu
bi taki taa a o manda ko fu tii goonliba, nöö hën nöö sa du di
soni naandë. Biga hën wini hii soni a mundu tuu kaa. Nöö
kabuka e. Na këë möön."
6 Nöö fa a taki dë, hën mi toona luku di kamian möön, ka de
fö libilibi soni ku de tuwenti-a-fö tiima dë. Nöö hën mi si wan
Sikafumii, a dë taanputaanpu leti mindi a di könubangi liba dë.
Nöö fa mi si ën dë, nöö a djei da mi kuma de bi kii ën wan daka.
Nöö a abi sëbën tutu nëën mindi hedi, ku sëbën wojo sii. Sö mi
ta si ën. Nöö dee tutu ku dee wojo dë, de kë taki u di Akaa u

Masa Gadu di dë telutelu a hii fasi, di Gadu ta manda go a hii
goonliba palalaaa te dou.
7 Söö. Nöö hën wë di Sikafumii tei di pampia lolu di dë a di
letisë maun u di Sëmbë di dë sindosindo a di gaan könubangi.
8 Nöö fa a tei ën dë kaa, hën dee fö libilibi sondi u bi taki dë
ku de tuwenti-a-fö tiima, hën de tuwë deseei a goon nëën fesi.
Nöö dee tiima naandë, de tuu seei dë ku wan pei gitali a maun
ta pëë, de dë ku goutu komitji a de maun tu. Nöö wan sumëë
suti soni dë a dee komitji dendu di de ta tjuma da Gadu. Nöö
fa i ta si di sumuku fëën ta puu nango a liba dë, nöö a ta da
i mëni u dee hia begi dee sömëni sëmbë u Gadu bi ta begi ën
nöömö.
9 Nöö hën de ta kanda wan njunjun kanda da di Sikapumii
taa:
I wë bumbuu tjika u tei di pampia lolu
booko dee sitampu fëën e.
Biga i wë de bi kii.
Ku di buuu fii i paka di paima bai libisëmbë da Gadu
kumutu a hii pei nasiön,
ku hii pei lö,
ku hii pei föluku,
ta fan hii dee peipei töngö u goonliba tuu.
10 Nöö hën i tja de ko buta a di Könu Tii fii basu.
I mbei de ko dë mindima ta tja libisëmbë ko a Gadu fesi.
Nöö de wë o tii di goonliba e.
Hën di kanda dë dee tiima ta kanda.
11 Nöö di juu ten dë, hën mi ko ta jei sömëni basia u Gadu
Köndë, dusudusu milionmilion, de hai ko gidjii dë leti ka dee
könubangi sai dë ku dee fö libilibi sondi, ku de tuwenti-a-fö
tiima. Nöö hën de ta wai ta piizii tee.
12 De ta kanda ta bai ta taki taa:
I wë, di Sikapu Mii de bi kii,
I wanwan tö nöö abi di waiti tjika
fii fendi hii kaakiti u mundu,
ku hii gudu,
ku hii köni,
ku hii taanga,
ku hii nëbai,
ku hii lesipeki,
ku hii gafa.
Sö wë i bumbuu tjika e.
Di Sikafu Mii wë de ta bigi sö e.
13 Nöö hën mi toona jei hii sondi dee dë ku libi a liba ala ku
dee u goonliba aki, te kisi ku dee u ze ku dee dë a goonbasu
tuu. Hii de tuu ta kanda seei ta taki taa:
I di Sëmbë di dë sindosindo a di könubangi dë,
ku di Sikapumii,

un musu kisi gafa e,
ku waiti
ku nëbai
ku kaakiti fu teego.
14 Nöö fa de ta kanda dë, nöö dee fö libilibi sondi dë ta piki taki: “Aai, leti sö a dë tuu.” Nöö de tuwenti-a-fö tiima ta tuwë deseei a goon ta hei Masa Gadu di dë sindosindo a di könubangi naandë.
⌞Sö wan gaan soni mi si e, dee sëmbë.⌟

6

Aki de booko sikisi u dee sitampu.

1 Nöö hën wë mi toona luku möön, hën mi si di Sikafumii booko di fosuwan u dee sitampu u di pampia. Nöö hën mi jei wan u dee fö libilibi sondi bai a wan taanga töngö leti kuma te liba ta bai, a taa: “Ko o! Ko!”

2 Nöö fa a bai dë, hën mi si wan weti hasi leti a mi fesi dë, ku wan sëmbë nëën liba. Nöö di sëmbë dë ku wan bö setiseti nëën maun. Nöö hën de dëën wan winima kaapusa faa buta a hedi, nöö a nango kuma wan gaan winima faa go wini feti.

Nöö sö wë di fosuwan u dee sitampu, sö hën a bi dë.

3 Nöö hën di Sikafumii booko wan otowan u dee sitampu möön. Nöö hën mi jei wan otowan u dee libilibi sondi naandë bai taa: “Ko o! Ko!”

4 Nöö hën mi bia luku hën mi si wan bë hasi hëii ta ko ku wan sëmbë nëën liba sindosindo. Nöö hën di sëmbë ko dou, hën de dëën wan gaan së ufangi, nöö de dëën makiti tu faa musu go puu fii a goonliba, be sëmbë ku sëmbë musu ta feti ku deseei ta kii de na de.

Nöö sö di u tu sitampu, sö soni fëën dë.

5 Nöö hën di Sikapumii toona booko di u dii sitampu. Nöö hën mi jei di u dii u dee libilibi soni ta bai taa: “Ko o! Ko!”

Nöö hën mi si wan baaka hasi piöö sö, ku wan sëmbë sindosindo nëën liba ku wan wegi nëën maun.

6 Nöö hën mi jei kuma wan töngö ta piki kumutu a de fö libilibi sondi naandë dendu, a taa: “Wan pontu boon, wan daka wooko möni. Dii pontu alisi, wan daka wooko möni. Nöö un köni ku fatu ku win e!”

Nöö sö di u dii sitampu, sö soni fëën dë.

7 Nöö hën di Sikafumii toona booko di u fö u dee sitampu. Nöö hën mi jei di u fö u dee libilibi sondi bai taa: “Ko o! Ko!”

8 Nöö hën mi bia luku, hën mi si wan oto hasi, a dë seei fökiii sö. Nöö Dëdë dë nëën liba sindosindo, nöö Dëdëköndë seei ta waka nëën baka ta ko. Nöö hën de da Dëdë taki taa a musu kaba wan hii pisi u dee libisëmbë u goonliba ku feti, ku hangi, ku siki, ku hogimbeti.

Nöö sö wë di u fö sitampu, sö soni fëën dë.

9 Nöö hën mi si di Sikafumii toona booko di u feifi u dee sitampu.

Nöö hën mi bia luku hën mi si wan begi tafa ka de ta tjuma soni da Gadu. Nöö hën mi luku a di tafa basu, nöö hën mi si wanlö hia akaa u dee sëmbë dee de bi kii, fu di de bi ta konda di buka u Gadu ta taki soni fëën da sëmbë.

10 Nöö hën dee akaa bai taanga taa: "Ke Masa oo, i di Makiti Gadu a liba, i wanwan tö nöö dë limbolimbo apaiti söndö föutu. I ta hoi di taki fii nango nöömö söndö puu buka. Wë nöö un longi joo tan möön ufö joo kuutu dee sëmbë dee bi kii u aki, da de sitaafu?" Sö de hakisi Gadu.

11 Nöö hën de da de weti koosu faan u de musu bisi. Hën de taki da de taa: "Tan ufö e. Biga wanlö oto futuboi u Gadu dë fu de musu kii fu Masa Jesosi hedi eti, kumafa de bi kii unu." Nöö sö de piki de.

Sö wë di u feifi sitampu, sö soni fëën dë.

12 Nöö hën wë mi si di Sikafumii booko di u sikisi sitampu. Nöö hën goonliba ko ta seki gaanfa, di sonuwojo ko dungu kankan ma a dë kasakasa kuma anakitapu. Nöö hën di libawojo ko bë hëii sö, kuma buuu.

13 Nöö dee teeja a gadu ala ta puu ta kai a goon gililii sö, kuma te wan gaan ventu ko ta sakwi figa ta puu njanjan ta tuwë, leti sö de ta puu ta kai.

14 Nöö mundu ala jabi seei wajaa, kuma wan soni bi tapëën hën de lola ën puu, di kamian fika hoo jabijabi.

Nöö di juu ten dë, hii dee gaan kununu a dee kami-ankamian ku dee paati dee dë a di ze dendu, de tuu go kumutu ka de bi dë, de an dë u si möön seei.

15 Nöö hii sëmbë u goonliba ta kule nango tjubi a baaku ee nasö a dee sitonu basu a dee kununu mindi. Fëëë nöö de fëëë sö. Dee könu u goonliba, ku dee hebi tiima, dee sodati hedima, ku dee guduma, dee sëmbë bi abi makiti a goonliba, dee sëmbë bi dë fiifii te kisi dee saafuma tuu, sö de tuu ta kule seei gililii nango suku kamian u de tjubi.

16 Hën de ta bai ta kai wolo ta begi dee kununu ku dee gaan sitonu fu de musu kai a de liba tapa de. Biga de an kë fu di wojo u di Sëmbë di dë sindosindo a di könubangi a liba ala musu kai a de sinkii. Söseei de an kë u di hatiboonu u di Sikafumii musu kai a de liba tu.

17 Biga di gaan kuutudaka u Gadu faa puu hatiboonu a libisëmbë liba, nöö hën wë dou dë e, nöö ambë sa tja di soni dë?

Nöö sö wë di u sikisi sitampu, sö soni fëën dë e, dee sëmbë.

7

Aki ta taki sondi u 144.000 sëmbë dee kisi di sitampu

u Gadu a de mindifesi.

1 Nöö a baka fëën möön, nöö hën mi si fö basia u Masa
Gaangadu köndë, de dë taanputaanpu a dee fö huku u di
goonliba. Fa de sai naandë, nöö de ta tapa de fö ventu fu de
an musu böö ko a di goonliba möön. De an musu böö ko a tela,
de an musu böö go a ze, de an musu böö a dee pau hedi möön
tu.
2 Nöö hën mi toona luku a di së u sonu kumutu ala, hën mi
si wan oto basia u Gadu Köndë ta subi ta ko zuuu sö, kuma te
sonu ta booko ta ko. Nöö fa mi si di basia ta ko dë, nöö a dë
ku wan soni nëën maun faa maaka sëmbë buta di sitampu u
di libilibi Gadu a de.
Nöö hën a bai da dee oto fö basia dee bi kisi di makiti u de
sa tapa di ventu ta poi di goonliba ku di ze.
3 A taki da de taa: "Un tan ufö e! Wan du hogi a di goonliba
eti, na a tela, na a di ze, na a dee pau hedi tu. Biga u musu naki
sitampu a dee futuboi u Gadu mindifesi ufö."
4 Nöö hën de naki di sitampu da de te de kaba. Nöö dee
sëmbë dee kisi di sitampu naandë, nöö mi jei un mëni de dë.
De dë 144.000 sëmbë kumutu a dee tuwalufu lö u Isaëli:
5 a di lö u Juda, 12.000
a di lö u Lubëni, 12.000
a di lö u Gati, 12.000
6 a di lö u Asë, 12.000
a di lö u Nafutali, 12.000
a di lö u Manase, 12.000
7 a di lö u Simion, 12.000
a di lö u Leifi, 12.000
a di lö u Isakali, 12.000
8 a di lö u Zebulon, 12.000
a di lö u Josëfu, 12.000
a di lö u Benjamin, 12.000.
Dee sëmbë dee kisi di sitampu naandë, nöö sö de hia tjika.

Aki Johanisi ko si wanlö

gaan hia sëmbë möön.

9 Nöö hën mi bia luku a di së ka di könubangi dë möön, hën
mi si wanlö gaan hia sëmbë dë taanputaanpu a di Sikafumii
fesi. De hia tee sëmbë an tjika u konda de. Nöö de dë sëmbë
dee kumutu a hii pei nasiön, ku hii pei lö, ku hii pei föluku, ta
fan hii dee peipei töngö u goonliba tuu. Nöö de dë bisibisi ku
weti djapona faan, nöö de dë ku palo maun a de maun ⌊ta wai
da di Sikafu Mii⌋.
10 Nöö hën wë de bai taanga, taa:
Aai o, Masa Gaangadu,
i wë da di Gadu fuu,
di dë sindosindo a di könubangi,

nöö a ju ku di Sikafumii wë
hii heepi ta kumutu ta ko a u libisëmbë aki e!
Nöö sö de bai.
11 Nöö hën mi si dee basia u Masa Gadu Köndë, de dë
taanputaanpu gbitii lontu hii di kamian dë ko kai, ka dee
tiima ku dee fö libilibi soni ku di könubangi sai dë. Nöö de ta
tuwë deseei a di könubangi fesi ka Masa Gadu dë sindosindo.
De ta kai ku fesi a goon ta bigi Gadu ta lesipeki ën taa:
12 "Aai Masa Gadu,
i wanwan tö nöö musu feni gafa,
ku nëbai,
ku köni,
ku tangi,
ku lesipeki,
ku makiti ku hii kaakiti a mundu.
I wanwan nöö abi de fu teego nöömö.
A tan sö."
13 Nöö hën wan u de tuwenti-a-fö tiima naandë hakisi mi
taa: "Wë dee sëmbë dee dë ku weti koosu faan a sinkii dë,
ambë da de, mati? Unsë de kumutu ko aki?"
14 Nöö hën mi piki ën taa: "Wë nönö mati, ma sabi soni u de.
Ma a kandë i, i sa sabi."
Hën a piki mi taa: "Söö. Wë mati, dee sëmbë i si naandë,
de pasa di gaan hogi sitaafu söndö bia baka disa Gadu. De
wë da dee sëmbë bi tei di paima di di Sikafumii bi paka da
de, di a dëdë tuwëën buuu a goon. Hën wë mbei i si de ko dë
limbolimbo faan sö.
15 "Nöö hën mbei tu de sa taanpu a di könubangi u Masa
Gaangadu fesi dë ta dini ën ndeti ku didia, leti ka i si a dë a
di Wosu fëën naandë. Nöö hënseei wë o tjubi de e, fu soni an
musu du de möön.
16 Hangi seei an o kisi de möön, dëëwata an o kisi de möön tu,
sonu an o tjuma de. Na wan taanga kendi seei de o fii möön a
mundu.
17 Biga di Sikafumii di i ta si a di könubangi dë, nöö hën o kiija
de ta tja de kumafa wan bumbuu sëmbë ta kiija sikafu. Nöö a o
ta tja de go ka de sa bebe di wata di ta da libi u teego. Nöö Masa
Gadu seei o feki di wojowata puu a de wojo fu de an musu këë
möön a mundu."
Nöö sö wë di tiima dë fan ku mi e.

8

Aki de booko di u sëbën sitampu.

1 Nöö hën di Sikafumii booko di u sëbën sitampu fu di
pampia lolu awaa. Nöö hën mundu ko dë piii sö wan hii hafu
juu langa. Na wan soni seei i ta jei di ten dë möön.

2 Nöö hën mi bia luku, nöö hën mi si sëbën basia u Masa
Gadu Köndë, dee hebiwan seei dee ta taanpu a Gadu fesi. Nöö
hën de da de sëbën tutu, hiniwan ku fëën.
3 Hën mi luku, hën mi si wan oto basia möön ku wan goutu
paabi nëën maun, nöö a di lö paabi dë de ta tjuma sumëë suti
soni da Gadu.
Hën di basia waka go a di goutu tafa ka de ta tjuma soni
da Gadu a di könubangi fesi dë. Nöö di a go dou, hën de dëën
wanlö hia sumëë suti soni faa musu tjuma a di tafa liba da
Gadu, mökisi ku dee begi u dee sëmbë u Gadu.
4 Nöö dee begi ku di sumuku u dee sumëë suti soni ta mökisi
makandi ta subi nango te a Masa Gadu fesi a liba ala.
5 Nöö hën di basia dë tei faja a di begitafa hën a lai ën a di
goutu paabi te a fuu, nöö hën a vindëën tuwë go a goonliba.
Nöö di juu dë, liba ta koti faja hwaihwai, kamian ta bai
gbalalala ta giinta gililili, goonliba ta seki.

Aki fö u dee basia u Gadu böö dee tutu u de.

6 Nöö hën de sëbën basia ta seeka fu de böö dee tutu u de.
7 Nöö hën wan u de böö di fëën tutu. Nöö hën mi si ëisi
logologo kuma tjumbu mökisi ku faja ku nöngö, ta kumutu a
liba ta kai. A dë kuma sëmbë ta hiti de ta ko a goonliba. Nöö
hën wan hii pisi u goonliba ku pau fëën ku uwii fëën tuu tjuma
kaba a sösö fiaa.
Nöö sö wë a pasa di de böö di fosu tutu.
8 Nöö hën baka u di dë, hën di u tu basia böö di fëën tutu.
Nöö hën mi si wan gaan gindi soni kuma gaan kununu sö ta
kisi faja gililii. Hën de tei ën hiti go a ze dendu djuvuu, nöö
hën wan hii pisi u di ze bia ko buuu hëii sö.
9 Nöö wan hii së u dee soni dee ta libi a di ze dëdë kaba a
sösö fiaa, söseei sömëni u dee sipi bi dë a di ze kaba a sösö tu.
Nöö sö wë a pasa di de böö di u tu tutu.
10 Nöö hën di u dii basia böö di fëën tutu. Nöö hën mi si wan
gaan teeja kumutu a liba, ta kisi faja gililii sö ta ko. Hën a kai
go a wan hii pisi u dee lio te kisi ku dee kiikihedi.
11 Nöö di teeja naandë hën wë de ta kai Bita. Nöö fa a kai dë,
nöö wan hii së u dee wata u goonliba ko bita tee, nöö sömëni
hia sëmbë dëdë fu di de bebe di wata dë hedi.
Nöö sö wë a pasa di de böö di u dii tutu.
12 Nöö hën di u fö basia böö di fëën tutu. Nöö hën wan soni
pasa ku di sonu te wan hii pisi fëën ko dungu kankan, an ta
sëndë möön. Söseei wan hii pisi u di libawojo ku wanlö hia
teeja ko dungu pii. Nöö dee soni dë wë mbei wan hii pisi u
didia ku wan hii pisi u ndeti an abi na wan piki limbo möön
seei.
13 Nöö fa mi ta luku dë, nöö hën mi si wan gbanini ta buwa
ta lontu, mi jei a bai kai dii buka olo taa: “Mi bai helu oo, mi
bai helu! Mi bai helu da dee sëmbë ta libi a di goonliba aki, fu

de dii tutu dee fika dee dee basia musu böö eti. Biga dee soni dee o pasa dë, nöö de hogi poi.” Nöö sö mi jei di gbanini bai.

9

Aki Johanisi si wanlö hogi atiti.

1 Nöö hën di u feifi basia böö ën tutu, nöö hën mi si wan teeja di bi kumutu a liba kai a goonliba. Nöö di teeja naandë, de dëën di söötö di ta jabi di döö u di baaku di na abi goon.

2 Nöö di a jabi ën, nöö hën mi si sumuku ta kumutu nëën gbitii sö kuma te soni ta tjuma a wan gaan onfu dendu. Nöö fa a ta puu sumuku dë, nöö te i hopo wojo luku liba ja sa si sonuwojo möön, na gaangadu seei i sa si. Sö di sumuku degi tjika.

3 Nöö hën mi si wanlö soni kuma gaan atiti ta kumutu gililili a di sumuku dendu naandë ta buwa ta paaja a goonliba. Nöö hën de da dee atiti poosian leti kuma kukutulabu.

4 Nöö de bai de taa de an musu njan dee ahun u goon, de an musu kai a pau hedi njan dee pau wiwii, de an musu njan na wan kuwakuwa uwii u goonliba. Ma dee sëmbë dee an abi di maaka u Gadu a de mindifesi, nöö de de musu njan.

5 Ma nöö fa de o go njan de dë, nöö de an musu njan de kii, ma de musu sitaafu de nöö. Biga te de njaan i gbalau sö, nöö a o ta hati i seei leti kuma te kukutulabu njaan i. Nöö feifi liba longi de o sitaafu libisëmbë a di lö fasi dë.

6 Nöö di juu dë, sëmbë o ta kai dëdë ta suku ën te de wei, dëdë o kule go tjubi da de.

7 Nöö fa mi si dee atiti dë, de djei hasi dee dë kabakaba këëë u go a feti. Nöö de dë ku wan goutu kaapusa a de hedi kuma könu kaapusa, nöö fesimindi u de dë kuma libisëmbë.

8 Nöö di uwii u de a de hedi, nöö a dë leti kuma mujëë uwii ma tanda u de dë kuma di mbeti de kai lëun tanda.

9 Nöö hatimindi u de dë ku felu djakiti. Nöö te de ta buwa, nöö dee hanza u de ta giinta kuma wanlö gaan hia hasi ku dee wagi u de ta kule nango a feti.

10 Nöö labu u de dë kuma di u kukutulabu, nöö nëën di poosian u de dë. Ku ën de ta suti sëmbë ta sitaafu de feifi liba longi.

11 Nöö fa dee atiti sai naandë, nöö de abi wan könu. Hën da di basia u di baaku di na abi goon naandë. Nöö hën abi taki a de liba. Nöö di könu abi wan në, a Dju töngö de ta kai ën Abadon, ma nöö a Giiki töngö de ta kai ën Apolion. ⌞Dee në kë taki “Di sëmbë di ta poi soni ta kaba a sösö”.⌟

12 Söö. Nöö di fosu wan u dee helu di di gwanini bi bai hën di dë, nöö a fika tu helu eti u ko.

Aki di u sikisi basia böö ën tutu.

13 Nöö hën di u sikisi basia böö hën tutu, nöö hën mi jei wan töngö kumutu a dee fö huku u di goutu tafa a Masa Gadu fesi naandë, ka de ta tjuma sumëë suti soni dëën.
14 A ta fan ku di basia di böö di tutu naandë taa: "Dee fö basia dee dë taitai a di gaan lio de kai Efaata, nöö fii lusu de e."
15 Nöö hën de lusu dee basia. Nöö fa de lusu de dë, nöö de bi dë kabakaba këë kaa ta luku di jaa ku di liba ku di wiki ku di daka ku di juu faa dou, be de hopo go kii wan hii gaan pisi u dee sëmbë u goonliba.
16 Nöö mi jei fa dee sodati u de hia tjika e. De dë tuhöndö-miliön sodati.
17 Nöö fa mi ta si dee soni aki sö, nöö mi si di bisi u dee sodati ku di bisi u dee hasi u de. De tuu ta bisi felu djakiti bë, ku baau, ku kooko. Nöö dee hasi hedi dë leti kuma lëun, nöö faja ku sumuku ku wan gaan tingitingi soni de kai zuwalufu ta kumutu a de buka dendu.
18 Nöö dee soni ta kumutu a de buka dë, hogi soni fu mundu de dë e. Biga di faja ku di sumuku ku di zuwalufu siki wan hii gaan pisi u goonliba sëmbë kii pii.
19 Nöö di poosian u dee hasi an dë a de buka nöö e, ma a dë a de labu tu. Biga di labu u de abi buka leti kuma sindeki nöö ku ën de ta njan sëmbë.
20 Ma nöö fa i si dee hogi dë ta kii sëmbë seei, ma dee sëmbë dee fika an ta disa dee soni de ta dini möönsö. Dee soni dee ta ko a sëmbë liba, ku dee pindigadu dee de ta mbei ku goutu, soofu, köpö, sitonu, nasö pau, de tuu de ta begi eti. Fa dee soni de ta begi sai dë, de an sa si soni, de an sa fan ku de buka, de an sa jei soni ku de jesi, de an sa waka ku de futu, ma eti seei dee sëmbë sai dë ta begi de nango nöömö. De an ta disa möönsö.
21 Söseei de an ta disa sëmbë u kii möönsö tu, de ta du dee tofu wooko u de nango nöömö, de an ta disa di puta libi u de möönsö, de an ta disa soni u fufuu. Sö dee lö sëmbë dë abi taangajesi tjika.

10

Aki wan hebi basia u Gadu ko ku wan piki pampia.

1 Nöö hën mi si wan oto basia, gaan makiti wan, kumutu a Masa Gadu Köndë ta bazia zalalala ta ko a goon. Fa a ko dou naandë, nöö a bisi wan soni kuma bundji sö, nöö wan mutjama dë nëën hedi. Nöö fesi fëën ta koti faja kuma sonuwojo, nöö panteja fëën dë hëii sö kuma faja posu.
2 Nöö a dë ku wan piki pampia nëën maun jabijabi. Nöö fa a saka ko dou dë, hën a taanpu djam sö, letisë futu fëën dë te a ze, töötösë futu fëën dë te a tela liba.

3 Nöö hën a bai taanga, leti kuma te lëun ta bai. Nöö fa a bai
dë, nöö hën dee sëbën bai fu liba ala tuu ta giinta ta piki.
4 Nöö di mi jei dee soni dee sëbën bai ta taki, nöö mi bi kë
sikifi de. Ma nöö hën mi jei wan töngö a liba fan ku mi taa:
"Nönö womi, na sikifi dee soni dë e. De musu fika tjubitjubi a
i dë."
5 Nöö di basia di mi si dë, di bi taanpu ku wan së futu a ze
ku wan së futu a tela, nöö hën wë a hopo leti maun fëën a liba
a Masa Gadu fesi.
6 Di Gadu di ta libi u teego di mbei liba ku goon ku di ze ku
hii dee soni dee dë a de tuu, nëën fesi a hopo maun. Nöö hën
a kai Masa Gadu në djula taa: "Di juu dou!
7 Te di u sëbën basia böö di fëën tutu, nöö di tjubitjubi
soni di Masa Gadu bi konda da dee futuboi fëën a fesi, dee
tjabukama, nöö hën wë o ko pasa ku telu awaa." Sö di basia
taki.
8 Nöö hën mi toona jei di töngö di bi kumutu a liba ala möön.
A taki da mi taa: "Haika e. Ja si di piki pampia di dë jabijabi a
di basia maun dë nö? Go tei ën nëën."
9 Nöö hën mi waka go taanpu a di basia fesi, hën mi hakisi
ën faa da mi di pampia.
Hën a taki da mi taa: "Antoobi. Tei ën, nöö i njan mën e. Nöö
te i njan mën, nöö a o suti a i buka kuma höniwata, ma te i guli
ën go a i bëë, nöö a o ko bita da i."
10 Nöö hën mi tei di pampia nöö hën mi njan mën. Nöö a
pasa leti kumafa di basia bi taki da mi tuu. Biga fa mi njan
mën dë, nöö a suti seei a mi buka kuma höniwata, ma di mi
guli ën go a mi bëë nöö a ko bita.
11 Nöö hën di basia fan ku mi möön taa: "Haika e. Masa
Gadu o lei i sömëni soni eti dee o pasa ku dee könukönu, ku
dee nasiönnasiön, ku hii pei sëmbë dee ta fan dee töngötöngö u
goonliba. Nöö te a lei i dee soni, nöö joo ta konda de tuu da
sëmbë e." Nöö sö di basia fan ku mi te a kaba.

11

Aki ta taki u tu sëmbë Gadu o manda ko fu taki soni dëën.

1 Söö. Nöö hën de da mi wan langa soni kuma baluma sö u
maaka soni. Nöö hën de taki da mi taa be mi maaka di Wosu u
Masa Gadu ku di köpö begitafa di de ta tjuma soni da Gadu tu.
Nöö hii dee sëmbë dee dë a di Wosu ta begi, mi musu konda de
te mi kaba un mëni de dë.
2 Ma an dë u mi pena maaka di djai dendu ka di Wosu dë,
biga di dë o dë u dee sëmbë dee an dë u Gadu ufö. Nöö fa de
o da de di kamian dë, nöö de o sai dë a di köndë u Gadu ta du
hogi soni te dou föteni-ku-tu liba longi. Sö de taki da mi.
3 Ma nöö hën de toona taki da mi taa tu sëmbë o ko naandë
bisibisi ku djodjo a de sinkii, ⌞nöö di bisi u de, hën ta lei fa dee

hogilibi u dee sëmbë u goonliba ta tjika de⌟. Nöö fa de o ko naandë, Gadu o da de kaakiti u de kisi fan nëën ta konda da sëmbë hii dee föteni-ku-tu liba dë. ⌞Hën da dii jaa ku hafu.⌟ Sö de taki da mi.

4 Wë de tu sëmbë ta konda soni u Gadu dë, nöö de wë da de tu oleifi pau e, ⌞di di fesiten tjabukama u Gadu de kai Sakaliasi bi taki⌟. Nöö de da de tu tamundu faja tu, dee ta dë taanputaanpu a Masa Gaangadu fesi nöömö, di Gadu di abi di goonliba aki.

5 Nöö fa dee sëmbë o ko ta konda soni u Gadu dë, nöö ee wan sëmbë i kë du de hogi nöö wantewante faja o kumutu a de buka dendu ko tjuma i kii puu dë. Hiniwan sëmbë kaa di o kë pooba fu du hogi ku de, nöö a di wan seei fasi dë nöö de o dëdë.

6 Nöö fa de tu sëmbë u Masa Gadu o ko dë, de o ko ku gaan makiti e, ⌞kuma dee fesiten tjabukama u Gadu⌟. Biga de o sa tapa tjuba be an musu kai hii di ten di de ta kisi fan a Gadu ta konda soni da sëmbë naandë. Nöö de o abi makiti tu u mbei hii wata bia ko gadjabia. De o abi makiti u de mbei hii sootu pei hogi paaja go a sëmbësëmbë so hesi kumafa de kë.

7 Ma nöö a baka u di de o kaba dee fan u de dë, nöö wan gaan taku mbeti, hogi wan, o kumutu a di baaku di na abi goon naandë dendu, nöö a o ko feti ku de te a wini de, nöö a o kii de.

8 Nöö fa a o kii de dë, nöö dee dëdë sinkii u de o fika a sitaati gindigindi dë, leti a di gaan köndë naandë ka i si de bi manda di Masa u de go kii a lakpa pau. Fa dee sëmbë u Jelusalen sai dë, de hogi tee sëmbë ta kai di köndë u de Sodom ee nasö Egepiti köndë, sö de hogi tjika.

9 Nöö fa i si di mbeti o ko kii de tu sëmbë u Gadu dë, nöö hii dee nasiönnasiön sëmbë u goonliba tuu o ta si de dëdëdëdë a goon naandë. Hii dii daka ku hafu longi sinkii u de o dë a goon. Na wan sëmbë o da pasi u de bei de puu naandë möönsö.

10 Nöö di juu ten dë, dee sëmbë u goonliba o ta wai te na soni u di dëdë dee sëmbë naandë dëdë. De o ta mbei piizii ta manda soni da de na de a dee kamiankamian. Sö de o ta wai tjika e, biga de tu tjabukama u Gadu dee bi ta da de sitaafu sö, nöö de dëdë.

11 Ma nöö a baka u de dii daka ku hafu dë, nöö Masa Gaangadu o da de böö ku libi baka e, nöö de o hopo taanpu a pë. Nöö hii dee sëmbë dee bi si de taa de bi dëdë, nöö hati u de o latja.

12 Nöö di juu dë, de o jei wan taanga bai kumutu a liba ala kai de taa: “Un subi ko a liba aki.” Nöö de o ta hopo nango zaaa a wan bundji dendu te de go pii. Nöö hii dee felantima u de tuu o ta luku de diin, fa de ta hopo nango a liba dë.

13 Nöö di juu naandë, goonliba o ta seki gidigidi tee nöö wan
hii pisi u di köndë o booko kai holou. Nöö sëbën dusu sëmbë o
dëdë u di seki di goonliba o seki naandë.
Nöö dee sëmbë dee fika dee di seki u di goonliba an kii, nöö
de o ko fëëë gaanfa seei, nöö de o bia ta hopo Masa Gadu në
awaa, di Gadu di ta dë te a hei ala.
14 Söö. Wë nöö di u tu helu hën di dë e, nöö di u dii ta ko
awaa.

Aki di u sëbën basia u Gadu

böö hën tutu.

15 Nöö hën di u sëbën basia u Masa Gaangadu köndë böö di
fëën tutu awaa. Nöö hën mi ta jei sömëni töngö ta piki taanga
a liba ala. De taa:
Aai o, awa ufö goonliba kumutu a dee könu u goonliba maun
e,
nöö hën a ko a di Tii u Masa Gadu,
ku di Könu fëën de kai di Keesitu di a bi paamusi u.
Hën o dë Könu fu nöömö,
Di Tii fëën an o kaba möönsö a mundu.
16 Sö de ta bai. Nöö de tuwenti-a-fö tiima dee bi dë sindosindo
a dee könubangi lontu di gaan könubangi u Masa Gaangadu
naandë, nöö de ta tuwë deseei a goon ta tapa fesi ta bai Masa
Gaangadu në
17 taa:
Aai Masa Gaangadu,
i wë da di Gadu di abi hii makiti.
I bi dë kaa,
nöö i dë te kisi fa u dë aki eti. Aai.
Nöö u da i tangi o,
Biga awaa i ko ku di gaan kaakiti fii,
fii tii goonliba ku telu awaa.
Awaa joo seti di könutii fii.
18 Dee peipei nasiön u goonliba,
hati u de bi ta boonu ku i.
Ma awaa ufö i seei hati o ko boonu ku de awaa.
Biga di juu fii kisi
fii musu kuutu dee dëdë sëmbë.
Di juu kisi fii paka dee futuboi fii,
dee tjabukama ku dee sëmbë fii dee bi ta hopo i në,
lagiwan ku heiwan tuu.
De tuu o kisi di paima u de awaa.
Dee sëmbë dee bi poi di goonliba fii kaba a sösö,
nöö awaa juu fii kisi fii poi de kaba a sösö tu.
Sö de tuwenti-a-fö tiima ta taki.
19 Nöö fa u mbei dë, nöö hën di Wosu u Masa Gaangadu a
liba ala jabi hooo, nöö nëën dendu i sa si di Këdë di bi dë a di
Wosu u Gadu a goonliba aki. ⌞Nëën dendu de bi ta hoi di buka
di Gadu bi mbei ku libisëmbë, di de bi ta booko nöömö⌟. Di juu

dë, nöö gaangadu ta koti faja hwaihwai, goonbasu ta giinta, liba ta bai, goonliba ta seki ta jabi. Nöö ëisi pisi logologo ta kumutu a liba ta kai a goon gulululu.

Nöö sö mi si e, dee sëmbë.

12

Aki ta taki u wan mujëë

ku wan hogi kaima.

1 Wë nöö hën baka u di dë hën mi si wan maaka, gaan foombo wan, a liba ala. Mi si wan mujëë bisibisi ku sonu a sinkii, nöö di libawojo dë nëën basufutu. Nöö a dë ku wan könu kaapusa nëën hedi, nöö di kaapusa dë ku tuwalufu teeja.

2 Nöö fa mi si di mujëë naandë, a dë ku bëë. Nöö juu fëën kisi faa pai, bëë ta njan mën te a ta kai olo seei.

3 Ma nöö hën mi toona si wan oto soni a liba dë möön kuma maaka. Mi si wan gaan gindi kaima bë hëii sö. A dë ku sëbën hedi ku teni tutu. Nöö hiniwan u dee hedi fëën dë bisibisi ku könu kaapusa.

4 Nöö ku di labu fëën a feki wan hii pisi u dee teeja a liba ala puu tuwë ko a goonliba. Nöö fa di kaima sai dë, a dë leti a di mujëë fesi dë, setiseti pii ta watji ën fu te a pai di mii tuwë a goon, nöö a feni ën njan puu dë.

5 Nöö te wan pisi hën di mujëë pai di mii tuu. A dë wan womi mii. Ma nöö di a pai ën tuwë a goon, nöö hën de kisi di mii tei wante tja go da Masa Gadu ka a dë nëën könubangi ala sindosindo. Biga di Mii naandë, hën o tii hii goonliba ku wan gaan kaakiti, leti kuma te wan felu ta naki doti paabi booko pisipisi. Sö di tii fëën o hebi tjika.

6 Ma nöö di mujëë, hën a kule go te a wan sabana kamian di Gadu bi seeka dëën faa musu ta tjubi ta kisi sölugu wan-dusu-ku-tu-höndö-ku-sikisiteni-daka longi. ⌞Hën da dii jaa ku hafu.⌟

7 Nöö hën mi luku a Masa Gadu Köndë ala möön, nöö hën mi si wan gaan feti hopo ala. ⌞Di gaan hedibasia u Masa Gadu Köndë de kai⌟ Mikaëli ku dee basia fëën go feti ku di gaan kaima. Nöö hën di gaan kaima ku dee basia fëën ta feti baka.

8 Nöö hën de ta feti teee, ma nöö di gaan kaima an wini, biga an taanga tjika. Nöö di hën ku dee basia fëën lasi kaa, nöö de an da de pasi u de tan a Gadu Köndë ala möön e.

9 Biga de kisi de vinde puu ala tuwë go a goon.

Wë nöö di gaan bë kaima i si dë, hën wë da di didibi e, Saatan seei, di ta ganjan sëmbë a hii di goonliba. Hën wë de wini sö e. De hiti ën ku dee basia fëën tuu tuwë go a goonliba gbolo.

10 Nöö hën mi jei wan taanga töngö sö kumutu a Gadu Köndë taa:
Aai, u böö e.

Awa u si di heepi u di Gadu fuu
fa a bigi tjika.
U ko si di gaan kaakiti fëën di a abi. Aai.
Awa di Tii fëën o paaja a mundu awaa.
Nöö woo ko si di Könu fëën di a bi paamusi faa da u,
fa a abi taki tjika.
Biga di könkuma an dë a liba aki möön e.
Fa a bi dë aki, a bi ta sei dee otowan fuu da Gadu ndeti ku didia,
nöö awa de vindëën puu aki tuwë go a goon.
11 Nöö ku dii soni wë dee sëmbë u Gadu wini di könkuma dë e.
De wini ën ku di buuu u di Sikafumii di a bi dëdë tuwë da de.
Nöö de wini ën fu di de bi ta piki nöömö taa de ku di Sikafumii nama.
Nöö de wini ën tu fu di de an bi ta fëëë u de dëdë fu di Sikafumii hedi.
Ku de dii soni dë wë de wini di könkuma.
12 Wë nöö Gadu Köndë, ku un dee sëmbë dë nëën tuu, un wai e!
Aai, un piizii seei.
Biga u böö u di hogi dë.
Ma helu u di goonliba ku di ze,
biga di didibi saka ko a unu awaa.
Nöö fa a saka ko dë, a ko ku taanga hatiboonu,
biga a sabi taa ten fëën ko sati.
Sö mi jei di töngö bai taki.
13 Nööën di di gaan kaima ko si sö taa de hiti ën puu a liba ala, nöö ën a seti kule ku di mujëë di bi pai di mii.
14-16 Ma nöö di juu ten dë, ën Gadu da di mujëë hanza kuma wan gaan gbanini sö, faa sa buwa go tjubi a di sabana kamian di Gadu bi seeka dëën.
Nöö di di kaima si taa di mujëë nango, nöö ën a ta puu wan gaan hia wata nëën buka ta tuwë nango nëën baka djululu kuma wan lio ta kule faa musu kisi ën kii kaba a sösö. Ma nöö goonliba heepi di mujëë. Biga a jabi hooo bebe di wata fiaa, an kisi di mujëë möönsö.
Nöö ën di mujëë buwa go te a di sabana dendu, nöö ala a go fika hii de dii jaa ku hafu longi, ka di kaima an sa dou nëën.
17 Nöö ën di di kaima si taa wë nönö, an sa kisi di mujëë möönsö, nöö hati fëën boonu te na soni. Ën a taa: “Mi o go buta ku dee oto mii fëën awaa.” Nöö dee oto mii fëën, de da dee sëmbë dee ta piki Gadu buka ta hoi a dee lei u Jesosi dee a bi konda da de.
18 Nöö ën wë di bë kaima go dë a di gaan ze bandja ala pii ufö.

13

Aki ta taki u wan mbeti di kumutu a ze.

1 Söö. Nöö hën wë mi toona si wan oto mbeti möön kumutu
a ze, hënseei dë ku sëbën hedi ku teni tutu tu ⌞kuma di kaima
möön⌟. Nöö dee tutu fëën tuu dë ku könu kaapusa, nöö
hiniwan u dee hedi fëën dë ku gaan hogi në sikifisikifi ta kosi
Masa Gaangadu ta sösö ën.
2 Nöö di mbeti aki, fa mi si ën dë, sinkii fëën dë pëndëpëndë
kuma takumbeti, ma futu fëën degi kuma di hogi mbeti de kai
"beer". Nöö buka fëën djei lëun. Nöö sö di mbeti naandë dë e.

Nöö di gaan kaima u bi taki soni fëën dë, a da di mbeti aki
gaan kaakiti e. Biga a dëën di könubangi fëën faa musu sindo,
hën a dëën gaan taki a sëmbë liba.

3 Nöö fa mi si di mbeti dë, nöö a bi kisi wan gaan makei a
wan u dee hedi fëën. A bi fika piki nöö a dëdë, ma fa u dë aki
sö nöö a toona ko bunu gbelingbelin baka. Nöö di soni dë bigi
seei da hii sëmbë u goonliba, fu di a dë taa di mbeti dë kisi sö
wan makei ma a kula ko bunu. Hën de tuu ko ta waka nëën
baka.
4 Nöö de tei hën ku di gaan kaima tuu kuma gadu u de de
ta begi, biga di kaima hën bi da di mbeti naandë taki. De taa:
"Ambë seei dë a goonliba kuma di mbeti aki? Jee? Ambë seei
sa hopo taa i nango feti ku ën?" Sö de ta taki ta gafa di mbeti.

5 Nöö fa di mbeti dë sai dë, nöö hii föteni-ku-tu liba longi a
feni pasi faa ta njan buka ta taki gaangaan taki ta sösö Masa
Gaangadu. Hii de dii jaa ku hafu dë a abi taki a sëmbë liba tu
ta tii de.
6 Nöö a ta jabi buka ta fan takutaku fan ta tuwë ta kosi Masa
Gadu ku di kamian ka a sai dë, te dou ku hii dee sëmbë dee ta
dë nëën köndë tuu a ta kosi. Sö a ta du nöömö.
7 Nöö a ta feni pasi tu faa feti ku dee sëmbë u Gadu wini de.
Fa a sai dë, nöö a feni taki a hii sëmbë u goonliba liba, a hii
pei nasiön, ku hii pei lö, ku hii pei föluku dee ta fan dee peipei
töngö u goonliba, de tuu ko dë nëën basu.
8 Nöö hii de tuu tei ën kuma gadu u de de ta begi, ma boiti
dee sëmbë dee në dë sikifisikifi a di Buku u di Libi u Teego. Nöö
di Buku dë, di Sikafumii di bi dë u de kii fu sensi Gadu mbei
goonliba, hën abi ën.

9 Wë nöö ee wan sëmbë i abi jesi u jei soni, nöö be i haika e.
10 Ee wan sëmbë de kisi i buta a sitaafu ⌞fu di ja begi di mbeti
naandë hedi, nöö ja a' köni fëën⌟, be de du sö nöö. Ee a kai
da i fu de musu kii i ku së ufangi ⌞fu di ja begi di mbeti⌟, nöö
be de kii i nöö. Nöö fa u ta fan aki, nöö a dë fanöudu u dee
sëmbë u Gadu musu abi taihati ku gaan futoou a Masa Gadu
liba nöömö.

Aki ta taki u wan mbeti di kumutu a goonbasu.

11 Söö. Nöö hën mi toona si wan oto mbeti möön, ma disi, a
goonbasu hën a kumutu. Nöö a abi tu tutu kuma wan sikafu
mii, ma a ta fan leti kuma di hogi kaima.
12 Nöö fa disi ko aki, nöö a ko ku hii di taki di di oto mbeti u
bi taki dë abi. Biga a ta wooko dëën. Nöö hën wë a buta ku hii
sëmbë tuu taa de musu ta begi di fosu mbeti nöömö, di bi kisi
makei nëën hedi dë.
13 Nöö di njunjun mbeti aki, nöö a ta du sömëni foondo-
foondo soni e. A ta kai faja kumutu a liba ta puu ta kai a goon
a hii lanti fesi.
14 Nöö fa a ta heepi di fosu mbeti ta du dee foondo wooko
naandë, nöö ku de a ta ganjan sëmbë u goonliba. Biga a buta
de u de mbei wan pindi te de kaba da di fosu mbeti di bi abi
di makei nëën hedi.
15 Hën a kisi wan gaan kaakiti faa musu da di pindi böö faa
sa ta böö, nöö di a du sö, nöö hën di pindi ko ta fan.

Nöö hën di mbeti ta duwengi hii sëmbë taa de musu ta gafa
di pindi ta begi ën kuma gadu. Ee wan sëmbë ja kë du sö, nöö
de o kii i.
16 Hën a buta taki taa hii sëmbë, gaan sëmbë ku piki mii,
guduma ku penama, fiima ku saafuma tuu musu kisi wan
sitampu a de leti maun nasö a de mindifesi.
17 Ee wan sëmbë ja abi di lö sitampu naandë, nöö ja o sa bai
soni möön, ja o sa sei soni da sëmbë tu.

Söö. Wë nöö di sitampu u taki aki, a dë di nöbu u di mbeti ku
di në fëën e. Hën wë dee sëmbë musu ta tja ufö de sa bai soni,
ee nasö ufö de sa sei soni da sëmbë.
18 Wë nöö aki i ta si taa fusutan dë fanöudu e, fii wegi di nöbu
naandë luku ee andi a kë taki. Biga a dë di nöbu u libisëmbë.
Hën da sikisi-höndö-ku-sikisiteni-ku-sikisi.

14

Aki Johanisi toona si di Sikapu Mii möön ku wanlö hia

sëmbë fëën.

1 Nöö di mi bia luku möön, nöö hën mi si di Sikapu Mii
taanputaanpu te a di kununu de kai Sion liba, nöö a dë ku
144.000 sëmbë nëën bandja. Nöö hii dee sëmbë dë tuu ta tja
di në fëën ku di në fëën Tata sikifisikifi a de mindifesi.
2 Nöö hën mi haika, hën mi jei wan gaan bai ta piki a liba
ala. A ta piki kuma te gaan dan ta giinta gililili sö, kuma te
gaangadu ta bai, kuma te sömëni sëmbë ta pëë wan pei soni
kuma gitali. Hii dee peipei soni dë tuu mi ta jei a di bai dë
dendu.
3 Nöö hën wë dee hia sëmbë naandë, de tuu ta kanda wan
njunjun kanda di sëmbë an jei wan daka. De ta kandëën leti
ka de dë a di könubangi u Gadu fesi naandë, nöö de fö libilibi

soni ku de tuwenti-a-fö tiima tuu sai naandë tu. Nöö di kanda di de ta kanda naandë, nöö dee sëmbë wanwan nöö sa lei ën. Oto sëmbë an sa sabi ën boiti de 144.000 sëmbë naandë, dee Masa Jesosi paka tei a dee oto sëmbë dendu ko fëën dju.

4 Fa i si de sai naandë, nöö de an poi dee wëti u Gadu möönsö a di së u manu ku mujëë, de dë u de limbolimbo gbelingbelin a Masa Gadu wojo. Nöö hiniwan kamian ka di Sikapu Mii ta waka nango, nöö deseei ta waka nëën baka nango tu. Dee sëmbë de wë di Sikafu Mii paka tei a libisëmbë dendu, nöö de da dee fosu sëmbë dee dë kuma wan paima da Masa Gadu ku di Sikafu Mii.

5 Fa de sai naandë, nöö na wan sëmbë o jei ganjan ku mindisoni woto a de buka, biga de dë söndö föutu tee dou.

Nöö de wë da dee sëmbë dee dë ku di Sikafu Mii taan-putaanpu naandë.

Aki Johanisi si dii basia u Gadu Köndë oto a oto baka ta ko.

6 Nöö hën mi bia luku möön, hën mi si wan oto basia u Masa Gadu Köndë ta buwa a liba, nöö hën abi di Bunu Buka di dë u teego faa musu konda da dee peipei sëmbë u goonliba. Hii pei nasiön sëmbë, ku hii pei lö, ku hii pei föluku dee ta fan hii dee peipei töngö u goonliba, de tuu a musu konda di buka da.

7 Nöö hën wë a bai basia taa: "Heei! Heei! Lanti, un haika! Un musu saka unu seei da Masa Gadu e! Un musu hopo ën në. Biga di juu kisi faa musu kuutu a libisëmbë liba. Un musu begi Masa Gaangadu ta gafëën, di mbei liba ku goonliba ku ze ku hii dee baaku ka wata ta kumutu ta ko." Nöö sö di basia bai taki.

8 Nöö hën mi bia luku möön, hën mi si wan oto basia u Gadu Köndë möön ta buwa ta ko a di otowan baka, nöö hënseei ta bai basia tu taa: "Heei, dee sëmbë, un haika ooo, un haika e! Di gaan köndë de kai Babilon, a kai e! A booko kai seei. Di köndë dë, hën bi buta hii nasiön sëmbë u goonliba u de musu ta du peipei hogi ta libi fanafiti libi a di së u manu ku mujëë, ⌊nöö awa ufö de o tja di sitaafu u di hatiboonu u Gadu a de liba awaa. Nöö sö mi taki da unu e!⌋"

9 Nöö hën mi toona si wan oto basia u Masa Gadu Köndë, di u mbei dii, ta buwa ta ko a di naandë baka. Nöö hën seei ta bai basia tu taa: "Ee wan sëmbë i begi di mbeti ku di pindi fëën, ee nasö i tei di nöbu fëën a i mindifesi ee nasö a i maun,

10 nöö sö wan sëmbë Gadu hati o boonu ku i e. Nöö di gaan sitaafu di a abi u da i, an o puu ën hafu da i seei. A o da i ën tuu ku telu. Nöö joo go dë a di hogi faja di o ta tingi zuwalufu da i, ta tja sitaafu. Nöö dee basia u Masa Gadu Köndë ku di Sikapu Mii tuu o sai leti dë ta si taa sö wan soni ta pasa ku i.

11 Nöö di faja dë, an o tapa möönsö e. Di sumuku fëën o ta puu nöömö nango a liba. Sö wan sitaafu wë dee lö sëmbë dë o

ta tja u nöömö, ndeti ku didia. De an o feni böö möönsö. Nöö
sö mi taki da unu e, dee sëmbë.” Sö di basia ko naandë bai taki.
12 Nöö fa u jei dë, fëën mbei mi taki da un dee sëmbë u Gadu
dee ta hoi dee wëti fëën ta biibi Masa Jesosi dë taa wan musu
disa möönsö e. Be un tai hati hoi go dou nöömö.
13 Nöö hën mi toona jei wan oto töngö a liba möön. A taa:
“Söö. Wë nöö i musu sikifi taa bigi u tide nöö dee sëmbë dee
nama ku Masa Jesosi, nöö de naki kölöku ee de dëdë.”
Nöö hën di Akaa u Gadu piki taa: “Aai, sö a dë tuu. Gaan
kölöku seei de o abi. Biga de o böö fu hii dee taanga wooko de
bi ta wooko. Fa i si de sai dë, nöö di libi de bi ta libi a pasi nöö
paima fëën o faaka de e.” Sö di Akaa taki.

Aki di goonliba lepi tjika u koti.

14 Nöö hën mi bia luku, hën mi si wan bundji wetiweti faan
sö a mi fesi dë, nöö nëën liba mi si wan sëmbë sindosindo
kuma libisëmbë sö, ma a tooka. Nöö fa mi si ën dë, a dë ku wan
goutu könu kaapusa nëën hedi, nöö wan gaan saapu ufangi
selenselen sö dë nëën maun.
15 Nöö hën mi si wan basia u Gadu kumutu a di Wosu u Masa
Gadu. Nöö hën a bai taanga da di sëmbë dë sindosindo a di
bundji liba taa: “Söö. Wë di koti ten dou e. Di goonliba lepi
tjika u koti buta a suwa awaa. Nöö fii koti oo, koti!” Sö a bai.
16 Nöö hën wë di soni aan soni. Hën di sëmbë di dë a
di bundji liba ku di ufangi a maun, nöö hën a koti a hii di
goonliba te dou.
17 Nöö hën mi bia luku möön, hën mi si wan oto basia u Masa
Gadu Köndë kumutu a di Wosu u Gadu a liba ala möön. Nöö
hën seei dë ku wan gaan saapu ufangi nëën maun selenselen.
18 Hën wan oto basia u Gadu di ta wooko a di Wosu u Gadu
dë ta seeka di faja ka de ta tjuma soni da Gadu, a kumutu ka
a ta wooko ala. Nöö hën a bai taki da di oto basia naandë di
dë ku di ufangi nëën maun taa: “Söö. Koti dee doloifi bondji
e, puu a dee doloifi pau u goonliba. Biga de lepi tjika.”
19 Nöö hën wë di basia naandë hai ufangi tja ko, nöö hën a ta
koti dee doloifi bondji a goonliba ta hai ta tja ko te a kaba. Nöö
hën a tei de tuwë go a di hatiboonu baki u Masa Gadu dendu,
20 di dë a döösë u di köndë u Gadu a wan së buka. Nöö hën de
makisa dee doloifi nëën. Nöö fa de ta makisa de, nöö mi ta si
gaan hila buuu ta kule ta kumutu a di baki djululu sö, kuma
wan lio di langa dii höndö kilomëti, a sa fundu kuma wan feifi
futu sö. Sö di buuu ta kumutu a di baki dë dendu hia tjika.

15

Aki Johanisi si sëbën basia ku sëbën sitaafu u Gadu.

1 Nöö hën mi si wan oto gaan foondo maaka a liba ala möön.
Mi si sëbën basia u Masa Gadu Köndë, nöö de dë ku sëbën

sitaafu möön. Nöö de da dee kaba lasiti sitaafu u Gadu, biga te de pasa kaa nöö di hatiboonu u Gadu seei o kaba tu.

2 Nöö hën mi toona si wan oto sondi möön kuma ze, ma a dë kuma gaasi ku faja mökisimökisi. Nöö fa mi si ën dë, nöö wanlö sëmbë dë nëën bandja taanputaanpu. Dee lö sëmbë dë, nöö de bi wini di mbeti ku di pindi fëën tuu. Nöö de an bi da sëmbë pasi möönsö u de sitampu di nöbu u di mbeti a de mindifesi.

Nöö dee sëmbë naandë, de tuu Gadu da wan soni kuma gitali a de maun de ta pëë,

3 nöö de ta kanda wan kanda. Nöö a dë kuma di kanda di Mosesi di gaan futuboi u Gadu di bi dë a fesiten bi ta kanda ta gafa Gadu. Sö de ta kandëën ta gafa di Sikafu Mii. De ta kanda ta taki taa:

Ke Masa Gadu ooo, di makiti Gadu u mundu,
dee soni dee i ta du, de bigi e.
Aai. De foondo tu.
Fa i sai dë, nöö i dë di könu ta tii fu nöömö.
Hii dee fasi fii seei dee i abi,
de tuu dë gbelingbelin söndö ganjan,
nöö i a leti a dee soni i ta du.
4 Masa Gadu o, ambë seei dë a mundu
di an sa saka hën seepi da i
ta hopo i në ta konda kumafa i dë?
Biga i wanwan tö seei dë a mundu limbolimbo söndö föutu.
Nöö hii pei nasiön sëmbë u goonliba tuu
o ko tjökö kini a i fesi
ta hopo i në, Masa Gadu.
Biga fa u dë aki, nöö a ko a döö wajaa,
taa dee du fii dë letileti söndö föutu.
Nöö sö di kanda ta taki.

5 Nöö hën a baka u di dë, hën mi luku a liba ala möön, hën mi si di Wosu u Masa Gadu döö dë jabijabi hooo, te dou a di kamian ka Masa Gadu seei ta dë.

6 Nöö hën mi si dee sëbën basia u bi taki dë, de ta kumutu a di Wosu u Gadu ko a döö, nöö de abi dee sëbën lasiti sitaafu u Gadu. Fa mi si de dë, nöö de bisi gaan limbo koosu a de sinkii ta koti faja te na soni, nöö de banti de hatimindi ku goutu banti.

7 Nöö hën wan u de fö libilibi soni u ta taki nöömö aki, hën a da hiniwan u dee basia wan goutu komitji fuufuu ku di hatiboonu u Masa Gadu di ta libi nöömö fu teego.

8 Nöö di juu dë, sumuku ta puu a di Wosu u Gadu dendu te di Wosu dendu tapa ku sumuku gbitii. Nöö di sumuku i si dë, a Gadu wë a ta kumutu e, nöö hën ta lei di hei ku di kaakiti fëën di a abi.

Nöö fa i si u mbei dë, nöö na wan sëmbë seei sa denda go a di Wosu dendu möön e, solanga dee sitaafu de sëbën basia abi naandë an pasa.

16

Aki ta taki u dee sitaafu di dee basia u Gadu ta kandi ta tuwë a goonliba.

1 Nöö hën mi haika, hën mi jei wan töngö kumutu a di Wosu u Masa Gadu a liba ala möön. A bai fan ku de sëbën basia u Masa Gadu Köndë u bi taki dë taa: "Söö. Wë di soni na a' soni. Un musu go kandi de sëbën komitji dee dë fuufuu ku di hatiboonu u Gadu dë, tuwë go a goonliba."

2 Nöö hën di fosu basia kandi di komitji fëën tuwë go a goon. Nöö hii dee sëmbë dee dë ku di sitampu u di mbeti a de fesimindi ta begi di pindi fëën, hën wë kasikaasi kisi de kpatii hii de sinkii ta kii de ku njan.

3 Nöö hën di u tu basia kandi di fëën komitji tuwë a di ze. Nöö hën di ze wata bia ko buuu kuma dëdë sëmbë buuu. Nöö hën hii dee soni dee dë ku libi a di ze dendu tuu dëdë kaba a sösö djee.

4 Nöö hën di u dii basia hën a kandi di fëën komitji tuwë a dee liolio ku dee baaku ka wata ta kumutu ta ko, hën hii wata u de bia ko nöngö.

5 Nöö hën mi jei di basia di abi taki a dee wata liba bai taki taa:
Aai, Masa Gadu, i dë apaiti söndö föutu.
I bi dë kaa, nöö joo dë u nöömö.
Dee kuutu dee i ta kuutu aki
nöö i a' leti nëën.
6 Biga dee sëmbë bi kii dee apaiti sëmbë fii ku dee tjabukama fii,
tuwë buuu u de a goon u sösö,
nöö awa i toona ta da de buuu u de bebe.
Aai oo, i a' leti e.
Biga sö di paima u de fiti.
Nöö sö de taki.

7 Nöö hën mi jei wan töngö kumutu a di begitafa naandë taki taa:
Aai oo, Masa Gadu, i wë abi hii makiti u mundu e.
Dee kuutu dee i ta kuutu, i ta a' leti a de,
nöö i ta du de a wan leti fasi tu.
Sö mi jei a taki.

8 Nöö hën di u fö basia kandi di fëën komitji tuwë a di sonuwojo, nöö hën di sonu ko kendi taanga tee ta tjuma sëmbë u goonliba.

9 Nöö fa a ta tjuma de naandë, nöö de ta tja sitaafu seei, ma ka u de disa di hogilibi u de bia suku Masa Gadu fu hopo ën në, nöö hën de sai naandë ta kosi ën nöömö ta taki taku fëën a peipei futu. Hii fa Gadu abi makiti a dee sitaafu naandë liba seei, ma dee lö sëmbë dë an kë saka deseei dëën möönsö.

10 Nöö hën di u feifi basia kandi di fëën komitji tuwë go a
di könubangi u di mbeti liba, ka a ta sindo ta tii libisëmbë, hën
wan gaan dungu ko tapa hii dee köndë ka a ta tii dou kankan.
Nöö dee sëmbë dee sai naandë, de ta fuka te na soni. De ta bai
ta kai wolo ta njan tanda. Hogi nöö di sitaafu hogi sö.
11 Ma nöö hii fa i si de ta tja pena ku fuka dë, dee kasikaasi
ta kii de ku njan seei, ma de an ta bia disa dee hogilibi u de
möönsö. Hën de sai naandë ta kosi Masa Gadu ta taki taku fëën
tee ka a dë a liba ala.
12 Nöö hën di u sikisi basia, hën a kandi di fëën komitji tuwë
a di gaan lio de kai Efaata, nöö hën di lio dëë seei fika pasi a
mindi da dee könu u sonukumutu ⌊ku dee sodati u de⌋ fu de
waka.
13 Nöö hën mi toona si di bë kaima möön, ku di fosu mbeti
hogiwan, ku di oto mbeti di ta tja buka da di fosu mbeti ta
ganjan sëmbë, nöö hën mi si dii soni kuma tödö kumutu a de
buka dendu.
14 Nöö dee tödö dë, nöö dee akaa u dee didibi wë de dë e.
Nöö de ta du sömëni gaan foondofoondo soni ta ganjan sëmbë
ta hai tja ko a de. De ta waka a dee köndëköndë u goonliba tuu
te dou nango ta hai dee könu tja ko makandi u de feti di gaan
feti a di Daka di di Gadu di abi hii makiti u mundu buta.
15 Nöö hën mi jei wan töngö taa:

Un haika e.
Mi o ko a unu a wan köni fasi
kumafa wan fufuuma ta ko a ndeti.
Nöö ee wan sëmbë i dë ku wojo ku koosu bisibisi a i sinkii,
nöö i naki bunuhedi e.
Biga sëmbë an musu ko si i pënëpënë u sen musu kisi i.
Nöö sö di töngö taki.

16 Nöö hën de dii akaa u dee didibi hën de waka a hii
goonliba pii dee könu u dee köndëköndë tuu te de kaba, nöö
hën de tuu hai ko makandi a di kamian di dee Dju ta kai
Amagedon fu de go a di feti.
17 Nöö hën di u sëbën basia ko kandi di fëën komitji, lasiti
wan, tuwë go a di ventu dendu.

Nöö hën mi jei wan gaan töngö kumutu te a di könu sutuu u
Masa Gaangadu a di Wosu dendu dë. A taa: “Söö. Kaba fëën
disi e!”
18 Nöö di juu dë, liba ta koti faja hwaihwai, gaangadu ta bai
gbalam gbalam, gaan giinta ta piki gililili, goonliba ta seki ta
latja ta jabi. Nöö di seki di goonliba seki dë, nöö fu kumutu a
di ten di Masa Gaangadu mbei goonliba buta sëmbë nëën u te
dou di ten aki, nöö goonliba an bi seki sö wan daka.
19 Nöö fa a seki naandë, hën di gaan köndë ⌊de kai Babilon⌋
booko a dii pisi. Nöö hii dee oto köndë u dee nasiönnasiön tuu
kai booko pisipisi tu.

Wë nöö a di fa dë sö Gadu mëni di gaan köndë de kai Babilon e, kumafa a hogi tjika. Nöö hën a tei wan gaan kan lai di hatiboonu fëën nëën te a fuu pöö, hën a duwengi ën faa bebëën.
20 Nöö hii dee paati a dee ze dendu tuu go tee na wan u de dë u si möön. Hii dee gaangaan kununu an dë u feni möön tu, goonliba ko dë palalaa ⌞te kamian an dë u tjubi möön⌟.
21 Nöö hën ëisi ta kumutu a liba ala dombodombo ta kai gbii gbii ta naki sëmbë ta kii. Dee ëisi dombo naandë, wan u de ta hebi kuma feifiteni kilo sö.
Nöö fa dee soni pasa dë seei, ma dee sëmbë fika a goonliba ta kosi Masa Gaangadu eti ta taki taku fëën fu di gaan sitaafu de ta tja naandë hedi.

17

Aki Johanisi si wan mötjö mujëë.

1 Nöö hën wan u dee sëbën basia dee bi abi dee sëbën komitji ko a mi. Hën a taki da mi taa: "Ko go ku mi, nöö mi o lei i di sitaafu di di gaan mötjö mujëë di dë sindosindo a dee sömëni wata mindi o kisi.
2 Fa a sai naandë, hii dee könu u goonliba ku dee sösö sinkii sëmbë tuu a butëën seei da de u de libi mötjö libi ku ën tee a döön gö de. Leti kuma te win döön gö wan sëmbë, nöö sö a döön gö de poi pakisei u de tjika."
3 Nöö fa di basia fan dë, hën a tja mi go te a wan sabana dendu. Ma na mi sinkii go e, mi akaa. Nöö hën mi go si wan mujëë, a dë sindosindo a wan mbeti liba. Nöö di mbeti dë, sinkii fëën bë hëii sö, nöö a abi sëbën hedi, ku teni tutu a dee hedi fëën. Nöö hii ën sinkii tuu dë sikifisikifi ku wanlö hogi në ta sösö Masa Gadu.
4 Nöö di mötjö mujëë di i si a di mbeti liba sindosindo naandë, a dë bisibisi ku gaan dii soni nëën sinkii te a hia. Biga a bisi baau ku bë koosu, nöö a bisi sömëni djamati sitonu ku goutu soni, ku diidii konda ta koti faja njëngënjëngë te na soni. Nöö a dë ku wan goutu kan nëën maun. Nöö di kan dë fuufuu pöö ku sösö hogi, ku poipoi soni, sensen wan. Nöö dee soni dë wë ta lei unfa di mötjö libi fëën hogi tjika.
5 Nöö wan wödu dë sikifisikifi a di mujëë mindifesi taa:

DISI DA DI GAAN BABILON,
DI GAAN MÖTJÖ MAMA U MUNDU.
HËN TA PAAJA MÖTJÖ LIBI A GOONLIBA
TA LEI SËMBË HII POIPOI LIBI,
SENSEN WAN DI NA FITI LIBISËMBË U DU A GOONLIBA.

Sö wan hogi mujëë mi si dë e.

6 Nöö fa mi ta luku di mötjö naandë, nöö mi si taa a dë dööngödööngö ku di buuu u dee sëmbë u Gadu, dee de bi kii fu di de bi ta piki gbelin taa de nama ku Masa Jesosi.

Nöö a bigi da mi seei fa mi si di mujëë naandë.

7 Nöö hën di basia hakisi mi taa: "Mati, faandi mbei di soni dë bigi da i sö? Wë haika e. Mi o puu dee tjubitjubi soni da i. Di mujëë, ku di mbeti di a dë nëën liba dë di abi dee sëbën hedi ku dee teni tutu, de tuu mi o puu da i be i sabi andi de kë taki.

8 "Fa i ta si di mbeti naandë, nöö a bi dë kaa e, ma fa u dë aki an dë möön. Ma te wan pisi, nöö a o kumutu a di baaku di na abi goon toona ko baka. Ma nöö fa a o ko dë, nöö a o ko faa kaba a sösö go u kooo awaa.

"Nöö te a o toona ko, nöö a o foondo dee sëmbë dee në u de an dë sikifisikifi a di Buku u Libi fu sensi Masa Gadu mbei goonliba. Te dee lö sëmbë dë si di mbeti a o bigi da de seei. Biga di mbeti dë an bi dë möön. A bi go ma nöö te u de kë si hën a toona ko baka." Sö di basia taki da mi.

9 Nöö hën a toona fan ku mi möön, taa: "Mati, fa mi o fan ku i aki sö, nöö i musu abi fusutan ku köni e, ufö i sa sabi dee soni mi o taki aki."

Nöö hën a taa: "Haika e. Dee sëbën hedi u di mbeti naandë, de kë taki u dee sëbën kununu ka di mötjö mujëë dë a de liba. Söseei tu de kë taki u sëbën könu.

10 Nöö feifi u dee könu tii pasa go kaa e, nöö di u mbei sikisi nöö hën dë ta tii eti. Nöö di u mbei sëbën nöö hën an dou eti e. Nöö fa i si a o hopo ko dë, nöö a musu u ko ma fu wan sati ten sö nöö, nöö soni fëën o kaba.

11 "Söö. Wë nöö di mbeti di i si an bi dë möön naandë ma te wan pisi a toona ko, nöö hën kë taki taa wan oto könu, di fu mbei aiti, o ko. Ma fa a o ko naandë, nöö a bi dë wan u dee sëbën dee bi tii kaa. A bi tii te a go, nöö hën a toona ko a tii möön. Sö di mbeti dë kë taki. Ma fa a o ko dë, nöö te wan pisi, nöö a o go kaba a sösö fu nöömö.

12 "Nöö de teni tutu a di mbeti hedi i ta si naandë, nöö de seei da könu tu e, ma de an ko a tii eti. Nöö te juu u de dou, nöö de o kisi makiti u de ku di mbeti tuu sa tii makandi, ma fu wan sati pisiten nöö.

13 Nöö fa i si dee teni könu o tii dë, nöö de tuu o wooko ku di wan kodo pakisei. Biga hii makiti u de ku hii taki u de tuu o dë a di mbeti maun.

14 "Nöö de o hopo go feti ku di Sikafu Mii, ma di Sikafu Mii o wini de e. Biga hën da di Masa a hii masa liba, hënseei da di Könu a hii könu liba. Nöö fa a o wini de dë, a o abi wanlö hia sëmbë nëën së dee a bi pii tei buta ko sëmbë fëën apaiti. De tuu o ta waka nëën baka ku di wan kodo hati, nöö hën ku de tuu makandi o wini dee könu e."

15 Nöö hën di basia fan ku mi möön taa: "Dee wata dee i si di mujëë dë a de mindi sindosindo naandë, nöö de wë da

dee gaan hia sëmbë u mundu e, dee peipei nasiön sëmbë, ku
dee peipei lö, ku dee peipei föluku ta fan dee peipei töngö u
goonliba.
16 “Nöö di mbeti di u taki dë, ku dee teni tutu fëën tuu, o ta
buuse di mötjö mujëë te de an sa si ën a wojo seei. Nöö de o
puu hii soni nëën di a abi, te a fika pënëpënë ku maun tjululuu.
De o njan mën te de kaba, nöö di fëën di o fika de o tjuma a faja
fiaa puu dë.
17 Ma nöö fa i si de o ta du ën dë, nöö Masa Gadu wë butëën
a de hati u de du sö e. Nöö a o buta de teni könu fu de saka
hii di tii u de ku telu da di mbeti, faa musu pasa a bakaten leti
kumafa Gadu bi buta.
18 “Wë nöö di mujëë dë, nöö hën wë da di gaan köndë de kai
Babilon e, di ta buta hii dee könu u di goonliba aki tuu nëën
basu.”
Nöö sö di basia taki da mi e.

18

Aki di gaan köndë de kai Babilon kai.

1 Nöö a baka u di dë, hën mi si wan oto basia u Masa
Gaangadu köndë kumutu a liba ta bazia ta ko a goon. Nöö fa
a ko dë, nöö a abi gaan makiti, nöö di waiti fëën sinkii di a abi
ta limbo hii goonliba. Sö a abi poosian tjika.
2 Nöö hën wë a bai basia taa:
“Heei, un haika ooo, lanti un haika e.
Di gaan köndë de kai Babilon nöö a booko ooo,
a booko kai holou seei.
Fa i si u dë aki, a ko fika wan kamian ka dee didibi nöö ta libi.
Mi taki e, a ko dë wan kamian seei ka dee soni bi ta mbei
deseei gadu ta daama nango ta ko.
Na ala dee tingi fou ku hii dee taku fou u goonliba tuu na bunu
wan hai go fika ta libi.
3 Fa di köndë bi sai naandë,
nöö hii dee nasiönnasiön sëmbë u goonliba tuu
njan di poipoi libi fëën kaa tefa de dööngö. Aai.
Dee könu u goonliba seei
njan di fanafiti libi fëën naandë ku ën makandi.
Nöö di langahati sëmbë bi abi u dee soni fëën,
hën mbei dee wënkëma ko gaan guduma seei.
Ma nöö fa u dë aki
a booko kai o,
a kai kaba a sösö gbegedee!”
Sö di basia bai taki.
4 Nöö hën wë mi jei wan töngö piki a liba ala möön, a taa:
“Un kumutu a di köndë naandë e,
un dee sëmbë dee dë u mi.
Wan musu nama ku ën a dee hogi du fëën a ta du,

fu dee sitaafu a o tja an musu kisi unu.
5 Biga fa a sai dë,
nöö dee hogi du fëën lai oto a oto liba
tee dou a Masa Gadu Köndë aki.
Sö de hila tjika.
Nöö Gadu an fëëkëtë de e.
6 Nöö mi taki e,
a musu kisi paima fu dee hogi dee a bi ta du naandë.
Aai.
De musu sitaafu ën tu toon möön hebi möön fa a bi sitaafu otowan.
Di kan di a bi lai da sëmbë u de bebe,
nöö de musu lai ën tu pasi fuufuu dëën,
be a bebëën tuu.
Sö de musu dëën gaan sitaafu tjika.
7 Fa a bi ta libi hebi tjika dë kuma guduma
ta njan buka a hii soni,
leti sö nöö de musu toona penëën dëën fuka e. Aai.
Biga fa a sai naandë,
a bi ta sindo ta taki nëën hati taa:
‘Fa mi dë aki,
könu mi dë e.
Ma dë kuma dee mujëë manu u de dëdë, de fika a ganda.
Nönö. Di soni de kai kusumi,
na wan ten seei mi o sabi ën a mundu möönsö.’
Sö a bi ta taki nëën hati.
8 Nöö fëën mbei wë a o kisi dee lö sitaafu dë e.
A di wan kodo daka de o ko nëën liba seei gililii sö ku telu.
Aai.
Ee fuu taki ën,
nöö kusumi, ku hangi ku dëdë tuu o ko nëën a di wan kodo daka.
Faja o ko tjumëën kaba a sösö djee.
Biga di Kuutuma fëën da Masa Gaangadu seei
di abi hii kaakiti u mundu.”
Sö di fan di kumutu a liba ala, nöö sö a taki e.
9 Nöö fa di köndë o ta tjuma, sumuku fëën o ta hopo nango a liba naandë, nöö dee könu u goonliba dee bi ta libi di poipoi libi hogi wan ku ën makandi, nöö de o si di sitaafu fëën di a kisi, nöö de o ta bai ta këë ta kusumi seei te a bigi.
10 Ma de an o sa go zuntu ku ën e, biga de o fëëë poi. De o panta seei ta tëëmë. Nöö de o taanpu te a longi ala ta bai taa:
“Ee, aai oo maingë, a tjali!
Babilon, di gaan gindi nëbai köndë naandë,
hën kisi sitaafu sö hesi nö?
Aai, wë a bigi!”
Sö de o ta këë pena ta konda soni a buka.
11 Nöö dee sëmbë dee bi ta bai soni a dee kamiankamian u goonliba ta tja go ta sei a Babilon dë, nöö deseei o ta këë ta

kusumi tu. Biga dee sipi u de dë lailai ku hii pei gudu, ma sëmbë an dë u bai de möön.
12 Dee goutu soni, soofu soni, djamati sitonu, dee gaan diidii
konda, dee peipei koosu gaan dii wan, baaubaau, ku bë, ku
dee linzo koosu, dee lasua sö, hii peipei dii pau dee ta sumëë
suti, dee tëmbë de ta tëmbë ku zaun tanda, pau, köpö, ku dee
de ta tëmbë ku hanse sitonu,
13 dee peipei soni de ta tuwë a njanjan faa ko suti, dee peipei
soni de ta tjuma a dee begitafa da dee gadu u de, dee gaan dii
sumëësuti fatu, peipei win u bebe, fatu u lobi a sinkii, boon u
jasa soni, dee alisi fania sö, kau, sikafu, hasi, dee gaan dii wagi
dee hasi ta tja, dee libisëmbë dee de ta tja ko sei u saafu, te kisi
dee de ta sei buta da fanafiti libi ta poi pakisei u de, dee lö soni
dë tuu seei sëmbë an o dë u bai de möön.
14 Nöö dee sëmbë bi ta tja de ta sei dë, nöö de o këë pena da
di köndë taa:
“A tjali baa.
Hii dee soni dee i bi ta giii u de,
na wan u de fika da i möön e.
Hii dee gudu fii ku di nëbai i bi abi,
de an dë u si möön.
De tuu kaba fiaa.
Aan fa joo du te joo sa feni de möön a mundu oo.”
Nöö sö de o ta bai ta taki.
15 Nöö dee wënkëma dee bi ta sei soni da dee sëmbë u Babilon
tefa de ko gaan guduma dë, nöö deseei o si fa di köndë ta pena,
nöö de o panta tee. De o tuwë gogo te a wan së ala ta konda
soni a buka taa:
16 “Ee, aai oo maingë,
di soni aki a tjali.
A bigi da u.
Di gaan nëbai köndë naandë,
hën kaba a sösö sö. Aai.
Di köndë dë,
hën wë bi abi hii dee gaan diidii koosu sö,
bë ku baau.
Hën bi abi dee peipei goutu soni ku dee djamati,
ku dee diidii konda dee ta koti faja njëngënjëngë.
17 Nöö hën sö hesi hii dee gudu dë kaba a sösö tuu fiaa!
A bigi a mundu e baa!” Sö de o ta bai ta këë ta taki.

Nöö dee kabiteni u dee sipi, ku dee matoosi, ku dee sëmbë
dee ta waka a dee sipi, ku hii dee sëmbë kaa dee ta wooko a
dee sipi u de feni soni u njan, hii dee lö sëmbë dë tuu o taanpu
a longi tu, ta luku fa di köndë ta tjuma ta kaba a sösö.
18 Nöö fa de o ta si di sumuku ta puu gbitii nango a liba
naandë, nöö de o bai taa:
“Ee aai oo, maingë,
di nëbai foto hën ko sö nö?

Biga na wan köndë seei bi dë a mundu aki
di i bi sa tei maaka ku ën.
Aai maingë, wë a bigi.”
19 Nöö de o ta ba gudugudu ta hiti a de hedi ta bai ta këë ta
konda soni a buka ta kusumi taa:
“U kai wolo da i oo,
u kai wolo da i e,
i di gaan köndë naandë.
Di soni aki bigi da u poi.
Biga dee sëmbë dee bi ta waka a di ze ta sei soni
i wë bi mbei de ko gaan guduma.
Ma nöö fa u dë aki,
nöö hën i poi kaba a sösö wantewante sö nö?
Aai, wë a bigi.”
Sö de o ta këë pena ta taki.
20 “Wë ma nöö un dee sëmbë u Masa Gadu Köndë,
un musu wai e.
Un wai seei,
un dee tjabukama u Masa Jesosi
ku un dee fesiten tjabukama u Gadu.
Un wai oo,
hii un dee sëmbë u Gadu tuu.
Biga Masa Gadu paka di köndë dë baka
u dee hogi dee a bi du unu e.”
21 Nöö hën wan gaan makiti basia u Masa Gaangadu köndë
hopo wan gaan gindi sitonu kuma di de ta lala soni, nöö hën
a tuwëën a di ze dendu dubuu piii.
Nöö hën a taa:
“Sö de o hiti i tu e,
ju di gaan köndë de kai Babilon dë.
Sö joo kai hebi tjika.
Nöö fa de o tuwë i dë,
nöö ja o dë u si ku wojo möön a mundu e, kwetikweti.
22 Dee gitalima fii,
ku dee kandama,
ku dee sëmbë bi ta böö foloiti ku tutu,
na wan kodo u de o dë u jei a i möön.
Dee tëmbëma dee bi ta mbei dee soni a i dë,
na wan u de o dë a i möön e.
Na wan kodo u dee mbii giinta seei o dë u jei a i möön.
23 Faja an o dë ta sëndë a i möön tu.
Nöö fa wan womi ku ën njunjun mujëë bi ta fan suti ku deseei
dë,
ma di fan dë an o dë u jei a i möön e.
Fa i bi sai dë,
nöö dee sëmbë dee bi ta sei soni a i,
de bi dë gaan hebi sëmbë u goonliba.
Hii nasiön sëmbë u goonliba tuu

i bi ta döö̈ngö ta hai ta tja ko a i dë
ku dee gaan tofu fii,
ku dee ganjan fii,
ta poi de ta kaba a sösö.
24 Fa i si i sai dë,
a di doti fii dë
nëën wë de feni di buuu u dee tjabukama u Gadu
ku hii dee oto sëmbë fëën dee de bi kii a goonliba aki.
Hën wë mbei joo kisi sö wan gaan hogi sitaafu e.”
Nöö sö mi jei di basia bai taki.

19

Aki dee sëmbë u Gadu ta wai

fu di Babilon kai.

1 Nöö hën a baka u di dë, hën mi jei soni ta giinta a liba ala kuma wanlö gaan hia sëmbë ta bai taa:
Aai oo, dee sëmbë,
un boo ta gafa di Gadu fuu e!
Biga hën abi hii heepi a mundu.
Fa a sai dë, a waiti e,
nöö a a’ nëbai tu.
Hën abi hii makiti u mundu.
2 Dee kuutu dee a ta kuutu, a ta a’ leti a de,
nöö a ta kuutu a wan leti fasi tu.
Biga a kuutu di gaan mötjö mujëë
di bi poi hii goonliba ku di fanafiti libi fëën.
A dëën di sitaafu di fiti ën.
Biga nëën maun de feni di buuu u dee futuboi u Gadu dee de bi kii.
Hën wë mbei Gadu dëën di sitaafu dë sö e.
3 Nöö hën mi jei de bai wan pasi möön taa:
Aai oo, un gafa Masa Gadu e.
Biga fa a tjuma di gaan köndë dë,
nöö sumuku fëën ta puu nango a liba ala fu nöömö.
4 Nöö hën de tuwenti-a-fö tiima ku dee fö libilibi soni, hebi wan dë, nöö hën de kai ku fesi a goon a Masa Gaangadu fesi dë ta gafëën ka a dë a di könubangi sindosindo naandë.
Nöö hën de taa:
Sö a dë. Un boo gafa Gadu e!
5 Nöö hën mi jei wan oto töngö kumutu leti ka di könubangi sai naandë. A taa:
Aai, tuu, un gafa di Gadu fuu.
Hii un dee sëmbë dee ta dini ën ta lesipeki ën,
pikiwan ku gaanwan tuu,
un gafëën e!

6 Nöö hën mi toona jei wan giinta fu wanlö gaan hia sëmbë
ta piki kuma wan gaan dan ta mbei wooo, kuma liba ta bai
gbalamgbalam sö. De ta bai taa:
Aai, dee sëmbë, un gafa Gadu e.
Hën da Masa fuu.
Hën wë abi hii makiti.
Fa a sai dë,
nöö hën da könu u mundu ta tii hii soni.
7 Un piizii ku ën.
Un boo wai ku ën ta bai ën në.
Biga di juu di di Sikafu Mii musu toou ku di mujëë fëën,
nöö a dou e.
Fa i si u dë aki,
di mujëë seekëën seei te a kaba kaa.
8 Nöö fa i si a bisi dë,
a dë ku gaan limbo koosu gbelingbelin,
waiti wan seei ta koti faja njëinjëin.
Sö wan koosu wë de dëën faa bisi e.
(Wë nöö di koosu naandë, dee sëmbë, hën wë ta lei kumafa dee
sëmbë u Gadu ta libi limbolimbo nëën wojo tjika e.)

9 Nöö hën di basia di ta lei mi dee soni taki da mi taa: "Söö.
Wë sikifi sö e, mati, taa: 'Dee sëmbë Gadu kai fu de ko a di
toouwosu u di Sikafu Mii ko njan di piizii, nöö de a' kölöku e.'
"

Hën a taki da mi taa: "Dee soni dee i si mi ta tei ta konda da
i aki, nöö de dë tuutuu soni, gbelingbelin wan. Biga a Gadu
seei wë de kumutu."

10 Nöö di mi jei a taki sö, hën wë mi kai a di basia dë futu
ku fesi a goon naandë, u mi musu begi ën. Ma nöö hën a bai
mi taa: "Nönö e, mati, na du sö e. Biga fa i si mi dë aki, nöö
mi dë wan futuboi u Gadu leti kuma i seei ku dee otowan fii
dee i si tei dee soni dee Masa Jesosi bi konda. Sö nöö u tuu
dë e. Gadu wanwan fii musu begi. Biga hën nöö Masa Jesosi
bi mbei sëmbë ko sabi di a bi dë a goonliba aki, nöö hën nöö
di Akaa bi ta buta a dee tjabukama hati tu u de ta konda soni
fëën da sëmbë. Nöö hën mbei hën nöö i musu begi."

Aki Masa Jesosi ku dee sodati u Gadu Köndë miti feti ku dee felantima fëën.

11 Nöö hën mi bia luku, hën mi si liba ala jabi hooo. Hën mi
si wan weti hasi ku wan Sëmbë nëën liba sindosindo. Nöö di
Sëmbë dë, hën de kai Futoou ku Leti. ⌞Biga i sa futoou ën a hii
soni dee a ta du, nöö dee soni a ta taki, de tuu dë gbelingbelin
soni.⌟ Hën ta kuutu ku leti, nöö söseei a ta feti ku leti tu.

12 Fa a sai dë, nöö wojo fëën ta sëndë kuma faja, ⌞ku ën a ta
si hii soni tuu tee dou,⌟ nöö a dë ku sömëni könu kaapusa nëën
hedi. Nöö wan në dë sikifisikifi nëën di oto sëmbë an sa sabi
möönsö, boiti hën wanwan tö nöö sabi ën.

13 Nöö a ta bisi wan gaan langa djapona nëën sinkii, nöö di
djapona dë kuma de tuusi ën a buuu toona puu. Nöö di oto në
fëën, hën da di Wöutu u Gadu.
14 Nöö fa a dë a di hasi liba ta waka ta ko dë, nöö dee sodati
u Masa Gaangadu köndë tuu dë nëën baka sililii ta ko, nöö de
tuu dë a weti hasi liba tu, ku gaan limbo koosu faan a de sinkii.
15 Nöö wan së ufangi saapusaapu selenselen a de tu së ta
kumutu a di Fesima dë buka dendu. Ku ën a o feti ku dee
felantima fëën u hii dee nasiön tuu te a wini de. A o ta tii
de ku gaan kaakiti seei, leti kuma te wan felu kai a wan doti
paabi liba booko ën pisipisi. Nöö fa i si a o ta ko dë, nöö hën
o makisa hii dee doloifi njanjan dee dë a di hatiboonu baki u
Masa Gaangadu dendu, di abi hii makiti u mundu.
16 Nöö wan në dë a di djapona fëën ku ën asakpaa tuu taa:

DISI DA DI KÖNU A HII KÖNU LIBA,
KU DI MASA A HII MASA LIBA.

Aki wan basia ta bai da fou

u de jei.

17 Nöö hën mi bia luku leti a di sonuwojo ala, hën mi si wan
basia u Gadu taanputaanpu. A ta bai da hii dee tingifou ta
buwa a liba ala taa:
Un hai ko ooo!
Un hai ko e!
Un ko njan di gaan njan di Masa Gaangadu ta seeka da unu.
18 Biga hia gbamba o dë u njan e! --
dee könu,
ku dee sodati hedima,
ku dee gaan hebima u mundu,
ku hasi,
ku dee sëmbë bi ta waka a dee hasi liba,
sö di gbamba hia tjika e!
Un hai ko njan dee sinkii u hii pei libisëmbë dee dë a goonliba
e:
fiima ku saafuma,
lagima ku hebima,
pikiwan ku gaanwan tuu.
Un tuu ko njan e!
Sö di basia bai da dee fou.
19 Wë nöö fa a bai dë, hën mi si di mbeti ku dee könu u
goonliba ku hii dee sodati u de, ka de bi hai go zunta ta seeka
fu de go feti ku di Sëmbë di dë a di weti hasi liba ku dee sodati
fëën.
20 Nöö hën wë aan soni. Hën di Fesima dë ku dee sodati
fëën hën de kisi di mbeti gbolo, ku di ganjan tjabukama fëën
di bi ta du dee foondofoondo wooko da di mbeti. Di ganjan
tjabukama dë, hën bi ganjan hii dee sëmbë dee dë ku di nöbu
u di mbeti a de mindifesi tuu, dee ta begi di pindi fëën. Hën ku

di mbeti seei tuu de kisi ku libi vinde vioo tuwë go a di gaan faja kuma ze di ta kisi ku zuwalufu fu nöömö.
21 Nöö hën de toona kii dee bakama u di mbeti tuu puu ku di sëufangi di dë a di Fesima buka dë.
Nöö hën wë dee fou kai de na de e, nöö hën de go ta njan dee dëdëdëdë sëmbë a goon naandë teefa bëë u de fuu.
Sö wan soni mi si e, dee sëmbë.

20

Aki ta taki u di dusu jaa tii u Masa Jesosi ku fa de du ku di didibi.

1 Nöö hën a baka u di dë, hën mi si wan basia u Masa Gadu Köndë möön kumutu a liba ala ta bazia ta ko. Nöö fa a ta ko dë, nöö a dë ku wan söötö mii nëën maun. Nöö di söötö mii dë, hën ta jabi di baaku di na a' goon. Nöö a dë ku wan gaan këti nëën maun tu.
2-3 Nöö hën a kisi di gaan bë kaima gbaa, di oto në fëën da di awoo sindeki, hën da di didibi Saatan seei. Nöö hën wë a bui ën ku di këti te a kaba, vinde viiin go a di baaku di na abi goon naandë dendu. Nöö fa a vindëën tuwë go dë, nöö a o sai dë wan dusu jaa longi bifö de o toona lusu ën baka.
Nöö hën di basia söötö di baaku buka te a kaba naki sitampu nëën gbai be di kaima tan a di kamian dë. An musu kumutu faa go ta ganjan dee nasiönnasiön sëmbë u goonliba möön, hii dee dusu jaa longi naandë. Ma nöö a baka u di dë, nöö de musu toona lusu ën fu wan sati pisiten sö.
4 Nöö di mi toona luku möön, nöö hën mi si wanlö sëmbë sindosindo a wanlö könubangi dë. Dee sëmbë naandë, de Gadu da taki fu de musu dë kuutuma.
Nöö hën mi toona si dee akaa u dee sëmbë dee de bi koti hedi kii fu di de bi nama ku Masa Jesosi ta konda di buka u Gadu. Dee lö sëmbë naandë, de an saka deseei da di mbeti ku di pindi fëën wan daka möönsö, de an tei di maaka fëën a de mindifesi nöö de an tei ën a de maun tu. Nöö de wë toona weki ko dë ku libi e, nöö de ku Masa Jesosi tuu ta tii makandi a de dusu jaa longi dë.
5 Nöö fa dee sëmbë toona weki dë, hën wë o dë di fosu wekibaka u dëdë sëmbë. Ma dee oto sëmbë an o weki baka eti e. Te dee dusu jaa pasa ufö de o weki.
6 Fa dee fosu sëmbë weki dë, nöö de dë apaiti sëmbë u Gadu, nöö de dë bunu. Biga di u tu dëdë ⌞di ta paati libisëmbë ku Gadu fu nöömö⌟ an o kisi de möönsö. Nöö fa de sai naandë, de o abi di mindima wooko ta tja sëmbë go a Gadu ku Masa Jesosi di Keesitu, nöö de ku ën o ta tii di tii makandi di wan dusu jaa longi dë.

Aki ta lei fa di didibi kaba a sösö.

7 Nöö a baka u de dusu jaa dë nöö de o lusu di didibi puu a
di baaku dendu ka de bi tuwëën go.
8 Nöö a o ta waka a hii kamian u goonliba ta lontu ta kai dee
nasiönnasiön sëmbë u de musu hai ko fu de feti ku Gadu. Nöö
dee sëmbë a o ganjan hai tja ko dë, nöö de o ta kai de Gögi ku
Magögi, nöö de o hia teee kuma dee sandu sii dee dë a di ze
bandja di na wan sëmbë sa konda.
9 Nöö fa dee hia sëmbë o kumutu a hii köndë u goonliba dë,
nöö de o booko ku baai gililili hai ko lontu dee sëmbë u Gadu,
ka de dë a di köndë di a lobi dë. Hën da Jelusalen. Nöö de o
paaja lontu di köndë buta a djegi u de feti ku ën. Ma nöö di juu
dë, wan gaan soni o pasa. Faja o kumutu a liba ala kai a de
liba tjuma de kii tuu fiaa puu dë.
10 Nöö de o kisi di didibi di bi ganjan dee hia sëmbë di gaan
ganjan naandë, nöö de o tuwëën go a di gaan faja di ta kisi u
nöömö ta tingi zuwalufu, ka de bi hiti di mbeti ku di ganjan
tjabukama tuwë go kaa. Nöö naandë wë de o fika ta tja gaan
sitaafu fu teego. De an o kumutu dë möönsö.

Aki ta lei di kaba lasiti kuutu

u Gadu.

11 Nöö hën mi bia luku, hën mi si wan gaan könubangi
wetiweti faan sö, ku wan Sëmbë nëën sindosindo. Nöö fa u
mbei dë, hën mundu ku goon go kumutu a di Sëmbë naandë
fesi te de an dë u si möön seei, kwetikweti. ⌞Sö wë di kaakiti u
Gadu bi hebi a di kamian dë e.⌟
12 Nöö hën mi si dee dëdë sëmbë, heiwan ku lagiwan tuu,
taanputaanpu a di Sëmbë di dë a di könubangi fesi.

Nöö aan soni, hën de jabi dee buku. Nöö hën de tei wan oto
buku bi sai dë möön de kai di Buku u Libi, nöö hën de jabi ën
tu. ⌞Nöö a di buku naandë, dee sëmbë dee kisi di libi u teego
në dë sikifisikifi.⌟ Nöö hën de kuutu dee dëdë sëmbë dee dë
taanputaanpu dë te dou kumafa de bi libi a goonliba. Biga
hii fa de bi libi a goonliba tuu dë sikifisikifi a dee buku de jabi
naandë dendu.
13 Nöö fa de du dë, nöö di ze seei puu hii dee dëdë sëmbë dee
bi dë nëën dendu tuu tja ko, nöö dëdë ku dëdëköndë seei puu
dee sëmbë u de tja ko tu. Nöö hën di Sëmbë di dë a di könubangi
kuutu hiniwan u dee lö sëmbë dë te dou kumafa de bi libi.
14 Nöö hën de tei dëdë ku dëdë köndë tuu tuwë ku telu go a
di gaan faja dendu. Nöö di faja dë, hën wë da di u tu dëdë e.
Naandë dee sëmbë dee o paati ku Gadu o go dë fu nöömö.
15 Nöö hiniwan sëmbë di në an dë sikifisikifi a di Buku u Libi,
nöö de o hiti ën tuwë go a di gaan faja kuma ze dë dendu.

Sö wan gaan soni mi si möön e, dee sëmbë.

21

Aki ta taki u di njunjun mundu ku di njunjun goonliba di o ko.

1 Nöö hën mi bia luku möön, hën mi si wan njunjun mundu ku wan njunjun goonliba, biga di fosu mundu ku di fosu goonliba an dë möön. Nöö di ze seei an dë u si möön tu. De tuu pasa go fiaa.

2 Nöö hën mi si di apaiti köndë u Masa Gaangadu, hën de kai di Njunjun Jelusalen, ta kumutu a Gadu ala ta saka ta ko. Nöö fa a ta ko dë, nöö a hanse leti kuma wan mujëë de seeka bisi te de kaba këë da wan womi faa töö u ku ën. Sö di köndë waiti tjika.

3 Nöö hën mi jei wan töngö piki leti a di könubangi naandë. A bai taanga taa: "Fa u dë aki, nöö di tan kamian u Masa Gaangadu ko dë a libisëmbë dendu e. Aai. Masa Gadu o ta libi ku libisëmbë awaa. De o dë sëmbë fëën, nöö hënseei o dë Gadu u de tu.

4 Nöö fa de o ko sëmbë fëën dë, nöö a o feki hiniwan u de wojowata puu. Këë an o ta kisi de möön. Dëdë ku tjali ku kusumi an o dë a de dendu möön tu. Söseei sinkii hati an o dë möön seei, kwetikweti, biga dee awoo soni dee bi dë tuu pasa go kaa."

5 Nöö hën di Sëmbë dë sindosindo a di könubangi naandë taki taa: "Wan si ö? Mi ta tooka hii soni buta ko njunjun."

Nöö hën a taki da mi taa: "Dee soni i si mi ta konda da i aki, nöö i musu de tuu sikifi e. Biga bumbuu soni seei de dë fii sa a' futoou a de liba, nöö de tuu seei o ko pasa."

6 Nöö hën a taki da mi möön taa: "Wë a kaba. Mi wë da di seti u hii soni ku di kaba fëën. Nöö ee wan sëmbë dëëwata kisi i nöö be i ko a mi e, nöö mi o tja i go ka di wata fu di libi u teego ta kumutu. Nöö di wata dë an o dë fii paka ufö mi da i ën.

7 "Nöö hii dee suti soni u ta taki aki tuu dë u di sëmbë di wini dee soni dee bi ta tapa pasi dëën faa du fa Gadu kë. Dee lö sëmbë dë o dë miii u mi e, nöö mi o dë Gadu u de.

8 "Ma nöö dee sëmbë ta fëëë sëmbë te de an sa nama ku mi, ku dee sëmbë dee an kë biibi a mi liba, ku dee sëmbë dee ta du dee soni ma sa si a wojo, dee kiisëmbëma, dee sëmbë ta libi fanafiti libi a di së u manu ku mujëë, ku dee tofuma, dee wisima, dee sëmbë ta begi oto gadu, dee mindisonima, mi taki da i taa di kamian u dee lö sëmbë dë, nöö hën o dë di gaan faja ze di ta kisi gililili dë ta tingi zuwalufu. Nëën dendu dee lö sëmbë dë o dë e. Hën wë da di u tu dëdë." Sö di Sëmbë sindosindo a di könubangi dë taki da mi.

Aki ta taki fa di Njunjun Jelusalen o hanse tjika.

9 Nöö hën wan u dee sëbën basia u Gadu Köndë di bi abi dee sëbën komitji ku dee lasiti sitaafu u Gadu, nöö hën wë a ko a

mi. Hën a taa: “Ko boo go. Be mi tja i go lei di töö u mujëë u di Sikafu Mii.”
10 Nöö hën a tei mi na akaa fasi tja go tee a wan gaan kuun liba, hei wan, nöö hën a mbei mi si di köndë u Masa Gaangadu, di njunjun Jelusalen di ta kumutu a Gadu ala ta bazia ta ko.
11 Nöö fa a ta ko naandë, nöö a ta sëndë seei. Nöö di sëndë fëën, hën di waiti u Gadu di a abi, hën i ta si dë e. Nöö a hanse teee, i ta si ën kuma di djamati sitonu de kai jasipisi, sö a ta koti faja tjika. Nöö a dë limbolimbo gbegedee tu, kuma gaasi.
12 Nöö de mbei wan gaan hei peni lontu di köndë, nöö di peni abi tuwalufu döö buka fii denda go a di köndë dendu. Nöö hiniwan u dee döö buka naandë ta abi wan u dee në u de tuwalufu lö u Isaëli sikifisikifi nëën liba, nöö a abi wan basia u Masa Gadu ta watji ën.
13 Nöö dee döö buka dë a de fö së kanti u di peni. Dii u de dë a di së u sonukumutu, dii dë a di së u sonugo, dii dë a di së u basusë, dii dë a di së u libasë.
14 Nöö fa di peni u di köndë sai dë, a mbei a tuwalufu gaan sitonu liba. De da goonsei fu di peni. Nöö hiniwan u dee sitonu abi di në u wan u de tuwalufu tjabukama u di Sikafu Mii sikifisikifi.
15 Wë nöö fa di basia ta fan ku mi naandë, nöö a dë ku wan goutu pau nëën maun, faa maaka di köndë ku dee döö buka fëën ku di peni fëën tuu, luku unfa de langa tjika.
16 Nöö di köndë mbei fö kanti e, langa fëën ku baai fëën dë makandi.
Nöö hën di basia maaka di köndë te a kaba ku di pau dë nëën maun naandë, nöö a langa kuma tu-dusu-ku-fö-höndö kilomëti sö. Nöö di baai fëën ku di hei fëën dë tu-dusu-ku-tu-höndö kilomëti sö tu.
17 Nöö hën a maaka di degi u di peni te a kaba tu, nöö a dë kuma 60 mëti sö. Nöö hii fa wan basia u Gadu hën maakëën seei, ma a maakëën ku di wan seei maaka di libisëmbë ta maaka soni.
18 Nöö fa di peni sai dë, ku di djamati sitonu de kai jasipisi de mbei ën e, nöö a dë gaan hanse soni. Nöö di köndë seei mbei ku goutu wanwan tö, nöö di goutu dë dë limbolimbo gbegedee kuma gaasi sö, ta koti faja njëngënjëngë. Sö a limbo tjika.
19-20 Nöö de tuwalufu sitonu u taki dë, dee dë di goonsei u di peni, nöö deseei dë bisibisi ku gaan hanse djamati sitonu, hiniwan sitonu ku hën pei djamati:
Di fosuwan de bisi ën ku di djamati sitonu de kai jasipisi.
Di u tu de bisi ën ku di djamati sitonu de kai safila.
Di u dii de bisi ën ku di de kai agaati.
Di u fö de bisi ën ku di de kai samalagida.
Di u feifi de bisi ën ku di de kai saadonisi.
Di u sikisi de bisi ën ku di de kai koonaleini.
Di u sëbën de bisi ën ku di de kai kiisoliti.

Di u aiti de bisi ën ku di de kai belileesi.
Di u nëigi de bisi ën ku di de kai tapasiön.
Di u teni de bisi ën ku di de kai kiisopasi.
Di u ëlufu de bisi ën ku di de kai hiasin.
Di u tuwalufu hën de bisi ku di djamati sitonu de kai ametisi.
⌞Nöö fa u kai dee peipei sitonu dë, nöö so u de dë bë, so u de dë guuunguuun, so u de dë kuma jaififolo sö, so u de dë kuma baau, so u de dë kookokooko. Fa de sai dë, de dë gaan hanse soni e, ta koti faja njëinjëin.⌟ Nöö sö de mbei di goonsei u di peni hanse tjika.

21 Söö. Nöö de tuwalufu döö u di peni mbei ku wan hanse soni tu, kuma di weti konda faan sö de kai paaleli. Hiniwan döö mbei ku wan sii fëën.

Nöö di gaan pasi u di köndë naandë mbei ku goutu wanwan limbolimbo gbegedee te dou. Nöö fa di goutu sai dë, i sa si pasa nëën te dou a goon kuma gaasi, sö a limbo tjika.

Nöö sö wë di köndë waiti e, dee sëmbë.

22 Nöö fa mi si di köndë naandë, nöö Wosu u Gadu an dë nëën dendu e. An dë fanöudu, biga Masa Gaangadu di abi hii makiti, ku di Sikafu Mii, nöö de dë a hii di köndë kaa. ⌞An dë fii go a kamian u go begi de möön.⌟

23 Nöö sonu ku libawojo an dë fanöudu u tuwë limbo da di köndë tu. Biga di waiti u Gadu ku di limbo u di Sikafu Mii ta tuwë limbo da hii di köndë kaa.

24 Nöö ka di köndë o limbo tjika dë, nöö hii sëmbë u goonliba o dë a di limbo dë dendu ta libi. Nöö hii dee könu u di goonliba tuu o tja hii nëbai u de ko a di köndë kaa.

25 Nöö dee döö u di köndë an o ta tapa möönsö. Jabijabi nöö de o ta dë hii daka, biga ndeti an o dë möön.

26 Nöö di nëbai ku di hei fu hii nasiön o dë a di köndë naandë dendu.

27 Ma nöö fa u taki aki, ee wan soni an dë limbolimbo, nöö an o sa ko a di köndë e. Dee sëmbë ta du fanafiti soni, sen soni, ganjan, mindi soni, de an o ko dë. Ma dee sëmbë dee në dë sikifisikifi a di Buku u di Sikafu Mii, nöö de nöö o sa pasa ko a di köndë dendu u de feni di libi u teego.

22

Aki Johanisi ta tapa di pampia.

1 Nöö hën wë di basia lei mi di lio di abi di wata u di libi u teego. Fa mi si di lio dë, nöö a dë seei limbolimbo gbegedee ta koti faja njëngënjëngë sö, nöö a kumutu leti ka di könubangi u Masa Gadu ku di Sikafu Mii dë.

2 Nöö di lio ta kule seei langalanga leti a mindi u di gaan pasi u di köndë, nöö a de tu së bandja tela fu di lio, nöö i abi di pau de ta kai Di Pau u di Libi u Teego. Nöö tuwalufu pasi di pau i

si dë ta pai a wan jaa dendu, hiniwan liba a ta pai wan pasi.
Nöö di uwii fëën ta kula hii nasiön u goonliba.

3 Nöö di juu ten dë, na wan soni o dë möön di siba dë nëën
liba e. Nöö di könubangi u Masa Gadu ku di Sikafu Mii o dë leti
a di köndë ganda mindi. Nöö naandë dee futuboi fëën o ta dini
ën.
4-5 De o ta si ën fesi hiniwan juu, nöö di në fëën o dë a de
mindifesi. Nöö sö hën ku de o ta tii makandi fu nöömö teego.

Nöö di juu ten dë, ndeti an o dë möön e. Nöö de an o abi
lampufaja fanöudu möön u limbo kamian. Sonu seei an o dë
fanöudu möön faa tuwë limbo ko a di köndë, biga di waiti Masa
Gaangadu abi, hënseei da di limbo u di köndë kaa.

6 Nöö hën di basia taki da mi taa: "Söö. Wë haika e. Dee
soni dee i si ku dee i jei aki, nöö tuutuu soni de dë e. Nöö i sa a'
futoou a de liba biga a Masa Gadu seei de kumutu. Fa i si a bi
ta manda di Akaa fëën ko a dee tjabukama fëën liba a fesiten
u de ta konda soni dëën, nöö söseei a manda di basia fëën ko
konda dee soni dee o pasa abiti möön da i tu. Biga a kë fu dee
futuboi fëën musu sabi de." Nöö sö di basia taki da mi.

7 Nöö Masa Jesosi seei fan tu. A taa: "Mi ta ko djunsu e. Nöö
di sëmbë di o ta piki dee soni dee dë a di Buku aki u dee soni o
ko a bakaten, nöö di sëmbë dë hën o feni bunu a Gadu."

Sö wë Masa Jesosi taki.

8 Wë nöö mi Johanisi, miseei piki tu taa miseei si dee soni
aki ku miseei wojo, mi jei de ku miseei jesi. Nöö de bigi da mi
tee mi kai a di basia di ta lei mi de dë fesi, fu mi begi ën.

9 Ma a taki da mi taa: "Nönö mati, na du sö e. Biga mi dë
wan futuboi u Masa Gadu leti kuma i seei ku hii dee otowan
fii, dee tjabukama u Gadu ku hii dee sëmbë dee ta piki dee soni
dee dë sikifisikifi a di Buku aki. Nöö ja musu begi mi e. Masa
Gaangadu hën wanwan nöö i musu begi."

10 Nöö hën a toona taki da mi taa: "Haika e. Dee soni dee
dë a di Buku aki, de ta taki u dee soni o pasa a bakaten, nöö
ja musu hoi de buta kuma wan tjubitjubi soni. Biga di ten ta
zuntu u de pasa.

11 Nöö di sëmbë di ta du hogi, nöö be a ta du hogi nango
nöömö, nöö a o si. Di sëmbë di ta libi fanafiti libi, nöö be a ta
libi sö go dou, nöö a o si. Ma nöö di sëmbë di ta libi bunu a
Gadu wojo, nöö be hënseei libi sö go dou tu e. Di sëmbë di dë
apaiti da Gadu, nöö be a dë sö go dou." Sö a taki da mi tefa a
kaba.

12 Nöö haika fa Masa Jesosi taki möön. A taa: "Mi o ko
hesihesi e. Nöö te mi ko, nöö mi o tja paima ko paka hiniwan
sëmbë kumafa i bi libi a goonliba.

13 "Mi wë da di A ku di Z, di fosuwan ku di lasiti wan. Mi da
di bigi ku di kaba u hii soni.

14 “Nöö mi taki e, kölöku u di sëmbë di ta wasi ën koosu fa
a ta dë limbolimbo. Biga joo feni pasi u denda go a di köndë
dendu fii go njan di fuuta u di pau u di libi u teego.
15 “Ma nöö dee sëmbë dee ta libi doti libi kuma dagu, ku
dee sëmbë dee ta du tofu wooko ta wisi otowan, ku dee ta
booko Gadu wëti a di së u manu ku mujëë, dee sëmbë dee ta kii
sëmbë, ku dee ta biibi oto gadu, ku dee mindisonima, ku dee
lëgëdëma, nöö dee lö sëmbë dë, de an o sa denda go a di köndë
möönsö e.
16 “Nöö mi Jesosi, miseei manda di basia u mi faa konda hii
dee soni aki da un dee sëmbë dee ta miti makandi a mi në, be
un sabi de. Nöö mi wë da di Böngö u Könu Dafiti, di bakamii
fëën di di Buku bi taki taa o ko könu. Mi da di gaan waiti teeja
di ta tja didia ko.” Sö Masa Jesosi taki.
17 Nöö fa a fan dë, hën di Akaa fëën ku di mujëë u di Sikafu
Mii tuu ta piki taa: “Aai, Masa, ko e!” Nöö di sëmbë di ta jei di
kai dë, nöö hënseei tu musu piki taa: “Aai, ko o, Masa!” Nöö ee
wan sëmbë dëëwata kisi i, nöö be i ko e. Hiniwan sëmbë di kë
kaa, nöö be i ko tei di wata u di libi u teego u ta taki aki. Biga
di wata dë, a dë u feni söndö i paka fëën.
18 Wë nöö un dee sëmbë dee ta jei dee soni dee dë sikifisikifi
a di Buku aki fu ko pasa a bakaten, mi kë bai unu a soni e. Mi
taki e, taa ja musu sikifi wan soni buta a liba möön leki dee
soni dee dë sikifisikifi aki kaa. Biga ee i du sö, nöö Gadu o tja
dee sitaafu dee dë sikifisikifi a di Buku aki ko buta a i liba tu.
19 Nöö ja musu puu soni a dee soni dee dë sikifisikifi aki tu.
Biga ee i du sö, nöö Gadu o puu i tu, fu ja feni dee suti soni dee
di Buku aki ta taki. Sö wan sëmbë ja o sa ko a di köndë fëën
dendu möönsö, nöö ja o sa feni di fuuta u di pau u di libi u
teego njan möönsö tu.
20 Wë nöö di Sëmbë di taanpu kuma kotoigima taa dee soni
aki dë sö tuu, nöö hënseei taa: “Aai, mi o ko hesihesi tuu.”
Soni antoobi, Masa Jesosi. Ko fii nöö!
21 Söö. Wë dee sëmbë, u tapa aki e. Masa Jesosi Keesitu musu
dë ku unu ku ën bunuhati. A tan sö.